Pavia 3rd Jan 1521 - October 1520-20
30 April 1521

Walter Pagel
HCM LIII

42-1
1936

769

Aristo. Libri de Anima

¶ ARISTOTELIS STAGYRITÆ Liber Primus de Anima, cũ Auerrois cordubensis cõmẽtariis, feliciter incipit.

¶ Summa primi de aĩa sic habetur ab Auer.

¶ A tex. primo vsq; ad. 19. ponit prohemium.
¶ A. 19. vsq; ad. 36. varias antiquorum de aĩa refert sententias.
¶ A. 36. vsq; in finem cõtradi. antiqs q de aĩa nõ recte loquebant.

¶ Prohemium.

Onorum honorabiliũ notitiã opinantes. Magis aũt alteraz altera: aut ꝑm certitudinẽ: aut ex eo quod meliorũ quidez ⁊ mirabiliorũ est: propter vtraq; hec anime historiam rationabiliter vtiq; in primis ponemus.

Quoniã de rebus honorabilibus est scire: de reb⁹ aliqd q̃ dr̃nt abinuicẽ: aut in subtilitate: aut qꝛ sũt scite ꝑ res digniores ⁊ nobiliores: rectũ est ꝑꝑ hec duo ponere narrationẽ de aĩa positione precedenti.

Intendit per subtilitatez cõfirmationez demõstrationis. ¶ Et intendit per hoc qđ dixit: aut qꝛ sunt cognite per res nobiliores nobilitate sb̃ti. ¶ Artes enim nõ differunt abinuicem: nisi altero istoruz duorũ modorũ. s. aut cõfirmatione demõstrationis: aut nobilitate sb̃ti: aut vtroq;. ¶ U. g. qm̃ geometria excedit astrologiaz per cõfirmationem demõstrationis. astrologia aũt excedit illam nobilitatez sb̃ti. ¶ Et dixit: necessariuz est ꝑꝑ hec duo ⁊c̃. i. necessariuz est: qꝛ hec duo inueniunt̃ in scia de aĩa: vt ꝓcedat sermo de ea ante alias scias. ¶ Et manifestuz est cõsiderantibus: qm̃ sb̃m huius scie est nobilius aliis: ⁊ filr demõstratio eius est magis firma. ¶ Et incepit sermocinari: ita inducẽdo hoĩes ad amorem scie: ⁊ sermo eius est in forma syllogismi cathegoricit. q. d. ⁊ qꝛ nos opinamur ꝙ cognitio est de rebus honorabilibus ⁊ delectabilibus: ⁊ ꝙ scie superãt se adinuicem: aut ꝑꝑ cõfirmationẽ demõstratiõis: aut ꝑꝑ nobilitatẽ sb̃ti: aut ꝑꝑ vtrũq;: sicut inuenimus in scia a de aĩa. s. qꝛ supat in his duob⁹ alias scias ꝑter sciam diuinaz: necessariuz est opinari ꝙ scia aĩe antecedit alias scientias: ⁊ ideo posuimus eaz inter oĩa quesita positiõe ꝓcedenti.

Bñia ĩ nobilitate sciaꝝ.

a Scia de aĩa oẽs sciẽtias excedit ĩ nobilitate sb̃ti ⁊ certitudine dmõstratõis excepta diuĩa.

¶ Videtur aũt ad veritatẽ omnẽ cognitio ipsius multum proficere: maxime autem ad naturam: est. n. tanq̃ principium animalium.

¶ Et etiam videmus q̃ cognoscere eam adiuuat magno iuuamento in omni veritate: ⁊ maxime in natura: est enim quasi principium animalium.

2 ¶ Cum demonstrauit cãm ꝓpter quã dꝫ esse hec scientia magis honorabilis ⁊ precedens alias sciẽtias nobilitate: incepit etiã demõstrare vtilitatẽ huius scientie dicẽdo: ⁊ nos videmus etiam q̃ cognitio ⁊c. ¶ Et intendit per omnem veritatem sciẽtias speculatiuas: ⁊ intendit per hoc q̃ dixit: ⁊ maxime in natura. i. ⁊ maxime in sciẽtia naturali. ¶ Deinde dedit causam ꝓpter quã magis adiuuat naturalẽ sciẽtiam q̃ aliam dicendo: est enim quasi principiũ animaliũ. i. ⁊ cã in hoc est: qꝫ cognoscere de aãlibus est maxima cognitio partiũ nãlium: ⁊ aãa est principiũ aãlium. Unde necessariũ est vt scire de aãa sit necessariũ in cognitiõe aãliũ: nõ tm̃ vtile. ¶ Et ꝗ̃ scire q̃ iuuamẽtũ scie aãe ad alias scias inuenit trib⁹ modis. ⁊ Quoꝝ vnus est ꝑm q̃ est pars illi⁹ scie: imo nobilissima partiũ eius sicut hꝫ disponẽ cum scia nãli. Aãalia enim sunt nobilissima partiũ eius sicut hꝫ disponẽ cum scia nãli. Aãa aũt est nobili⁹ oĩbus que sunt in aãlibus. ⁊ Secũdus est. qꝫ dat plurib⁹ sciẽtijs plura ꝓncipia vt scie moralis. ſ. regendi ciuitates: ⁊ diuine. Moralis enim suscipit ab hac scia vltimũ finẽ hoĩs in eo q̃ est hõ: ⁊ sciam sue sube que sit. Diuinus aũtem suscipit ab ea ſbam subiecti sui. hic. n. declarabit: qm̃ forme abstracte sunt intelligẽtes: ⁊ alia multa de cognitione disponum cõsequẽtium intelligẽtiam in eo q̃ est intelligẽtia ⁊ intellectus. ⁊ Tertius vero est cõmune iuuamentum: ⁊ est facere acquirere confirmationẽ in primis principijs: qm̃ ex ea acquirit cognitio causarũ primarum propositionũ: ⁊ cognitio alicuius per suam cãm est magis firma q̃ fuisse tantum.

Documẽtũ Iuuamẽtũ scie anie ad alias scias inuenit trib⁹ modis.

Jb. 12. met. 36. ⁊. 2. celi. cõ. 61. videt. 3. huius cõ. 5. i solone qõnis tertie.

¶ Inquirimus autem cõsiderare ⁊ cognoscere naturam ipsius ⁊ substãtiam: postea quecũq̃ accidunt circa ipsam: quorum alie ꝓprie passiões videntur: alie aũt cões ⁊ animalibus per illam inesse.

¶ Et quesitum est scire naturam ⁊ ſbam eius: postea aũt oĩa que accidũt ei: ⁊ existimatum est q̃ horum accidẽtium quedam sunt passiones proprie anime: ⁊ quedam accidunt corpori pp animam.

3 ¶ Cum demõstrauit vtilitatẽ huius scie: incepit demõstrare intentiõem suam dicẽdo. ¶ Et quesitũ est ⁊c. i. ⁊ illud q̃ querẽdum est in hac scia ⁊ ⁊ perscrutãdũ est scire aie nãm. i. ſbam eius. deinde scire oĩa cõtingentia ei: sicut est de alijs cõsiderãdis in scia nãli. ¶ Cognitio. n. cuiusq̃ gẽnis ⁊ ſpẽi ei⁹ nõ cõplebit nisi per cognitionẽ ſbe illius ſpẽi: ⁊ p cognitionem eorum q̃ ꝓtingũt ei: vt dictũ ẽ in posteriorib⁹ analeticis. ¶ Ꝑ. d. ⁊

Cognitõ cuiusq̃ gẽnis ⁊ ſpẽi ei⁹ non cõplet nisi p cognitionem ſbe illius ſpẽi ⁊ p cognitionem eorum q̃ ꝓtingũt ei. Idẽ p poste. tex. cõ. 43.

existimatũ est ⁊c. i. accũtiũ aũt ꝓtingẽtiũ aĩe: quedã sunt vt existimantur/passiones que appropriant aĩe. ſ. qm̃ aĩa nõ indiget corpe in habendo has passiones. U. g. vt imaginatiõe per intellectũ. quedã aũt reputant indigere corpe. ⁊ q̃ nõ cõplebunt nisi per vtrũq̃. ſ. aĩa ⁊ corpore. ¶ Et hoc intẽdebat quũ dixit: ⁊ quedã ꝓtingũt corpori pp aĩam: ⁊ he sunt passiones attribute virtuti cõcupiscibili. ſ. aĩe que desiderat ⁊ fugit. ¶ Et induxit hanc diuisionẽ in accũtibus aĩe: qm̃ illud q̃ est magis desideratũ de passionib⁹ aĩe est vtrũ possit eẽ de eis abstractũ aliquid: aut nõ: q̃ nõ impossibile est nisi sit aliq̃d eaꝝ ꝓprium aĩe sine corpore. ¶ Et põt intendere p passiones ꝓprias aĩe: eas que primit⁹ existunt in aĩa: ⁊ sẽdo in corpe: vt sensus ⁊ imaginatio: ⁊ intẽdit p alias eas q̃ existunt in aĩa pp corpus: ⁊ somnũ ⁊ vigilias: ⁊ sic cõprehẽdit in hoc sermone oĩa que contingunt aĩe ⁊ attribuunt ei.

¶ Ex oĩ aũt parte ⁊ penitus difficillimorum est accipe aliquam fidem de ipsa: quum enim sit questio cõis multis alijs: dico aũt eam que est circa ſbam ⁊ eam que quid est. Fortassis aliqui videbitur vna quedam methodus esse de oĩbus de q̃bus volumus cognoscere substãtiã: sicut ⁊ eorum que sunt ꝑm accũs ꝓpriorum demõstrationẽ: quare querendum vtiq̃ erit methodum istam.

¶ Et valde est difficile ⁊ graue inuenire aliquid firmũ in esse eius ex hac perscrutatione: qm̃ hec perscrutatio: q: est cõis alijs multis modis. ſ. perscrutatio de substãtia eius: ⁊ de ea quid sit: necesse est existimari q̃ via in omnibus rebus quarum substantiam volumus cognoscere sit eadem: quẽadmodum via demonstrationis in passionibus cõtingentibus substãtie est eadem: quapp necesse est hanc viam declarare.

¶ Cum demõstrauit q̃ querẽda in hac scia sunt ꝓncipia duorum generũ: quorum vnũ est scire ſbam aĩe: ⁊ aliud est scire ea q̃ cõtingũt ſbe: incepit ꝓmo demõstrare ea pp que est difficile scire ſbam ei⁹: ⁊ est difficultas cognitionis vie ⁊ regule: ex qua põt q̃s inuenire suam diffinitionẽ. ¶ Et dixit: ⁊ valde est difficile ⁊c. i. ⁊ valde est difficile in cognitiõe diffinitionis aĩe habere regulã ⁊ viam ex qua possumus scire diffinitionem verã. ſ. viam inducentẽ nos ad suã diffinitionẽ perfecte: qm̃ si talem regulã habuerimus: tũc facile erit cognoscere diffinitionem aĩe. ¶ Deinde incepit demõstrare modũ pp quẽ difficile est inuenire talem viam: ⁊ dare dubitationes que ꝓtingũt pp hanc difficultatẽ: ⁊ dixit: qm̃ hec perscrutatio: q: est cõis ⁊c. i. ⁊ cã huius difficultatis est: qm̃ hec perscrutatio de aĩa que est querere cognitionẽ ſbe eius: que est cõis ei ⁊ oĩb⁹ rebus: quarũ ſba est querẽda: põt quis dicere q̃ via qua vlr peruenim⁹ ad cognoscẽdum diffinitiões rerum: eadem est in querẽdo cognitionẽ ſbe eius: ⁊ aliarum ſbarum omniũ rerum querẽdarũ. ¶ Et dat rationem sup hoc dicendo: qm̃

4

quēadmodū via qua fit demōstratio, sup passiones que cōtingūt rebꝰ est eadez via qua fit in aīa ⁊ in aliis: ita est in via cognitionis ſbe: vñ necesse est scire istam viam que fit: qō est valde difficile. ¶ Et cū narrauit difficultatē cōtingentē dicenti ꝙ ista via est eadē: qm̄ querēdū est ab eo scire illam viaz que fit: incepit demōstrare difficultatē cōtingentez dicenti ꝙ ista via non est eadem.

¶ Si āt nō est vna quedā ⁊ cōis methodus de eo qō/quidest: amplius difficilius est negociari. oportebit eiz accipere circa vnūqōqz quis modus: cuz manifestū fuerit vtrum demonstratio aliqua fit: aut diuisio: aut aliqua methodus: adhuc multas hz dubitationes ⁊ erroꝛes: ex quibus opz querere: alia enim alioꝛuz principia sicut numeroꝛuz ⁊ planoꝛum.

¶ Si aūt ista via nō fuerit eadē: ⁊ cōis: tunc erit magis difficile illud qō quesituz est: necessariū enim erit inuenire aliquā viā in vnaquaqz reꝝ: ⁊ scire illā viā que fit: ⁊ si fuerit declaratum vtrum sit demonstratio: aut diuisio: aut alia via: post remanebūt plures dubitationes in eis: ex qbus debemꝰ q̄rere. Principia. n. reꝝ diuersaꝝ sunt diuersa. U. g. principia numeroꝝ ⁊ superficieꝝ.

Principia rerū diuersaꝝ sūt diuersa.

§ ¶ Intendit: ⁊ si hec via qua imus in inueniendo diffinitiones rerū ⁊ cognoscēdo ſbas earuz nō fuit eadez: ⁊ cōis oībus rebus: quaruz diffinitiones sunt querēde: sed plures vna. tunc illud qō quesituz est de cognitione ſbe aīe magis erit difficile. necessariuz est. n. scire primꝰ in vnaquaqz reruz: quaruz diffinitio est cognoscēda p aliquaz viam ꝓpriaz illis rebus quaruz ſbe sunt cognoscēde. ¶ Et cū fuerit declaratuz a nobis illaz viaz eē ⁊ eē vnaz: tūc a necessariū est nobis post scire illā viā q̄ fit: vtrū ōmr̄atio vt dicebat Hippocrates: aut diuisio: vt Plato dixit: aut alia via: vt via cōpōnis quaz Ari. dedit in posteriorib⁹: ⁊ cuz hoc fuerit declaratū/remanebūt post multe dubitatōes ⁊ loca erroꝛis in rebus ex qbus opz querere cognitionē diffinitionuz rerū. necesse est eniz cuz cognitiōe istius vie scire principia ꝓpria cuiliber generi generꝝ speculādoꝝ. ¶ Principia b eniz rerū diuersaruz genere sunt diuersa. vnde cognitio istius vie nō sufficit vt scire diffinitiones reꝝ. nisi scita fuerint principia ꝓpria illis rebꝰ ꝓpriis. c nā diffōnes nō cōponunt nisi ex principiis ꝓpriis que sunt in re.

a De mō vendādi diffō/nez triplex fuit oplo. Pro opinione Ari. videt. 6. meta. cō. pmo.

b Principia reꝝ diūlaꝝ gēe sūt diū/ta. qō quo fit intelligēdu: viō. 11. me. cō. 22.

c Diffōnes nō ponūt nisi ex pnci/piis q̄ sunt i re: viō ꝓsile p phy. t. 2. ph. vtrobi/q. 28. cō.

¶ Primuz aūt necessariuz est diuidere in quo generū: ⁊ quid sit. dico aūt vtruz sit hoc aliquid ⁊ substantia: aut qualitas: aut quātitas: aut etiā quoddaz aliud diuisoꝛuz pdicamētoꝛuz. adhuc aūt vtꝝ eoꝝ q̄ sunt in potētia: aut magis endelechia sit: vtrū eniz nō aliqd paruz.

¶ Et dignū est ⁊ rectū vt primo determinemus in quo genere existit: ⁊ qd est. s. vtruz sit hoc: ⁊ ſba: aut q̄le: aut q̄tū: aut aliō pdicamētoꝝ q̄ sūt determinata a nobis: ⁊ amplius/vtrū sit ens in potētia: aut est dignioꝛ vt sit aliqua endelechia: qm̄ hec duo nō parū differunt.

6

¶ Cū demonstrauit difficultatē cōtingētē ei qui voluit diffinire aīaz: incepit demr̄are ea q̄ pmo perscrutāda sunt ab eo q voluerit scire diffinitionē suā perfectā veram. ¶ Et dixit ⁊ dignū est ⁊c. i. nēcium est volenti scire diffinitionē suā: scire pmo in quo genere ꝛcē generū cōtinetur. vtrū in ſba: aut in q̄litate: aut in quātitate: aut in aliis. ¶ Deinde cū sciuerit genus in q̄ colloca: nēce est ei scire vtrū sit in illo genere fm potentiā: aut est in eo fm ꝙ est endelechia. s. in actu. Hīa eniz inter hec duo est magna. s. opinari ꝙ est in aliquo predicamentoꝝ si nō erit determinatū hac determinatiōe. Potētia em ⁊ actꝰ sunt diie que cōtingūt oībus pdicamētis: ⁊ sunt valde opposite.

Potētia ⁊ actꝰ sūt diie valde opposite ꝓtingētes oīb⁹ pdicamētis. Jō 12. me. t. c. 8 ⁊. c. 26. ⁊. 8. meta. 15. 7. me. c. 31. t. 5 ph. c. 9. ⁊. 5. me. 14.

¶ Cōsiderandū aūt ⁊ si partibilis sit: aut impartibilis: ⁊ vtruz sit similis speciei, oīs aīa: aut nō. si aūt nō sit similis speciei: vtrū specie differāt: aut genere. Nūc qdez. n. dicētes ⁊ q̄rētes de aīa: de humana videnī solū itēdere.

¶ Amplius aūt cōsiderandū est vtruz est diuisibilis: aut nō: ⁊ vtruz oēs aīe vniuocē in specie: aut nō. ⁊ si non cōueniant: vtruz differant in specie: aut in genere. Nos aūt inuenimus oēs loquētes ⁊ perscrutātes de aīa ꝙ nō videntur considerare virtutē de anima hoīs.

7

¶ Cū incepit numerare qōnes pscrutādaꝝ ab eo q vult ꝓsiderare de aīa: ⁊ demr̄auit p ꝙ ſba eiꝰ est querēda: incepit et dicere qd est q̄rendum post hoc. ¶ Et dixit: cōsiderandū est vtrū sit diuisibilis. i. fm subm: aut nō diuisibilis pr diuisionē eius. Plato em a dicebat ꝙ virtus intelligibilis est in cerebro: ⁊ ꝓcupiscibilis in corde: ⁊ nālis. s. nutritiua in epate. Arist. aūt opinabat eas esse vnā ſbto: ⁊ plures fm virtutes. ¶ B. d. ⁊ vtrū oēs aīe ⁊c. i. ⁊ ꝓsiderandū est post vtruz aīa est eadē in specie in oībus aīatis. U. g. anima hōis ⁊ equi: aut sunt diuerse. ¶ B. d. ⁊ si non cōueniūt ⁊c. i. ⁊ cōsiderandū est si apparuerit ꝙ sint diuerse in specie: vtrū illa diuersitas sit in specie tantū: ⁊ tamē cōueniunt in genere: aut illa diuersitas sit in vtroqz: dimittere enim hanc perscrutationē est causa/pp quā antiqui nō cōsiderauerunt nisi tantū de aīa hōis: existimando ꝙ cōsideratio de hoc fuit consideratio de anima simplr. ¶ Et hoc esset veruz si anime essent eedē in specie: modo aūt q: sunt diuerse nēce est cōsiderare si cōueniant in genere: qm̄ tūc dicemus sollicitari pmo circa diffōnē illius generis. B. post circa ea que appropriant vniculqz aīe: sicut fecit Arist. ⁊ differēter: siue illud genus fuerit predicatū vniuoce: aut fm prius ⁊ posterius: sicut est in diffinitione quā post inducet de anima.

a Plato posuit rōnālē in cerebro. ꝓcupiscibilē i corde: ⁊ nālē epate. s Arist. opinaꝰ ꝙ sunt idez ſbto ⁊ plures fm virtutes. Jō cō. 73. ⁊. 74. c. sup p̄ cantica. 30 pione Aris. viō et. 3. ib p. c. 89. ⁊. 90. ⁊ 92. ⁊. 93.

¶ Formidādū aūt q̄tenus nō lateat: vtrū vna rō ipsius est sicut aīal: aut ꝓz vnūquodq̄z altera: vt equi, canis, hominis deiq̄. animal aūt vt ꝛe: aut nihil est: aut posterius. similiter aūt ⁊ si aliqd cōmune aliud predicet.

¶ Et debemus ꝑseruare nos ne ignoremus vtrū diffinitio eius sit eadē: vt diffō viui: aut sit alia in quolibet. V.g. diffinitio equi ⁊ canis ⁊ hominis ⁊ dei viuū aūt vniuersale: aut nihil est: aut est postremū. sic etiā ⁊ si est hic aliud de quo predicatur vniuersale.

8 ¶ Cum narrauit q̄ necesse est ꝓfim huius artis ponere suā cōsidera/ rationē in aīa vlitincepit ēmr̄are q̄ cum quesiuerit diffōnem anime vlis opz nō ignoraret vtrū illa diffō sit ē modo diffinitionū generuz: aut ē modo diffōnuz specierū sicut ignorauerūt antiqui. ¶ Et dixit: ⁊ opz nos ꝑseruare cū quesiuerimus eandē diffōnez vlem ei ne igno/ remus vtruz vlitas illius diffinitionis in oībus animalibus sit sicut vlitas aīalis in oībus suis speciebus: aut sicut vlitas diffōnis ꝏis ⁊ diffinitionis equi in oībus suis indiuiduis: qm̄ quum hoc fuerit cōsi/ deratuz non cōtinget nobis quum locuti fuerimus ē aīa hominis: vt existimemus nos loqui ē oī aīa: sicut cōtingit Platoni. ¶ Deinde. d. vniuersum aūt viuuz ⁊c. ¶ Demonstrat ꝑ hoc q̄ ipse non opinat q̄ diffōnes generū ⁊ specierū sint diffōnes reruz vliuz existentiuz extra animaz: sed sunt diffōnes rerū particularū extra intellectū: sed intel/ lectus est q̄ facit in eis vlitatē. ¶ Et. q. d. ⁊ nō attribuit esse diffōnuz spēbus ⁊ generib⁹: ita q̄ ille res vles sint existēs extra intellm. viuuz enim vle aut nihil est oīno: aut esse eius est posterius ab eē rerū sensi/ bilium. si est aliqd vle ens ꝑ se. ¶ Et dixit hoc: q̄ apparet hic q̄ diffi/ nitiones sunt ē istis rebus sensibilibus existētibus extra intellm: ⁊ tūc aut nō sunt res vles existētes ꝑ se: vt Plato dicebat: aut si sunt esse earū non est necessariū in intelligēdo subas rerū sensibiliū: ⁊. q. d. q̄ non curat in hoc loco quōcunq̄z sint quum apparet q̄ isle diffini/ tiones non sunt nisi in rebus particularibus existētibus extra aīam: sed qd apparet hic: est q̄ aut non sunt oīno: aut si sunt postremū sunt idest sunt posteriores a rebus sensibilibus: qm̄ si precederēt eas: ita q̄ essent cause earū: non possemus intelligere subas rerū sensibiliū: nisi postq̄ habuissemus fidē sui esse: sicut est dispositio ē aliis causis rerum existētibus in eis. s. forma ⁊ materia.

¶ Amplius aūt fin nō multe aīe: ꝛz partes: vtrū opz ꝑpus querere totaz aīaz aut partes: difficile aūt ⁊ harū deter/ minare quales apte nate altere adinuicem esse.

¶ Et ēt si aīe non fuerint multe: ꝛz ꝓm partes: vtruz est querenduz primo de aīa ꝓm totuz aut de partibus suis: ⁊ qd est valde difficile ad distinguendum: est que earū differunt abinuicem ꝓm nām.

Bocumētū Aristo. non opinatur q̄ diffōnes generū ⁊ specierū sūt diffōnes rerū vliuz existētiū extra aīaz: ꝛz intellect⁹ est q̄ facit vlitatē i eis. viō. 12. met. cō. 4. 27. ⁊. 2. hui⁹ cō. 60. ⁊. 3. h⁹. c. 18. ⁊ p met. 6. ⁊. 26 ⁊. 27. c. ⁊. 3. met. cō. 20. ⁊. 12. meta. 14. ⁊. 28. ⁊ 7. meta. 57. ⁊. 10. meta. cō. 6.

⁊ Vide pro hoc cō. 20. 7. meta.

¶ Dicit ⁊ etiā cū ēclaratū fuerit q̄ aīe nō sunt plures ꝓm ꝓm: ꝛz ꝓm ptes: tñ eadē subto: opz pscrutari vtrū ēbeamus ponere ꝓncipiū ꝓsi deratiōis. ꝓmo ē tota aīa. ēinde postea ē suis ptib⁹: aut ꝓmo ē ēm⁹ cōsiderare ē partibus animetantē ē aīa ꝓm totuz in eo qd est aīa. ¶ B. d. ⁊ qd est valde difficile ⁊c. i. ⁊ cū posuerim⁹ ea eē plures ꝛz partes difficile est nobis distinguere has partes: ⁊ dare diias qb⁹ differūt abinuicē. i qbusdā enīz sunt manifeste: ⁊ in qbusdā latētes. V.g. iter intellm ⁊ imaginationē ⁊ iter imaginationē ⁊ sensuz. 9

Bria inter q̄sdaz ptes aīe est ma/ nifesta: ⁊ in ter quasdā latens.

¶ Et vtrū opz q̄rere prius ptes aut opa ꝑpria: vt intelli gere aut intellz: ⁊ sentire an sensitiuū sit aūt ⁊ i aliis. Si aūt opa pr⁹ ite ꝑ vtiq̄z dubitabit aliqs: si obiecta hoz pr⁹ q̄rēdū sicut sensibile sensitiuo: ⁊ itelligibile itellectuo.

¶ Et vtrū est pscrutādū ꝓmo de ptib⁹ aut de suis actio/ nibus. V.g. vtrū pr⁹ de itelligere aut de intellu: aut de sentire aut de sensu: ⁊ sic de sibus: ⁊ si prius debemus pscrutari de actiōib⁹ pōt hō dubitare vtrū est pscrutādū de sensato ante sensuz: aut de intellecto ante intellm.

¶ Cū incepit numerare dubitatiōes q̄ cōtingūt in ordinatiōe pscru/ tationis ē aīa: ⁊ dixit prius. vtrū sit cōsiderandū ē aīa vli aut par/ ticulari: incepit mō querere cū cōsiderauimus ē partib⁹ vtrū sit inci piendū ē eis: ⁊ post ē suis actionib⁹: aut ēcōuerso. ¶ Et dixit. ⁊ vtrū pscrutādū est prius ⁊c. i. ⁊ ei⁹ sermo est itelligibilis ꝑ se. ¶ B. d. ⁊ si prius perscrutandum est ē actionibus pōt homo dubitare ⁊c. i. ⁊ si ēclaratū fuerit q̄ opz nos prius q̄rere ē actionibus: dubitabit hō in hoc vtrum ēbeat incipere a sensu ante sensatum: ⁊ ab intellectu ante intellectum: aut ecōtrario. ¶ Et dubitat in talibus q: opz ire ē eis que sunt magis nota apud nos ad ea que sunt latentiora apud nos: ⁊ in hoc differunt scie. scientiarū enim in quibusdā ea que sunt magis nota apud nos sunt precedētia: vt in mathēmaticis: ⁊ in quibusdam ecōtrario: vt in quibusdā que cōtinent in scia naturali. 10

In mathe/ maticis ea/ dē sūt nota nobis ⁊ nāe ecōtra In nā/ lib⁹. Idē p ph. c. 2. ⁊. 7. me. cō. 10. ⁊ 3. ce. 61. viō etiā. 1. met. cō. 16.

¶ Videt autē non soluz qd qd est: cognoscere vtile esse ad speculandū cās accidētū in substantijs: sicut in ma thematicis qd rectū: ⁊ qd obliquū: ⁊ qd linea: ⁊ qd pla num: ad cognoscēdū q̄ rectis triāgulī anguli sunt equa les. ꝛz ecōuerso accīta cōferūt magnā p̄rte ad cogno scēdū qd qd ē. Cū. n. habeam⁹ tradere ꝛz phantasiā de accidētibus: aut oībus, aut plurib⁹: tūc ⁊ de sba habebi mus dicere aliqd. Oīs enīz demōstrationis principiuz est qd qd est. quare ꝓm quasdāq̄z diffinitiōes nō ꝓtingit accīta cognoscere: sed neq̄z de ipsis imaginari facile: manifestū est q̄ dialectice dicte sunt: ⁊ vane oēs.

Accidētia magnā p̄te ꝓferunt ad cogscēdum qd qd est.

¶ Et videt ꝙ hoc non solũmodo est vtile. s. scire qd sit aliqd in sciendo cãs accitiũ sbarũ. V. g. in mathematicis: qm̃ scire qd est rectũ ⁊ curuũ: ⁊ qd est linea: ⁊ qd est supficies: est vtile ĩ cognoscẽdo angulos triãguli ꝙ angulis rectis sunt equales: sed etiã ecõuerso. s. ꝙ accitia adiuuãt maxime in sciẽdo qd est aliqd: qm̃ cũ declarauimus aliqd ꝑm viã imaginatiõis in oibus accidẽtib⁹: aut in plurib⁹ eoꝝ: tũc dicem⁹ ẽt de sba meliorẽ sermonez: naz qd est aliqd est principiũ oĩs demõstratiõis: ⁊ qd̃ fuerit genus ex diffõnibus: per qd̃ nõ preparat cognitio accidentiũ: neq; intelligitur aliquid ex eis facile: manifestuz ꝙ non sunt nisi verba sine certitudine.

Vie innuit dari regressuz. vide in fili. 6. phy. 11. t. 15 t. 8. phy. 53.

11 ¶ Cũ dubitauit a quo dz incipere dõs istius artis vtrũ a posteriorib⁹ ad ꝑcedentia: aut ecõuerso incepit notificare ꝙ vtraq; via est cõis in sciẽtijs ⁊ in vsu earuz: qm̃ quãuis sit magis famosum ire ꝛ posteriorib⁹ ad priora: attã aliqñ ibit ꝛ precedẽtibus ad posteriora. ¶ Et dixit: ⁊ videt ꝛc. i. ⁊ videt ꝙ sola cognitio sube rei nõ sit ꝑncipiũ cognitiõis accitiũ eius: vt cognitio in mathematicis. scire eñ qd est linea: ⁊ qd est rectuz: ⁊ qd est cõcauum: ⁊ qd est supficies in geometria est principiũ cognitionis angulo⁹ triãguli. s. ꝙ angulis rectis sunt equales: sz etiã ecõuerso. s. ꝙ scire plura posteriora est ꝑncipiũ ad sciendũ antecedẽtia: ⁊ sermo eius in hoc est intelligibilis p se. ¶ Et cũ ꝛmonstrauit ꝙ scire posteriora aliqñ est ꝑncipium ad sciendũ antecedẽtia: incepit notificare ꝙ hoc non accidit oibus accidẽtibus cõringẽtibus rei. s. vt sint principiũ rerũ antecedentiũ. s. sube. ¶ Et dixit: qm̃ cum ꝛclarauerimus aliqd ꝑm viaz ꝛc. i. ⁊ non est posse vt tale cõtingat. s. ire a cognitione accidentiũ ad cognitionẽ sbe nisi qm̃ accidẽtia rei fuerint cognita a nobis ꝑm viã imaginatiõis. i. accidẽtia que manifesta sunt existere in re: ⁊ que sunt in loco eius. s. accitia eẽntialia ꝑpinqua: aut oĩa: aut plura: ⁊ q̃si dicat: ⁊ nõ preparat nobis cognitio sbe per cognitionẽ accidentiũ nisi cuz scriuerimus accidẽtia ꝑpinqua eẽntialia: aut oĩa: aut plura: tũc eniz cõtinget vt inducamus meliorẽ diffinitionẽ sube. ¶ B. d. nam qd sit aliqd est ꝑncipiũ oĩs ꝛmationis: ⁊ hoc ñdet ei a quo incepit sermonez. s. ꝙ cognitio diffõnis est vtilis in cognitione accidẽtiũ. B. incepit ꝛclarare ꝙ hoc cõtingit omni diffinitioni. ⁊ ꝙ oĩs diffõ per quã nõ cognoscunt accidẽtia non dz diffõ nisi equoce: aut qz in ea collocat aliqd falsum: aut qz cõponit ex causis remotis: aut accidẽtalibus: ⁊ dixit: ⁊ qd̃ fuerit ex diffõnibus ꝛc. i. ⁊ sermo eius in hoc est manifestus per se.

4. meta. 14

Oĩs dz ꝛd ꝑ quã nõ cognoscũt accitia nõ dz diffõ nisi equoce. vid. 4 ph. cõ. 31. ⁊ 4. ce. c. 1. ⁊ 2. ꝛ ala. 12. t. 26. t. 2. ce li. 40.

¶ Dubitationez aũt habẽt ⁊ passiões aĩe vtrũ cões sint oẽs ⁊ hũ: an sit ⁊ aliqua aĩe ꝑpria ipsius: hoc enizacipere quidẽ necessarium est: nõ aũt leue. videt aũt plurimorum quidez nullũ sine corpore pati nec facere: vt

trasci/ꝓfidere desiderare ⁊ oio sentire: maxie ãt assimilat ꝑpio itelligere. si aũt ⁊ hoc phãtasia q̃dã aut nõ sine phãtasia nõ cõtingit vtiq; nec hoc sine corpe esse.

¶ Et est dubiũ de passionibus aĩe vtrũ oẽs sint cões: ⁊ sint cum hoc ei in quo sunt: aut q̃dã ẽt appropriẽt aĩe: hoc. n. necesse est scire: sed nõ est facile. ⁊ nos videmus ꝙ plures eaꝝ ipossibile est vt sint neq; actio neq; passio extra corpus. V. g. iracundia ⁊ desiderium ⁊ audacia ⁊ vniuersaliter sentire: qd̃ aũt videt ꝑpriũ ei est intellige/re: sz si hoc etiaz est imaginatio: aut nõ põt esse sine imaginatiõe: impose est vt sit: neq; ẽt hoc extra corpus.

¶ Cũ numerauit ea q̃ querẽda sunt ĩ hac scia: incepit ẽt dicere qd̃dã perutile: ⁊ ꝙ aĩe est multũ ꝛsideratũ: ⁊ est vtrũ oẽs actiões: ⁊ passiones aĩe nõ inueniant nisi ꝑ cõicationẽ corpis: ⁊ sunt cuz hoc actiões ⁊ passiones in rebus existẽtib⁹ in corpore: aut inuenit in eis aliqd hñs cõicationẽ cũ corpore: neq; in diget in actione aut passione ꝑpria aliquo existẽte in corpore. manifestũ est enim ꝙ plures earũ hñt cõicationem cum corpore: sz est dubiũ sicut dicit ꝛ intelligere. ¶ Et dixit. vtrũ oẽs sint cões ꝛc. i. vtrũ oẽs actiões ⁊ passiones eius habẽt cõmunicationẽ cũ corpe: ⁊ sint cũ hoc actiões: aut passiones in rebus existẽtibus in corpe. ¶ Et hoc intẽdebat cũ dixit: ⁊ sunt cuz hoc ei in quo sunt. i. cõicãtes cũ corpore: ⁊ existẽtes in eo qd̃ est in corpe. ¶ Et pose est vt aliqd̃ non cõicans corpori sit existẽs in reb⁹ existẽtibus in corpore: ⁊ pose est vt actio alicuius nõ cõicãtis corpori sit nõ existẽs in aliquo eoꝝ que sunt in corpore. ¶ Et ista perscrutatio ꝛ anima est valde perutilis: ⁊ est necẽia in sciendo qualitatẽ abstractionis animẽ: ⁊ hoc ꝛbemus ponere in directo oculorum nostroꝝ. ¶ Et ideo dixit. hoc enim necessariũ est ad sciendũ. ¶ Hoc aũt qd̃ dixit. ꝙ plures passionũ aĩe videnẽ hñe cõicationẽ cũ corpore: ⁊ ꝙ ille partes aĩe q̃ hñt illas passiones cõstituunt per corpus: vt iracũdia ⁊ desiderũ manifestum est per se: ⁊ maxime in passionibus attributis anime cõcupiscibili ꝑm ꝙ post dabimus rationẽ: ⁊ postea passionib⁹ sensus: quãuis magis lateat in eis. in ꝑmo eñ instro sensus nõ apparet passio manifesta apud sentire: sicut apparet in iracũdia ⁊ verecũdia: ⁊ in alijs passionibus. intelligere aũt valde latet: ⁊ multã habet dubitationẽ. existimatum est enim ꝙ passio eius ꝑpria nullã hz cõmunicationẽ cuz corpore: sed sicut dixitis intelligere fuerit imaginari aut habuerit cõicationem cũ imaginarit tũc impose est vt sit extra corpus. i. vt sit extra aliqd̃ existẽs in corpore. ¶ Et dixit hoc q: de vnaquaq; istarum virtutum sunt sicut diximus due qõnes: quarum vna est vtrum sit possibile vt actio earũ habeat cõmunicationẽ cuz corpore: aut nõ. postea si non habeãt cõicationẽ cũ corpore: vtrũ actio earuz sit ꝑ res: ⁊ in rebus cõicantibus corpori: aut est ꝛ eis aliqd nõ cõicans oino. ¶ Et ideo dixit. ⁊ qd̃ vr̃ ꝑpriuz ei est intelligere ꝛc. i. ⁊ qd̃ vr̃ esse passio: aut actio aĩe sine indigẽtia instrumẽti corporalis est itelligere: sed si hoc

12

Infra. 4.

3. de aĩa. t. cõ. 39.

fuerit imaginatio: aut cū imaginatiōe ipōse est vt ista actio fit extra aliquod hīs cōiacionē cū corpe: ꝗuis intellect⁹ nullā habeat cōsicationē cum eo. ¶ Et hec est sentētia eius in intellectu mālī. s. ꝙ est abstractus á corpore: ⁊ ꝙ impōse est vt intelligat aliqd sine imaginatione. ¶ Et nō intēdit per hoc hoc qd apparet ex hoc sermone sufficiente nus. s. ꝙ intelligere nō fit nisi cū imaginatiōe: tūc. n. intellect⁹ mālis erit gnābilis ⁊ corruptibilis: sicut intelligit Alex. ab eo: ⁊ sermo eius est intellectus per se: sed ōbes obseruare hoc qd diximus.

Documētū

Occurrit tacite oboni.

¶ Siquid igit anime operum: aut passionū est ꝓpriū: cōtinget vtiq; ipsam separari ab ipso. si vero nullum est ꝓpriū: nō erit vtiq; separabilis: ſz sicut recto inq̃tū rectū multa accidunt vt tangere eneam spherā ſm punctuz: non tamen tangit hoc separatum rectum. Inseparabile enīz siquidē semper cum quodā corpore est.

¶ Dicamus igit ꝙ si aliqua actionū aut passionuz anime sit propria sibi: possibile est vt sit abstracta. ⁊ si nihil est ei proprium: impōse est vt sit abstracta: sed ita est de hoc: sicut est de recto: qm̃ ſm ꝙ est rectum accidunt ei plura. Ut. g. vt cōtingat spherā cupri in vno puncto: sed tamen rectitudo impōse est vt sit abstracta per se: cum semper sit cum aliquo corpore.

13 ¶ Cum ēmōstrauit ꝙ querēdum est prius vtruz aliqua actionū aut passionū aie sit extra corpus: ⁊ si fuerit: vtruz est cum eo: qd est extra corpus: extra oēs existens in corpe: incepit ēmōstrare hic ꝙ si fuerit aliqua passio aie ꝓpria. i. sine corpe: possibile est vt sit abstracta: ita ꝙ illa passio aut actio nō sit in rebus existentibus in corpe. ⁊ si non habuerit aliquā actionē ꝓpriā impōse est vt sit abstracta: ꝗuis actio eiꝰ sit in rebus existentibus in corpe. ¶ Et dixit. dicamus igit ⁊c. i. ꝙ si aliqua actionuz ⁊ passionuz aie non indiget instrō corporali: possibile est vt illa actio aut passio sit abstracta: qm̃ si nō est in rebus existentibus in corpe necesse est vt sit abstracta. ⁊ si est in rebus existētibus in corpore necesse est vt sit non abstracta. ¶ Ut. g. ꝙ. si intelligere fuerit sine instrō corporalitē non fuerit existens in rebus existentibus in corpore. v. g. vt sit intelligere intentiones imaginabiles necesse est vt sit actio sempiterna ⁊ abstracta. ⁊ si impōse est vt sine imaginationē: tunc actio eius erit non abstracta a corpore ꝗuis intellectus sit abstractus ab eo. ¶ Et est manifestū sicut dicit Themistius ꝙ ꝓpōnes hypothetice cōtinuatiuein qb⁹ est cōsequēs pōse essecū antecedēte: necesse est semp vt destruam⁹ antecedēs: ⁊ cōcludam⁹ oppositū cōsequentis ecōtrario dispōni ꝓpositionū: quarū cōsequēs sequit antecedens necessario: ⁊ iō nullū ipōse ꝓtingit Arist. inq̃tū destruxit antecedens. Ut. g. ꝙ si hoc visibile est aīal: pōse est vt sit hōr: sed nō est aīal: ergo impōse est vt sit homo. ¶ B. d. ſz ita est de hoc sicut est ō recto. i. si aīa nō hūerit actionē ꝓpriā: tūc passiones que attribuunt ei eruut

Bocumētū ex inuētiōe Themistij.

De hoc vide 5. ph. cō. 22. ⁊. 30. ⁊ p̄ ce. 32. ⁊. 3. met. cō. 8. ⁊ p̄ de generatione. 44.

sicut plures res: que attribuunt rebus existētibus in mā inq̃tum contingit ei qō fuit in mā non inq̃tum sunt abstracte a mā. Ut. g. ꝓtactus verus quem habet linea cuz ſphera: hoc enīz inuenit extra aīam inq̃tum linea est in corpore ⁊ figura sphērica in corpe. Ut. g. inq̃tum linea est in ligno: ⁊ sphericum in cupro: impōse est enim vt contingat linea spheram inq̃tum vtraq; earum est abstracta a materia: nisi contactus sit mathematicus non naturalis.

¶ Videt aūt ⁊ aīe passiones oēs cum corpore esse: ira: māsuetudo: timor: misericordia: cōfidētia: adhuc gaudiū: ⁊ amare: ⁊ odire. simul enīz his patit aliqd corpus. ¶ Indicat aūt hoc aliqm̃ a duris qdē ⁊ manifestis passionib⁹ cōcidētib⁹ nihil exacerbari: aut timere aliqn̄: aut ⁊ puis ⁊ debilib⁹ moueri quū accēdat corp⁹: ⁊ si sic se habere quū irascit. ¶ Adhuc aūt magis hoc manifestuz: nullo enīz terribili imminēte in passiōib⁹ fiunt timētes.

¶ Et videt etiā ꝙ oēs passiōes aīe sint in corpe: vt iracūdia: ⁊ gra: ⁊ timor: ⁊ pietas: ⁊ audacia: ⁊ gaudiū: ⁊ tristitia: ⁊ odiū: ⁊ amor. corpus. n. patit cuz istis: ita ꝙ fortē fiunt passiones fortes ⁊ apparētes: ⁊ nō accidit ex eis homini: neq; iracūdia: neq; timor: ⁊ forte passiōes parue ⁊ debiles mouebunt ipsum quādo corpus fuerit paratū: ⁊ magis manifestū est ꝙ videm⁹ ꝙ quidā homīes sunt valde timorosi: ꝗuis nihil timoris accidat eis. Tñ manifestū est ꝙ passiones sunt intētiōes in mā.

¶ Cum narrauit ꝙ ples passiōes ⁊ actōes aīe vident hīe cōicationē cum corpe: incepit hic notificare genus in quo apper hoc manifeste. ¶ Et dixit. ⁊ vr ꝙ oēs ⁊c. ⁊ intēdit per passiones aīe dispōnes attributas virtuti cōcupiscibili. B. d. corpus enīz patit cuz istis. i. apparet in eo alteratio ⁊ transmutatio. Oīs enīz passio facta cum alteratione ⁊ transmutatione est in corpore necessariotaut virtutis in corpe: ⁊ cuz hec ꝓpō fuit vera: ⁊ etiā ꝙ oia accidētia anime concupiscibilis fiunt cum trāsmutatiōe ꝓcludet necessario ꝙ hec anima aut est corpus aut virtus in corpore. ¶ Sed qr ꝓpō maior est manifesta: minor vero latet aliquantulū. Cum sit possibile: vt accidant passiones ex quib⁹ corpus nō patit apud sensum: incepit ēclarare hoc alio modo. ¶ Et dixit. ⁊ signum eius est ⁊ qm̃ forte ⁊c. i. signū ꝙ ista vtit corpore. q. instrumento: ⁊ ꝙ corpus patit ab eis: ⁊ si patit apud sensum: qm̃ actio eius differt ſm diuersitatē dispōnuz corporis: accidūt enīz hoī multa que innata sunt mouere motu fortitē non mouent ipm̃ nisi debiliter. Ut. g. qō accidit hoī aliqō timoroſuz: aut aliqd ꝓuocās iram ⁊ nō moueturab eis nisi modicū aut ecōuerso qn̄ corpus fuerit paratuz sicut dixit: ⁊ fuerit ita paratū sicut est iratus. iratus enim mouebit facile

14

Oīs passio facta cū alteratione ⁊ transmutatione est in corpe nēcio Idem. 1. de aīa. 57. ⁊. 3. de aīa. 18.

valde ex remodica puocante iram: ⁊ magis manifestũ est sicut dicit quia nos videmus multos hoies timere sine aliquo timoroso: ⁊ oia ista significãt q̃ ista actio nõ fit absq̃ corpe. ¶ D. d. manifestuz est q̃ passiones ꝛc. i. manifestũ est igit q̃ forme puenientes in ista aia apud passionem ⁊ motũ sunt forme in materia.

¶ Si aũt sic se hz manifestũ: qm̃ passionuz rõnes in mã sunt: quare termini tales: vt ira sci mor⁹ quidez talis corporis: aut ptis: aut potẽtie ab hoc ⁊ gra hutus: ⁊ pp hec igit iaz physici est ꝓsiderare de aia/aut oi aut tali.

¶ Quapp diffõnes debent esse ita: qm̃ ira est motus alicuius partis istius corporis: aut alicuius virtutis eius a tali: ⁊ propter tale: ⁊ ideo cõsiderare de anima: aut de omni: aut de hac est naturale.

15 ¶ Dicit: ⁊ cũ declaratũ fuerit q̃ iste passiones sunt forme mãles: neĉ est vt in diffõnib⁹ eaz appeat mãi: ⁊ motus quẽ sequunt iste forme: est motus mãlis: ita q̃ corpus accipiendum est in diffõne istius motus. U. g. qm̃ ira est motus alicuius partis corporis. ¶ Et quũ in diffinitionibus istarũ virtutũ apparet mã: manifestũ est q̃ consideratio de anima ẽ naturalis. Aut de omni anima si omnis anima est talis: aut de animabus que declarant esse materiales. ⁊ hoc intendebat quum dixit: ⁊ ideo consideratio de anima est naturalis.

¶ Differenter autẽ diffinit physicus ⁊ dialectic⁹ vnũqõq̃ ipsorũ vt iraz qd est: hic qdez. n. appetituz recõtristationis: aut aliqd hmõi: ille aũt feruorẽ sanguinis: aut calidi circa cor. Horuz aũt alius quidez assignat mãm: alius vero spẽm ⁊ rõnem. Ratio qdem. n. hec species rei necesse est hanc esse in mãhmõi si erit: sicut domus ratio quidẽ quedã talis: q̃ cooperimentũ phibens corruptiones a ventis imbribus ⁊ caumatib⁹: hec autem dicit lapides ⁊ lateres ⁊ ligna: alia vero in his speciem pp ista. que igit naturalis harũ vtrũq̃z circa mãm: rõnez autez ignorãs: aut que circa rõnez solũ: aut magis: que est ex vtrisq̃: illoz autem quis vterq̃z.

¶ Et differt illud quo nãlis diffinit vnũqõq̃ istorũ ab eo qõ diffinit sermocinalis. U. g. qd est ira. sermocinalis. n. dicit: ira est appetit⁹ in vindictaz: ⁊ sic de similib⁹. nãlis aũt dicit q̃ est ebullitio sanguis/aut calozis ĩ corde: nãlis igit dat mãz: sermocinalis ãt dat forma ⁊ intẽtionẽ. Intẽtio. n. alicui⁹ est hoc: ⁊ necesse est vt hoc sit in

Nãlis diffinit p mãm. dialectic⁹ vero p forma.

materia. U. g. domus: aliquis enim dat intentionez dicendo q̃ est cooperimentuz prohibens ab imbribus ⁊ pluuijs ⁊ frigore ⁊ calore: alius autem dicit q̃ est ex lapidibus ⁊ lateribus ⁊ lignis: alius vero dat formam existentem in hoc propter ista. ꝓm igit dictum istoz est nãlis qui intẽdebat mãm ⁊ ignorabat intẽtionẽ: aut qui intẽdebat solam intentionẽ: aut melius est dicere vt sit ille qui ꝓgregabat vtrũq̃z: vtrũq̃z igit alioz ei attribuek.

¶ Luz demõstrauit q̃ in diffõnibus istarũ virtutũ dz accipe mãm ⁊ formã. incepit dubitare ꝓm cõsuetudinẽ q̃ est apud nãles: ⁊ eos q̃ absolute cõsiderãt. s. disputatores: nãles. n. differũt a disputatorib⁹ in modo diffiniẽdi. disputatores. m. dant diffõnes ꝓm formã tm̃: dicẽdo q̃ ira est appetit⁹ in vindictã: nãles vero ꝓm mãm: dicẽdo q̃ est ebullitio calozis ⁊ sanguinis in corde. ¶ Deide dicit. intẽtio enĩz alicuius est hoc. i. vt mihi videt: intẽtio. n. alicui⁹ ꝓm q̃ est ens est hoc. ¶ D. d. ⁊ necesse est vt sit in mã ꝛc. i. necesse est vt illa intẽtio ꝓm q̃ est hoc ⁊ stat in mã que habeat talem dispõnem. s. que sit hoc ⁊ sit p aliquã intẽtionem existentẽ in ea: quapp fuit digna vt illa res existeret in ea non in alia. ¶ Et innuit per hunc sermonẽ: qm̃ sicut necesse est vt intẽtio existat in mã ꝓm q̃ est hoc: ita necesse est vt sit modus acceptiõis eius in diffõne. ⁊ si nõ: erit accepta ĩtẽtio alio mõ ab eo q̃ est. Qui. n. accepit mãm in diffõne ⁊ dimittit formã diminute accipit: qui aũt accipit formã ⁊ dimittit mãm existimat q̃ dimittit aliquid nõ necessariũ: sed nõ est ita: qm̃ forma dz accipi in diffinitionibus ꝓm dispõnes in quibus existit: ⁊ residuus sermo est manifestus.

16

Nãlis diffinit p mãm. vide. 2. ph. 18. 19. ⁊. 92. ⁊. 7. met. 34 35. 39. 55. 37 ⁊. 8. phy. 52 Idẽ in B p 51. 52. ⁊. 53.

Qui accipit mãm in diffõne ⁊ dimittit formaz diminute accipit. q̃ aũt accipit formã ⁊ dimittit mãm vt dimittẽt aliqõ si neciuz sznõ est ita. Vide. 7. meta. 34. vide supra q̃ notaui in hoc cõmen.

¶ Aut ẽo est aliqs qui circa passiões mãe nõ separabiles: sz physicus circa oẽs q̃cũq̃z hui⁹ corpis ⁊ hui⁹ mãe opa ⁊ passiões sunt: circa quascũq̃z aũt nõ hui⁹ alius vt circa aliqua quidẽ artifex est si cõtingat vt instructor aut medicus: nõ separabiliũ quidẽ. Inq̃tũ autẽ non talis corporis passiones: ⁊ ex abstractione mathematicus: ꝓm autẽ q̃ oino separate primus philosophus.

¶ Dicam⁹ igit q̃ iste q̃ intẽdit cõsiderare de passionib⁹ mãe q̃ nõ separant ab ea ꝓm q̃ nõ separant. nullus. n. ẽ nisi nãlis ꝓsiderãs in oib⁹ actiõib⁹ ⁊ passionib⁹ istius corpis ⁊ istius mãe ⁊ passionib⁹. q̃ aũt nõ est ita ꝓsiderandũ est ab alio: quoz q̃dã dz intẽdere artifex: vt carpẽtari⁹ ⁊ medicus. ea aũt q̃ sunt nõ abstracta ĩ rei veritate: sz sunt passiones corpis: ⁊ ꝓm abstractionẽ ĩtẽdit mathematic⁹: ea aũt q̃ sunt abstracta in rei ẽitate intẽdit prim⁹ phs.

17 ¶ Cum dubitauit de diffinib⁹: incepit demōstrare hic que artes vtū/
tur in diffinibus forma ⁊ mā: ⁊ que solūmodo forma. ¶ Et dixit q̄
ille qui intendit cōsiderare de passionibus mā̄e non abstractis ab ea
fm q̄ sunt ⁊c. i. ille qui intēdit cōsiderare de formis cōsequētibus pas/
siones mā̄e nō abstractas a mā fm sunt nō abstracte est nālis qui cōsi/
derat in oibus passionibus corporis: ⁊ in nā istius mā̄e ⁊ in passioni/
bus eius. ¶ B. d. qō aūt nō est ita ⁊c. i. qō autē ex istis formis ⁊ pas/
sionibus nō est per nām: sed per voluntatē considerandū est ab arti
ficibus mechanicis vt carpentario ⁊ medoncho. ¶ B. d. ea autē que
nō sunt separata ⁊c. i. accidētia nō abstracta a corpore: ⁊ cōsequētia
ipsum nō in eo qō est trāsmutabile: ſz in eo quod est corpus tm̄ ⁊ ma/
gnitudo: ⁊ sunt ea que intellect⁹ intelligit fm abstractionē a materia:
ſz in rei veritate non separentur considerandum est a mathematicis.
¶ De formis autē que sunt abstracte in rei veritate. i. fm esse ⁊ intel/
lectum considerat primus philosophus.

Vide. 1. ph. 16. 18. 20. de mā sensibili c. 7. metz 34 35.

Idez. 1. ph. 26. 71. 6. metha. 2.

¶ Sed redeūdū est vnde venit sermo. dicebam⁹ aūt q̄
passiōes aīe nō sepabiles a phica mā aialiū. inq̄ztū aūt
tales existūt furor: ⁊ timor: ⁊ nō sicut linea ⁊ planū.
¶ Sed reuertendū est ad nostrum sermonē: in quo lo/
quebamur q̄ passiones anime nō sunt separate a mate/
ria naturali: ⁊ ea que sunt talia in rei veritate sunt ira ⁊
timor: nō sicut linea ⁊ superficies.

18 ¶ Idest. ⁊ qr̄ hoc est magis ppriū logico: reuertamur ad illud ō quo
loqbamur. s. q̄ passiōes aīe. s. ocupiscibilis nō sunt abstracte a corpe
neq̄ in diffōne: neq̄ in esse. U. g. ira timor q̄ nō sunt abstracte: neq̄ in
diffinitione: neq̄ in esse: sicut linea ⁊ superficies.

Vide p illo cō. 16. 2. pō

¶ Scōa pars istius libri. Cap. primū.

Attendētes autez de aīa necesse est
simul dubitātes de quib⁹ dubitare
opz: pertrāseuntes primoz oppo/
sitiones cōprehēdere quicunq̄ de
ipsa aliquid enūciauerūt: vt bene
qdē dicta accipiam⁹: si vero aliqd
nō bene vereamur. Principiū aūt
qōnis apponere q̄ maxie videtur
ipsi inesse fm nām. Aiatuz igit ab
inaiato in duob⁹ maxie differre vr: motu ⁊ sensu. accipi
mus aūt ⁊ a pgenitorib⁹ fere hec duo de aīa.

Aiatum ab inaiato in duob⁹ maxime differre vr. s. sensu ⁊ motu.

¶ Et necesse est nobis in querēdo de aīa pdicere opi/
niones antiquoz ⁊ inuabimur p eas ⁊ retinebim⁹ illud
quod

qō dictuz est vere ⁊ fm q̄ opz: ⁊ vitabim⁹ illud qō dictū
est fm q̄ nō opz. Et debem⁹ pdicere ēt ea que reputan
tur ppte esse naturalia: ⁊ hoc ponemus principiuz di/
cēdo q̄ hūs aīaz vr differre a inaīato his duob⁹ ppē. s.
motu ⁊ sensu: ⁊ hec duo accepim⁹ ab antiqs de aīa.

19 Cum declaratū ē in posteriorib⁹ q̄ ꝓsideratio ducēs ad certitu
dinē pfectā in reb⁹ qstis in vnoquoq̄ generuz nō fit nisi
ꝓsideratio in pncipijs ppriis illi generi: incepit demōstrare q̄ necesse ē
ꝓsiderare de aīa hoc mō pncipioz. ¶ Et dixit. ⁊ debem⁹ pdicere in
querēdo de aīa ppōnes ⁊ pncipia q̄ vident esse propria aīe fm q̄ est
aīa: ⁊ illas ppōnes ponam⁹ pncipiū ꝓsideratiōis. ¶ Et notificauit
q̄ ea q̄ hnt ⁊ aīa talē dispōnē sunt duo sensus. s. ⁊ mot⁹. aiatū. n. nō
differt ab inaīato nisi sensu ⁊ motu locali. ⁊ dixit q̄ hēmus aīam ⁊c.
¶ Et intendit hic per vr certitudinē: qm̄ ipse vtitur talibus verbis
loco certitudinis in locis: in quibus certitudo est famosa: ⁊ residu⁹
sermo est manifestus.

Aiatū differt ab iaīato sensu. 2. a. 16. ⁊ motu locali. 2. de aīa. 14.

Qm̄ vtitur phus videri p certo eē.

¶ Dicūt enīz quidā ⁊ maxie: ⁊ primo esse aīam id qō ē
mouens: existimātes aūt q̄ nō mouet ipsum nō ꝓtinge
re mouere. alteruz eorum que mouentur aīam sic arbi/
trati sunt esse. Vnū Democritus quidem ignez quēdam
aut calidum esse dicit ipsaz. Infinitis igit exūtib⁹ figu/
ris ⁊ atomis que sunt spēi rotūde ignee ⁊ aīaz dicit: vt
in aere moto: que vocant decisiōes q̄ vident p portas
in radijs: quaz oē semē elemēta dicit Democrit⁹ totius
nāe. Similiter aūt Leucippus horuz aūt spherica aīam
ppter id qō maxime pūt penetrare p oē hmōi figure ⁊
mouere reliqua quū moueantur ⁊ ipsa: arbitrātes aīaz
esse efficiēs in aīs libus motū.

Opinio Democriti.

Opio Leucippi.

¶ Quidā. n. dicūt q̄ illud qō est ppte ⁊ ppri⁹ aīe est
mouere: ⁊ qr existimāt q̄ oē nō motū non pōt mouere
aliud existimauerūt aīaz eē aliqō motū: vnū Democrit⁹
dixit ipsaz eē ignē ⁊ calidū: dixit. n. q̄ est ex corpibus ⁊
figuris indiuisibilib⁹ ifinitis: ⁊ ea q̄ sunt spherica ex eis
sunt ignis ⁊ aīa. U. g. ⁊ silia huic sunt corpa exūtia ī ae/
re q̄ dicunt atomi: q̄ sunt in radijs solis ingrediētib⁹ p
foramina: ⁊ dicit q̄ p ꝓgregatiōez fundamētoz in eis
sunt elemēta oiuz nāliuz: ⁊ silr Leucipp⁹ ⁊ spherica isto
rum sunt aīa: qr tales figure sunt possibiles transire in

rem ꝑm totũ: ⁊ mouet oia que mouet ẽt: qm̃ existimãt
q̃ aia dat aialibus motum.

¶ Cum notificauit q̃ antiq̃ nõ ꝓsiderãt de aia: nisi p motũ aut sen/
20 sum: aut p vtrũq; incepit ꝑmo numerare snias hoiũ ꝓsiderãtiũ de
aia p motũ. ¶ Et.d.qdã.n.eo⁹ ⁊c.i. ⁊ cũ qdã opinabant q̃ illud qd̃
appropriat aie ꝓio est: q; mouet aliud: ⁊ opinabant q̃ illud qd̃ mo/
uet aliud ⁊ mouere existimauerũt q̃ aia est aliq̃d motũ sp. ¶ B.d.
⁊ iõ.d. Bemo. ipsa ẽ ignẽ aut calm.i. igne aut igneũ. ¶ B.d. dixit
eis ipsa ẽ ex corpib⁹ ⁊ figuris ⁊c.i. opinabat.n. q; mouet aliõ ⁊ mo
ueri ipsam ẽ ex corpib⁹ indiuisibilib⁹ hñtib⁹ figuras infinitas: ⁊
q̃ ex istis est solũmõ ⁊ sphericis: ⁊ q; spherica sunt ignis aut igneus
credebãt q̃ spherica eo⁹: aut sunt ignis: aut aia. ¶ B.d. exẽpla hoꝝ
corpoꝝ apud Bemoc. ⁊.d. ⁊ filia his sunt corpa exñtia in aere.i. ⁊ ista
corpa apud eũ sunt filia atomis q̃ appent moueri ꝛ radiꝝ solis. ⁊ cũ
notificauit q̃ Bemo. opinabat aiam ẽ ex corpib⁹ indiuisibilib⁹ q̃
apud ipsuꝫ assistant atomis: notificauit q̃ ꝑtes sunt de qbus opinat
Bemo. aiaꝫ fieri ex eis: ⁊ qũo opinant ea ẽ ẽnta alioꝝ cõpositorũ.
¶ Et.d. ⁊ q̃ p ꝓgregationẽ fundamẽtoꝝ in eis adaptat vt ex eis cõ
ponant diuersa entia q̃uis sint eiusdẽ nãe: ⁊ intẽdit pr fundamẽta
diuersitatẽ eoꝝ in figura: ⁊ in situ ⁊ in ordine. Diuersitas.n. ptiuꝫ in
his trib⁹ est cũ diuersitate cõpositoꝝ ex eis: sicut scripture diuersan
tur pp diuersitatẽ lr̃aꝝ in his tribus. ¶ Et cũ narrauit q̃ ipsi opina
bant aiam ẽ ignẽ aut aliq̃d igneũ: q; opinabant aiaꝫ ẽ sphericaꝫ
⁊ ignẽ ẽ sphericũ.d. rõnẽ pp quã opinabant aiaꝫ ẽ sphericã. ¶ Et
d. ⁊ qd̃ est sphericũ ex istis est aia ⁊c.i. ⁊ Bemo. ⁊ Leucip. nõ opina/
bantur q̃ spherica ex corpib⁹ indiuisibilib⁹ sunt aia: nisi q; opina
bant q̃ talia corpa sunt ea que polia sunt pertrãsire p alia ⁊ mouere
ipsa: quãuis ipsa moueant semper: ⁊ hest diuꝝ quã existimabãt esse
ꝑpriaꝫ aie. s. qm̃ mouet corpus ⁊ mouet semper.

¶ Vñ ⁊ viuẽdi terminũ ẽ respirationẽ. ¶ Cõstringente
enim eo q̃ corpora cõtinet: ⁊ extrudẽte ex figuris ꝑbẽ
tes aialibus motũ ex eo qd̃ est ipsas gescere aliquate/
nus: auxiliuꝫ fieri de foris ingrediẽtibus alijs hmõi in
respirãdo. Que quidẽ egredi ꝓhibẽt ipsas que aialib⁹
insunt: id repellẽdo qd̃ cõstringit ⁊ cõprimit tãdiu vi/
uere aialia/ quãdiu pñt hoc facere.

¶ Et iõ dixerũt q̃ anhelit⁹ est diffõ vite. Aer.n. ꝓtinẽs
cũ ꝓgregat corpa: ⁊ ꝓstringit ex istis figuris q̃ dant aia/
libus motuꝫ: q; ista nõ gescũt in aliq̃ hora: sustineri ab
extrinseco iponẽdo p anhelituꝫ alias figuras sibi sĩles
dicũt q̃ iste ẽt ꝓhibẽt illud qd̃ iaꝫ puenit int⁹ in aialib⁹
ab exitu: ⁊ ꝗ expellũt cũ eis illud qd̃ ꝓgregat ⁊ cõstrin/
git eas: ⁊ q̃ vita est duꝫ aial põt facere hoc.

¶ Qm̃ oĩs dicẽs in qditate alicui⁹ aliq̃d laborat in faciẽdo ꝓueni/
re illud oĩbus sensibilib⁹ ⁊ in dãdo cãm illi⁹ sensibilis ex illo dato
ab eo in ꝑa illi⁹. isti aũt qm̃ opinabant aiaꝫ ẽ ptes sphericas indi
uisibiles laborauerũt hoc mõ in dãdo cãm anhelitus dicẽdo: ⁊ pp
hãc cãm. s. q; aia est ptes sphericẽ q̃ semp sunt in motu fuit anhelit⁹
diffõ vite: aut ꝓñs vitã. Aer.n. ꝓtinẽs cũ ꝓgregabit corpa ꝓstrigent
multe figure sphericẽ q̃ sunt intra corpa q̃ dant aialib⁹ motuꝫ: q; sp
sunt in motu: ⁊ tũc h corpa mouebunt ad exitũ: ⁊ illõ erit exit⁹ anhe
litus ⁊ tunc sustẽtabit aial ad imponẽdũ alia corpa spherica ab ex/
trinseco ⁊ hoc est iponẽdo anhelitũ. ¶ Hoc aũt fuit pp tria. Quoꝝ
vnũ est in acgrẽdo locũ illi⁹ qd̃ exiuit. Secũ aũt ẽ ad ꝓhibẽdũ pla
corpa irriseca ab exitu. Tertiũ est vt adiuuet eat ẽt in expellẽdo illõ
qd̃ ꝓstrigit: ⁊ qd̃ ꝓgregat ea: ⁊ dicũt: ⁊ iõ fiunt vita dũ aial pt facẽ ẽ.

¶ Videt aũt ⁊ a pythagoricis dictũ eandẽ hr̃e intelligẽ
tiam. Dixerũt enim quidã ipsorũ aiaꝫ ẽ que sunt in ae/
re decisiones. alij aũt has mouẽs. De his aũt dictuꝫ est
pp id qd̃ cõtinue vident moueri: ⁊ si sit trãquillitas ni/
mia. Indeꝫ aũt ferunt ⁊ quicũq; dicunt aiam ẽ quid
seipsuꝫ mouẽs. Vident.n. oẽs hi existimasse motũ ma
xime proprium ẽ anime: ⁊ alia qdẽ omnia moueri pp
animã: ipsa aũt a seipsa: pp nihil videre mouẽs qd̃ nõ
moueatur ⁊ ipsum.

¶ Et forte ẽt ẽ talis ꝑmo pythagoricoꝝ. Quidã.n. illo
rum dicũt q̃ aia est atom⁹ exñs in aere. Quidã aũt illõ
qd̃ mouet atomos. Et dixerũt hoc: q; semp vident mo
ueri lz ventus deficiat oĩo. Et assimilant istis dicẽtes q̃
aia est aliquid mouens se. Oẽs enim isti vident opiari
motuꝫ cõuenire aie: ⁊ q̃ oia nõ mouentur nisi per aiaꝫ:
anima autem mouetur perse. Nihil enim videt mouere
nisi ipsum etiã moueatur.

¶ B. ⁊ forte ẽt opio Pythagore in aia est filijs opioni Bemo. ⁊ Leu
cippi. qdã.n. pythagoricoꝝ dicebãt aiaꝫ ẽ atomos aereos: ⁊ qdaꝫ
illud qd̃ mouet atomos: ⁊ opinabant hoc: q; credebãt q̃ atomi sp
mouebant: ⁊ q̃ aia semp mouet. ¶ B.d. ⁊ sĩles istis sunt dicẽtes ⁊c.
⁊ inuit Pla. Oẽs igit isti cõuenĩũt in hoc. s. q̃ mot⁹ est ꝑpri⁹ aie: sz
differũt in qd est. Et qdã eo⁹ existimabãt ea ẽ corpa indiuisibilia:
aut ignẽ aut aliq̃d igneũ. quidã vero atomos.

¶ Sed aũt ⁊ Anaxa. aiaꝫ dicit ẽ mouẽtẽ. ⁊ si aliq̃s ali⁹
dixit q̃ oẽ mouet intellect⁹: nõ tũ penitus sicut Bemo.
Ille qdẽ.n. dicit simplr idẽ ẽ aiaꝫ ⁊ intellectũ: vere.n.
aiebat esse qd̃ vr̃. Vñ bene dicere Homeruꝫ q̃ Hector

21 Sermo qditatiu⁹ dz solu ere qõnes circa rẽ sensibilr ꝓtingẽtes. Idez 4. phy. 31. ⁊ 5. phy. 22. ⁊ 8. hoc. c. 11. ⁊. 2. de aia. 12. ⁊. 22. p̃ ce li. 22.

Quorũdaꝫ pythagoricoꝝ opio.

22 Oplo. Ans. ⁊ in quo differat a Democri.

facet aliud sapiens: nō ita q̃z vtiḡ intellꝰ tanq̃z potētia q̃dā q̃ circa veritatē: ſz idez dicit aīam ⁊ intellectuz.

¶ Et ſilr ēt dicebat Anaxa. q̃ aīa est mouēs: ⁊ cū dicebat q̃ intellꝰ mouet oē: sed tñ Anaxa. aliud intendit ab eo qd̄ intēdit Demo. Demo. n. absolute dixit: q̃ idē est aīa qd̄ intellꝰ. dicit. n. q̃ veritas est res manifesta: ⁊ ideo bñ dixit Homerꝰ ⁊ verē dixit: q̃ Hector apopletizabat ⁊ carebat intellꝰ. Et nō vtebat intellꝰ q̃si aliq̃ virtute: sed dicebat q̃ intellectus ⁊ aīa idem sunt.

23 ¶ Dicit. ⁊ ſilr ēt opinat Anaxa. cū. d. aīaz eē mouētē: ⁊. d. q̃ intellectꝰ mouet oē: ſz Anaxa. nō intēdit in hoc illud qd̄ Democritꝰ. Demo. n. ꝓpalauit q̃ aīa ⁊ intellectꝰ idez sunt. d. n. q̃ veritas ꝓprehēsa nō est nisi in eo qd̄ manifestū est sensui tñ. ¶ Et ideo bñ dixit Homerus verificator: cū narrauit de hoīe q̃ carebat sensu q̃ carebat intellectu. Democritus igit nō intendit q̃ intellectꝰ sit aliqua virtus in aīalibꝰ: alia a virtute sensus: ſz dicit q̃ intellectꝰ ⁊ aīa idez sunt.

¶ Anaxa. aūt minꝰ certificat de ipsis. multotiēs quidē eiz cām eius qd̄ bene ⁊ recte dicit eē intellꝰ. Alibi aūt intellectū hunc esse aīam. In oibus. n. ipsuz ineē aīalibus magnis ⁊ paruis: ⁊ honorabilibꝰ ⁊ inhonorabilibus. Nō vr aūt iste ſm prudētiā dictꝰ intellꝰ oibꝰ ſilr aīalibus ineē. Sed neq̃z oibus hoibus.

Opio Ana. ¶ Anaxa. aūt latētius loquebat de istis cū multotiens dicebat q̃ intellꝰ est cā in inuētiōe. Et dixit in alio loco: q̃ intellꝰ ⁊ aīa idē sunt. Intellꝰ. n. apud ipsum existit in oibus aīalibꝰ: magno ⁊ paruo: nobili ⁊ ignobili. Sed nō videmus hūc intellꝰ existere ſilr in oibꝰ aīalibus. Neq̃z ēt in homine.

24 ¶ Dicit. Ana. aūt cū ꝓpalauit q̃ intellꝰ ⁊ aīa idē sunt: latētiꝰ ꝓpalauit q̃ Demo. cū multotiēs dicebat q̃ intellectꝰ est cā rectitudinis: ⁊ ēt verificatiōis: ⁊ hoc apparet ex eius snia q̃ intellectꝰ sit aliꝰ a sensu. ⁊ in aliis locis vr opinari q̃ intellectꝰ ⁊ aīa idem sunt. d. n. q̃ intellectus est in oibus aīalibꝰ magno ⁊ paruo nobili ⁊ ignobili.

Intellectus non existit eodē mō in oibus hoibus. oppñ cō. s. tertiō aīa. ¶ Et nō est sicut existimauit: q: nō videmꝰ intellectū existere eodez mō in oibus hoibus nedū existere in oibus aīalibus.

¶ Quicūq̃z igit in mouēri aīatū aspexerūt. hi qdē maxime motiuū opinati sunt aīaz eē. Quicūq̃z aūt ī cognoscere ⁊ sentire ea q̃ sunt: isti dicūt aīaz eē principia: alij qdē plura faciētes principia: alij vero vnuz hoc. Sicut

Empedo. qdē ex elntis oibus eē: ⁊ vnūqd̄q̃z eoꝝ aīaz dicēs sic. Terraz quidē terra cognoscimus: aquā vero aqua: ethere aūt ethera: sed ignē igne: ꝓcordia aūt concordiaz: ⁊ discordia tristi discordiam. Opio Empedoclis.

¶ Et ponētes principia aīe motū existimabāt q̃ aīa sit dignior oibus vt moueat. Ponētes ārt regulā in hoc cognoscere: ⁊ sentire oia entia dicebant aīaz eē principia. Quidā igit eoꝝ ponebāt ista principia plura vno. qdaz aūt ponebāt vnā: vt Emped. Iste. n. ponebat eā ex oibus elntis: ſz tñ ponebat vnūqd̄q̃ elntoruz eē aīam: ⁊ dixit: q̃ nos nō cōprehēdimus terrā nisi p terrā: ⁊ aquā p aquā: ⁊ aerē p aerē: ⁊ ignē p suū simile. s. ignē: ⁊ litez p litem: amicitiamp amicitiam.

¶ Cum cōpleuit sermonē cōsiderātiū in aīa per motū. Incepit etiā dicere opiones eoꝝ qui cōsiderāt de aīa per cognitionē ⁊ distinctionem. dicēdo. ⁊ ponētes pncipiū aīe motū ⁊c. i. ponētes aūt regulaz aīe ⁊ cognitionē sue nature pp motuz: quapp iudicauerūt q̃ aīa est magis oibus digna motu ſm q̃ diximus. ¶ Ponētes aūt regulam in cōsideratiōe de aīato per cognitionē eius: ⁊ distinctionē in oibus entibus opinabant q̃ aīa est principiū totius: aut ex principijs totius. Qui igit ponebāt h pncipia plura vno pōebāt aīaz plura vna: ⁊ qui opinabant pncipiū vnū eē: ponebāt aīam vnā. U. g. q: Empeponebat aīaz fieri ex elntis ⁊ ponebat ipsaz sex in nūero ſm nūez elntoꝝ apud ipsuz. dixit. n. q̃ nos nō ꝓprehēdimꝰ terrā nisi p terraz ⁊c. 25 Cā istiꝰ ponitur. j. 27. ⁊ solo huiꝰ ponit. 3. de aīa. 38.

¶ Et cum. d. ⁊ quidam eorum ponebāt hec principia plura vno: intendebat quidā eoꝝ: q: posuerūt hec principia plura vno opinabantur aīam esse plura vna: vt Empedo. sed fuit cōtentus dicere rez loco cōsequētis. ¶ Et cum. d. ⁊ quidā eoꝝ ponebāt vnam aīam: intēdebat ⁊ quidā eoꝝ qui ponebāt vnū principiū: ponebant vnā aīaz: sed fuit cōtentꝰ hoc cōsequēte loco rei ecōuerso ei qd̄ fecit primo: ⁊ residuus scrino est manifestus. Empedꝰ posuit plā pncipia vno idē p phy. 41. 53.

¶ Eodē aūt mō ⁊ Plato in Thymeo aīaz ex elntis facit. Cognosci eniz ingt ſilr simili. Res aūt ait ex principijs esse. Silr aūt ⁊ in his que de phylosophia dicunt p eundē determinatū est. Ipsuz quidē aīa ex ipsa vnꝰ idea: ⁊ ex prima lōgitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine cōstare: alia autē simili modo. Oolo Platonis.

¶ Et ſilr Plato in Thymeo ponebat aīaz aliqd̄ ex elementis. Qñ apud ipsuz nihil cognoscit nisi p suū ſilr. Et q̃ oēs res nō fuerunt nisi ex suis principijs. Et ſilr determinauit prius in phia. s. in suis disputatiōibus: ⁊

manifestũ ē q liber Thymei exit ab eis: ⁊ q aīa simplr ē ex forma vnius: ⁊ pria lōgitudine: ⁊ pria latitudine: ⁊ primo pfundo: ⁊ q alia currūt hoc modo.

26 ¶ Plato posuit in Thymeo q aīa est aliqd in sba elntor. opinabat illud ēt qd opinabat q ponebat aiam ex principijs: ⁊ ē q oēs res nō cognoscunt: nisi per sua silia: ⁊ nō cognoscunt nisi p cognitōes suor principior: ⁊ q principia cognoscunt p sua silia; ⁊ tinget q pncipia cognoscant p principia. Et cuz cōiungem⁹ huic q aīa cognoscit res p principia eaz: ⁊ tinget ex hoc q aīa sit pncipia. hec. n. sunt pprietates cōuertibiles. ¶ B. d. silr determinauit ⁊ c. i. ⁊ silr determinauit in sua phia ⁊ in scholis ei⁹: qm in Thymeo dixit hoc alio mō. B. eiz illic q aīal simplr absolutū/ qd est gen⁹ aīaliuz ⁊ pncipiū eor/ est cōpositum ex vno: ⁊ ex pma longitudine que est composita ex qualitate prima: ⁊ ex latitudine que est composita ex prima trinitate: ⁊ ex profundo: quod componit ex prima ēternitate: q sunt pncipia aliorum numerorum cōpositorum. ¶ Et opinabat q longitudo cōponit ex dualitate: q: linea fit ex duob⁹ punctis: ⁊ latitudo ex trinitate: q: fit cum longitudine ex trib⁹ punctis: ⁊ spissitudo ex quaternitate: q: fit cum longitudine ⁊ latitudine ex ēttuor punctis. Qm cū opinabat q numeri sunt pncipia oiuz: fuit necesse apud ipsuz: vt pncipia numerorum sint pncipia generū eē sensibilis: ⁊ alij numeri q cōponunt ex pncipijs sint principia etiā rerum particulariuz. Ita q principia aīalis simplicis est pma vnitas: ⁊ prima dualitas: ⁊ trinitas: ⁊ ēternitas. Principia aūt aliorum aīaliuz sunt alij numeri. ¶ Et iō. d. q alia currunt hoc mō. i. ⁊ pncipia aliorum aīaliuz pticulariū sunt alij numeri: ⁊ q: opinabant hoc in pncipijs entiū: ⁊ opinabant q aīa cōponit ex pncipijs pp cognitionē opinati sunt q aīa est iste numer⁹ q est pncipiuz numerorum. ¶ B. d. ⁊ manifestũ ē q Thyme⁹ exit ab eis: vt mihi vr q illud qd dictū est de pncipijs in Thymeo est aliud ab eo qd dictum est in disputatiōib⁹: ⁊ quasi diuersitas horum in aīa nō est nisi pp diuersitatē eorum in pncipijs. Oēs. n. ꝓuenīūt q oportz eē ex pncipijs: ⁊ dicunt q opio Platonis in Thymeo de aīa est q aīa est nā media s. inter formas abstractas indiuisibiles: ⁊ inter formas sensibiles diuisibiles fin mām. ¶ Them. aūt dicebat q Plato intēdebat pr istā mediā intellectū inter oēs ptes aīe: cum suū eē sit mediū inter formas māles: ⁊ abstractas. Et vlr difficile possum⁹ hodie itelligere opiniones antiquorum: q: nō sunt note apud nos.

¶ Adhuc aūt ⁊ alr. Intellectū qdē esse vnū. Sciaz aūt duo. Singlr. n. est ad vnū. Plani aūt numerū opinionez. Sensuz vero eū q solidi. Numeri. n. spēs ipe ⁊ pncipia dicebant. Sunt aūt ex elntis. Iudicantur enim res alie qdē intellectu: alie vero scia: alie aūt opinione: alie vero sensu. Species aūt numeri hi rex.

¶ Et est dcm hoc ēt alio modo: ⁊ est q itellect⁹ est vnū ⁊ scia duo: qm p se est ad vnū. Et q existiano est nūer⁹

Uide p isto 7. cō. 33.

Uide prio meta. 37.

Uide prio meta. 38. ⁊ 39.

Difficile possum⁹ hodie intelligere opiones antiquorū: q: nō sūt note apud nos. Idez. 2. celi cō. 72.

superficiei: ⁊ q sensus est numerus solidi. Numeri em dicebant eē forme ⁊ pncipia in reb⁹ entib⁹: ⁊ numeri sunt vnū illorū elementorum. Sz oēs res cōsiderant: qdā p intellz: ⁊ qdā p sciaz: ⁊ quedā p existimationē: ⁊ qdā per sensuz. Ista aūt sunt numeri q sunt forme.

¶ Et opinati sunt alio mō aīam esse principia nūerorum. Dicūt enim q intellectus est vnū nūerale ⁊ per intellectū itēdit primas ppōnes: ⁊ dixerūt ipm esse vnū: q: scire ppōnes est vnius sciētie: ⁊ intēdit p sciā ꝓclusionē: ⁊ dixerūt eam eē dualitatē: q: est ꝓcessus ab vno. s. ppositionibus: ⁊ ad vnū. s. ꝓclusionē vnde fit dualitas. ¶ Et hoc intēdebat cū. d. est enim singulariter ad vnū: ⁊ dixerūt q estimatio est numerus supficiei. s. trinitatis est. n. ab vno scz ppōnibus ad duorum cōclusio est in eo falsa ⁊ vera. Uñ fit illic aliqua dualitas. 27

¶ Et dixerūt ēt q sensus est quaternitatis. opinati sunt. n. q sensus ꝓprehēdit corpus: ⁊ q fōia corpis est ēternitas. ¶ B. d. numeri. n. dicebant esse forme ⁊ c. i. ⁊ dixerūt hoc q: opinabantur q principia numerorū sunt forme abstracte: ⁊ principia entiū sunt vnū elementorū eorū. Et q: rerū qdā ꝓsiderant. i. cognoscūt intellectu ⁊ quedā sciētia: qdā existimatione: ⁊ qdā sensu: ⁊ nihil cognoscit nisi p suum file: neē est vt iste ōrtes aīe ꝓprehensiue sint pncipia nūerorū qui sunt forme ⁊ elnta entiū. s. vnitatis ⁊ dualitatis: ⁊ trinitatis: ⁊ ēternitatis: ⁊ necesse est vt intellectus existis sit vnitas: ⁊ sciētia dualitas: ⁊ existimatio trinitas: ⁊ sensus quaternitas.

¶ Qm āt ⁊ motiuū videbat aīa eē: ⁊ cognoscitiuū. Sic qdā cōplexi sunt ex vtrisqz: enūciātes aīaz eē numeruz mouētē seipz. Differūt aūt ⁊ de pncipijs q ⁊ quot sunt. Maxie quidē corpora faciētes pncipia ab his q incorporea. Ab his aūt miscētes ⁊ ab vtrisqz pncipia referētes. Differūt aūt ⁊ circa multitudinē: hi quidez vnum. illi vero plura dicunt.

¶ Et q: existimatuz est de aīa q est mouens ⁊ cognoscēs. Voluerūt aliqui ꝓgregare hec duo: ⁊ iudicauerūt q aīa est numerus seipz mouēs. Et magna diuersitas est in pncipijs q sunt ⁊ quot. Et maxime inter eos qui faciūt ea corpalia: ⁊ inter eos qui non corpalia. Et isti etiā differūt ab eis qui admiscēt ⁊ ponunt principia ex vtroqz. Et diuersitas ēt est in numero pncipiorum. Quidam em dicunt vnū pncipiū esse. Quidaz plura.

¶ Et q: existimatū est. i. certificatū q mouere ⁊ cognoscere, sunt pncipia aīe: intēdebant aliqui ad cōgregandū vtrūqz in aīa: dicēdo aīam eē numerū se mouentē: q: nō mouet ab alio. ¶ Et cū notifica 28

Tres fuerũt sectę diffinientium animã.

uit sectas q̃ differũt in diffiniẽdo animã: ⁊ sunt tres. Quaꝝ prima diffinit eã ꝑ motũ aut ꝑ ñtia motũ. Scõa aũt ꝑ cognitionẽ. Tertia vero ꝑ vtrũq: ⁊ oẽs cõueniũt q̃ est ex ꝓncipijs: incepit notificare modos diuersitatis eoꝝ vlr: lz ꝓueniãt in hoc qõ est ex principijs. ¶ Et. d. ⁊ magna diuersitas ⁊c. i. ⁊ differũt in sõa aĩe: q: differunt in principijs. s. in nã eoꝝ ⁊ in numero: ⁊ maxia diuersitas est in nã principioꝝ: interponẽtes ꝓncipia corporalia: ⁊ ponẽtes ea nõ corporalia cũ iste due nature maxie differãt: differunt etiã isti ab eis qui admiscẽt ⁊ ponũt ꝓncipia ex vtroq: i. corpalib⁹ ⁊ nõ corpalib⁹. ¶ D. d. ⁊ differũt etiaꝫ in nnmero principioꝝ. i. ⁊ differũt etiam in aĩa: q: differũt in numero principioꝝ.

Nã corporalis ⁊ incorporea maxie differũt. vide. 10. met. t. cõ. vlt.

¶ Cõsequenter aũt his ⁊ animã assignant. Motiuum enim naturã primoꝝ existimauerũt non irrationabiliter. Vnde quibusdã visuꝫ ipsaꝫ ignẽ esse: etenim ꝗ in partibus subtilissimus est: ⁊ maxime elemẽtoꝝ incorporeũ. Adhuc aũt mouet q: ⁊ mouet alia ꝑmo.

¶ Et isti ꝓcedũt in diffiniẽdo aĩaꝫ ꝓcessu ꝓñti ista. hoc enim qõ reputãt: qm̃ nã ꝓncipioꝝ est mouẽs nõ est extra veritatẽ: vñ quidã existimabãt ipsaꝫ eẽ ignẽ. Ignis enim est ꝑmoꝝ ptiũ iter elnta: ⁊ q̃ magis vr̃ nõ eẽ corpus: ⁊

29 ipse mouet: ⁊ mouet alia corpa ꝑma intẽtione.

¶ Cũ notificauit sniias antiquoꝝ de aĩa: incepit laudare eas ꝗ eo qõ dicũt de veritate ⁊ de verificatiõe ꝓñtie. ¶ Et. d. ⁊ isti ꝓcedũt ⁊c. i. ⁊ isti qui opinant aĩaꝫ esse ex ꝓncipijs: q: mouet ꝑ se: ⁊ diffinierũt eaꝫ hoc mõ ꝓcesserũt in hoc via recta ⁊ ꝓñte ꝓncipia. Opinari enim q̃ nã principioꝝ est mouẽs ꝑ se: rectũ est. ¶ B. d. ⁊ i. ideo existimauerũt quidã ⁊c. i. ⁊ q: opinati sunt eã eẽ ex ꝓncipijs existimauerũt quidã eã esse ignẽ: q: reputabãt ignẽ esse elemẽtũ ceteroꝝ elemẽtoꝝ ⁊ simplicioꝝ partiũ: ⁊ q̃ magis vr̃ nõ esse corpus: q: opinant ꝓncipia eẽ talia. s. simplicioꝝ aliis ⁊ remotioꝝ nã corporea: ⁊ oĩa ista cũ eo q̃ visa est ab eis moueri: ⁊ mouere alia ꝑma intẽtione sicut aĩa.

Opinari q̃ nã ꝓncipiorũ ẽ mouẽs ꝑ se rectũ ẽ. Idẽ. 2. ph. 3. 4. vid. 2. de gc. 53.

¶ Democritus aũt ⁊ floridius dixit enũcians ꝑ quid vtrũq; hoꝝ aĩaꝫ quidẽ. n. ⁊ intellectũ idẽ: quẽadmodũ diximus: ⁊ ex ꝑis ⁊ indiuisibilib⁹ corpib⁹. Motiuũ aũt ꝑ subtilitatẽ partiũ ⁊ figurã. Figuraꝝ aũt mobilissimã q̃ spherica dicit: hoc aũt intellectũ esse ⁊ ignẽ.

¶ Democritus aũt dixit ĩ hoc sermonẽ magis latentẽ. Et iudicauit cãm in vtroq: ⁊ dixit: q̃ aĩa ⁊ intellectus sunt idẽ: ⁊ q̃ hoc est ex ꝑmis corporib⁹ indiuisibilib⁹: ⁊ attribuit ipm motui ꝑ paruitatẽ partiũ eius: ⁊ ꝑ figurã: ⁊ dixit q̃ iter figuras magis obediẽs motui est spherica: ⁊ q̃ intellectus ⁊ ignis hñt talẽ figurã.

¶ Quia intẽtio eiꝰ ĩ hoc capĩo est, ꝛemꝛare q̃ antiq̃ bñ dixerũt ĩ hoc q̃ ꝓueniũt ĩ hoc q̃ aĩa est ex ꝓncipijs ꝑ motũ ⁊ facere cõparationẽ ꝓter sermones eoꝝ de hoc: ⁊ ia locutꝰ fuit de scia eiꝰ q̃ dicebat aĩaꝫ eẽ ignẽ incepit mõ loqui de opinãtib⁹ eã esse ex partib⁹ indiuisibilib⁹. 30

¶ Bicẽdo. Demo. aũt. d. de nã aĩe ꝑ motũ sermonẽ magis latentẽ sermone dicẽtis ipsaꝫ eẽ ignẽ: ⁊ est magis latẽs q: iudicauit aĩam in vtraq; vtute: ⁊. d. ipsaꝫ eandẽ: ⁊ q̃ nã vtriusq; est eadẽ. s. intellꝰ: ⁊ aĩa mouẽtis ẽ sensibilis. B. n. q̃ aĩa ⁊ itellꝰ sunt idẽ: ⁊ q̃ nã illiꝰ est q: est ꝑs ptiũ diuisibiliũ sphꝛicaꝝ. ¶ B. d. ⁊ attribuit ipꝫ motui ⁊c. i. ⁊ attribuit ipꝫ motui ꝑ aĩe. i. posuit ipꝫ cãꝫ motꝰ aĩe ꝑ puitatẽ suaꝝ ptiũ cũ sit indiuisibilis: ⁊ ꝑ suã figurã. Opinabat. n. q̃ illa figura est leuioꝛis motus oĩuꝫ figuraꝝ: ⁊ ideo opinabat q̃ ista figura existit ĩ aĩa ⁊ ĩ igne: ⁊ iste ꝑmo latet ꝑ duoꝝ quoꝝ vnũ est hoc q̃ opinabat. s. q̃ aĩa ⁊ intellectus sunt idẽ: ⁊ q̃ est pars indiuisibilis: sed ptẽ indiuisibilẽ eẽ est dubiũ. Ignẽ aũt eẽ est manifestũ.

Ignẽ eẽ est manifestũ ꝗ vib opp. 4. celi. 32.

¶ Anaxagoras aũt vr̃ qdẽ aliõ dicere aĩam aĩtõ intellectũ vt dixim⁹ prius. Vtit aũt vtrisq: sicut vna nã. Verũtñ ponit itellectũ ꝓncipiũ: maxie oĩuꝫ. Solũ igit dicit ipsuꝫ eoꝝ que sunt simplicẽ eẽ ⁊ ĩmixtũ ⁊ purũ: assignat aũt vtrũq; eidẽ ꝓncipio: ⁊ cognoscere ⁊ mouere. Dicens intellectũ mouere vniuersuꝫ.

¶ Anaxagoras aũt vr̃ dicere aĩam esse aliud ab intellectu: sicut dixit superius. Sz tñ vtitur eis etiaꝫ quasi sint eiusdẽ nature. Sz ponit intellectũ dignioꝛẽ oĩb⁹ rebus: vt sit principiuꝫ. Dicit enim q̃ solus intellectus inter oĩa entia ẽ simplex: mũdus ⁊ purus. Et attribuit ei vtraq; f. cognitionẽ ⁊ motũ: dicẽdo q̃ intellꝰ mouet omne.

¶ Cum fecit cõparationẽ inter opionẽ dicẽtis ipsam eẽ ignẽ: ⁊ opinionẽ dicẽtis ipam eẽ partẽ sphꝛicã ptium indiuisibiliũ: incepit et facere ꝓparationẽ inter opionẽ Anaxa. ⁊ Demo. ¶ Et. d. Anax. ⁊c. i. Anaxa. aũt vr̃ ꝑm q̃ apparet dicere aĩaꝫ eẽ aliud ab intellectu: sz ꝗuis hoc appet ex suo ꝑmone: tñ ipe ponit eos esse eiusdez nãe. i. eiusdẽ generis: ⁊ cũ hoc ponit itellectũ, magis dignũ vt sit ꝓncipiũ oĩum rez: ⁊ ꝓponit ipꝫ oĩbus. B. n. q̃ solus intellectus est simplex: mũdus: purus. i. abstractus a mã: non admixtus cũ ea: ⁊ attribuit vtrũq; ei in oĩb⁹ ptibus mũdi. s. cognitionẽ ⁊ motũ. Opinat enim q̃ intellectus mouet oĩa ⁊ q̃ nõ mouet: qm̃ aũt iste sermo est magis vicinus vitati ⁊ suie Aristo. s. q̃ intellectus est ex principijs: ⁊ q̃ est cã cognitionis ⁊ motus est manifestũ: ⁊ ideo laudabit ipsuꝫ post multũ ⁊ notificabit id qõ remansit ei dicere de intellectu. 31

3. de aĩa. t. c. 4. Ethic. j. 34. tex.

¶ Vr̃ aũt ⁊ Thales ex his q̃ tradita memorie sunt motiuũ aliqd aĩaꝫ opinari. Siquidẽ dixit lapidẽ aĩaꝫ hr̃e: qm̃ ferrũ motiuũ. Diogenes aũt fic ⁊ alij qdã aerẽ ipaꝫ

Thales.

Diogenes.

censuit eē. Hūc opinās oīuz subtilissimū esse ⁊ pncipiū. Et pp ꝗ cognoscere ⁊ mouere aīaz. Scōm q igīt pmū ⁊ ex hoc reliq̄ cognoscere. Scōz vero q subtilissimū ē motiuū eē: ⁊ Heraclit⁹ pncipiū aīaz ipsaz eē dicit: sicdē vapore ex q̄ alia Heraclit⁹ cōstituit: etem̄ ico:palissimū aūt ⁊ fluēs semp. Qd vero moueī motu cognosci: i motu aūt eē q̄ sunt: ⁊ ille arbitrat⁹ est ⁊ multi. Sil'r aūt his ⁊ Alcmeō opinari visus est de aīa. Dicit.n. ipsaz imortalē eē pp hoc qd assimilat imortalib⁹. Hoc aūt ineē ipt tanq̄z mote semp. Moueri.n. ⁊ diuina oīa ꝓtinue semp lunā: solē: astra: ⁊ celū totū. Magis aūt rudiū qdā aīaz aquā eē existimauerūt vt Hip. Suaderi.n. nīxi sunt ex genitura: qm̄ oīuz humida est. Etem̄ redarguit dicētes sanguinē eē aīaz: qm̄ genitura nō est sanguis. Hāc aūt eē pmā aīaz. Alij aūt sanguinē aīaz eē dixerūt quēad modū Critias. Ipz sentire aīe: maxie pprīū opinātes. hoc aūt ineē pp nām sanguinis. Oīa.n. eīnta pter terraz iudicē acceperūt. Hāc em̄ nulli ptulerūt: nisi si aliqs dixerit ipsaz esse ex oībus elemētis: aut oīa.

Peraclit⁹. Alcmeon. Hippocra. Critias. Oīa eīnta pter terraz iudicē acceperunt.

Milesius aūt vī vt narrat de eo dicere aīaz eē aliqd mouēs: cū dicebat q lapis hz aīaz: q: mouet ferrū. Diogenes aūt ⁊ alij multi opinabāt aīaz eē aerē. Quia existimabāt q nihil est subtili⁹ aere: ⁊ pp ꝗ aīa cognoscit ⁊ mouet. Scōz.n. q ē pncipiū aliaz rez cognoscit. Scōz āt q ē subtilior oīb⁹ reb⁹ mouet. Et Heraclit⁹ ēt dicit q aīa est pncipiū: cū dicit ipz eē vapore: ex q̄ ꝓstituit oēs res: ⁊ ponit ipz valde remotū a corpib⁹: ⁊ semp ligdū. Et opinabat cū multis alijs q oīa entia sunt in motu. Et forte ēt aliqs vī opiari ēt ī aīa talē opinionē. Dicit em̄ ipsaz eē imortalē: q: assimilat imortalib⁹: ⁊ q ꝗ ē ei q: semp moueī. Et dixit. oēs.n. dij: luna. ſ. sol ⁊ stelle sp mouenī motu ꝓtinuo. Et alij q dignioꝛes sunt deridēri iudicauerūt ipsaz eē aquaz: vt Hip. Et vī declinare ad hāc opinionē pp spma cū sit hmōi rerū. Qm̄ pp ꝗ ꝗdicit dicēti aīaz eē sanguinē: dicēdo q sperma nō est sanguis. Et sperma est pria aīa. Et alij dixerūt ipm eē sanguinē: vt Critias: cū existimauerit q nihil ꝓsequit aīaz sicut sentire: ⁊ q sentire est ex nā sanguis. Tnūqd qz em̄ eīntoꝛ pꝛeter terrā hz iudicē: terra aūt nullū: ⁊ qd dictū fuit de ea est q est ex oībus eīntis: aut oīa eīnta.

Vult numerare oēs opiones antiquoꝛ in aīa: ⁊ dare cuilibet aliquā rōnez: ⁊ sermo eius est manifestus. Milesius aūt opinabatur aīam esse pꝛincipiū mouens pꝛ se: qꝛ dicebat q magnes hz aīam q mouet ferrū. Diogenes aūt opinabat aīam esse aerez. aer em̄ est subtilius ceteris coꝛpꝛib⁹ ⁊ pꝛincipiū coꝛ. Inquantū igīt est pꝛincipiū dabit ei cognitioꝛ ⁊ inquātū subtilius ceteris coꝛpꝛib⁹: dabit ei motus. Et hꝛc duo appꝛopꝛiat aīe. Heraclit⁹ vo opinabat aīaz esse pꝛincipiū: ⁊ illū pncipiū est vapoꝛ liquidus motus: qꝛ opinabat q ex vapoꝛe est cōstitutio aliaꝝ ⁊ q est valde remotus a coꝛpoꝛe: ⁊ hꝛc duo sunt in pꝛincipio. Dicit.d. ⁊ opinabat cū multis alijs ⁊c. i. ⁊ opinabat cū multis alijs: q oīa mouenī ⁊ credebat ppositionē cōmunē oībus. ſ. q sīle cognoscit pꝛ suū sīle: ⁊ qꝛ apud ipsuz oīa sunt mota: fuit necesse vt cognoscēs fit motū: quapp iudicauit aīaz eē vapoꝛē: Et sīl'r q ponit ipsaz similē nature stellarū ⁊ solis ⁊ lune vī opinari ipsaz moueꝛi p se: sed dicēs ipsaz esse aquā dz pꝛerideꝛi. Nullus em̄ dixit aquā eē elementū ceteroꝛ: isz tñ ꝓdit ei rōnem aliquā. ſ. qꝛ sperma qd est pꝛincipiū gnationis/ est valde humidū: ⁊ existimatuz est q sperma est aīa: cū ipsuz formet embꝛionē. Dicit.d. qm̄ p hoc cōtradicit dicēti q aīa est sanguis. i. ⁊ ponit q sperma est pꝛima aīa: qꝛ ponit q sperma non est sanguis: forte igīt nō iudicauit q aīa est aqua: nisi qꝛ videbat sperma eē aiam: ⁊ aquā nō sanguinē. Dicit.d. qm̄ vnūqdqz elemētoꝛ pꝛeter terrā ⁊c. i. ⁊ vnūqdqz elementoꝛ iudicatū est ab antiquis esse animam ex eo pꝛeter terrauz. Nullus enim opinat terram esse elementū alioꝛ: sed q tantū est cōpōsita ex quibusdā elemētis: aut est oīa elemēta. i. ex oībus elemētis.

Nullⁿ opinat terraz esse eīntuz alioꝛ. opp. p meta. 1. c. 14. ⁊ hꝛsiodo.

Diffinīūt aūt oēs aīaz tribus vt est dicere: motu: sensu ⁊ incoꝛpoꝛeo. Hoꝛ aūt vnūquodqz reducit ad pꝛincipia. Unde ⁊ in cognoscēdo diffiniētes ipsaz: aut elementū: aut ex elemētis faciūt: dicentes sīl'r inuicē pter vnū. Dicūt.n. ⁊ sīle cognosci sīl': qm̄ em̄ aīa oīa cognoscit: cōstituunt eam ex omnibus pꝛincipijs.

Et ipsi vī diffinīūt aīaz trib⁹: motu. ſ. ⁊ sensu: ⁊ ñ coꝛpoꝛeo. Et vnūqdqz istoꝛ reducit ad pncipiū: ⁊ pp ꝗ posuerī ipsaz ēt eīntū: aut ex eīntis illi q diffiniērūt eā p cognitionē: ⁊ qd qdā dicūt i ꝗ est sīle ei qd dicūt qdā pter vnū. Dicūt.n. q sīle ñ cognoscit nisi p suū sīle: ⁊ qꝛ aīa cognoscit oīa: posuerūt eā ꝓstitui ex oīb⁹ pncipijs.

Milesius.

33 ¶ Cũ ostrauit q̃ cõsiderãtes in aia p motũ debẽt opinari ipsam esse ex principijs: incepit ostrare vlr q̃ oia dicta in diffone aie reducta sunt ad principiũ. ¶ Et. d. ꝛ ipsi vlr diffinitũt ꝛc. i. ꝛ antiqui vlr pcedũt in diffinẽdo aiam ꝛ cognoscẽdo suã substãtiã trib⁹ vijs: motu. s. ꝛ sensu. i. cognitione: cũ hec duo videant ꝓpria aie. Tertiũ aũt q: est nõ corpus. plures. n. coꝝ opinabant hoc existere in aia nõ minus q̃ pdicta duo: ꝛ vnaquaq̃ istaꝝ viaꝝ inducit eos ad opinandũ aiam esse ex pncipijs. ¶ Et hoc intẽdebat cũ. d. ꝛ vnũqõq; reducitur ad principiũ. ¶ D. incepit demõstare viã p quã pcessit qui iudicauit aiam esse ex pncipijs p cognitionẽ: ꝛ. d. ꝛ pp hoc posuerũt ipam esse elemẽtũ ꝛc. i. ꝛ q: oẽs opinabant eã esse ex pncipijs: dixerũt illi q: diffinierũt eã p cognitionẽ q̃ est elemẽtũ aut ex elemẽtis: ꝛ via q̃ pcesserũt isti in hoc est cadẽ ꝛ fili⁹ pter vnum illoꝝ. s. Anaxa. ¶ D. ostrauit hãc viã ꝛ dixit. dicũt. n. q̃ sile nõ cognoscit nisi p suum sile. i. ꝛ hoc fuit necesse apud eos: q: opinabant tres ꝓpões. Quaꝝ vna est q̃ oẽs res cognoscũt p suũ sile. Scõa est q̃ oia nõ cognoscũt nisi p sua principia. Tertia est q̃ aia cognoscit oia: ex quibus sequit q̃ anima est principia omnia: aut ex principijs omniũ.

Nota in q̃ bus ꝓpõibus stet tota resolutõ antiquoꝝ ꝛ anima.

¶ Quicũq; quidẽ igit vnã aliquã dicũt cãm vt elementum vnũ: ꝛ aiam vnũ ponũt: vt ignẽ aut aerẽ. Plura vero dicẽtes pncipia. Et aiam plura dicũt. Anaxagoras aũt solũ ipassibile dicit itellectũ ꝛ cõe nihil alicui aliorũ hre. Omõi aũt cũ sit q̃uõ cognoscit: ꝛ pp quã cãm: neq; ille dixit: neq; ex his q̃ dicta sunt cõspicuũ est.

¶ Qui igit dixit q̃ principiũ ꝛ elemẽtũ est vnũ: ponit aiam ẽt vnũ: aut ignẽ: aut aerẽ. Et q̃ ponit pncipia plura vno: ꝛ ponit aiaꝝ pluravno. Anaxa. aũt solus dicebat q̃ intellect⁹ nõ recipit passionẽ: ꝛ q̃ nihil est in eo quo habeat cõicationẽ cũ alia re. Sz nõ dixit q̃uõ: ꝛ pp qd p hãc dispõnẽ cognoscit: ꝛ hoc ẽ qd appet ex suo ꝓmone.

34 ¶ Cũ notificauit q̃ opiniões eoꝝ in substãtia aie sequunt illud q̃d opinabant in substãtia principioꝝ: incepit ostrare ẽt q̃ opiniones eoꝝ in numero aiaꝝ: sequit ẽt illud q̃d opinat in numero pnciꝝ. ¶ Et. d. qui igit dixit vnũ principiũ esse ponit aiam vni⁹ rei. i. vni⁹ nãe ex illo principio: aut ignẽ aut aerẽ: ꝛ q̃ dixerũt pncipia esse plura vno: opinant aiam ẽ plurẽ vnaz. ¶ D. incepit ostrare opinionẽ Anaxa. ꝛ q̃ alia via pcessit: ꝛ. d. Anaxagoras aũt solus dixit q̃ intellect⁹ nõ recipit passionẽ. i. nõ est mãlis: ꝛ q̃ in nullo hz cõicationẽ cũ alio. i. q̃ nulla res oiuz q̃s itelligit ẽ in eo ita q̃ sit cõis eis ĩ alia forma. i. q̃ nõ est hic: neq; ĩ b. i. neq; ẽ corp⁹: neq; virt⁹ ĩ corpet ꝛ hnullno dixit nisi Anaxagoras: ꝛ sup b laudabit Anaxagorã post. ¶ D. d. sz nõ dicit q̃uõ. i. sz nõ. d. q̃uõ ꝓtigit ei vt itelligat oia: vt fz q̃ est ĩ actu aut ꝓm q̃ ẽ in potẽtia: nz dixit ẽt q̃ de cã intelligit res q̃ nõ sunt itellect⁹ in actu: ꝛ b ẽ qd post cõplebit cũ locut⁹ erit de intellu.

Solus Anaxagoras dixit itellum ĩmixtũ eẽ. idẽ. 3. de aia t. c. 4. ꝛ. 8. phy. t. c. 37 vide ẽt hic s. t. cõ. 23.

¶ Quicũq; aũt ꝓtietates faciũt in principijs: ꝛ aiaz ex ꝓtijs cõstituũt. Qui aũt alterũ tm̃ ꝓtioꝝ ponũt: vt caliđũ aut frigidũ: aut aliud hmõi aliud: ꝛ aiam fili⁹ vnuz aliqd hoꝝ ponũt. Vñ ꝛ noia ꝓsequũt calidũ quidẽ dicentes: q: ppter hoc ꝛ hoc viuere noiatũ est. Qui autẽ frigidũ pp respirationẽ ꝛ refrigerationẽ vocari animã. Tradita qdẽ de aia: ꝛ pp quas cãs dicũt sic: hec sunt.

¶ Et illi q̃ in pncipijs ponebãt ꝓtietatẽ: ꝓstituũt ẽt aiaz ex ꝓtijs. Qui igit posuerũt pncipiũ alterꝝ ꝓtioꝝ: vt calidũ ꝛ frigidũ ꝛ aliõ fil'e: opinati sunt ĩ aia ẽt illã eẽ vnã hmõ. Et videm⁹ eos ẽt ꝓseq noia. Quidã igit eoꝝ dicũt aiaz esse calidũ: qm̃ hoc nomẽ vita ĩ lingua greca ceci dit ex hac intẽtiõe. Et qdã dicũt q̃ est algidũ. i. frigidũ pp anhelitũ: ꝛ infrigidatio que ꝓuenit ex anhelitu: vt in greco ifagi. i. anhelitus. Hec igit accepimus ab antiquis ỏ anima: ꝛ ista induxerũt eos ad dicẽdũ hoc.

¶ Narrauit in hoc capto ꝓsequẽtia eius q̃d opinant in ꝓia aie ad fi/ lud q̃d opinant in pncipijs: adeo q̃ q̃ opinant pncipia esse cõtraria dicũt aiaz esse ex cõtrarijs. Dicẽs igit q̃ principia sunt caliduz: aut frigidũ aut aliud ꝓtrariũ dixit q̃ aia fili⁹ est vnũ illoꝝ ꝓtrarioꝝ. Et in alia trãslatõe inuenit addituz: ꝛ qui opinabant q̃ principia sunt alterũ par cõtrarioꝝ: dicũt q̃ anima est in illo pari cõtrariũt ꝛ est illud q̃d dixit: ꝛ q̃ posuerũt ꝓtrarietatẽ in principijs ꝛc. ¶ Deinde. d. ꝛ videm⁹ eos cõsequi noia ꝛc. i. ꝛ inueniem⁹ eos rõcinati sup hoc. s. q̃ alterũ cõtrarioꝝ est principiũ: ꝛ q̃ aia est ex eo ex ꝛsuatiõe ꝯtu⁹ nois vite ꝛ anime. Dicẽs igit ipsam esse calidũ: rõcinatur per hoc q̃ hoc nomẽ vita in lingua grecoꝝ ꝛsuat a calido: ꝛ fili⁹ hoc nomẽ motũ. Et cũ dixit ipsaz esse frigidũ rõcinat p hoc nomẽ anhelit⁹ q̃d ꝛsuat a frigido. ¶ Deinde. d. hec igit accepimus ꝛc. i. in substãtia aie ꝛ iste sunt rõnes que induxerũt eos ad hoc dicẽdũ. s. rõnes accepte ex distinctione ꝛ motu: ꝛ q̃ anima nõ est corpus.

35

¶ Tertia pars istius primi. Cap. 2.

Onsiderãdũ aũt ꝓmũ qdẽ de motu. Fortassis aũt nõ solũ falsuz est ꝑbam ipsi⁹ hmõi eẽ qualẽ atũt dicẽtes aiam eẽ q̃d est seipꝫ mouẽs: aut pol'e mouere. Sz vnũ q̃dã. Et ipo ꝓiuz iesse ipl motũ. Q̃d qdẽ igit ñ neẽe sit mouẽs ꝛ ipm moueri: dictũ est prius.

¶ Debem⁹ igit pscrutari p:i⁹ ō motu. Videt enim q nō hoc solū ē falsum. s. q substātia ei⁹ sit talis disponis: sicut narrāt isti q dicūt aiam ee aliqd mouēs se: aut aliqd motiuū sui: sm ⁊ ee aiam motū est et ipse. Et dico et q nō ē necesse vt mouēs sit motū: ⁊ hoc et p:edictū est.

36 Cum cōpleuit sermones antiquoꝝ de anima ⁊ rōnes eoꝝ: ⁊ q collocat in eis de vero: incepit in hac parte ⁊ tradicere salo dicto ab eis que est tertia pars huius tractat⁹. Prima enim est in plogo. Scda in inuiēdo opiniones eoꝝ. Tertia in cōtradicēdo eis Et incepit in hac pte cōtradicere eis qui diffiniūt eā p motū. ¶ Et dicit. Et debemus pscrutari ⁊c. i. ⁊ pscrutandū est de cōsiderātib⁹ in substātia eius per motū. Visum est enim q nō tm est falsus sermo eorum qui diffiniūt eā: q est aliqd mouēs aut motiuum sui: sed etiā q sit aia mota p se, s. vt cōstituat p motum vt plura entia: vt venti ⁊ fluuij: est falsus. ¶ Et hoc intēdebat cū. d. sm esse animā motū est impossis. i. sed sermo dicētis q essentia anime ⁊ constituit per motū est impossis. ¶ Dei de. q. Et dico etiā q nō est necesse ⁊c. i. quoniā aut nō est necessariū vt aliquid moueat se: declaratū est p:ius. s. in naturalibus. q autem est mota per se: modo incepit declarare.

Notā diuisionē hui⁹ primi libri.

Venti ⁊ fluuij cōstituūtur p motū Idē cō. sentiti. 8. phy. c. 40. ⁊ cō men. 28.

¶ Dupl⁹ aut qñ moueat omne. aut. n. sm alterum: aut sm seipm. Scdm aut alterū dicim⁹ quecunq mouent ex ee in eo qd mouet vt nauta: nō. n. sic⁹ mouet naui. Nec qdē. n. sm seipsam mouet. Illi aut ex esse in eo qd mouet. Manifestū aut in partib⁹ est hoc ita esse. Propter qdem. n. mot⁹ pedū ambulatio est: q: mouent ⁊ homines. Nō inest autē talis motus nauis tunc.

Moueri sm alterū ⁊ sm ipsum.

¶ Et oē motū altero duoꝝ modoꝝ mouet: aut p aliud: aut p se: ⁊ dicere p aliud est illud qd mouet: q: est in aliquo moto: vt egtās in naue, mot⁹. n. ei⁹ nō est sicut motus nauis: qm̄ nauis mouet p se: ⁊ egtās mouet q: ē in moto. Et hoc est manifestū p mēbra. Motus. n. pp:i⁹ pedib⁹ est ambulatio: ⁊ cōuenit et homini. Sz nō p:io inuenit in illa dispōne in equitātibus in naui.

37 ⁊ sm gnatione ⁊. cō. 45.

¶ Cum declarauit q falsitas nō tm inuenit in hoc q mouet se anima: vt declaratū est in sermonibus vniuersalib⁹: sed etiam in hoc qd dicunt q substātia anime cōstituit per motum: vt venti ⁊ fluuij: incepit declarare hoc etiā esse impossē. Et incepit primo diuidere modos sm quos dicitur q aliquid est motum: ⁊ declarauit primo q motus attribuitur alicui duobus modis: aut essentialiter quando aliquid fuerit motū per se: aut accidētaliter quādo fuerit motū per motum alterius cum fuerit in re mota. ¶ Et dicit. ⁊ omne motū mouet duob⁹

modis: aut per aliud: aut per se. B. d. exēplum de equitātibus in naui. B. d. ⁊ hoc manifestū est ex mēbris. i. motus nauis nō attribuit equitantibus essentialr: ⁊ hoc manifestū est ex motu mēbrorū pp que attribuit motus essentialr homini ⁊ aiali. s. pedū. Motus. n. nō attribuitur homini essentialr: nisi pp hec mēbra: ⁊ iste motus nō inuenit in equitātibus in naui. Motus igit essentialis nō inuenitur in eis. ¶ Et debes scire q illud qd dicit motū: q: est in moto est duobus modis. Modo qui est possibilis vt moueat per se: vt equitātes in naui q mouent per motum nauis. ¶ Et modo qui est impossis: vt alte do que mouetur per motū corporis albi.

Motū cēntialr attribuit hoi per pdes: sm vide oppositū. 6. phys. 59. ⁊ phys. 4. vbi. d. q p cor. vide 2 sile. 4. phy. t. cō. 32. ⁊. 5. phys. cō. p ⁊. 6. ph. 86. ⁊. 8. ph. 27.

¶ Dupl⁹ aut vtiq dicto moueri: nūc intēdim⁹ de aia si p seipsam mouet ⁊ pticipat motu: quattuor aut mot⁹ cum sint: loci mutatio: alteratio: ⁊ augmētū: ⁊ decremētum. Aut sm vnū horum mouebit: aut sm plures: aut oēs. Si vero mouet nō sm accidens: natura inerit motus ipsi. Si aut hoc ⁊ locus. Oēs. n. dicti mot⁹ in loco sunt.

¶ Et q: motū dr duob⁹ modis: debem⁹ mō pscrutari ō aia vtrū moueat p se: aut p aliud. Et q: mot⁹ sūt q̄tuor loci: ⁊ alteratōis: ⁊ augmēti: ⁊ diminutōis. Nece est aut vt moueat aliquo istoꝝ motū: aut vt moueatur plusq̄ vno: aut vt moueat oib⁹ motib⁹. Si igit mouet nō accidētalr: nūc motus est in eo nāliter. Et si ita sit: hz locū etiā Oēs enim mot⁹ quos diximus fiunt in loco.

¶ Cum diuisit motū in duo essentialr ⁊ accētalr: incepit pscrutari vtrū sit posse vt aia moueat p se. ¶ Et. d. ⁊ q: motū dr ⁊c. i. ⁊ cū declaratū est q mot⁹ dr duob⁹ modis pscrutādū est vtrum aia moueat p se: aut nō moueat nisi accētalr. ¶ B. ppositū huic tres ppōnes: quaꝝ vna est q motus sunt tres in gēe: sed ipse dixit quattuor large quasi numerādo addītionē ⁊ diminutionē p duob⁹. ¶ Scda aut est q si aia mouet: aut vno istoꝝ motū: aut plibus: aut oib⁹. ¶ Tertia vero est q si mouet vno istoꝝ motū necesse est vt sit corpus. ¶ Qd aut si aia mouet: tunc vno istoꝝ motū mouet sic cōponit. Si aia mouet essentialr necessario mouetur vno essentialiū motū: aut pluribus: aut oibus. Et oīs motus aut est loci: aut alteratōis: aut augmenti: ergo aia si mouet: mouet: aut localr: aut cremēto: aut alteratione. ¶ Et cum ⁊ iunxerim⁹ huic q omne motū aliquo istoꝝ motū est corpus vt declaratum est in. 6. phys. concludet q si aia mouetur est corpus ⁊ in loco: cum omne corpus est in loco. Hoc igit possum⁹ intelligere de hoc qd. d. nō igit mouet nō accidentalr ⁊ motus est ei naturaliter. ¶ Si igit ita sit: habet locum: omnes enim motus pdicti sunt in loco. si igitur mouetur nāliter ⁊ omnis motus naturalr est vnus illorum triū: ⁊ quilibet illorū est in corpe ⁊ oē corpus est in loco: necesse est vt aia sit in loco: ⁊ cum fuerit in loco: erit mota motu locali necessario. ¶ Omne enim qd mouetur altero illorum duorum

38

6. phy. tex. cōmē. 32.

Oīs motus est in loco.

Digressio.

Obiectio. Nungd oīs motus fit ī loco.

motuū mouet localiter:sed nō ouertit. ¶ Sz in vrbis est ambigui tas.s.qm.d.oēs.n.motus predicti sunt in loco:ꝛ nō.d.oīa.n. mota illis motib⁹ p̄dictis sunt in loco:ſz oēs motus predicti:ſz hoc etiaz ſm ſuū modū:nō ꝛre dr̄ de illis motibus tribus.ſ.vt ſint in locoꝛ ſi hoc qd̄ dixit p̄dicti rūdet illis trib⁹. Motus eniz alteratiōis non est in loco. ¶ Et iō possum⁹ intelligere ex hoc qd.d.ſi igit mouet non

Prima Solo.

accītalr:ꝛ motus est ei naturalr.i.pp ſe nō ppter aliud extrinſecū: neceſſe est vt moueat motu localiꝛ ſic intēdit p motus p̄dictos omnes modos motus localis.iſte enī motus exiſtit in re nāliter:ꝛ est necessario in loco:ꝛ ſm hoc erit ſermo eius ꝛ mot⁹.est ei nāliter quaſi alia cōditio addita ei qd̄ est ei eēntialr. Alteratio eniz pōt dici ali/

Secda Solo.

quo modo ꝙ est in alterato eſſentialr. ¶ Et pōt dici ꝙ est in eo accidētalr aliquo modo. Albedo.n.nō mouet in nigredinē niſi q: est in aliquo diuiſibili.ſ.in corpe: non q: est diuiſibilis in ſe:ꝛ ſic erit hic alius modus modorum accidentalr a modo ꝛscripto: vt verificat hanc expoſitionē hoc qd̄ poſt dicet.

¶ Si aūt est ſubstātie aīe mouere ſeipāz. Nō ſm accīs moueri ipſi inerit:ſicut albo ꝛ tricubito.mouent enim ꝛ hoc ſm accidēs. Cui eniz hoc inſunt:mouet illd̄ corpus:vū nō est locus ipſoꝝ. Anime aūt erit ſine ꝛtrouerſia locus ſiquidē natura motu participat.

¶ Et ſi ſubstātia aīe ē vt moueat ſe:tūc mouere nō erit accidētalr:vt mot⁹ albi ꝛ tricubiti. Iſta.n.mouent ſed accidētalr. Qd̄ aūt mouet est corp⁹ in quo hec duo exiſtunt. Et iō nō hīt locū. Anima aūt hz locū:cū habeat naturaliter cōicationem cum motu.

39 ¶ Cum ꝛclarauit ꝙ ſi mouet eſſentialr:opz vt moueat vno triū motuū:incepit ꝛclarare ꝙ nō pōt moueri motu alteratiōis neqz augmenti. Inpoſe est eniz vt inueniat in eis aliqd̄ mouēs:qm̄ hoc non inuenit niſi in motu locali tm:ꝙuis illud qd̄ mouet in qualitate mouet aliquo modoꝝ rerū que dicunt moueri accidētalr. ¶ Et.d.ꝛ ſi ſubstātia aīe ꝛt.i.ꝛ ſi ſubstātia anime est aliqd̄ mouēs ſe:vt antiqui ꝛscribūt:tūc ipoſe est vt moueat in qualitate:vt albū in nigrū:neqz in quātitate:vt tricubitū in tetracubitū. Qm̄ ſi aliqd̄ iſtoꝝ dicatur moueri nō diceē niſi accidētalr:qm̄ illud qd̄ mouet i iſtis nō est niſi corp⁹. ¶ Et hoc est quaſi cā ppter quā nō inuenit in his duob⁹ motibus mouēs ex ſe:ſz qm̄ motus nō attribuit alb̄dini ꝛ nigredinī niſi pp corpus in quo exiſtūt he due q̄litates manifestū est. ¶ Sz difficile est imaginari qūo attribuitur additio ꝛ diminutio in q̄tātate rei augmētabili ꝛ diminuibili accītalr.augmētatū.n.eēntialr mouet in loco. ¶ Sz ſm ꝙ est mot⁹ in partib⁹ nō in toto. Motus igit attribuit toti accītalr. Mot⁹ igit attribuit alterabili ꝛ augmētabili mō accītali:ſz alterabili pp corpus ꝛferēs:ſz augmētabili ꝛ diminuibili propter ptes corporales augmentabiles ꝛ diminuibiles. Et ſm has duas intentiones intelligendus est ſuus ſermo in quo dicit, qd̄ autez

Uid. 8. ph. 60. ꝛ q̄ ibi.

Dubium.

Solo.

Uide p̄ de q̄ātōe. 37. ꝛ. 8. ph. 23.

aūt mouetur est corpus:in qbus ſunt hec duo.i.est corpus in qb⁹ ſunt hec duo.in qualitate vero est corpus ſbm.in augmētato aūt ſunt partes corporis in qbus inuenit iſte motus:ꝛ ſic pōt diſſoluī oēs dubitationes cōtingentes huic ſermoni.

¶ Amplius aūt ꝛ ſi natura mouet: ꝛ violētia mouet: ꝛ ſi violentia ꝛ natura. Eodez aūt mō ſe hz ꝛ de quiete:in qd̄ enīz mouet natura ꝛ in hoc quiescit natura. Sil̄r aūt ꝛ in qd̄ mouetur violentia: ꝛ quiescit in hoc violentia. Quales aūt violenti motus aīe erunt ꝛ getes:neqz fingere volentibus facile est reddere. Amplius aūt ſigdē ſurſuz mouebit ignis erit. Si vero deorſuz terra. Horū eniz corpoꝝ motu⁹ hi:eadez aūt rō ꝛ de medijs.

¶ Et ēt ſi mouet naturalr:mouet ēt violēte:ꝛ ſi violēte naturalr. Et ſil̄r de quiete. Ad qd̄ enīz mouet naturalr in eo quiescit naturalr. Et ſil̄r in illo ad qd̄ mouet violente quiescit violente. Qui igit ſunt motus ꝛ quietes iſti qui violente accidunt aīe. Et ēt ſi mouet ad ſupius est ignis: ſi inferius est terra. Iſti enim duo motus nō ſunt niſi horū duoꝝ corporū. Et ſermo de corporibus medijs est iſte idem ſermo.

Qd̄ mouet nāl̄r:mouet violenter.ꝛ ecōtra.

40 In motu recto qd̄ mouet nāl̄r:mouet violēter iō.2.ce.84. a Mot⁹ violent⁹ nō itelligit: niſi in reſpcū nālis viō p ce.14. Et q̄ ibi. Et 2.celi.83. 5.phyſi.54. 60.

¶ Idest:ꝛ ſi mouet nāliter.i.per ſe in loco:neceſſe est vt moueat violēte in loco: ꝛ hoc neceſſe est in eo qd̄ mouet in loco motu recto. ¶ D. poſuit cōuerſuz:ꝛ.d.ꝛ ſi mouet violente:mouet ēt nāliter: ꝛ hoc etiā neceſſe est.ſ.ꝙ illud qd̄ mouet violēte dz moueri nāliter:mot⁹ a eiz violentus nō intelligit niſi reſpectu nālis. ¶ D.d.ꝛ ſil̄r de quiete.i.ꝛ ſm hunc modū dz eſſe in quiete.ſ.ꝙ oē motuz nāliter hz getez nāliter:ꝛ oē hīs quietez nāliter:hz getem violentez ꝛ oē hīs quietē violente hz quietē nāliter. Si igitur aīa mouet nāliter hz quietē nāliter ꝛ ſi hz quietez naturalr hz quietē violente:ꝛ cuz narrauit ꝙ illud qd̄ mouetur nāliter pōt habere violentam quietē:narrauit in quo loco hz quietez violente: ꝛ.d.illud eniz in quo mouet naturalr in eo quiescit violente.i.in loco enim in quo mouet naturalr quiescit violente. U.g.ignis qui mouet naturalr in loco inferiori in eo quiescit violente.terra autē econuerſo:ꝛ hoc determinatū est in.5.phyſi. ¶ Et cum pbauit ꝙ ſi aīa mouetur nāliter ꝛ per ſe ꝙ neceſſe est vt moueat violente:aut quiescit violente. Dis ppoſitionib⁹ verificatis.d.qui igit motus ſunt.i.nullus eniz pōt dicere in hoc aliqd̄.hoc enim nullo mō imaginatū in animatneduz ſit ineſſe:ꝛ potētia iſtius ſermonis est potentia duorū ſyllogiſmoꝝ hypothetico ꝝ. ¶ Quorum primus est ꝙ ſi aīa mouetur naturalr mouet violente:ſed nō mouetur violente: ergo nō mouetur naturalr. ¶ Secundus autē est ꝙ ſi anima mouet naturaliter quiescit naturalr.ꝛ ſi gesciit nāliter quiescit violēte.ſed nō gie/ſcit violente:ergo nō quiescit naturalr: ꝛ ſi non quiescit naturaliter

nõ mouet naturaliter: et iste componit ex duobus syllogismis hypothe
ticis cõtinuatiuis in quorũ vtroq; destruit consequẽs: et cõcluditur
oppositum ꝑcedentis. ¶ Deinde. d. aliuꝫ syllogismum qui sequit ex
istis propositionibus per quez declarat q̃ aĩa nõ mouet naturaliter
et. d. et si mouet supius: naturaliter ẽ ignis: et inferi⁹ est terra. i. si mouet
naturaliter in loco: mouet aũt superi⁹ aut inferius: cum omnis motus
in loco est alter istorum modorum: et hoc verũ est in motu recto. Si
igitur mouet supius est ignis: si inferius est terra: si medio mõ est al/
terũ duorũ corporũ mediorũ: aut aqua: aut aer. et hoc intẽdebat cũ. d.
sermo de corpibus ꝛc. i. quasi diminuit impoſe ꝓñs: qꝛ manifestũ est:
et est q̃ si est ignis: aut aliqd̃ elentorũ est in corpe violẽte: et si est aliqd̃
elentorũ nõ dꝫ moueri in corpe nisi vno motu naturali: aut supius aut
inferi⁹ nõ motibus oppositis: sed nos videmus eaꝫ moueri motibus
oppositis in loco: ergo nõ est vnũ elemẽtorũ quattuor.

Anima ẽtũ et in oibus pti bus. Idem 2. de aĩa. 39. 14.

¶ Postea ãt si vĩ mouere corpus rõnabile est his mo
uere motib⁹ quibus et ipsa mouet. Si aũt hoc est et cõ/
uertẽtibus erit dicere verũ q̃ ꝑm genus et generis ꝑpẽz
quo corpus mouetur: mouetur et ipsa. Corpus autem
mouet ꝑm loci mutationẽ: quare et aĩa mutabit ꝑz cor
pus hoc et ipsa: aut tota: aut ꝑz ꝑtes trãslata. Si aũt hoc
ꝓtingit: et exeũtẽ iterũ ingredi cõtingeret vtiq;. Ad hoc
aũt sequit resurgere mortua animaliuꝫ.

¶ Et ẽt si videm⁹ eã mouere corpus: necesse est vt mo/
ueat ipsuꝫ illis motibus: q̃bus illa mouet. Et si ita fit: cũ
iste sermo ꝓuertereturerit verus. s. q̃ motus quo corp⁹
mouet: mouet ẽt ipsa motu locali. Vñ necesse est vt aĩa
trãsmutet ꝑm trãsmutationẽ corpis: et trãsferat in loco:
aut ꝑm totũ: aut ꝑz ꝑtes. Et si hoc fuerit: pole est vt cuꝫ
exiuerit ab aliquo loco reuertat et existat i eo. Vñ pole
ẽ vt illud q̃d mortũ ex aĩa lib⁹ reuertat et vitat.

¶ Dicit: et etiã si videm⁹ eaꝫ ꝛc. i. et est etiã alterã rõcinatiõ qm̃ si po/
41 mimus q̃ ipsa mouet corpus ꝑm q̃ mouet: necesse est vt moueat ipsuꝫ
modo motus quo mouet. s. q̃ si transferat necesse est vt trãsferat ipsꝫ:
et si alteretur necesse est vt alteret ipsuꝫ. ¶ Et cum posuit hoc. d. et eõ/
trario etiã. s. modus motus quo corpus mouet ab anima: necesse est
vt moueatur illo eodẽ motu. Hoc posito si posuerim⁹ q̃ corpus mo/
uetur ab anima motu locali: tunc necesse erit vt anima moueat in cor
pore: aut ꝑm totum: aut ꝑm partes. Erit igitur in corpore quasi cor/
pus in loco: et qꝛ innata est mouere corpus in locis diuersis: possibile
est etiã vt ipsa moueat in locis diuersis: et cuꝫ ita fit possibile est sicut
dixit: cum exierit a corpore vt reuertat et intret ipsuꝫ. Unde cõsequit
sicut dixit vt aĩal mortuũ reuertat vt viuat. ¶ Sed ista cõtradictio
est ꝑm sermonẽ dicẽtis: nõ ꝑm rem in se. Nos enim nõ ponim⁹ q̃ omne

mouẽs mouet illo mõ motus: neq; in motu locali: nisi mouẽs sit cor/
pus: vt declaratuꝫ est in physicis. ¶ Et cum quidã existimauerũt q̃
hec cõtradictio est ꝑm rem in se: dederũt dubitatiões super Aristo. in
hac probatiõe dicentit q̃ oẽ corp⁹ nõ mouet nisi moueat et dicũt: nos
videmus hic multa que mouẽt et nõ mouẽtur illo mõ motus vt lapis
retitus: qm̃ cum calefit mouet paleaꝫ motu locali: tũ ipse non mouet.

Dubium.

¶ Sed iste nõ est locus istius q̃nis: et eius dissolutio iam dicta est in
8. physi. vbi indigebat ponere hanc ꝓpositionẽ. Si q̃d̃ esset propria
huic loco cõtradictio esset ꝑm rem in se: qꝛ multa videm⁹ alterare: tñ
nõ alterant. Sumus igitur inter duo. Aut debẽtes ponere q̃ ꝓtradi/
ctio est ꝑm rem in se: et tunc nõ erit verũ: nisi in motu locali q̃ non so/
nant verba Arist. Aut ponere q̃ ꝓtradictio est ꝑm sermonẽ dicentis
nõ ꝑm rem in se. Et ista quidem contradictio nõ verificat nisi conce/
dendo primaꝫ propositionẽ a qua incepit loqui. s. q̃ si anima mouet
corpus ꝑm q̃ mouet: necesse est vt moueat ipsuꝫ mõ motus quo mou
tur: et hoc cõcedunt antiqui: aut sequit illud q̃d̃ cõcedũt: hoc q̃dez cõ
cesso cõsequit cõuersum eius necessario: et est q̃ oĩs mot⁹ quo corpus
mouetur: necesse est vt aĩa moueat illo motu: et hoc manifestũ est. ꝑm
hoc igitur intelligẽda est ista cõtradictio in hoc loco.

Solo. 8. physi. 3. fo. 82.

¶ Motũ aũt ꝑm accñs si ab altero moueatur depellet
enim vtiq; violẽtia aĩal: non opꝫ aũt cui a seipso moueri
inest in substãtia: hoc ab alio moueri nisi ꝑm accidẽs.
Sicut neq; q̃dez igitur ꝑm se bonũ: aut ꝑp seipsuꝫ: hoc
quidẽ ꝑp aliud esse: hoc aũt alterius causa.

Q̃d ꝑz se bonum est ꝑp aliud nõ ẽ.

¶ Motũ aũt accñtaliter nõ mouet nisi ꝑ aliud: scꝫ cuꝫ
aĩal expellit violente. Sed nõ est necesse vt illud in cu/
ius ꝓba est moueri per se: moueat per aliud nisi accidẽ/
taliter. Quẽadmoduꝫ nõ est rectuꝫ: vt illud q̃d̃ est bonũ
per se sit bonũ ꝑ aliud: neq; illud q̃d̃ est delectabile per
se: sit delectabile per aliud.

¶ Cum destruxit q̃ anima mouet per se: incepit declarare q̃ non est 42
impossibile vt moueat accidẽtaliter: Imo forte est necessariũ. ¶ Et. d. aĩa mouet
motus autẽ accidẽtaliter ꝛc. i. motu autẽ accidentali põt moueriꝫ cuꝫ ꝑ accñs.
talis motus nõ est nisi per motum rei in qua est: et hoc accidit ei cum
corpus in quo est mouetur violente ab aliquo extrinseco. ¶ Et cũ di/
dit pro poli istũ modũ mot⁹: declarauit q̃ nõ dꝫ necesse eẽ: vt illud q̃d̃
mouet ꝑ suaꝫ ꝓbaꝫ moueat ꝑ aliud. Quẽadmodũ. n. illud q̃d̃ ẽ bonũ ꝑ
se nõ est bonũ ꝑ alios: sic illud q̃d̃ est motũ ꝑ se nõ est motũ ꝑ aliud.

¶ Animã aũt marie dicet aliqs vtiq; a sensibilib⁹ mo/
ueri: sicꝫ dẽ mouet. At vero et si mouet ipsa seipsaꝫ: et ipsa
mouebit vtiq;. Quare si oĩs mot⁹ est eius q̃d̃ mouetur
ꝑz q̃ mouet: et aĩa vtiq; distabit a ꝓba ipsi⁹: nisi ꝑm acci/
dens se moueat. Sed est motus ipsius ꝓbe per se.

¶ Melior sermo oium sermonũ dictorũ in hoc q̃ aĩa
mouet est q̃ mouet sensibilia: sed si mouet se mouet ẽt.
Unde necesse est q: motus est pcessus motis in mõ sui
motꝰ: vt aĩa ẽt pcedat a sua substãtia: si nõ mouet se acci
dentalr. Sed motus est sue ſbe per se.

43 ¶ Cum declarauit q̃ cõtingit dicẽtibus q̃ aĩa non mouet nisi ꝓm q̃
mouet: vt moueatur modis motuũ quibus mouet. Anima aũt videt
mouere pluribus modis vt motu locali ⁊ motibus sensibiliũ: ⁊ iam
dedit eis impossibilitatẽ si mouet motu locali qui ẽ motꝰ quo mouet:
declarauit hic q̃ sermo magis sufficiẽs q̃ aĩa mouet illo mõ quo mo
uet est vt moueat motu quez facit in sensibilibꝰ. ¶ Et.d.⁊ melior ser/
mo ⁊c.i.⁊ magis sufficiens sermo est dicere q̃ aĩa mouetur in genere
motus quẽ hz in sensibilibꝰ ⁊ intendebat hoc cũ.d.q̃ mouet sensibi/
lia.i.q̃ mouet mõ motus ꝓm quẽ mouet sensibilia. Sensus enim hz mo
uentur a sensibilibꝰ: nõ existimant mouere ⁊ moueri ab eis insimul.
¶ B. incepit dicere aliud inpolẽ ꝓtingẽs oibus: ⁊ est q̃ si actio ſba/
lis aĩe qua sustentat quasi forma sit motꝰ. Motꝰ a aũt est transmu/
tatio rei in sua ſba. Necesse est vt aĩa transmutet in sua ſba: ⁊ nõ sit in
sua vltima pfectiõe.i.in actu. Esse b enim motꝰ est et trãsmutabile: ⁊
ẽ cõpositũ ex eẽ in potẽtia: ⁊ ex eẽ in actu. Et iõ existimauerũt plures
antiquoꝝ ipsuz nõ esse. ¶ Et.d.⁊ si mouet se mouet ẽt ⁊c.i.sed si aĩa
mouet se vt ponũt antiq: ipsa ẽt mouet in se ⁊ in sua ſba. Et q: oĩs mo
tus est trãsmutatio mori in mõ sue ſbe ꝓm q̃ est motum: necesse est vt
aĩa ẽt transmutet a sui ſba. B.d. si nõ mouet se accntalr.i.mihi vr si
motus nõ est aliqõ posterius ab aĩa.q.accidẽs illi.s.vt aĩa accipiatur
in diffinitiõe motus: nõ motus in diffinitiõe aĩe vt faciunt antiqui. Et
intendebat per hanc expositionẽ si nõ mouet se ita q̃ motus sit acci/
dens ⁊ cõsequẽs ſbam eius: ⁊ forte intelligit intẽtionẽ predictã de ac/
cidenti.i.qõ opponit essentie.

Sẽsus licet moueant a sensibilibꝰ: tñ existimãtur mouere ⁊ moueri ab eis insit.

a Motꝰ est trãsmutatio rei i sua ſba opposituz p phys.6.3. ⁊ 5.phy.7.

b Esse motꝰ est cõpositũ ex eẽ in potẽtia ⁊ ex eẽ i actu. Et iõ existimauerũt plures antiquoꝝ ipsum nõ eẽ. Idez 3.phy.14.

¶ Quidã aũt ⁊ mouere aĩam dicunt corpus in quo est
sicut ipsa mouet: vt Democritus silr dicens Philippo
comediaꝝ didascalo. Ait enim. Dedalus fecisse mobilez
ligneaz Venerem infundens argentuz fusile. Silr aũt ⁊
Democritus dicit: motas.n.ingt indiuisibiles spheras:
ꝓpter id quod apte nate sunt nusq̃ manere: cõtrahe,
req̃ ⁊ mouere corpus omne. Nos aũt interrogabimus
si ⁊ gescere facit hoc idẽ. Quo aũt faciat difficile aut im
polẽ dicere. Omno aũt nõ sic videt aĩa mouere aĩal: sed
per voluntatem quãdaz ⁊ intellectuz.

¶ Et quidaz dixerũt q̃ aĩa mouet ẽt corpus in quo est
mõ quo mouet: vt Demo. Dixit enim sermonez similẽ
sermõi Philippi. Iste.n.dicit q̃ Dedalus posuit ima/

ginẽ Hermaphroditi motã: ponẽdo in ea argẽtũ viuũ.
Et silr dicit Demo. dicens q̃ sphere indiuisibiles semp
mouent: q: inate sunt nõ gescere i aliqua hora: ⁊ sic at/
trahẽt secũ totũ corpꝰ ⁊ mouent ipm. Et nos q̃rimꝰ ab
eo vtruz hoc idẽ faciat quietez ẽt. Sed difficile est imo
ipolẽ dicere quo facit hoc. Et vlr non videmus animã
mouere animal hoc mõ: sed volũtarie.

¶ Cũ declarauit q̃ ꝓtingit dicẽtibꝰ q̃ mouet aĩa ex se: vt trãsferat ex 44
setquẽ admodũ corpꝰ trãsferet: ⁊ dedit eis multa impolia: incepit ꝑ ẽt
dicere q̃ plres hoies sunt q̃ hoc dicũt. ¶ Et.d.dicũt aliq̃ q̃ aĩa mouet
corpꝰ ⁊c.i.⁊ qdã opinant q̃ aĩa mouet corpꝰ motu locali: illa ẽt mota:
vt Demo. Opinat.n.q̃ ptes idiuisibiles semp mouẽt corpꝰ motu suo:
sic dixit Philippꝰ q̃ Dedalus fecit mouere imaginẽ Hermaphroditi
iponẽdo in eã argẽtũ viuũ. Iste aũt opinat q̃ ita est de aĩa cũ corpe i
motu: sicẽ argẽto viuo cũ imagine. ¶ B.d.nos igit q̃rimꝰ ab eo ⁊c.i.
⁊ si ci apud ipz pp quã aĩa mouet corpꝰ est ista: querẽdũ est ab eo quo
aĩa fecit getẽ si facit motũ ꝓm q̃ semp mouet. ¶ B. declarauit q̃ non
solũ est difficile: imo ipolẽ dare cãz quo facit getẽ ꝓm q̃ mouet: ⁊ dir:
⁊ difficile ẽ dicẽ ⁊c. ¶ B.d.⁊ vlr nõ videmꝰ aĩaz ⁊c.i.q̃ si motꝰ corpis
ab aĩa ẽt: sicut motus imaginis ab argẽto viuo: tunc motus corpis
nõ ẽt volũtarius: sed necessarius: ⁊ hoc manifestũ est.

¶ Eodẽ aũt mõ ⁊ Thymeꝰ phisiologizat aĩaz mouere
corpus. in eo enim q̃ est moueri ipsaz: ⁊ corpus mouet:
pp id qõ cõplexa est ad ipz. Cõstitutã.n.dicit ex elemẽ/
tis: ⁊ dispartitam ꝓm armonicos numeros. Quatenus
sensum ⁊ cõnaturalẽ armoniaz hẽat. Et vt oẽ ferat cõso
nantes lationes: aspectum rectum in circulum reflexit.
Et diuidens ex vno circulo in duos circulos duobꝰ in
pũctis cõiũctos. Ite ꝓ vnũ diuisit in septẽ circulos tãq̃
essent vt celi lationes anime motus.

¶ Et silr est de hoc qõ dixit Thymeꝰ in sermone nãli.s.
q̃ aĩa mouet corpꝰ. Dixit.n.q̃ nõ mouet corpꝰ nisi ipsa
mota: q: admiscet cũ eo. Cõstitutio.n.aĩe est ex el'ntis.
Et est diuisibilis ꝓm diuisionẽ numeroꝝ cõpositoꝝ: vt
hẽat sensuz ꝓuenientẽ armonie: ⁊ moueat totũ motibꝰ cõ
uenientibꝰ: dixit: ⁊ iõ incuruauit rectitudinẽ ⁊ posuit eaz
circulũ: ⁊ diuisit ex vno duos circulos separatos in duobꝰ
locis. Deinde diuisit vnũ circulũ ẽt in septẽ circulos: ita
q̃ posuit motus celi sicut motus anime.

¶ Prīa figura ꝑ quā oñdit̄ quō ī nūeris ex qb⁹ ꝯpōit̄ aīa ē aspect⁹ rect⁹ ⁊ ꝯsonātia

Dyapason Dyapēta Dyapa. ⁊ dyatessa. Ton⁹ Dyapa. ⁊ dya.

¶ Scōa figu. ꝑ quā oñdit̄ ꝙ ī nūeris ex qb⁹ ꝯpōit̄ aīa ē duplex coordiatio: ⁊ ē ibi identitas ⁊ dēsitas.

¶ Tertia figura ꝑ quā oñdit̄ ꝙ ī nūeris fit q̄dā reflexio: ⁊ q̄dā cōuersio: ⁊ q̄dā q̄dāmō circulatio.

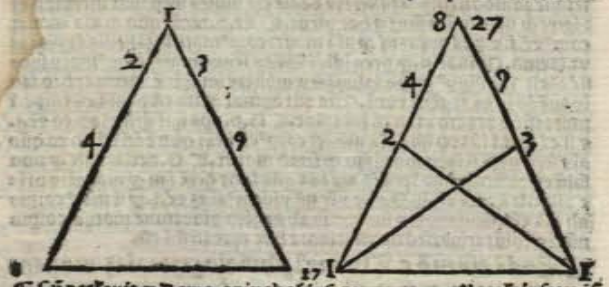

45 ¶ Cū declauit ꝙ Bemo. opinabat̄ ipsaꝫ mouere corp⁹ localr ipsa trāslata: ⁊ dēdit ipoſe ꝯñs ei⁹ opionē: īcepit ēt declare ꝙ illō qd̄ dcm̄ ē in Thymeo ē sile opioni Bemo. ¶ Et. d. ⁊ silr ēt ⁊c̄. i. ⁊ silr dcm̄ ē ī Thymeo. s. ꝙ aīa mouet corp⁹ localr: īmo ēt aīa trāsferr̄ qr admiscet cuꝫ eo: ⁊ quū ipsa trāsferr̄: trāsferr̄ corp⁹. ¶ Et cū declauit silitudinē inter hāc opionē ⁊ opionē Bemo. īcepit ēt dicere illō qd̄ ē ꝓpriū huic opioni: ⁊ ꝯtradicit ei ꝓpe. ¶ Et. d. Cōstō. n. aīe ⁊c̄. i. ⁊ h dcm̄ fuit in Thymeo ꝙ ꝯstō aīe est ex elntis isti⁹ mūdi: sꝫ est intelligēs: qr cōponit̄ ex elntis musica ꝯpōne ⁊ spherica: ⁊ cōprehēdit armoniā: qr cōponitur ꝯpōne armonica: ⁊ apud ipꝫ talis est nā corpoꝝ celestiū. corpa. n. celestia sunt cōposita apud ipꝫ tali ꝯpōne: ⁊ figura eoꝝ talis est. ¶ Et cū d. ꝙ ꝯstō aīe est ex elntis: intēdit ex elntis qb⁹ cōponit̄ mūdus apud ipm. ⁊. B. d. ⁊ est diuisibilis. i. ⁊ est ꝯposita ꝯpōne armonica: qr ꝑ talez ꝓportionē ꝯpōnis pōt sentire armoniā. ¶ Et hoc intēdebat cuꝫ. d. ⁊ hēat sensuꝫ. B. d. ⁊ moueat̄ totū motib⁹ ꝯueniētib⁹. i. qr hꝫ nūeꝝ armonicuꝫ. B. d. ⁊ incuruauit rectitudinē. i. ītēdit ꝙ Thyme⁹ q opinabat̄ ꝙ aīa nō agit nisi inq̄ntū ē spherica: ⁊ cōprehēdit armoniā: ⁊ mouet̄ motib⁹ armonicis. i. ꝯueniētib⁹ inq̄ntuꝫ cōponit̄ ex elntis ꝯpōne armonica: dixit narrādo de creatore ꝙ cōposuit aīaꝫ ex elntis: cōposuit ipsaꝫ ꝑus magnitudine recta ꝯpōne armonica. deinde īcuruauit lineā: ⁊ fecit ipsaꝫ circulū vt intelligat: ⁊ fecit illū circulū hr̄e latitudinez. deinde diuisit illū circulū ī duo: q̄ꝝ vnū diuisit in septeꝫ. s. orbes stellaꝝ erraticaꝝ: ⁊ orbē stellaruꝫ: ita ꝙ posuit motus celi eosdem cū motibus aīe. i. ꝙ actiones celi sunt eedē cum actionibus anime.

Nota qualr aīa ē armonia: vt corpa celestia sm Plōnē.

¶ Hec est quarta figura per quā ostendit̄ quō in celo est duplex motus circularis: siue duplex circulatio sup duplici polo: ⁊ quō vna illaꝝ circulationum diuidit̄ in septem circulos.

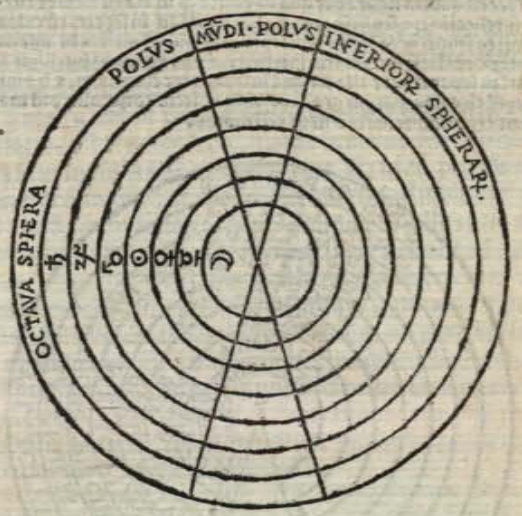

¶ Primū quidē igit̄ nō bene dr̄ aīaꝫ magnitudinē eē. Eaꝫ em̄ q̄ vniuersi manifestū ꝙ talē esse vult qualis est aliqñ vocatus intell's. Nō em̄ velut sensitiua est: neqꝫ vt desideratiua. Harū enim motus nō circulatio est.

¶ Dicamus igit̄ prius ꝙ non est rectū dicere ꝙ anima est magnitudo. Manifestū est enim ꝙ qui intēdebat ꝙ aīa totius. V. g. id qd̄ dicit̄ intelligētia est sic: non intendebat sensibilem animam: neqꝫ desideratiuaꝫ. Quoniā motus istarum non est circularis.

Prima rō Arist. cōtra Platonē.

¶ Dicit ꝙ nō est rectum opinari ꝙ aīa sit corpus. cum intellm fuerit per animā intell's: vt declaratū est ꝙ hoc intēdebat̄ in Thymeo per hoc nomen aīa. ⁊ ideo fecerūt corpus sphericū. Actio eniꝫ intell's similis est circulationis: ⁊ non intelligebat̄ illic per animam: aut sensibilis: 46

Ala sensitiua ⁊ desiderativa ñ assimilat spiræ siē Itells.

aut desiderativa. Motus enim istarū ⁊ actio earū nō assimilat circulariōi: sicut actio intellect' apud eos assimilatur circulo: q; reuertit supra se ⁊ intelligit se: ⁊ ideo assimilat ipsuz Arist. sphere.

¶ Hec est quinta figura per quā ostēditur q̄ in ala est duplex circulatio intellectiua: ⁊ sensitiua: ⁊ vna harū diuidit in septem circulos: q; virtutes sensitiue ordinant ꝑm septē gradus. vel melius in anima est duplex circulatio. i. operatio intellectiua vna per quaz intelligit substantias separatas: ⁊ alia ꝑ quā intelligit hec corporalia. ⁊ h̄ diuidit in septē circulos ꝑut ꝑm gradus. 7. ista obiecta corporalia ordinant. Sunt ergo anime motus sicut celi motus.

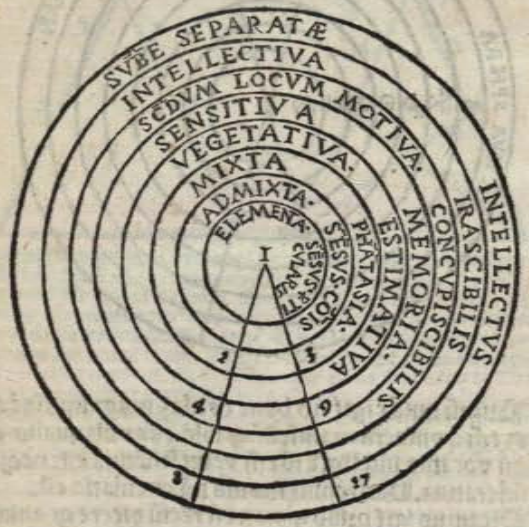

¶ Intellectus aūt vnus ⁊ cōtinuus est sicut intelligētia. Intelligentia aūt sicut intellectualia. Hec aūt eo q̄ p̄ñr vnū sunt sicut numerus: sed nō sicut magnitudo. Propter qd̄ quidē neq; intells sic ꝓtinuus est: ſz aut impartibilis: aut nō sicut magnitudo aliq̄ cōtinuus est. Qualiter em̄ si sit magnitudo intelliget vtrū vl'r aut in quali-

bet partiū suarū siue ptes ille sint ꝑm magnitudinē siue ꝑm pūctū: si opz ⁊ hoc dicere partē. Siqdē igit ꝑm pūctum: hec aūt infinita: manifestū est: qm̄ nunq̄ pertrāsibit. Si vero ꝑm magnitudinē multotiēs aut infinities intelliget idem. videl aūt ⁊ semel cōtingens. Si aūt sufficiens quālibet partium tangere: quid opz moueri: aut ⁊ omnino magnitudinē habere.

¶ Intells aūt est vnus ⁊ cōtinuus: ⁊ fil'r intellectū ⁊ intelligere est res intellecte. Et iste sunt vne ꝑm cōsequentiaz sicut mēsura sine magnitudine. Et ideo intells etiā non est cōtinuus hoc modo. sed aut est indiuisibilis: aut est aliqd̄ cōtinuū non sicut magnitudo. Nullo enim mō possumus dicere qūo intells intelligit per aliquā partē partiū eius quecūq; pars sit idē. Et intelligere per aliquā partē aut erit p magnitudinē aut p punctū: ⁊ punctus est infinitus. Manifestū est igit q̄ nō pertrāsit ipm in aliqua hora. Et si intelligit per magnitudinē itelligit multotiēs ⁊ infinities. Sz nos videmus intelligere semel possibile esse. Si igit sufficit tangere per vnā partē quecūq; pars sit. In quo indiget moueri circulariter ⁊ vl'iter: quo ex eo fiat magnitudo.

¶ Et intells est vnus ⁊c. i. intells dicit esse vnus ⁊ cōtinuus illo modo quo dr̄ in suo intellecto esse vnus. ¶ D. d. ⁊ intelligere est res intellecte ⁊c. i. q: intelligere est ipse res intellecte que nō dicunt esse vne nisi sicut dicunt res cōsequētes esse vne. s. numerus: ⁊ hoc intendebat cū dixit. sicut mensura sine magnitudine. i. sine cōtinuatione: ⁊ ideo impossibile est vt dicat q̄ intells sit vnus ⁊ cōtinuus nisi eo mō ꝑm quē dr̄ hoc in rebus cōsequentib'. s. in quātitate discreta. Intells igit non est corpus: q: non est cōtinuus in rei veritate. ¶ D. d. sed aut est indiuisibilis aut ꝓtinuus nō sicut magnitudo. dicit: ⁊ cū dispositio in intellectu sequit dispositionē in intellecto: necesse est dicere q̄ intellectum/ aut est indiuisibile vt vnus punctus: aut cōtinuum: sed non sicut cōtinuatio magnitudinis: sed cōtinuatio cōpositi. i. quantitatis discrete. ¶ D. d. nullo enim modo possumus dicere ⁊c. i. ⁊ cū diximus in eo q̄ est magnitudo cōtinua tūc non intelliget nisi ꝑm tactuz vt dictum est in Thymeo. nullo enim modo possumus dicere qūo intelligit intellectus per aliquaz partem eius quecūq; pars sit idem rerum intellectarū. ¶ D. d. ⁊ intelligere per aliquā partē eius. i. ⁊ intelligere per tactum cum fuerit magnitudo necesse est aut vt tangat per partes eius partes intellecti: aut per totum: totū aūt vtrūq;. d. si intellexerit per cōtactum partiū cuz partibus rei: necesse est vt fit/ aut per aliquā

47 Secda rō cōtra Plato.

Tertia rō cōtra Platonez q̄ sumit ēclaratione a prima.

partem eius que sit magnitudo: aut per partē aliquā que sit pūctus. ¶ Et cuz ꝛclarauit hoc ꝛdit impossibile ꝓñs vtrūq; ꝛ.d. si punctus est infinitus ꝛē.i. si intellexerit pr punctū manifestū est ꝙ non potest intelligere totū corpus semper: puncta enim que sunt in corpore sunt infinita. Si igit necesse est in intelligēdo corpus vt tāgat punctus ex eo ola puncta que sunt in corpore: qō est ipossibile: qz pūcta sunt infinita. manifestū est ꝙ impossibile est vt intelligat corpus oino fm hūc modum. ¶ Et cū ꝛclarauit impossibile cōsequens si intelligit fm ꝙ tangit corpus pr puncta incepit etiā dicere impossibile ꝓñs si tangat ipsum pr partē aliquā que sit corpus non punctus. ꝛ.d. ꝛ si intelligit pr magnitudinē ꝛē.i. ꝛ si intellectus intelligit rem tangēdo per aliquam partē eius que sit corpus oēs partes corporis intellecti circūgyrādo se quousq; tangat pr illam partē corporis oēs partes corporis intellectū necesse est ex hoc vt intellectus intelligat idem infinities qñ tangit corpus: qm̄ pars non differt a parte in suo tactu: ꝛ impossibile est vt intelligat totum corpus: sed nos videmus ꝙ intellꝰ intelligit totuz corpus simul: ꝛ vnico intelligere: ꝛ non indiget intelligere iterato. Si igit aliquis dixerit ꝙ sufficit in intelligere corpus intelligere vnam partē eius qñ tangit ipsuz pr suam partez. Dicemus ei qō igit intelligit corpus vt moueatur circulariter quousq; tangat pr suā partem aut pr suas partes oēs partes eius: ꝛ vniuersalr quo indigetur ꝙ intellectus sit corpus si non intelligit per tactum.

¶ Si aūt nēcīū est itelligere tāgentē toto circulo quis est partibus tactus. Amplius aūt qō intelliget ptibile impartibili: aut ipartibile partibili. Nēcīuz aūt intellm esse circuluz hunc. Intellectus qdē.n. motus itelligētia est. circuli aūt circulatio. Si igit intelligentia circulatio: ꝛ intellectus vtiq; erit circulus: cuz hmōi circulatio intelligētia sit. Semper aūt aliqd intelliget. opz entz sicdē perpetua circulatio. Practicaruz quidē entz aut actiua: intelligētiarū termini sunt: oēs.n. alterius cā sunt. Speculatiue aūt rōnib⁹ terminant silr. Nō aūt oīs diffō est: aut demonstratio. Demonstrationes vo ꝛ a principio sunt: ꝛ habēt quodāmodo finez syllogismuz: aut cōclusionē. Si aūt nō terminant: sz nō reflectunt iterū in prīcipium. Accipientes vo semper mediū ꝛ extremitatem recte procedūt. Sed circulatio iterū in principiuz reflectit. Diffōnes aūt oēs finite sunt. Amplius aūt si eadez circulatio multotiēs est oportebit multotiēs intelligere idē. Adhuc aūt itelligētia assimilat cuidā quieti ꝛ statui magis q̄z motui: eodez aūt mō ꝛ syllogismus.

¶ Et si necesse est itelligere vt tāgat p totū circuluz: qd igit est tāgere per ptes. Et ēt qō intelliget p indiuisibile diuisibile: aut p diuisibile īdiuisibile: ꝛ neē est vt ītellectꝰ sit iste circulus. Intelligere.n. est motꝰ itellectꝰ: ꝛ circulatio est motus circuli. Et si ītelligere est circulatio: erit ēt ista circulatio intelligere. Quid igit intelligit semp. Hoc.n. nēciuz est si circulatio sit semp eterna. Intelligere.n. mechanicū ē finitū: qm̄ qōlibz illꝰ est pp alterū. Intelligere aūt speculatiuū: ꝛ ē diffinire p fmōes silr. Et oīs sermo est: aut p diffōnē: aut p demōstrationez. Demōstrationes aūt accipiunt ex prīcipio sicut vltimo: ꝛ est syllꝰ ꝛ pclusio. Et quātus nō cadat in eo pclusio: tñ nō reuertunt ad sua principia: sz semp crescunt in medio aut extremo: ꝛ pcedunt recte. Circulatio aūt reuertit ad suū principiuz. Et ēt oēs diffōnes sunt finite. Et ēt si totꝰ motꝰ idē est multotiēs. Et ēt itelligere est dignius attribuere quieti q̄z motuz: ꝛ silr syllꝰ.

¶ Dicit: ꝛ si est nēcē intelligere ꝛē.i. ꝛ si necesse est itelligere vt intellꝰ tangat pr totū circulū rez intellectā: ꝛ tunc intelliget. Et ista est sēda pars trīū diuisionū: quo igit indiget vt tangat pr partes. Ociosum enīz est tangere pr ptes. ¶ B.d. qō intelliget p indiuisibile ꝛē. qō cūq; posuerimus ꝙ tangat: siue pr partē indiuisibilē: siue pr diuisibilem: siue illud diuisibile fuerit totū: aut pars: aut vtrūq;.s. ꝙ tāgat partē pr partē: ꝛ totū per totū: impossē est nobis dicere qō intelligit per tactū. Qm̄ si dixerimus ꝙ hz partes indiuisibiles: qō tāgit per partes indiuisibiles partes diuisibiles reruz. ꝛ si dixerimus ꝙ hz diuisibiles: qō tangit pr eas: tangēs enīz hz cē superpositū: ꝛ oīa ista cōtingunt eis: qz ponūt ꝙ intellꝰ in eo ꝙ est intellꝰ hz partes: ꝛ ꝙ nō intelligit nisi tangendo. ¶ B.d. ꝛ necesse est vt iste intellectus sit circularis ipse. i. ꝛ neē est vt intellectus sit ipsuz corpus circulare: nō ꝙ intellectus sit ꝓprium aliqō corporī circulari. Manifestuz est sgit ꝙ cōtingit ex hoc ꝙ intellectus est corpus circulare. ¶ Et syllꝰ sic cōponitur. Actio intellꝰ est circulatio. Et circulatio est corpus circulare. ergo actio intellectus est corpus circulare. Et illō cui attribuit actio intellectus est intellectus. ergo intellectus est corpus circulare. ¶ Et cum ꝛclarauit ꝙ cōtingit nēcīo vt intellectus sit corpus circulare: ꝛ eius actio sit circulatio: notificauit ꝙ est nēcē si itelligere eius sit circulatio: ꝛ circulatio erīz fuit in eo semper fm ꝙ est corpus celeste: vt eius intelligere sit semper ꝛ in infinitū. ¶ Et. d. ꝛ si intelligere est circulatio ꝛē.i. ꝛ si ītelligere est circulatio: tūc ēt circulatio exīs in intellectu erit itelligere ꝛ circulatio erit semp. vñ manifestū est ꝙ intelligere erit semp ꝛ in infinitū. ¶ B. incepit dare ipossē qō sequit ex hoc. ꝛ.d.

48 Uich. v. cō. 36. Quarta rō cōtra Pla.

Tāgens hz ēē s. ppositū Jdē. 5. ph. 26.

a Qō motꝰ circularis sit in celo pz p celi. a. t. cō. 9. vsqz ad 18. ꝙ vo ef nus. 8. ph. 73. 75.

Quinta rō cōtra Pla.

Oē intellectū apō opē p operationē est finitū. Omne.n.intellectū apud operationē nō itellig nisi per aliud: ⁊ oīa pp vltimū finē qui intēdit in illa opatiōe mechanica. ¶ Et cū declarauit q̃ ⁊telligere est finitū in ītellecto mechanicoīncepit declarare q̃ ita est in speculatiuo: ⁊.d.⁊ intelligere speculatiuū: ⁊ est finire p sermones silr.i.silr est ī reb⁹ speculatiuis. B.d. finē q̃ intēdit ī opōne diffō: aut demōstrario. ¶ Et cum declarauit hoc incepit declarare q̃ vtraq; ista ⁊ actionū est finita ⁊.d.⁊ demōstratiōes accipiunt ex principio.i.⁊ demōstratiōes hēt principiū ex quo accipiunt: sunt ppōnes: ⁊ hēt finē: ⁊ est sylls qui fit ex ppōnib⁹ ⁊ cōclusione. ¶ B.d.⁊ q̃uis in eis nō accidat ꝓcesso ⁊c.i.⁊ q̃ ꝓcedit aliquā ꝓcessionem nō faciet reuertere illā ꝓcessionē sicut facit in sylls circulari: sz addit ei aliā ppōnē p quaz ītellēs: aut ē ipse est vt demōstratio reuertat circulariter.s. vt principiū fiat finis: ⁊ diffō aut de finis principiū: sz addit illic termin⁹ medius alius: ⁊ extremū maius aliud: ⁊ alia cōclusio: ⁊ erit mot⁹ intellect⁹: tunc ēm rectitudinē: nō ēm circulationē. Circulatio aūt quā opinant esse actionē intellect⁹ nō intelligit ab hoc intellectu.s.q̃ ꝓcedit ēm rectitudinem: sed reuertitur.

Oē intellectū apō opē p operationē est finitū. Omne.n.intellectū apud operationē nō ītelligit nisi per aliud: ⁊ oīa pp vltimū finē qui intēdit in illa opatiōe mechanica. Idē.2.metā.1.cō.3.

a Oīs actio ītellēs: aut ē diffō aut de mōstratio. consile.3.ō aīa. 31.22.36.

¶ Et cū declarauit hoc in demōstratiōe: incepit declarare hoc in diffinitiōe.d.⁊ oēs diffōnes sunt finite.i.⁊ diffōnes rerū cū pficiunt p ītellectū sunt finite: sicut res q̃ exigūt vt credant: ⁊ intelligere nō reuertit in eis circulariter: sicut fides nō reuertit in demōstrationib⁹ circulariter. ¶ B.d.⁊ ēt tot⁹ mot⁹ est multotiēs.i.⁊ si mot⁹ intellect⁹ ⁊ circulatio eius fuerit in eodē ītellecto: tunc cōprehēdet ipsum infinities. ¶ Et in alia translatione est manifestus sic: ⁊ cum motus intellectus fuerit circularis nō specialis: tunc cōprehendens cōprehendet idem multotiens: ⁊ i.ideo possibile est vt sermo fit sic: ⁊ si motus intellectus fuerit circulatio tunc intelliget omnia multotiēs. ¶ B.d.⁊ intelligere dignius est vt attribuatur quieti q̃ motui: ⁊ intendit ex hoc quod apparet: q̃m actio nostra per ipsum apud quietem est magis perfecta q̃ apud motū: ⁊ ideo melius est attribuere actionē intellectus quieti q̃ motui sicut fecerunt isti.

Sexta rō cōtra Pla. circa idē.

Melius est attribuere actiōez ītellectus geti q̃ motui. ios 7.phys.20.

¶ At vero neqz beatum qd̄ non facile sed violentum. Si autē est motus ipsius non substantia extra naturam vtiqz mouebit. Laboriosum aūt est cōmixtā esse animā corpori: nec possibile absolui: ⁊ adhuc fugiendū. Sicdem melius est intellectui nō cuz corpore esse: quēadmodum ⁊ cōsuetum est dici ⁊ multis videt.

Qd̄ nō facile neqz beatum sz violentū.

¶ Et etiā qd̄ nō est facile nō est delectabile sz quasi violentū. Si igit motus nō est substātia aīe: tūc nō mouet nisi ab aliquo extrinseco a sua natura. ⁊ ēt est valde difficile vt intellect⁹ fit admixt⁹ cuz corpe admixtiōe qua nō possit recedere ab eo si melius est intellectui vt nō sit cōiunctus cum corpore: sicut est cōsuetudo dicendi: ⁊ ēm q̃ plures opinantur.

Cōsuetū est diu aīaz nō miscēcī corpi

¶ Et etiā manifestū est q̃ intelligere apud motū magis est difficile q̃ apud quietē: mot⁹ igit est ab anima quasi violent⁹: ergo nō est in sba eius neqz aīa cōstituit per ipsz: sz est extra nām eius. Et cū notificauit hoc incepit dare ipsoīe cōtingēs eis in hoc q̃ dicūt ītellectū esse corp⁹.

49 Septīa rō cōtra Pla.

¶ Et.d.⁊ est etiā valde difficile ⁊c.i.⁊ valde est improbabile ⁊ difficile ad intelligendū ēm q̃ hoīes cōsueuerūt dicere q̃ intellect⁹ fit corpus aut admixtum cum corpore tali admixtione q̃ non pōt euadere ab eo oīno: cum oēs aut plures opinentur q̃ melius est vt intellectus non sit cōiunctus cum corpore: neduz fit corpus. Natura enīz intellectus videt esse valde opposita nature corporis.

Octaua rō cōtra Pla.

Nā intellēs vr ēē valde opposita nature corpis.

¶ Immanifesta autez ⁊ circulo terri celum causa. Neqz enīz anime substātia cā est circulariter ferri: sed ēm accidens sic mouet. Neqz corp⁹ cā: sed aīa magis illi. At vero neqz q: melius dicit: at qui oportebat ꝓpter hoc deū facere circulariter ferri animā: q: dignius fit ipsam moueri q̃z manere: moueri aūt sic q̃z aliter.

¶ Et ex eis q̃ latēt: ēt est cā pp quā celū mouet circulariter: substātia.n.aīe nō est cā mot⁹ ei⁹ circulariter: sz mouet isto motu accidentaliter. Neqz etiā corpus est cā in hoc: imo aīa est dignior in hoc. Et ēt neqz dixit quare hoc fuit meli⁹: lz appet q̃ deus nō posuit aīam moueri circulr: nisi q: moueri est ei meli⁹ q̃z gescere: ⁊ qd̄ mouetur hoc mō est melius q̃z q̃ moueatur alio modo.

50 Nona ratio cōtra Pla.

¶ D.⁊ latet ēm hanc opinionē dare cām pp quā celū mouet: ēm enī positionē eōz substātia aīe nō dat istū motū: cū sb aīe apud eos nō fit nisi corp⁹ elemētōz: ⁊ iste motus.s.circularis est ei accidētaliter.s. q: creator incuruauit ipm a rectitudine in circulationē. ¶ D.d.neqz corpus ēt ⁊c.i.⁊ cū aīa nō est cā istius mot⁹ essentialr que est dignior vt sit cā: ⁊ corpus in eo qd̄ est corp⁹ remoti⁹ est vt sit cā. ¶ D.d.⁊ etiā nullus.d.⁊c.i.⁊ ēt Plato nō dedit in hoc sermonē q̃re aīam moueri circulariter est meli⁹ q̃ nō moueri: aut q̃ nō moueri circulariter: neqz pōt dare. Necesse.n.vt de⁹ nō posuerit aīam moueri nisi q: moueri melius ei q̃ gescere: ⁊ posuit eā moueri circulariter q: talis mot⁹ est melior: rector ⁊ intēdit q̃ oīa ista demōstant hācopionē esse ipsobabilem.

¶ Qm̄ aūt hmōi intentio est alteris rōnibus magis ꝓpria: hanc quidez dimittamus nunc. Illud aūt incōueniēs accidit ⁊ huic rōnī ⁊ pluribus que de aīa sunt. Copulāt enīz ⁊ ponūt in corpus aīam: nihil determinātes ꝓpter quam cām: ⁊ qūo sese habēte corpore.

¶ Si igitur ista cõsideratio est magis ppria alio sermone dimittẽda est statiz a nobis. ⁊ dicam⁹ q̃ est alia ip̃robabilitas cõtingẽs huic sermoni: ⁊ plurib⁹ sermonibus de aia. ⁊ est q: ipsi cõtungũt aiam corpori ⁊ ponũt eã in eo: ⁊ nõ dant cũ hoc qua de causa sit cõiuncta cum eo: ⁊ que est dispositio illius corporis.

51 Qõ quare meli⁹ sit celuz moueri q̃ gescere ẽ ppria phie. ⁊ q̃re circulr magis q̃ recte Sz vide opositũ p̃ ce. r. cõ. 12. q: vt q̃ sit naturalis cuz ibi termiet

¶ Et q: hec pstrutatio est magis ppria alij scie. s. quare ẽ meli⁹ celuz moueri q̃ gescere ⁊ q̃re circulariter magis q̃ recte. Ista. n. qõ ppie est prime phie: quapp opz nos dimittere hoc cito ⁊ dicere q̃ est ip̃robabilitas ̃ctingẽs huic sermoni ⁊ c. i. ⁊ ista ip̃robabilitas q̃ cõtingit huic ſmoni ⁊ plurib⁹ sermonib⁹ de aia: est q̃ oes dicẽtes q̃ ẽ ens siue corp⁹ siue nõ corp⁹ cõũgũt eã corpi: ⁊ nõ dant cãz pp quã ligata est cũ corpore: neqz dicũt q̃ est dispõ corpis qõ est adaptatũ vt ligef cũ ea.

¶ Et tũ videf hoc vtiqz necessariũ cẽ. pp. n. cõitatẽ hoc qdẽ agit: hoc aũt patif: ⁊ hoc quidẽ mouet: illud autez mouef. Horũ aũt nihil inest inuicẽ quibuscunqz.

¶ Et lz hoc vtreputo necessariũ sit. Qm̃ pp cõicationẽ hoc agit: ⁊ hoc patif: ⁊ hoc mouet: ⁊ hoc mouef: ⁊ nihil ex hoc fit in qbuscũqz adinuicẽ. Dicere. n. hoc ĩ ets est simile: ac si hoc diceret q̃ ars carpẽtaria existat musica. Ars enim ita vtif instrumẽtis sicut anima corpore.

52 Becla rõ cõtra platonẽ cõis sibi ⁊ antiquis.

¶ Idest ⁊ hoc q̃ ignorauerũt de aia necluz est vt cãe⁹ sit data: qm̃ ĩ oibus reb⁹ est cõicatio inter agẽs ⁊ patiẽs: ⁊ mouẽs ⁊ motũ: ⁊ nõ patif qdlibet a quolz. Hoc igif qõ dicũt q̃ aia est in corpe sine aliq cõicatione data inter corp⁹ ⁊ aiam: q̃ aia est digna mouere ⁊ corp⁹ aia alio moueri inter oia corpa. sile est sermoni dicẽtis q̃ anima existit in quocunqz corpe sic q̃ est sile sermoni dicẽtis q̃ ars carpẽtaria existit subiectũ musice. Si igif ars carpẽtaria hz ppria subiecta ⁊ ppria instrũ quib⁹ vtaf: necesse est vt ita sit de aia cũ corpe. Corpus enim est instrũm animi: ⁊ iõ corpora aialiũ cõueniẽtia sunt animabus eorum.

¶ Hi aũt soluz conant dicere quale qd sit aia ĩ. De susceptiua aũt corpe nihil adhuc determiatũ: tanqz cõtingẽs sit ſm pythagoricas fabulas: quãlibet aiam qõlibet corpus ingredi. Videf. n. vnũqõqz ppriã hre spẽm ⁊ formã simile vtiqz dicũt sicut si aliqs dicat theotonicã in fistulis ingredi. Opz. n. artẽ qdẽ vti organis: aiam aũt corpe.

¶ Et isti nõ querũt loq tm̃ nisi qd est aia: ⁊ nihil determinãt de corpe recipiẽte: sicut Apologus quo vtif. Pythagoras. s. vt q̃libet aia intret qõlibet corp⁹. Videmus enim q̃ quidlibet hz formã ⁊ creaturã ppriam.

¶ B. ⁊ isti qui locuti sunt de aia nõ sunt perscrutati: neqz volunt perscrutari nisi quid sit trm̃: ⁊ nihil dicunt de natura corpis ei ppriũ: ⁊ q: hoc dimiserũt vf esse pole apud eos vt quelibet aia existat in quolibz corpe ⁊ trãsferat de corpe in corpus: sicut dixit Pythagoras in apologo quẽ posuit ad corrigendũ aias ciuũ: ⁊ ista opinio est falsa. videmus enim q̃ qlibet hz formã ppriã ⁊ corpus ppriũ. i. aiam ppriam: ⁊ corpus animalis ppriũ. ¶ Et hoc qõ dicit est manifestũ in specieb⁹ valde: mẽbra. n. leonis nõ differũt a mẽbris ceui nisi pp diuersitatẽ anime cerui ab anima leonis: ⁊ si esset possibile vt anima leonis existeret in corpore ceui: tunc natura ociose ageret: ⁊ hoc etiã manifestũ est in indiuiduis eiusdẽ speciei: ⁊ ideo diuersi sunt mores: ⁊ ex hoc destruximus opinionem pythagoriscam. 53

Mẽbra cerui non dfnt a membris leonis: nisi q: aia dfnt ab aia. phile 2. de aia. cõmen. 60.

¶ Alia aũt opinio quedam tradita est de aia: credibilis quidez multis: ⁊ nulla earum inferior que de ipsa dicte sunt: rõnes aũt tãqz directiuas prebẽs ⁊ in cõi factis rationibus ipsam. Armoniã enim quandã dicunt: etenim armoniã temperamẽtuz ⁊ cõpositionẽ quandã hriorũz esse: ⁊ corpus cõponi ex contrarijs.

¶ Et est alia opinio de qua multi cõtenti sunt: ⁊ non est mior opinionib⁹ predictis. Dicũt enim q̃ est aliquod armonicũ. armonia enim est admixtio ⁊ cõpositio ꝓtrariorũm: ⁊ corpus est cõpositum ex contrarijs.

¶ Cum cõpleuit cõtradictionẽ eius qõ dictuz est in Thymeo: reuersus est ad ꝓtradicendũ sermoni dicẽtis aiam esse formam ex cõgregatõe ⁊ armonia ppria elemẽtorũ ⁊ q: ista opinio est valde sufficiẽs: dixit: ⁊ est hic alia opio de aia. ¶ B. d. dicũt enim q̃ est aliqua cõpositio armonica ⁊c. i. dicũt enim q̃ aia est aliqõ armonicũ ⁊ aliqua cõpõ ex cõpõnib⁹ elemẽtorũ in re cõposita admixta ex eis: ⁊ dixerũt hoc q: opinabant q̃ armonia est cõpõ ⁊ admixtio ꝓtrariorũ: ⁊ q̃ corpus est cõpositũ ex ꝓtrarijs: ergo in corpe est armonia: ergo est aia. 54

¶ Equidẽ armonia quedã ratio quedã mixtorũ est: aut cõpositio: animã autẽ neutruz possibile est esse horum. amplius autẽ mouere nõ est armonie: anime autẽ attribuunt omnes he: maxime vt ita dicam.

¶ Licet armonia sit ꝓportio inter res admixtas aut cõpositio: aia aũt nõ est alterũ duorũ: ⁊ ẽt armonia nõ est innata mouere: ⁊ i hoc ppie ꝓueniũt oes aiam hre.

¶ Cũ dixit hanc opinionẽ incepit cõtradicere eis ⁊ dixit q̃ armonia quã dicũt esse aiam: aut est ꝓportio inter res admixtas ex elementis: ⁊ hoc erit si cõpositio corporis ex elemẽtis est ſm modũ cõplexionis: aut anima est ipsa compositio. si compositio ex elementis est vicinãtio non admixtio. Vt. g. compositio domus ex lapidibus ⁊ lateribus.

Pria rō cōtra dicētes aiam armoniam esse.

¶ B.d. & aia nō est alterū istoꝝ duoꝝ: & intēdit vt dixim⁹ & dicemus post. B.d. & ēt armonia non est innata mouere & c. i. & apparet cito q̄ armonia nō est aia: q̄ oēs conueniunt in hoc q̄ anima mouet: & non possunt dare modum ꝓm quem armonia mouetur.

¶ Congruit aūt magis de sanitate dicere armoniam: & oino de corporeis virtutibus q̄ de aia. Manifestū aūt si aliquis tentauerit reddere passiones & opera aie armonia quadam: difficile enim adaptare.

¶ Et dign⁹ est & melius dicere q̄ armonia currit cursu sanitatis: & vl'r currit cursu alicuius. s. bonitatū moralū corporalū: nō cursu aie: & hoc manifestū est valde cum hō laborauerit in pficiēdo passiones aie & actōes eius p aliquā armoniā. cōueniēta. n. in hoc est valde difficilis.

56 ¶ Et meli⁹ est existimare q̄ armonia est de corpibus currēs cursu sanitatis. i. cursu formaꝝ que sunt in aiato in eo q̄ est aiatuz: nō cursu aie neq̄ formaꝝ que sunt in aia: & siue armonia sit cōpositio: aut ꝓportio agens mixtionē & cōplexionē. ¶ B.d. & hoc valde manifestuz est & c. i. & dria inter formas corporales attributas elemētis & formas attributas aie: manifesta est ex hoc q̄ possumus attribuere in formis corporalibus diuersitatē cōtingentē in actionibus & passionib⁹ corporuz cōponi facte in eis ex elemētis: ita q̄ possum⁹ dicere q̄ actio carnis in manu est alia ab actione ossis pp mollitiē & hūiditatē carnis & duritiez & siccitatē ossis: & nō possum⁹ dicere p quā cōpōnē & p quā cōpositionē differūt actōes sensus ab actōib⁹ intellect⁹: & actōes virtutis sensibil ab actōib⁹ ēutis motiue. ¶ Et B qd dixit ē vna dubitationū ꝓtingētiū dicētī esse aiaz ꝓportionē ēntoꝝ: aut aliqd ꝓnis ꝓportionē.

Scda rō cōtra opionez dicētiū animam armoniam esse.

¶ Amplius aūt dicim⁹ armoniā in duo respiciētes maxime quidē ꝓpria magnitudinū in habētib⁹ motū & positionē & cōpositionē ipsoꝝ cum sic cōgruāt vt nullū cōgeneū ptermittat. hinc aūt & eoꝝ que miscent rōnē neutro gdem igit modo rōnabile est. cōpositio aūt partiū corporis multū inuestigabilis est. multe. n. cōpōnes partiū & multipl'r sunt. cuius igit aut qūo congruit accipere intellectū cōpositionē esse: aut & sensitiuū & appetitiuū.

¶ Et etiā nos non cōprehendimus armoniā nisi intendendo alterū duorū. scōm aūt verum apud magnitudines cum habēt motū & situm: tunc igitur intēta est cōpositio earū cū fuerint suppositē talī suppositiōe in qua nō pōt intrare iter eas aliqd sui generis: qd aūt extrahit ex hoc est ꝓportio que est rerū istaꝝ: nō est igit rectū dicere neq̄

re neq̄ de altera istaꝝ duaruz intēctionuz: cōpositio aūt partiū corporis facile pōt determinari: cōpositiones. n. ptiū corpis multe sunt. Intellect⁹ igit cuiuslz partis dz cōpositio existimari: & qūo & sensus cōpositio cuiuslibz partis & desiderū cōpositio cuius partis.

¶ Dicit & ēt nos nō cōprehēdim⁹ armoniā & sentim⁹ ipsaz nisi per duoꝝ & est vnuz qd dr armonia in rei veritate: qn fuerint magnitudines hītes motū & situm: & fuerint cōposite adinuicē: & fuerint suppōsite ita q̄ inter illas nulla magnitudo sui generis possit intrare. Qd aūt assimilat huic & trahit ab eo est ꝓportio que fit i reb⁹ admixtis anteq̄ admisceant. ¶ Et cum notificauit q̄ armonia dr his duob⁹ modis: incepit declarare q̄ non est rōnabile dicere q̄ aia est altera istaruz duarū intentionū: & dixit: nō est igitur rectū dicere & c. i. non est rōnabile dicere vt dr̄ie partium aie sint date ex altera istaꝝ duarum intentionuz. V. g. dicere q̄ intellectus est talis armonia & sensus talis & desiderium tale: sicut est rōnabile in partibus corporis. 57 Tertia ratio cōtra eādez opinionem.

¶ B. incepit declarare hoc. s. q̄ hoc rōnabil'r dr̄ in partib⁹ corpis: sed nō in partib⁹ aie: & dixit: cōpositionē aūt partiū corporis & c. i. & hoc fuit sic: q̄ pficere formā cuiuslz mēbroꝝ corpis & dare eēntiaz eius p cōpositionē est facile: q̄ cū manifestū est sensui q̄ ꝓpōnes eoꝝ diuerse sunt & multifarie. Scire aūt que cōpositio appropriet intellectui: & que sensuiz que desiderio: hoc impōse est vt detur rōne. ¶ Et hec est quasi alia dubitatio ꝓtingēs dicentib⁹ aiam esse armoniazz aut proportionē. prima enim dubitatio est: q̄ illi nō pōt perficere actiones & passiones aie p ꝓpōnē. ista aūt q̄ nō pōt pficere diuersitatem sbe eius pp diuersitatē cōpositionis & indifferenter in hoc qd cōtingit eis: siue forme entium cōpositoꝝ fuerint ex vera armoniaz aut ex armonia abstracta a vera.

¶ Sil'r aūt & incōueniēs & rationē mixtiōis esse aiam. Nō enim eandē hz rōnez cōmixtio ēntoꝝ ꝓm quā caro & ꝓm quā os. Accidet igitur multas aias hēre & ꝓm oē corpus: siquidez omnia ex elementis cōmixtis sunt: cōmixtionis aūt ratio armonia & anima.

¶ Et est ēt alia dubitatio vt aia assim'ēt mixtiōi. Mixtio n. ēntoꝝ qua fit caro & os nō est eiusdem ꝓportiōis: ex quo ꝓtingit vt in corpe sint multe aie & in toto corpore: cum oia membra fuerint ex mixtiōe ēntoꝝ: & ꝓportio mixtiōis fuerit armonia & anima.

¶ Ista est tertia dubitatio cōtingens dicentib⁹ aiam esse armoniā & mixtionē elemētoꝝ. cōtinget eniz eis ponere q̄ quodlibet mēbruz hz aiam particularē: & vniuersuz corpus aiam vniuersalē. Que igit est dria inter ꝓportionē que facit aiam & que facit mēbrū: qm̄ si anima ꝓm q̄ aia est ꝓportio mixtionis & compositionis: aut illud qd fit 58

ex ꝓportione mixtōis ⁊ cōpositiōis ⁊ forme mēbrorꝫ sunt aut armonia: aut ꝓportio: aut aliqd factū ex ꝓportione: manifestū ē ꝙ ꝓtingit ex iis vt in quolꝫ mēbro sit aīa: ⁊ in toto corpe sit aīa. ¶ Aut dicēt que est differentia inter armoniaꝫ ⁊ ꝓportionē: que facit animam: ⁊ que facit membrū: cuꝫ oīa mēbra fiant ex mixtione: ⁊ aīa ex mixtione: ⁊ ista dubitatio similis est prime in qua interrogauit que mixtio appropiatur vnicuiq; virtutum anime.

¶ Inuestigabit ãt hoc vtiq; aliqs ab Empe. vnūqd qꝫ eiꝫ ipsorꝫ ī rōne quadã dicit eē: vtrūigit hecrō aīa est: aut magis alterꝫ aliqd cū sit in ptib⁹. Ampli⁹ aūt vtrum ꝓcordia cuiuslꝫ mixtiōis cã aut eius q̃ ꝑm rōnez: ⁊ hec vtrū rō est: aut aliqd ꝑter rōnem alterum.

¶ Et dz hō q̃rere ab Empedo. Emped. n. dicit ꝙ qdlꝫ mēbrorꝫ est in aliqua ꝓportione: vtrūigit ꝓportio sit aīe aut aīe est aliud: ſz fit in mēbris: ⁊ ēt vtrū amicitia ē cã mixtiōis qualꝫ: aut nō est nisi cã mixtiōs in aliq̃ ꝓportione: ⁊ amicitia vtrū sit ista ꝓportio aut aliud.

59 ¶ Dicit: ⁊ querendū est ab Empedocle hãc dubitatōez. dicit eniꝫ ꝙ forma cuiuslꝫ mēbri nō est nisi per aliquã ꝓportiōez factaꝫ apud cōponez elementorꝫ in eo. ⁊ cū opinio ei⁹ sit talis: querēdū est ab eo vtruꝫ ꝓportio que ē ſba mēbri sit aīa aut aliud: sed fit in membris ab extrinseco. ¶ Et intēdit. si igit dixerit ꝙ sit ꝓportio mēbrorꝫ cōtingit ei ꝙ qlibꝫ mēbrū hz aīam: ⁊ si dixerit aliud ꝓtinget ei dare ōriam. ¶ B. d. ⁊ querēdū est etiã vtꝫ amicitia quã opinat eē cãm mixtionis sit cuiuscūq; mixtionis ⁊ intēdit. q̃ si dixerit ꝙ est cã cuiuslbet mixtiōis: cōtingit vt ex oī mixtiōe sit membruꝫ ⁊ aīa. ⁊ si dixerit ꝙ est cã alicuius mixtiōis. opꝫ ipsuꝫ dare cãm cuius sit mixtiōis: ⁊ maxime si mixtio faciens membra sit alia a mixtōe faciēte aīaꝫ. ¶ B. d. ⁊ amicitia etiaꝫ vtrum est ista ꝓportio aut aliud: ⁊ intēdit vt mihi vk. ⁊ si dixerit ꝙ sit ꝓportio: tūc ꝓportio nō existit ante mixtionē: ſz agens dz esse ante patiētez. ⁊ si dixerit aliud: qd igit erit. ¶ Et quasi ītēdit notificare ꝙ ille tres dubitatiōes ꝓtingētes dicētib⁹ aīaꝫ esse cōplexiōez aut cōpōnē ꝓtingēt Empe. ⁊ ꝓtingēt ei ꝓprie iste dubitatiōes: quas dixit pp hoc qd ponit amicitiam ⁊ litem.

¶ Hec quidē igitur hñt hmōi dubitatiōes. si vero alteruꝫ est a mixtiōe aīa: qd igit fit his carnis eē interimit ⁊ alijs partib⁹ aīalis. Adhuc autem fiqdez nō vnaqueq; ptiuꝫ hz aīaꝫ: ⁊ si nō est aīa rō cōpositionis: quid est pp qd corrūpitur anima deficiente.

¶ Iste igit sunt dubitatōes: ⁊ si aīa sit aliud a mixtione qua d cã tollit: si tollit pp mixtionē q̃ inueniebat in carne: ⁊ in alijs mēbris in aīalib⁹: ⁊ ēt si qdlibet mēbrum

corpis nō hz aīam: ⁊ aīa nō est ꝓportio mixtiōis: qd ē igit hoc qd corrūpitur qñ separat ab aīa.

¶ Iste igit sunt dubitatiōes ꝓtingētes dicētib⁹ aīam esse cōplexionem: 60
nullz dicēs hoc possit in hoc dare aliquã rōnem: qm̃ si aīa est aliō a mixtione ⁊ a cōplexiōe quare corrūpunt cum corruptōe cōplexionis. si enim est aliud a forma carnis ⁊ a forma membrorꝫ. ⁊ nō inuenitur in mēbris quare corrūpit cū corruptōe mēbrorꝫ. ¶ Et ēt si anima nō est complexio ⁊ mixtio: quare corrūpantur membra: qm̃ separantur ab anima nisi in membris fit aliud corruptibile qñ aīa separatur: quid est ergo illud.

¶ Qd quidē igit nō armonia possibile est eē aīaꝫ: neqꝫ circulariter moueri: manifestū est ex dictis: ꝑm aūt accidens moueri sicut dixim⁹ est ⁊ mouere seipsaꝫ: vt moueri quidē in quo est: hoc aūt moueri ab aīa: alr aūt nō est possibile moueri ꝑm locū ipsam.

¶ Qm̃ aūt aīa impolē est vt fit armonia: aut vt moueatur circulr: manifestū est ex ꝑdictis. qm̃ vero mouetur accñtalr sicut dixim⁹: ⁊ mouet se: hoc nō est nisi q: aīa mouet ꝑ illud in quo est: ⁊ hoc ēt mouet ab aīa: ſz aūt aliū modū impolē est vt moueat in loco.

¶ Cum destruxit ꝙ aīa est aliqd mouens se essentialiter aut armonia aut cōplexio: incepit facere rememorationē: ⁊ declarare ꝙ non contingit ei mouere se nisi accidētaliter. ¶ Et dixit: qm̃ aūt anima cē. ⁊ intendit per hoc qd dixit. aut vt moueat: aut vt moueat in circuitu. i. aut moueat se essentialiter: vt existimatū est de corporib⁹ celestibus que mouētur circulariter. ¶ Et cum declarauit ꝙ impossibile est vt moueat ex se essentialiter: incepit declarare ꝙ hoc possibile est accidētaliter. ⁊. d. qm̃ vero mouetur accidētaliter cē. i. quoniam vero mouetur accidētaliter ⁊ mouet se accidētaliter: necessarium est ꝙ aīa videt moueri per illud in quo existit. s. corpus quando corpus illud mouetur ab ea: sed alio modo impossibile est vt anima moueatur in loco. 61

Aīa mouet ⁊ mouet sed per accñs. Idez. ē. cō. 41.

¶ Rōnabilius aūt dubitabit vtiq; aliqs de ipsa tanq̃ que mouet in hmōi cōsideras: dicim⁹ eniꝫ aīam tristari gaudere ꝓfidere timere. ampli⁹ aūt irasci ⁊ sentire ⁊ intelligere. hec aūt oīa motus esse vident. vnde opinabitur aliquis ipsaꝫ moneri.

¶ Et magis dignū est dubitare in motu aīe p ꝓfiderationē in istis reb⁹. dicim⁹. n. ꝙ aīa cōtristat ⁊ gaudet ⁊ audescit ⁊ timet ⁊ irascit ⁊ sentit ⁊ distinguit: ⁊ oīa ista vident eē mot⁹. vñ hō existimat ꝙ aīa mouetur.

62 ¶ Cum declarauit q̃ impossibile est vt anima moueat nisi accident aliter: dedit dubitationē super hoc. ¶ Et dixit: sed est qō cogens ad dicendum q̃ aīa mouet essentialiter: ⁊ est q̃ nos dicimus q̃ aīa contristatur ⁊ gaudet ⁊c. ⁊ oīa ista reputant esse motus. ⁊ pp has duas ppōnes existimat q̃ aīa mouetur. V.g. aīa contristat: ⁊ cuz tristitia est motus. ergo anima mouetur.

¶ Hoc aūt non est necesse: si enim ⁊ maxime gaudere aut dolere: aut intelligere motꝰ sunt: ⁊ vnūqōq̃ moueri hoꝝ. Moueri aūt est ab anima vt irasci aut timere ī eo qō coꝛ sic mouetur. Intelligere ãt aut tale forsitan aut est alterū aliqō. Hoꝝ aūt accidunt: alia quidez ꝑm loci mutationē quoꝛūdaz motoꝝ: alia aūt ꝑm alterationez: qualia aūt ⁊ qūo altera ratio est.

¶ Et hoc nō est necessariuz: qm̄ si cōtristari ⁊ timere ⁊ distinguere sint motꝰ: ⁊ qōlibet eoꝝ moueat aliqd: tunc hoc mouere nō est nisi mouere ab aīa. V.g. irasci. n. est motus ad coꝛ. s. q̃ coꝛ inflat: ⁊ distinguere est motus. s. q̃ tale mēbꝛū currit tali cursu: cum sit rectū vt aliud currat tali cursu: ⁊ quedā istoꝝ accidūt ꝑm translationē rerum: ⁊ quedā ꝑm alterationē: que autez sunt ista: ⁊ qūo fiunt proprium est alij sermoni.

¶ Dicit. ⁊ ſz concedamus ista esse motus: tñ non est necessariuz vt
63 sint motus aīe: qm̄ si timere ⁊ distinguere sint motus: ⁊ quilibet motus istoꝝū appropriat alicui mēbꝛo coꝛporis: tunc isti motꝰ nō debēt attribui nisi in illis mēbꝛis: ⁊ illa motio nō est in mēbꝛo nisi ab aīa. ¶ V.g. qm̄ irasci vī esse propriū coꝛdi. s. q̃ coꝛ mouetur hoc motu. i. tumescit: ⁊ similr timere vī esse ꝓpriuz coꝛdi cum constringat. ¶ Et cum manifestū est q̃ isti duo motꝰ debēt attribui coꝛdi: incepit quere cui mēbꝛo attribuat intelligere si sit motus: ⁊ dixit: ⁊ distinguere mouet. s. q̃ tale mēbꝛuz currit tali cursu: ita cecidit in scriptura: ⁊ intendit q̃ si distinguere sit motus: opināduz est q̃ aliud mēbꝛuz est ei propriū sicut coꝛ ire: ⁊ dixit hoc: q: iam declaratū est q̃ oē motum est coꝛpus. ¶ B. d. ⁊ rectū est vt aliqd currat tali cursu: ita cecidit in scriptura: ⁊ intendit q̃ rectum est q̃ aliquod mēbꝛuz currat tali cursu aut in omnibꝰ passionibus anime. si omnes sunt motus: aut in quibusdaz si est in eis aliquid in quo nō est motus: ⁊ eoꝛum in quibus sunt motus quedaz mouētur ꝑm locum: ⁊ quedam ꝑm alterationez. ¶ Deinde. d. que autē sunt ⁊ quomō ⁊c. i. que aūt mēbꝛa sunt ea que mouentur vnoquoq̃ istoꝛum motuuz in vnaquaq̃ partiuz anime: ⁊ qūo mouētur propriū est alij loco. ¶ Et dixit hoc: q: in hoc loco tantū est necessariuz q̃ isti motus sunt essentialiter in rebus coꝛporeis ⁊ diuisibilibus: vt declaratum est in sermonibus
6. phy. 37. vniuersalibus.

¶ Dicere aūt irasci aīam simile est: ⁊ si aliquis dicat eā texere vel edificare. Melius aūt est forsassis nō dicere animā misereri: aut addiscere: aut itelligere: sed hominem aīa: hoc aūt nō tanq̃ motu in illa existēte: sed aliqñ quidē vsq̃ ad illaz: aliqñ aūt ab illa: vt sensus qdez ab eis: reminiscentia vero ab illa: motus quidē sunt in sensibilibus organis aut quietes.

Melius dr̄ hoiem aīa misereri ⁊ addiscere ⁊ intelligē ꝑ aīam misereri ⁊c.

¶ Dicere aūt q̃ aīa irascit est simile ei qō texit aut edificat. Melius. n. videt nō dicere q̃ aīa hz pietatez: aut docet: aut distinguit: sed dicere q̃ hō facit hoc pp aīaz: ⁊ hoc nō est: q: motus est in aīa: sed qñ q̃ peruenit ad ipsam: ⁊ qñ q̃ est ex ea. V.g. q̃ sentire est ab istis rebꝰ: rememoꝛatio aūt est ab anima.

¶ Quia facit hominē errare hoc qō est in consuetudine dicendi q̃ aīa irascitur ⁊ timet. vnde existimat q̃ isti motus sint existentes in anima absq̃ coꝛpoꝛe: ⁊ q̃ aīa mouetur essentialr istis: incepit declarare q̃ hoc nō dr̄ nisi ꝑm similitudinē: ⁊ q̃ isti motus ita sunt sicut motus qui sunt in mēbꝛis apparētibus sicut edificare ⁊ texere: ⁊ q̃ in nullo differt: nisi q: membꝛa illa sunt iteriora: ⁊ hec exteriora. ¶ Et dixit: dicere aūt q̃ aīa irascitur ⁊c. i. quēadmodū motus textoꝛis ⁊ edificatoꝛis nō attribuit anime nisi accidētaliter: ita est motus ire ⁊ timoꝛis. ¶ Deinde. d. sed melius videt nō dicere ⁊c. i. ⁊ ideo mēlius est vt locutio fit in omnibꝰ istis actiombꝰ q̃ homo facit hoc pr̄ animā: non q̃ aīa distinguat: aut edificet: aut addiscat aut habeat pietatem: sed hō addiscit per animā: aut distinguit per eaz. ¶ Deinde. d. ⁊ hoc nō est: q: motus est in anima ⁊c. i. ⁊ isti motus nō existūt in anima: sed principiū motionis in quibusdaz eoꝛuz est extrinsecꝰ: ⁊ finis eoꝛuz est in anima. ¶ Et cum declarauit q̃ principiū quoꝛūd. a istoꝛuz motuū est extrinsecus: ⁊ finis eoꝛuz in anima dedit exēpluz: sed in translatiōe a qua dicimꝰ diminuta est: ⁊ intendit q̃ motus cuius principium est extrinsecus ⁊ finis in anima est motus sensus: ⁊ motus cuius principiuz est in anima ⁊ finis extra est motus rememorationis: ⁊ iste motus rememoꝛatiōis forte peruenit ad sensuz: ⁊ forte non: virtus enim rememoꝛatiua qñ mouerit imaginatiuā tunc forte imaginatiua mouebit sensibilez: ⁊ forte non. ¶ Et hoc manifestū est in alia translatiōe sic. ⁊ dicere q̃ anima irascitur est quasi dicetur q̃ texit: aut edificat: sed melius est nō dicere q̃ anima gaudet: aut addiscit: sed homo per animā: ⁊ nō q: motus peruenit ad ipsam ⁊ fit in ea: sed qñ q̃ peruenit ad ipsam vt sensus qui reddit illud qō reddit ad ipsuz a sensibilibus: ⁊ qñ q̃ fit motus principiū ab ea: vt in rememoꝛatiōe. ⁊ tunc aut remanebit in ea ⁊ nō pertransibit ad aliud: aut veniet ad sensus ⁊ transmutabit eos. ¶ Et intendit per hoc qō dixit: nō q: motꝰ venit ad ipsaz: ⁊ fit in ea. i. nō q: anima est subiectū istius motus dicit habere ipsuz. ¶ Et intendit per hoc qō

64

Motꝰ cuius principium est extrinsecꝰ ⁊ finis in aīa est motꝰ sensus oppons. cō. 3. huius primi.

dixit: & tunc aut remanebit in ea &c. i. q̃ iste motus cuius principiũ est ab aĩa. s. rememoratio forte remanebit in corpore qõ est instrumẽtum istius virtutis: & forte pertransibit ad aliud quousq̃ perueniat ad sensus. i. ad instrumẽta sensuum.

¶ Intellectus aũt videt in fieri substãtia quedaz exrũ & nõ corrũpi. maxime aũt corrũpet vtiqz ab ea que est in senio debilitate. nũc aũt quẽadmodũ in sensitiuis accidit. Si enim accipiat senior oculuz talem videbit vtiqz sicut & iuuenis: q̃re seniuz nõ est in sustinẽdo aliqd aĩaz: sed in quo: sicut in ebrietatib⁹ & infirmitatibus.

Si senex accipiat oculuz talez videbit sicut iuuenis.

¶ Intellectus aũt vt̃ esse sba aliqua que fit in re: & non corrũpit. si enim corrũpereť magis dignũ esset vt corrũperetur in fatigatiõe que est apud senectutẽ: sed videmus q̃ illud qõ accidit in sensib⁹ ex hoc accidit in corpore. Senex enim si reciperet oculuz iuuenis videret vt iuuenis. & si senectus nõ est dispositio in qua anima patitur aliquid: sed dispositio in qua aĩa est: sicut est apud ebrium: & egritudinem.

65 ¶ Cum cõcessit q̃ aĩa mouet accĩtalr. i. pp sm/ per qõ constituit & pp hoc est gñabilis & corruptibilis: incepit declarare q̃ intellectus mãlis inter ptes aĩe vt̃ eẽ nõ mobilis: neqz accĩtalr ẽt. est. n. nõ gñabilis & nõ corruptibilis nisi fm illud in quo agunt ex corpet aut fm illud a quo patit: q: hz instrm corpale qõ corrũpitur per suã corruptionẽ: sicut est dispõ in alijs virtutibus aĩe. ¶ Et dixit: intellectus aũt vt̃ sba &c. & intẽdit hic per intellectũ intellectũ mãlez q̃ cõprehendit intentiones oĩum entiũ. ¶ B. d. qm̃ si corrũpereť &c. i. qm̃ si corrũpereť haberet instrm corpale: esset. n. virtus corpis. Et si hiet instrm corpale accideret ei apud senectutẽ illud qõ accidit sensibus: & tunc debiliter intelligeret intentiões rez intelligibiliũ: sed nõ est sic. & tunc necesse est vt nõ habeat instrm corporale. & cũ iste intellectus nõ corrũpit in se: tũc illud qõ corrũpit in se est passio aut actio eius per corruptionẽ eius a quo patit: cuz illud a quo patit sit intra corpus vt declarabit post. ¶ B. d. sed videmus q̃ accidit in sensibus ex hoc. i. sed q: videm⁹ hoc qõ accidit in sensib⁹ ex fatigatione apud senectutẽ pot attribui virtuti sensitiue tali mõ. s. nõ q: virtus trãsmutata est & inueterata. sed q: illis per que intelligit accidit fatigatio. U. g. artifex cuius actio fatigat pp fatigationez instrũ nõ pp seipsuz: & cũ iste sermo sit sufficiẽs in sensib⁹ q̃to magis in ĩtellectu. ¶ B. d. senect⁹ igitur nõ est dispõ &c. i. Et sicut senectus & inueteratio cõtingẽs hoĩ fm hanc rõnez nõ est dispõ in qua aĩa patit ad viã corruptiõis. sed dispõ q̃ accidit ei apud senectutez est filis disponi q̃ vt̃ accidere ei apud ebrietatẽ & egritudinẽ. existimat enim q̃ anima apud hec duo nõ patit ad corruptionẽ: & maxime apud ebrietatem.

Intellectus mãlis cõprehẽdit intentiones oĩuz entiũ. Idez 3. de aĩa tex. cõmẽ. 4. s. t. cõ. 36.

3. de aĩa. t. cõ. 20. & in cõ. sequẽ. & textu.

¶ Et iste sermo postremus est sufficiẽs: nõ ex monstratiuus. sz cõsuetudo Arist. est ĩducere sermones sufficiẽtes: aut post exmp̃latiuos aut in locis in quib⁹ nõ pot̃ inducere sermones exmonstratiuos.

Cõsuetudo Ari. ẽ inducere sermones sufficiẽtes aut post exmp̃latiuos aut ĩ locis ĩ qb⁹ nõ pot̃ ĩducere sermones exmp̃latiuos. Vide idẽ p̃ ce. cõ. 3. & q̃ ibi.

¶ Intelligere aũt & cõsiderare marcescunt alio quodã interi⁹ corrupto. ipm aũt impotẽ est. Intelligere aũt & amare aut odire nõ sunt illius passiones: sz hui⁹ hũtis illũ fm q̃ illũ hz: q̃re & B corrupto neqz memorat neqz amat: non. n. illius erãt sz cõis qõ quidẽ destructũ est. Intellꝰ aũt fortassis diuinũ aliqd & ĩpassibile: qõ qdez igit non potẽ moueri aĩam manifestũ est ex his. si autẽ penitus nõ mouet manifestũ: qm̃ neqz a seipsa.

¶ Et intelligere & cõsiderare diuersant qũ aliqd aliud corrumpit intus: ipsum em̃ in se nihil patit: distinctio aũt & amor & odiuz non sunt esse illius: sed istius fm q̃ hz: & ideo etiã qũ hoc corrumpet nõ rememorabimur: neqz diligemus alios. nõ igit est illius sed eius qõ est cõmune qõ amittebat. Intellectus aũt dignũ⁹ est vt sit aliqõ diuinum & impassibile: qm̃ aũt impotẽ est vt aĩa mouea manifestũ est: & si omnino non mouet: manifestum est q̃ non mouetur: neqz ex se.

Intellꝰ diuinũ aliqd & ĩpassibile

¶ Cum posuit q̃ intellectus qui intelligit intelligẽda neqz est gñabilis: neqz corruptibilis: sz intelligere qõ est actio istius intellectus vt̃ gñabile & corruptibile: incepit dare modũ ex quo cõtingit hoc: & et: q̃ illõ qõ intelligit est intra corpus: & est generabile & corruptibile. ¶ Et dixit: & intelligere & cõsiderare diuersantur &c. i. & accidit q̃ intelligere q̃nqz fit in potẽtia: q̃nqz in actu: nõ q: intellectũ est generabile & corruptibile: sz q: intra corpus corrumpit aliqd aliud vel eius in quo est intelligere. ¶ B. d. ipse aũt in se nihil accidit ei. s. itellectus imaginãs: & post declarabit q̃ hec est res imaginans imaginata: aut intelligẽs vel intellecta: & est illud qõ vocat in tertio tractatu intellm passibile. ¶ Et cũ dedit modũ dissolutiõis q̃onis ĩ q̃ quaritur quõ intellꝰ intelligẽs nõ est gñabilis aut corruptibilis: & intelligere qõ est sua actio fit gñabilis & corruptibilis: incepit ẽt declarare de virtutibus: sz sint attributẽ intellectui videnť gñari & corrũpi q̃ ille vtutes nõ sunt intellꝰ eterni. ¶ Et facit hoc ne accidat qõ in hoc qõ dixit in intellu mãli in tertio tracta. s. quõ intellꝰ fit ingñabilis & incorruptibilis. & nos posuimus q̃ post mortẽ neqz diligimus: neqz odimus: neqz distinguim⁹. ¶ B. d. distictio aũt & amor & odiũ &c. i. distinctio aũt q̃ attribuť virtuti cogitatiue: & amor & odiũ q̃ attribuunť rõni. s. q̃ accipiũt actionẽ rõnis. vt̃ em̃ in hac pte aĩe q̃ fit aliqõ rõnabile qõ est obediẽs ĩtellectui in bonis bonis. Ista igit non sunt actiões istius ĩtellectus: sz sunt actiões virtutũ hũtiũ hãc

3. de aĩa. t. cõ. 20.

ratione ẽ fm q̃ hñt illã actionẽ. ¶ Et addidit hãc ꝓditionẽ. ſ. q̃ hñt: q: impoſe eſt vt iſte virtutes ſint niſi cuz intelligere: ſed ſi attributę fuerint ei nõ erit attributio fm q̃ ſunt. ¶ B. d. ideo ẽt cũ hoc corrũpitur niſi diligimus: neqz memoramus. i. ꝛ qz hę actiões ſunt virib⁹ a virtutibus gñabilibus corruptibilibus alius a virtute que eſt intellectus mãlis. ſ. qui cõp: ehẽdit intẽtiones vres: non põr aliqs dubitare ꝛ dicere q̃ ſi intellectus ſit ingenerabilis ꝛ incorruptibilis tãre nõ rememoramur poſt mortẽ neqz diligimus: neqz odimus. hę enim actiones ſunt virtutũ aliaꝝ ab illa virtute. ¶ B. d. intellectus aũt dignius eſt vt ſit aliqd diuinũ: ꝛ non paſſibile. i. nõ trãſmutabile pp mixtionẽ cũ mã. ¶ B. d. qm̃ aũt impoſe eſt ꝛc. i. manifeſtũ eſt igit ex hoc ſermone: q̃ impoſe eſt vt aĩa moueat in quibuſdã aũt partib⁹. ſ. in intellectu: neqz eẽntialiter: neqz accidẽtaliter. in quibuſdã vero accidẽtaliter non eẽntialiter. ꝛ quum ęclaratũ fuerit q̃ non mouet oino ex ſeqz neceſſariũ eſt in omni moto ex ſe: qd̃ eſt ꝓprium aĩalibus vt moueat ex ſe eſſentialiter: ꝛ nõ cõuertitur.

Aĩa ĩ gbuſdã ptib⁹ nõ mouet neqz eẽntialr nz accñtalr vt ĩ itellu. ĩ q̃ buſdam ỏ mouet accidẽtalr tñ.

¶ Adultũ aũt his que dicta ſunt in rõnibus dicere aĩaz eẽ numerũ mouentẽ ſeip̃m. inſunt eĩ̃ hĩs ipoſia: primo qdẽ ex ipo moueri accñtia: ꝓpria aũt ex eo q̃ dicũt ipſaz eẽ numerũ. Qũo. n. opz intelligere vnitatẽ motã: ꝛ a quo ꝛ qũo ipartibilẽ ꝛ indifferentẽ exiſtentẽ. ſi nãq̃ eſt mota ꝛ mobilis differre opz.

¶ Et magis remot⁹ a rõne eſt ſermo q dicit aĩaz eẽ numerꝝ mouẽtẽ ſe. ꝓtingũt. n. ẽ dicẽti multo ipoſia: ꝛ prio ea q̃ ꝓtingũt dicẽti aĩaz moueri: ꝛ poſtea q̃ ꝓtigũt ex dicere eã eẽ numerũ. Neſcim⁹. n. qũo itelligim⁹ vnitatez motã ꝛ a q̃ mouet ꝛ qũo mouet: opz eĩ̃ vt diuerſet.

67 Pria rõ cõtra ponẽtes aĩaz eẽ materiã.

¶ Quum cõpleuit cõtradictionẽ ad vtentes motu tñ in diffinitiõe aĩe: incepit cõtradicere eis qui cũ motu vtunt numero. ¶ Et dixit ꝛ magis remotus ꝛc. i. ꝛ iſte ſermo in aĩa eſt minotis ſufficiẽtie oĩuz ſermonũ. ſ. ſermo dicẽtis animã eſſe numerũ ſe mouentẽ. cõtingũt eĩ̃ ei multa impolia: ꝛ ꝓmo illa q̃ cõtingunt dicẽti aĩam eſſe aliqd̃ mouẽs ſe: ꝛ poſtea ea q̃ cõtingũt qz ponũt eã eẽ numerũ mouentẽ ſe. ¶ B. d. neſcimus ꝛc. i. neſcimus eĩ̃ qũo intelligim⁹ vnitatem ſemp mota: omne eĩ̃ motũ hz ſitum: ꝛ vnitas nõ hz ſitũ. ¶ Et ſilr ipoſe eſt etiã intelligere qũo mouetur quouſq̃ diuidat in aliqd̃ motum: ꝛ in aliqd̃ mouens fm q̃ diuidit illud qd̃ mouet ſe. vnitas eĩ̃ in ſe non diuidit. ¶ Et ſilr etiã impoſe eſt intelligere qũo mouet qm̃ illud qd̃ non diuſdit non mouet: vt ęclaratũ eſt. ¶ B. d. igit opz vt diuerſe/ tur. i. ſi eſt aliquis modus fm quẽ mouet: ꝛ alius fz quẽ mouet oportet vt iſti modi diuerſentur: ꝛ ſic erit diuiſibilis fm intẽtionẽ. vnitas aũt non diuiditur aliquo modo.

6. ph. t. cõ. 86. 87. ꝛ. 88

¶ Amplius aũt qm̃ dicunt lineam motam facere planum: punctum aũt lineã: ꝛ vnitatũ motus linee erunt.

Pũctus. n. ẽ vnitas põnẽ hñs: numer⁹ aũt aĩe iã alicui eſt ꝛ põnẽ hz. Ampli⁹ aũt a nũero ſi auferat qs numeꝝ: aut vnitatẽ relinquit ali⁹ numer⁹. plãte aũt ꝛ aĩalũ multa diuiſa viuũt ꝛ vident eandẽ aĩam hre ſpẽ.

Pũctus eſt vnitas poſitionẽ hñs. Jõ. 5. me. 12

¶ Et ẽt quũ dicũt q̃ quũ linea mouet faciet ſupficiez ꝛ pũctus lineã. Pũctus. n. eſt vnitas hñs ſitũ ſicut numerat aĩaz in ſitu: ꝛ hz ſitũ: ꝛ ẽt ſi de numero diminuit numerus: aut vnitas remanebit alter numerus: ꝛ plãte ꝛ plura aĩalia remanebũt viua quũ abſcondit: ꝛ tñ reputat q: aĩa eoꝝ eſt illa eadẽ aĩa in ſpecie.

68 Scda rõ.

¶ Quum tẽdit modos ex quib⁹ accidit vt iſte ſermo cõtradicat ſibi tẽdit etiã alia ipoſſibilia. ¶ Et dixit: ꝛ etiã quũ dicũt ꝛc. i. ꝛ quuz cõſuetudo eſt mathematicoꝝ dicere q̃ quũ linea mouet fit ſupficies: ꝛ quum pũctus ſit linea. vnitates aũt ſi mouent: neceſſariũ eſt vt habeant ſitũ. ꝛ omnis vnitas hñs ſitum eſt pũctus: neceſſe eſt vt vnitates quas ponunt eſſe numerũ anime ſint puncta. ꝛ ſi ſint puncta ꝛ mota neceſſe eſt vt faciãt lineas non actiones aĩe. ¶ B. tẽdit aliud impoſe: ꝛ dixit: ꝛ etiã ſi ex numero diminuit ꝛc. i. ꝛ etiã modi numeroꝝ diuerſant fm magis ꝛ minus. ſi eĩ̃ ex quaternitate auferat vnitas fiet ternarius: ꝛ ſi addat fiet quinarius. ꝛ nos videmus oẽ animatuz ex plantis ꝛ plura ex aĩalibus: ſz diminuat ab eis vna paro: tñ remanet illud qd̃ remanet eq̃le in ſpecie primo: vñ actio aĩe vr in caplo qualis non quãti. ꝛ ſi actio aĩe eſſet in quãtitate: cõtingeret vt aĩa que remanet in plãtis eſſet diuerſa in ſpecie a prioꝛi.

Tertia rõ.

Actio aĩe vi ẽ in q̃li nõ ĩ quãto.

¶ Videbit aũt vtiq̃z nihil differre dicere vnitates aut corpa parua. Et nãq̃z ex Democriti ſpheris ſi fiãt puncta: maneat aũt ſolũ quãtitas erit aliqd ĩ ipſo: ẽ quidez mouẽs: illd aũt qd̃ mouet: ſicut ĩ magnitudine: nõ eĩ̃ pp hoc qd̃ eſt magnitudine differre: aut paruitate accidit qd̃ dictũ eſt: ſz qz quãtũ: vñ neẽe eſt aliqd ẽ motuũ vnitatũ. Si aũt in aĩali mouẽs aĩa ꝛ ĩ numero: q̃re non mouẽs ꝛ qd̃ mouet eſt aĩa: ſz mouẽs ſolũ.

¶ Et p̃t hõ dicere q̃ nulla ẽ diſia iter vnitates ꝛ corpa parua: qm̃ ex ſpheris Democriti puis fiũt pũcta: ꝛ remanet ſolũ quãtũ q̃ ſi eẽt in eo aliqd̃ motiuũ ꝛ aliqd̃ mouẽs. nõ. n. qz diuerſant fz magnitudinẽ ꝛ puitatẽ: ꝓtinget ẽ qd̃ dixim⁹: ſz qz q̃ãtũ: ꝛ iõ neẽe ẽ vt ſit aliqd qd̃ moueat vnitates. Sicigit ĩ aĩalib⁹ ẽ aliqd̃ mouẽs ẽt ẽ numerus: vñ neẽe ẽ vt aĩa nõ ſit mouẽs ꝛ motũ: ſz motũ ſolũ.

69 ¶ Idest ⁊ pōt hō dicere ꝙ nulla est dīia iter ponētē vnitates se mo
Quarta rō uētes: ⁊ ponentē has vnitates corpora parua. ponēdo. n. eas mouē
tes se: ponit eas corpa: ⁊ si nōt quō ītelligunt vnitates se mouētes.
¶ B. d. fiunt ēm ex sphæris Democriti pūcta: ⁊ intēdit vt mihi vī
⁊ sil' qui ponit ꝙ pole est vt pūctus moueat: cōcedit ꝙ cōtingit ei
ꝙ pūctus fit corpus: ⁊ ideo hn̄ possumus dicere ꝙ sphære Democriti
q̄ mouent ex se adeo sunt parue ꝙ dicunt pūcta. pūctus. n. fm hāc
positionē nō est nisi corpus. ¶ Et quū narrauit hoc dicit causaz pp
quā pole est in ralib' punctis imaginari ꝙ in eis fit aliqd̄ quasi mo
uēs: ⁊ aliqd̄ q̄si motū: ⁊ dixit: ⁊ remanet sola quātitas ⁊c. i. vt mihi
vī: qm̄ quuz fuerint mote remanebit in eis sola quātitas: ⁊ si auferat
Cū nā ītī/ ab eis alias quātitates: ⁊ quum nā quātitatis remanet in eis: pole
tatis rema est intelligere in eis aliqd̄ motū ⁊ aliqd̄ mouēs: sicut in corporib'.
net in aliq̄ hoc ēm nō accidit corpori nisi fm ꝙ est corpus: nō fm ꝙ est magnū:
pole est i eo aut parū. l. ꝙ fit motū ex se: ⁊ ꝙ mouēs i eo fit aliō a moto. ¶ Et
imaginari hoc intēdebat quū dixit sicut est in cōtinuo ⁊c. i. ꝙ res nō dī eē mo
mouens ⁊ ta ex se: ⁊ vt mouēs fit aliud in ea a moto qd̄ est corpus magnū aut
motū. parū: sed qz est corpus cōtinuū tm: ⁊ ideo oīs ponēs vnitatē mo
Quid d̄ ēn taz ex se aut punctū neče est ei ponere corpa parua: ⁊ sic in nullo dif
ris i vacuo fert ponēs aīam eē vnitates aut pūcta se mouētia a Demo. ponēte
fz Cōmē. c. eaz esse sphæras paruas. ¶ B. d. ⁊ ideo neče est ⁊c. i. ⁊ quū vnitates
71. 4. phy. sint mouētes se: ⁊ mouēs i re est aliō a moto: neče est vt illō qd̄ mo
uet vnitates sit aliō ab vnitatib'. si igit est mouēs in oī moto aīa ēt
est mouēs in vnitatib': nō vnitates mote q̄ sunt numerus: vñ neče
est vt aīa sit mouēs tm: nō mouēs ⁊ motū ifimul. B. d. si igit aīa est
mouēs ⁊c. i. si igit aīa est mouēs māz: ē ēt mouēs numerū: vñ neče
est vt aīa nō sit mouēs ⁊ motū ex numero: ⁊ mouēs solū.

¶ Cōtingit aūt hāc vnitatē quodāmodo esse. opz ēm
quādam inesse ipsi dīam ad alias. pūcti aūt solitarij q̄
Quoz inc' ē idiuisibi/ vtiqz dīa erit nisi positio. Siquidē igit sunt altere i cor
lis ⁊ ipa ēt. pore vnitates ⁊ pūcta: in eodē erūt vnitates: obtinebit
ēm locū pūcti: ⁊ tñ qd̄ phibet in eodē esse si duo sunt ⁊
infinitas: quoz ēm locus indiuisibilis est ⁊ ipsa.

¶ Et quō est pole vt sit vnitas: neče est ēm vt habeat
dīaz q̄ differat ab vnitatib' alijs. q̄ igit diuersitas pōt
cadere i pūcto ⁊ vnitate nisi sit i situ. Si igit pūcta ⁊ vni
tates i eodē loco fuerint: qz occupāt locū pūcti: ⁊ nihil
phibeat vt in eodē loco sint duo pūcta: ⁊ pūcta infinita:
res aūt quarū locus est indiuisibilis sunt etiā sic.

70 ¶ Et quō est pole apud eos vt aīa sit aliqd̄ cōpositum ex vnitatib'.
necesse est enim dare dīam qua vnitates que sunt in aīa differūt ab
vnitatib' nūerabilibus. ⁊ si nō: tunc nūerus ēēt aīatus. ¶ Et quuz
narrauit ꝙ necesse est eis dare dīam inter duo genera vnitatū: dī
xit: ⁊ que diuersitas pōt cadere ⁊c. i. ⁊ nihil est in quo differāt hæ duę

vnitates inquātū vtraqz est indiuisibilis: nisi aliquis dicat ꝙ vni/
tas que est in aīa habeat situm numeri: aut nō habeat situ: ⁊ sic vni/
tates quel sunt in aīa erunt pūcta. dictū est. n. ꝙ punctus est vnitas
hns situ. Et quū ꝛclarauit ꝙ neče est eis dicere ꝙ vnitates q̄ sunt i ō. c. ⁊. t. 68.
aīa sunt puncta: incepit ꝛclarare ꝙ ptingit eis dicere ꝙ sunt eadez
cū pūctis existētibus in corporib'. ¶ Et dixit. si igit vnitates ⁊ pū/
cta fuerint in eodē loco: necesse est vt vnitates que sunt in aīa: ⁊ pū/
cta que sunt in corpore sint idē: sed dimisit ꝓsequens: qz manifeste
cōsequit a ꝓcedenti. ¶ B. incepit ꝛclarare antecedens ⁊ dixit: qz
occupāt locū pūcti. i. necesse est vt sint in eodē loco: qz necesse est vt
locus vnitatū q̄ sunt in aīa sit locus vnius puncti punctoz q̄ sunt i
corpore: ⁊ quuz locus vnitatū que sunt in aīa est locus vnius puncti
punctorū corporis: ⁊ necesse est vt sint in eodem loco. ¶ B. incepit ꝛ/
clarare ꝙ necesse est vt locus eoz sit locus vnius puncti: ⁊ dixit: ⁊z
nihil phibeat. i. nihil phibet vt duo puncta imo infinita sint in eo/
dē loco: imo hoc necessariū est. Oīa. n. quoz locus est idiuisibilis: Oīa quorū
quuz supponūtur adinuicē nullū fit diuisibile. loc' ē idiui/
sibilis cum
supponunt
nullū fit di/
uisibile.

¶ Si autem in corpore puncta sunt numerus aīe: aut
siqui ex his que in corpe punctis nnmerus aīa quare
si non oīa habēt animā corpora. puncta enim in omni/
bus vident esse ⁊ infinita. Amplius aūt quō possibile
est separari puncta. ⁊ absoluia corporibus siquidē non
diuiduntur linee in puncta.

¶ Et si numerus aīe sit pūcta que sunt in corpore: aut
aīa est in numero qui est ex punctis que sunt in corpo/
pore: quare oīa corpora non hnt aīam. opinant ēm ꝙ
in oībus corporibus sunt puncta ⁊ infinita. ⁊ etiaz quō
est possibile: vt puncta separentur a corporibus: quum
linee non diuidantur in puncta.

¶ Dicit: ⁊ quum necesse est ex fmone p̄dicto ꝙ vnitates q̄ sunt aīa 71
sint pūcta q̄ sunt in corpe: aut aīa est aliqd̄ existens in nūero qui fit Sexta rō
ex pūctis que sunt in corpe: quū necesse est in duobus pūctis ꝙ sup/ cōtra anti/
ponat quousqz fiant idē: ḡre oīa corpora nō sunt aīata quuz in omni quos.
corpe sint pūcta infinita: imo necesse est vt quelibz pars eius sit aīa/
ta: qd̄ est impole. ¶ B. d. eis aliud impole: ⁊ est ꝙ aīa nō fit abstra/
cta a corpe: ita q̄ impole est vt aīa l moriat nisi per corruptionē sui
corpis. ¶ Et dixit: ⁊ ēt quō est pole vt pūcta separentur a corpibus Septia rō
⁊c. i. ⁊ ptigit eis fz hāc opionē vt aīa nō separet a corpe neqz vt mo cōtra anti/
riat: qm̄ si aīa sit pūcta: ⁊ pūcta ipole est vt separent a corporib': quos.
quuz ꝛclaratū est ꝙ linee nō cōponunt ex pūctis: neqz supficies ex
lineis: neqz corpus ex supficiebus: sed pūcta nō separant a lineat qz
sunt ei' vltima: neqz linea a supficie: neqz supficies a corpe: tūcalaz
impole est separari a corpe: sz tñ pole est in punctis abstractio. si li/
nee ēēnt cōposite ex eis: qd̄ est ipole vt ꝛclaratū est in phyficis.

¶ Accidit aũt sicut dixim⁹ siquidẽ idem dicere corpus quod dã subtiliũ partiũ ipsaz ponẽtibus: sic autem sicut Democritus moueri dicit ab anima ppriũ icõueniẽs. Siquidẽ enim est anima in omni eo qd̃ sentit corpore: necesse est in eodẽ duo esse corpora si corpus aliqd̃ anima. Numerũ autẽ dicẽtibus in vno puncto: pũcta multa: ⁊ omne corpus animã habere: nisi quidaz numerus differẽs fiat: ⁊ alt⁹ quispiã ab his q in corpe punctis.

¶ Et cõtingit sicut diximus aliquo modo vt sermo eorum sit similis sermoni ponẽtis eam esse corpus subtilium partiũ: ꝑm autẽ aliuz modũ: vt dicit Democritus in motu: ppria eis est impossibilitas: quoniaz si anima est in toto corpe sensibili necesse est vt duo corpora sint in eodẽ loco: si autẽ est aliqd̃ corpus: necesse est dicentibus numerũ: vt in eodẽ puncto sint multa puncta vt omne corpus habeat animã: nisi cõtingat in re animalis que differt a pũctis existẽtibus in corporibus.

72 ¶ Et ꝓtingit aliquo modo dicẽtibus hunc sermonẽ impossibilitas ꝓtingẽs dicẽtib⁹ aiam esse corpus subtiliũ partiũ: ⁊ aliquo modo est ppria eis ẽt ipossibilitas Democrito accidens: in hoc qd̃ posuit q̃ eã motus est q̃ sphere que sunt aia mouet ex se. nõ. n. est dria iter ponentẽ q̃ cã mot⁹ ale est corp⁹ qd̃ est vnitates mote ex se: aut q̃ sphere mote ex se. ¶ B. incepit notificare in qua ipossibilitate ꝓueniunt isti cũ dicẽtib⁹ aiam esse corpus subtile: ⁊ dixit: qm̃ si aia est in toto corpe subtili ⁊c. i. ⁊ ipossibilitas cõis est q: necesse est dicẽtib⁹ aiam esse corpus vt duo corpa sint in eodẽ loco: qm̃ fuit necessariũ vt aia sit in toto corpe q: corpus sensibile in oibus ptibus suis: vñ necesse est vt in omni pte eius sit aliqua ps aie: ⁊ vniuersa aia sit in vniuerso corpe: ⁊ sic supponant corpa ⁊ penetrent adinuicẽ. s. corpus qd̃ est anima: ⁊ corp⁹ in quo est: ⁊ sic necessario erũt duo corpa in eodẽ loco. ¶ Et est necesse dicẽtibus aiam esse numerũ vt in loco eiusdem puncti ex corpe sint multa pũcta distincta p intellectũ. ¶ Et hoc est sicse sermoni dicẽtis pose esse multa corpa in eodẽ loco: qm̃ cum hoc qd̃ ponunt ea in eodẽ loco si nõ posuerit ea esse distincta vt declaratum est: cõtinget eis vt puncta que sunt aia sunt pũcta ipsi⁹ corpis: ⁊ sic omne corpus erit animatũ si nõ cõcesserint q̃ in corpe sint alia puncta diuersa a punctis que sunt in aia. si hoc ꝓcesserint: continget eis vt multa puncta sint in loco vnius puncti. ⁊ hoc est sicse sermoni dicentis q̃ multa sunt corpora in eodem loco: ⁊ hoc est impose cõtingens dicenti animã esse corpus subtilium partium.

¶ Accidit q̃z corpus aial moueri a numero: sicut ⁊ Democritũ dixim⁹ ipm mouere. Quid est enim differre dicere sphera q̃ puas: aut vnitates magnas: aut oino vnitates ferri. Vtrobiq̃z enim est necesse moueri animal in eo quod mouentur ipse.

¶ Et ꝓtingit eis vt aial nõ moueat nisi a numero: sicut dixim⁹ de opinõe Democriti. nulla. n. dria est iter dicẽtes ptes puas ⁊ dicẽtes q̃ vnitates ꝑz q̃ sũt mote: nece ẽ. n. ꝑz vtrũq̃z modũ: vt aial nõ moueat nisi illis motis.

¶ Vult hic declarare impossibilitatẽ ppriã eis ⁊ Democritõ ⁊ dixit ⁊ ꝓtingit eis ⁊c. i. ⁊ ꝓtingit eis in hoc qd̃ dicũt q̃ animal nõ mouetur nisi ab vnitatibus motis ex se illud qd̃ ꝓtingit Democrito: cuz dixit q̃ aial nõ mouet nisi ex spheris motis ex se. ¶ B. d. modum ꝑm quẽ est sikitudo inter vtrãq̃z opinionẽ: ⁊ dixit: nulla enim dria ⁊c. i. nulla est dria inter dicentez q̃ illud qd̃ mouet corpus est paruũ: aut vnitates parue quũ fuerit positũ q̃ vtrũq̃z nõ mouet corpus nisi ꝑm q̃ mouet: cõtingit enim q̃ hec duo. s. vnitates ⁊ partes non mouẽt: nisi ꝑm q̃ mouent ex se. ⁊ intẽdit. ⁊ quum ita sit impossibilia cõtingentia Democrito: cõtingunt etiã huic opinioni. 73

¶ Cõplectẽtibus igit in vnũ numerũ ⁊ motũ hec qdẽ accidũt ⁊ multa alia hmõi. Non. n. solũ diffõne: anime hmõi impose esse: ꝓz ⁊ accñs. Manifestũ aũt siquis conatus fuerit ex rõne hac reddere passiões ⁊ opera': vt cogitatões: sensus: letitias: tristitias: ⁊ q̃cũq̃z alia hmõi: sicut. n. dixim⁹ prius: neq̃z diuinare facile est ex ipis.

¶ Cõgregãtes igit numerũ ⁊ motũ in eodẽ hũt etiam hec impossibilia ⁊ alia multa sikia eis. impose est enim vt sit dispositio anime talis: neq̃z accidẽs accidentiũ ei. Et hoc manifestuz est si aliquis voluerit pficere ex hoc actiones ⁊ passiones anime: vt cognitionẽ: ⁊ sensum: ⁊ voluptatẽ: ⁊ tristitiã. Hoc. n. sicut dixim⁹ superius: neq̃z est facile: neq̃z erit per figmentũ.

¶ Dicit q̃ diffiniẽtibus aiam p numerũ ⁊ motuz insimul: accidunt hec impossibilia predicta: ⁊ alia plurima: ⁊ hoc manifestũ est. Nullus. n. eoz pot dare cãs actionũ ⁊ passionũ in aia pp numerũ: neq̃z si finxerint dicẽdo q̃ talis numer⁹ facit sensum: ⁊ talis cogitatiõez: ⁊ talis voluptationẽ. Qm̃ si cãe ceruz diuersaz sunt diuerse: ⁊ cause istarũ sunt vnitates ⁊ numeri: necesse est vt vnitates ⁊ numeri cãe istoruz diuersent. Et sermo eius in hoc caplo est palam. 74

Cãe rez diuersaz sũt diuerse. idẽ ẽ. l. cõ. 5.

¶ Trib⁹ aũt modis traditis ꝑm quos diffiniunt aiam. Alij qdẽ motiuũ enumerauerũt maxie in mouẽdo seipsam. Alij aũt corp⁹ subtilissimũ: aut ico: palissimũ alioz.

Hec aũt quas dubitationes ⁊ subcõtrarietates habẽt ꝑteritum⁹ fere. Relinquit aũt cõsiderare qualr dicit ex elemẽtis ipsãm esse aliqd entiũ. Dicunt enim quatenus sentiat ea que sunt: ⁊ vnũquodq; cognoscat.

¶ Et q: dixim⁹ tres modos diffõnũ aĩe. Quidã.n.iudicauerũt ipsaz eẽ motã ex se. Et qdã iudicauerũt ipsaz esse corp⁹ valde remotũ ab alijs corpib⁹. Et nos iã visi sum⁹ induxisse dubitatões ꝓtingẽtes his duob⁹ sermonibus. Remanet igit q̃rere eã eẽ ex elntis: cũ dicat B. Quia sentimus entia ⁊ cognoscim⁹ vnũqd q; illoꝝ.

75 ¶ Dicit q̃ antiq diffiniũt aĩam trib⁹ modis. Quoꝝ quidã est quia mouet ex se. Et quidã q: est corpus valde subtiles aut maxie remotum a nã corporea. Quidã vero diffiniũt eam q: est ex ꝓncipijs ⁊ elemẽtis: q: est vt dr̃ distinguẽs ⁊ cognoscẽs. Et q: iã ꝓtradixim⁹ opinioni eoꝝ q̃ diffiniũt eã p motũ: ⁊ eoꝝ q diffiniũt eam p corp⁹ subtile. Cõtradicẽdũ est modo opinioni eoꝝ q̃ dicũt eam esse ex elementis. ¶ Et vbes scire q̃ cõtradictio eius dicẽtibus eam esse corpus collocat sub cõtradictiõe dicẽtis eaz esse mouẽs: q: mouet. Omnibus enim istis cõtingit dicere eam esse corpus ⁊ indifferẽter siue poserint illud qõ mouet ex sersphẽras paruas: vt Democritus: aut vnitates vt dicẽtes eaz esse numerũ se mouentẽ: aut corpus celeste: vt in Thymeo. ⁊ sicr collocant in cõtradictiõe addẽtes eam esse cõplexionem aut armoniã ⁊ vlr corpus cõpositũ. Remanet igit cõtradicere opiniõi fingẽtiũ eã esse ex elemẽtis pp cognitionẽ ⁊ sensuz.

¶ Necessariũ aũt est accidere multa ⁊ ipossibilia rõni. Ponũt.n. cognoscere simile firi: tanq̃ ac si aĩaz res ponẽt. Non sunt aũt hec sola: multa vero ⁊ alia. Magis autem fortassis infinita numero que sunt ex his.

¶ Sz huic sermoni ꝓtingũt plura ipolita. Ponunt.n. q̃ sicr nõ cognoscit nisi p suũ simile. Et quasi ponũt aĩam esse ista: sed ista nõ sunt tm̃ hec: sed plura alia. Immo videt q̃ ea que ex istis sunt: sunt infinita.

76 ¶ Idest ⁊ iste sermo verificat ad eos dicẽdo q̃ principia sunt oia q̃ fiunt ex ipsis principijs oibus modis: sz ea que sunt ex principijs magis fiũt q̃ ꝓncipia: imo recte videt vt ea que fiunt ex principijs sint infinita. Et cuz ea q̃ fiunt ex principijs oib⁹ modis. alia vero aliquo modo fiunt ex ꝓncipijs nõ iuuãt in dicẽdo q̃ aĩa est ex ꝓncipijs: qm̃ fm q̃ est aliud nõ est illic ꝓsimilitudo: ⁊ cũ ill ic nõ fuerit ꝓsimilitudo nõ erit cognitio: cũ cognoscẽs nõ cognoscat: nisi p illã ꝓsimilitudinem quã hz cũ recognita. ¶ Et cũ declarauit q̃ facta ex ꝓncipijs nõ sũt eadẽ principia in formis ⁊ essentijs: incepit declarare impolita ꝓtingẽtia huic qõ dixit. q̃ nihil cognoscit nisi per suũ simile.

Prima rõ cõtra antiq̃s diffiniẽtes aĩaz ex ꝓncipijs pp cognitionẽ.

¶ Et quibus qdẽ igit est vnũqd q; hoꝝ cognoscere anima ⁊ sentire: sz cõpositu; quo cognoscet: aut sentiet: vt qd est de⁹: aut hõ: aut caro: aut os. Sicr aũt qdlibz aliõ cõpositoꝝ. Non.n. qdlibet mõ se habẽtia elemẽta: hoꝝ vnũqd q: sz rõne quadã ⁊ cõpositiõe: quẽadmodũ dicit ⁊ Empedocles: os ⁊ terra. Terra aũt bene apta i bene amplis receptaculis duas ex octo ptibus sortita est fluide dari. Quattuor aũt Vulcano: ossa aũt alba facta sũt. Nihil igit pfectus est elnta i aĩa eẽ: nisi ⁊ rõnes inerũt: ⁊ cõpositio. Cognoscet.n. vnũqd q; simile. Os aũt hominẽ nihil: nisi ⁊ hec inerũt. Hoc aũt qõ ipolte fit nihil opz dicere. Quis.n. dubitabit si iest in aĩa lapis aut hõ: sicr aũt bonũ ⁊ nõ bonũ. Eodẽ aũt mõ ⁊ in alijs.

¶ Ponat igit q̃ aĩa cognoscat ⁊ sentiet ea ex qbus fit qdlibz. Et tũc nõ cognoscit vniuersuz: neq; sentit. V.g. qd est deus: ⁊ qd est hõ: ⁊ qd est caro: ⁊ qd est os: ⁊ sicr alia cõposita. Esse.n. vniuscuiusq; istoꝝ non est vt elnta sint in quacũq; dispõne: sz in aliq̃ cõpositiõe: ⁊ ꝓportione: sicut narrauit Empedocles in gnãtione ossis. Dicit enim q̃ terra magna q̃ est in vasis ossis: q̃ hz de pallore octauã ptẽ: ⁊ de igne q̃ttuor ptes: ⁊ sic facta sunt ossa alba. Nihil.n. pdest q̃ elemẽta sint in aĩa nisi in eis fit ꝓportio ⁊ cõpositio. Tũc.n. cognoscet qõlibet p similitudinẽ: ⁊ nõ cognoscet os aut hoiem: nisi hec duo sint in ea. Et iste sermo nõ indiget ꝗdictiõe. Nullus.n. existimat q̃ in aĩa sit lapis: aut homo. Et sicr viuũ ⁊ nõ viuũ.

¶ Dicit, ponat q̃ anima ⁊c. i. ponat fm opinionẽ eorũ q̃ anima cognoscit ⁊ sentit elemẽta ⁊ quibus cõponit quidlibet qõ est ex elemẽtis. Contingit igit eis vt non cognoscat vniuersum rei cõposite: ⁊ q̃ nõ cognoscat eius formam. Forma enim eius est supra elementa in cõposito: ꝓtinget igit vt non cognoscat deũ: neq; hominẽ: neq; carnem: neq; os. Essentia.n. nõ est elemẽtũ: neq; ex elemẽtis: ⁊ hoc necesse est in omnib⁹ cõpositis. ¶ D.d. esse.n. vniuscuiusq; ⁊c. i. essentie ⁊ forme rerũ necesse est vt sint supra addite elemẽtis: q: qõlibet ens cõpositũ ex elemẽtis cõponit in aliqua ꝓportiõe terminata a cõpositiõe ꝓpria p quã illud ens est qõ est: ⁊ hoc cõcedit Empedocles. dat enim in generatione ossis ꝓportionem: ⁊ dicit q̃ ossa sunt alba q: existit in eis ex terra que appropriatur nigredini ⁊ pallori octaua pars. ⁊ de igne qui appropriatur albedini quattuor partes.

77 Scõa rõ.

Essentie ⁊ forme rerũ supaddite sunt elntis idẽ. 7. met. cõ. 60. ⁊ p̃ met. c. 12. ⁊ primo d̃ generatione. 84.

¶ B.d.nihil pdest q̃ elemẽta sint in aia ꝛt.i.nihil enim pdest in hoc q̃ aia cognoscit formas ꝛ essentias rerꝫ: vt sit ex elemẽtis: nisi cum hoc q̃ est ex elemẽtis sint in ea ppoꝛtiões q̃ appropriant essentijs rerum. Tũc.n.possibile est vt cognoscat q̃libet. ¶ B.d.ꝛ nõ cognoscit os neq̃ hominẽ nisi hec duo fuerint in ea.i.necesse est cũ nõ cognoscat rem nisi p similitudinẽ vt non cognoscat os neq̃ hominẽ nisi in ea sit cõpositio ossis ꝛ hois. ¶ B.d.ꝛ iste sermo non indiget ꝛẽ.i. ꝛ iste sermo est valde impossibilis: nullus.n.dubitat vtrũ in aia sit lapis aut nõ: ꝛ vlr nullus existimat q̃ in aia sit viuũ ꝛ nõ viuũ: ita q̃ cognoscit viuũ p viuũ ptem q̃ est in ea: ꝛ nõ viuum per nõ viuum.

¶ Amplꝰ aũt cũ multiplr dicatur id q̃ est. Significat.n. aliud quidẽ hoc aliqd: aliud q̃ꝫtitatẽ aut qualitatẽ: aut ꝛ q̃dã aliud diuisoꝝ pdicamẽtoꝝ. Utrum ex oibus erit aia aut nõ. Sz nõ videt cõia oiuꝫ elemẽta esse. An igit quecũq̃ substãtiaꝝ sunt ex his solũ. Qũo igit cognoscit ꝛ alioꝝ vnũq̃d q̃: aut dicẽt vniuscuiusq̃ generis elemẽta esse ꝛ principia ppria ex quibꝰ aiam cõstare. Erit ergo qualitas ꝛ q̃ꝫtitas ꝛ substãtia. Sz ipse est ex q̃ꝫtitatis elemẽtis substãtiã esse: ꝛ nõ q̃ꝫtitatẽ. Dicentibꝰ itaq̃ ex omnibus hec ꝛ hmõi alia accidunt.

¶ Et si ens dr plurib⁹ modis. demõstrat.n.hoc ꝛ q̃ꝫtũ: ꝛ quale: ꝛ aliud pdicamẽtoꝝ vtruꝫ aia sit ex oibus eis. Sz nõ existimat q̃ oia hũt elemẽta ꝛ principia. ꝛ vtruꝫ nõ sint nisi ex elemẽtis substãtie tm̃. Sz si fuerit ita qũo cognoscit vnũq̃d q̃ illoꝝ. Aut dicat q̃ q̃libet generum hꝫ elemẽta ꝛ principia ppria ex quibus ꝯstituit. Anima igit erit quale ꝛ q̃ꝫtũ: ꝛ substãtia. Sz ipse est vt ex elemẽtis quãti sit substãtia ꝛ nõ quãtũ. Qui igit dicũt q̃ est ex oibus cõtingunt eis hec ꝛ alia similia.

78 Tertia rõ. ¶ Cum declarauit impse cõtingens eis pp cognitionẽ formaꝝ rerũ cum forme nõ sint elementũ: neq̃ ex elemẽtis: incepit declarare q̃ cõtingunt eis alia impossibilia licet cõcedant q̃ cognoscit cõposita ppter sua principia. i. qꝛ ex pncipijs eoꝝ. ¶ Et.d.ꝛ etiã si ens ꝛt.i. ꝛ etiaꝫ qũo pnt dicere q̃ anima cognoscit res pp sua principia. Ens enim q̃ñq̃ demõstrat hec quãdoq̃ alia nouẽ pdicamẽta: ꝛ sic queren dũ est vtrũ aia cognoscat q̃libet istoꝝ generum: qꝛ est ex principijs omniũ eoꝝ si omnia habẽt principia: aut ex principijs quorũdam si nõ omnia habẽt principia. ¶ B.d.sz nõ existimat.i.sed si posuerint ea esse ex principijs quorũdã: querẽdũ est ab eis vtrũ aia sit ex principijs substãtie tm̃: cum hoc pdicamentũ inter oia existimet habere tm̃ principia: dicet eis qũo cognoscit anima vnũquodq̃ illoꝝ predicamentoꝝ. ¶ B.d.aut dicant q̃ q̃libet generũ ꝛt.i.aut cogentur

ad primã

ad primã diuisionẽ: ꝛ est q̃ q̃libet decẽ pdicamẽtoꝝ hꝫ ppria principia: ꝛ q̃ aia nõ cognoscit ea nisi qꝛ sunt ex suis pncipijs. Contingit eis ex hac positiõe aliud impse: ꝛ est q̃ aie quedã ps est sba: ꝛ quedam ps quale: ꝛ quedã quãtuꝫ. Luꝫ impse est vt sba sit elntũ alioꝝ pdicamẽtoꝝ: pncipia.n.non sbe: sunt non sbe. ¶ B.d.que igitur dñt q̃ est ex oibus ꝛt.i.dicẽtibus igitur aiam eẽ ex oibus pncipijs rerum ptingũt hꝫ impolia pdicta: ꝛ alia similia.

Impse est vt sba sit elemẽtũ alioꝝ pdicamẽtoꝝ vide oppositũ.12.me.cõ.12.

¶ Incõuenies aũt est dicere quidẽ impse eẽ sile a sili sentire: aut sile sili: ꝛ cognoscere sile sili. Sentire aũt pati aliqd ꝛ facere ꝛ moueri ponunt: silr aũt ꝛ cognoscere ꝛ intelligere. ¶ Multas aũt difficultates ꝛ dubitationes hũt ipso dicere sicut Empedocles q̃ corporeis elntis singula cognoscunt: ꝛ ad sile testat q̃ nunc dictuꝫ est. Quecũq̃.n.insunt in aliaꝫ corporib⁹ simplr terre: vt ossa nerui: pili nihil sentire videtur: quare neq̃ similia. ꝛ tamen conueniret.

Ossa nerui pili nihil sẽtire videnꝫ.

¶ Et improbabile est ẽt dicere q̃ sile nõ patitur a suo sili: ꝛ q̃ sile sentit suum sile: ꝛ q̃ sile cognoscit suũ sile: opinando q̃ sentire est pati ꝛ moueri: ꝛ silr distinguere ꝛ intelligere. Et testat q̃ sermo quezꝫ dixit Empe. q̃ vnaquezq̃ reruꝫ nõ cognoscit corpora alia elemẽta p̃m similitudinẽ est multaꝝ dubitationũ. ꝛ hoc q̃ dicem⁹ in hoc loco ꝛ est q̃ corpora aialium qb⁹ existit simpla terra: vt ossa: vt vr mihi sentiũt: nõ sentiunt igitur neq̃ similia. licet hoc necessariuꝫ fuerit.

79 Quarta rõ Jdẽ p 6 generaꝛ.50.

¶ Cum dedit impolia ptingẽtia huic opinioni ceepit ptradicere p positiõi sup qua fundat hec opinio. s. ppõni dicẽti q̃ sile nõ cõprehẽditur nisi p suũ sile. ¶ Et.d.ꝛ improbabilez/ et dicere ꝛt.i.ꝛ improbabile est hoc q̃ antiqui opinant q̃ sile nõ patit a suo sili: ꝛ q̃ passiuũ nõ est nisi ptrariũ a suo ptrario. Et opinant cũ hoc q̃ cognoscere ꝛ sentire fiunt per sile: tm̃ cognoscere ꝛ distinguere sunt pati ꝛ moueri. ¶ Et intẽdit p hoc q̃ illud q̃ prosequit hãc opinionẽ est ptrariũ pme. Hoc.n.q̃ ponũt q̃ sentire ꝛ intelligere fiũt p sile ꝛ q̃ sunt pati: coget eos ad dicẽdũ q̃ sile patit a suo sili: q̃ nõ procedũt: qꝛ iam posuerunt sile pati a suo sili: ꝛ in se ẽt impse ẽ. ¶ B.d.ꝛ testat q̃ sermo quẽ.d. Empedo.ꝛt.i.ꝛ testat q̃ sermo quẽ Empe.d.s.q̃ vnusq̃q̃ nõ cognoscit q̃ alia corpalia elemẽta nisi p̃m similitudinẽ.i.q̃ nos nõ cognoscimus terrã nisi p illud q̃ est in nobis de terra: ꝛ aquã p aquã: ꝛ aerẽ p aerẽ ꝛ ignẽ per ignẽ: est falsus. Et hꝫ multitudo dubitationũ cõtingentiuꝫ illi in hoc loco. Illud.n.q̃ in corpibus aialiuꝫ magis vicinatur terre simple nihil sentit. Et tm̃ ossa non sentiunt terrã: sz in eis dominẽt terra: sile ergo nõ sentit simile. ¶ Et itẽdit cũ.d.nõ sentiũt

igitur neq; filia. B.d.ly hoc sit necessariū.i.q̃ sile dz sentire suū sile: tūc.n.necessariuz eēt vt ossa sentirēt terrā:sed vñr carere oī sensu.

¶ Amplr aūt vnūqd̃q; pricipioz ignorātia magis q̃ itelligētia existet. Cognoscet qdē.n.vnū qd̃libet:multa aūt ignorabit:oia aūt alia. Accidit aūt ꝛ Empe.insipiē/tissimū esse deū. Solus.n.elntoz vnū nō cognoscet di/scordiā. Mortalia aūt oia:ex oīb9.n.vnūqd̃q; est.

¶ Et etiā vnūqd̃q; pricipioruz magis ignorat q̃ sciat. Unūqd̃q;.n.eoz vnū tm̄ agnoscit:ꝛ plura ignorat. Cō/tingit Empedocli attribuere deuz maxie ignorantie. Ipse.n.solus nescit elntis hoc vnicū.s.litez. Aīal vero mortale scit ea oia:oē.n.aīal fit ex oībus illis.

80 Quinta rō.

¶ Et etiaz ꝓtingit eis impossibilia vniuersalia.s.vt quodlibet ꝛ pn/cipiorum magis ignoret q̃ sciat. Unūquod̃q; enim principiorū eoruz non scit apud eos nisi ex quibus componit:ꝛ sunt ea quibus assimi/latur. ¶ Deinde.d.ꝛ cōtingit; Empedocli attribuere ꝛꝛ.i.ꝛ cōtingit

Sexta rō.

Empedocli aliud impossibile propriuz.s.q̃ deus apud ipsum fit in fine ignorantie:ita q̃ animal mortale est scienti ipso.contingit;enim ꝓm suum sermonē:vt nō sciat de elemētis que sunt apud ipsum sex nisi quinq; tantū.s.quattuor elemēta:ꝛ amicitia:ꝛ q̃ nesciat litem. Animal autē mortale scit sex q; apud ipsuz componit ex omnibus. Et opinatur q̃ deus componit ex quinq; tantū.i.nō ex lite. Contin/git igitur;ei vt nesciat litez:quapropter animal mortale erit scienti eorꝛ dū quos Empedocles opinat esse cōpositos ex quattuor sunt orbes. Opinatur enim orbes esse deos ꝛ cōpositos ex quattuor elemē/tis:ꝛ amicitia. Et ideo reputabat deum esse immortalez. Lis enim est causa corruptiōis: ly iam narrauerit q̃ ipse iam opinat munduz q̃ iam corrumpebat ꝛ iaz generabat:sed forte nō ordinabatur hoc nisi in eis que sunt sub sphera quāuis ipse videtur hoc opinari in omni/bus partibus mundi.

¶ Oino aūt pp quā cāz nō oia hñt aīaz q̃ sunt.qm̄ oē aut elntū:aut ex elnto:aut vno:aut plurib9:aut oībus. Neē est.n.vnū aliqd̃ cognoscere: aut q̃dā:aut oia.

¶ Et vlr q̃re nō oia hñt aīam:cū oia aut sint elntū:aut ex elnto vno;aut ex pluribus;aut ex oībus. Necesse est n.vt sciat vnū:aut q̃dam:aut omnia.

81 Septīa rō.

¶ Et vlr necesse est eis dare cām quare nō oia hñ aīaz cōprehēdentem. Cōtingit.n.eis vt oia sint cōprehēsiua:qm̄ si principia ꝛ elntra sunt cognscētia:ꝛ oē ens aut ē ex elnto:aut elntū:neē est vt oia sciāt. Opz.n.vt oē sciat:aut vnū eoꝛ si fuerit elementū:aut ex vno elnto. Qm̄ tunc nō sciet nisi illud qd̃ cōponit ex illo elemento: aut vt sciat plura si cōponit ex plurib9:aut si cōponit ex oībus oia:ꝛ hoc intēdebat cū.d.opz.n.scire:aut vnū aut quedā aut oia.

¶ Dubitabit aūt aliqs:ꝛ qd est vnū faciens ipsa. Mäe n.cōparant elnta. Maxie.n.ppriū est illud ꝓtinēs qd̃/cūq; est. Aīa aūt aliqd melio esse ꝛ antiquo impossibile est. Impossibilius aūt adhuc intellectu. Rōnabilissimum eniz hūc esse nobilissimuz ꝛ diuinū ꝓm nām Elnta aūt dicunt esse prima entium.

Mir.mā eis elnta videtur eē.

Aīa aliqd melius eē ꝛ antiq9 ipsi/bile est im possibili9 ät adhuc intel lectu ꝛē.

¶ Et dz hō dubitare illud qd̃ dedit istis esse. Elnta.n. assimilant mäe. Illud aūt qd̃ agit est valde nobile. Im possibile est igit vt aliqd sit nobilius ꝛ principali q̃ aīa. Et etiā valde impossibile est vt aliqd pcedat itellectū. Necesse est eniz vt iste sit pcedēs nāliter ipsuz qd̃ p euz acquirit nobilitatē suaz. Elemēta aūt sunt principia entiū.

82 Octaua rō.

¶ Et dz hō q̃rere per qd sunt elnta.s.forma.elnta.n.vident assimilari mäe:sed manifestū est q̃ aliud nobili eis ligat ꝛ ꝓgregat ea in cōpo/sito:ꝛ est illud qd̃ est in eis quasi forma ꝛ finis. ¶ D.incepit decla/rare q̃ hoc necesse est eē aīam ꝛ maxie itellectū:ꝛ.d.illud.n.qd̃ agit dr valde nobile ꝛē.i.ꝛ illud qd̃ vr eē nobili elntis; necesse est vt sit aīa. Oē.n.qd̃ dr esse nobili aliquo min est dignū nobilitate q̃ aīa. Aīa igit pcedit oia elnta causalitate ꝛ nobilitate:elnta aūt tēpore.

Illō qd̃ agit est valde nobile. Jdē.3. d aīa.t.c.19

Aīa pcedit elnta nobi/litate ꝛ cau salitate:ele/menta aūt tempore.

¶ D.d.ꝛ magis est impossibile vt aliqd pcedat intellectū.i.si aīa eēt ex elntis:tunc pcederēt eaz elnta nobilitate ꝛ cālitate.qd̃ est impossibile:ꝛ magis impossibile est opinari q̃ aliqs elntoz pcedat intellectū ꝓm no/bilitatē ꝛ ꝓm cām finalē. ¶ D.dedit rōnez sup hoc:ꝛ.d.necesse est.n. vt ipse sit eē.i.necesse est.n.vt intellect precedat in eē oia attributa sibi ꝛ que ab eo acqrunt nobilitatez vt elnta. B.d.elemēta aūt sunt principia entiū.i.ꝛ valde differūt. Aīa.n.ꝛ intellect sunt principia entiuz ꝓm finē ꝛ formā;elementa aūt ꝓm materiam.

¶ Oēs aūt ꝛ qui ex eo qd̃ sentit ꝛ cognoscit aīa que sunt ex elemētis dicūt ipsam:ꝛ q̃ maxime motiuū. Nō de oī dicunt aīa. Neq;.n. sentientia oia motiua. Vident eniz eē q̃dā aīaliū ꝛ mouētia ꝓm locū. Et tm̄ vr hoc solo mo/tu mouere aīa aīal. Sitr aūt ꝛ qcūq; itellectiuuz ꝛ sensi/tiuuz facūt ex elntis. Vident.n.plante viuere:nō ptici pantes loci mutationē neq; sensum:ꝛ animaliuz multa intelligentiaz non habere.

Aīa ꝛ itelle ctus sūt pn/cipia entiū ꝓz finē ꝛ for mam elnta aūt ꝓz mate riam.

¶ Et oēs faciētes aīaz ex elemētis p cognitionē ꝛ sen/sum:ꝛ per motū nō loquunt de omni aīa. Nō.n.vide/mus oia sensibilia mota cū quedā aīalia permanētia in eodē loco:ly videat q̃ illo solo motu mouet aīa aīalia.

Et sicꝛ ẽt est dispõ ponẽtiuꝫ intellectũ ⁊ virtutes sensus ex elemẽtis. Plante enim videntur viuere: ſz nullã hnt portionẽ de motu locali: ⁊ plura aialia ẽt nõ itelligũt.

83 Nona rõ.

Vide 8 spõgia maris 2. de aia. c. 16.

¶ Dicit ⁊ oes ponẽtes sbam aie ex elemẽtis qꝛ cognoscit ⁊ qꝛ mouetur ex se nõ loquunt de sba aie nisi pticulariter nõ vlr: sicut oz sacere ille q vult nãliter loqui de ea. ¶ B. incepit declare hoc ⁊. d. nõ eiꝫ videm⁹ oia sensibilia moueri. i. ⁊ diffõ eoꝝ qui diffinierũt eaꝫ p motum est diminuta: multa. n. sensibilia ⁊ aiata non mouent in loco vt spongia maris: quãuis iste motus apud eos ꝓprius est aie: ⁊ si ita esset oẽ aiatum mouerẽt in loco. Erro: igitur accidit eis qui existimant q̃ iste motus est ꝓprius aie sensibili. ¶ Et cum narrauit diminutionẽ cõtingentẽ diffiniẽtib⁹ animã per motũ: incepit declarare diminutionẽ accidentẽ ponẽtibus eam ex elementis per cognitionem: ⁊. d. ⁊ similꝛ est dispositio ponẽtiuꝫ intellectũ ⁊c. i. ⁊ similiter est ꝓponẽtibus intellectũ ⁊ substãtia aie ex elemẽtis: qꝛ cognoscit. Plante enim videnẽ habere vitam ⁊ nõ sensiuꝫ neq̃ motũ in loco. Et videm⁹ q̃ multa aialia sensibilia nõ intelligunt ⁊ si ita esset: necesse esset: vt oẽ viuũ esset sensibile: ⁊ oẽ sensibile esset intelligẽs sicut opinabanꝫ plures antiq: sed nõ est ita. Oẽs. n. diffiniẽtes sbam aie per cognitionẽ aut motũ: nõ incedũt via ducẽti ad cognitõeꝫ sbe aie.

¶ Si aũt aliqs ⁊ hec segregauerit posuerit q̃ intellectũ ptez aliquã aie. Sicꝛ aũt ⁊ sensitiuũ: neq̃ vtriq̃ sic dicet vt de oi aia neq̃ de tota neq̃ vna. Hec aũt sustinuit ⁊ q̃ est in Orphicis vocatis carminibus rõ. Dicit. n. aiam ex toto ingredi respirãtib⁹ que ferẽ a ventis. Non poꝛe ita q̃ plantis hoc accidere: neq̃ aialiuꝫ quibusdã sigdez non omnia respirant.

¶ Et si hõ ꝓcesserit ista: ⁊ posuerit q̃ intellect⁹ est aliq̃ ps aie: ⁊ sicꝛ ẽt virtus sensus: tũ neq̃ cuꝫ hoc locuti sunt vlr de oi aia: neq̃ de vna aia vlr. Et sicꝛ accidit in ꝓmone qui dr̃ iueniri ĩ versib⁹ attributis archoim. Dicit. n. q̃ aia intrat intus a toto apud anhelitũ: qꝛ vẽti deferũt eã. Hoc igiꝫ nõ accidit plãtis: neq̃ in qbusdã aialibus: cum nõ oẽ aial sit hns anhelitum.

84 Decia rõ.

¶ Dicit ⁊ si hõ ꝓcesserit eis q̃ oẽ aial est intelligẽs: ⁊ posuerit q̃ virtus/intellect⁹/⁊ sensus sit eidẽ: tũ cũ hoc ẽt erũt locuti de omni aia. Qui. n. est locut⁹ de ea p cognitionẽ nõ loquiꝫ de aia nõ cognoscẽti: qui aũt p motũ nõ loqtur de aia nõ mota: ⁊ cũ hoc sermo ambozꝫ nõ est in eadẽ aia. Natura. n. aie mote alia est a nã cognoscẽtis. Isti igiꝫ nõ loquunt de aia: vlr: ⁊ ẽt cuꝫ hoc quidã eozꝫ loquunt de vno mõ anime: ⁊ quidaꝫ de alio modo. ¶ B. d. ⁊ sicꝛ accidit ⁊c. i. ⁊ hoc idem accidit ꝓm q̃ loquiꝫ de aia particularit ⁊ existimat loqui de aia vl

fingenti q̃ natura aie est illud qd̃ intrat coꝝ⁹ a toto cõtinenti apud anhelitu. Iste enim nõ loqtur de omni aia qꝛ plante hnt aiaꝫ: tũ nõ hnt anhelitũ: ⁊ sicꝛ plura aialia. Anhelans. n. est aial ambulãs sanguinem hns vt dictum est in aialibus.

Anhelãs ẽ aial ãbulãs sanguinem habẽs.

¶ Hoc aũt latuit sic opinãtes. Sigdẽ ex elntis aiaꝫ facere opz. Nõ vtiq̃ opz ex oib⁹: sufficiẽs. n. est altera ps ꝓrietatis seipsaꝫ dijudicare ⁊ oppositã. Recto enim ⁊ ipsuꝫ ⁊ obliquũ cognoscim⁹. Iudex. n. vtroꝝũq̃ canõ est. Obliquuꝫ aũt neq̃ sutipsius: neq̃ recti.

Rectũ ẽ iudex sui ⁊ obliqui.

¶ Et ignoꝛauerũt existimãtes hoc. s. ponẽtes aiam ex elntis. s. q̃ nõ de necessitate debẽt ponere eã ex oibus eis: sufficit. n. vnũ ꝓrioꝝ/in iudicãdo sup ipũ: ⁊ sup suũ oppositũ. Per rectũ. n. scimus rectũ: etiã curuũ. Regula. n. iudicat vtrũq̃ per suaꝫ rectitudinẽ. Per curuũ aũt nõ scimus neq̃ ipsum in se: neq̃ rectũ.

¶ Et cũ ignoꝛauerũt qm̃ nõ indigebãt ponere aiam ex oibus ꝓtrietatib⁹ exntibus sn elntis: sufficiebat. n. eis ponere eam ex altero duoꝝ ꝓtrarioꝝ. s. ex alio qd̃ est habit⁹ gdã ⁊ forma. Tale. n. ꝓtrariũ sufficit in iudicãdo sup se ⁊ sup suũ oppositũ. Scimus. n. lineã rectã p regulaꝫ rectã in eo q̃ est recta: ⁊ sicꝛ curuã. Sed p curuã nõ scim⁹: ⁊ neq̃ ipsaꝫ neq̃ rectã. ¶ Et cã in hoc est qꝛ nõ debem⁹ iudicare per ꝓtrariũ qd̃ est primũ sup ꝓtrariuꝫ qd̃ est secũduꝫ.

85 Undecima ratio.

¶ Et in toto aũt gdã miscert ipaꝫ dicũt. Tũ fortassis ⁊ Thales opinat⁹ est oia eẽ plena dijs: Hoc aũt hz quasdam dubitationes. Propter quã. n. cãm in aere: aut in igne aia cũ sit: nõ facit aial. In mixtis aũt sic p̃sertiꝫ cũ ĩ illis melior eẽ videat. Queret. n. vtiq̃ aliqs ⁊ quã obcãz q̃ in aere aia: ea q̃ in aialibus melior ⁊ ĩmortalior.

Thales milesi⁹ opinatus ẽ oia eẽ plena dijs.

¶ Et dixerũt gdã q̃ aia est ĩ toto. Et forte ex hoc loco existimauit Milesius q̃ oia sunt plena deo. Sed in hz loco est dubitatio. Quereduꝫ est. n. cum anima existat in aere ⁊ igne ẋre nõ facit aialia: ⁊ facit hoc in mixto. Licet sit existimatũ q̃ aia q̃ est in istis sit nobilior: ⁊ oz homo rñdere: quare aia que est in aere est melior aia q̃ est in animalibus: ⁊ magis ĩmortalis.

¶ Intendit vt mihi videt q̃ quidã dixerunt q̃ aia existit in toto. i. in elementis ⁊ in compositis: ⁊ ex hoc existimauit Milesius q̃ oia sunt plena deo. ¶ B. d. quereduꝫ est. n. ⁊c. i. ⁊ prima dubitationũ cõtingentiuꝫ huic opinioni est quare aia inquãtuꝫ est in aere ⁊ etiã in

86 Rõ contra Thaletem.

ignie nõ facit aialia in eis.i.quare hec corpora simplicia nõ sunt sensibilia: ⁊ cõprehẽsibilia: qm̃ cum aia eandẽ proportionẽ habeat ad elementum ⁊ ad cõpositum: necesse est vt si alterum eorum fuerit aiarum vt alterũ ẽt sit aiatum. ¶ B.d. quãuis sit existimatũ q̃ aia que est ⁊c.i. licet existimatur sit q̃ aia que est in elemẽtis magis: digna est vt faciat elemẽta esse aiata. Existimat igitur eẽ nobilior aia que est in mixto ex elemẽtis. ¶ B. dedit cõnem scõam: ⁊.d. potest homo respondere quare aia que est in aere ⁊c.i. ⁊ cõtingit homini opinãti hanc opinionẽ rẽdere querẽti qua de cã aia que est ĩ elemẽtis est nobilior aia que est in aialib⁹. Aia.n. que est in elemẽtis est nõ mortalis apud eos: ⁊ que est in aialibus est mortalis.

¶ Accidit aũt vtroq; mõ incõueniẽs ⁊ irrationabile. ⁊ nãq; aial dicere ignez: aut aerẽ irrõnabiliũ est: ⁊ nõ dicere aialia cũ aia in sit incõueniẽs est.

¶ Et ꝓtigit vtriq; sermoni ip̃robabile ⁊ irrõnabile. Dicere.n. q̃ ignis ⁊ aer sunt aialia / ẽ sile p̃moni stulto: ⁊ ẽt nõ dicẽ ea eẽ aialia: ⁊ dicẽ ea hr̃e aias / est ip̃robabile.

¶ Cum declarauit q̃ ꝓtingit dicẽtib⁹ q̃ in elemẽtis est aia vt elnta sint aiata. ¶ Et.d. ⁊ ꝓtingit vtriq; sermoni ⁊c.i. hoc qõ ponũt q̃ elemẽta sunt aiata: aut hoc qõ ponũt q̃ elnta hñt aias ⁊ nõ sunt aiata. Dicere.n. q̃ ignis ⁊ aer sunt aiata sile est sermoni stulto: ⁊ dicere ẽt q̃ hñt aiam ⁊ non sunt aiata est valde ip̃robabile: q; nulla d̃ria erit inter aiam esse in aiato: aut non esse.

87

¶ Opinari aũt v̄r aiam eẽ ⁊ in his: qm̃ totũ ptib⁹ silis speciei. Quare necessariũ ipsis dicere ⁊ aiam silis spẽi ptibus eẽ. Si in intercipe aliqd de cõtinẽte in aialibus aiata aialia fiũt. Si aũt aer qdẽ discerpt⁹ silis spẽi. aia aũt dissilis ptis: aliqd qdẽ ipsi⁹ existet: vz aliud aũt nõ existet. Necesse est igit ipsaz aut silis ptis eẽ aut nõ vnũ esse in qualibz pte oĩs. Manifestũ igit ex dictis q̃ neq; cognoscere nest aie pp id qõ est ex elntis: neq; mouert ipsam bene: neq; vere dicitur.

¶ Et quidã videntur existimare q̃ aia existat in istis. Quia forma vniuersi eoz est sicut forma partiuz. Opz igitur eos dicere q̃ forma aie ẽt est sicut forma partiuz ei⁹: Cũ aial nõ fit hñs aiam: nisi cũ in eo ꝓcludit aliqd de aere ꝓtineti. Si igit aer cũ separat est silis forme: ⁊ aia cũ separat nõ est cõsimiliũ ptiũ: manifestũ est q̃ aliqd eius erit ens ⁊ aliqd nõ ens. Necesse est igitur aut vt sit cõsimiliũ partiũ: aut nõ existet in qualibz parte totius.

Qm̃ aũt neq; cognoscere existit in aia: q; est ex elemẽtis: neq; moueri d̃r recte. Manifestũ est.

¶ Cũ numerauit ipossibilia ꝓtingẽtia huic opiniõi ꝗdit cãz ex qua existimarũt: ⁊ elnta eẽ aiata: ⁊ destruxit eam. ¶ Et.d. ⁊ videnẽ existimare ⁊c.i. ⁊ videnẽ opinari q̃ aia est in elentis: q; vnũ iudiciũ hz totũ ⁊ ps in recipiendo aiaz. ¶ B.d. opz.n. eos dicere ⁊c.i. sz cũ posuerint q̃ idẽ iudiciũ hz totũ ⁊ pars elntorũ in recipiendo aiaz opz eos ponere: q̃ nã aie vlis / ⁊ forma eius est sicut forma ptiũ. s. q̃ iudiciũ vlis in sua nã ⁊ pticularis idẽ est. ¶ Et declarauit b cũ ꝗdit cãm pp quam opinari sunt q̃ ps elntoz est aiata: ⁊ pp hoc dixit eẽ totũ aiatũ: ⁊.d. cũ aial nõ fit hñs aiam ⁊c.i. ⁊ opinati sunt q̃ ps elntoz est aiata: q; videtur q̃ aial nõ fit aiatũ nisi qñ ĩ corpus itrauerit apõ antlitũ aliqd aeris ꝓtinẽtis: ⁊ ideo opinant q̃ ista ps aeris que est in corpe aialiũ est animata. Et q; nã pris est talis / necesse est vt nã totius sit talis. ¶ Et ordo ꝗdem ꝗdẽt esse talis: ⁊ videnẽ existimare q̃ aia existat in istis. i. in elemẽtis. s. q̃ forma totius ⁊ partis est idẽ: sed pars est aiata. Opinant enim q̃ aial nõ fit aiatum nisi per aerez qui ꝓcludit in eo. Ideo oportet eos dicere q̃ forma anime vlis est sicut forma pris. i. q̃ nã ale vlis que est in elntis: ⁊ particularis q̃ est in aialibus est eadẽ. ¶ Et cũ narrauit hoc icepit declarare modũ sõm quẽ ꝓtingit eis. ⁊.d. si igit aer cũ separat ⁊c.i. si igit aer cũ diuidit est cõsilis forme. s. q̃ nã pris ⁊ totiⁿ est eadẽ: ⁊ aia que est in elemẽtis cũ diuidit p diuisionez elntoz nõ est cõsimilium ptiũ: qm̃ illud qõ existit ex eo in rpe. s. in aialib⁹ est mortale ⁊ qõ existit ex ea in toto est non mortale: manifestũ est q̃ pars que existit ex ea ĩ toto alia est ab ea q̃ existit in pte. ergo necesse est: aut in aia que est in toto sit similis aie que est in pte: si posuerimus q̃ totũ ⁊ ps hñt idẽ iudiciũ in recipiẽdo aiam: aut vt ponamus q̃ iudiciũ totius ⁊ pris in recipiẽdo aiam nõ est idez: ⁊ illõ qõ segtur ponere eoz. s. q̃ aia q̃ est in toto est nobilior ea q̃ est in pte. Et b posito destruit argumẽtũ eoz p hoc q̃ aia existit in toto: q; existit in pte: qm̃ cuz natura aie fuerit diuersa: diuersabit ẽt nã recipiẽtis. Uũ necesse est sicut.d. vt nõ q̃libet pars eius recipiat aiaz mortalẽ sed pteo. ppie. Judiciũ igit totius ⁊ partis nõ est idẽ. ¶ Debet scire q̃ hoc ꝓtingit necessario dicẽtibus elnta esse non aiata: ⁊ qõ est ex eis in aialibus est animatũ. s. cõtingit eis dare cãz pp quã fuit ita: sicut ꝓtingit hoc dicẽtibus elemẽta aiata: sz p aiaz nobilior ẽ aia existẽti in aialibus. Sz cã data a dicẽtibus elnta esse non aiata non põt esse data a dicẽtibus ea esse aiata. s. mixtio ⁊ cõplexio ⁊ ideo visuz est nobis q̃ ponẽtibus p̃mas pfectiões aie eẽ factas a mixtione ⁊ cõplexiõe / nõ a cã extrinseca: cõtingit q̃ elnta sint aiata p aiaz equalẽ aie existẽti in aialib⁹. ⁊ Alex. videt hoc opinari in primis pfectionibus aie: ⁊ ꝓtra Arist. ⁊ ꝓtra ipsam veritatẽ: ⁊ in nullo differũt in hoc prie perfectiones ⁊ vltime. ¶ Et ideo videm⁹ q̃ ista opinio silis est opiniõi dicẽtiũ Lasuz esse: ⁊ negãtiũ cãm agentẽ. ¶ B.d. Fz rememoratione summã eoz q̃ pdixit ⁊.d. qm̃ autem neq; cognoscere ⁊c.i. manifestũ est igit ex hoc qõ dixit q̃ nõ est necesse vt sit ex elementis propter hoc qõ cognoscit ⁊ sentit: neq; etiã hoc qõ dicit q̃ mouet se est verũ.

88 Rõ Thalete.

Judicium vlis in sua nã ⁊ pticularis idẽ ẽ. Uid. 4. ph. c. 37. ⁊. 48. ⁊. 2. hm⁹. c. 9. ⁊ p̃ cc. 17

Impugnatio ratiõis Thaletis.

Documẽtũ

Negrepsile cõtra alex. 3. de aia. c. 5

Cloniã aũt cognoscere ẽ aĩe ⁊ sentire ⁊ opinari: adhuc cõcupiscere ⁊ deliberare: ⁊ oĩo appetitus aũt: ⁊ ꝑm locuꝫ motus ab aĩa in aĩalibus. Adhuc aũt augmentũ ⁊ status ⁊ diminutio. Utrũ toti aĩe vnũqd̃ q̃ hoꝫ insit ⁊ oĩ ⁊ itelligem⁹ ⁊ sentim⁹ ⁊ alioꝫ vnũqd̃ q̃ facimus ⁊ patimur: aut ptib⁹ alteris altera. Et viuere ãt vtrũ ĩ aliq̃ hoꝫ sit vno: aut ĩ plurib⁹: aut ĩ oĩb⁹: aut aliq̃ alia cã.

¶ Et q: aĩa hꝫ cognoscere ⁊ sentire: ⁊ existiare: ⁊ ẽt appetere ⁊ velle: ⁊ vlr modos desiderij. ⁊ ẽt aĩa hꝫ p aĩaꝫ motũ in loco: ⁊ ẽt augmẽtũ: ⁊ cõplemẽtũ: ⁊ diminutionẽ. Utrũ vnũqd̃ q̃ istoꝫ est totius aĩe: ⁊ p ipsaꝫ totã itelligit ⁊ sentit ⁊ mouet: ⁊ facit alios mot⁹: ⁊ actiões ⁊ passiones. Aut nõ agit ⁊ patiť: nisi p mẽbra diuersa: ⁊ actiones ⁊ passiones diuersas. Et vtrũ vita ẽ ĩ vna istaꝫ: aut in plurib⁹ vno: aut in oĩbus: aut habeat aliã causaꝫ.

89 ¶ Cũ ꝓtradixit ꝑmonib⁹ antiquoꝫ de aĩa ĩcepit hic dcl̃are q̃ ꝓmo ꝓsideradũ est d̃ aĩa ⁊ de numero actionũ eius diuersaꝫ in gñe. ¶ D. d. vtrũ oẽs pueniãt ab vna vtute. s. ab aĩa: aut agit vnãquãq̃ actionẽ eius diuersaꝫ in gñe p vtutes diuersas: aut ex diffinitionẽ ⁊ subiectũ aut ꝑm diffinitionẽ tm̃. ¶ Et. d. quia aĩa ⁊c. i. ⁊ q: aĩa hꝫ gnq̃ actiões aut passiões diuersas in gñe: Quaꝫ vna est scire ⁊ existiare. Scõa sentire. Tertia desiderare ⁊ velle. Quarta moueri ĩ loco. Quĩta augeri ⁊ minui ⁊ nutriri. Utrũ q̃libet istaꝫ actionũ diuersaꝫ ĩ genere sit totius aĩe: ita q̃ per eandẽ nãq̃ itelligit ⁊ sentit ⁊ mouet in loco: ⁊ desiderat ⁊ nutriť. ⁊ vlr agit ⁊ patiť; vnoquoq̃ illoꝫ motuum aut nõ agit aut patiť vnoquoq̃ eoꝫ nisi p virtutes diuersas ⁊ mẽbra diuersa: ⁊ mẽbra cõia eis ꝓueniẽtia. ¶ Nec igiť est opinio Aris. nõ ẽm opinať q̃ facit diuersas actiões p virtutes diuersas ⁊ vnica mẽbra tantũ. Neq̃ p vnicas virtutes ⁊ mẽbra diuersa tm̃. Nec etiã p vtutes diuersas ⁊ mẽbra diuersa tm̃. Sꝫ opinať q̃ faciat p vtutes diuersas ⁊ mẽbra vnica. s. ꝑncipaliaꝫ ⁊ mẽbra diuersa. ⁊ hoc intẽdebat cum. d. per virtutes diuersas ⁊ mẽbra diuersa. i. cuꝫ hoc q̃ agit cũ mẽbris cõuenientibus: q̃m̃ si sic non intelligeret: erit idez cum sermone Platonis. ¶ D. d. vtrum ita est in vna istaꝫ ⁊c. i. ⁊ perscrutandum est cũ hoc vtruꝫ illud q̃ dicitur vita est in vna aliqua istarum virtutũ quinq̃ aut in pluribus vna: aut in oĩbus.

Opio ari. d̃ pluralitate aiarũ. Uid̃ et. j. cõ. 91.

Uide. d̃. c. 7. de opione Platonis ⁊ ĩ cõ. h̃ imediate seq.

¶ Dicunt itaq̃ q̃ daꝫ ꝑtibile ipsaꝫ ⁊ alio q̃ dẽ itelligere: alio aũt ꝓcupiscere. Quid igiť ꝓtinet aĩaꝫ si ꝑtibilis est apta nata: nõ. n. vtiq̃ corpus. Uide ť. n. ꝓriũ magis aĩa corpus cõtinere. Egrediẽte. n. spirat ⁊ marcescit.

¶ Et quidã dicũt q̃ aĩa est diuisibilis: ⁊ q̃ ipa itelligit p hoc: ⁊ desiderat p aliũd. Quid igiť ꝓtinuat aĩaꝫ si nãlr est diuisibilis. Hoc enĩ nõ est corpus. Qm̃ existimãdũ est eẽ eꝫio scilicet q̃ aĩa ꝓtinet corpus. Et hoc demonstratur q: cum exierit ab eo putrefiet.

¶ Innuit Platonẽ qui opinať q̃ aĩa eẽntialiter diuidiť in corpore ꝑm diuisiones mẽbroꝫ quibus agit suas actiones diuersas: ⁊ q̃ nõ cõmunicanť in aliquo membro: ita q̃ pars intelligẽs est in cerebro tantũ: ⁊ desiderans in corde tantũ: ⁊ nutriens in epate. ¶ Et dixit: ⁊ quidã dicunt ⁊c. i. ⁊ quidã dicunt q̃ aĩa diuidiť eẽntialr per diuisionẽ mẽbroꝫ corporis ita q̃ intelligit per mẽbruꝫ ⁊ virtutẽ aĩa a mẽbro ⁊ a virtute quibus desiderat. ¶ D. d. quid igiť cõtinuat aĩaꝫ ⁊c. i. sꝫ si posuerimus q̃ aĩa diuidiť essentialr per diuisionẽ mẽbroꝝ in quibus existit ⁊ manifestuꝫ est p se q̃ aĩa q̃ est in singulis indiuiduis nobis est vnica: qd igiť copulat partes aĩe: ita q̃ pot̃ dici esse vna. Nõ ẽm pot̃ aliq̃s dicere q̃ hoc fit corp⁹ qd̃ copulet ptes aĩe: qm̃ magis rectũ est dicere q̃ corp⁹ est vnũ: q: aĩa est vna nõ ecõuerso. ⁊ hoc intẽdebat cũ dixit existimandũ est. n. eẽ contrariũ ⁊c. i. opinio eĩ quaꝫ habemus nãliter ĩn hoc cõtraria est huic opinioni. s. q̃ aĩa magis digna est vt fit cã copulatiõis corpis ⁊ sue vnitatis in numero q̃ vt fit corpus cã copulationis aĩe. Oẽ ẽm qd̃ est vnũ ⁊ cõtinuũ nõ est p suã materiã sꝫ p suã formã. ¶ Sꝫ q: ista argumẽtatio est q̃ſilatẽs ĩ hoc loco dcdit significationẽ manifestãt ⁊ dixit. Et hoc dcmõstrať: q: cũ exierit a corpe putrefiet. i. diuideť.

90

Oẽ qd̃ est vnũ ⁊ cõtinuuꝫ nõ est p suã mãm sꝫ p suã formã. Cõsile 4. ph. 38. ⁊ 2. hui⁹. c. 7. ⁊ 8. ⁊ 60. ⁊ 3. ph. c. 60. ⁊ alibi frequẽter.

¶ Si igiť alteꝫ aliqd vnã ipsaꝫ facit/illd̃ maxime erit aĩa. Oportebit aũt iterũ illud querere vtrũ vnũ aut multaꝫ ꝑtiũ sit. Siqdẽ. n. est vnũ pp qd nõ moꝫ ⁊ aĩam vnũ esse: si vero diuisibile: iterũ ratio queret quid est cõtinẽs illud: ⁊ sic vtiq̃ ꝓcedit in infinitũ.

¶ Si igiť est aliũd qd qd̃ facit eã eẽ vnũ/illd̃ ꝑculdubio est aĩa. Sꝫ q̃rẽdũ est de illo: vtrũ sit vnũ aut pluriũ ꝑtiũ. si igiť fuerit vnũ: ⁊ diuisibile. Tũc q̃rẽdũ est qd est illd̃ qd̃ copulat ipsuꝫ: ⁊ erũt ꝑncipia eius infinita.

¶ Si igiť corpus non facit eaꝫ esse vnũ ⁊ cõtinuam: ⁊ dixerit aliq̃s q̃ est aliud qd̃ facit eam esse vnaꝫ: dicemus q̃ illd̃ est aĩa ⁊ reuertet perscrutatio. s. vtrũ illud in se est vnum: aut plura. si vnũ: hoc est qd̃ volumus. si plura: reuertet questio quid copulat illd̃ per qd̃ copulať animat ⁊ sic infinitũ ⁊ non erit illic principiũ prime cõtinuationis. ¶ Et hoc intẽdebat cũ dixit. ⁊ principia illius erunt infinita. i. principia cõtinuationis: ⁊ vnitatis existentis in homine erunt infinita: quapropter nulla vnitas erit.

91

¶ Dubitabit aũt aliq̃s ⁊ de ꝑtibus ipsi⁹ quãpotẽtiã hꝫ vnaqueq̃ in corpe. Si enĩꝫ tota oĩa oẽ corpus cõtinet:

cõuenit ⁊ partiũ vnãquãq; ꝓtinere aliqd corporis. Hoc aũt assimilatur impossibile. Qualẽ.n.ptẽ: aut quõ intellectus ꝓtinebit: graue est fingere.

¶ Et dz homo dubitare de eius ptibus. Et q̃rere q̃ virtus dat cuilibet parti corpis eẽ. Qm̃ si tota aĩa copulat totũ corpus: oportet vt vnaquecq; partiuz copulet vnãquãq; ptem corpis. Et iste sermo est similis impossibili. Difficile est em̃ ⁊ ẽt in fingendo dicere quaz partem copulat intellectus: ⁊ quomodo.

92 ¶ Cũ dclarauit q̃ cõtingit dicẽtibus aĩaz esse diuisibilẽ oĩbus modis vt sit vna ꝓm q̃ est aĩa: ⁊ diuisibilis ꝓm q̃ hz actiões diuersas: dedit dubitationẽ sup hoc. ¶ Et.d.⁊ dz hõ dubitare de partib⁹ eius: cũ fuerit opinatus eaz hẽre partes ꝓm hũc modũ.s.vt sit diuisibilis vno mõ: ⁊ vnica alio mõ. Et q̃rere que virtus dat cuilibet istaz partiũ corpis cõtinuationẽ. Necesse est em̃ si tota aĩa copulat totũ corpus ꝓm q̃ est in eo ꝓm totũ vt vnaquecq; partiũ ei⁹ sit in vnãq̃q; parte corpis ita q̃ copulet ipsum ꝓm q̃ est in eo. ¶ B.d.⁊ iste sermo est filis ipossibili ꝛc.i.⁊ ponere q̃ q̃libet pars ei⁹ copulet vnãquãq; partem corpis: ⁊ existit in ea fere vi ipole. Intellectũ em̃ vi ipole attribui alicui mẽbro corporis. ¶ Et dcbo scire q̃ ista dubitatio non sequit hoc nisi q: nõ determinat vtrum sit vnica ꝓm subiectũ: ⁊ plura ꝓm virtutes: ita q̃ diuisio aĩe in suas ptes sit sicut pomi in odorẽ colorem ⁊ saporẽ. Aut est vna pp naturã cõmunẽ: ⁊ plura: q: ista nã hz diuersas virtutes: ita q̃ diuisio aĩe in suas partes sit sicut diuisio generis in spẽs. Qm̃ hz hũc modũ cõtingit dubitatio ꝑdicta: cũ posuerimus eam vnicã ꝓm subiectũ tm̃: nõ cõtingit hoc. Subiectũ enim partiũ eius erit vnũ tantũ: ⁊ quedã earũ erũt subiectũ quarũdaz.

Bocumẽtũ q̃ docet quõ aĩa vna sit ⁊ plures.

¶ Videnť aũt ⁊ plãte decise viuere. ⁊ aĩaliũ q̃dã icisoz tanq̃z eandẽ hãtia aĩaz spẽ: ⁊ si nõ numero. Utraq; qdẽ em̃ partiũ sensuz hz ⁊ mouet ꝓm locũ in qõdã tẽs.

¶ Et videm⁹ plãtas viuere ẽt cũ diuidunt: ⁊ sicr quedã aĩalia annulosa quasi aĩa in eis sit vna ꝓm formã: ⁊ si non est vna ꝓm numerum. Videmus q̃ vtraq; pars sentit ⁊ mouetur in loco aliquãdiu.

93 ¶ Cũ dcbit impole cõtingens sermoni q̃ tota aĩa est in toto corpe: ⁊ partes in partib⁹: ⁊ iaz dcberat ipole cõtingẽs ẽt sermoni q̃ aĩa diuiditur per diuisionẽ mẽbroz absq; eo q̃ sit in ea virtus vlis copulis corpus: incepit h cõtradicere his duab⁹ opinionib⁹. ¶ Et.d. ⁊ nos videmus plãtas ꝛc.i.⁊ signũ sup hoc q̃ ptes aĩe nõ existũt in ptib⁹ corpis est: q: nos videmus plãtas ⁊ plura aĩalia vt annulosa cũ diuidunt agit motũ vtraq; ps: ⁊ sensuz in aĩalibus: ⁊ augmẽtuz ⁊ nutrimentũ in plãtis sicut totũ: ⁊ si ps sensus eẽt in alia pte corpis ab ea in qua existit motus: tũc cũ aĩal annulosuz diuideret nõ mouetet ⁊ sentiret: sz pars eius que mouet esset alia ab ea que sentit.

Uiõ ẽt.2.de aĩa.19 ⁊.20

¶ Et sicr si ps nutritiua eẽt in plãtis ĩ pte alia ab augmẽtatiua: tũc impole eẽt vt cũ plures plante diuidunt viuerẽt: ⁊ cũ plãtarent vt viuerent. ¶ B.d. quasi aĩa sit in eis vna ꝓm formã nõ ꝓm numerũ. qm̃ si eẽt vna ꝓm numerũ: cõtingeret vt corrũpret apud diuisionẽ corpis: sicut accidit hoc in plurib⁹ aĩalibus: ⁊ in gbusdã plãtis: ⁊ si ptes aĩe eẽnt in partib⁹ corpis: cõtingeret vt cũ corpus diuideret in illas ptes: vt q̃libet earũ ageret suũ ꝓpriũ: ita q̃ pars motiua eẽt aliã a sensibili ⁊ nutritiua ab augmẽtabili. ¶ Et cũ ita sit sicut.d. neẽe est vt aĩa sit in toto aĩali vna in subiecto: ⁊ plures ꝓm vtutes: ita q̃ quedã partiũ sit subiectũ quarũdã.s.q̃ nutritiua sit sbm sensibilis tãgibilis: ⁊ tangibilis sit sbm aliozꝝ sensuũ. Et sicr q̃dã quorũdam: vt post dclarabit. Et cũ aĩa sit talis in oĩ aĩalitaut est vna in numero.s.in aĩalibus organicis: quoz pars nõ viuit post diuisionẽ: aut vt sit in eis q̃si vna in specie.s.in eis: quoz pars viuit post diuisionem: ⁊ sunt illa quoz membra sunt cõsimilia.

Aĩa ẽ vna sz sbz ⁊ plures sz vtutes. J de.s. c.7.⁊ q̃ ibi.

¶ Si aũt nõ permanẽt nullũ incõuenientẽs est: instãtia em̃ nõ hãt quibus saluẽt naturaz: sz nihilominus in vtraq; partiũ oẽs existũt aĩe partes. Et sicis speciei sunt adinuicem: ⁊ toti. Adinuicẽ quidẽ sicut que nõ separabiles sunt. Toti aũt aĩe tanq̃z diuisibili existente.

¶ Et nõ est inopinabile vt remaneãt. Mõ.n.hãt instãtia quib⁹ cõseruãt suã naturã. Sed tũ hoc nõ dat vt ĩ vnaquaq; partiũ sint oẽs res aĩe. Et sunt cõsimiles in specie adinuicẽ. Totius aũt aĩe est q: est diuisibilis.

94 ¶ Et nõ est impole vt ptes istoz aĩaliũ ⁊ plãtarũ remaneãt in agẽdo actiones toti⁹. Sã em̃ in hoc est: q: iste modus aĩalis nõ hz diuersa instãtia que appropriant actionib⁹ diuersis aĩe cũ mẽbro cõmuni officiali ĩ quo existũt in potẽtia oẽs actiões: sicut est cor cũ aliis aĩe mẽbris: vt dclaratũ est in libro de aĩalibus: sz quodlibet membruz mẽbroz istius aĩalis adaptat oĩbus actionibus anime. Et sicr quelibet pars partiuz vnius mẽbri. ¶ Et cã in hoc sic dz intelligi: qm̃ diffõ ptis mẽbri officialis nõ est diffõ totius: neẽe est cũ aĩa ipole est vt existat in aliquo aĩali ꝓpro illi aĩe nisi habeat ꝓncipiũ: vt pars eius adaptet ad hoc q̃ hz totũ ad recipiẽdũ aĩam. U.g.q̃ si cor hz naturã recipiẽdi animã: q: hz talẽ figurã: manifestũ est q̃ pars eius non recipit illã animã: q: non hz illã figurã. Unde necesse est vt cõtrariũ iudiciũ habeãt aĩalia: quoz mẽbra sunt cõsilia.s. vt illud q̃ recipit totũ recipiat pars: cũ habeat eãdẽ diffõnẽ. ¶ B.d. sz tũ hoc nõ dat ꝛc.i.sz q: iste modus aĩalis non hz corpus officiale: neq; hz mẽbra officialia: nõ est remotũ vt aĩa que est in q̃libet pte eius sit cõsimilis adinuicẽ in specie: ⁊ filis ẽt aĩe que est in toto: imo q: mẽbra eius nõ sunt officialia: necesse est vt sit sic. ¶ B.d. totius aũt anime est: q: est diuisibilis.i.eẽ aũt animã que est in reb⁹ cõsimilẽ in specie est: q: est diuisa in actu: ⁊ vnaquecq; earum agit actionem alterius.

Aia anulo/ ſoz ⁊ plāta rū vna i ac/ tu plēs i po tētia. Jdez 2.de aia.19. 20.Et.7.me ta.56.

Consistitudo autē inter aiam q̄ est in ptibus:⁊ aiam que est in toto i specie.ſ.tota aia p potentiā ⁊ diuisibilitatē nō ꝓm actū:qm̄ cum diuideturtunc nō remanebit totū:sed ipse diuisit hoc:q: ꝓpalauit alterā duarū diuisionū. Qm̄ hec ptícula:aut ꝫmōſtrat diuisionem: ⁊.q.d.cōſimilitudo aūt que est in specie inter partes:q: est diuisa in actu:totius ꝫro q: est diuisibilis.

¶Videt aūt ⁊ id principiū qd̄ est in plātis aia quedaz ēē. Hac.n.ſolū cōicāt ⁊ aialia ⁊ plāte:⁊ ipsa qdē separat a sensibili principio. Sensus aūt nihil sine hac habz.

¶Et videt ēt q̄ principiū exīs in plātis sit aliq̄ aia. In hoc enim solo cōicāt plāte ⁊ aialia. Et hoc differt a principio sensibili. Et nihil hz sensum sine isto.

95 ¶Cū ꝫdit rōnē in sermone p̄dicto sup hoc q̄ aia non diuidit essentialī p diuisionē subiecti:ex hoc qd̄ appet in plātis:⁊ iste sermo non est acceptus a rōne nisi ei q cōcedit q̄ plāte hnt aiam:incepit ꝫclarare hoc qđ. ¶Et.d.⁊ videt etiā q̄ pncipiū ꝫc.i.⁊ videt ēt q̄ principiū quo plāte nutriunt ⁊ augent sit aia. In hoc enīz principio existimant hr̄e cōicationē cū aialibus ꝓm vitā. Et ió nō dr̄ mortuū nisi aial qd̄ caret principio.i. vita:nō principio sensus ⁊ motus. ¶Et cū narrauit q̄ aialia cōicant in hoc principio cū plantis ꝓm vitā: incepit narrare q̄ plante nō cōicant eis in hoc:⁊ q̄ cōicatio sensus ⁊ motus cū nutrimēto est necessaria. ¶Et.d.hoc differt a pncipio sensibili ꝫc.i.⁊ principiū qd̄ est nutrimēti ⁊ augmenti ⁊ gnationis separat a principio sensibili in plātis:ſz principiū sensibile non separabilē ab illo:cuz oē aial nutrit ⁊ augeť. ¶Sz ꝫdrs scire q̄ necessitas essendi nutribile/aut augmētabile nō est sicut necessitas essendi calliduz: aut frigidū:aut humidū:aut siccū:aut graue:aut leue:⁊ q̄ suū esse augmētabile ⁊ nutribile est ei ꝓm q̄ est viuū ⁊ esse graue: aut leue ē ei ꝓm q̄ est corpus nāle. Qm̄ si nō fuerit sic ōterminatū non est neēpp cōicationē cū pncipio sensibili:vt pncipiū scōz sit aia.

Nō dicitur/ tuū nisi animal qd̄ caret vita nō pncipio sensus ⁊ motus. Jdē l.2.hujus cō.16.⁊ cō.3.⁊.37.

Esse nutribile ⁊ augmētabile ē ꝓm q̄ est viuū.esse ꝫro graue aut leue ē ꝓm q̄ ē corp⁹ nāle.

¶Incipit Liber Secūdus Aristo.de Anima.

¶Summa Scōi Lib.de aia:talis est.

¶A tex.primo vsq̄z ad.27.inuestigat duas anime diffōnes.
¶A.27.vsq̄z ad.51.tractat ꝫ anima vegetatiua ac eius potentijs.
¶A.51.vsq̄z ad.128.agit ꝫ aia sensitiua quo ad sensus exteriores.
¶A.128.vsq̄z in finem disputat ꝫ sensibus interioribus.

Nota solutione qōis prio posite p huius.t. cō.7.⁊.5.

Ꝑoniā aūt que ab alijs tradita sunt de anima nūc dicta sunt. Jterū autez tanq̄z ex principio redeam⁹ tentātes determinare quid est aia:⁊ que vtiq̄z erit cōmunissima ratio ipsius.

¶Hoc igit qd̄ accepim⁹ ab antiquis de anima. Modo incipiemus aliter

in determinādo animā quid est ꝓm diffinitionem: que magis comprehendit ipsam.

Cum cōtra dixit opinionib⁹ antiquoz:incepit modo querere ꝫ substātia eius. ¶Et.d.hoc igit est qd̄ accepimus ꝫc.i.hoc igit est qd̄ dixim⁹ in cōtradicēdo opinionib⁹ quas accepim⁹ de aia. ¶B.narrauit q̄ opz incipere in cognoscēdo substantiā eius:⁊ ꝓsiderare in hoc quouſq̄z sciat diffō que est magis vtilis:⁊ magis cōprehendens omnes partes anime:⁊.d.modo autē incipiamus ꝫc.i.modo aūt incipiamus loqui ꝫ anima alio modo:q: nō inuenimus ab antiquis aliquid vtile ꝫ ea:⁊ primo ꝫbemus inuenire diffinitionē que est magis vtilis oibus ptibus eius/Cognitio.n. vtilis semp̄ oz p̄cedere cognitionē ꝓpriā:⁊ sermo eius est intellectus per se.

Cognitio vtilis sp̄ oz p̄cedere cognitionē ꝓpriā. Jdē.j.cō.34.Et p ph.1.cō.57. Et.2.de gener.t.c.51. Et.3.phy.cō.2.⁊ i suo plogo ꝓmi phy. Jdem hic.13.⁊ primo phy.4.

¶Dicimus itaq̄z vnū qd̄dā genus eorū que sunt substātiam ipsam. Huius autē aliud quidez est sicut mām quia ꝓm se quidē nō est hoc aliquid. Aliud aūt sicut formaz ⁊ spēm ꝓm quā iam dicit hoc aliquid. Et tertiā que est ex his. Est aūt materia potētia. Spēs aūt endelechia. Et hoc duplr:hoc qdē sicut scia:illō aūt sicut ꝓsiderat.

¶Dicam⁹ igit q̄ substātia est vnū generū entiū. Substantiaz aūt quedā est substātia ꝓm mām:⁊ ista non est per se hoc. Et quedā est forma per quā dicit in re qd̄ ē hoc. Est autē tertia:⁊ est illud qd̄ est ex ambobus. Et materia est illa que est in potentia. Forma autē est perfectio. Et forma est duobus modis:vnus est sicut scire ⁊ alius est sicut speculari.

¶Cum voluit scire diffōnem vtem oibus partibus aie:⁊ fuit quasi manifestū q̄ collocat in genere substātie incepit diuidere quot modis dicit substātia:⁊ in quo modo est aia. ¶Et dixit q̄ substātia est vnū generū entium.i.entiuz que sunt ꝓm ante cedentiā in esset quorum anima est vnū q̄ anima nō est accidens/Ponere enim animā accidēs est impōle ꝓm q̄ dat nobis prima cognitio nāturalis. Opinamur enim q̄ substantia est nobilior accidēte:⁊ q̄ anima est nobilior omnibus accidētibus existētibus hic. ¶Et cū narrauit q̄ substantia vniuersalr ꝫdet poni genus talium istoz entium:incepit diuidere eius genera:⁊ dixit:⁊ substantiaz quedā est substātia ꝫc.i.⁊ omnia ꝫ quib⁹ dicit substātia sunt trib⁹ modis. ¶Quoz vnus est vt sit materia prima que p se nō est formata:neq̄z aliqd p se in actu: vt dictū est in primo physicoz. ¶Secūdus aūt est forma p quā indiuiduum fit hoc. ¶Tertius est illud qd̄ fit ex istis ambobus. ¶Quoniā aūt forma est:⁊ cū hoc est substātia:manifestū est enīz q: cōpl̄hēditur sensu.est aūt substātia q: est pars substātie. Et similr ps huius substātie cum auferr:auferr substantia:⁊ similr prima materia est substātia:q: est vna partiū que cuz auferuntur:auferet substan/

1

2

ꝓnēr ani/ mā accīo ē ipōle ꝓm q̄ dat nobis p̄ ma cogni/ tio nālis.

prio ph.69

Indiuiduū fit bp̄ formaz Jdē.j.7.8. 9.⁊.60.sed vide oppo/

stū.12.me/ ta.14.Et p̄ celi.92.vbi dicit q̄ per materiā. Idez octa/ uo met.5.

tia.s.in diuiduū. ¶ B.incepit describerе sbam que est fm mām:et que est fm formā:et.d.et mā est illa que est in potētia cē.i.et mā est substā tia que est in potētia.forma aūt est sba per quā perficit hec substātia que est in potentia forma. ¶ Et ista forma inuenitur duobus modis. Quoz vnus est fm q̄ est in actu:tū non puenit ab ea actio que in/ nata est puenire ab ea sicut a sciente q̄ nō vtit sua scia. Scōs est fm q̄ puenit ab ea illa actio:sicut est de sciēte qū scit. Et prima forma di/ citur prima perfectio. Scōa autē dicit postrema.

¶ Substātie aūt maxime videnē esse corpora et horum physica. Hec enīz aliorū principia. Physicorūz aūt alia quidē habēt vitā. Alia aūt nō hnt. Vitā aūt habere di/ cimus id qd p seipsuz alimentū et augmētū et decremē tum. Quare omne corpus physicū participās vita sub stantia erit. Substātia aūt sit sicut cōposita.

¶ Et corpora sunt ea que pprie dicunt substātie:et ma/ xime corpora naturalia. Ista enīz sunt principia aliorū corporū. Et corporū naturaliū/quedā habēt vitā:et qdā nō. Et dicere est vitā nutriri et augeri et diminui. Et di/ cere est vitā vt omne corpus naturale hns cōicationez in vita sit substātia fm q̄ est compositum.

3 a Nieuidē aīal hre pn cipiū augē/ di eēntialr Sz vide op positū p̄ de aīa.r.cō.39

¶ Cum demōstrauit nobis numerū substātiarū incepit declarare no/ bis que eaū sit magis digna vt habeat hoc nomen. ¶ Et dixit.et cor pora que pprie dicunt cē.i.et corpora cōposita habēt hoc nomen sba magis pprie fm q̄ est magis famosum:et maxime corpa naturalia. Ista.n.sunt principia corporū artificialiū. ¶ B.d.vnde necesse est vt omne corpus habēs cōicationē in vita.corpus naturale necesse est vt sit substātia:imo magis dignū est habere hoc nomē substātia. ¶ B.exposuit hoc nomē vita.et dixit.et dicere est vitaz nutriri cē.i.et intelligo p vitā principiū a qd est cōe omni animato.s.nutriri et au geri:et minui essentialr:et est illud qd appropriat plantis:qm̄ hoc no men vita dicebat in lingua greca :de omni eo qd nutrit et augetur animal enīz dicit de omni eo qd nutritur et sentitur. In arabico aūt videt significare idē:sed tū nō dr mortuū. b nisi aīal qd caret prin/ cipio nutrimēti et sensus insimul:non principio sensus et motus tm̄. ¶ Et.d.eēntialr:qr inuenit extra viuū aliqd qd assimilat augmen/ to et diminutionit c vt lapis:et nō est viuū. ¶ Et cum declarauit q̄ necesse est vt oē corpus hns vitā sit substātia:declarauit cuiusmodi substātia est.et.d.et.est substātia fm q̄ est cōpositū.i.et necesse est vt corpus viuū sit substātia cōposita:et est hoc indiuiduū.

¶ Quoniā aūt est corp̄ et hmōi vitā habēs: neqz vtiqz erit corp̄ aīa. Nō est.n.eoz q̄ in subiecto corp̄:magis aūt sicut sbm et mā est. Necesse est ergo aīam substātiaz esse:sicut spēm corpis physici potētia vitā habētis.

a Nieuidē aīal hre pn cipiū augē/ di eēntialr Sz vide op positū p̄ de aīa.r.cō.39

b Mortuū non dr nisi aīal qd ca/ ret pncipio nutrimēti et sensus ifil. Sz vide op/ positū p̄ de aīa.c.vlti. vbi dicit q̄ mortuū est qd caret so lo pncipio qd est vita. c Vide p̄ celi cō.22. Et p̄ de gene.38.

¶ Et qr corp̄ viuū est corpus et est tale:ipōle est vt aīa sit corpus. Corpus.n.nō est coz que sunt in subiecto: imo est sicut subiectū in mā. Vñ neē est vt aīa sit substā tia fm q̄ est forma corpis nālis hntis vitā in potētia.

¶ Cum declarauit q̄ corpus viuū est substātia fm q̄ est cōpositum ex substātia que est fm mām:et ex substātia que est fm formaz: ince/ pit querere d aīa vtrū sit substātia cōposita.s.corpus:aut fm formā. ¶ Dicere enīz aīam esse mām impōle est:et hoc manifestū est per se. ¶ Et.d.et qr corpus viuū cē.i.et aīa non est substantia fm cōpositio/ nem.Cōpositū.n.corp̄ habēs vitā nō est corp̄ viuū fm q̄ est corp̄ simplr:sz fm q̄ est tale corp̄:est igit viuū p aliqd exrīs in sbto:nō p aliqd exrīs nō in sbto. Corp̄ aūt est substātia fm q̄ est subiectū. 4

¶ Et cū dēdit ppōnes ex quib̄ cōsequit vt aīa nō sit substantia fm q̄ est corpus:sed fm q̄ est forma.d.vrī necesse est vt aīa sit substātia fm q̄ est forma corpis naturalis hntis vitā in potētia cē. ¶ Qm̄ au tem nō est substātia fm corpus:declarabit in scōa figura p illas du/ as ppōnes predictas.s.q̄ aīa est in subiecto:et corpus est nō in sub/ iecto. ¶ Qm̄ vero est sba fm formā: manifestū est ex hoc qd est sub/ stantia in subiecto:hoc ppriū est forme.s.vt sit substātia in subiecto. ¶ Et differt ab accidēte:qm̄ accīs nō est ps substātie cōposite.for/ ma aūt est pars huius substātie cōposite. ¶ Et etiā eguoce a dicit forma esse in subiecto:et accidēs esse in subiecto. b Subiectū enim accidētis est corp̄ cōpositū ex materia et forma:et est aliud existēs in actu:et nō indiget in suo esse accidēti. Subiectum autem forme non habet esse in actu fm q̄ est subiectum nisi per formam:et indiget for/ ma vt sit in actu:et c maxime primuz subiectum: qd nō denudat a forma oīno. ¶ Et ppter similitudinē inter ista errauerūt plures lo/ quentib̄:et dixerūt formā esse accidens. ¶ Et ex hoc declarabit perfe cte q̄ anima nō est substātia fm mām. Materia enim est substantia fm q̄ est sbm. Aīa aūt fm q̄ est in sbto. ¶ Et.d hns vitā in potētia: et neē est vt aīa sit sba fm q̄ est forma corpis nālis hntis vitā fm q̄ dr hre illā formā in potētia vt agat actōes vite p illam formā.

2 a Eguoce di accidēs esse in sbto: et forma eē in sbto.

b Subiz ac cidentis est ens in actu sbm forme sbalis ē ens potētia. idē p ph.63.Et 5.phy.7.et 8.p cap.de sba orbis. sz vide istā tiā de q̄ti/ tatib̄ iter/ minatis p̄ capite d sba orbis.

c Primum sbm nō ōnu dat a forma oio. Idez p̄ ph.76.et.2. phy.12.Et 3.ce.29.sed qre pmū.vi de.3.ce.57. et p̄ ph.82.

¶ d Substātia autē actus est et pfectio:hmōi igitur corporis actus atqz perfectio est. Hic autē cum dicatur du pliciter:alius autem sicut scientia:alius quidez sicut cōsiderare. Manifestum est igitur q̄ anima est actus sicut scientia. In eo enim q̄ anima existit et somnus et vigilia est. Proportionale autē vigilantia quidē ipsi cōsidera re:somnus aūt ipsi habere et non operari.

d Actus du plex prim̄ et scōs.

¶ Et ista substātia est pfectio:est igit pfectio talis corporis:et qr pfectio dicit duobus modis:quoz vnus est sicut scire:et alius sicut aspicere. Manifestum est q̄ ista perfectio est sicut scire. Qm̄ apud ipsuz est esse anime.

¶ Et vigilia est similis studio. Somnus autem est similis dispōni rei: cuz potest agere ⁊ nō agit.

5 ¶ Cum declarauit ꝙ aīa est substātia ꝓm formā: ⁊ forme sunt pfectiones habētium formas: ⁊ sunt duob⁹ modis: incepit demonstrare ꝙ pfectio est in diffōne anime quasi genus. ¶ Et.d.⁊ ista substātia est pfectio ⁊c.i.⁊ q: substātia que est ꝓm formā est pfectio corpis habētis formā: ⁊ iam declaratū est ꝙ anima est forma: necesse est vt anima sit pfectio talis corporis.i. pfectio corpis nālis habētis vitā in potētia ꝓm ꝙ perficit ꝓ ipsam. ¶ Et cū declarauit ꝙ aīa est pfectio: declarauit ꝓm quot modos dicit pfectio: ⁊.d.⁊ perfectio est duob⁹ modis ⁊c.i.⁊ q: pfectio est duob⁹ modis: quoꝝ vnus est sicut sciētia existens in scientē: quādo nō vtit sua sciētia: ⁊ alius est sicut sciētia existens in sciente quādo vtitur ea. ¶ B. incepit demōstrare ꝓm quē modum istoꝝ duoꝝ dicit ꝙ anima est pfectio: ⁊.d. manifestū est ꝙ ista pfectio est sicut sciētia.i. ⁊ q: iam declaratum est ꝙ anima est pfectio corporis nālis: ⁊ perfectio dicitur duobus modis: manifestum est ꝙ perfectio qua est animatum: ⁊ differt a corpore non animato est existens in eo sicut scientia in sciente.

2 ¶ B. dedit rōnem super hoc: ⁊ dixit: qm̄ apud ipsum est esse anime.i. qm̄ apud esse istius perfectionis in animato inuenitur anima non apud esse alterius perfectionis. ¶ Et cuz demōstrauit ꝙ perfectio accepta in diffōne anime que est substātia anime est illa que est quasi sciētia existēs in sciente quādo nō vtitur ea: dedit exēplum sup hoc. ¶ Et.d.⁊ vigilia est similis ⁊c.i.⁊ cum aīal fuerit dormiēs: tūc anima erit in eo ꝓm primā pfectionē: ⁊ hoc est sile esse scientie in sciente in tpe in quo nō studet: ⁊ nō est sile esse ignorātie in nō sciente. Manifestum est enim ꝙ animal apud somnū hz animā sensibilem sed non vtitur sensu: sicut sciens hz sciam: sed non vtit ea. Dispositio autem anime apud vigiliā in animalibus est similis scie in sciēte qm̄ vtitur ea. ¶ Et hoc est in anima sensibili. Anima aūt nutritiua nunq̄ inuenitur in animalib⁹ nisi ꝓm postrema pfectionē. ¶ Nisi aliquis ponat ꝙ sit quidā modus alaliū qui nō nutrit in aliquo tpe.s. in tpe i quo manet i lapidib⁹: ⁊ rane magnet: q̄ mhil thesaurizāt: ⁊ manēt tota hyeme in lapidib⁹: ⁊ sic plures serpētes. ¶ Et ꝓm hoc erit hoc cōe aīe sensibili nutritiue ea dēmōstrātione. ¶ Et si nō: tunc pfectio accepta in eis erit ꝓm equocationē. ¶ Et quocunq̄ mō sit: qm̄ intellecta fuerit diuersitas inter vtrūq̄: tūc nō nocebit hoc accipere indiffinite in hac diffōne cū sit ipse aliter. ¶ Et.d.⁊ somn⁹ sicis dispōni rei ⁊c. idest positio aīe apud somnū in aīalibus est sicis dispōni rei in tpe i quo pōt agere: sz nō agit: ⁊ hec est descriptio prime pfectiōis: ⁊ ex ea intelligit descriptio postreme perfectiōis: ⁊ est dispositio rei per quaz ens agit aut patit in tpe in quo agit aut patitur.

Documētū

Aīa nutritiua nūq̄ inuenit in aīalibus nisi ꝓm postremā pfectionem. Jdē.S. ph. 20.⁊ h.j.14 Et.3.6 aīa. 44.59.

Vide ꝙ hoc ifra cō.30. Et cō.5. tertij huius.

¶ Prior aūt gnatione in eadem scientia est. Vn̄ aīa est primꝰ actus corpis physici potētia vitā hntis. Taīe aūt qd̄cūq̄ sit organicū: organa aūt ⁊ plātaꝝ ptes sunt: sz penitus simplices vt folīū fructiferi cooperimentū fructi-

ferum

ferum autem fructus. Radices vero ort similes sunt: vtraq̄ enim trahunt alimentuz.

¶ Et scientia in eodez antecedit in esse: ⁊ ideo aīa est prima pfectio corpus nālis habentis vitaz in potentia: ⁊ est ꝓm ꝙ est organicū: ⁊ partes plantaruz sunt ēt organica: sed valde simplicia. Vt.g. ꝙ folia sunt cooptoria ⁊ vestes fructibus. Radices aūt similes sunt ort: qm̄ istī duo modi cōtrahunt cibum.

6 ¶ Cum declarauit ꝙ genus aīe est perfectio que est quasi scia exns in scientē: qm̄ nō vtit ipsa: incepit narrare ꝙ ista pfectio pcedit in eē sēdam pfectionē: ⁊ ꝙ pp hoc dz adiungi in diffōne ꝙ aīa est prima perfectio corporis nālis hntis vitam in potētia. ¶ Et.d.⁊ scia in eodem ⁊c.i.⁊ pfectio que est quasi scia precedit in eē in indiuiduo secūdam pfectionē que est quasi studiū. ¶ Et cū narrauit hoc incepit narrare ꝙ pp hoc dixerꝰ hanc intētionē dicere in diffōne: vt per primā distinguat a pfectione postrema. ¶ Et.d.⁊ iō aīa est pfectio prima ⁊c.i.⁊ ideo dicēdum est in diffōne aīe ⁊c. ¶ B.d.⁊ est ꝓm ꝙ est organicum: ita cecidit in scriptura locus albus: ⁊ est corpꝰ ꝓm ꝙ est organicum.i. corpꝰ hntis vitaz in potētia est primū organicū corpꝰ. ¶ Et cum narrauit ꝙ oē corpus viuū est organicum: ⁊ hoc fuit manifestū in animalibus: sed latuit in plantis: incepit demonstrare ꝙ organa existunt etiam in plantis. ⁊.d.⁊ partes plantarum sunt etiam organica ⁊c.i.⁊ sermo eius in hoc est manifestus. ¶ Et hoc qd̄ dixit de plantis manifestū est: folia enīz ita sunt de plantis: sicut corium in aīalibus: ⁊ radices sunt sicut os: qm̄ vtrūq̄ cōprehēdit cibū: ⁊ hoc intēdebat cū.d. qm̄ istī duo modi cōtinēt cibū. s. radices ⁊ os: ⁊ alia ventriculā que transeūt ad ipsa.

Documētū

Jdē.J.38.

¶ Si aūt aliqd cōe in oī aīa opz dicere. Erit vtiq̄ actus primꝰ corpis organici physici. Vn̄ nō oz querere si vnū est aīa ⁊ corpꝰ: sicut neq̄ cera ⁊ figura: neq̄ oīo vniuscuiusq̄ mā ⁊ id cuiꝰ est mā. Vnū enīz ⁊ eē cuz multiplīr dicantur: qd̄ ꝓprie est: actus est.

¶ Si igit aliqd vle dicendū est in oī aīa: dicemꝰ ꝙ est ꝓma pfectio corporis nālis organici. ¶ Et ideo nō est pscrutāduz vtrū aīa ⁊ corpus sint idē: sicut nō est pscrutandū hoc in cera ⁊ figura: neq̄ in ferro ⁊ figura: neq̄ vlr in mā cuiuslibet: ⁊ in illo qd̄ hz illā materiā. Vnum enīz ⁊ ens cū dicunt plurib⁹ modis pfectio: est illud de quo dicit hoc prima intētione.

Diffō cōis anime.

7 ¶ Cum declarauit hoc: dixit. si igit aliqd vle ⁊c.i. si igit pole ē diffinire aīam diffōne vli: nulla diffō est magis vlis q̄ ista: nec magis cō-

Cōmē. Auer. sup anima. F

uenienſ ſbe aĩe: ⁊ eſt ꝙ aĩa eſt prima pfectio corpis nãlis organici. ¶ Et induxit hunc ſermonẽ in forma dubitationis: cum. d. ſi igitur dicendum eſt ⁊c. excuſando a dubitatiõe accidente in partib⁹ illius diffinitiõis. Perfectio enim in aĩa rõnali ⁊ in aliis virtutib⁹ anime ſe re dicit pura equiuocatiõe: vt declarabit poſt. Et ideo põt aliquis dubitare ⁊ dicere ꝙ aĩa nõ hz diffõnem vrem. ⁊ iõ. d. ſi igit ⁊c. q. d. ſi igitur fuerit pceſſum nobis ꝙ poſſe eſt inuentre ſermonẽ vrem cõ/ prehẽdentẽ oẽs ptes aĩe erit ille ſermo iſte.

Bocumẽtũ Perfectio ſ aĩa rõali ⁊ ĩ aliis vtuti/ bus aĩe dr ſtr pura eq/

2 uocatione. Idẽ. j. c. 30. Et. 3. d aĩa cõ. 5. contra Alex.

¶ Deinde. d. ⁊ ideo nõ eſt perſcrutandum ⁊c. i. ⁊ cum declaratũ eſt ꝙ aĩa eſt prima pfectio corporis nãlis: ⁊ ꝙ animatũ nõ hz hoc eſſe niſi ex eo ꝙ hz aĩam: nõ eſt dubitãdũ a quo aĩa ⁊ corp⁹ cũ ſint duo fiãt idem: ſicut nõ eſt dubitãdum hoc in cera ⁊ in ferro cũ figura exiſte in eis: ⁊ vlr in mã cuuſliber: ⁊ in re que exiſtit in illa mã. ¶ Nec enim noĩa. ſ. vnum b ⁊ ens ꝛz dicãtur pluribus modis: tñ prima perfe/ ctio in omnib⁹ iſtis. ſ. forma magis digna eſt vt habeat hoc nomen ſ. vnum ⁊ ens: ꝗ illud qd eſt cõgregatũ ex mã ⁊ forma. Congregatum enim nõ dicit vnum niſi per vnitatẽ exiſtentẽ in forma. Materia eĩ nõ eſt hoc niſi per formam. Et ſi mã ⁊ forma eſſent in cõpoſito exiſtes in actu: tunc cõpoſitum non diceret vnum: niſi ſicut dicit in rebus que ſunt vnum ſm cõtractum ⁊ ligamẽtum. Modo aũt c qr mã non differt a forma in cõpoſito: niſi potẽtia: ⁊ ꝓpoſitũ nõ eſt ens in actu niſi p formã: tũc cõpoſitũ nõ dr vnũ niſi qr ſua forma eſt vna. ¶ Et quaſi innit p hoc rõnem ꝓtingentẽ dicentib⁹ ꝙ aĩa eſt corp⁹. Et eſt quo illud qd aggregat ex aĩa ⁊ corpore fiat vnum.

a Nõ eſt dubitãdũ quo ex aĩa ⁊ cor peſiat vnũ. Sz vide op poſitũ p de aĩa. 1. cõ. 92 ꝓtra Plonẽ vbi hoc fuit dubitatũ.

¶ Uniuerſalr qd ez igit dcũ eſt qd ſit aĩa. Eſt enim ſba q̃ ſm rõnem. Hoc aũt eſt qd qd erat eſſe hmõi corpis: ſicut ſi aliqd organoꝝ/ phyſicũ eſſet corpus: vt dolabra. Erat qdẽ enim dolabre eſſe ſba ipſius: ⁊ aĩa hec. Diuiſa aũt hac nõ vtiqz amplius dolabra erit: niſi equoce: nũc aũt eſt dolabra. Non enim hmõi corpis qd quid eſt eſſe ⁊ ratio anima. Sed phyſici hmõi corporis habentis in ſeipſo principium motus ⁊ ſtatus.

b Ens ⁊ vnũ p pri⁹ dicũ tur ꝗ ſoia ꝗ d gregato oppm vr/ dicere. d. c. 3. Sz. 2. ph. c. 4. Et. 7. metha. c. 7. ⁊. 8. me. c. 7. idẽ hr ſicut hic.

c Mã non dr a ſbia in ꝓpoſito niſi potẽtia. Vide iõ. 10. metha. 23.

¶ Iam igit dixim⁹ qd eſt aĩa vlr: ⁊ eſt ſba ſm hanc intentionem. ſ. ſm illud qd hoc corpus eſt: qd eſt quẽadmodum ſi aliqd inſtrm eſſet corpus nãle: vt ſecuris: tunc acumẽ ſecuri eſt ſba: ⁊ eſt aĩa ſm hanc intentõem. Et iõ cum illud eſt abſtractũ nõ erit ſecuris poſt: niſi equoce. Materia aut erit ſecuris poſt. anima non eſt quidem talis corporis: ⁊ intentio eius ſm corporis talis nãlis habentis principium motus.

S ¶ Cum predixit ꝙ aĩa eſt ſba: deinde declarauit ꝙ eſt forma ⁊ pfectio: incepit hic inducere modum per quem põt accidere certitudo ꝙ forme naturales ſint ſbe: ⁊ hoc eſt neceſſariũ in hoc loco. ¶ Et. d. igitur diximus ⁊c. i. declaratũ eſt igitur ex hoc qd dixit quid eſt aĩa vlr: ⁊ ſm ꝙ dixit in hac diffõne: aĩa eſt ſba ſm intẽtionem p quã dicimus in re per quã hoc corp⁹ nãle eſt ſba nõ alio modo.

¶ Deinde. d. exẽplum de corporib⁹ artificialib⁹: ⁊ fecit diſtinctiam in hoc inter corpora nãlia ⁊ artificialia. Eſſentie enim rerũ artificialiũ ſunt accidens ⁊: ideo exiſtimauerũt qui dã ꝙ ita eſt de eſſentijs corporum nãlium. ¶ Et. d. quẽadmodũ ſi aliqd inſtrm ⁊c. i. ⁊ forme ⁊ eẽntie corporum nãlium ſunt ſbe: qm̃ quẽadmodũ ſi aliqd inſtrm eſſet corpus nãle: vt ſecuris. i. ſi imaginati fuerimus ipſum eſſe ens nãle: tũc acumen ſecuris eſſet ſba eius. ¶ Deinde dedit rõnem ſup hoc: ⁊. d. ⁊ ſiſ/ iſta cum abſtracta eſt ⁊c. i. ⁊ neceſſe eſt in ſecuri ſi eẽt ens nãle vt eĩ⁹ acumen eẽt ſba. Securis enim nõ dicitur niſi illud qd cõgregatũ eſt ex mã. ſ. ferro ⁊ forma que eſt acumen: ⁊ ſi acumẽ auferat ⁊ eſſet ſecuris corpus nãle: tunc ſecuris nõ eẽt: qr mã ⁊ forma non eẽt niſi dicẽretur ſecuris equiuoce. Et illud pro cuius ablatione aufertur hec ſba eſt ſba: eſt enim pars eius. Pars aũt ſubſtãtie eſt ſba. ¶ Deinde d. mã autẽ erit poſt ſecuris. i. mã aũt qr ſecuris eſt corpus artificiale: hz acumẽ ſit ablatũ ab eo: tñ poſt dicẽt ſecuris pr ſuam figuram: figura enim que propria eſt ei eadẽ eſt in ea cuz acuitate ⁊ ſine. ¶ Et hoc qd. d. manifeſtabit ex hoc qd dico. ¶ Manifeſtum eſt enim pr ſe ꝙ hoc nomẽ ſecuris ſiue fuerit nãle ſiue artificiale dr de illo cõgregato: ex illo qd eſt quaſi forma in eo ⁊ ex eo qd eſt quaſi mã. ¶ Et ⁊ manifeſtum eſt per ſe: ꝙ ſecuris dicit de aliquo indiuiduorũ ſubſtãtie. ¶ Et ſic neceſſe eſt vt hoc nomẽ qd dicit de eo ſm ꝙ eſt indiuiduum ſubſtãtie ſit dictũ de eo ſm materiã ⁊ formã inſimul. ¶ Unde neceſſe eſt vt vtrũqz ſit ſba: partes enim ſubſtãtie ſunt ſba. Et ſic neceſſe eſt cũ fuerit forma ablata: ⁊ hoc nomẽ auferat ab ea. ſ. nomen qd demonſtret ipſum ſm ꝙ eſt indiuiduũ. Aut dicam⁹ ꝙ hoc nomen nõ dicit de eo niſi ſm mãm tm̃. U. g. ſm ꝙ eſt corpus ferreum: ⁊ tunc forma erit in eo ſm accidẽs: ⁊ tunc neceſſe erit ſi forma fuerit ablata vt hoc nomẽ quod dicitur de ea ſm ꝙ dicit indiuiduum ſubſtantie remaneat. ¶ Sed qr forme rerum naturaliũ cum fuerint ablate auferentur materie: ⁊ nullũ ens remanet niſi equiuoce: neceſſe eſt cum poſuerim⁹ ſecurim eẽ corpus naturale: ⁊ ablata fuerit acuitas que eſt in ea quaſi forma/ vt auferat materia ⁊ nõ remaneat ens. Cum igitur forma fuerit ablata ſm hanc intentionẽ: ſtatim auferetur hoc nomen ſecuris qd demonſtrat ipſum ſm ꝙ eſt indiuiduũ ſbe: quoniam per ablationem forme auferat mã: ⁊ cum mã ⁊ forma auferũtur nihil remanet de eis que demonſtrant per hoc nomẽ ſm ꝙ demõſtrat aliqd indiuiduum ſbe: niſi ſit aliqd indiuiduum: ⁊ tunc nõ dicit ſecuris niſi equiuoce. ¶ Forme igitur nãles ſbe ſunt: qr cum ablate fuerint aufertur nomẽ qd demõſtrat ens ſm ꝙ eſt indiuiduũ ſbe. Et ſimilr diffinitio que eſt ſm illud nomẽ: qr auferunt gen⁹ ⁊ differẽtia: quoꝝ vnum demõſtrat mãm ⁊ aliud formã. U. g. ꝙ cum ſenſus auferitur a carne non remanet caro niſi equiuoce: ſicut caro mortui. ¶ Forma aũt artificialis nõ. Quia cuz auferr mã: ſed remanet noĩe ⁊ diffõne: qm̃ cum figura ſecuris aufertur remanet ferrum idem ſicut ante: noĩe ⁊ diffõne: ⁊ neẽe ẽ ⁊ recte vt remaneat nomẽ eĩ⁹. ſ. ſecuris qd demõſtrat hoc inſtrm. ſ. qd eſt indiuiduũ ſbe: hz acuitas auferatur.

2 Scõo phy. 7.

Illũ ad ab/ lationẽ cui⁹ auferr ſba/ ẽ ſba. Idẽ. ſ. c. 2. qd quo ſit intelligẽdũ. Uide. 8. meta. c. 5.

Cum forme rerũ nãlium auferũt: auferunt mãe ipſorũ. Sed vide oppm ꝗ phyſi. 81. vbi dicit ꝙ mã eſt ingenerabilis ⁊ incorrupti/ bilis.

Gen⁹ ẽmõ/ ſtrat mãm ⁊ dr̃ia formã. Uide. 7. meta. 43. ⁊ p. ſimo met. 17. 2. cẽ. 49.

Nomẽ in rebus nãlib⁹ p̃ de forma scõ ꝛ ꝯgregato. Uide cãz. S.met. cõ.7. In rebus aũt artificialib⁹ p̃ dr̃ nomẽ de mã ꝛ secundario de cõgregato. Iz vide oppm 5.me.c.14. ꝛ.7.me.cõ. 18.vbi dic ꝙ nomẽ accidentale p̃ signiat foiaz ꝛ scõo sbm.

a Mã nulluz hz eẽ in actu ĩ reb⁹ nãlib⁹ ꝓz ꝙ est mã. Uid 2.phy.12.p̃ physi.76.3. cc.29.7.metra.8. Et p̃ ca.6 sba or. Et p̃ ph.69

9 Indiuiduũ nõ est idiuiduũ nisi per formã. Idez 8.cõ.7.p̃ de aia.9.

¶ Et hoc fuit q: nomẽ dr̃ in rebus nãlibus primo ꝯ forma: ꝛ scõo ꝯ cõgregato. In rebus aũt artificialib⁹ ecõtrario. ſ. q: primo de mã: ꝛ scõo de cõgregato. In rebus igitur artificialib⁹ demonstrat indiuiduuz sbẽ ꝓm suam primã significationẽ: q: significat mãm: ꝛ in reb⁹ indiuiduis sbẽ nãlibus demõstrat ipsuz ꝓm suaz primã signiationẽ: qm̃ signat formã. Hoc.n. indiuiduũ nõ est hoc nisi p suã formã: nõ p suaz mãm. ¶ Mã enim a nullũ hz esse in actu in reb⁹ nãlibus ꝓm ꝙ est mã: ꝛ nõ est in actu nisi merito forme: ꝛ hoc valde manifestat in sbrmis rerum simpliciũ: qm̃ cũ forma fuerit ablata nihil remanet. Et in rebus artificialib⁹ nihil est hoc nisi per suaz mãm: nõ per suã formã: ꝛ sic declarabit tibi dria inter nãlia ꝛ artificialia. Et intelliges hoc qõ dixit Arist. ꝛ aufert dubitatio que inducit credere ꝙ forme sint accidẽtia. ¶ B.d. aia enim nõ est ꝛc̃.i. ꝛ est de aia ecõuerso acuitati. Nomen enim aufert ab aiato p ablationẽ aie: ꝛ remanet in securi: Iz acumen aufert. Aia.n. nõ est talis corpis in quo ẽ acuitas. ſ. corpis artificialis organicit sed nãlis: ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit italis: ꝛ hoc qõ.d. pncipiũ mot⁹ ꝛ getis est diffõ corpis nãlis.

¶ Cõsiderare aũt ꝛ in ptib⁹ opz qõ dcm̃ est. Si enim eẽt oculus aia: aia vtiqz ipsius visus esset. Nic enim sba est oculi que est ꝓm rõnem. Oculus aũt mã visus est: quo deficiente nõ est oculus nisi equoce: sicut lapideus aut depictus. Opz igit accipe qõ est in pte in toto viuente corpe. Proportiõaltr nãqz se hz sicut ps ad ptẽ tot⁹ sensus ad totuz corpus sensitiuũ ꝓm ꝙ hmõi.

¶ Et ꝓsiderãdũ qõ dr̃ de hoc in mẽbris ẽt. Oculus.n. si eẽt aia: tũc visus eẽt aia et⁹. Iste.n. est sba oculi que ẽ ꝓm suã intentiõez. Et corpus oculi est mã visus: q cuz deficit nõ dicet oculus nisi equoce: sicut dicit de oculo lapideo. Et accipiendũ est illud qõ dicit de pte in toto corpore. Proportio enim partis ad partem est sicut totus sensus ad totum sensibile.

¶ Cum declarauit ꝙ ita est aia de corpore sicut forma in mã: forma enim in corpibus naturalib⁹ magis hz nomen sbẽ q̃ materia: ꝛ ꝙ indiuiduũ nõ sit indiuiduũ: nisi per formaz: q: nõ est indiuiduũ: nisi ꝓm ꝙ est ens in actu: ꝛ est ens in actu per suam formã: non per suam materiã. Et q: declarauit hoc rõnet vult modo declarare hoc exẽplo. ¶ Et. d. ꝛ ꝓsiderandũ est ꝙ dictũ est in mẽbris. i. ꝛ hoc qõ dictũ est in aia: qm̃ est sba: q: cum aufert: auferr nomen ab aiato: ꝛ verificatur in mẽbris habẽtib⁹ ppzie virtutes pticulares aie sensibilis. ¶ Deinde. d. exemplũ de hoc in oculo: ꝛ. d. oculus enim si esset aia ꝛc̃.i. qm̃ proportio visus ad oculuz est sicut proportio aie ad corpus: si igitur fuerimus imaginari ꝙ oculus esset animal: necesse esset vt visus esset anima eius: visus enim tunc esset substãtia aie. ꝓm illud qõ

est: ꝛ oculus eẽt materia illius aie. ¶ Deinde. d. qui cuz deficit ꝛc̃.i. ꝛ q: manifestum est de visu ꝙ cum deficit non remanet oculus post nisi equiuoce: sicut oculus factus ꝯ lapide: aut formatus in parietẽ: q: nõ hz de intẽtionẽ oculi: nisi tãtum figuraz. Et ꝙ visus est substãtia oculi. Manifestũ est ꝙ anima dz habere talem dispositionẽ cum corpe. ſ. ꝙ cũ aufertur aufert nomen ab aiato: ꝛ nõ remanet aiatuz nisi equiuoce. U.g. q: cũ aiãlitas fuerit ablata ab aliquo indiuiduo nõ remanet aiãl nisi equoce: quapp aia est substãtia.

¶ Et q: Arist. posuit primo ꝙ ita est de parte sicut de toto. ꝛ ꝙ possibile est vt habem⁹ certitudinẽ de toto ꝓsiderãdo hoc ꝯ partibus: incepit declarare modum vt iudiciuz totius ꝛ partis sit idem in hoc loco: ꝛ. d. cõparatio enim partis ad partem ꝛc̃.i. ꝛ necesse est vt ita sit de toto sicut de parte in hac intentione: qm̃ cõparatio alicuius mẽbri apud suam formaz particularẽ sensibilez in essendo: substantiaz illius membri/est comparatio totius sensus ad totum corpus sensibile. ¶ Et hoc qõ. d. manifestuz est. Comparatio enim visus qui est pars sensus ad oculum est sicut comparatio totius sensus ad totum corpus: ꝛ quia comparatio est eademꝛ visus est substantia: igitur anima erit substantia.

2

Uide ꝓsiẽ p̃ celi.19.4. phy.37.p̃ d aia.88.scõo celi.59.

¶ Nõ est aũt id potentia viuẽs qõ abijcit animã: sz id qõ ipsam hz Semẽ aũt ꝛ fructꝰ potentia hmõi corpus est. Sicut qdez igit incẽtio ꝛ vigilãtia actus: vt autem visus ꝛ potentia organi/anima. Corpus autem qõ potentia est. Sed sicut oculus pupilla ꝛ visus: ꝛ ita anima ꝛ corpus animal.

potentia

¶ Et illud qõ hz potẽtiã vt viuat nõ est illud a quo ablata est aia: sed illud qõ hz aiaz. Semẽ aũt ꝛ fructꝰ sunt in potentia corpis tale. Qm̃ sicut secare ꝛ aspicere sunt pfectiones: ita vigilie. Et sicut visus est potẽtia instrumenti anima. Corpus autem est illud qõ est in potentia. Et sicut oculus est visus ꝛ membrum: ita animal est anima ꝛ corpus.

nõ mri

¶ Quia accepit in diffinitõe anime potẽtiã que dicit quasi equoce: incepit declarare quã intentionẽ intẽdit: ꝛ cõplet declarationẽ illi⁹ ꝛ prime ꝛ secũde intẽtionis hoc modo declarationis: a quo mõ incepit. ſ. exemplariter. ¶ Et. d. ꝛ illud qõ hz potentiaz vt viuat ꝛc̃.i. ꝛ cum dicim⁹ in corpore. ſ. ꝙ est qõ hz potẽtiam vt viuat: nõ intendimus per hoc sicut dixim⁹ in eo qõ nõ hz habituz ꝛ formã quib⁹ põt agere ꝛ pati: quẽ admoduz dicimus ꝙ semẽ ꝛ fructus hñt potẽtiam vt viuant: ꝛ ꝙ sanguis menstruosus hz potẽtiam vt sentiat aut moueatur: sed dixim⁹ hoc in hñti aiam in actu quasi agit aut patit: sed in illo tempore neqz agit neqz patitur sicut aiãl dormiens. ¶ Et cuz demõstrauit hoc de potẽtia que est prima pfectio dedit drĩam inter istam potẽtiaz que nõ est aia in suo esse: ꝛ incepit ẽt declarare exẽ/

1

quasi p̃ a in. Hom. aut pomat

plariter dīam inter primā pfectionē in rebus habētibus formas: & secūdaz. ¶ Et.d. & sicut abscidere &c.i. & sicut abscindere in securi: & aspicere in oculo sunt postreme pfectiones ista ꝛ reruz: ita vigilia est postrema pfectio aīalis sensibilis. ¶ Et.d. hoc: qz manifestū est q̄ pportio abscisionis ad instrumētuz qm̄ abscindit: & aspect⁹ ad oculum qm̄ aspicit: est sicut pportio actionis sensuum ad aīal in vigilia. Vigilia.n. & vsus sensuuz: & sic ista dispō est postrema pfectio oculi sic vigilia est postrema perfectio animalis.

2 ¶ B.d. & sicut vsus est potentia instrī: sic est aīa.i. & sicut vsus qm̄ aīa nō vtitur ipso dr̄ esse potētia qua oculus videt: ita dicum⁹ q̄ aīa est potentia qua aīal viuit: qm̄ aīa non agit per illas actiones anie. ¶ B.d. corpus aūt est illud qō est in potētia. i. corpus aūt aīalis est illud qō recipit illaz potētiam: aut qō dr̄ illam virtutē habere. & dr̄ potētia: qz qm̄z agit & qm̄z nō: & dr̄ potentia in tpe in quo nō agit. ¶ B.d. sicut oculus est mēbrū & vsus: ita aīal ē aīa & corpus: idest & sicut hoc nomen oculus dicit de illo membro qō est corpus compositū & de virtute visibili que est in eo: ita aīal dr̄ de aīa & corpore: & sermo eius in hoc capitulo est manifestus.

¶ Q: quidez igitur nō sit anima sepabilis a corpe: aut partes quedā ipsius si partibilis apta nata est: nō ima/ pīfestū est. Quarūdaz entz actus partiū ipsaz. At vero quasdaz nihil phibet: pp id qō nulli⁹ corpis sunt act⁹. Ampli⁹ aūt imanifestū si sit corpis act⁹ aīa sic nauta nauis. Figuralr qdē igit sic ōtermiet & describat de aīa.

¶ Quoniaz aūt aīa nō est abstracta a corpore: aut pars eius si inata est diuidi: nō latet. Est entz quarūdā ptiuz pfectio. Sed nihil phibet vt hoc sit in quibusdaz ptib⁹: qz nō sunt pfectiōes alicui⁹ rei ex corpore. Et cuz hoc nō declarat vtruz aīa corpori sit: sicut gubernator nauī. Scōm igitur hunc modū determināduz est hoc de aīa fm exemplū & descriptionem.

11 ¶ Cum accepit in diffinitiōe aīe vniuersali q̄ est perfectio corporis naturalis: incepit declarare quātuz apparet ex hac diffinitione de abstractiōe: aut non abstractiōe. ¶ Et.d. qm̄ autē aīa &c.i. qm̄ manifestuz est ex hoc qō dictū est in diffinitiōe animet q̄ impossibile est q̄ anima sit abstracta a corpore: aut fm oēs partes: aut per aliquā partem eius si innata est diuidi nō latet. Apparet enim q̄ quedam virtutes sunt perfectiones partiuz corporis fm q̄ forme naturales perficiūtur per materiā: & tale impossibile est vt sit abstractum ab eo per qō perficitur. ¶ Deinde. d. sed tamē nihil prohibet &c.i. sed hoc manifestuz non est in omnibus partibus eius: cum sit possibile vt aliquis dicat q̄ quedaz pars eius nō est perfectio alicuius membri corporis: aut dicat q̄ ꝛ sit perfectio: tamē quedaz pefectiones possunt abstrahi: vt perfectio nauis per gubernatorē. Propter igit

Quomodo/ aīa sit aīa corpis act⁹ sicut nauta nauis.

hec duo nō dr̄ manifestū ex hac diffōne: q̄ oēs ptes aīe psit abstrahi. ¶ Et Alex. dicit q̄ ex hac diffōne apparet q̄ oēs partes anime sunt nō abstracte: & nos loq̄mur de hoc: qm̄ loquemur de virtute rōnabili. ¶ B.d. fm igit hūc modū &c.i. tanta igit cognitio est data a talibus diffōnibus que inducte sunt exēplariter: & p̄z fm oēs vles: sicut nos fecimus hic.i. q̄ nō notificāt rē perfecta notificatiōe: quouscz apparent ex ea oīa cōuenientia illi rei: & ideo cū perscrutati fuerimus de vnaquaq̄ partiū aīe fm diffōnem ppriam cuilibet: apparet tūc intētio & alie intētiones: querendaz in anima. Cap. 2.

Uide p̄ sllo 4. ph. c. 31. 4. celi. 2. Et p̄ de aīa. cō. 71. & h cō. se quēti e. t. & cō. 13.

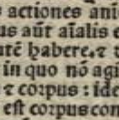

Quoniā aūt exīcertis quidē manifestiorib⁹ aūt fit certū & fm rōnem notius. Tentandū est iterū sic aggredi de ipsa. Nō enī solū: q: opz diffinitiuā rōnē ostendere sicut plures terminoꝛ dñt: sz & causaz inesse & demōstrare. Nūc aūt sicut pclōnes rōnes terminoꝛ sunt. Utqd est tetragonismus. Eqle altera pte lōgior orthogoniū eē eqlaterale. Talis aūt terminus rō pclōnis. Dicēs aūt qm̄ tetragonism⁹ est medie inuētio rei cām dicit.

¶ Et q: res manifesta q̄ est magis ppinq̄ i sermone ad itelligēdū est ex reb⁹ latēib⁹: sz magis apparēter. Que rēdū est ēt vt tali cursu curram⁹ in aīa. Opz igit vt sermo diffinitēs/ nō tm̄ demōstret qd est res: sz ēt cā erit iuēta & manifesta ex eo. Modo aūt itēnōēs diffōnū sunt quasi premisse. V. g. quadratura: & est inuenire superficiē rectoꝛ anguloꝛ equaliū laterū equalez longo. Et ista diffinitio est intētio cōclusionis. Dicēs aūt quadratura est inuenire mediū in re narrauit causam.

Quia cognitio acquisita ex hac diffinitione nō sufficit in cognitiōe substātie cuiusliber partis aīe: qm̄ h diffinitio ē vlis oibus partib⁹ aīe: & dicta de eis multiplr: & tales diffōnes nō sufficiūt a in cognitiōe rei pfecte: cū fuerint vles vniuoce: nedū cum sint vles multiplices. Querēdū est enī post ad sciēdū vnāquāq̄ partium que collocat sub illa diffinitione cognitione ppria: cum diffōnon b dicat de eis vniuoce. Incepit igit hic demonstrare viaz ad cognitionē diffōnuz q̄ appropriant cuilibet partiū in rebus ignota/ tis: & causaz pp quā non sufficiūt diffōnes in talib⁹ rebus. ¶ Et.d. & qz res manifesta q̄ est magis ppinqua &c.i. & qz via nālis in cognitione causarū ppinquarū rebus est ire c de latētibus apud nām apparentib⁹ apud nos: & est ire de posterioribus in esse ad priora: vt dictū est in posteriorib⁹: opz nos ire in cognitiōe diffinitionū ppriarum vnicuiq̄ partiū aīe per istā viā: & nulla via est in cognitione talium diffinitionū. i. que cōponunt ex ppinquis causis ppriis rei cū

3. 6 aīa. e. 3.

a Diffōnes vles vniuoce non sufficiūt ī cognitiōe rei pfecte: nedum cū sint vles multiplices.

12 b Idē p̄ de aīa. 8. & h. ō. 7. t. j. 30. Et. 3. de aīa cō. 5.

c Ju nālib⁹ imus de posterioribus ad priora. Jō p ph. 2. & 57 Et. 7. me. t. cō. 10. Et. 3 ce. c. 61. idē h. j. t. c. 33.

Si fuerint aliq̄ diffōes q̄ sunt ignōtatī ēē in diffinito: tales nō ꝛcla rant nisi p argumētuz Uiō.3. ph. cō.12.

fuerint ignorate nisi a posterio: ib' apud nos. ¶ B.d. oꝝ enī vt sermo diffiniēs/nō tantū ꝛmonstret ꝛc.i.ꝛ cā pp quā nō sufficiūt in cognitione rei tales diffōnes vles/est: q: oꝝ vt sermo diffiniēs pfecte nō ꝛmēt genus rei tm: sicut faciūt ples diffones: ſz sermo diffiniēs oꝝ ꝛmēare causaz rei ppriā ppinquā exītez in ea in actu. s. formaz nō genus. ¶ Et cū notificauit hoc narrauit cuiusmodi diffō est diffō quā q̄rit in vnaq̄q; ptiū aīe: ꝛ in cuiusmodi est diffō p̄dicta. ꝛ.d. mō aūt intētiones diffōnū sunt q̄si ꝛclones. i. ista diffō quā mō q̄rimus est filis diffōnib' q̄ sunt q̄si ppriū ꝛmēationis: diffō aūt vlis p̄dicta est filis diffōnib' q̄ sunt q̄si ꝛmēratiōis ꝛclo. Et cū ꝛclauit hoc dedit exēplū de diffōnib' q̄ sunt q̄si ꝛclo si fuerint ignorate eē in diffinito: aut fuerit cā q̄sita in eis ꝛ ex diffōnib' q̄ nō sunt q̄si ꝛclo ꝛmēationis: ſz sunt si fuerīt manifeste p se p̄ncipia ꝛmēratiōis. ꝛ si fuerīt ignorate: tūc ipse ē vt declarent eē i diffinito nisi p argumētū. ¶ Et q: d.ꝝ.g. q̄dratura ꝛc.i. exēplū diffōnū vliuz q̄ sunt q̄si ꝛclo ꝛmēationis est rndere q̄rēti qd est q̄dratū: qd est supficies rectoꝝ angulorꝝ ꝛ equaliū laterū eqle longo. ¶ B.d. exēplū diffōnis que est q̄si p̄ncipiū ꝛmēationis. ꝛ.d. dicēs aūt q̄ q̄dratura ꝛc.i. qui aūt diffinit q̄dratū qd est supficies rectoꝝ angulorꝝ eqliū lat rū factū sup lineā mediā in ꝓportione iter latera oblongi qd equat ei: diffinit q̄dratuz diffone q̄ est q̄si p̄ncipiū ꝛmēratiōis: cū diffiniat ipſz p cāz ppinquā. ¶ Et cū. d. mō aūt intētiones diffinitionū sunt q̄si ꝛclones: Nō intēdebat q̄ ista diffō inducta in aīa est ꝛclo ꝛmēratiōis: ſz intēdebat q̄ est ex gne ista ꝛ diffōnū: ſz q̄ tales diffōnes sunt vles. ꝛ iō. d. sunt q. ꝛclones iste enī diffones/aut sunt ꝛclones: aut sunt files diffōnibus q̄ sunt ꝛclones. ¶ Neq; intēdebat ēt q̄ diffō q̄rēda h̄ est in vnaquaq; partiū aīe est ex diffōnib' q̄ sunt q̄si p̄ncipiū ꝛmēratiōis: ita q̄ sint manifeste p se q: sunt ignorate apud nos: ꝛ via ad cognoscēdū eas est ex posterio: ib' sicut. d. ſz intēdebat q̄ est ex gne illaruz diffōnū. Tales enīz diffones: aut sunt p̄ncipiū ꝛmēratiōis: aut sunt files diffōnibus q̄ sunt q̄si p̄ncipiū ꝛmēratiōis. ꝛ iō ſmo ei' ita oꝝ legi. Sz ēt cā erit inuēta ꝛ manifesta in ea. i. sermo diffiniēs aīam pfecte oꝝ eē vt cā ppinqua sit manifesta in ea: ꝛ ista diffō est ex diffinitionibus que assimulant diffinitionibus que sunt p̄ncipia demonstratōis tinquā ēppa diffō. Diffō aūt quā ꝛdimus mō in aīa est ex diffōnib' q̄ assimilātur diffōnibus q̄ sunt ꝛclones ꝛmēationis: ſz q̄ est gnalis omnibus partibus animeꝛ nō est inducta in ea causa ppinqua.

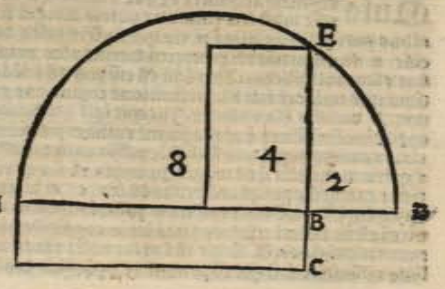

¶ Dicamus igit principiū accipientes intentionis rei determinari animatū ab inanimato in viuēdo: multipliciter aūt ipso viuere dicto: ꝛ si vnum aliqd hoꝝ insit solū viuere ipsum dicemus: vt intellectūs ꝛ sensus motus: ꝛ statum ſm locum. Adhuc aūt motus ſm alimentum ꝛ decrementū ꝛ augmentum.

¶ Incipiemus igit querere ꝛ dicere q̄ animatū distinguit a non aīato viuēdo: ꝛ q: viuere dr multis modis: si in re fuerit iuuentus aliqs coꝝ vnus tm dicemus q̄ viuit. U.g. intellectus: ꝛ sensus: ꝛ motu/ ꝛ quies in loco: ꝛ nutriri/ ꝛ diminui/ ꝛ augeri.

¶ Cū notificauit diffōnē aīe vlr: ꝛ notificauerit ēptū dant tales diffinitiōes in cognitiōe rei: ꝛ q̄ diminute faciūt cognoscere nō pfecte: cuz sint vles: ꝛ q̄si ꝛclo ꝛmēationis. Et q: diffō q̄rēda in vnaquaq; ptiuz aīe est filis diffōnibus ppriis que sunt q̄si p̄ncipia ꝛmēratiōis: ꝛ q̄ tales diffones cū fuerint nō manifeste eē in diffinito: sicut ꝛtingit in ptibus aīe: oꝝ tunc ire ad cognitionē eaꝝ ex rebus posterioribus que sunt magis note apd nos. s. cōpositis. ¶ Dixit. incipiamus igit querere ꝛc.i. dicamus igitur q̄ q: notū est apd nos q̄ aīatū nō differt a nō aīato: nisi pr vitaz. viuū auté dr multiplr. i. per multas actiones que sunt in eo: manifestum est q̄ omne ꝛ quo dicitur vna illarū intētionū ꝛ aut vna illarū actionū aut plures vna q̄ est aīatuz ꝛ hoc intēdebat cū dixit si inuentus fuerit in re aliquis eoꝝ ꝛc. ¶ Deinde numerauit actiones attributas vite ꝛ dixit. U.g. intelligere ꝛ sentire ꝛ moueri ꝛ quiescere in loco ꝛ nutriri ꝛ diminui: ꝛ augeri. i.ꝛ iste actiones attribute vite sunt quattuor genera: quarum vnum est intelligere: secundum sentire: tertium moueri ꝛ quiescere in loco: quartū nutriri ꝛ augeri ꝛ diminui.

13 Uiō idē. 8. c.11. ꝛ q̄ ibi.

Uide p illo p ph. c.3. ꝛ illi' cāz re/ gre.10. me. cō.9.

Intelligēr viuere est. Jō.12. me. 36. ꝛ.39. Et 2.ce.61.

¶ Unde ꝛ vegetabilia oia vident viuere: vident esse in seipsis h̄ntia potentiā ꝛ principiū hmōi per qd augmentū ꝛ decrementū suscipiūt ſm ꝗrios locos. nō enīz sursuz quidē augent: deorsuz aūt non: sed fit in vtroq; ꝛ penitus quecūq; aluntur ꝛ viuūt in fine quousq; possunt accipere alimentum.

¶ Et ideo omnia vegetabilia reputant viuere: existit enīz in eis potētia/ ꝛ virtus/ ꝛ principiū per qd recipiūt augmentū ꝛ diminutionez in duobus locis cōtrarijs. non enīz augentur ꝛ diminuunt superius ꝛ inferius. similiter ꝛ omne qd nutrit necessario viuit ꝛ non viuit: nisi dum pōt nutrimentū accipere.

¶ Quia vita magis latet in motu nutrimēti ⁊ augmenti ⁊ diminutionis q̄ in alijs actionib⁹ quas numerauit: incepit ꝛclarare q̄ ista actio attribuit aīe: qr impolē est attribui vtutib⁹ elementoꝝ, ex quibus cōponunt corpora que agunt actiones nutrimēti ⁊ augmenti.

4 Virtuꝫ mouetur ꝫ ek̄ntū vmi nūs. Idē p ce.r.c.7.8. ⁊.11.⁊.19. Et.2. ꝛ generatione. cō.49. p ꝛ aīa.40.

¶ Et dixit. ⁊ ideo oīa vegetabilia ⁊c. i. ⁊ qr motus nutrimēti ⁊ augmēti ⁊ diminutiōis numeratus est apud nos in actionib⁹ aīati: opinamur q̄ oīa vegetabilia sint viua, in qbus videmus existere pnci/ s. supius ⁊ inferius. corpus enī simplex, aut cōpositū ad vnāptē mouet: qm̄ si simplex fuerit mouebit: aut sup⁹ ⁊ infer⁹. si cōpositū mouebit p̄m ek̄ntū a vmināsi: ⁊ qr corpus augmētabile vī mouēri ad vtrāq; partē ab eodē pncipio. s. ramos ⁊ radices: neēe est vt b̄ pncipiū sit neutrū: neq; graue neq; leue: ⁊ tale dī aīa. ¶ Et qr augmē tuꝫ b est pfectio actiōis nutrimēti: fuit necēsm vt pncipiuꝫ q̄ agit nutrimētū eēt ex gne eī⁹ q̄ agit augmentū. pncipiū igit nutrimēti est aīa necio: ⁊ ideo oē aīal c dicit viuere dum nutritur.

b Augmentū ē pfectio actiōis nutrimēti. Jō p ꝛ gnōne. 38.42. pce. 21.5. ph.18.

c Oē aīal dicit viuere cūnutrit Jdē. s.c.5. ē q̄ tbi.

¶ Separari aūt hoc ab alijs polē est. alia autē ab hoc ipolē in reb⁹ mortalib⁹: manifestū est aūt in his q vegetant: neq; em̄ vna est in ipsis potētia alia anime.

¶ Et hoc polē est vt separet: alia aūt ipolē est vt separent ab h̄ in reb⁹ mortalib⁹: ⁊ hoc appet ī vegetabilib⁹. nō est em̄ ī eis nec vna virt⁹ alia ab ista ex virtutib⁹ aīe.

15 d Corpace lestia vidē tur stellige re ⁊ moue/ ri: ꝫ nō nu/ triri: nꝫ sentiri. vide in 2.celi.61. ⁊ 37. Et.3.de aīa. 61. Et p ce.21.⁊.2. me.36.qūo aūt celū appetat ⁊ intelligat. vide ēt ad finez pmi cap. ꝛ ibi a.o.dis.

¶ Cūnumerauit gna vtutū aīe: incepit ꝛmīare ordines istaꝝ virtutum adinuicē. ¶ Et. d. ⁊ hoc polē est vt sepet ab alijs reb⁹. i. ⁊ b̄ pncipiū exīs in aīato polē est vt separet ab alijs pncipijs q̄ numerauim⁹ a sensu. s. ⁊ motu ⁊ intellu. ¶ B. d. ⁊ polē est vt separent ab hoc i rebus mortalibus. ⁊ impolē est vt hoc pncipiū separet. s. nutritinum ab alijs pncipijs aīe. i. sensu: ⁊ motu: ⁊ intellectu ex rebus que inna te sunt mori. ¶ Et dixit hoc: qr corpora d celestia manifeste vident intelligere ⁊ moueri: ꝫ non nutriri: neq; sentiri. ⁊ ideo dixit: in reb⁹ mortalib⁹: cū ꝛclaratū est h̄ nō esse mortalia. ¶ B. d. ⁊ hoc appet in vegetabilib⁹ ⁊c. i. ⁊ apparet q̄ hoc pncipiū q̄ est nutrimentū ⁊ augmentū separat ab alijs vtutibus aīe in hoc q̄ vī sensui in vegetabilibus: in istis enīz nulla vtus vī ex vtutibus aīe: nisi ista: ⁊ inuit cōtradictione ꝓtra fingētes q̄ plāte h̄nt somnū ⁊ vigilia.

¶ Viuere quidē igit pp hoc pncipiū est in oībus qviuēti bus. Aīal aūt pp sensuꝫ pmū: ⁊ nāq; q̄ nō mouent: neq; mutātia locū: h̄ntia aūt sensuꝫ aīalia dicimus ⁊ nō viuere solū. Vident aūt ⁊ hmōi multa esse aīaliuꝫ: manētia aūt cum sunt natura h̄nt solum sensum.

Aīal est per sensuꝫ pmū

¶ Viuere igit de oī viuo p b̄ pncipiū: aīal aūt p sensuꝫ. oīa. n. q̄ nō mouent neq; mutāt locū: ꝫ tm̄ hꝫ sensuꝫ vocant aīalia: ⁊ nō sumus cōtēti in dicēdo ea viua tm̄.

¶ Vlle facere dēia m iter hāc vtutem: ⁊ vtutē sensus p nōia posita apō eos. ¶ Et dixit. viuere igit ⁊c. i. dicere igit aliqd viuere nō dī in hac lingua. s. greca: nisi ⁊ oī qō viuit p b̄ pncipiū qō est nutrimētuꝫ ⁊ augmētū: nō per aliud. ¶ B. d. aīal aūt ⁊c. i. hoc nomen aīal nō dī nisi ⁊ eo qō hꝫ pncipiū sensus: in ōtum hꝫ hoc pncipiū tm̄: ꝫ nō habeat principium motus in loco: ⁊ in signū eius est spongia maris: ⁊ multa ex habētibus testā: que habēt sensuꝫ: tamen non mouentur: ⁊ dicuntur animalia non tantum viua.

16 Viuere nō dī ī lingua greca nisi ō oī eo qō viuit p pnci/ piū hoc qō ē nutrimētū ⁊ augmētū Sz viō op/ positū. ō. i. cō. 13.

¶ Sensuū aūt tactus prio inest oīb⁹: ⁊ sicut vegetatiuū pōt separi a tactu ⁊ ab oī sensu: sic ⁊ tact⁹ ab alijs sensib⁹ Vegetatiuū aūt dicimus partē hmōi aīe q̄ ⁊ plāte ptcipant. aīalia aūt oīa vident tangēdi sensuꝫ hntia.

¶ Et primus sensus existens in eis oībus est tactus: ⁊ quēadmodū nutrimentū pōt separi a tactu ⁊ ab omni sensu: ita tactus pōt separari ab alijs sensib⁹. Et itelligo per nutrimentū partē aīe in qua h̄nt cōicationē plante etiā: ⁊ oīa aīalia vident hīe sensum tactus.

¶ Et pma vtus sensus q̄ est prior nāli: in eē alijs virtutib⁹ sensus est sensus tactus. qm̄ sicut vtus nutritiua pōt separi in plātis a tactu ⁊ ab oī vtute sensus:: ita sensus pōt separi ab alijs sensib⁹. i. cū fuerit inuētus non est neēe vt inueniant alij sensus: ⁊ cū alij sensus fuerint inuenti: neēe est vt insueniat tactus: ēstrigit prior nāliter alijs sensibus: sicut nutrimentū est prior nāli sensu tactus. ¶ B. d. ⁊ oīa aīalia vident hīe sensuꝫ tactus. i. ⁊ iste sensus est neēius oībus aīalib⁹: iter oēs modos sensus. Oē em̄ aīal a hꝫ sensuꝫ tactus: nō aūt sensuꝫ visus aut alīū: ꝫ aīal pfectū: ⁊ sermo eī⁹ est manifestus.

17 Tact⁹ ē prior nāliter alijs sensib⁹. Vā de q̄ ponitur. ⁊.2. gnōne. c.7. ⁊.2. h⁹. c.77.

¶ Propter quā aūt cām vtrūq; hoꝝ accidit posterius dicemus. Nūc aūt intantū dictū sit soluꝫ q̄ est aīa hoꝝ que dicta sunt principium ⁊ his determinata est vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo: ⁊ motu.

¶ Cā āt pp quā vtrūq; istoꝝ duoꝝ ꝓtigit dicēda ē post. In b̄ tm̄ loco ē dicēdū. s. q̄ aīa est pncipiū istoꝝ q̄ dicimus. s. nutritiui: sensitiui: ⁊ distinguētis: ⁊ mouētis.

a Oē aīal hꝫ sensū tact⁹. Vīō. J. ēt. 117. Et. 3 ꝛ aīa. ī. cō. 67. ⁊. 68.

¶ Jdē. cā aūt pp quā virtus nutritiua vī separi ab alijs vtutibus ⁊ antecedere eas nāli: ⁊ sili tact⁹ cū alijs vtutibus sensus: dicēda est post. s. cā finalis. Et hoc fecit in fine isti⁹ libri. B. d. I hoc aūt loco ⁊c. i. in hoc aūt tm̄ est ꝛclaratū: q̄ aīa diuidit in h̄ ōtuo: gna: ⁊ sba eius est in istis pncipijs: alia aūt querēda pscrutatus est post.

18 T. c. vlti. ⁊ penul. tertij huius.

¶ Vtrū aūt vnūqdq; hoꝝ ē aīa: aut ps aīe: ⁊ si ps vtrū qdē sic sit separabilis rōne solū aut a loco. De qbusdā aūt hoꝝ nō est difficile videre: q̄dā aūt dubitationē h̄nt.

¶ Utrū igit vnaqueq; ista ꝓ sit aīa: aut ps aīe: ⁊ si est ps anime: vtrū est pars ꝑm q̃ est abstracta in sola intētiōe: aut ī loco etiā. ¶ Qm̄ aūt q̃dā sunt sic nō est difficile ad sciēdum: in quibusdā autem est dubitatio.

19 ¶ Cum ꝛclarauit q̃ virtutes aīe sunt plures vna. Et posuit hoc positione quasi manifesta p se. ¶ Dixit. vtrū igit vnaqueq; istarū ꝛc. i. vtrū igit vnūquodq; istoꝝ principioꝝ exñtiū in aīali sit aīa aut nō. Et si est aīa: vtrū est aīa per se aut pars aīe: ⁊ si est ps anime: vtrum est pars ⁊ alia in ēntia ⁊ in loco: ex cōpe inanimato pscrutandum est. ¶ Et intēdit p hoc q̃ dixit. vtrū est aīa aut ps anime: vtrum est pōse vt vnū istorū sit in animali absq; anima: aut impōse est vt sit in animali absq; anima: cuius est pars.

2 ¶ Et cum narrauit hoc incepit ꝛmōstrare diuersitatē dispōnuꝝ eoꝝ in vnoquoq; modo animaliū: ⁊. d. qm̄ aūt quedā sunt sic nō difficile ꝛc. i. qm̄ aūt iste virtutes in quibusdā animalibus sunt eedem in subiecto: ⁊ alia diffōne non est difficile: in quibusdā aūt hz dubitationē difficilē: ⁊ sic vtrū vnūqōq; istoꝝ principioꝝ sit in aīa: aut nō: in quibusdā aūt manifestū ⁊ in quibusdā latet.

¶ Sicut. n. in plātis quedā diuisa vident viuētia. separata vero seinuicē tanq̃ existēte ea que in his aīa vna: actu quidē vna in vnaquaq; planta: potētia aūt pluribus. Sic videmus ⁊ circa alias ōrias anime accidere: in entomis decisis. Et eniz sensuz vtraq; partiū hz ⁊ motum ꝑm locū. Si aūt sensuz ⁊ phātasiā ⁊ appetitū. Ubi quidē enim sensus est: ⁊ tristitia ⁊ letitia est. Ubi autem hec sunt: ex necessitate desideriuz est

Ubi sensus ibi letitia ⁊ tristitia. vbi aūt hec ꝛc necessita ꝛc ōsideriū.

¶ Qm̄ quēadmodū in plātis est quiddā q̃ si diuidit viuit ⁊ separat abinuicē: quasi anima que est in eo: est eadē in figura in oībus vegetabilib⁹: in potētia autem plura. Ita accidit in aliquo mō aīe in aīalib⁹ ānulosis q̃ abscindunt. Utraq; eniz ps hz sensum ⁊ motū in loco. Et omne hñs sensuz hz desideriū ⁊ imaginationez. Ubi eniz inuenit sensus illic inuenit voluptas. Et cum ista inueniunt: inuenit necessario appetitus.

20 ¶ Cum narrauit q̃ nō est difficile in pluribus aīalibus ꝛclarare q̃ iste virtutes sunt eedē in subiecto: ⁊ plures in intētione: incepit ꝛmōstrare hoc. ¶ Et. d. qm̄ sicut planta ꝓ quiddā si abscindatur ꝛc. i. ⁊ quēadmodū videmus q̃ quedam planta ꝓ hz diuidantur viuunt partes postq̃ separant abinuicem: vita propria plantis tita q̃ anima que est in illo vegetabili quasi sit in forma vna in actu illo vegetabili ⁊ plures in potentia: idest q̃ potest diuidi in anima que sunt

eedē in forma cū anima existente in eo: ita est in aliquo modo aīaliū scz annuloso. s. q̃ postq̃ abscindunt: faciunt ptes ꝛ actionib⁹ vite: illud q̃ faciebat illud animal. ¶ Et cū narrauit q̃ postq̃ diuiditur iste modus: hñt ptes oēs actiōes quas totū habebat: incepit ꝛclarare quō hoc apparet in oībus. Potest eniz aliquis dicere q̃ pars nō habet ex actionib⁹ totius in hoc animali q̃ dixistis: nisi sensuz ⁊ motum tm̄: nō alias partes anime que est imaginatio ⁊ cōcupiscētia. ¶ Qm̄ vtraq; pars hz ꝛc. i. ⁊ diximus q̃ oēs virtutes aīe in hoc animali vsdent eedē esse in subiecto: q; sentimus q̃ vtraq; pars postq̃ diuidit hz sensum ⁊ motū in loco: ⁊ omne hñs sensuz a ⁊ motū necē est vt habeat ꝛsideriū ⁊ imaginationem: qm̄ vbi existit sensus: illic necesse est vt existat voluptas ⁊ tristitia apud cōpehēsionē rei sensibilis: ⁊ cū illic voluptas ⁊ tristitia fuerint: illic erit necessario motus ad illud voluptuosum. Et motus a ꝓ tristāte: ⁊ illud ad q̃ b est motus: nō est in actu ꝛclectabile: aut contristans: vnde necesse est vt sit imaginatū ꝛsideriū. c In omni igitur pte istius aīalis existit aīa sensibilis: ⁊ ꝛsiderativa: ⁊ imaginativa: ⁊ mouens in loco: qm̄ q̃ motus in loco fuerit ꝓpter voluptatē ⁊ tristitiā necessario erunt due virtutes illic. ¶ Sz tñ ꝛbes scire q̃ in q̃busdā animalib⁹ virtus imaginativa semp est cōiūcta cū sensu: nō q̃ sensatū est abñs ⁊ aīal ē diminutū. In eis aūt q̃ sunt pfecta inuenit abñtia sensatoꝝ.

Jdē. 7. meta. cōm. 56. Et primo ꝛ anima. 94.

a Oē hñs sensuz ⁊ motū opz vt hēat imaginationē ⁊ ꝛsideriū. vīō p 3. ō aīa. 50.

b Illud ad q̃ est motⁿ nō est actu ꝛclectabile aut contristās. Uīō p hoc. 3. ō aīa tex. cō. 54.

c In oī pte aīalis sensibilis repit aīa sensibile ōsideratiua ⁊ imaginatiua. Uide oppositū. j. 21 156. vbi hr q̃ aliq̃ carēt imaginatiua.

¶ De itellectu aūt ⁊ pspectiua potētia nihil adhuc manifestū est. Sz vr genus alterū aīe esse: ⁊ hoc solū contingere separari: sicut perpetuum a corruptibili.

¶ Intellectⁿ aūt ⁊ virtus speculatiua nihil adhuc declaratum est de eis. Sed tamen adhuc videtur q̃ hoc sit aliud genus anime: ⁊ iste solus pōt abstrahi sicut sempiternum abstrahitur a corruptibili.

¶ Cū dixit q̃ querendū est in vnoquoq; istoꝝ principioꝝ vtrum sit aīa: aut nō: incepit ꝛclarare virtutē q̃ nō vr esse aīa: sz manifestius est ꝛ ea vt sit nō aīa. ¶ Et. d. intellectⁿ autē ⁊ virtⁿ speculatiua ꝛc. i. intellectⁿ aūt in actu ⁊ virtⁿ que pficit p intellectū in actu adhuc nō est ꝛclaratū: vtrū sit aīa aut nō: sicut est ꝛclaratū ꝛ aliis principiis cum ista virtus nō videat vti in sua actione instrumento corporali: sicut alie virtutes aīe vtunt. Et ideo nō fuit manifestū ex pdicto sermone vtrū sit pfectio: aut nō. Omne eniz in quo manifestat: d aut manifestabit q̃d pficit ꝑm q̃ forme pficiunt nr p materias necessario est anima. ¶ Et cuz ꝛclarauit q̃ B latet in intellectu: incepit ꝛmōstrare que pars duarū cōtradictoriaꝝ in hac intentione querēda est magis manifesta in opinione hominū: ⁊ ꝑm q̃ apparet ꝛonec hoc declarēt rōne ꝛmōstratiua post. ⁊. d. sed tamen videtur esse aliud genus anime ꝛc. i. sed tamen melius est dicere: ⁊ magis e videt esse verum post pscrutationē: vt istud sit aliud genus anime: ⁊ si dicatur anima: erit ꝑm equiuocationē. ⁊ si dispositio intellectus sit talis: necesse est vt ille solus inter oēs virtutes anime sit possibilis: vt abstrahatur a corpore: ⁊ non corrumpatur per suam corruptionem: quēad-

e Magis videt esse vt intellus sit aliō ge-

nus aiet esse dicat aia: et erit fm eq/uocationē. Idem.3.hus:cō.5.

multa sunt quæ sunt vno, rum vero dnt

modum sempiternū abstrahitur: et hoc erit cum quandoq; copulat cum illo: et quandoq; non copulatur cum illo.

¶ Relique aūt partes aie manifestū ex his q̄ nō separabiles sunt: sicut quidā dicūt. Rōne aūt q̄ altere manifestū. Sensitiuo.n.eē et opinatiuo alterū: siq dē et sentire ab ipso opinari. Sil'r āt et alioz vnūqd q̄ dicta sūt.

¶ Alie vero partes anime manifestū est q̄ sunt nō abstracte: sicut dicūt quidā: et sunt diuerse intēciones. Esse enīz alicuius in sensu aliud est a suo esse in cogitatione. Sentire enim aliud est a cogitare. Et similiter de vnaquaq; aliarum predictarum.

22 ¶ Cum declarauit q̄ latet de intellectu vtrū sit abstractus: aut nō: q̄uis manifestius est vt sit abstractus fm q̄ est nō aia: incepit declarare q̄ contrarium est in alijs partibus anime: et q̄ videntur esse nō abstracte. ¶ Et.d. alie vero partes anime cē.i. manifestum est ex sermonibus predictis in diffinitiōe anime q̄ alie partes anime nō sunt abstracte. Declaratū est enim in vnaquaq; earum q̄ est perfectio corporis naturalis organici: perfectio enim est finis et complemētum perfectifinis autē non separatur a finito: vnde necesse est vt ille partes anime sint nō abstracte. ¶ Et cum declarauit q̄ dubium est d̄ quibusdā harum virtutum: vtrū sint abstracte aut non: et q̄ in quibusdam manifestum est q̄ sunt nō abstracte: incepit demōstrare q̄ est illud q̄d manifeste videt existere in omnibus: et est illud q̄ hec quatuor genera sunt diuerse fm intentionē. ¶ Et.d. sed tamen manifestū est per se: q̄ oēs iste virtutes sunt diuerse fm intentionez et sensum: et q̄ esse virtutis que cōstituit per sensum aliud est ab esse virtutis que cōstituitur per cogitationez: cum actio cuiuslibet istarum sit altera ab actione sui cōparis. Sentire enim q̄d est actio virtutis sensus: aliū est ab intelligere q̄d est actio virtutis intellectus. ¶ Deinde dicit. et cuiuslibet aliarum predictarum. i. et similiter apparet in diuersitate aliarum virtutum predictarum in intentione et diffinitione: et differunt etiam in actionibus.

Finis nō separat a finito idem.

Sentire est actio. oppositum. j. 52.

¶ Qd̄ aūt quibusdā animaliū oia insunt: quibusdā vero quedā horū: alteris aūt vnū solum. Hoc autem facit differētia animaliuz. Propter quā autē cām posterius intendēdum est. Similiter autē et circa sensus accidit. Alia quidē habēt omnes: alia vero quosdā. Quedam vero vnū maxime necessariū tactum.

¶ Qm̄ aūt quedā animalia habēt oia ista: et quedā vnū tm̄: et q̄ hoc facit diuersitatē inter aialia: et quare: pscrutādū est post. Et simile huic cōtingit in sensibus: q̄daz

enim habent oēs sensus: et quedā vnum. Et est vnū qd̄ est valde necessarium: scz tactus.

¶ Qm̄ aūt quedā aialia habēt istas quattuor virtutes: et quedam hnt quasdā istas virtutū: et q̄ quedā hnt vnam tm̄: et quimodi sint isti modi animaliū: et q̄ hic inducit diuersitatē inter aialia: et qua d̄ causa inducunt hec in animalib': dicēduz est post. ¶ Nocenim qd̄ accidit aialibus in quattuor virtutib' anime quas numerauim' sile accidit aialib' in virtutib' sensus tm̄. Quedā.n. aialia hnt quq; virtutes sensus: et qdā quasdā tm̄: vt talpa: et qdā vnū. s. tactū vt spongia maris: et sermo eius in hoc capto est manifestus p se.

23 Tertio de aia a textu cō. 59. vsq; in finem. Spōgia maris hz vnuz sensuz. s. tactum. Uide ō. cō. 16. Et p̄de aia. 83.

¶ Qm̄ autē quo viuimus et sentimus dupl'r dicit: sicut quo scimus. Dicimus aūt horū hoc quidē sciam: illud aūt aiam. vtroq; enim horuz dicimus scire. Sil'r et quo sanamur: aliud quidē sanitas. est aliud aūt pte quadam corpis aut et toto. Hoz aūt scia q'dē et sanitas forma est: et spēs quedā et rō: vt actus susceptiuoz: hec quidē sciētifici: illa vero sanabilis. Uidet enīz in patiēte et dispōsito actiuoz inesse act'. Aia aūt hec quo viuim' et sentimus et intelligim' primo. Quare rō vtiq; quedam erit: et species: sed nō vt materia et vt subiectū.

Uidet i patiente et dispōsito actiuoz inesse actus. Consise infra. t. cō. 26.

¶ Et q: illud p qd̄ viuit et sentit dicit duobus modis: et sil'r dicim' in re p quā scit. Quoz vnus est scia: et ali' aia. Qm̄ per vtrūq; istoz dicim' q̄ scimus. Et sil'r dicim' in re per quā sanat q̄ vna est sanitas: et alia est aliqd̄ mēbrum corpis: aut totū corpus. Sciētia autē est ex istis. Et sanitas est aliqua forma et itētio in actu illis duob' recipiētibus: hoc recipit sciam: et hoc recipit sanitatez. Existimat enīz q: actio agētiuz nō est nisi in recipiente passionē et dispōnem. et anima est illud per qd̄ primo viuit et sentit et distinguit. Necesse est ergo vt sit aliqua intentio et forma: nō quasi mā et quasi subiectum.

¶ Modo reuersus est ad declarandū q̄ anima est substātia sola fm formā nō fm mām: neq; fm cōposituz ex eis. s. corpus. ¶ Et.d. et q: illud per qd̄ viuimus et sentim' cē.i. et q: manifestū est per se: q̄ actio nutrimenti et sensus et scientie et aliarum virtutum anime attribuit nobis per duo quorum vnum est per ipsam virtutem: et aliud per habens illam virtutem. Uerbi gratia. q̄ sensus attribuitur nobis per sensum et per ipsum sentiens: quādoq; enim dicimus q̄ videmus per visum: et quādoq; per oculum. Et sil'r in sciētia quādoq; dicimus q̄ scimus per scientiā: et quādoq; per animā: que est virt' hūs sciam. 24

Et similiter est de oblos virtutibus animatis. Verbi gra. q̃ dicimus qñq; q̃ sumus sani sanitate: et qñq; per corpus sanum: aut p mēbra sanum. ¶ Et cum posuit hanc ppositionē pio manifesta p se et inductionē incepit ponere aliā ppōnem et. d. et scia est ex istis et. c. i. et apparet p vnū istoꝝ duoꝝ modoꝝ qd est quasi scia de aia et sanitas de corpe est forma: et aliud est mā. forma enim est ex istis: et intētio q̃ inuenit in duobus recipiētibus ea. s. in sapiēte sciam: et recipiēte sanitatē. Unde necesse est vt oīs actio attributa alicui enti, ppter aliqua duo existētia in eo: vt vnū coꝝ sit mā et aliud forma: sz dimisit hanc cōclusionē: q; bene apparebat ex his que posuit. ¶ D. d. existimatur enim q̃ actio agentiū et. c. i. et diximus q̃ vnum coꝝ duoꝝ est forma: et est illud qd est. q. scia et sanitas: q; sanitas et scia et sillia sunt actiones agentis. i. dantis sanitatē et largiētis: et actio agētis est illud qd existit in recipiēte: et est forma. Unde necesse est vt scientia sit existēs. q. forma: et anima quasi mā. ¶ Et cuz declarauit q̃ oīs actio attributa alicui enti ppter aliqua duo: necesse est vt alterū eorum sit mā: et alteꝝ forma: et fuerit manifestū q̃ ppter formā attribuit actio enti primitus: et q̃ actiones iste anime vident attribui corpori et aiet sed primo anime: secūdo corpori: cōcludit ex hoc q̃ anima est forma et corpus materia. et. d. anima aūt est illud per qd viuimus et. c. sz non ppalauit nisi quasdā istarum ppositionum: et dimisit quasdā: quia erant manifeste: et syllogismus sic cōponit. Actiones animati attribuuntur corpori et anime insimul. Et oīs actio a que attribuit alicui enti ppter aliqua duo: necesse est vt vnuz eorum tm̄ sit materia et aliud forma. Ergo alterum istorum duorum. s. corporis et anime est forma: et alterū materia. ¶ Et cum cōiunxerimus b huic q̃ ppter formā attribuit actio primitus enti: et q̃ ista cōuertit: et cū cōiunxerimus sue cōuerse q̃ actio attribuit animato p animā: primit' concludet ex hoc q̃ anima est forma: et corpus materia.

Propter formā attribuit actio enti primit'. Idē. 2. ph. 37. Et. 3. ph. p. Et. 9. meta. 20. Et. 2 de gene. 53.

a Oīs actio q̃ attribuit alicui enti pp aliq̃ duo nece est vt vnū coꝝ tā tū sit mā et aliō forma. Idem. 3. de aia. cō. 36.

¶ Triplr. n. dicta substātia sicut diximus. Quaruz hec qdē species: illud autē materia: aliud autem ex vtrisq;. Horum autē materia quidē potentia. Species autem actus. Postea ex vtrisq; animatū. Non corpus est act' anime. Sed ipsa corporis cuiusdam.

¶ Qm̄ autē substātia dicit tribus modis sicut diximus materia. s. et forma: et cōpositū ex eis. Et materia istorū est potentia: et forma est endelechia: et qd fit ex eis est animatū. Tunc corpus non est perfectio anime. Sed anima perfectio alicuius corporis.

b Dubiū est pp cō. tertiū primi de aia. vbi ponit actiōes attribui aie pp corpus.

¶ Ista est alia declaratio a predicta q̃ anima est substantia fm formam: non fm materiā: sed qz ista declaratio dat cām et esse: prima autem dat tm̄ esse induxit eam. q. cām sermonis predicti: et. d. et quia iam prediximus q̃ substantia dicitur tribus modis: materia et forma et compositum ex eis: et esse materie est in potentia: et esse forme est endelechia et actu. et compositū ex anima et corpore est animatū:

25 Que sit definitio dās ēāz et ec. Vide. 2. ce. 35. Et p̄ ph. 2.

et per alterum eorum est in potentia aiatuz: et per alterum coꝝ est in potētia: et per alteruz in actu: manifestū est q̃ aia est endelechia corporis: nō corpus aie. Est enīz aiatuz in actu per aiaz: et qd est in actu dz ee endelechia eius qd est in potētia: et nō ecōuerso. ¶ Et hoc intendebat cū dixit: et qd fit ex eis est aiatuz. i. et qd fit ex eis est aiatuz in actu p aiam: et in potētia per corpus: necesse est vt corpus non sit endelechia anime: sed aia corporis.

¶ Et ppter hoc bene opinant qbus videt neq; sine corpore esse: neq; corp' aliqd aia. Corpus qdē enīz nō est: corpus aūt aliqd est: et ppter hoc corpori inest: et corpore hmōi: et non sicut priores ad corpus aptabant ipsam nihil differientes in quo et quali. atqui cum non videat accipere qdlibet qdlibz: sic aūt fit et fm rōnem. Uniuscuiusq; enīz actus in potentia existente et in ppria materia aptus natus est fieri. qd quidem igit actus est qdā: et rōnē habētis esse hmōi manifestū ex his.

Uniuscuiusq; act' i potētia exīte: et i propria mā apt' natus ē fieri.

¶ Et ppter hoc bene existimauerūt dicentes q̃ anima non est extra corpus: neq; est corpus. Corpus aūt non est: sed perfectio corporis. Et ppter hoc est in corpore et in tali corpore. Non sicut fecerunt antiqui in ponēdo eaz in corpore absq; determinatione illius corporis qd corpus sit: et cuiusmodi. Et hoc licet non quodcunq; recipiat quācunq;.

¶ Et ppter hoc qd apparuit de aia qd est endelechia corpis nālis: recte dixerunt opinantes: q̃ anima non est extra corpus neq; est corpus. Endelechia enīz talis est. scilicz vt sit in corpore et q̃ nōsit corpus. Corpus. n. nō perficit per corpus: cum corpus nō fit in atum vt fit in subiecto. ¶ Et hoc intēdebat cuz dixit. corp' aūt nō est sed in corpore: qm̄ aūt est corpus fm qd est pfectio nō est pōte sed existit in corpore. ¶ Deinde. d. et pp hoc est in corpe et. c. i. et ex hoc mō quē dedim' in sba aie possibile est dare cām pp quā aia existit in corpe: et corpus recipiens eaz est tale: nō ex illo modo quē dederunt antiqui in sba anime: cū dixerūt q̃ est corp': et q̃ intrat aliud corp': a et nō determinauerunt que natura est natura illius corporis: et quare habuit propriū: vt eēt animatū absq; alijs corporib': et ex quo mō fuit cōsimilitudo in hec duo corpora. s. q̃ vnum recipit alteruz: cum non quodcūq; recipit. Necesse est enīz istis hominib' dare cām pp quam hoc corpus recipit illud corpus: qd est aia. Et necesse est eis dicere: quare hoc corpus qd est anima existit. pp ie in hoc corpore: et non in alijs. ¶ Et hoc intendebat cuz. d. absq; determinatiōe illius corpis q̃ corp' sit. s. receptū. et cuiusmodi. s. recipiēs. d. hoc qz diffōnes b demōstratiue inate sunt dare cās oīum que vident in diffinito: et si diffinitio nō erit talis non erit diffinitio.

26 Corp' ñ pficit p corpus cū ñ sit in atū et i sto.

a De vīs p ō aia: sz vīs ēt p de aia: 75. quō aliq̃ ponūt q̃ fit corporea.

b Diffōnes ōmōstratiue i nate sūt dare cās oīum q̃ vsūr i diffinito. Jō. 4. ph. 31. et p ō aia. 11. et. 4. celi. 2.

¶ Tractatus secūdus. Cap. I.

Potentiarū aūt aīe que dicte sunt: alijs quidē insunt oēs quēadmodū dixim⁹: alijs vero q̄dā habent: quibusdā vero vna sola. Potētias vo dicim⁹ vegetatiuū: sensitiuū: appetitiuū: motiuū ꝯ locū: intellectiuū. Inest aūt plantis quidē vegetatiuū: alteris aūt hoc: ⁊ sensitiuum ⁊ appetitiuū. Appetitus quidē enim desiderium: ⁊ ira ⁊ voluntas sunt. Animalia aūt oīa hnt vnū sensum tactū. Cui autē sensus inest: huic ⁊ letitia ⁊ tristitia: ⁊ dulce ⁊ triste. Quibus autē hoc: ⁊ cōcupiscētia: Delectabilis enim appetitus hoc.

¶ Iste aūt virtutes aīe quas dixim⁹ inueniunt in quibusdā aīalibus oēs: sicut diximus: ⁊ in quibusdā q̄dam: ⁊ in singularib⁹. i. in paucis inuenit vna. Et appellamus virtutē nutritiuā: ⁊ sensibilē: ⁊ desiderariuā: ⁊ mouētem in loco: ⁊ distinguētem. Et istarū in plantis est sola nutritiua. In alijs vero est ista: ⁊ sensibilis: ⁊ desideratiua. Desideriū. n. est appetit⁹: ⁊ ira: ⁊ voluptas. Et oīa aīalia hnt saltē vnū sensum. s. tactū: ⁊ oē hns sensum hm voluptatē ⁊ tristitiā: ⁊ oē hns istas hm appetitū. Appetitus enim est desideriū voluptatis.

27 Cum voluit incipe loqui de vnaquaq̄ virtutū aīe: incepit primo numerare eas esse: ⁊ ꝯ quedā aīalia hnt ꝓprie quasdā earum ꝯm ꝯ artifex ponit sbm sue artis. Artifex enim necesse est vt ponat sbm de quo loquitur ⁊ diuidit genera eis quasi manifesta inesse. Artifex enim nō pōt demōstrare sbm sue artis: neq̄ spēs illius subiecti: ⁊ q̄ dixit in hoc caplo est manifestū. ¶ Et hoc q̄ dixit in singularibus intendit ⁊ in paucis. i. ⁊ in paucis aīalibus existit vna virt⁹ sensuū. s. tactus. ¶ D. d. ⁊ appellam⁹ virtutes ꝛc. i. ⁊ cū dixerimus virtutes intelligēda est virtus nutritiua ⁊ sensibilis. ¶ Et intendit per nutritiuam oīa principia que agunt in nutrimento: ⁊ sunt tria. s. nutrimētum: ⁊ auginētum: ⁊ diminutio. ¶ Et intēdit p desideriū appetitum ad cibum: ⁊ ideo separauit ipsum a mouente in loco: ⁊ posuit ipsum genus per se: cū ista virtus inueniat in aīalibus que nō mouētur. Et intelligit p distinguētē intelligētē. ¶ D. d. ⁊ ista ꝯ in plātis ꝛc.

Artifex nō pōt demōstrare sbm sue artis nq̄ spēs illius subiecti illi⁹ sbtī. instātia est de sbto lib. Elencorū. ⁊ de igne. 4. celi cō. 32. Sed p̄ phi.

Idest in plantis aūt inuenit sola nutritiua. in aīalibus vero sensus q̄ est tactus: ⁊ desideriū q̄ō est desideriū nutrimēti: ⁊ hoc est cōe oīb⁹. ¶ D. d. desideriū enim est appetit⁹ ⁊ ira ⁊ voluptas. i. ⁊ intēdimus per desideriū appetitū. Desideriū enim dr de appetitu ⁊ de ira: ⁊ voluptate: ⁊ vsr de pluribus. ¶ Et voluit declarare ꝯ appetitus existit in omni aīali habēti sensum: q: hoc nō fuit manifestū sensui. ⁊. d. ⁊ omne habens sensum habet voluptatem: ⁊ sermo eius in hoc capitulo est manifestus.

cō. vltio. ⁊ 2. phy. 22. ⁊ 26. Et. 12. meta. c. 3. ⁊ 6. meta. c. p̄ ió sentit q̄ō sentit hic.

¶ Adhuc aūt alimēti sensum hnt. Tactus enim alimēti sensus. Siccis enim ⁊ humidis ⁊ calidis ⁊ frigidis alunt oīa viuentia. Horum aūt sensus tactus sed aliorum sensibiliū ꝯm accidēs. Nihil enim in alimētum ꝓfert son⁹: neq̄ color: neq̄ odoratus. Sapor aūt vnū aliq̄d est tangibiliū. Esuries autem ⁊ sitis concupisentia. Et esuries q̄ō calidi ⁊ sicci. Sitis aūt frigidi ⁊ humidi. Sapor vero vt delectamentum horum est.

¶ Et etiā hm sensum cibi. Qm̄ distinctio cibi est sensus. Omne enim viuū non nutrit nisi per siccū ⁊ humidum: calidū ⁊ frigidum. Et tactus sentit ista. Sentire aūt alia sensibilia est ꝯm accidēs in nutrimēto: qm̄ non iuuatur aliq̄d in nutrimēto per vocē: nec per colorem: neq̄ per odorē. Sapor aūt ē vnū tāgibiliū. Fames a aūt ⁊ sitis est appetit⁹. Fames aūt calidi ⁊ sicci. Sitis vero frigidi ⁊ humidi. Sapor aūt est quasi cā istorū.

a Fames apperit⁹ est cali ⁊ sicci: sitis vo frigidi ⁊ hūidi ⁊c.

¶ Cum posuit ꝯ oē aīal hm sensum tactus ⁊ desideriū ad nutrimentum: ⁊ in declarando hoc nō sufficit inductio: incepit declarare hoc rōne. ¶ Et. d. ⁊ etiā hm sensum nutrimēti. i. ⁊ ēt necesse est vt oē aīal hēat sensum p quē ꝓprehēdat ꝓuenientia ⁊ incōuenientia ex nutrimētis: vt expellat nocumētū: ⁊ attrahat iuuatiuū. ¶ Et hoc fuit q: nutrimētū eius nō existit in potētia in plurib⁹ reb⁹: sic est in plātis. Et tō plante nō indiget sensu quo distinguāt cibū. ¶ Et iste loc⁹ indiget magna ꝓsideratōe. Et cum narrauit ꝯ neēe est ꝯ oē aīal hēat sensum quo distinguat cibū: incepit declare qs sensus est iste sensus q̄ est necessari⁹ in distinguēdo cibū: ⁊. d. oē. n. viuū nō nutrit ꝛc. i. ⁊ q: oē viuū non nutrit nisi p siccū ⁊ humidū: calq̄ ⁊ frigidū: cū nutrimētū est loco ei⁹ q̄ō dissoluit ex entis ex qb⁹ cōponit: neēe est vt sensus nutrimēti sit sensus q̄ inat⁹ est cōprehēdere has q̄litates: ⁊ iste sensus tactus. Et quasi oē viuū nō nutrit nisi p siccū ⁊ humidū: ⁊ calidū ⁊ frigidum: ⁊ sensus tactus est illud q̄ō sentit ista. Necesse est vt tactus sit sentiēs q̄ō distinguit cibum. Omne igitur aīal hm tactum necessario. ¶ D. d. sentiens aūt alia sensibilia ꝛc. i. sensus aūt comprehēdētes alia sensibilia accītalr sentiūt cibum. i. nō sunt necessarij in distinguendo cibum ꝯm ꝯ est cib⁹: cū accītalr sentiant cibū: sensibilia. n. eorum nō

28 Uide. 3. de aīa. 61. ⁊. 12 met. 36. ad q̄d dati sint sensus. Uide. 1. re. c. 124. ⁊ ibi Themistiū.

sunt in cibo fm q̃ est cibus: ⁊ hoc intendebat cuz.d.qm̃ nō est in cibo ⁊c.i. fm q̃ est cibus. ¶ B.d. sapor eniz est vnum tangibiliū.i. sapor aūt si existit in cibo fm q̃ est cibus est vnus modoz reruz tangibilium. ⁊ sensus gustus est aliquis tactus. ¶ Et pp hoc qd.d.opinādum est q̃ iste sensus existit ēt in omni aīali sicut sensus tactus cum sit quasi spēs eius: ⁊ post declarabit qualiter est in rei veritate. ¶ Et cum narrauit q̃ frigiduz ⁊ caliduz: ⁊ humidū ⁊ siccuz existit in cibo fm q̃ est cibus: ⁊ sapor existit in eo fm q̃ est cibus: incepit declarare moduz fm quē existit quodlibet istoz in cibo. ¶ Et.d. fames ⁊ sitis ⁊c.i. ⁊ si sapor existit in cibo in eo q̃ est cibus: tū prime qualitates existunt in eo primo ⁊ essentialr. ¶ Et signū eius est: q̃ cū cōsiderat cibum aīal: nō desiderat nisi caliduz ⁊ frigidū ⁊ humidū ⁊ siccū: fames eniz est appetitus calidi ⁊ siccī: ⁊ sitis: ⁊ frigidi ⁊ humidi: ⁊ nō desiderat dulce: neqz amaruz. sapor aūt est cōiunctus cū istis qualitatibus. ¶ Et hoc intendebat cum.d. sapor aūt est cā istoz.i. cā q̃ aīal sentit cōueniens ex illis ⁊ nō cōueniēs. ¶ Et nō intendebat hic per cāmicām in eē. prime eniz qualitates sunt cā saporis. ¶ Et forte intelligit q̃ sapor est cā ppter quā animal vtitur cibo propter delectationem coniunctam cum ea.

Sensus gustus est aliquis tact⁹. Vide infra cō.94.

¶ Certificanduz aūt de his posterius est: nunc aūt in tm̃ dcm̃ sit q̃ aīalibus hñtibus tactū ⁊ appetitus insit. De phātasia aūt imanifestū: posteri⁹ aūt intēdēdū est. Quibusdā vero adhuc inest ⁊ fm locuz motiuū: alteris aūt cogitatiuuz ⁊ intellect⁹: vt hominibus: ⁊ ñ aliqd alteꝫ hmōi est: aut ⁊ honorabilius.

¶ Et declarandūz est hoc post: in hoc aūt loco cōtenti sumus hac determinatiōe: ⁊ est q̃ oē viuū hñs tactū hz desideriū. De imaginatōe aūt latet: ⁊ querēdū est post: ⁊ ponamus cum hoc mouens in loco etiam: ⁊ in alijs distinguens ⁊ intellectus: vt in hominib⁹: ⁊ in alijs rebus si fuerint sic: aut meliores.

29 ¶ Quia vult ponere hic numerū istaruz virtutū fm q̃ artifex ponit subiecta sue artis: nō vult ponere nisi illud qd̄ manifestuz est per se: ⁊ dimittit alia que nō sunt manifesta quousqz perscrutēt de eis. ¶ Et ideo.d. ⁊ hoc declarandū est post. In hoc aūt loco cōtenti sum⁹ hac determinatiōe.i. que est manifesta per se aut fere.s. q̃ omne animal carens tactu caret desiderio: hoc eniz est manifestū per se. ¶ Deinde narrauit q̃ hoc latet de imaginatiōe: ⁊.d. de imaginatione aūt latet idest vtruz imaginatio existit in omni hñte sensum tactus aut non. ¶ Deinde.d. ⁊ ponamus cuz hoc mouēs in loco.i. ⁊ ponamus pro manifesto: q̃ omne motū in loco est imaginās. ¶ Et pōt intelligi ⁊ ponamus in numero istarum virtutū que manifeste videnī: ⁊ differunt in diffinitiōe ⁊ eēntia virtutē mouentē in loco: ⁊ intendit virtutem cōcupiscibilē. ¶ B.d. ⁊ in alijs distinguēs ⁊ intellect⁹.i. ⁊ po-

namus et pro manifesto q̃ virtus cogitatiua ⁊ intellectus existunt in alijs a modis animaliū que nō sunt homines: ⁊ q̃ proprie sunt in alio genere: vt in hoib⁹ taut in alio genere: si ꝯmfatio surgat q̃ alia sunt hmōi: ⁊ hoc erit si fuerint eēles hoib⁹ aut meliores eis.

¶ Manifestuz igitur est: qm̃ eodē modo vna vtiqz erit rō anime ⁊ figure: neqz eniz ibi figura est preter triangulum ⁊ figuras que consequenter sunt: neqz hic ania pter pdictas est: fiet aūt vtiqz ⁊ in figuris ratio cōis que cōuenit qdez oibus: ppria aūt nullius erit figure: similiter eniz ⁊ in dictis aīalibus. ¶ Unde ridiculū est q̃rere cōmunez rationem in his ⁊ in alterius que nullius erit eorum que sunt propria ratio: neqz fm ppriaz ⁊ indiuiduam speciem dimittentes hmōi.

Ex B sumi solz q̃ negligēdus est q̃ relicto vli q̃rit solū proprium ⁊ spre to ppio vli solo est q̃teutus.

¶ Dicamus igit q̃ manifestū est q̃ ex via vnius exemplī eadē erit diffinitio aīe ⁊ figure: nō aūt ē illic pfectio extra virtutes predictas: sed possibile est in figuris etiā vt sit diffinitio vniuersalis conueniens omnibus figuris: ⁊ non sit propria alicui earuz: ⁊ sil⁹ ex omnib⁹ pdictis. Et ideo q̃ quesierit in istis ⁊ in alijs sermonē vniuersalē: qui nō est: neqz est pprius alicui ex oibus: neqz est fm modū hūc ꝯuenientē qui nō diuidit: ⁊ dimiserit talez sermonez: rectuz est vt deridetur.

¶ Cum genera accepta in diffinitiōib⁹: aut sunt vniuoca vt aīal in diffinitiōe hol: aut dicta multiplr: vt ens a ⁊ potētia ⁊ actus incepit declarare cuiusmodi sit genus acceptū in diffōne. ¶ Et.d.q: nō est equiuocū neqz vniuocū. ⁊.d. dicam⁹ igitur q̃ manifestum est ⁊c.i. dicam⁹ q̃ manifestuz est exēplo q̃ illud qd̄ dat diffō aīe vlis ex intentione cōi omnib⁹ partibus aīe est simile illi qd̄ dat diffinitio figure vlis omnib⁹ figuris. Manifestū est eiz per se q̃ nulla perfectio est alicuius partis aīe extra perfectionē vniuersalē quā accepimus in diffinitiōe omniū virtutuz: ⁊ si iste virtutes sint diuerse in intentione propria vnicuiqz earuz: ita non est hic figura aliqua extra diffinitionē figure vniuersalis: Iz figure differant abinuicem in terminis proprijs. quedaz enim est rotunda: ⁊ quedā recta: ⁊ quedam cōposita ex vtroqz: ⁊ hoc exemplū est valde simile diffinitioni anime: nō eniz est ex diffinitionib⁹ equiuocoꝫ nominū: qm̃ si ita esset: tunc geometria eēt sophistica: neqz eēt ex generib⁹ que dicunt vniuoce: qm̃ si ita eēt tunc necesse esset vt alteruz duorum foret: aut vt sit hic vna virtus in diffōne: ⁊ i noīe in qua cōmunicēt oēs virtutes quas numeraum⁹: quēadmoduz modi animaliū cōueniūt in diffinitiōe animalitatis simplicis: aut vt oēs virtutes anime sint eedez in diffinitione ⁊ eēntia. ¶ Et cuz narrauit q̃ diffinitio aīe p exempluz est

30 Diia accepta in diffōnibus aut sunt vniuoca: aut sunt multiplr dicta. Cōsile hi.4.meta. c.2.⁊.5.me. cō.4. Et p̄ de aīa.c.7. Et.3.de aīa cō.4. Et.3. phy.cō.4.

a Ens potētia ⁊ actus sunt multiplr dicā. Jō

ꝑ ph.13. Et 4.met.2.5. meta.14.7. meta.15.12. meta.21.22.

similis diffiōni figure: incepit dare modū cōsilitudinis: ⁊.d.ſz pole est in figuris et ⁊c.⁊ ista diffō nō est vniuoca: sed quēadmodū pole ē in oibus figuris: lz differāt vt habeāt diffōnez vlem magnā cōueniē/ tem oibus eis: lz multū differāt in diffōne ⁊ ēntia: sic pole est vt iste virtutes diuerse habeāt vnaz diffōnem vlem ꝓuenientē oibus: sicut diffō figure cōuenit oibus figuris: ⁊ nulli appropriat. ¶ B.d.⁊ ideo qui quesiuerit ⁊c.⁊ pp hoc qd dixim⁹: qui quesiuerit in aīa ⁊ in alijs similib⁹ entibus vnā diffōnez vlem que nō appropriat alicui ex oī/ bus: ⁊ non est talis qualis est ista diffō quā dedimus in aīa: sed sicut vniuersalitas diffōnis aīalitatis simplicis specierū aīalis: aut ēt est vna.i.vnius nature diffō non diuisibilis ſm ſpēm: ⁊ qui dimiserit ta lem diffinitionē qualē dedim⁹: iustum est vt deridear: cū isti duo mo di diffōnis nō inueniant in talibus naturis: ⁊ nō inuenit in eis nisi iste modus diffōnis quo vsi sum⁹: qui.n.laborat in dādo in aīa pri/ mum modū diffōnis: est in hoc qd laborat in querēdo impole: sicut qui dimittit hanc diffōnez in dimittēdo pole est: dimittere enīz pole est simile ſm locutionē ad querere impossibile.

¶ Similt aūt se hūt ei qd de figuris est: ⁊ q̄ circa aīam sunt. Semp enīz in eo qd est cōsequēter est in potentia qd prius est in figuris ⁊ in aīatis: vt in tetragono qui/ dem trigonū est: in sensitiuo autē vegetatiuū: quare ſm vnūquodq; querēduz que vniuscuiusq; aīa: vt que pla/ nete: ⁊ que hoīs: aut bestie. ꝓpter quā autē cām conse/ quenter sic se habēt considerādum est: sine quidez enīz vegetatiuo sensitiuū non est: a sensitiuo autē separat ve/ getatiuū in plantis: iterum aūt sine quidē eo qd potest tangere alio:uz sensuū: neq; vnus est: tactus autem sine alijs est. ¶ Multa enīz animaliū: neq; visum neq; auditū habent: neq; odo:atus sensum.

Semp ī eo qd ꝓnr ē: est in potentia qd prius est in figuris ⁊ in aīatis.

¶ Et dispositio de aīa similis est dispositiōi in figuris: inuenit enim semp in potentia in figuris: in rebus ani/ matis precedēs in cōsequēte. ¶.g. triāgulus in quadra to ⁊ nutritiuū in sensibili: ozz.n. querere in quolibet qd est ſm suam diffōnem. ¶.g. aīa plante quid est: ⁊ aīa bruti quid est: ⁊ querēduz est qua de cā sunt talis dispo sitionis ex cōsequētibus: cū sensibile nō sit sine nutriti/ uo: sed sensibile separat in plantis: ⁊ ēt nullus alio:um sensuū sit extra tactuz: sed tactus est extra alios sensus. ¶ Multa enīz viua non habēt visum: neq; auditum: neq; odo:atum: neq; alium sensum.

Tetragonum.

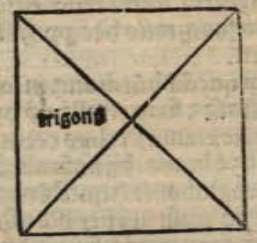

¶ Cū ꝛclarauit q̄ diffō anime est similis diffinitioni figure: incepit ꝛclarare moduz cōsimilitudinis: ⁊ ꝛmonstrare cuius nature nāruz diffinitionum sit. ¶ Et dixit: ⁊ di/ spositio in anima similis est ⁊c.i.⁊ dispositio in rebus que continen/ tur in diffinitiōe anime est sicut di spositio in rebus que continentur in diffinitione figure: quēadmodū enīz inuenīt in figuris prius ⁊ po/ steriusz ⁊ prius existit in potentia in posteriori: ita est de virtutibus anime. ¶ Uerbi gratia. in figuris quidem triangulus est prior qua/ drato: ⁊ triangulus existit in potētia in quadrato ⁊ ideo si quadra tuz est: triangulus est: ⁊ non econuerso. ⁊ similiter in virtutibus ani me: nutritiuum enīz prius est sensibili: ⁊ existit in eo in potentia: ⁊ si sensibile est: nutritiuum est: ⁊ non ecōuerso. ¶ Et cum ꝛclarauit na turam istius diffinitionis: ⁊ quantum largitur ꝛ cognitione: dixit: opz igit querere in quolibet qd est ⁊c.i.cū ꝛclarātū est q̄ ista diffō aīe est ꝛ genere diffōnis figure: ⁊ quēadmodū non sufficit in cognitiōe figure rectaꝝ lineārū: ⁊ figure circularis cognitio figure simplr trita est in diffōne aīe vlis: querēda est igit post cognitiōez istius diffōnis vlis diffō ꝓpria vniuscuiusq; vtutis aīe. ſcz que est aīa plātaꝝ: ⁊ que est aīa hoīs ꝓpria illi: ⁊ q̄ bruti. ¶ B.d.⁊ opz q̄rere que dicta sunt ta lis dispōnis. i.⁊ opz pscrutari ēt quare iuenīt in vtutibus aīe ꝓus ⁊ ꝓñs. sensibile enīz ipole est vt sit absq; nutritiuo. Nutritiuuz aūt pōt ēē absq; sensibili: ⁊ hoc est in plātis. ¶ Et ēt appet q̄ ipole est vt ali quis quatuo: sensuuz sit sine tactu. tactus autem potest esse extra alios sensus: plura enim animalia carent visu ⁊ auditu ⁊ odo:atu ⁊ gustu: ⁊ hoc intendebat cum dixit: neq; alium sensum. ¶ Et iste lo/ cus indiget consideratione. existimatur enīz q̄ gustus est vnus mo do:um tactus: ſm q̄ dixit a suꝝrius. ¶ Sed si aliquod b ani/ mal nutrit ex rebus carentibus sapore: tunc gustus illius animalis non erit nisi ſm calidum ⁊ frigidum ⁊ humidum ⁊ siccum. ¶ Aut intendit cum dixit: neq; alium sensum. i.q̄ alius sensus non distin/ guitur in vltimo. i. in fine a sensu tactus ſm q̄ inuenitur in anima/ libus perfectis. ¶ Et vniuersaliter opinandum est q̄ si animal ha/ bet sensum tactus ⁊ nutritur a suis radicibus: sicut plante nutriun tur: vt dicit ꝛ spongia maris: istud animal habet sensuz tactus sine gustu ⁊ forte innuit tales istos modos animalium. Omne enīz ani/ mal habens os habet aliquem gustum.

31

Nutritiuuz pr ēē absq; sēsibili. Jō ē.15.

Digressio q̄ q̄rit vtrum oē aīal ha/ beat gustū. a T.c.28.

b Si aliqd aīal nutrit ex reb⁹ ca/ rētib⁹ sapo re: gust⁹ ei⁹ ē ſm calz ⁊ frigidū.

¶ Et sensitiuoꝝ aūt alia qdē hūt ſm locū motiuuz: alia vero nō hūt: vltimū aūt ⁊ minimū ſm rōcinationē ⁊ in tellm. Quibus enīz inest rōcinatio corruptibiliū his ⁊ reliqua oīa: qbus aūt illoꝝ vnūqdq; nō oib⁹ rōcinatio:

sed quibusdã qdẽ: neq; imaginatio: alia aũt hac sola viuũt. ¶ De speculatiuo aũt intellectu altera ratio est: q; quidem igitur de horum vnoquoq; ratio hec ꝓpriissima ⁊ de anima: manifestum est.

¶ Et ex eis que sentiunt est q; quedã hñt motuꝫ in loco: ⁊ quedã non: cõplementũ aũt ⁊ finis est illõ qõ hꝫ cognitionẽ ⁊ distinctionẽ: omne enim ex rebus corruptibilibus hñs cognitionez hꝫ oĩa alia. hñs aũt aliqõ illoꝝ nõ est necesse vt habeat cognitionẽ: ſz quedã non hñt imaginationẽ: ⁊ quedam nõ viuũt nisi per ista tm̃. Intellectus aũt speculatiuus ⁊ cogitatiuus ꝓmo est in eo alius. Declaratũ est igit q; ꝓmo in vnaquaq; istaruꝫ virtutũ est ꝓmo magis cõueniẽs in aĩa.

32 ¶ Et cõprehẽdit sensu q; qdã aĩalia mouent i loco: ⁊ est modus perfectus: ⁊ qdã nõ. Cõplementũ aũt aĩaliũ ⁊ finis eorꝫ q; intẽdebat i gnatione q; cũ nã potuit ptingere stetit est modus aĩaliũ hñs vtutẽ speculatiuã cogitatiuã. i. intelligibilẽ. ¶ B. d. o. ẽ em̃ ex rebꝰ corruptibilibus ⁊c. i. ⁊ appet q; oẽ hñs vtutẽ cogitatiuã ex rebꝰ gnabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ nẽcio hꝫ alias vtutes aĩe. ¶ Et. d. B pseruãdo se a corporibus celestibꝰ. declaratũ est em̃ q; illa nõ hñt ꝫ vtutibꝰ aĩe nisi ꝓcupiscẽtiã ⁊ intellm̃. ¶ B. d. qõ aũt hꝫ vnũ illoꝝ ⁊c. i. hñs aũt vnã vtutuꝫ q; sunt poꝫes nãl intellu non est neẽ vt habeat cogitationẽ aut intellm̃: ſz qdã non hñt imaginationẽ: nedũ habeãt cogitationez: ⁊ qdã viuũt p illa q; sunt sub imaginatiõe ex vtutibꝰ prioribꝰ earꝫ hoc intẽdebat cũ. d. ⁊ qdaꝫ viuũt p ista tm̃. ¶ B. d. sermo aũt de intellu speculatiuo ⁊c. i. sermo de eo est ita q; sit ex istã nãꝫ. existimat em̃ q; nõ ẽ aĩa neq; ps aĩe ⁊ inuit nobilitatẽ eiꝰ ⁊ diuersitatẽ illiꝰ ad alias ptes: opinãdũ est. n. q; ẽ ex nã supiori nãe aĩe. ¶ B. d. declaratũ est em̃ ⁊c. i. declaratũ est. n. ex pdictis q; ꝓmũ qõ intẽdit de scĩa aĩe qõ ẽ magis ꝓueniẽs sermoni i aĩa est log de aĩa vniuscuiusq; istaꝝ vtutũ.

Corpa celestia de vtutibꝰ aĩe nõ hñt nisi cõcupiscẽtiã ⁊ itellm̃. Idẽ 12. me. c. 36 Jõ. ö. i hoc 2. c. 15. Jõ p cel. 90. ⁊. 2. cc. 38. ⁊. 61.

a Intellꝰ speculatiuꝰ non est aĩa nec ps aĩe: ſz ẽ ⁊ nã supiori aĩe. Jõ. ö. c. 21. ſz vide opp. 3. de aĩa. i. cõ. 1.

Priores sũt actꝰ potẽtijs ꝓm rõnem.

¶ Tractatus tertius. Cap. I.

Necessariũ aũt ẽ debẽtẽ his pscrutationẽ facere/accipere vnũqõq; eorꝫ qdẽ: postea sic de sequẽtibus. Si ãt oꝫ dicere qd vnũqõq; ipoꝝ: vt qd itellectiuũ ⁊ sensitiuũ: aut vegetatiuũ: prius adhuc dicẽdũ qd sit intelligẽ: ⁊ qd sentire. Priores em̃ potẽtijs actus ⁊ opationes ꝓ rõnez sunt. si autem sic his adhuc

priora opposita opꝫ cõsiderare de illis vtiq; ꝓmũ oporꝫ tebit determinare propter eãdem causaꝫ: vt de alimento ⁊ sensibili ⁊ intelligibili.

¶ Et idiget nẽcio q; voluit pscrutari de istis scire vnãquãq; istarũ que sit. Deinde post perscrutẽt de ꝓtingẽtibꝰ illis. Et si neẽ est dicere vnãquãq; illaꝝ q; sit. U. g. intellꝰ qd sit: ⁊ sentiẽs quid sit: nutritiuũ qd sit: opꝫ etiã ꝑdicere itelligere qd sit. Actiões. n. ⁊ opatiões ꝑcedũt in intellꝰ virtutes. Et si ita sit: ⁊ ꝓsiderare de alijs rebꝰ oppositis istis oꝫ precedere cõsiderationẽ de istis: opꝫ nos vt intẽdamus ad diffinitẽdũ istas ꝓmo ꝑ istã causam. U. g. cibũ: ⁊ sensatũ: ⁊ intellectũ.

¶ Cum declarauit q; diffinitio vniuersalis aĩe predicta non sufficit in cognitione sue substantie: incepit dicere quid opꝫ scire de aĩa post illã diffinitionẽ. ¶ Et. d. ⁊ indiget necessario ⁊c. i. ⁊ opꝫ necessario illũ qui voluerit acquirere perfectã cognitionẽ de aĩa: perscrutari de vnaquaq; virtutũ anime per se: quousq; sciat per demonstrationem vnãquãq; illarum que sit: ⁊ quã naturã hꝫ. U. g. perscrutari quid est intellectus: ⁊ quid est sensus. ¶ B. post hoc pscrutari de vnicuiq; cõtingentibus istarum virtutum vlibus ⁊ ꝓpriis. U. g. vtrum virtus intelligibilis possit abstrahi aut non. ¶ Et cuꝫ declarauit illud qõ opꝫ pscrutari nos de aĩa: incepit demonstrare viã ad hãc cognitionem: ⁊ q; est ex eis que sunt magis nota apud nos: ⁊ sunt posteriora in esse ad ea que sunt magis nota apud naturaꝫ que sunt priora in esse. ¶ Et. d. ⁊ si neẽ est dicere vnãquãq; istarũ ⁊c. i. ⁊ si opꝫ ꝓꝫ q; declarauimus scire q; est vnaquaq; istarũ virtutũ necesse est prescire actiones ꝓprias vnicuiq; istarũ virtutũ q; sunt. ¶ U. g. qd est itelligere per itelligẽs: ⁊ sentire p sentiẽs: ⁊ nutrire per nutriẽs. Cognitio em̃ actionũ istarũ vtutũ prior est apud nos in nra pria cognitione: q; cognitio istarũ vtutũ. ¶ Et cũ narrauit q; cognitio actionuꝫ oꝫ ꝑcedere cognitionẽ vtutũ: narrauit et q; cognitio patiẽtiũ illaꝝ actiones oꝫ ꝑcedere cognitionẽ illarũ actionũ pp illã eandẽ causaꝫ pp quã oꝫ ꝑcedere cognitio actionũ cognitionẽ vtutũ. ⁊. d. ⁊ ita sit ⁊c. i. ⁊ si ita sit. s. q; ⁊ ⁊m̃ ire semp ⁊ eis apud nos sunt magis nota ad illa que sunt magis nota apud naturã: ⁊ cõsiderare ⁊ rebus oppositis istis virtutibꝰ: ⁊ sunt passiua earũ oꝫ ꝑcedere cõsiderationẽ in actionibus: ⁊ in vtutibus: neẽe est pscire ꝓmo cibũ quid sit qõ est passiuũ vtutis nutritiue: ⁊ sensatũ qd sit ⁊ intellꝫ qd sit anteq; sciat nutrire ⁊ sentire que sunt. ¶ Et vocauit ea oppositaꝝ passiuũ a eniꝫ ⁊ actiuũ videnꝫ esse quodãmodo opposita.

33

Jõ p ph. 2. Et p ⁊ aĩa. 11. Idẽ hic ö. 13.

a Passiuũ ⁊ actiuũ videnꝫ qdã mõ opposita. Idẽ p ö gnatõe. 50. Et p cc. 20. ⁊. 21.

¶ Quare primo de alimẽto ⁊ gnãtione dicendũ est. vegetatiua enĩ aĩa ⁊ alijs inest prima: ⁊ maxie cõis potẽtia est aĩe: ꝓm quã est viuere oibꝰ cuiꝰ sunt opera gnãre

Solet sepe adduci.

& et vnorta ait

Ola appetūt diuinuz esse & illius grā agūt q̄cūq; ꝓz näz Jō p ph.81 Et.2.cc.64

a Aia nutritiua ē prior oib⁹ viuētibus.

& alimēto vti. ¶ Mälissimū enim operuz viuentibus est quecūq; perfecta & nō orbata: aut gnätionē spontaneaz hnt facere alteꝝ q̄le ipm: aial qdē aial: plāta aūt plātā: q̄tenus ipo semp & diuino participent fm q̄ possunt. Oia enim illud appetunt: illius causa agūt omnia que cunq; agunt fm naturam.

¶ Oportet igit primo loqui de nutrimēto & gnätione. Aia em a nutritiua est prior in oib⁹ viuētibus: & est vniuersalior: virtutibus aie qbus viuū viuit: & actōes istius sunt gnare: & vti nutrimēto: actio enim q̄ est magis ꝓuenien näe oīs viuētis ex eis que sunt pfecta & nō hnt occasionez: neq; gnänt casu p se: est vt agat aliud sile: aial enim facit aial: & plāta plantā: ita q̄ bēat cōlocationē cuz sempiterno diuino fm suuz posse. Oia enim desiderant & pp hoc agit omne qd agit näliter.

34 ¶ Cuz ꝛclarauit que diffō est magis vlis inter oēs aie: & quātū lat git de cognitione: & q̄ non sufficit in cognitione sube aie pfecte: & q̄ est necēiuz pscire quälibet virtutū aie per suā diffōnez ꝓpriaz: & quot modis sunt iste vtutes diuerse: & gūo adunanē: icepit narrare q̄ opz pmo incipere ꝛ cognitione istarū vtutū ab ea q̄ est valde prior. s. nutritiua: & q̄ pmo oz cōsiderare ꝛ passiuis & ꝛ actionibus istaz virtutuz. ¶ Et. d. opz igit pmo loqui ꝛ nutrimēto & gnätione cc. i. & cū ꝛclaratū est q̄ pmo opz ꝓsiderare ꝛ actiōib⁹: & ꝛ passiuis ante virtutes: necesse est vt pmo loquamur inter oēs istas actiones ꝛ cibo & ꝛ gnätiōe que sunt passiuū aie istius & actio: & est necesse vt pmo loquamur ꝛ aia nutritiua: q: est prior näliter alijs rebus per quas aliquid dr viuuz: & ideo est magis vlis inter alias vtutes anime. ¶ Et

Vlē notius est apō nos q̄ pprium. Jdē. 5. cō. p. Et p ph. 4.5.c.57.3. phy.2.

innuit q̄ pp prioritatē & eius vlitatem: opz preponi in cōsideratiōe. vlē em notius est apud nos q̄ pprū: vt dictū est alibi. ¶ Et cuz ꝛclarauit hoc: incepit numerare actiones attributas illi. cū ante ꝛdemus scire esse q̄ quid esse. & d. & actiones istius sunt cc. i. & actiones istius virtutis sunt nutrire & gnare: & vti cibo: & dicimus q̄ gnare est actio illius virtutis: qm actio que maxime cōuenit nature eius qd dicit viuum per hanc virtutē est generare simile in specie. ¶ Et hoc fit tribus cōditionibus. Quarū vna est vt prīgat tpis in quo habet hanc virtutē: cum non sit in effectu omni tpe. ⁊ Scōa est vt cū hoc non habeat occasionē tista em impedit hāc actionē: ilz pertingat tpis in quo peruenit ab illo illa actio. ⁊ Tertia est vt illud viuuz non sit in eis que fiunt casu sed per se: qm igitur in viuo fuerint congregata hec tria tūc generabit. ¶ Et hoc intēdebat cum. d. qm actio que magis cōuenit cc. ¶ D. d. causam finalē pp quā ista virtus existit in animalibus & plantis: & d. ita vt habeat cōiunctionē cū sempiterno. i. & ista virtus existit in viuo vt generabile & corruptibile cōmunicet

cum sempiterno fm suū posse. Sollicitudo em diuina cū nō potuerit facere ipsuz permanere fm indiuiduū: miserta est in dādo ei virtutē qua pōt pmanere in specie: & hoc nō est dubiū. s. q̄ melius est in suo esse q̄ habeat istā virtutē q̄ vt nō habeat. ¶ D. d. oia em hec desiderant cc. i. & hoc fuit ideo q: oia desiderant permanentiā sempiternā: & mouent ergo ipsam fm q̄ innata est natura coz ad recipiendū: & pp hunc finē agunt oia entia que agunt näliter.

Sollicitudo dina cū nō potuerit facere ipm pmanere fz indiuiduū: miserta ē i dādo ei vtutē q̄ pmanere possit in spē. Jdez p cc.c.98. Et 2.6 gnione & corru.c.59. De sollicitudine ät dicēs: Vide.12. met. 37 & 51. & 2. phy.75.

¶ Id aūt qd cuius causa fit duplr est: hoc quidē cuius: illud vero cui. Qm igit cōmunicare non possunt ipso semper & diuino cōtinuatione: pp̄ter id qd mhil cōtingit corruptibilium idem & vnum numero permanere fm q̄ pōt participare vnūquodq; sic cōtingit: hoc quidē magis: illud vero minus: & pmanet nō ipsuz sz vt ipm. Numero quidē non vnū: specie aūt vnum.

¶ Et propter quid dicitur duobus modis. Quorum vnus est i quo est. Alius est cuius est. Qz igit impossibile fuit vt haberet cōmunicationē cum sempiterno diuino in eternitate: quia impossibile est vt aliqd corruptibile permaneat idem in numero. Jdeo hz cōmunicationez quodlibet cū eo fm suum posse: & hoc magis: & hoc minus: & sic permanet non illud idē sed suum simile. Non vnum numero: sed vnum forma.

35 ¶ Cum dedit causam finalē pp̄ter quaz virtus generatiua existit in viuo vlr: & est assimilatio corruptibilis cum sempiterno fm q̄ hz naturam assimilandi: & q̄ oia entia faciunt actiones erga istum finez: narrauit fm quot modos dicit iste finis. ¶ Et. d. & pp̄ter quid dicit duob⁹ modis: quoz vnus est illud qd est iste finis: & alius illd in q̄ est iste finis. U. g. in hoc sermone q̄ oia entia agūt pp permanētiam sempiternam: & pp ea in quibus inuenit permanētia sempiternam: aut dispositio permanētie sempiterne. ¶ Et cū ꝛclarauit hoc: icepit ꝛclarare modū in quo gnabilia & corruptibilia pnt cōmunicare cū eternis: & causaz pp quaz diminuta sunt a permanētia sempiterna. & d. qz igit impossē est cc. i. & intēdit per sempiternū diuinū corpus celeste. celestia enim illa permanēt fm indiuiduū. ¶ Et hoc qd. d. & minus hoc & magis hoc. intēdit generatiuū & nō gnatiuū. Utrūq; em permanet fm speciē: sed gnatiuum hz semper hoc: & non gnatiū in maiori parte tpis: & in pluribus subiectis.

Finis duplex cui⁹ & cui. idē. 2. phys.24. & hic. j.37.

¶ Est autem anima viuentis corporis causa & principiuz. Hec aūt multipliciter dicunt: attamen aia fm determinatos tres modos causa dr: etenim vnde motus: & cuius causa: & sicut substātia aiatoꝝ corpoꝝ aia causa.

Aia est cā corpis aiati tripliciter gne cāe.

¶ Anima igitur est corporis viui causa tribus modis determinatis: est illud ex quo est motus: ⁊ illud ꝓpter quod fuit corpus: ⁊ etiā anima est causa ꝓm qd̄ est substantia que est causa esse omnium.

36 ¶ Cum apparuit ex diffinitiōe vniuersali anime ꝙ anima est cā corporis ꝓm formam: ⁊ apparuit hic ꝙ virtus generatiua est cā agens animatū. Incepit ēclarare ꝙ anima nō est solum causa ꝓm formaz: sed causa ꝓm tres modos: ſz quos dicit cā: ⁊ hoc est tribus modis: ⁊ hoc est necessariū prescire anteq̄ loquat de vnaquaq̄ partiū anime: lz iam fit ēclaratuz vlr ꝙ oīs forma nālis talis est. ¶ Et. d. anima igit est corpis viui cā ⁊ principiū: ⁊ q: hec duo dicunt multiplr filr ⁊ anima est cā ꝓm tres modos ēterminatos. s. cā mouēs: finalis: ⁊ formalis: que ēterminate sunt in sermonib⁹ vniuersalib⁹ phyficis. a ¶ B. d. est enīz illud ex quo fit motus. s. causa agens motū. Et possumus intelligere ex hoc motū in loco ⁊ generationē: ⁊ motū in augmento ⁊ diminutione. Anima est enim cā agens istos tres motus in animato. Deinde. d. ⁊ illud ꝓpter qd̄ fuit corpus. s. causa finalis. Corpus enim non fuit nisi ꝓpter animā: cum ēclaratū est ꝙ anima ita est de corpore: sicut forma de mā: ⁊ ēclaratū est in sermonib⁹ vlibus ꝙ materia est ꝓpter formā tm: ⁊ ꝙ nō aliqd̄ ꝓ ñs materiā: aut aliqd̄ qd̄ fit de necessitate materie: sicut existimabāt antiqui: non concedētes cām formalem esse neq̄ finalem: ⁊ anima etiaz causa. i. ⁊ anima etiam est causa corporis ꝓm substantiam ⁊ formam: ⁊ que est causa esse omnium.

Cā ⁊ principiuz multiplr dñr. Jd̄ p ph. cō. p. Et. s. met. ⁊. cō. 1. Et. 12. meta. 23. a Tex. c. 28. ⁊. 29.

In. 2. ph. a 74. vsq̄ in finem.

Esse est effectus forme. Jd̄. ē. c. 7. 8. meta. 7.

¶ Qd̄ qdē igit fit sicut spēs manifestū est. Causa enim ipsius esse oībus spēs est. Viuere aūt viuentib⁹ est esse. Causa aūt ⁊ principiū horū anima. Amplius aūt eius ꝙ potētia rō actus est. Manifestū aūt est ꝙ ⁊ cuius gratia aīa cā. Sicut intellect⁹ grā hui⁹ facit: eodē mō ⁊ natura. Et hoc est ipsi⁹ finis hmōi aūt in aīalibus aīa ⁊ ſz naturā. Oīa. n. phyfica corpa aīe istra sunt: sicut aīaliū: sic ⁊ plātaꝝ tāq̄ gratia aīe existētia. ¶ Duplr aūt dicit ⁊ ꝙ cuius cā est: ⁊ ꝙ cui⁹: ⁊ ꝙ cui. At vero ⁊ vñ primū qui ꝓm locūmot⁹ aīa est. Nō oībus aūt viuētibus inest potētia hec. Est aūt alteratio ⁊ augmentuz ꝓm animā: sensus enīz alteratio quedā eē vr. Nihil aūt sentit qd̄ nō hz aīam. silr aūt de augmēto ⁊ decremento se hz. Nihil enīz decremētum patitur neq̄ augmentat phyfice: nisi alat. Alitur autez nihil qd̄ nō cōmunicet vita.

Viuere viuētib⁹ ē eē.

¶ Et esse viui est viuere: ⁊ aīa est cā ⁊ principiū istius: ⁊ etiā endelechia est intētio eius qd̄ est in potētia ens.

Et manifestū ē ꝙ aīa est cā etiā pp qd. Qm̄ quēadmodum intellect⁹ nihil agit nisi pp aliqd in natura: ⁊ hoc ē finis eius: ⁊ silr aīa in aīalibus: ⁊ in oībus. Oīa enī naturalia sunt organa anime: sicut in aīalibus ⁊ plātis: ita ꝙ est etiaz cā animati. Et ꝓpter quid dr duob⁹ modis. Quorūz vnus est illud ꝓpter qd̄: ⁊ alius cuius est hoc. Et aīa est etiā illud ex quo primo fit motus ī loco. Sz ista virtus nō inuenit in oībus viuis. Et alteratio etiā ⁊ augmētuz fiunt p aīam. Sensus. n. existimat esse alteratio aliqua. Et nihil sentit nisi habeat aīaz. Et sic est de augmēto ⁊ diminutiōe. Nihil. n. augef ⁊ diminuit nālr: nisi nutriat: ⁊ nihil nutrit nisi habeat partē in vita.

37 ¶ Cum posuit ꝙ aīa est cā corporis tribus modis: de quibus modis dicit hoc nomē cā: incepit ēclarare modos istos esse in ea ⁊ in prio ꝙ est cā corporis ꝓm formā. ¶ Et. d. ⁊ esse viui cē. i. ⁊ signū ꝙ aīa est forma corpis est: ꝙ hic eius viuū non hz esse ꝓm ꝙ est viuū nisi p illud pr qd̄ viuit. i. ꝙ est cā istius actionis. s. vite. ⁊ manifestū est ꝙ causa istius actionis est anima: ergo hoc qd̄ est viui ꝓm ꝙ est viuum est pr animā: ⁊ illud pr qd̄ est ens: ⁊ est hoc sua forma: ergo est forma animati: cum nō est hoc ⁊ ens nisi pr animā. ¶ B. d. secdam rōnem sup hoc: ⁊ etiā endelechia est intētio eius: qd̄ est in potētia ens. i. ⁊ etiam aīa est ꝓm ꝙ iam ēclaratū est pfectio. Perfectio aūt est forma ⁊ intentio eius qd̄ est in potētia ens: ergo anima est forma.

Foia ē id p qd̄ aliqd est ens. Jd̄. ē. 7. 8. ⁊. 36. ⁊ 8. met. c. 7.

2 ¶ Et cuz ēclarauit eam esse cām ꝓm formā: ēclarauit etiā eā esse cāz ꝓm finem: ⁊. d. manifestū est ꝙ aīa est cā ⁊ē. i. manifestū est pr se ꝙ anima est cā corporis animati ſz illud ꝓpter qd̄ fuit corpus animatum. Quēadmodū enim multa artificialiaō agunt nisi ꝓpter aliquid: sic etiā est de natura. s. ꝙ nō agit nisi ꝓpter aliquid: ⁊ hoc est finis nature. s. ꝙ nō agit nisi ꝓpter aliquid: sicut ars nō agit nisi ꝓpter aliquid. ¶ B. ēclarauit ꝙ illud ꝓpter qd̄ natura agit videtur esse aīa in aīalib⁹: ⁊ nō solū in aīalib⁹: ſz oīb⁹ reb⁹ nālib⁹. Et. d. ⁊ silr aīa in aīalibus ⁊ in oībus. i. ⁊ quēadmodū forma est finis artis in artificialibus: ita anima est finis nature in aīabus: ⁊ in oībus naturalibus. ¶ B. ēclarauit modū ex quo appet ꝙ aīa est finis omniuz naturaliū: ⁊. d. oīa enim naturalia sunt instrumēta aīe ⁊ē. i. ⁊ ditimus ꝙ aīa est finis omniū naturaliū: q: omnia nālia videnē instrumēta esse indifferēter in oībus animatis. Et sicut videt in aīalibus ita videt in plantis. ¶ B. d. ita ꝙ etiam illa est cā aīati ⁊ē. i. ⁊ hoc qd̄ diximus de ea nō latet: imo est manifestum pr se: adeo ꝙ apparet ex hoc ꝙ anima etiā est cā animati. Illud enim ꝓpter quid inuenitur aliquid dicit duob⁹ modis. Quorum vnus est illud ꝓpter qd̄ inuenitur aliquid: ⁊ ista est proportio aīe ad corpus. Et alius est illū cuius est hoc pp qd̄ inuenit aliqd: ⁊ ista est ꝓportio aīe ad aīatuz. Dicimus enīz ꝙ aīa ⁊ corpus vtrāq̄ nō sunt nisi ꝓpter animatū.

Oīa nālia sunt instra aīe. Vid. j. t. cō. 38.

3 ¶ Et cum ꝛclarauit eam esse cām fm formā ꝛ fm finē: ꝛclarauit ēt
ęam esse cām mouentē fm oēs modos motuū existētes in animato
siue ꝛros siue existimatos esse motus. ¶ Et.d.ꝛ anima ēt est illud ex
quo primo fit motus in loco: ſz ista virtus nō est in oibus viuis.i.in
oibus aīalibus. ¶ B.d.ꝛ alteratio etiā ꝛ augmentū ꝛc.i.ꝛ alteratio
attributa sensibus: sicut quidā reputāt; si cōcesserimus eam esse mo
tum erit p aīam: ꝛ silr augmentū ꝛ diminutionē. Nihil enīz dicitur
habere hūc motū.ſ.sensuz: nisi habeat animā. ¶ B.d.ꝛ silr est d aug
mento ꝛ diminutione.i.quēdmodū apparet ꝙ nō sentit nisi habēs
animā: sic apparet ꝙ nō augmētat neqz diminuit nisi illud qd ha/
bet cōicatione cū aīalibus in aliqua pte anime. Nihil enīz diminuit
naturalr/aut augmentat naturalr/nisi habeat virtutem nutriendi.
Et nihil nutrit nisi habeat cōicationē in vita attributa animalibus.
Et ideo hoc nomen motuum non dicit ꝛ animalitnisi cum caruerit
cōmunicatione quā habet cum plantis.

Motuū si di de aīali nisi cum caruerit cōicatiōe quā hz cuz plātis. Idē prio ꝛ aīa cō. vlt. Et hic. c.3. t.16.t.14.

¶ Empedocles aūt nō bene dixit hoc addēs augmen
tum accidere plātis. Deo: suz quidē radicē mittentib⁹:
ppter id ꝙ terra fic fertur fm naturaz. Sursum autem
ppter ignē filr. Neqz enīz sursuz ꝛ deo: sum bn accepit.
Non enīz idem oibus sursuz ꝛ deo: sum ꝛ omni: ſz sicut
caput animalium: sic radices plantaꝝ sunt. Si cōgruit
instrumēta dicere altera ꝛ eadē operibus.

¶ Empedocles aūt nō recte dixit in hoc ꝛ vere: cuz di
xit ꝙ augmētū qd accidit in plātis. In hoc aūt qd rami
ficat p radices inferius fit per motū ipsius terre nāliter
ad istā partē: ꝛ hoc posuit cāz. In hoc vero qd ramifica
tur superius fit q: ignis mouet silr ad supius: ꝛ hoc po
suit cām. Hoc enīz quo vtitur etiā in suo sermone de su
perior ꝛ inferior nō recte fuit dictū. Superius ꝛ infe/
rius nō sunt idez oibus reb⁹: ꝛ in omni. Sz quēadmo/
dum caput est animalibus: ita radices plantis. Cum p
actiones debemus dicere in instrumentis eo: rum que
sunt conuenientia aut diuersa.

38 ¶ Cum ꝛclarauit ꝙ motus augmēti nō est ex principio qd est elemē/
tum: incepit ꝛclarare ꝙ Empedocles errauit: cū opinabat ꝙ hoc pn
cipiū est ex elemētis: ꝛ ꝙ augmentū in plantis ad inferius est ppter
partē grauē.ſ.terrā ꝛ aquā: ꝛ supius pp leuē.ſ.aerē ꝛ ignem. ¶ Et.d.
Empedocles aūt ꝛc.i. Empedocles aūt nō bene existimabat cuz opi
nabat ꝙ hoc principiū nō est aīa: ꝛ ꝙ hoc qd accidit ꝛ augmento in
plātis/est p nām elemento ꝛ: illud igit quod auget inferius est p na/
turā terre: ꝛ hoc posuit cām eius.i.ꝛ posuit cām motus istius ad infe
rius naturā grauē: ꝛ cām in augmento ramoꝝ ad supius nām leuē:

ſcz igneā. ¶ B. incepit narrare qd cōtingit huic sermoni ꝛ error: ꝛ
dicit. hoc ēt quo vsus fuit in sermone suo ꝛ superiori ꝛc.i.ꝛ iste sermo
quē induxit in dādo cām istius motus cōtrarij qui inuenit in augmē
tabili nō est verus. Hoc enīz qd existimabat ꝙ superius in plātis est
superius in mūdo ꝛ inferius inferius: nō est vrūtqm neqz in pte con/
ueniūt: neqz in nā: neqz in potētia. In parte aūt: q: lz hoc cōcedam⁹
in plātis; tm in plurib⁹ aīalibus nō possumus illud cōcedere. Supius
enīz in eis nō respicit supius mūdi: ꝛ veritas nō concedit hoc. natura
enīz inferioris in plātis alia est a natura inferioris in mūdo: ſz con/
tingit ꝓgregatio eoꝝ in pte eadē casu: ꝛ ipsa eadē est natura supio/
ris in aīalibus. ¶ Et signū eius est ꝙ caput in aīalibus est sile terre
in plātis: cū actio eoꝝ fit eadē: ꝛ p actiones debemus respicere in/
cōueniētia ꝛ diuersitatē in partib⁹ augmētabilib⁹. ¶ Et.d.supius
enīz ꝛc.i.ꝛ primus erit: Empedocles est.superius ꝛ inferius nō sunt
eadē pars in oibus rebus: ꝛ in omni.ſ.mūdo tqm lz hoc cōcedamus
in plātis: qd possumus dicere in plurib⁹ aīalibus: supius.n.in aīal/
bus nō respicit supius mūdi. ¶ B.d.ſz quēadmodū caput ꝛc.i.ſz nō
cōcedam⁹ ꝙ inferius in plantis fit inferius in mūdo fm nām ꝛ po/
tentiā: neqz supius in eis supius in mūdo: lz sint in eadē pte. Natu/
ra enīz capitis in aīalibus est natura radicis in plantis: cuz habeāt
easdē actōes. ꝛ fm actōes a est dicendū ꝙ ptes aīaliū ꝛ plantaꝝ ꝛ
instrumēta eoꝝ sunt ꝓueniētia: aut diuersa in natura. Et cū natura
radicis in plantis est natura capitis in aīalibus: tūc supius in plan
tis est in rei veritate inferius in mūdo. Et si nos concessissem⁹ ꝙ esset
inferius: tūc hoc qd accidit plantis.ſ.ꝙ inferius in eo est inferi⁹ mū
di nō accidit nisi causalr: nō q: habēt eandē naturā: ita ꝙ ad inferi⁹
in plantis/mouet pars grauis: ꝛ ad superius leuis. Qm si ita esset:
tunc neqz superius neqz inferius haberet animal: neqz natura supio/
ris ꝛ inferioris in plantis ꝛ animalibus esset eadē. ¶ Et.d.ꝙ poten
tia capitis in animalibus est potentia radicis in plantis: q: hoc est
principiū b eius: p qd animal est animal.ſ.sensus. hoc aūt est princi
pium eius per qd plante sunt plante.ſ.cibi. ꝛ ideo si caput ex animali
ꝛ radix ex plantis abscindit/ ꝛexreunt.

Per actōes debemus re/spicere incō ueniētiaz ꝛ diuersitatē in ptib⁹ aug mētabilib⁹ Vide p isto 7.met.9.Et 8.met.11.ꝛ 9.meta.cō. 7.Et hic su/pra.22.

a Scōz actiones ē dicēdū ꝙ partes aīaliū ꝛ plātaꝝ ꝛ in stīra eoꝝ sūt cōueniētia: aut diuersa in natura.

b Hic.d.Lō men. caput eē ꝓncipiuz sensationis. oppositū.d. in lib.d sensu ꝛ sensato

¶ Ad hec aūt quid est ꝓtinēs in cōtraria q̄ ferunt ignē
ꝛ terrā. Distrahēt enīz nisi aliqd sit phibēs. Si vo erit:
hec est anima ꝛ cā alimenti ꝛ augmenti.

¶ Et postea qd est illud qd retinet ignē ꝛ terrā: cū mo
ueat ad ptes ōrias. Sunt.n.veloces ad separationez nisi
aliqd phibeat. Et si illic fuerit aliqd phibēs: illud p phi/
bens oz esse cā: vel aīa: ꝛ cā in augmēto ꝛ nutrimēto.

¶ Et cū concesserim⁹ ꝙ natura superioris ꝛ inferioris in plātis ē nā
supioris ꝛ inferioris in mūdo: ꝛ ꝙ pars ignea mouet in plātis ad su
perius ꝛ terrestris ad inferius. Et nos videm⁹ ꝙ eadez pars mouet
ad superius ꝛ ad inferius insimul. Videm⁹ enīz ꝙ quelibet ps potē/
tie sensibilis ꝛ qlibet mēbrū mouet ad vtrāqz partem insimul. Si
igit posuerim⁹ ꝙ illa ps sit vnica.ſ.que mouetur ad vtrāqz partem:

39 Idez.3.ph 6.t.8.phy/ 23.

tunc principiū p qō mouet istis duobus motibus insimul est vnicū principiū. Istud igit principiū hz potentiā vt moueatur ad vtrāq; partē insimul: qō nō est in elemētis: qm vna pars eōr nō habet nisi vnicū motū: siue fuerit simple: siue cōposita. Qm si fuerit cōpositū ex eis mouebit fm elementū dominās. Et si ptes que mouent in illa eadē parte in sensu aut in nā ad superius: sint alie a partib⁹ que mouent in illa parte ad inferius: tunc ille ptes necessario sunt distincte abinuicē: aut q: sunt simplices: aut q: illud qō dominat in eis que mouent ad inferius ꝛ corporib⁹ simplicib⁹ est aliud ab alio qō dominat in eis que mouent ad supius. Et si ita sit quid est illud qō retinet ignē ꝛ terrā: aut partē igneā ꝛ terrestrē: cum nō possumus dicere q hēc duo sint admixta: qm si essent admixta mouerent ad eādez partē. s. dominātis. Et si ita esset cito separarent: nisi aliqd phiberet: sz cōtingit eis necessario dicere illic esse phibēs cū videant non separari: sz pmanere insimul dū viuit plātat ꝛ hoc est nēcium eis: ꝛ cū cōcesserint illic esse phibēs: cuius potētia nō est potētia elemētorū: dicemus eis q illud prohibens est aīa: fm hoc igit est sermo eius in hoc intelligēdus: sz sit valde breuis.

Mot⁹ mixti est fm elementuz dñans. Idez. s. cō. 14. ꝛ q ibi.

¶ Videt aūt qbusdā ignis nā simplr cā alimēti ꝛ augmenti esse. Et nāq; ipm videt solū corporeū ꝛ elementoz qō alit ꝛ augmētat. Unde ꝛ in plātis ꝛ in aīalibus putabit vtiq; quis hoc esse qō operatur.

¶ Et quidā existimāt q natura ignis est simplr cā nutrimēti ꝛ augmēti. Ignis enim inter corpora aut inter elementa nutritur ꝛ augetur: ꝛ ideo existimatur q ipse facit hoc in plantis etiā ꝛ in animalibus.

40 ¶ Cū ostruxit sermonē fingētiū q augmētū est p ꝓncipiū elemētare sez graue aut leue. Incepit et ꝛstruere sermonē fingētiū q principiuz nutrimēti ꝛ augmenti nutribilis est ignis aut ps ignis: aut aliquod igneū. ¶ Et. d. ꝛ quidā ꝛc. i. ꝛ qdā existimant q nā ignis in eo q est ignis: nō fm q est aliqs ignis. ¶ Et hoc intēdebat cū. d. simplr ē cā nutrimēti ꝛ augmēti. ꝛ opinati sunt hoc: q: viderūt ignem alterare oīa in sua sba: adeo q augmētat p illud: ꝛ q: nutribile apud eos nutrit alterādo oīa in suā sbam: ideo existimauerūt per duas affirmatiuas in scōa figura: q ignis facit hoc simpliciter.

¶ Hoc aūt cōcausa qdē quodāmō est: nō tñ simplr cā: sz magis aīa. Ignis. n. augmētū in infinitū est quousq; fuerit cōbustibile. Natura autē constantiū omniuz terminus est ꝛ ratio magnitudinis ꝛ augmenti. Hec autē anime sz nō ignis ꝛ rōnis magis q̄z materie.

Oīum natura cōstātiū termin⁹ est ꝛ rō magnitudis ꝛ augmenti.

¶ Dicam⁹ igit q ignis nō est nisi pūcer⁹ cāe aliquo mō: ꝛ nō est cā simplr. Sz aīa est dignior vt sit cā. Augmētū eni ignis est in infinitū dū cōbustibile est. ea aūt q̄ ꝓsti/

tuuntur

tuuntur per nām oīa hūt finem ꝛ terminū in quantitate ꝛ augmēto: ꝛ ista sunt anime nō ignis: ꝛ sunt digniora intentioni q̄z materie.

¶ Cum narrauit hāc opinionē incepit pmo narrare ptē ꝛrā que est in ea ꝛ ptem falsaz. ¶ Et. d. dicam⁹ igit nos q ignis nō est cā nutrimēti ꝛ augmēti in aīalibus simplr: sed attribuit cāe q̄si instrm suoz instroz: imo aīa est illa ad quā attribuit simplr hec actio: ꝛ cōcessit q ignis est cōiunctus cause fm q aliqd attribuit alicui: cuius actio nō pficit nisi per illud. Quia nutribile nō vr alterare cibū nisi p ptē igneaz exītez in eo. Hoc. n. elntū inter alia aut est alterās alia: aut magis dominat in eo alterare q̄ in alijs elntis: ꝛ ideo fuit necesse vt eēt dñans in corpib⁹ nutribilib⁹. ¶ Et cū declarauit q si ista actio fuerit attributa ei nō erit attributa nisi fm q est cōiunct⁹ cause nō q ipse sit cā: declarauit modū ex quo opz nō attribuere istaz actōez igni simplr: ꝛ q dign⁹ est attribuere eaz simplr aīe: ꝛ. d. augmētuz enīz ignis est in infinitū ꝛc. i. ꝛ signū q primū mouēs in nutrimēto ꝛ augmēto est aīa non ps ignea est: q: iste motus. s. alterare aliqd in sbm alterātis: ꝛ ea augmētuz p illud qō alterat si fuerit in solo igne absq; alia virtute sibi cōiuncta. s. vt primū mouēs sit potētia ignis fm q est ignis: nō alia virtus ꝓiuncta igni inuenient infinit⁹: ꝛ nō cessabit in aliquo termino duz cōbustibile inuenerit. Motus aūt alterādi ꝛ augmētādi qui inuenit in hac nā augmentabili: semp inuenit finitus ꝛ terminat⁹ in quātitate. Unde manifestū est in figura q̄ iste mot⁹ nō est ignis simplr: ꝛ cū nō est ignis nēcio est alteri⁹ ꝓncipij: ꝛ illud vocam⁹ aīam nutritiuā. ¶ Et intēdit p terminū ꝛ mēsurā vltima nālia que inuenium̄t in quātitatib⁹ corpoz augmētabiliū. ¶ D. d. ꝛ sunt digniores intētioni q̄ mā. i. ꝛ ista actio que inuenit in hoc motu. s. qui incepit a ꝓncipio terminato ꝛ puenit ad finē terminatū: Dignius est vt attribuat ei qō est in ista actione quasi forma. s. aīa q̄ illi qō est quasi mā ꝛ instrm. s. ignis. ¶ Et. d. hoc: q: appet q actio augmēti est cōposita ex actione ignis. ꝛ ex aliqua intētione in igne. Alterare. n. qō est in eo debz attribui ignit ꝛ q: est terminatū debet attribui virtuti coniuncte cum ignet quēadmodum mollificare ferrum p ignē ad faciendū aliquod instrumētum fm q est mollificare attribuit igni: ꝛ fm q illa mollificatio hz terminuz notum in vno quoq; instro attribuit virtuti artis.

Ignis dñat in corpibus nutribilib⁹ Sed oppm 2. d gnatiōe ꝛ corruptōe t. c. 49. vbi dr q terra. ꝛc.

Idē. 6. ph. 91. ꝛ. 8. ph. 62.

Uide cām istius rōnis 3. phy. 59. ꝛ 60. ꝛ. 3. celi 17. ꝛ. 72. ꝛ p ca. d sba 01. vbi dicit q Themisti⁹ ē a forma.

Cap. 2.

Uoniaz aūt est eadē potentia aīe vegetatiua generatiua: de alimento necessariuz est determinare primum: separatur enim ab alijs potentijs opere hoc.

¶ Quoniā igit virt⁹ nutritiua ꝛ generatiua sunt eedez: opz prius necessaro determiare quid est nutrimētuz: ꝛ distinguere ab alijs virtutibus.

Cum narrauit pmo q vult loqui post de virtute nutritiua cum sit magis vlis: ꝛ pmū coz que apparet in eo vel pmū coz 42

de quibus cōsiderat ex hac virtute est ꝙ aīa/ & sue actiōes sunt aug/ mentare & nutrire & gīare. Incepit mō determinare qd est illud de quo opz cōsiderare primo in hac virtute postꝙ cognoscit eē anima.

Subim potē tie nutritiue & augmēta/ bilis & gīa/ tiue idē est. vide p ō ge. 39. & 41.

¶ Et. d. & qz potētia nutrēdi & generādi cē. i. & qz ista potētie nutri tiue & augmētabilis & generatiue idem est. s. nutrimentuz. & iam a dixmus primo ꝙ via ad cognitionē substātiaz istaruz virtutuz nō est nisi p cognitionē passiuoz earuz primo: vñ necesse est primo inci/ pere & determinare cibuz qd sit: & nutrire quid fit. Et cum narrauit hoc: incepit demonstrare quid est cibus.

a Supra. c. cō. 33.

¶ Videtur aūt esse alimentū ꝓtrariū ꝓrio: nō oē aūt oī: sed quecūqz ꝓtrariozꝫ nō solū generatiōez habent ex in/ uicem: sed & augmentū. Fiunt enīz multa ex seinuicez: sed nō oīa quāta: vt sanū ex laborante. Videnť aūt neqz illa eodē modo adinuicez esse alimentū: sed aqua qdez igni alimentū est: ignis aūt nō alit aquā. In simplicib⁹ quidē igitur corporib⁹ hec esse videnť maxime: aliud quidē alimentuz: aliud vero qd alitur.

¶ Dicamus igitꝙ existimať ꝙ nutrimētū est cōtrariū cōtrario: & nō oē cōtrariuz oī cōtrario: sz ꝓtraria que nō tm̄ fiunt abinuicē: sed etiā augenť. Plura enīz fiunt ab/ inuicez: sed nō oīa augenť. V. g. sanū ab ifirmo. Et in/ uenimus ēt ꝙ nō eodez mō sunt nutrimentū adinuicē: sed aqua est nutrimētū igni: ignis aūt nō est nutrimētū aque. In corporib⁹ aūt simplicib⁹ hec duo ꝓprie existi/ manť ꝙ alterz est nutrimētū: & alterz nutribile.

43 ¶ Dicit. ꝙ existimatū est ꝙ nutrimētuz est illud qd est cōtrariū nu/ tribili: sicut quidā existimati sunt: sed ista existimatio nō est in oī cō trario: sed in eis ꝓtrarijs que nō tm̄ fiunt abinuicē: sed ēt augmētā/ tur. Plura. n. cōtraria que generanť abinuicē/ nō augmēranť abin/ uicem: sanū. n. fit ab infirmo: sed nō nutrit ex eo. ¶ Et hoc intēde/ bat cū. d. & non oē ꝓtrariū oī ꝓtrario cē. & sermo eius est intellect⁹ p se. & inuit p hoc ꝓtraria que sunt in sba. ¶ Ista enīz existimanť aug/ mentari abinuicē: & nutriri abinuicē. ¶ Et cū declarauit ꝙ ista exi/ stimatio nō inuenit nisi in ꝓtrarijs que sunt in sba: & sunt ea que pos sibile est vt nutriri reputenť abinuicē: declarauit ēt ꝙ hoc nō equa liter inuenit in vtroqz ꝓtrario. Cōtraria. n. nō videnť nutrire se ad/ inuicez equalr. ¶ Et. d. videm⁹ ēt ꝙ nō eodez mō sunt nutrimētuz cē. i. & ista existimatio nō inuenit in vtroqz cōtrario: q̄ sunt in sba equalr. s. vt vtrūqz eoz nutriat suū cōpar equalr. Aqua. n. & vlr coz poza humida videnť eē nutrimētuz ignis. Ignis aūt nō vr eē nutri mentū alicui. ¶ Et cū narrauit ꝙ ista existimatio debilis est si acce/ pta fuerit absolute narrauit ꝙ ista existimatio tm̄ inuenit in eluntis & d. in corporib⁹ aūt simplicib⁹ cē. i. existimare aūt ꝙ nutriēs est con/

trariū nutribili: nō inuenit ꝓprie nisi in duob⁹ his corporib⁹ simpli/ cibus. quoz alterz est ignis & alterz humidū: vt aqua & aer.

¶ Dubitationē aūt hz. Dicunt enīz hi quidē simile ali simili: sicut & augeri. Alijs aūt sicut dixmus econtrario videť ali ecōtrariuz cōtrario: tanq̄z impassibile fit simi/ le a simili. Alimentuz aūt mutari & decoqui. Mutatio aūt oīs in ꝓrium: aut in medium.

¶ Sed in hoc est locus dubitatiōis. Quidaz enīz dicūt ꝙ simile nutritur per simile: & similr ēt augmentať. Et quidā econuerso. s. ꝙ contrariuz nutritur per suuz con/ trariuz: simile enīz nō patitur a suo simili. Et nutrimētū transmutať & digerit: & transmutatio in quolibet est ad dispōnem oppositā: aut ad medium.

¶ Sed ista existimatio ꝓ lueniať in eluntis p sensuz & inductionē: tm̄ in ipsa qōne ē loc⁹ dubitatōis ex ꝓpōnib⁹ famosis. Est. n. sermo qdā qui dat ꝙ nutrimētū est sile: & ali⁹ qui dat nutrimētū esse cōtrariuz. ¶ B. d. rōnez sup vtrūqz sermonē: & d. qdā. n. dñt cē. i. qdā. n. anti/ quoz opinabanť ꝙ nutrimētū dz eē sile: q̄ sile nutrit suū sile & aug mentat ipsuz. Cōtrariū. n. trāsmutat suū ꝓtrariū: sed nō nutrit ipm: neqz augmētat. ¶ Et cū dixit hāc rōnez: dixit ēt rōnē ꝙ nutrimētū est ꝓtrariū & d. & qdā ecōuerso. i. & dixerūt doc. s. ꝙ ꝓtrariū nutrit a suo ꝓtrario: nō a suo sili: opinati sunt ꝙ nutrimētū patiť a nutribili: & sile nō patiť a suo sili: ergo nutrimētū nō est sile. Et cū viderūt ēt ꝙ nutrimētū trāsmutať in nutribile & patiť: & oīs transmutatio est a cōtrario ad ꝓtrariū: aut ad illud qd est mediū inter. cōtraria: con/ cluserūt ex hoc ꝙ nutrimentū est contrarium.

44 Prio de ge/ neratōe. 39. & p celi. 21.

Idē. 5. ph. 6. 19. & 52. & 10. met. 23. & p physi. 4 40. ad. 58.

¶ Adhuc aūt patiť aliqd alimētuz ab eo qd alit: sed nō hoc ab alimēto: sicut neqz faber a mā: sz ab illo h: faber aūt mutať solū in actū ex ocio. Utrū aūt fit alimētuz qd vltio aduenit: aut qd prio hz dřiam. Si aūt vtrūqz sed hoc quidē nō coctū: illud aut coctū: vtroqz mō vtiqz cō tinget alimētuz dicere: inquātuz. n. nō coctū ꝓriuz ꝓrio alitur: inquātuz aūt coctū sile simili. Quare manifestuz qd dñt quodāmō vtriqz & recte & nō recte.

¶ Et ēt nutrimētuz patiť quodāmodo a nutribili: sed nō ecōuerso: sicut carpētarius nō a mā: sed materia ab illo: carpētarius aūt transmutať tm̄ ad actionē ex ocio. Inter hoc igitur ꝙ nutrimētuz fit illud qd copulatur in postremo. & hec. s. vt fit illud qd prius copulať est dis/

ferentia. Si igitur nutrimẽtuz est vtrũq: ſz hoc est illud qd digeritur. Illud aũt qd digestũ est: possibile est dicere q nutrimẽtuz est vtrũq. Secũdũ eniz q est nõ digestum cõtrariuz nutritur a cõtrario. Scõm vero q digestum ſic a simili. Qm aũt vtraq; istaꝝ sectaꝝ vere ⁊ nõ vere dicit aliquo mõ: manifestũ est.

45 Prim⁹ modus introdũcẽdi textũ.

CB. ⁊ ẽt nutrimẽtuz patit quoquo mõ ⁊c. i. põt intelligi q iste sermo est quasi rõcinatio iuuãs dicentẽ q nutrimẽtũ est ꝓtrariũ ⁊ remouẽs obiectiões ꝓtradicẽtes huic sermoni. Põt. n. aliqs dicere q si nutrimẽtuz eẽt ꝓtrariũ nutribili: oꝑz vt vtrũq; trãsmutaret a suo cõpari: ⁊ pateret ab eo: ⁊. q. d. rñdendo q nutrimẽtuz est qd patit a nutribili: nõ nutribile a nutrimẽto. Nõ. n. est neẽe vt ab oi patiente patiat agens eo mõ quo patiens patit ab eo. Lignũ. n. patit a carpentario: sed carpẽtar⁹ nõ patit a ligno: nisi aliqs vocet illã transmutationẽ que ẽ ex ocio ad opationẽ passionẽ. C Et forte a ꝓponebatur iste sermo ad illud qd vult de dissolutiõe istius dubitatiõis: ⁊ ad demõstrandũ illud qd collocat de vero in vtroq; istoꝝ duorum sermonũ oppositoꝝ. Qm cũ hoc fuerit scitum de nutrimẽto ⁊ nutribili. ſ. q nutrimẽtuz est illud qd transmutat in formã nutribilis nõ nutribile in formaz nutrimenti: neq; vtrũq; a suo cõpari equaliter. Et q ita est de nutrimẽto ⁊ nutribili: sicut de carpentario ad lignũ: non sicut cõtraria quorũ eadez mã declarabitur statim: cum nutrimentuz dicit duobus modis. Dicitur eniz de illo qd adhuc nõ digeritur: neq; transmutat in naturã nutribilis: ⁊ dicit ẽt de illo qd digestum est ⁊ transmutat in naturã nutribilis: q cibum esse similez vere dicit de digesto. ⁊ cõtrariaz de indigesto. C Et ideo dicit post. Inter hoc igitur q nutrimẽtuz ⁊c. i. ⁊ cum nutriẽs est illud qd alterat nutrimentũ in substãtiaz suam: manifestuz est q magna differẽtia est inter hoc qd fit nutrimẽtuz ⁊ inter hoc qd copulatũ est cuz nutribili: apud cõplementuz digestionis: ⁊ inter illud qd inatuz est vt complet cum nutribili: sed nõdum copulat. C Deinde. d. si igitur nutrimentuz est vtrũq; ⁊c. i. si igitur hoc nomẽ nutrimẽtuz dicitur de vtroq;. Sed alteruz eorũz est nutrimẽtuz in potẽtia cum inatuz est digeri: sed tñ adhuc nõ digerit: alteruz aũt est nutrimẽtuz in actu ⁊ illud est qd iam digeritur: vere possumus dicere vtrũq; de cibo. ſ. similẽ ⁊ dissimile sine aliqua cõtradictiõe. Vi eniz duo sermones nõ essent cõtrarij nisi hoc nomen nutrimẽtuz diceret eodẽ modo. Nutrimentũ eniz nõ digestuz est nutrimẽtuz in potentia: qd vere potest dici cõtrariuz. Nutriẽs eniz nõ agit in ipsuz nisi fm q est ꝓtrariuz. Nutrimentuz aũt digestũ põt dici simile: nõ eniz est pars nutribilis nisi fm q est sile. C B. d. qm aũt vtraq; istarũ duaꝝ sectaꝝ ⁊c. i. manifestuz est igitur ex hoc sermone q in sermone vtriusq; istaꝝ duaꝝ sectarũ est aliqua pars vera: ⁊ aliqua falsa.

Nõ est neẽe vt ab oi patiẽte patiat agẽs eo mõ quo patiẽs patit ab eo Idez. 2. celi 42.

2 Secũdus modus.

Nutrimẽtũ dr duobus modis. Id pũ gña. 39.

CQuoniaz aũt nihil alitur nõ ꝓticipans vita. Aiatum vtiq; est ⁊ corpus qd alitur inquãtuz aiatuz: quare ⁊ alimentuz ad aiatum est: ⁊ nõ fm accidens.

CEt q: nihil nutritur nisi hẽat partez in vita: ideo corpus animatũ est nutribile fm q animatuz. nutrimentũ eniz attribuitur animato nõ accñtaliter.

CEt q: nihil vr nutriri nisi cõicet in aliqua intẽtiõe: de qb⁹ dr hoc nomẽ vita vt declaratũ est: iõ corp⁹ aiatũ est nutribile fm q est corpus aiatuz. Nutrimẽtuz eniz nõ attribuit aiato nisi fm q hz aiam: nõ fm q est corp⁹. Ista igit actio attribuit aie eẽntialr nõ accñtalr: ⁊ pars ipsa aie cui attribuit ista actio nõ est nisi virtus que inata est hre istaz actionẽ. Cum igit cognouerim⁹ hac actionẽ ꝓprie tunc cognoscem⁹ ipsam istius virtutis proprie. 46

CEst aũt altera rõ alimento ⁊ augmẽtatiuo esse ꝗz. n. q nutrit: ⁊ auget: fm eniz q quãtuz aliqd animatuz est: augmentatiuũ. fm vero q hoc aliquid ⁊ substantia nutrimentuz est. Saluat. n. ipsaz: ⁊ vsq; ad hoc est quousq; alatur. Et generationis factiuuz est: non eius qd alitur: sed vt id qd alitur. Iaz eniz est ipsa substãtia. Generat aũt nihil ipsuz seipsuz: sed saluat.

Nihil seipsũ gñat sed saluat.

CEt esse nutrimẽtũ est aliud ab esse augmẽtũ. Est aũt nutrimẽtuz fm hoc ipsa: q: ꝓseruat ipsaz nutribilis. Qm semper nutritur. Et est agens generationẽ: nõ q: se generat: sed q: facit gnãtionẽ nutribilis. Illud. n. hz esse: ⁊ nihil generat se: sed se conseruat.

CVult distinguere tres actiões nutrimẽti. ſ. nutrire ⁊ augmẽtare ⁊ gñare. C Et. d. ⁊ esse nutrimẽtuz ⁊c. i. ⁊ aliquid esse nutrimentũ aut nutritiũ: aliud est ab esse augmẽtatiuũ. Nutrimẽtuz eniz dr fm q conseruat ipsam rei nutribilis ne corrũpatur. Dat eniz ei aliqd loco dissoluti. Et ideo ꝑmanet in esse cũ nutrit: cum cessat nutrimẽtũ corrumpit: est vero augmẽtatiuũ fm q perficit quãtitatẽ naturalez eiꝰ qd diminuit in principio ꝓp necessitatẽ. C Sed tacuit hoc qm dria inter augmẽtuz ⁊ nutrimẽtuz est manifesta. si forte nõ esset diminutio scriptoris. C Et cum dimisit duas actiões: incepit dicere tertiaz actionẽ que est generare. ⁊ dixit. ⁊ est agens generationẽ ⁊c. i. ⁊ nutrimentũ hz aliam actionẽ a cõseruatiõe ⁊ augmẽtatiõe. ſ. generare. CB. exposuit gñationẽ. ⁊. d. nõ gñationẽ nutribilis. sed gñationez similis nutribili. i. in specie. C Deinde. d. illud eniz hz esse põt intelligi. i. illud eniz quoquo modo est suum esse: ⁊ conseruat generabile vt permaneat vnum in specie: vt prediximus. C Deinde. d. ⁊ nihil generat se: sed cõseruat se. i. ⁊ differẽtia inter has duas actiones est q nutrire est cõseruare se: ⁊ generare est gñare alteruz nõ se. Impossibile eiz est vt aliquid generet se. 47

CQuare hutusmodi anime principium potens est saluare suscipiens ipsaz: fm q est. Hutusmodi alimen/

tum autez preparat operationem. Unde priuatum alimento non potest esse.

¶ Hoc igitur principiuz est virtus aīe que pōt conseruare illud qd est ei fm omnē dispositionē. Et nutrimētum est illud per qd preparat ad agere: et ideo cū nutrimentū deficit: impossibile est vt sit.

48 ¶ Et cum declaratū est q̄ iste actiones sunt diuerse fm diuersitatē suorūz finiūz: ꝯ fm fit idem. s. nutrimētuz: et est necesse vt iste actiones sint attribute alicui virtuti anime. Et cum ita sit necesse est vt hoc principiū aīe. s. virtus nutritiua sit virtus que pōt ꝓseruare eos in sua forma fm disponem. i. fm aliquā disponem ꝓseruatiōis. ¶ Et d. hocq: sunt alique virtutes a que cōseruāt eē fz oēm disponez: et oēs partes eius eodē mō. s. virtutes corpoz celestiūz. ¶ D. d. et nutrimentuz est illud per qd preparat eē. i. et nutrimētuz est instrm p qd facit hanc actionez: et ideo cū ista virtus caret nutrimento: tunc nō habet hanc actionem: quēadmoduz carpentarius cum caret serra: tunc non potest secare.

a Virtutes corpoz celestiū ꝓseruāt eē fm oēm disponez: et oēs ptes eiꝰ eodem mō. Jō p ec. 22. et. 2. cap. de sba orbis. sed vide oppositū in vltimo cap. d sba orb. vbi vr dicē per manētiā celi nō esse a virtute.

¶ Qm aūt sunt tria. Qd alit. Quo alit. Et alēs. Alēs quidē est pria aīa. Qd vero alitur est hūs hanc. Corpꝰ vero quo alit alimentū. Qm aūt a fine b appellari oīa iustū est. Finis aūt est generasse quale ipsuz. Erit vtiq; prima aīa generatiuū quale ipsum.

b Oīa a fine denoiari iustuz ē. ꝓsile 5. phy. 47. et p celi. 116.

¶ Sunt igitur tria: nutribile: et per qd hoc nutrit: et nutritiuū. Nutritiuū igitur est prima aīa. Nutribile autem corpus. Illud vero per qd nutrit est nutrimētuz. Et qz opz vt oīa sint vocata ex suis finibus. Et finis est generare sile: ideo primā aīa est generatis simile.

49 ¶ Cum descripsit hoc principiū aīe et descripsit nutrimētuz: reuersus est ad distinguēduz intentiōes istoruz nominū que denoiant a nutrimento. ¶ Et. d. sunt igitur tria eē. i. et manifestū est per se tria eē diuersa fm diuersitatē reruz relatiuaꝝ. Quoruz vnum est nutribile. Et scōm illud per qd nutrit. Tertium aūt est nutriens. Et iam declaratum est q̄ illud qd nutrit est aīa cui attribuit hec actio: vt manifestum est q̄ nutriēs est aīa pma aliaꝝ virtutū que attribuunt nutrimēto. ¶ Et intēdit hic p pmā prioriē nāliter: et q̄ nutribile est corpꝰ: et illud p qd nutritur est cibus. ¶ D. d. et qz opz vt oīa. i. qz opz vt oīa appellent ex suis finibus: cū hec causa finalis sit dignior essentie rei omnibus causis: necesse est vt anima nutritiua describat p actionē que est suus finis: et est generare simile nō pr actionē nutriendi: que est cōseruare: vt prediximꝰ. Dicendū est igit q̄ aīa nutritiua est virtus que est inata gīare a cibo sibi simile in diuiduo in quo existit in specie: cum oēs sue actiōes nō sunt nisi pp hanc virtutez. et hoc manifestum est in plantis et animalibus.

Cā. finalis ē dignior oībus causis. Jdē. 3. met. cō. 3.

¶ Est autez quo alit duplex: sicut et quo gubernat et manus et remo: hoc quidem mouens et motum: illud aūt mouens solum. Omne autem alimentum est necessarium decoqui. Operatur aūt decoctionē caliduz: Unde omne animatuz habet calorē. Figuraliter quidē igitur alimentum quid sit dictum est: certificand um aūt de ipso posterius in ppriis rationibus.

Opat decoctionē calz

¶ Et illud per qd nutritur est duplex. Quemadmodū illud per qd gubernat nauis: et manus: et remus: quoꝝ vnum est motor et motū: et aliud est mouens tantū. Et necesse est vt omne nutrimentū possit digeri. Et faciēs digestionē est calidū. Unde omne aīatum hz calorem. Jam igitur diximus fm descriptionez quid sit cibus. Et post exponemus sermonē in eo.

¶ Cū demonstrauit modos actiōis aīe nutritiue et descripsit eā: et descripsit nutrimentū: incepit declarare mō instrm pmuz p qd ista aīa agit in cibū. Jam. n. fuit dictū vlr q̄ diffinitio aīe est pfectio corpis organici. ¶ Et. d. illud p qd nutrit eē. i. et illud p qd complet actio nutriméti est duplex. s. pmuz mouēs qd nō mouet cū mouet: et pmū mouēs qd mouet et mouet: et est illud qd est de pmo motore. q. sbm: et pmus motor de eo qñ forma. ¶ Et de hoc qd dixit qdaz declarauit hic: et qdā in pmonibus vlibus. Qd igit declaratuz est hic: est q̄ aīa nutritiua est pmū mouens in cibo qd agit in cibo p calorē p quē fit digestio. Utrū aūt opz vt moueat et non moueat pm q̄ est pmū mouens et q̄ calor moueat ita q̄ moueat a pmo motore: hoc declaratū est in sermonibus vniuersalibus.

Documētū

¶ Declaratū est. n. illic q̄ois pmus motor si fuerit corpalis cōponit ex motore nō motor et ex motore motor: fz q̄ cōponunt res ex mā et fōia. ¶ Sz ē dubitatio ī b qd. d. Motꝰ. n. vtutis nutritiue ē ī caplo altera tiōis: et illō qd mouet ex se qd cōponit ex motore nō motor et ex motore nō motor nō inuenit nisi in motu locali. In motu aūt alterationis non inuenit motū ex se. Non enīz est necesse q̄ pmū alterās corpor eū alterret et tūc alteret sicut est necesse in pmo motore corporeo. s. vt non moueat in loco nisi moueat. Quo igit dixit hic q̄ alter eoz est mouens et motum et alterū mouens tm et dedit exemplū de rebus mouentibus in loco. et si hic esset locutus de motu locali a alium: tunc exemplū esset verum. ¶ Dicamus igitur qm ppinquū alterās cibū dz esse corpus manifestū est. Qm vero corpus alterās nō sufficit in eēndo pmum mouēs istud motū: declaratū est pus qm. d. q̄ calor nō sufficit in agēdo actionē alteratiuā terminatā: nisi sit illic alia vtus que nō est corpus: fz est in corpore. Corpus igit qd est pmū alterans cōponitur ex alterante qd non alterat. s. anima: et ex alterante alterato. s. calore naturali. Declaratū est igitur q̄ illud per qd fit nutri-

2 Jn. 8. ph. 37. vsq; ad 44. et maxime. in. 43. Jō p de aīa 26. et. 8. ph. 20. et. 60.

Pria solo.

ē. t. cō. 41.

mentū est duplex.s.alterās nō alteratū.(oē.n.alteratū est corpus)ꝛ istō est aīa:ꝛ est alterās alteratū.s.calor nālis. Hoc igit nomē mor̄ largetꝛ vlr accipit in hoc loco:ꝛ fm hāc expositionē nō indiget illo qō declaratū est in illo sermone.s.q̄ ꝓmus motor in loco cōponit ex motore non moto.ꝛ ex motore moto. ¶ Et possumus dicere q̄ calor nālis non alterat cibū nisi ꝓmo moueat in loco.declaratū est em q̄ motus localis antecedit ceteros motus:ꝛ maxīe istū motū q est terminatus.s.q alterat rem in alia hora ꝛ alia nō:ꝛ ēt nō alterat tm:fz attrahit ꝛ expellit cibū:ꝛ hoc est motus localis. ¶ Et fz hāc exponē erit dispō manifesta. Sz ꝓma expositio vr magis cōueniēs:ꝛ ēt fuit explū largiter acceptū. Manus.n.nō est ꝓmus motor nauis q nō mouetur:sed ipse gubernatur.

Scēa solo.

8.phi.a.55. vsq ad.61.

¶ Et cū declarauit q̄ aīa nutritiua est fōtia in corpe cū ꝓpinquū alterās corpus qō est cibus:nēcio dz esse corpus:ꝛ q̄ fōtia sit alterās nō alterata:cū sit nō corpus:ꝛ q̄ corpus alterans est alteratū. incepit declarare qd est hoc corpus. ¶ Et.d.ꝛ opz nēcio vt omne nutrimētū ꝛc.i.ꝛ opz nēcio vt omne nutrimentū qō iam est nutrimentū in actu digerat p corpus alterās qō est instrm aīe nutritiue.ꝛ cū hoc corpus dz eē alterās ꝛ digerēs:ꝛ tale est corpus calidū. vnde antiqui dixerunt q̄ ignis nutrit.opz nēcio vt omne hās aīam nutritiuā habeat calorem:sed non absolute:imo calorē nālem.declaratū est em in.4. meteororum.qō illud qō facit digestionez est calor cōueniens illi entī nō extraneus. ¶ B.d.iam igit diximus fm descriptionē.i.vlr ꝛ/largiter ꝛc.i.ꝛ cōplementū sermonis in vnaquaq parte eorum:ex quib̄ cōstituit nutrimentū exponendū est post in loco cōuenienti. ¶ Et.d. hoc:q: sermo de nutrimēto ꝛ augmēto non ꝓficit nisi in pluribus libris. In libro em de gnatione ꝛ corruptiōe determinatis est motus augmēti ꝛ diminutionis. In meteoris aūt determinati sunt modi calorum ꝛ modi actionū:vt decoqui ꝛ assari. Et in hoc libro.etiā declaratus est ꝓmus motor in istis motibus. Et in libro etiaz de aīalibus determinatuz est quot sunt instrumēta istius virtutis in vnoquoq aīali:ꝛ quō cōpletur actio ꝓ ipsam in vnoquoq eorum:ꝛ ꝓ quot mēbra:ꝛ quō seruiunt illi illa membra:ꝛ qualis est ꝓportio eorum in ista actione adinuicē ꝛ hmōi:ꝛ ideo dixit q̄ illud qō declaratū est hic de nutrimento nō est nisi ꝓmus motor:ꝛ ꝓmum instrm tantū.

Exponit se cūdā partē tex.

4.meteoro rum.14.

Epilogus.

Sermo de nutrimēto ꝛ augmēto non ꝓficit nisi in plib̄ libris ꝛc.

¶ Tractatus Quartus. Cap.i.

Eterminatis aūt his cōiter primum de omni sensu:deinde de vnoquoq dicamus. Sēsus autē in ipso moueri ꝛ pati aliqd accidit:sicut dictuz est. Videt enim quedā alteratio esse. Aiunt autē quidā ꝛ sile a sili pati. Hoc aūt quō pote aut īpote: dictū est in vlibus rōnib̄ de agere ꝛ pati.

¶ Et cum iam determinauimus ista: dicamus iam in omni sensu vlr. Dicamus igit q̄ sentire accidit fm motuz ꝛ passionē:sicut diximus. Existimat em q̄ sile patit a suo simili:ꝛ dissimile a dissimili. Et iaz diximus in sermonibus vlibus de agere ꝛ pati:quō pōt fieri/aut non fieri. Et in hoc loco etiā locuti sumus de eo.

¶ Fuit locutus de virtute nutritiua:incepit loqui de sensibili ꝛ ꝓmo de illo qō cōmune est oibus sensibus. ¶ B.d.dicamus igit q̄ sentire ꝛc.i.dicamus igit q̄ sentire fit ꝓ aliquā passionē ꝛ motū in sensibus a sensibilib̄ nō ꝓ actionē sensuū in sensibilia.hoc em est ꝓmū cōsideratū de sensu.s.vtrū fit numeratus in ōtutib̄ actiuis ꝛ passiuis. a ¶ Et cū posuit ipsuz in gne virtutū passiuarū dedit causam istius existimatōis:ꝛ.d.ꝛ existimat.n.ꝛc.i.ꝛ dixim̄:sensus fit fz passionē:q: existimat q̄ sensus alterant a sensibilib̄ aliquo mō alterationis. ¶ Et.d.aliquo: vt notet ꝓpriuz:q: post b declarabit q̄ ista trāsmutatio non dr alteratio nisi multiplr. ¶ B.d.ꝛ qdā dicunt q̄ sile ꝛc.i.ꝛ cū posuerimus q̄ genus sensus est passio:cōsiderandū est in quibus existimat passio. Quidā em dicūt sile pati a suo simili ꝛ quidā ecōtrario.s.q̄ cōtrariū patit a suo cōtrario. ¶ Et intēdebat hic p sermones vles libri de gnatione ꝛ corruptiōe: c ꝛ nō sufficit ei qō declaratū fuit i illo libro:q: sermo hic vi magis ꝓprius. Subiectuz em de quo loquit hic magis ꝓpriū est subiecto de quo loquebatur illic.ꝛ ꝓio incepit dare dubitationē in hoc qō posuit q̄ sensus est de virtutibus passiuis non actiuis.

¶ Habet aūt dubitationem ꝓpter quid sensuum ipsorum non sit sensus. Et quare sine his que sunt extra non faciunt sensum in existente igne:ꝛ terra:ꝛ alijs elementis:quorum est sensus per se: aut fm accidentia his: ¶ Manifestum igitur q̄ non actu sed potētia tantum. vnde non sentiūt: sicut cōbustibile non cōburit ipsuz a seipso sine cōbustiuo. Cōbureret enim seipsum ꝛ nthil indigeret actu ignem esse.

¶ Sz est irrōnabile:q: sensus nō sentiūt se:ꝛ q: ēt nullus sensus agit absq extrinseco:ꝛ in eis sunt ignis ꝛ terra ꝛ alia elementa:ꝛ sunt illa que cōprehēdunt a sensu per se:ꝛ accidentia cōtingentia eis. Dicamus igitur q̄ sensus non est in actu:sed tantū in potētia.ꝛ ideo sentimus. Quēadmodum cōbustibile non comburitur a se absq cōburente. Et si hoc non esset cōbureret se:ꝛ non indigeret q̄ ignis esset in actu.

51 Primū ꝓsideratū ō se su ē vtrū sit numerat̄ ī ōtutib̄ actiuis ꝛ passiuis.

a Sēsus est de ōtutibus passiuis. Jb in cō.seq.ꝛ j.i.cō.59.ꝛ 60. Jb.3.de aīa.cō.18. auēte Alex. Jb.7.phy. c.12.fz vide opp.c.37.l b scōo vbi dicit aīam eē cām esse ctiuā cuius libet motus tāveri q̄ existimati.

b j.i.c.57. ꝛ.3.hui̇.i. cō.28.

c Prio b generatiōe.i. c.46.ꝛ.j.

52 ¶ Cum posuit sensuz esse ꝛ virtutibus passiuis: incepit dubitare dubitationē cogentem vt sit ꝛ passiuis non ꝛ actiuis. ꝛ hoc si non intēdit pr existimationem certificationem: multotiens enim vtitur existimatione pro certitudine. ¶ Et dixit: sed est irrationabile quare sensus non sentiunt se. i. vt mihi videtur: sed est irrōnabile cū posuerimus ꝙ virtutes sensitiue sunt actiue dicere: quare sensus non sentiunt ex se absq; extrinseco. Necesse enim est si virtutes sensus essent actiue vt sentirent ex se: ꝛ non vt indigerent in sentire aliquo extrinseco. Deinde dixit ꝛ ex eis est ignis ꝛ terra: ꝛ alia elementa. i. tot ꝛ ista sunt sensibilia. Oportet igitur vt sentirent se: ꝛ hoc intendebat cum dixit ꝛ accidentia contingentia eis. i. contingētia istis sensibus, ex quibus componuntur instrumenta istorum sensuum. ¶ Et cum narrauit ꝙ est irrationabile dicere quare sensus non sentiunt absq; extrinsecis si posuerimus sensus esse ex virtutibus actiuis: incepit narrare moduz ꝓm quem erit responsio huic questionis ꝛ dixit ꝛ Dicamus igitur ꝙ sensus non est in actu sed in potentia ꝛc. idest dicamus igitur in respondendo ꝙ sensus non est ex virtutibus actiuis que agunt ex se absq; eo ꝙ indigeant in actione que puenit ab eis motore extrinseco: sed quia sunt ex virtutibus passiuis que indigent motore extrinseco ꝛ ideo non sentiunt ex se ꝛ quemadmodum cōbustibile non comburitur ex se absq; motore extrinseco scilicet igne: ꝛ quemadmodum combustibile si esset combustibile ex se: tunc possibile esset vt comburetur sine igne extrinseco existente in actu. Sic sensus si sentirent ex se ꝓm ꝙ sunt virtutes actiue: tunc possibile esset vt sentirent absq; extrinseco. ¶ Et debes scire ꝙ est prima differentia a qua virtutes anime differunt abinuicem: ꝛ est principium considerationis de intellectu: ꝛ de alijs virtutibus: vt ꝛ tus autem nutritiua/ manifestum est, ex predictis ꝙ est ex virtutibus actiuis.

Ex hoc loco colligit ꝙ sensatio sensus exterioris ñ fiat sine pnti sensibiliuz exteriorum. Sicut vid. j. t. c. 59. ꝛ. 60 ꝛ. cō. 156. Iz vide opp. i Auer. super cō. suo ō sono ꝛ vigil. circa dimidiuz vbi hz ꝙ dormiēs sentit se videre ꝛ audire ꝛ olfacere ꝛ gustare ꝛ tāgere sine aliquo extrinseco sensibili.

¶ Quū aūt sentire dicimus dupl̄r. Potentia enim audiens ꝛ vidēs: audire ꝛ videre dicimus: ꝛ si forte dormiens: ꝛ qd̄ iam operans. Dupliciter vtiq; dicit ꝛ sensus: hic quidem sicut potentia: ille autē sicut actu. Sil̄r aūt ꝛ sentire quodq; potentia ens: ꝛ qd̄ actu.

¶ Et q: dicere ꝙ aliqd sentit est duob⁹ modis. Qd̄ em̄ in potētia audit ꝛ videt: dicimus ipsuz audire ꝛ videre/ Iz sit dormiēs: ꝛ illud qd̄ peruenit ad actuz dicimus in eo hoc. Unde sensus dicitur potentia ꝛ actu: ꝛ similiter etiā sentire est potentia: ꝛ est actu.

¶ Cum ꝛclarauit ꝙ sensus est ex virtutibus passiuis non actiuis: ꝛ ista habēt duplex esse: scilicet esse in potentia anteq̄ virtutes eius perficiantur a motore extrinseco: ꝛ esse in actu quando fuerint perfecte: ꝛ inuente in actu a motore extrinseco incepit ꝛclarare ꝙ hec duo contingunt virtutibus anime. ¶ Et dixit: quia dicere ꝙ aliquid sentit ꝛc. i. ꝛ q: manifestum est per se ꝙ dicere ꝙ aliquid sentit est duobus motis. Quorum vnus est cuz dixerimus in aliquo audienti ꝛ videnti in potentia quod audit ꝛ videt: vt dicimus ꝛ vomiente: ꝛ hoc intendebat cum dixit: qd̄ enim audit ꝛ videt ꝛc. idest quod enim est in potentia propinqua audiens/ ꝛ videns dicitur ꝓm consuetudinem audiens ꝛ videns: licet sit vomiens qui est magis remotus alijs modis potētie: Quod em̄ est a in obscuro est videns in potentia: sed ista potentia est ꝓpinquior actui q̄ potentia que est in visu vomientis. D. d. ꝛ qd̄ peruenit ad agere dicimus in eo hoc. i. ꝛ illud qd̄ peruenit de rebus sensibilibus vt videat ꝛ audiat ꝛ vliter sentiat: dicitur ꝙ audit ꝛ videt ꝛ vliter sentit. ¶ Et cum ꝛclarauit ꝙ hoc nomen sensus dicit ꝛ vtraq; intentione dixit: ꝛ opz vt sentire etiam dicatur duobus modis: ꝛ potentia ꝛ actu ꝛc. i. ꝛ sil̄r oportet vt sentire qd̄ est actio sensus: dicat etiā duobus modis: sicut de habitu ꝛ forma: ex quibus peruenit sentire.

Sēsus est duobus modis ī potentia. s. ꝛ ī actu. Jdē. j. t. c. 138. 139. ꝛ 141. ꝛ. 142. ꝛ. 156.

a Potētia visus est ītēsitatis ī obscuro est ꝓpinquior actui q̄ potētia q̄ ē ī visu vomiētis.

¶ Primū igit̄ quidē tanq̄ idē sit pati ꝛ moueri: ꝛ agere ꝛ mouere dicimus. Et nāq; motus est actus quidam: ī perfectus tū: sicut in alijs dictū est. Oia aūt patiunt ꝛ mouent ab actuo ꝛ actu ente. Unde est qdē tanq̄ a sil̄ pati. est aūt vt a dissimili sicut diximus. Patitur quidē enim qd̄ dissimile: passum aūt dissil̄e est.

Oia patiūt ꝛ mouent ab actuo ꝛ actu ente Jdē. 3. phi. 17. ꝛ9. met. t. c. 20. ꝛ. 2. gñatōe. t. c. 53. ꝛc.

¶ Sermo igit̄ noster primo nō est hz ꝙ pati ꝛ moueri est idē cū agere ꝛ mouere. Motus. n. est alia actio: sed nō pfecta: vt dictū est in alijs locis. Et omne qd̄ patitur ꝛ mouet/ nō patit̄ ꝛ mouet nisi ab aliquo agēte in actu. Et ideo pati quandoq; est a simili: quandoq; a dissimili. Et ꝓm ꝙ diximus dissimile est illud quod patitur: ꝛ postq̄ patitur fit simile.

Est āt tāq̄ a sili pati. ē aūt tāq̄ a dissimili.

54

¶ Cum ꝛclarauit sensum ē ex virtutib⁹ passiuis: ꝛ ꝙ est duob⁹ modis: dixit: sermo igit̄ noster ꝛc. i. ꝛ magna diia est iter sermonē ꝛ sensu opinando in eo ꝙ est virtutis passiue. ꝛ sermonē ꝛ opinando ꝙ est virtus actiua: sermo em̄ ꝛ aliquo ꝓm ꝙ opinamur eo ꝙ suuz esse est pati ꝛ moueri/ alius est a sermone in eo ꝓm ꝙ opinamur ꝙ suuz esse est agere ꝛ mouere. ¶ Et cū narrauit hoc dedit differentiā inter vtrunq; ꝛ. d. motus enim est aliqua actio: sed non pfecta. i. ꝛ hec duo genera essendi sunt diuersa. Esse enim vnius gñis est de genere esse motus: ꝛ iaz declaratū est ꝙ motus est actio non pfecta. est em̄ pfectio alicuius existentis in potētia ꝓm ꝙ est in potentia: esse aūt alterius generis est actio pfecta. ¶ Deinde dedit aliā diiam inter vtrūq; esse. ꝛ. d. ꝛ omne qd̄ patit ꝛ mouet ꝛc. i. ꝛ differūt etiā. qm̄ oē numeratū in genere passionis non hz esse nisi ab aliquo. s. agente: ꝛ ideo si agens non fuerit hoc non erit. Omne em̄ numeratū in genere actionis hz esse ex se: nō ex alio. ¶ D. d. ꝛ ideo pati qnq; est a simili ꝛc. i. ꝛ q: esse virtutum passiuarum est admixtū ex potentia ꝛ actu.

Existiatio qnq; sumit ꝙ certitudine. Jb ꝓ huius. c. 19.

Passiuū an tēq̄ patiat est ꝓtrariuz agēti : ⁊ cū passio cōplet est sile agēti: ⁊ dum patit est admixtū sili: ⁊ ecōtrario: non.n. cessat dum mouet corrūpi in eo pars cōtrarij: ⁊ fieri ps silis. ¶ Et manifestum est q̄ qui nō intellexerit virtutes passiuas in tali esse nō poterit dissoluere p̄dictā qōnē neq̄z etiā qui nō cōcesserit q̄ virtutes sensus sunt ꝑ virtutib⁹ passiuis. Potest etiā dicere vtrū sensibile fit sile aut ꝓtrariū. ⁊ hoc est fundamētuz: ⁊ opz vt ꝓseruet sicut diximus in alijs virtutib⁹ aie: ⁊ maxie in virtute rōnabili: sicut appebit post.

Passiuū an tēq̄ patiat est cōtrariū agenti: ⁊ cum passio cōplet est sile agēti: ⁊ dum patit est admixtū sili: ⁊ ecōtrario: non.n. cessat dum mouet corrūpi in eo pars cōtrarij: ⁊ fieri ps silis. ¶ Et manifestum est q̄ qui nō intellexerit virtutes passiuas in tali esse nō poterit dissoluere p̄dictā qōnē neq̄z etiā qui nō cōcesserit q̄ virtutes sensus sunt ꝑ virtutib⁹ passiuis. Potest etiā dicere vtrū sensibile fit sile aut ꝓtrariū. ⁊ hoc est fundamētuz: ⁊ opz vt ꝓseruet sicut diximus in alijs virtutib⁹ aie: ⁊ maxie in virtute rōnabili: sicut appebit post.

¶ Diuidēduz aūt ⁊ de potētia ⁊ de actu. Nūc.n. simplr dicimus de ipsis. Est quidē enīz sic sciens: aliqd̄ sicut si dicamus hoīez: qm̄ homo est scientiū ⁊ habentiū scientiaz. Est aūt sicut iam dicimus scientē habentē grāmaticā. Uterq̄z aūt hoz nō eodē modo possibilis est: ſz hic qdē: qm̄ genus huius ⁊ mā est. Illa aūt q: volēs possibilis est cōsiderare nisi aliqd̄ ꝓhibeat exterius.

¶ Et opz nos determinare etiā potentiā ⁊ pfectionem: qm̄ in hoc loco locuti sumus de eis simplr. Dicamus q̄ intēdimus cum dicimus q̄ aliquid. Verbi gratia homo q̄ est sciens: q̄ homo est de habentibus scientiaz. Et quādoq̄z dicimus hoc: sicut dicimus de eo qui iaz acquisiuit scientiam grāmatice q̄ est sciens. Sed potentia in vtroq̄z istoruz non est eodem modo. Sed potentia primi est: quia suum genus est tale. Secundi autem est: q: cum voluerit potest inspicere: dum aliud extrinsecum non impediat solum.

55 ¶ Cum ꝛclarauit q̄ sensus dicit duob⁹ modis: potētia. ſ. ⁊ actu: ⁊ q̄ vtrūq̄z istoruz dicitur duobus modis: incepit ꝛterminare hoc. ¶ Et dicit. Et opz ꝛterminare ēt ꝛc. i. ⁊ opz nos cū sciuerim⁹ q̄ sensus inuenit duob⁹ modis: potētia. ſ. ⁊ actu: ꝛterminare intētiōes de qb⁹ dicit potētia ⁊ pfectio ⁊ actus simplr: cū in hoc loco nō sumus locuti ꝛ eis nisi simplr. ¶ Et cū ꝛdit cām pp quā optz loqui in hoc loco ō potētia ⁊ actu simplr. ſ. que existūt in sensu simplr: dixit. Dicamus igit q̄ intēdim⁹ ꝛc. i. dicamus igit q̄ manifestū est q̄ cum dixerim⁹ q̄ aliquid est tale in potētia: q̄ hoc intēdit duobus modis: aut sicut dicim⁹ q̄ homo est sciēs in potētia. i. innatus scire: aut sicut dicimus in sciente grāmaticā in actu: ⁊ q̄ est sciēs in potētia qm̄ nō vtitur sua sciētia. ¶ Et cū ꝛclarauit istos duos modos potētie ꝛdit dñiaz inter eos: ⁊. d. ſz potētia que est in vtroq̄z nō est eodē modo ꝛc. i. ſz intētio potētie in vtroq̄z eoz nō est eadē: ſz cū dicim⁹ q̄ ignorās est sciēs in potētia: intēdim⁹ q̄ gen⁹ eius ⁊ mā est receptibile scientie. Et cum dicimus in sciente grāmaticā q̄ est sciēs in potētia: dicimus q̄ habet potentiā cōsiderandi grāmaticā cum vluerit.

¶ Jam aūt cōsiderans actu ens ⁊ ꝓprie sciens hāc litteram. a. Ambo quidē igit primi fm potentiā scientes sunt: ſz hic quidē p doctrinā alteratus est: ⁊ multotiens ex ꝓrio mutatus habitu. Hic aūt ex eo q̄ habet sensuz: aut grāmaticā. Nō aget aūt in agere alio modo.

¶ Qui aūt considerat est in pfectione: ⁊ in rei veritate sciens hoc. Illi igit duo primi sunt sciētes in potentia. Sed alter eoz cū alterabit p doctrinā: ⁊ mutabit multotiēs ex habitu ad dispōnē ꝓriā. Alius aūt quādo mutabit ex hre sensuz: aut scientiam grāmatice: se non agit quousq̄z agat. Modus igit eius est alius.

¶ Idest sciēs aūt grāmaticā ꝓsiderādo in ea est sciēs fm vltimā pfectionē: ⁊ tale dicim⁹ sciēs in rei veritate. hoc aūt ꝛ quo cōsiderat nō in eo q̄ scit illud si nō cōsiderat actu ꝛ eo. B. d. illā igitur duo primi sunt sciētes in potētia. ſ. ignorās ⁊ sciēs qm̄ nō vtit sua scia. ¶ B. d. ſz alter eoz mutabit ex potētia in actū: cū alterabit p doctrinam: ⁊ mutabit multotiēs ex hitu ad dispōnē ꝓrariā ex dispōne ꝓtraria ad habitū quousq̄z habitus sit firmus ⁊ fixus. ¶ Et intēdit p habitum formā sciētie ⁊ pr dispōnē cōtrariā ignorātiā. B. d. alter aūt cum mutabit ex habere sensum: aut scientiaz grāmatice: ſz nō intelligit quousq̄z patiat. i. ⁊ alter erit de potētia in actū: ⁊ in vltimā pfectionem quādo mutabit ex habere sensum in actu: aut scientiā grāmatice in actu in tēpore ꝛ quo nō itelligit ab eo quousq̄z agat ab eo. Modus igit istius virtutis est alius modus. 56

¶ Nō est aūt simplex ipsum pati. Sed aliud quidē corruptio quedā a cōtrario. Aliud autez salus magis eius q̄d potētia ab eo q̄d est actu ⁊ simili: sic sicut potentia se hz ad actū. Speculans enim fit hns sciam: q̄d vere aut nō est alteri. In ipm enim additio est: ⁊ in actum: aut alterum genus alterationis est. Passio Corruptiua ⁊ pfectiua.

¶ Et passio etiā nō est simplr: ſz quedā est aliqua corruptio a ꝓrio: ⁊ quedā magis videt esse euasio eius q̄d est in potentia ab eo q̄d est in actu: ⁊ est sile. Ista igit est dispositio eius q̄d est in potentia apud perfectionez. Nō enim cōsiderat nisi habens sciam: ⁊ hoc aut non est alteratio. Quoniā additio in ipso erit ad pfectionez: aut aliud est genus perfectionis. Cōsilis distinctio hr. j. t. c. 58. Et in. 3. ꝛ aia. t. cō. 28. ⁊ in 7. ph. t. c. 12

¶ Et hoc nomē passio nō significat eādē intētionē simplicē: ſz q̄dazz est passio que est corruptio patiētis a cōtrario a quo patit: vt passio 57

calidi a frigido: ⁊ humidi a sicco. ¶ B.d. ⁊ quedā videt magis ⁊c.i. etiam est passio que est euasio patiētis in potētia ab eo qd est in perfectione ⁊ actu: ꝑm q illud qd est in actu est sile nō ꝓtrariū. s. extrahēs ipm a potētia ad actū ecōuerso dspōni in pria passione. ¶ B.d. ista igit est dispō ⁊c.i. ⁊ iste vltimus modus passionis est dispō eius qd ē in potentia ex anima apud perfectionē mouentem illud quod est in potētia: ⁊ extrahentem eaz in actū nō ꝑm primū moduz passionis. ¶ B.d. nō enim cōsiderat ⁊c.i. ⁊ iste modus passionis est ex modo q ē euasio patiētis ab eo qd est in actu mouēs ipm nō corruptio eius. Non enim ꝓsiderat in aliquo postq nō ꝓsiderabat nisi qui scit illud: ⁊ hec nō est alteratio ꝑm primā intentionem q est corruptio patientis. ¶ B.d. Additio. n. in eo est ad pfectionē ⁊c.i. ⁊ qr ista transmutatio nō est ex nō ē: sz est additio in trāsmutabili ⁊ ire ad pfectionē absq eo q fit illic corruptio aut mutatio ex nō esse ponit: sicut mutatio ex ignorātia ad sciam. Et quasi intēdit q hoc est magis remotū a vera alteratōe duob⁹ modis. alteratio. n. que ē euasio patiētis est duplex: alteratio. s. ex nō esse ad pfectionē: ⁊ alteratio ex prima pfectione ad vltimā. ⁊ hec est additio quā innuit. ¶ B.d. aut est aliō genus alterationis. i. ⁊ iste modus qui est euasio patiētis: aut dicetur alteratio: aut erit aliud genus alterationis.

¶ Unde nō bene hz dicere sapientem cum sapiat alterari: sicut neqz edificatorē cum edificat. In actū quidez igitur ducens ex potentia ente ꝑm intelligere ⁊ sapere nō doctrinā: sed alterā habere denominationē iustum est. Ex potentia aūt ente addiscens: ⁊ accipiens scientiā ab actu ente ⁊ didascalo. Aut neqz pati dicēdū: sicut dictū est. Aut duos esse modos alterationis. Et eā que ī puatiuas dispōnes mutationē. Et eaz q in hitus nām.

¶ Et similr nō est rectuz dicere in eo qd intelligit quādo intelligit q alterat: sicut nō dicitur q edificator cuz edificat alterat. Q. autē reuertitur ad perfectionez ab eo qd est in potentia existit in capto intelligendi non esse rectuz vt vocet disciplina: sed optz ponere ei aliud nomen. Qui autē addiscit postq fuit in potētia: ⁊ accepit scientiā ab eo qui est in perfectione doctor: oportet aut vt nō dicatur omnino pati: aut vt dicatur q alteratio est duplex transmutatio. s. ad dispōnes nō esse: ⁊ trāsmutatio ad habitum ⁊ naturam.

58 ¶ Et silr nō est rectū dicere in eo qui venit de ignorātia ad sciam cuius dispō dr disciplina q alterat: sicut non dicit hoc in eo qui mutat ex hoc q nō operat ab habitu existēte in eo in actu ad hoc vt agat ab eo: vt carpentari⁹ qui mutat a nō carpētari ad carpentari. ¶ Et hoc

exēpluz inuenim⁹ in alia translatōe. B.d. qui aūt reuertitur ad pfectionē ⁊c.i. qui aūt acqrit pfectionē de scientia post potentiā ꝑm reuertionē ad illud qd iam acqsiuerat primo. B. amisit ipm: nō dz dici illo noīe quo dr illud qui est in potētia prio semp q nunq lucrat⁹ fuit illud qd dicit disciplina: sz iste modus dz habere aliud nomen: ⁊ iste modus quē inuit dicit rememoratio. ¶ Et dixit hoc q: Plato opinabat q disciplina ⁊ rememoratio idē sūt. B.d. qui aūt addiscit postq fuit in potētia. i. trāsmutatio aūt ex ignorantia in sciam a doctore q est sciens in pfectione ⁊ in actu necesse est aut vt nō vocet alteratio: aut vt dicat q alteratio est duob⁹ modis. Quoz vnus est trāsmutatio q fit in dispōnibus nō esse in patiēti ab agēte. Et alius est trāsmutatio q fit in dispōne habit⁹ ⁊ forme existētis in patiēte ab agente: ⁊ ista est passio que est nō corruptio patiētis: non euasio: ⁊ hoc est illud qd dixit ante: aut est aliud genus alterationis.

Plato opinabat q disciplina ⁊ rememoratio idē sūt. Jō 3. de aīa. cō. 20. ⁊. 7. ph. cō. 20. Idez p meta. 48. ⁊. 49. Idez 7. met. c. 58.

¶ Sensitiui aūt prima quidem mutatio fit a generāte. Cū aūt generatū est hz iaz sicut sciaz ⁊ sentire. Qd aūt ꝑm actū silr dr ipsi cōsiderare. Differt aūt qm̄ hu⁹ actiua opationis extra sunt vt visibile ⁊ audibile: similiter autem ⁊ reliqua sensibilium.

¶ Et prima trāsmutatio sentiētis est a generante: ita q cum fuerit generatū statim sentit. Et sentire etiaz sicut sciētia est. Et qd est in actu est simile ꝓsideratiōi. Sz tm̄ differunt q agentia in hoc sunt extrinseca: vt visum ⁊ auditum: ⁊ similiter alia sensibilia.

¶ Et pria trāsmutatio sentiētis q est silis trāsmutatōi hois de ignorātia ad sciam p doctorē est trāsmutatio q fit p agēs gīians aīal non a sensibilib⁹. ¶ Et innuit dr̄iam inter primā pfectionē factā in sensu ⁊ vltimā. Opinat. n. q prima pfectio sensus fit ab intelligētia agēte: vt declarat a in libro de aīalibus. Sed a aūt pfectio fit a sensibilib⁹. B.d. ita q cuz fuerit factū ⁊c.i. ita q cū prima virt⁹ fuerit facta statim sentiet nisi aliqd impediat: aut sensibilia nō sint ꝓsitia: ⁊ hoc est silē scie q est in sciēte qui nō vtit scia. ¶ B.d. ⁊ sentire ē sicut scire. i. ⁊ vltima pfectio sensus q est cōpheēdere sensibilia in actu ⁊ ꝓsidere in eis sile est vt scia ⁊ ꝓsideratione. B.d. ⁊ qd est in actu est sile ad ꝓsiderare. i. sentire in actu sile est ad ꝓsiderare ⁊ scire. ¶ B.d. ⁊ differūt ⁊c.i. ⁊ pria pfectio sensus differt a scia sciētis q est ī actu: qm̄ nō ꝓsiderat in b q mouēs ꝑma pfectionē in sensu: ⁊ extrahēs in scōam sunt extriseca sensata: vt visibilia mouēs scientē de pria pfectione in scōam est aliqd copulatū cuz aīa copulatōe in esse.

59 Pria pfectō sensus fit ab itelligentia agēte. Idez 7. inet. c. 31. ⁊. 12. meta. cō. 18.

a Jn. 2. ō genera. aīalīū cap. 3.

¶ Causa aūt est: qm̄ singularū qdē ꝑm actū sensus: scia aūt ē vniuz: hec. n. in ipa qdām nō sunt aīa. Tm̄ itelligere qdē est ī ipsa cū velit: sentire aūt nō est ī ipsa: necū ē āt esse sensibile. Silr aūt ⁊ b se hz ī sciētijs sensibilū: ⁊ pp

eādē cāz. Quia sensibilia singularīū sunt ꝛ exterioꝝ. Sz de his qdē certificare tps fiet ꝛ in rursum.

¶ Et causa in hoc est ꝙ sensus in actu cōprehēdit particularia. scientia aūt vtia quasi essent in ipsa anima. Et ideo homo pōt intelligere cum voluerit: sz nō sentire: q: indiget sensato. Et ista dispositio est etiaz in scientia sensibiliū. Ista enim cā est cā eoꝝ. s. ꝙ sensibilia sunt ex rebus particularib⁹ extrinsecis. Sz loqui de istis ꝛ exponere ea erit post: ꝛ habet coram.

a Intentio vlis alia est ab intētione imaginata: ex quo ptz ꝙtra negantes spēs itelligibiles.

60

¶ Idest ꝛ cā hui⁹ diuersitatis inter sensuz ꝛ intellectū in accrendo vltimā pfectionē est in hoc ꝙ motor est in sensu extrinsec⁹ ꝛ in intellectu intrinsecus est. Quia sensus in actu non mouet nisi motu qui dicit cōprehensio a reb⁹ particularib⁹ sensibilib⁹: ꝛ isti sunt ex aiaz. Intellect⁹ aūt mouet ad vltimā pfectionē a reb⁹ vlib⁹: ꝛ iste sunt in anima. ¶ Et dixit: ꝛ ista quasi sunt in aia: q: post declarabit ꝙ ea q̄ sunt ꝛ prima pfectiōe in intellectu sunt quasi sensibilia de ꝙma pfectiōe in sensu. s. in hoc ꝙ ambo mouet sunt intētiones imaginabiles: ꝛ iste sunt vles potētia: sz non actu: ꝛ iō dixit: ꝛ iste q̄si sunt in aia: ꝛ nō dixit sunt: q: intētio vlis a alia est ab itētōe imaginata. ¶ B. d. iō pōt hō ꝛtelligere ꝛc. i. ꝛ q: mouētia virtutē rōnalē sunt intra aiaz ꝛ habita a nobis semp in actu: iō hō pōt ꝓsiderare in eis cū voluerit ꝛ hoc dē formare: b ꝛ nō pōt sentire cū voluerit: q: indiget nēcio sensibilib⁹ que sunt extra aiam. ¶ B. d. ꝛ ista dispō est ēt ꝛc. i. ꝛ ista dispositio est ēt in nobis in scia sensibiliū: ꝛ nos discimus ab eis q: existūt in sensib⁹: ꝛ cā inesse istius dispōnis in nobis in scia sensibiliuz est eadē cā inesse istoꝝ in ipsis sensibilib⁹. Et sic̄r est intelligendū ꝙ dispō existēs in nobis in scia vlium est in nobis: q: est in virtute rationali ꝛ ꝙ cā qō sum⁹ p illā hoc mō est cā qua ipsa est illo mō. Sz q: sermo in intellectu nō est hic manifestus trāsmisit nos ad aliud tps: ꝛ dixit: sz ꝓmo ꝛ istis reb⁹. i. ꝛ intellectu. c ¶ Et pōt aliqs dicere ꝙ sensibilia nō mouēt sensus illo mō quo existūt ex aiaz. Mouēt. n. sensus ꝓz ꝙ sunt itētōes cū in mā nō sint intētōes in actu: sz i potētia. ¶ Et non pōt aliqs dicere ꝙ ista diuersitas accidit p diuersitatē sbti: ita ꝙ fiāt itētōes pp mām ipsūalē q̄ est sensus: nō pp motorē extrinsecū. Seli⁹ est. n. existiare d ꝙ cā in diuersitate mātē ē diuersitas formaꝝ: nō ꝙ diuersitas mātē sit cā diuersitatis formaꝝ. Et cum ita sit nēce est ponere motorē extrinsecū in sensib⁹ aialiū a sensibilibus: sicut fuit nēce in itellectu. Usuz est igit ꝙ si ꝓcesserim⁹ ꝙ diuersitas formaꝝ est cā diuersitatis mātē: ꝙ nēce erit motorē extrinsecum esse. ¶ Sz Arist. ꝛ acuit hoc in sensu: q: latet ꝛ apper in intellectu. Et ꝛtrs hoc cōsiderare: q̄ indiget pscrutatione.

b Sensus non poterit sentire cum voluerit: q: indiget sensibilib⁹ existētib⁹ extra aiaz. Idē. s. i cō. 59. idē i. cō. 156. iō 7. me. cō. 35. sz bn̄ intelligim⁹ cū volum⁹ q: mouētia ꝓtutē rationalē sunt ītra aiaz. iō 3. d aia. cō. 5. 18. ꝛ. 36.

c Digressio.

d Seli⁹ est existiare ꝙ cā in diuersitate mātē est diuersitas formarū q̄ ecōtra. ꝓsile p d aia. c. 53 ꝛ. 2. ph. cō. 87. sed vide oppositū. 8. ph. cō. 46. vbi ex diuersitate mātē arguit diuersitatē fōte.

¶ Hūc aūt tn̄ sit diffinitū: qm̄ cū nō simplr̄ sit qd potētia dr̄: sed aliud qdē: sicut si dicam⁹ puerū posse militare. Aliud aūt sicut in etate existētē, sicse hz sensitiuū.

¶ Nunc

¶ Nunc aūt intantuz determinēt. Qm̄ illud qd dicitur eē in potētia nō est simpliciter. Sz de quodā dr̄: sicut dr̄ ꝙ puer pōt gubernare exercitū. Et de quodā dictū sicut dicit de experimento. Et sic̄r est de sensu.

¶ Idest. summa eius qd declaratū est ex hoc sermone: ꝛ in hoc loco hec est. ¶ Et intēdit per simplr̄ vnā intentionez: ꝛ dixit: ꝙ illud qd est in potētia nō est vna intētio: sed plures: ꝛ. d. sed de quodā dr̄ ꝛc. idest sed qdaz sensus dr̄ esse in potētia: sicut dr̄ ꝙ puer pōt gubernare exercitū: ꝛ ista est potētia prima remota: ex qua cū fit transmutatio ad ꝓpinquā potentiā fit per generās: nō per sensibilia: ꝛ est filis potentie ignorātis ad scientiaz. ¶ B. d. ꝛ de quodā dr̄ sicut dr̄ ꝛ experimento: ꝛ sic̄r est de sensu: ꝛ intendit potentiā que est prima perfectio sensus: ꝛ est illa ex qua fit transmutatio ad vltimā perfectionez per ipsa sensibilia. Et est similis scienti qm̄ non vtit sua scientia. ¶ Et intendit per osa ista declarare ꝙ potentia sensus q̄ recipit sensibilia nō est pura ꝓparatio: sicut ꝓparatio q̄ ē in puero ad recipiēdū scia: ꝛ ꝙ est aliqs act⁹ sicut hn̄s habitū qm̄ nō vtit suo habitu.

61

Bocumētū

¶ Qm̄ aūt in nōiata est ipsoꝝ differētia: determniatū āt fit de his: qm̄ altera: ꝛ qūo altera: vti necesse est ipo pati ꝛ alterari tanq̄ ꝓpriis noib⁹. Sensitiuū aūt potētia tale est quale sensibile iaz actu: sicut dictū est. Patitur aūt nō sic̄r ens: passuz aūt assimilatū ē: ꝛ est quale illud.

¶ Sed q: differētie eoꝝ nō sunt nōiate: ꝛ iaz determinauimus de eis ꝙ sunt diuerse: ꝛ qūo necesse est nobis vti passione: ꝛ alterātōe sicut res vere. Et sentiēs in potentia est sicut sensatū in pfectiōe: ꝓm ꝙ dicim⁹. Patit̄r eniz duz nō est sic̄r: ꝛ cū patit̄r assimilatur.

¶ Idest: sed q: dr̄ie potentie ꝛ transmutatiōis existētiū in aia sensibili ꝛ in rebus aiatis non hn̄t nōia propria. Et iam declarauim⁹ ea esse diuersa: ꝛ declarauim⁹ modum ꝓm quē diuersant̄: visum est nobis ꝙ necesse est inquātuz ista intentio quā determinauim⁹ de aia non hz nomē proprīū dare ei nomē passionis ꝛ alterationis: que est subiectū rerum verarū: hoc eniz nō nocet cum iam determinauim⁹ intentionē ꝓm quā diuersantur. ¶ Et dixit: necesse est nobis q: ista intentio caret nōie apud vulgus ꝛ transumptio nōis vsitati apud vulgus est facilior q̄ fingere aliud nomē. Et cum hoc fuerit declaratum de sentiente: incepit describere eum simplr̄ ꝛ dixit: ꝛ sentiens est in potentia sicut sensatuz in perfectiōe. i. manifestuz est igitur ex hoc qd dixim⁹ ꝙ sentiens simpliciter est illud qd est in potētia ad intentionē quā determinauim⁹ de potētia per intentionē rei sensibilis in perfectione. i. illud qd in atuz est perfici per intentionē rerum sensibiliuz nō per ipsas res sensibiles. ¶ Et si nō: tunc esset colorīs in visu ꝛ in corpore esset idem. Et si ita esset: tunc esset eius in visu non

62

Trāsiptio nōis vsitati apud vulgē facilior q̄ fingere aliū nomen.

esset cōprehēsio: ⁊ ideo dixit: est illud qd est in potētia sicē sensatū in perfectiōe ⁊ nō dixit: illud qd est in potentia sensatū: qm̄ si ita esset idē esset cē coloris in visu ⁊ in sua mā. ¶ B. d. patitur igitur dum nō est simile: ⁊ cum patiē assimilat ⁊c. i. ⁊ cōtingit ei illud qd contingit oibus alterabilib⁹: vt declaratū est in sermone vli: ⁊ ē q patiē a sensibili duz nō est sile ei: ⁊ cū passio pficit: tunc erit simile.

Sēsus patiūtur a sensibili duz nō est sile ei. ex q̄ pz sensibile ꝓtrariari sē suitz oppm̄ vide cō. 57.

Acēdū aūt ꝑm vnūquēq; sensuz de sensibilib⁹ prio. Dr̄ ät sensibile triplr: dq̄ duo qdē dicim⁹ p se sentiri: vnū aūt ꝑm accns. Duoruz ät aliud qdē ppriū est vniuscuiusq; sensus: aliud aūt cōe oiuz. Dico aūt ppriū qdē qd nō ꝓtingit altero sensu sentiri: ⁊ circa qd non ꝓtingit errare: vt visus coloris: audit⁹ soni: ⁊ gustus humoris. Tactus autem hz plures dr̄ias: sed vnusq;q; iudicat de his: ⁊ nō decipit visus: qm̄ color: neq; auditus: qm̄ sonus: sz quid coloratū: aut vbi: aut qd sonās. Hmōi qdē igit dicunt ppria vniuscuiusq;.

¶ Et anteq; incipiamus loqui de vnoquoq; sensuū loquamur de sensibilib⁹. Dicam⁹ igit q̄ sensibile dr̄ trib⁹ modis: quoꝝ duo dicūtur sentire p se: ⁊ tert⁹ accētalr. Et alter duoruz proprius est vnicuiq; sensuū: ⁊ alter est cōis oib⁹: ⁊ est ppriūs quē non potest alter sensus sentire: ⁊ illud qd impossibile est vt ei cōtingat error. U. g. visus apud colorem: ⁊ auditus apud vocem: ⁊ gustus apud saporem. Sensus autem plures vno modos hz: sed vnusquisq; eorum iudicat ista: ⁊ non errat in colore qs color sit: neq; in voce que vox sit: sed in colorato qd est: ⁊ vbi est: ⁊ in audito quid est: ⁊ vbi est. Quod igit est tale: est proprium.

63 Cum declarauit quid est sensus simpliciter: vult mō loqui de vnoquoq; sensuū. Et q: iam ꝓdixit q̄ via ad hoc est loqui ex ipsis sensibilibus cū sint magis nota q̄ sensus. ¶ Dixit: ⁊ anteq̄ incipiamus loqui ⁊c. i. ⁊ qn necesse est ire ex eis que sunt apud nos magis nota ad que sunt magis nota apud nām: opz nos loqui prius de ipsis sensibilib⁹. ¶ Et q: sensibiliū hec sunt vlia: ⁊ hec propria: incepit loqui prius de proprijs: ⁊ dixit dicamus igitur q̄ sensatum ⁊c. i. ⁊ sermo eius in capitulo isto apparet per hoc qd dixit: sensus aūt plures hz modos. Intendit q̄ sensibilia vniuscuiusq; istoꝝ sensuuz plura sunt vno mōi sed vnusquisq; sensuū iudicat suum sensatum ppriū: ⁊ nō errat in eo in maiori parte. Visus enim nō errat in

Nēce est ire ex eis q̄ sunt apō nos magis nota ad ea q̄ sūt magis nota apō nāz. Idē p phy. i. c. 2. ⁊ 7. me. i. c. 10 Jō i B. 2. i. c. 9. ⁊. 33.

Colore: vtruz sit albus: aut niger: neq; auditus in voce vtruz sit grans: aut acuta: sed isti sensus errant in cōprehendēdo differētias indiuiduoꝝ istoruz sensibiliū. U. g. in cōprehēdendo istud albū qd est nir: aut differētias locoꝝ istoruz. U. g. vt cōprehēdat q̄ istud albuz est superius aut inferius. ¶ B. d. qd igitur est tale dicit proprium. i. sensibilia aūt que inuenunt alicui soli sensui qui nō errat in eis in maiori parte dicūtur ppria. ¶ Et cum dixit: sed in colorato quid est ⁊ vbi est ⁊ in auditu quid est ⁊ vbi: nō intēdebat q̄ sensus cōprehēdit essentias reruz: sicut quidaz existimauerūt: hoc enim est alterius potentie que dr̄ intellectus. Sed intēdebat q̄ sensus cum hoc qd cōprehendunt sua sensibilia ppria cōprehēdunt intentiōes indiuiduales diuersas in generib⁹ ⁊ in specieb⁹. Cōprehendūt igitur intentionem huius hois indiuidualis ⁊ intēdionē huius equi indiuidualis: ⁊ vlr intēdionē vniuscuiusq; decē pdicamētoꝝ indiuidualiū: ⁊ hoc vr̄ ēē ppriū sensib⁹ hois. ¶ Unde. d. Aristo. in lib. de sensu ⁊ sensato q̄ sensus alioꝝ aīaliuz nō sunt sicut hois aut sile huic sermoni: ⁊ ista intentio indiuidualis est illa quā distinguit virtus cogitatiua a forma imaginatiua: ⁊ expoliat eaz ab eis que sunt adiuncta cum ea ex istis sensibilib⁹ cōibus ⁊ ppriis: ⁊ reponit ea in rememoratiua: ⁊ hec eadem est illa qua comprehēdit imaginatiua: sed imaginatiua comprehendit eam cōiunctaz istis sensibilibus: sz eius comprehensio fit magis spiritualis: vt alibi determinatū est.

¶ Cōia ät: mot⁹: ges: nūer⁹: figura: magnitudo. Huiusmodi ät nulli⁹ sunt ppa: sz cōia oib⁹. Tactui. n. mot⁹ aliqs sēsibilis ⁊ visui. Per se qdē igit sūt sensibilia hec.

¶ Cōia aūt sunt: motus: ⁊ quies: ⁊ nūerus: ⁊ figura: ⁊ quātitas. Ista enim nō sunt ppria alcui: sed cōmunia eis oia. Motus enim sentitur tactu ⁊ visu.

¶ Cū declarauit ex duob⁹ modis eēntialib⁹ modū propriū: incepit declare cōez. ¶ Et. d. q̄ sunt quez: mot⁹ ⁊ ges ⁊c. ⁊ hoc q̄ dixit: ista eiz nō sunt ppria ⁊c. nō intēdit q̄ vnūqōqz istoꝝ quez ē cōe vnicuiq; sensuū: vt intellexit Themi. ⁊ ꝑm q̄ apper: sed tria eoꝝ. s. mot⁹ ⁊ ges ⁊ numer⁹ sunt cōia oibus: figura aūt ⁊ q̄ritas sunt cōia tactui ⁊ visui tm̄. ⁊ sic intēdit p hoc qd dixit: sed cōia eis oia. i. sz oia sunt cōia sensib⁹ mō oia oib⁹ sensib⁹: qm̄ ät hec sensibilia. s. ppria ⁊ cōia sunt attributa sensib⁹ eēntialr manifestū est. Nō. n. possumus attribuere cōprehēsionē sensuū eis alio mō ab eo ꝑm q̄ sunt sensus. Nec igitur est vna intentio eius qd est accidentaliter qd est oppositum ei qd est essentialiter. ista enim sunt comprehēsibilia sensuū ꝑm q̄ sunt sensus: non ꝑm q̄ sunt aliqui sensus.

¶ Scōm accns aūt dr̄ sensibile: vt si albū sit Diarij filius. Scōz. n. accns ß sentit: qm̄ accidit albo hoc qd sentit. Uñ nihil patit ꝑm q̄ hmōi est a sensibili. Sēsibiliū aūt sz se ppre ppria sensibilia sunt: ⁊ ad que substātia apta nata est vniuscuiusq; sensus.

Circa sensibile ppriū ñ errat sēsus i maiori pte Idē. j. 152. 134. 161. Jō supli. ß sensu ⁊ sēsato.

Sēsus non cōprehēdūt eēntias rez ñ qdā existimauerūt sz hoc ē alteri⁹ potētie q̄ dr̄ intellēs.

Sensus hominis cōprehēdūt intētiōes indiuiduales oiuz decē pdicamētoꝝ. Jō 3. ⁊ aīa. cō. 6. 20. ⁊. 33.

64

Mot⁹: ges: ⁊ nūer⁹ sunt cōia oibus sensib⁹. Figura autez ⁊ quantitas sunt cōia tactui ⁊ visui tantū.

¶ Accñtaliter aũt dr̃ in re q̃ est sensibilis quasi album Socrates. Iste enim non sentitur nisi accñtaliter: accidit enim albo q̃ fuit iste. Et ideo non patitur a sensibili fm q̃ est sic. Ea aũt que sunt sensibilia per se ⁊ ppria sunt sensibilia in rei veritate. Et sunt ea quorum sentire est vera ſba cuiusq̃ sensuus.

65 ¶ Cum declarauit duos modos sensibiliũ p se. s. ppriorꝫ ⁊ cõiuz: incepit declarare tertiũ modũ qui est sensibilis p accñs. ¶ Et. d. accñtaliter aũt dr̃ in re q̃ est sensibilis. i. hoc mõ. B. d. exemplũ: ⁊ dixit albũ. n. q̃ est So. nõ sentit̃ nisi accñtalr̃. i. iudicare. n. q̃ istud albũ est So. est sentire accñtalr̃. ¶ D. dedit cãm: ⁊. d. accidit enim q̃ albũ qõ sentitur sit iste. i. ⁊ dicim⁹ q̃ ista cõprehẽsio est per accñs: q: nos non sentim⁹ per visum q̃ illud est So. nisi fm q̃ est color: atũ: ⁊ coloratum illud esse So. est per accidens: fm q̃ est color: atũ. ¶ Sed põt aliquis dicere q̃ similr̃ accidit ei figura: ⁊ numerus: ⁊ mot⁹: ⁊ quies: quõ igitur fuerunt numerata ista in eis que sunt sensibilia eẽntialr̃: qm̃ si fuerũt numerata q: sunt cõiatsilr̃ et intentiões idiuiduorꝫ sunt cões oibus sensib⁹. ¶ Et possum⁹ dicere ĩ hoc duos sermones: quorum vnus est q̃ ista cõicatio magis vr̃ necessaria inesse priorꝫ sensibiliuz. U. g. quãritas. Color. n. non denudat ab eo: ⁊ similr̃ color ⁊ frigus que appropriant̃ tactui. Color. n. nõ est necesse vt sit ĩ So. aut in Platone: neqꝫ necessitate ppinqua: neqꝫ remota. ¶ Et ẽt sensibilia a cõia/ vt declarabit/ sunt ppria sensui cõi quẽ admodũ ista sunt ppria vnicuiq̃ sensuũ: ⁊ cõprehensio intentionis indiuidualis licet sit actio sensus cõis: ⁊ ideo pluries indiget in cõprehensione intentionis indiuidui vt pluribus vno sensu. vt vtunt̃ medici in sciendo vitã eius q̃ existimat̃ hr̃e repletionẽ venarꝫ plurib⁹ vno sensu: tñ videt̃ q̃ ista actio est sensus cõis: non fm q̃ est sensus cõis: sed fm q̃ est sensus alicuius aĩalis. U. g. aĩalis intelligentis. Iste igitur est ẽt alius modus modorꝫ fm accidẽs. s. q̃ accidit sensib⁹ cõprehendere dr̃ias indiuiduorꝫ fm q̃ sunt indiuidua: nõ fm q̃ sunt sensus simplices: sed fm q̃ sunt humani: ⁊ p̃cipue dr̃ie ſbales. Ur̃. n. q̃ ꝓprehẽsio intẽtionũ indiuidualiũ ſbarum: de quibus intellect⁹ cõsiderat: est ppria sensib⁹ hois. ¶ Et debes scire q̃ cõprehẽsio intentõis indiuidui est sensuũ: ⁊ cõprehẽsio intẽtionis vlis est intellect⁹: ⁊ vlitas ⁊ indiuidualitas cõprehẽdunt̃ p intellectuz. s. diffõ vlis ⁊ indiuidui. ¶ D. d. ⁊ iõ nõ patit̃ ⁊. i. ⁊ visus nõ patit̃ ab intẽtiõe sensibili p accidens: qm̃ si pateret̃ ab aliquo indiuiduo fm q̃ est illud indiuiduũ nõ dz pati ab alio indiuiduo. ¶ D. d. ea aũt q̃ sunt sensibilia p se ⁊. idest duorꝫ aũt modorꝫ rẽ sensibiliũ p se ppria sunt ea que pri⁹ debent numerari in eis que sunt essentialiter: ⁊ sunt sensibilia in rei veritate: ⁊ essentialr̃: cum ista sunt que sentiunt̃ primo ⁊ essentialiter: illa autẽ ĩz sentiantur essentialr̃: tñ non sunt prima. ¶ Deinde. d. ⁊ sunt ea que sentire ⁊. i. ⁊ sunt ea que sunt nata sentiri primo ⁊ essentialiter ab vnoquoq̃ sensuum: ⁊ similiter natura ⁊ essentia vniuscuiusq̃ sensuũ est in sentiendo ea.

Digressio.

Solo.

Color ñ denudat a q̃titate ⁊ ⁊ nisi calor ⁊ frig⁹ q̃ appropriant̃ tactui. Jdẽ. J. 135.

a Sẽsibilia cõia sũt p/ pa sensui cõi oppñ. J. ⁊. cõ. 133.

Cõprehẽsio ĩtẽtionũ idiuidualiũ ⁊ qb⁹ intellus cõsiderat: ẽ ppa sensib⁹ hois. Jõ. ẽ. c. 63. Jõ. 3. d aĩa cõ. 6. 20. ⁊. 33.

b Ulitas ⁊ idiuidualitas ꝓpẽdunt̃ p intellm. pro B viõ cõ. 9. 3. d aĩa.

¶ Tractatus Quintus. Cap. I.

Uius quidem igit̃ est visus/ hoc est visibile. Visibile aũt est color quidez ⁊ qõ vere est dicere. Innoiatum aũt cõtingit esse. Manifestũ aũt erit ingredientibus maxime. Visibile enim qõ dicimus est color: hoc autẽ est in eo qõ dicimus fm se visibile: fm se autem nõ ratione: sed quoniam in seipso habz causam essendi visibile.

Ex Argy. visibile aũt est color: ⁊ idq̃ oõnẽ qdez explicare: ac dicere lz.

¶ Illud igit̃ cui attribuit̃ visus est visibile: ⁊ visibile est color: ⁊ q̃ est possibile dici: sed nõ est dictũ: ⁊ post appebit q̃ dicim⁹ magis. Qm̃ visibile est color: ⁊ hoc est visibile per se: ⁊ est dicere p se nõ fm intentionẽ: sed in eo inuenit̃ causa in hoc quod est visibile.

Color fm se visibilis ẽ.

Cum compleuit sermonez vniuersalez de sensibilibus: reuersus est ad sermonez propriũ de vnoquoq̃ sensibili: ⁊ primo de sensibili visus. ¶ Et. d. illud autẽ cui attribuit̃ visus. i. ⁊ manifestum est per se q̃ sensibile qõ attribuit̃ visui proprie est visibile: ⁊ visibile est color ⁊ sibi simile ex rebus que videtur in obscuro que non habent nomẽ congregãs in colore: neqꝫ etiã in se habeant nomen qõ demonstret de eis illud qõ est quasi gen⁹: sed nõ possunt exponi nisi sermone cõposito. U. g. q̃ dicamus q̃ sunt ea que vident̃ in obscuro ⁊ non videtur in luce: vt conche. ¶ Deinde d. post apparebit ⁊ ⁊. i. ⁊ nos declarabimus modum ⁊ post fm quez dicit̃ q̃ color ⁊ ista sunt visibilia. s. vtrum hec dicant̃ equiuoce: aut fm prius ⁊ posterius. ¶ Deinde. d. visibile enim est color ⁊ ⁊. i. visibile enim in rei veritate est color: aut est illud qõ per se est visibile: ⁊ est dicere per se nõ fm primam intentionez intentionũ de quibus dicit̃ illud qõ est eẽntialiter: ⁊ est modus in quo predicatuz est in substantia subiectis sed fm intentionez secundã: ⁊ est illud in quo ſbm est in diffinitione predicati. Color. n. est cã vt res sit visibilis: ⁊ p hoc qõ dixit: sed ĩ eo inuenitur causa: intendit fm q̃ color est causa: aut in eo inuenitur cã vt aliquid sit visibile.

66

Color ẽ p se visibilis ĩ secũdo mõ dicẽdi p se. nõ ĩ p. Jõ. ĩ. c. sequẽti.

¶ Nis. n. color motiu⁹ est eius qõ fm actũ diaphani: ⁊ hec est ipsius nã. Uñ qdez nõ est visibile sine lumine: sed oĩs cuiusl̃z color in lumine visibilis: pp qõ de lumĩe primo dicẽdũ est qd est. Est igit̃ aliqd diaphanũ.

Color ẽ motiu⁹ eius qõ est fm actũ diaphanũ.

¶ Et q: oĩs color est mouens diaphanũ in actu: ⁊ hoc est nã eius: ⁊ iõ nõ est visibilis absq̃ luce: sed necessario

vnusq;q; color nõ ẽ visibilis nisi in luce. Et iõ dicẽdũ de luce qd est: ⁊ hoc erit in dicẽdo q̃si in diaphão qd sit.

67 ¶ Et ista coloris ⁊ eius essentia fm q̃ est visibilis est illud qõ mouet diaphanũ in actu. ¶ D. d. ⁊ h est uã eius ⁊c. i. ⁊ ista descriptio dmõstrat nãm ⁊ istam eius fm q̃ est visibilis. Et signũ q̃ color ẽ mouẽs diaphanũ in actu nõ diaphanũ in potẽtia ẽt q; nõ est visibilis absq; luce: per quã diaphanũ in potẽtia fiat diaphanũ in actu: ⁊ hoc aũt demõstrat q̃ ipse opinat q̃ colores existunt in obscuro in actu. ¶ Et si lux fiat necessaria in videndo color: ẽ nõ est nisi fm q̃ facit diaphanum in potẽtia diaphanũ in actu: aut opinat q̃ lux est necessaria in videre fm q̃ colores existunt in obscuro in potẽtia: ⁊ fm q̃ diaphanum potẽtia indiget ẽt in recipiẽdo colorẽ vt fit diaphanũ in actu.

Bigressio q̃ qrit q̃ uõ lux uecia sit coloni.

¶ Et Auẽpace dubitauit in hac descriptõe diaphani: ⁊. d. q̃ nõ est necesse vt diaphanũ inquãtuz mouet a colore fit diaphanũ in actu: qm̃ diaphanitas eius in actu est illuminatio eius: ⁊ eius illuminatio est aliquis color. Color eniz nihil est nisi admixtio corporis lucidi cum corpe diaphano: vt declaratũ est in lib. de sensu ⁊ sensato. Et oẽ recipiẽs aliqd nõ recipit ipsum nisi in modo fm quem caret illo.

Auẽpace rñsio.

Oẽ recipiẽs aliqd nõ recipit: nisi ĩ quãtũ caret eo qõ recipit. Jdẽ. 3. de ãia. cõ. 4.

¶ Et hoc coegit euz ad exponẽduz hunc sermonẽ alio mõ ab eo qõ dixerunt expositores: ⁊ dixit: ⁊ dicere q̃ color mouet diaphanuz in actu. i. mouet diaphanũ de potentia ad actũ non q̃ mouet diaphanum fm q̃ est diaphanũ. Lux aũt necessaria est in videre: q; colores in obscuro sunt in potentia: ⁊ ipsa facit eos in actu vt moueãt diaphanuz fm q̃ diaphanuz caret luce: aut illo qõ fit a luce. s. color: ⁊ ista expositio est valde difficilis fm q̃ sonant eius verba. ¶ Alexã. enim dat rõnem q̃ diaphanuz in actu mouet a color ex hoc q̃ apparet. Aer eniz videt multotiẽs colorat' colore quẽ videmus mediante aere: vt parietes ⁊ terra colorant per colorẽ plantaruz apud transituz nubium super eas. Si igitur aer nõ coloraret per colorem illarum plantarũ nõ colorarent parietes ⁊ terra. Et manifestuz est q̃ color ĩz fiat a corpore lucido: tñ differt ab eo diffinitiõe ⁊ essentia. Color eniz vt dicit est vltimũ diaphani terminati. Lux aũt est complementũ diaphani nõ terminati. Unde manifestũ est q̃ nõ de necessitate illud qõ mouet a colore dz esse nõ lucidũ: sed de necessitate dz esse nõ colorarũ. Nihil. n. recipit se aut est cã alicuius in recipiendo ipsuz: ⁊ ista est ppõ manifesta per se: ⁊ Arist. ea multotiens vtit ⁊ indifferẽter: siue mouere ⁊ recipere fuerint spiritualia: sicut aer recipit colorez: aut mãlia: sicut corp' admixtũ ex lucido ⁊ diaphano obscuro recipit colorẽ. ¶ Et cum fuerit possibile q̃ diaphanuz in actu moueat a colore: necesse est vt hoc fit ei: aut essentialr: aut accidẽtaliter. s. aut fm q̃ est diaphanũ in actu: aut fm q̃ est diaphanuz tñ: sed ꝓtingit ei vt nõ moueat a colorib' nisi eẽndo diaphanũ in actu. hoc eniz est fm q̃ est diaphanuz: ⁊ ista est opinio Auẽpa. ¶ Sed manifestuz est per se q̃ lux necessaria est in essendo colores visibiles: ⁊ hoc aut erit q; dat coloribus formaz ⁊ habituz quo agunt in diaphanum: aut q; dat diaphano formaz qua recipit motum a coloribus: aut vtrũq;. Et est manifestũ q̃ quãdo cõsideraueri' qõ dixit Aristo. in principio istius sermonis: ⁊ posuerimus ipsaz ꝓpositionẽ quasi manifestaz per se: tũc necẽ erit vt lux nõ sit necẽia nisi in essendo colores mouẽntes diaphanũ: nisi fm q̃ dat diaphano formã aliquã qua recipit motũ a colore. s. illuminationẽ. Aristo. enim posuit principiuz q̃ color est visibilis per se: ⁊ q̃ simile est dicere colorẽ visibilẽ ⁊ hominẽ risibilem. s. ⁊ genere propositiõis essentialis: in qua subiectũ est causa pdicati: non predicatum causa subiecti: vt cuz dicitur homo est rationalis: ⁊ hoc intẽdebat cuz dixit: sed fm q̃ in eo inuenit causa in hoc qõ est visibile fm q̃ exposuimus. ¶ Et hoc cõcesso manifestũ est q̃ impossibile est dicere q̃ lux a est illud qõ largit colori habitũ ⁊ formã qua fit visibilis: qm̃ si ita esset: tunc cõparatio visio ad colorẽ esset accidentalis: ⁊ scõa nõ prima. s. mediãte isto habitu. Visio. n. manifestũ est q̃ est aliqã posterius visibilitẽ q̃ eius ꝓportio ad colorẽ: nõ est sicut ꝓportio rõnalis ad hominez. Manifestũ est igit q̃ ꝓportio eius est sicut ꝓportio risibilis ad hominẽ: ⁊ sicut color fm q̃ est color b est visibilis: nõ mediãte alia sed sibi cõtingẽte: ⁊ cũ ita sit: lux nõ est necẽia in eẽndo colorẽ mouẽdo ĩ actu nisi fm q̃ dat sbo sibi ꝓprio receptionẽ motus a se: ⁊ Aris. vi q̃ nõ posuit hoc qõ posuit nisi intẽdẽdo dissolutiõez isti' qõnis. ¶ Et c ĩz hoc ĩtelligẽdus est sermo eius q̃ colores mouẽt visuz in obscuro in potẽtia. Lux em̃ est illud qõ facit eos motiuos in actu: vñ assimilat lucẽ intelligẽtie agentis: ⁊ colores phãtasmatib'. Quod em̃ indicitur fm exẽplũ ⁊ large nõ est sicẽ ei qõ inducit fm dmõstrationez. de exẽplo aũt nõ itẽdit nisi manifestatio: nõ ẽificatio. ¶ d Et pot aliquis dicere q̃ color nõ inuenit in actu: nisi luce pũte. Color eniz est vltimũ diaphani terminati. Lux aũt nõ est vltimũ diaphani terminati: ⁊ ideo necẽia nõ est in eẽndo colorẽ: ĩz in eẽndo visibilẽ vt determinauimus. ¶ Reuertamur igit ⁊ dicamus q̃ cuz dixit q̃ color fm q̃ est visibilis mouet diaphanũ in actu: ⁊ q̃ est ista nã ei' ꝓpter hoc q̃ est visibilis p se: ⁊ q̃ impossẽ est vt visio sit sine luce: reuersus est ad narrandũ illud qõ cõsideratũ est ⁊ istis rebus prius: ⁊ dixit: ĩz necessariũ est vt vnusq;q; color ⁊c. i. ĩz q; vnusquisq; color nõ est visibilis nisi in luce: dicendũ est prius ⁊ luce: lux eniz est vnũ corpgbus cõplex visio. ¶ D. d. ⁊ hoc est in dicẽdo qd est diaphanũ. i. ⁊ hoc cõplebit nobis in dicẽdo prius qd est diaphanũ.

Alex. opi.

Lux ⁊ color differũt. vñ aliã drĩam J. i cõ. 72.

Nihil recipit se: aut ẽ cã alicui' ĩ recipiẽdo ipsuz. ista ꝓpõ est p se manifesta. ⁊ Ari. vtit ea multotiẽs tam in receptiõe mãll q̃ ĩ receptõe spũali. vide p̃ cõ. 4. ⁊. s. 3. de ãia.

In ꝓpõne ꝓini modi dicẽdi p se pdicatũ est cã ĩsti. ecõtra ĩ ꝓpõne scõi modi.

a Impossẽ ẽ q̃ lux largiat colori habitum ⁊ formã.

b Color fm q̃ ẽ color: ẽ visibilis nõ mediante alia sed ĩ sibi ꝓtigẽte.

c Remouet obiectones cõtra se.

d De exemplo sic regrit nisi manifestatio nõ ẽificatio.

¶ Diaphanũ aũt dico qõ est quidem visibile: non aũt fm se visibile: vt simpliciter est dicere: ĩz ꝓp extraneum colorem hmõi aũt est aer ⁊ aqua ⁊ multa solidorũ. Nõ fm qõ aqua: neq; fm q̃ aer diaphanũ est. Sed qm̃ est nã eadẽ in his vtrisq;: ⁊ in ꝓpetuo suptorĩ corpe.

¶ Dicamus igitur q̃ diaphanuz est illud qõ est visibile: sed non visibile per se ⁊ simpliciter: ĩz ꝓp colorez extranei. Et in tali dispositione inuenimus aerez ⁊ aquã: ⁊ plura corpora celestia. Nõ eniz fm q̃ aer est aer: neq; fm q̃ aqua est aqua sunt diaphana. Sz ꝓp nãm eandẽ existentẽ in his duobus: ⁊ in corpe eterno altissimo.

68 ¶ Cū narrauit q̃ ops ꝓius ꝓsiderare ꝛ nā diaphanit incepit ꝛeferi
ꝛere ipsaz. ¶ Et dixit: ꝛ diaphanū est illud qd̄ est visibile ꝛc. i. ꝛ dia/
phanū est illud qd̄ non est visibile ꝑr se. s. ꝑr colorē nātem existētez
in eo: sed illud qd̄ est visibile ꝑ accidens. i. ꝑr colorē extraneū. ¶ Et
hoc qd̄ dixit manifestū est: ꝛ ideo innatū est recipere colores: cū nul/
lum ꝓpriū habeat in se. ¶ D. d. nō enī ꝓz q̃ aer est aer ꝛc. i. ꝛ qr dia
phanitas nō est in sola aq̃ neq̃ in solo aere: sz ēt in corpore celesti:
fuit neēe vt diaphanitas nō fit in aliq̃ eorꝫm illud qd̄ est. ¶ U. g.
ꝫm q̃ aq̃ est aqua: aut celū celū: sz ꝫm nām cōem existentē in oibus:
sz non habeat nomen: ꝛ hoc qd̄ dixit manifestū est.

¶ Lumen aūt est hui⁰ actus diaphani ꝓz q̃ est diapha
num. Potētia aūt in quo hec est ꝛ tenebra. Lumen aūt
vt color est diaphani: qū fit actu diaphanū ab igne aut
hmōi: vt q̃ sursuz corpus. Etenī huic aliqd inest vnū
ꝛ idē. Quid quidē igit diaphanū: ꝛ qd lumē dictū est:
q: neq̃ ignis est: neq̃ oīno corpus neq̃ defluxus cor/
poris vllius. Esset enī vtiq̃ aliqd̄ corp⁰: ꝛ sic: aut ignis:
aut hmōi alicuius presentia in diaphano. Neq̃. n. pole
est duo corpora in eodē esse simul.

¶ Lux aūt est actus istius. s. diaphani ꝓz q̃ est diapha
num. In potētia aūt est illud in quo est hoc ꝛ obscuri/
tas. Et lux est quasi color diaphani cū fuerit diaphanū
ꝫm perfectionez ab igne ꝛ siliibus: vt corpus superius
in hoc existit illud idē. Jaz igit dictū est qd est diapha
nū: ꝛ qd est lux: ꝛ q̃ nō est ignis: neq̃ corpus oīo: neq̃
aliqd currēs a corpe oīno. Qm̄ si ita eēt: tūc ꝓz hūc mo
duz eēt aliqd̄ corp⁰. Sz est pūtta ignis: aut sile ī diapha
no: impole. n. est vt duo corpa sint ī eodē loco.

69 ¶ Cū ꝛclarauit nām diaphani qd̄ est ꝛ luce q̃si mā ꝛ forma: ꝛcepit
diffinire lucē qd est. ¶ Et. d. lux aūt est act⁰ diaphani ꝛc. i. sba autez
lucis est pfectio diaphani ꝓz q̃ ē diaphanū: aut pfectio isti⁰ nature
cōis corporib⁰. ¶ Et hoc qd̄ dixit: ī potētia aūt est illō in q̃ est ß: ꝛ
obscuritas. i. corpus aūt diaphanū in potētia est illō in q̃ inuenit ista
nā cōis cū obscuritate. ¶ D. d. ꝛ lux est q̃si color diaphani ꝛc. i. ꝛ lux
in diaphano nō terminato est q̃si color ī diaphano terminato: cum
diaphanū fuerit diaphanū in actu a corpore lucido nāl⁹: vt ignis ꝛ
filia ꝛ corpib⁰ altissimis lucidis. ¶ D. d. in hoc. n. ēt ꝛc. i. nā. n. dia/
phanitatis exrīs in corpe celesti semp associat illi qd̄ facit eā dispōnē
in actu: ꝛ ideo nūq̃ inuenit celū diaphanū in potētia: sicut ea q̃ sunt
inferi⁰ cū q̃nq̃ fit lucida ꝓsens: ꝛ q̃nq̃ nō. Ista aūt nā celestis semp
est illuminata. ¶ Et ex hoc ꝛclarat ēt q̃ colores nō acqrūt habitus
a luce. Lux enī non est nisi habitus corporis diaphani.

Nā celestis semp ē illuminata. Jō ī cō. 71.

¶ Videt aūt lumen ꝗtū eē tenebris: sunt aūt tenebre
ꝓuatio hui⁰ habit⁰: atq̃ ignis vl corpis talis absentia a
diaphano. Quare palā q̃ hui⁰ pūta lumē est. Et nō re
cte Empe. neq̃ si alius aliqs sic dixit: q̃ ferat ꝛ exten/
datur lumē in medio terre ꝛ cōtinētis: nos aūt lateat.
Hoc. n. est ꝛ extra eā q̃ ī rōne veritatē: ꝛ extra ea q̃ vide
mus. In puo enī spacio lateret vtiq̃. Ab oriēte aūt in
occidēs latere magna qdē multū est questio.

¶ Et existimat etiā q̃ lux sit ꝗtuz obscuritati: ꝛ obscu
ritas est ꝓuatio habit⁰ a diaphano. Declarat ēt ex hoc
q̃ lux ē pūtia isti⁰ intētiōis. Et nō vere dixit Emp. nz
ali⁰: ꝛ si aliqs dixit: siē ipe dixit q̃ lux trāsfert ꝛ vadit ī
tpe iter terrā ꝛ circūferētiā. Sz ꝓceptibilia nobis.
Iste enī sermo est extra verū ꝛ extra apparētiā. Pole
est enī hoc pcipi ī breui spacio. Sz nō percipi de oriē/
te ad occidentē magna est dīa valde.

¶ Cum ꝛclarauit q̃ lux est pfectio corporis diaphani ꝫm q̃ est dia
phanū: incepit ꝛclarare modū ꝑr quē certificabit q̃ lux nō est cor
pus: sz ē dispō ꝛ habit⁰ ī corpe diaphano. ¶ Et. d. ꝛ existimat q̃ lux ē
cōtrariū obscuritatis ꝛc. ꝛ vi q̃ lux fit opposita obscuritati ꝫm ꝓua
tionē ꝛ habitū. ¶ D. d. ꝛclarat igit ex hoc q̃ lux est pūtia isti⁰ intē/
tiōis. i. ꝛclarat igit ex hoc. s. q̃ obscuritas ē ꝓuatio lucis ī diaphano:
q̃ lux nō est corp⁰: sz est pūtia intētiōis in diaphano: cui⁰ ꝓuatio dī
obscuritas apō pūtia corpis luminosi. ¶ Et hoc qd̄. d. manifestū est:
qm̄ ꝫm obscuritatis ꝛ lucis est corp⁰: ꝛ est diaphanū: ꝛ lux est sola
ē habit⁰ isti⁰ corpis. ¶ Et si esset corp⁰: tūc corp⁰ penetraret corpus.
¶ D. d. ꝛ nō ꝓ. d. Emp. ꝛc. i. ꝛ nihil dixit Emp. cū. d. q̃ lux ē corp⁰:
ꝛ q̃ ꝓio trāsfert ꝛ vadit iter terrā ꝛ circūferētiā: sz sensus nō pcipit
ꝓp velocitatē mot⁰. ¶ D. d. iste. n. sermo ē ex verū ꝛc. ꝛ iste sermo. s.
Empe. est ex rōnez. Pole. n. est ß nō sentiri ī breui spacio: sz ī maxio
spacio. s. ex oriēte in occidētē est maxie recedere a rōne.

70

¶ Est aūt coloris susceptiuum qd̄ sine colore: soni aūt
absonū: sine colore aūt diaphanū ꝛ inuisibile: aut qd̄ vix
vī: vt vī qd̄ tenebrosuz est. Hmōi aūt diapanū qdē est:
sz nō cū sit actu diaphanū: sed cū potētia. Eadē enī nā
q̃nq̃ quidē tenebre: q̃nq̃ aūt lumen est.

Susceptiuū coloris ē sine colore. soni āt absonum.

¶ Et recipiēs colorē est qd̄ nō hz colorē: ꝛ recipiēs vo
cez est qd̄ nō hz vocē. Qd̄ aūt nō hz colorē est diapha/
nū; nō visibile: aut illō qd̄ vī ꝓz q̃ existimat de obscuro:

71 Mr Introdu cit Tho.

Documētū. Nā celestis nunq̄ recipit obscuritatē. Jō.ē. c. 69. vide p hoc.1.cc. cō.49.

Visibile In lumine: ⁊ i tenebris

a Cōtradicto i istis ō bis vr: q: p d. q color cuiuslz visibilis vr i lu

72 cet ⁊ post subdit: ⁊ differēter si illō visibile vri obscuro siue nō, mō si vr in lucē tātū: quo q̄ ēpole i obscuro.

¶ Cū narrauit q̄ color est mouēs diaphanū ꝓm q̄ est diaphanū in actu incepit dare causaz in hoc. ¶ Et.d.⁊ recipiēs colorē est illō qō ñ hz colorē ⁊c.i.⁊ color ē mouēs diaphanū: q: recipiēs colorē dz carere colore: ⁊ qō carer colore est diaphanū nō visibile p se: sz si di visibile erit sicut dī q̄ obscurū est visibile. i. est in atū videri cū diaphanum sit obscurū qñ lux nō fuerit pñs: ⁊ hoc intēdebat cū. d. aut illud qō vr sicut existimat ⁊ obscuro. i. aut illō qō est visibile ꝓm q̄ dr q̄ obscurū est visibile. ¶ B.d.⁊ qō est tale est diaphanū ⁊c. i. ⁊ diaphanum qō non est visibile p se non est diaphanū qō. ꝓficit ꝑ lucē: sz diaphanū qō est i potētia lucidū. ¶ B.d. cadē ēm nā ⁊c.i.⁊ diaphanum inuenit ꝓm has duas dispōnes: q: nā recipiēs diaphanitatē in gbusdaz reb⁹ recipit vtrū q̄z. Qñq̄z ēm inuenit obscura ⁊ qñq̄z diaphana. ¶ Et.d. forte: q: hoc nō equalr accidit in ista nā: sz tm̄ in diaphanis gñalib⁹: ⁊ corruptibilib⁹. Nā aūt celestis nunq̄ recipit obscuritatē: nisi hoc qō existimat ⁊ luna in eclypsi: ⁊ apud diuersitatē situū ei⁹ a solest. ꝓcesserimus q̄ nā lune sit ex naturis diaphanis nō ex nāis luminosis: ⁊ forte luna est cōpōsita ex istis duab⁹ nāis.

Documētū. Propter quā aliq̄ vidēt solū i nocte.

a Lux ē visibilis p se color aūt ē visibilis me diāte luce. oppo. vr dicere. ē. c. 67 vbi hz q̄ color ē visibilis si mediāte alia fōa sibi ꝓtingēte.

¶ Nō oīa aūt visibilia sūt i lumine: sz solū vnuscuiusq̄ ꝓprius color. Quēdā. n. i lumine qdē nō vidēt: i tenebris aūt faciūt sensuz: vt q̄ ignea vidēt ⁊ lucētia. Nō āt noīata sūt h vno noīe: vt q̄rcus putredies: cornu: capita piscīū: ⁊ squāme: ⁊ oculi. Sz nulli hoz vr ꝓprius color. Propter quā aūt cām hec vidēt / alia ratio.

¶ Et nō oīa vidēt in luce: sz ex qlibet color ñ ꝓpr⁹. Sūt. n. qdā q̄ nō vidēt i luce: sz i obscuritate faciūt sensuz. V. g. ea q̄ vidēt ignea ⁊ splēdescere: ⁊ ista nō hñt vnū nomen. V. g. cōcha: ⁊ cornu: ⁊ capita quorūdā piscīū: ⁊ squāme: ⁊ oculi. Sz color ꝓprius nō vr in aliquo eoz. Quare aūt ista vidēt indiget alio sermone.

¶ Cū pdixit q̄ visibilū qōdā est color: ⁊ qōdā nō color: ⁊ est illō qō nō hz nomē cōe: ⁊ q̄ ꝓpriū ē color: q̄ nō videat nisi i luce: incepit dicere q̄ dispō illoz alioz visibiliū est ecōtrario colori. s. q̄ vidēt in obscuro ⁊ nō in luce. ¶ Et.d.⁊ nō oīa vidēt i luce ⁊c.i.⁊ nō oē visibile vr in luce: sz tm̄ hoc est vrū q̄ color a ꝓpr⁹ cuiuslibet visibilis vr in luce: ⁊ indifferēter siue illō visibile videat in obscuro siue non. ¶ B.d. sunt. n. quēdā q̄ nō vidēt in luce ⁊c.i.⁊ dixim⁹ q̄ nō est neēe vt oē visibile videat in luce: q: sunt qdā q̄ vidēt in obscuro ⁊ nō in luce: vt plura aīalia ⁊ conchr: ⁊ cornu: ⁊ alia: ⁊ oīa ista nō hñt idem nomen. ¶ B.d. sz color ꝓprius nō vr ⁊c.i. sz hz ista sentiant in obscuro: tm̄ color ꝓprius vnuscuiusq̄ eoz non sentit tūc: sed apud pñtia5 lucis tautū: ⁊ ideo nō pōt aliqs dicere q̄ aliqs color vr in obscuro

¶ B.d. quare aūt vidēt ista ⁊c.i. cā aūt pp quā ista vidēt i obscuro ⁊ nō in luce dicēda est in alio loco. ¶ Et vr q̄ ista vidēt i nocte: ⁊ nō in die: q: i eis est parū ⁊ nā lucidi. latet ēm veniēte luce pp paucitatē ei⁹ sicut hoc accidit in lucib⁹ paruis cū stellis: ⁊ ideo stelle nō apparētī die. ¶ Et nā coloris est alia a nā lucis ⁊ lucidi. Lux ēm est visibilis a ꝑ se: color aūt est visibilis mediante luce.

¶ Nūc aūt intantū manifestūsit: qm̄ qō quidē in lumine vr: color est. Vñ ⁊ non vr sine lumine. Hoc ēm erat ipsi colori esse: motiuū esse ꝓm actum diaphani. Actus aūt diaphani lumen est. Signū aūt huius manifestuz. Si qs ēm ponat hñs colorē sup ipsuz visum non videbitur: sed color mouet diaphanū: puta aerē: ab hoc aūt iam cōtinuo existēte mouet qō sensitiuū est.

¶ In B loco aūt tm̄ appet. s. q̄ oē visuz i luce ē color: ⁊ silr nō vr sine luce. Hoc. n. ēt ē illō qō fuit i colore q ē. s. q̄ ē illō qō mouet diaphanū i actu: ⁊ pfectio diaphani ē lux. Et signū ei⁹ manifestū ē: qm̄ si posueris aliqō hñs colorē sup ipm visuz nō videbit. Sz color mouet diaphanū: sicut aer cū ꝓtinuat mouet sensus ab eo.

¶ Cum ēclarauit qd est visibile. s. color: ⁊ qd est diaphanuz: ⁊ lux: incepit dicere summaz eoz q̄ ēclarauit. ¶ Et.d. in hoc aūt loco hoc tm̄ ⁊c.⁊ B qō dixit mālfestū est. s. iste due ꝓpōes. Quaz vna est q̄ oē qō vr i luce est color. Scōa est econtrario. s. q̄ oīs color vr i luce. Illa ēm B q̄ apparēt in obscuro manifestū est q̄ non vidēt ꝓm colorē ꝓpriū. ¶ B.d. hoc. n. etiā est illō ⁊c.i. hoc. n. ēt est illō qō induxit nos ad dicēdū cognitionē ꝑ coloris ꝓm q̄ est visibile q̄ est illō qō mouet diaphanuz in actu. ¶ Et intēdit p hoc qō ista diffinitio non ēclarat eē coloris nisi ꝓm q̄ apparuit nobis q̄ ipole est vt color videat sine luce: ⁊ q̄ lux intrat visionem ꝓz q̄ largit diaphano ꝓparatione vt moueat a colorib⁹ nō q̄ largiat coloib⁹ habituz: ⁊ B ēclaratum fuit ꝓtius. ¶ B.d.⁊ pfectio diaphani est lux ⁊c.i.⁊ lux est actus diaphanitm̄: ⁊ signū eius q̄ lux nō hz eē absq̄ diaphano est: q: si positū fuerit aliqō colorātuz sup ipm visuz nō cōprehendit: tūc n. nō erit lux inter colorē ⁊ visuz: q: nō est illic diaphanū: cū igit diaphanū auferturtauferturlux: ⁊ cū lux eritterit diaphanuz. ¶ B.d. sed color mouet diaphanū ⁊c.i. sz pp hoc qō dixinus q̄ cū color fuerit positus sup visuz nō vr: fuit neēe vt visio coloris nō cōpleat: nisi color moueat diaphanū qō est mediū inter ipm ⁊ vidēs: ⁊ mediuz moueat p sua ꝓtinuationē cū vidēte videntē: vt aer: qm̄ cū copulat cū vidēte mouet a color: e qm̄ illuminat: ꝓinde ipe mouet visuz.

¶ Nō ēm bñ hoc dicit Demo. opinat⁹ si eēt vacuuz qō mediū: pspici vtiq̄: certe ⁊ si formica eēt i celo. Hoc. n. impole. Patiēte enīz aliqd sensitiuo fit ipsum videre:

Documētū. Propter qā aliq̄ vidēt solū i nocte.

a Lux ē visibilis p se color aūt ē visibilis me diāte luce. oppo. vr dicere. ē. c. 67 vbi hz q̄ color ē visibilis si mediāte alia fōa sibi ꝓtingēte.

73 b Illa q̄ vidētur i obscuro nō vidēt ꝓz colorē ꝓpriū. Jō. ē. c. 72.

Documētū

Lux largitur diaphano ꝓpatōez vt moueat a coloib⁹ ⁊ ñ āt largit coloib⁹ habitū: Jō. ē. 67. ac. 69. c. Jdē. j. c. 74.

Democ. male opinatus ē visionē fieri absq̄ medio.

ab ipso igiť qui videť colore ipoſe: reliquiť aũt q̃ a medio. Quare neceſſe eſt aliq̃d eſſe mediũ. Vacuo autẽ facto nõ aliq̃d certe: ſz oino nihil videbiť. Propter quam quidẽ igiť cãz color ẽ neceſſe eſt in lumie videri dictũ ẽ. Ignis aũt in vtriſq; vĩ ⁊ ĩ tenebris ⁊ in lumie: ⁊ hoc ex neceſſitate. Diaphanũ.n.ab hoc lucidũ fit.

Propter qd ignis ĩ tenebris/ ⁊ in lumie videť.

¶ Democritꝰ igĩ nõ vere dixit ĩ hoc q̃d exiſtiauit q̃ mediũ eſſet vacuũ: tũc viſio eẽt magis vera: ⁊ ſi formica eẽt in celo. Hoc.n.ipoſe eſt. Viſus.n.non fit niſi q̃ ſenſus patiť aliq̃ paſſiõe. Sz ipoſe eſt vt viſus patiať a color: remanet igiť vt patiať a medio. Vñ neẽe ẽ vt aliq̃d ſit ĩ medio. Si aũt fuerit vacuũ nõ tm̃ viſio nõ erit vera: ſed nihil oio videbiť. Dicta ẽ igiť cã pp quã color neẽe ẽ vt nõ videať niſi ĩ luce. Ignis aũt vĩ ĩ vtroq; .ſ. ĩ obſcuro ⁊ ĩ luce. Et h̃ neẽe eſt. Diaphanũ.n.p h̃ eſt diaphanũ.

¶ Cum ꝛclarauit q̃ actio viſus nõ pficiť niſi p diaphanũ mediante ſignũ q̃ color ſi fuerit poſitus ſup viſum nõ vĩ: ⁊ ẽt q: viſus nõ pficitur niſi p lucẽ: ⁊ lux nõ inuenit niſi in diaphano medio: incepit rẽp hẽdere Democritũ dicentẽ q̃ ſi viſus eſſet in vacuo: tũc eẽt magis vera. ¶ Et dixit Democritus ꝛc.i. ⁊ cũ ꝛclaratuz eſt q̃ viſio nõ fit niſi p mediũ: nõ recte opinabať Democritus q̃ ſi viſio eſſet mediãte vacuo: tũc eſſet magis vera. ¶ D.d. hoc eniz ipoſe eſt ꝛc.i. hoc eniz q̃d dixit q̃ viſio magis pfecta erit ĩ vacuo/ ipoſe eſt: ⁊ ſignũ eius eſt q̃d iam ꝛclaratũ eſt q̃ viſus fm q̃ eſt virtꝰ ſenſibilis: mouet ⁊ patiť a color: ⁊ color mouet ipm. Et impoſe eſt vt viſus patiať ⁊ moueať a color ſi corpus colorat̃ũ fuerit extra viſum: niſi ita q̃ illud colorat̃um prius moueat mediũ fm tactũ: ⁊ mediũ moueat viſum. Et ſi vacuum eſſet inter viſum ⁊ viſibile: tũc nõ poſſet mouere viſum. Omnis eniz habitꝰ exiſtẽs in corpe nõ agit niſi fm tactũ. Si igiť vltimũ motũ nõ tangiť a motore: neceſſe eſt vt inter ea ſit mediũ q̃d reddat paſſionẽ: ĩ illud mediũ erit tactũ ⁊ tangẽs: primũ aũt erit tangens: nõ tactũ: ⁊ motũ poſtremũ tactũ non tangens. Vñ neceſſe eſt vt viſibile patiať a medio nõ a vacuo: ſicut exiſtimauit Democritꝰ. ¶ Et hꝛc eſt ꝛemr̃atio q̃ viſio ipoſe eſt vt fiat p vacuũ: nõ q̃ viſus ipoſe eſt vt fiat niſi p mediũ. Põt.n.aliqs dicere q̃ ſi necitas ad eſſendũ mediũ eſſet, pp ſenſatũ eẽ diſtictũ a ſentiẽte: tũc neẽe eſſet vt cũ ſenſatũ tãgeret viſuz q̃ ſentiret ipz: ⁊ nõ ẽ ita. ⁊ iõ nõ intẽdit Ariſt. p hũc ſermonẽ q̃ viſus indiget medio necio: ſed ꝛclarare q̃ cũ ſenſibilia fuerint diſtincta ab eo: impoſe erit vt ſit ꝛer vacuũ: vt exiſtimauit Democritus. Et eſt ſuſtentatus ſuper hoc q̃ ſenſus indigent medio neceſſario. .ſ. q: ſenſibilia cuz fuerint poſita ſup eos nõ ſentient: ⁊ q̃ viſus etiam nõ erit niſi ꝛer lucem: ⁊ lux nõ inuenitur niſi ꝛer medium.

74

Impoſe eſt vt viſus patiatur ⁊ moueat a colore ſi corpus colorat̃ũ fuerit ex viſuz: niſi illõ colorat̃uz primo moueat mediũ fz tactũ ⁊ mediũ moueat viſum.

Idez.6. cõ. 73. Idez. 7. ph. cõ. 12.

¶ D.d. iam igitur dicta eſt cã ꝛc.i. ⁊ cum ꝛclaratum eſt q̃ viſus neceſſario indiget medio: ꝛclarata eſt ꝛer hoc cauſa ꝛpter quam color nõ videť niſi in luce: ⁊ eſt q: nõ videť niſi ꝛer medium. ¶ Et hoc demonſtrat q̃ ipſe nõ opinať q̃ cã in eſſendo lucẽ in viſione eſt vt faciat colores in actu: ſicut quidã opinati ſunt. ¶ D.d. ignis autẽ videtur in eis ꝛc.i. ⁊ ignis videť in obſcuro ⁊ luce: q: cõgregatũ eſt in ea vtrũq; .ſ. q: facit medium diaphanũ in actu fm q̃ eſt lucidum: ⁊ mouet ipſum fm q̃ eſt color in corpore.

¶ Eadem aũt rõ eſt de ſono ⁊ de odore. Nihil eniz ipſoꝛ tãgens ſenſitiuũ ſenſuz facit. Sz ab odore qdem ⁊ ſono medium moueť: ab hoc aũt ſenſitiuoꝛ vtrũq;. Cũ aũt ſup ipm ſenſitiuũ aliqs appõit odorãs: aut ſonans: neq; vnũ ſenſuz faciet. De tactu aũt ⁊ guſtu hz ſe ſilr: nõ aũt vĩ ꝛp quã aũt cãm poſterꝰ erit manifeſtũ.

¶ Et iſte ſermo idẽ eſt d̃ voce ẽt ⁊ d̃ odore. Nulluz.n. eoꝛ ſi tetigerit ſuũ ſenſuz facit ſentire: ſz mediũ moueť ab odore ⁊ a voce: ⁊ ab iſto moueť vtrũq; ſenſuum. Si igiť tu poſueris ſup ipz ſenſuz aliq̃d h̃ns vocẽ: aut h̃ns odorẽ: nõ factũt oino ſentire. Et ſilr eſt d̃ tactu ⁊ guſtu: ſz hoc nõ apparet: ⁊ poſt declarabimꝰ cãm in hac.

¶ Cum ꝛclarauit q̃ ſenſus viſus nõ fit niſi p mediũ: incepit dicere ẽt q̃ p iſtã cãdẽ ꝛclarationẽ tres ſenſus necio indigẽt medio: ⁊ ſermo eius eſt manifeſtus. ¶ Et p hoc q̃d dixit. ⁊ ſilr eſt de tactu ⁊ guſtu intẽdit ⁊ opinio nr̃a in ſenſu tactꝰ ⁊ guſtus in hoc q̃ indigẽt medio ẽ ſicut opinio noſtra in aliis ſenſibꝰ: ſz illi duo ſenſus videanť ſentire: ⁊ cã ſua ſenſibilia fuerint poſita ſup eos: ⁊ iõ nõ ita manifeſte videnť indigere medio: ſicut illa tria alia. ¶ D.d. ⁊ poſt ꝛclarabimꝰ cãm in hoc.i. cãm ꝛpter quã ſenſus: tactus: ⁊ guſtus ſentiunt ſenſibilia poſita ſup ipſa: ⁊ nõ eſt ſic de tribus ſenſibus.

75

¶ Mediũ aũt ſono qdem aer eſt: odori aũt innoiatum eſt. Cõis.n. q̃dã paſſio ẽ ab aere ⁊ aq̃: ſicut diaphanum colori: ſic ẽ h̃nti odorẽ q̃d eſt ĩ vtriſq; his. Videnť.n.animaliũ aq̃tica h̃re odoris ſenſuz. Sz hõ qdẽ ⁊ pedibus ãbulãtiũ q̃cũq; reſpirãt impoſſia ſunt odorare niſi reſpirãtia. Cauſa aũt ⁊ de his poſterius diceť.

¶ Et mediũ in voce eſt aer: in odore aũt nõ hz nomẽ. Eſt.n.aliq̃ paſſio cõis in aere ⁊ in aq̃. Eſt de odoratu quaſi diaphanitas in color: ⁊ iõ inuenit in vtroq;. Animalia.n. ⁊ hitãtia in aqua h̃nt ſenſum odorat̃. Sz hõ ⁊ oia aialia ambulantia anhelãtia non pñt odorare ſine anhelitu: ⁊ poſt dicemus cãm in iſtis rebus.

76 ¶ Dicit q̃ mediū in voce est aer nō aqua: q̃ alalia que sunt in aqua nō sentiūt: vt mihi vr̃ nisi p voces cadētes in aere extra aquā. Ap/paret.n.q̃ vox nō fit ex pcussione corporis in aqua tecōtrario de odore ¶ B.d. in odore aūt nō hz nomē.i. nā aūt recipiēs odorē.s.q̃ est in medio: nō hz nomē sicut hz nā que recipit colorē in aq̃ ⁊ ī aere. s. hoc nomē diaphanū. ¶ B.d. est.n. passio cōis ⁊c. i. appet.n. ex hoc q̃ receptio odoris nō est aeris ꝓm q̃ est aer: neq̃ aque ꝓm q̃ est aqua: sed aliquā passionē esse in nā cōi eis: ⁊ illa nā innata est recipere odores extraneos: ⁊ hoc erit vt nō habeat in se odorē oīno: quēadmodū diaphanuz est nā que recipit colores extraneos ꝓm q̃ nō hz colorē proprīū. ¶ Et hoc ꝛemōstrat q̃ ipse nō opinat q̃ odor fit corpus dissolutū in aere ab odorabili: sed est qualitas aliqua p quā illa nā inata est pficiz odor nō pficit pr illā quēadmodū diaphanū pr colorez: nō color p diaphanū. Et sicut color a hz duplex esse: quoꝝ vnuz est in diaphano nō terminato: ⁊ est illud in quo est extraneū: ⁊ aliud in diaphano terminato: ⁊ est esse eius nāle: sic odor hz duo hec duo ee, scz esse in humido saporabili: ⁊ est esse nāle: ⁊ esse in humido nō saporabili: ⁊ est esse extraneū. Et post declarabim⁹ hoc cuz locuti fuerim⁹ de hoc sensu. ¶ B.d. ⁊ pp hoc inuenit ex vtroq̃ i. pp hanc nām cōem inuenit odor ex vtroq̃ elemēto. s. aqua ⁊ aere. Alia.n. aquatica hēt sensuz odorat⁹: ⁊ nō est dubiū quin hoc fiat mediante aqua. ¶ B. dicit. sz oia alalia ambulātia ⁊c. ⁊ intēdebat p hoc cōclarare q̃ pisces odorant absq̃ anhelitu: ⁊ q̃ hoc nō est impōe sicut odorāt plura animalia habitantia in aere nō anhelantia sine āhelitu. ¶ B.d. ⁊ post dicet cē in hoc. i. quare q̃dā alalia odorēt p anhelitū: ⁊ q̃dā nō.

Documētū Arī. nō opinat q̃ odor fit corp⁹ dissolutū in aere ab odorabili. Jdē. j. cō. 97. ⁊. 101

a Color hz duplex esse vnū ē nāle: ⁊ aliud extraneū. idē j. cō. 97. 121

¶ Tractatus Sextus. Cap. I.

Unc aūt primuz de sono ⁊ olfatu determinem⁹. Est aūt duplex sonus: hic quidā.n. actu: alius autē potētia. Alia.n. nō dicim⁹ hre sonū: vt spōgiā: lanā ⁊ pilos. Quedā aūt hēt vt es: ⁊ q̃cūq̃ plana ⁊ lenia sunt: qm̄ pēt sonare. Hoc aūt est ipsius medij ⁊ auditus facere sonum actu.

¶ In hoc aūt loco ōtermiem⁹ prio de voce ⁊ ō odore, Dicam⁹ q̃ vox ē duplex. ē.n. in actu: ⁊ ē in potētia. Sūt enī q̃dā q̃ nō dicūt facer sonū: vt spōgia ⁊ lana. Et q̃dā dicunt hre sonū: vt cuprū ⁊ oē durū. Lene.n. pōt facer sonū: ⁊ hic pōt facere iter ipm ⁊ auditū sonū in actu.

77 Arī. ordinauit pſidera/tionē ō vtre/ Aidet ordiare pſideratione de virtutib⁹ sensus ꝓm nobilitatem nō ꝓm nāz: ⁊ iō ꝓposuit ꝓmoné de visu alijs sensib⁹: deide de auditu: deinde de odoratu. ¶ Et sermonis ei⁹ in hoc capīo abbre/

uiatio est: ⁊ q̃dā hēt sonū vt res dure: ⁊ quedā nō: vt molles. Et habentiū sonū: quedā dicunt habere sonū in actu: ⁊ quedā in potētia.

tib⁹ sensus ꝓm nobilitatē nō hz nāz Jdē. j. c. 101

¶ Fit aūt q̃ hz actū sp son⁹ alicui⁹ ad aliqd ⁊ in aliquo. Percussio.n. ē factēs. Uñ ipōe est cū fit vnū facere sonū. Alter.n. ē verberās ⁊ qd̄ ꝑberat. Quare sonans ad aliqd sonat. Tāgit.n. aliqd cum aūt ictu tetigerit sonat. Ictus aūt nō fit sine motu locali. Sicut aūt dixim⁹ nō ꝓtāgētiū ictus son⁹ ē. Nullū.n. sonū facūt lane ⁊ si pculcent. Sz es ⁊ q̃cūq̃ lenia ⁊ ꝓcaua sunt. Es qdē qm̄ lene est. Concaua aūt ex repercussiōe faciunt multos ictus post primum impotenti exire qd̄ motum est.

¶ Et son⁹ in actu sp fit p aliqd ⁊ apō aliqd: ⁊ ī aliquo. Percusso.n. ē illō qd̄ agit: ⁊ iō impōe est q̃ fiat sonus ab aliq̃ vno. Percutiēs.n. est aliqd: ⁊ pcussuz est aliud. Uñ neēe est vt faciēs sonū nō faciat sonū nisi apō aliqd. Et pcussio nō fit sine motu ⁊ trālatōe: ⁊ sicut dixim⁹ son⁹ nō ē pcussio cuiusq̃ corpis: sicut vellera lane cū fricant nō faciūt sonū oīo. Sz cuprū ⁊ oē lene ꝓcauū. Cuprū āt q̃ est lene: corpa aūt ꝓcaua q̃ p reflexionē faciunt plres pcussiones post primā: pp phibitionē exitus.

¶ Et intēdit p aliqd pcutiēs: ⁊ apud aliqd pcussum ⁊ p in aliq̃: medīū. s. aerē ⁊ aquā: ⁊ qd̄ dicit ī hoc capīo manifestū est. Et abbreuiatio eius est q̃ sonus fit a pcutiēte ⁊ a pcusso: ⁊ ab aliquo in quo pcusso cadit. Percussio enīz est actio: q̃ hz agēs. s. pcutiēs: ⁊ mām. s. pcussum. Et q̃ pcussio est mot⁹ localis nō fit nisi in aqua ⁊ aere. Qm̄ impōe est vt fit in vacuo: vt declaratū est in sermonib⁹ vlibus. ¶ Percussuz.n. ex quo fit sonus est duob⁹ aut lene durū: sicut cuprū: aut cō cauū. Son⁹ igit fit a leni pp expulsionē aeris apud pcussionē a partibus eius equalis: ⁊ hoc intēdebat cū. d. cuprū aūt q̃ est lene: qm̄ ita est de sono in hac intētiōe: sicut de reflexiōe radiorū. s. q̃ fortiter apparet in corpib⁹ duris: q̃ eq̃lr existit ī eis: quapp ꝓgregat in eis vna actio: vt voles q̃ attrahūt pōderosuz. a corpib⁹ aūt ꝓcauis pp reflexionē aeris in eis frequēter: q̃ nō potest exire aer ab eis: ⁊ sic expellitur sicut pila expellitur a parietē: ⁊ hoc intēdebat pr reflexionem. 78

¶ Et debes scire q̃ sonus nō fit in aere: ita q̃ aer qui expellitur a pr/cutiente mouet pr se singulariter donec pruenīat ad auditum. Sz ꝛeles scire q̃ illud qd̄ fit in aere de pcussione corporum adinuicem est simile ei qd̄ fit in aqua quādo lapis pijcitur in aquam de circulatione. s. q̃ fit in aere apud pcussionē figura spherica: aut ppe spheriam: cuius centrum est locus pcussionis pr expulsionem aeris ab illo loco equalr: aut prope. ¶ Et signum eius est q̃ possibile est audiri in quolibet puncto aeris: cuius remotio a pcutiente est eadem:

Documētū

Ois pcussio hz sphēram terminatā: ⁊ sic est de odore ⁊ colore. conūle hz. j. cō. 97.

⁊ est remotio nālis actus a cuius remotiori nō pōt audiri illa vox: ⁊ iō ois pcussio hz sphērā terminatā: sic est de odore ⁊ de colore. s. quia mouent aerem ex oibus partibus ꝓm istam figuram sphericam.

¶ Amplius audit in aere ⁊ in aqua: sz minus. Non est aūt soni ppr̄ aer neqz aque: sz opz firmoz fieri pcussionem adiuicē ⁊ ad aera. Hoc aūt fit cū pmaneat pcussus aer ⁊ nō soluat. Cū si velociter ⁊ fortiter pcutiat/ sonat. Optz enim preoccupare motū feriētis fractura aeris. Sicut si cōgregationē aut cumulum harene percutiat aliquid latum velociter.

¶ Et ēt audit in aere ⁊ in aq̄: sz min⁹. Sed tū aer nō solus sufficit in sono neqz aqua. Sz indiget vt pcussio fit a corpib⁹ solidis in inuicē: aut in aerē. Et erit qñ fuerit aer fixus ad recipiendū pcussionez ⁊ nō diuidet. Et tō cum fuerit pcussus velociter ⁊ fortiter faciet sonū. Necesse est. n. vt motus percutiētis antecedat diuisionem aeris: vt homo si pcusserit cumulum harene.

79 Cōtradictō hic ⁊ supra. cō. 76. qtibi vr̄ ꝓmediū in quo fit sonus est aer tm̄ nō aqua ⁊ idez hz. j. cō. Si. in hoc vero cō. hz oppositū.

¶ Cū ēclarauit q̄ pcussio fit p aliqd apud aliqd ⁊ in aliquo: ⁊ ēclarauit ea p que fit pcussio: ⁊ ꝓm q̄: icepit ēclarare illud in q̄ fit pcussio. ¶ Et. d. ⁊ audit in aere ⁊ in aq̄: sz min⁹. i. sz aqua min⁹ reddit vocem fortiter q̄ aer. ¶ B. d. ⁊ aer nō est solus sufficiēs in sono ⁊c̄. i. ⁊ aer nō sufficit vt fiat sonus absqz aliquo pcusso: neqz aq̄ ēt sufficit in hoc sz indiget vt ī aere fiat pcussio a corpib⁹ solidis in inuicē ⁊ ī ipo aere. ¶ B. d. ⁊ hoc erit qñ aer fuerit fixus ⁊c̄. i. ⁊ sonus fit qñ pcussio fuerit a solidis corpibus adinuicē: ⁊ in ipm aerez: ⁊ fuerit pcussio ipsius aeris p velocē motū: ita q̄ pcedat motū aeris ⁊ fuerit pcutiēs hñs latitudinē ⁊ q̄titatē: qm̄ resistet tūc ei aer. Cū. n. pcutiēs ⁊ pcussum fuerint talia ꝓtinget vt aer videat q̄si fixus ⁊ non diuisus. s. qñ pcutiēs nō fuerit diuisum: ⁊ motus eius nō fuit tardus. ¶ B. d. ⁊ iō cū aliqd fuerit pcussuz ⁊c̄. i. ⁊ signū eius q̄ sonus nō fit nisi qñ motus pcutiētis fuerit velocior diuisione est q̄ cū aliqd fuerit pcussuz ex eis que nō sunt innata facere sonuz fortiter/ ⁊ velociter fiet sonus: vt accidit qñ hō percusserit cumulū harene fortiter ⁊ velociter: ⁊ ꝓpter hoc quod dixit q̄ ea que sunt velocis motus faciunt sonum in aere: sz non percutiant aliud vt motus corrigie in aere.

¶ Echon autē fit cuz ab aere vno facto pp vas determinās ⁊ phibēs diffundi iterū aer repellit sicut sphera. Videt semp fieri echon: sz nō certus: qz accidit in sono sicut in lumine: etenz lumen semp repercutit. Neqz enim fieret penit⁹ lumen: sed tenebra extra id qd a sole illuminat. Sed non sic repercutitur: sicut ab aqua aut

aere

aere: aut ab aliquo alio lenium vt vmbram faciat quā lumen terminamus.

¶ Echo aūt fit ex aere qñ fuerit vn⁹ pp vas a quo cōtinetur ⁊ phibet a diuisiōe qñ aer reuertet ⁊ expellet ab eo. q. sphera. Et forte echo fit semp: sz nō mānifeste. Accidit. n. in sono sicut ī luce. Lux. n. semp reflectit: ⁊ si nō esset ita: nō esset in oī loco: sz obscuritas eēt semp ex lo/ cum sup quē cadit sol. Sed nō reflectit sicut reflectit ab aqua ⁊ a cupro: ⁊ ab aliis corpibus lenibus: ita q̄ facit vmbraz: ⁊ est illud per qō venit lux.

¶ Cum declarauit ea ex quib⁹ fit sonus: ⁊ qūo fit: incepit declarare quoddā accīs soni qō dr̄ echo: ⁊ est iteratio soni ꝓseruādo suā figurā vt accidit in domib⁹ nō habitatis. ¶ Et. d. echo aūt ⁊c̄. i. echo fit ex aere qui fit vn⁹. i. terminat⁹ ⁊ inclusus pp illud a quo ꝓtinet ⁊ phibetur ab exitu: qm̄ cū mot⁹ eius a ꝓmo pcutiēte pficit aer a lateribus eius a quo cōtinet: percutit ipsuz scō a pcussione simili ꝓme pcussioni que fecit sonuz: ⁊ sic audit idez sonus iterat⁹ ei quasi rīdens primo. 80

¶ Et assimilauit istud sphere expulse: qm̄ qñ sphera expellit cōtingit ī ea mot⁹ filis ꝓmo motui: ⁊ echo audit post ꝓmū sonū q̄si rīdēs: qz iaz declaratū est q̄ inter oēs duos mot⁹ est quies. ¶ Et nō est intelligēdum ex hoc qō dixit: fit ab aere qñ fuerit vnus: q̄ fiat ex vno aere: qz est distinct⁹ p motū ab alīs ptib⁹ aeris: vt lapis qñ p̄ūcit: aut pila: sed oportet intelligere q̄ intēdit per vnuz aerē vnum: quia est terminatū ⁊ contentū a vase. Aer. n. qui est talis cū in eo contingerit aliqua passio ⁊ mot⁹ fortis: ꝓtinget tūc a pcussione sile ei qō cōtingit a iactu lapidis in aqua. s. q̄ ille mot⁹ nō pficit pp ipsuz terminans: quapp pcutit scō a lateribus vasis terminatis: ⁊ sic cōtingit alia passio filis ꝓme: quapp ille sonus iterat. Ari. igit assimilauit aerem in hoc motui sphere: que cū p̄ūcit expellit mota ab eo qō occurrit qñ mot⁹ suus nō pficit expulsione sili ꝓme: nō ꝓm q̄ vna ps aeris est illa cui accidit secūdo ista reflexio ⁊ expulsio. ¶ B. d. ⁊ forte echo semp fit sed nō manifeste: ⁊ inuit per hoc qūo mot⁹ sphere fit in aere apud pcussionē. Talis. n. mot⁹ non fit in aere a pcussione nisi motu reflexionis. Percutiēs. n. ꝓmo expellit aerē in directo eius ad partē ad quē mouet pcutiēs: ⁊ nisi partib⁹ aeris accīderit motus ꝓuersionis nō fieret iste mot⁹ ex oibus rei pcusse equalr̄ aut prope: ita q̄ ex hoc fieret figura sphērica: aut ypē cuius centruz est res percussa: ⁊ dixit: ⁊ forte echo fit semp. i. ⁊ forte cā pp quā fit echo. s. Conuersio semp est in sono: sed debilr̄. Luz. n. fuerit ita fortis q̄ faciet passionē pmanētē in aere aliaz numero a ꝓma passione ⁊ similē ei in qualitate tunc fiet echo. ¶ B. d. sicut accidit in luce. Lux. n. reflectit ⁊c̄. i. ⁊ hoc qō accidit in sono: simile est illi qō accidit luci. Lux enīz habet duas reflexiones: fortē ⁊ debilē. Fortis enīz facit lucē scōam ⁊ est cōuersio que fit a corporibus tersis: ⁊ est similis reflexioni que facit in aere sonum ꝓm q̄ est echo debilem. | Secūda autē est lux debilis pp

Jaz ē ēclaratuz q̄ inter omēs duos mot⁹ ē ges. pro hoc viō 8. phy. t. cō. 62. 63. 64. 65. 66.

Lux habet duas reflexiones: fortem ⁊ debilem.

quam videnť res in vmbra: ⁊ est similis cōuersioni p quā audit hō sonū suū: ⁊ est illud qd nō puenit ad hoc q̄ fit/ sicut puersio que fit ab aqua ⁊ cupro que facit scōam lucē in parte opposita prime incidi: sicut cōuersio fortis facit in aere scōam vocē in parte opposita p̄le voci.

Lux Innata est exire ⁊c.

¶ Et illud per qd scimus hanc cōuersionē lucis: sicut dixit: est qz videmus in loco sup quez nō cadit sol. Lux enim innata est exire a luci/do ꝓm rectas illuminatiōes ad partē oppositā lucide parti ex corpe luminoso: sicut declarauerūt faciētes libros aspectuū. Si igitur nō esset illic cōuersio: tunc obscuritas eēt in oibus partib⁹ ꝑter partem cui opponunť radij: quē admodū si motus aeris qui facit sonū eēt in parte in qua impellit a percutiēte tm̄: tunc sonus nō audiret nisi ab eo qui est in illa parte tantuz. Sed sonus auditur in omnibus partibus rei percusse: ⁊ ideo scimus q̄ illud qd contingit luci de figura spherica/ simile est ei qd contingit motui pcussionis in aere. Scōm hoc igitur est itelligēda ꝓsilitudo inter has duas reflexiōes. ¶ Corpus aūt cū fuerit luminosuz ex oib⁹ ptib⁹: nō est dubiū q̄ faciet sphe ram lucidā: ⁊ hoc declaratū est in aspectib⁹. Bria igitur inter hanc sphera ⁊ aliez est: q̄ lux est in ista ꝓsilis: ⁊ in illa diuersa ꝓm fortitudinem ⁊ debilitatē. Et vr̄ ēt q̄ sphera lucis facta a corpore luminoso ex vna suaruz partiuz: cum hoc q̄ est non consimilis sibi in luce est ēt non pfecte rotūditatis. s. q̄ longissima diameter est illa que exit a corpore luminoso ad circūferentiā in parte cui opponuntur radijt ⁊ breuissima in parte opposita: ⁊ est pars que est superioris vmbre omnibus partibus ⁊ pauciorīs lucis.

¶ Vacū aūt recte dī ꝑ ꝑtū audiēdi. Videť enim esse vacuuz aer. Hoc aūt est faciens audire cū moueat cōtinuus ⁊ vnus. Sed pp id q̄ frangibilis est nō sonat: nisi lene fit qd pcutiť. Tunc aūt vnus fit simul ꝑpter planū. Vnum enim est lenis planum.

¶ Recte igiť fuit dictū q̄ vacū ꝑdest ī auditu. Existimatur enim q̄ aer sit vacū: ⁊ hoc est qd facit audire cuz mouebiť ꝓtinuū ⁊ vnū. Sed nō pp hoc q̄ est obediēs: nō. n. fit nisi pcussum fuerit lene: ⁊ tūc fiet vn⁹ echo: qm̄ venit insil'a supficie ei⁹. Supficies. n. lenis est vna.

81 ¶ Cum declaratū est ex hoc q̄ aer est mā soni q̄ impossē est fieri nisi per illuz nō erranit ex hoc mō qui dixit: sonus fit per vacū: cū credebat aerez esse vacū: ⁊ si errauerit inquātuz credebat aerē eē vacuuz. Ipse igitur laudat eos: q: recte dixerūt vno mō: lz errauerit in existimatione sua. ¶ B. d. sed nō ꝑpter hoc q̄ est obediens ⁊c. i. ⁊ aer est illud qd facit audire cum mouebiť vnum cōtinuū: sed iste motus nō inueniť ei vnuz ⁊ continuū ꝓm q̄ est obediēs tm̄ ⁊ raruz: sed cum percussum fuerit corpus lene. ¶ Et cū dedit cām ꝑ quaz motus fit vnus ⁊ ꝓtinu⁹: ⁊ est q̄ percussuz fit corpus lene: dedit cām in hoc ⁊. d. ⁊ tunc sonus fiet vnus ⁊c. i. ⁊ diuinus q̄ necesse est faciendo sonum vt percussuz fit lene: q: vnus sonus non fit nisi ab vno motu:

Qñ corpus pcussuz fue/rit lene son⁹ erit vn⁹. Jō ō. cō. 78.

igñ corpus percussum fuerit lene: tunc igitur motus qui fit in aere fit ab vna percussione: qm̄ insimul expellunť partes aeris a superficie eius: qm̄ supficies rei lenis ē vna: quapp ⁊ percussio erit vna: quapp ⁊ sonus erit vnus. Supficies aūt a sphera nō est vna sed plures supficies: quapp pcussio erit plures: quapp sonus non fiet illic oīno pp vniuersitatē ⁊ vniformitatē eax: ⁊ q: vna earum nō sufficit in faciēdo sonū: nec oēs insimul fiunt vna percussio.

¶ Sonattuū quidē igiť qd motuū vnius aeris ꝓtinuitate vsq̄z ad auditū. Auditus aūt cōnālis est aeri. Propter id aūt q̄ ī aere est moto exteriori qd infra mouet. Propter qd qdez nō vbiq̄z audit aīal: neq̄z vbiq̄z penetrat aer. Non enim vbiq̄z habet aerez mouenda pars ⁊ animatuz: sicut pupilla humiduz.

¶ Habēs igiť sonū est mouēs vnū aerez ꝓm cōtinuationem quousq̄z pueniat ad auditū. Auditus enim est copulatus cū pcussione: q: est in aere: ⁊ iō nō in oī loco audit animal: neq̄z in omni loco transit aer. Membrum enim motum ⁊ anhelans in omni loco habet hoc: sicut dispositio videntis apud humorem.

82

¶ Cum declarauit dispōnes quibus fit sonus. s. dispōnes percutientis ⁊ percussi: ⁊ aeris: incepit declarare quō fit copulatio soni cū auditu ab istis rebus. ¶ Et. d. hūs igitur sonū ⁊c. i. necesse est igitur ex hoc qd declarauim⁹: vt agens sonuz fit mouēs vnū aerē motū vno motu cōtinuo quousq̄z pruenīat ad auditū. ¶ Et intendit p hoc qd dixit vnū non vnū pp distinctionē ab alijs partib⁹ aeris: sed vnum pp vnum motuz cōtinuū. ¶ Deinde. d. ⁊ auditus est copulatus ⁊c. i. ⁊ sensus audit⁹ copulať cum sono: q: in eo existit aer cōtinuus cum aere extrinseco: qui si nō esset/ nihil sentiret. ¶ B. d. ⁊ ideo non in oī loco ⁊c. i. ⁊ q: necesse est vt in hoc sensu fit aer cōtinu⁹ cū aere extrinseco: in quē cadit percussio: ideo aīal non pōt audire in oī loco: sed in locis in quibus nihil diuiditur inter aerem percussum ⁊ aerez sensus audit⁹: neq̄z ex omni membro auditur: sed ex mēbro in quod transit aer. s. auris. ¶ Deinde. d. mēbruz. n. motum ⁊ anhelitus ⁊c. i. ita est de hoc qd aīal non audit nisi ex mēbro ꝑtio: sicut de anhelitu ⁊ visu. mēbruz. n. ꝑ qd anhelat nō est quod cūq̄z mēbrū sit: sed membrum ꝑtiuz. s. pulmo: ⁊ sicut est dispō videtis in cōparatione ad humorem glatialē. s. q̄ visio nō aptať ei: nisi per mēbruz in quo est humor diaphan⁹ aptus ad recipiēduz colores. U. g. humor glatialis: ⁊ ideo aīal carens istis instrīs caret istis sensibus.

Nic Cōmentator vr̄ tenēr visionē fieri in hūore glaciali.

¶ Per se qdē igiť isonabilis aer pp id qd facile frāgibilis est. Cū vero prohibeť frāgi hmōi motus sonus est. Hic aūt est in aurib⁹ edificat⁹: cū hoc q̄ ē imobilis quatenus certe sentiat oīs dīias motus. Propter hō aūt ⁊ in

aq audim⁹:qm nō igredit ad ipm cōnālez aerē:ſz neq
in aurē pp reflexiōes ipſius. Cū aūt h accidit nō audit:
neq ſi miringa:ſicut que in pupilla pellis laboret.
¶ Hoc igit ipſum nō hz ſonū.ſ.aer: q: eſt velocis diui/
ſionis. Cū igit phibet a diuiſione:tunc motus eius erit
ſonus. Aer aūt qui eſt in auribus fuit poſitus in eis nō
mot⁹: vt ſentiat pfecte oēs modos mot⁹. Et iō audim⁹
et i aqua:q: itrat ſup ipz aerē copulatū:cū nō itrat:neq
in aure pp ſpirā. Et cū hoc acciderit nō audiem⁹: neq
et cū acciderit motui cerebri occaſio ſicut diſpō cutis q
eſt ſuper viſum qū accidit occaſio. Et quod accidit de
deſtructione auditus per introitum aque ſuper iſtum
aerem. Iſtud idem accidit ex introitu aeris extrinſeci
ſuper ipſum:t ſcias hoc.

83 ¶ Cum declarauit q per aerez fit q ſonus copulatur cum ſenſu:t q
ipſe eſt elemētuz ppriū iſti ſenſui:ſicut eſt et elntuz ppriū ſenſui vi/
ſus:incepit declare modū fm quē aer recipit ſonū. ¶ Et.d.hoc igit
ipſuz nō hz ſonū.ſ.aer tē.i.t aer eſt recipiēs ppriū ſonū:q: nō hz in
ſe ſonū:cū in ipſo nō ſit mot⁹ q faciat ſonū:t cā in hoc eſt q: eſt velo/
cis diuiſionis:t hoc in aere. Simile eſt i diaphano:quēadmodū.n.
ſi diaphanuz haberet color:ē nō recipet colores:ita aer ſi hret ſonos
ex ſe nō recipet ſonos. ¶ D.d.cū igit phibet tē.i.t cū in eo ptinget
per aliud motus qui phiberet euz a diuiſione: t eſt motus qui fit a
percutiente in pcuſſuz:tunc iſte motus facit in eo ſonuz. D.narrauit
q iſta eſt cā pp quā natura poſuit in auribⁿ aerez nō mutatū:ſed val
de quieſcētez.t.d.aer aūt qui eſt in auribus fuit in eis nō motus vt
ſentiat perfecte oēs modos motus factos in aere extrinſeco:iſte igi/
tur aer poſitus in auribⁿ excedit aerez extrinſecuz in quiete. D.d.t
pp hoc audim⁹ in aqua tē.i.t q: aer eſt neceſſariⁿ in ſenſu auditus
audim⁹ in aqua qū aqua nō intrauerit ſup aere qui eſt in aure neq
corruperit eum pp ſpiraz que eſt in creatione auris:t qū intrauerit
non audiem⁹:t tunc accider nobis illud qō accidit qū pelli cerebri
accidit occaſio:q: tunc nō audiem⁹ quēadmodū qū cuti que eſt ſup
viſam acciderit occaſio nō videm⁹. ¶ Et intēdebat declarare q cō/
paratio aeris poſiti in aure eſt ſicut comparatio mēbri proprij vni/
cuiq ſenſato.ſ.hoc per qō primo perficitur actio iſtius ſentientis.
t iō aſſimilauit iſtud qō accidit huic aeri t deſtructōe p introitū aque
ſup ipm ei qō accidit ō pcuſſiōe cadēre ſup aurē t ſuper ipſuz viſuz.
Et illud qō accidit t corruptiōe audit⁹ p introitū aq ſup iſtuz aerez
poſitū in auribⁿ:accidit p introitū aeris extrinſeci ſuper ipſum.

Sicut ſi diaphanuz haberet colores nō reciperet colores ita ſi aer hret ſonos nō reciperet ſonos. Idē ē.cō. 67.t tex.cō.71.

Documētū

¶ Sed t ſignuz eſt audiendi aut nō:ſonare ſemp aurē
ſicut cornu. Semp enīz quodaz pp:rio motu aer mouet

in auribⁿ. Sed ſonus extraneⁿ t nō pp:rⁿ eſt. t pp hoc
dicunt audire vacuo t ſonanti. Quia audimus habente
determinatum aerem.
¶ Et ēt ſignū auditus primo eſt audire tinnitū in aure
ſemp:vt cornu. Aer enim in aure ſemp mouet quoquo
mō motu pp:rio. Sed ſonⁿ eſt extraneⁿ nō pp:rius:t iō
dixerūt q audit⁹ fit p vacuū terminabile. Quia nō audi
mus niſi per aliqd in quo exiſtit aer diſtinctus.
¶ Cum declarauit q iſte aer q exiſtit in auditu eſt neceſſariⁿ in hoc: 84
incepit dare teſtimoniuz q in audire exiſtit aer diſtinctⁿ ab aere ex/
trinſeco. ¶ Et.d.t ēt ſignuz auditus tē.i.t demonſtrat eriā q iſte
aer exiſtit in aure hoc qō ſignuz verificationis audit⁹ in hoīe vt me
dici dicunt eſt q ſemp audiat tinnitū in auribⁿ cū hoc fuerit ſine oc/
caſione:vt accidit homini qū poſuerit cornu i aures:t auſcultauerit
ſonū in eo pp aerē incluſuz in cornu t duritiē cornu. ¶ D.d.aer enīz
ſemp mouet tē.i.t cā huⁿ tinnitⁿ quē audit acuti audit⁹ eſt: q: aer
qui eſt in aure ſemp mouet motu pp:rio:ſed iſte motⁿ eſt pp:rⁿ:t mo
tus ſoni eſt exneus:quapp iſte motⁿ nō impedit motū ſoni. D.d.t iō
dixerūt tē.i.t pp iſtū tinnitū q audit in aure pp aerē incluſuz dixe/
runt antiqui q audit⁹ fit p vacuū hns tinnitū: q: credebāt aerez eē
vacuū:t dixerunt hoc q: nos non audim⁹ niſi per membranum in quo
exiſtit aer diſtinctus ab aere extrinſeco.

Aer q eſt in aure ſp mouetur.ſz oppoſitū dixit cō. ſupiori.

¶ Utrum aūt ſonet verberās aut verberatuz aut vtrūq
mō aūt altero. eſt.n. Sonⁿ motⁿ poſſibilis moueri hoc
mō:quo qdē ſaltātia a lenibⁿ cū aliqs truſerit. Mō igit
ſicut dictū eſt oē ſonat qō verberat t verberās vt ſi obū
ciatur acus acui. Sed opz qō percutitur regulare eſſe
vt aer ſubito diſſiliat t moueatur.
¶ Utruz aūt ſonoz eſt pcutiēs aut pcuſſuz. Dicamⁿ igit
q eſt vtrūq: ſed duobⁿ modis diuerſis. Sonus eīz eſt
motⁿ illius qō pōt moueri tali mō.ſ.vt a corpore aliquo
reflectantur corpa lenia. Sed nō oē pcuſſuz t pcutiens
habet ſonuz: ſicut eſt dctm. U.g.ſi acus percuſſerit acū:
ſed neceſſe eſt vt ſit equale.
¶ Cuz ſonus fit a percuſſione:percuſſio aūt fit a pcutiēte:t a pcuſſo: 85
incepit querere cui attribuit ſonus.t.d.vtrū aūt tē. Deinde.d.h.n.
fit duobus modis diuerſis.ſonus.n.eſt motus illius tē.i.ſonus eīz
eſt motⁿ illius aeris qui mouet expulſus a caſu pcutientis ſup pcuſ/
ſum: ſicut aliquid euadit t mouet a corpore leni cū fuerit percuſſum
ſuper illō corpus per aliud corpus lene. Quēadmoduz igitur motus
rerum euaſa p attribuit percutienti fm agens:t percuſſo fm ſbm:ita

sonus qui est motus aeris qui est tali mõ/attribuit pcutiẽti & pcusso.

Tres sunt cõditiões i corpibꝰ sonoris.ſ.vt sint lenia: dura: & lata.

¶ B.d.sed nõ est oẽ pcussuz & pcutiẽs &c.ista est alia ꝓditio addita i corpibꝰ sonoris.ſ.vt sint lata. Sũt igit tres ꝓditões.ſ.vt sint lenia: dura: & lata: q̃ pnt pcedere p suũ motũ diuersionẽ aeris.

¶ Dicte aũt sonãtũ in sono ꝓm actũ oñdunt. Sicut eiz nõ vident colores sine lumine: sic neq̃z sine sono acutũ & graue. Hec aũt dicũr ꝓm metaphorã ab illis que tãgun tur. Acutũ enim mouet sensuz in pauco tpe multũ. Graue aũt in multo paucuz. Neq̃z tñ velox est acutũ: graue aũt tardũ. Sed fit alterius qdez motus pp velocitatẽ talis: alterius aũt talis ob tarditatẽ: & videnť filitudinez hñe circa tactũ cũ acuto & hebeti. Acutũ.n.quasi pũgit. hebes vero quasi pellit pp id qd̃ mouet. Hoc quidẽ ĩ pauco: illud aũt in multo. Quare accidit hoc quidẽ velox: illud autem tardum esse.

¶ Modi aũt rez sonoraz ꝺclarant in sono q ẽ in actu. Quẽadmodũ.n.colores nõ vident sine luce: sic graue & acutũ nõ sentiunť sine sono. & hoc dicit ꝓm trãsumptiõez ex rebus tãgibilibꝰ. Acutũ.n.mouet sensuz in modico tpe multũ. Graue aũt in tpe longo paz. Sed tñ acutũ nõ est velox: neq̃z graue tardũ. Sed motꝰ illius erit sicut velocitas: & motus istꝰ sicut tarditas. & forte hoc ẽ file ei qd̃ inuenit in sensu tactus de acuto & obtuso. Acutuz enim q̃si est stimulãs: obtusuz vero quasi expellit. Illud eiz mouet in modico tpe: & illud in longo. Cõtingit igit tur ex hoc vt istud sit velox: & istud tardum.

86 ¶ Multa declarare in hoc capto qñ cõprehẽdunt primi modi soni: & q̃ sunt &c.dicit.modi aũt rerũ sonoraz &c.i.dicie aũt rez sonoraruz cõprehẽdunt & declarant apud eẽ soni. B.d.quẽadmoduz.n.colo/res nõ videnť &c.i.quẽadmodũ.n.dicie colorũ nõ cõprehẽdunt sine essentia colorũ in actu: & illud erit apud pñtiaz lucis: sic acutũ & gra ue in sonoꝝque sunt prime dicie soni nõ cõprehẽdunt sine eẽntia soni in actu. ¶ B.d.& hoc dicit ꝓm trãsumptionẽ &c.i.& vocare dicias soni graue & leue est ꝓm filitudinẽ ad res tangibiles: qm̃ qdẽ sonꝰ mouet sensuz magno motu in modico tpe: & tangibile acutũ est tale: & ideo transumebat nomẽ eius ad illud: & filr ẽt qꝰ qdã sonꝰ mouet auditũ longo tpe puo motu filis est tangibili qd̃ mouet tactũ in lõgo tpe puo motu.ſ.obtuso. ¶ B.d.sed tñ actus nõ est velox &c.i.sed tñ sonus q mouet auditũ motu magno in tpe puo nõ est velox in rei veritate: neq̃z sonꝰ grauis tardus: velox.n.& graue in rei veritate: sunt de di/

spositionibus mobiliũ.sed hoc dicit graue qꝰ mouet tarde: hoc leue: qꝰ mouet velociter. ¶ B.d.& forte b est file &c.i.& forte ista litterio q̃ inue nit in sono & moto veloci & tardo est q̃si filis ei qd̃ inuenit in sensu ta/ctus de acuto & obtuso: nõ trãsũpta fuit ista ordiatio de acuto & ob/tuso non de veloci & tardo: & qꝰ obtusum file est grauiz: nõ talis sonus dicit grauis. B.d.acutuz enim &c.i.sonus.n.acutus q̃si stimulat sicut stimulat corpus acutũ: & sonus grauis q̃si expellit sicut expellit cor/pus obtusuz: qꝰ assimilat graui. Cõtigit igit ex hoc vt illud sit velox: & hoc tardum.i.& ex quo cõtingit ꝓm cõsuetudinẽ vocare sonũ qui vt quasi stimulare acutũ: & sonũ qui vt q̃si expellere grauẽ.

¶ De voce igit sic determinatũ sit. Vox aũt sonus qdã est aiati. Inaiatorũ enim nullũ vocat. sz ꝓm filitudinẽ dicit vocare vt tibia & lyra: & quecũq̃z alia inaminatos exte/sionẽ hñt: & melodiã: & locutionẽ. Assimilant enim qꝰ & vox hoc hz. Multa aũt aialiũ vocẽ non hñt vt que sunt sine sanguine: & sanguinẽ hñtiũ pisces: & hoc rõnabilr. Siqdẽ aeris motus sonꝰ est. Sz q dicunť vocare vt q in acheloo: sonant branchijs aut aliquo hmõi altero.

¶ Hoc igit est qd̃ determinauimus de sono. Vox aũt est aliqs sonus in aiato. V.g.q̃ fistula & alia q̃ hñt ex/pansionẽ: & tonũ: & idioma: & sunt filia: qm̃ in voce sunt ẽt ista. & plura aialia non hñt vocẽ: vt carẽtia sanguine: & pisces de aialibus hñtibꝰ sanguinẽ. & hoc neẽe fuit. Sonus enim aliqs motus aeris. Sed ea que dicunť vo ciferare vt aialia que sunt in flumine: qd̃ dicit achelous: non faciunt sonuz nisi per vias narium: aut per similia. Et hoc non dicitur vox nisi equiuoce. 87

¶ Cũ locutus fuit de sono vlr siue de aiato siue de non aiato: incepit loqui de sono aiati. ¶ Et.d.vox aũt est &c.i.vox aũt est sonus aialis aiati in quo inuenit neuma vel nete/ & irach/ & dictiões: & iõ plura in/strumenta dicunť vociferãtia ꝓm similitudinẽ qꝰ hec tria inueniun/tur in eis aut sua repsentãtia. fistula.n.& alia instrã nõ dicunť voci/ferantia nisi qꝰ hñt expãsionẽ.i.neuma vel nete & tonũ.i.irach & di/ctiões.i.aliquod file litteris & dictiõibꝰ. B.d.& sunt filia &c.i.& ista instrã in vociferãdo sunt filia aialibus. hec.n.tria existũt in aiali in rei veritate: in istis vero per filitudinẽ. ¶ B.d.& plura aialia nõ hñt vocez &c.idest & recte accidit q̃ plura aialia non habent vocem: vt aialia carentia sanguine: & piscis de aialibus hñtibus sanguinẽ: cũ fit declaratũ q̃ sonus est motus factus a pcutiẽte & pcusso in aere: & ista aialia carẽt aere qui pcutiat ea in suis iteriorib⁹: & carẽt instris que pcutiũt aerẽ. ¶ Et cũ narrauit hoc de istis aialibus: induxit q̃ forte aliquis dubitabit de hmõi ex hoc q̃ quidã modus piscium vo/

Sonus est motꝰ factꝰ a pcutiente & pcusso in aere. Ib.ẽ. t.cõ.78.

eiſtrat: ⁊ d. ſz ea q̃ dicunt wciferare ꝛc. ⁊ intẽdit pr viao brãchos: ⁊ intẽdebat ꝙ tale nõ dr wciferatio niſi equoce cũ nõ inueniant in ea ſilla tria gna q̃ ſunt neuma vel nete ⁊ irach: ⁊ lre aut ſilla lris.

¶ Vox autem ſonus animalis eſt: ⁊ nõ qualibet parte: ſz qm̃ omne ſonat verberãte aliquo: ⁊ aliqd: ⁊ in aliquo: hoc aũt eſt aer: rõnabiliter vtiqꝫ vocabũt ꝗ ſola quecũq; ſuſcipitũt aera. Iam enim aere reſpirato vtitur nã in duo opera: ſicut lingua in guſtum ⁊ locutionẽ. Quorũ quidẽ guſtus necius eſt. Vnde ⁊ in pluribus ineſt: interpretatio aũt eſt pp bene eẽ. Sic ⁊ ſpiritu: ⁊ ad calorẽ interiorem tanq̃ neceſſarium: cauſa aũt in alteris dicet. Et ad vocem vt ſit quod bene.

Aer reſpirato nã vtit i duo opa. ſicẽ lingua i guſtu ⁊ locutionẽ.

¶ Vox aũt eſt ſonus aĩalis: ſz nõ p qdcũq; mẽbrũ. Sz qr oĩs res nõ hz ſonũ niſi pcutiẽdo aliqd. ſ. aerẽ: neceſſe eſt etiam vt iſta tm̃ vociſerẽt. ſ. recipiẽtia aerem. Nã em̃ vtit aere anhelato in duab⁹ actionib⁹: ſicut lingua i guſtu ⁊ loquela: ſz guſtus necius eſt: ⁊ ideo eſt i plurib⁹: loquela aũt pp melius. Et ſic vtitur anhelitu in calore intrinſeco: ⁊ hoc eſt neceſſartũ: ⁊ iam dedimus cauſam in hoc in alio libro. Et in vociferatione pp melius.

88 ¶ Cũ declarauit ꝙ wciferatio dr equiuoce in eis q̃ wciferãt p branchos: ⁊ in aĩalibus anhelãtibus: vultanodo notificare genus aĩalium in q̃ inuenit vera vox. ¶ Et. d. vox aũt ꝛc. i. vox aũt vera eſt ſonus aĩalis ppriũ ⁊ per membrũ ppriũ. B. incepit declarare ſermonẽ qõ mẽbrum eſt ⁊ qõ aĩal: ⁊ d. ſed qr oĩs res non hz ſonũ ꝛc. i. ſz qr iam declaratum eſt ꝙ oẽ ſonor non hz ſonũ niſi percutiẽs ⁊ percuſſum in aere: manifeſtũ eſt ꝙ impoſe eſt inuenire aĩal ſonor niſi habeat mẽbrum ex quo fiat percutiẽs: ⁊ percuſſum: ⁊ aerẽ quẽ imittat in illud mẽbrum ⁊ extrahat ab ipſo: ⁊ ꝙ illud mẽbrũ habeat figurã ⁊ quãtitatẽ ⁊ ſitũ terminatũ. Vñ neceſſe eſt vt ẽt aĩalia vociferãtia in rei vĩtate ſunt aĩalia que recipiunt aerẽ in interioribus ſuis: ⁊ extrahũt ipſum. In iſtis em̃ inueniunt illa tria ex quib⁹ fit vox in rei veritate. ¶ B. incepit declarare ꝙ iſtud iuuamẽtũ pr qõ natura vtit aere in aĩali anhelante eſt aliud a iuuamẽto qõ eſt infrigidatio. Et ꝙ nã vtitur eodem mẽbro ad duo: quorũ vnum eſt vtile: ⁊ reliquũ necium vt declaratur in aĩalibus. q. d. nã. n. vtit aere anhelato ꝛc. i. ⁊ intẽdit per duas actiones wciferationẽ ⁊ infrigidationem. ¶ B. d. ⁊ guſtus eſt neceſſarius ꝛc. i. ſed guſtus ex his duobus eſt neceſſarius in eẽndo aĩalia: ⁊ iõ inuenit in pluribus aĩaliũ. Iuuamentũ aũt ſuũ in loquela eſt pp melius: ⁊ ideo carẽt eo multa aĩalia. B. d. ſilr vtit anhelitu in calore ꝛc. i. ⁊ nã vtit imiſſione anhelitus pp calorẽ q̃ eſt interius: ⁊ hoc fuit necius aĩalibus anhelantibus: ⁊ vtit eo pp melius in wciferatione.

¶ Et locus quẽ innuit ꝙ in eo fuit locutus de hac intẽtione eſt ſuus tractatus quẽ fecit de anhelitu: ⁊ iſte tractatus nõ peruenit ad nos: ⁊ opz perſcrutari de hoc ſingulr. videtur enim ꝙ illud qõ dicit Galenus in hoc non eſt ſufficiens.

Ariſt. fecit lib. de anhelitu. ⁊ de anhelitu nõ ſufficienter dixit Gale. Zfa Argy. hz. fauces. alia lfa vo hz guttur.

¶ Organũ aũt reſpiratiõis vocalis arteria eſt. Cui⁹ aũt cã hec ps eſt pulmo. Hac. n. pte plus hũt calorẽ pedib⁹ gradiẽtia alijs. Indiget aũt reſpiratiõe: ⁊ circa cor loc⁹ ꝓmus. Vñ necẽ eſt iterius reſpirãte ingredi aerẽ.

¶ Et trachea arteria eſt inſtrm anhelitus ⁊ vocis. Et illud ꝓpter qõ fuit hoc mẽbrũ eſt pulmo: qm̃ per hoc mẽbrũ excedit animal ambulãs alia aĩalia in calore. Et indiget anhelitu pp cor: prius: ⁊ ideo indiget necio vt aer infrigidet vt anhelet ad interius.

¶ Et cũ declarauit ꝙ necẽ eſt vt nullũ aĩal habeat vocẽ niſi ſit anhelans: ⁊ ꝙ pr idẽ mẽbrũ facit aĩal vtrũq; incepit dare illõ mẽbrum. 89

¶ Et. d. ⁊ trachea arteria: ⁊ intẽdit p trachea arteriã epiglotũ ⁊ canaz. Et manifeſtũ eſt ꝙ hoc mẽbrũ eſt inſtrm vocis: qm̃ in extremo hui⁹ mẽbri eſt corpus ſiſe lingue fiſtule: ⁊ ſilr eſt manifeſtũ ꝙ ꝗ mẽbrũ eſt pp pulmonẽ: qr eſt via ad ipz. ¶ Et. d. p hoc em̃ mẽbrũ excedit ꝛc. qr hoc mẽbrũ inuenit i aĩalib⁹ hãtibus ſanguinẽ ambulãtib⁹: ideo ſunt calidiora aĩalib⁹ carẽtib⁹ hoc mẽbro. B. d. ⁊ idiget anhelitu pp cor: ꝓus. i. ⁊ iſta aĩalia indigẽt anhelitu pp calorẽ cordis prius: ⁊ ſcõ pp calorẽ illi⁹ mẽbri. B. d. ⁊ ideo idiget vt aer infridet ꝛc. i. pp calorẽ cordis indiget aĩal ad imittẽdũ aerẽ frigidũ prius: ⁊ pp calorẽ pulmonis: ſcõ indiget vt exhat ipſum. ¶ Et hoc qõ. d. necius eſt. Pria. n. necitas i anhelitu eſt ad imittẽdũ. Scõa ad exhendũ. pria aũt eſt pp cor: ⁊ ſcõa pp pulmonẽ. qm̃ niſi eẽt calor pulmonis nõ idigeret aĩal ad extrahẽdũ aerẽ frequẽter. Et hoc eſt ſiſe ei qõ inuenit i plurib⁹ artificũs. ſ. qr idigẽt mutare inſtrm p qõ agũt pp illõ qõ cõtingit illi inſtro ab eo q vtit. Inſtrm. n. nõ mutat: niſi qñ cõſumit: ⁊ cõſumptio cõtingẽs ei: aut eſt pp vtentẽ: aut pp ipz vſum. Si igit pulmo deſiderat ad exhendũ aerẽ calm: rũc mor⁹ ei⁹ non eſt ex pectore tm̃. vt opinat Galenus: ⁊ iſta intẽtio idiget perſcrutatione per ſe.

Bocumẽtũ Pria necitas i anhelitu ẽ ad imittendũ. ſcõa ad exhẽdũ prima ẽ pp cor: ⁊ ſcõa ẽ pp plmonẽ

¶ Quare pcuſſio reſpirati aeris ab aia q̃ eſt in his pribus ad vocalẽ arteriã vox eſt. Nõ em̃ oĩs aĩalis ſonus vox eſt: ſicut dixim⁹. Eſt em̃ ⁊ lingua ſonare ⁊ ſicut tuſſientes. Sed opz aĩatum eſſe verberãs ⁊ cuz imaginatione aliqua. Significatiuus. n. qdã ſonus eſt vox: ⁊ nõ reſpirati aeris ſicut tuſſis: ſz iſto verberat cũ q eſt in arteria ad ipſam. Signũ aũt eſt non poſſe vocare quẽq; reſpirantẽ: neq; expirantẽ: ſed detinentẽ. Detinens enim aerem hoc ipſo nimirum mouet.

Quid ẽ vox Nõ oĩs aĩalis ſon⁹ vox ẽ. ſz cũ imaginatõe aliq̃ ſignifiandi.

¶ Opz igit ex hoc vt percussio aeris anhelati ab aia que est in istis mēbris ad illud qō vocat cāna pulmonis/ sit vox. Nō em̄ ois sonus q fit in aialibus est vox: vt diximus. Possumus.n. facere sonū p linguā: sicut apō tussim: sed indiget vt pcutiens fit aiatū: ⁊ cū aliq̄ imagi natione. Vox em̄ est sonus illius: ⁊ non est aeris anhelati sicut tussis: sed per hoc percussit aerē qui est in canna. Et signuz eius est q̄ nos non possumus vociferare in respirando: aut expirando. Qm̄ non mouemus per hoc membrū nisi cum clauserimus ipsum.

90 Lēntia vocis non est aliō nisi pcussio aeris anhelati ad mēbruz qō cāna dicit ab expulsione aie imaginatiue volūtarie q ē i istis mēbris ⁊c.

¶ B. ⁊ opzigit vt pcussio aeris anhelati ab aia q̄ est i istis membris ad cāna fit illud qō facit vocē. Necesse est igit vt eēntia vocis nō fit aliud nisi percussio aeris anhelati ad mēbrū qō cāna dī ab expulsione anime imaginatiue voluntarie que est in istis mēbris: quemadmodum fistulatio est pcussio aeris ad linguā fistule a fistulante hīte aiam expellētē apud imaginationem neumatū vel nete. ¶ B. d. non enim ois sonus ⁊c. i. ⁊ diximus q̄ nēce est in eēndo vocē vt pcutiēs haberat aiaz imaginatiuā: q: nō ois sonus factus ab aiali est vox: vt sonus qui fit sine volūtate apud tussim: ⁊ apud motum linguē: sed vox est sonus q fit cū imaginatiōe ⁊ volūtate. ⁊ iō dixit. aiatū ⁊ cuz imaginatōe: innit.n. q̄ ista actio cōplet duabus ⁊tutibus aiē: quarū vna est ꝓcupiscibilis: ⁊ altera imaginatiua. B. d. vox.n. est sonus illius ⁊c. i. pmū.n. mouēs in voce est aia imaginatiua ⁊ cōcupiscibilis: ⁊ iō vox est sonus illius pmi. i. volētis: ⁊ nō est sonus mouentis aerē anhelatū: vt sonus q fit apud tussiz. sed mouēs in voce est aliō ab isto mouente: iz nō moueat nisi p ipm. ⁊ hoc intendebat cū. d. sz p hoc pcutit aerē q est in cāna. i. sz illō pmū mouēs qō ē ꝓpriuz wci pcutit aerē q est in cāna apud wcē p illō qō moueat aerē anhelatuz. ¶ B. d. ⁊ signū eius est q̄ nos nō possumꝰ wciferare ⁊c. i. ⁊ signū eiꝰ q̄ pmum mouēs in wce mouet aerē mediāte primo mouēte aerē in anhelitu est q̄ nos nō possumꝰ wciferare dū ispiramꝰ: aut expiramꝰ. Mouēs.n. in anhelitu alio instro non vtit in illa hora ab instro ꝓmemotiōis in pcussione q̄ facit sonū. Sz ipsa ē est vt vno instro vtat i diuersis actiōibꝰ in vna hora. B. d. ⁊ nos nō mouemꝰ p illō mēbrū nisi cū cōcluserimus ipm. i. ⁊ ideo nos nō mouemus aerē motu vocis p hoc mēbrum qō ispirat ⁊ expiratnisi qn̄ incluserimus anhelitū: ⁊ reddiderimꝰ ipm ociosuz ab ista actiōe que est anhelitus.

¶ Manifestū aūt ⁊ q: pisces sine voce: nō em̄ hīt gutur. Hāc āt partē nō hīt q: nō recipiūt aerē: neq: respirāt. Sz q fic dicūt/ peccāt: pp quā igit cāz altera rō est.

¶ Et manifesta est ēt causa pp quaz pisces carēt voce. Carēt enim cāna q: non anhelant: ⁊ qui dicit hoc esse peccat. Causa aūt in hoc dicēda est in alio loco.

¶ Dicit q̄ cause pp quas pisces nō hīt wcē sunt tres. ⁊ pmo incepit de remotione. ⁊. d. q: non hīt pulmonē ⁊ cannā. B. d. causaz huius cāe. ⁊. d. q: nō recipiūt aerē. i. q: nō indigēt imissione aeris aut emissione. B. d. cā aūt in hoc dicēdo est alio loco. i. cā aūt istiꝰ cē: ⁊ est cā ꝓpria ⁊ ꝓpinqua huic accidēti dicēda est in alio lib. de aialibus.

91 Contradictio q: ponit nō hīre pulmonem causam remotā. sz i p poste. posuit cā cāz propinquā.

¶ Tractatus Septimus. Cap. I.

De odore aūt ⁊ olfatibili minus bñ determinabile est dictis. Nō em̄ manifestū est q̄le qd sit odor sic vt sonus vel lux aut color. Cā aūt est q: sensum hūc non habemus certū: sz petorē multis aialibus. Praue.n. odorat hō: ⁊ nihil odorabiliū sine lētia: aut tristitia. Sicut non existente certo sensitiuo.

¶ Odor aūt ⁊ odoratuz difficilius determinant q̄z predicta. Odor em̄ non declarat qd sit sicut de voce: lux: aut colore: ⁊ causa huius est q̄ iste sensus nō est in nobis verus: sz minus q̄z in multis aialibus. Olfatio em̄ hominis est valde debilis: ⁊ nihil sentit de rebus odoratis sine delectatione aut contristatione: q: sensus iste non est in nobis verus.

Cum cōpleuit sermonē de auditu: vult loqui de odoratu. ¶ Et d. odor aūt ⁊ odoratū ⁊c. i. ⁊ cognoscere aūt qd sit odor: ⁊ qd sit odorabile ex quo possumus peruenire ad sciendū istum sensum quid sit fm q̄ dat doctrina nālis: difficilius est q̄ scire vocē quid sit aut colorē. Et causa difficultatis in hoc est: q: nō declarat de odore euius odor sit: ⁊ que sunt diie. ppie vnicuiq̄ eoz sicut declarant diie color ⁊ lucum. ¶ Et cū declarauit q̄ causa difficultatis in sciendo odorē qd sit est: q: dīe specifice nō tene cōprehendunt a nobis. dīt causam in hoc. ⁊. d. ⁊ causa in hoc est: q: iste sensus nō est verus in nobis ⁊c. i. ⁊ causa pp quā imperfecte intelligimus dīias odoris est: q: iste sensus debilis: est in nobis q̄ in multis aialibꝰ. ¶ Et intēdebat p hoc demonstrare causam pp quā intellꝰ difficile cōprehēdit dīias odoz: ⁊ est q: iste sensus debilis cōprehēdit dīias odoz sensibiles. Cōprehensio em̄ dīiaruz a rerū sensibiliū a sensu est causa in cōprehensione earū ab intellectu: ⁊ ideo qui caret sensu caret intellectu illius gēis sensibiliū. ¶ B. d. sz est debilius in nobis q̄ in multis aialibus. i. in cōprehēdendo dīias odorū: multa aialia vident cognoscere sua nutrimenta per dīias odoz: sicut nos per saporē ⁊ nō in hoc excedunt nos aialia aliqua. s. cōprehendēdo dīias odoz: sed in cōprehendendo eas a remoto spacio. Deinde. d. ⁊ nos non senti-

a Cōprehēsio dīiaz ⁊ruz sensibiliū a sensu ē cā i ꝓprehēsione eaz ab intellu. ⁊ iō q caret sensu caret intellu illius gēis sensibilis. Jō p poste. ⁊. cō. 33. ꝓsile. 2. phi. c. 6.

Pro ꝗ vide in.5. de generā. aiāliū cā.2.

mus odoratū sine delectatione aut tristitia.i.et nō sentimus de differentijs odoratī nisi illud qd̄ est delectabile aut ꝓtristabile.i.nō sentimus de eis nisi dñias magis cōes.Delectabile.n.multos hz modos et silr ꝓtristabile et delectabile nō inueniūt nisi ī remotissimis exēcis.

¶ Rōnabile aūt sic et sortes oculis colores sentire:et nō per manifestas ipsis differētias colorū:nisi terrēti et non terrēti:sic aūt et odores hoīum genus.Ulr.n.et analogiā hre ad gustū:et silr spēs humorū cū his q̄ sunt odoris.

¶ Et vr̄ q̄ sicut sentiūt aīalia duri oculi colores:q̄ apd̄ ea nō declarant modi colorū:nisi cōuenīēs oculo:et incōueniēs:sic genus hoīum sentit odores. Videt enim pp cōsiliitudinē quā hz odor cuz gustu:q̄ modi saporū sunt sicut modi odorum.

93 ¶ B.et videt q̄ ita sentiūt hoies dñias odorū:sicut aīalia duri oculi dñias colorū.Quēadmodū.n.illi nō cōprehēdūt de dñtijs colorū nisi ꝓueniētez et incōueniēntēita hoies nō cōprehēdunt de dñjs odorūz nisi delectabile et cōtristabile.Uisuz est enīz pp ꝓsimilitudinē que ē inter gustū et odoratū:vt dñie odorū sint fm numerū dñiarū saporum: sz dñie saporū apud nos sunt cōprehēsibiles:et ille nōcū in hoc sensu excedamus omnia animalia:q̄ quoquo mō est tactus:et cōsimilitudo que est inter sapores et odores est:q̄ nō inuenīt odor nisi in habente sapore:vt declaratū est in sensu et sensato.

Gustus ē q̄dā tact⁹.vide.j.c.112. Tactū certissimū habet homo.

¶ Sed certiore habemus gustū ppter id q̄ ipe quidā tactus est:hunc aūt hz hō sensum certissimū. In alijs autem deficit ab aīalibus multis:fm aūt tactū differenter certificat.Unde et prudentissimū aīaliū est. Signū aūt in genere hoīuz fm sensum hunc ingeniosos esse et non ingeniosos:fm aliuzaūt nulluz.

Duri carne inepti mēte molles aūt carne bene apti.

Duri enī carne inepti mente:molles aūtcarne bene apti.

¶ Sed gustus est in nobis magisverus:q̄ est aliquis tactus:et si iste sensus est in hoīe valde ver⁹:in alijs diminuīt in multis aīalib⁹:in tactu aūt excedit oīa: et iō ē subtilior oīb⁹aīalib⁹.Et signū et ē q̄ ī gñe hūano et pp istū sensuz est hō discret⁹:et nō est ꝗ pp aliud oīno. Dure.n.carnis nō est discretū:et mollis carnis est discretū.

94 ¶ Idest et sensus gustus est in nobis pfectior sensu olfat⁹:et q̄ gustus est tactus quoquo mō:et sensus tactus est in nobis pfectior q̄ in om/nib⁹ aīalib⁹.B.d.et iste sensus ēc.i.et lz iste sensus sit pfectior in hoīe q̄ in alijs aīalibus:tñ nō cōsequīt ex hoc vt sit in alijs sensibus perfectior:ūno diminuīt in eis a multis aīalibus.¶ B.d.in tactu autem

excedemus ēc.i.in bonitate aūt sensus tactus excedimus oīa animalia:et pp bonitatē istius sensus est homo subtilior et discretior omnibus animalib⁹.s.q̄ cōplexio cōueniēs bonitati istius sensus cōuenit discretioni intellect⁹. ¶ B.d.et signū eius est ēc.i.et signū conueniētie cōplexionis istius sensus ad cōplexionē intellect⁹ est q̄ in genere hominū qñ iste sensus fuerit bonus:tūc homo erit discret⁹:et ecōtrario. ¶ B.d.et nō est ꝗ pp aliud.i.et bonitas discretionis a nō vr̄ cōsequi bonitatē aliorū sensuū.Boni.n.visus homo pōt esse indiscretus:et silr boni auditus:sed boni tactus semp videt discretus.B.d. dure enim carnis ēc.i.et signū q̄ bonitas discretionis sequīt boni/tatem tactus est q̄ mollis carnis.i.boni tactus semper videt discretus et intelligens:et ecōuerso. ¶ Et hoc qd̄ dixit xrum est: et cum inspexeris intelligentes homines semper inuenies eos talis dispōnis:et ideo homo est molliorīs carnis q̄ cetera animalia.

a Bōitas discretiōis nō vr̄ seq boni/tatem aliorū sensuū.Bōi eiz visus pt ēe idiscret⁹: et silr boni audit⁹:sz boni tact⁹ sp ē discret⁹. opositū ī phemio meta.ō visu.et in.2. ō gener. cō. 7.vbi hz q̄ bonitas visus ad tactū ē bonitas ꝗz finē et soiaz. tact⁹ vo bonitas est fm mām et fm fim q̄ ē bonitas ꝗz nāz. oppositū ēt hz ipe.ō.cōmē.77.vbi dixit Ari.ordinare tracta.de vtūtib⁹ sensus fm nobilitatez et nō fm naturā.

¶ Et est ē q̄dā tactus est:hunc aūt hz hō sensum certissimū. In alijs autem deficit ab aīalibus multis:fm aūt tactū differenter certificat.Unde et prudentissimū aīaliū est. Signū aūt in genere hoīuz fm sensum hunc ingeniosos esse et non ingeniosos:fm aliuzaūt nulluz. Duri enī carne inepti mente:molles aūtcarne bene apti.

¶ Sed gustus est in nobis magisverus:q̄ est aliquis tactus:et si iste sensus est in hoīe valde ver⁹:in alijs diminuīt in multis aīalib⁹:in tactu aūt excedit oīa: et iō ē subtilior oīb⁹aīalib⁹.Et signū et ē q̄ ī gñe hūano et pp istū sensuz est hō discret⁹:et nō est ꝗ pp aliud oīno. Dure.n.carnis nō est discretū:et mollis carnis est discretū.

¶ Idest et sensus gustus est in nobis pfectior sensu olfat⁹:et q̄ gustus est tactus quoquo mō:et sensus tactus est in nobis pfectior q̄ in omnib⁹ aīalib⁹.B.d.et iste sensus ēc.i.et lz iste sensus sit pfectior in hoīe q̄ in alijs aīalibus:tñ nō cōsequīt ex hoc vt sit in alijs sensibus perfectior:ūno diminuīt in eis a multis aīalibus.¶ B.d.in tactu autem excedemus ēc.i.in bonitate aūt sensus tactus excedimus oīa animalia:et pp bonitatē istius sensus est homo subtilior et discretior omnibus animalib⁹.s.q̄ cōplexio cōueniēs bonitati istius sensus cōuenit discretioni intellect⁹. ¶ B.d.et signū eius est ēc.i.et signū conueniētie cōplexionis istius sensus ad cōplexionē intellect⁹ est q̄ in genere hominū qñ iste sensus fuerit bonus:tūc homo erit discret⁹:et ecōtrario. ¶ B.d.et nō est ꝗ pp aliud.i.et bonitas discretionis a nō vr̄ cōsequi bonitatē aliorū sensuū.Boni.n.visus homo pōt esse indiscretus:et silr boni auditus:sed boni tactus semp videt discretus.B.d. dure enim carnis ēc.i.et signū q̄ bonitas discretionis sequīt bonitatem tactus est q̄ mollis carnis.i.boni tactus semper videt discretus et intelligens:et ecōuerso. ¶ Et hoc qd̄ dixit xrum est: et cum inspexeris intelligentes homines semper inuenies eos talis dispōnis:et ideo homo est molliorīs carnis q̄ cetera animalia.

¶ Est aūt quēadmodū humor:hic quidez dulcis: ille vero amarus:sic et odores sunt.Sed alia quidē hnt proportionalr odorē et humorē:dico aūt vt dulcē odorez:et dulcē humorē. Alia vero ōriuz.Silr aūt et acer: et austerus et acutus et pinguis est odor.Sz sicut dixim⁹:pp id qd̄ nō multū pmanifesti sunt odores/sicut humores: ab his acceperūt noīa fm similitudinē eorū:dulcis quidez enim a croco et melle:acer autem et a thimo:et huiusmodi.Eodem autē modo et in alijs.

¶ Et quēadmodū in sapore est dulce et amarum:sic in odorib⁹. Sz in quibusdā odor et sapor sunt ꝓueniētes. U.g.odor dulcis et sapor dulcis:et in quibusdā cōtrarij: et ideo inuenīt odor acutus/et pōticus/et acetosus/et delectabilis.Sz ūcut diximus q̄ odores nō sunt ita manifesti sicut sapores. Isti nō dicunt istis noībus: nisi fm similitudinez ad sapores:odor.n.dulcis est odor croci:et acutus est odor allij et similiū:et sic de alijs.

¶ Ult declarare qūo cōsequunt dñie odorū dñias saporū. ¶ Et.d. quēadmodū ī sapor⁹ est dulce et amaz.i.quēadmodū ī saporib⁹ est pria cōtrarietas.s.amaritudo et dulcedo: a ex qb⁹ alij cōponūt:sic ē opinādū q̄ in odorib⁹ est pma ꝓtrarietas ex q̄ cōponūt medij. Et cū narrauit q̄ iste dñie debēt ē fm numerū illaz:et quēadmodū est ī illis pria ꝓtrarietas/sic est in istis:cepit narrare q̄ nō semp cōsequnt vna qz illaz in altero duoz generū suū silē ī altero gñe:et.d.sz ī gbusdā odor et sapor ēc.i.sz in gbusdā sile cōsequīt sile:et in gbusdā nō. sez q̄ odor et sapor nō erūt eiusdē speciei.U.g.q̄ sapor erit dulcis et odor acutus.B.d.et iō inuenīt odor acutus.i.et q̄ dñie odoruz sunt ꝓueniētes differētijs saporū inuenīt odor acutus.i.cuius ꝓportio ad

a Bōitas discretiōis nō vr̄ seq boni/tatem aliorū sensuū.Bōi eiz visus pt ēe idiscret⁹: et silr boni audit⁹:sz boni tact⁹ sp ē discret⁹. opositū ī phemio meta.ō visu.et in.2. ō gener. cō. 7.vbi hz q̄ bonitas visus ad tactū ē bonitas ꝗz finē et soiaz. tact⁹ vo bonitas est fm mām et fm fim q̄ ē bonitas ꝗz nāz. oppositū ēt hz ipe.ō.cōmē.77.vbi dixit Ari.ordinare tracta.de vtūtib⁹ sensus fm nobilitatez et nō fm naturā.

95 Hic p z media cōponi ex extremis contrarijs. Idez.5.phō.6.19.52.cō. a Sicut ex saporib⁹ extremis cōponunt medij

sic ex odori/bus extrēis ēt medij re/sultāt. Idez j.cō.105.

odores est sicut proportio acuti ad sapores: ⁊ sic de alijs. ¶ Et cum declarauit q̄ nos non cōprehendimus dēias odorum nisi ꝓpter cō/similitudinē eorū cum differentijs saporum: vult narrare q̄ ista est causa ꝓpter quā transumpta sunt ad eas nomina saporum. ⁊ d. sed sicut diximus q̄ odores ⁊c. i. ſz sicut diximus: q: differētie odorum nō sunt apud nos manifeste/ sicut saporū: ita q̄ possumus cōprehendere eas absq̄ cōparatiōe ⁊ assimilatione ad alias: hoc fuit cā ꝓpter quā trāsumimus ad eas ſm similitudinē noīa saporū: ⁊ nō imposui/mus eis nomina ꝓpria: q: nō intelleximus in eis intentiones pro/prias nisi per similitudinē. B. d. odor enim dulcis ⁊c. i. manifestus est enim apud nos q̄ odor dulcis est sicut odor croci/ aut mellis. i. q̄ p/portio odoris croci ⁊ odoris mellis ad alios odores/ est sicut ꝓpor/tio dulcis ad alios sapores. ⁊ sic est de alijs odoribus.

¶ Adhuc autē sicut auditus ⁊ vnusquisq̄ sensuū. Hic quidē audibilis: ⁊ nō audibilis: ille vero visibilis ⁊ nō visibilis. Et olfatus odorabilis ⁊ nō odorabilis. Non odorabile autē aliud quidē ſm id qd oīno impossē est habere odorē. Aliud vero paruū habēs ⁊ prauū. Siſr autem gustabile ⁊ nō gustabile dicit.

Non odo/rabile aliud nullus hns odorē. aliō prauē odo/rās. aliō parū odorās. cōsilez disti ctionē req/re. j. t. cōm. 102. ⁊. 103.

¶ Et quēadmodū auditus: ⁊ vnusquisq̄ sensuum. Hic quidē est audibilis ⁊ nō audibilis. Hic vero visibilis ⁊ non visibilis: sic etiā odorat⁹ est odorabilis ⁊ non odorabilis. Et nō odorabile dicit vt odorabile. Aut q: est impossē vt habeat odorē: aut q: hz odorez debilem: aut q: hz malum: ⁊ sic dicitur non gustabile.

96 ¶ Vult narrare hic aliqd cōe isti sensui ⁊ alijs sensib⁹. ⁊ q̄ oīs sensus cōprehēdit suum sensibile ꝓpriū ⁊ eius priuationez. ¶ Et. d. ⁊ quēadmodū auditus ⁊c. i. ⁊ quēadmodū auditus ⁊ vnusq̄sq̄ sensuū cōprehendit suum sensibile ꝓpriū ⁊ eius priuationē. U. g. q: audit⁹ cōprehendit audibile ⁊ nō audibile: ⁊ visus visibile ⁊ nō visibile. sic etiā sensus odoratus cōprehēdit odorabile: ⁊ nō odorabile. ¶ B. incepit narrare ſm quot modos dicunt hec noīa priuatiua: ⁊. d. ⁊ non odorabile dicit ⁊c. i. ⁊ nō odorabile: ⁊ nō visibile: ⁊ nō gustabile dicunt trib⁹ modis: aut de eo qd oīno caret illo sensibili: aut de eo in q̄ inuenit debile: aut in quo inuenit male. U. g. nō odorabile dicit. n. de carente odore oīno: ⁊ de hnti debile ⁊ male: ⁊ sic de gustabile.

¶ Est autē olfat⁹ p medium vt aerē aut aquā. Et nāq̄ ⁊ aquatica vidēt odorē sentire. siſr aūt ⁊ q̄cūq̄ cū sanguine ⁊ sine sanguine sunt: sicut ⁊ que in aere. Etenim horū q̄dā a longe occurrūt ad alimētū q̄ odorē remouēt.

¶ Et odorare etiam fit per medium. U. g. aerez ⁊ aquā. Animalia enim habitātia in aqua existimantur sentire

odorē: ⁊ similiſr habentia sanguinē ⁊ carentia sanguine: sicut sentiunt animalia que sunt in aere. Quedaz enim mouēt ad suum cibum in remoto.

¶ Cum declarauit hic de odore illud qd potuit declarare in hoc loco q̄ iste sensus ita etiā indiget medio sicut duo sensus predicti. ¶ Et sermo eius manifestus est, sed dz ita legit ⁊ odorare fit per medium. ⁊ hoc medium est aer: aut aqua. animalia enim habitātia in aqua videntur sentire odorē sicut animalia habitātia in aere: ⁊ ſm hunc modū videtur q̄ animalia visa in aere ⁊ nō visa sentiunt odorē: ⁊ signum eius est q̄ istoz multa mouēt ad suum cibū a remoto hz nō videāt. Apes enim mouēt ad suum nutrimentū a loco remotissimo ⁊ sunt ex animalibus carentibus sanguine: ⁊ similiſr in piscibus ⁊ in multis animalibus aque. ¶ Et rōcinatio super hoc qd dixit de medio est ratiocinatio predicta. ſ. q̄ cum odorabile fuerit positum super sensum odoratus non sentiet. ⁊ qd dixit de visione q̄ natura media que seruit visui nō est aer ſm q̄ est aer: aut aqua ſm q̄ est aqua: sed natura cōis. ita est intelligendū hic in natura que est media. ſ. q: est natura cōis aque ⁊ aeris: ⁊ q̄ odores sunt extranei in ista natura. Et q̄ ista natura caret odoribus sicut diaphanū coloribⁿ: ⁊ sicut color a hz duplex esse. ſ. esse in corpore colorato: ⁊ hoc est esse corpale: ⁊ esse i diaphano: ⁊ hoc est esse spirituale: ita odor hz duplex esse. ſ. esse in corpore odorabili: ⁊ esse in medio: ⁊ hoc est esse corporale ⁊ illud spirituale: ⁊ illud naturale: ⁊ hoc extraneū. b ¶ Et cū hoc ignorauerūt quidā ⁊ existimauerūt q̄ odor nō separatur a corpore odorabili ⁊ q̄ non hz nisi vnū esse tm: dixerūt q̄ a corpore odorabili dissoluit corpus odoriferū habens corpus subtile: ⁊ odorē subtilē: ⁊ q̄ mouet in aere donec peruenit ad sensum odoratus. ¶ Et hoc destruit multis modis. ¶ Videmus enim q̄ multa aialia mouēt ad nutrimentū per spaciū multaz dierum c sicut apes in vulturib⁹: ⁊ sicut apparet ō tigrib⁹ que venerūt ad locū prelij qd accidit in terra grecoz a remotis regionibus. ¶ Et qñ iam posuim⁹ q̄ omne sensibile qd cōprehenditur per medium equaliſr dz sentiri ex oībus partibus nisi aliquid impediat. vñ necesse est vt istud corpus vaporosuz sit semper vnū: ⁊ q̄ suus semidiameter fit ſm longitudinē linearū vnde veniunt ista animalia ad suum cibum vt dicit q̄ vultures mouēt a quingentis miliaribus: sed impossibile est vt corpus paruum extendatur donec recipiat tales dimensiones: cum impossibile est vt materia recipiat extensionem ad tale vltimum. Maxima enim remotio quam materia recipit est dimensio ignis: deinde aeris. Si igitur corpus odorabile alteretur totum in ignem aut aerem/ impossibile est ipsum recipere dimensionem mille miliariorum. Minima enim dimensionuz d quam materia recipit est dimensio terre: ⁊ maxima est dimensio ignis: ⁊ inter has duas dimensiones non sentitur ex diuersitate hec quantitas. ſ. vt magnitudo vnius palme terre fit a mille milliaria. hoc enim impossibile est. ¶ Et etiā si ita esset: tūc illud corpus sphericuz non odorabile necesse esset vt penetraret aerē ſm totū: aut q̄ aer recederet a loco suo. ¶ Et cum hoc impossē est: etiam impossibile est vt odor

97 Expō text⁹

Documētū a Color ⁊ odor hnt duplex eē. Jd ō. 60. 67. 76 cōmen. Vide. 76. ⁊ 101. cō.

b Opi. Aui. i sexto naturalium. Pria rō.

c Aliſr multa ruz terraz. Aliſr multoz dierum.

d Mīma dimīsionū quā mā recipit ē dimīsio terre ⁊ maria ēdi mēsio ignis oppositū viō 4. ph. c. 72. vbi hz q̄ sūbilitas ē diuisibilis in īfinitū.

Ex B sumit dari maximū ⁊ mīmū Jdē. ō. 41. Jdē p phy. 36. 6. ph. 91. p celi. 160.

Corpa simplicia nõ recipiũt odores. Idẽ de sensu & sensato.

a Esse coloris est magis spũale: q̃ esse odoris. Idẽ. 101

sit in aere sicut in corpore cõposito. Simplicia enim nõ recipiunt odores. Remanet igitur vt sit in eo sicut color in diaphano. ¶ Sed tamẽ apparet q̃ esse a coloris magis est spirituale q̃ eẽ odoris. Venti enim videnẽ adducere odores: & hoc est ex quo fuit existimatum odorẽ esse corpus. ¶ Sed ita est de odore in hac intentione sicut de sono. Sonus enim fit a passione in aere: sed etiã impedit a ventis: sed tamen non consequit ex hoc vt sit corpus. q. igitur necesse est in istis duabus passionibus. s. soni & odoris/ cuiꝰ fuerint in aere/ vt non sint motus illic in aere ad aliam partem sine alia.

¶ Unde & dubiũ videt si oia quidẽ sint odorẽt: hõ autẽ odorat respirãs: nõ respirãs aũt/ sed expirans: aut retinens spiritũ nõ odorat: neq̃ a longe: neq̃ a ppe: neq̃ si in naseꝰ intus ponat. & hoc quidẽ in ipso positũ sensitiuo insensibile esse oibꝰ cõe est. Sz sine respiratiõe nõ sentire. pp: riũ est hoi. Manifestũ est aũt tentãtibus.

¶ Et iõ appet q̃ iste est locꝰ dubitatõis ꝑm q̃ oia aialia olfaciũt eodẽ mõ. Et q̃ hõ nõ olfacit nisi qñ ãhelat inspirãs: qñ aũt expirat aut retinet nõ olfacit: neq̃ a remoto: neq̃ a ppiquo: neq̃ etiã si odoroseꝰ poneret i naso.

Sensibile positũ supra sensuꝰ non causat sen/ 98 satõẽ. Idẽ 6. t. cõ. 75. Idẽ. j. com. 116. 111. 113.

¶ Hoc aũt q̃ sensibile sit sup ipm sentiẽs nõ sentiet/ cõe est oibus: hocvero q̃ sentire nõ sit sine inspiratõe/ est p/ priuꝰ hoibus: & hoc manifestabit experimẽtatoribꝰ.

¶ Idest & cũ dixerimus q̃ aialia habitãtia in aqua: & aialia nõ sanguinea olfaciũt: accidit questio quãdo cõcesserimꝰ has duas ppositiones. s. q̃ oia animalia ꝫbẽt olfacere eodẽ modo: & posuerimꝰ q̃ homo olfacit quãdo inspirat: & nõ qñ expirat aut retinet anhelitꝰ. Consequit enim ex hoc q̃ si illud animal fuerit nõ anhelans vt non sit olfaciẽs. ¶ B. d. hoc aũt q̃ sensibile fuerit positũ & c. i. & hoc autem qõ est necessariũ in oibus aialibus vt sit mediũ: & q̃ sentire non fiet quãdo sensibile fuerit positũ super ipsum sentiens cõe est oibꝰ. Hoc enim opinat Arist. de tactu & gustu vt post apparebit. B. d. hoc vero q̃ sentire nõ fit absq̃ inspiratiõe & c. i. hoc vero q̃ homo & alia animalia anhelantia impossibile est vt olfaciant absq̃ inspiratione: manifestum est per se volentibus cõsiderare & experimentari.

Oppositũ vide in cõ. sup 5. de sensu & sensato. vbi hꝫ q̃ pp: riũ est gustui & tactui q̃ nõ indigẽt medio. oppositũ de gustu solo. vide. j. cõmẽ. 101.

¶ Quare sanguinẽ nõ habẽtia: qñ nõ respirãt: alteruꝰ vtiq̃ quẽdam sensum habẽt preter eos qui dicti sunt. Sed impossibile est siquidẽ odorẽ sentiũt: odorabilis enim sensus & boni odoramẽti & mali olfactꝰ est. Amplius aũt & corrũpi videnẽ a fortibus odoribꝰ ex qbus homo corrũpit: vt bitumine: sulfure: & hmõi. Odorare quidẽ igit necessariũ est: sed nõ respirantia.

¶ Ops

¶ Opꝫ igitur ex hoc vt aialia carẽtia sanguine cũ non anhelant habeãt/ aliuꝰ sensuꝰ: sed hoc est impossibile cum sentiant odoreꝫ. Sentire enim bonũ odorẽ/ & malum est olfacere. Et ẽt videmus q̃ fortes odores q̃ corrũpunt hoies nocẽt: vt putrefactiõis: & sulphuris: & sil'ium. Ubi necesse est vt olfociãt: sed nõ inspirando.

¶ Dixit. & cum posuerimꝰ q̃ oia aialia eodẽ mõ olfaciunt: & est manifestuꝰ q̃ homo nõ olfacit sine inspiratione necesse est vt aialia carentia sangnine cum nõ anhelant & : videt venire ad suũ nutrimentum a remoto: vt habeãt aliuꝰ sensuꝰ a sensu olfatus. 99

¶ Deinde. d. sed hoc impossibile & c. i. sed ponere ea habere aliũ sensuꝰ a sensu olfatus impossibile est cuꝰ posuerimꝰ q̃ nihil cõprehendit odorem nisi per istuꝰ seusuꝰ. Cõprehẽdere enim bonũ odorẽ & malum est olfacere. & olfacere est actio istius sensus nõ alterius. 2

¶ Deinde. d. odores. n. fortes qui nocẽt homini nocent eis. & ista est secũda rõcinatio: & est q̃ ista aialia infirmant & dolent a malis odoribus & fugiunt eos sicut hoies: & qꝫ hoies fugiunt eos pp sensuꝰ olfatus: opꝫ vt sic sit de alijs animalibꝰ. Deinde. d. vnde necesse est vt olfaciant: sed nõ inspirãdo. i. necesse est igitur ex hoc qõ diximus. s. q̃ ista aialia olfaciunt cũ videnẽ moueri ad odores: & fugere eos: & qꝫ impossibile est vt ista actio sit per alium sensum a sensu olfatus: ista animalia necessario olfaciunt: & nõ est necesse vt omnia animalia anhelent eodem modo. 3

Ja. 4. d historijs aialium ca. 8.

¶ Videt aũt in hoibus differre hoc sensitiuũ ad ea que alioꝫ aialiuꝰ: sicut oculi ad ea que duroꝫ oculoꝫ sunt. Nec quidẽ. n. hnt phragma: & sicut velamẽ palpebras quas aliqs nõ moues/ neq̃ retrahes nõ videt. Forma aũt oculis nihil hmõi hnt: sz mox videt q̃ fiunt i lucido. Sic igit & odoratiuũ sensitiũ alijs quidẽ sine opculo est sicut oculus durꝰ. Alijs vo aerẽ recipiẽtibꝰ hnt cooperimentũ: qõ respirãtibus discooperit ampliatis venis: & poris. Et pp hoc respirãtia nõ odorãt in aqua. Necessariuꝰ. n. est odorare respirãtia: hoc aũt facere in humido impossibile. ¶ Est aũt odor sicci: sicut sapor humidi. Odoratiuũ aũt sensitiuũ potentia hmõi est.

Quid odor & olfatus.

¶ Videt igitur q̃ iste sensus in hoibus differt a se in alijs aialibus: sicut oculi differunt ab oculis aialis duri oculi. Asti. n. hnt cooptoria. s. palpebras que cũ nõ aperiunt nõ videt hõ. Aialia aũt duri oculi non hnt aliqõ tale: sed vident subito illud qõ fit in diaphano: & sic vi

dek q̃ est sensus olfatus etiã. ſ. q̃ in qbusdaz aĩalib⁹ est nõ coopertus: vt oculus. In aĩalibus vero recipientib⁹ aerem habet coopertoriuz. Et cum ista aĩalia inspirant ampliantur vene ꝛ vie ꝛ aufert illud. Et iõ ea que anhelant non olfaciũt in humido. Inspiratio enim necessaria est in olfatu: vñ impossibile est hoc facere in hũido. Et odor est sicci sicut sapor hũidi. Et sentiẽs: ꝛ olfaciẽs est illud qõ est in potẽtia istius dispositionis.

100 ¶ Cum declaratũ est q̃ aĩaliuz quedã sentiũt odorẽ sine inspiratõe: ꝛ quedã cuz inspiratõe: visum est q̃ cã in hoc est q̃ iste sensus in hominib⁹ ꝛ in aĩalib⁹ anhelãtibus differt in creatione: ꝛ in forma a se in alijs aĩalibus nõ anhelãtibus. Quẽadmodũ. n. oculi in hoĩe ꝛ in alijs dr̃nt in creatõe ab oculis aĩaliuz duri oculi. ſ. carentiuz palpebris. ¶ Et cum narrauit cõsimilitudinẽ inter ea in hac intentõe ꝛ dit modũ cõsimilitudinis. ꝛ. d. ist enizz hñt coopertoria ꝛc. i. ꝛ sicut oculi in hoĩe ꝛ in alijs hñt palpebras quib⁹ cooperiunt: ꝛ est ĩpossibile vt hõ videat quousq̃ aperiat palpebras: ꝛ aĩalia duri oculi non hñt palpebras sed vident subito colores factos in diaphano sine aliquo coopertorio. Ita videt q̃ dispositio sensus olfatus in animalib⁹ anhelantibus differt a se in nõ anhelantib⁹. In anhelantib⁹ enim hz coopertoriuz in nõ anhelãtibus aũt nõ hz coopertoriũ: ꝛ sic aĩalia anhelãtia indiget apud olfatuz anhelãtu ad aperiẽduz vias clausas olfatus: per quas impossibile est vt olfaciant anteq̃ aperiantur. Quẽadmoduz impossibile est vt animalia boni visus videant quousq̃ palpebre aperiant: sed aĩalia nõ anhelantia nõ indigent hoc: ꝛ ista erit cã pp quã aĩalia anhelantia nõ olfaciũt in aqua. ¶ Sed est questio in hoc qõ. d. Animalia enizz duri oculi sunt debilioris visus alijs animalib⁹. sed animalia multa nõ anhelantia videnk fortioris odoratus homine: ꝛ oporteret si palpebre in oculis essent: sicut nasus in aĩalibus anhelãtibus: vt animalia anhelantia essent verioris olfatus q̃ non anhelãtia. ¶ Et ideo perscrutãduz est vtruz nasus in animalib⁹ olfaciẽtibus per nasum fit pp melius: sicut palpebre sunt in aĩalib⁹ habẽtib⁹ palpebras: aut pp necessitatez. Si igitur est pp necessitatẽ: nõ opz vt anhelãtia sint verioris olfatus q̃ nõ anhelantia. Si ãt ppter meli⁹: erit ecõuerso. ¶ Sed per hoc qõ. d. ampliant vene ꝛ vie. demõstrat q̃ hoc est pp necessitatẽ: nõ pp melius: ꝛ q̃ animalia duri oculi nõ assimilãtur olfaciẽtibus sine inspiratõe nisi ꝑm diuersitatez creationis tantũ: non q̃ iuuamẽtuz palpebrarũ est de modo iuuamẽti inspiratõis. ¶ Deinde. d. ꝛ odor est sicci sicut sapor humidi. i. ꝛ odor attribuit abundantie partis sicce ĩ odorabili: sicut sapor attribuitur abundantie partis humide in gustabili. Et hoc declarabitur in libro de sensu ꝛ sensato. Deinde. d. ꝛ olfaciens est illud qõ est istius dispositionis. i. ꝛ cum declaratuz est quid sit odor ꝛ quõ comprehenditur per sensum: tunc sensus olfatus est illud quod innatum est recipere odores.

Bubium.

Oppositum 2. physi. 82. 88. a casu esset.

Solo.

¶ Tractatus Octauus. Cap. I.

Ustabile aũt est qõdaz tãgibile: ꝛ hec causa quare non fit sensibile p mediũ extraneũ existens corpus. Neq̃ enĩ tactus ꝛ corpus in quo est humor qõ est qd gustabile/est in humido sicut in materia. Hoc aũt est qddã tãgibile. Unde ꝛ si in aqua essemus sentirem⁹ vtiq̃ apposituz dulce. Non aũt esset nobis tunc sensus p mediuz. Sed in eo qõ miscet humido sicut in potu. Color aũt nõ fic vr̃ in eo qõ miscet: neq̃ de fluxionibus.

Si i aq̃ eẽ/mus sentire mus vtiq̃ appositum dulce. nõ ãt eẽt nobis tẽ p mediũ sensus ꝛc.

¶ Gustus autem est aliquis tactus. Et est illud qõ est in potentia istius dispositionis non per medium quod fit corpus extraneum. Tactus enim etiam non est sic. Et corp⁹ in quo est sapor gustus in eo est humiditate: sicut res in materia. Et hoc ẽ aliqd tãgibile. Et iõ si nos fuerim⁹ in aqua/ꝛ in aqua fuerit aliqd dulce: sentiemus nõ per mediuz: sed admiscẽdo: se cuz humido: sicut est de vino. Color autẽ non videtur eoq̃ admiscetur: neq̃ quia aliquid currit ab eo.

Cum cõpleuit sermonẽ de olfatu: ꝛ sensus gustus est illud qõ dz cõsequi numerũ ꝑm ordinẽ qui incepit a meliori ꝛ pcedit ad magis necessariũ: incepit loqui de eo ꝛ declarare q̃ est aliquis tactus: ꝛ q̃ pp hoc nõ indiget cõprehendere suũ sensibile per mediuz qõ sit corpus extraneũ: sed per medium qõ fit pars aĩalis. ¶ Et. d. Gustus aũt est aliquis tactus. ꝛ hoc nõ est in potẽtia alicuius dispositionis per mediũ qõ fit corpus extraneũ: tactus enim est ẽt sic. i. ꝛ iste sensus nõ est illud qõ est in potẽtia istius dispõnis p mediũ qõ est corp⁹ exneũ: sed p mediũ qõ est corp⁹ nõ exneũ. B. d. tactus. n. ẽt nõ est sic. i. tact⁹. n. ẽt cõprehẽdit suũ sensibile nõ per mediuz qõ est corp⁹ exneũ: sicut est de sensib⁹ trib⁹ pdictis. ¶ Et q̃si inducit istuz sermonẽ pro rõne q̃ gust⁹ ẽ aliqs tact⁹. ꝛ. q. d. gust⁹ aũt ẽ aliqs tact⁹ cũ cõprehẽdat suũ sensibile nõ p mediuz qõ sit corp⁹ exneũ sicut tactus. ꝛ hoc est manifestũ in scõa trãslatiõe vbi dicit. sensus aũt gustus cõprehẽdit per tactuz. ¶ Et cã illius est q̃ sensibile per gustũ nõ cõprehẽditur p mediũ inter gustans ꝛ gustatuz: qõ est corpus exneum: neq̃ ẽt tactus ita cõprehenditur.

101 Uide p hoc j. cõ. 115. Uide. j. 113. vbi indigentia medij extrinseci non est de necessitate tact⁹. sed tangibilium.

¶ B. d. corpus in quo est sapor ꝛc. i. ꝛ alio modo dicim⁹ ẽt q̃ iste sensus est aliqs tact⁹. Corp⁹. n. in quo existit sapor nõ ẽ gustabile nisi ꝑz

q̃ ille sapor existit in eo humore: cuius ꝓportio ad illum saporẽ est sicut materie ad formã: ⁊ ideo iste sensus nõ cõprehẽdit saporẽ nisi cõprehendat humorẽ: cum sit impossibile ꝟ denudet ab eo. Et cõprehẽdere humorẽ est aliquid tangere. vnde iste sensus videt aliqs tactus. ¶ Deinde. d. ⁊ ideo si nos fuerim⁹ in aqua ꝛc. i. ⁊ q̃ gustus nõ indiget medio extraneo: ideo cũ nos fuerim⁹ in aqua in quã inuenitur aliqd̃ dulce sentiet a nobis admiscẽdo se cuz aqua: nõ q̃ recipit saporẽ abstractuz a mã: ⁊ reddit eum isti sensui. sicut est de medijs extrancis que reddũt sensibilia sensib⁹. Illa enim nõ recipiunt sensibilia cuz corporibus in quib⁹ existunt: sed abstracta a materia. ¶ Et hoc demõstrat q̃ ipse opinat q̃ odor nõ est corpus: si enim eẽt corpus: olfatus esset aliquis tactus. ¶ Deinde. d. color aũt nõ videt ꝛc. i. color aũt non videt ita q̃ aliquid ex eo admisceat cũ aqua aut aere: neq̃ q̃ aliquid currat ab eo in aerẽ aut aquã: sed tm̃ recipiunt ab eo intentionẽ coloris abstractã a mã. Unde dicim⁹ in hoc ⁊ similibus q̃ cõprehendunt per mediũ extrancum.

Rsir oboni

Media extrinseca nõ recipiũt sensibilia cum corpib⁹ in qb⁹ existũt. Idez. 8. cõ. 76. ⁊. 97. Cõmẽ. ⁊ tra Auic.

¶ Ut qdẽ igit mediũ nihil est. Et aũt color visibile: sic gustabile humor. ℣ Nihil autẽ facit humoris sensum sine humiditate: sed hz actu aut potẽtia humiditatẽ vt salsuz. Bene. n. liquidũ ipsuz est: ⁊ liq̃factiuũ lingue.

Nihil facit hũoris sensus sine humiditate.

¶ Scõm aũt hunc modũ medium nõ est mediũ. Sed quẽadmodum color est visibile: sic sapor est gustabile. ℣ Et nihil recipit sensuz gustus absq̃ humiditate: sz in eo in actu aut potẽtia hũiditas. U. g. salsuz. Est. n. velocis dissolutiõis: ⁊ cũ hoc dissoluit linguam.

102 ¶ Iste aũt sensus differt a sensibus/ qui cõprehendunt per mediuz extraneũ in hoc q̃ non comprehẽdit suũ sensibile per mediuz. Sed quẽadmoduz color est visibile: ⁊ in rei veritate ꝓpriuz visu: ita sapor in rei veritate esse gustabile ꝓprium gustui.

2 ¶ D. d. ⁊ nihil recipit sensuz saporis ꝛc. i. ⁊ nihil recipit sensuz saporis q̃ dr̃ gust⁹ nisi sapor sit in humore: ⁊ humor est in saporoso: aut in actu: aut in potẽtia. U. g. salsuz qd̃ est hũidũ in potẽtia ꝓpinqua cũ velociter dissoluit ⁊ dissoluit humores, qui sunt in lingua. Et iõ preparauit natura saliuam in ore: ⁊ preparauit branchos in homine ad congregandum istam humiditatem: vt ea mediante gustentur sicca. vnde dicimus q̃ saapor non est sapor in actu: nũ in corpore humido in actu.

Propter qd nõ ꝓparauit saliuã in ore.

¶ Sicut aũt visus visibilis est: ⁊ inuisibilis: tenebre aũt inuisibiles: iudicat aũt ⁊ ipsas visus. Adhuc aũt ⁊ valde splendidi est: etenim hoc inuisibiles: alio aũt modo a tenebris. Similiter autez ⁊ auditus sonicq̃ ⁊ silentij: quorũ aliud audibile: aliud nõ audibile: ⁊ magni soni: sicut visus est splendidi. Sicut enim paruus sonus inaudibilis quodãmodo: sic ⁊ magnus ⁊ violẽtus. Inuisibile autẽ aliud quidez oino dicit̃ sicut ⁊ in alijs impossibile: aliud autẽ quãuis aptum natuz nõ hz aut praue: sicut qd̃ sine pedibus: ⁊ sine gradu dicit̃. Sic autez gustus gustabilis q̃dez ⁊ nõ gustabilis: hoc aũt est paruũ aut paruũ hñs humorẽ: aut corruptiuuz gustus. Videt autẽ principiuz esse potabile ⁊ non potabile: gust⁹ enim quidem ambo. Sed hoc quidẽ vt paruũ ⁊ corruptiuũ gustus, illud autẽ ꝓm naturã. Est autẽ cõmune tactus: ⁊ gustus potabile.

¶ Et sicut visus est rei visibilis ⁊ nõ visibilis: nam obscuritas est nõ visibilis: ⁊ etiã distiguet a visu. Et est ẽt manifestũ in eo q̃ est valde fulgens ⁊ splẽdẽs: hoc. n. quoquo modo est nõ visibile: sed tamen alio modo ab obscuritate. Et similiter auditus est soni ⁊ silentij quoꝝ vnum est audibile: ⁊ aliud non audibile: ⁊ est maximi soni: sicut visus est resplendentis. Quẽadmodũ enim minimus sonus est non audibilis: ita aliquo modo est maximus sonus etiã. Et nõ visibile quidez dicit̃ sicut/ uersaliter: sicut in omnibus carẽtibus hoc. Et quoddaz est innatum videre: sed non hz: aut hz: sed diminute: vt carens pede. Et similiter gustus est gustabilis ⁊ non gustabilis: ⁊ hoc est cuius sapor est debilis aut malus: aut corrũpens gustum. Et similiter existimat de potabili ⁊ nõ potabili. Sunt. n. gustus quoquo mõ: sz illud malum corrũpens gustum: ⁊ illud naturale. Et potabile est cõmune tacui ⁊ gustui.

¶ B. sermo eius in hoc capto est manifestus: ⁊ abbreuiatio eius est q̃ nõ sensibile dicit̃ in vnoquoq̃ sensuũ tribus modis: aut de eo qd̃ caret sensato ꝓpto illi sensui de eis sensatis que ipatus est habere: aut de eo qd̃ est sensibile intensum in se respectu illius sensus: aut de eo qd̃ est sensibile debile. ¶ U. g. obscuritas que est nõ sensibile ꝓm priuationẽ in visu: ⁊ color splendens qui est nõ sensibilis pp intẽsionem: ⁊ color latẽs qui est nõ sensibilis pp debilitatẽ. Et in auditu silentiũ ꝓm priuationẽ: ⁊ maxim⁹ sonus ꝓm intẽsionẽ: ⁊ sonus latens ꝓm debilitatẽ. Et in gustu insipidũ ꝓm ꝓuatõez: ⁊ horribile ꝓm malitiã: ⁊ õbile ꝓz diminutõez. Oia. n. ista dr̃ nõ sensibilia: qm̃ vnũqd̃q̃ istoꝝ est ꝓuatio alicui⁹ dispõnis nãliter sensibilis illi⁹ sensus. 103

2 ¶ Deinde.d.ꝛ si visibile quidez dr ꝛc.i.ꝛ nõ visibile dr vlr sicut dr in alijs sensib⁹ multis modis: aut qꝛ nõ est inatuz videri oino: vt dicimus ꝙ tenebra est inuisibilis: aut qꝛ est inatus videri: sed non vr: qꝛ hz colorẽ: sed alio mõ ab eo ꝓm quẽ inatuz est habere. s. aut pp intentionẽ aut pp debilitatez hoc dr non visibile. sicut dr in eo qui est debilis pedis ꝙ nõ hz pedẽ. ¶ B.d.ꝛ potabile est cõe tactui ꝛ gustui i.ꝙ ꝓm hũiditatẽ q̃ est in eo est tãgibile: ꝛ ꝓm sapore est gustabile.

Lõsilez dictõez hẽs de infinito 3.phy.34.ꝛ 3.in hoc.2. 120. Idẽ.s. 96. Idẽ.5. met.27.ꝛ.17 Psile 8 imobili.5.phy. cõ.ꝛ.t.20.

¶ Qm aũt humidũ qdez est gustabile: necesse est sensitiuũ ipsius/ neqꝫ humidũ esse actu: neqꝫ ipossibile fieri humiduz. ¶ Patẽt enim gustus aliqd a gustabili ꝓm ꝙ gustabile est. Necẽriũ est ergo humectatũ fore qõ pore humectari saluatũ: nõ humiduz aũt gustatiuũ sensitiuũ.

¶ Signũ aũt neqꝫ siccã exũtez linguã sentire: neqꝫ multum humidaz. Nic.n.tact⁹ fit primi hũidi: sicut eũ aliqs qui ante gustauit fortez humorez gustet alterũ. Et vt laborantibus amara omnia videtur: ꝓpter id qõ lingua plena hmõi humiditate sentiunt.

¶ Et qꝛ: gustabile est humidũ: fuit necesse vt suus sensus nõ esset humidus in pfectiõe: neqꝫ ipore vt humefiat. ¶ Gust⁹ eiz quoquo mõ patẽt a gustabili ꝓm ꝙ est gustabile. Unde necesse est vt humefiat illud qõ pore est vt humefiat ꝛ est saluatũ: sed nõ est humiduz sensus gustus. ¶ Et signũ eius est ꝙ lingua nõ sentit cuz fuerit valde sicca: aut valde humida. Tactus.n.ipse erit p primũ humorẽ: sicut q prĩ⁹ gustauit saporẽ fortẽ: deinde gustauit aliuz saporẽ. Et sicut egroti sentũt oia amara: qꝛ sentũt ea p linguã submersaz in tali humore.

Propter qd egrotãti b⁹ oia amara videnť.

104 ¶ Cum declarauit ea que sunt cõmunia isti sensui ꝛ sensui tactus ꝛ alijs sensib⁹ incepit dicere quodã ꝓpriuz mẽbro istius sensus. s. linguе. ¶ Et.d.ꝛ qꝛ gustabile est humidũ ꝛc.i.ꝛ qꝛ mã saporis est humorem recipiat homorẽ cũ sapore. Unde necesse est vt iste sensus nõ sit humidus in actu: neqꝫ sit ẽt impore vt recipiat humorẽ cũ sit inatus recipere saporẽ: qõ est impore sine receptiõe humoris: ꝛ.d.ꝙ est necesse vt sit non humidus in actu: qꝛ illud quod est aliquid in actu nõ ẽ inatũ recipe illud qõ est in eo in actu ꝓm ꝙ est in eo in actu. Uisus enim si haberet aliquez colorẽ in actu nõ reciperet colores.

Illud qõ ẽ aliqd i actu nõ ẽ in actũ recipe illud qõ est in eo in actu ꝓz ꝙ

2 ¶ B.d.gustus.n.patẽt quoquo mõ ꝛc.i.ꝛ est necesse vt iste sensus sit inatus humefieri. mẽbrum enim gustans patitur quoquo modo a gustabili: ꝛ qꝛ gustus semper associatur humidũ: necesse est vt gustãs patiat ab humore qui est in sapore. Unde necesse est vt hoc mẽbrum

gustans sit in ea disponẽ qua possibile est vt humefiat: ꝛ hoc erit vt nõ sit humidũ in se: ꝛ sit cũ hoc saluatum ab accidentibus. ꝛ hoc ierẽdebat cũ.d. vnde necẽ est vt humefiat ꝛc.i.ꝛ qꝛ necesse est vt hoc mẽbrũ humefiat/ necesse est vt sit innatũ humefieri: scilicet vt sit saluatuz a siccitate intensa: ꝛ vt non sit humiduz.

¶ B.d.ꝛ signũ eiꝰ est ꝙ lingua ꝛc.i.ꝛ signũ eiꝰ ꝙ lingua apõ ꝓprietẽ sionẽ sapoꝫ dz saluari ab intẽsa siccitate ꝛ oẽio hũoris est ꝙ ipsa nõ sentit sapores qñ fuerit intẽse siccitatis: aut intẽse humiditatis: iz tãtũ sentit cũ fuerit in natural dispositiõe ꝓm quã innata est recipere humiditatẽ saporis. ¶ B.d.tactus enim ipse ꝛc.i.ꝛ cuz lingua innata est recipere saporẽ cũ eius humiditate: necesse est vt super ipsuz non dominetur alia humiditas. Prima enim humiditas dominãs in lingua ipediet eã in recipiẽdo scõam humiditatẽ: quẽadmodũ qui gustauerit aliquẽ saporẽ fortẽ: ꝛ postea gustauerit aliũ saporẽ: tunc eũ nõ sentiet scõm saporẽ pp dominiũ primi super linguã. ¶ B.d.ꝛ sicut firmi sentiũt oẽs sapores amaros qꝛ sentiũt eos per linguã submersaz in humore amaro. ita eũ qui gustauerit aliquẽ saporẽ: ꝛ sua lingua fuerit humefacta in humore accidẽtali tũc nõ cõprehẽdet humorẽ saporis ꝓprij nisi admixtũ cũ q̃litate illius primi humoris: ꝛ sic accidet nẽcio vt nõ cõprehẽdat saporẽ: qꝛ nõ cõprehẽdit nãm saporis in dispositione illa ꝓm quã est mã illius sãporis.

3

¶ Species aũt humoꝫ sicut ꝛ in coloribus: simplices quidẽ ꝗrie sunt: vt dulce ꝛ amarũ. Habite aũt sunt cum hac quidẽ pingue: cũ illa vero salitũ. Media aũt horuz acre/ ꝛ austeꝫ/ ꝛ ponticuz/ ꝛ acutum. Fere enim he videntur esse humoꝫ differẽtie. Quare gustatiuũ potentia est hmõi: gustabile aũt est factiuũ actu huius.

¶ Et modi saporꝫ sunt sicut in coloribꝰ: simplices quidez sunt ꝗrij: dulcis ꝛ amarus. Sequẽtes aũt sunt duo istũ vnctuosum: illũ aũt salsum. Et que sunt iter ea sunt acutus/ ꝛ stipticus/ ꝛ ponticus/ ꝛ acetosus. Isti enim modi fere videnť esse modi saporuz. Unde necesse est vt gustans sit illud qõ est in potentia istius dispositionis: ꝛ gustabile sit agens.

¶ Et dispositio modorũ saporũ adinuicẽ est sicut dispositio colorũ adinuicẽ: quẽadmodũ igit colores simplices sunt albus ꝛ niger ex quibus cõponunť alij: quorum quidam sunt propinquiores simplicibus: ita est ꝛ saporibus. s. ꝙ simplices eorum sunt cõtrarij scilicet dulcis ꝛ amarus: ꝛ sequitur dulcem vnctuosus: ꝛ salsus amarum. ꝛ interistos sunt acutus ꝛ stipticus: ꝛ acetosus. ¶ Et hoc qõ.d. in coloribus. manifestũ est. In saporibus vero habet questionem. Galenus enim opinatur ꝙ ponticus ꝛ acetosus frigidi sunt: ꝛ ꝙ acutus est calidior amaro. ¶ Et si nos concesserimus ꝙ isti sapores consequuntur calorem ꝛ frigus: necesse est ꝙ contrarietas in istis sit

105

Bigressio.

est in eo in actu. Idem s.67. idẽ.3. ꝛ a ia.c.4. idẽ p ca.de Ba or. idem p phy.69.

in illo qō est vltimo calidū: ⁊ in illo qō est vltimo frigidū: ⁊ si pcesse rimus ꝙ ita est ꝛ saporibus sicut est ꝛ coloribꝰ. s. idē color: sit a calidate vel a frigiditate: tunc non accidet impossibile. ¶ Et videtur ꝙ hec opinio Galeni sit error. Videmus enī ꝙ amaritudo quādoq; inuenitur cuz frigiditate. V. g. ꝙ amaritudo que est in fructibus in primo cremento ꝛemonstrat frigus. Et amaritudo que est in rebus cōbustis ꝛemonstrat calorem: ⁊ sīlr non est impossibile vt aliqua dulcedo sit frigida. Videt enim ꝙ plante amari saporis apud cōplemē tum sunt dulces aut insipide in principio. ¶ Et signū eius ꝙ isti sapores sunt medij est ꝙ plante habentes sapores non transferunt ex amaritudine ad dulcedinē in eis que innate sunt esse dulces in fine nisi mediante aliquo illorū saporū. ⁊ hoc erit ꝓm ꝙ pertinet illi amaro existenti in illa planta: ⁊ illi dulci existenti in ea. Quēadmodum albedo non trāsfertur ad nigredinem vel ecōuerso nisi mediāte aliquo colorum mediorꝫ. In aliquo igitur trāsfertur mediāte charopo: ⁊ in aliquo mediante kiano. Non enī est necesse vt trāslatio in extremis sit super oīa media. ¶ a Et vniuersaliter per se manifestuz est ꝙ amarum ⁊ dulce sunt in fine cōtrarietatis inquātuz sunt sapores. Quapropter necesse est vt alij sapores sint medij inter hos duos: ⁊ compositi ex extremis. Secundum hoc igitur ꝛebemus ponere hoc. b ¶ Et non ꝛebemus aduertere sermonē Galeni. Suus enīz sermo non est verus in complexionibus saporuz ꝓm suas naturas: ⁊ si concesserimus ꝙ omne dulce est calidum: ⁊ omne amarum etiam est calidum ꝛebemus etiam dicere ꝙ hoc non est nisi respectu corporis hominis non respectu nature ipsius rei: experientia enim licet testetur hoc in corpore humano: tamen hoc non ꝛemonstrat naturā ipsorum saporum. ¶ Et vr̄ ꝙ sapor magis sequitur humiditatez ⁊ siccitatem ꝗ calidītatē ⁊ frigiditatē. Necesse est enim aliquā opinari cōplexionem terminari ex qua fit amaritudo: ⁊ aliaz ex qua dulcedo: ⁊ ꝙ iste due cōplexiones sunt cōtrarie ꝓm hunc modum: ⁊ locus de hac perscrutatione est in libro ꝛ sensu ⁊ sensato: ⁊ etiam ꝛ numero modorum saporum. ¶ Deinde. d. quapropter necesse est vt gustans sit illud ꝛc. i. ꝛclaratuz est ex predictis ꝙ iste sensus est illud qō est in potentia oēs isti sapores: ⁊ ꝙ sapor ⁊ gustus est agens ⁊ mouens istum sensum ꝛ potentia in actu.

Prīa rō cōtra Galenū

Scēa rō.

Nō ē neciū vt trāslatio ī extrēis sit sup oīa media. Jdē. 3. celi. 41.

a Tertia rō

b Quarta ratio.

Quinta rō

¶ Tractatus Nonus. Cap. I.

E tangibili aūt ⁊ tactu eadē rō. Si enim tactus nō est vnus sensus/ sed plures: necessariuz est ⁊ ⁊ tāgibilia sensibilia plura esse. Habet autem dubitationē vtrū plures sint aut vnus.

¶ De tangibili autez ⁊ de tactu idē est sermo. Tactus enī si non fuerit vnum genus/ ꝫ plus: necesse vt tangibilia etiā sint plura vno. Sed est dubium vtrum sint vnum aut plura.

¶ Modo vult loqui ꝛ tactu: ⁊. d. ꝛ tāgibili aūt ⁊ ꝛ tactu ⁊c. i. vtrū aūt tāgibile sit vnū aut plura vno est dubiū sicut est ꝛ tactu: ⁊ sermo in eis est idē: ⁊ innuit ꝓr hoc causaz pp quā latet hoc in hoc sensu ⁊ nō latet ī aliis sensib⁹. De illis. n. qz manifestū fuit ꝙ sensibile eoz est vnū in gne: fuit etiā manifestū eos esse vnuz in gne. in hoc sensu aūt qz ignoratū est ꝛ suis sensibilibus: fuit etiam ignoratū ꝛ sensu. ¶ B. d. tactus. n. si non fuerit vnum genus ⁊c. i. sermo ꝛ eis in hac intētione idē est. Notū est enī nobis ꝙ si tactus nō est vnuz genus: sed plura vno: neče est ꝙ tāgibilia sint plura vno. ⁊ si tāgibilia sint plura vno: neče est vt iste sensus sit plus vno: sed ꝫ cōsecutio in istis duob⁹ syllis sit manifesta: tū ꝛ structio vel positio in eo est ignorata. 106

¶ Et quid est sensitiuū tangibilis vtruz caro: ⁊ in aliis ꝓportionale: aut non: ꝫ hoc qdē est medīū. Primū aūt sensitiuū aliud quidem est intus. ¶ Oīs etenīz sensus vnius ḣrietatis esse vr̄: vt visus albi ⁊ nigri: audit⁹ grauis ⁊ acuti: gustus amari ⁊ dulcis. Jn tāgibili aūt multe insunt ḣrietates: ⁊ calidū frigidū: humidū ⁊ siccum: durum ⁊ molle: ⁊ alioꝛ quecūqz sunt hmōi.

Oēs sensus videnť esse vni⁹ cōtrarietatis.

¶ Sensus aūt tactus vtrū est in carne: aut in alio simili aut non: sed ista est medīū. Primū aūt sentiēs est aliud intrīecū. ¶ Oīs enī sensus existimat esse eiusdē cōtrarietatis. V. g. visus albi ⁊ nigri: ⁊ auditus grauis ⁊ acuti: ⁊ gustus dulcis ⁊ amari. Jn tāgibilibus āt sunt plura ḣria: calidū ⁊ frigidū: ⁊ siccum ⁊ humidū: ⁊ durum ⁊ molle: ⁊ asperum ⁊ lene: ⁊ alia similia.

¶ Cū narrauit ꝙ dubiū est vtrū sensus tactus sit eiusdē ȳtutis aut plures: incepit dicere sermones dubitabiles in hoc. ¶ Et. d. sensus aūt tactus ⁊c. i. ⁊ principiū cōsideratiōis in hoc est: vtruz sensus tactus sit in carne aut in sili carni in aīalibus carētib⁹ carne: aut sensus tactus nō est in carne: ꝫ caro est q̄si medīū. ¶ Et dixit hoc: qz si fuerit ꝛclaratū ꝙ sensus tact⁹ est in carne: ita ꝙ ꝓportio carnis ad ipm̄ sit sicut ꝓportio oculi ad visum: manifestū est ꝙ sensus tactus est vna virtus: qm̄ vnū instrm̄ nō est nisi vnius virtutis. Si aūt fuerit ꝛclaratū ꝙ ista virtus fuerit plures vna: necesse est vt caro non sit nisi medium: ⁊ vt non sit quasi instrumentum. 107

Si ꝓportio carnis ad tactū sit sicē ꝓportio oculi ad visum manifestuz est ꝙ sensus tactus sit vna ȳtus.

¶ Et cum narrauit hoc: incepit inducere sermones dubitabiles: ⁊ incepit ab eis que ꝛemonstrant virtutem tactus esse plurem vna: qz post inducet ea que ꝛemonstrant ipsam esse vnam: ex hoc qō apparet ꝙ cum sensibile fuerit positū super carnem statiz sentiet: ex quo existimatur ꝙ ista virtus est vna: ⁊ dixit: sed ista est medium ⁊c. i. vtrum sensus tactus est in carne: ita ꝙ sit vna virtus: aut non est in 2

carne sed intra: ⁊ est plus q̄ vna virtus est dubium. potest enim aliq̄ quis dicere q̄ caro est medium: ⁊ p̄mū sentiēs qd est instrm̄ istius virtutis est aliquid intrinsecū: ⁊ q̄ est plus q̄ vnum instrm̄. ⁊ signuz eius est: q: manifestū est q̄ idem sensus non cōprehendit nisi vnam cōtrarietatem: ⁊ eius media: visus enim cōprehendit album ⁊ nigrū ⁊ media: ⁊ auditus graue ⁊ acutum ⁊ media: ⁊ gustus dulce ⁊ amaram ⁊ media. Tactus aūt multa contraria. U.g. calidū ⁊ frigidū: ⁊ humidū ⁊ siccum: ⁊ asperuz ⁊ mollem ⁊ alia contraria. Unde necesse est vt ista virtus sit plures vna: ⁊ q̄ caro sic quasi mediuz. ¶ Et hoc qd dixit manifestum est: quoniam si vna virtus est que cōprehendit vnam cōtrarietatem: contingit oppositum conuerti cum opposito: scilicet vt que non comprehendit vnam contrarietatem sed plures non sit vna virtus.

Bocumētū. Pro ꝗ vide 2. poz. c. 11 ⁊ 4. topic. ca. 5.

¶ Habet aūt solutionē quandā ad hāc dubitationē: ⁊ q̄ in alijs sensibus sunt ꝯrietates plures: vt ī voce nō solū acumen ⁊ grauitas: ſz magnitudo: ⁊ paruitas/ ⁊ lenitas ⁊ asperitas vocis ⁊ similia alia. Sūt aūt ⁊ circa colorez dr̄te huiusmodi altere. Sz q̄ fit vnū subiectū sicut auditui sonus sic tactui: nō manifestū est.

¶ Sed est hic aliquid per qd dissoluit ista questio. In alijs em̄ sensib⁹ sunt modi ꝯrietatis plures vno. U.g. in sono cū acuto ⁊ graui est magnū ⁊ paruū: ⁊ sonus lenis ⁊ asper: ⁊ alia similia. Et in colore etiaz sunt alij similes istis. Sed tū non est manifestū quid est illud vnū subiectum: sicut est sonus auditus: sic tactus.

108 ¶ Cum dedit sermonē facientem credere q̄ sensus tactus sit plus vno dēdit alium sermonē quasi dubitationē super hunc sermonem. ¶ Et dixit. sed est aliquis ⁊c. i. potest aliquis dicere aliquid esse per qd dissoluitur iste sermo per quem pbatur q̄ sensus tactus est plus vno: ⁊ q̄ in alijs sensibus etiam sunt modi cōtrarietatis plures vno. U.g. q̄ auditus comprehendit graue ⁊ acutum: ⁊ magnū ⁊ paruuz: ⁊ lene ⁊ asperū. ⁊ sic̄r visus cōprehendit multa album ⁊ nigrum: ⁊ splendens: ⁊ non splēdens: quapropter non est necesse ex hoc q̄ tactus cōprehendit plus vna vt sit plures: ⁊ q̄ caro sit quasi mediū.

2 ¶ Et cum dedit hāc dubitationē super sermonē pbantez q̄ iste sensus est plus vno: incepit excitare modū debilitatis eius ⁊ dixit: sed non est manifestum ⁊c. i. sed iste sermo non sequit quoniā si magna cōtrarietas que est in tactu sit similis cōtrarietati existenti in vno/ quoq̄ sensu necesse est vt subiectuz modoꝯ cōtrarietatis que est in tactu sit vnum: sicut est in visu ⁊ in auditu. Sonus enim est subiectū illoꝯ cōtrarioꝯ predictoꝯ: ⁊ similiter color est subiectū modoꝯ cōtrarietatis cōprehensibilium per visum. Sed non est manifestum quid est vnum subiectum cōtrariorum sensus tactus imo apparet q̄ subiectum multiplicatur ꝓ̄m multiplicationem contrariorum.

¶ Et intēdit p sbm̄ hic genus qd diuidit in ꝯraria. ¶ Et hoc qd dixit manifestū est. Nēc est em̄ si posuerimus q̄ vnus sensus cōprehendit multos modos contrarietatis: vt genus sbm̄ illis modis sit vnum. Qm̄ necesse est aliquid esse cōmune illi multitudini q̄ comprehenditur ab illo vno sensu. ⁊ si non: non erit illic aliquid p̄r qd ille sensus poterit dici vnus: quoniam sensus non est vnus nisi per vnā intētionē. Et cū cōtraria fuerint diuersa in generibus/ tunc virtutes erunt diuerse: ⁊ ideo illud qd recipit cōtrarietatē colorꝯ aliud est a recipiente saporꝯ ꝯrarietatē: cū ista cōtraria sint diuersa in genere. Unde necesse est si tactus sit vna vtus vt modi contrariorum quos cōprehēdit sit vnū genus subiectum eis qd dicat̄ ⁊ eis vniuoce: vt sonus qui dicitur vniuoce sit ⁊ modis sonoruz: ⁊ colorꝯ ⁊ modis colorꝯ. ¶ Sed cōtraria tactus nō vident̄ habere genus qd dicat̄ ⁊ eis nisi equiuoce. ¶ Quale enim qd dicit ⁊ calido: ⁊ frigido: ⁊ graui ⁊ leui: nō dicit nisi pure equoce. Et illō qd dictū est ⁊ equocatiōe in hoc noīe q̄lc qd dr̄ ⁊ sapore ⁊ calore ⁊ frigore ⁊ odore. Oia enim hec noia sunt in pdicamēto q̄litatis: ⁊ graue ⁊ leue ī pdicamēto sbe. ¶ Et ideo necesse est vt virtus cōprehēdens ꝯrarietatē q̄ est in graui ⁊ leui sit virtus cōprehendēs ꝯrarietatez q̄ est in calido ⁊ frigido necessario: ⁊ quoquomodo nō: cū illa que cōprehēdit graue ⁊ leue: nō cōprehendit ea nisi mediāte motu. ſ. q̄ nō cōprehēdit graue nisi qm̄ mouet ei corpus graue aut leue. Et ideo oportet opinari q̄ vlit Aristo. q̄ sensus tactus est plus q̄ vnus: ⁊ q̄ caro est. q. ei medium a ¶ Licet iste ꝓmo sit ꝯrarī ꝓmoni in lib. de alib⁹: ⁊ b ſz tū forte ille ꝓmo fuit ſz q̄ appuit illic. ſ. q̄ sciuit de mēbris alaliū in illo tpe. tūc. n. adhuc nesciebat neruos: ⁊ dixit q̄ instrz sensus isti⁹ est caro: ⁊ iste ꝓmo dat instro esse istis alalibus tāgibilibus intra carnē. ⁊ hoc cōuenit ei qd post appuit per anatomiā. ſ. q̄ nerui hnt̄ introitū in tactu ⁊ motu: qd ergo sciuit Arist. ratione appuit post p sensuz.

7. me. c. 43. Digressio q̄ tact⁹ nō fit vn⁹ ab vno obiecto.

Minor. Occurrit tacite obiectiōi. q: aliq̄s diceret eē idē genus tāgibiliū ⁊ est ipm̄ q̄lc. Graue ⁊ leue sūt ī pdicamēto sbe Idē. 4. ce. cō. 10. opp. 5. met. c. 18. vbi. d. q̄ sē quātitates. Sz. 4. celi. 39. post eas eē facilitates q̄ p ꝓnas q̄litates. ita ē. 2. de ge. ⁊ corrup. 1. c. 8. ⁊ 7. ph. 1. cō. 11.

¶ Utrū aūt est sensitiuū intus aut nō: sed mox caro. nullum vr̄ eē signū fieri sensuz simul cū tactu. Etenim nūc ſigs circa carnē extēderit vt pellē faciēs sitr̄ sensuz mox tactū insinuat: ⁊ tū cōstat q̄ nō est in b sensitiuū. Si aūt ⁊ cōnaturale fuerit citius vtiq̄ pertinget sensus.

¶ Utrum aūt sensus sit intra aut non: ſz est primū qd apparet. ſ. caro. Existimat qd istud signū nihil est. ſ. q̄ sensus est quando tangit. Qm̄ si tu acceperis mēbranaz ⁊ induas carnē ea: tunc eodem modo apparebit sensus quādo tangit: licet manifestū est q̄ sentiens non est in istis rebus. Si igitur fuerit solidatum cum eo: tunc sensus citius prouenit etiam.

a Soluit cōtradictōez. b 2. de ptib⁹ alaliū. ca. 6 3. de nā alaliū. ca. 5.

¶ Cum dedit sermonē necessariuz ex quo appet q̄ sensus tactus est plus vno: ⁊ q̄ caro est q̄si medū vt exposuim⁹ licet fit ꝯtra opionez Alex. ⁊ expōnē Themistij q̄ uis Themisti⁹ dicat apte q̄ ista est opio

109 Cōtinuatio textus.

Arist. s. q̃ caro est quasi mediū: sed isti videnť nō scire rōnē sup quā sustētabat Arist. in hoc. ⁊ est q: sensibilia tactus nō cōicāt in eodem genere q̃ ⁊ eis dicat vniuoce necesse etiā vt sit plus vno. Et nos dicemus rōnem Alex. in hoc ⁊ dissoluemus eam: ⁊ cū iam cōpleuit hoc declarare ⁊ dissoluere cōnem cōtingentē in hoc: reuersus est ad destruendū illud ex quo existimāť q̃ caro est instrumentū istius virtutis. ¶ Et. d. vtrū aūt sentiēs est intra cē. i. dicere autē q̃ tangēs nō est intra: sed est in primo eo: que apparēt. s. in carne. Caro enim cū fuerit positū sup ipsam aliquod gustabile cōprehēdet ipm/ vt est fm q̃ istud argumentū nō tenet. s. q̃ sensus tactus sit q̃ tangibile tāgit carnem. ¶ B. debilitauit hoc argumentū ⁊ dixit: qm̄ si tu acceperis mēbranā cē. i. qm̄ si tu acceperis mēbranā nō ipsam: ⁊ indueris eas carnē: ⁊ vsueris sup carnē aliqd̄ tangibile: tunc statim cōprehendetur a sensu ac si esset absq; illa mēbrana. B. d. ly sit manifestuz q̃ sentiens nō est in istis rebus. i. ly sit manifestū q̃ primū sentiēs non est in cute non est impōse vt caro sit talis disposūis. s. vt sit medium quasi cutis. Non apparētibus aūt in carne nulla dubitatio est sup ea que iam declarata sunt rōne. ¶ B. d. si igiť fuerit cōsolidatū. i. ⁊ nulla differētia est in hac intētione siue caro fuerit cōtinua cum sentiēte: siue mēbrana fuerit non cōtinua: cutis enim si esset cōtinua: tunc citius redderet sensum. Continuatio igitur non dat carni nisi facilitatem pertransitus sensus: non q: continuatio det vt caro sit instrumentum istius sensus.

Infra. c. 115

Expositio.

Improbatō ꝓis inducte.

¶ Propter quod talis pars corpis videť sic se habere: sicut si circulariter nobis copulat° eēt aer. Videremur enim vno quodā sentire ⁊ sonū: ⁊ odorē: ⁊ colorē: ⁊ vnus quidē sensus esset audit°: visus: ⁊ olfatus. Nunc autem qm̄ determinatum est per qd̄ fiunt motus: manifesta sunt p̄dicta sensitiua altera esse.

¶ Et ideo istud instrm̄ est de corpe: quasi aer si esset applicatus cum corpe in circuitu. Tūc enim existimarem° q̃ p id sentirem° sonū: ⁊ colorem: ⁊ odorem: ⁊ q̃ visus: ⁊ audit°: ⁊ olfat° esset sensus vnus. Nō aūt q: aer p quem fiunt isti motus. s. videre: ⁊ audire: ⁊ olfacere est distinctus: apparēt sensus quos diximus esse diuersi.

¶ Cum declarauit q̃ tactus est plus vno sensu: ⁊ q̃ ꝓpter hoc caro
110 oz esse media istis sensib°: ⁊ q̃ dubitatio sup hoc ex eo q̃ appet sensui que fecit multos hoīes dicere q̃ caro est instrm̄ istius sensus. ⁊ q̃ iste sensus est vnus: nō sufficit. Incepit declarare modū ex quo cōtingit ista existimatio cōis oībus: ⁊ forte ipse est vnus eorum in libro de animalibus: qui hoc existimauerūt. ¶ Et dixit: ⁊ iō hoc mēbrū de corpe cē. i. ⁊ ista existimatio accidit hoībus: q: hoc mēbrū. s. caro assimilatur aeri si esset applicat° cum corpe: qm̄ si aer fm q̃ est medium fuisset applicat° cum corpe sicut caro. i. esset pars corporis: tūc existimaremus q̃ per idem sentirem° sonū/ ⁊ colorē: ⁊ odorem: ⁊ q̃ hec tria sunt vnus sensus. ⁊ hoc idem accidit sensibus tact° cum carne: ita q̃ fuit existimatū eos esse vnum sensum. ¶ B. d. modo aūt q: aer cē. i. sed appet q̃ tres sensus isti sunt diuersi. ly sint per idē mediū: q: medium non est pars nostri. Caro autem q: est pars nostri nō apparuit hoc in sensibus tactus: ⁊ fuit existimatum eos esse vnum sensum: sed demonstratio coegit q̃ sint plures vno sensu. sentit enim plura vno sensibili in carne.

Alia ꝓra ly in gñe.

¶ In tactu autē hoc quidē nunc ī manifestū est: ex aere quidē. n. aut aqua impōse est cōstare animatū corpus: oz enim firmū esse. Relinquiť aūt mixtū ex terra: ⁊ ex his esse vt vlr caro: ⁊ ꝓportionale. Quare necessarium est ⁊ corpus esse medium tactui applicatum: per quod fiant sensus: cum sint plures.

Ex aere aut aqua ipōse ē esse aiatū corp°: oportet enim firmum esse. Idē. 4. meteororū. tcō. 29.

¶ In tactu aūt hoc modo latet: ipōse est. n. vt ꝓstitutio corpis animati sit ex aere: aut ex aqua. Indiget enim vt sit durū. Remanet igiť vt sit ex terra: ⁊ ex istis ī carne: ⁊ sinibus. Unde necesse est vt corp° mediū tāgēs sit applicatū: p cuius mediationē erūt sensus plures q̃ vn°.

¶ Cum declarauit modum ex quo ꝓtingit ista existimatio in sensibus tactus: ⁊ nō ꝓtingit in alys sensibus: incepit narrare cām ⁊ necessitatem hoc q̃ mediū in tactu est applicatū ⁊ in alijs nō applicatum. 111

¶ Et. d. in tactu autem cē. i. tactui aūt accidit hoc ita q̃ ista intētio latet in eo. s. q̃ est plus q̃ vnus sensus: ex hoc q̃ omnis sensus indiget medio: ⁊ animalia indigent in salute vt sentiant tāgibilia: ideo fuit necesse vt medium esset pars eius.

¶ Et fuit impōse vt hoc mediū qd̄ est pars eius esset aqua aut aer. 2
Impōse est enim sicut. d. vt cōstitutio corporis esset ex aere aut aqua. Animalia enim indigent necessario corpe duro: ex quo cōtingit necessario vt medium sensibus tactus esset corpus admixtum super qd̄ abundaret terrestritas: ⁊ est caro ⁊ eius simile in animalibus carentibus carne: ⁊ sic est intelligendus iste sermo.

¶ Et ipse excitauit nos super hoc qd̄ diminuitur in sermone per hoc quod dixit. necesse est igitur vt corpus medium tangens sit applicatum: id est necesse est igitur q̃ omnia sensus fit per medium: cum sensus nō sentiāt sua sensibilia nisi tangēdo: ⁊ aliqua indigēt vt sentiāt sensibilia occurrētia: vt mediū fit applicatū ⁊ pars corpis. ¶ B. d. per cuius mediationē erūt sensus ⁊ sunt plures vno. i. sensus tactus. 3

Pōderat hi necessariū.

¶ Demōstrat aūt q̃ plures sint qui ī lingua tact°. Omnia enim tāgibilia sentit lingua fm eādē partē ⁊ humorem. Siquidē igiť ⁊ alia caro sentiret humorē: videreť vnus ⁊ idem esse sensus: gustus: ⁊ tactus. Nunc autem sunt duo p̄ꝓpter id q̃ nō conuertitur.

¶ Et ōmōstrat eos eē plures vno tact° lingue. Omnia tāgibilia sentiunt p idē mēbrū: ⁊ sapore. si ergo alia caro sentiret sapore: tūc existimaret q̄ gust° ⁊ tact° essent idē sensus. Modo aūt sunt duo q: non cōuertitur.

112 ¶ Et ostōstrat q̄ sensus tactus est plus q̄ vnus: ⁊ q̄ hoc latet q: caro est quasi mediū tactus qui est in lingua: qm̄ sentimus oia tangibilia p hoc mēbrū ⁊ etiā sapore: fuit necesse vt caro que est in hoc mēbro sit quasi mediū nō quasi instrm: qm̄ si esset instrm sapōis nō cōphēderet tāgibile: ⁊ si tangibile nō sapō: ē. Idē. n. sensus idē hz instrm. Si igit alia caro que est in corpe sentiret sapō: ē: sicut caro q̄ est in lingua: tūc existimaret q̄ gustus ⁊ tactus essent idē sensus. ¶ D. d. modo aūt sunt duo q: nō puertit. i. mō aūt nō accidit ℔ q: nō puertit. s. q̄ oīs caro gustās est tāgēs: sz nō oīs caro tangēs est gustans.

Idē sensus idē instrm. Phisic. 5. cō. 107. ⁊. 3. de aīa. cō. 50.

¶ Dubitabit aūt aliqs si omne corpus pfundū habet. Hec aūt est tertia magnitudo. Quor aūt corporū mediū est aliqd̄ corpus: nō cōtingit ipsa adinuicē se tāgere. Humidū aūt nō est sine corpe: nec humectatū: sz necesse est aquā esse aut habere aquā. Que vero tangunt adinuicē in aqua: nisi sicca extrema sint: necesse est aquā habere mediū quo repleta sūt vltima. Si aūt hoc verū: ipōe est tāgere aliqd aliud in aqua. Eodē aūt mō ⁊ in aere. Sil'r. n. se hz aer ad ea q̄ sunt in ipso: ⁊ aqua ad ea que sunt in aqua. Latet aūt magis nos sicut ⁊ que sunt in aqua animalia: si humectatū tāgit humectatū.

Ex hoc sumit q̄ inter duo corpora dicta cadit mediū.

¶ Ex eis de qb° dubitat hō est q̄ oē corp° hz pfundū: ⁊ hec est tertia dimēsio. Et corpa iter q̄ existit aliqd̄ corp° mediū ipōe est vt tāgāt se adinuicē. Et humidū nō est extra corp° neq: humectatū. Immo necesse est vt sit aq̄: aut aliqd in quo est aqua. Et ea que occurrūt sibi in aq̄ adinuicē: cū sua extrema nō fuerint sicca: necesse est vt inter ea sit mediuz: ⁊ est illud in quo vltima eorum sunt submersa. Et si hoc est verūz: ipōe est vt aliqd tangat aliud in aqua: ⁊ sil'r in aere. Aer. n. ita est cū eis q̄ sunt ī eo: sicut aq̄ cū eis q̄ sunt ī aqua. Q. g. aīalia q̄ sunt in aq̄ si corpus humectatū tāgit corpus humectatū.

113 ¶ Cū ōclarauit q̄ tact° indiget carne p medio ⁊ q̄ ē plus q̄ vn° ⁊ incepit ēt q̄rere vtrū iste sensus cū hoc q̄ idiget carne ī digeat ēt medio extrinseco: aut sufficit ēt caro sine medio extrinseco. ⁊ ista q̄ōe etiam accidit in gustu. ¶ Et dixit. ⁊ ex eis in qbus hō dubitat est ⁊c. i. ⁊ du

Cōtinuatio

Expositio.

bitat hō in hoc vtrū tactus indigeat medio extrinseco / cū hoc q̄ indiget medio qō est caro. Omne enīz corpus hz pfunduz: ⁊ est tertia mēsura corpis. D. d. ⁊ corpa inter que est mediū ⁊c. i. ⁊ cū omne corpus hz pfundū necesse est vt iter oia duo corpora nō se tangentia sit corpus: ⁊ cū ita sit cōtingit vt corpora sicca inter que est mediū corpus humidū: ipōe ē vt tāgāt se adiuicē absq̄ eo q̄ sue supficies sint humefacte ab illo corpe humido: ⁊ humiditas impōe est vt sit extra illud mediū. Q. g. corpora humectata: qm̄ ipōe est vt tangāt se nisi inter ea sit aqua: aut aliquid aque.

2 Duo corpa dura ñ pnt se imediate cōtangere.

¶ D. d. ⁊ ea que occurrūt sibi adinuicē cuz extrema eor fuerint non sicca ⁊c. i. ⁊ cum corpa sicca nō occurrūt sibi in corporibus humidis nisi extrema eor fuerint humectata: necesse est vt nō occurrant sibi nisi inter ea sit mediū: ⁊ est corp° in quo supficies eor sunt submerse. Et cum ita sit impōe est vt corpus siccuz tangat corp° siccū in aqua aut in aere: nisi inter ea sit corpus aut ex aqua: aut ex aere. ¶ D. d. ⁊ similr etiā ⁊ aere. aer enim ⁊c. i. ⁊ ita est ⁊ aere sicut ⁊ aqua in hoc. Sed humefactio eorum que sunt in aqua est manifesta sensui: humefactio autem eorum que sunt in aere non sentitur: sed ratio cogit eam esse eiusdem modi. Q. g. animal quod est in aqua: quoniā cum manifestum est q̄ impōe est vt aliquid tangat nisi mediante aqua: sic dz esse in animalibus que sunt in aere.

Humefactio in aq̄ ē mānifesta sensui: sz ea q̄ ē ī aere latet sensuz. Idē p ph. c. 54. Idē p de genera. ⁊ corrup. 19. consile 6 aqua hēs. J. h cō. us. ad finē.

¶ Utrū igit oīuz sit similiter sensus: an alioz aliter: sicut nūc videt quidē gustus ⁊ tactus in tāgendo: alij autez a longe. Hoc aūt nō est: sed durū ⁊ molle p altera sentimus: sicut ⁊ sonabile: ⁊ visibile: ⁊ odorabile: sz alia qdez a longe: alia vero a ppe: pp qd̄ latet: qm̄ oia sentim° per mediū: sed in his latet. Et quidē sicut dixim° prius: ⁊ si p pellē sentirem° oia tangibilia ignorato qm̄ phibz: sil'r vtiq̄ haberem° sicut ⁊ nunc in aqua ⁊ in aere. Putam° enim nunc ipsa tāgere ⁊ nihil esse per medium.

Oia sentimus p medium.

¶ Utrū igit sensus oīuz rerū est eodē modo: aut sensus rerū diuersar est diuersus: vt existimat q̄ gustus ⁊ tactus sunt p tāgere: alia aūt sunt a remoto: aut nō est ita. Sz nos ēt nō sentim° durū ⁊ molle: nisi mediātib° alīs rebus: sicut sentim° faciēs sonum: ⁊ visibile: ⁊ audibile. Sed ista a remoto: ⁊ illa duo a ppinquo. Et iō nō fuit pceptū ⁊ si nō oia sentim° p aliqd̄ mediū: sz nō cōphēdit a nobis in his duob°. Jam. n. dixim° ēt prius q̄ si nos sentirem° tāgibilia mēbrana mediāte ita q̄ nō pciperem°: tūc dispō nra esset: sicut dispō nra mō in aq̄ aut in aere. Nō. n. existimam° tāgere ea: ⁊ nō est illud.

114 ¶ Et cum fuerit cōcessum hoc qd̄ diximus q̄ corpora sicca impossibile est vt tangāt se in corporib⁹ humidis nisi inter ea aliqd̄ corpus ex illo humido: querendū est vtrū sentire oia sensibilia fiat eodez modo sez per medium: aut sentire res diuersas sit diuersum. s. q̄ sentire quasdam nō est per medium vt existimat de tactu ⁊ gustu: ⁊ quasdā per medium ⁊ sine tactu: sez a remoto: vt auditus: ⁊ olfatus: ⁊ visus.

2 ¶ Aut nō est ita: sed omnia tāgibilia sentimus per hoc idē medium: per qd̄ sentimus illa tria residua: sed tm̄ differunt in hoc q̄ sensibilia in istis tribus cōprehendūtur a remoto ⁊ in tactu ⁊ gustu a propinquo. Et cum ita sit non sentimus omnes res nisi per medium extrinsecum: sed istud medium non percipit a nobis in tactu.

3 ¶ Quēadmodum si sentiremus tangibilia mediāte mēbrana absq̄ eo q̄ perciperemus illam mēbranā esse sup nos: qm̄ dispositio nostra ēet cum hac mēbrana p cuius mediationē sentiremus tangibilia absq̄ perceptione illius: sicut esset dispositio nostra in sentiēdo mediāte aq̄ aut aere. s. quēadmodū accideret nobis existimare q̄ nos nō sentimus tāgibilia nisi tāgendo: nō mediāte illa mēbrana cū nō percipimus illam esse oino: sic pōte est hoc accidere nobis in aqua aut aere. s. existimare q̄ nos sentimus res sine mediatione earuz: sed nos ūi rei veritate nihil tangimus nisi per mediationē earum.

¶ Sed differt tangibile a visibilib⁹ ⁊ sonatiuis: qm̄ illa quidē sentimus ex eo q̄ mediū mouet aliqd̄ nos. Tangibilia vero nō a medio: sed simul cum medio. Sicut p clypeum percussus: nō enim clypeus percussus prius percussit: sed simul accidit vtraq̄ percuti.

¶ Sed tangibile differt a visibilib⁹ ⁊ sacientibus sonuz. Nos enim sentimus ista ita q̄ mediū agit quoquo modo in nobis: ⁊ nos in tangibilibus nō a medio: sez cum medio. Q. d. illi cui accidit ictus mediante scuto. Scutum enim nō est illud qd̄ percussit ipsum cū pcutiebat scutū: sed accidit q̄ percussio ambozū fuit simul.

115 Pria ps in q̄ ponit differētiā inter mediuz tactū ⁊ aliorū sensuum. ¶ Idest sed licet cōsequat ex hoc sermone q̄ tāgibilia nō sint nisi per mediū sicut tres sensus: tm̄ opinandū est q̄ actio mediū in hoc sensu nō est sicut actio mediū in illis: sed tāgibilia differūt a coloribus: ⁊ a sonis in hoc q̄ indigent medio: qz sensibilia in illis tribus primo agūt in mediū: vnde mediū in nos. Tangibilia aūt insimul agūt in nos ⁊ in mediū. ¶ Sed debes intelligere hic q̄ simul nō qz in eodē tēpore patit mediū ⁊ sensus tāgibilibus ⁊ in illis duobus tpibus. Existimatur enim q̄ visus ⁊ aer alterant a colore in eodē instanti: sed intendit hic per prioritatem ⁊ posteriozitatem in illis: prioritatē fm causam. s. q̄ sensibile est causa remota in motione sensus: ⁊ medium est causa ppinqua. in tactu autem medium ⁊ sensus mouentur insimul a tangibilibus: sed medium nihil facit in hoc.

2 Quō mediū ē necariū i tactu. ¶ Sed est aliqd̄ accidens ex necessitate: non qz est necesse inesse sensus sicut medium est necessarium in esse aliorum: ⁊ ideo assimilauit passionē

passionez nostraz a tangibilib⁹ passioni nostre a pcussiōe mediante scuto. Quēadmodū igit nō dz aliqs dicere q̄ scutū est necessariū in actiōe pcussiōis nostre: ita q̄ scutū sit cā ppinqua: ⁊ pcussio est cā remota. ita est de aere cū tangibilib⁹. s. q̄ nō dz aliqs dicere qd̄ illud necesse est ad sentire tangibilia: sed dicim⁹ q̄ insimul patimur nos ⁊ scutuz ab ictu. ¶ Per Simul igitur debem⁹ intelligere priuatiōez prioritatis ⁊ posteriozitatis in cā nō in tpe. ¶ Et intēdebat per hoc declarare q̄ istud nō est mediū fm q̄ est necessariū omni sensui i sentiendo: sed mediū qd̄ hmōi est in hoc sensu est caro: ⁊ hoc si dicetur medium erit fm accidens. Documētū

¶ Sic igitur intelligēdus est iste locus nō q̄ Arist. dubitauit in hoc ⁊ nō cōpleuit neq̄ declarauit modū fm quē dz q̄ tangibilia nō sentiunt nisi per mediuz extrinsecū: neq̄ ēt Aristo. in hoc sermone fuit valde oblitus: sicut dicit Themistius ⁊ alij. Dicūt. n. q̄ nos si cōcesserimus q̄ tangibilia nō cōprehendunt in aqua ⁊ in aere nisi mediātibus istis: quid possum⁹ dicere in cōprehēsione qualitatū tangibilium in istis duobus medijs ipsis. 3 Vte soluendo dubōnē Ther. ⁊ alex. excludit exponē eoz. Themi. duiuz ca. 38.

¶ Et ego dico q̄ obliuio fortis nō fuit nisi a dicente hunc sermonē Iz ūt valde difficilis fm q̄ apparet. Oē. n. aīal qd̄ inatū est esse in aqua aut aere nō sentit aliquā qualitatē caliditatis aut frigiditatis in eis si fuerint in simplicitate quā debēt habere: q: est locus eius nālis: ⁊ locus est similis locato: vt declaratū est in sermonib⁹ ⁊ libus. Et iaz declaratū est q̄ sensibile est ⁊trariū ante passionē. ¶ Et cum ita sit aīal nō sentit calorē aut frigus in aere: aut ī aqua: nisi qñ cū eis admiscent corpa calida aut frigida. Illa ergo corpa sunt alia ab aqua ⁊ ab aere nālit⁹ cū ita fit illud qd̄ accidit ex hoc qñ sentimus q̄ aer aut aqua calefact⁹ est aut infrigidat⁹: illud idez accidit in corporib⁹ que apparēt visui eē alia ab aere ⁊ aqua. s. q̄ nos nō sentim⁹ ea nisi mediante aqua ⁊ aere nāli vt declaratum est ex sermone predicto. 4 Auer. loco. 4. phy. tex. cō. 48.

¶ Et si aer ⁊ aqua ⁊tinētes aīalia haberēt qualitatē cōtrariā: tunc impedirēt cōprehēsionē qualitatū cōtrariaz ab aīalibus.

¶ Et pp hoc qd̄ diximus nō est opinādū aquā calefieri dum fuerit aq̄ pura: neq̄ q̄ aer infrigidēt dum est aer purus: sed hoc accidit pp corpora admixta cū eis calida aut frigida: ⁊ hoc fecit dubitare hoīes: ita q̄ frigiditas non est accīs inseparabile aque sicut calor igni: ⁊ ista existimatio accidit: qz vulgus ⁊sueuit vocare aquā dum liquefactio remanet in ea: Iz in rei veritate non est aqua pura sed admixta. Ista enīz qualitas est magis cognita oībus suis qualitatib⁹ sensibilibus: sicut calor in igne: ⁊ iō vulgus nō absolute vocat ignē qui infrigidatus est pp admixtionē corpoz frigidoz: ⁊ forte vocat ignem corpora calida: licet sint humefacta per mixtionem dum remanent calida calore igneo. 5 Tertio cell 67.

¶ Oino aūt vī caro ⁊ lingua sicut aer ⁊ aqua ad visum ⁊ auditum ⁊ olfatū se hnt: sic se habere ad sensitiuuz sicut illoz vnūquodq̄. Ipso aūt sensitiuo tacto: neq̄ ibi: neq̄ hic vtiq̄ fiet sensus: vt siquis ponat in oculum vltimuz corpus albuz. ¶ Quare manifestū est qd̄ intus sit tan/ Pria demōstratio ⁊ expositio.

sibile sensitiuū. sic enīz vtiqz accidit qd̄ quidez in aliis. Apposita.n.sup sensitiuū nō sentiūt: sup aūt carnē posita sentiūt. Quare mediū tactui est caro.

¶ Et vlr vt q̄ caro ⁊ lingua est sicut aer ⁊ aqua in visu ⁊ auditu ⁊ olfatu. Et sic est dispositio eorz apud sensuz: sicut dispositio vniuersiusqz illorum duorum. Sed ipsum sentire cuz tetigerit non cadit illic: neqz hic sensus. Vgr̄a. si aliquis posuerit aliqd̄ corpus albuz super visuz mediū. Dicamus igitq̄ manifestū est q̄ sensus tactus est interius: ⁊ si nō esset hoc, ꝓtingeret in eo quod cōtingit in aliis: qd̄ cū poneret super sentiēs nō sentiet. caro aūt sentit cuz fuerit posituz super eam. Unde ꝓsequitur vt caro sit mediuz in tangente.

115 ¶ Cum declarauit moduz p̄m quem dr̄ q̄ aqua ⁊ aer sunt media in tactu si debeant dici media: reuersus est ad dicēduz illud qd̄ est medium in rei veritate in hoc sensu. s. illud qd̄ est impossibile vt sine eo sentiat iste sensus: ⁊ est caro cuius ꝓportio ad ipsum est sicut proportio aque ⁊ aeris ad alios tres. ¶ Et. d. ⁊ vlr videt ⁊c. i. ⁊ vlr opinādum est q̄ caro ⁊ lingua sunt tactui ⁊ gustui: sicut aer ⁊ aqua visui ⁊ auditui ⁊ olfatui. B. d. sicut est dispositio eorz apud sensus ⁊c. i. ⁊ dispositio carnis ⁊ lingue apud tangēs ⁊ gustans sit sicut dispō aque ⁊ aeris apud tres sensus. B. d. sed ipsum sentiens cuz tetigerit ⁊c. i. ⁊ l oīb⁹ cū sup sentiēs ipsuz fuerit positū sensibile a nō sentiet oīno: aut si sentiet male: vt accidit cū sup visum fuerit positū aliqd̄ corpus albū. ¶ B. d. aliā demōstrationē a ꝑdicta q̄ caro b est q̄si mediū: nō quasi instrm: ⁊. d. dicam⁹ igitur q̄ manifestū est ⁊c. i. ⁊ manifestuz est q̄ sensus tact⁹ est intra carnē: ⁊ q̄ caro nō est quasi ꝑmuz instrm eis: qm̄ si ita eēt cōtingeret in eo qd̄ cōtingit in aliis. s. q̄ cū sensibile eēt positū sup carnē nō sentiret a virtute tāgibili: quēadmodū color cū fuerit positus sup visuz nō sentiet. Modo aūt qz videmus q̄ virtus tangibilis nō sentit nisi qm̄ tangibile fuerit positū sup carnē: necesse est vt caro sit mediū nō instrm. ¶ Et hoc qd̄ dixit manifestuz est per se: qm̄ hoc q̄ tres sensus indigent medio aut est qz accidit suis sensibilibus q̄ sunt remota ab eis: aut qz impossē est vt recipiāt sua. sensibilia: nisi sint prius in medio: vt plura vident cōtraria. s. q̄ nō transferunt ad extrema nisi prius transferant ad mediū. ⁊ si hoc esset pp hoc q̄ sensibilia sunt remota: cōtingeret vt sentirent qm̄ essent posita super eos: tunc enīz nō indigent medio sed nō sentiunt. ergo nō indigent medio nisi pp ipsum sentire. Et qz hoc accidēs nō potest attribui vni eorum essentialr̄t cum cōe sit eis: remanet igitur vt hoc sit eis cōe per naturā cōem tribus sensibus: sed nulla nā cōis est cā in hoc accidente nisi hoc q̄ sunt sensus: ergo indigentia medij ad sensus est eis in hoc q̄ sensus nō p̄m q̄ quidaz sensus. Ergo omnis sensus necessario indiget medio in ipso sentire. ¶ Nota q̄ mediū est in

a Sēsibile positū supra sensum non sentit. Idē ē. t. cō. 98. ⁊ queibi.

b Caro est mediū non organū seu instrz tact⁹. sed oppositū dicit Lō. in lib. de sensu ⁊ sensa. ⁊. 2. colliguz. c. de iuuamentis carnis ⁊ i. c. de iuuamtis sensus tact⁹

Plura contraria non transferunt ad extrema nisi prius trāsferantur ad media. Idē 5. phy. 2. Iō 10. meta. 23. ē lē. ē. 105.

Cōtra alex.

istis trib⁹ sensib⁹ trm: qz sensibilia eorz sunt remota: vt putat Alexā. qm̄ si ita eēt ꝓtingeret q̄ cū eēnt posita sup eos vt sentirēt. ¶ Et hoc qd̄ dixit Alex. ꝓtradicēdo huic opinioni. s. q̄ si caro eēt q̄si medium ꝓtingeret vt sub carne eēt aliqd̄ mēbrū p qd̄ fieret iste sensus: ⁊ illud necio eēt vnū: si iste sensus eēt vnū aut plura: ⁊ si plura nihil est. Jaz eīz apparuit post Ari. in tpe eius. s. q̄ in aīalib⁹ sunt q̄daz corpa que dicunt nerui ⁊ hnt introitū in sensuz ⁊ motū. qd̄ igitur apparuit Ari. rōne manifestū est post sensu. ⁊ nihil ē hoc qd̄ dicūt posteriores peripathetici. s. q̄ nerui nō hnt introitū in sensuz tact⁹. est. n. sermo Ari. in ppinqua potētia: ⁊ est etiā sensibilis.

Motiuum Alex.

Idē. ē. 108.

¶ Tangibiles quidez igitq̄ sunt differētie corporis p̄m q̄ corpus. Dico autem dr̄ias quibus elementa determinant caliduz: frigiduz: humiduz: ⁊ siccuz: de quibus prius dictū est in his que de elemētis. ¶ Sensitiuū aūt ipsaz quod tactiuū: ⁊ in quo sensus vocatus tactus est: primo pars ea sane est que est potētia hmōi.

¶ Tangibilia aūt sunt dr̄ie corporis p̄m q̄ est corpus. Et dico dr̄ias quib⁹ determinant elementa. s. caliduz: ⁊ frigidū: ⁊ humidū: ⁊ siccū. Et sunt ille de quibus locuti sum⁹ apud sermonē de elntis. ¶ Illud aūt qd̄ est sentiēs: ⁊ tangēs: ⁊ i. quo est prius sensus qui dr̄ tactus: est mēbrū qd̄ est in potētia talis dispositiōis.

Prim⁹ sensus tact⁹ est. Idē. ē. 16. ⁊ 31. 17. ⁊. 3. de anīa. 67. ⁊ 68.

¶ B. ⁊ tāgibilia sunt dr̄ie corpis p̄m q̄ est corp⁹. i. tāgibilia vlr sunt dr̄ie exntes in oībus corpib⁹. s. cōes oībus corpib⁹ gnabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. B. d. ⁊ dico dr̄ias ⁊c. i. ⁊ intelligo p dr̄ias: dr̄ias vlēs a qb⁹ nullū corp⁹ fingit: ⁊ sunt p̄me dr̄ie exntes in q̄ttuor elntis. s. calidū ⁊ frigidū: siccū ⁊ humidū: ⁊ q̄ fiunt ex eis vt aspez ⁊ durū: ⁊ alie dr̄ie tāgibiles ⁊ q̄ sunt ꝓiuncte cū eis: vt graue ⁊ leue. B. d. de qb⁹ pus fuimus locuti apō sermonē de elntis. s. in libro de gnatiōe ⁊ corruptione: illic. n. declarauit modos tāgibiliū primos ⁊ secūdos.

115

Jn. 2. de genera. ⁊ corr. t. c. 8. ⁊. 16.

2

¶ B. d. illud aūt qd̄ est sentiēs ⁊c. i. illud aūt qd̄ sentit has dr̄ias est mēbrum qd̄ est in potētia he differentie. i. illud qd̄ inatuz est perfici per has dr̄ias: ⁊ opinādum est q̄ hoc est caro aut nerui.

¶ Sentire enīz quodd̄ā pati est: quare faciēs tale illud facit: cū sit potētia: quale est ipuz actu. Tn̄ similiter calidum ⁊ frigidū: aut duruz ⁊ molle nō sentimus: sed excellentias tanqz sensu velut medietate quadā existente eius que in sensibilibus ꝓtrarietatis: ⁊ pp hoc discernūt sensitiua sensibilia. Mediuz aūt discretiuuz est. Sit enīz ad vtrunqz ipsoz altez vltimoz.

¶Sentire enīz est aliquod pati quoquo modo. Unde necesse est vt illud qd agit sibi simile in actu: non agat nisi illud quod est in potentia. Et ideo calidū non sentit simile: neqz frigidum: neqz durum: neqz molle: sed ea que sunt intensiora. Sensus enim quasi est medium inter cōtrarietatē in sensibilib⁹. Et ideo distinguit sensibilia a sensibilibus. Medium enīz distinguit: efficitur enim apud vtrūqz equaliter.

118 ¶Cum dixit q̄ primū sentiens est illud quod est in potētia iste dr̄ie incepit declarare hoc. ¶ Et. d. sentire enim ꝛc. i. sentire enim q: est aliqua passio fm moduz dictuz: ꝛ omne patiens hz agens: ꝛ omne agens agit sibi simile in actu. i. necesse est vt non agat sibi simile in actu nisi ex aliquo qd est sibi simile in potentia nō in actu. B. d. ꝛ iō calidum non sentit sibi simile ꝛc. i. ꝛ q: agens non agit in eo qd est sibi simile in actu: sed in potentia: ideo necesse est vt membr̄ sentiēs nō sentiat corp⁹ calidū sibi equale in frigore: ꝛ sīlr de duro ꝛ molli.

2 ¶ D. d. causam in hoc ꝛ. d. qm̄ sentiens est quasi mediuz ꝛc. i. ꝛ sensus tactus cōprehendit tm̄ intensiora ex rebus tāgibilibus ecōtrario suis sensibilibus: q: sensus tactus inuenitur in aliquo qd est medium inter cōtrarietatez aliquam in sensibilibus: cum impossibile est vt aliquod corpus denudetur a qualitatib⁹ tangibilibus ecōtrario alīs qualitatib⁹ sensibilib⁹. ¶ Et intelligō q̄ sensus tactus ipos sibile est vt careat simpliciter calido: ꝛ frigido: ꝛ siccō: ꝛ hūido: sicut fuit in visu colore ꝛ in auditu carere sono: ꝛ ideo iste sensus cōprehēdit sua sensibilia fm totuz: sensus aūt tactus cōprehendit extrema. ¶ Beiñ. d. ꝛ ideo distinguit sensibilia: mediū enim distinguit ꝛc. i. ꝛ ideo sensus tactus distinguit ꝛ comprehendit sensibilia: q: est medium. mediū. n. distinguit, q: recipit vtrūqz extremum ꝛ assimilatur ei: ꝛ efficitur cum eo idem.

Bocumētū. Impossibile est sensuz tact⁹ carere simplr calo ꝛ frigido ꝛ siccō ꝛ hūido: siē visus colore ꝛ auditⁿ sono. Idē infra cō. seqn ti. ꝛ. 3. ō alia cō. 66.

¶ Et opz sicut debens sentire album ꝛ nigrum neutruz ipsorum esse actu: potētia vero vtrūqz: sic aūt ꝛ in alīs: ꝛ in tactu: neqz caliduz/ neqz frigiduz.

¶ Et opz sicut diximus vt illud quod est in actu sentire albuz ꝛ nigruz sit neutruz: sed vtrūqz in potentia: ꝛ sic de alīs in tactu dz esse: neqz calidū neqz frigidū.

119 ¶ Et quēadmoduz opz vt illud qd in actu est sentire album ꝛ nigrū sit neutruz: sed vtrūqz in potentia: ꝛ sic in vnoquoqz sensu. sic etiam oz vt tangēs sit neqz calm neqz frigidū fz mediuz q̄ est polis in eo. s. vt ista sunt in eo fm mediū aut prope: cum impossibile est vt denudetur ab eis omo: siē fuit pole, in illis alīs. s. vt denudet a suis sensibilib⁹.

Bocumētū ¶ Et debes scire q̄ illud qd segtur ex hoc instro isti⁹ sensus: illō idez cōsequit in medio: nō possum⁹ dicere q̄ caro instrm istius virtutis fz q̄ est media inter cōtraria sicut existimauerunt plures.

¶Amplius āt sicut visibilis ꝛ inuisibilis erat quodāmō visus: sīlr aūt ꝛ reliqui oppositorū: sic ꝛ tactus tāgibilis ꝛ intangibilis. Intangibile aūt est paruā oino habens differentiā tangibilium vt passus est aer: ꝛ tangibilium excellentie: sicut corruptiua.

¶Et quēadmodū visus est quoquo modo rei visibilis ꝛ nō visibilis: ꝛ sīlr de alīs: sic est tactus tāgibilis ꝛ nō tangibilis. Et nō tāgibile est illud in quo est de dispositione tangibiliū aliquid valde modicum. Sicut aer: aut valde intensum: sicut corrūpentia.

120 ¶ Cum notificauit sensus tact⁹ ꝛ nām rer̄ tāgibiliū: ꝛ quō fit tact⁹; ꝛ p quot: reuersus est ad dicēdū aliqd cōe oīb⁹ sensib⁹. Cōprehēdūt eiz alter̄ duor̄ oppositor̄ essentialr ꝛ alterū accētalr. ¶ Et dixit. ꝛ quēadmodū visus ꝛc. i. ꝛ quēadmodū visus cōprehendit visibile ꝛ nō visibile quoquo mō: siē et alī sensus cōprehēdūt puartōes suorū ppriorū sensibiliū: ita sensus tact⁹ cōprehēdit tāgibile ꝛ nō tāgibile: ꝛ. d. quoquo mō: q: nō eodē mō cōprehēdit habitū ꝛ puationez.

2 ¶ B. posuit fm quot modos dr̄ non tāgibile: ꝛ dixit. ꝛ nō tangibile est illud in quo est ꝛc. i. ꝛ nō tāgibile dr̄ duob⁹ modis: quor̄ vnus ē illud in quo existit de qualitatib⁹ valde modicū: sicut est de aere cōtinente nos. ꝛ alterū est illud in quo existit de qualitatib⁹ tāgibilib⁹ valde intensuz ꝛ corrūpens sensuz: vt ignis ꝛ glacies.

¶Tractatus Decimus. Capl'm primū.

Secundū vnūquēqz quidez igitur sensuū dictū est figuralr. Oporz aūt vlr de oī sensu accipere. Qm̄ qdē susceptiuus est speciez̄ sine mā: vt cera annuli sine ferro ꝛ auro recipit figuraz. Accipit aūt aureū aut eneum signum: sed nō inquātum aurum aut es. Similiter autē ꝛ sensus vniuscuiusqz ab habēte colorem: aut humorez: aut sonum patit: sed nō inquātum vnūqōqz illorū dicit: sed inquantū hmōi est: ꝛ fm rōnem.

Ois sensus susceptiu⁹ ē spēruz sine mā. Idē. j. tex. cō. 138.

¶In vnoquoqz sensuū dictū est fm descriptionē. Et dicendū est vlr de oī sensu: q̄ sensus est recipiens formas sensibiliū sine mā. U. g. q̄ cera recipit formaz ānuli sine ferro aut auro: ꝛ recipit signum qd est ex cupro aut ex

auro: sed non ꝑmq̃ est cuprum/aut aurum. Et similiter vnusquisq̃ sensuū patiť ab hūte colorez aut saporē/aut sonū. sed hoc nō ꝑm q̃ vnusquisq̃ eoꝝ dicit: sed ꝑm q̃ est in hac dispōne ⁊ intentione.

121 ¶ Intendit ꝑm descriptionē. i. vlr. In libro. n. de sensu ⁊ sensato loquiť de istio ꝓticularitēr. ⁊. d. ⁊ dicēdus est de oī sensu ⁊c. i. ⁊ opinandum est q̃ receptio abstracta a mā: si. n. recipiet eas cuz mā rūc idez esse haberet in aīa ⁊ extra aīam: ⁊ iō in aīa sunt intēctiones ⁊ cōprehensiones: ⁊ ex aīam nō sunt cōprehēsiones neq̃z intentiōes: sed res māles que nō sunt cōprehēse oīno. ¶ B. d. U. g. q̃ cera recipit ⁊c. i. ⁊ ista receptio que est in sensib⁹ abstracta a mā silis est receptioni cere ad figurā ānuli. Recipit. n. eam sine mā: cū eodē mō recipiat eam siue fuerit ferri: siue auri: siue cupri. B. d. ⁊ sikr vnusq̃sq̃ sensuū patiť ⁊c. i. si ꝑm hunc modū patiť vnusquisq̃ sensuū ab eis a q̃bus inānatus est patiť siue colore: siue sono: sed nō patiť ab eo ꝓz q̃ est color aut sonus. Qm̄ si ita esset cōtingeret q̃ cū reciperet ipsum eēt color aut sonus nō intentio. ⁊ hoc intendebat cuz dixit sed nō ꝑm q̃ dicit vnusquisq̃z sed ꝑm q̃ est intentio. Intentio enīz coloris alia est a colore. ⁊ dixit ꝑm q̃ est in hac dispositione ⁊ intētione obseruādo se ab intentionib⁹ a quas recipit intellectus: ille enim sunt vniuersales: iste autem sunt particulares.

Si sēsus reciperēt cum mā tunc res idez cē hēt in aīa ⁊ ex aīa3. Idem 11. met. cō. 14. ⁊. 23. ⁊ 36. ꝓsile de intellu. 3. de aīa. cō. 38.

Intētio coloris alia ē a colore. ſō 6. c. 76. 97.

a Intētōes q̃s recipit sensus sunt ꝓticlares: ſz alle q̃s recipit intellus sunt vlēs. Idez. 3. cō. 149. ⁊. 3. de aīa. 4. 5. 18. 19. 28. ⁊. 30.

¶ Sensitiuū aūt primū est in quo hmōi potētia est: qdē igiť idez sed eē alterū est: magnitudo qdez eniz quedā erit qd̄ sensus patiť: nō tñ sensitiuo eē. Neq̃z sensus magnitudo est. sed rō quedā ⁊ potentia illius.

¶ Et qd̄ est potētia est primū sentiēs. Sunt igitur idē: in esse aūt diuersa. Illud. n. qd̄ sentit est aliqua magnitudo: ⁊ nō ꝑm q̃ sentit. Neq̃z sensus magnitudo: ſz intētio ⁊ virtus illius.

122 ¶ Et q̃ recipit istā virtutē q̃ est intētio abstracta a mā est ꝓmuz sentiens: ⁊ cū recepit eā efficiet idē: sed ī nūero differūt. Illud. n. qd̄ sentit est aliqd̄ corp⁹: ⁊ non sentit qd̄ est corp⁹: neq̃z sensus est corp⁹ sed intētio ⁊ potētia illi⁹ corporis: qd̄ est primū sentiens.

Propter qd excellētie sēsibiltū corrūpūt sensiua. Idem 1. 143. ⁊. 3. de aīa. 1. cō. 7.

¶ Manifestū aūt ex his: ⁊ pp qd excellētie sensibilium corrūpunt sensitiua. Si nāq̃z fit fortior sensitiuo motus: soluiť rō. Hoc aūt erat sensus sicut ⁊ simphonia ⁊ ton⁹: percussis fortiter chordis.

¶ Et mānifesta ē ex hī cā pp quā sensibilia ītēsa corrūpūt instra sensuū. Qm̄ qn̄ mot⁹ sentiētis a sensibili fuerit fortioreo/dissoluet sua ītētio ⁊ hī erit sensus: sicut dissoluiť ꝓsonātia chordaꝝ/ ⁊ neumata cū tāgunť fortiter.

¶ B. ⁊ ex hoc qd̄ diximus q̃ sensus est intētio ꝛclarabitur causa pp quā sensibilia intēsa corrūpunt instra sensuū: qm̄ qn̄ motus sentiens/tis a sensibili fuerit fortior q̃ sentiēs possit tolerare/dissoluet illa intētio p quā sentiēs est sentiēs: ⁊ remanebit corpus sine illa intētiōe que est sensus: sicut dissoluiť cōsonātia chordarū ⁊ neumata vel nete eoꝝ que sunt intentio existēs in eis: qn̄ fortiter tangunť ⁊ mouebunť motu fortiori q̃ motu quē possunt tolerare. 123

Propter qd plāte nō sentiūt.

¶ Et ꝓpter quid plante non sentiunt habentes quādā partē animalē: ⁊ patientes a tangibilibus: ⁊ nāq̃z frigescunt ⁊ calescūt. Causa em̄ non habere medietatē neq̃z hmōi principiū possibile recipere species sensibilium. Sed pati cum materia.

¶ Et causa propter quā vegetabilia non sentiunt: ⁊ in eis est aliqua pars animata: ⁊ recipit passionem a tangibilibus: qr calefit ⁊ infrigidatur. Causa enim in hoc est qr non habet medium. neq̃z principiuz per qd̄ pōt recipere formas sensibilium.

¶ Laborat in hoc sermone ad dandū causaz pp quā vegetabilia non hñt sensum tactus: ſz habeāt animā nutritiuā: ⁊ etiā patiunť a tāgibilibus: ⁊ calefiūt ⁊ infrigidanť: ⁊ intēdit p aliquā partē aīataz aīaz nutritiuā. ¶ Et. d. causa em̄ in hoc est qr non hñt medium ⁊c. i. causa em̄ in hoc nihil aliud est nisi qr vegetabilia nō hñt mediū quasi carnē: neq̃z tale ꝓncipiū per qd̄ aīalia possunt recipe formas sensibiliū: Et cuz ꝛclarauit q̃ a tāgibilibus patiť aliqd qd̄ non cōprehēdit ea: incepit narrare q̃ ecōtra est ꝛ aliis sensibilibus sensuū. 124

¶ Dubitabit aūt aliquis si patiať aliquid ab odore: q̃ ipo'e est olfatū hre: aut a colore non po'e videre. Siť aūt ⁊ in aliis. Si aūt olfatibile odor si aliqd facit olfatum: odor facit. Quare impossibiliū olfatuz hre nihil po'e pati ab odore. Eadem aūt ratio ⁊ de aliis. Neq̃z possibiliū: sed inquantū vnūqd̄q̃z sensitiuū.

¶ Sed nō patiť ab odorib⁹ qd̄ non pōt olfacere: neq̃z a coloribus qd̄ non pōt videre: ⁊ sic de aliis. Si igiť est odor cōtingit vt oīs res que facit olfacere facit p odorem. Qm̄ necesse est q̃ nihil ex eis que nō pñt olfacere patiť ab odore. Et iste sermo de aliis: neq̃z ēt aliqd ex eis q̃ pñt nisi ꝑm q̃ qd̄libet eoꝝ est entiēs.

¶ Idest: ⁊ licet aliquid qd̄ si est innatum tangere patitur a tangibilibus: tñ non patitur ab odoribus passione propria odoribus. i. ꝑm q̃ est odor nisi illud quod potest olfacere. Nec patitur a coloribus 125

passione propria coloribus ꝓm ꝙ est color. nisi illud ꝙ potest videre: neq; a sono nisi illud quod potest audire. Deinde dicit: & sic de aliis.
¶ Et hoc facit existimare ꝙ sapor est huius dispositionis: sed ipse dicet post ꝙ quidã patitur a sapore qõ non est innatum sentire ipm: & forte fecit hoc qr est locus dubitationis.

2 ¶ B.d. si igit olfatus est &c. i. si igit nã olfatibus que non existit nisi in olfaciẽte sit odor ipse nõ intẽtio cõparata que cõtingit odoriima/ nifestũ est ꝙ odor facit olfacere oẽ olfatus: & omne in quo odor agit ꝓm ꝙ est olfatus est olfaciẽs: qm̃ si esse odoris nõ est nisi ꝯz ꝙ est olfatus: & olfatũ nõ inuenit nisi in olfaciẽte: manifestũ est ꝙ omne qõ patit ab odore est olfaciẽs. B.d. Unde necesse est &c. i. si igit omne olfaciens patit ab odore: & omne qõ patit ab odore est olfaciẽs: necesse est ꝓm cõuersionẽ oppositi: vt qõ non est olfaciẽs non patiat ab odore. Et ipse nõ ppalauit in sermone nisi postremũ ꝑ̃ns. & primũ prin/ cipiũ ex quo ꝓsequebat. s. ꝙ si odor est relatiuus. i. olfatus necesse est vt olfatũ sit olfaciẽtis. Et non ppalauit ppositionẽ dicentẽ ꝙ omne qõ patit ab odore est olfaciẽs: neq; ppalauit cõuersionẽ sui oppositi.

3 ¶ Et quasi opinat ꝙ tactus est aliqõ cõtingẽs rebus cõtrarijs tãgi/ bilibus: & nõ opinat ꝙ olfatibile est aliqõ cõtingẽs odori: neq; visi/ bile colori: sed opinatur ꝙ olfatũ est. q. ipse odor: & visibile ipse co/ lor: & audibile ipse sonus. Et ideo fuit necesse apud ipsum vt omne quod patit ab odore sit olfaciens: & a colore videns: & a sono audiẽs. Et non fuit necesse vt omne qõ patitur a tangibili sit tangens: & hoc indiget magna inquisitione. Ipse enim quasi opinat ꝙ sensuũ q/ dã sũt i ca. relonis: & q/ dã sũt i ca. actionis & passionis p se. Uide. i. cõ. seq. t. c. 140. & 143.

¶ Silr aũt manifestũ est & sic: neq; enim lumen & tene/ bra: neq; sonus: neq; odor quicq̃ facit in corpora: ꝯz ea nimirũ in quibus sunt ipsa: vt aer qui cũ tonitruis scin/ dit lignũ. Sed tangibilia & sapores agunt. Si enim nõ: a quo vtiq; patient inaiata: & alterabunt.
¶ Et cũ hoc manifestũ est hoc modo. Neq; enim lux: neq; obscuritas: neq; sonus: neq; odor: agũt aliquid in corporibus: ꝯz ea in quibus sunt ista. U. g. ꝙ aer in quo est tonitruũ findit lignũ. sed tãgibilia & sapores agunt: qm̃ si non agũt: quibus igit patiunt & alterant corpora non animata: ex illo etiã patiunt.

126 ¶ Idest & cum in hoc sermone predicto declarauimus hoc de sensibi/ libus manifestũ est p se. Appet enim ꝙ neq; lux: neq; obscuritas: neq; odor: neq; color agunt aliquid in corporibus: ꝯz non agunt nisi in re/ bus in quibus sunt isti sensus. Deinde dixit. U. gratia. ꝙ aer in quo est tonitruum findit lignum: sed sonus qui est tonitruum non est ipse motus quẽ lignuz recipit a motu aeris: sed sonus a est intẽtio que non inuenitur nisi in audiente & quasi est in capitulo ad aliquid: nõ

a Son' ãsi ẽ i. c. ad ali qd nõ i q̃li/ tate. ꝯz tãgi bilia & sapo res magis

in qualitate: & similiter odor apud ipsum est: ꝓm ꝙ exposuimus. B. d. sed tangibilia & sapores &c. i. sed tangibilia & sapores magis sunt in capitulo de agere & pati ꝙ in capitulo relationis. quoniam si ab eis non patitur nisi qõ habet sensum gustus & tactus: a quo igitur patientur alia corpora non animata. Contingit enim agere & pati non esset quod est impossibile. ¶ Et hoc qõ dixit in tangibilibus est manifestum: ꝯz in saporibus indiget consideratione. Potest enim aliquis dicere ꝙ sapor est ipsum gustabile. sicut odor est ipsum olfatuz: sed videmus vt dicit Plato ꝙ sapores habent in corporibus non animatis passiones diuersas additas calefactioni & infrigidationi. Uerbi gratia: exasperare quod est pontici: & lenificare quod est vn/ ctuosi: & alia multa que sunt dicta in Thim eorque Galenus laborat exponere. Iste igitur actiones vtrum sint saporis aut sint de sapore quasi motus aeris de sono indiget consideratione. ¶ Sz accepit hic ꝙ sapor est modus tangibilis cum sit similis ei.

sũt i ca. agit & pati. ꝓ in ca. relonis.

Digressio.

Utrũ sapor agat reall.

¶ Ergo ne & illa faciunt: aut non omne corpus passi/ uum ab odore & sono & patientia indeterminata & non manent vt aer. Fetet enim sicut patiẽs aliquid. Quid igit odorare. preter pati aliquid aut odore sentire est. Aer aũt patiens hec mox sensibilis fit.
¶ Dicamus igitur ꝙ non omne corpus est innatum pati a sono: & ab odore: & qõ patitur non est determi/ natum neq; permanens. Uerbi gratia. aer enim est ven tus & propter hoc patitur. Que igitur est differẽtia iter olfacere & pati? Dicamus igit ꝙ olfacere est sentire: & cum aer patitur velociter fit sensatus.

¶ Cum declarauit ꝙ non patitur ab aliquo trium sensibilium nisi sensus propij eis: incepit dare differentiam inter passionem corpo/ rum mediorum ab eis & inter passionem rerum a tangibilibus. ¶ Et dixit. Dicamus igitur ꝙ non omne corpus &c. i. & si aliquis finxerit ꝙ corpora patiuntur a sono & ab odore: & dederit rationez super hoc de passione aeris: & aque ab eis. dicemus ei ꝙ non omne corpus est innatum pati a sono & ab odore. Non enim patitur ab eis ex corpo/ ribus nisi illud quod est non determinatum in se. i. non habens figu ram: neq; propriam cõstitutionem. Uerbi gratia: aer enim non pa/ titur ab eis nisi qr est ventus: & ventus est corpus non determina/ tum neq; fixum. Corpora enim que patiuntur a tangibilibus sunt determinata & fixa. 127

¶ Deinde dixit: que igitur est differentia inter olfacere & pati: idest si igitur aliquis quesiuerit & dixerit cum olfacere sit passio & recep/ tio odoris a medio sit passio etiam. Que igitur est differentia inter vtranq; passionem. dicemus ei ꝙ cum aer patiatur velociter a sensibili efficitur per hanc passionẽ sensatum illi sensui. Sensus autez fit per hanc passionem sentiens non sensibile. 2

¶ Tractatus Undecimus. Cap. I.

Quod aūt non sit sensus alius preter quinq;. Dico aūt hos visuz: auditū: olfatū: gustū: ⁊ tactuz: ex his credet aliquis. Si igit enim oīs cuius est sensus tactus: ⁊ hunc sensum habemus. Oīs eñ tangibilis inquantuz tangibile passiones tactu nobis sensibiles sunt. Necesse est siquidez deficit aliquis sensus: ⁊ oz ganū aliqd nobis deficere.

¶ Qñ aūt nō est alius sensus preter istos quinq;. s. visus: ⁊ auditus: ⁊ olfatus: ⁊ gustus: ⁊ tactus ex istis creditur. Qñ si oē qd pōt tactus sentire possum⁹ nos sentire. Qñ passiones tāgibilis ꝗz q̄ est tāgibile oēs sunt sensibiles a nobis per tactū. Et necesse ē si nobis deficiat aliqs sensus: vt deficiat nobis aliqd sentiens.

128 Cum cōpleuit sermonē de vnoquoq; sensuū quinq; existentiuz in aīali pfecto incepit declarare q̄ ipsoe est inuenire aīal habēs sextū sensum. ¶ Et. d. Qñ aūt non est alius sensus ꝛc. i. qñ aūt impsoe est inuenire animal habēs sensum sextū preter istos sensus existētes in hoīe ⁊ in aīali perfecto ex istis demonstrationibus creditur. ¶ Deinde incepit declarare hoc: ⁊. d. qñ si omne qd tactus potest ꝛc. i. qñ manifestum est q̄ omne qd sensus tactus potest cōprehendere de ex sensibilibus nos possumus cōprehendere: ⁊ nihil deficit nobis ex eis que innata sunt comprehendi ab hoc sensu: ⁊ similiter de vnoquoq; sensuū. s. q̄ non deficit nobis in aliquo animali habēti istū sensum aliqd sensibilium: que innata sunt cōprehendi ab eo: ita q̄ nullus potest dicere q̄ potest inuenirl aliquis tactus in animali qui comprehendit tangibile: qd nos non possumus cōprehendere. Manifestum est enim per se q̄ omnes qualitates tangibiles ꝗm q̄ sunt tangibiles sunt sensibiles a nobis ⁊ cōprehense per tactum. Et similiter est de qualitatibus visibilibus ⁊ audibilibus ⁊ olfatiuis. ¶ Et cum posuit hunc sermonē quasi antecedens induxit cōsequēs: ⁊. d. ⁊ necesse est si deficit a nobis aliquis sensus ꝛc. i. ⁊ cum posuerimus q̄ isti quinq; sensus non deficiūt nobis in animali in quo inuenitur aliquid eorum que innata sunt cōprehendi ab istis sensibus ꝗm q̄ sunt isti sensus: necesse est si deficit in nobis aliquis sensus/ vt deficiat in nobis aliqd sentiens. Cum iam posuerimus q̄ istis sensibus non deficit in nobis sentire aliquid eorum que innata sunt sentirl: ⁊ cum ita sit ille sensus quem ponimus deficere cum non deficit ꝓpter aliquem sensuum existentium in nobis: necesse est vt de sectus eius sit propter hoc: q: a nobis deficit sensus sextus.

Manifestū est per se q̄ oēs qlitates tāgibiles ꝗz q̄ sūt tāgibiles sūt sēsibiles a nobis: ⁊ ꝓprehēse per tactū. Et sisr est ō qlitatib⁹ visibill⁹ ⁊ audibilib⁹ ⁊ olfatiuis.

¶ Et q̄cūq; quidē ipsi tangētes sentim⁹ tactu sensibilia sunt quē existim⁹ habētes. Quecūq; vero per media: ⁊ nō ipsa tāgētes simplicibus. Dico aūt vt aere ⁊ aqua. hūt aūt sic: vt siquidē p vnū plura sensibilia exūtia altera abinuicē gñe: neē hūtē hmōi sensitiuū vtroz: ūq; sensitiuū eē: vt si ex aere ē sensitiuū: ⁊ est aer soni ⁊ colozis. Si vero plura eiusdez sint vt colozis ⁊ aer ⁊ aq̄: vtraq; eñ diaphana: ⁊ q̄ alterū ipsoz est habens solū: sentiet illud qd per vtraq;: aut ab ambobus.

¶ Et oē qd sentimus nos tangendo ipm est visibile a nobis p tactū q est i nobis. Et oē qd sentim⁹ p media: nō q: nos tāgimus ipm est p simplicia. U. g. p aerē: aut p aquā. Et ita est. s. q̄ si p vnū fiāt sensibilia plura vno q̄ differūt abinuicē in gñe: Necesse est hūs istū sensuz qd sentiat vtrūq;. U. g. q̄ si sentiēs est ex aere: ⁊ aer est soni: ⁊ colozis. Et si p plura vno fit vnū. U. g. colo: per aerē ⁊ aquā: sunt. n. equales: manifestū est q̄ hūs vnuz tñ sentit qd sentit per vtrunq;.

¶ Cū declarauit q̄ si deficit in nobis aliqs sensus necesse est vt deficiat aliqd sentiēs: ⁊ ēt fuit manifestū ex hoc q̄ si deficit in nobis aliqd sentiēs: neē est vt deficiat in nobis aliqs sensus: q̄ differat ī gñe a sensib⁹ istarū virtutū: cū istis virtutibus nō deficit sentire aliqd ex eis: q̄ inata sunt suentri i eis: ⁊ q̄ hec duo cōuertunt. s. quoz vtrūlz fuerit erit alterū: ⁊ si vnū auferat/ auferet ⁊ reliquū: Incepit declare q̄ ipsoe est sexta virtutē esse: q: ipsoe est vt sit sentire extraneū in gñe ab istis sensationib⁹. ¶ Et hoc declarat trib⁹ demōstrationibus. Quarū pria est a medijs. Scda ab instris qb⁹ fit sentire: ⁊ cā data in his duab⁹ demratonib⁹ est q̄ñ mālis. Tertia aūt est accepta a sensibilib⁹ ipsis: ⁊ est magis firma illis duab⁹: Luz cā accepta in ea sit finalis. Et incepit a demratione q̄ est accepta a medio: sed tacuit quasdam ppōnes ⁊ cōclusionē. ¶ Et ista demratio fundat sup ppōnes. Quaz vna est q̄ oē a qd sentit aīal aut sentit ipz p ꝓtactū: aut mediate corpe extraneo: ⁊ oē qd sentim⁹ p cōtactū: aut sentim⁹ ipm mediate carne: aut p ipsam carnē si fuerit instrm. ¶ Et hoc intendebat cū dixit: ⁊ oē qd sentimus ꝛc. i. ⁊ oē qd sentimus nō p contactū: sz mediate corpore extraneo/ sentimus ipm mediante altero istoz duoz elemētoz: aut vtrūq;. s. aq̄ aut aere: ⁊ hoc intēdebat cum. d. ⁊ oē qd sentim⁹ p media ꝛc. i. ⁊ cū ita sit sicut diximus manifestū est q̄ nēcio sequit ex hoc: vt oē habens sensuz per carnē: aut p alterū istorū duoz eūtoz: aut per vtrūq; nō inuenit et de sensu nisi illud qd potest fieri per hec duo. s. per carnē: aut per medium. Omne igit animal nō hz de sensib⁹ nisi q̄ pōt fieri per hec duo. s. per carnē: aut p mediū extraneū.

129

a Oē aīal vel sentit p cōtactū vel p mediū extraneū: sz si est va disiūcti/ua mēbra ñ coīcidūt: sz oppo. p3. 7. ph. t. c. 12. ⁊ 6. in hoc. 2. 113. 115. Expō prie ptis tēxtus

3 ¶ Et cū declarauit q̄ oē aīal necesse est vt non sentiat nisi per carnē: aut per media. incepit declarare qd̄ sequit ex hoc q̄ oē aīal hñs aliqd̄ medium ex istis medijs: necesse est vt hēat de sensibilibus sensibilia: quibus seruit illud mediū: ⁊ reddat ea non aliud. ⁊. d. ⁊ ita est. s. q̄ si per vnū ēt. i. manifestū est q̄ cū posuerimus q̄ oē aīal nō sentit nisi per mediū: qd̄ est caro: aut aer: aut aqua. si per vnū istorū medio/rum caderent sensibilia plura vno in genere: necesse est vt oē aīal sentiēs p illud mediū non hēat de sensibilib⁹ nisi ea que innata sunt reddi ab illo medio. si duo: duo. si tria: tria. ¶ Et intēdebat per hoc q̄ cū media sint determinata in numero: aut caro: aut aer: aut aqua ⁊ sensibilia ēt que reddūt ista media sint ēt terminata in numero: necesse est vt virtutes sint ꝓm numerū istorum sensibiliū que reddūt media aīalibus: que innata sunt sentire p hec media: ⁊ manifestum est q̄ oē qd̄ reddit p carnem est/ aut gustabile: aut tangibile: ⁊ omne qd̄ reddit per aerē: aut aquam: aut p vtrūq̄ est/ aut sonus: aut color: aut odor. Oē igit sentire est: aut gustare: aut tangere: aut audire: aut videre: aut olfacere.

Expō scōe pūs text⁹.

Jdez. 6. cō. 76.

Documētū

4 ¶ B. d. ⁊ si p plura vno sint ēt. i. ⁊ si p plura vno medio fit vnū sensibile vt color: p aerē aut aquam: que sunt equales: in hoc manifestum est q̄ aīal habens alterū eorum sentit de sensibilibus sicut qd̄ habet vtrūq̄: ⁊ intendebat p hoc q̄ animal qd̄ est in aqua dz habere virtutes sensus ꝓm numerum virtutū sensus animalis qd̄ est in aere: ⁊ animalis qd̄ sentit in aqua ⁊ in aere.

¶ Simpliciū autē ex duobus his sensitiua soluz sunt ex aere ⁊ aqua. Pupilla quidē enim aque. Auditus vero aeris. olfatus autē horum alterius est. Ignis autez aut nullius est aut cōis oibus. Nihil enim sine calore sensitiuum est. Terra vero aut nullius est: aut in tactu maxime misetur. Unde relinquitur nullum esse sensitiuum sicut aerem ⁊ aquam.

Nihil sine calore sensitiuum est.

¶ Et sensus ex simplicibus sunt ex aere: aut ex aqua. Visus enim est ex aqua: ⁊ auditus ex aere: ⁊ olfatus ex altero istorū duorū. Ignis autē aut est nullus: aut est cōis eis: qm̄ nullū sentiēs est extra calorē. Etiā terra aut est nullius eorū: aut ꝓprie est admixta cum tactu. Remanet igit q̄ non est sensus extra aquam ⁊ aerem.

130 ¶ Hec est demōstratio accepta ex instrīs sensuū. ⁊. d. ⁊ sensus ex simplicib⁹ ēt. i. ⁊ instrā sensuū q̄ pp suā nāz attribuunt ēntis ꝓm dñiū sunt tria tm̄. s. instrīz qd̄ est ex aere. s. auditū vt declaratū fuit prī: ⁊ instrīz qd̄ est ex aq̄. s. visus: ⁊ tertiū est qd̄ fit ex vtroq̄. s. olfat⁹. ⁊. d. in B sensu qd̄ fit ex altero istorū duorū. s. aut ex aq̄: aut ex aere: q: aīalia q̄ sunt in aq̄ olfaciūt in aqua: sicut olfaciūt aīalia que sunt in aere per aerez.

2 ¶ B. d. ignis aūt ēt. i. igni āt aut nō attribuit aliqs sensus B mō: aut attribuit cōiter. Apparet. n. q̄ nullus sensus pōt facere suā actionez

eū in frigidat: ⁊ hoc diminute demōstrat pp q̄ notat iterationē: ⁊ dixit hoc: q: respect⁹ eius ad aliqd̄ pter ignē est sicut ꝓportio alicui⁹ ad materiā: ⁊ ꝓportio eius ad ignē est sicut ꝓportio alicui⁹ ad suā formam. ¶ B. d. ⁊ terra nō est alicui⁹ ēt. i. ⁊ terra: aut nō attribuit alicui istrō instrōrū istorū sensuūtcū non vt seruire sensibilib⁹ aliquo mō: aut si attribuit: attribuit carni: q: istud mediū: aut istud instrm indiget cōstitutione ⁊ cōfirmatiōe: quapp dñat in eo. B. d. remanet igit q̄ non est sensus sextus extrinsec⁹ ab aqua ⁊ aere: cū nō sit corp⁹ extrinsecū ab istis duob⁹ corpib⁹: q: ꝓpōle est inuenire instrm sensus: aut ex igne aut ex terra: ſz tm̄ pōle est ex aqua aut aere: aut vtroq̄. Et cum mēe instrōrū sensuū sint terminare in numero necesse est vt sensus sint ita. Si igit esset sensus sext⁹ cōtingeret quintū elemētū ēē: sensus. n. qui sunt ex aere: aut aqua sunt: aut visus: aut auris: aut nasus.

Jdē p de generatōe. 15. cō.

Mediū aut instrz tact⁹ indiget constitutione ⁊ ꝓfirmatōe. Jdez. 6. cō. 111. ⁊. 2. de partib⁹ aīaliū. c. 1. ⁊. 8.

¶ Hoc aūt ⁊ tunc quedā habēt aīalia. Omnes igit sensus habent a non imperfectis: neq̄ orbatis. Videtur enim ⁊ talpa sub pelle habens oculos.

Talpa videtur hre oculos sub cute. Idem p de historijs aīaliū. c. 9.

¶ Et hec duo sunt in quibusdaz animalibus: ita q̄ oēs sensus sunt distincti in eis: que non sunt diminuta: neq̄ habent occasionē. Talpa. n. vt habere oculos sub cute.

131

¶ Et sensus attributi his duob⁹ ēntis nō inuenīunt nisi in qbusdaz aīalib⁹. s. pfectis pp meli⁹: adeo q̄ pp sollicitudinē nāe circa hoc opz vt oēs sensus sint distincti existes in aīali pfecte creatiōis qd̄ non hz occasionē: ⁊ q̄ ab aīali pfecto vt hoīe nō deficit sensus. Talpa enim vt hre oculos sub cute ſz non videat. ¶ Et quasi intendit p hoc q̄ si sensus sextus esset oporteret vt inueniret in hoīe q̄ est cōpletissimum aīaliū: esset. n. necessario pp meli⁹ ⁊ hoc est manifestū de sollicitudine nāe i dādo sensus aīalib⁹: adeo q̄ pp hoc dedit talpe oculos ⁊ coopit eos cute: ⁊ cū nō indigeat eis in maiori pte sue operationis: cū hoc q̄ materia ei⁹ nō posset plus recipere ⁊ si posset forte esset superfluum.

Quō sollicitet nā circa ista. viō. 11. me. cō. 37.

Duplex cā talpe.

¶ Quare si nō aliqd̄ alterū est corpus ⁊ passio que nullius est eorū que sunt hic corporū: neq̄ vnus vtiq̄ deficiet sensus.

¶ Oportet igitur si nō est aliud corpus: aut passio que non est alicuius corporum que sunt apud nos vt non deficiat aliquis sensus.

132

¶ Hec est tertia demōstratio: ⁊ deficit pceděs: ⁊ syllo sic cōponit prte cte: ⁊ si sext⁹ sensus sit: necesse est corp⁹ sensibile eē aliud ab oib⁹ corporib⁹ sensibilib⁹ q̄ sentiūt qnq̄ sensus ⁊ passionē eius ⁊ q̄litatē quā sentiēs recipet a sensibilib⁹ vt qualiter p eā alia ab istis q̄litatibus: sed nullū corp⁹ sensibile est aliud ab istis corporib⁹ sensibilibus neq̄ passio extra istas passiōes. ḡ nullus sensus est extra hoc sensus qnq̄.

¶ At vero neq̄ cōium pōt esse sensitiū aliqd̄ ꝓprū q̄ vnoquoq̄ sensu sentim⁹: nō ꝓm accidens vt motus: sta

Magnitudinē ⁊ figurā motu sentimus.

tus figure: magnitudis: numeri vni⁹. Hec.n. oīa motu sentim⁹: vt magnitudinē motu: quare ⁊ figurā. Magnitudo enim quedā ⁊ figura est. Quiescens autē in eo qd̄ non mouet. Numerus vero negatione continui ⁊ prio/rīs. Unusquisq; enim vnum sentit sensus.

¶ Et ēt impolē est vt aliud sentiēs sit cōibus q̄ sentim⁹ nisi p vnū quinq; sensuū accētalr. U.g. motui: ⁊ quiett: ⁊ figure: ⁊ quātitati: ⁊ nūero. Oīa.n. ista sentiunt p motū: quapropter figura ēt. Figura enī est aliqua quātitas. Quies.n. nō per motū: numer⁹ vero p negōnē cōtinui: ⁊ p eius ppietates vnusquisq; sensuū sentit vnum.

133 Qd̄ inuenit alicui accidētalr dici tur inueniri alij ēntialr Jdē. 4. ph. 43. sz vide oppositū. 2. ph. cō. 48. Jō. 5. c. 65.

¶ Et ēt ipolē est aliō sentiēs eē a gnq; sensib⁹: ita q̄ sensibile ei⁹ sit aliqd̄ vnū sensibiliū cōiuz sub qb⁹ sunt sensibilia ppria vnicuiq; seu suū gnq: nisi sensibilia eēnt cōia vnicuiq; sensuū accētalr. ⁊. d. hoc qr si eēnt eis accētalr ptingeret vt eēnt alicui sensui eēntialr: qd̄.n. inuenit alicui accētalr dz inuēri alij eēntialr. ¶ B.d. v.g. mot⁹ ⁊c.i. ⁊ sensibilia cōia nō sunt cōprehēsa a gnq; sensib⁹ accētalr. U.g. motus ⁊ qes: ⁊ figura: ⁊ quātitas: ⁊ numer⁹. oīa. n. ista sentiunt a gnq; sensib⁹ p aliā motionē ⁊ passionē ⁊ qd̄ ē ita necesse est vt sit eēntialr. B.d. U.g. quātitas ⁊c.i. U.g. quātitas sensus.n. q̄ inati sunt cōpre/hēdere eā p aliquā passionē ⁊ mot⁹: ⁊ silr est ō figura: figura.n. ē quātitas cū aliq̄ qlitate. ¶ B.d. qes aūt nō p motū ⁊c.i. cōprehēsio aūt getis ē p cōprehēsionē puatiōis mot⁹. cū.n. ꝓprehēderint motū eēntialr cōprehēdūt puationē ei⁹ eēntialr. s. getē. Cōprehensio vero numeri ⁊ multitudis a sensib⁹ est p cōprehēsionē puatiōis cōtinui qd̄ ē magnitudo. Et iam declaratū est q̄ cōtinuū cōprehēdit eēntialiter: ergo ⁊ sua priuatio comprehenditur essentialiter.

St habit⁹ cōprehēdit essentialr: ⁊ puatio. sed vide oppositū. ō. c. 110.

¶ Quare manifestū ē: qm̄ ipolē est cuiuslibet sensuz p/priū eē hoz vt mot⁹. Sic.n. erit sicut nūc visu dulce sentim⁹. Hoc aūt qm̄ amboz hūtes existim⁹ sensuz: quo cū cōciderit cognoscim⁹. Si vero nō: nequaq̄z vtiqz: sz aut ꝑm accūs sentiebam⁹: vt diarij filiū: nō qr diarij fili⁹ est: sz qm̄ alb⁹: huic aūt accidit diarij fili⁹ eē. Cōiuz aūt habemus tā sensuz cōem nō ꝑm accūs: nō igit ē ppri⁹: neq̄q̄z enim vtiqz sentirem⁹. Sz aut sic sicut dctm̄ ē diarij filiū nos videre. Adinuicē.n. ppria ꝑz accūs sentiūt sensus. Nō ꝑm qd̄ ipsi sunt: sed ꝑm qd̄ vnus cū simul fiat sensus in eodē: vt cholera q̄ amara ⁊ rubicūda. Non enim alterius dicere qd̄ ambo vnū. Propter qd̄ ⁊ decipit: q̄ si

sit rubicundum choleram opinatur esse.

¶ Manifestū igit ē q̄ ipolē ē vt sensus instrz sit ppuz alicui istoz. U.g. motui. Essz.n. sic nos mō sentim⁹ dulce p visuz. Et hoc fuit qr ē i nobis sensus i quo ē vtrūqz cū sint ābo ꝓiūcta scit ea. Et si nō eēt ita nō sentirem⁹ ipm nisi accētalr. U.g. fili⁹ Sophronici. Nos.n. nō sentim⁹ filiū Socratis: sz albū. Et ptigit huic q̄ fuit fili⁹ Socratis. In reb⁹ āt cōib⁹ hēm⁹ sensuz cōez nō accētalr. Mō igit hūt sensuz ppriū. Et nisi ꝑ eēt nō sentirem⁹ ea oīno nisi sic: sicut dixim⁹ q̄ nos videm⁹ filiū Socratis. Et sensus qdā nō sentit sensibilia quorūdā nisi accētalr. Et iō nō ē vn⁹: cū sensus fuerit insit i eodē. U. g. cholera.n. ē amara ⁊ citria iudiciū qd̄ vtrūqz ē eiusdēnō ē alterius. Et iō cadit error: ita q̄ citrinum existimat esse cholera.

¶ Et cū ōclaratū ē q̄ cōia sensibilia ꝓhēdunt a gnq; sensib⁹ essen/tialr māifestū ē q̄ ipolē ē sensuz ppriū eē alicui⁹ istoz sensibiliū cōiū. U.g. mot⁹ aut q̄titatis: qm̄ si ita eēt: trūc sēirem⁹ motū aut sibi silesō sensibilib⁹ cōib⁹: nō p se: sz p mediū: sicut ꝓhēdim⁹ p visuz ꝑ eē dulce mediāte colore. ¶ B.d. ⁊ hoc ēt qr ē nobis sensus ⁊c.i. ⁊ accit nobis ꝓhēsio. s. iudicare p aliquē sensuz sup sensibile alteri⁹ sensus: qr ptigit q̄ illi duo sensus fuerint ꝓiūcti i ꝓprehēdēdo illa duo sensibilia ex eodē aliquo tpe ⁊ cū post hec acciderit vt ꝓprehēdam⁹ p alterū duoz sensuū/alterz sensibile ex eadē re/iudicabim⁹ p illū sensum sup sensibile alteri⁹ p ꝓiūctione pcedētē. U.g. qm̄ nos nō scim⁹ p visum q̄ hoc ē dulce nisi pus acciderit nobis i aliquo tpe qd̄ ꝓprehēdim⁹ p visum q̄ mel est citrinū: ⁊ p gustū eē dulce. Cū igit scōo sentem⁹ ipz per solū visum esse citrinū: statiz cōprehēdemus ipm eē dulce ⁊ mel. 134

¶ B.d. ⁊ si nō eēt ita ⁊c.i. ⁊ si nō eēt cōcessuz a nobis q̄ si vnū istoz sensibiliū cōiū hēret sensuz ppriū: ptingeret vt sentire ea eēt sicut sentire p visuz q̄ hoc ē dulce: necesse eēt vt sentire ea eēt de gne sensus q̄ ppie dr accētalr. U.g. sentire p visuz q̄ iste ē fili⁹ Socratis: qr sentirem⁹ ipm eē albū: qr accidit q̄ fili⁹ Socratis fuit alb⁹. ¶ B.d. cōia aūt hūt sensuz, cōez ⁊c.i. ⁊ cū declarātū ē q̄ si aliqd̄ sensibiliū cōiū hēret sensuz ppriū: trūc sentiret a nobis accētalr: quēadmodū sentimus p visuz istū eē filiū Socratis q̄ ē alb⁹: aut quēadmodū iudicam⁹ ꝑ eē dulce: qr ē citrinū. ¶ Hec.n. duo sūt duo modi accētalr: ⁊ iā ōclatū ē q̄ sensibilia cōia ꝓprehēdunt eēntialr. Ergo nullū sensibiliū cōiuz hz sensuz ppriū: qm̄ si hēret sensuz ppriū: trūc sentiret: aut sic sētim⁹ p visuz istū filiū Socratis: aut sicut qdā sensus sētit sēsibile ppriū cu 2 Ampliatio verborum Ari.

¶ Et iste modus est ēt accētalis: sz differt a ꝑ mō q̄ simplr (iusdā. dr accētalis: ⁊ est cōprehendere p visum istū eē filiū Socratis: licet 3 eterq; numerat⁹ sit accētalis: differūt. s. in hoc: qr cōprehendere per visum hoc eē dulce fuit: qr cū visu fuit cōiūcta in eadē re virt⁹ vnius

generis cū virtute visus. s. nsus gust⁹. Judicare aūt p visuz istū est filiū Socratis accidit: q: ī alio tpe fuit cōiuncta cū visu alia virtus a virtute visus: virt⁹. n. q cōprehēdim⁹ istū eē Socratē: aut filiū Socratis supior: ē ad virtutē sensus. ⁊ iō iste modus vi magis accñtalis q̄ pm⁹. Uñ simplr dixit ipm eē accñtalē: ⁊ nō primū. ¶ B. d. ⁊ nō est vni⁹ ⁊c. i. ⁊ iudiciū nō est vni⁹ virtutis a qñ duo sensus fuerint ꝓiūcti ad iudicādū sup eādē rē ipsam eē eādē. ſz illud iudiciū est vtriusqz sensus: nō alteri⁹ sensus ab eis sicut existimare pōt aliquis: sed si dr vn⁹ ex hoc mō dñr accñtalr. B. d. U. g. cholera ⁊c. i. U. g. hoc eē choleram: q: est amarū citrinū. Judicare. n. q hec duo sunt eiusdem. s. cholere nō est alteri⁹ virtutis ab his duab⁹: ⁊ q: iudiciū supr hanc rē esse vnam est duarū virtutū nō vnius: accidit ei error in iudicando aliquid non cholerā esse choleram: q: citrinum.

Uirt⁹ q cōphēdimus istū eē socratis ꝓior: ē ad virtutē sensus. ſz vide oppositum ē. cō. 63. ⁊c.

¶ Ingret aūt aliqs cuius cā plures habem⁹ sensus: sed nō vnū solū: aut quatenus min⁹ lateāt ꝓñtia ⁊ cōtaxt motus: ⁊ magnitudo: ⁊ numer⁹. Si. n. esſz visus solus ⁊ ipse albi laterent vtiqz magis: ⁊ videret esse oia pp id qd cōsequunt se adinuicē simul color ⁊ magnitudo. Nūc aūt qm̄ in aliquo sensibili cōia sunt manifestum facit qd aliud quiddam vnūquod qz ipsorum est.

a Qñ duo sensus fuerint ꝓiūcti ad iudicandū sup eandē rē ipsam eē eādē illiō iudiciuz est vtriusqz sensus nō alterius sensus ab eis oppositū ifra cō. 146. ⁊ tex.

¶ Et dz hō pscrutari q̄re hem⁹ sensus plures vno: ⁊ nō vnū tm̄. Dicam⁹ igit vt nō ignorem⁹ ꝓñtia cōia: vt motū: ⁊ quātitatē: ⁊ numerū. qm̄ si nō hērem⁹ nisi visum solū: tūc ipse visus esset magis dignus vt ignoraret albū: adeo vt existimaret hec eē oia. Color. n. ⁊ quātitas consequunt adinuicē insimul. Nō aūt q: cōia sunt sensibilia ab aliquo manifestat q qōlibet eorum est aliud.

135 ¶ Uult dare cāz pp quā hec sensibilia cōia non ꝓprehēdunt ab vno sensu. ⁊. d. ⁊ dz hō pscrutari ⁊c. i. dz hō pscrutari quare hec sensibilia cōia ꝓprehēdunt a plūib⁹ sensib⁹ vno: ⁊ nō cōphēdunt ab vno. ¶ B. d. rōnē ⁊ dixit: dicam⁹ igit vt nō ignorem⁹ ⁊c. i. vt nō ignorem⁹ alicut ⁊ tē sensibiliū cōtū a sensibilib⁹ ꝓprijs. B. d. qm̄ si hērem⁹ solū visuz ⁊c. i. ⁊ hoc eēt necesse: qm̄ si ponerem⁹ q solus visus cōprehēdit ista: ⁊ q ipse solus est ī nobis ī hac intētiōe: tūc accideret visui vt ignoraret ⁊ nō distigueret albū ab aliquo: adeo q existimaret colorē ⁊ quātitatē ⁊ figurā eādē eē: ⁊ hoc accideret ei: eo q color ⁊ quātitas ꝓsequūt sibi adiuicē. s. color nōinuenit nisi ī supficie ⁊ supficies in corpe. B. d. mō aūt q: cōia ⁊c. i. mō aūt q: videm⁹ q cōia vt quātitas ⁊ magnitudo cōprehēdunt p aliū sensum a visu. ¶ Scōm hoc igit est intelligēdus suus sermo in hoc loco: nō pm q sonāt verba ei⁹ supficietenus pm q loquit vt quare sensus sint plures vno: cā enim formalis ihoc manifesta est. s. multitudo sensibiliū: ⁊ hoc iam dictū est: ⁊ cā finalis est pscrutanda post in fine istius libri.

Documētū

¶ Tractatus Duodecimus. Capīm primū.

Uoniā aūt sentim⁹ q videm⁹ ⁊ audimus: neēe ē aut visu sentire q: videt: aut altero. Si aūt altero: aut ipo erit q: videt: aut altero. Si idē erit visus ⁊ subiecti coloris. Quare aut duo eiusdē erūt: aut idem eiusdem. Amplius autē si ⁊ alter sit sensus visus: aut in infinituz pcedit: aut aliquis ipse sutipsius erit iudex. Quare in primo hoc faciendū est.

¶ Et q: sentim⁹ nos audire ⁊ videre: necesse est q sentire qd nos videm⁹: aut est per hūc sensuz: aut p aliud: ſz illud erit visus ⁊ coloris subiecti: aut duo eiusdē: aut idē sui. Et ēt si sensus quo sentim⁹ nos videt sit ali⁹: aut erūt b i ifinitū: aut erūt idē sui. Oz igit vt b faciat prio.

Cum cōpleuit sermonē de quinqz sensib⁹. ⁊ declauit sextuz sensuz nō esse: incepit declarare q isti quinqz hūt virtutē cōez: ⁊ incepit pri⁹ dubitare pm suaz cōsuetudinē: ⁊. d. ⁊ q: sentim⁹ nos videre ⁊c. i. ⁊ nos videm⁹ ⁊ sentim⁹ nos videre: ⁊ audim⁹ ⁊ sentim⁹ nos audire: ⁊ sic in vnoquoqz sensuuz neēe est vt hoc fiat p virtutē visus: aut per aliā virtutē. B. d. sed illud erit visus ⁊ coloris ⁊c. i. sed si hoc s. sentire nos videre fuerit alterius sensus a visu: cōtinget vt ille sensus habeat duplicē cōprehēsionē: cōprehēdit. n. visuz cōprehēdere: ⁊ cōprehēdit colorē quē visus cōprehēdit. Impoſe. n. est vt cōprehendat visum cōprehēdere colorē: nisi ēt ipse cōprehēdat colorem. B. d. aut duo eiusdez: aut idem sui. i. sequitur igitur ex hoc alterum duoruz. qm̄ si posuerim⁹ duas virtutes esse: continget vt duo sensus sint eiusdez intētionis sensus. s. qui sentit eam: ⁊ sensus qui sentit q ille sensus sentit eam. Uterqz enim sentit illam: aut ponemus q idez sensus sentit seipsum: ita q agens est patiens: qd impoſe est. B. d. ⁊ ēt si sensus visionis ⁊c. i. ⁊ si posuerimus duas virtutes esse. s. q sensus qui cōprehēdit nos videre est altius ab eo qui videt: cōtinget ēt in illo sensu qd ꝓtingit in pmo: necesse est igit vt habeat duplicē cōprehēsionē. s. cōprehēsionē sui primi subiecti qd sentit: ⁊ cōprehensionē quā cōprehēdit. ⁊ si ēt posuerim⁹ h duaz virtutū: cōtinget in tertia qd ꝓtingit i secda: ⁊ sic in ifinitū: qd est ipoſe. Quapp neēe ē nobis ponere eādē virtutē q cōprehēdat vtrūqz. s. suū pmum sēm. ⁊ q cōprehendat illud qd ipse cōprehendit. ⁊ cum necesse est abscindere infinitū melius est hoc facere in pmo: ⁊ ponere q p eandē virtutez cōprehēdim⁹ colorē: ⁊ cōprehēdim⁹ q ꝓhēdim⁹ ipsuz qd. n. ꝓtingit nobis posteri⁹ faciēdū est pnus: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: neēe est igit hoc facere p: aut ponere q idez patit a se: ⁊ cōprehēdit se. 136

¶ Habet autem dubitationem. Si enim visu sentire vidēre est: vī aūt color: aut hūs hūc. Si videbit aliqs qd est et videns: ⁊ colorem habebit primū videns.

¶ Et in hoc est qd: ⁊ est qm̄ si visio est sentire per visum ⁊ videre colorem. ⁊ homo non videt illud qd hz colorem nisi quādo videt aliqd. Cōtinget vt illud qd videt primo habeat etiam colorem.

137 ¶ D. sed iste sermo hz questionē. s. ponere q̄ per eandem virtutē comprehēdimus colorem: ⁊ cōprehendim⁹ nos comprehēdere colorem: qm̄ si visio est sentire per visum: ⁊ visus comprehēdit colorem: ⁊ hō non videt ipsum videre colorem nisi qm̄ videt aliquid: continget vt illud qd primo videt qm̄ iudicat ipsum videre habeat etiā colorē. Et intendebat per hoc q̄ si necesse est vt oē cōprehēsibile a visu fit coloratū: ⁊ visus cōprehēdit cōprehēsionē coloris: ergo cōtingit ex hoc vt ipsa cōprehēsio sit colorata: qd est impossibile.

¶ Manifestū est igitur qm̄ nō est vnum visu sentire. Et nāq cū nō videm⁹ visu discernim⁹: ⁊ tenebras ⁊ lumē: sed nō sil'r. Ampli⁹ aūt ⁊ vides tanq̄ coloratū est. Sensitiuum. n. susceptiuū est sensibilis sine mā vnūqd q̄. Cū abeūtib⁹ sensibilib⁹ insunt sensus: ⁊ phātasie qbus sentiunt. Sensibilis aūt actus ⁊ sensus idem est vnus. Esse aūt ipsoꝝ nō idē. Dico aūt vt sonus ꝑm actū: ⁊ auditus ꝑm actū. Est. n. auditū hītia nō audire: ⁊ hūs sonū nō semp sonat. Cum autē operet pol'e audire: ⁊ sonet pol'e sonare. Tunc ꝑm actum auditus simul fit: ⁊ ꝑm actum sonus. Quorum dicet vtq̄ aliquis hoc quidē esse auditionem: hoc vero sonationem.

¶ Dicamus igitur q̄ manifestum est q̄ sentire per visum nō est vnum. Iudicamus enim per visum nos non videndo obscuritatem ⁊ lucem: sed non eodem modo. Et etiam q̄ videns est quasi coloratum. Sentiens enim recipit sensibile extra materiā quodlibet quidlibet. Et ideo cum fuerint sensibilia abstracta erunt sensus ⁊ imaginatōes exītes. Et actio sensibilis ⁊ sensus eadē est: inesse aūt nō sunt eadē in eis. U. g. sonus q est in actu: ⁊ auditus q est in actu. Pol'e est. n. vt aliqd habeat auditū ꝯ nō audiat: ⁊ vt aliqd habeat sonū sed nō semp sonet: quousq̄ fecerit illud qd est in sua potentia vt au-

diat: ⁊ sonauerit illud qd est in potentia sua vt sonet. Tunc erūt insimul audit⁹ ⁊ sonus: ⁊ potest aliqs dicere q̄ primū istoꝝ est audire: ⁊ scōm est sonare.

¶ Cum dedit sermonē dubitatiuū: incepit dissoluere eū: ⁊ d. Dicamus igit q̄ manifestū est q̄ sentire ꝛc. i. Dicam⁹ igit q̄ manifestū ē 138
q̄ sentire p visum nō est eiusdē intentiōis: ita q̄ p̄sequit ex eo vt oē cōprehēsibile a visu fit coloratū. D. d. iudicam⁹. n. p visum ꝛc. i. ⁊ signū eius est q̄ nos iudicamus per visum nō videndo coloratū: cū iudicamus obscuritatē esse obscuritatem: ⁊ lucem esse lucem: sed neutrum habet colorem. Sed non eodem modo iudicamus per visum obscuritatē ⁊ lucem. Iudicamus enim lucē p se: ⁊ obscuritatē q: est priuatio lucis. Et cū dedit hunc modū dissolutiōis dedit sēbaz dissolonem qōni dicēti q̄ visio dz eē colorata si virt⁹ visibilis cōprehēdit visionem: ⁊ dixit: ⁊ et vides est quasi coloratū ꝛc. i. ⁊ et possum⁹ cōcedere visionē esse colorē. Videns. n. qm̄ cōprehēdit colorē efficit quasi coloratū quoquo mō. Et cā in hoc est: q: sentiēs recipit sensibile ⁊ āssimilatur ei visus: itaq̄ recipit colorē quē recipit corp⁹ ex alam: sz differunt in hoc q̄ receptio sentiētis est nō mālis: ⁊ receptio corpis ex alam est mālis. D. d. ⁊ q̄libet qlz. i. sentiēs. n. recipit sensibile non māliter: quilz sensuū qlibet sensibiliū. Et q: sensus recipiūt sensibilia quoquo mō: nūr et de eis quoquo mō. D. d. ⁊ iō cū fuerint sensibilia abstracta ꝛc. i. ⁊ q: sensus recipiūt sensibilia ex mām: iō qm̄ sensibilia fuerint abstracta a mā efficiunt in sensibilib⁹ sensus ⁊ imaginationes nō colores sensibiles: neq̄ sapores: neq̄ alie qualitatū sensibilium q̄ sunt ex alaz in mā. D. d. ⁊ actio sensibilis ⁊ sensus ꝛc. i. ⁊ actio sensibilis extra alam in mouēdo sentiēs: ⁊ actio sensus qui est in sentiente. s. qualitas qua sentiens qualitat in mouēdo et virtutē visiōis est eadem actio: ꝯz modus esse sensibilis extra alam differat a mō sui esse in sentiente. U. g. q̄ sonus qui est in actu extra animā ita mouet instrm̄ auditus: sicut auditus qui est in actu mouet virtutē auditus: ⁊ similr dispositio coloris in mouendo videntē est sicut dispō qualitatis que prouenit in vidente a colore in mouēdo virtutē visibilem. D. d. possibile est enim vt aliquis habeat medium ꝛc. i. ⁊ hoc fuit ita q̄ possibile est vt aliquis habeat auditū in potentia sicut hz sonum in potentia: ⁊ vt habeat sonū in actu sicut hz auditū in actu. Et cū habuerit auditū in actu hēbit cōprehēsionē audit⁹ in actu. i. cōprehensionem qd audit: ⁊ dixit: possibile est enim dicere q̄ aliquis hz auditū ⁊ hz sonū: ꝯz non semp sonet pp hoc q: sunt sicut in potentia.

¶ Si igitur est motus ⁊ actio ⁊ passio in eo quod agitur: necesse est ⁊ sonum ⁊ auditum qui ꝑm actum in eo qd est ꝑm potentiaz esse. Actiui. n. ⁊ motiui actu in patiente fit: vnde non necesse est mouens moueri. Sonatiui quidez igitur actus aut sonus aut sonatio est. Auditiui autem aut auditus aut auditio est. Dupliciter enim auditus: ⁊ dupliciter sonus.

¶ Et si actio ⁊ passio ⁊ mot⁹ sint in passiuo: necesse est vt sonus ⁊ audit⁹ q̄ sunt in actu sint in eo: qd̄ est in potē tia. Actio enim agentis ⁊ mouentis sunt in patiēte: ⁊ pp hoc nō est necesse vt moueat qd̄ mouet: ⁊ actio sonātis: aut est sonus: aut sonare. Et actio audiētis: aut est auditus: aut est audire. Auditus enīz est duobus modis: ⁊ sonus est duobus modis.

139 ¶ Cum posuit q̄ actio senticntis ⁊ sensibilis est eadē: ly differāt in eē incepit declarare hoc ex rebus vlibus predictis. ¶ Et. d. ⁊ si actio ⁊ motus ⁊c. i. ⁊ si necesse est vt ois actio que ꝓuenit ab agente ⁊ ois motus qui ꝓuenit a mouēte nō inueniant nisi in re patiēte ⁊ moraz sensus aūt patiunt a sensibilib⁹: ⁊ sensibilia agunt in eos necesse est vt actio sensibilis fit in ipso sentiente: qd̄ est in potētia sensibile. Sonus itaq̄ ⁊ audit⁹ qui sunt in actu sunt in eo qd̄ est in potētia sonās s. percussuz: ⁊ qd̄ est in potētia audiens. s. sensus audiēs. ¶ D. d. ideo nō est necesse vt moueat qd̄ mouet. i. ⁊ q: motus est in patiente nō in agente nō est necesse vt oē agens fit patiēs vt declaratū est I sermonibus vlibus: iduxit oē hoc ad declarādū q̄ sensus mouēt virtutes sicut sensibilia que sunt extra alam mouēt sensus. ¶ D. d. sonus eiz est duob⁹ modis ⁊c. i. ⁊ fuit necesse q̄ ita esset de sono sicut de auditu. s. q̄ eodē mō mouētur ⁊ q̄ actio fit in recipiēte nō in agēte: pp hoc q̄ vtrūq̄ inuenit duob⁹ modis: mō in potētia ⁊ mō in actu.

¶ Qadē aūt ro in alijs sensib⁹ ⁊ sensibilib⁹ est. Sicut. n. actio ⁊ passio in patiente: sed nō in agente: sic sensibilis actus ⁊ sensitiui in sensitiuo est. Sed in qbusdam quidē ⁊ nominatū est vt auditio ⁊ sonatio. In quibusdā aūt nō nominatū est alter. Visio. n. dicit visus act⁹. Que vero est coloris innominatum est: ⁊ gustatiui gustus est: humoris aūt nō nominatū est.

¶ Et iste idez sermo est de alijs sensibus ⁊ alijs sensibilibus. Quēadmodū. n. actio ⁊ passio sunt in patiēte: nō in agēte: ita actio sensuū ⁊ sensibiliū sunt in sentiēte. Sz in qbusdā hūt noia vt sonare ⁊ audire. In quibusdam aūt alterū nō hz nomē. Actio enim visus dr visio. Actio autem coloris non hz nomen in lingua greca.

140 ¶ Et iste idem sermo quē dixim⁹ in sono ⁊ auditu. s. q̄ actio eoz est in patiēte est de alijs sensibilib⁹. ¶ D. iterauit ꝓnez: a qua incepit hanc declarationē: ⁊ dixit: quēadmodum. n. actio ⁊ passio ⁊c. i. ⁊ cā in hoc est. qm̄ sicut passio ⁊ actio sunt in patiēte nō in agente: ita actio sensuū ⁊ sensibiliū sunt in ꝓmo sentiēte: cū sensibilia sint virtutes agētes: sensus aūt agētes ⁊ patiētes: ꝓmū aūt sentiēs est patiēs

tm: ⁊ q: hoc lātet. s. sensibilia eē virtutes agētes: ⁊ sensus eē patientes pp noiationē. Plura. n. sensibilia carēt noibus fm q̄ sunt agentia. ⁊ noia pluriū eoz passiua sunt in figura nominū virtutū agētiuz ⁊ dixit: sed in qbusdā hūt noia ⁊c. i. ly in qbusdā sensib⁹ ꝓponebant noia actioni ipsi⁹ sensibilis ⁊ passioni vtriusq̄ sentiētis. U. g. sonare ⁊ audire. Sonare. n. est actio soni. audire aūt est passio auditus sentientis: ⁊ in qbusdā alterū eoz caret noie. U. g. in visu. Passio. n. visus hz nomē: ⁊ est videre: ly fit in figura nois agentis. Actio. n. sui sensibilis qd̄ est color caret noie in greca lingua. Et dico q̄ in arabica actiones habituū sensuū ꝓuenētiuz in eis a sensibilib⁹ in ꝓmas virtutes sentiēs nō vidēnt hre noia in aliquo idiomate cū hoc nouiat a vulgo. Nō. n. cōprehēdunt a sensu in primo aspectu.

¶ Qm̄ aūt vnus est quidez actus sensibilis ⁊ sensitiui. Esse aūt alteruz est. Necesse est simul ⁊ corrūpi ⁊ saluari sicut dictū est: auditū ⁊ sonuz. Et sapor ē igit: ⁊ gustū: ⁊ alia sil⁹. Dicta aūt fm potentiā nō necesse est.

¶ Et q: actio sensibilis ⁊ sentiētis est eadē: sed differūt in eē: necesse est vt insimul corrūpant ⁊ insimul saluent auditus qui dr hoc mō: ⁊ son⁹: ⁊ sil⁹ sapor: gust⁹: ⁊ alia. In eis aūt que dicunt in potētia nō est necesse.

¶ Et q: actio sensibilis eadez est cū actiōe sentiētis. s. q̄ habit⁹ q ab eo ꝓuenit in sentiēte est idem cū habitu quo sensibile agit in vtroq̄ sentiente in eēntia ⁊ forma: ly differāt in subiecto: necesse est vt corruptio duoz habituū fit insil: ⁊ saluatio insil. s. habit⁹ p quez sensibile est mouēs in actu postq̄ fuit in potētia: ⁊ habit⁹ per quez sentiēs est sentiens in actu postq̄ fuit in potētia. ¶ D. d. Audit⁹ qui dr fm hūc modū ⁊ son⁹ ⁊c. i. ⁊ hoc sequit in sono qui dr fm hunc modū ⁊ est sonus in actu: ⁊ sil⁹ cōtingit in sapore qui est in actu: ⁊ in gustu q̄ est in actu: ⁊ in oībus sensib⁹. In sensibili aūt qd̄ est in potētia: ⁊ in sentiēte qui est in potētia nō sequit. s. q̄ cū alterū eoz corrūpit: q̄ reliquū corrūpatur. aut qn̄ vnum fuerit: vt sit reliquum. 141

¶ Sed priores phi hoc nō bene dicebāt nihil opinantes neq̄ albuz: neq̄ nigruz sine visu esse: neq̄ saporez sine gustu. Siquidem. n. dicebāt recte: sic aūt nō recte: dupliciter. n. dicto sensu ⁊ sensibili. His quidē fm potētiam. Illis vero fm actuz. De his quidē accidit qd̄ dictum est. Sed in alteris nō accidit. Sed illi simpliciter dicebāt de dictis nō simpliciter.

¶ Sed antiqui naturales nō bene dixerūt in hoc: cum existimauerūt q̄ nihil ē albū: aut nigrū ab sq̄ visu: neq̄ sapor absq̄ gustu. Hoc. n. vno mō est verū: ⁊ alio mō nō

verũ. Qm̃ q: sensus ⁊ sensibile dicunt duob⁹ modis: sit potẽtia/⁊ in actu. Illud qd̃ fuit dictũ sequit in istis. In illis autem non. Sed illi dixerunt simpliciter q̃ nõ dicitur simpliciter.

142 ¶ Sed antiqui nãles nõ recte dixerũt in hac intẽtione. Bicebãt. n. q̃ nullus est color sine visu: neq; sapor sine gustu: ⁊ hoc dixerũt absolute. i. q̃ oplati fuerũt q̃ sensibile ⁊ sentiẽs sunt relativa simplr: ⁊ cũ alter ꝯ fuerit: reliquũ erit: ⁊ cũ alter ꝯ corũpit: reliquũ corũpet. B. d. hoc ẽ verũ vno modo ⁊c. i. ⁊ hoc qd̃ antiqui dixerunt est vno mõ verum ⁊ alio modo nõ verũ. Sed sermo antiquorũ sequitur in eis q̃ sunt in actu. Sensus aũt ⁊ sensibile q̃q; dicunt in potentia: ⁊ q̃q; in actu. In eis aũt que sunt in potẽtia nõ sequit. s. vt esse eor ⁊ corruptio sit semp̃ infimal. Sed error antiquor fuit in hoc q̃ locuti fuerũt absolute in eo qd̃ indiget determinatione.

¶ Si aũt simphonia vox q̃dã est. Vox aũt ⁊ audit⁹ est sicut vnũ: ⁊ est sicut nõ vnũ: aut idem. Proportio aũt est simphonia. Necesse est auditũ rõnez quãdã esse. ¶ Et pp̃ id corũpit vnũquodq; excellẽs graue ⁊ acutuz auditum: ⁊ in saporib⁹ gustũ: ⁊ in colorib⁹ visum fortiter fulgidum: ⁊ opacum: ⁊ in olfatu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarus: tanq̃ rõ quedã fit sensus. Vnde ⁊ delectabilia quidẽ sunt dum dicunt sincera ⁊ mixta entia ad rõnez: vt acutum: aut dulce: aut salitum. Delectabilia. n. tunc Oino aũt qd̃ mixtũ est: simphonia magis q̃z acutum ⁊ graue. Tact⁹ aũt calefactibile ẽ ⁊ frigorabile. Sed sensus rõ est. Excellẽtia aũt cõtristãt: aut corũpunt.

Propter qd̃ excellẽs sensibile corũpit sensũ.

¶ Si igit cõsonãtia est son⁹: ⁊ son⁹ ⁊ audit⁹ sunt quasi idẽ: ⁊ ꝓsonãtia est ꝓportio: necesse est ẽt vt audire sit aliqua ꝓportio: ⁊ iõ corũpit qlibet qñ auditus fuerit intẽsus. s. vt acut⁹: aut grauis. Et sil̃r in saporib⁹ corũpitur gustus: ⁊ in colorib⁹ corũpit visus a luce intẽsa: ⁊ obscuritate. Et in olfatu ab odore forti: ⁊ dulci: ⁊ amaro. Quia sensus est aliqua proportio: ⁊ pp̃ hoc acetosuz ⁊ dulce ⁊ salsuz qñ fuerint posita cũ simili eẽndo pura nõ admixta erũt delectabilia. Et vl̃r admixta sunt magis digna vt sint ꝓsonãtia q̃z acutũ: ⁊ graue. Et in tactu pole est vt calefiat ⁊ infrigidet. Et sensus est sil̃is ꝓportio: ⁊ cũ fuerint intensa nocebũt ⁊ corũpent.

¶ Duz posuit q̃ sensus q̃ est in actu est quoquo mõ relativus: ꝛcepit declarare hoc ⁊ dare ex eo cãs plurimũ accẽtiũ in sensu. ¶ Et dixit 143
si igit cõsonãtia est sonus ⁊c. i. si igit neumata vel nete ꝓsonãtia i auditu. i. admixta mixtione delectabili fuerit son⁹: ⁊ sonus i actu est auditus in actu: ⁊ cõsonãtia q̃ est in neumatib⁹ vel nete nõ est nisi proportio tpata iter extrema. s. inter sonũ graue ⁊ acutũ q̃ dicunt in respectu audit⁹: necẽ est vt illud tpamantũ existẽs inter eã: ⁊ est cõsonãtia: sit ipse auditus cũ ẽ audit⁹ in actu nõ est nisi in hac ꝓportione q̃ est in tẽperãtia. Et q: tẽperãs ⁊ tẽperatũ sunt relativa: ⁊ ẽ auditus in actu nãle est in sono tẽprato: ꝓtingit q̃ auditus ⁊ audibile erũt in caplo relationis. ¶ Et dixit q̃ necesse est vt auditus sit aliq̃ ꝓportio ⁊ nõ. d. ꝓportio simplr: q: existimat q̃ ista ꝓportio q̃ nis sit in caplo relationis: tñ est ꝓportio agẽs: ⁊ ꝓportiones in eo q̃ sunt ꝓportiones nõ sunt agẽtes. ꝯz i eo q̃ qlitates. Sensus a igit numerant in relatõe vno modo: ⁊ in qualitate alio mõ. ⁊ sic intelligitur. ¶ B. d. ⁊ ideo corũpit qdz ⁊c. i. ⁊ pp̃ hoc qd̃ diximus accidit vt qlz sensuum corũpat qñ ista ꝓportio trãsmutabit intẽse in exẽdo ad alterũ extremorũ. U. g. b corũptio auditus apud sonũ intẽsuz in acutate ⁊ graustate: ⁊ corũptio gustus apud saporẽ intẽsuzt ⁊ corũptio visus apud lucẽ intẽsaz: ⁊ obscuritatẽ intensaz: ⁊ corũptio olfatus apud odores intẽsos. ¶ Et cã in hoc est q̃ esse sensus naturalis est in ꝓportione tpata. Et cũ illa ꝓportio fuerit corũpta: corũpet sensus: cuz ista ꝓportio sit forma sensus: quẽadmodũ sanitas est in ꝓportiõe terminata inter. iiij. qualitates. Et cũ illa ꝓportio corũpta fuerit corũpet sanitas cũ forma sanitatis est in hac ꝓportione temperata. B. d. ⁊ ꝓpter hoc acetosum ⁊c. i. ⁊ q: sensus est alia intentio ⁊ alia ꝓportio: ideo acetosum ⁊ dulce ⁊ salsuz adiuncta ad suũ silẽ nõ admixta cũ aliquo erũt delectabilia: qm̃ cũ occurrẽt silibus essendo pura erunt delectabilia: tũc enim erũt magis abstracta a materia. ¶ B. d. ⁊ vl̃r admixta sunt ⁊c. i. ⁊ vl̃r admixta ex cõtrarijs que sunt in vnoquoq; sensuũ sunt magis digna ⁊ vt sint ꝓportio ipsis cõtrarijs. ¶ U. g. sonus qui est inter acutuz ⁊ graue magis dignus est vt sit ꝓportio q̃ acut⁹ ⁊ grauis. Et sil̃r est de tactu cũ calido ⁊ frigido: ⁊ humido: ⁊ sicco: ꝯz corpus tangens possit calefieri ⁊ infrigidari ecõtrario alijs sensibus: vt iam prediximus tẽperamẽtũ magis est dignum vt sit proportio q̃ extrema.

Proportiones in eo q̃ ꝓportiões nõ sũt agẽtes: ꝯz in eo q̃ qlitates ⁊c.

a Sẽsus numerant i relatiõe vno mõ: ⁊ i qualitate alio mõ. ex b pz potẽtias aie distigui realiter ab aia.

b Jdẽ. z. de aia. t. c. 7.

Tẽperamẽtuz magis dignũ ẽ vt sit ꝓportio q̃ extrema

¶ Vnusq̃q; quidẽ igit sensus subiecti sensibilis est q̃ est i sensitiuo: in quãtũ sensitiuũ: ⁊ discernit subiecti sensibilis drias. Vt albũ quidẽ ⁊ nigrũ visus: dulce vero ⁊ amarũ gustus. Sil̃r aũt se hz hoc ⁊ in alijs.

¶ Et vnusq̃q; sensuuz est rei sensibilis subiecte illi: ⁊ est existens in suo sentiẽte ꝓm qd̃ est sentiens: ⁊ iudicat drias sensibilis sibi subiecti. U. g. visus albũ ⁊ nigruz: ⁊ gustus dulce ⁊ amarum: ⁊ sic de alijs.

¶ Cum incepit pscrutari de virtute qua sentim⁹ nos sentire: vtrũ sit eadem cum virtute propria vnicuq; sensui: an alia: dedit in primo 144

fermonē ex quo sequit eā esse vnā: ⁊ post aliū ex quo cōsequit eas esse plures. Deinde sermonē cōcludentē eam esse vnā ⁊ dissolutionēz ex qua exiuit ad declarandū ꝙ sensus ⁊ sensibile sunt vnū in actu non diuersa: ppter qd cōtingeret vt illud qd iudicaret super ipm sensum esset aliud ab eo qd iudicaret super ipsum sensibile. Et cuz hoc fecit: reuersus est postea ad illaz eandem perscrutationē. ¶ Et. d. ⁊ vnusquisqz sensuū ⁊c. i. manifestū ē per se ꝙ vnusquisqz sensuū iudicat suū subiectum ppriū qd est ei fm ꝙ est illud sentiens: ⁊ iudicat cuz hoc differentias ppias que sunt in illo subiecto ppio. ¶ Ver. g. qz visus iudicat colorē qui est ppriū subiectū ei qd est fm ꝙ est visus: ⁊ iudicat differētias cōtrarias existentes in eo. U. g. album ⁊ nigrū: ⁊ media: ⁊ sic auditus iudicat sonum qui est suum subiectū ⁊ graue: ⁊ leue: ⁊ media que sunt differentie soni.

Hic Lōmē. sumit ibz p obo. Jd. 6. c. 136. ⁊ l. 2. de gia. t. c. 7. Jdē. 3. de ala. cō. 5. in dissolutiōe pri'e qōnis.

¶ Qm aūt ⁊ albū ⁊ dulce ⁊ vnūqdqz sensibiliū ad vnū qdqz cōparādo discernimus: ⁊ sentimus qz differūt. Necesse est igit sensu. Sensibilia enim sunt.

¶ Et qz iudicamus ēt albū ⁊ dulce ⁊ vnūqdqz sensibiliū ꝓparādo ea adinuicē. Per qd igit sentimus eē diuersa: necesse ē qdē vt illd fit p sensum. Em sunt ēt sensibilia.

145 ¶ Et cum sensus cōprehendit dñias cōtrarias que sunt in subiectis ppriis vnicuiqz sensui: per quā igitur virtutez iudicamus istas esse diuersas: cum fecerimus cōparationē inter eas adinuicez. Apparet quidē ꝙ cōsequit ex hoc sermone illud qd a pncipio dictuz est: ⁊ est ꝙ virtus qua visus iudicat albuz esse aliud a dulci: est alia a virtute visus: quēadmodū virtus que iudicat ipsuz videre vr alia a virtute vlsibili. Differētia em inter sensibilia est sensibilis.

Bīia inter sensibilia ē sensibilis.

¶ Quare ⁊ manifestū qm caro nō est vltimū sensitiuū. Necesse. n. eēt tangēs ipsum discernēs discernere: neqz vtiqz separatis cōtingit discernere ꝙ alterz fit dulce ab albo. Sed opz vno quodā vtraqz manifesta eē. Sic. n. ⁊ si hoc qdē ego: illud vero tu sentis: manifestuz vtiqz erit: qm altera adinuicem sunt. Opz aūt vnum dicere qm alteruz: alterū em dulce ab albo. Dicit ergo idem. Quare sicut dicit: ita ille intelligit ⁊ sentit. qd qdez igit non possibile separatis iudicare separata palā. Q: aūt neqz in separato tpe hinc habitū est. Sicut em idē dicit ꝙ alterū bonū ⁊ malū: sic ⁊ qn alterū dicit. Qm em alterum nunc ⁊ alterū: non fm accidēs ipsum quādo. Dico aūt puta nūc dico qm alterū. nō tn qm nunc alteruz. Sz sic dicit ⁊ nūc: ⁊ qm nunc. Simul ergo. Quare inseparabile ⁊ in inseparabili tempore.

Ex hoc tex. elicit ppō famosa: ꝙ ponēs dñia ter aliqua duo cōgscit vtrūqz sub ppa rōne.

¶ Dicamus igit ꝙ manifestū est ꝙ caro non vltimuz sentiēs. Cōtingeret. n. cū tangeret ꝙ iudicaret: sz ipsoꝛe est vt iudicās iudicet dulce eē aliō ab albo per duo diuersa. Sed necesse est vt sint ambo eiusdem per duo instra. ⁊ nisi hoc eēt: esset poꝛe qn ergo sentire hoc: ⁊ tu illud: ꝙ ego intelligerē ea eē diuersa. Sz necesse est vt vnus dicat hoc eē aliud ab hoc. ⁊ dulce aliud ab albo. dicens igit est idē. Quapp necesse est vt sicut dicimus sic agamus ⁊ sentiamus. Qm aūt impossibile est iudicare diuersa ⁊ per diuersa manifestū est. Qm vero hoc nō fit in tpe diuerso: ex hoc declarabit. Quēadmoduz idē dicit bonū esse aliud a malo. Sic cuz dixerit in aliquo esse aliud: in illo em instanti dicit in alio etiā: ⁊ nō accidētaliter. s. cum dico nūc esse aliud: non qz nunc est aliud: sz dico sic instās: ⁊ qd est instans. A quo igit erit nō erit diuisibile: ⁊ in tempoze indiuisibili.

Caro nō ē vltimū sentiens.

146 ¶ Dicamus igit ꝙ manifestū est hoc qd dico ꝙ vltimū sentiēs in tactu nō est in carne: neqz in visu in oculo: qm si vltimuz sentiēs eēt in oculo: aut in lingua ī gustu: tūc necesse eēt cū iudicaremus dulce eē aliud ab albo: iudicare p duo diuersa. Illud em qd cōprehēdit dulce fm hāc positionē: aliō est ab eo qd cōprehēdit colorē albū. Illud enim est in oculo: ⁊ hoc in carne: aut sibi simili. Sz caro ī tactu nō est sicut oculus in visu. ¶ D. declarauit hoc ipsoꝛe esse: ⁊ dixit: sz necesse est vt ambo sint eiusdē ⁊c. i. sz neēe est vt sint cōprehēsa ab eodez: ⁊ p duo instra: ⁊ nisi hoc eēt: manifestū est ꝙ nō poterit iudicare hoc eē aliud ab hoc. Si em esset poꝛe iudicare hoc duo eē diuersa p duas virtutes diuersas: quarū vtraqz singulr cōprehendit alterum duoꝝ illorum: tūc necesse esset qn ego sentirē hoc esse dulce: ⁊ tu illud esse album: ⁊ ego nō sensi qd tu sensisti: neqz tu qd ego: vt ego cōprehenderē meum sensibile/ aliud a tuo: sz non sentiā tuū: ⁊ vt tu cōprehēderes tuum: aliud a meo. ⁊ hoc est manifeste impoꝛe. D. d. sz necesse est vt vnus dicat hoc esse aliud ab hoc: ⁊ qd dulce est aliud ab albo ⁊c. i. sz quēadmodū necesse est vt idē hō dicat hoc eē aliud ab hoc. s. neēe est vt virtus qua iudicat dulce esse aliud ab albo sit eadē virtus. Jta em est in hoc de indiuiduis sicut de mēbris sensus: cū sint etiaz plura in numero: ⁊ hoc intēdebat cū dixit: quapp neēe est: sicut dicimus sic agamus ⁊ sentiamus. i. quapp neēe est vt sicut ille ꝙ dicit hoc eē aliō ab hoc est idem homo: sic illud qd sentit ⁊ intelligit hoc eē aliud ab hoc est eadē virtus. ¶ D. d. qm aūt impoꝛe est ⁊c. i. manifestuz est igit ex hoc sermone ꝙ nō iudicamus diuersa esse sensibilia per diuersas virtutes: qm aūt ista cōprehēsio cū hoc qd est vnius virtutis dz eē etiā in eodē instāti: manifestū est qm quēadmodū vnus homo dicit bonum eē aliud a malo: sic cuz dixerit in altero duoꝝ eē aliō in aliquo

instãti: manifestũ est q̃ in instãti in quo dicim' q̃ alterũ eorũ est aliud in illo eodẽ dicit in altero eẽ aliud: cũ aliętas sit aliqua relatio: ꝛ relatiua insimul existũt in actu. ¶ B.d. ꝛ nõ accidentaliter ꝛc. i. ꝛ non intelligo p instãs hoc instãs qõ dr accidẽtalr in eo qõ illud est diuisibile: sicut instãs in quo dicimus rõne extrinseca eẽ aliud. Instãs cuꝫ fuerit cõprehẽsuꝫ rõne intrinseca eẽ aliud. Instãs. n. ꝛ quo dr ipm eẽ aliud est aliõ ab instãti in q̃ cõprehẽdit ipm eẽ aliõ: ꝛ hoc intẽdebat cũ dixit nõ q: instãs est aliud. i. nõ q: instãs ꝛ quo dicr eẽ aliõ est instãs in quo cõprehendit ipm esse aliud. Sꝫ diximus hoc instãs est aliud: ꝛ qõ nũc est aliud: ꝛ illud instãs est aliud ab instanti cõprehensionis. B.d. a quo igit erit. i. a quo igit erit hoc iudiciuꝫ. dico erit a ꝛ virtute indiuisibili ꝛ vna: ꝛ in tpe indiuisibili ꝛ vno.

Aliętas est aliq̃ relatio

Dicvr velle Auer. istãs eẽ indiuisibile.

¶ At vero impossibile est simul ꝑm ꝗtios motus mouerī idem: aut indiuisibile ꝛ indiuisibili tpe. Si cũ dulce sit mouet sensum: aut intellectũ. Amarũ aũt ꝗtie. Et albũ aliter. Ergo simul quidẽ ꝛ numero indiuisibile ꝛ inseparabile qõ iudicat. scõm esse aũt separatum. Est igit quodãmodo q̃ diuisibile diuisa sentit: est aũt qõ indiuisibile. Scõm esse quidem enim diuisibile: loco autẽ ꝛ numero indiuisibile.

¶ Sed impossibile est vt idẽ moueat motibus ꝗtijs insimul ꝑm q̃ est indiuisibile in tpe indiuisibili. Hoc enim si fuerit dulce mouebit sensum: aut intellm aliquo modo motus. Amarũ aũt ꝗtio. Albũ vero alio mõ. Utrũ igit est possibile vt iudicãs ea insimul est numero indiuisibile: ꝛ in eẽ diuisibile: ita q̃ alio mõ a mõ diuisionis sentit diuisibilia: ꝛ alio modo. s. id indiuisibile. Qm̃ ꝑm eẽ est diuisibile: ꝛ ꝑm locũ ꝛ numerũ est indiuisibile.

147 ¶ Cum ꝛclarauit q̃ vtiũq̃ sentiens in oibus sensibus dꝫ esse eadẽ virtus. incepit querere modũ ꝑm quem põt esse eadẽ virtus: ꝛ iudicare oia cõtraria in eodem tpe. ¶ Et. d. sed impossibile est vt idẽ moueatur ꝛc. i. sed impossibile est ponere vt idem recipiat contraria in eodꝫ instanti ꝑm q̃ est idem ꝛ indiuisibile. B.d. hoc cũ si fuerit dulce ꝛc. U.g. q̃ si fuerit hoc dulce mouebit sentiens primũ aliquo genere motus: ꝛ cũ fuerit amarum mouebit ipsuꝫ ecõtrario. ꝛ similiter ꝛc albo ꝛ nigro. Cum igitur sensus iudicauerit hoc eẽ aliud ab hoc: hoc enim dulce: ꝛ illud amaruꝫ essendo eadem virtus ꝛ indiuisibilis: tũc patietur a contrarijs insimul: ꝑm q̃ est vnuꝫ ꝛ indiuisibile: quod est impossibile. ¶ B.d. vtrũ igit est possibile vt iudicans ꝛc. i. an igitur possibile est vt ista virtus iudicans contraria simul sit eadem subiecto ꝛ indiuisibilis: sed per intentiones quas recipit est diuisibilis: ita q̃ per hoc dissoluetur quęstio sic. Quoniam ista virtus inquantũ est diuisibilis cõprehendit res numeratas diuisibiles: ꝛ inquantum

est eadem iudicat ea vnico iudicio. B.d. est enim ꝑm esse diuisibile: sed ꝑm locum ꝛ numerũ indiuisibile. i. forte iudicans diuersa ꝛ contraria est ꝑm essentiam ꝛ formam diuisibile: sed ꝑm subiectum hoc est ꝑm materiam est indiuisibile: vt dicimus ꝛc pomo qõ est indiuisibile subiecto: ꝛ diuisibile ꝑm essentiam diuersam in eo: ꝑm q̃ habet colorem: ꝛ odorem: ꝛ saporem.

Judicãs diuersa ꝛ cõtraria ẽ ꝑm eẽntiã ꝛ formã diuisibile: sꝫ ꝗ sbm ꝛ mãꝫ ẽ idiuisibile. ex q̃ ptꝫ idẽ ꝗ sbꝫ posse eẽ pla dissone ꝑsike. 5. ph. 47. Idẽꝫ p̃ ph. 25. ꝛ. 6. ph. 24. ꝛ. 4 ph. 106. de pũto ꝛ istãti. Idẽ hic i cõ. seq.

¶ Aut non possibile. Potẽtia quidẽ eẽ idẽ ꝛ indiuisible ꝗtia. Scõm esse aũt nõ. Sꝫ in operari diuisibile. Et impossibile est albũ ꝛ nigrũ eẽ simul: quare neq̃ spẽs pati ipsoꝝ: sed hmõi est sensus ꝛ intelligentia.

¶ Dicamus igit q̃ hoc est impossibile. Est enim idẽꝫ indiuisibile duo cõtraria potẽtia: esse aũt non: sed actu est diuisibile. Et impossibile est vt insimul sit album ꝛ nigrum. Quapropter necesse est vt neq̃ formas recipiat si sentire ꝛ intelligere sint talia.

148 Nõ est possibile vt idem sit indiuisibile sbto ꝛ recipiẽs cõtraria ista: nisi i potẽtia nõ i actu. phoe viõ. 10. metaꝛ. 13.

¶ Cũ posuit illũ modũ ad dissoluendũ predictã q̃onem reuersus est modo ad narrandũ q̃ nõ sufficit in dissolutiõe ꝛ. d. Dicamus igit q̃ hoc est impossibile ꝛc. i. dicamus igit q̃ hoc est ipossibile. s. vt ista virtus sit vnica in subiecto: ꝛ plures ꝑm essentias ꝛ formas. Non cũ est possibile vt idem sit indiuisibile subiecto ꝛ recipiens cõtraria insimul nisi in potentia: non in actu ꝛ esse. ¶ Verbi gꝛa. q̃ idem corpus possibile est dici esse calidum ꝛ frigidum insimul potentia: actu autem non nisi ꝑm q̃ est diuisibile. s. qꝛ quedã pars eius est calida ꝛ quedã frigida. Et hoc intẽdebat cum dixit. sed est actu diuisibile ꝛc. ¶ Et cum ꝛclarauit hoc. d. quapropter necesse est vt neq̃ formas eorũ recipiat ꝛc. i. quapropter necesse est vt ista virtus non recipiat formas sensibiliũ cõtrarias si ista virtus eadẽꝫ sensitiua est talis. s. vnica in subiecto ꝛ plures in eẽntia: ꝛ. d. ꝛ intelligere: qꝛ intelligere ĩ hac intẽtione: simile est ad sentire. s. qꝛ in vtroq̃ est virtus recipiens ꝛ iudicat cõtraria insimul. vt ꝛclarabimus in vtute rõnali. ¶ Et intẽdit per oia hꝛc ꝛclarare: ꝛ hꝛc virtus non est eadẽ ꝑm q̃ est in potentia: sicut est prima materia: sed est vnica in intellectu ꝛ inesse in actu: ꝛ multa ꝑm instãtia: vt post ꝛclarabimus.

Bocumẽtũ

¶ Sꝫ sicut qõ vocãt quidã punctũ: aut vnũ: aut duo: sic ꝛ indiuisibile: sic aũt ꝛ diuisibile. Scõm q̃ quidem igit indiuisibile vnũ discernẽs est ꝛ sit. Scõm vero q̃ diuisibile bis vtit eodẽ signo sit. Inquãtũ qdẽ igit p̃ duob' vtit tertio duo iudicat ꝛ sepata sunt vt i separato. Inquãtuꝫ vero vnũ vno ꝛ sit. De p̃ncipio qdẽ igit ꝑm q̃ dicimus sensitiuũ eẽ aĩal sit determinatũ hoc modo.

¶ Sed illud qõ dicit quibusdã pũctus vnius ꝑm q̃ est duo est diuisibile: ꝛ ꝑm q̃ est indiuisibile iudicans est

vnum: ⁊ ſm q̃ eſt diuiſibile vtitur eodem puncto bis. Scdz igitur q̃ vtitur extremo pro extremis duobus indicat duo: que ſunt diuerſa. Hoc igitur erit per diuiſibile: ⁊ ſm q̃ eſt vnū per vnum. Hoc modo igitur determinemus principiū quo dicimus animal eſſe ſentiēs.

149 Hinc ſumit q̃ res difficiles ad dicēdū meliꝰ exēplo manifeſtant. p hoc vide p phy. cō. 81. Et que ibi.

¶ Cū narrauit q̃ impoſſe eſt vt hec potētia ſit vna in ſubiecto ⁊ multa in virtutibus: incepit dare modum ſm quē eſt vna: ⁊ modum ſm quē eſt multa: ⁊ q̃ hoc difficile eſt ad dicendum: ⁊ eſt magis leue ad declarandum per exemplum: induxit ſermonē in via exempli. ¶ Et d. ſed illud qd dicit ⁊c̄. i. ſed iſta virtus eſt vna ⁊ multa: vt punctus qui eſt centrum circuli quando ab eo fuerint ducte multe linee a centro ad circūferentiam: ⁊ hoc intēdebat cum. d. pūctus vnius hoc eſt punctus qui continetur ab vna linea.

2 Quō punctus ſit diuiſibilis. vide. 6. phy. 24. ⁊. 4. phy. 106.

¶ D. d. ſm q̃ eſt duo eſt diuiſibile. i. ſm igit q̃ iſta virtus eſt duo ⁊ plures p ſenſus qui copulant cū ea: quēadmodū pūctꝰ eſt duo ⁊ plures p extrema linea: ⁊ exeuntiū ab ea eſt diuiſibile ad patiendū a ſenſibilibus diuerſis. ¶ D. d. ſm igit q̃ eſt indiuiſibile iudicās eſt vnuz ⁊c̄. i. ⁊ ſm q̃ iſta virtus eſt aliqō indiuiſibile. ſ. ſm q̃ eſt finis motuuz ſenſuum a ſenſibilibus: quēadmoduz punctus eſt indiuiſibile aliqō ſm q̃ eſt finis linearū exeuntiū ad ipm a circūferentia pōt iudicare diuerſa que copulant cum ea a ſenſibilibus.

3 ¶ Et cū declarauit modū ſm quē pōt intelligi q̃ iſta virtus eſt indiuiſibilis: ⁊ modū ſm quē pōt intelligi q̃ eſt diuiſibilis: incepit diſtinguere opus eius ſm q̃ eſt diuiſibilis: ⁊ eius opus ſm q̃ eſt indiuiſibilis. ¶ Et. d. ſm igit q̃ eſt diuiſibile vtitur ⁊c̄. i. ſm igit q̃ iſta virtus eſt diuiſibilis p ſenſus operat p iſtud vnum qd eſt de ipſa quaſi punctus duabus operationibus diuerſis inſimul. Et ſm q̃ vtit rebus que ſunt de ea quaſi extrema de lineis. ſ. ſenſibus inquantū habent hāc conſimilitudinem iudicat res diuerſas iudicijs diuerſis: ⁊ ſm q̃ eſt vna iudicat res diuerſas vnico iudicio.

4 ¶ Et quaſi opinatur q̃ virtus primi ſentientis melius eſt vt dicatur eſſe vna forma: ⁊ multa inſtrumētis copulatis cum ea per que tranſeunt motus ſenſibilium quouſqz copulentur cum ea: q̃ dicere ipſam eſſe vnam ſubiecto: ⁊ multa ſm formam que deſcribuntur in ea. Illud enim eſſe eſt dignius ei ſm q̃ eſt iudicans: iſtud autem ſm q̃ eſt recipiens: ſed tamen cum non ponimus illic eandem intentionē propter formam non poſſemus inuenire aliquid per qd iudicet diuerſa ēē diuerſa: iudiciuz enim dignius eſt attribui iſti potentie ſm q̃ eſt actꝰ q̃ ſm q̃ eſt potentia: quemadmodum motio eius paſſiua a ſenſibus dignior eſt q̃ attribui ſm q̃ eſt recipiens ſubiectum: eſt enim apud ipſum vt videtur recipiens ſm ſenſus ⁊ agens ſm iudiciuz. Recipere enim aliquid eſt aliud a iudicare illud. Et hec duo debent inueniri in aliquo duobus modis diuerſis. Et ideo videmus q̃ iſta virtus iudicat intentiones quas proprie recipit ⁊ earum priuationes: ⁊ ſimiliter eſt de virtute rationabili: ſed differūt in hoc q̃ iſta virtus eſt intentionum materialium: illa autem eſt intentio non mixta cum materia: vt poſt declarabitur.

Recipe aliqd aliud eſt a iudicare illud.

¶ Tractatus Decimuſtertius. Cap. 1.

Quoniam autē antiqui duabus differētijs diffiniunt: maxime animam motu qui ſm locum: ⁊ in eo qd eſt intelligere: ⁊ diſcernere: ⁊ ſentire. Cōſiderāduz eſt ſi quid interſit inter intelligere ⁊ ſentire. Videt aūt intelligere ⁊ ſapere tāq̃ qōdaz ſentire ēē. In vtriſqz.n. his aia iudicat aliqd: ⁊ cognoſcit eorz que ſunt. Et antiq ſapere ⁊ ſentire idē eſſe aiūt. ſicut Empe. dixit ad p̄ſens voluntas augeē in hoibus ⁊ in alio loco: vnde eis ſemp ſapere altera p̄ſtat. Idē autē his vult ⁊ id qd eſt Homeri. Talis enim intellectus eſt in terrenis hominibꝰ qualē deducit in die pater virorū deorūq̃.

¶ Et q̃ determinabāt aiaz his duabꝰ differētiis ppriet. ſ. moueri in loco: ⁊ itelligere: ⁊ iudicare: ⁊ ſentire: exiſtimādo q̃ intelligere quaſi eſt ſentire corpꝰ quoquo mō. Aia.n. in his duobꝰ modis efficit aliqd ⁊ cognoſcit ipſum: ⁊ antiq dicebāt q̃ intelligere idem eſt cū ſentire: vt Empe. cū cōſiliū in hoibus recipit ſm p̄ſens: ⁊ dixit in alio loco: pp hoc trāſmutat intellectus i eo ſemp: ⁊ hoc idē intēdebat Home. cū dixit q̃ ita eſt de intellectu. ſ. q̃ intelligere corporale eſt ſicut ſentire.

Quia antiqui cōueniunt in diffinīdo animā p duas dēias pprie. ſ. p motū localem: ⁊ per cognitionē: ⁊ cōprehēſionē que vident eſſe intelligere ⁊ ſentire. ¶ D. d. exiſtimādo q̃ intelligere ⁊c̄. i. ⁊ exiſtimabant q̃ intelligere eſt genus ſenſus: qui eſt aut corpꝰ: aut corporalis. Aia.n. in his duobꝰ iudicat res ⁊ cognoſcat eas: q̃: antiqui dicebant q̃ intelligere ⁊ ſentire ſunt eiuſdē virtutis: oporz nos p̄ſcrutari de hoc. ¶ D. d. vt Emp. ⁊c̄. i. vt dixit Emp. q̃ intellectus in hoibus iudicat rem preſentē ſenſibilē: ⁊ in alio loco dixit: q̃ ſenſus eſt idē cū intellectu: ⁊ ppter hoc intellectus ſemper trāſmutat in eis ſicut tranſmutatur ſenſus. ¶ Et intendit per tranſmutationem errorem qui accidit vtiq̃z virtuti aut obliuionem ⁊ alia accidentia in quibus exiſtimatur habere cōmunicationem: ⁊ hoc intendebat Homerus cum dixit: q̃ ſenſus ſimilis eſt intellectui.

150 Antiq cōueniūt in diffiniēdo animā p motū localē: ⁊ cognitionem. Idem p̄ de aia. 19. p̄ ⁊ aia. 16

¶ Omnes enim hi intelligere corporeum opinant ſicut ſentire: ⁊ ſentire ⁊ ſapere ſimile ſimili: ſicut i ſuperioribus rationibus determinauimus: ⁊ tū oportuit ſimul

ipsos de deceptiōe dicere. ¶ Magis ppriū enim est aīalibus: ⁊ plurimū tēpus in hoc perficit aīa. Unde necesse aut vt quidā dicūt oīa que videnť esse vera: aut dissimilis tactū deceptionē esse. Hoc.n. ĥriū ei qui sīle simili cognoscere. Vt aūt ⁊ deceptio ⁊ scia ĥriorū cadez esse.

¶ Et oēs isti existimabant ꝙ intelligere est corporale: sicut sentire. Et sentire ⁊ intelligere sunt a sīli ad sīle: vt prius determinauim⁹. Quāuis debebāt dicere cū hoc in errorē ēt. Hoc enim magis ppriū est aīalibus. Et mora aīe in eo est longo tpe. Et ideo necesse est vt sit sicut quidam dicunt ꝙ oīa que trāseunt p mentē sunt vera: aut error sit tangere. Et sīle cognoscitur per suū sīle. Et existimať ꝙ error in contrarijs sit idem.

151 ¶ Cū declarauit ꝙ opz post sermonē de virtute sensuū pscrutari de ōria inter hāc virtutē ⁊ virtutē intellēs. ¶ Dixit: ꝙ existimatū est intellectū eē corpalē sicut est sensus: ⁊ est qr multi antiquoz credebant ꝙ sentire ⁊ intelligere idē sunt. B. narrat nām ducentem eos ad hoc dicere ⁊ declarat quātū deficit eis in hoc: ⁊.d. oēs igit isti existimant ⁊c. i. isti igit hoīes existimabāt ꝙ intelligere ⁊ sentire vtrūq; corpus est: qr credebāt ꝙ sentire ⁊ intelligere fiunt pr sīle: ⁊ qr he due virtutes cōprehendūt corpus: necesse est vt sint corporee: vt pri⁹ determinauim⁹ de hoc in opinione antiquoz. ¶ B.d. quāuis debebāt dicere ⁊c. i. quāuis opz eos dicere cām errorīs ex hoc mō. Error enim magis inueniť in aīalib⁹ ⁊ aīa in maiori tpe inueniť ignorās ⁊ errans ꝙ scīens. ¶ B.d. ⁊ iō necesse est ⁊c. ⁊ pp hoc ꝙ dant cām in cognitione cōtingit eis aut cōcedere hoc qd dicūt sophiste ꝙ oīa transeūtia p mentē: ⁊ oīa imaginata sunt vera: aut dicere ꝙ verū est alaz tāgere sīle cū est corpus: ⁊ error: tāgere dissimile. Dissīle enim est ꝓtrariū falso: ⁊ error est cōtrariū vero. ¶ Et hoc qd dixit: manifestum est. s. ꝙ si aīa cōprehendit res p res exītes in ea sicut dicūt: cōtingit eis si dixerūt ea sīlez eē oīb⁹: qr in ea sunt oīa: vt fit error oīno: aut dicere eam esse cōpositā ex altero duorū ꝓtrarioz exītiū in reb⁹: ⁊ sic inueniet veritatē qñ cōprehēderit cōtrariū sīle: ⁊ errabit qñ cōprehēderit ꝓtrariū dissīle. ¶ B.d. impōle qd sequit ex hoc: ⁊.d. existimať ꝙ error in cōtrarijs est idē. i. sed cōtingit huic opinionī vt error fit in ppio cōtrario ex vna q̄q; rerū cōtrariarūt sed manifestū est ꝙ error pōt accidere in vtroq; cōtrario indifferēter: ⁊ ꝙ nō est ppri⁹ vni ꝓtrario tm.

¶ Qd quidē igit nō idē sit sapere ⁊ sentire manifestuz est. Hoc quidē enī oībus est: illud aūt in paucis aīalīū est. Sed neq; intelligere in quo est: ⁊ recte: ⁊ nō recte. Recte quidem prudētia ⁊ sciētia aut opinio vera. Non recte aūt cōtraria horum: neq; hoc est idē cum ipso sentire. Sensus quidē enim ppriorz semp verus est: ⁊ omnibus inest aīalibus. Intelligere aūt contingit ⁊ falso. Et nulli inest cui non ⁊ ratio.

Nutiq cre/ debāt senti re ⁊ intelli/ gere fieri p sīle. Idez p hui⁹.25.

¶ Dicam⁹.n. ꝙ sentire nō itelligere: ⁊ hoc manifestuz est. Hoc.n. existit in aīalib⁹ oībus: ⁊ hoc nō iueniť nisi ī paucis aīalib⁹. Neq; itelligere/ in quo existūt verū ⁊ nō verū ĥria istis/ est idē cū sentire. Sentire.n. res pprias semp est vez: ⁊ existit in oībus aīalib⁹. Distinguere aūt pōt falsari: ⁊ nō est in aliquo animali nisi existimet.

¶ Iste sermo pōt esse rñsio ad hāc pticulā a qua supius incepit cum idiget rñsiōe. i. ⁊.q. diceret: ⁊ qr antiq determinabāt aīaz p motuz ⁊ cōprehēsionē: ⁊ existimatū est ꝙ cōphēsio p itellectū ⁊ sensuz ē eadē cū vtraq; fit cognitio: ⁊ ēt multi antiquoz credebant hoc pp hoc qd opinabant ꝙ sīle cognoscit suū sīle: ⁊ qr hoc dicebāt dicamus nos ꝙ sentire nō est intelligere p intellectū. ¶ Et pōt itelligi ita ꝙ rñsio fit diminuta: ⁊ erit iste sermo pricipiū. ⁊.q.d. Et cū declaratū est ꝙ nēce est pscrutari de hac itētōe dicam⁹ ꝙ sentire nō est itelligere. ¶ B.d. ⁊ hoc manifestū est ⁊c. i. ⁊ hoc ꝙ intellectus ali⁹ a sensu est manifestū p se. Sensus.n. existit in oīb⁹ aīalibus: intellect⁹ aūt in paucis. s. in hoīe. ⁊.d. paucis pp qd plura aīalia cōicāt hoī in hac virtute: ⁊ qr hoc nō fuit manifestū in hoc loco accepit cōcessuz: ⁊ est ꝙ nō possum⁹ dicere ꝙ oīa aīalia intelligūt. Et cū he due virtutes sint in subiecto diuerse: nēce est vt sint diuerse in esse. Que.n. dīnt in sbto/ dīnt in esse. ¶ B.d. neq; intelligere in quo sunt ⁊c. i. neq; res intellecte in quibus est verū in maiori pte: ⁊ nō verū in maiori pte: ⁊ fm ꝙ sunt ꝓtraria fūt eadē cū cōtrarijs q̄ sunt in sensu. s. in quoz altero est verū in maiori pte: ⁊ ī altero error ī maiori pte. ¶ Sensus.n. semp dicit verū ī reb⁹ ppriis: ⁊ falsuz in vlibus: ītellect⁹ aūt ecōtrario: verū in vlibus: ⁊ falsum in ppriis. Et ēt sensus in reb⁹ ppriis magis durat fua veritas ꝙ intellect⁹ in reb⁹ vlibus: ⁊ iō dixit: semp: cū. d. sentire eniz ppria vez est semper: ⁊ dixit post: distinguere aūt pōt falsari.

152

Qd intelle ct⁹ fit alius a sensu ma/ nifestū est p se. Sēsus. n. existit ī om nib⁹ aīalib⁹ itellect⁹ vero ī paucis. Idē. 3. hui⁹ cō. p.

Sensus sp dicit verū ī reb⁹ ppriis ⁊ falsum in vlib⁹. intel/ lect⁹ aūt ecōtrario, vide p hoc. 1. de aīa. c. 63. ⁊ 134. ⁊. 161. Et sup lib. de sensu ⁊ sensa. ⁊ scho met. cō. p. ⁊ 4. met. c. 5. ō intellectus quō nō ōcipit circa ĥma ⁊ cōia.

¶ Phātasia.n. alteruz est a sensu ⁊ ab intellectu. Et hoc nō fit sine sensu: ⁊ sine hac nō ē opio. Qd aūt nō ē eadē phātasia ⁊ opio: manifestū est. Hec qdē.n. passio in nobis est cū volum⁹: ꝓculis.n. est facere sicut ⁊ ī recordatiuis positi: ⁊ id olū sunt facientes. Opinari aūt nō in nobis ē. Necesse eniz falsum: aut verum dicere.

¶ Imaginatio autez est aliud a sensu: ⁊ aliud a distinctione. Et hoc non fit sine sensu: ⁊ sine hoc non fit consiltum. Quoniaz autē non est cū intelligere ⁊ consiliari: idem manifestū est. Ista enim passio nobis est qñ vo/

luerimus. Possumus enim ponere in directo nostro:ũ oculo:ũ: sicut res deposite in cõseruatione: ⁊ fingere formas. Existimari aũt nõ est nobis. Necesse eniz est aut falsari: aut verari.

153 ¶ Cũ declarauit ꝙ distinctio nõ est nisi in hũtib⁹ rõnabstiratẽ: incepit declarare ꝙ distinctio q̃ in qbusdã aĩalib⁹ reputat̃ eẽ rõ: nõ est nisi distinctio q̃ fit ab imaginatiõe: ⁊ ꝙ imaginatio nõ est neqz sensus neqz intellꝰ. ¶ Et.d. imaginatio.n. aliud est a sensu ⁊c̃.i. distinguere non inuenit̃ nisi in hũtirõnẽ. Imaginari enim aliud est a sentire: ⁊ a distinguere p intellm: ⁊ imaginari nõ fit absqz sentire: ⁊ absqz imaginari nõ fit cõsiliari. ¶ Et q̃si inuit hic alietatẽ istaꝝ triũ virtutũ ꝗz prius ⁊ posterius in nã. Si.n. sensus fuerit non sequit̃ vt sit imaginatio: sed si imaginatio erit: sensus erit: ⁊ similiter si intellectus erit: erit imaginatio: ⁊ non econuerso.

Oppos. hꝫ Cõmẽ. 1. huius cõ. 10. vbi vi velle istas virtutes easdem esse.

2 ¶ B.d. Qm̃ aũt non est cũ intellectu ⁊ cõsilio: idẽ ⁊c̃.i. ⁊ iste sermo manifestus est. ¶ B.d. ista eniz passio est nobis ⁊c̃.i. imaginatio eẽ est voluntaria nobis. Cũ eẽ voluerimus imaginari res ꝓpositas in virtute conseruatiua quas prius sensimus/ poterimus facere: ⁊ hoc intẽdebat cũ.d. Possumus eẽ ponere ⁊c̃.i. possumus ẽt per hãc vĩrtutẽ a fingere formas imaginabiles: quarũ indiuidua nunq̃ sensimus: existimare aũt nõ est voluntariũ: ⁊ hoc intẽdebat cũ.d. necesse est eẽ aut verũ: aut falsuz.i. cõtingit eẽ nobis nẽcio: aut existimare verũ: aut falsuz: ⁊ nõ est sicut in imaginatione. Et ista est vna ratio/ num ex quib⁹ apparet imaginari aliud esse ab intelligere.

Contradictio h ⁊. s. cõ. 60. intelligim⁹ dum volumus: q̃ imaginari/ uai hoc ꝙ imagiamur dũ volum⁹ nõ distiguit ab ĩtellectu

¶ Ampli⁹ aũt cũ opinamur difficile aliqd: aut terribile statim cõpatimur. Sil̃r aũt est ⁊ si cõfidendum. Scõm phãtasiã aũt sil̃r nos habemus: sicut si essemus confidentes in pictura difficilia ⁊ cõfidentia. Sunt autẽ ⁊ ip sius acceptionis differẽtie scia: ⁊ opinio: ⁊ prudentia: ⁊ contraria horũ: de quorũ differẽtia altera fit ratio.

a Per virtutẽ imaginatiua possum⁹ fingere formas imaginabiles quarum indiuidua nunq̃ sensimus.

¶ Et cũ ẽt nos existimauerim⁹ aliqd valde timorosum: statim patiemur. Et sil̃r si existimauerimus aliqd audactiuũ p imaginationẽ: aut dispõ nr̃a erit sicut dispõ nr̃a si viderem⁹ res ĩ formis rerũ timorosaꝝ: aut audactiuarũ. Et dĩe ipsi⁹ ꝓsilij sunt scia: ⁊ existimatio: ⁊ intellꝰ: ⁊ ꝗria istis: ⁊ sermo de differentijs istoꝝ fiet in alio loco.

154 ¶ Hoc qd̃ dixit manifestũ est: ⁊ est alia ratiocinatio: ꝙ imaginatio est alia a cõsilio ⁊ existimatiõe: qm̃ cũ nos existimauerimus aliqd timorosum: futurum quoquo modo nos patimur passione ac si illud timorosum esset presens. Et sil̃r cũ nos existimauerimus aliqd audactiuum futurũ statim patiemur: sed non passione quali illo audactiuo existenti in presenti. Cũ aũt imaginati fuerimus illud timorosuz: statim patiemur quasi esset presens. Et intẽdit hic per cõsiliũ fidem.

¶ Et locus

¶ Et locus in quo pmisit loqui de istis differẽtijs: vĩ mihi esse liber de sensu ⁊ sensato. Illic eniz loquit̃ de reb⁹ particularib⁹ istaꝝ virtutum ⁊ in oĩbus accidẽtibus earũ postremis.

¶ De eo autez qd̃ est sentire: qm̃ alterũ est ab eo qd̃ est intelligere. Huius aũt: aliud phãtasia: aliud opinio esse vĩ. De phãtasia determinãtes sic: ⁊ de altero dicẽdũ ẽ. Si igit̃ phãtasia est ꝑm quã phãtasma aliqd nobis fieri dicim⁹. Et si non aliqd ꝑm metaphorã dicimus: vna quedã est potẽtia horũ: aut habitus ꝗz quẽ discernim⁹: aut verum: aut falsum dicimus. Hmõi aũt sunt sensus: opinio: scientia: ⁊ intellectus.

¶ Et qz intelligere aliud est a sentire. Et existimat̃ ꝙ intelligere aliud est imaginari: alid cõsiliari. Determinanduz est prius de imaginatiõe: deinde loquemur de alia intẽtiõe. ¶ Dicam⁹ igit̃ ꝙ si imaginatio est que fit: que dicit̃ imaginari nõ ꝑm similitudinẽ: est aliqua virtus istaꝝ virtutũ: aut dispõ per quã innuim⁹ ⁊ experimentamus: ⁊ dicimus veruz aut falsum. Et ex istis est sensus ⁊ existimatio: ⁊ scientia ⁊ intellectus.

¶ Cum cõpleuit sermonẽ de sensu: incepit post loqui de virtute imaginatiua. ¶ Et.d. Et qz intelligere ⁊c̃.i. ⁊ qz manifestũ est aut propẽ ꝙ intelligere est aliud a sentire. sed nõ est ita manifestũ ꝙ intelligere est aliud ab imaginatiõe: existimat̃ eniz ꝙ actionũ intellectus quedam est imaginari: quedã credere: ⁊ ꝙ nulla est dr̃ia inter imaginationem ⁊ intellectũ: quapp determinãduz est prius de virtute imaginatiõis. B. postea de virtute rõnali. ¶ B.d. Dicamus igit̃ ꝙ si est imaginatio ⁊c̃.i. dicam⁹ igit̃ ꝙ si est actio que fit in nobis que dr̃ imaginatio nõ ꝗz similitudinẽ: sic dr̃ sensus falsus multotiẽs nẽcẽ est vt fit: aut aliqua istaꝝ virtutũ cõprehẽsaꝝ distinctaꝝ. s. aut sensus: aut existimatio: aut scia: aut intellꝰ: aut virt⁹ alia ab istis vtutib⁹: ⁊ dispõ alia ab istis dispõnib⁹ p quã experimẽtam⁹ entia. i. eligim⁹ ea: ⁊ est vnũ eoꝝ p quẽ debem⁹ dicere verꝝ aut falsuz. Deinde incepit declarare ꝙ nõ est aliqua istaꝝ virtutũ. Et intendit p intellectuz vt mihi vĩ ꝑmas ꝓpones: ⁊ p sciam illud qd̃ peruenit ab eis.

155 Nota cãm ãre post tractatũ d̃ imaginatiua ĩcepit tractatũ de intellu.

Hic vĩ velle Cõmen. ⁊ Ari. q̃ttuor eẽ habitus: qb⁹ discernit̃ verꝝ a falso: sed vide oppositũ. 6. ethi. ca. 4.

¶ Qd̃ quidẽ igitur nõ sit sensus: manifestũ ex his est. Sensus quidẽ. n. aut potẽtia: aut actus est: vt visus ⁊ visio. Phantasiat̃ aũt aliquid ⁊ nullo horũ existẽte: vt qui in somnis. Postea ꝑm potẽtiaz: sensus qdẽ semp adest viuẽtibus: ⁊ nõ orbatis: phantasia aũt nõ. Si vero et qd̃ actu idem oĩbus vtiq̃ cõtingeret bestijs phantasiam

inesse. Videt aūt nō vt formice: aut api: aut vermi. Postea hi quidē veri semp: phātasie aūt plures false. Amplius aūt nō dicimꝰ cuz operemur certe circa sensibile. Qm̄ vr̄ hoc nobis hō: sed magis cū nō manifeste sentimus: tunc ⁊ aut verus aut falsus. Et qd̄ quidē diximus apparent ⁊ dormiētibus visiones.

¶ Qm̄ aūt nō est sensus: declaratū est ex istis rebus: si sensus est: aut potentia est: aut actus. V.g. visus: aut visio: ⁊ qn̄qz imaginat aliqd qd̄ est neutrū. V.g. qd̄ imaginatur in somno. Et amplius sensus est presens: imaginatio aūt non. Et si esset in actu idem: tunc eēt possibile vt imaginatio esset in oībus bestijs: ⁊ reptibilibꝰ: qd̄ non existimat. V.g. formicis: apibus: ⁊ vermibus. Et amplius ille semp est verus. Imaginatio autē est falsa in maiori parte. Et amplius cū in rei veritate scimꝰ hoc sensibile esse hominē: non dicimus nos imaginari hoc esse hominē. Hoc enīz nō dicimus nisi qn̄ nō manifeste fuerit homo: ⁊ tūc erit: aut verū: aut falsuz. Et ex his que prius diximus est: qz etiam clausis oculis imaginatur imaginationibus.

156 ¶ Qm̄ aūt imaginatio nō est sensus: declarabit ex istis rebus quas dicemus. Quaꝝ vna est ꝙ qz sensus est duobus modis: aut in potētia. V.g. visus qn̄ non agit: aut in actu. V.g. visio est aliq̄ imaginatio que nō est in actu neqz in potētia. s. imaginatio que est in somno. Fm ꝙ est in actu nō est sensus in potētia: ⁊ fm ꝙ iste actus est ei fine pñtia rez sensibiliū nō est ēt sensus in actu. ¶ B.d. ⁊ amplꝰ sensus semp est pñs ⁊c. hoc est scōm argumētuz. Et est ꝙ sensus semp fit cū pñtia sensibilis: imaginatio aūt non: sed cū absentia. ¶ B.d. ⁊ si in actu eēt idez ⁊c. i. hoc est tertiū argumētū. Existimat. n. ꝙ nō oē aīal imaginat: ⁊ est aīal qd̄ nō mouet ad sensibilia: nisi apud pñtiaz eoꝝ in actu: vt vermes: ⁊ musce. Apes aūt ⁊ formice necessario imaginantur: apes vero pp artificiū: formice aūt pp depōnem: sed nō curat a de exēplo. ¶ B.d. ⁊ amplius ille semp est verus ⁊c. hoc est illud argumētū: ⁊ ē ꝙ sensus sunt veri b semp. i. in maiori pte: imaginatio aūt falsa est in maiori pte. ¶ B.d. ⁊ amplius cū in rei veritate ⁊c. hoc est quītū argumētū: ⁊ est manifestuz p se: nō enīz dicimꝰ qn̄ sentimus aliq̄d esse tale in rei veritate ꝙ imaginamur euz: sed qn̄ sensus vere nō cōp: ehēdit ipsum esse talez ⁊ si sensus eēt idem cū imaginatione oportēret ꝙ vbi dicit: ibi diceret imaginatio. ¶ B.d. ⁊ ex eis q̄ prius diximus ⁊c. i. ⁊ alia ratio est ⁊ propinqua predictis. s. ꝙ multoties imaginatur clausis oculis.

Sēsus duobus modis ī actu ⁊ ī potētia. Idez ē. te. cō. 53. 138. 139. 141 ⁊. 142.

a De exemplo nō curatur: an sit veruz. s. Idez ē. cō. 67.

b Sēsus sūt veri ī maiori pte: sīop positū. d. ē. c. 152. ꝙ sensus sunt semper veri.

¶ At vero neqz semp vera dicētiū neqz vna erit: vt scia: aut intellꝰ. Est. n. phātasia ⁊ vera ⁊ falsa. ¶ Relinquit ergo videre si opinio sit. Fit. n. ⁊ opio ⁊ vera ⁊ falsa. Sz opinioni qdē inheret fides: nō. n. ꝓtingit opinātem de quibꝰ vr̄ nō credere. Bestiaꝝ aūt nulli fest fides. Phātasia aūt multis. ¶ Amplꝰ si oēm opionē seqtur fides. Fidē aūt suasuz eē. Suasionē āt seqtur rō. Bestiaꝝ aūt gbusdā phātasia inest qdē: rō vero non.

Qs imaginatio nō fit scientia.

Qs non fit opio.

Pria rō ex fide.

Scōa rō ex suasione.

¶ Et ēt non est aliqd istoꝝ: q̄ semp indicāt: sicut scia ⁊ intellꝰ. Est. n. imaginatio falsa. Remanet igit ꝓsidera re vtꝝ sit existimatio: cū existimatio qn̄qz est vera: qn̄qz falsa. Sz existimatōez ꝓseqtur fides. Impoke. n. est vt q existimat nō credat qd̄ existimat. Et nullū brutū ⁊ reptiliū hz fidē. Imaginatio āt est in plibꝰ eoꝝ. Qez igit existimatōez ꝓsequit fides. Fidē aūt cōsequit sufficientia. Sufficiētiā aūt rōnabilitas. Et reptiliuꝝ ⁊ brutoꝝ q̄dā hūt imaginationē: rōnem aūt non.

¶ Cum destruxit imaginationē esse sensuz: incepit destruere eam eē scīam: aut intellectū: aut existimationē. ¶ Et. d. ⁊ ēt nō est vnū istoꝝ ⁊c. i. ⁊ si imaginatio eēt scia/aut intellectꝰ/semp iudicaret: sed nō est ita: ergo nō est scia neqz ī tellectꝰ. ¶ B.d. remanet igit ⁊c. i. remanet igitur cōsiderare vtrū sit existimatio cū vtrūqz dicat iudicās: ⁊ qn̄qz falsans: ⁊ hoc facit existimare eas esse eadē virtute fm duas affirmatiuas in scōa figura. ¶ B.d. sed existimationē cōsequit ⁊c. i. sed existimationē semp cōsequit fides. Et si imaginatio eēt existimatio cōtingeret ꝙ oē imaginās haberet fidē: sed multa imaginant: ⁊ tū non hūt fidē: nullū enim brutoꝝ hz fidē: lz plura eoꝝ imaginent. ¶ B.d. oēm igitur existimationē ⁊c. i. ⁊ qz oē existimās est credēs. Et oē credens sibi sufficit. Et oē qd̄ sibi sufficit hz rōnem. Necesse est vt oē existimās hēat rōnē. Et si imaginatio eēt existimatio: tūc oē imaginās hēret rōnē: sed multa brutoꝝ ⁊ reptiliū vident hēre imaginationē: sed nō rōnē oīno: ergo imaginatio nō est existimatio. 157

¶ Manifestū ergo: qm̄ neqz opinio cuz sensu: neqz per sensuz: neqz copulatio opinionis ⁊ sensus erit phātasia. Propter hoc ⁊ manifestū est aūt ꝙ nō alia quedā ē opinio: sed illa que qdez est cuius est ⁊ sensus. Dico aūt ex albi opione ⁊ sensu copulatio ⁊ phātasia ē. Nō. n. ex opinione qdez albi ē: ex sensu aūt boni. Apparere igit est opinari qd̄ quidē sentit nō fm accidens.

¶ Et manifestũ est q̃ imaginatio impoſſe est vt ſit exi/ſtimatio cũ ſenſu: neq; cõpoſitio exiſtimatiõis ⁊ ſenſus ex iſtis rebus. Et ex hoc manifestũ ē q̃ exiſtimatio nõ est alicui⁹ alteri⁹ ab eo cuius est ſenſus ēt. ſ. ſi ꝓpõ q̃ ſit ex exiſtimatõe albi ⁊ ſenſu ei⁹ qõ ē imagiatio. Impoſſe est. n. vt ſit ex exiſtimatiõe boni ⁊ ſenſu albi: ſz imagina tio est exiſtimatio ei⁹ qõ ſentit nõ accũtaliter.

158 ¶ Cũ declauit q̃ impoſſe est vt imaginatio: ſit exiſtimatio aut ſenſus: aut ſciat: aut intellus: ⁊ vlr aliq̃ virtutũ rõnis icepit declare: ⁊ q̃ nõ est cõpoſitũ ex exiſtimatiõe ⁊ ſenſu: vt dicebãt qdã antiquoꝝ. ¶ Et d. ⁊ manifestũ est ꝛc. i. manifestũ est q̃ imaginatio nõ est exiſtimatio ꝓiuncta cũ ſenſu: neq; virt⁹ cõpoſita ex exiſtimatõe ⁊ ſenſu ex ſermo nib⁹ ꝓdictis: in qb⁹ declauim⁹ q̃ imaginatio nõ est aliq̃ iſta ꝑ virtu tuz: qm̃ ſi eēt cõpoſita ex eis cõtingeret vt vere dicerent de ea ꝓprie/ tates illaꝝ virtutũ: ex quibus componit modo medio. Compoſituz enim ex aliquibus neceſſe est vt in eo exiſtant quoquo mõ exiſtentia in ꝓponẽtib⁹. ¶ Et ex hoc ēt manifestũ est q̃ exiſtimatio vere nõ eēt alicui⁹ niſi eius cui⁹ est ſenſus: ſed deberet eē eiuſdẽ rõnis. ſ. ſi ꝓpõ q̃ ſit ex exiſtimatõe albi ⁊ eius ſenſu: vt qdã dicebãt eēt imaginatio: ⁊ innuit Plonez opinãtē vt reputo q̃ imaginatio est: vt in eodẽ cõpo/nant nobis exiſtimatio ⁊ ſenſus inſil. ¶ B. d. impoſſe est. n. vt ſit ꝛc. idest exiſtimatio. n. est boni ⁊ ſenſus albi: ⁊ impoſſe est vt imaginatio ſit ꝓpõ ex exiſtimatõe eius qõ est idẽ eē albũ ⁊ bonũ. Exiſtimatio. n. ⁊ ſenſus ſz hunc modũ nõ erũt eiuſdẽ niſi accũtalr. Imaginatio aũt apud eos ē exiſtimatio ⁊ ſenſus eiuſdẽ rei nõ accũtalr: aut ē nectũ vt ſit ita: qm̃ ſi imagiatio ē eiuſdẽ rei: ⁊ b mãifestũ ē: ⁊ cõponit ex exiſti matõe ⁊ ſenſu neēē vt exiſtimatio ⁊ ſenſus ſint eiuſdẽ rei ēntialr.

Cõpoſitũ ex aliqb⁹ neēe est vt in eo exiſtãt quoq; mõ exiſtia i cõponẽtib⁹. Idẽ. 5. ph. 6. 19. 52. Iõ 10. meta. 13. Idẽ. 2. 8 ge/nera. 31. vi/de cõſile. 3. phy. c. 43.

¶ Apparẽt aũt ⁊ falſa: de qb⁹ ſil' acceptionẽ verã hñt. Et vt ſolvnius pedis: ſed credit maio: eſſe habitatõe. Accidit igit aut abijcere ſutipſi⁹ verã opinionẽ quã ha bebat ſaluatã re ipſa ſalua nõ oblitũ nec decredentem. Aut ſi adhuc hz eandẽ: neceſſe est verã vel falſaz. Sed falſa facta est cũ lateat transcẽdens res.

¶ Et imaginamur ēt res falſas: ⁊ cũ habem⁹ in eis opi nionẽ verã. U. g. Qm̃ nos imaginamur quãtitatẽ ſolis eē pedalẽ: ⁊ credim⁹ ipſum eſſe maiorẽ terra. Cõtingit igitur aut vt hõ pijciat exiſtimationez quã hẽbat: ⁊ est ſalua ſalute rei ſine vigilia ⁊ ſine ſufficiẽtia ecõtrario: ac ſi fuerit pmanens adhuc in ipſa: neceſſario hoc idẽ erit verũ ⁊ falſuz. Sed nõ efficit falſum: niſi qm̃ res trãſmu tatur abſq; eo qõ ſit percepta.

¶ Et ſignũ eius q̃ exiſtimatio ⁊ ſenſus nõ ſunt ꝓeiuſdẽ rei cõpꝛehẽ/dentis: est/ q̃ multotiẽs cõtradicũt ſibi in eadẽ re: ſentim⁹. n. res fal ſas: ⁊ cũ hoc habem⁹ in eis opinionẽ veraz. ¶ U. g. q̃ viſibilr ſenti/mus quãtitatẽ ſolis eſſe pedalẽ: ⁊ cuz hoc opinamur vere ſolẽ eē ma iorem terra. ¶ B. d. cõtingit igitur: aut vt hõ pijciat ꝛc. i. cõtingit ſi eſtimatio ⁊ ſenſus in talibus rebus ſint eiuſdẽ cõpꝛehẽſibilis: aut vt hõ pijciat opinionẽ verã in iſtis rebus: ſz opinio ſit ſalua nõ trãſ mutata pp trãſmutationẽ rei de qua est opinio ab aliqua diſpõne in aliã: neq; pp hoc q̃ opinãs ēt transmutat pp aliquã infirmitatẽ: aut vigiliaz: aut argumẽtuz qõ induxit ꝓclonẽ ꝓtrarij: ſed transmutata per ſe: cũ ſenſus ⁊ exiſtimatio. q. ſint idez: qꝛ ſunt eiuſdẽ: dico vt pijciat: aut vt remaneat in ea credẽdo duo ꝓtraria iſimul: ⁊ erit res in ſe vera ⁊ falſa inſimul in eo tpe. ¶ B. d. ſed nõ efficit falſa: niſi qñ res transmutanf. i. ⁊ impoſſe ē vt opio vera reuertat ⁊ fiat falſa p ſe: ⁊ nõ fit falſa niſi qñ res trãſmutat in ſe: abſq; eo q̃ illa ſit pcepta. Et cum impoſſe est vt eadẽ res ſit vera ⁊ falſa: eſt impoſſe vt veruz transmute tur ex ſe ſine transmutatiõe rei: ergo impoſſibile est vt exiſtimatio ⁊ ſenſus ſint eiuſdem rei.

159

Nota ex q̃t cauſis aliqꝝ verã opionẽ abijcere pt. vide ꝓſile p poſte. i. c. 17.

Cũ ſpoſſe ſit vt eadẽ res vera ſit ⁊ fal ſa: ipoſſe ē vt vere trãſmu/tet ex ſe ſine transmuta/tione rei.

¶ Nõ ergo vnũ aliqd hoꝝ est: neq; ex his phãtaſia. Sz qm̃ accit moto hoc moueri alterũ ab hoc. Phãtaſia aũt vt motus eſſe: ⁊ nõ ſine ſenſu fieri: ſed in his q̃ ſentiũt: ⁊ quoꝝ ſenſus est. Est aũt motũ fieri ab actu ſenſu.

¶ Imaginatio igit nõ est aliqua iſtarũ: neq; ex eis. Sz ſicut aliquid mouetur per motuz alterius: ⁊ imaginatio exiſtimatur eſſe motus. Et impoſſibile est vt ſit ſine ſen ſu: ſed in eis que ſentiuntur: ⁊ in eis que hñt ſenſum. Et ſit etiã motus ab actione ſenſus.

¶ Cum deſtruxit imaginationẽ eſſe aliquã iſtaruz virtutuz: aut cõ/poſitum ex eis: incepit demonſtrare ſubſtantiã ⁊ eſſentiã eius. ¶ B. d. imaginatio igitur ꝛc. i. declaratũ est igitur ex hoc ſermone q̃ ima ginatio nõ est aliqua iſtarum virtutuz: neq; cõpoſita ex eis: ſed ſba iſtius virtutis est qõ dico: quoniã ſi ſint quedam que mouentur ab aliis ⁊ mouent alia: ⁊ imaginatio videt eſſe virtus mobilis ⁊ paſſiua ab alia ⁊ impoſſibile vt ſit ſine ſenſu: ſed est in rebus ſenſibilibus: ⁊ in animalib⁹ habẽtibus ſenſum perfectuz. Et poſſibile est vt motus fiat a ſenſu q̃ est in actu: neceſſe est vt imaginatio in actu nihil aliud fit/ niſi perfectio iſtius virtutis per intẽtiones ſenſibiles exiſtentes in ſenſu ſm modum ſm quem ſenſus perficiũtur per ſenſibilia que ſunt extra animaz: ⁊ q̃ prima perfectio iſtius partis anime ſit vir/tus que inata est ſe aſſimilare ſenſationib⁹ que ſunt in ipſo ſenſu cõi.

160

¶ Sed Ariſto. ꝓpalauit in hoc ſermone precedens: ⁊ tacuit conſe quens: qꝛ est manifestuz: ⁊ poſt declarabit ipſum modo perfectio: li ⁊ ideo dimiſit eum in hoc loco.

¶ Et hũc ſil'em neceſſe est eſſe ſenſui. Erit vtiq; phãta ſia ipſe motus nõ ſine ſenſu ꝓtingens. Neq; nõ ſentiẽti/

bus ineſſe. Et multa eſt ſm ipſuz facere ⁊ pati. Habēs ⁊ eſſe verā: ⁊ falſaz. Hoc aūt accidit pp hoc q̄ ppriorū qdē ſenſus eſt ver⁹: aut q̄ pauciſſimū hñs falſuz. Scdo aūt de accidere hoc: ⁊ hoc iā ꝓtingit mētiri. Qd qdē eiz albū nō mentit. Si aūt hoc albū aut aliud mentit. Tertio aūt cōiuz ⁊ ꝓſequētiū accidētia q̄bus iſunt propria. Dico aūt vt motus ⁊ magnitudo accidūt ſenſibilibus: circa q̄ ē: maxie iaz decipi ſm ſenſuz. Mot⁹ aūt ab actu ſact⁹ differt a ſenſu q ab his trib⁹ ſenſib⁹. Et prim⁹ qdez pñtis ſenſus verus. Alij aūt pñtis: ⁊ abſentis erunt vtiq falſi: ⁊ maxime cuz procul ſit ſenſibile. Sigdē igit nihil aliō hnt q̄ dicta ſunt niſi phātaſia. Hoc ā t eſt qd dcm̄ eſt. Phātaſia vtiq erit mot⁹ a ſenſu fz actū factus.

Et opz vt iſte ſit ſimilis ſenſui. Iſte entz mot⁹ ipoſſe eſt vt ſit extra ſenſuz: aut ſit in carēte ſenſu. Et vt ſit illō qd hz ipſum agens ⁊ patiens ⁊ multas res. Et erit verus ⁊ falſus: ⁊ contingit hoc pp hoc qd narrabo ſenſus rerum ppriarū eſt verus: ⁊ ſere nō cadit in ipſuz falſitas. Deinde poſt ſenſus rei quē ſequūtur iſta: ⁊ in hoc loco pōt falſari. U.g. hoc eē album: in hoc.n. nō falſat: qm̄ autē albuz eſt hoc: aut aliud falſat. Deinde tertius ſenſus: ⁊ eſt cōmuniū cōſequētiuz res quas conſequūtur propria: ⁊ ſunt ea quoruz eſſe eſt proprior in eis: ⁊ dico motuz ⁊ quātitatē: ⁊ ſunt ea que contingunt ſenſibilibus: ⁊ in iſtis propre cadit error. Senſus igitur ⁊ motus qui ſunt ab actu differunt a ſenſu: ⁊ differunt ab iſtis tribus modis ſenſus. Primus igit qñ ſenſus fuerit pñs erit verus: ⁊ alius falſatur: ſiue fuerit pñs: ſiue abſens: maxime qñ ſenſibile fuerit remotuz. Si igit qd narrauim⁹ nō eſt alio mō q̄z dixim⁹: ⁊ illud quod narratum eſt: eſt imaginatio. Imaginatio igitur eſt motus a ſenſu qui eſt in actu.

161 Et neceſſe eſt ſi imaginatio eſt motus a ſenſu in actu: vt iſte mot⁹ qui eſt imaginatio ſit ſimilis ſenſui/in eis que ꝓtingūt ſenſui ⁊ q̄ ſit impoſſe: vt iſte motus ſit extra ſenſum: aut extra aialia: ⁊ ſint ea que habent hanc virtutē ex aialibus agentia per illam ⁊ patientia mul/

tas res: ⁊ ſit vera ⁊ falſa ſicut eſt de ſenſu. Deinde dicit ⁊ cōtingit hoc ⁊c.i. ⁊ contingit vt in imaginatione accidat verū ⁊ falſum cū ſit mot⁹ a ſenſu q eſt in actu ex hoc qd narrabo de hoc qd accidit in ſenſu. ſenſus eniz quidā eſt verus in maiori parte: ⁊ eſt ſenſus q eſt rerū ppriarum. U.g. hoc eſt albuz: aut nigrū. ⁊ quidā eſt falſus in maiori parte: ⁊ eſt duob⁹ modis. ſenſus ſenſibiliū accētaliū. U.g. q̄ iſte albus eſt Sor. vel Plato. ⁊ ſenſus ſenſibiliū cōiuz. U.g. quatitas ⁊ mōtus: qm̄ in his duob⁹ modis ſenſibiliū cadit error. Et cū ita ſit, neceſſe eſt vt imaginationi accidat de hoc illud qd accidit ſenſui ⁊ plus. Prio aūt q: motus q fit in imaginatione a ſenſu q eſt in actu/differt a motu q eſt in ſenſu a ſenſibilib⁹ apud abſentiā ſenſibiliū: ⁊ pp hoc accidit falſitas imaginationi. Scdo vero q: mot⁹ iſtorū triū modoruz ſenſus ad virtutē imaginatiuā differūt abinuicē. Imaginatio autez q̄ eſt ſenſibiliū ppriorū qñ ſenſus cōprehēdit ea pñs oī mō eſt vera. Imaginatio aut q̄ eſt aliorū modorū ſenſibiliū: tz cōprehēdat ea eſt falſa: cū ſenſus errat in eis. Et B.d. ſenſus igit ⁊ mot⁹ q fiūt ab actu differūt a ſenſu. i. vt mihi vī. cōprehēſio igit ⁊ mot⁹ qui fit a ſenſu in actu q̄ ſunt imaginatio differūt a ſenſu in actu in eo qd inuenit ō veritate ⁊ in ſenſu. Et intendebat p hoc q̄ ſenſus eſt ver⁹ ⁊c cū ſenſibile abſentauerit ſe: forte trāſmutabunt illa ſigna remanētia ex eo in ſenſu: ⁊ hoc erat cā erroris virtutis imaginatiue: tz ſenſus fuerit verus. Et B.d. ⁊ differt ab iſtis trib⁹ ⁊c.i. ⁊ differt iſte mot⁹ q fit ex trib⁹ modis ſenſus in actu. ſ.q fit in virtute imaginatiua ab iſtis tribus modis ſenſus. Mot⁹ igit q fit a ſenſu/qui fit a primis ſenſibilib⁹ pp̄ri erit verus qñ ſenſus fuerit pñs. i. qñ ſenſus eoruz in actu pcedit imaginationē. Duo aūt alij motus q ſunt a duob⁹ alijs modis ſenſus in actu: q fit a duobus alijs modis ſenſibilium falſat: tz ſit preſens ſenſus ⁊ ſenſerit illa ante imaginationē: ⁊ maxie qñ ipſe cōprehēſionis ſenſibilis a ſenſu fuerit remotū. Et q: neēe eſt ſi imaginatio eſt motus a ſenſu ī actu: vt imaginatio ſit filis ſenſui in oibus diſpōnib⁹: ⁊ vt ſit poſſe reddere cās oium apparentiū in ea per ſenſum: ⁊ ſi fuerit filis ſenſui in oibus diſpōnibus vt ſit motus a ſenſu in actu: ⁊ appet q̄ eſt filis: ⁊ iam apparuit etiā ex hoc ſermone q̄ cās oium apparentium in ea poſſumus reddere ſm q̄ eſt motus a ſenſu: ⁊ q̄ eſt impoſſe reddere eas per aliā virtutē. Et tūc q: neēe eſt hoc totū: cōgregauit oīa que dixit: ⁊ dīt ꝓclonē quā intēdebat: ⁊.d. ſi igit qd narrauimus ⁊c.i. ſi igit hoc qd narrauimus de hac parte aīe vī eſſe: ⁊ oīa q̄ cōtingunt in ea nō cōtingunt in ea: niſi ſm q̄ eſt motus a ſenſu q eſt in actu tantū: nō per aliā virtutē aīe. ſed ſi poſuerimus ipſaz eſſe aliā virtutē virtutū aīe cōprehenſiuarū: aut cōpoſitū ex plurib⁹ vna earum cōtinget impoſſe: vt declaratū eſt ex hoc ſermone. Illud aūt qd narrauimus eſt illud qd dī imaginatio in rei veritate: ergo imaginatio eſt motus a ſenſu q eſt ī actu. Et dēs ſcire q̄ imaginatio vī eē motus a ſenſu in actu per alterum duoz. Quoz vnū eſt: q̄ cum fuerit poſitū q̄ non eſt modus quē poſſibile eſt dicere niſi modi predicti: ſcilz aut ſcientia: aut intellectus: aut exiſtimatio: aut ſenſus: aut compoſitum ex eis: aut motus factus a ſenſu: ⁊ ex omnibus accidit impoſſibile niſi ab eo q̄ ſit motus a ſenſu: ex hoc enim nullum accidit impoſſibile: neceſſe eſt vt imaginatio ſit motus a ſenſu in actu.

Vide, ē. c. 134.

Alia ſra hz locus.

Epilog⁹ Cōmētatoris.

Epilog⁹ iuxta litterā.

Documētū Pria rō.

Scdarō. ¶Scdm aūt est q̃ cū fuerit positū ipsam esse cū sensibili ⁊ insensibili: ⁊ similem eis in oībus suis dispōnibus poterimus reddere causas omniū apparentiū in ea ex hoc modo. Unde necesse est vt fit motus a sensu in actu. ⁊ Arist. cōgregauit ambo ⁊ cōclusit: q̃ necesse est vt substātia imaginationis fit ista substātia. Et sic ostēdimus intelligere sermonē Arist. in hoc loco.

¶Qm̄ aūt visus maxime sensus est ⁊ nomen a lumine accepit: qm̄ sine lumine non est videre. ¶Et quoniaz imanent: ⁊ similes sunt sensibus: multa ꝑm ipsos operantur animalia. Alia quidē q: non habēt intellectū vt bestie. Alia vero ex velamento intellꝰ: aliqū passione: aut egritudine: aut somno: vt hoies. ¶De phantasia quidē igit̃ quid est: ⁊ pp quid est: dictū sit in tantū.

¶Et q: visus est ppꝛie sensus: deriuatū fuit ei nomē a luce. Impossē eim est videre sine luce. Et q: sensatiōes fingunt in eo: ⁊ ipse est eodez modo. Ideo aīal agit p ipsuz multa. Quoꝝ quedā sunt: q: nō hnt intellectū vt bruta: ⁊ quedam q: forte intellꝰ in eo sincopizat ab aliquo accidēte: aut infirmitate: aut somno: vt hoies. Hoc igit̃ fit finis nostri sermonis. Quid est. Et quare.

162 ¶Et q: visus propꝛie est illud qō dicitur sensus primo tcum est nobilissimuz sensuum: ⁊ non perficitur nisi a lucetideo nomen istius virtu
3. de aīa. 63. tis deriuatur a noīe lucis in lingua greca. ¶Deinde incepit narrare vtilitatez istius virtutis in animalibus. s. causam finalem: ⁊. d. ⁊ q: sensationes fingunt in eo. i. q: sensationes fingunt: ⁊ remanēt in animali imaginati post absentiam sensibiliuz in eo modo ꝑm quem erant apud presentiā sensibiliū. Ideo animal mouet ab istis sensationibus per hāc virtutē apud absentiā sensibiliuz multis motibus ad sensibilia: ⁊ non sensibilia querēdo vtile: ⁊ fugiendo nociuū: quēadmoduz mouebat per sensus a sensibilibus: ita q̃ animal nō caret vtilitate in presentia sensibiliū apud absentiam eoꝝ: sed ista virtus remanet in eo modo ꝑm quē erat apud presentiā sensibiliū: ⁊ vlr vtilitas apud presentiā sensibilium/data est huic virtuti apud absentiā sensibilium. Ita q̃ animal per hoc hz esse nobilissimū in habendo salutem. ¶B. d. quoꝝ quedam non habēt intellectū ⁊c. i. quedaz aīalia agunt per hāc virtutē: q: non habēt intellectū: ⁊ hnt istā virtutē loco intellectus in acquirēdo salutē: ⁊ quedā agūt per illā qm̄ intellectus fuerit sincopizatus ab infirmitate aut alio: ⁊ sunt animalia habentia intellectus vt homines: tunc enim est eis loco intellectus. ¶Hic igitur est sermo de imaginatione quid: ⁊ quare. Et hec duo naturaliter sunt ostēdenda.

¶Explicit Lib. tertius Aristo. de anima.

¶Aristo. de Anima Liber tertius incipit.

¶Summa Libri Tertij de Anima talis est.

¶A tex. 1. vsqz ad. 12. inuestigat quid diratem intellectus pluralis.
¶A. 12. vsqz ad. 17. soluit qōnes de intellectu plurali.
¶A. 17. vsqz ad. 21. agit de intellectu agente.
¶A. 21. vsqz ad. 40. disputat de operibus intellectus.
¶A. 40. vsqz ad. 59. de virtute loquitur motiua ꝑm locum.
¶A. 59. vsqz in finem ostendit finem omniū virtutū anime que propter melius que propter necessitatē ⁊c.

¶Tractatus Primus. Cap. 1.

De parte aūt anime qua cognoscit aīa ⁊ sapit: siue separabili existēte/ siue nō separabili ꝑz magnitudinē: sz ꝑm rōnē cōsiderāduz quam hz dr̃iam: ⁊ qūo qm̄qz fit ipsum intelligere.

¶De parte aūt aīe pscrutandū est per quā aīa cognoscit ⁊ intelligit vtruz est pars differēs: aut nō differēs in magnitudine: sz in intētione. Et pscrutādum est dr̃ia q̃ fit: ⁊ qūo fit formare per intellectū.

Cum compleuit sermonē de virtute imaginatiua q̃ fit: ⁊ quaret incepit perscrutari de rōnabili: ⁊ querere in quo differt ab alijs virtutib⁹ cōprehensiuis. s. virtute sensus ⁊ imaginationis: ⁊ hoc in prima ⁊ vltima perfectione. i. in actione: ⁊ in passione ppriaz cuz necesse est/ vt virtutes diuerse diuersent in his duobus. Et cum in his duob⁹ fuerint diuerse: manifestuz est q̃ necesse est vt diuersent in ꝗlitate actiōis si fuerint actiue: aut passionis si passiue: aut in vtroqz si vtrūqz. ¶Et q: intentio eius est talis incepit ꝓmo demonstrare q̃ esse istius virtutis. s. ipsam esse diuersam ab alijs virtutibus animet manifestū est per se: cū per hanc virtutez differt hō ab alijs animalibus: vt dictū est in multis locis: ⁊ q̃ hoc est dubiū vtruz differat ab alijs virtutib⁹ in subiectot sicut in intētione: aut tantū differat in intētione: non est nēcium ad presciendum in hac perscrutatione: sz forte ex hāc perscrutatiōe declarabit̃ quomodo. ¶Et, dixit. b Be parte autem anime ⁊c. i. pars autem anime qua cōprehendimus cōprehensione que dicitur cognoscere ⁊ intelligere: cum manifestuz est esse diuersa ab alijs virtutibus: ⁊ ignorare. Primo vtrum differat ab alijs virtutibus anime subiecto ⁊ intentione: vt Plato ⁊ alij dicebāt q̃ subiectū istius virtutis in corpore aliud est a subiecto aliarū: aut non differt ab alijs in subiecto: sed tantum in intētione: non no-

1 Intentio vlis. Jō. 2. huiꝰ cō. 52.

Intētio specialis. Jō. 2. huiꝰ cō. 152.

a Per ōtutē rōnalem differt hō ab alijs aīa lib⁹ 2 hle. 12 me. cō. 38. ⁊ 10. ethico. ca. 9.

b Expō lit⁹.

cet in hac perscrutatione quã intẽdimus. modo prscrutandũ est de
ꝛia qua ista virtus differt ab alijs. ¶ B. d. ꝛ quo est formare per in/
tellectũ. i. ꝛ prius prscrutandũ est quo est formare per intellectum.
vtrũ sit actio: aut receptio. Scire eñ actiones anime prius est apud
nos q̃ scire eius substãtiã. ¶ Et vr̃ q̃ intẽdebat hic per cognitionẽ:
cognitionẽ speculatiuã: ꝛ per intellectũ cognitionẽ operatiuã: cum
intellectus sit cõmunis omnibus: cognitio aũt non.

¶ Sigit est intelligere sicut sentire. Aut pati aliquid
vtiq̃ erit ab intelligibili: aut aliqd hmõi alterum.

¶ Dicamus q̃ si formare per intell'm est sicut sentire.
Aut patiet aliquo mõ ab intellecto: aut aliud fi'e.

2 ¶ Cũ narrauit q̃ pncipiũ pscrutationis de ſba huius vtutis est pscru
tari de gne huius actiõis q̃ est formare p intell'm: ꝛ scire genus qd̃ pce
dit ꝛiam: incepit primo dubitare in hoc vtrũ formare p intell'm sit de
virtutibus passiuis: sicut est sensus: aut de actiuis. ¶ Et si est de pas/
siuis: vtrũ est passiuũ pp hoc qd̃ est mãle quoquo mõ: ꝛ mixtũ cũ cor
pore. i. virtus i corpe: sicut sensus est passiuus: aut nullo mõ est passi
uus: q: nõ est mãle: neq̃ mixtũ cũ corpe oĩno: sz de itẽtiõe passionis
tm̃ hz receptionẽ. ¶ Et. d. Dicam' igit q̃ si formare ꝛc. i. dicamus
igit q̃ si posuerim' q̃ formare p intell'm est sicut sentire. s. ex virtuti/
bus passiuis: adeo q̃ prima virtus intellectiua recipiat intellecta ꝛ
cõprehẽdat ea: quẽadmodũ vtus sentiẽs recipit sensibilia: ꝛ cõpre/
hendit ea: necesse est alterũ duoꝝ: aut vt accidat ei aliq̃ trãsmuta/
tio ꝛ passio ab intellecto filis trãsmutationi que accidit sensui a sen
sato: q: pfectio sensus est virtus in corpe: aut nõ accidat ei trãsmuta
tio filis trãsmutationi sensuũ: ꝛ passioni coꝝ a sensato: q: pma pfe/
ctio itellectus nõ est vtus in corpe: imo nõ accidit ei oĩno. ¶ Et hoc
intẽdebat cũ. d. aliud fi'e. i. aut nõ patiat passione eq̃li passioni sen
sus. s. nõ accidit ei trãsmutatio filis trãsmutationi q̃ accidit sensuũ: sz
solũ assimilat sensui: in receptiõe: q: nõ est vtus in corpe.

¶ Impassibile ergo opz esse: susceptiuũ aũt speciei ꝛ
potẽtia hmõi: sed non hoc. Et sist se habere sicut sensi/
tiuũ ad sensibilia: sic intellectiuũ ad intelligibilia.

¶ Opz igit vt sit nõ passiuũ sz recipit formã: ꝛ est i po
tentia sicut illud nõ illud. Et erit dispõ ei' hz filitudinẽ:
sic sentiẽs apd sensibilia: sic intell's apd intelligibilia.

3 ¶ Cũ narrauit q̃ prio neĉe est pscrutari de hac actiõe que est forma/
re p intellectũ: vtrũ est passiua aut actiua: incepit ponere illõ qd̃ vult
declarare. s. ipm esse de virtute passiua quoquo mõ: ꝛ q̃ est nõ trãsmu
tabile: q: nõ est corpus: neq̃ virtus in corpore. ¶ Et. d. Opz igitur
vt sit nõ passiuũ ꝛc. i. ꝛ cũ bene fuerit pscrutatus de hoc apparebit q̃
neĉe est q̃ ista pars aĩe p quã fit formare est virtus nõ trãsmutabilis
a forma quã cõprehendit: sed non hz de intẽtione passionis: nisi hoc
tantum q̃ recipit formam quaz cõprehẽdit: ꝛ q: est in potẽtia illud
qd̃ comprehendit: sicut sentiens: non q: est aliquid hoc in actu cor/

Actio Platonis nector

si hic ergo

Continuatio.

Expõ lre.

Continuatio

Expositio.

pus aut virtus in corpe: sicut est sentiẽs. ¶ Et hoc intẽdebat cũ. d. ꝛ
est in potẽtia sicut illud nõ illud. i. ꝛ est in potẽtia sicut sensus: nõ q:
illa virtus est aliqd hoc: aut corpus aut virtus in corpore. ¶ B. d. ꝛ
erit essentia eius fm exemplũ: sicut sensus apud sensibilia ꝛc. potest
intelligi sic: ꝛ necesse est vt sit de virtutibus passiuis: ita q̃ proportio
sensus ad sensibilia sit sicut proportio intellectus ad intelligibilia: ꝛ
fm hoc in ordine sermonis erit transpositio. tunc debet legi sic: opz
igit vt dispositio eius sit fm similitudinẽ: sicut sensus apud sensibi/
lia: sic intell's apud intelligibilia: ꝛ vt sit non passiuũ passione: sicut
passione sensuũ: sed recipit formã: ꝛ est in potẽtia sicut illud nõ illud.
¶ Et pot intelligi ꝛ dispositio eius erit fm hunc modum: sicut sen/
tiens apud sensibilia: sic intellectus apud intelligibilia. i. q̃ ponere
ipsum non passiuum nõ cõtradicit huic q̃ proportio eius ad intellectũ
sit sicut proportio sentientis ad sensatũ: sed forte cõcedendo ipsum ha
bere hanc proportionẽ erit necesse vt sit non trãsmutabile. ¶ Et coe/
git nos ad illã expositionẽ hoc q̃ intellectũ habere hãc proportionẽ
manifestũ est per se aut prope cũ hoc qd̃ est. q. principiũ ad sciendum
ipsum esse non passiuum neq̃ transmutabile.

Pria expõ

Scda expõ

Rõ prie expositionis.

¶ Necesse ita q̃ intell'm qm̃ oia intelligit imixtũ esse:
sicut dixit Anaxa. vt imperet. Hoc aũt est vt cognoscat.
Antus em̃ apparẽs prohibet extraneũ: ꝛ obstruet.

¶ Oportet igit si intelligit oia. vt sit non mixtũ: sicut di
xit Anaxa. vt imperet. s. vt cognoscat. Si em̃ i eo appa
ruerit impediet alienum: q: est aliud.

4

¶ Cum posuit q̃ intell's mãlis recipiens debet esse de genere virtu/
tum passiuarũ: ꝛ cum hoc non trãsmutatur apud receptionẽ: q: neq̃
est corpus: neq̃ virtus in corpore: vedit demonstrationem super hoc.
¶ Et. d. neĉe est igit si intelligit ꝛc. i. necesse est si cõprehendit oia ex i
stẽtia extra aiã: vt ante cõprehensionẽ sit noiatus ex hoc mõ in gne
virtutũ passiuarũ non actiuarũ: ꝛ vt sit nõ mixtus cũ corporibus. s.
neq̃ corpus: neq̃ virtus in corpore nãlis: aut aiãlis: sicut. d. Anaxa.
¶ B. d. vt cognoscat ꝛc. i. necesse est vt sit non mixtus: vt cõprehẽ/
dat oia: ꝛ recipiat ea. Si em̃ fuerit mixtus tunc erit aut corpus: aut
vtus in corpore: ꝛ si fuerit alterũ istoꝝ habebit formã ppriaz: quẽ for/
ma ipediet eũ recipe aliquã formã alienã. ¶ Et hoc intẽdebat cũ. d.
si em̃ apparuerit in eo ꝛc. i. si em̃ habuerit formã ppriã rerũ: tũc illa
forma ipediet eũ a recipiẽdo formas diuersas extraneas: q: sunt alie
ab ea. ¶ Sed modo cõsideranduz est in his ppositionibus: quibus
Arist. declarauit hec duo de intellectu. s. ipsum eĉ in gne virtutũ passi
uarũ: ꝛ ipsuz eĉ non trãsmutabile: q: neq̃ est corpus: neq̃ virtus in
corpore. nam h duo sunt pncipiũ oium que dicunt de intellu. Et sicut
Plato dicit: maximus sermo dz esse in pncipio. minim' em̃ error in
pncipio: est cã maximi erroris in fine: sicut dicit Ari. ¶ Dicam' igit
qm̃ cũ formare p intell'm est aliq̃ mõ de vtutibus receptiuis: sicut est
de vtute sensus: manifestũ est ex hoc. Virtutes. n. passiue sunt mobi/
les ab eo cui attribuũtur. actiue aũt ꝛ mouent illõ cui attribuuntur.

Cũ q̃ dicit vel corpus vel virtus i corpore sit

Digressio.

p̃ cel. l. c. 33

Res nõ mouet nisi fm q ẽ ũ actu. Idez.3.ph. t7.9.me.20

Et q: res nõ mouet nisi fm q est in actu: ⁊ mouet ꝯ q est in potẽtia: necesse est in ꝯtũ rerũ forme sunt in actu extra aiam: vt moueat aiaz rõalẽ fm q cõprehẽdit eas: quẽadmodũ sensibilia in ꝯtũ sunt entia in actu: necesse est vt moueãt sensus. i. vt sensus moueant ab eis. Et ideo aia rõnalis indiget cõsiderare intẽtiões que sunt in virtute imaginatiua ficut sensus indiget inspicere sensibilia. ¶ Sed tñ videt q forme rerum extrinseçaz mouent hanc virtutem: ita q mens auferr eas a materiis: efacit eas primo intellecta in actu post q erãt intellecta in potẽtia: ⁊ hoc mõ vi q ista aia est actiua: nõ passiua. ¶ Scõz igit q intellecta mouẽt eã est passiua: ⁊ fm q mouent ab ea est actiua. ⁊ ideo dicit Arist. post. q necesse est ponere in aia rõali has duas dñias. s. virtutẽ actionis ⁊ virtutem passionis: ⁊ dicit apte q vtraq; pars eius est neq; generabilis neq; corruptibilis: vt post apparebit. Sz hic incepit notificare sbam virtutis passiue: cuz hoc sit necesse in doctria. Ex hoc igit ꝛclarat q hec dñia. s. passionis ⁊ receptionis existit in virtute rõnali. ¶ Qm aũt sba recipiẽs has formas: neẽe est vt nõ sit corpus: neq; virtus in corpe: manifesta est ex ppõnib⁹ quibus Arist. vsus est in hoc sermone. ¶ Quaz vna est q ista sba recipit omnes formas mãles: ⁊ hoc notũ est de hoc intellectu. ¶ Scõa aũt est q omne recipiens aliq̃d neẽe est vt sit ꝛnudatũ a nã recepti: ⁊ vt sua sba nõ sit sba recepti in spẽ. Si. n. recipiẽs eẽt de nã recepti: tunc res recipet se: ⁊ tũc mouẽs esset motũ. ¶ Qm necesse est vt sensus recipiens colorẽ careat colore: ⁊ recipiẽs sonũ careat sono: ⁊ hoc ppõ est ꝛra ⁊ sine dubio. ¶ Et ex his duab⁹ sequit q ista sba que dr intellect⁹ mãlis nullã habeat in sui nãm ꝛ formis mãlibus istis. ¶ Et q: forme mãles sunt aut corpus: aut forme in corpe: manifestuz est q ista sba q̃ dr intellect⁹ mãlis nõ est corpus: neq; forma in corpe: est igit non mixtuz cuz mã oiuo. ¶ Et ꝛbes scire q illud qõ ꝛdit hoc necessario ẽ: q: ista sba est: ⁊ q recipiẽs formas rerũ mãliũ vel mãles non hz in se formã mãlem. s. cõpositã ex mã ⁊ forma: ⁊ neq; ẽ etiã aliqua forma formarũ mãliũ. Forme eniz mãles nõ sunt separabiles. ¶ Neq; est etiã ex formis primis simplicib⁹: ille. n. nõ sunt separabiles: ⁊ nõ recipiunt formas nisi diuersas: ⁊ fm q sunt intellecte in potẽtia nõ in actu. est igit aliud ens a forma ⁊ a mã: ⁊ cõgregato ex eis. ¶ Utrũ autez hec sba hẽat formã diuersaz in eẽ a formis materialib⁹ adhuc nõ ꝛclarat ex hoc sermone. ¶ Propositio. n. dicẽs q recipiẽs dz esse denudatũ a natura recepti intelligit a natura spẽi illius recepti: nõ a nã sui generis: ⁊ maxie remoti: ⁊ maxie eius qõ dictũ est p equocationem. Et ideo diximus q in sensu tact⁹ inuenit mediũ inter cõtraria q̃ cõphẽdit: cõtraria. n. alia sunt in spẽ a medio. ¶ Et cũ talis est dispõ intellectus mãlis. s. q est vnũ entiũ: ⁊ q potẽtia est abstracta: ⁊ nõ hz formã mãlez: manifestũ est ipm esse nõ passiuũ cũ passiua. s. trãsmutabilia sint forme mãles: ⁊ q est simplex: sicut dicit Ari. ⁊ separabilis: ⁊ sic intelligit natura intellectus materialis apud Aristo. ⁊ post loquemur de eis dubijs.

Obiectio.

Solutio.

j. tex. cõ. 17

Recipiens dz ẽ denudatuz a nã recepti. Jõ 2. de aia. 67 t. 71. t. 83. t. 3. cc. 67.

Bocumẽtũ

t. 8 aia. 118 119.

¶ Quare neq; ipsius est esse nãm quandaz neq; vnam nisi hanc q possibilis sit qui vocat anime intellect⁹. Dico autẽ intellectuz quo opinat ⁊ intelligit aia: nihil est

actu eorum que sunt ante intelligere.

¶ Et si nõ habebit nãm nisi istã. s. q est possibilis: illud igit de aia qõ dicit intellect⁹. Et dico intellectũ illud p quod distinguimus ⁊ cogitamus: non est in actu aliqõ entium anteq̃ intelligat.

¶ Cum ꝛclarauit q intellectus mãlis nõ hz aliquã formã mãlium incepit diffinire ipm hoc mõ ⁊. d. Non enizz hz nãm fm hoc nisi nãm possibilitatis ad recipiẽdu formas intellectas mãles ⁊. d. ⁊ sic nullam hz nãm ꝛẽ. i. illud igit ex aia qõ dr intellect⁹ mãlis: nullã hz naturã ⁊ essentiã qua cõstituat fm q est mãlis: nisi nãm possibilitatis: cũ ꝛnudeẽt ab oibus formis mãlibus ⁊ intelligibilib⁹. ¶ D. d. ⁊ dico intellectũ ꝛẽ. i. Et intẽdo p intellectũ hic virtutẽ aie que dr intellect⁹ vere: nõ virtutẽ que dr intellect⁹ large. s. virtutẽ imaginatiuã in lingua grecaz virtutẽ qua distinguim⁹ res speculatiuas ⁊ cogitamus in rebus operatiuis futuris. d. nõ in actu aliqõ entiũ anteq̃ intelligat idest diffõ igit intellect⁹ mãlis est illud qõ est in potẽtia oẽs intẽtiones formaz mãliũ vluz: ⁊ nõ est in actu aliqõ entiũ anteq̃ intelligat ipm. ¶ Et cũ ista est diffõ intellect⁹ mãlis: manifestũ est q differt apd ipm a prima mã in hoc q iste est in potẽtia oẽs iste forme sensibiles nõ cognoscẽs neq; cõprehendens. Et cã pp quã ista natura est distinguẽs ⁊ cognoscẽs: prima aũt mã neq; cognoscẽs neq; distinguẽs est q: prima mã recipit formas diuersas. s. indiuiduales: ⁊ istas. Iste autem recipit formas vlses. ¶ Et ex hoc apperq̃ ista natura nõ ẽ aliqõ hoc: neq; corpus: neq; virtus in corpe: qm si ita esset: tunc recipet formas fm q sunt diuersa: ⁊ ista. Et si ita esset: tũc forme existẽs in ipa essent intellecte in potẽtia: ⁊ sic nõ distingueret nãm formarũ fm q sunt forme: sicut est dispõ in formis indiuiduãlibus: siue sp̃ũalibus: siue corporalibus. ¶ Et iõ neẽe est vt ista natura que dr intellect⁹ recipiat formas modo alio ab eo fm quẽ iste mãe recipiũt formas receptionis: quaz cõclusa mã est terminatio prime mãe in eis: ⁊ iõ non est necesse vt sit de gñe mãruz istaz in quibus prima est inclusa: neq; ipsa, prima mã. Qm si ita esset: tũc receptio in eis esset eiusdez gñis. Diuersitas. n. nãe recepti facit diuersitatẽ nãe recipiẽtis. Hoc igitur mouit Aristo. ad imponendũ hanc nãm que est alia a nã mãe: ⁊ a nã formes: ⁊ a natura ꝛgregati. ¶ Et hoc idem induxit Theophrastum ⁊ Themistiũ ⁊ plures expositores ad opinãdum q intellect⁹ mãlis est sba: neq; gñabilis neq; corruptibilis. Oẽ. n. gñabile ⁊ corruptibile ẽ hoc: ⁊ iam ꝛemõstratũ est q iste nõ est hoc: neq; forma in corpe: ⁊ induxit eos ad opinandũ cũ hoc q ista est sua Aristo. Ista. n. intẽtio. s. q iste intellect⁹ est talis: bene apperq̃ intuẽtib⁹ demõstrationẽ Ari. ⁊ sua verba. De demõstratiõe aũt fm q exposuimus. ¶ De verbis vero: q. d. ipm esse a nõ passiuũ: ⁊. d. ipm esse separabile ⁊ simplex. Nec enizz tria verba vsitanẽ in eo ab Ari. ⁊ nõ est rectũ: imo est remotũ: vti aliquo eoz in doctrina demõstratiua de gñabili ⁊ corruptibili. ¶ Sed cũ post viderũt Aristo. dicere q necesse est si intellect⁹ in potentia est: vt etiaz intellect⁹ in actu sit. s. agenoz ⁊ est illud qõ extrahit

S

Quid p̃ intellectuz vide j. cõ. 20. t. 5 cõmẽ. 2.

Bigressio. Prima ps.

Bria iter intellectum ⁊ mãm p̃mã.

Correlariũ primum.

Scõm correlariũ.

Jdẽ prio es plo ꝗ sba ob bis. p phy. 69.

Scõa pars

Themistiũ opio de intellectus polio immortalitate cap. 34.

a Intellectus nõ passiuus ⁊ simplex. 3. de aia. 12. t. 6.

Intellectus separabilis. j.

illud qõ est in potẽtia de potẽtia ad actũ: et vt fit intellectus extracto de potẽtia in actũ: et ille quẽ intellect⁹ agens ponit in intellectum mãlem fm q artifex ponit formas artificiales in mã artificẽ: et cum post hoc viderũt opinati sunt q iste tertius intellect⁹ quẽ ponit intellectus agẽs in intellectũ recipientẽ mãlem: et est intellect⁹ speculatiuus: necesse est vt sit eternus. Cum enim recipiẽs fuerit eternũ: et agẽs fuerit eternũ: necesse est vt factũ sit eternũ necessario. ¶ Et q: opinati sunt hic ꝓtingit vt in rei veritate nõ sit intellect⁹ agẽs neq; factũ: cũ agẽs a et factũ nõ intelligant: misi cũ ĝiatione et tpe. Aut dicak q dicere hoc agẽs b et factũ nõ ẽ nisi fm similitudinẽ. ¶ Et q intellectus speculatiuus nihil aliud est nisi pfectio intellect⁹ mãlis p intellectũ agentẽ: ita q speculatiuus sit aliqõ cõpositũ ex intellectu materiali: et intellectu q est in actu. ¶ Et hoc qõ c vr q intellect⁹ agẽs quãq; intelligit qñ fuerit copulatus nobis: et quãq; nõ intelligit: accidit ei pp mixtionẽ. s. pp mixtionẽ ei⁹ cũ itellu mãli: et q ex hoc mõ tm fuit coact⁹ Ari. ad ponẽdũ intellectũ mãlem: nõ q: intelligibilia speculatiua sint generata facta. ¶ Et cõfirmauerunt hoc per hoc qõ ppalauit Aristo. q intellect⁹ agẽs existit in anima denudare nobiscum vlr formas a materiis primo. Deinde intelligere eas. et ẽnudare eas nihil aliud est nisi facere eas intellectas in actu postq̃ erãt in potẽtia. Quẽ admodũ cõprehendere eas: nihil aliud est q̃ recipere eas. ¶ Et cum viderũt hanc actionẽ quẽ est creare intellecta et generare ea esse reuersam ad nostrã voluntatẽ et augmentabilem in nobis fm augmentarionẽ intellect⁹. s. qui est in nobis. s. speculatiui. Et iã fuit declaratũ q intellectus qui creat et generat intelligibilia et intellecta est intelligentia agens: ideo dixerunt q intellectus qui est in habitu est ipse intellectus: sed accidit debilitas quandoq; quãdoq; addutio pp mixtionẽ. Hoc igitur mouit Themistium et Themistium et alios ad opinãdũ hoc de intellectu speculatiuo: et ad dicendũ q hec erat opinio Ari. d ¶ Et sup hoc sunt qões nõ pauce. Quaꝝ prima est q hec positio cõtradicit huic qõ Aristo. posuit. s. q ꝓportio intellecti i actu ad intellectũ mãlem est sicut ꝓportio sensati ad sentiẽs: et cõtradicit veritati in se. ¶ Si enim formare p intellectũ esset eternũ: oporteret vt formatũ per intellectũ esset eternũ: quapp necesse esset vt forme sensibiles essent intellecte in actu extra animã: et nõ mãles oino: et hoc ẽ cõtra hoc qõ inuenit in istio formis. ¶ Et etiã Arist. apte dicit in hoc lib. e q ꝓportio istius virtutis distinguẽtis rõnalis ad intẽtiones formarũ imaginataꝝ est sicut ꝓportio sensuũ ad sensata: et ideo aliã nihil intelligit sine imaginatõe: quẽ admodũ sensus nihil sentit sine pnsitia sensibilis. Si igitur intẽtiones quas intellectus cõprehẽdit ex virtutibus imaginatiuis essent eterne: tunc intẽtiones virtutũ imaginariuaꝝ essent eterne: et si essent eterne: tũc sensationes essent eterne. Sensationes enim sunt de hac virtute sicut intẽtiones imaginabiles de virtute rõnabili: et si sensationes essent eterne: tũc sensata essent eterna: aut sensatiões essent intẽtiones alie ab intẽtioniõ⁹ rerum existẽtiũ extra aiam in mã. Impossibile enim est ponere easdem intentiones quãdoq; eternas: et quãq; corruptibiles. nisi esset possibile q natura corruptibilis trãsmutaret et reuerteret eterna. Et iõ necesse est si iste intẽtiones que sunt in anima fuerint generabiliũ et corruptibilium: vt ille etiã sint generabiles et corruptibiles: et in hoc fuit phrus sermo in aliquo loco. ¶ Hoc igitur est vnum impossibilium que videnẽ cõtradicere huic opinioni. s. huic qõ posuimus q intellectus materialis est virtutis nõ facte de nouo. Existimat enim q impossibile est imaginari quõ intellecta erunt facta: et ista nõ erũt facta. Quãdo enim agẽs fuerit eternũ: et patiẽs fuerit eternũ: necesse est vt factũ sit eternũ. ¶ Et etiã si posuerimus factũ esse generatũ: et est intellect⁹ qui est in habitu: quõ possum⁹ dicere in eo qõ generat et creat intellecta. ¶ Et est scõa qõ magis difficilis valde: et est q si intellect⁹ mãlis est prima pfectio hois: vt declarat in diffõne anime: et intellect⁹ speculatiuus est postrema pfectio; homo aũt est gnãbilis et corruptibilis: vnus in numero p suã postremã pfectionẽ ab intellectu: necesse est vt ita sit per suã primã pfectionẽ. s. q p postremã pfectionẽ de intellectis sum alius a te: et tu alius a me. ¶ Et si nõ: tu esses p esse mei. et ego p esse tui. ¶ Et vlr hõ esset ens anteq̃ esset. ¶ Et sic hõ nõ esset generabilis et corruptibilis in eo q hõ: si fuerit erit in eo q animal. ¶ Existimat enim q quẽ admodũ necesse est q si prima pfectio fuerit aliqd hoc: et numerabilis p numerationẽ in diuiduoꝝ vt postrema pfectio sit hmõi. iam et necesse est ecõuerso. s. q si postrema pfectio est numerata p numerationẽ in diuiduoꝝ solum vt prima pfectio sit huiusmodi: et alia sunt multa contingẽtia impossibilia huic positioni. ¶ Quoniã si prima pfectio esset eadẽ omniũ hominuꝝ et nõ numerata per numerationẽ eorum cõtingeret q cum ego acquirerẽ aliquod intellectũ: vt tu etiã acquireres illud idem: et quãdo ego obliuiscerer aliqõ intellectũ: vt et tu: et multa impossibilia contingẽtia huic. ¶ Existimat enim q nulla dẽria est inter vtraq; positionem in hoc qõ cõtingit de impossibilib⁹. s. ex hoc qõ ponimus q postrema et prima pfectio sunt hmõi. s. nõ numerate per numerationẽ in diuiduoꝝ. ¶ Et cum nos finxerimus oia ista impossibilia cõtinget nobis ponere q prima pfectio est hec intẽtio. s. in diuiduali in mã numerata p numerationem in diuiduoꝝ hois et gnãbilis et corruptibilis. Et tam declaratũ est ex demõstratione Ari. pdicta q nõ est aliquid hoc: neq; corpus: neq; virtus in corpe. Quõ igitur possum⁹ euadere ab hoc error: aut qualis est via dissolutionis istius questionis. ¶ Hexan. autem sustentatur super hunc sermonẽ postremũ: et dicit q magis conuenit naturalibus. s. sermonẽ concludentẽ. s. q intellectus mãlis est virtus generata: ita q existimamus: adeo q ipse opinatur in eo et in alijs virtutibus anime esse ꝑparationes factas in corpe per se a mixtione et complexione: et dicit hoc nõ esse impossibile. s. vt ex mixtiõe elemẽtoꝝ fiat tale esse nobile mirabile: licz sit remotum a substantia elemẽtoꝝ pp maximã mixtionẽ. ¶ Et dat testimonium sup hoc esse possibile ex hoc qõ apparet q compositio que primo cecidit in elemẽtis. s. cõpositio quartuo: qualitatũ simpliciũ: cũ hoc q est parua illa cõpositio est eã maxime diuersitatis in tm q vnũ est ignis: alius est aer. Et cum ita sit nõ est remotũ vt per multitudinẽ cõpõnis que est i hoie et in aialib⁹ fiãt illic virtutes diuerse in tm a subiectis elementũ. ¶ Et hoc apte et vlr ppalauit in mitio sui lib. de aia: et pcepit vt cõsiderãs de aia prio dz ꝑscire mirabilia cõpositionis corpis hois. Et dixit et in tractatu quẽ fecit de intellectu fm opinionẽ Ari. q intellus

de aia. 20. p de aia. 31. 65. et. 2. de aia. 21. 12. meta. 17. q ipassibil et hẽs p ã aia 66. Vide B in Themistio cap. 23. 24. 25. 26. 27.

a Agẽs et factũ nõ itellignt nisi cũ ĝiatiõe et tpe. idẽ. 8 ph. 15. 1. ph. cõ. 74. et. 4. ph. c. 129.

b Agens et factũ in rebus eternis est fm similitudinẽ. cõsile 4. te. cõ. p. vide et B 12. met. cõ. 44. vide. J. cõ. 36.

c Vide prio hoc Themistiũ. 3. d aia ca. 30. et. 39

d Inpugnatio Themistiũ et Theophrasti.

e Infra. 79. et. 8. 1. cõ. 2.

Secũda qõ

Tertia pa disgressiõis Oni. Alex. affrodisei. vide p ea etiã prio de aia. cõ. 88.

2. de generatione. 16.

mālis est virtus facta a cōplexione: et hec sunt verba eius. Quz igiē ex hoc corpore qñ fuerit mixtū aliqua mixtione generabit aliqd ex vniuerso mixti: ita q̄ sit apertū vt sit instrm̄ istius q̄ est in hoc mixto: cū existit in oi corpe: et istud instrm̄ est et corp̄: tūc dicet eē intellectus in potētia: et est virt̄ facta a mixtione q̄ cecidit in corporib̄: et p̄parata ad recipiēdū intellm q̄ est in actu. ¶ Et ista opinio in substātia intellis mālis maxie distat a verbis Arist. et ab eius demōstratione. ¶ A verbis aūt vbi dicit q̄ intellis mālis est separabilis: et q̄ nō hz instrm̄ corporale: et q̄ est simplex: et nō patiēs. i. nō trāsmutabilis: et vbi laudat Anaxagorā in hoc qd. d. q̄ est nō mixt̄ cū corpore. ¶ A demōstratione vero sicut scitū est in hoc qd scripsim̄. ¶ Alex. aūt exponit demōstrationē Aristo. a qua cōclusit intellm mālē eē nō passiū: neqz aliqd hoc: neqz corp̄: neqz virtutē in corpe: ita q̄ intendebat ipsam p̄parationē nō subm̄ p̄parationis. ¶ Et iō dicit in suo libro de aia q̄ intellis mālis magis assimilat preparatioi q̄ est in tabula nō scripta q̄ tabule preparate: et dicit q̄ ista p̄parationē pōt dici vere q̄ nō est aliqd hoc: neqz corp̄: neqz virt̄ in corpore: et q̄ nō est passiua. ¶ Sz hoc qd dicit Alex. nihil est. hoc. n. vere dicit oi p̄parationē. s. q̄ neqz ē corpus: neqz forma hic in corpe. Quare igiē appropriauit Arist. hoc p̄parationi q̄ est in intellu inter alias p̄parationes: si nō intēdebat demōstrare nobis substātiā p̄parati: sed substātiā p̄parationis: si pōte est dicere q̄ p̄parationē est sba cū hoc qd dicim̄ q̄ subiectū istī p̄parationis neqz est corpus: neqz virt̄ in corpe. Et illud qd cōclusit demōstratio Ari. alia intētio est ab ea fm quā dr̄ q̄ p̄parationē neqz est corp̄ neqz virtus in corpore. ¶ Et hoc manifestū est ex dmōstratione Ari. Propositio. n. dicēs q̄ oē recipiēs aliqd: necesse est vt in eo non existat in actu aliqd ex natura recepti. manifestū ex eo q̄ sba p̄parati et natura eius querit habere hoc p̄dicatū fm q̄ est p̄paratū: p̄parationē enim nō ē recipiēs: sz esse p̄parationis a recipiēte est sicut accidentis proprijt et ideo cum fuerit receptio nō erit p̄parationē et remanebit recipiēs. ¶ Et hoc manifestū est et intellectū ab oibus expositorib̄ de dmōstratione Aristo. Aliqd enim esse nō corpus: neqz virtutē in corpe: dicit quattuor modis diuersis. Quorum vnus est sbm intellectorum et est intellect̄ materialis: cuius esse demōstratū est q̄ sit. Secūs est ipsa p̄paratio exīs in materijs: et est ppinquus modo fm quē dr̄ q̄ priuatio simplr neqz est corpus: neqz virtus in corpe. Tertius aūt est prima mā: cuius etiā esse demōstratū est. Quartus est forme abstractū: quare esse est etiam demōstratū: et oia ista sunt diuersa. ¶ Et induxit Alexā. ad hanc expositionē remotā manifesti erroris fugere. s. a qōnibus p̄dictis. ¶ Et etiā videm̄ Alex. sustētari in hoc q̄ prima perfectio intellectus debz esse virtus generata sup vlres sermones dictos in diffōne aie. s. qz est prima pfectio corpis nālis organici. Et dicit q̄ ista diffinitio est vera de oibus partibus aie eadē intētione. et dat rōnez sup hoc: qm̄ dicere q̄ oēs ptes anime sunt forme: est vniuocū aut ppe: et qz forma est in eo qd est finis habētis formā: impōse est vt separet: necesse est cū prime pfectiones anime sint forme: q̄ nō separent. et p hoc destruit vt in primis pfectionibus anime sit pfectio separata: sicut dicit de nauta cum naue. ¶ Et vlr erit in ea aliqua ps que dicit pfectio intentione diuersa ab intētione que dicit in aliis. Et hoc qd ipse fingit q̄ manifestum

Impu. Alexā. In. 2. de aia. 21. 3. de aia. 19. 20. p̄ 6 aia. 31. 65 2. de aia. 11. 11. meta. 17

Tex. cō. 4

Euasio Alexā. in expo/nēdo demōstratōez phi. 1. c. 4. ca. 26. de intellectu practi/co et specula tiuo.

Scba rō.

Cā erroris Alexādri.

Fundamētū Alex. in suo li. 6 aia ca. 5. 2. 6 a. tex. cō. 7.

Forma ē finis habētis formā. Idē 4. ce. 23.

Rñsio ad vnū motiuū Alex.

festum est de sermonibus vlibus in anima: manifeste. d. Aristo. q̄ nō est manifestū in omnib̄ partibus anime. Dicere. n. formā et primam perfectionē est dicere equiuoce de anima rōnali: et de alijs partibus anime. ¶ Abubacher autē et Auēpace videt intendere in manifesto sui sermonis q̄ intellectus mālis est virtus imaginatiua fm q̄ est preparata ad hoc q̄ intētiones que sunt in ea sint intellecte in actu: et q̄ non est alia virtus sba intellectus preter istam virtutē. ¶ Abubacher aūt videt intendere istud fugiendo impossibilia cōtingētia Alexan. s. q̄ subiectū recipiens formas intellectas est corpus factum ab elemētis: aut virtus in corpore: qm̄ si ita fuerit: contingeret aut vt esse formarū in anima sit esse earū extra animā: et sic anima erit nō cōprehēsiua: aut vt intellectus habeat instrumētū corporale: si subiectum ad intellecta sit virtus in corpore: sicut est de sensibus. ¶ Et magis inopinabile de opinione Alexā. est hoc qd dixit q̄ prime preparatōes a ad intellecta et ad alias postremas perfectiōes de ania sunt res perfecte a cōplexione: nō virtutes facte a motore extrinseco vt est famosū ex b opinione Aristo. et omniū peripatheticorū. Ista enim opinio in virtutib̄ anie cōprehēsiuis si est fm q̄ nos intellexerimus est falsa. a sba enim elemētorum et a natura eorū non potest fieri virtus distinguēs aut cōprehēsiua. qm̄ si esset possibile vt a nā eorum et sine extrinseco motore fierent tales virtutes: tunc eēt possibile vt postrema perfectio que est intellecta essz aliqd factum a substātia eorum vt color et sapor fiunt: et ista opinio est similis c opinioni negātium causas agentes: et nō concedētium nisi causas mālēs tantum: et sunt illi qui dicunt casum: sed Alexā. est maioris nobilitatis q̄ vt credat hoc: sed rōnes que opponebant ei de intellectu materiali coegerunt ipsum ad hoc. ¶ Reuertamur igiē ad nostrum: et dicamus q̄ forte iste rōnes sunt que induxerunt Auēpace ad hoc dicendum in intellectu mālī. sed q̄ accidit ei impossibile manifestū est. Intētiones enim imaginate sunt mouentes intellectum nō more. Declaratur enim q̄ sunt illud cuius proportio ad virtutes distinctiuā rōnabilem est sicut proportio sensati ad sentiēs: nō sicut sentientis ad sensatū. ¶ Et si esset recipiens intellecta tunc res reciperet se: et mouens eēt motum. ¶ Et iam declaratū est q̄ intellect̄ materialis impossibile est vt habeat formā in actu: cum sba et nā eius est vt recipiat formas fm q̄ sunt forme. ¶ Et cum hec oia que p̄nt dici in nā intellect̄ materialis videnī impossibilia preter hoc qd. d. Aristo. cui ēt cōtingūt rōnes nō pauce. ¶ Quarū vna est q̄ intellecta speculatiua sunt eterna. ¶ Secūda aūt est fortissima earū q̄ postremā pfectio in hoīe sit numerata per numerationē idiuiduorū hoīs: et prima pfectio sit vna numero in oibus. ¶ Tertia autē est qd Theophrasti: et est q̄ ponere q̄ iste intellectus nullā hz formā: necessariū est: et ponere ēt ipsum eē aliqd ens necessariū est. et si nō. non eēt receptio neqz p̄paratio. Preparatio enim est receptio et hoc qd innititur in subiecto: et cum est aliqd ens: et nō habeat nām formē: remanet vt habeat nām p̄me materie: qd est valde inopinabile. Prima. n. mā: neqz est cōprehēsiua: neqz distinctiua: et quō dicit in aliquo cuius eē sit tale qd est abstractum. ¶ Et cū oia ista sint: ideo visum est mihi scribere qd vr̄ mihi in hoc. et si hoc qd appet mihi nō fuerit cōpletū: erit principiū cōple/

2. de aia. 1. cō. 11.

Quarta pdigressiōis.

Op̄. Auē. et Abubacher

Vide p illo 2. de aia. cō. 121. et hi p̄n. istius cō.

Cōtra alex. a Prie p̄pōnes ad itellecta et ad alias postremas perfcōnes de ania sunt a motore extrinseco fm Ari. sed vide oppm 7. met. c. 31. 2tra The. et Aui. ponentes aias p/duci a motore extrin/seco.

b Op̄. Aris. regre sup 6 in. 2. 6 gīa. aīaliū. c. 3.

c Prio ph. a. 1. c. 6. vl/q̄ ad. 42. 2. ph. 75. vide 6 2tra ale. p̄ 6 aia. 88.

d Jmpu. op̄. Auēpa.

menti: ⁊ tunc rogo fratres videtes hoc scriptū scribere suas dubita/
tiones: ⁊ forte per illud inueniet vez in hoc: si nōduz inueni. ⁊ si iue
ni vt fingo tunc declarabit p illas qōes. Ueritas. n. vt dicit Arist.
cōuenit ⁊ restat sibi oi mō. ¶ Questio aūt dicēs quo intellecta spe/
culatiua erūt gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ agēs ea ⁊ recipiēs erit eter/
nuz: ⁊ que est indigētia ad ponēduz intellectū agentē ⁊ recipientē: si
nō est illic aliqd gñatuz. ¶ Illa qd nō cōtingeret: si nō eēt hoc aliqd
qd est eē esse intellecta, speculatiua gñata: mō aūt: qr ista intellecta
cōstituunt pr duo quoz vnuz est gñatum: ⁊ aliud nō gñatum: qd di
ctum fuit in hoc est sm cursuz nālem: qm qr formare p intellectū sic
dicit Aristo. est sicut cōprehēdere pr sensuz: cōprehēdere aūt perficit
per duo subiecta. Quoz vnū est sm per qd sensus fit virtus ⁊ est sen/
satum extra aiam. Aliud aūt est sm per qd sensus est forma existēs:
⁊ est pma pfectio sentiētis. Necesse est ēt vt intellecta in actu habeāt
duo subiecta. Quorum vnum est subiectū pr qd sunt vera. s. forme
que sunt imagines vere. Secūduz aūt est illud pr qd intellecta sunt
vnum entium in mundo: ⁊ istud est intellectus mālis. Nulla enim est
differētia in hoc inter sensuz ⁊ intellectū nisi qr subiectū sensus per
qd est verus est extra animā: ⁊ subiectū intellectus pr qd est verus
est intra animā: ⁊ hoc dictū est ab Aristo. in hoc intellectu vt vide/
bitur post. ¶ Et hoc subiectū in intellectu qd est moto: illi' quoquo
modo est illud qd reputauit Auēpace esse recipiēs: qr inuenit ipsum
quādoqz intellectū in potētia: ⁊ quādoqz intellectū in actu: ⁊ ista est
dispositio subiecti recipiētis: ⁊ existimauit cōuersionē. ¶ Et ista pro
portionalitas magis inuenit pfecta inter subiectū visus qd mouet
ipsum. ⁊ inter subiectū intellectus qd mouet ipsum. quēadmodū. n.
subiectū visus mouēs ipsuz qd est color: nō mouet ipsuz nisi qn p pre
sentiam lucis efficit color in actu: postq̄ erat in potētia: ita intentio/
nes imaginate non mouēt intellectuz materiale nisi qn efficiunt in/
tellecta in actu postq̄ erant in potētia: ⁊ pp hoc fuit necesse Aristo.
ponere intellectū agētem vt videbit post: ⁊ est extrahēs has inten/
tiones de potētia in actū: quēadmodū color is qui est in potētia: nō
est pma pfectio color qui est intētio comprehēsa: sed subiectū qd
perficitur per istum color: ⁊ est visus. ita ēt subiectuz qd perficitur pr
intellectū in actu nō est intētiones imaginate que sunt intellecte in
potētia: sed intellectus materialis qui pficitur pr intellecta: ⁊ est ea
rum proportio ad eam sicut proportio intētionis coloris ad virtu/
tem visiuam. ¶ Et cum oia ista sint sicut narrauim': non contingit
vt ista intellecta que sunt in actu. s. speculatiua sint gñabilia: ⁊ cor/
ruptibilia: nisi pp subiectuz pr qd sunt vera: non pp subiectū pr qd
sunt vnum entium. s. intellectū materiale. ¶ Questio aūt secūda di
cens qūo intellect' mālis est vnus in numero in omnib' indiuiduis
hominū non gñabilis: neq; corruptibilis: ⁊ intellecta existentia in eo
in actu: ⁊ est intellectus speculatiu': sunt numerata pr numeratio/
nem indiuiduorū hominū gñabilium ⁊ corruptibilium pr gñatio/
nem ⁊ corruptionē indiuiduoz: ⁊ hec quidē qstio valde est difficilis:
⁊ maximam hz ambiguitatē. ¶ Si enim posuerim' q̄ iste intellect'
materialis est numeratus pr numerationē indiuiduoz hominum:
continget vt sit aliqd hoc aut corp': aut virtus in corpore. ¶ Et cū

p eth. ca. 10. Solo prime cōuenit.
qōnis.
8. physi. 15.
a. 8 ala. 60.
j. tex. cō. 39
j. tex. cō. 13
Solo solū prime qōnis.
Scde qōnis agitatio.
Prio pbat intellm esse vnicum.

fuerit aliquid hoc erit intētio intellecta in potētia. Intētio aūt in/
tellecta in potētia est subiectū mouēs intellectū recipiētez: nō sub/
iectum motū. Si igitur subiectū recipiens fuerit positū esse aliquid
hoc: cōtinget vt res recipiat seipsam vt diximus: qd est impossibile.
¶ Et ēt si concesserim' ipsam recipere seipsam cōtingeret vt recipe
ret se vt diuisa: ⁊ sic erit virtus intellectus eadē cum virtute sensus:
aut nulla differētia erit inter eē forme extra animā ⁊ in anima. Nec
enim mā indiuidualis nō recipit formas nisi has ⁊ indiuiduales: ⁊
hoc est vnuz eoz que attestant Arist. opinari q̄ iste intellect' nō est
intētio indiuidualis. ¶ Et si posuerim' q̄ nō numerat p numeratio/
nem indiuiduoz: cōtinget vt pportio eius ad indiuidua existētia in
sua perfectione postrema in gñatiōe sit eadē. vnde necesse est si aliqd
istoruz indiuiduoz acquisierit rez aliquā intellectā: vt illa acquirat
ab oibus illoz: qm si cōtinuatio illoz indiuiduoz est pp cōtinuatio/
nem intellectus mālis cū eis: quēadmodū cōtinuatio hoīs cū intē/
tione sensibili est pp cōtinuationē prie pfectionis sensus cū eo qui est
recipiēs intētionē sensibilē. Cōtinuatio aūt intellect' mālis cū om/
nibus hoibus existētibus in actu in aliquo tpe in pfectione eorū po
strema dz eē eadē cōtinuatio. Nihil. n. facit alietatē proportiōis con
tinuatōis inter hec duo cōtinua: quare si hoc ita ē/ neē est cū tu acq
sieris aliqd intellectū/ vt ego ēt acquiram illud intellectū: qd est im/
possibile. ¶ Et in differēter siue posueris q̄ postrema pfectio gñata
in vnoquoq; indiuiduo subiecta isti intellectui. s. per quā intellectus
mālis copulat: ⁊ est ex ea quasi forma separabilis a subiecto suo cuz
quo cōtinuat si aliquid est tale: ⁊ siue posueris eā pfectionē eē virtu
tem virtutū anime aut virtutū corporis idem est in sequēdo impossi/
bile. ¶ Et iō a opināduz est q̄ si sunt aliqua animata: quoz prima
pfectio est sba separata a suis subiectis vt existimatur de corporibus
celestibus q̄ impossibile est vt inueniat ex vna spē eorum plus vno
indiuiduo: qm si ex eis. s. ex eadem spē inueniret plus q̄ vnuz indiui
duum. U. g. corpore moto ab eodē motore: tunc eē eoz eēt ociosuz ⁊
superfluum: cum motus eorum eēt pp eandem intētionem in nume/
ro. U. gra. q̄ esse plus vna naui in numero vni naute in eadem hora
est ociosum: ⁊ similr esse plus vno instrumēto in numero vni artifici
eiusdē speciei instroz est ociosuz. ¶ Et hec est intētio eius qd fuit di/
ctuz in primo de celo ⁊ mundo. s. q̄ si eēt alius mundus/ esset aliud
corpus celeste: ⁊ si eēt aliud corp' haberet aliuz motorē in numero a
motore istius corporis: ⁊ si hoc esset: tunc motor corporis celestis eēt
materialis numeratus per numeratōez corporum celestiuz. s. q̄ im/
possibile est q̄ vnic' motor in nūero sit duoz corporū diuersoz in nūe
ro: ⁊ iō artifex nō vtit plus vno instro cuz ab eo nō pueniat nisi vna
actio. Et vlr existimat q̄ impossibilia cōtingētia huic positiōi eōtin
gunt huic qd ponimus q̄ intellectus qui est in habitu est vnus in nu
mero: ⁊ iam enumerauit plura eorum Auēpace in epistola sua quam
appellauit continuationē intellect' cuz hoīe: ⁊ cū ita sit qualis igit
est via ad dissoluēdū istā qōnē difficilez. ¶ Dicamus igitur q̄ mani/
festū est q̄ hō nō est itelligēs in actu nisi pp ꝓtinuationē intellectus
cuz eo in actu. b ¶ Et est etiā manifestū q̄ mā ⁊ forma copulantur
q̄ diuiuicem: ita q̄ cōgregatū ex eis fit vnicuz: ⁊ magis intellect' ma/

Scdo pbat ipm eē non vnicū.
Excludit tacitā rñsionē a Alia rō ad idem.
Vide. 2. celi cō. 71.
Oppñ. 2. celi. c. 59. vbi dr corpa celestia eē eius dē spēl. p celi a. 1. cō. 92. vsq; ad. 95. ⁊. 12. me. te. cō. 49.
b Ex intellectu mālī ⁊ itētiōe itellecta i actu fit maxime vnū: qd eiz cōponit ex eis nō ē aliqd tertium aliū ab eis. sed vide opposituz. 12. met. 51. cō. vbi. d. q̄ i/

telligere q̃ ꝯ fit ex intelligibili ⁊ intellectu distinctum est ab intellectu.

a Ex hoc sumi solet cõpositũ dicere tertiã entitatẽ a ptibus distinctã. vide cõsile. 7. meta. 26. 27. ⁊. 60 cõ. ⁊ p õ aia 77. sed vide oppiñ pmo physi. 17. ⁊ 4. phy. 43.

b Perfectio in virtutib⁹ aie dr̃ equoce. Jdẉ. 8. i hoc cõ. 9 tra Alex. ⁊. 2. ẽ ania. 7. 21. ⁊ 30. cõmẽ.

c Excludit op̃. Alexan. Secldit op̃. Auẽp. ofidẽdo quõ intellect⁹ apõ ipsũ sit nũeratus.

d Cõtradictio h ⁊. 12. met. c. 17. q: h. d. intellm polez e ma teriã itellus agẽtis. sed ibi dicẽ ipsũ nõ eẽ mãnsũ locum.

e Op̃. Thẽ. 3. de aia. cõ. 27. 28. ⁊. 29.

terialis: ⁊ intẽtio itellecta in actu: a qõ. n. cõponit ex eis nõ ẽ aliq̃ tertiũ aliud ab eis: sicut est de aliis cõpositio ex mã ⁊ forma. ¶ Cõtinuatio igit intellecti cuz hoie impossibile est vt fit nisi per cõtinuationem alterius istaruz duarũ partiuz cum eo. s. partis que est de eo quasi mãt ⁊ partis que est de ipso. s. de itellectu quasi forma. ¶ Et cũ declaratuz est ex predictis dubitationibus: q̃ impossibile est vt intellectuz copulet cuz vnoquoq̃ hoiuz ⁊ numeret p numerationẽ eorũz per partez que est de eo quasi mã. s. intellectum mãlem. remanet vt cõtinuatio intellectoꝝ cũ nobis hominibus sit p cõtinuationẽ intẽtionis intellecte cum nobis: ⁊ sunt intentiones imaginate. s. partis que est in nobis de eis aliquo mõ quasi forma. ¶ Et ideo dicere puerum esse intelligentẽ in potẽtia pũt intelligi duobus modis. Quorũ vnus est q̃ forme imaginate que sunt in eo sunt intellecte in potẽtia. Secũdus aũt q̃ intellect⁹ mãlis qui innatus est recipe intellectũ illi⁹ forme imaginate est recipiẽs in potẽtia: ⁊ cõtinuat⁹ cũ nobis in potentia. ¶ Declaratuz est igitur q̃ prima pfectio intellectus differt a primis pfectionib⁹ aliaruz virtutũ aie: ⁊ q̃ hoc nomẽ pfectio b dr̃ de eis mõ equoco ecõtrario eiq̃ existimauit Alex. c Et ideo dicit Arist. in diffinitiõe aie q̃ est pfectio pma corporis nãlis organici: qõ nõduz est manifestũ: vtrũ per oẽs virtutes pficiat corp⁹ eodẽ mõ: aut est ex eis aliqua p quã corpus nõ pficit. ⁊ si pficiat erit alio mõ. ¶ Preparatio autẽ que est in virtute imaginatiua intellectoꝝ filius est preparationib⁹ que sunt in alijs virtutib⁹ aie. s. pfectionib⁹ pmis aliaruz virtutũ aie: pm hoc q̃ vtraq̃ ꝑparatio generat per gñatiõez indiuidui. ⁊ corrũpit per corruptionẽ eius: ⁊ vtr numerat per numerationẽ eius. ¶ Et differũt in hoc q̃ illa est ꝑparatio in motore vt fit motor. s. preparatio que est in intẽtionib⁹ imaginatis. Scõa aũt est preparatio in recipiente: ⁊ est ꝑparatio que est in primis pfectionib⁹ aliarũ partiuz aie: ⁊ pp hanc similitudinẽ inter has duas ꝑparationes: existimauit Auẽpace q̃ nulla est ꝑparatio ad rem intellectã sicut dam nisi ꝑparatio existẽs in intẽtionibus imaginatis. ¶ Et hẽ due ꝑparationes differũt sicut terra a celo. Una. n. ꝑparatio est in motore vt fit motor. Alia autẽ est ꝑparatio in moto vt fit motũ ⁊ recipiens. ¶ Et ideo opinãduz est q̃ iam apparuit nobis ex sermone Ari. q̃ in aia sunt due partes intellect⁹. Quaꝝ vna est recipiẽs: cuius eẽ declaratuz est h. Alia aũt est agẽs: ⁊ est illud q̃ facit intẽtiones que sunt in virtute imaginatiua eẽ mouẽtes intellectuz mãlez in actu postq̃ erant mouẽtes in potẽtia: vt post apparebit ex sermone Arist. q̃ hẽ due ptes sunt nõ gñabiles neq̃ corruptibiles: ⁊ q̃ agẽs d est ⁊ recipẽte quasi forma de mã vt post declarabit. ¶ Et iõ opinat⁹ est Themisti⁹ c q̃ nos sum⁹ intellect⁹ agẽs: ⁊ q̃ intellect⁹ speculatiu⁹ nihil est aliud nisi continuatio intellectus agentis cũ intellectu mãli tm. ¶ Et nõ est sicut existimauit ise. Jd opinãduz est q̃ in aia sunt tres partes intellect⁹. Quaruz vna est intellectus recipiẽs. Scõa aũt est efficiens. Tertia aũt factum. Et due istaruz trium sunt eterne. s. agens ⁊ recipiens. tertia aũt est generabilis ⁊ corruptibilis vno modo: eterna autẽ aliomodo. ¶ Quoniaz q: opinati sumus ex hoc sermone q̃ intellectus mãlis est vnicus omnib⁹ hominibus. ¶ Et etiam ex hoc sumus opinati q̃ species humana est eterna: vt declaratum est in

alijs locis. ¶ Necesse est vt intellectus mãlis nõ sit denudat⁹ a principijs nãlibus cõibus toti speciei humane. s. primis ꝑpositionib⁹ ⁊ formatiõibus singularibus cõibus oibus. Nec enim intellecta sunt vnica pm recipiẽs ⁊ multa pm intẽtionẽ recepta. Scõm igit modum q̃ quẽ sunt vnica necessario sunt eterna: cuz esse nõ fugiat subiecto recepto. s. motore qui est intentio formarũ imaginataꝝ: non est illic impediẽs ex parte recipiẽtis. Generatio igitur ⁊ corruptio nõ est ei: nisi pp multitudinẽ cõtingẽtez eis nõ pp moduz pm quẽ sunt vnica. ¶ Et iõ cũ in respectu alicui⁹ indiuidui fuerit corruptũ aliq̃ intellectuz primoꝝ intellectoꝝ p corruptionẽ sui subiecti: p qõ est copulatũ cũ nobis ⁊ veruz: necesse est vt illud intellectum nõ sit corruptibile simplr: sed corruptibile in respectu vniuscuiusq̃ indiuidui. ¶ Et ex hoc mõ possem⁹ dicere q̃ intellectus speculatiu⁹ est vnus in oibus. Et cũ cõsideratũ fuerit de istis intellectis pm q̃ sunt entia simplr nõ in respectu alicuius indiuidui vere dicunt esse eterna: ⁊ q̃ nõ intelligunt q̃nq̃: ⁊ q̃nq̃ nõ: sed semp: ⁊ q̃ illud eẽ est eis meditũ inter esse amissuz ⁊ eẽ remanẽs: pm. n. multitudinẽ ⁊ diminutionẽ pringentẽ eis a postrema pfectiõe sunt gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ pm q̃ sunt vnica in numero sunt eterna. ¶ Hoc erit sic si fuerit positũ q̃ dispõ in postrema pfectiõe in hoie est sicut dispõ in intellectis cõib⁹ oib⁹. s. q̃ eẽ mũdi nõ denudat⁹ a tali indiuiduo eẽ. hoc. n. impossẽ eẽ non est manifestũ. ¶ Immo dicẽs hoc põt hẽ rõnẽ ⁊ cãz sufficiẽtẽ ⁊ faciẽtẽ aiaz gesẽtẽ: qm̃ cũ sapiẽtia ⁊ eẽ in aliq̃ mõ ꝑpio hoiuz est sicut modus artificioꝝ eẽ in modis propijs hoiuz: existimat q̃ impossẽ est vt tota habitatio fugiat a phia: sicut opinandũ est q̃ impossibile est vt fugiat ab artificijs nãlibus. Si enim aliqua ps eius caruerit eis. s. vt artificijs. U. g. quarta terre septẽtrionalis nõ carebũt eis alie quarte. q: hoc. n. declaratũ est q̃ habitatio est possibilis in pte meridionali: sicut in septẽtrionali. Forte igitur phia inuenit in maiori parte subiecti in oi tpe sicut hõ inuenit ab hoie ⁊ equus ab equo. Jntellectus igit speculatiu⁹ est nõ gñabilis: neq̃ corruptibilis pm hunc modum. ¶ Et vtr ita est de intellectu agẽte creante intellecta: sicut de intellectu distinguẽte ⁊ recipiẽte q̃ẽ admoduz. n. intellect⁹ agens nunq̃ quiescit a gñando ⁊ creãdo simplr: ꝯz ab hac. s. gñatione eua/cuatur aliquod sbmita est de intellectu distinguẽte. ¶ Et hoc snuit Ari. in pmo istius libri cũ. d. ⁊ formare pr intellectũ ⁊ ꝯsiderare sunt diuersa sta q̃ intus corrũpat aliquid aliud. ipsum aũt in se nullaz hz corruptionẽ. ¶ Et intendit per aliqd aliud: formas imaginatas humanas: ⁊ intendit p formare p intellectũ/receptionẽ que est semp in intellectu mãli: de qua intẽdebat dubitare in hoc tractatu: ⁊ in illo: cũ. d. ⁊ nõ sum⁹ memores q: iste ẽ nõ passiu⁹. Intellꝰ ãt passiu⁹ ẽ corruptibilis: ⁊ absq̃ ꝯ nihil intelligit. ¶ Et intẽdit p intellm passiũ vtutẽ imaginatiũ. vt post declarabit. ⁊ vtr ista intentio apparuit a remotis animaz esse imortalem. s. intellectũ speculatiũ. ¶ Unde Plato d. q̃ vniuersalia sunt neq̃ generabilia neq̃ corruptibilia: ⁊ q̃ sunt existentia extra mentez. ¶ Et est sermo verus ex hoc modo ⁊ falsus pm q̃ sonant verba eius: ⁊ est modus quez Aristo. laborauit destruere in metaphysica. ¶ Et vniuersalr ista intentio anime est pars vera in propositionib⁹ probabilibus que dant aiaz esse vtrũq̃. s. mor/

2. de aia. cõ. 34. ⁊. 8. phy. 46. ⁊. 2. de gñatiõe. 59.

Prio de aia tex. cõ. 66.

3. de aia. t. cõ. 20.

Solo qõnis tertie.

talem: ⁊ non mortalem. Probabilia enim impossibile est vt sint falsa fm totum. Et hoc apologizauerũt antiqui: ⁊ in repræsentatiõe illius conueniũt oẽs leges. ¶ Tertia autem questio que est quõ intellectus mãlis est aliqõ ens ⁊ nõ est aliqua formarũ mãlium: neq; etiã prima mã: sic dissoluit. ¶ Opinandũ est. n. q̃ istud est quartũ genꝰ eẽ: quẽ admodum. n. sensibile eẽ diuidit in fomã: ⁊ mãm: sic intelligibile esse oꝑ diuidi in cõsimilia his duobꝰ. s. in aliqõ simile formæ ⁊ in aliqõ simile mãe. ¶ Et hoc necesse est in oĩ intelligẽtia abstracta que intelligit alind: ⁊ si nõ: nõ esset multitudo in formis abstractis: ⁊ iõ declaratum est in prima phia q̃ nulla est forma liberata a potentia simplr nisi prima forma que nihil intelligit extra se: sed eẽntia a eius q̃litas eius: alie aũt forme diuersant in quiditate ⁊ eẽntia quoquo mõdo. ¶ Et nisi eẽt hoc genus entium qõ sciuim̃ in sciẽtia anime: nõ possumus intelligere multitudinẽ in rebus abstractis: quẽ admodum nisi sciremus hic naturam intellectꝰ non possemus intelligere q̃ virtutes mouẽtes abstracte debẽt eẽ intellectus. ¶ Et hoc latuit multos modernos adeo q̃ negauerũt illud qõ dicit Aristo. in tractatu sui lib: quod necesse est vt forme abstracte mouẽtes corpora celestia sint fm numerum corporum celestium. ¶ Et ideo scire de aia necessarium est in sciẽdo primã philosophiam. ¶ Et iste intellectus recipiẽs necesse est vt intelligat intellectũ qui est in actu. Cum enim intellexerit formas materiales dignior est vt intelligat formas nõ mãles: ⁊ illud qõ intelligit ex formis abstractis. U. g. ex intelligẽtia agente nõ impedit ipm intelligere formas materiales. Propositio aũt dicẽs q̃ recipiens nihil dꝭ habere in actu ex eo qõ recipit: nõ dicit simplr: sed cum conditione. s. q̃ nõ est necesse vt recipiens non sit aliquid in actu omnino: sed vt nõ sit in actu aliquid ex eo qõ illud recipit sicut prediximus. ¶ Immo debes scire q̃ respectꝰ intellectꝰ agẽtis ad istum intellectũ est respectus lucis ad diaphanũ. ⁊ respectꝰ formarũ mãlium ad ipsum est respectꝰ coloris ad diaphanũ: quẽ admodum. n. lux est perfectio diaphani: sic intellectus agens est perfectio intellectus mãlis: ⁊ quẽ admodũ diaphanũ nõ mouetur a colore: neq; recipit eũ nisi qũ lucet ita iste intellectus nõ recipit intellecta que sunt hic nisi fm q̃ pficit per illum intellectũ: ⁊ illuminat per ipsum. Et quẽ admodũ lux facit colorem in potẽtia esse in actu: ita q̃ possit mouere diaphanũ: ita intellectus agens facit intentiones in potentia intellectas in actu: ita q̃ recipit eas intellectus materialis. fm hoc igitur est intelligẽdum de intellectu materiali ⁊ agente. ¶ Et cum intellectus mãlis fuerit copulatus fm q̃ perficitur per intellectũ agentẽ: tunc nos sumus copulati cum intellectu agẽte: ⁊ ista dispositio dicit adeptio ⁊ intellectꝰ adeptus: vt post videbit. ¶ Et iste modus fm quẽ posuimꝰ eẽntiam intellectus mãlis: dissoluit oẽs q̃stiones cõtingẽtes huic qõ ponunꝰ q̃ intellectus est vnus ⁊ multa: qm̃ si res intellecta apud me ⁊ apud te fuerit idẽ oĩbꝰ modis: cõtinget q̃ cum ego scirẽ aliquod intellectum vt tu scires et ipsum: ⁊ alia multa impossibilia. ¶ Et si posuerimus eum eẽ multa continget vt res intellecta apud me ⁊ apud te sit vnũ in spẽ ⁊ due in indiuiduo: ⁊ sic res intellecta habebit rem intellectã: ⁊ sic procedit in ĩfinitũ. ¶ Et erit impossibile vt discipulus addiscat a magistro nisi scia que est in magistro sit virtus generans ⁊ creans

Nulla fõa liberata est a potentia simplr nisi pma fõa q̃ nihil intelligit ex se. sed vide oppm̃ 3. phy. 32. 2. cc. 34. 9. metra. 17. 12. metra. 30. 35. 41 c. 44. vbi hꝭ q̃ ĩ ente eterno nulla ẽ potẽtia oino.

a Essentia p̃me itelligẽtie ẽ qdĩtas eiꝰ. sꝭ aliꝭ diuersat q̃ditas ab essentia. sꝭ vide oppm̃. j. r. cõ. 9. ⁊. 7. me. r. c. 41. vbi dr q̃ in abstractis a mã: idem est qdĩtas ⁊ essentia. Cõ. 36.

scientiam que est in discipulo ad modum fm quem iste ignis generat alium ignẽ sibi similẽ in specie: qõ est impossibile. ¶ Et hoc qõ scitũ est idem in magistro ⁊ discipulo: ex hoc modo fecit Pla. credere: q̃ disciplina esset rememoratio. Cum igit̃ posuerimus rem intelligibilem: que est apud me ⁊ apud te multa in subiecto fm q̃ est vna per qõ est ens: ⁊ mam imaginationis vnã in subiecto fm q̃ est vna per qõ est ens: ⁊ est intellectus mãlis: dissoluunt iste qõnes perfecte. ¶ Modus aũt quẽ existimauit Auẽpace dissoluere qõnes aduenientes super hoc q̃ intellꝰ est vnus aut multa. s. modũ quẽ dedit in sua epistola intitulata. cõtinuatio intellectus cum hoĩe. non est modus cõueniẽs ad dissoluendũ istam qõnem. Intellectus enim quẽ demonstrauit in sua epistola esse vnũ qũ laborauit in dissoluẽdo istã qõnẽ: aliud est ab intellectu quẽ demonstrat etiã illic multa: cũ intellectus quẽ demonstrauit esse vnum est intellectus agens inquantũ est forma nõdũ intellectus speculatiui. Intellꝰ vero quẽ demonstrauit eẽ multa in specie est intellꝰ speculatiuus. Hoc aũt nomẽ. s. intellꝰ. equiuoce dr de speculatiuo ⁊ agente. Et ideo si illud qõ intelligit de hoc noĩe intellꝰ in duobus sermonibus oppositis. s. cõcludenti intellm esse multa: ⁊ cõcludenti intellm est vnum: est interrio non equiuoca: tunc illud qõ post dedit in hoc. s. q̃ intellꝰ agens est vnus ⁊ speculatiuus multi. nõ dissoluit hanc questionẽ. Et si illud qõ intelligit in duobus sermonibus oppositis de hoc nomine intellꝰ sit interrio equiuoca: tũc dubitatio erit sophistica non disputatiua. ¶ Et non ideo credendũ est q̃ questiones quas dedit ille vir in illa epistola non dissoluunt: nisi ex hoc modo: sed ille dubitationes non sunt sophistice: sed disputatiue: ⁊ per istum modũ dissoluetur qnestio in qua dubitabat in intellectu materiali vtrũ sit extrinsecus aut copulatus: ⁊ cũ hoc sit a claratum reuertamur ad exponendũ sermonẽ Arist.

¶ Unde neq; mirũ esse rationabile est ipsum corporis qualis enim vtiq; fieret: aut frigidus: aut calidus. ⁊ vtiq; organum aliquod erit sicut sensitiuum: nunc autem nullum est. Et bene iam dicentes sunt animam esse locum specierum: verum non tota sed intellectiua: neq; actu sed potentia species.

¶ Et ideo necesse vt non sit mixtus cum corpore. quoniam si esset mixtus cum corpore: tunc esset in aliqua dispositione: aut calidus: aut frigidus: aut haberet instrumentum sicut habet sentiens: modo autem non est ita. Recte igitur dixerunt dicentes q̃ anima est locus formarum sed non vniuersa: sed intelligens: neq; forme in endelechia sed in potentia.

¶ Hec est alia demõstratio q̃ intellꝰ mãlis non est aliquid hoc neq; corpus neq; virtus in corpore. ¶ Et. d. Et ideo fuit necesse eẽ. i. ⁊ qr nã eius est ista quam narrauimus recte: ⁊ necesse fuit vt non admisceretur 6

cum corpore.i.q̃ nõ est vtus in eo fm q̃ admiscet cũ corpe: vt declarãtũ est. ¶ D.d, sed ãm rõnẽ, sup hoc.r.d. si enim cẽt admixtus rc.i. si haberet qualitatem: tũc cẽt aliqua dispõ r alia qualitas: r si ha ẽm esset virtus in corpore: tũc cẽt aliqua dispõ r alia qualitas: r si haberet qualitatem: tũc illa q̃litas/ aut attribuerẽt calido: aut frigido. s. cõplexioni in eo q̃ est cõplexio: aut esset qualitas existens in cõplexione tantũ addita cõplexioni: sicut est de alia sensibili: r sibi similibus: r sic habet instrũm corpale. D.d. sz non est ita. i. sed non hz qualitatem attributã calo r frigido: neqz hz instrũm. ergo nõ est mixtũ cũ corpe.

Digressio. ¶ Et cõsiderare debemus in consecutione r destructione vtrum indigeant demonstratiõe: aut non. Dicamus igit qm cõsecutio cõsequẽtis ad pcedẽs est vera: manifestũ est ex pdictis. ¶ Declaratũ em est q̃ ois vtus in corpe cõposito: aut attribuit pmis qualitatib'. s. forme cõplexionis: aut erit vtus existẽs in forma cõplexionali: r sic necessario erit alia organica. ¶ Destructio vero manifesta est ex pdictis.

2. de alia. t. cõ. 130. Declaratũ est em q̃ nullũ est instrũm aliud ab instrũs quinq̃ sensuũ vbi fuit declaratũ q̃ nullus est sensus sextus: r vlr si intellẽs esset virtus animalis in corpore: tũc aut esset sextus sensus: aut pnis sextum sensum. s. aliqd cuius pportio ad sextũ sensuz esset sicut imaginatio ad cõmunẽ sentiẽtẽ. ¶ Qm aũt intellectus mãlis nõ est virtus attributa cõplexionimanifestum est ex predictis: qm cum anima sensibilis non est virtus attributa cõplexioni: quanto magis intellectus.

¶ Et si esset attributa cõplexionitunc sicut dicit Arist. esse forme lapidis in anima esset idẽ cum eius esse extra animam: r sic lapis esset cõprehendẽs: r alia multa impossibilia cõtingentia huic positioni.

Dubiuz an intellus sit virt' organica. ¶ Et quidã dubitauit in hoc qõ fuit dictũ. s. q̃ intellẽs non hz instrũm ex hoc qõ dr q̃ virtus imaginatiua est in anterioi cerebri: r cogitatiua in medio: r rememorariua in posterioi: r hoc non tm dictũ est a medicis: sed dictũ est in de sensu r sensato. Galenus aũt r alij medici ratiocinant sup hoc q̃ iste virtutes sunt in istis locis per locum cõcomitantie: r est locus faciẽs existimare non verus. ¶ Sed declaratũ est in lib. 10 de sensu r sensato: q̃ talis est ordo istarum virtutũ in cerebro per demonstrationẽ dantẽ esse r causaz: sz istud nõ cõtradicit illi qõ dictũ est hic. Virtus a ẽm cogitatiua apud Aristo. est virtus distinctiua indiuidualis. s. q̃ nõ distinguit nisi indiuidualia: r nõ vlr. p cõ. lib. de memoria r reminiscentia i scõa columna.

Solutio. Uide p illa demstratione dãte cãm r eẽ Aver. su p cõ. lib. de memoria r reminiscentia i scõa columna. Declaratũ est enim illic q̃ virtus cogitatiua non est nisi virtus que distinguit intentionem rei sensibilis a suo idolo imaginato: r ista virtus est illa cuius pportio ad has duas intẽtiones. s. ad idolum rei r ad intentionẽ sui idoli est sicut pportio sensus cõis ad intentiones quinq̃ sensuum. Virtus cogitatiua est de genere virtutum existentiũ in corpore. ¶ Et hoc aperte dixit Aristo. in illo lib. cum posuit virtutes indiuiduales distinctiuas in quattuor ordinibus. In primo posuit sensum cõmunem: deinde virtutem imaginatiuam: deinde cogitatiuam: r postea rememorariuã. Et posuit rememorariuã magis spiritualem. deinde cogitatiuam: deinde imaginatiuã: r postea sensibilem: licet igit homo ppie habeat virtutem cogitatiuaz: tamen non facit hanc virtutẽ esse rationabilẽ distinctiuam. Illa enim distinguit intẽtiones vniuersales non indiuiduales: r hoc fuit aperte dictũ ab Aristo. in illo lib. 10. Virtus igit distinctiua rationalis si esset vrtus in corpe: cõtingeret vt esset vna istarũ virtutũ quattuor: q̃ propter

Cumpni Tabl. J. Sõ

Quinq̃ sunt

Bubiuz an intellus sit virt' organica.

a Virt' cogitatiua distinguit indiuidualiter. J de z. J. cõ. 10. r. 33. Jõ 2. de alia. cõ. 63.

haberet instrũm corporale: aut esset alia virtus indiuidualis distincta ab istis quattuor: sed iam declaratum est illic hoc esse impossibile.

¶ Et q: Gale. existimauit q̃ virtus cogitatiua est rõnalis mãlis: fecit ipsum errare in hoc locus cõsequentis: q: enim virtus rationalis appropriat homini: r cogitatiua appropriat ei: existimatur ppter cõuersionem affirmatiue vniuersalis: q̃ cogitatiua est rõnalis: r vnus eorũ qui errauerũt in hoc est Abdelkarag babyloniẽsis in suo cõmẽto in lib. de sensu r sensato. ¶ D.d. recte igit dixerunt dicẽtes animam esse locũ formarũ. i. cum declaratum sit q̃ non est mixtus alicui corpori: tunc recte dixerunt dcribẽtes animã esse locũ formarũ cũ acceperunt in notificãdo substantiã eius ppinquã istã cõsilitudinẽ r cõuenientiã q̃ est inter ipsaz ad spẽs: r locũ ad locatũ. D.d. sz non vniuersa sz intelligẽs. i. sz ista ꝓsilitudo non dz accipi in intelligẽdo oẽs partes aie: sed tm in alia rõnalitalie ẽm partes aie sunt forme in materijs: rõnalis aũt non. D.d. r forme nõ in perfectione: sed in potentia: sz. locus differt ab alia distinctiua intelligẽte in hoc q̃ locus nthil est eorũ que sunt in eo: alia aũt rationalis mãlis est forme existẽtes in ea non actu: sed potẽtia: r fecit hoc ne aliquis intelligat ex hac dcri ptione q̃ genus acceptũ in ea sit genus verũ: nõ rhetoricũ: sed cogit hõ in talibus rebus: que nõ intelliguntur nisi per cõsimilitudinẽ vt notificet ea per talia genera rhetorica.

Error Gal.

Scõa pars expositiua tex.

Res q̃ non intelliguntur nisi p ꝓsilitudinẽ notificari pñt p gña rhetorica. cõsile. J. cõ. 14. r p ph. 81. Jdẽ 4. ph. c. 84 r. 1. de alia. 149.

¶ Qm autem non similis sit impassibilitas sensitiui r intellectiui: manifestuz est ex organis r sensu. Sensus enim non potest sentire ex valde sensibili: vt sonum ex magnis sonis: neqz ex fortibus odoribus: r coloribus: neqz videre: neqz odorare. Sed intellectus cum intelligat aliquid valde intelligibile: non minus intelligit infima sed r magis. Sensitiuum quidem ẽm non sine corpore est. Intellectus aũt separabilis.

¶ Qm autem priuatio passionis in sentiente: r in formatione per intellectum non est cõsimilis: manifestuz inest sensu. Sensus ẽm non põt sentire post forte sensatuz. U. g. post sonos maximos: aut post colores fortes: aut post odores fortes. Intellectus aũt cuz intellexerit aliqd̃ forte intelligibilium: tunc non minus intelliget illud qõ est sub primo imo magis. Sentiens ẽm non est extra corpus. Iste aũt est abstractus.

¶ Cũ declarauit q̃ intellẽs mãlis non admiscet materie: incepit notificare q̃ hoc cõuenit apparẽtibus. Nec ẽm est cõditio necessaria necessarijs demonstrationibus. s. vt apparẽtia sensu nõ differant ab eo qõ videt per rationes. ¶ Et dixit. qm aũt priuatio passionis rc. i. qm priuatio trãsmutationis existẽtis in sensu non est similis priuationi trãsmutationis existẽtis in intellectu vt demonstratum fuit ratione:

7 Nec ẽ ꝓdicio necia demstratiõib' necũs vt apparẽtia sen

sui nō differant ab eo qō vr p rōné. Job̄ ce. cō. 11. t. 8. phys. 11. t 26.

manifestū est ex apparentibus. Priuatio enim transmutatiōis in intellectu debet esse pura. ⁊ nō est ita pūatio trāsmutatiōis in sensu cū sensus sit virtus mālis. ¶ D.d. sensus enim nō pōt sentire ⁊c. i. ⁊ si gnum eius est qm sensus nō pōt sentire sua sensibilia cōueniētia si bi quādo senserit aliqō forte ⁊ recesserit ab eo subito ad illud aliud sensibile. U.g. quando sensus auditus recesserit a magno sono: aut visus a forti colore: ⁊ olfatus a forti odore: ⁊ cā ī hoc est passio ⁊ trāsmutatio que accidunt sentiēti a forti sensato. ¶ Et cā huius trāsmutatiōis est: q: est virtus in corpore. ¶ Et cum demōstrauit hoc qō videt de demōstratione in sensu: incepit notificare q cōtrariū est de intellectu: ⁊ dixit: sed intellectus qn intellexerit aliqō forte ⁊c. i. intellectus quādo intellexerit aliqō forte intelligibile: tūc facilius intelliget intelligibile nō forte: vnde sciūus q nō patit neq transmutat a forti intelligibili. ¶ Et cū demonstrauit eos cē diuersos: in hoc dedit cām: ⁊. d. sentiēs enim nō est extra corpus: iste aūt est abstractus. i. ⁊ cā in hoc est q pus fuit declaratū. s. q sentiēs nō est extra corpus intellectus aūt est abstractus.

2 ¶ Et possumus ponere hunc sermonem demonstrationem tertiam per se. s. quia: cum diximus q si intellectus transmutatur essentialiter non accidētaliter: ⁊ mediante alio: hoc enim concessum est in intellectu: necesse est vt transmutatio contingat ei apud suam actionem propriam que est intelligere: sicut est in sensu. Et si non transmutatur per se ⁊ essentialiter necesse est vt non sit virtus in corpore omnino. Omnis enim virtus recipiens in aliquo corpore debet transmutari fm qō est recipiens. ¶ Et ideo non oportet obijcere huic argumento ex eo quod accidit in intellectu de transmutatione ppter trāsmutationē virtutum imaginationis ⁊ maxime cogitatione. In intellectu enim existimat accidere fatigatio hoc modo. ¶ Et non est ita nisi accidētaliter. Virtus em cogitatiua est de genere virtutū sensibiliū. Imaginatiua aūt ⁊ cogitatiua ⁊ reminiscitiua nō sunt nisi in loco virtutis sensibilis. ⁊ ideo non indigēt eis nisi in absentia sensibilis: ⁊ oēs iuuant se ad presentandū imaginē rei sensibilis vt aspiciat eam virtus rōnalis abstracta: ⁊ extrahat intentionem vlem: ⁊ postea recipiat eam. i. cōprehendat eā. ¶ Et forte sicut diximus induc it hūc sermonē ad verificandū predictas demonstrationes.

Omis vt re cipiēs ī aliq corpe dz trāsmutari fz q ē recipiēs. ⁊d. 2. 6 aia. t. c. 123. 143.

¶ Cū aūt sic singula fiāt vt sciēs dr q fm actū. Hoc aūt accidit cū possit opari p seipm. Est quidē ⁊ tūc potētia quodāmodo: non tm fit ⁊ ante addiscere aut inuenire. Et ipse aūt seipsuz tunc pōt intelligere.

¶ Et cū qōlibet eorū fuerit sic. s. sicut dr scia in actu. Et hoc cōtinget qn poterit itelligere p se: tūc ēt erit in potētia quoquo mō: fz nō eodez mō quo ante erat anteqz sciuit aut inuenit. Et ipse tūc pōt itelligere per se.

8 ¶ Et cū in eo fuerit vnū quodqz intellectorū tali modo sicut dicit in sciēte q est sciēs in actuā. qn intellecta fuerint in eo entia in actu: ⁊ hoc ptinget intellectui quādo poterit itelligere per se: nō qn intel-

lexerit per aliud. ¶ Et hoc qō dixit est dria inter virtutes agētes p pinquas aut remotas. Propinque enim actui sunt que agūt per se: ⁊ nō indigent extrahente eas de potentia in actū. remote aūt indigēt: ⁊ ideo dixit. q cū intellectus fuerit in hac dispōne: tunc erit potētia quoquo modo. i. tūc dicet de eo hoc nomen potētia non vere sed modo simili. ¶ D.d. ⁊ ipse tūc poterit intelligere per se. i. ⁊ cū intellectus fuerit in hac dispōne: tūc intelliget se fz q ipe nō est aliō nisi forme rerū inquātum extrahit eas a materia. quasi igit se intelligit ipe modo accidentali: vt dicit Alex. i. fz q accidit rebus intellectis q fuerint ipse. i. essentia eius. ¶ Et hoc ecōtrario dispositioni in formis abstractis: illem. cū intellectu earū nō est aliud ab eis in intētione per quā sunt intellecta istius intellectus: ideo intelligunt se essentialiter ⁊ nō accidētaliter: ⁊ hoc perfectius inuenit in pmo intelligente qō nihil intelligit extra se. ¶ Et possumus exponere istum locuz fm q Alpharabius dicit in suo tractatu de intellectu ⁊ itellecto: ⁊ est q cum intellectus fuerit in actu erit vnum entium: ⁊ poterit intelligere seipsum per intētionem quā abstrahet a se: fz q abstrahit intentiōes rerū que sunt extra animā. ¶ Et sic intellectum habebit intellecta: ⁊ nos perscrutabimur de hoc vtrū sit possibile: aut non.

Dria inter ētutes agē tes ppinqs ⁊ remotas.

Intellꝰ itelligit seipm mō accita li. vide pro hoc. c. 51. 12 meta.

Vide. J. cō. 15. t. 36.

¶ Capitulum scōm.

Tonitaz aut aliud est magnitudo ⁊ magnitudini esse: ⁊ aqua ⁊ aque esse: ⁊ sic in multis alijs: non aūt in oibus. In quibusdam enim idē est esse carni: ⁊ carne esse. Et alio: aut aliter habēte discernit intellectus. Caro enim non sine materia: sed sicut simum hoc in hoc.

¶ Et q: magnitudo est aliquid: ⁊ esse aque aliud: ⁊ sic in multis alijs: fz non in omnibus. In quibusdaz enim esse carnis idem est cuz carne. Necesse est vt experimētetur aut per duo: aut per diuersam dispositionem. Caro enim non est extra materiā: sicut simitas est aliquid hoc ⁊ in aliquo hoc.

9 Cum compleuit sermonem de notificatione substātie intellectus materialis ⁊ dedit differentiam inter ipsam ⁊ substantiā: sentientis mālis: incepit dare etiā drīam inter intellectum in actu ⁊ imaginationem in actu. Existimatur enim q imaginatio ipsa est intellectus: ⁊ precipue cuz dicimus q proportio eius ad intellectum est sicut proportio sensibilis ad sensum. s. q mouet ipsum ⁊ existimatur q motor ⁊ motum debent esse eiusdem speciei.

¶ Et incepit dicere. ⁊ q: magnitudo est aliqd ⁊c. i. ⁊ q: hoc indiuiduum est aliqd ⁊ intentio per quā hoc indiuiduū est ens. s. quiditas: ⁊ forma eius est aliud. U.g. q hec aq̄ est aliud: ⁊ intētio. i. forma per quaz hec aqua est ens: aliud est ab aqua. D.d. ⁊ sic in multis alijs. i. ⁊ hoc accidit fit in multis rebus. s. in oibus cōpositis ex mā ⁊ forma:

2

& dixit: sed nõ in omnibus ad excipiendũ res abstractas: & que sunt res simplices & nõ cõposite. B. d. in quibusdã enim esse carnis idem est cũ carne, i. Et cã pp quã he due intẽtiones nõ inueniũtur in omnibus entibus est q̃ quiditas & essentia in entibus simplicibus est idem. Verbi gratia. q̃ esse carnis idem est cum carne: qr intẽtio carnis in eis nõ est in materia.

3 ¶ Et cum induxit p̃cedẽs in hoc sermone & dit consequens: & dixit necesse est vt experimentet. &c. i. & cũ fuerit declaratũ q̃ entia sensibilia diuidunt in duplex esse, s. in hoc singulare: & suam formã: necesse est vt virtus experimẽtatiua, i. cõprehensiua cõprehendat eam: aut per duas virtutes: aut per vnã: iz duabus dispõnibus diuersis. cum duabus autẽ virtutibus erit: quãdo cõprehẽderit vtrũq; per se. s. formam singulariter: & indiuiduũ singulariter: q̃ vnam vero virtutem & dispõnem diuersam erit/ qũ cõprehẽderit alietatẽ que est inter has duas intẽtiones. Qõ enim cõprehẽdit alietatẽ inter duo necesse est vt declaratũ est: vt sit vnuz vno modo: & multa alio modo. a Et ista est dispositio intellectus in cõprehẽdendo alietatem que est inter formam & indiuiduũ: comphẽdit enim formã per se: & cõprehẽdit indiuiduum medijte sensu. Cõprehẽdit igitur alietatẽ inter ea per dispositionẽ que diuersatur: quẽadmodũ sensus cõis cõprehẽdit alietatem inter sensibilia per dispositionẽ diuersam. s. sensus pluralitatẽ: iz qr istas formas nõ cõprehẽdit intellect⁹ nisi cum materijs: ideo comprehẽdit eas per dispõnem que diuersat.

Qõ cõphẽdit alietatẽ inter duo: necesse est vt fit, vnũ vno mõ & multa alio modo. Idem. 2. de aia. 149.

a Aduerte h

4 ¶ Et cũ notificauit q̃ nẽ est vt aia cõphẽdat has duas intẽtões per vtẽ diuersaz: & cõphẽdit alietatẽ eaz p vnici virtutẽ: iz fm diuersam dispõnẽ: ãdit cãz pp quã idiget aia in cõphẽdẽdo has duas intẽtões diuersa dispõne: & dixit, caro. n. nõ ẽ extra mãm. i, causa ꝓpter quã forma nõ comphẽdit ab intellectu nisi cũ materia q̃ facit ipsuz intellectũ cõprehẽdere eam diuersa dispõne est: q̃ formen nõ sunt extra mãm. Forma. n. carnis nõ ꝛenudat a mã: s'd semp intelligit cum materia: sicut simitas cũ naso: cũ simitas sit aliqd hoc in aliquo hoc: & sic est de formis sensibilib⁹, s. q̃ sunt aliqd hoc in aliquo hoc.

qr vt Cõ. dicere q̃ intellect⁹ nõ cõphẽdit singulare nisi in cõparatiõe ad vle.

¶ Sensitiuo quidẽ igit calidũ & frigidũ iudicat: quoz ratio quedã est caro. Alio autez aut separabili: aut sicut circũflexa linea se habet ad seipsam cum extensa sit: carnis esse discernit.

¶ Ipsa igitur per sentiens experimentat calidũ & frigidũ. Et res que sunt in carne assimilant eis que sunt illius. Et experimẽtat per aliud aut fm dispositionez linee spheralis q̃ diu durat quid est esse carnis.

¶ Dicit, ipsa igit &c. i. & cũ necesse est experimẽtare res diuersas per virtutes diuersas: & per sentiẽs aũt: & p sibi similia experimentat aia calidũ & frigidũ & sibi filia. necesse est fm exẽplũ vt res existẽs i carne per quã caro est qõ est & nõ illud per qõ est calida aut frigida sit similis virtuti cõprehẽdenti eam: & vt experimentet per aliã virtutem.

10

¶ Et dixit assimilant eis que sunt illius: qr necesse est vt proportio

que est intẽtionis ad intentionẽ. s. indiuidualis ad vlem sit sicut proportio virtutis cõprehẽdẽtis alterã eaz ad virtutẽ cõprehẽdentem alterã. Et cũ necesse est vt due intẽtiones sint diuerse: necesse est vt virtutes sint diuerse. Intelligẽs igit nõ est imaginatiua: cum iã declaratũ est q̃ cõprehẽsio virtutis imaginatiue & sensibilis idem est. ¶ B. d. & exprimẽtat per aliud: aut fm dispõnem linee &c. i. & necesse est vt forma experimentet per aliquã virtutẽ: & hoc erit ex hac virtute aut per dispõnem similẽ linee recte: cum intellexerit primã formã existentez in hac re singulari: aut fm dispõnem similem linee spheralis: quãdo fuerit reuersa querẽdo intelligere et quiditatẽ illius: deinde quiditatẽ illius quiditatis quousq; pueniat ad simplicẽ quiditatem in illa re. U. g. q̃ post intelligit quiditatẽ carnis. d. querit intellegere quiditatẽ istius quiditatis. d. quiditatez istius quiditatis: & hoc erit dum inueniet quiditatẽ in quiditate: & nõ cessabit quousq; peruenat ad formã simplicẽ. Et hoc intẽdebat cum dixit: q̃ diu durat. i. q̃ illõ intelligere intellectũ erit similiter in carne: dum erit possibile in carne q̃ quiditas eius habeat quiditatẽ.

Cũ due intẽtiões sint diuerse nece est vt virtutes sint diuerse. Idez 2. de aia. i. cõ. 33.

¶ Iterũ aũt in his que in abstractione sunt rectuz sicut simũ. Cum cõtinuo enim est. Qõ aũt quid erat esse si est alterũ: recto esse & rectũ aliud. Sit enim dualitas altero itaq; alr se habẽte iudicat. Et oino ergo sicut separabiles res a mã. Sic & qui circa intellectũ sunt.

¶ Et ẽt in rebus existentib⁹ in mathesi. Rectũ est sicut simitas. Est. n. cũ q̃to cõtinuo: fm aũt esse recti aliõ est ab eo. Sic igit exprimẽtat: tũc igit per aliud. Et quia dispõ eius sit alia. Et vlr dispositio rerũ que sunt in intellectu currit sicut res abstracte a materia.

¶ B. & istud intelligere intellectus nõ tm̃ inuenit in rebus mãlibus: sed in mathematicis. Rectũ. n. qr est in cõtinuo sicut simitas in naso: necesse est quẽadmodũ intellectus intelligit simitatẽ cõpositam ex naso: ita intelligit quiditatẽ recti cõpositã cũ cõtinuo. ¶ Et dixit & ẽt in rebus &c. i. & rectũ & esse eius filis ex rebus mathematicis est silẽ ad esse simitatis in naso. rectũ. n. est in continuo sicut simitas in naso. B. d. Iz aũt esse: esse in recto est aliud a q̃ditate cõtinui: iz alterum eoz nõ inueniat nisi in alio. ¶ B. d. si igit &c. i. cum igit posuerimus q̃ in mathematicis ẽt sunt duo quoz vnũ est in altero: tũc aia nõ exprimẽtat ea nisi aut per aliã virtutẽ aut per dispõnẽ que diuersatur cũ nõ intelligit ea nisi cũ re: iz nõ intelligat ea cũ mã sensibili. Sciẽdũ est. n. q̃ dispõ habita ab intellectu que diuersat in eo qm̃ cõphẽdit formas rez primas sensibiles est ei per aliqd sensus: & dispõ q̃ diuersat in qo per cõprehensionẽ qditatis & forme. Est enim dispõ diuersa in se nõ per sensus: & ideo assimilat Arl. ispm̃ linee spherali i hac dispõne Plato aũt linee gyratiue: & per hanc dispõnem intelligit formas rerũ mathematicaz cũ nõ accepit intelligẽdo eas magnitudinem sensibilẽ. ¶ B. d. & vlr dispositio rerum &c. i. vt mihi videtur

Cũ

Alr mãm.

vt dispositio rerũ quas cõprehẽdit intellectus inuenit in eo in modo ꝑm quẽ sunt in se in ꝓpinquitate ⁊ distantia: ab abstractione a materia. ¶ Qõ igit eoꝝ fuerit remotũ a mã: poterit abstrahi ab itellectu absq; mã: licꝫ nõ habeat esse nisi in mã: sicut est in mathematicis: ⁊ qõ eorũ fuerit ꝓpinquũ materie nõ poterit. Cũ igit dixit ꝑm q̃ res abstracte a materia: intẽdit ꝑm modũ essendi in rebus abstractis a materia in ordine in quo sunt de abstractione si iste sermo sit completus in scripto.

Qõ fuerit remotum a mã poterit abstrahi ab intellectu a mã. Iz non hẽat eẽ nisi in mã sicut est ĩ mathematicis: ⁊ qõ fuerit ꝓpinquũ materie nõ poterit.

¶ Dubitabit aũt vtiq; aliqs si itellect⁹ simplex ẽ ⁊ ĩpassibilis ⁊ nulli nihil ỹz cõe: sicut dicit Anaxa. quo intelliget: si intelligere pati aliquid est. Inq̃tum. n. aliqd cõe vtriq; est: hoc quidẽ agere: illud vero pati videt.

¶ Et dubitat homo q̃ itellectus est simplex nõ patiẽs: ⁊ q̃ impoſe est vt habeat aliquã cõicationẽ cuz alia re: sicut dixit Anaxago. Quoquo modo igitur intelligit q̃ formare per intellectũ est aliqua passio. Quoniaz propter hoc q̃ aliqd est cõmune vtriq; existimatur q̃ alterum eorum agit: ⁊ alterum patitur.

12 ¶ Cum dẽdit dũiam inter intelligere ⁊ imaginari: reuersus est ad dubitandũ de intellectu passibili. ¶ Et dixit. ⁊ dubitat hõ ⁊c. i. ⁊ dubitat hõ in hoc qõ dictũ est intellect⁹ mãlis est simplex ⁊ nõ passibilis: q: nõ existimat ipm habere cõicationẽ aliquã cuz re materiali sicut dixit Anaxa. ⁊ sicut declaratũ fuit prius. Questio aũt est quo intelligatur q̃ formare pr intellectũ sit passio. i. de genere virtutũ passiuarum: ⁊ nulla habeat cõicationẽ cum re a qua patit: qm̃ pr aliqõ cõe agenti ⁊ patienti existimat hoc agere: ⁊ hoc pati. Nisi esset enim materia nõ esset passio. Et cum posuerimus intellectũ non esse materia neq; in materia: quo igitur intelligemus cum hoc q̃ intelligere est passio: nõ actio. ¶ Sumus igitur inter duo: aut vt nõ ponamus q̃ intelligere est in capitulo passionis: aut ponamus q̃ intellectus materialis cõicat corpori: quẽadmodum forma imaginationis mouẽs ipsum cõmunis est corpori.

Nisi eẽt mã nõ eẽt passio. Iz quo ꝗ sit intelligẽdũ. vide. j. cõ. 28. ⁊ in cõmẽ. 14.

¶ Amplꝰ aũt sit si intelligibilis ⁊ ipse: aut. n. alijs inerit intellectus: si nõ ꝑm aliud ipse intelligibilis est. Unuz aũt aliqd itelligibile est specie. Si aũt sit mixtũ aliquid habebit qõ facit intelligibile ipsum sicut alia.

¶ Et etiam vtrũ est in se intelligibile: qm̃ autẽ intellectus erit aliarũ rerum. si nõ est intellectum alio modo. Sed si illud formatũ per intellectũ fuerit vnum in sua forma aut erit mixtio in eo ab aliquo: qõ ipsum fecit intellectum: sicut est de alijs.

¶ Ista est secunda dubitatio de intellectu mãli: ⁊ est vtrum est in se intelligibilis nõ per naturã existentẽ in eo: adeo q̃ intellectus ⁊ intellectum in eo idem erit oĩbus modis: sicut est dispositio in rebus abstractis: aut intellectũ ex eo est aliud quoquo mõ ab ipso. ¶ Et dixit. ⁊ etiã vtrum est in se ⁊c. i. ⁊ etiã vtrũ ipsum est illud qõ est intellectum ex eo: necesse est enim alterum duorum: aut vt alie res que sunt extra animã habeãt intellectũ: si intellectus est intellectum ex eo oĩbus modis: ⁊ non est alius modus de intelligere res: sed intelligere est idem in omnibus rebus: aut vt non sit in intellectũ per se: sed per intentionẽ in eo que fecit ipsum intelligibilem: sicut est dispositio in rebus que sunt extra animã: ⁊ tacuit: vt videt illud qõ consequitur hanc positionem: ⁊ est q̃ intellectus in se est non intelligens.

13 Intelligẽs ⁊ intellectũ sunt idez in abstractis oĩbus modis. Idem 12. inet. 39. 51.

¶ Et abbreuiatio dubitationis est talis: vt videtur: aut enim erit intellectum sicut alie res abstracte intellecte: ⁊ sic res que sunt extra aĩam erunt intelligẽtes. aut erit intellectuz: sicut alie res que sunt extra animã: ⁊ sic erit in se nõ intelligẽs: neq; comprehẽdens.

¶ At pati quidẽ ꝑm cõe aliqd diuisuz est pr⁹. Qm̃ potẽtia quodãmõ est intelligibilia itellect⁹. Sz actu nihil anteq̃z intelligat. O pz aũt sic: sicut in tabula nihil ẽ actu scriptũ: qõ quidem accidit in intellectu.

¶ Dicamus igit q̃ passio ꝑm q̃ prius vtebat est vniuersalis. Et q̃ intellectus est in potẽtia quoquo modo intellecta. Perfectione aũt nõ est quousq; intelligat: ⁊ qõ accidit in intellectu dz currere tali cursu. ſ. sicut tabula est aptata picture: nõ picta in actu omnino.

¶ Cum dẽdit has duas qõnes de intellectu mãli: incepit dissoluere eas: ⁊ primo primã dicẽs. Quo intelligimus q̃ intellect⁹ mãlis est aliquid simplex: ⁊ non mixtum cum aliquo opinando q̃ intelligere est aliqua passio: ⁊ iam declaratũ est in vlibus sermonibus q̃ ea que agunt ⁊ patiuntur cõicant in subiecto. ¶ Et dixit. Dicamus igitur q̃ passio ⁊c. i. ista questio dissoluet in sciendo q̃ passio qua prius vtebamur in qõne est magis vniuersalis q̃ aliqõ dictum in rebus naturalibus q̃ sit passiuũ. D. exposuit quid significat hoc nomen passio in intellectu: ⁊ dixit. q̃ intellectus est in potẽtia ⁊c. l. ⁊ ista intentio vniuersalis de passione in ĩtellectu nihil aliud est: nisi qõ est in potẽtia intellectũ: nõ in actu quousq; intelligat. ¶ Et dicere ẽt ipsum esse in potẽtia est alio modo ab eis ꝑm quos dicit q̃. res materiales sunt in potentia. ⁊ hoc est qõ diximus prius: q̃ intelligendum est hic q̃ hẽc nomina. ſ. potentia ⁊ receptio ⁊ perfectio modo equiuoco dicuntur cum eis in rebus materialibus. Diuersitas enim istius intentionis ſ. receptionis que est in intellectu a receptione que est in rebus mãlib⁹ res est ad quã ducit ratio. Nisi nõ est opinãdũ q̃ prima mã est cã receptionis: sed cã receptõis trãsmutabilis: ⁊ est receptio bui⁹ singularis. Cã aũt receptõis simpliciter est ista nã. ¶ Et ex hoc mõ fuit possibile q̃ corpora celestia reciperent formas abstractas ⁊ intellige-

14 ꝑ de gener. tex. cõ. 43.

Potẽtia receptio ⁊ perfectio equoce dicũtur in rebꝰ mãlib⁹ ⁊ abstractis. Nõ est opinãdũ q̃ prima mã ẽ cã receptõis:

sed cā recepti/ onis trās/ mutabilis : & receptio hui⁹ singu/ laris. sed cā receptionis simplr est ista nā. idē ē. cō. 5. idez ifra cō. 28.

rent eas: & fuit pole vt intelligētie abstracte a pficerētur per se adinuicē. ¶ Et si nō: nō esset pole vt illic intelligerei recipiēs: neq; rece/ ptibile: vñ videm⁹ q̄ illud qō est liberatū ab hac natura est primum intelligēs. ¶ Et ponēdo istam nām dissoluet questio dicēs quō intelligit multitudo: & quō intelligunt multe ex formis abstractis. Et intellectus idē est in eis cū intellecto. b ¶ Et cū notificauit modū passionis in intellectu: & q̄ equoce dr̄ in intellectu & in rebus mālibus: incepit dare ex rebus sensibilibus exēplū per qō intelligit ista intentio in intellectu māli: & ly nō sit verū tm̄ est via ad intelligēdum. Et iste modus doctrine necessarius est in talibus reb⁹ly sit rhetoric⁹. c ¶ Et dixit & qō accidit in intellectu & i. & intelligendu est hoc qō dirimus ce hac intēcione vli. s. passione que est in intellectu: que est tm̄ receptio sine trāsmutatione sicut receptio picture in tabula. Quēadmodū enim tabula nō patit a pictura: neq; accidit ei ab hoc transmutatio: sed tm̄ inuenit in ea de intētione passionis qō pficit per picturam postq̄ erat in potētia picta: ita est dispō in intellectu materiali. ¶ Et hoc exēplu qō induxit valde est sile dispōni intellectus qui est in potētia cū intellectu qui est in actu. Quēadmodū enim tabula nullam pictura hz in actu: neq; in potētia ppinqua actui: ita in intellectu māli nō est aliqua forma intellecta quas recipit neq; ī actu neq; in potētia ppinqua actui. Et voco hic potētiam ppinquā actui dispositione media inter remota potentia & postrema pfectionem: & hoc est vt nō sit in eo intētio que sit in potētia intellecta: & hoc est ppriū soli intellectui. Perfectio. n. prima sentiētis est aliquid in actu respectu potētie remote: & est aliqd in potētia respectu postreme perfectionis. & iō assimilauit Ari. primā pfectionē sensus geometrie qñ nō vtit geometria. Scimus. n. certe q̄ habemus virtutē sensibilem existētem in actu: ly tunc nihil sentiamus. Declarat⁹ est igit modus cōsiliti dinis istius exēpli huic qō dictū fuit ab Arist. in intellectu māli. ¶ Dicere aūt q̄ intellectus māli est sile pparationi que est in tabula nō tabule fm q̄ est pparata: vt exposuit Alex. hunc sermonē: falsum est. ¶ Preparatio. n. est priuatio aliqua & nullam habet naturā ppriā nisi pp naturaz subiecti. & pter hoc fuit possibiles vt pparationes diuersent in vnoquoq; ente. ¶ O Alex. reputas Ari. intēdere cemōstrare nobis nām pparationis tm̄: nō naturā pparati: & nō est natura istius pparationis p priā ei si fuerit pole sine cognitione nature pparati: sed naturā pparationis simplr in quocuq; fit. ¶ Ego aūt ercēdo: ex hoc sermone: & ex hac mirabili expositione. ¶ Si enim Ari. intēdebat demōstrare nām pparationis que est in intellectu p omnes sermones pdictos in intellectu māli necesse est aut vt intēdat cemōstrare p eos naturā pparationis simplr: aut naturā pparationis ppriē. Naturā aūt pparationis ppriē in intellectu ipole est cemōstrari sine natura subiecti: cū pparatio ppria vnicuiq; subiecto currit cursu pfectionis & forme ex eo: sz opz necessario p cognitionem nature pparationis scire naturā preparati. ¶ Et si intendebat p ullos sermones cemōstrare naturā pparationis simplr: tūc illud nō est ppriū intellectui. & oē hoc est prurbatio. Omnis enim pparatio in eo q̄ est pparatio, ere dicit nihil esse in actu ex eis que recipit: & qō est nō passibile: & ere dr̄ esse nō corpus: neq; virtus in corpore: quō

a Quō forme abstracte adinuicē pficiant Uide. c. 44 12. meta.

b Scōa pe expositiua tex.

c Sermo rethoricus in reb⁹ difficili bus ē necessarius. Idē p phy. 81. & 4. phy. 84. idē. ē. cō. 6

Digressio.

igitur

igitur possumus exponere illud qō Aristo. intendebat hic demōstrare nobis de natura intellect⁹ materialis illud qō est cōmune oibus recipiētibus. s. in quibus est preparatio ad recipiēdum vnūquodq; genus forma: & nō ad demonstrāduz materiā preparati per cognitionē nature pparationis ppriē ei: nisi intellectus māli eēt solūmō preparatio sine aliquo subiecto: qō est impossibile. Preparatio enim ostē dit pparatuz. ¶ Unde Aristo. cum inuenit pparationē que est in intellectu esse diuersaz ab alijs: iudicauit pcise q̄ nā subiecta ei differt ab alijs naturis pparatis: & qō est ppriū isti subiecto pparationis. s. intellectui/ est q̄ nō est in eo alia intētionū intellecto: & in potētia aut in actu. Unde necesse fuit ipsuz nō eē corpus: neq; forma in corpore: & cum nō fuerit corp⁹: neq; virtus in corpe: nō erit ēt forme imaginationis. Ille. n. sunt virutes in corporib⁹: & sunt intētiones intellecte in potētia. ¶ Et cū ibm isti⁹ pparationis: neq; ē forma imaginationis: neq; mixtū ex elemētis: vt Alex. intēdit: neq; possum⁹ dicere q̄ alia pparatio denudet a subiecto: recte videm⁹ q̄ Theophrast⁹ & Themistius & Nicolaus & alij antiquoruz peripatheticoruz magis retinēt demonstrationē Arist. & magis pseruāt verba eius. Luz enim intuerent sermōes Arist. & ei⁹ ōba: nullus poterit ferre ea sup ipsaz pparationē tm̄: neq; sup rez subiectā pparationi: si posuerimus ipsaz esse virtutē in corpore dicēdo eaz esse simplicez & abstractaz/ & nō passibilez & nō mixtā corpori. ¶ Et si istud nō esset opinio Arist. oporteret opinari eā esse opinionez veraz: sed pp hoc qō dico nullus dz dubitare qn ista sit opinio Aristo. Omnes enim hoc opinantes non credunt nisi pp̄ter hoc qō dixit Aristo. qm̄ ita est difficile hoc: adeo q̄ si sermo Aristo. nō inueniretur in eo tunc valde esset difficile cadere sup ipsum: aut forte impole nisi inueniret aliquis talis vt Ari. Credo. n. q̄ iste hō fuerit regula in nā: & exemplar qō nā inuenit ad demonstrāduz vltimaz perfectionē humanā in materijs. ¶ Et forte opinio attributa Alexā. fuit ficta ab eo solo: & in re eius erat inopinabilis/ abiecta ab oibus. Et ideo videmus Themistiū dimittētez eam oīno & fugere eam sicut cauent inopinabilia: & est cōtrariū ei qō cōtingit modernis. Nullus enim est scies & pfectus apud eos nisi qui est Alex. & cā in hoc est famositas istius viri: & q: credim⁹ & vere scim⁹ q̄ fuit vnus de bonis expositoribus. ¶ Licet Alpharabius cū hoc q̄ maxim⁹ erat in istis sequitur Alex. in hac intētione: & ad didit huic opinioni quoddā inopinabile. In lib. n. de nichomachia videt negare cōtinuationē eē cuz intelligētijs abstractis: & dicit hanc esse opinionez Alex. & q̄ non est opinandū q̄ finis human⁹ sit aliud q̄ perfectio speculatiua. ¶ Auēpace autem exposuit sermonem eius: & dixit q̄ opinio eius est opinio omnium peripatheticoruz. s. q̄ continuatio est possibilis: & q̄ est finis: & forte hec est vna causarum propter quam videmus q̄ consuetudo & mos plurium dantiuz se philosophie in hoc tempore sunt corrupti: & hoc habet alias causas non latentes considerantes in philosophia operatiua.

Laus magna de Ari. vide ꝓsile ī plogo auer. sup p̄ phy. & p̄ de gīa. c. 38. & tertio meteororuz ca. de iride.

De opione Alpharabij vide. j. cō. 36. ē Auēr. ēt ibidem & 9. met. c. 22.

¶ Et ipse aūt intelligibilis est sicut itelligibilia. In his quidē enim que sunt sine mā idē est itelligēs: & qō intelligitur Scia aūt speculatiua & scibile idez est.

In his que sūt sine mā idē ē intelligēs & qō intelligit.

¶ Et est ēt intelligibilis sicut intellecta. Formare enim per intellectū: ⁊ formatuz per intellectuz que sunt extra materiaz idem sunt. Scientia eniz speculatiua ⁊ scitum ꝑm hunc modum idem sunt.

15 ¶ Cum dubitauit de intellectu mālī: vtrū intellectū ex eo est ipse intellectus aut aliud aliquo mō: ⁊ opz si intellect⁹ in eo est ipsuz intellectū: vt fit intellectuz p se nō per intentionē in eo. Et si fuerit aliud aliquo mō vt fit intellectū p intentionē in eo: incepit declarare q̄ ē intellectū p intentionē in eo sicut alie res intellecte: sed differt ab eis in hoc q̄ illa intentio est in se intellectus in actu: ⁊ in alijs rebus est intellectus in potētia. ¶ Et dixit: ⁊ est ēt intellectū sicut intellecta: idest ⁊ est intellectū p intētionē in eo sicut res alie intellecte. Deinde dedit demōstrationē sup hoc: ⁊ dixit. formare eniz p intellectuz ⁊c. i. ⁊ necesse est vt intellectū fit p intētionē in eo: q: formare p intellectū ⁊ formatū idē sunt in rebus non mālibus. Et si iste intellectus esset intellectus per se cōtingeret vt scia speculatiua ⁊ scitum essent idez: quod est impossibile.

¶ Non aūt semp intelligendi cā cōsideranda. In habētibus aūt materiā potētia soluz vnūquodq; intelligibiliuz est. Quare illis nō inerit intellect⁹. Sine mā eiz potentia est ītellectus talū. Illi aūt intelligibile erit.

¶ Et pscrutāda est cā ꝓpter quā nō semp intelligit. In eo aūt q̄ hz mām quodlibet intellectoruz est in potētia mī. Istis igitur non erit intellectus. Intellectus enim ad ista non est nisi potentia istoruz abstracta a materia. Illi aūt q: est intellectuz.

16 ¶ Et opz pscrutari de cā pp quā non semp intelligit ita q̄ intellecta eius sint in se: ⁊ cā in hoc est: q̄ illud ex intellectis q̄ nō hz materiaz suū intellectū est intellect⁹ in se: ⁊ ipse semp intelligit q̄ aūt hz materiaz vnūq̄q; intellectoz ⁊ est in ipso in potentia: ⁊ ideo res intellecte materiales nō intelligunt. ¶ Et hoc intēdebat cū dixit istis igitur nō est intellect⁹. i. ⁊ ideo intellecta materialia nō hnt intellectū:

5 q̄ dīminuit a sermone intelligit per suum oppositū: ⁊ p hanc particulaz: aūt: que notat diuisionē: ⁊. q. d. ⁊ cā in hoc est q: intellectuz eius q̄ nō hz mām est semp ⁊ in actu. Intellectū aūt eius q̄ hz māz est in potentia. D. d. istis igit nō est intellect⁹ ⁊c. i. ista igit intellecta pp hoc. s. q: sunt intellecta in potētia nō hnt intellectū. Intellectus eniz attribu⁹ istis nō est nisi forme istoruz abstracte a mā: ⁊ ideo iste forme respectu eoz nō erunt intellecte in actu. i. nō cōprehēse ab eis neq; per eas erunt intelligētia: ⁊ in respectu illi⁹ q̄ abstrahat ea a materijs suis erūt ītellecta in actu: ⁊ p ea erit intelligēs: ⁊ illa p illā eādem intētionē erūt nō ītelligētia. ¶ Et hoc est cōplemētū sermonis in dissolutiōe p̄dicte q̄nis. Ille. n. sermo coegit nos ad alterū duorum. Si aūt intellect⁹ fuerit idez cū intellecto in intellectu mālī: ne-

Resumit q̄stionē ꝓpositā. ō. t. c. 13.

cesse est vt sint alie res que sunt extra aīam intelligētes. Si vō aliud vt fit intellectū ꝑ intētionē in eo quapp idiget in eēndo intellectū intellectu: ⁊ hoc ꝓcedit in infinitū. ¶ Dissolutio istius q̄nis est q̄m intentio p quā intellect⁹ mālis fit intellect⁹ in actu: est q: est intellectuz in actu. Intētio vō p quā res q̄ sunt ex aīaz sunt entia est q: sunt intellecte in potētia: ⁊ si eēnt in actu tūc eēnt intelligētes.

Solo eius dem.

¶ Capitulum. Tertium

Quoniam aūt sicut in oi nā est aliqd hoc quidez mā vnicuiq; generi. Hoc āt est potētia oia illa. Alteꝝ āt cā ⁊ factiuū q̄d in faciēdo oia vt ars ad māz sustinuit. Necesse ⁊ in aīa has esse differentias.

¶ Et q: quēadmodū in nā est aliquid in vnoquoq; genere q̄d est mā: ⁊ est illud q̄d est illa oia in potentia. Et aliud q̄d est cā ⁊ agens: ⁊ hoc est illud ꝓpter quod agit quidlibet. Sicut dispositio artificij apud māz. Necesse est vt in aīa exstant he differentie.

¶ Cum declarauit naturā intellectus qui est in potentia ⁊ qui est in actu: ⁊ dedit differētiā inter ipsum ⁊ virtutez imaginationis incepit declarare q̄ necessariuz est tertium genus intellectus esse: ⁊ est intelligentia agens que facit intellectum qui est in potentia esse intellectum in actu. ¶ Et dixit q̄ ita est in ponendo intelligentiam agentē in hoc genere entiuz sicut est dispositio in omnibus rebus nālibus: quēadmodū. n. necesse est in vnoquoq; genere rerū nālium generabilium ⁊ coruptibliū esse tria ex natura illius generis: ⁊ ei attributa agens. s. patiens ⁊ factum. Ita dz esse in intellectu: ⁊ dixit: ⁊ quia quēadmodū in natura. i. ⁊ q: ita est hoc sicut in reb⁹ naturalibus. i. ⁊ q: cōsideratio de anima est ꝓsideratio naturalis q: anima est vnū entiuz naturaliū: rebus aūt nālibus cōmune est vt habeāt in vnoquoq; genere māz: ⁊ est illud q̄d est in potētia oia que sunt in illo genere: ⁊ aliud q̄d est cā ⁊ agens: ⁊ est illud pp q̄d generat oē q̄d est illi⁹ generis: sicut est artificium apud materiam: necesse est vt he tres differentie sint in anima.

17

¶ Et est intellectus hic q̄dez talis in oia fieri. Alle vero in oia facere: sicut habit⁹ q̄dē ⁊ fiē lumē. Quodā. n. mō ⁊ lumē facit potētia existētes colores actu colores.

¶ Oportet igit vt in ea fit intellectus qui est intellect⁹ ꝑm q̄ efficitur oē. Et intellect⁹ qui est intellectus ꝑm q̄d facit ipsuz intelligere oē. Et intellectus ꝑm q̄ ītelligit oē est quasi habit⁹ qui est quasi lux. Lux. n. quoquo mō ēt facit colores q̄ sunt in potētia colores in actu.

18 ¶ B. Et cū necesse est inueniri in parte aīe qd dr̄ intellect⁹ istas tres dr̄ias necesse est vt in eo sit ps que dr̄ intellect⁹ fm q̄ efficit oē mō similitudinis ⁊ receptōis: ⁊ q̄ in ea sit ēt scda ps que dr̄ intellect⁹ fm q̄ facit istuz intellectū qui est in potentia intelligere oīa in actu. Cū eiz pp quā facit intellectū qui est in potētia intelligere oīa in actu nihil aliud est nisi q̄ fit in actu. Hoc.n.q: est in actu est cā vt intelligat in actu oīa: ⁊ q̄ in ea ēt fit tertia ps que dr̄ intellectus: fz q̄ facit oē intellectū in potentia ēē intellectū in actu. ¶ Et dixit: opz igit ⁊c. ⁊ intendit p istuz intellectū mālez: hec igitur est sua descriptio p dicta. B. d. ⁊ intellect⁹ fm q̄ facit ipsuz intelligere oē: ⁊ intēdit p istū illud qd fit: qd est in habitu. ¶ Et hoc pnomē ipsum pōt referri ad intellectum mālem sicut diximus. ¶ Et pōt referri ad hoīem intelligētē: ⁊ opz addere in sermone fm q̄ facit ipsuz intelligere oē ex se: ⁊ qñ voluerit. Nec.n. est diffinitio huⁱ⁹ habitus. s. vt hns habituz intelligat per ipsuz illud qd est sibi pprium ex se: ⁊ qñ voluerit absqz eo qd indigeat in hoc aliquo extrinseco. ¶ B. d. ⁊ intellect⁹ fm q̄ intelligit ⁊c. ⁊ intendit p istum intelligentiā agentē: ⁊ p hoc qd dixit: intelligit oē quasi aliqs habit⁹ intēdit q̄ facit oēm rem intellectā in actu postq̄ erat in potētia quasi habitus ⁊ forma.

Intellectus polis efficit oīa mō similitudinis ⁊ receptōis. Jd s. r. cō. 6. ⁊ infra. 37.

Diffō habitus.

2 ¶ B. d. qui est quasi lux ⁊c. mō dat modū ex quo opōrtuit ponere in aīa intelligētia agentē. nō.n. possum⁹ dicere q̄ pportio intellectus agētis in aīa ad intellectū gñatū: est sicut pportio artificiq̄ ad artificiatū oibus modis: ars enīz imponit formā in tota mā absqz eo q̄ in mā fit aliquid existēs de intētione forme antēq̄ artificiuz fecerit eaz: ⁊ nō est ita in intellectu: qm̄ si ita eēt in intellectu: tunc homo nō indigeret in cōprehēdēdo intelligibilia sensu: neqz imaginatōe: immō intellecta pruenirēt intellectū materiale ab intellectu agente absqz eo q̄ intellect⁹ materialis indigeret aspicere formas sensibles. Neqz etiā possumus dicere q̄ intentiōes a imaginate sint solē mouentes intellectū materiale: ⁊ extrahētes euz de potētia in actum. Quoniā si ita esset tunc nulla differētia eēt inter vle ⁊ indiuiduū: ⁊ tunc intellectus eēt de genere virtutis imaginatiue. ¶ Unde necesse est cum hoc qd posuimus q̄ pportio intētionū imaginata ad intellectum mālem est sicut pportio sensibiliuz ad sensus: vt Aristo. post dicet in ponēdo aliumm moto: ⁊ eē qui facit eas mouere in actu intellectū materiale: ⁊ hoc nihil est aliud q̄ facere eas intellecta in actu abstrahēdo eas a mā. ¶ Et q: hec intentio cogens ad ponēdum intellectum agentē aliuz a mālī: ⁊ formis reruz quas intellect⁹ mālis cōprehendit est filis intētioni pp quam visus indiget luce: cū hoc q̄ agēs ⁊ recipiens alia sunt a luce: contētus fuit in notificādo hunc moduz per hoc exēpluz ⁊c. q. d. ⁊ modus qui coegit nos ad ponēduz intellectuz agētem idem est cuz mō propter quē indiget visus luce. Quēadmodum enim visus non mouetur a coloribus nisi quādo fuerit in actu qd non complēt nisi luce presente: cum ipsa sit extrahens eos a potentia in actum. Ita etiā intentiones imaginate nō mouent intellectum materiale nisi quādo fuerint intellecte in actu qd nō perficitur eis nisi aliquo presente: qd fit intellectus in actu. ¶ Et fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis anime. s. recipere intellectuz ⁊ facere eum quāuis agens ⁊ recipiens sint substantie eterne pp̄ter

Ars īponit formā ī tota mā absqz eo q̄ī mā fit aliqd exīs de intētōe fōte añq̄ artificium fecerit eā. Jdez. 6. ethi. ca. 5. ⁊ 2. phy. p. 2. ⁊. 3. ⁊. 86. c. Jdē. 12. meta. cō. 13. idē 7. me. c. 29.

a Intētōes imāgiate ñ sunt sole mouentes ltellectum.

Digressio.

hoc q: he due actiōes reducte sunt ad nostrā volūtatē. s. abstrahere intellecta ⁊ itelligere ea. Abstrahere.n. nihil est aliud q̄ facere intēctiones imaginatas in actu postq̄ erāt in potētia. Intelligere aūt nihil est aliud q̄ recipe has intētiones. Cū.n. inuenim⁹ idē tranferri in suo eē de ordine in ordinē. s. intētōes imaginatas: dixim⁹ q̄ neēe est vt hoc fit a cā agēte ⁊ recipiēte. recipiēs igitur est mālis: ⁊ agēs est efficiēs. ¶ Et cū inuenim⁹ nos agere p has duas virtutes cū voluerim⁹: ⁊ nihil a agit nisi p suā formā: iō fuit necesse attribuere nobis has duas virtutes intellect⁹. ¶ Et intellect⁹ qui est abstrahere intellectū: ⁊ creare eum: necesse est vt precedat in nobis intellectuz qui est recipere euz. ¶ Et Alex. b dixit q̄ rectius est describere intellectū q est in nobis p suaz virtutē agentē nō per patientē: cū passio ⁊ receptio cōes sint intellectui: ⁊ sensib⁹: ⁊ virtutib⁹ distinctiuis. Actio enīz est pp̄ria ei: ⁊ est melius vt res describat p suā actionez. ¶ Dico ēt hoc nō esse necesse oī mō: nisi hoc nomen passio diceret in eis mō vniuoco: nō.n. dr̄ nisi mō equoco. ¶ Et oīa c dcā ab Ari. in hoc sunt ita q̄ vlia nullum hnt eē extra aīam: qō intēdit Plato: qui si ita eēt non indigeret ponere intellectum agentem.

Ne due actiōes reducte sunt ad nātā volūtatē. s. abstrahere intellecta ⁊ itelligē ea.

Jō. 1. de aīa 60. ⁊ h. 36.

a Nihil agitur nisi per suā formaz. Jdē. 3. phy. 17. 2. de ge. 53. 9. me. 20 vide p hoc 2. de aīa. c. 24. idē. j. in hoc. 3. c. 36.

b Jō j. 36.

¶ Et hic intellectus separabilis: ⁊ impassibilis: ⁊ immixtus: substātia actu ens. Semper enīz honorabilius est agens patiente. Et principiū materia. Idem autez est fm actum scientia rei.

¶ Et iste intellectus etiam est abstractus: nō mixtus: neqz passibilis: ⁊ est in sua substātia actio. Agens enim semper est nobilius patiente. Et principiū nobili⁹ materia. Et scientia in actu eadē est cum re.

¶ Cuz declarauit scdz genus esse intellectus: ⁊ est agens: incepit facere comparationez inter eum ⁊ mālez. ¶ Et dixit: ⁊ iste intellectus etiaz ⁊c. i. ⁊ iste etiaz intellectus est abstractus sicut mālis: ⁊ est etiā non passibilis: neqz mixtus: sicut ille. ¶ Et cuz narrauit ea in qbus cōicāt intellectui mālī: dedit dispositionem proprīaz intellectui agēti: et dixit: ⁊ est in sua substātia actio. i. q̄ non est in eo potentia ad aliquid: sicut in intellectu recipiente est potētia ad recipiēduz formas. ¶ Intelligentia agens nihil intelligit ex eis que sunt hic. ¶ Et fuit necesse vt intelligētia agēs sit abstracta ⁊ non mixta: neqz passibilis fm q̄ est agēs omnes formas intellectas. Si igitur esset mixta non esset agens oēs formas: sicut fuit necesse vt intellectus mālis fz q̄ est recipēs omnes formas vt sit etiam abstractus ⁊ non mixt⁹: qm̄ si nō esset abstract⁹ haberet formā hanc singularē: ⁊ tūc necesse eēt altez duoz. s. aut vt reciperet se: ⁊ tūc moto: in eo eēt motum: aut vt non reciperet oēs spēs formaz. ¶ Et similr si intelligētia agēs eēt mixta cuz mā: tunc necesse esset aut vt intelligeret ⁊ crearet se: aut nō crearet oēs formas. ¶ Que igit est dr̄ia inter has duas demōstrationes in cōsiderādo per eas: sunt.n. valde cōsimiles: ⁊ mirum est qūo oēs concedūt hanc demonstrationē esse verā de intellectu. s. agēte: ⁊ nō conueniūt in demōstratione de intellectu mālī: ⁊ hzetiaz sint valde

a Nihil agitur nisi per suā formaz. Jdē. 3. phy. 17. 2. de ge. 53. 9. me. 20 vide p hoc 2. de aīa. c. 24. idē. j. in hoc. 3. c. 36.

b Jō j. 36.

c Oīa dicta ab Ari. sunt ita q̄ vlia nullū hnt eē ex aīam: qō intēdit Plo

Jdē pmo d aīa. c. 8. 2. d

19 aīa. c. 60. p met. 6. 36. ⁊ 27. 3. me. c. 20. 7. meta. 57. 12. meta. 4. ⁊. 14. 21. 27. 28. idem 10. me. c. 6.

Intelligentia agēs nihil intelligit ex eis q̄ sūt h. Jdē the. h. cap. 51.

Per intellectū mālez iudicamus infinita i ponē vli. vide p hoc. 2. me. n. t. 13. cō. t. 12. me. 14. t. 51.

consimiles: ita q̃ ōpz cōcedētē alterā ēt cōcedere aliaz. ¶ Et possumus scire q̃ intellectus mālis dz esse nō mixtus ex iudicio t eius cōprehensione. Quia. n. iudicam⁹ p ipsum res infinitas in numero in ppositiōe vli: t est manifestū q̃ virtutes aīe iudicātes. s. i. iuiduales t mixte/nō iudicāt nisi intētiones finitas: cōtingit fm cōuersionez oppositi q̃ illud qō nō iudicat intētiones finitas: necesse est vt non sit virtus anime mixta. Et cum huic cōiunxerimus q̃ intellect⁹ materialis indicat res infinitas t non acquisitas a sensu: t q̃ non iudicat intētiones finitas cōtinget vt sit virtus non mixta. ¶ Auēpace virtus p qua iudicam⁹ iudicio vli est infinita: sed existimauit hāc virtutem eē in intellectū agentē fm manifestuz sui sermonis illic. ¶ Et nō est ita: iudiciū. n. t distinctio nō attribuit in nobis nisi intellectui māli. t Aui. certe vtebat hac ppositione. t est vera in se.

2 ¶ Et cum notificauit q̃ intellect⁹ agens differt a māli in eo q̃ agens semp est pura actio: mālis aūt est vtrūq̃ pp res que sunt hoc: dedit cām finalem in hoc. t. d. Agens. n. semp est nobilius patiēte. i. t iste semp est in sua sba actio: t ille inuenit in vtraq̃ dispōne. Quia iam declaratū est q̃ pportio intellect⁹ agentis ad intellectū patientem est sicut pportio pncipij mouētis quoquo mō ad mām mōtā. Agens enīz semp nobili⁹ est patiēte: t pncipiū nobili⁹ mā. ¶ Et iō opinanduz est fm Ari. q̃ vltim⁹ intellect⁹ abstractoz in ordine est iste intellectus mālis. Actio. n. eius est diminuta ab actiōe illoz: cū actio eius magis vī esse passio q̃ actio: nō q: est aliud p qō differat iste intellectus ab intellectu agēte: nisi p hāc intētionē tm. Qm̄ quēadmodū nō scim⁹ multitudinē intellectuū abstractoz nisi p diuersitatē actionum eoz: ita ēt non scimus diuersitatē istius intellectus mālis ab intellectu agente nisi p diuersitatē suaz actionū. ¶ Et quēadmodū intellectui agēti accidit vt q̃nq̃ agat in res exītes hī: t q̃nq̃ nō: ita isti accidit vt q̃nq̃z iudicet res exītes hī: t q̃nq̃z nō. sed differūt tantū in hoc: q̃ iudiciū a est aliqd in capto pfectionis iudicis: actio aūt nō est fm illum modū in capto pfectionis agētis. Cōsidera igit hoc qm̄ est dria inter hos duos itellectus: t nisi hoc eēt/nulla eēt alietas inter eos o Alex. si hoc nomen intellect⁹ mālis nō sīgnificasset apud Arist. nisi ppartionē tm: quō faceret hāc cōparationē inter ipsuz t intellectū agentē. s. in dādo ea in qb⁹ cōueniūt: t ea in qb⁹ differūt.

3 ¶ B. d. t scia in actu idē est cū re: t inuit vt reputo aliqō ppriuz intellectui agēti in quo differūt a māli. s. q̃ in intelligētia agēte scia in actu eadē est cū scito. Et nō est sic in intellectu māli: cū suū itellectū est res que nō est in se intellectus: t cum notificauit q̃ sua sba est sua actio: dedit cām super hoc t dixit.

¶ Que vo pz potētiā tpe prior in vno est: oīno aūt neq̃ in tpe: sed nō aliqn̄ quidem itelligit: aliqn̄ vero nō intelligit. Separat⁹ aūt est solū hoc qō vere est: t hoc solū immortale t perpetuū est. Mō reminiscimur aūt q: hoc quidez impassibile. Passiuus vero intellectus corruptibilis: t sine hoc nihil intelligit anima.

a Iudiciū ē aliqd i ca. pfectiōis iudicis: actio vero nō est i ca. pfectionis agētis:

Exclamatō cōtra Alex.

¶ Et qō est in potentia: prius est tpe in diuiduo: vtr aūt nō est in tpe: neq̃ q̃nq̃z intelligit t q̃nq̃z non intelligit. Et cū abstractus est illud qō est tantuz: t iste tm̄ est immortalis semp. Sz non rememoramur: q: iste est non passibilis. Et intellꝰ passibilis est corruptibilis. t sine hoc nihil intelligitur.

¶ Istu capl'm pōt intelligi trib⁹ modis. Quoz vnus est pz opinionem Alexā. Et scōs fm opinionē Theophrasti t alioz expositoz. Et terti⁹ pz opinionē quā nos narrauimus: t est magis manifestum fm verba. ¶ Pōt em̄ intelligi fm Alex. q̃ intēdebat p intellm in potentia pparationē existētē in cōplexione humana. s. q̃ potēta t pparatio que est in hōe ad recipiēdū intellm in respectu vniuscuiusq̃z indiuidui est prior: tpe intellectu agēte: simplr aūt intellectus agēs est prior. ¶ Et cū dixit: neq̃ est q̃nq̃z intelligēs: t q̃nq̃z nō: intēdit intellectū agentez: t cum dixit. t cū fuerit separatū est qō ē tm̄ nō mortale. intendit q̃ iste intellectus cum fuerit copulatus in nobis: t intellexerimus per illū alia entia fm q̃ est forma nobis ipse solus: tūc iter partes intellectus est nō mortalis. ¶ B. d. t non rememoramur t c. hoc est questio circa intellectū agentez fm q̃ copulat nobis t intelligimus per illū. Potest em̄ quis dicere q̃ cū intellexerimus per aliqō eternū: necesse est vt itelligamur p illud idē post mortē: sicut ante: t dixit rn̄dendo q̃ intellꝰ iste nō copulat nobis: nisi mediāte eē intellectus mālis gnabilis t corruptibilis in nobis: t cuz iste intellꝰ fuerit corruptus in nobis: neq̃z rememorabimur. Forte igit Alex. ita exposuit hoc capl'm: sz nō videmus exponez suā in hoc libro. ¶ Themistius aūt itelligit p intellm q̃ est in potētia: intellm mālem abstractū cui⁹ eē demonstratū est: t itelligit p intellm cui⁹ fecit cōparationē cū hoc intellm agentē fm q̃ cōtinuat cū intellu q̃ est i potētia: t hoc qdē est intellꝰ speculatiuus apud ipm. ¶ Et cū dixit: t nō q̃nq̃z intelligit: t q̃nq̃z nō intelligit: itelligit agentē fm q̃ nō tāgit intellm mālez. Et cū dixit: t qn̄ fuerit abstract⁹ est q̃ est tm̄ nō mortalis: intēdit intellꝰ agentē fm q̃ est forma intellectui māli: t hoc est intellꝰ speculatiuus apud ipsuz: t erit ista qō cōtra intellectū agentē fm q̃ tangit intellectū mālez: t est speculatiu⁹ fm q̃ est forma intellectui māli: t hoc est intellectus speculatius. sed cū dixit: t non rememoramur: dicit q̃ remotum est vt ista dubitatio ab Arist. sit circa intellectum: nisi fm q̃ intellectus agens est forma in nobis. Dicit enim q̃ ponenti intellectum agentem esse eternum: t intellectum speculatiuum esse non eternum: non cōtingit hec questio. s. quare non rememoramur post mortem: qō intelligimus in vita. ¶ Et est sicut dixit. Ponere em̄ istam qōnem circa intellectū agentem fm q̃ est adeptus: vt Alex. dicit: remotū est. Scia a em̄ exīs in nobis in dispōne adeptiōis equoce dī cū scientia in nobis existente per naturā t disciplinā. Ista igit qō vt apparet nō est nisi scia existēte p naturā. Impossē est em̄ vt ista qō sit nisi circa cognitionē eternā exītē in nobis aut p nām, vt dicit Themistius: aut per intellm adeptū in postremo. ¶ Quia igit hec qō apud

20

Expō alex.

Expō the. 3. d aia ca. 26.

a Scia exīs i nobis i dispōne adeptiōis equoce dī cuz scia exīte i nobis p naturā t disciplinā.

Themistiũ est circa intellectũ speculatiuũ: ⁊ initium sermonis Arist. est de intellectu agẽte: ideo opinatus fuit q̃ intellectus speculatiuus est agens apud Arist. fm q̃ tangit intellm mãlem. ¶ Et testat supra oia ista ex hoc qõ dixit in primo tractatu de intellu speculatiuo. Fecit em illic eandẽ qõne quã h: ⁊ dissoluit eã per hãc eandẽ dissolutionẽ.

p̃ de aĩa. t. c. 65. ⁊. 66. Dicit em in ỹncipio istius libri. Intellꝰ aũt vr ẽ alia sba existẽs in re: non corrũpitq̃ si corrumperet tũc magis esset hoc apud fatigationẽ senectutis. Et postea dicit modũ ex quo pole est vt intellꝰ sit nõ corruptibilis. ⁊ itelligere p ipm erit corruptibile: ⁊ dixit: ⁊ forma re p̃r intellm ⁊ cõsiderare sunt diuersa: ita q̃ intus corrumpt aliqõ aliud ipsum in se aũt nullã hz occasionẽ. Distinctio aũt ⁊ amor non sunt cause illius: sz istius cui' est hoc fm q̃ est eius. Et ideo etiã cum

Vide Th. in. 3. de aĩa. cap. 35. iste corrumpt nõ rememoramur neq; dilligimus. ¶ Themistius igit dicit q̃ sermo eius in illo tractatu in quo dicit intellꝰ aũt vr esse sba aliqua existẽs in re ⁊ non corrumpi: idẽ est cũ illo in quo dixit hoc: ⁊ cũ fuerit abstractus est qõ est tm nõ mortalis eternus: ⁊ qõ dixit hoc: ⁊ non rememoramur: q: iste est non passibilis: intellꝰ aũt passibilis est corruptibilis: ⁊ sine hoc nihil intelligit: idẽ est cuz eo qõ illic dixit scz ⁊ formare p̃r intellectũ: ⁊ cõsiderare diuersã ꝛc. ⁊ dixit ꝓpter hoc q̃ intẽdebat hoc p̃r intellectũ passibilẽ partẽ cõcupiscibilez aĩe. Ista em pars vr habere aliquã rõnem: auscultat em ad cõcedendũ

Expõ Lõ. illiõ qõ respicit aĩa rõnalis. ¶ Nos aũt cũ videmus opmonẽ Alex. ⁊ Themistij esse impossibiles: ⁊ inuenimus verba Arist. manifesta fm nostrã expositionẽ credimus q̃ ista est opinio Arist. quam nos dixi

Expõ. t. 19. mus: ⁊ sunt verba in se vera. ¶ Qm aũt verba eius apparẽtia sunt in hoc caplo declarabit sic. Cũ em dixit: ⁊ iste intellꝰ etiã est abstractus non mixtus: neq; passibilis: loquit in intellectu agẽte: ⁊ nõ possumus aliud dicere: ⁊ hc particula etiã ostendit aliũ intellectuz esse non passibilem: neq; mixtũ. Et sicr cõparatio inter eos est: vt manifestuz est: fm q̃ est inter intellectũ agentẽ ⁊ intellectũ materialẽ: fm

Expõ. t. 20. q̃ intellectus mãlis cõmunicat agẽti in multis istarũ dispositionũ: ⁊ in hoc cõuenit nobiscũ Themistius ⁊ differt Alex. ¶ Et cuz dixit: ⁊

Intellꝰ q ẽ potẽtia p̃ ꝓtinuat cuz nobis q̃ intellꝰ agẽs. qõ est in potẽtia est prius tpe indiuiduo: pot intelligi per tres opiniones eodẽ modo. Scõm enim nostram opinionẽ ⁊ Themistij intellectus qui est in potentia prius cõtinuat cũ nobis q̃ intellectus agẽs: ⁊ fm Alex. intellectus qui est in potẽtia erit prior in nobis fm esse aut generationẽ: ⁊ non fm cõtinuationez. ¶ Et cũ dixit: vlter aũt non

oppo. dixit. s. in. c. 18. ⁊ 3. 36. est neq; in tpe: loquit de intellectu qui est in potentia: quoniam cum fuerit acceptus simplr non respectu indiuiduitũc nõ erit prior intellectu agẽte aliquo modo ꝓprietatis: sz posterior ab eo oibus modis: ⁊ iste sermo cõuenit: vtriq; opinioni. s. dicenti q̃ intellꝰ qui est in po

Prĩa expõ sup illis ꝛr bis neq; est qõ intelligens: ⁊ qõ nõ intelligens: impole est vt iste sermo intelligat fm suũ manifestũ: neq; fm Themistium: neq; fm Alex. Qm

qõq; ĩtelligẽs ꝛc. hoc vbũ est cũ dixit: neq; qõ est intelligẽs: fm eos refert ad intellectũ agẽtẽ: sz Themistius sicut diximus opinat q̃ intellectus agẽs est speculatiuus fm q̃ tãgit intellectũ mãlẽ. Alex. aũt opinat q̃ in

Artificium aliũ ẽ ab arte: ⁊ hoc opz credere. Artificiũ. n. aliud est ab artificiato: ⁊ agẽs aliũ

ab acto. Scõz aũt q̃ nobis apparuit fmo est iste fm suũ manifestũ: ⁊ erit illud verbũ: est: relatũ ad ꝓpinquissime dictũ: ⁊ est intellectꝰ mãlis cũ fuerit actu simplr nõ in respectu indiuidui. Intellectus. n. qui dicit mãlis fm q̃ diximus non accidit ei vt qõq; itelligat: qõq; nontnisi in respectu formarũ imaginatiõis existentiũ in vnoquoq; indiuiduo: nõ in respectu speciei. U. g. q̃ nõ accidit ei: vt qõq; intelligat intellectũ equi: ⁊ qõq; nõ: nisi in respectu Sortis ⁊ Platonis. Simplr aũt ⁊ respectu speciei semp itelligit hoc vle: nisi spes humana ꝛciciat oinoqõ est ip pole: ⁊ fm hoc sermo erit fm suũ manifestũ. ¶ Et cũ dixit: vlr aũt non est neq; in tpe: ⁊ cũ intẽdit q̃ intellꝰ qui est in potẽtia: cũ non fuerit acceptus in respectu alicui' indiuidui: sz fuerit accept' simplr: ⁊ i respectu cuiustiber indiuidui: tũc nõ inuenit aliqõ itelligẽs ⁊ aliqõ nõ: sz semp inuenit intelligẽs. ¶ Quẽad modũ itellꝰ agẽs: cũ nõ fuerit acceptus i respectu alicui' indiuiduit tũc nõ inuenit qõq; abstrahẽs: ⁊ qõq; nõ abstrahẽs: sz semp inuenit abstrahere: cũ acceptus fuerit simplr. Idẽ. n. modus est i actiõe duoruz intellectuũ. ¶ Et fm hoc cũ dixit: ⁊ cũ fuerit abstractus est q̃ est tantũ nõ mortalis: intẽdit: ⁊ cũ fuerit abstractus fm hunc moduz ex hoc modo est tm non mortalis: non fm q̃ accipit in respectu indiuidui. Et erit sermo ei' in quo dixit: ⁊ non rememoramur ꝛc. fm suum manifestũ: cõtra enim hanc opinionez surgit questio perfecte. Licet em querens. Cũ intellecta cõia sint non gñabilia: neq; corruptibilia fm hunc moduz: quare non rememoramur post mortẽ cognitionum habitarũ in hac vita: ⁊ dicet dissoluẽdo: q: rememoratio fit p̃r virtutes comprehensiuas passibiles. s. mãles. ⁊ sunt tres virtutes in hoie quarũ eẽ declaratũ est in sensu ⁊ sensato. s. imaginatiua ⁊ cogitatiua: ⁊ rememoratiua. Iste em tres virtutes sunt in hoie ad presentandã formã rei imaginate quãdo sensus fuerit absens. Et ideo dictũ fuit illic q̃ cũ iste tres virtutes adiuuerint se adinuicez forte representabunt indiuiduũ rei fm q̃ est in suo esse: sz aũt non sentiamus ipsuz. ¶ Et intẽdebat h p̃r intellectũ passibilẽ formas imaginationis fm q̃ in eas agit virtus cogitatiua ꝓpria homini. Ista em ẽtus est aliq̃ ratio: ⁊ actio eius nihil est aliud q̃ ponere intentionẽ forme imaginationis cum suo indiuiduo apud rememorationẽ: aut distinguere eas ab eo apud formationem. Et manifestum est q̃ intellectus qui dicitur materialis recipit intentiones imaginatas post hanc distinctionem. Iste igitur intellectus passibilis necessarius est in formatione. ¶ Recte igit dixit: ⁊ nõ rememoramur: q: iste est nõ passibilis: intellectus passibilis est corruptibilis: ⁊ sine hoc nihil itelligit. i. ⁊ sine vẽtute imaginatiua ⁊ cogitatiua nihil intelligit intellectus q̃ dicit mãlis. hc. n. vtutes sunt quasi res que ꝓparãt mãm artifici ad recipiendũz actionẽ artificij: hc igit est vna expositio. ¶ Et pot exponi alio mõ: ⁊ est q̃ cũ dixit: ⁊ nõ est qõq; iste intelligẽs: ⁊ qõq; nõ intelligẽs intẽdit non cũ fuerit acceptus fm q̃ intelligit ⁊ format a formis materialibus gñabilibus ⁊ corruptibilibus: sz fuerit acceptus simplr: ⁊ fm q̃ intelligit formas abstractas liberatas a mãtũc nõ inuenit qõq; itelligẽs ⁊ qõq; nõ intelligẽs: sz inueniet in eadẽ forma. U. g. in modo per quẽ intelligit intellectũ agẽtẽ: cuius ꝓpr: no est ad ipsz: sicut diximus: sicut lucis ad diaphanum. Opinandũ est enim q̃ iste

tificiato ⁊ agẽs aliud ab acto.

Intellectꝰ mãlis vt dixim' nõ accidit ei qõz intelligere, ⁊ quãdoq; non nisi respectu indiuidui nõ respectu spẽi. Idez. s. cõ. 5. ⁊. 19.

Virt' cogitatiua ẽ alia q̃ rõ ⁊ actio ei' ẽ ponere intẽtionẽ forme imaginationis cuz suo indiuiduo apũ rememorationẽ aut distinguere eas apũ formationẽ. Vis ꝓsile. s. cõ. 6. ⁊. 2. col. li. 7.

Scõa expõ

intellectus q̃ est in potẽtia: cũ ꝛclaratũ est ꝙ est eternus: ꝛ ꝙ innatus est perfici per formas mãles: dignior est vt sit innatus perfici per formas non mãles q̃ sunt intellecte in se: sed nõ in ꝓmo copulat nobiscum ex hoc mõ ſz in postremo qñ perficit gñatio intellꝰ qui est in habitu: vt ꝛclarabimus post. Et ꝓm hãc expositionẽ cũ dixit: ꝛ cũ fuerit abstractus est: ꝙ est tm nõ mortalis innuit intellm mãlem: ꝓm ꝙ perficit ꝑ intellm agentẽ: qñ fuerit copulatus nobiscuz ex hoc mõz ꝛeinde abstrahit. ¶ Et forte innuit ꝛ intellm mãlem in sua cõtinuatione ꝓma nobiscũ. ſ. cõtinuatiõe q̃ est p naturã: ꝛ appropriauit ipm p hãc particulã tantũ: annuẽdo ad corruptionẽ intellꝰ q̃ est in habitu ex mõ p quẽ est corruptibilis: ꝛ vlr qñ qs intuebit intellm mãlem cũ intellu agẽte apparebũt esse duo vno mõ ꝛ vnũ alio mõ. Sũt em̃ duo p diuersitatẽ actionis eoꝝ. Actio em̃ intellꝰ agentis est gñare. Istius aũt informari. Sũt aũt vnũ qr intellꝰ mãlis perficit p agentem: ꝛ ꝛtelligit ipm: ꝛ ex hoc mõ dicimus ꝙ intellꝰ cõtinuatus nobiscũ apparẽt in eo due ꝓtutes. Quarũ vna est actiua. Et alia ẽ ꝛ gñe virtutũ passiuarũ. ¶ Et q̃ bene assimilat illũ Alex. igni: Ignis enim est inat⁹ alterare oẽ corp⁹ p virtutẽ exitẽ in eo: ſz tm̃ cũ ꝗ patit quoquo mõ ab eo/q̃ alterat: ꝛ assimilat cũ eo aliq̃ mõ similitudinis: id q̃ acqrit ab eo forma ãgnea minor: ẽ forma ãgnea alterãte: hoc em̃ dispõ valde est filis dispõi intellꝰ agẽtis cũ passibili. Et cũ intellectis q̃ gñat. Est em̃ agẽs ea vno mõ: ꝛ recipiẽs ea alio mõ. ¶ Et ſz hoc erit sermo ĩ q̃ dixit: ſz nõ rememoramur ꝛc. dissolutio qõnis q̃ fecit antiq̃ expositores credere intellm q̃ est in habitu eẽ eternuz: ꝛ fecit Alex. opinari intellm mãlẽ esse gñabilem ꝛ corruptibilẽ in q̃ dicebat q̃uo intellecta a nobis sunt nõ ex cũ hoc ꝙ intellꝰ est eternꝰ: ꝛ recipiẽs est eternũ: ꝛ. q. d. rñdendo ꝙ cã in hoc est qr intellꝰ mãlis nihil intelligit sine intellu passibili: ſz fit agẽs: ꝛ recipiens fit sicut cõpꝛehẽdere colorẽ. Color em̃ nõ est: ſz lux fit ꝛ visus fit: nisi coloratũ fit: ꝛ tunc ꝓm quã istarũ expõnũ dicat lr̃a erit ꝓueniẽs ꝓbis Ari. ꝛ suis ꝛemonstrationib⁹ sine aliq̃ ꝓtradictiõe aut exitu a manifesto sui sermonis. Et iõ nõ est recte vti in doctrina verbis equocis: nisi in eis q̃ ſz sint diuersa: tm̃ cõuenũt in oib⁹ intẽtionib⁹: de qb⁹ pñt dici. ¶ Et demõstrat ꝙ intrẽdebat hic p intellm passibilẽ ꝛ virtutẽ imaginatiuã humanã hoc q̃ cecidit in alia trãslatiõe loco eius q̃ dixit ꝙ est nõ passibilis: ꝛ intellꝰ passibilis est corruptibilis. Dicit. n. in illa trãslatiõe: ꝛ q̃ induxit nos ad dicẽdũ ꝙ iste intellꝰ nõ alteratur neq̃ patit/ẽ ꝙ existimatio ẽ imaginatio intellꝰ passibilis ꝛ q̃ corrũpit ꝛ non cõprehẽdit intellm: ꝛ nihil ꝛtelligit sine imaginatiõe. Hoc a nomẽ igit intellect⁹: ꝓm hoc dr̃ in hocli. q̃ttuor modis. dr̃ de intellu mãli: ꝛ ꝛ intellectu q̃ est in habitu: ꝛ ꝛ intellu agẽte: ꝛ virtute imaginatiua. ¶ Et ſz ꝛ. 6 aĩa ꝛbes scire ꝙ nulla dr̃ia est ꝓm expositionẽ Themistij ꝛ antiquoꝝ expositorũ ꝛ opinionem Platonis in hoc ꝙ intellecta exitia in nobis sunt eterna ꝛ addiscere est rememorari. ſz Plato dixit: ꝙ ista intellecta sunt in nobis q̃ñq̃ ꝛ q̃ñq̃ nõ: ꝓp hoc ꝙ subiectũ ꝓparat q̃ñq̃ ad recipiẽdũ ea q̃ñq̃: ꝛ q̃ñq̃ nõ: ꝛ ipsa in se ita sunt anteq̃ recipiamus sicut post: ꝛ ita sunt extra animã sicut ĩ aĩa. ¶ Themisti⁹ aũt dixit: ꝛ hoc. ſ. ꝙ q̃ñq̃ sunt copulate: ꝛ q̃ñq̃ nõ: accidit eis ꝓp nãm recipiẽtis. Opinat. n. ꝙ intellect⁹ agẽs nõ est inatus cõtinuari nobiscuz

Nõ ẽ rectũ vti ĩ doctrina ꝓbis eq̃ uocis nisi ĩ q̃ ſz sint diuersa: tm̃ ꝓueniũt in oib⁹ ꝛtẽtionib⁹ ꝛ qb⁹ pñt dici. cõ ſite. 1. 6 aĩa cõ. 30.

a Hoc nomẽ ꝛtellꝰ dr̃ q̃ttuor modis ꝛc.

Nic innuit dari reactionẽ. Idẽ ꝓb gñatõe. ſz. ꝛ. 3. ph. 8. ꝛ. 4. meteo. cõ. 10.

in p: iõ nisi ꝓm ꝙ tãgit intellm mãlẽ: ꝛ iõ accidit ei ex hoc mõ diminutio ista: cũ cõtinuatio cũ intẽtiõib⁹ imaginatis ẽ vno mõ q̃si receptio: ꝛ alio mõ q̃si actio: ꝛ iõ intellecta sunt in eo in dispõne diuersa a suo eẽ in intellu agẽte. Et fiducia in intelligẽdo hãc opinionẽ ẽ ꝙ cã monẽs Ari. ad ponẽdũ intellm mãlẽ esse nõ est: qr est hoc intellm factũ: ſz cã in hoc est aut qr cũ fuerit inuẽta intellecta q̃ sunt in nobis ꝓm dispõnes nõ cõueniẽtes intellectib⁹ simplicib⁹: tũc fuit dictuz ꝙ iste intellꝰ q̃ est in nobis est cõpositꝰ ex eo: q̃ est in actu. ſ. intellectu agẽte: ꝛ ex eo q̃ est in potẽtia: aut qr cõtinuatio eiꝰ ꝓm hãc opinionẽ est filis gñationi: ꝛ assimilat agẽti ꝛ patiẽti. ſ. in sua cõtinuatiõe cuz intẽtionib⁹ imaginatiõis. Scõm igit hãc opinionẽ agẽs ꝛ patiẽs ꝛ factũ erũt idẽ ꝛ est dictũ ab istis trib⁹ dispõnib⁹ p diuersitatẽ q̃ accidit ei. ¶ Nos aũt opinamur ꝙ nõ mouit ipz ad ponẽdũ intellm agẽtẽ nisi hoc ꝙ ꝛtellecta speculatiua sunt gñata ꝓm modũ quẽ dixim⁹. ¶ Cõsidera ergo hoc qñ est ꝓria inter istas tres opiniones. ſ. Platonis ꝛ Themistij ꝛ opinionẽ nostrã: ꝛ ꝓm expõnẽ Themistij nõ indꝛgetur in istis intellectis nisi ad ponendũ intellectũ materialẽ tantuz: aut intellectũ materialẽ ꝛ agentẽ ꝓm modũ similitudinis: vbi enim nõ est vera generatio non est agens. Et nos cõuenimus cũ Alexã. in modo pnendi intellectum agentem: ꝛ differimus ab eo in natura intellectus materialis: ꝛ differimus a Themistio in natura intellꝰ q̃ est in habitu: ꝛ in mõ ponẽdi intellm agentẽ: ꝛ nos ẽt quoquo mõ cõuenim⁹ cũ Alex. in nã intellꝰ q̃ est in habitu: ꝛ alio mõ differim⁹. Ve igit sunt ꝓrie quid⁹ diuidunt opiniones attributa Arist. ¶ Et debes scire ꝙ vsus ꝛ exercitiũ sunt cãe ei⁹ q̃ apparet de potẽtia ꝛtellꝰ agẽtis q̃ est in nobis ad abstrahendũ: ꝛ intellect⁹ mãlis ad recipiendũ. sunt dico cãe pp habitũ existentẽ p vsum ꝛ exercitiũ in ꝛtellectu passibili ꝛ corruptibili quẽ vocauit Ari. passibilẽ: ꝛ dicit apte ipz corrũpi: ꝛ si nõ ꝓtingeret vt virt⁹ q̃ est i nobis agẽs intellecta eẽt mãlis: ꝛ sic virt⁹ passibilis: ꝛ iõ nullus pot ꝓnari p hoc sup hoc ꝙ intellꝰ mãlis admiscet corpi. Illud. n. q̃ dixit opinãs ipz cẽ admixtũ i rñsione isti⁹ sermonis in intellu agẽte. Dicim⁹ nos in rñsiõe ei⁹ in ꝛtellectu mãli. ¶ Et p istũ intellm quẽ vocat Ari. passibilẽ diuersant homines in q̃ttuor virtutibus dictis in topicis a q̃s Alpha. numerantur in elẽchis. b ¶ Et p istũ intellm differt hõ ab alijs aĩalib⁹. ꝛ si nõ: tũc necesse eẽt vt cõtinuatio intellꝰ agẽtis ꝛ recipiẽtis cũ aĩalibus eẽt eodẽ mõ. Intellꝰ qdẽ opariuus differt a speculatiuo per diuersitatẽ preparationis existẽtis in hoc intellectu. Dis igitur declaratis reuertamur ad nostram viam: ꝛ dicamus.

¶ Capitulum Primum.

Indiuisibiliũ quidẽ igit intelligentia in his est circa quẽ non est falsuz. In quibus aũt ꝛ falsuz iam ꝛ verũ est: cõpositio q̃dam iam intellectiuũ est: sicut eoꝝ q̃ vnũ fiũt: quẽadmodum Empedo. dixit: vere multoꝝ quidem capita sine ceruice germinauerunt. Postea com-

Scõz Thr. idez ẽ agẽs patiẽs ꝛ factũ. Uid. 3. 6 aĩa ca. 25. i themistio.

a Prio to pi. ca. p vbi numerãtur q̃ttuor gradus phabiliũ. vel p topi. cap. 12. ꝛ 3. top. ca. 3. vbi nũerantur q̃ttuor virtutes morales.

b Per ꝛtellectũ quem vocat Ari. passibilẽ diuersant in q̃ttuor virtutib⁹ dcis in topicis: ꝛ p istũ ꝛtellectũ ẽt hõ dr̃ ab alijs aĩalib⁹ ꝛc.

posita sunt concordia: sic ⁊ hec separata composita sunt vt assimetros ⁊ diametros.

¶ Formare aũt res indiuisibiles erit in istis rebus. s. in quibus nõ est falsitas. Res autẽ in quibus est verũ ⁊ falsum illud est aliqua compositio tunc ad res intellectas ꝓm q̃ sunt entia: sicut dixit Empe. q̃ multa capita ⁊ colla disponuntur in postremo per cõpositionẽ amicitie: ita etiã sunt separata per cõpositionem. V. g. dicere assimetrũ ⁊ dicere diametrum.

21 ¶ Cum cõpleuit notificare substãtiam trium intellectuũ. s. mãlis: ⁊ eius qui est in habitu: ⁊ agẽtis incepit cõsiderare ꝫ actionibus ⁊ passionibus intellectus: ⁊ hoc est qõ remãsit ꝫ cognitione istius virtutis. ¶ Et qr famosior drĩarum per quas diuidit actio intellectus sunt due actiones. Quarũ vna dicitur formatio: ⁊ alia fides: incepit hic notificare drĩam inter has duas actiões. ¶ Et dixit. Formare aũt res diuisibiles ꝛc. i. apprehendere aũt res simplices nõ cõpositas erit p intellecta que nõ falsant: neq̃ verificant: que dicunt formatio. cõprehẽdere aũt ab eo res cõpositas erit p intellecta in quid est falsitas ⁊ veritas. ⁊ cõtentus fuit prima diuisione sine scõa: cum oppositũ intelligat per suum oppositũ. ¶ B. d. res aũt in quibus inuenit verũ ⁊ falsum ꝛc. i. intellecta aũt in q̃bus inuenit veritas ⁊ falsitas est in eis aliqua cõpositio ab ĩtellectu materiali. Intellect⁹ quidẽ primo intelligit simplicia. Si igitur hꝛc cõpositio fuerit cõuenies enti erit ꝫ rati nõ erit falsa. ¶ Et ista actio intellectus ad intellecta filis est ei qõ Empe. dicit ꝫ actõe amicitie ĩ entia. Quẽ admodũ. n. dixit Empe. q̃ multa capita erãt separata a collis: ꝫ inde amicitia cõgregauit ea: ⁊ cõposuit file cum filis: ita intellecta existunt primo diuisa in intellectu mãli. V. g. dicere diametrum quadrati ⁊ dicere assimetrũ laterũ: intellectus. n. intelligit ista primo simplicia: ꝫ inde cõponit ea. s. simetrũ aut assimetrũ: si igitur cõposuerit ꝫm ens est ꝫ rum. si non: falsum.

Famosior drĩarũ p qs diuidit actio intellus sunt due actões. quarũ vna dr formatio: ⁊ alia fides. Idez 5. meta. 34.

Oppositum intelligit p suũ oppositũ. Idem p ꝛc. 101. ⁊. 2. celi. 40. cõfile p de ala 85.

Ad vnũ intelligens.

¶ Si aũt sactoꝝ aut futuroꝝ: tps cointelligẽs est, ⁊ cõponens. Falsum. n. in cõpositione semp est. Mãq̃ si album nõ albũ: nõ albũ cõposuit. Contingit autẽ ⁊ diuisionẽ dicere omnia. Sic ergo est nõ solum falsum: aut verum q̃ albus cleo est: sz ⁊ q̃ erat aut erit. Vnum aut

faciens hoc intellectus est vnũquodq̃.

¶ Et si fuerint pterita aut futura: tunc cum hoc intelligit tps ⁊ cõponit ipm. Falsitas. n. semp est in cõpositõe Qm̃ cũ dixeris albũ esse nõ albũ: iam cõposuisti nõ album cum albo: sicut dicẽs nõ album. Et possibile ẽ dicere oia esse diuisionẽ. Sz hoc solũ est verum ⁊ falsuz. s. sortẽ esse albũ: sed cũ hoc fuit aut erit. Et q̃ hoc ⁊ suuz simile facit vnum est intellectus.

¶ Idest ⁊ si illa intellecta simplicia fuerint rerũ que innate sunt esse aut in pterito tpe: aut in futuro tũc intellꝰ itelligit cũ illis rebꝰ tps in quo sunt: ⁊ postea cõponet ipm cũ eis ⁊ iudicauit q̃ ille res fuerunt aut erunt sicut iudicat q̃ diametrũ est assimetrũ cõste. Et qr narrauit primo q̃ veritas ⁊ falsitas inuenitur in cõpõne: incepit ꝫclarare q̃ falsitas est cõpositio: ⁊ nõ inuenit in aliqua actionũ intellectꝰ. ¶ Et. d. falsitas. n. semp est in cõpositione: ⁊ rocinatio sup hoc est qm̃ cũ dr hoc in re alba q̃ nõ est alba: est cõpõ filis ad dicere in re alba q̃ est alba. Iz illud sit falsuz: ⁊ hoc verũ. Et qr appet q̃ affirmatio est magis digna cõpositioni: ⁊ negatio diuisioni dixit: ⁊ pole est dicere in eis oibus que sunt diuisio. i. ⁊ sic possumus dicere negationẽ ⁊ affirmationẽ esse cõpositionẽ: sicut possumus dicere vtrũq̃ esse diuisionem: Iz affirmatio magis videat habere hꝛc nomẽ cõpositio ⁊ negatio hꝛc nomen diuisio. qm̃ in affirmatõe cõponit pdicatum cũ subiecto: in negatõe aũt primo diuidit intellectꝰ pdicatum a subiecto: ⁊ post cõponit ea. ¶ Et cum ꝫclarauit q̃ veritas ⁊ falsitas accidunt cõpositioni reruz adiuicẽ: ꝫclarauit ẽt q̃ hoc idẽ accidit qm̃ cõponit eas cũ tpe: ⁊ dixit: sed nõ istud solũ est verũ ⁊ falsum ꝛc. i. ⁊ veritas ⁊ falsitas nõ accidũt cõpositioni in pnõibus in quibus pdicatum est nomen: sed in eis in quibus pdicatũ est verbum. V. g. sortes fuit aut erit. B. d. ⁊ q̃ facit hoc ꝛc. i. ⁊ q̃ facit hꝛc intellecta singularia eẽ vnũ pr cõpositionẽ postq̃ erant multa est intellectus mãlis. Iste. n. distinguit intellecta simplicia ⁊ cõponit consilia ⁊ diuidit diuersa. Opz eniz vt virtus cõprehẽdens simplicia ⁊ cõposita sit eadẽ: qm̃ pportio istius virtutis ad intẽtiones formaꝝ imaginataꝝ debz esse sicut pportio sentientis cõis ad sensibilia diuersa: nõ ꝫm q̃ apparet ꝫ ꝫbis Auẽpace in initio sui sermonis ꝫ virtute rõnali. s. q̃ virtus cõpositiua dz esse alia ab imaginatiua.

Opz vt virtus cõprehendens simplicia ⁊ cõposita sit eadẽ.

¶ Indiuisibile aũt qm̃ dupliꝛ dicit: aut actu: aut potentia: nihil prohibet intelligere indiuisibile: cũ longitudinez intelligat. Indiuisibilis eniz actualiꝛ est: ⁊ in tpe indiuisibili. Similiꝛ eniz tps diuisibile ⁊ indiuisibile longitudini est. Non igit est dicere aliqd in medio intelligere vtrũq̃. Non eni est nisi diuidat. Sz aut potentia. Seoz simul autem vtrũq̃ intelligens dimidio: ũ diuidit simul

& tempus. Tunc autē est vt in longitudine. Si vero est sicut ex vtrisq: & in tpe est qd in vtrisq.

¶ Et q: indiuisibile est duobus modis: aut in potentia: aut est actu. Nihil prohibet hoc: & quando intellexerit longitudinē vt intelligat indiuisibile: & illud indiuisibile in actu: & in tēpore indiuisibili. Tempus enim sz hunc modum est diuisibile & indiuisibile in longitudine. Nullus enim potest dicere q intelligit vtrūq; modum esse aliqd: cum nō sit quousq diuidat: sz in potētia. Cum igit intellexerit vtrūq duoꝝ per se: tunc diuidetur tps ēt. Et tūc erūt quasi due longitudines: cōgregate autē in tempore quod est super eas.

23 ¶ Cum ēclarauit q actio intellect' indiuisibilis est in rebus indiuisibilibus: incepit hoc ēclarare ex quo modo contingit ei intelligere diuisibilia habētia ēntitatē intellectione indiuisibili: & in tpe indiuisibili: & ex quo mō cōtingit eut intelligat ea indiuisibilr: & in tpe indiuisibili: sicut dispositio est in intelligēdo res multas: & d. & q: indiuisibile est ēt. i. & q: indiuisibile dicit duob' modis potentia & actu: possibile est dicere q intellect' intelligit res ex rebus diuisibilib' potentia: indiuisibilib' actu: sicut longitudo & tps latēs qd est in eis est indiuisibile in actu: & q hoc sit intellectōe indiuisibili: & in tpe indiuisibili: quēadmodū intelligit res indiuisibiles in vtroq; mō. Necesse est enim vt intelligat intērionem indiuisibilē indiuisibilr: siue illa intērio fuerit diuisibilis aliquo mō: aut nullo modo. Et cum dixit vt intelligat indiuisibile ēt. intrēdit vt intelligat intentionē indiuisibilem: & illud intellectuz est indiuisibile & in tpe indiuisibili. B. d. tps enim sm hunc modū est diuisibile: & indiuisibile. i. tps enim inuenitur etiā vno modo diuisibile: & alio modo indiuisibile: sicut in longitudine. Et cum ēclarauit q intellectus intelligit magnitudinē & tempus: & ēlr omne qd est indiuisibile in actu: & diuisibile potētia p intellectionē indiuisibilem: & in tpe indiuisibili: & ēclarauit etiā q ipsibile est aliquē dicere q intelligere talia fit p intellectionē diuisibilem: & in tpe diuisibili: & d. nullus pōt dicere ēt. i. nullus igit pōt dicere q cū intells ītelligit lineā: nō subito intelligit eā: sz prio aliquā ptē: & sēo aliā. Ille enim due ptes nō sunt due actu in linea: donec linea diuidat': sz tm sunt due in potētia: & cū. d. vtrūq; modū: intendit vtrāq; partē linee: & q. d. nullus igit pōt dicere q qn intellect' intelligit lineā: primo intelligit vtrāq; partē p se: deinde totuz: ille. n. due ptes non sunt in actu quousq; linea diuidatur: sed sunt due in potentia. B. d. sz cū itellexerit vtrūq; ēt. i. sz accidit ei vt ītelligat vtrāq; ptē lōgitudis p se qn diuidit lōgitudinē: & tūc ita intelligit illā longitudinē sicut ītelligit duas lōgitudies: & hoc itellexit cū. d. & tūc sunt ḡsi due lōgitudies. B. d. ꝓgregata aūt ēt. i. qn. n. itelligit eas ꝓgregatas. i pres: & ḡsi vnā lōgitudinē: itelligit eas in eodē tpe indiuisibili i

in eodē instāti in quo sunt insimul: nō in duob' instātib' diuersis: & B intēdebat cū. d. vt mihi vr in tpe qd est sup ea.

¶ Qd aūt nō sm ēntitatē indiuisibile est sz spē: ītelligit indiuisibili tpe: & indiuisibili aīe: sm accidēs aūt: & nō inquātū illa diuisibilia qd intelligit: in quo tpe sed inquātum sunt indiuisibilia. Inest aūt vtriq; his aliqd indiuisibile: sz forte nō separabile: quod facit tēpus vnū & longitudinē. Et hoc fit'r ē in oī ꝓtinuo & tpe & lōgitudie.

¶ Qd aūt nō est indiuisibile per quātitatē: sz p formā: intelligit ipm in tpe indiuisibili: & p indiuisibile anime sz accidētalr. Sz illa duo sunt diuisibilia. s. illud p qd intelligit: & tps in quo intelligit: q: sunt diuisibilia. Est. n. in his duobus etiā aliqd indiuisibile. Sz dignius est vt sit nō separabile. Et est illud qd facit tēpus esse vnuz: & longitudinē esse vnā. Et hoc eodez modo est in omni cōtinuo & in tēpore: & in longitudine.

¶ Cum ēclarauit modū sm quē intelligit intellect' qd est indiuisibile p ēntitatē: & est illud qd est indiuisibile in actu: & diuisibile potentia: incepit ēt ēclarare modū sm quē intelligit illud qd est īdiuisibile p formā: & hoc est indiuisibile actu & potētia. Si accidētalr & dixit illud aūt qd nō est īdiuisibile ēt. i. qd aūt est īdiuisibile forma & qlitate nō ēntitate: qm īdiuisibile dr duob' modis cōpheēdit ab intellu in tpe īdiuisibili: & p itellectionē īdiuisibilē. B. d. sz accētalr ēt. i. & iste sermo est diminut' & trāsposit': & sic dz legi: sz ista duo sunt diuisibilia nō essentialr sz accidētalr. s. tps in quo intelligit: & res que intelligit: aut p qd intelligit. B. dedit cām in hoc q sunt diuisibilia accidētalr & d. q: sunt īdiuisibilia & ēt. i. & q: tps in q ītelligit & res quā ītelligit sunt īdiuisibilia in sensu tm sunt ī diuisibilib'. s. istās in q ītelligit & formā quā ītelligit. Instās. n. ē īdiuisibile: & est in tpe qd ē diuisibile: & forma ēt est īdiuisibilis: & ē in magnitudie q est diuisibilis. B. d. in his ēt est aliqd īdiuisibile. i. in magnitudine & in tpe. B. d. sz dignius est vt sit nō separabile ab eis: sz illud qd est indiuisibile in tpe & in magnitudine est nō separabile ab eis: & iō fuit diuisibile p accidēs. B. d. & est illud qd facit tps esse vnū ēt. i. & hoc indiuisibile existēs in istis rebus facit longitudinē esse vnā & tps esse vnū: & si nō: nō intellegerēt hic vna lōgitudo neq; vnū tps si nō esset hec nā in eis. Nec igit nā est cā in hoc q iste res sunt vne cū hoc q sunt diuisibiles: & q: sunt in istis rebus: iō ꝓtingit eis vt sint diuisibiles p accidēs: & hoc q hec natura est existēs in rebus mālibus est cā q intelligere fuit in nō tēpore: hec est sūma eius qd intēdebat in hoc capto. Et deinde. d. & hoc eodē mō in omni ꝓtinuo ēt. i. & ista natura existit eodē modo. s. in tēpore & in lōgitudine: & in alijs specieb' nō separabilis ab eo in quo existit: qm si separaret' tūc diuisiop accidens nō accideret.

24

¶ Punctũ aũt: ⁊ oĩs diuisio: ⁊ sic indiuisibile: mõstrat sicut priuatio: ⁊ sil'is rõ in alijs est. Vt quõ malũ cognoscit: aut nigrum: contrario enĩz aliquo modo cognoscit. Opz aũt potẽtia esse cognoscẽs: ⁊ esse in ipso. Si vero alicui nõ inest cõtrariũ: ipsum seipsum cognoscit: ⁊ actu est: ⁊ separabile est.

¶ Punctus aũt ⁊ oĩs dr̃ia: ⁊ qõ est indiuisibile hoc modo intelligit quasi accidẽs: ⁊ sic de alijs. V.g. quõ intellectus cognoscit nigredinẽ ⁊ nigrũ: qm̃ quasi p contrarium cognoscit ipsuz. Et cognoscẽs potentiã dz eẽ vnũ in se. Si igit aliqò rerũ est in quo nõ est ꝯrietas: illud intelligit se tm̃: ⁊ est in actu abstractũ.

25 ¶ Cum ꝛclarauit q ũo intellectus intelligit indiuisibilia in actu: ⁊ diuisibilia potentia. ſ. magnitudines: ⁊ quõ ẽt intelligit indiuisibilia essentialiter diuisibilia accidẽtalr. ſ. qualitates ⁊ formas. incepit hic ꝛclarare ẽt quõ intelligit indiuisibilia: neqz essentialr: neqz accidentaliter: neqz potentia: neqz actu. V.g. punctũ: ⁊ instãs: ⁊ vnitatem: ⁊ dixit: punctus aũt ꝛc. i. intelligere autẽ punctum ⁊ sibi simile ex eis que dicunt esse indiuisibilia: ⁊ vlr omne dr̃iam priuatiuã est pr accidens. ſ. fm q ei accidit carere re priuatiua. Punctus enim nõ intelligit nisi fm q cõtingit ei ꝛ priuatione diuisibilitatis existentis in magnitudine: ⁊ sil'r de instãti ⁊ alijs. B. d. ⁊ fm hunc modum cognoscit nigredinẽ: ⁊ nigrũ. ipse enĩz quasi pr contrariũ cognoscit: sic accidit ablatio in exẽplari. ſ. inter hanc particulã fm modũ ⁊ hanc particulã cognoscit: ⁊ est sermo cõpletus p se. ſz si aliqd ꝛficit forte est sic fm hunc modũ: intellectus aut visus cognoscit nigredinem aut nigrũ: ⁊ vlr oĩs priuationes nõ cognoscunt nisi per cõtraria. ſ. p cognitionẽ habitus: ⁊ p cognitionẽ ꝛfectus habitus: ⁊ hic intendebat p nigredinẽ priuationẽ albꝛdinis: ita enĩz est ꝛ sensibus in istis rebus sicut ꝛ intellectu. Quẽadmodũ. n. dictũ fuit illic q visus cõprehendit obscuritatẽ pr cõprehensionẽ ꝛfectus lucis: ita intellect⁹ cõprehẽdit priuationẽ p cõprehẽsionẽ ꝛfectus forme. ¶ B. d. cognoscens potẽtiã dz esse vnũ in se. i. ⁊ opz vt intellectus cognoscẽs habitum ⁊ suam priuationẽ sit eadẽ virtus in se: quẽadmodũ cognoscẽs obscuritatẽ ⁊ lucẽ est eadẽ virtus visus: ⁊ q ista virtus cognoscens cõprehẽdat priuationẽ cõprehẽdendo ex se esse in potẽtia: cum fuerit in potẽtia cõprehendit ex se vtrunqz. ſ. esse potẽtia: ⁊ esse actu: ⁊ ista est dispositio intellectus mãlis. Possumus igit dicere talem esse ꝓparationẽ tm̃: ⁊ nihil aliõ vt dicit Alex. ¶ B. d. si igr̃ aliqò rez ꝛc. i. si igit fuerit aliquis intellect⁹ in quo nõ est potẽtia actui existẽti i eo adest si fuerit aliqs intellectus qui nõ inuenit quãdoqz intelligẽs in potẽtia: ⁊ quãdoqz intelligẽs in actu: tunc ille intellect⁹ nõ intelligeret priuationẽ oĩnoꝛmo nihil intelligeret extra se: ⁊ hoc est vnũ eorũ quib⁹ diuidit iste intellect⁹ ab intellectu agẽte. ſ. q in hoc intellectu inuenit

inuenitur vtrũqz: in agente aũt actus tantũ: nõ potentia: ⁊ tõ recte vocauit Arist. istum intellectũ materialem: non qꝛ est mixtus ⁊ hñs materiam: vt Alex. opinabatur.

¶ Est aũt dictio qdem aliqd de aliquo: sicut affirmatio vera: aut falsa oĩs. Intellect⁹ aũt nõ oĩs: sed q est ipsi⁹ qd est: fm q aliqd erat eẽ ver⁹ est: ⁊ nõ aliqd de aliq̃: ſz sicut videre ꝓpria vez ẽ. Si aũt hõ alb⁹ aut nõ: nõ vez semp. Sic aũt se hñt quecũqz sine mã sunt.

Intellꝰ nõ oĩs ſz ipsius qõ qd erat esse ver⁹ est.

¶ Et dicere aliqd de aliquo: sic affirmatio ⁊ oẽ cõpositũ est vez vel falsuz. Et nõ oĩs intell's: sed q dicit qditatẽ rei est ver⁹: nõ q dicit aliqd de aliquo: ſz quẽadmodum actiões ꝓprie sunt vere. Vtrũ aũt nigrũ aut albuz est hõ non semp est verum. ¶ Ita etiam est dispõ eius qõ est abstractum a materia.

¶ Idest ⁊ p̃dicare pr intellectuz aliqd de aliquo: sicut affirmatio ⁊ negatio est cõpositio per actionẽ intellect⁹: ⁊ oẽ cõpositũ est verum aut falsum in intellectu. i. in mãli semp inueniunt veritas ⁊ falsitas admixte: ⁊ hoc est ꝓpriuz huic intellectui. ¶ B. incepit declarare q hoc nõ est ꝓpriũ cibus actionib⁹ istius intellect⁹: sed tm̃ actioni que dicit fides. nõ formatio: ⁊. d. ⁊ nõ oĩs intellect⁹ ꝛc. i. ⁊ nõ in oĩ actione istius intellectus inueniunt falsitas ⁊ veritas admixtei sed actio que est informatio est semp vera: nõ actio que est predicare aliqd de aliquo. ¶ B. incepit narrare q hoc qõ accidit itellectui est sile ei qõ accidit sensui: ⁊ q eadẽ est cã in hoc: ⁊. d. sed quẽadmodũ actiones ꝛc. i. sed cã in hoc est eadẽ cuz cã in sensu. a Quẽadmodũ. n. actiones ꝓprie visui. ſ. cõprehẽdere colos: ⁊ sunt vere in maioꝛi pte: sentire aũt albũ esse sortez: aut platonẽ nõ semp est verũ sed multotiẽs accidit in eo falsitas: Ita erit dispõ intellect⁹. ſ. q semp est verus in sua actione ꝓpria. Fides. n. accidit ei nisi qꝛ intellectuz eius est mãle. i. cõpositũ. ¶ Et cũ. d. ita est dispõ eius qõ est abstractũ a mã. intẽdebat ita est dispõ intellectus mãlis qui est abstract⁹ a mã in suis comprehensionib⁹. ſ. qꝛ veridicat in propꝛio sibi. ſ. in formationẽ ⁊ falsat in eis quenõ sunt ꝓpria. ¶ Et põt itelligi sic. ita est dispõ intellectuũ quorũ intellectũ est abstractũ a mã in hoc q semp veridicat: cuz non inueniatur in eis actio: que est per accidens: qꝛ suum intellectum est abstractum a materia.

Actio Itellect⁹ q ẽ fola/tio ẽ sp vã. ſz vide oppositũ. ō. c. 21. vbi. d. q nõ est vã neqz falsa. sil'r vide oppm̃. 5. met. t. c. 34. vbi dr̃ q est aliq̃ rõ in se falsa nõ soluz ꝯ aliquo falsa.

a Idẽ. 1. de aĩa. 63. 134. 152. 161.

¶ Idem aũt est fm actũ sciẽtia rei. Que vero fm potẽtiam tẽpore prior est in vno. Nino aũt neqz tpe. Fiunt enĩz ex actu ente oĩa que fiunt.

¶ Et scia q̃ est in actu est ipsa res scita. Et que est in potentia est prior tpe indiuiduo. Sed vlr: neqz in tempe. Omne enĩz qõ gñat: gnãtur ab eo qõ est in actu.

27 ¶ Idest. & scia que est in actu est ipsuz scitũ: & scia que est in potẽtia est prior tpe in diuiduo q̃ scia que est in actu. ¶ Ulr aũt & simplr scia que est ĩ potẽtia nõ est prior: scia que est in actu: cũ scia exiẽs de potẽtia in actũ est gñata: & oẽ gñatuz gñatur ab eo qõ est in actu spẽi illi gñati. Unde necesse est vt scia que est in actu sit prior oib modis scia que est in potentia. ¶ Et forte intendebat hoc per hunc sermonẽ inuenire cãm pp quã cõprehẽsio intellectũ separoz est formatio tm̃: & veritas in eo nunq̃ admiscet cũ falsitate: & est q̃ scia illoz est ipsum scitũ oibus modis: ecõtra disponi in scitis intellus mãlis.

Scia gñat a scia ĩ actu Oppm. 3. de aia in cõ. 5. in solone. 3. qõnis.

¶ De ꝓportione intellect & sensus. Cap. 5.

Idetur aũt sensibile ex potentia exẽte sensitiuo actu agens. Non enim patitur neq; alteratur. Unde alia hic spẽs motꝰ. Motus enim impfecti actus. Simpliciter autẽ actus alter est qui perfecti. Sentire quidẽ igitur simile est ipsi dicere solũ & intelligere. Cũ aũt delectabile: aut tristabile: aut affirmãs: aut negãs: pseq̃t: aut fugit.

¶ Et videmus sensum facere sentiens in actu postq̃ erat in potentia: neq; patiendo alterationem. Et ideo iste est alius modus motus. ¶ Motus enim est actio: non autẽ perfectio. Actio autẽ simpliciter est illius motus: & est actio perfecti. ¶ Sentire igitur videt dici tm̃ verbis: & intelligi per intellectuz. Si igitur fuerit delectabile: aut tristabile sicut affirmatio & negatio eiꝰ queretur aut fugietur.

28 Plus qõ hic vult dare ddiſpõne istius virtutis. s. rõnalis est pp affimilationẽ eius sensui: h̃ eniz in qbus affimilat manifestiora sunt in sensu q̃ in intellectu: & pmo incepit cõpare iter eas in re que dr̃ in eis motus & passio. ¶ Et. d. & videmꝰ sensibile facere. c. i. & q: videmꝰ sensibile facere sentiẽs in actu postq̃ fuit ĩ potẽtia: nõ ita q̃ sentiẽs apud exitũ de potẽtia in actũ trãsmutat: aut alteratur fm q̃ res mãles exeũtes de potẽtia in actũ trãsmutant aut alterant: sed q̃ res mãles exeuntes de potẽtia in actuz transmutant. Jõ opinãdum est aliũ modũ esse motus & passionis a mõ qui est in rebꝰ mobilibꝰ: quapp nõ est inopinabile hoc qõ dictũ est in intellectu. s. q̃ est exitus de potentia ad actum sine transmutatiõe & alteratione. ¶ B. d. motus eniz est actio perfecta. c. i. & cã pp quã istꝰ motui contingit trãsmutatio & alteratio: illi aũt non est: q: iste motus cui accidit transmutatio est actio nõ perfecta & via ad cõplemẽtuz. Ille aũt est actio perfecta: imo cõplemẽtũ. ¶ Et quasi intendebat q̃ cũ ita sit esse motũ actionẽ impfectã accidit ei pp mãm non fm q̃ est actio. Et cum hoc accidit actioni: necesse est aliquã actionẽ eẽ liberatã ab hoc accidente. Qõ eniz accidit alicui p accidẽs: necesse est vt nõ sit ei fm

Sẽsibile facit sentiẽs ĩ actu postq̃ fuit in potẽtia. Jdẽ. 2. de aia. 60. Uide ꝓsilez distõnez de motu. 2. de aia. t. c. 57.

Jõ. 3. phy. 4. t. 6. Jdẽ 5. phys. 4. c. 9. Uide p illo p ce. 14. Et

q̃ est: & si nõ fuerit ei fm q̃ est: necesse est vt separet ab eo. ¶ Et hoc qõ induxit h̃ quasi est dissolutio qõnis: maxime oium qõnuz aduenientium in hac opinione. Potest. n. aliqs dicere quõ possumꝰ imaginari receptionẽ in iba nõ mixta cum mã: cũ declaratũ est q̃ cã receptõis est mã: & quasi inuit dissolutionẽ dicendo q̃ mã nõ est cã receptiõis simpliciter: sed causa receptionis transmutabilis: scilz receptionis huius entis indiuidualis. Unde necesse est vt illud qõ nõ recipit receptione in diuidnali: vt nõ sit mãle aliquo mõ: & sic nõ remanet loco qõni. ¶ Et cum declarauit modũ cõsimilitudinis inter sensuz & intellectũ: in hoc mõ passionis & motus. s. q̃ in vtroq; est actio pfecta: incepit notificare cõsilitudinẽ inter sentire & intelligere. c. d. sentire igitur sile est vt tm̃ dicat verbis & vt intelligant p intellm. i. & hoc q̃ sentire sit p se actio pfecta & sine tpe: & absq; eo q̃ pcedat ipsuz actio diminuta: sile est ad intelligere intentionẽ intellectã: qñ illa intentio pnunciat ab aliquo. s. q: fit ab hoc actio pfecta absq; eo q̃ precedat ipsuz actio diminuta: & quasi intendit cũ hoc declarare cãm pp quã intellectus intelligit sine tpe. ¶ B. d. si igitur fuerit delectabile. c. i. si igitur illud cõprehẽsuz fuerit delectabile apud sensuz: aut tristabile: erit. q. intellectũ affirmare hoc eẽ hoc: aut negare hoc nõ esse hoc: & tunc aut quereẽ aut fugieẽ per cõprehẽsionẽ intellectualẽ: sicut quereẽ aut fugieẽ p cõprehẽsionẽ sensibilem.

4. phys. 31. 43. 67. & 2. de aia. 133.

Mã nõ ẽ cã receptionis simplr: sed solũ ẽ cã receptõis trãsmutabilis. i Jdẽ, ũ. c. 5.

¶ Et est delectari & tristari agere sensitiua mediãte ad bonũ: aut maluz inquãtuz talia: & fuga: aut & appetitus: hec que fm actũ. Et nõ alteꝫ appetitiuũ & fugitiuũ neq; abinuicẽ: neq; a sensitiuo: sed esse aliud est.

¶ Et delectatio & cõtristatio sunt actio mediãte sensibili circa bonũ aut maluz fm q̃ sunt sic. Et hoc est desidera/re aut fugere q̃ sunt in actu. Et desideras: aut fugiẽs nõ dr̃nt vnũ ab altero: neq; a sentiẽte: sed esse differt.

¶ Et cõtristatio & delectatio aĩe est actio ei mediãte virtute sensibili: & motꝰ eius ex hoc mõ circa bonũ: aut malũ est fm q̃ malũ est cõtristabile: & bonũ delectabile: nõ fm q̃ bonũ est bonũ: aut malũ est malum: sicut est dispõ in q̃rere aut fugere intells. ¶ B. d. & hoc est fugere & desiderare q̃ sunt in actu. t. in hoc est desiderare rem pñtẽ fm q̃ est pñs & indiuidualis: & fugere eã. s. ꝏsideriũ sensibile: qm̃ h̃ ẽ ꝓpriũ a desiderio sensibili. s. q̃ nõ mouet nisi cũ pñtia sensati in actu ecõtrario desiderio intellectuali. ¶ B. d. b & desiderans & fugiens nõ sunt diuersa. c. i. & pars aĩe que querit & fugit est eadẽ pars: nõ due diuerse: neq; in ĩtellu: neq; in sensu: sz est eadẽ ps ĩ sbto: & diuerse in actõe: & hoc intẽdebat cũ. d. sz eẽ dr̃: & intẽdit p hoc aiaz ꝓcupiscibilẽ.

29 Jõ. j. t. c. 51. a Propriũ ꝏsiderio sẽsibili q̃ ñ mouet nisi cuz pñtia sensati ĩ actu. ecõtrario desiderio ĩtellectuali. Uiõ tm̃ istãtiã. 2. ũ aĩa. c. 10. b Pars ꝏsideras & fugiens ñ sũt due diuerse neq; in sen/

¶ Intellectiue aũt anie phãtasmata vt sensibilia sunt. Cum aũt bonum aut maluz affirmat aut negat: & fugit aut prosequitur. Propter qõ nequaq̃ sine phãtasmate intelligit anima.

¶ Et in ania sensibili inueniunt imagines ꝑm modos sensuũ. Et cũ dicim⁹ in aliquo ipsuz eẽ malũ aut bonũ: nõ ꝑm affirmatõez ⁊ negatõez: tũc aut querim⁹ aut fugim⁹. Et iõ nihil intelligit aia sine imaginatione.

30 ¶ Idest. ⁊ in aia sensibili. i. in sensu cõi inueniunt imagines quaruz modi sunt sermones sensuũ ⁊ sensibiliũ: itaq; ꝓportio istarũ imaginum ad intellectũ mãlem est sicut ꝓportio sensibiliũ ad sensus: ⁊ hoc inuenit in alia trãslatõe manifesti⁹. dicit. n. apud aũt aiaz rõnalem imago est quasi res sensibiles. ¶ D. d. ⁊ cũ dicim⁹ ⁊ in re ⁊c. i. ⁊ cum aia rõnalis distinguit imaginẽ: ⁊ iudicat eã eẽ bonã aut malã: nõ ꝗz q; est nota eẽ talis: aut nõ talis tm: ⁊ est dꝛia ꝓpria intellectui speculatiuo: tũc aia ꝛcupiscibilis aut queret illud si aia rõnalis iudicauerit imaginẽ eius eẽ bonã aut fugiet si malaz: ⁊ hoc est sile ei qõ accidit sensui cõtristabilis aut delectabilis. ¶ Deinde dixit. ⁊ iõ nihil intelligit aia sine imaginatiõe. i. ⁊ qꝛ ꝓportio imaginũ ad intellm mãlem est sicut ꝓportio sensibiliũ ad sensuz: iõ necesse fuit vt intellect⁹ mãlis nõ intelligat aliqõ sensibile absq; imaginatõe. ¶ Et in hoc. d. exꝑsse q; intellecta vlia colligata sunt cũ imaginib⁹ ⁊ corrupta p corruptionẽ eaz. ¶ Et exꝑsse ẽt dicit q; ꝓportio intelligibiliũ ad imagines nõ est sicut ꝓportio colꝛis ad corp⁹ colꝛatuz: sed sicut ꝓportio colꝛis ad sensuz visus: nõ sicut existimauit Auẽpace. ¶ Sed intellecta sunt intẽtiões formaz imaginatõis abstracte a mã: ⁊ iõ indigẽt necessario in hoc hꝛe mãm aliaz a mã quã habebãt in formis imaginatiõis: ⁊ hoc manifestũ est p se intuẽtib⁹. ¶ Et si intẽtões imaginate eẽnt recipiẽtes intellecta: tũc res recipet se: ⁊ motoꝛ est motuz. Et declaratio Arist. q; necesse est vt in intellectu mãli nõ sit aliq; intentionũ exñtiũ in actu: siue fuerit intẽtio intellecta in actu aut in potẽtia sufficit in ꝛestructõe oplonis. ¶ Sed illõ qõ fecit istũ hoiez errare ⁊ nos ẽt longo tpe est: qꝛ moderni dimittũt li. Ari. ⁊ ꝛsideraẽt li. expositoꝛ: ⁊ maxie in aia: credendo q; iste liber ꝛmpolꝛ est vt intelligat ⁊ hoc est pp Aui. q nõ imitat⁹ est Ari. nisi in dialectica: sed in alijs errauit: ⁊ maxime in metaphysica: ⁊ hoc qꝛ incepit quasi a se.

funeq; iintellectuz: ꝗz est eadẽ ps in sbto ⁊ diũ sei actiõe.

Bigressio.

Contra dimittẽtes ꝛꝛt⁹ Ari. p q̃ vide etiã. 8. phy. cõ. 78.

Vide cõsile ꝓtra Aui. 3. celi cõ. 67.

¶ Sicut enꝛz aer pupillã hmõi fecit: ⁊ ipsa autẽ alteruz: ⁊ auditus silꝛ. Sed vltimum vnuz ⁊ vna medietas: esse aũt ipsi plura. Quo autẽ discernit quo differunt dulce ⁊ caliduz: dictuz est qdez ⁊ prius: dicẽduz aũt ⁊ nunc. Est enim aliquid vnũ: sicut aũt ⁊ terminus.

¶ Et quẽadmodũ aer est illud qõ fuit visuz talis dispõnis: ⁊ hoc ab alio: ⁊ silꝛ auditus. Postremuz enꝛz in eo vnuz ⁊ idez est: ⁊ mediuz idẽ: in esse aũt multa. Et iam dcm̃ fuit prius per qõ iudicam⁹ illud p qõ dulce differt a calido aeri. Dicamus igit ẽt ꝑm hunc moduz q; quẽadmoduz in esse est idez: ita in diffõne.

¶ Cum demꝛauit silitudinẽ inter intellm ⁊ sensuz in indigẽtia sbti a quo recipiũt intẽtiones quas cõprehẽdũt incepit mõ declarare q; ꝓportio isti⁹ intellꝰ mãlis ad imagines numeratas ꝑm spẽs sensibiliũ est sic ꝓportio sensus cõis ad diuersa sensibilia. ¶ Et. d. ⁊ quẽadmodũ aer ⁊c. i. ⁊ sicut declaratũ est q; aer mouet visuz ⁊ mouet ab alio: ⁊ silꝛ audit⁹ mouet ab aere ⁊ aer ab alio: quousq; pueniat mot⁹ in oꝑbus sensib⁹ ad vnũ finẽ: qui est in illis motib⁹. q. pũctus qui est mediũ circuli de lineis exẽũtib⁹ a circũferẽtia: ita est de intellu mãli cũ intẽtionibus imaginãtiũ intellectis. ¶ D. d. vltimũ. n. est vnũ ⁊ mediũ vnũ. i. vltimus. n. motuũ sensibiliũ est vnus: ⁊ illud qõ est extꝛis. q. mediũ de circulo est ẽt vnũ: ⁊ ꝗ est sensus cõis. ¶ D. d. ⁊ iam dictũ est prius ⁊c. i. ⁊ vlꝛ dictũ est prius qd est illud p qõ iudicam⁹ diuersitatẽ sensibiliũ diuersoꝝ. U. g. diuersitatẽ dulcis a calido ⁊ coloꝛis a sono. ergo ꝑm illuz modũ quo cõsequebat illic tale esse in sensu opꝛz hẽ in cõprehẽdẽdo res diuersaz imaginũ ab intellectu. ¶ Et ꝗ intẽdebat cũ. d. qm̃ sicut in eẽ est vnũ: ita est diffõne. i. qm̃ demꝛatũ est a sermone p̃dicto q; sicut iudicãs eẽ diuersum apud sensuz ꝗz esse vnũ: ita iudicãs imagines ⁊ꝛ diuersaz ꝗz eẽ vnũ. ¶ Et põt intelligi sic: ⁊ sicut in eẽ ⁊ꝛ diuersaz est vna intẽtio q̃ facit vt cõprehẽdẽs eas sit vnũ: ⁊ est ꝓportio quã accipit virt⁹ cõprehẽsiua qm̃ facit comparationẽ inter duas res diuersas: ita in imaginib⁹ diuersis est vna intẽtio q̃ facit q; iudicãs eas sit vnũ. ¶ Et põt intelligi sic. i. ⁊ cã hoc s. in similitudine inter intellectum ⁊ sensum in hoc est: quoniã sicut in hoc esse singulari est vnum qõ est ens apud sensum: ita imaginatio est vnum apud intellectum qõ est imaginatuz: ⁊ cum multa fuerint apud imaginatuz erunt multa apud imaginationem: ⁊ hoc conuenientius est sermoni sequenti.

31

Vide scõ hui⁹ cõ. 149

Prꝛia expõ.

Vide scõ ꝗ aia. 149.

Scõa expõ ꝓ qua vide 2. ꝗ aia. 146

Tertia expõ ꝓ qua vide 2. ꝗ aia. 33.

¶ Et hoc i ꝓportiõali aut nũero ens: vnũ ꝗz se adꝛtrũq; sicut illa adiuicẽ. Quo enꝛz differt nõ hõgenea iudicare aut ꝗꝛia: vt albũ ⁊ nigruz. Sit igit sicut. a. albũ ad. b. nigrũ. g. ad. d. sicut illa adiuicẽ. Quare ⁊ pmutatiz. Sicut igit. g. d. vni sunt exñtia: sic habebũt sicut ⁊. a. b. Idem quidez: eẽ aũt nõ idez: ⁊ illud silꝛ. Eadez aũt ratio est si a. qdẽ dulce sit. b. vero albuz. Spẽs qdem igit intellectiuuz in phãtasmatibus intelligit.

¶ Et hoc inuenit in numeris ꝓportionalibus: ⁊ dispõ eius apud eos est sicut dispõ eoꝝz adiuicẽ. Nulla enꝛz est differentia inter figurã ⁊ qualitatem considerationis reruz inequaliuz in genere: aut reruz cõtrariũ. Verbi. g. albi ⁊ nigri. Sit igit dispositio. a. albi ad. b. nigruz: ⁊. c. ad. d. sicut dispositio illoꝝ adiuicẽ: vt inuenit in rebus ꝓtrarijs. Si igitur. c. ⁊. d. existentes in eadem in re non inueniuntur nisi per. a. ⁊. b. ⁊ sunt in hoc idez: ⁊ si. a. fue/

rit quasi dulce ⁊.b.quasi album:tunc intellect⁹ erit quasi intelligens. Intelligit enim formas per primas imaginationes.

32 ¶ Idest.⁊ hec ꝓsecutio manifesta inuenit in eis ꝑm ꝓportionalitatē eorꝫ in numero ⁊ diſpō iudicātis ex aīa apud vtrūq; cē.ſ.ſenſibile ⁊ imaginabile eſt: ſicut diſpō vtriuſq; cē adinuicē. ¶ B.d.nulla.n.eſt dria ⁊c.i.⁊ indifferētia:ſiue iudiciū fuerit de reb⁹ ꝓtrariis: aut diuerſis. Figura.n.⁊ qualitas cōſideratiōis dz eſſe vna eadē apud virtutem ſenſibilē ⁊ rōnalē in rebus diuerſis in gñe ⁊ in ꝓtrariis. ¶ Et cū declarauit ꝙ nulla eſt differētia in cōſideratione iſtorūz duorum generum apud virtutē ſenſibilem ⁊ rōnalem:dedit demonſtratōez ſup hoc ex proportionalitate ⁊ equalitate quā hnt in numero:ꝑm imagines rerum cuz ſuis indiuiduis. ¶ Et.d.ſit igitur diſpoſitio albi.i.ſit igitur.a.album:⁊.b.nigrū:⁊.c.imago albi:⁊.d.imagō nigri:erit igit ꝓportio.a.ad.b.ſicē albuz ad nigrū:⁊ ꝓportio.c.ad.d.ſicē imago albi ad imaginē nigri.⁊ hoc intēdebat cū.d.vt mihi vī diſpō.c.apud.d. eſt ſicē diſpō illo ꝫ adinuicē:vt inuenit in duob⁹ cōtrariis.i.vt inuenit in duobus cōtrariis ex imaginib⁹ veris. ¶ Et cū declarauit ꝙ talez ꝓportionalitatē debēt habere:dedit ꝓñs ꝓclusionē:⁊.d.Si igit.c.⁊ d.⁊c.i.⁊ cū ꝓportio.a.ad.b.eſt ſicut.c.ad.d.⁊.a.ad.b.cōprehēdunt ab eadē virtute.ergo.c.⁊.d.debēt cōprehēdi ab eadē virtute: ⁊ iſtā ꝓclusionē diminuit ex ſuo ſermone. ¶ B.d.ꝓñs illaz.⁊.d.ſi igitur.c. ⁊.d.⁊c.i.ſi igit.c.⁊.d.cōprehendunt ab eadē virtute:q.a.⁊.b.ſunt eiuſdē virtutis tunc due virtutes in hac intētione/⁊ ex hoc mō ſunt idem:⁊ nō diuerſant oino:lz diuerſent in ſuis naturis:⁊ per hāc ſilitudinē inter virtutē rōnalē ⁊ ſenſibilē exiſtimauerūt plures antiq; ꝑm ꝙ Ari.narrauit in ſcō tractatu.ꝙ due ſunt eedē. ¶ Et cū declarauit ꝙ diſpō eaꝫ in cōprehēdendo res ꝓtrarias eēt eadē: declarauit ēt ꝙ ita eſt in cōprehēdendo res diuerſas in gñe.⁊.d.⁊ ſi.a.fuerit b.dulce ⁊c.i.⁊ ſi poſuerim⁹ loco cōtrariozꝫ duas res diuerſas in gñe: U.g.dulce ⁊ albū:tunc ēt intellus cōprehēdet eas mō ſili cōprehēſioni eaꝫ a ſenſu.tunc.n.intelliget formas eaꝫ mediātib⁹ ꝑmis ſuis imaginibus.i.veris:quēadmodū ſenſus cōprehēdit intētiōes earū per ꝑſentiam indiuiduozꝫ ꝓpriozꝫ ſenſibilium.

Figura ⁊q; litas cōſideratōis dz eē vna ⁊ eadē apud virtutem ſenſibilez rōnalē i reb⁹ diuerſis gñe ⁊ in contrariis. Idez.ē.cō. ꝓcedēti.

In.⁊.d aīa t.cō.152.

¶ Et ſicut in illis determinata ſunt ipſa imitabile ⁊ fugienduz. Et intra ſenſuz cum in phātaſmatibus forma ſenſibilis fuerit mouet: vt ſentiēs facet:q; ignis cōi cognoſcit videſ qō mouet:qñ hoſtis eſt. Aliqñ aūt his q̄ ſunt in aīa phātaſmatib⁹:aut intell⁹ tanq; videſ rōcinatur:⁊ deliberat ⁊ conſulit futura aut pñtia.

¶ Et ita eſt de queſito ⁊ fugito ꝑm hunc curſum determinatuz in his rebus. Et qñ mouetur ſine vſu ſenſus cū fuerit exiſtens in imaginatione. Quādoq; imaginatur ꝙ ignis inflāmatur in turribus ciuitatū. Cōe eſt enizꝫ

res mouēs eſt ignis:⁊ ipſe nunciat pleliatori. Cogitat enizꝫ quaſi videret rem ꝑ modos ſi imaginationis:⁊ cognitio eius in reb⁹ futuris ⁊ ꝑm res preſentes.

¶ Idest.⁊ ita eſt de queſito ⁊ de fugito apud intellectū ſicut de cōprehenſione:qm̄ quēadmodū cōprehendit res mediātib⁹ formis imaginum:⁊ ſenſus cōprehēdit ꝑ pñtiaz rerū ſenſibiliū:ita intellꝰ mouet a reb⁹ querēdo aut fugiēdo qñ forme imaginuz eaꝫ ſunt preſentes: quēadmodū ſenſus querit aut fugit apud pñtiam ipſius ſenſibilis. ¶ B.d.⁊qñq; mouet ſine vſu ſenſus⁊c.i.⁊ qñq; mouet hō ad aliqd: lz nō ſentiat ipm qñ imaginabil ipm:ſicut pliator mouet: qñ imaginatur ignem inflāmari in turribus:lz ignis nondum inflāmatus ſit. ¶ B.d.cōe enī eſt ꝙ mouēs eſt ignis:⁊ eſt principiū pliationis.i.⁊ cū pliator intrinſecus imaginabil ignē in turribus:ſtatim cogitabit in deſtruēdo illum ignē:⁊ pleliator oppoſitus in inflāmādo ipſuz:⁊ cōmunē habēt cogitationē i hoc.ſ.ꝙ ignis eſt finis poſitus ⁊ q̄ſitus apud ipſos:ſz ꝑm modos duos diuerſos. ¶ Et pōt ſtelligi hoc qō diuit:cōe enī.i.ꝓpoſitio enī cōis ex q̄ poſuimus ſcire oia ꝓñtia:eſt primū ꝓñs exñtiaz ignis in turrib⁹:⁊ ideo.d.eſt ꝓncipiū p exriētias pliatoris.i.ꝓncipiū cōſideratiōis. ¶ B.d.cogitat enī q̄ſi videſ.i.ꝑm/cipiū enī ſue cogitatiōis in reb⁹ erit ꝑſentādo modos imaginū imaginationū poſſibiliū eſſe in ſtla re de q̄ cogitat:adeo ac ſi videret illō de quo cogitat. B.d.⁊ cogitario eius in futuris ⁊c.i.⁊ cā in hoc eſt q: homo a ponit ꝓncipiū ſue cōſiderationis in rebus poſibus de rebus ꝑſentibus quas videt:⁊ ideo poſe eſt vt hō cogitet in alia re:adeo ꝙ inueniet ex eo aliqō indiuiduū qō añ nō ſenſit:ſz ſenſit ei ſile nō ipm idē. ¶ Et innuit ꝑ hoc modū ꝑm quē pōt inueniri p cognitionē imagō veratcuius indiuiduū nunq; fuit ſenſatū aliquo cogitāte. Iam enī poſuerat ꝙ imagines vere ſunt numerate ꝑm indiuidua ſenſibilia:⁊.q. declarauit ꝙ iſte modus imaginationū inuenit a cogitatiōe ex imaginationibus q̄ ſunt indiuidua ſenſibilia. Virtus b enī cogitatiua:ſicut declaratū eſt in lib.de ſenſu ⁊ ſenſato:qñ iuuabit ſe cū informatiua ⁊ rememoratiua inata eſt pñtare ex imaginib⁹ rerū aliquāt quaz nunq; ſenſit in ea diſpōne ꝑm quā eēt ſi ſenſiſſet eam fide ⁊ informatione:tunc intellectus iudicabit illas imagines iudicio vniuerſali. ¶ Et intētio cogitationis nihil eſt aliud q̄ hoc.ſ.vt virtus cogitatiua ponat rem abſentē a ſenſu quaſi rem ſenſatā.⁊ ideo cōprehēſibilia c humana diuidunt in hoc duo.ſ.in cōprehēſibile:cuius principia humana eſt ſenſus:⁊ cōprehēſibile cuius principium eſt cogitatio. ¶ Et iam diximus ꝙ virtus cogitatiua non eſt intellꝰ mālis:neq; intellectus qui eſt in actu:ſed eſt vīrtus particularis mālis: ⁊ hoc manifeſtū eſt ex dictis in ſenſu ⁊ ſenſato:⁊ opz ſcire hoc:qm̄ cōſuetudo eſt attribuere intellectui virtutē cogitatiuā. ¶ Et non dēbet aliquis dicere ꝙ virtus cogitatiua d cōponit intelligibila ſingularia: ⁊ iam declaratum eſt ꝙ intellectus mālis cōponit ea. Cogitatio enim non eſt niſi in diſtinguendo indiuidua illorum intelligibiliū:⁊ preſentare ea in actu quaſi eēnt apud ſenſuz. ¶ Et ideo qñ fuerit preſentia apud ſenſum tunc cadet cogitatio ⁊ remanebit actio intellectus in eis. ¶ Et ex hoc declarabitur ꝙ actio intellectus eſt alia ab actione virtutis

33

Pria expō

Scda expō

a Nō ponit ꝓncipiū ſue cōſideratio/nis de reb⁹ poſib⁹ ex rebus pñtib⁹ q̄s videt.

b Virt⁹ cogitatiua qñ iuuabit ſe cū informatiua ⁊ rememoratiua ē ꝑſentare ex imaginib⁹ rer aliquā quā nunq; ſenſit. Idē cō.ſ.⁊.20. tertij hui⁹.

c Cōprehēſibilia humana diuidunt i duo. d Cogitatiua ñ ꝓponit oppo. vt dicere cō.⁊.

cogitatiue: quā Arist. vocauit intellm possibilē: ⁊ d. eam esse genera/bilem ⁊ corruptibilē, ⁊ hoc est manifestū ꝛc ea cuꝫ habet instrumentū terminatum. s. medium ventriculum cerebri: ⁊ homo non est genera/bilis ⁊ corruptibilis nisi per hanc virtutem: ⁊ sine hac virtute ⁊ vir/tute imaginationis nihil intelligit intellectus mālis: ⁊ ideo sicut di/cit Arist. non rememoramur post mortē: non q: intellꝰ est gñabilis ⁊ corruptibilis: sicut aliquis pōt existimare.

Nō non est gñabilis ⁊ corruptibi/lis nisi per hāc virtutē. i. cogitatiuā.

¶ Et cum dixerit vt ibi letū: aut triste hic: fugit/aut imi-tatur: ⁊ oīno in actione ⁊ qō sine actione. est aūt verum ⁊ falsum in eodē genere cuꝫ bono ⁊ malo est. Sed in eo q simplr differt ⁊ quodam.

¶ Et cū iudicam⁹ q delectabile est illic/aut hic: tūc cō tristabile erit: aut fugitū aut quesitū: ⁊ sic vlr in actiōib⁹.

Falsitas eñ ⁊ veritas sunt sine operatione: ⁊ sunt ambo in eodē genere: ⁊ in bono ⁊ malo. Sed differunt q: di/citur simpliciter ⁊ in termino.

34 ¶ Idest. ⁊ cū iudicaueris p sensuꝫ q delectabile est illic aut h tūc cō/tristabile apud intellm erit: aut fugitū: si intellꝰ existimauerit illud esse malū: aut quesitū si existimauerit illud esse bonū: ⁊ sic vlr accidit intellectui cū sensu in oībus actionib⁹. s. aut cōtradicere ei dicēdo: q cōtristabile est bonū: ⁊ querēdo illud qō fugit sensus: aut cōuenire in eo in dicēdo delectabile eē bonū. ¶ B. d. falsitas eñ ⁊ veritas sunt sine operatione: ⁊ sunt in eodē gñe: ita cecidit ablatio in scriptura: ⁊ pōt eē. Falsitas a eñ ⁊ veritas sunt ⁊c. i. falsitas eñ ⁊ vītas existē/tes in intellu speculatiuo: sunt alie a falsitate ⁊ vrute existētib⁹ in in/tellectu opratiuo. ¶ B. d. ⁊ sunt in eodē gñe ⁊ in bono ⁊ in malo. pōt intelligi q hoc duo sunt ī eodē gñe: q: vtrūqꝫ est cognitio: ⁊ q: veritas est in gñe boni: ⁊ falsitas ī gñe mali. ¶ Et pōt intelligi ꝗ qō. d. in bono ⁊ malo vt expō eius qō dixit: ⁊ sunt in eodē gñe: ⁊ q̄si dicit: ⁊ sunt b in eodē gñe. i. in bono ⁊ malo. ¶ Et cū declarauit q ambo collocant sub bono ⁊ malo: declarauit illud p qō diuidunt. ⁊. d. ⁊ differūt ⁊c. i. sꝫ tū diuidunt q: veritas est in intellectu speculatiuo bonū absolute: ⁊ falsitas est in eo malum simplr. In opratiuo aūt veritas est bonum in respectu: ⁊ fm cōditionē: ⁊ hoc intēdebat cū dixit. ⁊ pr terminū: falsitas vero est malum in respectu illius finis qui est inueniendus: ⁊ potest intelligi per hoc qō dixit. ⁊ pr terminū. i. per finem. s. ⁊ diui/duntur q: hoc est bonum simplr. ⁊ hoc bonum in respectu finis positi. ⁊ intentio ppinqua est in istis duabus.

Falsitas ⁊ vītas sunt sine oppōe. Idē. 2. me. t. cō. 3.

a Falsitas ⁊ vītas exi/stētes ī itel/lectu specu/latiuo alie sūt ab his q̄ sunt ī itellu practico.

b Bonū ⁊ malū ⁊ vera ⁊ falsuꝫ sūt ī eodē gñe. Vide opp. 6. me. t. cō. vltī. vbi hī q bonum ⁊ malū sunt ī rebus ⁊c.

¶ Abstractiōe aūt dicta itelligit: sicut simū fm q simus nō sepate: inquātū aūt cōcauū si aliqō itellexit actu sine carne vtiqꝫ itellexit in q̄ cōcauū sicut mathematica.

¶ Et sciunt etiā res que dicunt negatiue fm q simus in eo qō est simus non diuidit in eo qō est cōcauum: si

intellectus intellexerit/tunc intelliget intentionē conca uitatis denudataꝫ a carne. Sed intentiones mathema tice non sunt singularia hoc modo.

¶ Intēdit per res q̄ dicunt negatiue res mathematicas: ⁊ intēdit per negationē abstractionē a mā: ⁊ intēdit q qñ intellꝰ itelligit res fm abstractionē a mā: non facit hoc q: sunt in se: non in mā: sicut quidaꝫ existimauerunt: sed hoc qō facit. i. q intelligit ea non in materia: licet sint in mā: est ac si intelligeret simū in eo q est simū diuisum a mate ria. Sed simus in eo q est simus impoſe est vt diuidat a mā. Genus aūt eius qō est cōcauitas poſe est vt diuidat a mā: ⁊ innuit per hoc q ista possibilitas in abstractione istoꝫ ab intellectu est ꝑ̄is naturas ⁊ qdātes earū: nō q: accidit eis: q: sunt nō in mā. ¶ B. d. intēdiones mathematice ⁊c. i. ⁊ modus cēndi intēdionū mathematicaꝫ ex aliaꝫ: nō est sicut modus fm quē sunt in alia. ¶ Et iste sermo pōt legi sic: ⁊ intellꝰ etiā pōt scire res mathematicas per aliquē modū diffinitiōis. Intelligere eniꝫ diuersatur fm diuersitatē nature intellecti. U. g. q simus in eo q est simus nō diuidit qñ intelligit: in eo aūt q est cōca/uitas: tūc si intellꝰ intellexerit eū singularē per se non intelliget intē/tionem cōcauitatis nisi denudatā a carne. Et exēplū qō induxit sup/plet illud qō diminuntur a sermone.

35 Pythago/ras p met. 19. vel Pla to p me. 35.

Intellige/re diuersat fm diuersi/tatē nature intellecti.

¶ Non separata tanqꝫ si separa sint itellexit cuꝫ intelligat illō. Oino aūt itellꝰ est q ꝗz actū res est itelligēs. Vtrū aūt ꝓtingat aliq̄ separatoꝫ itelligere ipm exītē nō separa tuꝫ a magnitudine: aut nō: cōsiderandū posterius.

¶ Et sicut res abstracta intelligitur intelligit istas res. Illud eñ qō est in actu vlr est intellꝰ q est in actu. Et cogitatio nostra in postremo erit. Vtrū possit intellige/re aliqua reruꝫ abstractarū cum hoc q ipse non est ab/stractus a magnitudine: aut non.

¶ B. ⁊ quēadmodū res quā intellꝰ abstrahit fit itellꝰ qñ abstrahit ⁊ intelligit ipsam: cū necesse est vlr in intellectu vt illud qō est intelle ctum in actu fit intellꝰ in actu: opꝫ nos pscrutari ⁊ cogitare in postre mo vtrū iste intellꝰ q est in nobis possit intelligere aliqd qō est in se intellectus: ⁊ abstractus a mā: sicut intelligit illud qō facit ipm in/tellectū in actu postq̄ erat intellectū in potēcia. ¶ Et. d. cū hoc q est abstractus a magnitudine. ita cecidit in hac scriptura: ⁊ si est vra: sic oꝫ intelligi. i. videmus in postremo cogitare: vtrum sit poſe q in/tellectus qui est in nobis intelligat res abstractas a materia fm q sunt abstracte a magnitudine non fm comparationem ad alterum. ¶ Et cecidit in alia scriptura loco istius sermonis sic. ⁊ in postremo perscrutabimur: vtrum intellꝰ essendo in corpore non separat ab eo possit cōprehendere aliqō eoꝫ que separant a corporibus: aut non. ⁊ ista questio est alia a predicta. Ista eñ questio est cōcedentis q intel lectus qui est in potēcia itelligit formas abstractas a mā simpliciter:

36 Expositio.

non fm q̃ est copulatus nobiscũ: ⁊ fm hanc intentionẽ erit perscrutatio: vtrum pōt intelligere formas fm q̃ est copulatus nobiscum: non vtrum possit intelligere formas simplr: ⁊ illa intentio est dicta a Themistio in suo lib. de anima. ⁊ pma questio quã intẽdebat in postremo est dimissa. ¶ Opz igit prius perscrutari vtrum sit posse q̃ intellꝰ mālis intelligat res abstractas: aut non: ⁊ si intelligit eas: vtrũ est posse vt intelligat eas fm q̃ est copulatus nobiscũ: aut non: ⁊ ideo possibile est q̃ in exẽplari a quo trãstulimus hũc sermonẽ ceciderit hec particula: non ita q̃ sic debeat legi: ⁊ cogitatio nostra erit in postremo vtrũ possit intelligere aliquã rerũ abstractarũ cum hoc q̃ est nõ abstractus a magnitudine. i. fm q̃ est tangẽs magnitudinẽ: ⁊ copulatus nobiscũ: ita q̃ nos intelligamus illum intellectũ quem ipse intelligit: ⁊ ista perscrutatio quã intendit valde est difficilis ⁊ ambigua: ⁊ opz nos perscrutari de hoc fm nostrũ posse. ¶ Dicamus igit q̃ ponit intellectũ mālem esse gñabilẽ ⁊ corruptibilẽ multũ modũ: vt mihi vr: pōt inuenire nālez quo possumus cōtinuari cũ intellectibus abstractis. Intellꝰ enim dz esse intellectũ oibus modis: ⁊ maxime in rebus literatis a mã. Si igit posse esset q̃ sba gñabilis ⁊ corruptibilis intelligeret formas abstractas: ⁊ reuerteretur idẽ cum eis: tũc possibile esset vt nã possibilis fieret neciã: vt Alpharabi⁹ dixit in nichomachia: ⁊ hoc necessariũ est fm fundamenta sapientũ. ¶ Si igitur aliquis dixerit q̃ illa intentio quã intendit Alexan. s. de existẽtia intellꝰ adepti nõ est informatio facta de nouo in intellectu mālique ante nõ erat: sed ipse copulat nobiscũ copulatione: a deo q̃ fit forma nobis per quã intelligimus alia entia: sicut appet ex sermone Alexã. licet non appareat ex eo modus ex quo ista cõtinuatio fit possibilis. ¶ Qm̃ si posuerimus q̃ ista cõtinuatio est facta postq̃ nõ erat: sicut est necessariũ: cõtinget vt in sllã hora in qua ponit esse fit trãsmutatio in recipiente: aut in receptor: aut in vtroq; ⁊ cũ impossibile est vt fit in recepto remanet vt fit in recipiẽte: ⁊ cum in recipiente fuerit trãsmutatio existẽs postq̃ non erat: necessario erit illic receptio facta ex nouo: ⁊ substantia recipiens facta ex nouo postq̃ non erat. Cum igit posuerimus receptionem factam de nouo: cõtinget predicta questio. ¶ Et si non posuerimus receptionem ppriam nobis: non erit dria inter cõtinuationẽ eius nobiscũ: ⁊ cõtinuationẽ eius cũ oibus entibus: ⁊ inter cõtinuationem eius nobiscuz in hac hora ⁊ in alia hora nisi ponamus cõtinuationem eius nobiscum esse fm modum alium a modo receptionis: quis igitur est iste modus. ¶ Et propter latentiam istius modi fm Alex. videmus ipsum ambigere in hoc. Quando q; igit dicit q̃ illud qõ intelligit intellectum abstractum non est intellectus mālis: neq; intellectus qui est in habitu: ⁊ h̃ sunt verba eius in libro de anima. Intellectus igit qui intelligit: hoc est ille qui non corrumpit: non intellꝰ subiecti mālis. Intellectus enim mālis corrumpitur per corruptionẽ anime qui est vna virtus illius: ⁊ cum iste intellectus fuerit corruptus: corrumpitur sua virtus ⁊ sua perfectio. Deinde postquam declarauit q̃ necesse est vt intellectus qui est in nobis qui intelligit formas abstractas vt sit nõ generabilis neq; corruptibilis: narrauit q̃ iste intellectus est intellectus adeptus fm opinionem Aristo. ⁊ dixit. intellectus igitur qui non corrumpitur est

3. d̃ aia. c. 51 Digressio ⁊ ẽ pria ps tã q̃ pxmiũ.

vtrũ sit posse itelligere ĩtellꝰ māles res abstractas.

Seba ps in q̃ icipit soluere qõnez fm opionẽ aliorũ. ⁊ p fz Alex.

Alia littera Nisi aliqs dixerit.

Pro hoc vide. 8. ph. 6. 7. ⁊ 8. cõ.

Occurrit tacite respõsioni.

Ondit cõtradictiõez ĩ dcis alex.

In caplo d̃ intellꝰ agẽte.

istẽ intellectus qui est in nobis abstractus: quem vocat Arist. de foris: qui est in nobis ab extrinseco non virtus que est in aia: neq; habitus per quẽ aut per quã intelligimus alias res: ⁊ intelligimus etiaz istũ intellectũ. si igit intendebat per intellectũ adeptũ p quẽ intelligimus intelligẽtias abstractas intelligẽtiã agentẽ: tũc sermo in mõ cõtinuatiõis istius itellecti nobiscũ adhuc remanet. Et si intẽdebat intellectũ abstractũ aliũ ab agẽte: vt apparet ex opinione Alpharabi in sua epistola de intellectu: ⁊ fm etiam q̃ possumus intelligere ex manifesto istius sermonis: tũc questio etiã in mõ cõtinuatiõis istius intellꝰ nobiscũ eadẽ est cũ qõne in modo cõtinuatiõis intellꝰ agentis apud opinantẽ q̃ agẽs est idẽ cũ adepto: ⁊ hoc est manifestius de sermone Alex. Nic igit dixit de modo cõtinuationis intellꝰ qui est in actu nobiscũ in suo lib. de aia. ¶ Qõ ãt dixit in quodã tractatu quẽ fecit de intellꝰ fm opionẽ Ari. vt ꝓtradicere ei qõ dixit in li. de aia: ⁊ h̃ sunt verba eius: ⁊ intellꝰ q̃ est in potentia cũ fuerit cõpletus aut augmẽtatus: tũc intelliget agẽtẽ: qm̃ quẽadmodũ potentia ambulandi quã non hz in natiuitate venit ad actuz post tempus: quando perficit illud per quod fit ambulatio: ita intellectus cum fuerit pfectus intelliget ea que sunt per suã nãz itellecta: ⁊ faciet sensata eẽ intellecta: q: est agẽs. Et manifestũ istius sermonis ꝓtradicit sermoni eius in lib. de aia: ⁊ est q̃ intellꝰ qui est in potẽtia intelligit illũ qui est in actu. ¶ Sz cũ aliquis intuebit oẽs fmones istius viri: ⁊ ꝓgredabit eos videbit opinari ipm: q̃ qm̃ intellꝰ qui est in potẽtia fuerit pfectus: tunc intelligẽtia agẽs copulabit nobiscũ p quã intelligem⁹ alias res abstractas: ⁊ per quã faciemus res sensibiles eẽ intellectas in actu fz q̃ ipse efficit forma in nobis. Et q̃si intendit p hũc sermonem q̃ intellꝰ qui est in potentia qm̃ fuerit pfectus ⁊ ꝓpletus: tũc copulabit cũ eo iste intellꝰ ⁊ fiet forma in eo: ⁊ tũc intelligemus p ipz alias res: nõ ita q̃ intellectus mālis intelligat ipm: ⁊ ꝓpter illud intelligere fiat ꝓtinuatio cum hoc in intellectu: sed continuatio istius intellectus nobiscũ est causa eius qõ intelligit ipsum ⁊ intelligimus per ipsum alias res abstractas. ¶ Et potes scire q̃ ista est opinio istiꝰ vis p hoc qõ. d. in illo tractatu. illõ igit intellm per suam nãm qõ est intellꝰ in actu cũ fuerit causa intellꝰ mālis in abstrahẽdo ⁊ informãdo vnãquãq; formarũ mālium ascendẽdo apud illã formã: tũc dicet q̃ est adeptus agẽs: ⁊ nõ pars aie: neq; vtus aie: sz fit in nobis ab extrinseco tqm̃ nos itellexerimus p ipm. ¶ Manifestũ est igit q̃ itelligit p hũc sermonẽ: q̃ qm̃ intellꝰ q̃ est in actu fuerit cã fm formã intellectus mālis ĩ actõe eiꝰ ꝓpa: ⁊ hoc erit p ascẽsionẽ intellꝰ mālis apud illã formã: tũc dicet intellꝰ adeptus: qm̃ in illa dispõne erimus itelligẽtes p ipm: qm̃ est forma nobis: qm̃ tũc erit vltima forma nobis. ¶ Sustẽtatio igit istiꝰ opinionis est q̃ itellꝰ agẽs est p cã agẽs itellz mālẽ ⁊ intellm q̃ est ĩ habitu: ⁊ iõ nõ copulat nobiscũ pmo: ⁊ intelligemus p ipm res abstractas. Cũ igit intellꝰ mālis fuerit pfectus tunc agẽs fiet forma mālis ⁊ copulabit nobiscũ: ⁊ itelligemus p ipsuz alias res abstractas: nõ ita q̃ intellꝰ q̃ est in habitu itelligat hũc intellm: cũ intellꝰ q̃ est ĩ habitu est gñabilis ⁊ corruptibilis. iste aũt nõ est generabilis neq; corruptibilis. ¶ Sed huic acciãit questio predicta: ⁊ est q̃ hoc quod modo est forma intellectui qui est in habitu postq̃

Remouet Alex. a contradictione colligendo oia ocã sua

Confirmat illud p verba fozialtã Alex.

Expõ vbo rum Alex.

Summa ⁊ epilogꝰ opiniõis alex.

Qõ illi opiniõi ꝓtingens.

nō erat: puenit ab aliqua dispōne facta de nouo in intellectu qui est in habitu q̄ est cā: quare ille intellꝰ est forma ītellectui q est in habitu postq̄ nō erat: ⁊ si ista dispō nō est receptio in intellu q est in habitu ad intellm agentē. Quid g̃ est ista dispō: qm̄ si fuerit receptio ꝓtinget vt gnātū recipiat eternū ⁊ assimilet eī: ⁊ sic gnātū fiet eternū: qd̄ est impōsē. ¶ Et iō videmus Alpharabiū in postremo cū credidit opinionē Alex. esse verā in gnātione intellꝰ mālis: fuit necesse apud ipz fm hoc manifeste dixit in nichomachia. ¶ Et est cōtra suā opinionē in epla de intellectu. Illic enīz dixit esse posse: vt intellectus materialis intelligat res abstractas: ⁊ est opio Auēpace. ¶ Iste igit sunt cōes ponētibus intellectū mālem esse gnātū: ⁊ q finis est cōtinuari cum abstractis. ¶ Et videmus ēt q sequunt ponētibus ipsaz esse virtutem abstractā cōes nō minores istis: qm̄ si nā istius intellꝰ mālis est q̄ intelligat res abstractas: necesse est vt sp in futuro ⁊ ī pteristo sit intelligēs eas. Existlat igit q̄ sequt hāc pōnē q stati cū intellꝰ mālis ꝓtinuat nobiscū stati ꝓtinuabit nobis intellꝰ agēs: qd̄ est ipse: ⁊ cōtrariū ei qd̄ hoīes ponūt. ¶ Sz a ista qd̄ pt dissolui p illd qd̄ ānī posuimus. s. q intellꝰ mālis nō copulat nobiscū p se: ⁊ primo qr nō copulat nobiscū nisi p suā copulationē cuz formis imaginalibus. Et cum ita sit: pōse est dicere q modus fm quē copulat nobiscū intellꝰ mālis est aliqs a mō fm quē copulat ipse cum intellectu agēte. ¶ Et si est aliqs: tūc nulla est cōtinuatio olno. ¶ Et si ideez: sz primo est in aliqua dispōne: ⁊ post in alia. Quid igit est illa dispō. ¶ Si aūt posuerimus q intellꝰ mālis abstractꝰ nō hz nām intelligēdi res abstractas: tūc ambiguitas erit maior. Iste igit sunt oēs qōes cōtingentes ponentibus q perfectio humana est intelligere res abstractas. ¶ Et opz nos ēt narrare sermones ex quibꝰ existimat nos cōsequi q habemus nām intelligēdi in vltio res abstractas. Isti.n. sermones sunt valde oppositi illis: ⁊ forte p hoc poterimꝰ videre veritatē. ¶ Lā aūt istius ambiguitatis ⁊ laboris est: qr nullū sermonē ab Ari. inuenimus in hac intētione: sz tn Ari. pmisit declarare hoc. ¶ Dicam igit q Auēpace multuz pscrutabit in hac qōne: ⁊ laborauit declarando hāc ꝓtinuationē esse posse in sua epla quā vocauit: cōtinuatōis intellectꝰ cū hoīe: ⁊ in lib. de aia. ⁊ in alijs multis libris videbat q̄ista qd̄ nō recessit ab eius cogitatōe: meq̄z p tps nutus vniꝰ oculi: ⁊ nos iā exposuimꝰ illā epla fm nostrū posse. Hoc.n. quesitū valde est difficile: ⁊ cū talis fuerit dispō Auēpace in hac qōne q̄to magis alterius hoīs: ⁊ verbū Auēpace in hoc est firmiꝰ alioꝝ: sz tn occurrūt ei qōes quas narrauimꝰ: ⁊ opz nos narrare hic vias istius hoīs: sed prio qd expositores dixerūt in hoc. ¶ Dicam igit q Themistius sustētat in ꝑ ęr locuz a minori. Dicit enīz q cū intellectꝰ mālis habeat potentiā ad abstrahēdū formas a materijs: ⁊ intelligēdi eas: q̄to magis habet in actu intelligendi ea que sunt primo ānudata a mā. ¶ Et iste sermo aut fiet ita q intellectꝰ mālis est corruptibilis: aut nō corruptibilis. s. separabilis aut nō sepabilis. Scōm aūt opinionē dicētiū q intellꝰ mālis est virtꝰ in corpore ⁊ generatus: iste sermo erit sufficiēs quoquo modo nō pbabilis. Non.n. sequitur vt illud qd̄ est visibile in se sit magis visibile apud nos. U.g. color: ⁊ lumē solis. Color enīm

Confirmatio qōis argumēto Alpharabij.

Cōtradictō in dictis Alpharabij.

Scōa pars digressiōis in q̄ pōit dubitatōes cōtingētes ponētibꝰ intellectuz eternum.

a Ponit rn̄sionē quaz ipse probat.

Dectio ethi. ca. 3. 9. 10.

Opio Theo. 3. de aia. c. 51

Impugnatio.

Ex ꝑ ptz q sufficiētia ⁊ ifra pbabilitatē.

minus habet de intentione visibilitatis q̄ sol: cum color non sit visibilis nisi per solem: sz nō possumus ita aspicere solem sicut colorē. Et hoc accidit visui ppter mixtionē materie. ¶ Si vero posuerimus q intellectus mālis nō est admixtus mā: tunc ille sermo erit verus. s. q illud qd̄ est magis visibile/magis cōprehendit: qm̄ qd̄ cōprehēdit minus pfectuz ex eis cōprehēdentibꝰ a que sunt nō admixta materie: necesse est vt cōprehēdat perfectius: ⁊ nō ecōtrario. sed si hoc est necessariū de natura eius ⁊ substātia: cōtinget questio p̄dicta que ē. Quō nō cōtinuat nobiscū in principio: vt statim qn̄ intellectꝰ materialis cōtinuat nobiscū. Si igit posuerimus q in postremo cōtinuat nobiscū nō in primo debemus reddere cām. ¶ Alex. aūt sustentat in hoc quesito sup hoc qd̄ dicot ⁊ est q oē ens qd̄ generat qn̄ puenerit ad finem in generatione: ⁊ ad vltimā pfectionē: tunc puenīet ad cōplemētum ⁊ ad finem in sua actione si fuerit ex entibus agentibus: aut in sua passione si fuerit ex entibus passibilibus. Aut in vtroq̄z si fuerit vtriusq̄z. U.g. nō venit ad finē in actionē eius que est ambulare: nisi qn̄ venerit ad finē in generatione. Et qr intellectus qui est in habitu qn̄ venerit ad finē in gnātione est vnū entiū gnābiliū: necesse est vt qn̄ venerit ad finē in gnātione veniat ad finē in sua actione: ⁊ qr actio eius est creare intellecta ⁊ intelligere ea: nēte est vt cū fuerit in vltima pfectōe: vt hēat has duas actiones pfecte: ⁊ pfectio in creādo intellecta est facere oīa intellecta in potētia esse intellecta in actu: ⁊ cōplemētuz in intelligēdo est intelligere oīa abstracta ⁊ nō abstracta. Necesse igit est q qn̄ intellectꝰ qui est in habitu venerit ad cōplemētuz in sua gnātōe vt habeat has duas actōes. ¶ Et in hoc sunt qōes nō pue. Non.n. est manifestuz p se q cōplemētuz actōis eius que est intelligere: est intelligere res abstractas: nisi hoc nomen qd̄ est imaginari diceret de eis in rebꝰ materialibus vniuoce: sicut dicit hoc nomē ambulare de imperfectori ⁊ pfectori. ¶ Et ēt quō attribuit actio ppria intellectui agēti: que est facere intellecta intellectui gnābili ⁊ corruptibili. s. q est in habitu: nisi quis ponat q intellectus qui est in habitu sit intellectꝰ agēs cōpositꝰ cū intellu mālī: vt dicit Themistius: aut ponat q forma postrema nobis qua abstrahimꝰ intellecta: ⁊ intelligimꝰ ea est cōposita ex intellectu qui est in habitu ⁊ intellectu agēte: vt Alex. ⁊ Auēpace ponūt: sicut nos reputamus ēt esse apparēs ex sermone Arist. ¶ Et si ēt hoc posuissemus esse ita nō ꝓtingeret ex cōplemento actōis eius ⁊ que est creare intellecta nisi complementū actionis eius: que est in intelligendo ea non intelligēdo res abstractas: cuz intelligere eas impōsē est vt attribuat gnātioni: aut fieri ab aliquo ente gnāto. U.g. ab intellectu q est in habitu nisi p accidēs: ⁊ si nō: tūc gnābile efficiet eternum: sicut dixīmus. ¶ Et contingit etiam sermoni dicenti: q forma qua extrahimus intellecta est intellectus qui est in habitu compositus cum intellectu agente: magna questio. Eternum ꝑ enim non indiget in sua actione generabili ⁊ corruptibili: qūo igitur componitur eternum cum corruptibilis: ita q ex eis fiat vna actio: sed post loquemur de hoc. Videtur enim q ista positio est quasi principiū ⁊ fundamentum eius qd̄ volumus dicere de possibilitate continuationis cum rebus abstractis fm Aristo. s. positio q forma postrema nobis qua extrahimus intellecta: ⁊ facimus ea per voluntatē nostram est

Si ponamꝰ itellm esse eternū: tūc veruz est q illud qd̄ est magis visibile magis cōprehēdit Sz vide oppositū hujꝰ 2. met. cō. p a Ex eis cōphēdentibꝰ q nō sūt admixta mā qd̄ compre/hēdit minꝰ pfectū: nēte est vt cōphēdat pfectiꝰ: sz nō ecōtrario ⁊c.

Pria rō cōtra Alexā.

Scōa ratio

Tertia rō. Dicponit ī telligētiam abstractā ē cōplemētū gnābilis. sz vide oppositū. 12. meta. 37. vbi pōit intelligētiaz ē pfectiōē extrinsecaz oium.

Quarta rō. b Dicit cōnegat q est/

nũ indigeat cõposita ex intellectu agẽte & intellectu q̃ est in habitu. Hoc igit vt corruptibili ad ꝗ vt ex eis fiat vna actiõ. Sz vide oppositũ 2. ph. t. cõ. 26. t. 8. ph. 15. p̃ celi. 11 7. met. 31. t 3. de aĩa. 18. ꝗ intellectu agẽte & phãtasmatib'.

dimus de sermone expositoꝝ peripatheticoꝝ in hunc finẽ esse posse. s. intelligere in postremo res abstractas. a ¶ Auẽpace multũ loqhat in hoc & maxie in epla quã appellauit: ꝓtinuationẽ intellꝰ cuꝝ hoĩe. Et illud sup qõ sustẽtatus est in hacqõne/est hoc. ¶ Primo enim posuit q̃ intellecta speculatiua sunt facta. ¶ B. posuit q̃ oẽ factũ habz gditatem. ¶ B. posuit q̃ oẽ hñs gditatẽ intellectus inat' est extrahere illã quiditatẽ. Ex quib' cõcludit q̃ intellect' innat' est extrahere formas intellectoꝝ & gditates coꝝ & in ꝗ puenit cũ ipso Alpha. i lib. de intellectu & itellectoꝝ: unde extraxit hoc Auẽpace: & cũ hoc cõclusit q̃ intellꝰ innatus est extrahere formas intellectorũ & gditates eoꝝ. ¶ Et fuit in hoc p duas vias. quaꝝ vna est in epla. scõa autẽ in li. ꝗ aĩa. & sunt vicinates se. in li. aũt de aĩa. & ꝓuxit huic q̃ itellectis rerũ nõ ꝓtingit multitudo nisi p multiplicationẽ formaꝝ spũalium cum quib' sustinebunt in vnoquoq̃ indiuiduo: & p hoc fuit intellꝰ equi apud me aliud q̃ intellectũ eius apud te. ¶ Ex quo cõsequit fz ꝓuersionẽ oppositi q̃ qẽ intellꝰ nõ hñs formã spũalẽ a qua sustẽtat illud intellectũ est vnũ apud me & apud te. ¶ B. ꝓiungit huic q̃ gditas intellecti & forma eius nõ hz formã spũalẽ neq̃ ꝗdiuidualẽ cui sustẽtat: cũ gditas intellecti nõ est gditas ꝗdiuidui singularis: neq̃ spiritualis neq̃ corporalis. Intellꝰ n. declaratũ est q̃ nõ est indiuiduũ.

a Tertia ps digressiõis ĩ q̃ ponit opinio Auẽpacis. & prio pria ei' rõ.

Scõa rõ.

¶ Ex q̃ cõsequit vt intellꝰ sit inat' intelligere gditatẽ itellecti, cuius intellꝰ est vn' oĩb' hoĩb': & qõ est tale: est sba abstracta. ¶ In li. vero de aĩa. posuit prio q̃ gditas itellecti fm q̃ est intellꝰ si nõ fuerit ꝓcessum nobis q̃ nõ hz gditatẽ: & q̃ nõ ẽ simplex sz cõposita: sicut dispõ in oĩb' gditatib' factis: & fuerit dictũ q̃ gditas illi' intellecti fm q̃ est intellꝰ hz ẽt gditatẽ. s. intellꝰ isti' gditatis: tũc iste intellꝰ ẽt erit inat' reuerti & extrahere illã gditatẽ. ¶ Et si nõ fuerit concessum nobis q̃ ista gditas est simplex: & q̃ ens ex ea est idẽ cũ intellectoꝝ: cõtinget in ea qõ ꝓtingit in prio: & est q̃ ẽt hẽat gditatẽ factã: neẽe est tũc aut vt hoc ꝓcedat in infinitũ: aut vt intellꝰ secet ibi. Sz ipse ẽ hoc ꝓcedere in infinitũ: q: faceret gditates & intellꝰ infinitos diuersos in ihẽ esse. s. fm q̃ quidã eoꝝ sunt magis liberati a mã q̃ quidã: necesse est vt intellꝰ secet. ¶ Sz cũ secabit tũc aut puenet ad gditatez que nõ hz quiditatẽ: aut ad aliqd habẽs quiditatẽ. Sz intellꝰ non hz nãz extrahẽdi illã: aut ad aliqd nõ hñs gditatẽ: neq̃ est gditas: sz ipse est inuenire gditatẽ quã intellect' nõ est inat' extrahere a gditate. Qm̃ iste intellect' tunc nõ diceret intellectus nisi equiuoce: cũ sit positũ q̃ intellect' innatus est abstrahere gditatẽ in eo q̃ est gditas: & impossibile est etiã vt intellꝰ pueniat ad aliqd nõ hñs quiditatẽ: & nõ sit gditas: q: a qõ nõ est gditas/neq̃ hz gditatẽ/ꝗ est puatio simpliciter. Remanet igit tertia diuisio: & etiã est q̃ intellꝰ puenit ad gditatẽ nõ habentẽ gditatẽ: & q̃ est tale est forma abstracta. ¶ Et cõfirmauit hoc p illud qõ cõsuetus est Arl. dicere in talibus demõstrationib'. s. qm̃ qũ necesse est abscindere infinitũ: meli' est abscindere eũ in principio. Erit igit cõclusio istius demõstratiõis eadẽ cũ cõclone demõstrationis p̃ dicte. ¶ Qm̃ si nõ addiderit hoc poterit aliqs dicere multos intellꝰ esse medios inter intellꝰ qui est in habitu: & iter gnãliũ. ca. p̃ intellꝰ agentẽ: aut vnũ: vt iutẽdit Alphara. in suo tractatu ꝗ itel/

a Qõ nõ ẽ gditas nec q̃ditatẽ hñs est pura priuatio.

Scõo ꝗ aĩa t. cõ. 136. Et p̃ de aĩa. 90 t. 91. Et p̃ ꝗ de gnãtiõe qualiũ. ca. p̃

lecto & intellectu: quẽ vocauit illic adeptũ: aut plures vno. Et existimauit q̃ Alpharabi' ꝓcedit hoc in suo lib. de genera. & corrup. vbi. d. quõ ꝓsumenẽ isti intellꝰ medij. s. quoꝝ esse posuimus inter intellectũ speculatiũ: & inter intellꝰ agentẽ. Iste igit fuit vie magis firme p quas iuit iste hõ in hac intẽtione. ¶ Nos aũt dicam'. Si aũt hoc nomẽ gditas dicat de gditatib' rerũ mãliũ: & de gditatib' intellectuũ abstractoꝝ mõ vniuocorũ tũc ppõ dicẽs q̃ intellꝰ nat' est abstrahere gditates in eo q̃ sunt gditates: erit vra: & silr dicere q̃ itellecta esse cõpositata & ꝗdiuidua esse cõposita fuerit vniuocũ: si aũt equocũ: tũc demõratio nõ erit vra: quõ aũt est valde difficile. Manifestũ est enim p se q̃ hoc nomen gditas nõ dr de eis pure vniuoce: neq̃ pure equoce. Utrũ aũt dicat multiplr q̃ est mediũ indiget ꝓsideratiõe. ¶ Sz si cõcesserimus hoc dici vniuoce: & hic cõringit p̃dicta qõ: & est quõ corruptibile intelligit q̃ nõ est corruptibile fm opinionẽ dicentiũ q̃ intellꝰ mãlis est corruptibilis: & est opio Auẽpace: aut quõ intelligit intellectõe noua: & q̃ inatũ est semp intelligere ea in futuro & in ptẽrito fm opinionẽ dicẽtiuz q̃ intellꝰ mãlis nõ est gnãbilis neq̃ corruptibilis. ¶ Et ẽt si posuerimus q̃ itelligere res abstractas est in sba & in nã intellꝰ mãlis. Quare igit ista intellectio nõ currit cursu itellectionũ mãliã nobis: ita q̃ hoc intelligere sit ps partiuz sciẽtiarum speculatiuaꝝ: & erit vnũ quesitoꝝ in scia speculatiua. ¶ Et Auẽpace vt ambigere in hoc loco. B. d. in epla quã vocauit expeditõis: q̃ possibilitas est duob' modis: nãlis/& diuina. i. q̃ intellectio istius intellꝰ est de politate diuina: nõ de politate nãe. ¶ In epla aũt ꝓtinuatõis d. & cũ philosophus ascẽderit alia ascensione: cõsiderãdo ĩ intellecto inq̃tum intellectũ: tunc intelliger substantiã abstractã. Et manifestum est ex hoc q̃ intelligere intellectũ fm illũ: est ps sciẽtiaꝝ speculatiuaꝝ. s. scia nãlis: & hoc appuit ẽt in illa pscrutatõe ab eo. ¶ Et cum ita sit nos oẽs hoĩes qõ accidit nobis de ignorãtia istius sciẽtie: aut erit q: adhuc nõ scimus ppõnes que inducũt nos ad hanc scientiã: vt dr de multis artificijs q̃ videnẽ esse polia: sz sunt cãruz ignorãtiaꝝ. U. g. alchimie: aut hoc intelligere hoc acqrit p exercitiũ & vsuz in rebus nãlib': sz nõdũ habem' de exercitio & vsu tm̃ p qõ possum' acqrere hãc intellectionẽ: aut erit hoc pp diminutionẽ nr̃e nãe naturalr. ¶ Si igit hoc acciderit pp diminutõez in nã: tũc nos & oẽs q̃ innati sunt acqrere hãc sciam dicimur oẽs equoce. Et si ꝗ accidat pp ignorantiã ppõnũ inducẽtiũ in hãc sciaz: tũc scia speculatiua nõdũ est perfecta. Et forte Auẽpace dicit hoc esse inopinabile: sz nõ ipse. ¶ Et si hoc accidit pp cõsuetudinẽ: tũc sermocrit ppinquus sermoni dicẽti q̃ ei in hoc est ignorãtia ppõnũ inducẽtiũ in hãc sciam: & oẽ hoc dr cũ hoc qõ videt esse remotũ: sz nõ ipse. Ecce igit pot euadere ab illis qõnibus predictis. ¶ Iste igit oẽs qõnes sunt ꝓtingentes huic qõsito & sunt ita difficiles sicut tu vides: & ꝓz nos dicere q̃ apparuit nobis in hoc. ¶ Dicam' igit qm̃ intellꝰ existẽs in nobis hz duas acrões fm q̃ attribuit nobis. Quarũ vna est de genere passionis: & est intelligere. Et alia in genere actionis: & est extrahere formas & nudare eas a materijs: qõ nihil est aliud nisi facere eas intellectas in actu postq̃ erant in potẽtia. Manifestũ qm̃ in voluntate nostra est cũ habuerimus intellectũ q̃ est in habitu intelligere qõcũq̃ intellectũ voluerim'

Manifestũ est p se q̃ ꝗ nomen gditas nõ dr de abstractis & mãlib' pure vniuocenec pure equoce. Vide p hoc p̃ meta. cõ. 30. t. 10. meta. t. cõ. vltimi.

Digressiõis ps ꝗrta in q̃ ponit opio Auer. de vltima hoĩs beatitudĩe.

Hic Cō. at & extrahere quācūq; formā voluerimus. ¶ Et ista actio. s. creare intellecta & facere ea/ est prior in nobis q̄ actio que est intelligere: sicut tribuit ex/ tractionem dicit Alexan. Et ideo dicit q̄ dignius est ascribere intellectū per hac cui illi3 fo/ actionem: nō per passionē: cum in passione cōicet ei aliud ex virtuti/ me itellui i bus alibus. ¶ Sz hoc est ex opione dicētiu3 q̄ passio in eis nō dicit habitu. & tñ equoce. ¶ Et pp istā actionē. s. extrahere qōcūq; intellm voluerim⁹ oppositū. d. & facere ipm in actu postq̄ fuit in potētia: opinat⁹ est Themisti⁹ q̄ cōtra Alex. intellis qui est in habitu est cōposit⁹ ex intellu mālī & agētē: & hoc idē supra. fecit Alex. credere q̄ intellis qui ē in nobis/ aut est cōposit⁹/ aut quasi eius q̄ est in habitu dz esse alia a sba intellis agētis. ¶ Et cuz hoc duo fundamēta sint posita. s. q̄ intellis q est nobis hz has duas actiōes. s. cōprehēdere intellecta & facere ea. Intellecta aūt duob⁹ modis fiūt in nobis: aut naturalr: & sunt prime ppōnes quas nescimus quādo Intellecta duob⁹ mōis fiūt i nobis extiterūt: & vnde: aut qūo. Aut voluntarie & sunt intellecta acqsita Idē p celi. cō. 2. Et. 2. ex primis ppōnibus. ¶ Et fuit declaratū q̄ necē est vt intellecta habita a nobis nāliter sint ab aliquo qō est i se intellect⁹ liberat⁹ a ma/ mēta. cō. p. teria: & est intellis agēs. ¶ Et cū hoc declaratū est: necesse est vt intel/ lecta habita a nobis a primis ppōnib⁹ sint aliqō factū ex/ ogregato ex ppōnib⁹ notis: & intellu agēte. Nō eniz possum⁹ dicere q̄ ppōnes nō habēt introitū in eē intellecto z acqsito z: neqz ēt possum⁹ dicere eas intēdebat Ari. p intellectū agentē: & cū ita sit: necesse est vt intel/ lectus speculatiu⁹ sit aliqd gnātū ab intellectu agente: & in primis ppōnibus. ¶ Et ꝓtingit q̄ iste modus intellectoz fit voluntarie. ecō Oīs actiosa cra ex ogre uerso intellectis primis naturalib⁹. Et oīs actio facta ex cōgregato gato duorū duoz diuersoz: necesse est vt alterū duoz illo: uz sit quasi mā & istru/ menrū: & aliō sit quasi forma aut agēs. Intellis igit qui est nobis cō diuersoz uz: ponitur ex intellu qui est in habitu: & intellectu agēte. Aut ita q̄ p/ nēcē ē vt al/ pōnes sint quasi mā: & intellis agēs est q̄si forma. Aut ita q̄ ppōnes tez duoz sit sint q̄si instrm: & intellis agēs est q̄si efficiēs. dispō. n. in hoc est cōsilis. q̄si mā & al/ ¶ Sz si posuerim⁹ q̄ ppōnes sunt q̄si instrm: ꝓtingit vt actio eter/ terū quasi na paeniat a duob⁹: quoz vnū est eternū: & aliud nō eternum. Aut sbia. Cōsile ponat q̄ instrm sit eternū: & sic intellecta speculativa erunt eterna: & 2. ō alia. 14. hoc ēt magis cōtingit si posuerim⁹ eas ppōnes quasi materiam. Im/ Impōse est posse est. n. vt aliqō gnābile & corruptibile fit mā eterni. Quō igitur vt aliqd ge poterimus euadere ab hac qōne. ¶ Dicam⁹ igit q̄ si hoc qō dicim⁹ nerabile & q̄ necesse est q̄ ppōnes sint de intellectu agente: aut quasi materia: corruptibi/ aut quasi instrm: si habēt ingressum in esse intellectoz speculativoz le sit mate/ nō fuit sermo nēcie ꝓsie sm q̄ mā est mā: & instrm est instrm: sz sm q̄ ria eterni. nēcē est hoc esse ꝓportionē & dispōnē inter intellm agentē & ppōnes q̄ assimilant mā: & instrm aliqō: nō qz est mā vera: aut instrm verū tūc vī nobis q̄ possum⁹ scire modū sm quē est intellis q est in habitu q̄si mā & sbm agētis. Et cū iste modus fuerit posit⁹ nobis: forte facile poterim⁹ scire modū sm quē ꝓtinuat cum intellectis separabilibus. ¶ Dicamus igitur. sermo autē dicētis q̄ si cōclones acquiruntur a nobis ab intellectu agēte: & ppōnibus: nēcē est vt ppōnes sint ō in/ tellectu agēte q̄si mā & verū instrm. Ille igit sermo nō est necessari⁹:

sed tñ necesse est illic esse respectū sm quē intellectus qui est in habi/ tu assimilat materie: & intellect⁹ agens assimilat forme. ¶ Quid igi/ tur est iste respect⁹ & ex quo accidit intellectui agēti hē hunc respe/ ctum cū intellu q est in habitu: cuz vn⁹ est etern⁹ & alius gnabilis & corruptibilis. Oēs. n. hoz concedūt hūc respectū eē: & quasi coget/ bus hoc: q̄ speculativa sunt existia in nobis ex his duob⁹ intellecti/ bus. s. q est in habitu & intellu agentē. ¶ Sed Alex. & oēs opinātes intellm mālem esse gnabilez & corruptibilē nō pnt reddere cām hui⁹ respect⁹. ¶ Ponētes aūt q̄ intellus oprās est intellus q est in habi/ tu: cōtinget vt intellecta speculativa sint eterna: & alia multa ipolia num: & intellecta speculativa eē gnabilia & corruptibilia eo mō quo dixim⁹: & q̄ intellus mālis cōprehendit vtrūq; s. formas māles & formas abstractas. Manifestū est q̄ sbm intellectoz speculativoz: & intellis agētis sm hūc modū est idē & vnū. s. mālis. ¶ Et sile hunc est diaphanū: qō recipit colorē & lucez insil: & lux est efficiēs colorez. ¶ Et cū fuerit vērificata nobis h cōtinuatio q̄ est inter intellm agē/ tem & intellm mālem poterim⁹ repēre modū sm quē dicim⁹ q̄ intel/ lectus agēs est filis formē: & q̄ intellis in habitu filis est mātē. ¶ Oīa eiz duo quoz sbm est vnū: & quoz alterū est pfectius alio: necesse est vt respect⁹ pfectionis ad imperfect⁹ fit sicut respect⁹ forme ad māt: & sm hanc intētionē dicim⁹ q̄ ꝓportio hme pfectiōis virtutis imagi natiue ad primam pfectionē eōis sensus: est sicut ꝓportio forme ad mātem. ¶ Iam igit inuenim⁹ modū sm quē pōse est vt iste intellus cō tinuet nō biscū in postremo: & cām quare nō copulat nobiscū in pnci pio: qm̄ h positio cōtinget nēcio vt intellus q est in nobis in actu fit cōposit⁹ ex intellectis speculativis: & intellu agēte: ita q̄ intellectus agens fit q̄si forma intellectoz speculativoz: & intellecta speculativa. fint quasi mā. ¶ Et p hunc modū poterim⁹ gnare intellecta cū vo/ luerim⁹. Qm̄ illō p qō agit aliqd suā ppriā actionē ē forma. ¶ Nos aūt qz agim⁹ per intellectū agentē nostrā actionē ppriā: necesse ē vt intellectus agens fit forma in nobis: & nullus modus est sm quē gene ratur forma in nobis nisi iste. Qm̄ cum intellecta speculativa copu/ lantur nobiscū per formas imaginabiles: & intellect⁹ agens copulet cum intellectis speculativis: illud eniz qō cōprehēdit eas est idem. s. intellect⁹ mālis: necesse est vt intellect⁹ agens copulet nobiscū p cō/ tinuationē intellectoz speculativoz. ¶ Et manifestum est q̄ qm̄ oīa intellecta speculativa fuerint existentia in nobis in potentia q̄ ipse erit copulatus nobiscū in potētia: & cum oīa intellecta speculativa fuerint existentia in nobis in actu erit ipse tunc copulatus nobis in actu: & cū quēdā fuerint in potētia & quēdā in actu: tunc ipse erit co/ pulatus sm partē: & sm partem nō: & tunc dicimur moueri ad conti nuationē. ¶ Et manifestū est q̄ cum iste motus cōplebit q̄ statiz iste intellectus copulat nobiscū omnib⁹ modis. ¶ Et tunc manifestū est q̄ ꝓportio eius ad nos in illa dispōne est sicut ꝓportio intellect⁹ qui est in habitu ad nos: & cum ita sit: necesse est vt hō intelligat per intellectū sibi ꝓpriū in oibus entibus sicut intelligit pintellectum qui est in habitu qm̄ fuerit continuat⁹ cum formis imaginabilib⁹ oīa entia intellectiōe ꝓpria. ¶ Homo igitur sm hunc modū: sicut dicit

Cōmē. Auer. sup anima.

Oīa duo q̄/ rum sbm est vnū & q̄rum vnū est pfe/ cti⁹ alio: ne/ cesse ē vt re spectus pfe ctionis ad i/ perfecti⁹ sit sicut respect⁹ fōie ad mātē Cōsile. 2. hu ius. c. 14. & q̄rto lce. tex. cō. 34.

a Tertio phy. 17. Et 2. de gnā. l. cō. 53.

Primũ corelariũ. Themistius assimilat deo in hoc q̃ est oĩa entia quoqo mõ: & sciẽ ea q̃quo mõ. Entia.n.nihil aliud sunt nisi scia eius: neq; cause entiũ aliud sunt nisi scia eius: & q̃ mirabilis est iste ordo: & q̃ extrane⁹ est iste modus eẽndi. ¶ Et ꝓm hunc modũ verificabit opio Alex. in hoc qõ.d.q̃ intelligere res abstractas fiet p ꝓtinuationẽ intellect⁹ nobiscum.nõ q̃ intelligere inuenit in nobis postq̃ nõ erat: qõ est cã in cõtinuatione intellect⁹ agentis nobiscu: vt intendebat Auẽpace: sed cã intellectiõis est cõtinuatio: & nõ ecõtrario. ¶ Et p hoc dissoluitur qõ antiquo⁹ qũo intelligit intellectione noua: & est ẽt manifestu ex hoc quare nõ cõtinuamur cũ hoc intellectu in principio sed in postremo: qm̃ dum fuerit forma nobiscũ in potẽtia: erit cõtinuat⁹ nobiscũ in potẽtia: & duz fuerit ꝓtinuat⁹ nobiscũ in potẽtia: impossibile est vt intelligam⁹ per illum aliqd. Cum igitur efficietur forma nobis in actu qõ erit apud cõtinuationẽ eius in actu: tunc intelligemus p illu oĩa que intelligim⁹ & agimus per illum actionẽ sibi ꝓpriaz. ¶ Et ex hoc apparet q̃ sua intellectio nõ est aliquid scientiaꝝ speculatiuaꝝ: sed est aliquid currens cursu rei generate nãliter a disciplina scientiaꝝ speculatiuarũ: & ideo nõ est remotuz vt homines adiuuent se in hac intentione: sicut iuuant se in scientijs speculatiuis: sed necesse est vt inueniat illõ currẽs a scientijs speculatiuis ñ ab alijs. a ¶ Intellecta eniz falsa impossibile est vt habeat cõtinuationẽ: qm̃ nõ sunt aliqd currens cursu nãli: sed sunt aliquid qõ nõ intendebat: sicut digitus sex⁹ & monstrũ in creatura. b ¶ Et est ẽt manifestũ q̃ cũ posuerimus intellectũ mãlem esse gñabilem & corruptibilẽ: tunc nullã viaz inueniemus ꝓm quã intellectus agens copulet cuz intellectu qui est in habitu copulatione ꝓpria. s. copulatiõe sili cõtinuationi formarũ cũ materijs. c ¶ Et cũ ista cõtinuatio nõ fuerit posita nulla erit diuersitas inter cõpare ipuz ad holez: & ad oĩa entia: nisi p diuersitatẽ sue actionis in eis. ¶ Et ꝓm hunc moduz respect⁹ eius ad hominez nõ erit nisi respect⁹ agentis ad hominẽ: nõ respectu forme: & ꝓtingit qõ Alpharabij quã.d.in nichomachia. Fiducia eniz in possibilitate cõtinuationis intellect⁹ nobiscuz est in declarãdo q̃ respectus eius ad hominẽ est respect⁹ forme & agentis: nõ respectus agentis tantũ. Hoc igitur apparuit nobis in hoc quesito mõte: & si post apparuerit nobis plus describemus.

Scõz corelariuz.

Tertiũ corelariuz.

Quartũ corelariuz.

Intellectio i statu adeptiõis ñ currit cursu sciẽtiaꝝ speculatiuaꝝ. Jõ ñ.i hcõ.Et 9.me.cõ.vl.

a Quitũ corelariũ.

b Sextũ corelariuz.

c Septimũ corelariuz.

¶ Capitulum Sextum.

Aia q̃dãmõ est oĩa.

Unc aũt de aĩa dcã recapitulãtes. Dicamus iterũ: q̃ oĩa ea que sunt quodãmodo est aĩa. Aut enim sensibilia que sunt: aut intelligibilia. Est aũt scia quidez scibilia quodãmodo: sensus aũt sensibilia.

¶ Cõgregamus igit ꝓm summaz ea q̃ dcã sunt in aĩa. Dicam⁹ igit q̃ aĩa est quoquo modo alia entia. Entia eniz aut sunt intellecta: aut sensata. Scire vero res intellectas est ꝓm modũ sentiendi rez sensatam.

Et cũ declaratuz est que sunt genera virtutuz cõprehẽsiuaꝝ aĩe & q̃ sunt duo modi. s. sensus & intellectus: opz nos mõ facere vnã summã de aĩa: & dicere ꝓm descriptionez q̃ est quoquo modo oĩa entia. Oĩa eniz entia aut sunt sensibilia: aut intelligibilia. Dispõ aũt sensibiliũ ad sensuz est sicut dispõ intelligibiliuz ad intellectuz: & sensus ad sensatũ. ergo ꝓtingit nẽcio vt aĩa sit entia oĩa vno modo ꝓm quos possibile est dicere aĩam esse oĩa entia. 37 Dispõ sensibiliũ ad sensuz est sicut dispõ intelligibiliũ ad intellz. Jdẽ 3.h⁹.t.cõ.3.

¶ Qualiter aũt hoc sit opz ingrere. Secatur igit scia & sensus in res: q̃ quidẽ potẽtia est in ea que sunt potẽtia: que vero actu in ea que sunt actu: aĩe aũt sensitiuũ & qd̃ scire potest: potentia hoc sunt: hoc quidez scibile: illud aũt sensibile. Necesse aũt est aut ipa: aut spẽs esse. Ipsa qdẽ eniz nõ sunt: nõ eiz lapis in aĩa est: sed spẽs. Quare aĩa sicut man⁹ est. Manus eniz est organũ organoruz: & intell's spẽs spẽꝝ: & sensus spẽs sensibiliuz. Nõ ẽ lapis in aĩa sed spẽs. Man⁹ ẽ organũ organoruz.

¶ Et scienduz est qũo. Dicamus igitur q̃ scire & sentire diuidunt ꝓm diuisionẽ entiũ. Si igit fuerint in potẽtia erunt potẽtia: si actu: actu intell'm & sensatuz. Necesse est enim vt entia sint aut ista: aut forme. Et nõ sunt iste. lapis eniz nõ existit in aĩa: sed forma. Et ió aĩa est quasi manus. Manus.n.est instrm̃ instrm̃is. Et intell'us forma formis: & sensus forma sensatis.

¶ Cũ declarauit q̃ aĩa est quoq̃ mõ oĩa entia: iceput declare illũ moduz & .d. Dicam⁹ igit q̃ scire & .i. q̃ drie entiũ qbus diuidunt sunt eedẽ cũ differẽtijs aĩe & sunt potẽtia & act⁹. Quẽadmodũ.n.sensus & intellect⁹ aut sunt potẽtia aut actu: ita oẽ sensibile & intelligibile: aut ẽ in potẽtia: aut in actu. Et cum ita sit si sentiẽs fuerit in potentia: sensatũ erit in potentia: & si fuerit in actu sensatũ erit in actu. Et similr est de intellectu cum intellecto: necesse est vt vere dicat q̃ illa pars aĩe est illa pars entiuz. Res eniz quarũ drie sunt eedẽ ipse sunt eedem in illo mõ ꝓm quẽ hñt, easdem drias. Intellect⁹ igit est intellectũ: & sensus est sensatũ. ¶ B.d.necesse est eniz & .i.q: nõ sunt nisi duo modi: aut vt intellus sit intellectũ existẽs extra aĩam aut forma eius: & silr sensus cũ sensato: & est impossi vt ipsum ens sit intellm aut sensatũ. s.p suã formã & suã mãm: vt antiq opinabant: tunc.n.qm̃ lapidez intelligeret aĩa eẽt lapis: & si lignũ eẽt lignũ. Remanet igit vt illud qõ existit in aĩa de entib⁹ sit forma tm̃ nõ mã. ¶ Et B intẽdebat cũ.d.lapis.n.nõ existit in aĩa: sz tm̃ forma ei⁹. ¶ B.narrauit q̃ ista est cã q̃re aĩa recipit multas formas diuersas. vt man⁹ que est instrm̃ recipiẽs oĩa instrã: & .d. & ió aĩa est quasi manus & .c.

38 De sensu in potentia & actu. viõ.2. de aĩa.53. & 55. De intellectu ẽo viõ h 16. & .18. Res quarũ drie sũt eedẽ ipe sũt eedẽ i illo mõ ꝓm quẽ hñt easdẽ drias Uide opio nẽ antiq: uz ꝓmo de aĩa. 25. & .27.

¶ Qm̃ aũt neq; res vlla est ꝓter magnitudinẽ: sicut vt: sensibilia separata in spẽbus sensibilib⁹ intell'ibilia sunt.

Et que abstractione dñr. Et quecũq; sensibiliũ habitus & passiões: & ob hoc neq; nõ sentiẽs nihil vnq; addiscet neq; intelliget. Et cum speculetur necesse simul phãtasma aliq̃d speculari. Phãtasmata eiz sicut sensibilia sunt preter q̃ sunt sine materia. Est autẽ phãtasia alterũ a dictione & negatiõe. Compositio enim intellectuuz est verum aut falsum. Primi autem intellectus q̃uo different vt nõ phãtasmata sint. Aut neq; hi phãtasmata: sed nõ sine phãtasmatibus.

¶ Et q: ꝓz q̃ existimatur magnitudo esse sensibilia esse sensibiliũ: & ẽ spẽs sensibiliũ singulr. Intelligibilia aũt sunt que dicunt modo velocis. Res aũt exãtes in sensibilib⁹ sunt ꝑm moduz habit⁹ & passionis. Et ideo qui nihil sentit nihil addiscit: & nihil itelligit. Si igitur viderit necessario videt imagines aliquas. Imagines.n. similes sunt sensibilibus: sed sine materia. Imago enim aliud est ab affirmatiõe & negatiõe. Fides enim & nõ fides inueniunt p cõpõnez quarũdã creditionũ cuz q̃busdaz. Prime aũt creditiões p quid distinguunt ita q̃ nõ sunt imagines. Iste enim & si non sint imagines: tamen non fiunt sine imaginibus.

39 ¶ Et q: ꝓm q̃ existimat q̃ corp⁹ q̃d est vlius gen⁹ rez sensibiliũ existit in ipsis sensibilib⁹: & est vlis forma sensibilib⁹ ꝑm q̃ intellꝰ distinguit & abstrahit eam a sensibilib⁹. ¶ B.d. & intelligibilia sunt &c.i. & cũ corpus quod est vniuersal tus intelligibiliũ abstrahitur ab intellectu: sed ẽ existens in rebus sensibilibus: necesse est vt forme sint existentes in intellectu ꝑm velocitatẽ & rem velocis transmatatiõis non fixã: & q̃ ille eedẽ forme sint exãtes extra aiam in rebus sensibilib⁹ ꝑm q̃ habitus existit in ꝓhte habitũ: & res fixa in re patiẽte. ¶ B.d. & iõ qui nihil sentit nihil addiscit. i. & quintentio intellecta eadez est cum re quã sensus cõprehẽdit in sensato: necesse est vt qui nihil sentit nihil addiscat ꝑm cognitionez & distinctionẽ per intellm. ¶ B.d. si igit viderit &c.i. & ista eadẽ est cã quare intellus q̃ est in nobis cũ viderit aliq̃d aut viderit aliqua & intellexerit: ipse nõ intelliget ipsuz nisi ꝓiunctũ cum suis imagine. Imagines enim sunt aliqua sensibilia intellectui: & sunt ex loco sensibiliũ apud absentiã sensibiliũ: iz sunt sensibilia nõ mãlta. ¶ B.d. imago enim aliud est &c.i. & dixim⁹ q̃ imagines sunt de gñe rerũ sensibiliũ: & nõ sunt intellect⁹: q: intellect⁹ hz ppriaz affirmationẽ & negationẽ. Affirmatio aũt & negatio est aliud ab imaginatione: fides aũt & incredulitas existẽtes in intellectu nõ á sensu sed a rõne fiunt ꝑm cõpositionẽ creditionũ habitaz a sensu

Corp⁹ q̃d ẽ vlius genus rez sensibiliũ existit in sensibilib⁹.

Qui nihil sentit nihil addiscit.

Imagines sunt aliq̃ sensibilia itellectui & sũt ei loco sensibiliũ apũd absentiã sensibiliũ. Idem ꝑ.cõ.33.

adinuicẽ. ¶ Et.d. hoc q: est dubiũ de propositionib⁹ nãlibus quas nescimus vñ veniãt aut q̃ñ: vtrũ sint proueniẽtes a sensu aut non. Et dñ forte nõ proueniũt a sensu sicut multe cõclusiones. ¶ B.d. ꝑme aũt creditiões per q̃d distinguunt. i. vt mihi vr: per q̃d pot aliq̃s dicere q̃ prime ppõnes distinguunt a sensibilibus & non indiget eis omnino: & ideo sunt alie ab imaginatione. Prime enim propositiones & si concesserimus q̃ nõ sunt imaginatio: tamẽ videnẽ esse cum imaginatione: & hoc ostendit eas indigere sensu. ¶ Et hic est completus sermo de rationali.

Utruz ꝑme ppões sint a sensu.

¶ Tractatus Scõs. Capl'm primũ.

Uoniã aũt aĩa liũ aĩa ꝑm duas diffinita est potẽtias: discretio q̃d intellectiue op⁹ est & sensus. & adhuc in mouendo ꝑm locũ motu. De sensu q̃dẽ & intellectu determinata sint tanta. De mouẽte aũt q̃d sorte sit aĩe speculanduz est: vtrũ vna q̃dã pars ipsius sit separabilis: aut magnitudine: aut rõne: aut oĩs aĩa. & si pars aliqua sit vtruz ppria sit preter cõsuetas dici & dictas: aut harum vna aliqua sit.

¶ Qm̃ aĩe aĩaliũ diffiniunt p duas virtutes. Quarum vna est distinguẽs q̃d est ad actiõez sensus & intellect⁹. Et alia ad modũ localẽ. Et iaz distinxim⁹ sermonẽ de sensu & intellectu: & mõ opz loqui in motore: quid sit de aĩa: & vtrum sit ps vna eius distincta p magnitudinem: aut per diffinitionẽ: aut est tota anima. & si est ps eius: vtrũ est aliq̃d proprium aliud a rebus assuetis dici: aut ista dicta nõ sunt aliquid istorum.

40

Cum cõpleuit sermonez de virtutib⁹ distinguẽtib⁹: reuersus est ad sermonẽ de virtute motiua in loco & incepit dare cãm quare incepit loqui de hac virtute. ¶ Et.d. & q: aĩe aĩaliuz &c.i. & q: antiqui assueti sunt diffinire aĩas aĩaliũ duab⁹ virtutib⁹. quarũ vna est cõprehẽsiua distinctiua: alia aũt motiua in loco. & iaz determinauimus sermonẽ de virtute distinctiua p hoc q̃d dixim⁹ de virtute sensus & intellꝰ: opz nos mõ dicere de motore in loco q̃d sit de anima. ¶ B.d. & vtrũ est ps &c.i. & quẽ admodũ est ẽt de hac virtute: vtrũ sit pars aĩe: aut tota aĩa. & si est pars aĩe: vtrũ est separata ab aliis in quiditate & loco: & multi antiqui opinabãtur: aut tm̃ differt in quiditate & diffinitõe. ¶ B.d. & si est pars eius &c.i. & si ista virtus est pars anime vtrum est pars earum partiuz que dicte sunt ab antiquis: aut nõ est aliqua illarum: sed alia.

Uide ꝑmo de aĩa.19.

Q̃ ista ẽt mota fuit p i hoc tertio t.cõ.ꝑmi.

Nõ quodã aĩe ptes infinite esse videntur.

¶ Habet autez ⁊ dubitationez mor qũo oportet partes anime dicere: ⁊ quot. Modo enim quodaz infinite videntur: ⁊ non soluz quas quidaz dñt determinãtes rõnatiuaz: irascibilem: ⁊ appetitiuam. Di autez rationem hñtez ⁊ irrõnabilẽ. Scõm eniz differẽtias per quas separant has: ⁊ alie videnť partes maiorem differentiã his habentes de quibus ⁊ nunc dictum est. Et vegetatiua que ⁊ plantis inest: ⁊ omnibus animalib⁹: ⁊ sensitiua quam neqz sicut irrõnabilem: neqz sicut rationem hñtem ponet quis vtiqz facile. Adhuc aũt ⁊ phãtastica que ipso esse quidẽ ab oĩbus altera est.

¶ Et cuz hoc sermone ẽt oritur qõ: ⁊ est qũo sunt ptes anime: ⁊ quot sunt. Videtur eniz quoquo modo esse infinite: ⁊ q̃ non sunt ille partes quas homines numerant apud diffinitionez. ſ. rationabilis: ⁊ irascibilis: ⁊ desiderabilis. Et quidaz diuidunt eas in rationabilem: ⁊ non rationabilem. Diuidunť eniz ꝑm differentias diuidentes eam etiam in partes diuersas: inter quas existit diuersitas maior q̃z inter istas de quib⁹ loqmur. Scõz virtutez nutritiuam existẽtem in vegetabilibus: ⁊ virtutez sensibilem quam nullus vult numerare. Non est enim irrõnabilis neqz etiam rationabilis: ⁊ virtus etiam per quã fit imaginatio offert per se ab alijs.

41 ¶ In hac perscrutatione oritur qõ cõis oĩbus virtutib⁹ aĩe: ⁊ est qũo ptes aĩe sunt plures: ⁊ vnde: ⁊ quot sunt. D. d. moduz ex quo dificile cognoscitur quot sunt partes eius. ¶ Et. d. videtur eniz ⁊c. i. videtur eniz qñ aliquis voluerit numerare eas q̃ magis sunt infinite q̃z finite. Partes eniz eius nõ sunt ptes ille quas homines assueti sunt numerare qñ diffinũt animaz. ¶ Et. d. quoquo mõ: q: ⁊ si aliqs voluerit numerare animã concupiscibilẽ ꝑm numerũ rerũ quas concupiscit: tunc vr esse illam infinitã. ⁊ inuit Platonẽ dicẽtem partes eẽ tres. rationabilẽ: ⁊ irascibilẽ ⁊ desiderativam: ⁊ posuit irascibilem ⁊ desiderativam duas: ⁊ sunt vnꝰ virtutis. ſ. anime cõcupiscibilis. ¶ Deinde. d. ⁊ quidaz diuidunt ⁊c. i. ⁊ faciunt in hoc errorẽ ⁊ peccatum. Videť eniz q̃ anima diuidit ꝑm dñas hñdas in ptes iter quas est maior diuersitas q̃z inter istas partes in quas diuidũt animã. D. numerauit illas partes. ⁊ dixit. scilz virtutem nutritiuam ⁊c. idest Verbi gratia. hoc q̃ anima diuiditur in virtutem nutritiuam ⁊ sensibilem. Nullus enim potest ponere animam sensibilem in virtutem rationabilem neqz in virtutem irrationabilem; cum non sit de eis

Si qs nũeraret aĩam ꝛcupiscibilẽ ꝑm numerũ rez q̃s ꝛcupiscit iueniret eã infiuitam esse.

que carẽt rõne: q: est aliqd cõprehẽdẽt neqz ꝛ habẽtibus rõnez. Ratio eñ non existit in oĩbus aĩalibus. ¶ Et intẽdebat ꝑ hoc notificare errorẽ duoz diuidentiũ. ſ. diuidẽtis eã in rõnabilẽ: ⁊ irascibilem: ⁊ desiderativã: ⁊ diuidentiũ. ſ. diuidẽtis eam in rationabilem ⁊ non rationabilem. ¶ Qui eñ diuidit eam in hẽc duo difficile põt ponere in vtrãqz illaz virtutes multas. U. g. sensum ⁊ imaginationez. ¶ Qui aũt diuidit eam in illas tres: peccauit duobus modis. diuisit eñ multas dñias. U. g. nutriri ⁊ imaginari. ¶ Et etiã diuisit eã dem virtutẽ. ſ. cõcupiscibilẽ in plures vna: ⁊ cũ aĩa fuerit diuisa tali diuisione: tũc partes aĩe erũt infinite: sicut innuit primo.

¶ Qui autem harũ eadem vel altera sit hz multam dubitationez si aliquis ponat separatas partes anime. Ad hec autem appetitiua: que ⁊ ratione ⁊ potentia: altera videtur vtiqz esse ab omnibus: ⁊ cõueniens vtiqz hanc sequestrare. In rõnatiua eñ voluntas fit. In irrationabili ⁊ cõcupiscitiua ⁊ ira. Si autẽ tria in anima: in vnoquoqz erit appetitus.

¶ Et cõtingit magna qõ in quacũqz istarũ fuerit accepta ⁊ vtrũ est eadẽ: aut diuersa: ⁊ maxime si aliquis posuerit q̃ ptes anime sunt diuerse. Et inopinabile est ẽt cuz hoc qõdixim⁹ distinguere hoc qõ existimat eẽ diuersum ab oĩbus in diffinitione ⁊ actione. Principale eniz existit in parte cogitatiua. Desiderium aũt ⁊ ira inueniunť in non rõnabili. Si igit aĩa hz tres partes: tunc desiderũ inuenit in vnaquaqz illarũ.

¶ Et cõtingit nobis questio in quacũqz istarum triũ virtutuz. Aut duarũ numerauimus virtutẽ imaginationis. ſ. vtruz ista virtus sit vna illarũ virtutũ in quas diuisimus ptes aĩe: aut est diuersa ab eis. Et maxime si aliqs posuerit q̃ ptes anime sunt diuerse in diffinitione ⁊ loco. ¶ Deinde. d. Et inopinabile est ⁊c. idest. ⁊ inopinabile est diuidere hanc virtutemque existimatur esse diuersa ab omnibus in actione ⁊ diffinitione: ⁊ intẽdit virtutẽ desiderativã: ⁊ ponere eam in habente rationẽ ⁊ in carẽte rõne. Et non ponere eam ꝑpriam alteri duorum modorum: sicut est dispositio de alijs virtutibus animez sed in vtroqz. virtus enim principalis non existit nisi in aĩa rationali. ¶ Et hoc intendebat cũ dixit. In parte cogitatiua ⁊ non principali sicut desiderium ⁊ ira existit in non rationabili. Sed nos videmus istam virtutem numerari ꝑm numerum virtutũ. Ita q̃ si partes anime fuerint tres: tunc desiderium inuenietur in omnibus earum. Et hoc intendebat cum. d. si igitur anima ⁊c.

42

¶ Et etiã de quo nũc sermo istat qd forme mouẽs ꝑm locũ aĩa est. Scõm quidẽ eñ augmentũ ⁊ decrementũ

motũ: qui oĩb⁹ inest videbit vtiq; mouere generatiuũ ⁊ vegetatiuũ. De inspiratione aũt ⁊ expiratione: ⁊ somno ⁊ vigilia posterius perspiciendũ. Habẽt enim ⁊ hec dubitationem multam.

¶ Illud aũt ad qd puenimus ĩ sermone est qd est illd qd mouet aĩalia de loco in locũ. Et existimat q̃ motus q est ꝑm augmentũ ⁊ diminutionẽ existit in oĩbus. Et illud qd existit in oĩbus est illud qd existimat mouere gñatiuũ ⁊ nutritiuũ. Et post cõsiderabimus de anheli tu ⁊ somno ⁊ vigilia. In istis em̃ sunt multe qõnes.

43 ¶ Idest, sz nos nõ intẽdebamus istas qõnes ĩ hoc loco. Intẽtio em̃ nostra est pscrutari illud qd mouet aĩal in loco qd sit. ¶ B. d. ⁊ existimat q̃ motus aĩalis ꝑm augmẽtuz ⁊ diminutionez existit in oĩbus aĩalibus: ⁊ qd est tale attribuit vtuti que mouet ad generãduz ⁊ ad nutriẽduz. ¶ Et intendebat ꝑ hoc notificare q̃ iste motus est alius a motu a locali existẽti a motu locali: lz vterq; sit in loco; ⁊ q̃ motor in eis est diuersus. ¶ B. d. ⁊ post considerabimus. i. ⁊ postq̃ locuti fuerimus de hac vtute considerabimus de anhelitu: ⁊ somno ⁊ vigilia: cuz vtrũq; sit ab anima motus: ⁊ habeat multas questiones.

Jõ. 2. de aĩa 42. Et p̃ de gñatioe. 39 t. 41.

¶ Sed de motu ꝑm locũ qd mouẽs aĩal ꝑm pcessiuũ motũ cõsiderandũ. Quod quidẽ igit nõ vegetatiua potẽtia manifestũ. Semper em̃ pp aliqd motus hic: ⁊ aut cũ phãtasia: aut cum appetitu est. Nihil em̃ non appetens aut fugiens mouet: sed aut violentia. Amplius ⁊ plante vtiq; essent motiue: ⁊ vtiq; haberẽt aliquã partẽ organicam ad motũ hunc.

¶ Cõsideremus igit de motu locali: ⁊ qd est illud qd mouet animal motu locali. Et manifestũ est q̃ hoc non est a virtute nutritiua. Ista em̃ virtus semper attribuit illis. Ista aũt aut est cũ imaginatione: aut cũ desiderio. Nihil enim mouet nisi aut per desideriũ ad aliquid: aut per fugã ab ipso: nisi motus eius sit violentus. Et si ista esset etiã dispositio plantarũ essent mote ⁊ haberẽt mẽbrum organicum tpuãs hunc motũ.

44 ¶ Idest. ⁊ qz actio vtutis nutritiue est semper: ⁊ attribuit vegetabilibus. Actio aũt istius vtutis nõ est semper: neq; est in vegetabilib⁹: ⁊ iste motus q est in loco semp est cũ imaginatõe ⁊ desiderio ad aliqd. Nihil em̃ mouet vlũtarie: nisi aut desiderãdo aliquid: aut fugiẽdo ipsuz. Si igit iste motus eẽt ab aĩa nutritiua: cõtingeret vt ista aĩa

Aĩb. 2. hui⁹ c. 5 ⁊ 8. 29. Nihil mouet vlũta/

esset desiderãs: ⁊ imaginãs. ¶ Et si vtus nutritiua eẽt mouẽs in loco: oportingeret vt plãte moverent in loco: ⁊ si plãte moverent in loco: tũc haberẽt hãc dispõnez. s. imaginationẽ ⁊ desideriũ: ⁊ haberẽt etiã membrũ organicũ pr qd fit motus.

rie nisi aut desiderãdo aliqd ⁊ aut fugiẽdo ipz

¶ Sil'r aũt neq; sensitiuũ. Multa em̃ aĩaliũ sũt q̃ sensuz quidẽ hñt: manentia aũt ⁊ imobilia sunt p finẽ. Si igit natura nihil facit frustra: neq; deficit ĩ necessarijs: nisi ĩ orbatis: ⁊ imperfectis. Hmõi aũt animaliũ perfecta: ⁊ nõ orbata sunt: signũ aũt est: qz generatiua quidẽ sunt: ⁊ augmentum habẽt ⁊ decrementũ. Quare ⁊ haberẽt vtiq; partes organicas pcessionis.

¶ Et etiã ꝑm hũc modũ est aliud a sensu. Multa aĩalia em̃ hñt sensuz: ⁊ sunt quiescẽtia in eodẽ loco: ⁊ nõ mouent oĩno. Si igit natura nihil facit ociose: ⁊ perfecte operat in rebus necessarijs: nisi sit in rebus monstruosis/que non sunt perfecte. Talia em̃ animalia sunt perfecta non monstruosa: ⁊ signum eius est q̃ generant ⁊ habẽt ascensum ⁊ descẽsum, ⁊ ideo habẽt mẽbra organica per que fit motus localis.

¶ B. ⁊ oportet ꝑm hũc modũ vt ista vtus mouẽs in loco sit alia a sensu. Multa em̃ aĩalia sentiũt: sz nõ mouent oĩo. ⁊ neẽe est vt ista aĩalia nõ moueant oĩno: qm̃ cũ nã nihil facit ociose. i. nullũ mẽbrũ facit sine iuuamẽto: neq; diminuit ĩ reb⁹ nẽcẽs. i. neq; abstulit aĩali mẽbrum in quo hz iuuamẽtũ nẽcẽium: nisi hoc fit pp occasiones cõtingẽtes in minori pte: vt digit⁹ sextus. ¶ Et ista aĩalia nõ mota non hñt instrm ambulãdi: ⁊ sunt cũ hoc perfecta nõ monstruosa: ⁊ signũ ejus est q̃ generãt sibi filia: ⁊ hñt in sua vita ascẽsuz ⁊ descẽsuz: sicut alia entis nãlia: quoz esse est nãle. ergo neẽe est vt sint aĩalia nõ mota: ⁊ ideo non hñt mẽbra motus. ¶ Et debes scire q̃ nõ vtitur in loco cõmunicãtie in destruẽdo has vtutes eẽ motiuas: nisi ita: qz suũ quesitum est causa ppinqua motus: ⁊ si non: tũc sensus est vna causarum istius motus; sed causa remota.

45 Nã nihil facit ociose. ib p̃ cel. 32. Et 2. celi. 50. ⁊ 59. Oĩa entia nãlia q̃z eẽ est nãle hñt ascẽsuz ⁊ descẽsuz. Vib p̃ hoc. 2. de gña. ⁊ cor. 1. c. 57. Et ĩ 2. meteoro. ca. ꝑmo.

¶ At vero neq; rationatiua ⁊ vocatus intell'ls est mouens. Speculatiuus quidẽ enim nihil speculat agibile: neq; dicit de fugibili ⁊ psequibili. Semper aũt motus aut fugientis: aut psequentis aliquid est. Sed neq; cũ speculatus fuerit aliquid hmõi: tiam precipit aut prosequi: aut fugere. Puta multotiẽs intelligit terribile aliquid aut delectabile: nõ iubet aũt timere sz cor mouet. si aũt delectabile aliqua altera pars.

¶ Sed illud qd̄ mouet nō est pars cogitatiua: neq; illa que dr̄ intell's. Pars em̄ cogitatiua nō videt illud qd̄ facit neq; dicit aliqd in fugito: neq; ī quesito. Motus em̄ semper inuenit/ aut in fugiēte: aut in querente: neq; est etiā ex eis que qñ viderint rez talē mittēt ad querendū aut fugiendū. Ut multotiēs opinamur aliqd esse delectabile aut timorosum: ⁊ nō mittimus ad timorē. Cor aūt mouet qñ aliud membrū delectat.

46 ¶ Potest intelligi per partē cogitatiuam intell's speculatiuus: ⁊ pr partē que dicit intellectus: intellectus operatiuus. Et ideo. d. pars em̄ cogitatiua nō videt ꝛc. i. pars specularia nō ꝓsiderat de reb⁹ operatiuis: neq; de aliq̄ re vtili quesita: neq; de aliqua re nocēte fugita: motus aūt in loco non inuenit nisi aut in querente: aut in fugiente. ¶ D. d. neq; est etiaz ex eis ꝛc. i. neq; est etiam pars intellectus qui innatus est considerare in quesito ⁊ fugito: ⁊ excitat membrū mobile ad motū ad rem delectabilem: aut mēbrum mobile in timore ad motum: vt accidit nobis qñ imaginamur aliquod delectabile aut timorosum: ⁊ p̄ membrū, ꝑ p̄ium illi delectabili mouetur in nobis: ⁊ cor ꝓstringitur tunc ex illo timoroso: ⁊ intellectus nihil videt ex hoc: sz videmus ipm moueri ex illo timoroso: aut ad aliō delectabile. ¶ Et hoc intendebat cum. d. cor autem ꝛc. ita cecidit in scriptura. ¶ Et forte diminuitur ex ea tm̄ q̄ intentio esset ista. s. cor autem mouetur ex timore aut ex delectatione: qñ aliud membū delectatur: ⁊ demonstrat hoc q̄ inuenimus in alia translatione. sz multotiēs cogitat intellectus in aliquo timoroso: aut in aliquo delectabili: sed nō ꝑ hoc erit timor aut delectatio. Cor autem mouetur motu timoris: sed non ex intellectu: ⁊ cum cogitauerit in aliquo delectabili: tūc membrum aliud a corde mouetur motu delectationis.

Jdē. 2. metex. cō. 3.

¶ Amplius ⁊ p̄ecipiēte intell'u ⁊ dicēte ītelligētia fugere aliqd aut ꝑsequi nō mouet. Sz ꝑ cōcupiscentiā agit vt incōtinens. Et total'r aūt videmus qm̄ hōs medicatiua non medet: tanq̄ alterius quidē sit ꝑ p̄ū agere ꝑ scientiā: sed non sciētie.

¶ Et cū intell's miserit: ⁊ cognitio affirmauerit fugere aliqd: aut q̄rere aliqd nō mouebit. sz facit illud qd̄ cōuenit delectationi. s. q̄ non pōt se retinere. Et vl'r videmus habentē artē medicine nō sanare; q̄ aliud est p̄ncipale actionū: que fiunt per cognitionē.

¶ Et videmus ēt q̄ intell's multotiens mittit ad querendū aliquid
47 aut fugiendū: sed tm̄ hō non mouet ab eo qd̄ affirmat intell's: sed ex eo qñ cōuenit delectationi: vt accidit viro voluptuoso q̄ non refrenat se vt deceret. ¶ D. d. ⁊ vl'ter ꝛc. i. ⁊ vl'r videmus multotiēs q̄ multi

scientes aliquam artem non agunt per illā artez: sicut videmus multos medicos/ qui nō curant se cū infirmant. ⁊ hoc non est nisi q̄ aliuis motor est principalis actionis illarū actionum que agunt per cognitionem ⁊ artē: ⁊ si non/ cōtingeret vt omne habēs cognitionē alicuius operationis non ageret nisi illā rem quam scit.

Capitulum Secundum.

T vero neq; appetit⁹ hmōi motus dñs est. Abstinētes enim appetētes ⁊ cōcupiscētes non operant: quo; hñt appetitū: sz sequuntur intell'm. ¶ Vident aūt duo hec mouētia: aut appetitus: aut intell's. Si quis phātasiam posuerit sicut intelligentiā quandā. Multa enim p̄ter scientiā sequunt phātasias. Et in alijs aīalibus nō intelligētia neq; rō est: sz phantasia. Utraq; ergo motiua ꝑ locū intell's ⁊ appetitus.

Appetit⁹ ⁊ intell's videt ēē duo mouentia.

¶ P̄ncipalitas igit̄ in hoc motu nō est cognitiōis neq; etiā desiderij. Eremite em̄ desiderant ⁊ cōcupiscūt. sed nō agūt ea ad q̄ mouent p desiderū: q: ꝑsequūt intell'z. Appet igit̄ q̄ illd qd̄ facit motū est hic duo: desiderius. s. ⁊ intell's. Et si aliquis posuerit q̄ imaginatio est filius desiderio. In plurib⁹ em̄ reb⁹ cōsequimur imaginatio/ neq; sine cognitiōe. Alia em̄ aīalia nō hñt existimationē neq; cognitionē: sz imaginationē. Hec igit̄ duo. s. desiderū ⁊ intell's sunt mouētia de loco in locū.

Quod igit̄ dominat ī isto motu ⁊ appropriat ei nō est cognitiōt 48
cū multotiēs moueamur a desiderio: sz itell's videat nos nō deere moueri. Neq; ēt qd̄ dominat ī isto motu ē desiderū: q: multi hoies desiderant/ sed non cōsequunt desiderium: sed intellectum. ¶ Et cū declarauit q̄ motus localis impossē est attribui alteri istarū virtutū singlr. ⁊ apparet etiā q̄ vtraq; illarum hz introitū in mouēdo: motus enim̄z non fit sine desiderio: neq; sine intellectu aut imaginatione. D. dixit apparet ꝛc. i. apparet igit̄ ex hoc qd̄ diximus: q̄ agēs motū est duo intell's. s. ⁊ desiderū: aut imaginatio que est filius desiderio. In pluribus enim̄z rebus mouemur ab imaginatione sine aliqua cogitatione sicut aīalia mouent. Alia em̄ aīalia nō hñt cogitationē sed in loco cogitationis hñt imaginationē. Iste igit̄ due vtutes sunt mouētes de loco in locū. s. intell's aut imaginatio.

¶ Intellectus autem qui ꝑ aliqd rationat: ⁊ q̄ practicus est: differt autem a speculatiuo fine. Et appetitus omnis p̄ter aliquid est. Cuius enim appetitus

Intell's practic⁹ dr̄t a speculatiuo fine.

Ultimũ in rẽtione est principiũ in actõe. Idẽ 2. phy. 89.

hoc principiũ practici intellectus. Ultimũ autẽ principium actionis est. Quare rõnabiliter hec duo videnf mouẽtia appetitus ⁊ intelligentia practica. Appetibile enim mouet. Et propter hoc intelligentia mouet: quia principium huius est appetibile.

¶ Et intellectus operatiuus: ⁊ est cogitãs in re: differt a speculatiuo in pfectiõe. Omne enim desiderium est desiderium ad aliquid. Desiderium enim nõ est principiũ intellectus speculatiui: sed ille alius est principiũ intellectus. Et iõ necessario appet q̃ hec duo sũt mouẽtia. s. desiderium ⁊ cogitatio apud actionẽ. Desiderũ enim mouet. Et ideo cogitatio mouet q: est desideratiua.

49 Finis intellectus speculatiui ẽ scire tm̃. practici vo operari. Uiõ. 2. met. t. c. 3. ⁊ hic. ō. textu cõ. 34.

¶ D. ⁊ intellect⁹ per quẽ agit: ⁊ est cogitatiuus: operatiuus differt a speculatiuo in pfectione ⁊ fine. Finis enim speculatiui est scire tm̃. operatiui autẽ operari. ¶ D. d. ⁊ omne desiderium est desiderium ad aliqd: iõ desiderium nõ est principiũ mouẽs intellectũ operatiuũ: sed illud desideratũ mouet intellectũ: ⁊ tũc desiderabit intellectus: ⁊ cũ desiderauerit/ tunc mouebit hõ. s. a virtute desideratiua que est intellect⁹ aut imaginatio. ¶ D. d. ideo necessario ⁊c. i. ⁊ q: principiũ motus est ex desiderato: appet q̃ hec duo mouent dominẽ. s. desiderium ⁊ psensus qui sunt erga operationẽ fm hunc modũ. s. q̃ faciẽs desiderare ⁊ mouere qõ est intellect⁹ idem sunt: sz est mouẽs q: facit desiderare rem. ¶ Et hoc intẽdebat cũ. d. desiderãtum enim ⁊c. i. desideratũ enim q: ipm̃ est qõ mouet ad rem quã comphẽdit: ⁊ est intellect⁹ operãs aut imaginatio: ⁊ intellect⁹ quã cõphẽdit aliqd desiderabit p sciam: ⁊ mouebit p desideriũ: necesse est vt ipse intellectus sit mouẽs fm q̃ est desiderãs: nõ fm q̃ est cõprehendens: neq; fm q̃ desiderium est alia virtus ab intellectu: que est ẽt mouens fm q̃ ipse declarabit post. ¶ Et hoc qõ ipse. d. de intellectu operatiuo intelligẽdũ z est de imaginatiõe. aĩalia. n. vlr mouentur ab imaginatiõe: si igit forma fuerit imaginata ex cognitione: tunc motus attribuet intellectui operatiuo: ⁊ si nõ fuerit ex cogitatione: tunc attribuetur ipsi virtuti imaginatiue.

Intellectus est mouens fm q̃ est ẽ desiderãs nõ fz q̃ est cõphẽdẽs. Idem ō. cõ. 29.

¶ Et phantasia cum mouear nõ mouet sine appetitu. Unum igitur mouẽs primo qõ appetibile. Si enim duo intellectus ⁊ appetitus mouerẽt fm cõem vtiq; aliquam speciẽ mouerent. Nunc autem intellectus non videtur mouens sine appetitu. Voluntas enim appetitus est: cuius autẽ fm rõnem mouet ⁊ fm voluntatẽ mouet. Appetitus autẽ mouet preter rõnem. Concupiscentia quidem enim appetitus qõdam est.

Uolũtas appetitus est.

¶ Et principiũ huius erit in tpe in quo mouet imaginatio. Nullus igit mot⁹ erit extra desideriũ. moto: igit est vnus. s. desiderãs. Mouẽs enim si esset duo. s. intellectus ⁊ desideriũ: tunc mouerent modo cõi. Modo aũt intellectus nõ videt mouere post desideriũ. Voluntas enim ⁊ desideriũ qũ mouent in cõgitatiõe: tunc voluntas mouet: ⁊ desideriũ mouet motu qui nõ intrat cogitationẽ. Appetitus aũt est aliqd desideriũ.

¶ Idest. ⁊ principiũ huius motus qui est ex re desiderata erit in tpe in quo imaginatio mouet a re desiderata sine appetitu. Imaginatio enim primo cõprehẽdit desideratũ. s. patit ab eo fm cõprehẽsionem: ⁊ cum cõprehẽderit ipsum forte desiderabit: ⁊ cum desiderauerit ⁊ nõ erit illic aliqd desideriũ cõtrariũ: neq; alia virtus anime cõtraria tũc mouebit aĩal in loco ad illud desideratum. ¶ D. d. moto: igit est vnus. i. motõ: igitur qui est desideratũ: q: est vnus cõtinget vt illud qõ mouet ab ea qõ est mouens aĩal. s. virtus desideratiua fit vna etiã: ⁊ hoc est aut intellectus aut imaginatio: fm q̃ vtrũq; ẽ desiderãs. ⁊ si mouẽs aĩal esset duo. s. intellect⁹ per se: ⁊ virtus desiderãtiua per se: fm q̃ sunt diuersa: tũc motus aĩalis non pueniret ab eis: nisi accidentalr. s. per nãm cõem istis duabus virtutibus que eẽt alia ab vtraq; illarũ. ¶ D. d. mõ autẽ intellectus ⁊c. i. ⁊ si ita esset cõtingeret vt intellectus per se moueret aĩal: ⁊ etiã desideriũ per se: ⁊ non est ita. Intellectus enim nõ videt mouere nisi voluntarie: sicut imaginatio nõ videt mouere sine desiderio. ¶ Et differẽtia inter voluntatẽ ⁊ desideriũ est q: qũ voluntas ⁊ desideriũ mouẽt: tunc volũtas mouet fm cõgitationẽ ⁊ desideriũ aũt mouet nõ fz cogitatõẽ. ¶ D. d. ⁊ desideriũ est aliqs appetit⁹ ita cecidit ĩ scriptura ⁊ est falsuz ⁊ dz legi. ⁊ appetit⁹ est. aliqd desideriũ. i. q̃ pars aĩe desiderãs est mouẽs vniuersalr. Si igit desiderauerit per cogitationẽ dicetur volũtas: ⁊ si fuerit sine cogitatione dicetur appetitus. Et demõstrat hunc errorẽ alia translatio in qua dicitur: appetitus autem mouet sine cogitatione: q: appetitus est motus desiderij.

50

Bria inter volũtatẽ ⁊ appetitũ.

¶ Intellect⁹ quidẽ omnis principiorũ rectus est. Appetitus autẽ ⁊ phantasia recta ⁊ non recta. Unde semper quidẽ mouet appetibile. Sed hoc est bonuz: aut apparens bonum. Non autem omne: sed actuale bonum. Actuale enim est contingens ⁊ aliter se habere.

Intellectus pncipiorũ rectus est. Bonũ verũ aut appens est appetit⁹ obiectum.

¶ Omnis igit intellect⁹ est rectus. Appetit⁹ aũt ⁊ imaginatio qũq; sunt recti: ⁊ qũq; non. Et iõ pars appetitiua mouet semp: sed hoc aut erit bonũ: aut existimabit ẽ bonũ: ⁊ nõ in oibus. illud. n. actuale est laudabile: ⁊ actuale est illud qõ potẽ est vt habeat rẽ alio modo.

51 ¶ B. ⁊ oīs actio ex intellectu est recta: actōes aūt que fiunt ex appetitu ⁊ imaginatiōe/ qñq; sunt recte: qñq; non. Et ideo pars appetitiua mouet semp: q: mouet ad rectū: ⁊ nō rectū. Intellect⁹ aūt nō mouet nisi ad rectū tm: ⁊ iōnō mouet sp. ¶ B. d. sz hoc aut est bonū. cē. esse bonū: sz nō est. Et hoc bonū ad qd mouet ista virtus nō est bonū cōe oībus. Illud enīz bonū qd est in actu semp est laudabile simplr. ¶ Et hoc intēdebat cū. d. sz nō in oībus. illud. n. actuale est laudabile. i. ē illud bonū existēs in oībus. illud. n. bonū qd semp est actuale est laudabile. ¶ B. d. ⁊ actuale est illud qd pōse est cē. i. ⁊ bonum qd est pura actio est bonū qd mouet alio mō a mō fm quē mouent ista bona: que quādoq; sunt potētiat qñq; actu. ¶ Et pōt intelligi p hoc qd. d. sz nō in oībus. i. ⁊ bonū ad qd mouet ista virtus: nō est bonū fm totū. i. semp ⁊ simplr. illud. n. bonū qd est actu ponit esse laudabile. ¶ Vel alr: sz nō in omnib⁹. i. sz bonū qd cōprehendit ista virtus nō est bonū existēs laudabile ab oībus: sz bonū intellectui: operationi est laudabile apud illam virtutē: ⁊ bonuz qd pōt inuenirī alio modo ab eo fm quem est bonum. Bonum autē cōe oībus est bonum purum. ¶ Et intentio in istis est propinqua: ⁊ quasi ista postrema videtur conuenientior.

Bonuz qd semp est actuale ē laudabile. oppositum. 5. ethi. ca. 16.

¶ Qd quidē igit hmōi potentia anime mouet que vocatur appetitus manifestū est. Diuidētibus aūt aīe partes: si fm potētias diuidāt ⁊ separēt valde multe fiunt. Vegetabile: sensibile: appetitiuū: itellectiuū: ꝓfiliatiuū. Hec. n. plus dīnt abinuicē: qz ꝓcupiscibile ⁊ irascibile.

¶ Jam igit apparuit q; talis virtus anime mouet: ⁊ est que dicitur appetitiua. Et diuidētes animā si diuidunt eam fm virtutes: tunc inuenīūt multas partes valde. s. nutritiuā: ⁊ sensibilez: ⁊ intelligentē: ⁊ cogitatiuā: ⁊ desideratiuā. Jsta enīz distincta sunt abinuicē: ⁊ magis desideratiua: ⁊ similiter irascibilis.

52 ¶ Idest. iā apparuit ex hoc sermone q; talis virt⁹ virtutū aīe q cōprehēdit rē ⁊ cōsiderat ipaz est virt⁹ mouēs aīal: ⁊ ē q dr appetitiua. Et illi q solēt diuidēr aīaz ī tres aut ī duas ptes: oportebat eos si itēdebat diuidēr illā sz ōtutes hūdas: diuidēr eas ī plres ptes: cū plres hēant ptes illis trib⁹. U. g. nutritiuā: sensibilē: intelligibilē: ⁊ cogitatiuā.

¶ Qm aūt appetitus sunt cōtrarij adinuicē: hoc autez accidit cū ratio ⁊ cōcupiscētie cōtrarie fuerint. Sunt autem in ipsis tpis sensuz habētibus. Jntellect⁹ quidē enī pp futurū retrahere iubet: cōcupiscētia aūt pp ipsz iam. Videt enīz qd iam delectabile: ⁊ simplr delectabile: ⁊ bonum simplr: ꝓpterea q; non videt quod futurū.

¶ Et ꝓpter diuersitatē appetitus ꝓtrariant sibi adinuicē: ⁊ hoc accidit qñ modi appetitus fiunt oppositi: ⁊ non erit nisi habēti sensum p tps. Et intellectus coget nos ad ꝓhibendū propter rem futurā. Et appetitus ꝓpter rem presentis voluptatis. Existimatur enim q; res presentis voluptatis est voluptas simpliciter: q: nō aspicit rem futuram.

¶ Potest intelligi ⁊ ꝓpter diuersitatē appetituū: qui sunt in anima cōcupiscibili cōtradicunt sibi in motu adinuicē. ¶ Vel alr. i. ⁊ ꝓpter diuersitatē appetitus anime cōcupiscibilis ab intellectu ꝓtradicūt sibi adinuicem: ⁊ hoc est manifestius. ¶ B. d. ⁊ accidit hoc cē. i. ⁊ hoc accidit ī eadē re qñ modi appetituū in ea fuerint oppositi: ⁊ iste modus cōtrarietatis nō inuenīt nisi in aīali qd cōprehēdit tps: q: comprehēdit aliqd ex re in pñti tpe: qz illud qd est ex ea ī futuro. ¶ U. g. q; in eadē re iudicare: qd modo est voluptabile ⁊ in futuro cōtristabile. ¶ B. d. ⁊ intellectus coget ad ꝓhibēdum: ⁊ intēdebat demonstrare diuersitatē duorū modorz in appetitū. s. appetitū intellectus ⁊ appetitū anime cōcupiscibilis. Anima enīz concupiscibilis mouet ad rem que est in actu voluptuosa: anima autez rōnalis multotiens ꝓhibet: ⁊ hoc pp nocumentū futurū. U. g. coitus ⁊ crapula. ¶ B. d. existimat igit cē. i. multi igitur existimāt q; res presentis voluptatis est voluptuosa simplr: ⁊ nunq; cōtristabilis: q: virtus cōcupiscibilis nō inspicit cōtristationē cōtingentē in futuro.

53

Aīa cōcupiscibilis mouet ad rē q est actu voluptuosa: sz rōalis multotiens ꝓhibet.

¶ Specie quidē igit vnū erit mouēs appetibile aut appetitiuū. Primū aūt oīum appetibile: hoc enīz mouet: cū nō mouet: eo q; sit itellectiuū: aut imagiatiuū: numero aūt plura mouētia. Qm aūt tria sunt: vnū qdez mouens: scdm aūt quo mouet: ⁊ tertiū qd mouet. Mouēs aūt duplex: aliud quidē imobile: aliū aūt mouēs ⁊ qd mouet. Est autē imobile actuale bonū. Mouēs autē: ⁊ qd mouet appetitiuū. Mouetur enīz qd mouetur fm q; appetit: ⁊ appetitus actus aut motus quidā est. Qd autē mouet animal est: quo vero mouet organo appetitus iam hoc corporeū est. Unde in cōmunibus corporis ⁊ anime operibus considerāduz de ipsis.

¶ Et mouēs est appetitū fm q; est appetituz. Appetitum enim precedit alia. Hoc enim mouet ⁊ non mouet: q: mouet imaginationē: ⁊ intellectū. Mouētia aūt sunt multa in numero: q: res per quas fit motus sunt tres. Quaruz vna est motor: ⁊ alia res per quam mo/

uet: ⁊ tertia motū. Et motor est duobus modis: iste aūt est nō mobilis: ille vero est mobilis. Non mobilis autē est bonum intellectū. Motor autē ⁊ motū est appetitiuum. Mouet enim illud qd̄ mouet ꝓ qd̄ est appetitiuū: q: appetitus est aliqs motus. s. qui fit per ĩtellectū. Et qd̄ mouet est aīal: ⁊ instrm̄ mouens est appetit°: ⁊ ista sunt corpora: alia: ⁊ ideo querenda sunt in actionibus cōmunibus anime ⁊ corpori.

54 ¶ Idest. ⁊ primus motor in hoc motu est res appetita ꝑm q̄ est appetita. Res enim appetita precedit alia mouētia animal in hoc motu: q: ista mouet ⁊ nō mouet. ⁊ ista est dispō a primi motoris. ¶ B.d. mouet imaginationem ⁊ intellectum. i. ⁊ est motor quia mouet imaginationem quando appetitus fuerit partis imaginatiue: aut intellectū: si appetitus fuerit istius partis animę. ¶ B.d. mouētia autem sunt mota in numero. i. mouētia autem quibus fit iste mot° sunt plura vno. B.d. q: res per quas fit motus ⁊c. i. ⁊ cū cōtingit vt motor sit plures vno: pp hoc qd̄ declaratū est in sermonibus vlibus. s. q̄ omnis motus fit per tres res. s. quarū vna est motor qui nō mouet: ⁊ alia illud p qd̄ mouet: ⁊ hoc est motor: ⁊ motū: tertia aūt est motus ⁊ non motor. ¶ B.d. ⁊ motor est duobus modis ⁊c. i. ⁊ declaratus fuit illic q̄ motor est duobus modis. s. motor nō motus: ⁊ iste est primus: ⁊ stranit quid est vnū q̄d̄ q̄ ista ⁊ trium in hoc motu: ⁊. d. nō motū autē est bonū intellectū ⁊c. i. illud aūt qd̄ est in hoc motu mouēs nō motū est bonum intellectū qd̄ cōprehēdit anima appetitiua. Motor autē ⁊ motū est res appetitiua. i. corpis mēbrum in quo est ista ps anime: appetitus autē est motus: q: est a re appetita p intellectū i actu. ¶ Et forte hoc intēdebat cum. d. q: appetitus est motus. s. qui est in actu. i. appetitus qui est a re appetita in actu. ¶ Vel aliter. i. appetitus qui ē appetitus in actu: motū aūt ⁊ nō motor qui est tertia res in hoc motu est aīal. B.d. ⁊ instrm̄ est appetitus ⁊c. i. ⁊ q: illud p qd̄ mouet primus motor: necesse est vt sit corpus cū sit motū: vt declaratum est in vlibus sermonibus: ⁊ appetitus hoc est illud p qd̄ mouet prim° motor. ergo res appetitiua p quā mouet animal est corpus: ⁊ appetit° est forma eius. ¶ Et iō optz querere ea p que fit iste motus: vbi loquitur de actionibus cōibus aīe ⁊ corpori. i. in pte sciētie naturalis in qua loquit de istis actionib° cōibus: vt in somno ⁊ vigilia: ⁊ ipse locut° fuit de hoc in tractatu quē fecit de motu aīalium. Sed iste tractatus non venit ad nos: sed quod transferebatur ad nos fuit modicum de abbreuiatione Nicolai.

Ex ꝑ ꝑz obiectū in mēte mouēr vt efficiēs. idē 12. met. c. 36

a Bispō primi motoris est vt mouet ⁊ nō moueat. Idem 8. phy. 42. 52. 78.

¶ Nunc autez vt in summa dicatur mouens organice vbi principiū ⁊ finis idem velut gyglismus: siue in circulatione. Hoc enim gibbosum ⁊ cōcauū. Hoc quidez finis. Illud vero pricipiū. Unde aliud quidē quiescit:

8. physi. 35.

aliud

aliud quidem mouetur. Ratione quidem altera entia: magnitudine vero inseparabilia. Omnia enim pulsu ⁊ tractu mouētur: ppter qd̄ oportet sicut in circulo manere aliquid: ⁊ hinc incipere motum.

¶ Et dico mō vtr: q̄ corp° mouet motu cōsimilitudinis. Ubi. n. est principiuz: illic etiā est finis: sicut mot° gyratiuus. In hoc enim inuenitur gibbositas ⁊ concauitas: illud autez finis: hoc autē principium. Et ideo hoc est quiescens. hoc vero motum: quāuis in diffinitione sint diuersa: in magnitudine aūt non sunt distincta. Omne enim qd̄ mouet: mouet ꝑm expulsionē: aut attractionē: Unde necesse est vt res gescat: sicut illud qd̄ est in circulo. Et q̄ principiū motus sit ex hoc.

55 ¶ Cum notificauit q̄ querere de rebus per quas fit iste motus conuenientius est in alio loco: incepit narrare h quādam rem vniuersalem. ¶ Et. d. ⁊ dico modo vniuersaliter ⁊c. i. ⁊ dico modo q̄ corpus mouetur a primo instrumēto: ita q̄ primuz instrumentuz qd̄ mouet ipsum qd̄ est subiectuz anime desideratiue est in corpore animalis in vno loco a quo expellūtur partes partis mote anim alis: ⁊ ad quam attrahūtur partes illius partis ab illo instrumēto: omnis enim motus cōpositus ex attractione ⁊ expulsione: necesse est vt principiuz a quo est expulsio sit finis ad quem est attractio. ¶ Et ideo. d. sicut motus gyratiuus. Motus enim gyratiuus cōpositus est ex attractione ⁊ impulsione. ¶ Quoniā aūt motus aīalis cōposit° est ex attractione ⁊ impulsione: manifestuz est qm̄ pars dextre mouet a nobis: ⁊ sustentati fuerimus sup sinistrā: tunc quedā partes illius partis erūt expulse ad interius: ⁊ quedam attracte: ⁊ sunt partes que sunt posteriores ⁊ attractio ⁊ expulsio earum nō est rectitudine: sed ꝑm lineas non rectas: magis curuas q̄ rectas: ⁊ ideo assimilat gyro. ⁊ instrumētū per qd̄ corpus desiderat primo: ⁊ vniuersalr non est cognitum a nobis. ¶ Et in loco huius sermonis inuenimus in alia trāslatiōe sermonē manifestiorē sic. Dicamus igitur breuiter q̄ motor est quasi habens eandem dispositionē in suo principio ⁊ suo fine: sicut illud qd̄ dicitur grece gyglismus: est eiz in eo gibbositas ⁊ concauitas: ⁊ vnum eorum est finis. ⁊ aliud principium. ¶ B.d. in hoc eniz inuenit gybbositas ⁊ cōcauitas. i. in omni eniz qd̄ mouet ꝑm expulsionez ⁊ attractionez nō recte conuenit esse concauitatē ⁊ gibbositatē: ita q̄ gibbosum fit quiescēs: a quo erit principiū expulsionis: ⁊ ad qd̄ fit finis attractionis: ⁊ concauū fit motum: sicut est dispositio corporis moti circularitē. Omne a enim corpus qd̄ mouet circulariter motus eius cōponitur ex attractione ⁊ expulsione. sicut dictum est in. 7. physico. ¶ B.d. illud aūt ē finis: hoc aūt principiū ⁊c. i. ⁊ ista pars quiescēs est per motum attractionis finis: ⁊ per motum expulsionis principium. ⁊ ideo necesse est vt gibbosum aut illud qd̄ est loco gibbosi fit

a Oē corp° qd̄ mouetur circulariter mot° ei° cōponit ex alteratione ⁊ expulsione. considera ō motu celi.

quiescens aut cõcauũ: aut illud qõ est loco concaui sit motũ: hz principium & finis in hoc motu sint diuersa in diffinitiõe: in magnitudine autẽ idem sunt sicut centruz: & hoc est econtrario de motu recto. s. q̃ principiuz & finis sint in eo diuersa in diffinitiõe & in magnitudine: & membruz qõ est tale in animali est co: ꝓ in ipsuz. ¶ B. d. omne enim qõ mouet: mouet ꝓ m aliquã gibbositatẽ. i. & fuit necesse vt in aialis sit tale membrũ quiescẽs: q; est principiũ motus expulsionis: & finis attractionis: pp hoc q̃ oẽ qõ mouet ꝓ m attractionẽ & expulsionez: necesse est vt sit ꝓ m aliquod gibbosuz quiescẽs ad qõ peruenit mot⁹ attractiu⁹ & a quo incepit motus expulsiuus. & ideo necesse est vt in omni tali sit aliqõ fixum qõ sit principiũ & finis sicut centrum in circulo. ¶ Et iste sermo edificat super duas ppõnes. ¶ Quarũ vna est q̃ motus animalis in loco cõponit ex expulsione & attractiõe. ¶ Secunda est q̃ oĩs motus cõpositus ex attractiõe & expulsione habeat finis attractiui. Apparet enim q̃ necesse est in omni motu vt illud a quo est motus & ad qõ est motus sit quiescẽs. Cum igitur motus fuerit cõpositus ex expulsione & attractione: ꝓtinget vt hoc quiescẽs sit idem. Cum igitur he due propositiones fuerint cõcesse: consequit ex eis q̃ in aialis est mẽbrum quiescẽs: a quo incipit motus expulsiu⁹: & ad qõ puenit. Et q; videm⁹ q̃ vltimũ mẽbruz qõ quiescit in motu locali est co: necesse est vt eius principiũ sit ex eo. Si igitur est intelligendus iste locus: & iste ꝓpositiões sunt manifeste: & apparẽtes: sed verificare eas per inductionẽ & dare causas apparẽtium in hoc prouium est sermoni de motu animaliuz locali.

In motu recto ꝓncipiũ & finis sunt diuersa i diffinitõe & in magnitudie in circulari diffõne tm. Consile. 8. phy. cõ. 73. Et. 2. celi. t. cõ. 35.

Appet q̃ necesse ẽ in oĩ motu vt id a quo ẽ motus & ad qõ est mot⁹ sit quiescens necessario. Jõ 4. phy. 43. & 8. phy. c. 84. & 21.

¶ Oino quidez igitur sicut predictũ est: inquãtum appetitiuum animal: sic ipsius motiuuz est. Appetitiuũ aũt non sine phãtasia. Phãtasia autẽ omnis: aut rationalis: aut sensibilis est. Hac quidẽ igitur & alia animalia participant. Considerandu aũt & de imperfectis: quid moueus est: quibus tactus soluz inest sensus. vtrum cõtingat phãtasiam inesse his: aut non: aut & cõcupiscentiaz. Videtur enim letitia & tristitia inesse. Si autẽ hec & cõcupiscentiam necesse. Phãtasia autem quõ vtiqz inerit: aut sicut mouent indeterminate: & hec insunt quidez: indeterminate autez insunt.

In aialib⁹ imperfectis ẽ indeterminata phãtasia

¶ Et vniuersaliter sicut diximus q̃ res ꝓ m q̃ est aial hz appetitum: sic per illam intentionem mouet se: & deide rium non est extra imaginationem. Omne enim imaginatuz: aut est sensibile: aut cogitabile. Hoc eniz inuenitur in alijs aialibus. Cõsiderem⁹ igitur in animalib⁹ non perfectis quid moueat ea: in quibus sensus non est

nisi per tactum tantum. Dicamus igitur vtrum sit possibile vt habeant tristitiam & delectationez: & si hec duo habent: de necessitate habent appetitum. Quõ igitur erit imaginatio: aut forte sicut mouẽtur motu interminato: sic etiaz existit in eis. Est eniz in eis sicut diximus cum imaginatione sensati non terminati.

56

¶ B. & q; res ꝓ m q̃ est animal hz appetitũ: necesse est vt per illã intẽtionem moueat se: & oĩs appetitus nõ est sine imaginatiõe. Omne. n. imagnãs: aut hz illam formã imaginatiuã a qua mouet ex sensu aut hz eam ex cogitatione. In hoĩe aũt habet ex cogitatiõe: in alijs vero aialibus a sensu. Et cum posuerim⁹ q̃ oĩs appetitus fit ex imaginatione: imaginatio aũt fit ex quinq; sensib⁹ in aialib⁹ pfectis. ¶ Opꝰ cõsiderare quõ mouent aialia impfecta que nõ hñt tactũ tm: & manifestum est q̃ si ista hñt delectationẽ & tristitiam: necesse est vt habeant appetitum: sed si posuerimus ea habere appetituz necesse erit vt habeant imaginationẽ: sed ista existimat non habere imaginationem cum nõ moueãtur ad sensibilia nisi apud presentiam eorum: aut moueant motu nõ terminato. ¶ Sed quocunq; modo fit. dicamus q̃ quẽadmoduz mouentur motu nõ terminato. i. ad intentionẽ nou terminataz. ita videtur q̃ imaginantur imaginatione nõ terminata: cum sentiant sensu non terminato.

Bubium.

Idem. 2. de ala. 20.

Solutio.

¶ Sensitiua quidem igitur phãtasia sicut dictum est & in alijs animalibus inest. Deliberatiua autem in rationabilibus. Utrum enim aget hoc: aut hoc iam rationis est opus: & necesse semper vno mẽsurare. Maius enim imitatur: quare potest vnum ex pluribus phãtasmatibus facere. Et causa hec eius q̃ non putari opinionem habere. Qm̃ eaz que ex sylloglismo nõ hz. Hec aũt illã. Propter qõ deliberatiuũ non hz appetitus. Vincit aũt & aliqũ & mouet deliberationẽ. Aliquãdo autem mouet seipsum sicut sphera appetitus appetitũ: cũ in cõtinẽtia fuerit. Mã aũt semp que sursuz principalior est & mouet vt tribus lationibus moueatur.

Mã superior principalior est.

¶ Et hoc ẽt inuenit in alijs aialibus. Virtus aũt cogitatiua est in rõnabilib⁹ tm̃. Eligere autẽ facere hoc: aut hoc est de actione cogitatiua. Et numerat ipsum vnum de necessitate. Mouetur enim erga maius: ita q̃ potest ex multis imaginationibus vt agat: & hec est causa existimationis. Non enim habet cogitationem quia non

habet rem que fit a ratione: ⁊ hoc est qd est illius pro/
pter delectationem: quia non habet virtutem cogitati/
uam. Dominatur igitur ⁊ mouet quandoq illud: ⁊
quãdoq aliud. Appetitus enim mouet appetitum ꝑm
spheram quando habuerit intentionem continentie.
Est enim ꝑm naturaz prior ⁊ motor: ita q̃ sint mote er/
ga motum.

57 ¶ Et imaginatio existit in alijs animalibus: cogitatio autem in ra/
tionabilibus. Eligere enim facere hoc imaginatum ⁊ non hoc est de
actione cogitationis: non de actione imaginationis. Judicans enim
q̃ hoc imaginatũ est magis amabile q̃ hoc: ꝯ esse eadem virtus de
necessitate que numerat imaginationes. ⁊ in quibusdam iudicat ma
gis delectabilius. ¶ Et hoc intendebat cum. d. ⁊ numerat ipsuz vnũ
illas imagines donec comprehẽdat ex eis magis amatum: sicut vnũ
numerat numeros inequales donec comprehẽdat ex eis magis ma
iorem. Similiter cogitatio numerat imaginationes ⁊ comparat in/
causa quare animal rationale hz existimationẽ. Existimatio enim
est consensus qui prouenit a cogitatione. ¶ Deinde. d. non enim hz
cogitationem ⁊c. i. preter animal rationale nullum hz cogitationez
q̃ non hz rationez: ⁊ motus animaliuz est ꝓpter delectationez: ⁊ est
motus simplex non diuersus q̃ nõ habet virtutem cogitatiuam cuz
appetitu: ita q̃ he due virtutes dominarent sibi adinuicem adeo q̃
moueretur animal quãdoq ꝓpter voluptatẽ: sicut in animali rõnali.
¶ Deinde. d. appetituz enim mouet appetitum ⁊c i. accidit enim in
habenti plus q̃ vnum appetitum: vt animal moueat in quibusdam
locis a duobus appetitibus nisi insimul quãdo accidit vt vnus ap/
petitus fuerit dominãs ⁊ cõtinens secũdum: tunc enim inducet ipsuz
ad suum motum: quãdo appetitus dominat' remanet motus in suo
motu proprio: sicut accidit in corporibus celestib'. Vnusquisq enim
stellarum fixarum motu diurno: hz cum suo appetitu proprio moueã/
tur motu ꝓprio. ¶ D. d. est enim ꝑm naturã ⁊c. i. ⁊ accidit huic sphere
cõtinẽti alias. s. dominari sup eas pp hoc q̃ est prior nã alijs ⁊ mo/
uens eas: ita vt p hoc accidat vt alie moueant ab ea.

Differentia inter phãta siam hois ⁊ aliorum animalium.

Jdẽ. 12. me. 37. ⁊. 44. Et 2. celi. 58.

¶ Scientificuz autẽ non mouetur sed manet. Quoniã
autẽ hec quidẽ vniuersalis existimatio ⁊ ratio: alia vero
particularis. Hec quidez enim dicit q̃ oportet talez tale age
re: h autẽ q̃ hoc quidẽ tale: ⁊ ego autẽ talis: iam h mouet
opinio: nõ que vniuersalis: autem ⁊ q̃: sed h quidẽ quie/
scens magis: h autem non.

¶ Virtus autẽ scientialis nõ mouetur sed quiescit: q̃ illa
est existimatiõis ⁊ iudicij vlis insimul: ista autẽ est par/

ticularis. Hoc enim facit q̃ oportet tale facere talẽ actionẽ:
⁊ illud est q̃ ista res est ꝑm hunc modũ: ego et sum ꝑm
illum. Hoc. n. et mouet: sed nõ vniuersale: ⁊ vtrũq: sed
illa est quiescens: ista autem non.

¶ Virtus autẽ que cõprehẽdit vle nõ mouet ad cõprehensuz: q̃ ista 58
virtus est existimatiõis tm ⁊ cõprehẽsionis rei vlis: res vlis nõ mo/
uetur oino: cuz nõ sit aliqd hoc, i. singulare. Virt'. n. que cõprehẽdit
particulare est pticularis ⁊ mouet qñ mouet. Intẽdebat igit ꝑ p vir
tutem scialez virtutẽ cõprehendentẽ rem vlem. ¶ D. d. illa. n. facit
⁊c. i. virtus. n. que cõprehẽdit vle affirmat q̃ oportet talẽ agat talem
actionẽ: virtus autẽ pticularis est que cõprehẽdit exẽpluz sibi ꝑm hãc
disponẽs quã affirmauit si eet sciẽs vt ageret illã actionẽ. Proueniet
igit a cõprehẽsione istarũ duarũ virtutuz cõgregatio ꝑ quã fit actio.
¶ D. d. hoc. n. mouet ⁊c. i. intẽtio. n. pticularis mouet: motio autẽ ad
vletaut nõ est ei: aut dicam' q̃ motio est vtriq. Sed est vli q̃: est qe/
scens: ⁊ pticulari q̃ est motuz. ⁊ hoc intẽdebat cũ. d. illud autẽ est qe/
scens: istud autẽ nõ. i. sed si vle fuerit mouẽs erit ꝑm q̃ est quiescens:
aliud autẽ particulare ꝑm q̃ est motum.

¶ Capitulum Tertium.

Egetabilem quidem igitur animaz necesse
est habere omne quodcũq viuum: ⁊ animã
hz a generatione vsq ad corruptionẽ. Ne/
cesse est enim qd generatur augmẽtum habe
re: ⁊ statuz: ⁊ decremẽtuz: hoc autẽ sine alimẽ
to habere impossẽ. Necesse igit inesse vegetabile potẽ/
tiam in oibus generabilibus ⁊ corruptibilibus.

¶ Necesse est igitur vt anima nutritiua sit in omni: ⁊ vt
anima existat in eis de generatione vsq ad corruptio/
nem. Necesse est enim vt omne generatũ habeat prin/
cipium ⁊ finẽ: ⁊ descẽsum: que nõ possunt eẽ sine nutri/
mento. Ergo de necessitate virtus nutritiua est in oib'
rebus augmẽtabilibus ⁊ diminuibilibus.

Cum cõpleuit sermonẽ de oibus virtutib' aie vlibus vult de/ 59
monstrare que est ex eis in aialibus pp necessitatez: ⁊ que
pp melius. ¶ Et. d. necesse est igitur vt aia nutritiua sit in oi viuo de
prima gnatione vsq ad corruptionẽ. Necesse est enim vt oẽ hñs aiaz
hẽat cremẽtuz ⁊ diminutionẽ: cũ impossẽ est vt subito veniat ad suaz
pfectionẽ postremã: sed descẽdendo paulatiz: ⁊ intrãdo in senectutẽ.
Et q̃: cã cremẽti nihil aliud est q̃ nutrimẽtuz: ⁊ cã diminutiõis nihil
aliud est q̃ defectus cibi ⁊ eius paucitas: necesse est vt aia nutritiua
sit in omni qd crescit ⁊ senescit: ⁊ q̃ omne viuum est tale: necesse est
vt omne viuum sit nutribile.

Scdo de aia 14. 3. de aia 44. octauo phy. 20.

¶ Sensum aũt non necesse in oĩbus viuentibus. Neq; enim quoruncũq; corpus simplex contingit habere tactum. Neq; sine hoc possibile est esse. Nullum animal. Neq; autem quecũq; non susceptiua speciẽ sine materia. Animal autez necesse sensum habere: si nihil frustra facit natura. Propter enim aliquid omnia que sunt natura subsistunt: aut concidentia sunt eorum que sunt pp aliquid. Si igitur omne processiuuz corpus non habet sensum corrũpetur vtiq; & ad finez vtiq; veniet qui est nature opus. Qũo enim aletur: manentibus quidem enim existit nutrimentum eo in loco: vbi nata sunt: quo nutriri possunt suapte natura.

Nã nihil facit frustra.

¶ Et nõ est necessariũ sensibilem esse simpliciter: & impossibile est sine ista vt aĩal sit viũ: neq; ẽt in reb^ꝰ que nõ recipiunt formã sine mã. Necesse est igitur vt sensus sit in aĩalibus: si nã nihil facit ociosuz. Oĩa enim existẽtia per naturaz aut sunt propter aliquid: aut sunt accidẽtia consequẽtia que sunt ꝓpter aliquid. Omne enim corpus ambulans siue sensu corrũpitur: & non venit ad finem cum fuerit de actione nature. Notuz est igitur q̃ de necessitate inueniet sensibilis in animalibus. Quoniã ꝓm modum est motus sine sensu. Sed iste etiam est in eis que inata sunt quiescere.

60

¶ Et nõ est necessariũ vt virtus sensibilis sit simplr. i. in oĩbus reb^ꝰ que crescunt & corrũpunt. Sed in aĩalibus tm̃ est neĉe vt sit virtus sensibilis. Impossibile. n. est sine hac virtute vt aliquid sit aĩal: & hoc est in reb^ꝰ recipiẽtibus eaz: nõ in mã. Hoc enim nomen a vita dr̃ de eis & ĩstis equiuoce: & inuit corpora celestia. ¶ B. d. necesse est igitur vt sensus sit in aĩalibus & c. i. apparet q̃ necesse est vt sensus sit in omni aĩali: & hoc q̃ nã nihil facit ociose. ¶ Omnia b eiz nãlia aut sunt pp aliquid: aut sunt accidẽtia ꝓnia naturã de necessitate & nõ intenduntur. U. g. pili qui oriunt in locis nõ determinatis in corpore: & cum ita sit si animal nõ haberet sensum cũ hoc q̃ est ambulans statim corrũperet anteqũ peruenirẽt ad cõplemẽtuz: & tũc nã ageret ociose: cum incepit generare entia que nõ possunt peruenire ad finẽ in maiori parte: aut oino. Notum est igitur q̃ necesse est vt virtus sensibilis sit in aĩalibus ambulãtibus de necessitate. s. querẽtib^ꝰ nutrimentuz. ¶ B. d. est enim ꝓm modum motus sine sensu. i. q̃m si inuenirẽtur aliq̃d moueri in loco sine virtute sensibili: tũc illius esse est nõ diuerso ab esse generabiliũ & corruptibiliũ: & inuit corpora celestia.

Uiõ. 12. me. 36. & 2. celi 61. Et. 2. de aĩa. 15.

a Uita equoce dr̃õ supio rib^ꝰ & ĩferiorib^ꝰ. Cõsile 2. celi. 60. & 71.

b Oĩa nãlia aut sunt pp aliquid: aut sũt accẽtia ꝓnia nãm & necessitate. Idez. 2. ph. tex. 60. & 8.

Ista enim q̃ non sunt gñabilia neq; corruptibilia si haberent sensum: tunc natura ageret ociose: quẽadmodu si ista mobilia generabilia & corruptibilia non haberẽt sensum: tunc nã ageret ociose. ¶ Beind. d. sed iste etiã est in eis que innata sunt quiescere. i. ꝗ priuatio sensus dz esse & generabilib^ꝰ & corruptibilibus in eis q̃ innata sunt quiescere & non moueri ad nutrimentũ. s. in ꝗ generabilibus.

¶ Non põt aũt corpus habere quidez aĩam & intellm̃ discretiuũ: sensum aũt nõ habere: non manifestũ existẽs: gñabile aũt: at vero neq; ingenerabile. Quare non habebit: aut enim anime melius aut corpori. Nunc autez neutrũ est. Hoc quidez enim̃ non magis intelliget. Hoc aũt nihil erit magis ꝓpter illud.

¶ Et impossibile est vt corpus hñs animam & intellectũ & iudiciũ sit sine sensu: cum non sit remanẽs: siue fuerit generatũ: siue nõ fuerit gñatum etiã. Causa enim̃ pp quam hz hoc/est q̃ nõ iuuat p illud corpus & aĩa. Modo aũt non est aliq̃d istoꝝ etiã. Illud aũt q̃ in maiori parte nõ intelliget. Istud aũt q̃ in maiori parte non est.

¶ Dixit. Et impossibile est vt corpus habeat animã & intellm̃ sine sensu cũ illud corpus nõ est remanẽs sed gñabile & corruptibile: siue fuerit simplex siue cõpositũ. ¶ Et hoc intendebat cũ. d. vt reputo gñatum: aut nõ gñatum: causa enim̃ pp quã hz esse corpus aĩatum nõ adiuuat per sensum sine sensu si põt esse: est q̃ illud corpus aĩatum nõ adiuuat per sensum neq; in aĩa: neq; in corpe. Sz si posuerimus corpus aĩatũ intelligẽs esse nõ gñabile: neq; corruptibile: manifestũ est q̃ nõ indiget sensu cũ non haberet sensus in ipso aliq̃d iuuamentũ. Iuuamentũ enim q̃d est per aĩam non hz: q̃ aĩa sensibilis ꝓdit in maiori parte nõ intelligit. i. virtus aũt sensibilis: q̃ in parte maiori non intelligit animali intelligẽti. Iuuamentũ aũt ẽtutis sensibilis que est per corpus non hz ẽt q̃ sensus in maiori pte nõ est cã longitudinis vite & duratiõis. ¶ Et hoc intẽdebat cũ. d. & ista in maiori parte non est. i. & sensus in maiori parte est causa quare res non fit. i. vt corrumpantur: & ideo sensibilia sunt minoris vite q̃ multe plante.

61

Uiõ. 2. celi. 61. Et. 8. me. c. 12. Et 12. me. 36.

Alia sensibilis ꝓdit i maiori p/te. Idẽ. 2. de aĩa. 151.

¶ Mullũ ergo hz aĩam corpus nõ manẽs sine sensu. At vero si sensum hz: neĉe est corpus esse aut simplex: aut mixtũ. Impossibile aũt est esse simplex: tactũ enim nõ haberet. Est autem hũc necesse habere.

¶ Et ꝓpter hoc verũ nõ est corpus motũ habens aĩaz sine sensu. Sed si hz sensuz: tũc de neĉitate: aut erit simplex: aut ꝓposituz: Et ipossibile est vt sit simplex: q̃ nõ habet tactum: necesse est vt habeat ipsum.

62 ¶ B. ⁊ ꝓpter hoc qđ declaratum est si est aliqđ corpus motum habēs animā non est gñabile neq; corruptibile: tunc illud corpus non indiget sensu. Et tūc querendū est modo vtrū est corpus motū hñs animam sine sensu: aut nullū corpus est tale: ⁊ innuit ꝙ querendū est de hoc in alio loco. ¶ Deinde dixit, sed si habet sensum ⁊c. i. sed manifestuz est hoc ꝙ si virtus sensus est in aliquo corpe: necesse est vt illud corpus sit: aut simplex. i. vnū quattuor simpliciū: aut cōpositum: ex eis qđ est gñabile ⁊ corruptibile: ⁊ impoſe est vt sit corpus simplex: corpus em̄ simplex impossibile est vt habeat sensum tactus: ⁊ necessarium est vt tactus sit in omni habente sensum.

¶ Hoc aūt ex his manifestū. Qm̄ enim animal corpus animatū est. Corpus aūt omne tangibile. tangibile aūt qđ sensibile tactu. Necesse est ⁊ animal corpus tactiuuz esse si debet saluari animal. Alij enim sensus per altera sentiunt: vt olfatus: visus: auditus. Tactus autē nisi habeat sensum non poterit: h̄ quidē fugere: illa vero accipere. Si vero hec. impoſe erit saluari animal: ꝑꝑ qđ ⁊ gustus est sicut tactus quidā. Alimēti enim sensus est. Alimentū aūt corpus tangi possibile.

¶ Et hoc scitur de istis rebus qꝛ animal est corpus animatum: ⁊ omne corpus est tāgibile: ⁊ omne tangibile est sensibile tactu. ergo corpus aīalis neče est vt sit tangibile: si animalia innata sunt euadere: ⁊ alij sensus residui mediantibus alijs rebus. Verbi gratia olfatus ⁊ visus ⁊ auditus. Si igiſ tangibile non inueniſ in sensu: īpoſe est vt recipiat quedā: ⁊ fugiat quedā: ⁊ sic īpoſe est vt aīal saluet: ⁊ ꝑꝑ hāc cām gustus est sicut tactus. Est em̄ nutrimēti. ⁊ nutrimētū est corpis tāgibilis.

63 ¶ Et hoc scitur de his propositionibus. Qm̄ omne animal est corpus animatum. Et oē corpus est tāgibile. Et omne tangibile est sensibile per tactū. ergo corpus aīalis si dz saluari ⁊ euadere ab occasionibus: necesse est vt habeat tactum. Et alij sensus residui/ quos hz/ cōprehendunt alia sensibilia mediātibus alijs corporibus a suis proprijs sensibilib⁹. V. g. auditus: olfatus ⁊ visus. ¶ Si igiſ animal nō sentit corpora tangilia: tūc impossibile est vt veniat ad quedā corpora ⁊ vtatur eis in aliquo iuuamento: aut vt fugiat quedaz nocentia. Et cū ita sit: īpoſe est vt animal saluet. ¶ B. d. ⁊ ꝑꝑ hanc causaz ⁊c. i.
2. d aīa. 101 ꝓpter hanc necessitatez sensus gustus est necessarius in animalibus sicut est tactus. Gustus enim est ꝓpter nutrimentū. s. ad cognoscēdū cōueniens ab incōueniente. Et nutrimentuz est in corpore tangibili.
2. d aīa. 101 Et ideo necesse est vt gustās sit tangēs: sicut declarauimus prius.

¶ Sonus autem ⁊ color ⁊ odor non alunt neq; faciunt augmentum neq; decrementū. Quare ⁊ gustū necesse est tactum quendā esse: qꝛ tangibilis ⁊ vegetatiui sensus est. Hi quidē igiſ necessarij sunt animali: ⁊ manifestum ꝙ non possibile sine tactu animal esse. Alij autem ꝓpter bonum: ⁊ generi animaliuz iam non cuicūq; sed quibusdā: vt ꝓcessiuo: necesse inesse. Si enīz dz saluari non solum tactū opz sentire: sed ⁊ de longe.

¶ Sonus autem ⁊ color ⁊ odor non nutriunt: neq; fit ex eis augmentū: aut diminutio: ⁊ ꝓpter hanc causam gustus de necessitate fuit aliquis tactus: qꝛ sensus non est nisi tangibilis: ⁊ nutribilis. Ista aūt est animalium de necessitate. Et manifestū est ꝙ īpossibile est animal esse sine sensu. Ista autem alia sunt vt sint meliora: ⁊ hoc non accidit cuilibet generi animalium: sed quibusdaz. Et sicut necesse est vt istud sit ambulās si innatū est saluari: ⁊ nō vt sentiat qñ tetigerit tm̄: sz a remoto etiā.

¶ Dixit. sonus aūt ⁊ color ⁊ odor non nutriunt corpus qñ veniunt 64
super ipsum: neq; faciūt in corpore additionē: aut diminutionē: sicut facit nutrimentū: ⁊ ꝓpter hāc causam quā dicit: gustus de necessitate est aliquis tactus. i. qꝛ sensus gustus est alicuius tangibilis nutrientis. ⁊ hoc intēdebat cuz. d. qꝛ sensus nō ē nisi tāgibilis. ¶ Deinde. d. isti aūt sunt animaliū de necessitate: ⁊ intendebat sensuz tactus ⁊ sensum gustus. B. d. isti aūt alij. i. tres sensus alij. B. d. ⁊ hoc non accidit ⁊c. ⁊ isti tres sensus non inueniunt̄ in quolibet genere animaliuz: sed in quibusdā. ¶ B. d. ⁊ sicut est necessariū vt istud sit ambulans ⁊c. i. ⁊ sicut animal cū necesse est ei vt sit ambulās si innatum est saluari: perfectius est ei vt non cōprehēdat sensibilia nociua: ⁊ vtilia de propinquo tantū: ⁊ per tactū: sed ex remoto etiā: qm̄ per istos duos modos sentiendi saluabit̄ perfectius ⁊ melius.

¶ Hoc autem erit si per medium sensitiuum fuerit: eo ꝙ ⁊ illud quidem a sensibili patiatur ⁊ moueat̄: ipsum autem ab illo. Sicut enim mouens ꝑm locum vsq; alicubi permutari facit. Et depellens alterum facit ⁊ vt pellat: ⁊ est per medium motus. Primuz quidem mouens depellit ⁊ non depellitur. Ultimū aūt soluz depellitur non depellit. Medium autem vtraq;. Multa aūt media. Sic in alteratione: preter ꝙ manens in eodem

loco alterat: vt si in ceram tinxerit aliquis vsq; ad id mo
ta est vsq; quo tinxit. Lapis autem nihil: sed aqua vsq;
quo procul. Aer autem ad plurimum mouetur, & facit
& patitur, si maneat & vnus sit. Unde & de repercussio/
ne est melius q̃z visum egrediendo repercuti: aerem
autez pati a figura & colore vsq; quo quidem sit vnus.
In lent autem est vnus propter qd̃ iterum hic visum
moueret. Sicut vtiq; si in ceram sigillum ingrederetur
vsq; ad finem.

¶ Et hoc non erit nisi qñ fuerit sensibile per medium:
q: aut illud patit a sensibili & mouet: hoc vero ab illo.
Et quēadmodū illd̃ qd̃ mouet in loco agit quousq; trās
mutetur: & similiter qd̃ expellit aliud/donec expellatur.
Et erit motus per medium. Primum aūt mouet: aut
expellit absq; eo q̃ expellit. Aliud aūt expellit tantū: &
non expellit. Mediuz aūt habet vtrūq;. Et media sunt
multa. Et sic est de trāsmutatione: sed quiescens in eo/
dem loco. Et sicut qui imprimit in cera imprimit quā/
diu mouet: & ad locum ad quem peruenit impressio.
Lapis enim non imprimit oīno: sed aqua imprimit in
remoto spacio. Et aer mouetur multū: & agit & patitur
si remanet & est idem. Et propter hanc causam melius
est vt aer patiatur per cōuersionez a corpore & a colore
qd̃ possibile fuerit: aut visus per transmutationez & con
uersionem. Et est idem in rebus lenibus: & ideo hoc
mouet visum etiam sicut sigillum existens in cera red/
ditur ad vltima eius.

65 ¶ Dixit. Et hoc sentire qd̃ est ex remoto fit qñ sensibile mouerit sen/
tiens per medium: quoniam quando illud quod est medium patitur
& mouetur a sensibili: & hoc qd̃ est sensus patitur a medio. ¶ Deinde
dixit: & sicut illud qd̃ mouet in loco &c.i. & quēadmodum corpus mo
uens in loco indiget in hoc qd̃ moueat vt agat quousq; moueatur &
transmutetur: & similiter illud qd̃ expellit aliud indiget vt expella/
tur: & tunc expelletur: & sic motio in talibus rebus componitur ex tri/
bus ad minus. s. primo motore: & medio: & postremo moto. Primus
autem motor expellit & mouet: & non mouet. Postremum autem mo
tum expellitur & mouetur: & non mouet. Medium aūt facit vtrūq;. s.
mouet & mouet. Mediū aūt potest esse vnum & potest esse plus vno.

¶ Deinde dixit. & sic est de transmutatione &c.i. & fm dispositionem 8.phy.34.
quam narrauimus de motu in loco. s. q̃ componitur ex tribus rebus: &.35.
ita est de hac transmutatione que fit a sensibilibus sensuum prme/ Vide pillo
dia. Sensibilia enim mouent & non mouentur: & media inter ea mo &t.2. de aīa
uent sensus: & mouetur a sensibilibus: & sensus mouentur & non mo/ 115.
uent. Sed est differentia inter ea q̃ ista transmutatio que est in istis
rebus media est: & medium permanens in eodem loco: & non trans/
fertur ab eo illic autem medium transfertur: & similiter postremum
motū. ¶ Et cum declarauit ea in quibus cōmunicat ista transmuta/
tio cuz transmutatione in loco: & in quibus distinguitur ab ea: & dit
exemplum in hoc &.d. & sicut qui imprimit ceram &c.i. & iste motus
qui est medū in suis partibus a sensibili valde est similis impressio/
ni sigilli in cera: & quēadmodum cera mouetur cum suis partibus a
sigillo: & ille motus peruenit in ceram ad quodcūq; potest peruenī/
re virtus imprimentis: & cera permanet in omnibus suis partibus:
ita est dispositio in motu medū cum sensibilibus. s. q̃ exprimitur ab
eis: & expellitur ad omne ad qd̃ peruenit expressionis virtus: & est
permanens in suo loco non motū. Deinde dixit: lapis autem &c.i. &
iste motus non adaptatur in omni corpore: lapis autem & sibi simi/
le nō exprimitur omnino: sed exprimitur illud quod est sicut aqua:
aqua enim videtur exprimi in remoto spatio: & similiter aer. Mul/
totiens enim videtur agere & pati ab expressione quando fuerit si/
tus fm totum non motus neq; diuisus. ¶ Deinde dixit: & propter
hanc causam melius est vt aer patiatur &c.i. dest & q: in medio pos/
sibilis est hec impressio: ideo melius est dicere in conversione que fit
in audibilibus & visibilibus: q̃ nihil aliud est nisi quia aer conuer/
titur per illum motum qui est in eo: & illam passionem que fit ex sen/
sibilibus & visibilibus quando occurrerit aliquid in quo non potest
pertransire ille motus fm rectitudinē ad sensus: melius est q̃ dicere
conuersionem esse corporum extra visum: sicut dicunt quidam anti/
quorum: & concedunt aspectui: cū nulla sint illic corpora extrinseca. 2.de aīa.58
¶ Deinde.d. & est in istis rebus lenibus &c.i. & iste motus est in re/
bus humidis: & hoc intendebat per lenibus idem: & ideo aer mouet
visum etiam: quēadmodum si sigillum existens in cera redderetur
ad postremum finem tadeo q̃ moueret aerem in parte scōdata sen/
sibile mouet aerem: ita q̃ pertransitur per ipsum ad superficiem tan/
gentem sensum: & sic mouet sensum.

¶ Capitulum Quartum.

Quod autem impossibile sit simplex animal
corpus esse: manifestū est. Dico autem pu
ta igneum: aut aereuz. Sine quidem enim
tactu: neq; vnum contingit alium sensum
habere. Corpus enim tactiuum anima/
tum omne: sicut dictum est. Alia autem preter terram

sensitiua quidem vtiq; fierent. Omnia autem eo q̃ per alterum sentire faciant sensum ⁊ per medium. Tactus autem est in tangendo ipsa: propter qd̃ ⁊ habet hoc nomen: ⁊ tamen alij sensus tactu sentiunt/sed per altera. Hic autem videtur solus per seipsum: quare huiusmodi elementorum nullum vtiq; erit corpus animalis: neq; ita q; terrenum. Omniũ enim tangibilium tactus est sicut medietas ⁊ susceptiuus sensus. Non solũ que/cunq; differentie terre sunt: sed calidi ⁊ frigidi: ⁊ aliorum omnium tangi possibiliu. Et propter hoc ossibus ⁊ capillis: ⁊ huiusmodi partibus non sentimus: quia terree sunt: ⁊ plante etiam ob hac neq; vnum habent sensum: q: terree sunt: sine autem tactu: neq; vnum possibile est esse. Alium hoc autem sensitiuum non est neq; terre: neq; ceterorum vllis elementorũ.

¶ Manifestum est igitur q̃ impossibile est vt corpus animalis sit simplex: sicut ignis: aut aer. Impossibile est enim vt habeat vnum alium sensum preter tactum. Omne enim corpus animatum est tangibile sm q̃ diximus: ⁊ illa alia sunt instrumenta sensus preter terraz: omnia enim faciunt sensus: q: sentiunt per aliud: ⁊ per medium. Tactus enim fit tangendo: ⁊ ideo vocatur hoc nomine: ⁊ hoc est cum alia instrumenta sensus non sentiant: nisi mediante tactu: sed non est mediantibus alijs: illud autem existimatur contentuz per se. Et ideo nullum istorum elementorum est corpus animalis: neq; terra. Tactus enim est quasi medium alijs sensibilib⁹. Et instrumẽtum sensus recipiens non congregat tantum mutationes terrestres: sed etiam calidum ⁊ frigidum ⁊ alia tangibilia. Et ideo non sentimus per ossa ⁊ pilos: ⁊ per tales partes. Et ideo vegetabilia non habent aliquem istorum sensuum: q: sunt ex terra. Impossibile est enim vt alius sensus sit sine tactu. Et hoc instrumentum quod est sensui non est ex igne neq; ex aliquo illorum aliorum elementorum.

Dixit. impossibile est vt corp⁹ animalis sit simplex. Impossibile est enim vt animal habeat aliquez trium sensuum sine tactu. Omne enim animatũ oz esse tangens. Deinde. d. ⁊ illa alia ꝛc. i. ⁊ corpora simplicia sunt instrumenta trium sensuum: preter terram que nõ est instrumentum alicuius sensus: ⁊ hoc fuit q: omnes isti sensus: scz tres agunt sensum ⁊ q: indigent simplicibus instrumentis ⁊ medio extrinseco. i. denudatis a sensibilibus. s. vt instrumentum in vsu ⁊ medium non habeat color: em: neq; in olfatu odorem: neq; in auditu sonum. Et que denudantur ab istis: aut sunt corpora simplicia: aut in quo dominantur corpora simplicia sed tactus differt ab istis sensibus: quia comprehendit suum sensibile sine medio. ⁊ ideo nullo elemento medio vtitur in extrinseco. Et cum declaratum est hoc de sensu tactus: necesse est vt suum instrumentuz non sit simplex. Et vniuersaliter vult declarare hic q̃ tactus in hoc differt ab alijs sensibus. Alij enim sensus si possent denudari a tactu: tũc possibile esset q̃ corpus animalis habentis illos sensus esset simplex. Tactus autem est econtrario. s. q̃ impossibile est q̃ suum instrumentum sit simplex. Omne enim instrumentum debet denudari a sensibili: ⁊ q: impossibile est vt aliquod corpus denudetur a quattuor qualitatibus: necesse est vt instrumentum istius sensus sit medium. i. admixtum ex elementis. Et cum ita sit contingit vt ista virtus sit causa essentialis: quare corp⁹ animalis est compositum. 66

Jdẽ sebo ⁊ alia. 130.

Tact⁹ cõp/hẽdit suuz sensibile sin medio. Oppositũ. 2. de alia. 107. 108 vsq; ad. 115

¶ Deinde dicit. cum hoc q̃ alia instrumẽta sensus ꝛc. i. ⁊ cum alij sensus vtuntur elementis tribus pro instrumentis ⁊ medijs: necesse est vt tactus non vtatur aliquo eorum: ⁊ q̃ suum instrumentum sit compositum non simplex: licet instrumenta quibus illi vtuntur non possint denudari a tactu ⁊ ex hoc modo sunt composita: ⁊ si hoc non esset/ necesse esset vt essent simplicia. Deinde. d. sed hoc est p alia media: sed indigentia eorum a tactu non est indigentia eius quod comprehendit suum sensibile per illum sine medio: sed per alia media ⁊ p alia instrumenta. ¶ Deinde dixit. ⁊ ideo nullum istorum elementorum ꝛc. i. ⁊ propter hoc quod diximus nullum istorum est corpus animalis: neq; terra etiam sm q̃ est simplex aut proprie simplex: cũ alij sensus vtantur elementis quasi instrumento ⁊ medio. Et ista est alia virtus ab illis: quapropter non vtitur elementis pro instrumento: cum suum instrumentum debet esse medium inter tangibilia: cum non possit denudari a qualitatibus tangibilibus: neq; posset cõprehẽdere tangibilia si esset tangibilis simplex. i. in fine alicuius qualitatis tangibilis. ¶ Deinde. d. ⁊ recipiens non congregat ꝛc. i. ⁊ recipiens tactum non de necessitate habet qualitates terrestres tm: sed calidum ⁊ frigidum ⁊ alia tangibilia: ⁊ ideo necesse fuit vt recipiẽs tangibile sit medium: cum non possit denudari ab omnibus: neq; etiam posset sentire si aliqua alia qualitatum tangibilium denudaretur in eo: ⁊ ideo nõ sentimus per ossa: neq; per pilos propter dominũ qualitatum terrestrium in his corporibus: ⁊ ideo vegetabilia non habẽt sensum tactus: quapropter neq; aliquos sensus: quia impossibile est aliquos sensus inuenirt sine tactu: ⁊ instrumentũ tactus neq; est ignis 2

Vide. 2. de alia. 118.

neq; aliud corpus elementorum: neq; est corpus attributum eis ſm dominium.

¶ Manifestum igitur quoniam necesse hoc solo priua/ta sensu animalia mori. Neq; enim hunc possibile est habere non animal existens. Neq; cum sit animal aliū necesse est habere preter hunc. Et propter hoc quidez alia sensibilia excellentijs non corrumpunt animal: vt color: ⁊ odor: ⁊ sonus: sed solum sensitiuum: nisi sint ſm accidens: puta si simul cum sono depulsio fiat: ⁊ ictus. Et a visis ⁊ odore alia mouentur que tactu corrū punt. Et sapor autem ſm q̄ accidit simul tactiuum esse sic corrumpit. Tangibilium autem excellentia: vt cali/dorum ⁊ frigidorum ⁊ duroꝝ corrumpit animal.

¶ Declaratum est igitur q̄ animalia moriuntur neces/sario quando caruerint hoc sensu tm̄. Et q̄ est impossi bile vt non sit in animalibus. Animalia enim nō de ne cessitate habent alium sensum nisi istum: ⁊ ideo alia sen sibilia non corrumpunt animalia per dominium. Ver bi gratia. color: ⁊ sonus: ⁊ olfatus: sed tm̄ corrumpunt instrumenta sensus: nisi hoc sit per accidens. Verbi. g. q̄ cum sono sit magna percussio. Omnes enim isti cor/rumpunt animalia: sed per accidens. Et ideo sapores etiam nocent animalibus mediante gustu. Gustus enim est aliquis tactus. Dominium autem tangibi/lium. verbi gratia. calidi ⁊ frigidi ⁊ duri corrumpunt animalia.

67 ¶ Dicit. declaratum igitur est ex hoc sermone q̄ animalia moriun/tur quando caruerint tactu: ⁊ q̄ impossibile est vt iste sensus non existat in animali dum animal est animal: quod non est de alijs sen/sibus: non enim necessarium vt animal habeat alium sensum preter tactum: ⁊ propter hoc dominium ⁊ vigor alioruz sensibilium nō cor/rumpunt animal. Verbi gratia. fortis color ⁊ fortis sonus: ⁊ fortis odor: sed tamen corrumpunt sua instrumenta propria nisi per acci/dens. Verbi gratia. quādo cum sono fuerit magna percussio: ⁊ similr de colore ⁊ odore. Sapores autē nocēt animalibus essentialiter: me diāte gustu. Gustus enim est aliquis tactus: sed qualitates corrūpē/tes animalia sunt tāgibiles. V. g. calidum/frigidum ⁊ durum.

¶ Omnis quidem enim sensibilis superfluitas cor/rumpit sensitiuum. Quare ⁊ quod tangi potest tactum. Hoc autem determinatum est viuere. Sine enim ta/ctu monstratum est q̄ impossibile est animal esse. Un/de tangibilium excellentia non solum corrumpit sensi tiuum: sed ⁊ animal. Quia necesse est soluz habere hūc animalia. Alios autem sensus habet animal: sicut di/ctum est: non propter esse: sed propter bene esse: vt vi sum q̄ in aere ⁊ in aqua vt videat: omnino autem qm̄ in diaphano. Gustum autem propter delectabile: ⁊ tri ste: vt sentiat qd̄ in alimento: ⁊ concupiscat: ⁊ moueat. Auditum autem vt significetur aliquod ipsi. Linguam autem habet quatenus significet aliquid alteri.

¶ Et dominiuz cuiuslibet sensibilis expellit instrumē tum sensus: ⁊ ideo tangibile expellit. Et per istum fuit diffinitum. s. viuere. Animal enim impossibile est vt sit sine tactu. Et ideo dominium tangibilis non tm̄ cor/rumpunt instrumentum sensus: sed etiam ⁊ animal. Quia est necessarium animali vt sit ens: nō vt sit in me liori dispositione. Illi autem alij sensus sunt in animali propter melius. Visus autez vt aspiciat in aere ⁊ aqua. Et gustus vt sentiat delectabile ⁊ tristabile. Et vt habe at appetitum ⁊ moueatur. Et similiter de olfatu. Au ditus vero vt audiat rem. Lingua vero vt significet rem alio modo.

¶ Idest. ⁊ dominium omnis sensibilis quando fuerit intensum cor/rumpit suum instrumentum proprium siue fuerit tactus siue alteri⁹. 68
Deinde dicit. ⁊ propter istum fuit diffinitum ⁊c. idest ⁊ per hanc vir tutem scilz tactum diffinitur animal. ⁊ causa in hoc est quia impossibi le est vt animal sit sine tactu: ⁊ ideo accidit q̄ tangibile intensuz nō tantum corrumpit instrumentum sensus: sed animal essentialiter: quia sensus tactus est de rebus necessarijs animali. s. vt sit ens non ſm q̄ sit esse melioris: sicut est de alijs sensibus residuis. ¶ Deinde dicit. visus autem vt aspiciat in aere: ⁊ aqua: ⁊ similiter de gustu. s. q̄ primo est propter appetitum cibi: auditus autem vt audiat rem. idest sonos: ⁊ intelligat per eos in animalibus rationabilibus ⁊ in alijs brutis in animalibus rationabilibus vt intelligant intētiones

quas significant verba: lingua autem vt notificet rem alio modo: ꝛ innuit vtputo iuuamentum quod est in verbis non gustus: hoc enim iuuamentum magis apparet propter melius q̃ in gustu: quoniaz gustus reputatur esse necessarius propter suam vicinitatem tactui. Alij autem sensus sunt propter melius: ꝛ precipue visus ꝛ auditus: ꝛ hoc est manifestum.

¶ Explicit Liber Tertius ꝛ vltimus Aristo. de Anima.

¶ Aristo. Stragyrite De sensu ꝛ sensato: Liber vnicꝰ.

Quoniam autem de aia fm seipsam determinatuz est prius: ꝛ de virtute qualibet ex parte ipsius: consequens est facere considerationem de animalibus: ꝛ vitam habentibus omnibus: que sunt proprie ꝛ cõmunes operationes eorum. Que igitur dicta sunt de anima subijciantur: de reliquis autez dicamus: ꝛ primuz de primis. Videntur autem maxima ꝛ cõmunia ꝛ propria animaliuz cõmunia esse ꝛ corporis ꝛ anime: puta sensus: ꝛ memoria: ꝛ ira ꝛ desiderium: ꝛ omnino appetitꝰ: ꝛ cum his gaudium ꝛ tristitia: eteniz hec fere insunt omnibꝰ animalibꝰ: cum his autem hoc quidez omniuz sunt vita participãtium cõmunia: hec vero animaliũ quibusdaz. Existunt autẽ horum maxime quattuor cõiugationes sole numero: vel vigilia: somnus: ꝛ iuuẽtus: ꝛ senectus: ꝛ respiratio: ꝛ expiratio: ꝛ vita: ꝛ mors: de quibus considerandum quid est vnũquodq; eorũ: ꝛ quibus pro causis accidit. Verum physici est de infirmitate ꝛ sanitate prima inuenire principia. Nec enim infirmitatẽ nec sanitatez possibile est fieri carentibus vita. Quare fere physicorum plurimi ꝛ medicoruz qui magis physice artem prosequuntur: hi quidem finiunt ad ea que de medicina: hi vero ex his que de natura incipiunt de medicina. Qz autẽ omnia dicta cõmunia sint anime ꝛ corpori: nõ immanifestuz est: omnia eniz hec cum sensu accidunt: hec vero per sensuz: quedã autẽ hec quidez passiones hujꝰ entes existunt. H vero habitudines. H aũt conseruationes: ꝛ salutaria. H vero corruptiões ꝛ priuationes. Sensus autem quoniã per corpus fit anime: manifestũ est ꝛ per sermonẽ ꝛ absq; sermone.

Physici est de infirmitate ꝛ sanitate prima inuenire principia:

¶ Capitulum Scōm.

Ed ō sensu ⁊ sentire quid sit: ⁊ quare accidit animalibus hec passio: dictum est prius in his que de ania. Animal aūt ꝑm q̄ animal necesse est vnūquodq̄ habere sensuz: ꝑ hoc enim determinam⁹ animal esse: ⁊ nō ania. Proprie aūt ꝑm vnūqō q̄ tact⁹ ⁊ gustus insequitur oia necessario: Tact⁹ quidē pp dictam cām: in his que de aia. Gustus vero pp escam: delectabile enizꝫ ⁊ tristabile discernit ipse circa escaz: vt hoc quidē fugiat: hoc autē prosequat: ⁊ omnino sapor est nutritiue partis passio. Sensus autē qui per exteriora proficiscētibus ipsorum insunt quēadmodū odoratus/ auditus/ visus: omnib⁹ quidez habētibus vitam causa salutis insunt: vt presentia prosequātur alimētuz: mala aūt ⁊ corruptiua fugiāt. Et habētibus autē prudētiā eius q̄ bene gratia: multas eniz annūciant differētias ex quib⁹ contēplabilium inest discretio ⁊ agibiliū. Horum autē ipsoruz ad necessaria quidē melior est visus ⁊ ꝑm se: ad intellectū autez ⁊ ꝑm accidens audit⁹. Multas quidē differētias ⁊ multimodas visus annūciat potentie: q: omnia corpora colore participant: quare ⁊ cōmunia magis per hoc sentiuntur. Dico autē cōmunia/ magnitudinē: motū: quietem: figuram: numerū: auditus autē soni tantū differētias: paucis autē ⁊ eas que vocis. Secūduz vero accidens ad prudētiam auditus plurimā confert partem. Sermo enizꝫ audibilis existēs causa est discipline: non ꝑm se: sed ꝑm accidens. Et nominib⁹ enizꝫ constat: nominuz vero vnūquodq̄ symbolū est. Quare sapientiores a natiuitate priuatoruz vtroq̄ sensu sunt ceci: mutis ⁊ surdis. ¶ De virtute itaq̄ quā hz sensuum vnusquisq̄ dictum est. In quib⁹ autez habent fieri corporis instrumentis quidaz quidem querunt que ꝑm elementa corporum: nō potentes autē ad quattuor: quinq̄ existentibus coaptare cupiunt de quinto. ¶ Faciunt aūt omnes visum ignis: q: passionis cuiusdam ignorant causam. Constricto enim ⁊ moto oculo videt ignis lucere: hoc autē in tenebris videt accidere vt palpebras superuelantibus: fiunt enizꝫ ⁊ tenebre. ¶ Habet aūt dubitationez hoc ⁊ alia. Si eniz non est latere sentientē ⁊ videntem: visibile quidem necesse erit se videre oculum: quare ergo quiescēte illo hoc nō accidit. ¶ Causa quidem huius ⁊ obiectiōis ⁊ putādi ignem visum eē hinc sumenda. Lenia enizꝫ in tenebris nata sunt fulgere: non tamē lucem facere: oculi autē vocatum nigruz ⁊ mediū lene apparet. ¶ Apparet autez hoc moto oculo: q: accidit quasi duo fieri vnuz: hoc autē celeritas facit mot⁹: vt videat aliud esse videns ⁊ visuz: quare ⁊ nō fit nisi celeriter ⁊ i tenebris hoc accidat. Lene. n. in tenebris natuz ē fulgere: quēadmoduz quedā capita piscīū ⁊ sepe turbedo: ⁊ lente moto oculo non accidit vt videatur simul vnum ⁊ duo esse videns ⁊ visum: illo autem modo ipse seipsum videt oculus: quēadmoduz ⁊ in refractione. ¶ Quoniam si ignis esset quēadmodum dicit enim Empedo. ⁊ in thimeo scribitur: ⁊ accideret videre exeunte: quēadmoduz ex lucerna lumen: quare non ⁊ in tenebris videtur vtiq̄ visus. Dicere autez q̄ extinguatur in tenebris egrediens: sicut Thimeus dicit: vanum est omnino: que enizꝫ extinctio luminis est? extinguitur eniz aut humido aut frigido: calidum ⁊ siccum: qualis videt quidem in carbomb⁹ ignis ⁊ flāma: quorum neutruz in lumine apparet existens. Si igitur est quidem: sed ꝓpter debilitatez latet nos: opz per diem: ⁊ in aqua extingui lumen: ⁊ in glaciebus magis fieri tenebras. Flāma enizꝫ ⁊ ignita corpora patiūtur hec: nūc autem nihil tale accidit. ¶ Empedo. autē videtur existimare q̄ exeunte lumine sicut dictum est prius videre: ait eniz vt cum quis progressuz meditās preparauit lucernaz hyemalez per noctem ignis ardentis accidēs vt omniū ventoruz impetus prohibeat: ventoruz enim

Quare gustus.

Auditus ē disciplinē sensus.

Opinio ponens ignez in oculo p̄dominari.

Improbatio.

Motiui solutio.

Propterqd̄ moto oculo duo apparent vnum.

Vtrū visio fiat ex mitrendo.

Plonis opinio.

Emp. opio.

spiritum dispergit flantium: lumen autem extra dissili/
ens quanto magis expansum fuerit illustrat: per ve/
lum domitis radijs: sic ꝙ miringis concitatum anti/
quum lumen subtilibus linteis diffunditur circulo per
pupillam que aque quidem profundum reuelauerunt
circũfluentis: lumen autem extra peruenit vt quando
magis expansum fuerit: aliquando quidem igitur sic
Bemo. opio videre ait: aliquãdo autem de fluxionibus his que ab
his que videntur. ¶ Democritus autem quomã qui/
dem aquam dixit esse/bene dixit: q: autem putauit ip/
sum videre esse illaz apparitionẽ non bene. Hoc autez
accidit quomã oculus leuis est: ⁊ est nõ in illo: sed in vi
dente: passio enim refractio est. Sed oino de apparen/
tibus ⁊ de refractiõe nõdum ipsi manifestuz erat vt vi/
detur. Incongruũ autẽ erat ⁊ nõ superuenire ipsi dubi/
Qõ aqua i tare quare solus oculus videt. Nullum autez aliorum
oculo domi in quibus apparent idola: ꝙ visus nãq; est aque: veruz
netur. quidem: nõ tamẽ accidit videre ꝑm ꝙ aqua est: sed ꝑm
ꝙ est perspicuuz: quod ⁊ aque ⁊ aeri cõmune est. Sed
magis seruabilius est aqua aere: ⁊ magis spissum. qua/
re pupilla ⁊ oculus aque sunt. ⁊ hoc est qõ in ipsis ope/
ribus manifestuz est: videtur enim aqua ꝙ discurrit cor/
ruptis oculis: ⁊ in omnino nouiter formatis frigidita/
te excedens ⁊ claritate. ⁊ album oculi in habẽtibus san
guinem pinguez ⁊ crassum: propter hoc est vt perma/
neat humidũ incoagulatũ: ⁊ ideo corporis minime ri/
gens est oculus: nulli enim quod intra palpebras est
vnq̃z riguit: animaliuz vero que sine sanguine sunt du/
re pellis sunt oculi: ⁊ hoc facit proportionẽ. Irrationa
bile autez omnino est exeunte quodaz visum videre:
⁊ aut extendi vsqz ad astra: aut quodã tenus prodeun/
te coadherere: sicut quidam dicunt. Isto enim melius
est in principio coniungi oculi: sed ⁊ hoc stultuz. Quid
enim coniungi est lumen lumini: vel quomodo possi/
bile esse hoc? Non quodlibet conũgitur cuilibet: ⁊ in/

terius exteriori: quomodo miringa enim intus est.
Quod quidem igitur sine lumine impossibile est vi/
dere dictum est in alijs: sed siue lumen siue aer est: qõ
est inter rem visam: ⁊ oculum motus qui per ipsum fa/
cit videre: ⁊ rationabiliter quod interiꝰ aque est: aqua
enim perspicua est. Videtur autem sicut exterius non
sine lumine ita ⁊ interiꝰ: perspicuuz enim oportet esse.
Necesse ergo aquam esse: q: non est aer. ¶ Non enim
in vltimo oculi in anima: aut anime sensitiuũ est. Sed
manifestum quoniaz interius: quare necessarium/per/
spicuuz esse ⁊ receptibile luminis quod interius oculi.
⁊ hoc etiam ab accidentibus manifestum. Iam enim
in quibusdam vulneratis in bello iuxta tempora: ita
vt abscinderentur pori oculi accidit fieri tenebras sicut
lucerna extincta: eo ꝙ quasi lampas quedam abscisa
fuit perspicuum vocatum pupilla. Igitur siquidem in
his accidit ũcut diximus: manifestum ꝙ si oportet ꝑm
hunc modum attribuere ⁊ assignare vnũquodq; sen/
sitiuorum vni elemẽtorum: oculi quidem visiuuz aque
existimanduz: aeris vero sonorum sensitiuuz. ¶ Ignis
autem odoratus: quod enim actu odoratur hoc po/
tentia odoratiuum: sensibile enim facit agere sensum:
quare necesse est ipsum potentia prius existere. Odor Qũo ẕ nta
vero fumalis euaporatio est: fumalis autem euapo/ sẽsibilia ex/
ratio ab igne: propter quod est omne cerebrum in lo/ teriorib⁹ p/
co odoratus proprium sensitiuum. potentia enim cali/ portionent.
da que frigidi materia. Et oculi autem generatio eun/
dem habet modum. A cerebro enim constat: cerebruz
autem humidius ⁊ frigidius omnibus partibus cor/
poris. Tactiuum autem terre: gustatiuum vero que/ Sensitiuuz
dam species tactus est: ⁊ ideo iuxta cor: sensitiuum est gustus: ⁊ ta
ipsorum: scilicet gustus ⁊ tactus. Cor enim opposi/ ctus est iu/
tum est cerebro: ⁊ est calidissimum partium. Et de xta cor.
sensitiuis quidem partibus corporis hoc modo sit
determinatum. De sensibilibus autem his que ꝑm

vnūquodq; sensitiuū: puta: dico colore: ⁊ sono: ⁊ odore: ⁊ gustu: ⁊ tactu vniuersaliter dictum est in his que de anima: que actio ipsorum in his que de anima: ⁊ quid operari ꝑm vnūquodq; sensitiuorū. Quid aūt oporteat dicere quodlibet eorū. s. quid color: quid sonus: quid odor quid sapor: similiter ⁊ de tactu cōsiderāduz est: ⁊ primuz de colore. ¶ Est quidē igitur vnūquodq; duplīter dictū: hoc quidē actu: hoc autē potentia. Qūo quidem igitur actu: color: ⁊ sonus: ⁊ quō est idem vel alteruz his que ꝑm actum sensib⁹: puta visioni ⁊ auditioni: dictuz est in his que de anima. Quid aūt vnūquodq; eorum existens faciat sensum ⁊ actū nunc dicam⁹. Quēadmodū igitur dictum est de lumine in alijs q̄ fit color perspicui ꝑm actus: qū enim inest aliquid ignituz in perspicuo: presentia quidē lumen est: priuatio vero tenebre. Quod autē dicimus perspicuū non est proprīū aeris: aut aque: nec alicuius sic dictoruz corporum: sed est quedā cōis natura ⁊ virtus: que separata quidē nō est: in his vero est ⁊ in alijs corporib⁹ inest: in his quidez magis: in his autē minus. Quēadmoduz ergo ⁊ corporū necesse est vltimum esse ⁊ huius luminis: quid igitur natura in indeterminato perspicuo est: ipsius autē q̄ corporibus perspicui vltimuz: qd̄ quidez erit vtiq; aliquid palam est. Qz autez hoc fit color ex accidētibus manifestuz. Nam color in extremitate: aut extremitas est. Unde pythagorici epiphaniaz colorem vocabant. Est quidez enim in corporis extremitate: sed nō est extremitas corpis: sed eandem naturā oportet existimare que exterius coloratur hanc ⁊ interius. Videtur autez aer ⁊ aqua colorata. etenim aurora tale: sed ibi quidem quoniā indeterminato accidit nō eundem colorez habet accidētibus prope ⁊ longe: nec aer nec in aere. In corporibus vero nisi continens faciat transmutationem determinata est phantasia colorum. Manifestum est igitur q̄ ibi ⁊ hic idem susceptiuuz colorum est: perspicuum ergo

ꝑm q̄ existit in corporibus: inest autez aut plus aut minus: in omnibus colores facit permutari: quoniā aūt in extremitate color vtiq; huius extremitas aliqua erit. Quare color vtiq; erit pspicui extremitas in determinato corpe. Et ipsorum aūt perspicuorum: puta aq: ⁊ si quid aliud tale quorūcūq; videtur aliquis color proprius eē ꝑm extremitatē similiter omnib⁹ inest. Est ergo inesse perspicuo hoc qd̄ quidez ⁊ in aere facit lumen: est aūt nō: sed priuatum esse: quēadmodū igitur ibi: hoc quidem lumen: hoc vero tenebre: ita ⁊ in corpibus albuz ⁊ nigrum insit. De alijs aūt coloribus iam diuidentes quot modis contingit fieri dicendū. Contingit eēm secus inuicē positis albo ⁊ nigro: ita q̄ vnūqd̄q; eoruz sit inuisibile ꝓpter paruitatē: quod aūt ab ambobus visibile sic fieri: hoc enizneq; album pōt videri neq; nigrum. Qm̄ autem necesse est quidē quendaz colorem hre: neutrū autem horū possibile est. Necesse est commixtū esse ⁊ spēm quandaz coloris aliā: est quidē ergo sic accipere plures esse colores q̄z albū ⁊ nigruz. Multos autē ꝓportione: tria enizad duo ⁊ tria ad quattuor: ⁊ ꝑm alios numeros est secus inuicem iacere. Hi autē omnino ꝑm nullaz ꝓportionez sunt: sed ꝑm abundantiam ⁊ defectum quēdaz incōmensurabilē. Eodē itaq; modo opz hoc hre ꝓsonantijs. Qui quidē in numeris ꝓportionatissimis colores quēadmodū ibi concordantias. Hi autem delectabilissimi colorū esse videtur veluti coccineus ⁊ puniceus: pauci autē tales ꝓpter cāz: ꝓpter quam quidem ⁊ symphonie pauce: qui aūt non in numeris alij colores: vel etiaz oēs colores in numeris esse ordinatos: inordinatos aūt ⁊ hos ipsos qñ nō puri sunt: q̄ nō sunt in numero tales fieri. Unus quidē modus generatiōis colorum hic est: vnus autē apparere per alternos quēadmodū aīalium pictores faciunt: alterū colorez super alteruz manifestiorē superponētes: quēadmodū qñ in aqua vel in aere aliqd volūt facere

Diffinitio coloris.

apparens: ⁊ quemadmodum sol ꝑm se albus quidē vi
detur: per caligine vero ⁊ fumū puniceus. ¶ Multi aūt
⁊ sic erunt colores eodem modo prius dicto: pportio
enim erit vtiqz quedam eorum qui in superficie ad eos
qui in pfundo: quidam autem ⁊ omnino non sunt in
pportione. Dicere aūt sicut antiqui defluxionē esse co/
lorem ⁊ videri ꝓpter talem causam incongruuz: oibus
enim modis per tactum' necesse ipsis facere sensum.
Quare mox melius est dicere per moueri intermediū
sensus a sensibili fieri sensum: qz tactu ⁊ defluxionibus
intrinsecis. inuicem igitur quidē positis necesse sicut
⁊ magnitudinem accipere inuisibilem: ita ⁊ temporis
insensibile: vt lateant motus peruenientes ⁊ vnum pu
tetur esse per simul apparere: hic aūt nulla necessitas:
sz qui in superficie color immobilis exsis: ⁊ motus a sup
posito non similē faciat motuz: quare aliud apparebit:
⁊ nec album nec nigrum. Quare si non contingit nul/
lam magnitudinem esse inuisibilez: sed quamlibet ab
aliqua distantia visibilem: ⁊ hec vtiqz quedam coloruz
cōmixtio. Et illo autez modo nihil obstat quin appare
at quidam color cōis eis qui a longe. Qm̄ enim non
est uulla magnitudo inuisibilis in his que deinceps cō
siderandum est. Si autem cōmixtio est corporum nō
solum ꝑm hunc modum quem putant quidaz: solis se
cus inuicez positis minimis immanifestis a nobis ꝓ/
pter sensum: sed omnino omniū apud esse: sicut in eis
que de commixtione dictum est vniuersaliter de omni
bus: illo enim modo miscentur hec solū quecūqz con/
tingit diuidere ad minima: quemadmodum homines
equis aut semina: hominum vero hominē minimum:
equorum vero equum. Quare horum secus inuicem
positione multitudo commixta est que simul vtrorūqz
hominuz nō vnum vni equo non dicimus cōmisceri.
Quecūqz vero non diuidunt ad minimū horuz cōmi/
xtionez non cōtingit fieri ꝑm hunc modū. Sed per cō/

misceri ex toto: que quidē ⁊ cōmisceri maxie nata sunt:
qūo aūt hoc fieri possibile in his que de cōmixtione di/
ctum est prius. Simul autem que fit necessitas cōmix/
tionis in illis: ⁊ colores misceri manifestum est: ⁊ hanc
causam esse principalem ꝙ multi sunt colores: sed non
supernatationez: nec secus inuicē positionē. Non enīz
de longe quidem: de prope aūt non videtur vnum cō/
mixtorum coloruz: sed vnūquodqz. ¶ Multi autem erunt
colores: qm̄ multis cōtingit proportionibus cōmisce/
ri sibijnuicem commixta: hoc quidem in minimis: hoc
autem ꝑm abundantiam solis: ⁊ alia eodez modo: quo
quidem in secus inuicem positis coloribus: aut de su/
pernatatione contingit dicere ⁊ de cōmixtis. Sed qua
de causa colorum species determinate ⁊ non infinite: ⁊
saporum ⁊ sonorum posterius considerandum. Quid
quidem igitur sit color: ⁊ qua de causa multi colores
dictum est. De sono autem ⁊ de voce prius in his que
de anima dictum est. De odore vero ⁊ sapore dicen/
dum: fere enim eadem est passio: non eidem autez est
vtrunqz ipsorum. ¶ Manifestius autem est saporuz ge
nus qz odorum. huius aatem causa quoniam peiorem
habemus alijs animalibus odoratum: ⁊ ipsis sensi//
bus qui in nobis: tactum vero certissimū aliorum ani/
malium: gustus vero tactus quidam est: que quidem
igitur aque natura vult sapor esse: necesse est itaqz in
ipsa aqua habere genera saporum insensibilia propter
paruitatem ꝑm ꝙ Empedocles dicit: vel materiam ta
lem inesse: quemadmodum panspermia saporum: ⁊
omnia quidem ex aqua fieri. ¶ Alia quidem ex alia
parte vel nullam habentem differentiam aquam faci/
ens causam esse: ac si calidum ⁊ solem dicat quis.
¶ Horum autem sicut Empedocles dicit mul//
tum apertum mendacium: videmus enim commuta/
ri per calorem sapores oblatis fructibus ad solem:
⁊ ignitis tanquam non ab aquis trahere sapores ta/

Manifestius est saporum genus ꝙ odorum.

Empe. opio

Democriti ⁊ Anaxag. opinio.

Improbatio Empedo.

les factos: sed in ipso fructu transmutatos ⁊ resudãtes ⁊ iacentes propter tempus: austeros a dulcibus: ⁊ amaros: ⁊ omnimodos factos: ⁊ decoctos: ⁊ ad omnia sapozum genera vt est dicere transmutatos. ¶ Similiter autem ⁊ panspermie manifestam esse aquã impossibile: ex eodem enim videmus sicut ex esca factos alios sapozes. Restat igitur in pati aliquid aquam transmutari: qd̃ quidem igitur non a calidi solis virtute accipit hanc virtutem quam dicimus sapozem: manifestũ est. Subtilissimũ.n.oium humozũ aqua est: ⁊ in ipso oleo: sed protenditur oleum plus q̃z aqua ꝓpter viscositatẽ: aqua aũt fragilis est: quare ⁊ grauius ẽ seruare aquaz in manu q̃z oleum: qm̃ aũt calida facta aqua: nõ apparet aqua ingrossata ipsa sola: manifestũ qm̃ alia quedã vtiqz erat causa. Sapozes.n.in fructibus hi existentes grossitudinẽ habẽt oẽs magis calidum: aut concausaz. ¶ Apparent aũt sapozes quicũqz quidẽ in fructibus hi existentes ⁊ in terra. Quare multi philosophoz antiquoz dicũt talem esse aquã per qualemcũqz terrã transeat: ⁊ hoc manifestũ est ĩ salsis aquis maxime. ¶ Sal enim quedam terre species est: ⁊ que per cinerẽ colate ipso amaro existente amarũ faciũt sapozẽ. Sunt quoqz fontes multi: hi quidem amari: illi vero acuti: hi autẽ omnimodos habentes sapozes aliquos. ¶ Rationabiliter itaqz in nascentibus fit sapoz genus maxime. Pati enim natum est humidum quemadmodum ⁊ alia a contrario: contrarium autem siccum: q: ⁊ ab igne patitur quid. Sicca enim ignis natura. Sed ꝓpriũ ignis calidum est: terre vere siccum: sicut dictum est in his que de elementis. Qua quidem igitur ignis ⁊ qua terra: nihil natum est facere vel pati: nec aliquid quicq̃z. Qua autem inest contrarietas in vnoquoqz hec omnia ⁊ faciunt ⁊ patiuntur. Quemadmodum ergo qui lauant in humido colozes ⁊ sapozes: talẽ faciunt habere aquam: sic ⁊ natura siccum ⁊ terrenum ⁊ perspicuum ⁊ terrenũ

Improbatio Anaxa. ⁊ Demo.

Cã sapozuz ꝑm Arist.

Primuz figuram.

Secz figuã

colans: ⁊ mouens per calidum: quale quid humiduz facit. ¶ Et hoc est sapoz facta a dicto sicco passio in humido gustus ꝑm potentiam alterativa in actuz. Bucit enim sensitiuum ad hoc potentia preexistens. Non enim ꝑm dicere: sed ꝑm speculari est sentire. Quoniaz autem non omnis sicci: sed nutritiui sapozes passiones sunt: aut priuationes oportet sumere hinc: neqz siccum sine humido: neqz humiduz absqz sicco. Esca enim ipsis animalibus nihil vnum solum: sed commixtum: neqz ipsis plantis: sed mixtum. Et sunt oblati cibi animalibus: tangibilia quidem sensibilium augmentum facientia ⁊ decrementum. Nozum enim causa caliduz: aut frigidum oblatum: hec enim faciunt ⁊ augmentuz ⁊ decrementum. Nutrit autẽ ꝑm q̃ gustabile oblatuz: Omnia enim nutriuntur dulci simpliciter vel commixto. Oportet quidem igitur de his determinare in his que de generatione: nunc autem quãtum necesse tangere de ipsis. Calidum enim augmentat ⁊ struit nutrimentum: eo q̃ leue quidem attrahit: amarum autem ⁊ salsum relinquit propter grauedinem. Quod itaqz facit in exteriozibus corporibus calor exterior: hoc quidez natura animalium ⁊ plantarum: quare nutriuntur dulci. Commiscentur autez alij sapozes ad cibum eodem modo salso ⁊ acuto pro condimento: hec autem propter contrahere: eoq̃ nimis nutritiuum fit dulce ⁊ supernatatiuum. Quemadmodum autem colozes ab albi ⁊ nigri cõmixtione sunt: sic ⁊ sapozes a dulci ⁊ amaro: ⁊ ꝑm proportionem etiam: eoq̃ magis vel minus vnusquisqz est: siue ꝑm quosdam numeros commixtiones ⁊ motus: siue indeterminate. ¶ Qui autem delectationem faciunt commixti hi in numeris solum: qui quidem enim pinguis est dulcis sapoz: amarum vero ⁊ salsum fere idem sunt. Ponticus vero ⁊ austerus: ⁊ stipticus: ⁊ acutus in medio. Fere enim equales species humozum ⁊ colozum facit. Septem enim amboruum

Saporis diffinitio.

Oia nutriũtur vel dulci simplr vl cõmixto.

Cur salsi cibis.

species si quis ponat sicut rōnabile: liuidū nigrū aliqd esse. Relinquit.n. flauū quidē albi esse quēadmodum ⁊ vnctuosum est dulcis: puniceuz ⁊ alurgon: ⁊ viride ⁊ ciarium in medio albi ⁊ nigri. Alij vero mixti ex his: ⁊ quēadmodum nigrum est priuatio in perspicuo albi: ita amarum ⁊ salsum dulcis in nutrimentali humido.

Cur cinis amarus. Demo. improbatio.

Quare ⁊ cinis amarum cōbustorum omnium: exhalatum enim est ex ipsis potabile. ¶ Democritus autem ⁊ plurimi physiologorum quicunq; dicunt de sensibilibus incōgruissimuz aliquid faciunt. Omnia enim sensibilia tangibilia faciūt. etenim si hoc taliter se habeat manifestum est q̄ ⁊ aliorum sensuuz vnusquisq; tactus quidam est: hoc autem qd̄ impossibile sit non difficile est discernere. Amplius autem cōmunibus sensuum omnium vtūtur quasi proprijs: magnitudinē enim ⁊ figuram ⁊ asperū ⁊ lene. ¶ Amplius autem acutum ⁊ obtusum q̄ ⁊ in glebis cōia sunt sensuum: ⁊ si nō omniū: sed visus ⁊ tactus. Quare ⁊ de his decipiūtur: de proprijs aūt nō decipiuntur: velut visus de colore ⁊ auditus de sono: quidā autē propria ad ista reducūt: quēadmoduz Democritus albū quidē ⁊ nigrum: hoc quidē asperum dicit esse: hoc vero lene esse. Ad figuras autez reducit sapores. ¶ Quāuis autez nullius vel magis visus est cognoscere cōia. Si ergo gustus magis: minima qdez certissimi sensus est discernere circa vnūquodq; genus: quare oportebat gustum ⁊ alia cōia sentire maxime ⁊ figurā esse discernētissimū. Amplius sensibilia quidem omnia habēt cōtrarietatē: veluti in colore nigro albuz ⁊ in sapore dulci amarū. Figura autem figure non putat esse contrariū: cui enim polygonaꝝ circūferens contrariū. Amplius ⁊ figuris existentibus infinitis necesse est sapores esse infinitos: quare hi quidē tm̄ faciet sensum: hic vero nō faciet. De sapore quidē igitur ⁊ gustabili dictū est: alie nāq; passiones saporum propriaz habēt cōsiderationē in phia que de plantis.

Antiquorū improbatio

Circa sensibile ppriū nō est dceptio: sz circa cōe.

Nulli⁹ vel magis visus est cognoscere cōia.

Oīma quidē certissimi sensus ē discernere circa vnūqdq; gen⁹.

¶ Capitulum de Odoribus.

Odem vero modo debz intelligere ⁊ circa odores. Qd̄ enim facit in humido siccuz: hoc facit in genere alio enchimū humiduz in aere ⁊ aqua similr: cōe autē de his: nunc quidē dicimus perspicuū: est autē odorabile nō sm̄ q̄ perspicuū: sed sm̄ q̄ lauabile vel mundabile enchime siccitatis. ¶ Non enim solum in aere sed in aqua qd̄ odorās est: manifestū autē in piscibus ⁊ ostracodemijs: vident enim odorare: nec aere existente in aqua: supnatat eniz aer cuz infuerit: nec ipsa respirātia. ¶ Si quis ergo ponat aquam ⁊ aerem, vtraq; humida erit: vtiq; que in humido enchimi sicci natura odor ⁊ odorabile tale. Qm̄ vero ab enchimo passio est: manifestum est per habētia ⁊ nō habentia odorez. Elemēta eniz inodorabilia velut ignis: aer: terra: ⁊ aqua: qr sicca ⁊ humida eorū enchima nō sunt: nisi q̄ cōmixtū faciat: ppter qd̄ ⁊ mare hz odorē: habet eniz humorē ⁊ siccitatem: ⁊ sal magis intus odorabile est. Manifestat autez etiā q̄ ab istis effluit oleum: vitrum autem terre est magis. Amplius lapis inodorabile achimus: ligna autez odorabilia enchima ⁊ horum aquatica minus. Ampli⁹ in eis que metalla: vt aurum inodorabile: achimū enim es autem odorabile ⁊ ferrum: quando autem exiuerit humidum inodorabiliores scorie sunt omnium: argētum vero ⁊ stagnum his quidē magis odorabilia: his vero minus, aquatica enim. Dicitur autem a quibusdā fumalis euaporatio esse odor: communis existens terre ⁊ aeri: ⁊ omnes dicunt super hoc de odore. Quare ⁊ Heraclitus sic dicit: q̄ si omnia entia fumus fiant nares vtiq; discernēt. Ad odorē aūt oēs inferūt: hi quidē tāq̄z exhalationē: hi vero sicut euaporationē: hi autē vtraq;. ¶ Est autem vapor quidē humiditas quedaz: fumalis vero exhalatio sicut dictū est: cōe est aeri ⁊ terre: ⁊ cōstituit ex illo quidē aqua: ex hac vero quedā terre species.

Nō solū in aere: sed in aqua odoratus est.

Qd̄ ppriuz susceptiuū est odoris.

Elementa sunt inodorabilia.

Opinio antiquoruz de odore.

Vapor ē humiditas q̄dam.

Qd odor n̄ fit vapor: nz fumalis euaporatio.

¶ Sed neutrū horum videt: vapor enim aqua est: fumalis vero euaporatio impol'e est in aqua fieri: odorāt enim ⁊ in aqua sicut dictū est prius. Amplius euaporatio dicit̄ simil'r effluxionibus. Si igit̄ nec illa bene: nec ista bene. Qm̄ igit̄ cōtingit recipere humiduz: ⁊ illud qd̄ in spiritu: ⁊ illd̄ qd̄ in aqua: ⁊ pati aliqd ab enchima siccitate nō īmanifestū: etenīz aer humidus natura est. Adhuc aūt siquidē simil'r faciat in humidis ⁊ in aere: quēadmodū lauatū siccū: manifestū ꝙ opz ꝓportionales esse odores humoribus. sz adhuc hoc in quibusdā accidit: etenīz acetosi ⁊ dulces sunt odores: ⁊ austeri: ⁊ pontici: ⁊ crassi: ⁊ amaris ꝓportionales dicat vtiqz qs putridos: quare quēadmodū illa difficilis potatiōis putrida dissana puesta sunt. Manifestū ergo quoniā ꝙ in aqua sapor: hic in aere ⁊ in aqua odor. ¶ Et ꝓpter hoc frigus ⁊ cōglutinatio/ ⁊ sapores hebetant: ⁊ odores extermināt. Calidū enīz qd̄ mouet ⁊ generat auferūt infrigidatio ⁊ cōglutinatio. ¶ Species aūt odorabilis due sunt: nō enīz sicut quidā dicunt nō species odorabilis: sz sunt. Determinādū aūt qūo sunt ⁊ qūo non sunt. hoc quidē est ꝑm sapores ordinatū ipsorū sicut dictum est ⁊ delectabile ⁊ triste habēt ꝑm accidēs. Quoniā enīz nutritiui passio est: appetētibus quidē odorabiles odores eoruz sunt: plenis aūt ⁊ nihil egentib⁹ nō delectabiles neqz odores: ⁊ esca habēs odores quibuscūqz nō delectabilis neqz his. Quare iste quidē velut diximus: ꝑm accidēs quidē habebit delectabile ⁊ triste ꝓpter qd̄ omnibus sunt cōes aīalibus. Quidā aūt ꝑm ipsos delectabiles odoꝝ sunt: quēadmodū illi qui floruz. nihil enim magis vel minus ad escam assequunt̄ nec cōferunt ad desideriū quicq̄z: sed cōtrariū magis. Veruz enim est ꝙ Empedo. vituperās tratiū dixit: quādo lentē decoquis nō infundas in irion. Qui aūt nūc cōmiscēt ad potationes: tales virtutes vim faciūt per vsum delectationi donec vtiqz a duobus sensib⁹ fiat delectabile: quēadmodū

Propter qd frigus odores ⁊ sapores hebetat

De speciebꝰ odoris.

vnū ⁊ ab vno. Hoc quidē igit̄ odorabile hominis ꝓpriū est. qd̄ autē ꝑm sapores ordinatus ⁊ alioꝝ aīalium sicut dictum est prius: ⁊ illorum quidē: qr ꝑm accidens habent delectabile diuidunt̄ species ꝑm sapores: istius autē nō iam ꝓp naturā ipsius esse ꝑm ipsam delectabilē aut tristem. Causa aūt propriū esse hoīs talē odorē ꝓpter frigus qd̄ circa cerebrū. Frigido enim natura existente cerebro ⁊ sanguine qui circa illud est in angustis venis existente subtili ⁊ puro: de facili aūt infrigidabili ꝓp qd̄ ⁊ cibi fumositas infrigidata ꝓp locum infirmantia rehumata facit hoībus ꝓp qd̄ facta est ista spēs odoris: nihil. n. aliud est opus ipsius q̄z hoc: hoc autez facit manifeste. ¶ Cibus enīz d̄lectabilis existēs ⁊ sicc⁹ ⁊ humidus multotiēs infirmās est. ¶ Qui aūt ab odore ꝑz seipsum odor operi qūocunqz se habeat vtilis vt est dicere semp. Et propter hoc fit per respirationē nō omnibus: sed hoībus ⁊ sanguinē habentibus: velut quadrupedibus: ⁊ magis participātibus naturaz aeris. Ascendentibus nāqz odoribus ad cerebrū ꝓp leuitatē caloris que in ipsis sanius habēt circa locū hunc. Odoris nāqz virtus natura calida est. Utit̄ nāqz natura respiratōe ad duo: vt operose quidē ad thoracis adiutoriū vt aduēticie ⁊ ad odorē. Respirāte enīz sicut ex trāsitu facit ꝑ nares motū. Propriū aūt hominis nature tale gen⁹ odoris: qr plus cerebrū ⁊ humidius hz alijs animalibus vt ꝑm magnitudinē: propter hoc enīz ⁊ solū vt est dicere sentit alioꝝ animaliū homo: ⁊ gaudet florum ⁊ talium odoribus. cōmensurat̄ enim eorum calor ⁊ motus ad hyperbole eius que in loco frigiditatis ⁊ humiditatis est. Alijs vero quecunqz pulmonē habent per respirare alterius generis odoris sensuz diuidit natura: vt nō duo sensitiua faciat: sufficit enim. Qm̄ quidē ⁊ vt respirantibus quēadmodū hoīb⁹ vtrorūqz odorabiliū alijs alteroꝝ solum existens sensus. Que vero nō respirant ꝙ quidē habēt sensum odorabilis manifestū est. ⁊ enīz

Odorabile hoīs ꝓpriū.

De cā reumatismi.

Quis odoꝝ est melior.

Propter qd respiratio.

pisces ⁊ entemorũ genus omne diligẽter sentit de longe ꝓpter nutritiuã speciẽ odoris remota multũa proꝓria esca: quẽadmodũ apes faciunt ad mel ⁊ paruarũ formicarũ genus: quas vocant quidã senipas ⁊ marinorum purpure ⁊ aliorũ multa talũ animaliũ acute sentiunt escã ꝓpter odorẽ. ¶ Propter qd̃ vtiq; dubitabit aliquis quo sentiunt odorẽ si spirãtibus quidẽ omnib⁹ fit spirare vno modo. hoc enim videt in respirantib⁹ accidens oibus: illorũ autẽ nullum respirat: sentiunt tamẽ si nõ aliquis preter quinq; sensus alius: hoc autem impossibile: odorabilis enim olfatus: ⁊ illa vero hoc sentiunt. ¶ Sed nõ forte eodẽ modo: sed respirãtib⁹ quidẽ spiritus aufert superiacẽs: quẽadmodũ cooperculũ qd̃dam. Quare nõ sentiunt nõ respirãtia. his aũt nõ respirãtibus ablatũ est hoc: quẽadmodũ in oculis. Quedam enim animaliũ habent palpebras: quibus nõ reuelatis minime possunt videre. Que autem habent duros oculos nõ habẽt: quare non egent vllo qd̃ illa reuelet: sed videt a facultate existẽte in illis statim. Similr autem ⁊ aliorũ aialium qd̃libet non indignantur de his que ꝑm seipsa fetidorũ ꝑm odorem: nisi quid accidat corruptiuum existẽs: ab his aũt corrumpit silr. Quẽadmodũ homines a carbonũ fumo patiunt grauedinẽ capitis: ⁊ corrumpuntur multotiens sic a sulfuris virtute: ⁊ corrumpunt alia animalia: ⁊ fugiũt ꝓpter passionẽ. ipsam aũt ꝑm seipsam nõ curant seditate: ꝗuis multa crescentium fetidos habent odores: nisi q̃ cõferat ad gustũ vel ad eduliũ illis. Vident aũt sensus qui est odorandi in paribus existẽtibus sensibus: ⁊ numero habẽte medium imparis: ⁊ ipse medius eẽ tactuorũ: quẽadmodũ tactus est gustus: ⁊ per alia sensitiuorum vel vt visus ⁊ auditus. Quare ⁊ odorabile nutritiuorũ est passio quedam: hoc aũt in eodẽ genere: ⁊ audibilis aut ⁊ visibilis: quare ⁊ in aere ⁊ in aqua odorant: quare est odorabile cõe aliquid amborũ horum: q̃ ⁊ tactuali inest ⁊ pspicuo

Dubitatio.

Solutio.

⁊ audibili. Quare rõnabilr assimilata est siccitati in humido ⁊ fusili velut tinctura q̃dã eẽt ⁊ lottura. Quo qdẽ igit spẽs oꝛ dicere: ⁊ quo nõ oꝛ odorabilis in tm̃ dictũ est. Qd̃ ãt qdã pythagoricoꝝ dicũt nõ eẽ rõnabile: nutriri nãq; dicũt quedã aialia odorib⁹. ¶ Primũ quidẽ enim videm⁹ qm̃ cibus oꝛ esse cõpositũ: etenim ea nutrita nõ sunt simplicia: quare ⁊ supfluitas fit cibi: aut in ipsis aut extra sicut in plantis. Amplius vero neq; aqua vult ipsa sola nutrire incõmixta existẽs: corporale enim aliqd oportet esse cõstitutiuum. Amplius multo minus rationabile aerẽ corpulentum fieri. Cum his aũt qm̃ oibus est aialib⁹ locus receptiuus cibi: a quo qm̃ cibus ingredit recipit corpus. Odorabilis aũt sensitiuũ in capite ⁊ cũ spirituali intrat fumositate: q̃re ad spiratiuũ vadet vtiq; locum. Qd̃ quidẽ igitur nõ confert ad nutrimẽtũ odorabile ꝑm q̃ odorabile: manifestũ. qd̃ tũ ad sanitatem: ⁊ ex sensu ⁊ ex victis manifestũ est. Quare q̃ sapor in nutritiuo ⁊ ad nutriendũ: hoc est ad sanitatem odorabile: ꝑm vnũquodq; sensitiuũ quidem ergo determinet hoc modo. ¶ Objiciet aũt aliqs si oẽ corp⁹ in infinitũ diuiditur ⁊ passiones ergo sensibiles: puta color: ⁊ sapor: odor: ⁊ grauedo: ⁊ frigiditas: ⁊ calidum: ⁊ lene: ⁊ durum: ⁊ molle. ¶ Aut impossibile: actiuũ. n. est vnũqd̃q; ipsorũ sensus: in eo enim q̃ possunt mouere illum dicuntur oia: quare necessariũ sensum in infinita diuidi ⁊ omnem magnitudinẽ esse sensibilem. Impossibile enim album quidem videre: non aũt quantum. ¶ Si enim nõ fiet cõtinget vtiq; aliqd̃ corpus nullum habẽs colorem: neq; grauedinẽ: neq; talem aliam passionem: quare nec oino sensibile. h enim sensibilia sunt. Sensibile igitur erit compositum: nec ex sensibilibus sed necesse: nõ enim ex mathematicis. ¶ Amplius cui adiudicabim⁹ hoc aũt cognoscemus nisi intellectui: sed nõ intelligibilia. Nec enim intelligit intellect⁹ que exterius nõ cum sensu. Sed si hoc habẽt sic videt testificari illis que indiuisibiles sa-

Pythagorici coꝛ opio.

Improbatio.

Utrũ q̃lita/tes sensibiles in infinituꝛ diuidantur.

Ad ptem negatiuam.

Ad ptẽ affirmatiuam.

Secũda ad idem ratio.

ciunt magnitudines: sic quidem vtiq; soluetur sermo: sed impossibile est: dictuz est eniz prius in sermonibus qui sunt de motu. ¶ De solutione autez eorũ simul manifestum erit: ⁊ quare terminate species coloris ⁊ saporis ⁊ sonorum ⁊ aliorum sensibiliuz. Quorum quidem eniz sunt vltima necesse est terminata esse que intus: cõtraria aũt vltima. Omne eiz sensibile habet cõtarietatez velut in colore album ⁊ nigrum: in sapore dulce ⁊ amarum: ⁊ in alijs itaq; omnibus vltima sunt que cõtraria. ¶ Cõtinuuz quidem igit̃ ad infinita diuiditur in equalia: ad equalia vero finita: quod autem non ꝑm se continuum in species finitas. Quoniam ergo passiones quidem vt species dicenduz. Existunt autez in cõtinuitate: ⁊ in his sumendum: q̃ ꝙ potentia: ⁊ ꝙ actu aliud. Et propter hoc decimum millesimuz milij latet visum: quãuis visus superueniat: ⁊ qui in dyesi son⁹ latet quãuis cõtinuus exñs audit̃ omnis causatus: distãtia vero intus existentis ad vltima latet. Similiter aũt ⁊ in alijs sensibilibus parua omino: potentia nãq; visibilia ipsa: actu autẽ non: quãdo non separauerit: etenim inest potentia que pedalis bipedi: actu itaq; diuisa. Sepate aũt tante superabundantie rationabiliter quidez vtiq; ⁊ resoluũtur in ꝯtingentia veluti minimus sapor mari infusus: quinĩmo quoniã neq; sensus superabundantia ꝑm ipsam sensibilis nec separata. potentia enim inest discretiori superabundantia: nec tamen sensibile separatum erit actu sentiri: sed tamen erit sensibile: potentia enim est iam ⁊ actu erit adueniens. Qd̃ quidez igitur quedã magnitudines ⁊ passiones latẽt: ⁊ propter quã causaz: ⁊ qũo sensibilia: ⁊ quomõ non: dictũ est. Cũq; aũt vtiq; inexistẽtia: sic quãta quedaz sint vt actu sensibilia sint: ⁊ nõ solũ ꝙ in toto: sed ⁊ seorsuz finita necesse esse ꝑm aliquez numeruz ⁊ colores ⁊ sapores ⁊ sonos. ¶ Obijciet autẽ vtiq; aliquis igitur: perueniunt autez sensibilia aut motus qui a sensibilib⁹ qualitercũq; fiat sensus quãdo

Terminate sunt species qualitatum sensibiliuz.

Ex hoc vt ponere minima.

Vtrũ sensibile prius perueniat ad medium q̃ ad sensum.

operetur in medium primo: quẽadmoduz odor videt̃ facere ⁊ sonus: propri⁹ eniz prius sentit aliquid odorẽ: ⁊ sonus posterius ictu venit graue: ita ⁊ visibile ⁊ lumen: ergo ne. ¶ Quẽadmoduz ⁊ Empedo. dicit: attingere prius ꝙ a sole lumen ad medium priusq̃ ad visum: aut ad terraz. Putabitur autẽ vtiq; hoc rationabiliter accidere: motũ enim videtur ab aliquo in aliquid. Quare necesse est quoddã temp⁹ esse in quo moueat̃ ab altero in alterꝝ. tẽpus aũt omne diuisibile: quare erat qñ non videbat̃: sed adhuc ferebat̃ radius in medio. ¶ Et si oẽ simul audit ⁊ audiuit ⁊ oĩno sentit ⁊ sensit ⁊ nõ est generatio eorꝝ: sed sunt absq; fieri: tñ nihilomin⁹ quẽadmodũ sonus iam facto ictu nõduz apud auditũ. Manifestat aũt hoc ⁊ litterarꝝ transfiguratio: quẽadmodum facta latione in medio. non. n. vident̃ dictũ audiuisse: q̃ transfigurat̃ aer delatus. Sic ergo ⁊ color ⁊ lumen. nõ. n. in eo qd̃ quocũq; modo hz hoc videre: hec vero videtur quẽadmoduz equalia sunt: nullum enim oportet alicui vtrũq; esse: equalibus eniz factis nõ differt vel prope vel longe esse adinuicã. ¶ Vel circa solũ quidez ⁊ odorem h̃ accidere rationabile. quẽadmoduz enim aer ⁊ aqua continua quidez: partibiles autẽ amborum motus: ꝓpter qd̃ ⁊ est quidem vt idem audierat primus extremusq; ⁊ odoret: est autem quomodo non. Videtur autem quibusdaz esse obiectio ⁊ de his. impossibile enim dicunt quidã alium per alium audire idem: ⁊ videre ⁊ odorare. Non eniz possibile esse multos ⁊ seorsum existentes audire ⁊ odorare. Intercipiens enim ipsum ipsius esse vel mouens primum: puta chotonium vel thus vel ignem eundem ⁊ vnum numero sentiunt omnes. Id autem qd̃ iam propriuz alterum numero: specie autẽ idem. Quare simul multi vident: ⁊ odorant: ⁊ audiunt. Sunt autem nec corpora hec: sed passio ⁊ motus quidaz. Non enim vtiq; hic accideret: neq; sine corpore. ¶ Et de lumine autem alia

Emp. opio.

Remotio responsionis.

Solo ꝑma.

De lumine.

est ratio per inesse: vt aliquid lumen est: sed nõ motus aliquid: omnino aũt nec similr in alteratione se hz: ⁊ latione: lata nãq; rõnabiliter prius in medio attingunt. Uidetur autẽ sonus lati esse cuiusdaz motus: quecũq; vero alterãtur nõ adhuc similr: contingit eniz simul totum alterari: ⁊ nõ dimidiũ prius: velut aquaz simul omnem coagulari attinet si fuerit multuz qđ calefit aut coagulatur: habitũ ab habito patitur: primũ autẽ ab ipso faciente transmutari necesse: ⁊ sil alterari: ⁊ subito. Esset aũt vtiq; ⁊ gustare quẽadmodũ odor si in humido essemus ⁊ remotius: aut tangere ipsuz sentirem⁹: rõnabilr autem quoruz est intermediũ sensitiui nõ si simul omne pati nisi in lumine ꝓpter predicta: ꝓpter hoc autẽ ⁊ dicimus videre: lumẽ autẽ facit videre. ¶ Est aũt ⁊ alia quedaz obiectio talis circa sensus: vtruz cõtingit duos simul sentire in eodẽ: ⁊ indiuisibili tẽpore: vel nõ. ¶ Si autẽ semper maior motus minorez depellat: ꝓpter qđ delata sub oculis nõ sentiunt: si fuerint in aliqd vehementer intendẽtes/ vel timentes/ vel audientes multũ sonum: hec itaq; supponatur: ⁊ ꝙ vnũquodq; magis est sentire simpliciter existens q̃ cõmixtum velut vinum intemperatũ: ⁊ mel: ⁊ colorem: ⁊ notaz solam q̃ in diapason: qr obscurant seinuicez: hec autem faciunt ex quib⁹ vnum aliquid fit: si itaq; maior minorẽ motum depellit/ necesse si simul sint ⁊ ipsuz minus sensibilez esse q̃ si solus eẽt. Aufertur eniz aliquid minoris cõmixtione siquidẽ magis omnia simplicia sensibilia sunt. Si igitur equales fuerint altere existẽtes neuter erit sensibilis: obscurat eniz alter alteruz: simplicẽ autẽ nõ est sentire: quare aut nullus erit sensus vel alter ex vtrisq;: qđ quidez videt fieri ex cõmixtis: ⁊ qũocunq; cõmisceantur. Quoniã ergo ex quibusdã quidẽ fit aliquid: ex quibusdam vero nõ fit: talia autẽ que sub alio sensu: cõmiscentur eniz quorũ vltima cõtraria: non est autẽ ex albo ⁊ acuto vnũ fieri: nisi ꝑm accidens: sed nõ sicut ex acu-

Utꝝ ꝯtigat duos sil sentire in eodẽ diuisibili tẽporis.

Maior motus semp minorẽ depellit.

to ⁊ graui simphonia. Ergo nec contingit sentire ipsa simul. Equales eniz existentes motus ipsoruz exterminabunt inuicem: quoniã vnus non fit ex illis. Si vero inequales melior faciet sensum. ¶ Adhuc si duo magis sentiet simul vtiq; anima vno sensu: quoruz vnus sensus velut acutuz ⁊ graue. Magis eniz simul motus vnius ipse ipsius q̃ duorũ: puta visus ⁊ auditus. Uno autẽ simul duo nõ est sentire: si non mixta fuerint. Mixtura eniz vnum vult esse: vnius autez simul vnus sensus: vnus autẽ simul ipse: quare necesse est simul mixta sentire: qr vno sensu ꝑm actum sentit. Unius quidẽ eniz numero qui ꝑm actum vnus: specie autez qui ꝑm potẽtiam vnus: ⁊ si vnus ergo sensus qui ꝑm actum vnum illud dicet: cõmisceri ergo necesse ipsa. Quando ergo non fuerint mixta duo erunt sensus qui ꝑm actum: sed ꝑm vnam potentiaz: ⁊ indiuisibile tempus necesse est vnam esse operationez: vnius eniz qui ad semel vsus ⁊ motus vnus: vna aũt potentia: non ergo contingit duo simul sentire vno sensu. At vero si ea que sub eodez sensu simul impossibile si sint duo: palam ꝙ minus adhuc que ꝑm duos sensit: contingit simul sentire velut albuz ⁊ dulce: videtur enim ꝙ idem vnum numero omnino nullo alio differre nisi in eo ꝙ simul: ꝙ autẽ specie vnuz iudicante sensu ⁊ modo. Dico autẽ hic qr forte album ⁊ nigrum alterum ꝙ propriuz idem iudicabit ⁊ dulce ⁊ amaruz idem quidem ipse ab illo autez alius sed alicui vtrũq; cõtrarioruz: eodem aũt modo sibiipsis coelemẽtaria: puta sicut gust⁹ dulce: ita visus album: ⁊ sicut iste nigrum: ita ille amaruz. ¶ Amplius si cõtrarioꝝ motus cõtrarij: simul autẽ cõtraria in eodem ⁊ atomo nõ contingit esse: sub sensu autẽ vno cõtraria sunt velut dulce ⁊ amarum nõ cõtingit sentire simul: similiter autẽ palam ꝙ neq; que nõ cõtraria. ħ quidẽ. n. albi sunt. ħ aũt nigri. ⁊ in alijs similr velut sapor: hi qdẽ dulces: hi vero amari: nec que cõmixta simul ꝓportiones. n. sunt oppositoꝝ

Scõa rõ.

Tertia rõ.

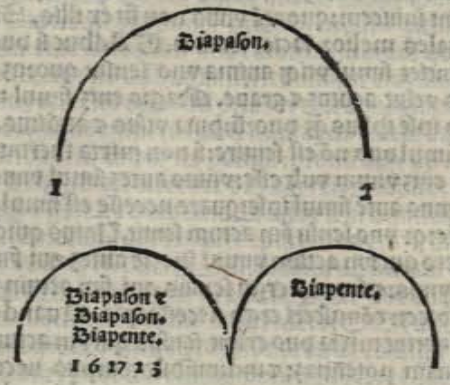

velut diapason ⁊ diapente nisi sicut vnuz sentiat: sic aūt vna proportio extremitatū fit: aliter aūt non. erunt eniz simul: h quidez multi ad paucū vel imparis ad parem: hec aūt pauci ad multū: vel paris ad īparē. Si vo plus adhuc distant abinuicē ⁊ differūt: coelemētaliter quidē dicta in alio genere q̄z que in eodē genere. Dico autez puta dulce ⁊ albuz voce coelemētaria: genere aūt alia. Dulce vero a nigro multo ampli⁹ specie differūt q̄z album: adhuc vtiq; minus cōtingit ipsa simul sentire q̄z que genere: quare si nō hec/ nec alia. ¶ Qd̄ autē dicunt quidam eoruz qui circa simphonias: qm̄ nō simul quidem pertingunt soni. Videntur autez ⁊ latent: cuz tempus insensibile fuerit vtruz recte dicitur vel non. Forte eniz vtiq; dicet aliquis: ⁊ nunc ex hoc putabit simul videre ⁊ audire vnum aliqd̄: qr intermedia tēpora latent his. ¶ Aut hoc nō verum neq; ꝯtingit tempus esse insensibile nullum neq; latere: sed omnia quecūq; contingit sentire. Si eniz quoniā ipse seipsum sentit vel alium

Antiquorū rūsio.

Reprobatio

Nullū tp̄s ē insensibile.

in continuo tempore non cōtingit tunc latere qr est: est autē aliquid in continuo: ⁊ tantū quantū omnino insensibile est: manifestum q̄ tunc latebit vtiq; si esset ipse ipsum: ⁊ qd̄ videt ⁊ quod sentit: ⁊ si sentit. Amplius nec vtiq; erit: nec tempus nec vlla res que sentit in quo nō fit: quia in huius aliquo: vel quia istius aliquid videt. Si quidē est aliqua magnitudo ⁊ temporis ⁊ rei sensibilis omnino propter paruitatem. Si eniz totam videt ⁊ sentit toto continuo tēpore: non eo q̄ in huius aliquo aut q̄ huius aliquod detur si est aliqua magnitudo auferatur. a. g. b. in qua non sentiebatur: non ergo in huius aliquo/ vel istius aliquid velut terram videt totaz: quoniā hoc ipsius ⁊ in anno ambulat: qm̄ in hac parte ipsius. At vero in. g. b. nihil sentit: eo ergo q̄ in huius aliquo. s. a. b. sentit dicit totū sentire. a. b. ⁊ totam eadez eniz ratio ⁊ in. a. g. semper enim in aliquo ⁊ aliqd: totū aūt nō est sentire. a. g. b. Omnia quidē igitur sensibilia sunt: sed nō vident quecūq; sunt: solis enim magnitudo videt: ⁊ q̄ quattuor cubitorū a lōge: sed nō videtur quātūcūq;. Sed aliqñ indiuisibile videt nō indiuisibile: dicta aūt est cā in anterioribꝰ de hoc. Qd̄ quidē igit nullū est tēpus insensibile manifestū ex his. ¶ De p̄us autē dicta obiectione cōsiderandum vtrum cōtingit simul plura sentire: aut nō cōtingit: simul aūt dico in vno indiuisibili tēpore adinuicem. Primuz quidem igitur vtrum sic contingat simul quidem: altero aūt anime sentire ⁊ non indiuisibili: sic aūt indiuisibili vt oī existente continuo: vel qm̄ primum quidem ea que s̄m vnū sensum velut dico visum si est alio sentiens alium ⁊ alium colorē: pluresq; partes habebit spem easdē: etenim qd̄ sentit in eodē genere est. Si autem qr ⁊ oculi duo dicat aliquis nihil prohibere sic: ⁊ in aīa dicendum: qr forte ex his quidem vnum aliquid fit: ⁊ vna operatio ipsoꝝ: ibi autē siquidē vnuz qd̄ ex ambobus illud sentiēs erit: si aūt separatim non sit̄r se habebit. Amplius ⁊ sensus

Solo ꝓp̄a.

A B B

Magnitudo.

idem plures erũt. sicut siquis scias indifferentes dicat: neq; enim operatio erit sine virtute: que ꝑm seipsaz: neq; absq; hac erit sensus. Si aũt hoc ĩ vno ⁊ indiuisibili sentit: manifestũ q̃ ⁊ alia. Magis enim ꝓtingebat hec simul plurima q̃z gñe altera. Si itaq; alia qdez dulce: alia vero albũ sentit pte aĩa: aut q̃ ex istis vnũ aliqd est vel nõ vnũ: ꝗz necesse. vna enim quedã sensitiua est ps eius: q̃ illa vnius: nullũ nãq; ex istis vnũ. Necesse ergo vnũ aliqd esse aĩe quo oĩa sentit sicut dictũ est prius: aliud aũt genus p aliud igit ꝑm q̃ indiuisibile est ꝑm actũ vnũ est: dulcis ⁊ albi: qñ vero diuisibile factũ fuerit ꝑz actũ alterum: vel quẽadmodũ in rebus ipsis cõtingit: ita ⁊ in aĩa idem ⁊ vnũ numero albũ ⁊ dulce est: ⁊ alia multa: sed non separabiles passiones abinuicẽ: sed esse alterũ vnicuiq; sitr ergo ponendũ ⁊ in aĩa idẽ ⁊ vnũ esse numero sensitiuũ oĩum ꝑm esse tã alterũ ⁊ alteruz: horum quidẽ genere, horum vero specie: q̃re ⁊ sentiet vtiq; simul eodẽ ⁊ vno: rõne aũt non eodẽ. ¶ Qm̃ aũt sensibile oẽ magnitudo est: ⁊ non est indiuisibile sensibile: manifestum est enim vnde quidẽ non videbit infinita distãtia: vnde aũt videbitur finita. Sitr aũt audibile ⁊ odorabile ⁊ quecũq; non ipsa tangentes sentiũt. Est itaq; aliqd̃ vltimũ distantie: vnde non videt ⁊ primũ vnde videt. Hoc itaq; necesse indiuisibile esse: q̃ in vlteriori quidẽ non cõtingit sentire existẽs: in citeriori aũt necesse sentire: si itaq; aliqd erit indiuisibile sensibile: cum ponat in vltimo vnde est: vltimo quidẽ non sensibile: primo aũt sensibile: simul accidet visibile esse ⁊ inuisibile esse: hoc aũt ĩpossibile. ¶ De sensitiuis qdẽ igit ⁊ sensibilibus quo habẽt: ⁊ cõiter: ⁊ ꝑm vnũquodq; sensitiuum dictũ est. Reliquoz aũt primo cõsiderandum de memoria ⁊ reminiscentia ⁊ somno.

Indiuisibile nõ põt sentiri

Virtutes quidẽ sensibiles. quedã sunt necessarie inesse aĩalis: ⁊ quedã sunt pp melius⁊ ⁊ oẽs iste diuersantur ꝑm fortitudinez ⁊ remissionem. Tactus aũt ⁊ gustus sunt necessarij: auditus vero ⁊ visus ⁊ olfatus sunt pp melius: pr gustũ cũ distinguit cibus cõueniens a nõ cõueniẽti: ⁊ pr tactũ distinguunt ea q̃ corrũpunt totũ corpus ex extrinseco⁊ ea q̃ cõseruant corpus. Alij vero sensus nõ sunt innati distinguere talia⁊ ideo nõ sunt necij: ⁊ oẽs iste virtutes cõueniũt in hoc q̃ actio earũ nõ cõpletur nisi pr instrm: ⁊ appropriat tactui ⁊ gustui: hoc q̃ nõ indigẽt mediorãlũ aũt indigẽt medio. ¶ Instrm aũt vtutis visibilis est ocul̃us: ⁊ in isto instro vominat aqua que est tersa diaphana: ⁊ fuit tale vtin eo vescribant forme sensibiliuz sicut in speculo: ⁊ ideo pars glarialis est valde clara ⁊ alba⁊ manifestũ est q̃ istud instrm valde necessariũ est in cõprehẽsione istarũ virtutũ. Istud aũt instrm nõ agit nisi qñ fuerit in sua cõplexione nãli nullo aduenientẽ turbãte ipsum. ¶ Et ideo racũdus in hoc aire ⁊ hñs calorẽ ascendentẽ recipiet inde corruptionẽ sui visus⁊ forte videbit vnum duo pp motũ cõtingentẽ spiritui apud irã: qm̃ qñ pars recipiẽs formã mouet ⁊ venerit ad suũ locũ ex alia parte vescriber forma in scõa parte: ⁊ adhuc non abscisa est a ꝑma parte. ⁊ sic vna fõia apparebit duet sicut forma solis cadẽs super aquã currentẽ apparebit duc. ¶ Et qr istud instrm. s. oculus nõ agit nisi qñ fuerit in tẽperamẽto sue cõplexionis tiõ accidit q̃ qñ fuerit infrigidatũ a reb' extrinsecis infrigidatiõe intẽsa vt visus vebili/retur⁊ ideo obscuraf oculus l locis in quib' est multa nix aut multa aqua⁊ ideo apparẽt risp maris turbidẽ pauce lucis: ⁊ sitr loca niuis. ¶ Qñ figit calor oculi aut frigus fuerint intẽsa plus q̃ ꝗz naturã: stãtim visus vebilitabit: ⁊ ista actio actionũ oculi est partis grandinose aquose⁊ cõplexio istius ptis est cã pfecte visionis. ¶ Et pp hãc cãm fuerũt palpebre posite in hõis oculis. s. ad cõseruãdã cõplexionẽ eoz a reb' extrinsecis: sicut vagina gladij: ideo q̃ maiorez ⁊ grossiorẽ hz palpebrã magis inspiciet in remoto⁊q; cõseruãt illaz partem a calore extrinseco ⁊ a frigore. ¶ Et ideo multa aĩalia ĩspiciũt a remoto plus q̃ hõ pp grossitiẽ palpebrarũ. ¶ Instrm aũt auditus est aer ĩpositus aurit ⁊ quãto magis aer iste fuerit subtilior ⁊ pfectioris qetis/tãto magis actio eius erit perfectior. ¶ Et sitr instrm olfatus est aer ĩpositus nasoinstrm gustus est lingua: tactus aũt caro. ¶ Et est pprũ oĩbus instris sensũ hoc q̃ nihil hñt in actu ex eis q̃ cõprehẽdũt nisi instrm tactus q̃ cõponit ex q̃litatibus q̃s cõprehẽdit ⁊ ideo nõ cõprehẽdit nisi a res intẽsas pp suũ tẽperamentũ: ⁊ pp hoc quãto magis caro fuerit tẽperata⁊ tãto magis cõprehẽdit q̃litates simplices. s. caliduz: frigidũ: siccũ ⁊ humidũ: ⁊ ideo hõ est iter oĩa aĩalia melioris tactus: ⁊ maxie manus. s. caro palme: ⁊ maxie caro indicis: lingua vo nullũ hz saporẽ in actu: ⁊ ideo qñ ibibit a qbusdã humoribꝰ corrũpit gustus: ⁊ sitr est de instris alioz sensuũ: ⁊ cã in hoc dat in lib. de aĩa: ⁊ est ꝑ pprũ instris triuz vtutũ. s. auditus: ⁊ visus: ⁊ olfatus q̃ attribuunt simplicib': oculus aũt aque ⁊ audit' aeri ⁊ olfatus pri ignee fumoset ⁊ ideo olfatibilia sanãt cerebrũ frigidũ pp calorẽ fumi. Dictũ est igit de pprijs instris istoz sensuũ. ¶ Dicamus igit de medijs quib' indi/

Virtutes aĩalib' existẽtes djuerificant ꝑm fortitudinẽ ⁊ remissionẽ. vide pp. 7. ph. 20. c.

Appropriatur gustui ⁊ tactui q̃ nõ idigẽt medio. oppo. vide. 2. de aĩa. 115.

Propter quid irato vnũ apparet duo.

Qui grossiorẽ habẽt palpebram magis a remotis inspiciunt.

Est pprũz instris sensũ q̃ nihil hñt actu ex his q̃ cõprehẽdũt pter istrz tact'. vide. 3. de aĩa. c. 66.

a Vide. 2. de aĩa. 118.

gent isti tres sensus: & de consequẽtibus eorum & medium quo vtuntur isti sensus est: aut aer in animalibus agrestibus: aut aqua in animalibus aquosis: & manifestũ est q̃ isti tres sensus indiget medio: quoniam quando sensibile positum fuerit super sensum non cõprehendentur ab eo: similiter quãdo inter eos & sensibilia interiacẽt corpora grossa non apta vt sint media: & vniuersaliter apparet q̃ medium necessariũ est istis sensibus ex hoc q̃ cũ medium corrumpetur/corrumpetur & actio eorũ: & ideo ppriũ est medio vt sit de genere instrumentorũ ppriorum. s. vt sit recipiens sensibilia aliquo modorum receptionis instrorum: & causa in hoc apparebit quando declarata fuerit natura sensuum: quibus appropriantur media & proprium visui inter istos tres est hoc: q̃ cũ medio indiget lucemnõ. n. videt in obscuro: & cũ in aere acciderit fumus aut vapor q̃ prohibẽt transitũ lucis: & hebitat visio. ¶ Et ideo cũ homo irascit & excitatur calor in oculo obscurat visus ppter vaporem: & lux non est in oculo per naturam oculi: sz intrat ipsũ ab extrinseco: & si esset de eius natura tũc videret in obscuro: & ideo accidit ei qui claudit oculos & post aperit/vt nõ vere videat nisi postq̃ visus eius fuerit illuminatus: & accidit visui vt videat rẽ visione spũali intrisecus: antequã videat ipsam ab extrinseco: & post declarabimus causam in hoc: & ista visio nõ accidit in maiori parte nisi in obscuro: & apud quietẽt: & est pprium huic comprehensioni q̃ non sit bona nisi in rẽperata luce: non in intensa lucemeq̃ in pauca. ¶ Declaratum est igitur q̃ ppriũ est tribus sensibus cõprehendere per medium: & q̃ propriũ est visui habere presentiã corporis lucidi: vt dictũ est de lucido & diaphanitate in li. de aia: & necessariũ est: vt rete intrinsecus retiũ oculi illuminetur ab aqua que est intra oculũ: sicut aqua illuminet ab aere. Virtus enim sensibilis est in orizonte istius retis in parte cranei: non in parte aeris: & ideo ista retia. s. tunice oculi ꝓseruãt virtutem aĩe que sunt media inter illam & aerem. ¶ Et signũ eius q̃ neĉe est visui lucẽ puenire ad ista retia est: q: qñ contingit homini percussio super palpebram: statim obscurabitur oculus: & extinguetur lux que est in oculo: sicut extinguitur candela & nihil videbit: & quãdo declarabimus quõ fit comprehensio ab istis sensibus: tunc declarabuntur iste res. ¶ Et cum declarata sunt ppria istarum virtutuz in instris & medijs: dicendũ est de sensibilib' particulariter. In lib. eñ de aĩa dictũ est de eis vlr. Illic eñ dictũ fuit q̃ sensibilia ppria visui sunt colores: & auditui soni: & olfatui odores: & gustui sapores: & tactui tãgibilia. remanet ergo notificare naturas eorũ. ¶ Dicamus ergo q̃ elementa diuersant ꝑm multitudinẽ & paruitatez diaphanitatis. V.g. aer & aqua: diaphanuz aũt est innatum recipere lucem & & perfici ab illa: & cum diaphanũ receperit lucem: fiunt ex hoc colores diuersi ꝑm fortitudinẽ & ĉbilitatẽ lucis & paucitatẽ & multitudinem diaphanitatis. ¶ Et hoc manifestũ est ex coloribus diuersis factis qñ lux solis adunat cum nubibus. Illi enim colores fiunt ab albedine lucis propter debilitatem lucis ex nigredine nubium. Verbi gratia colores qui sunt in iride. Necesse est igit vt color fiat ex admixtione corporis lucidi cum diaphano: & q: omnia composita fiunt ex quattuor elementis: & diaphanum ex elementis est aqua & aer: & lu-

Idem 2. de aia. 114.

cidum est solus ignis: & hoc est quãdo fuerit mixtus: & ideo necesse est vt colores fiũt cõpositi ex istis duabus naturis. s. natura diaphani & natura illuminosi: & q̃ diuersitas istarũ duarũ naturarũ in quantitate & qualitate faciat diuersitatẽ eorũ. ¶ Color igitur albus fit ex admixtione ignis clari cum elemento qõ est valde diaphanuz. s. aere. Et color niger fit ex igne turbido qui admiscet cum elemẽto minime diaphanitatis. s. terra: & colores medij inter album & nigrum diuersantur ppter diuersitatem istorũ duorũ ꝑm magis & minus. s. corporis lucidi & corporis diaphani: & ideo color albus & niger sunt elementa colorũ. s. mediorũ: & q: hoc manifestũ est de colore: & color est in superficie corporis terminati: necesse est vt color sit finis diaphani terminati ꝑm q̃ est diaphanum terminatuz: & per hoc distinguit color a luce. Lux enim est perfectio diaphani non terminati: & color non fit in cõposito ex vicinitate partiũ minimarũ diaphanarũ q̃ sunt ĩ elemẽtis sicut quidaz dicebant. Nihil enim fit ex elemẽtis ꝑm vicinitatẽ: sed ꝑm cõplexionem vt dictum est in lib. de generatione. ¶ Et quia lux non apparet nisi in corpore diaphano opinati sunt pythagorici q̃ generatio lucis non est corporum luminosorũz per semisi apud adunationem lucis cum alio corpore: sicut est dispositio de igne. Ignis enim non lucet nisi quando adunatur cum alio corpore. Et differentia inter ignem & corpora celestia in hoc est manifesta. Et ex hoc qõ dictum est de essentia colorũ apparet q̃ aer primo recipit colorem: deinde cõducit eũ ad visum ꝑm q̃ est diaphanũ lucidũ. ¶ Et signum q̃ aer patiẽ a colore & recipit eũ est hoc q̃ apparet de coloratione eiusdem rei ꝑm illud per qõ transeunt nubes lucide. V.g. q̃ qñ nubes pertranseunt per plãtas virides multotiẽs colorant parietes per colorẽ illarũ plantarũ. Qm aũt colores fiũt ex admixtione ignis cũ corporibus diaphanis: & q̃ lux nõ est causa tantũ in inductione colorũ ad visum: sed in esse eorũ manifestũ est: & dico etiã: qm̃ quẽadmodũ color albus est vilior luce cũ sit ex ea: ita etiã alij colores albo sunt viliores & nigro cuz fiant ex eis. ¶ Et q: colores fiunt ex albo & nigro ꝑm magis & minus: & diuersant in hoc diuersitate infinita ꝑm materiaz: ideo fiũt necesse vt colores sint infiniti in nã: qm̃ quantũcũq̃ fuerit imaginata ratio intrinseca in eis aliquẽ moduz mixtionis extrahet natura: lz ratio intrinseca nõ poterit pnũciare hũc modũ. ¶ Et ideo ars in hacintẽtione sicut. d. Aristo. est minor nã. Artifex eñ qui põt assimilare se nature ꝑm suũ posse est melior. Et ideo est ratio spiritualis per quã & ex qua natura agit qõ agit: & extrahit qõ extrahit nihil hz qõ prohibẽt natura a cõprehensione eius qõ dat ei: sicut est dispositio in rõne spũali intrinseca per quã agit artifex. Anima eñ vestialis existens in aĩalibus non impedit actiones naturẽ: sed gaudet & velcratur per illud qõ nã extrahit de coloribus & sonis: q: sunt existẽtes in aĩa vestiali in potẽtia: q: cum nã extrahit eos & ducit in actuz: tũc anima vestialis gaudet per cõprehensionẽ eorũ. Ratio aũt spiritualis extrinseca per quã agit ars prohibẽt ab aĩa vestiali: & ideo nõ cõprehẽdit artifex ex eis que dat ei ratio spiritualis nisi passiones & accidẽtia que acquirũt ex rebus quas dat natura: & ideo res priores incogniione apud artificem sunt posteriores ꝑ esse econuerso dispositionis apud naturam. ¶ Et etiam artifex est extra rem. natura autem est

Ignis non lucet & nisi cũ adunat cũ alio corpore. Idem 4. cc. cõ. 32.

intra: p hoc igit differt ars a nā: & iō colores tincture quos rō extrinseca pōt dicere sunt finite. colores aūt q sunt in rōne extrinseca sere sunt infiniti: & iō colores & tincture multi sunt a nā quos tinctores nō pnt inuenire. Aro. n. qz ose quiē nām & pcedit a poiu fm nos apud nām aūt posteriorī: iō nō cōphēdit ex illis ordinib⁹ q sunt apud nām: nisi ordines q sunt multū remoti adinuicē inter quos sunt multi ordines apud nām. Declaratū est igit ārē esse colorē in nā est aliō ab eē eoz in arte. ¶ De sonis aūt dictū est in li. de aīa: de odorib⁹ autē & saporib⁹ determinādū est hic. ¶ Dicam⁹ igit q manifestū est q nullū elētorū hz saporē & odorez: & q sapor & odor sunt admixti fm q est admixtū: & qz forma cuiūlibet admixti attribuit dñio alicui⁹ qualitatis qttuor: & p siderādū est cui qlitati attribuit sapor in corpe saporoso. ¶ Dicam⁹ igit qz gustabile est nutrimētuz aīaliū: & nutrimētuz est sile aīali: & corp⁹ aīalis attribuitur dñio calidi & humidi: iō sapor attribuit caliditati & hūiditati. nā. n. humidi magis pueniit nāe animalis q nāe terre. ¶ Et signū q nā hūidi est cā saporis in mixto est q gustabiliū qdā sunt saporosa in potētia: & quedā in actu. Saporosa aūt in actu sunt hūida in actu: sicca vero in actu sunt saporosa in potentia: & nō fiunt saporosa in actu donec fiant humida in actu. U. g. sal: sal. n. nō est saporosuz/ donec humeñat & dissoluat: & cū ita fit sapor nēcio fuit ex mixtiōe prīs sicce cū pte humida qñ fiūt digesta ex calore aliq digōne: & modi sapoz diuersant fm diuersitatē horum duoruz in paucitate & multitudine. Dulcedo q̄ attribuit caliditati & humiditati. Amaritudo autez caliditati & siccitati: aut frigiditati & siccitati in respectu humiditatis dulcedis: & sapores q sunt iter istos fiunt ex his duab⁹ nāis: sicut colores fiūt ex albo & nigro. ¶ De odoribus aūt appet q mā eoz fit sapor q fit ex admixtiōe siccitatis cuz humiditate. Appet. n. p inductionē q ex hūs odorē hz saporem. Et qz odores sunt de gñe vaporū fumosoz: & p hūcmodū defert eos aerz ideo attribuunt siccitati & caliditati q fit ex siccitate mixta cū humiditate hūte saporē fm q hz saporē. ¶ Et testat q nā odorabiliuz est fumosa: hoc q multa nō habēt odorē & cū appropinquerint igni habēbūt odorē: p hūc modū hz hō ppriū in cōpreheñdēdo odores per malaratōes. Istud. n. istrm p suā caliditatē & siccitatē inatū est mouere hāc sbam a re gustabili: & iō appet q hō melius distinguit drias sensibiliū olfat⁹ q̄ cetera aīalia: & tn multa aīalia sortius cōphēdūt odores ex remoto. Dictū est igit de ppietatib⁹ instrōz istoz sensuū. Perficiēdus est igit fmo in qlitate cōphēsionis. de hoc. n. vlr dictuz fuit in li. de aīa. ¶ Dicam⁹ igit q opiones antiquoz in cōphensione sensibiliū sunt qttuor. Quaz vna est opio dicētiū q forme sensibiliū sunt in aīa & in actu: & q nō acqrūt eas ab extrīseco: & q forme extrīsece solūmō excitāt & facūt reminiscī illud qō tenet ex eis: & ista est opio Plato. aut sere. ¶ Scōa aūt est opio dicētiū q nō est in aīa aliq sensibiliū in actu: sz acqrit ea ab extrinseco: & istī diuīdunt in duo. Quidā. n. dicūt q acqsitio formaz extrīsecaz est acqsitio corporalis nō spūalis. s. q esse earū in aīa erit fm dispōnē fm quā extra aīam sunt. Illi aūt qui dicūt q cōpreheñio rerū extrinsecaz & acqsitio eaz est acqsitio spūalis: sunt bipartiti. Quidā enīz dicūt q in cōpreheñsione eaz nō indigēt medio. Dicūt. n. q anima cōpreheñdit suū

Be sapoīibus.

Nullus elementorum hz odorem aut saporē. Idez. 2. de aīa. cō. 97.

Be odoribus

Prīa opio Platonis.

Scōa opio

sensibile extrinsecū: & mouēdo se ad ipm & supponendo se illi: & istī sūt opinātes visionē eē q radios exeūtes ex oculo ad rē visaz. Quidā aūt dicūt q aīa recipit suū sensibile mediātib⁹ medīs. Prīo. n. recipiunt ea media: & postea reddūt illud ad sensuz cōem: & indifferēter siue mediū fuerit instrm: aut corp⁹ extrīsecū. ¶ Dicētes aūt q aīa nō idiget medio: hūt duas rōcinatiōes vt narrauit Ari. ¶ Quaz vna ē q hic si nō reciperēt mediū & nō moueront ad sensibilia nō idigerēt motu sorti apud sentire. ¶ Et scōa est q si forme sensibiles venirent ad aīam p mediū: tūc aīa nō posset recipe ex formis nisi q̄tuz addit illi. ¶ Dicētes vero radios exeuntes ab oculo hūt rōnes sufficiētes & fortior eaz est hoc q ponūt in aspectu. s. q cāe visīōis & ei⁹ qō accēt in visione sunt linee radiales recte aut reflexe aut cōuerse. & hī qdez ponūt q visio fit p figurā pyramidalē exeuntē ab oculo & pueniente ad rem visaz. Istī igit existimauerūt q iste linee & figure nō pnt describi nisi in corpe exeūte ab oculo & est radius. ¶ Nos aūt dicimus q visus & qō accidit ei nō fit cōplete nisi p hmōi lineas & pyramidē: & istud quidē est verū: sz dicim⁹ q iste mēsure nullū hūt esse nisi medīū diaphanū. hoc. n. corp⁹ inatū est recipe formā & colorē hoc mō receptōis. Mō aūt dicēdū est q de impossib⁹ cōringētib⁹ huic opioni: & qō. d. Ari. faciēdū est post. ¶ Mō aūt dicam⁹ q quī. d. q forme sensibiliū sunt exites in aīa in actu: & q nō idigēt extrīsecis sensibilib⁹ nisi ad rememorationē/ falsum est qm si iste forme essent in ea actu: tūc nō indigerēt formis extrīsecis in sentiēdo eas: & tūc neē vt sentiret sensibilia añ q̄ sentiret ea extrinsecus: & et si ita eēt: tunc instrā eēnt ociosa & superflua. Natura ēt nihil facit ociose. ¶ Sermo aūt dicentiū q forme sensibiliū inprimunt in aīa impssione corpali destruit p hoc q aīa recipit formas cōtrarioz insimul: & hoc nō tm inuenit in aīa: sz in medīs. Appet. n. q p eandē partē aeris recipit videē contraria. s. albū & nigrū: & hoc et qō vr q maxīa corpa cōpreheñdunt a visu p pupillā: iz fit ita pua: adeo q cōpreheñdit medietatem sphere mūdi est signū q nō existūt colores in ea fm extrēsionē corpalem sed spūalē. ¶ Et iō dr q istī sensūs nō cōpreheñdūt intētiones sensibiliū nisi abstractas a mā. Non. n. apphēdūt intētionē coloris nisi abstractam a mā: & sic olfat⁹ & saporis & alioz. ¶ Et cū declaratuz est hanc cōpreheñsionē esse spūalē: dicem⁹ sensus negātib⁹ cōpreheñdere per medium q intētiones quas aīa cōpreheñdit spūaliter: qdā sunt vles. s. intelligibilia: & quedā pticulares. s. sensibilia: & istī duo modi intētionuz aut cōpreheñdunt ab aīa vno mō modoz spūaliū: aut ambob⁹: sz si eēnt vno mō tūc intētiōes vles & pticulares eēnt eedē: qō est ipossē. Cōpreheñdit igit itētōes vles vno mō: & pticulares alio mō. vles autē cōpreheñdit cōpreheñsione nō cōcāte cū mā oīnoz: iō nō indigēt medio. pticulares vero cōpreheñdit pres pueniētes reb⁹ pticularib⁹. s. p media: & si hoc nō esset tūc intētiōes cōpreheñse eēnt vles nō pticulares: & q eē formaz in medīs est medio mō inter spūale & corpale. Forme enī a extra aīam hūt eē corpale purū: & in aīa spūale purū & in medio mediū inter spūale & corpale. ¶ Et dico media in hoc loco instrā sensuū & ea q̄ sunt extra sensuz: instrā igit nō indigēt sensibus nisi qz cōpreheñio eoz est indiuidualis: vles aūt nō indigent istis instrumētis. Manifestū est igit ex hoc sermone q pp hoc q ista sunt in

Nota drīaz inter intentiones vles & pticulares

a Forme extra aīaz habēt eē corpale purū: & i aīa spūale purū: & i medio mediuz iter spūale & corpale.

aia spualia pticularia: iō cōprehensio est p̄ medīū: & recte sit h̄. Natura enīz nō vadit de opposito ad oppositū nisi p̄ medīū: & impossibile est vt spūale acgrat a corpali nisi p̄ medīuz: & iō ꝗto magis ista media fuerint subtiliora: tāto magis cōprehēsio erit melior. Sermo aūt dicentis ꝗ si aia cōprehēderit p̄ medīū nō reciperet nisi fm ꝗtitatem corpis medij. s. ꝗ si esset parvū recipiret ipm̄ parvū: & si magnū ma/gnum. verū est in cōprehēsione corpali nō spūali. ¶ Et Ari. destruit sermonē dicentiū ꝗ virtus visibilis extēdit ab oculo: donec perveniat ad rem visaz ab oculo p̄ rōnes: quaz vna est ꝗ fm hoc posse eēt videre in obscuro sicut est lucē. dicētes aūt radios extēdi nō indigēt medio neqz luce. Et ēt si virtus aīe. s. sensus cōis extēderet ad res visas: tunc nō indigeret retibus oculi. Neqz esset ꝗ qn̄ destrueret aliqō recte ꝗ ista virtus corrūpret: & ēt si aia extēderet donec occurreret sensibili: tūc eodē modo cōprehendet oia visa ppinqua & remota. & vlr dicētes radios exire ab oculo nō pnt fugere ad duo: aut ponere istos radios esse corpales: aut nō: ſz si corpales cōtinget vt visio fit ī tpe: & maxie qn̄ res visa fuerit remota. Declaratū est. n. ꝗ oē corp̄ motū movet in tpe: & ēt intelligūt corpus exire a pupilla: deinde dilatari quousqz suppon at medietatē celi: qō est ipse. ¶ Et ēt aia visibilis oz eē ordinata in hoc corpe: & nullū corp̄ in aiali est sbm anime nisi calor nālis: & si calor nālis separaret ab oculo statiz infrigidaret & ānihilaret: & si illud qō exit ab oculo fit lux nō corpus: tūc non possem̄ dicere ꝗ aia est posita in illa luce. sbm. n. aīe est sba nō accidens: & cū aia nō fuerit posita in illa luce sed intra oculū: quō igitur cōprehēdit sensibilia cuz nō tangit ea. ois enīz actio & passio fit p cōtactū: & hic aut per medīū aut sine medio: si p medium necesse est primo moveri medīū per cōtactū: & sic necesse est si posuerimus ꝗ illud qō exit ab oculo est lux dicere medīū esse: & si nō: nō pueniret motus sensibilis ad sensum. ¶ Et nulla dria esset inter hunc sermonē & sermonē dicentē ꝗ visio cōplet̄ per medīū & lucē: lux enīz apud nos nō est ipso oculo ſz ex extrinseco: ſz hoc nō dicūt: & si diceret hoc cōtingeret eis videre ī obscuro: & fecit nos errare hic ꝗ nō viderūt istū spiritum per quē fit visio cōuenientē lucī: quapp opinari sunt ipsuz esse lucem credēdo ꝗ lux est corpus. Sal. aūt intantuz applicabat errori ꝗ existimavit aerē esse sentiētez. ¶ Et cū declaratū est quō cōphendit anima sermone vlr̄ consideremus quō ordinat ista cōprehēsio per medīū in tribus sensibus. Dicam̄ igit ꝗ aer mediāte luce recipit prius formas rerū. deinde reddit eas rei extrinseco: & rete extrīsecū reddit eas alijs motibus quousqz motus pueniat ad vltimū rete post qō est sensus cōis: & in medio istoz retiū cōprehēdit rete grādinosuz formā rei: & est. q. speculū mediū inter nām aeris & nām aqt & iō recipit formas ex aere: qz est. q. speculuz: & reddit eas aqueq: nāī est cōis iter has duas nās: & aq̄ de q̄. d. Ari. ꝗ est post humorē grādinosuz est illa quā vocat Sal. vitreū: & ista ps est postrema prīū oculit̄ p illā aspicit sensus cōis formā: & cum sensus cōis recipit formaz reddit eā īformāti: & est virt̄ imaglabilis: & tūc recipiet eā īformās receptōe magis spūali: & tūc illa forma erit̄ tertio ordīe. Forme igit̄ hnt tres ordīes: quoz vnus est corpalis. & scōs est in sensu cōi: & est spūalis. tertius aūt est in virtute imaginatiua: & est magis spūalis.

Nullū corpus in aiali est sbm animi: nisi calor nālis.

Forme hnt tres ordīes

¶ Et qz est magis spūalis ꝗ in sensu cōi: nō indiget virtus imaginatiua in faciēdo eā pnt̄ pnt̄ia sensibilis rei extra: ecōuerso disponi in virtute sensus. informās aūt nō aspicit illam formā & abstrahit intentionē eius nisi post maximā quietē & intuitionem magnā: & ordīnes istius forme in istis virtutib̄ sunt: sicut. d. Ari. q. hō acciperet speculum hnīs duas facies & aspiceret in alterā illaz duaruz faciez: & posuerit scōam faciē in directo aqueī: cōtingit. n. tūc vt forma aspicientis signet in speculo: deinde de speculo signabit in aqua. si igit aliquis inspexerit faciē speculi. s. faciē que est in directo aque: videbit illam eandē formā descriptā scōo de aqua in speculo. forma igit aspiciētis ē sensata: & speculū est aer medī: & aq̄ est oculus: & scōa facies speculi est virtus sensibilis: & hō cōprehēdens eā est virtus imaginatiua: si igit inspicies inspexerit in hoc speculo amittet forma a speculo & aqua: & remanebit ispiciēs in scōa facie speculi imagnādo formā: & ita est ō virtute imaginatiua cum forma que est in sensu cōi: qn̄ qn̄ sensatū absentauerit se statiz absentabit se forma eius a sensu cōi: & remanebit virtus imaglatiua imaginādo illā. Declaratū est ex hoc ꝗ sensus cōis videt formā mediāte oculo: & oculus mediante aere: & videt eā in humore aquoso q est in oculo mediāte grādinoso ex aq̄ q̄ est in oculo & aere q est extrīsec̄: & humor aquosus ē ille quē Sal. vocat vitreū. quō aūt visus fit p media declaratū est. ¶ Quō aūt olfatus fit mediāte aere & aq̄ dicēdū est: hoc. n. fit p ꝓparationē exītem in aere ad recipiēdum olfatile. Ista. n. & cinta inata sunt reddere sibi adinuicē fumos factos ex eis pp ꝓsimilitudinē q̄ est iter ea. Terra autē reddit aeri vaporē humidū: & aer recipit ipm̄ pp cōiunctionē cum humidō: & aer reddit ipm̄ igni pp cōiunctionē que est inter ea in calore. quō aūt aer reddit sonū. dictuz est in lib. de anima. ppietas autem cōprehēsionis istoruz sensuū in aialibus nō est eadē. Homo enīz cōprehēdit drias rerū & intētiones earū. ppias q̄ sunt in re sensata. q. medullā & fructu: in aiali aūt bruto cōprehēdunt ea que sunt extra: que sunt quasi cortices fructuū. ¶ Et signū eius est ꝗ bruta nō moventur a sensibilib̄: sicut homo movet hō. n. movet apud ētuz: qō nō faciūt bruta: & silr movet hō a tincturis & figuris motu quo non movent bruta: & silr. de modis saporis & odoris: licz bruta cōicent in hoc pp corporeitatē istoz: & silr est de virtute tactus. manus enīz hominis ppriū hz in hoc qō nō hz aliqō: & hō cognoscit p olfatū saporē nocuemētē & incouemētē: curat p olfatibilia: sicut p gustabilia. Olfatibilia. n. curāt ab infirmitatib̄ capitis: qz caput est frigidū & humidū: & olfatū est in maiori pte calidū & siccū: & auditus in hoīe est via ad disciplinā. Disciplina. n. nō fit nisi p loquelā: q̄ non reddit nisi per auditū: ſz intelligere quid verba significāt nō est auditus ſz intellectus: & qlibet sensus istoz in hoīe est via ad prima intellecta exītia in illo gne: & pcipue auditus & visus. ¶ Et iō. d. Ari. ꝗ illa qn̄ō carent his duob̄ sensibus sunt maioris intellect̄ & melioris cōprehēsionis. Ista igit est summa eorūz que dicta sunt in hoc tractatu breuiter: qō aūt dr̄ in fine istius tractat̄ in dādo cām de fortitudine & debilitate rememoratiōis loquēdum est de eo in scōo tractatu.

Qn̄ sensatū abnīs fuerit statim recedit forma eī a sensu cōi: & remanebit virt̄ imaglatiua imaginādo illā.

Nō cōphēdit drias rerum q̄ medullā & fructu. bruta aūt ē sicut fructuū.

¶ Explicit liber de sensu & sensato.

¶ Aristo. Stragyy. De Memoria ⁊ reminiscentia. Liber vnicus.

Non ijdem sunt memoratiui ⁊ reminiscitiui.

Quid ē obiectū memorie.

Quid ē memoria.

Pñtis sensus.

Futuri spes

Facti vero memoria.

E memoria aūt ⁊ memorari dicēdū quidē: ⁊ pp quā cāz fit: ⁊ cui aīe partiū hec accidit passio ⁊ reminisci. ¶ Nō.n. ijdē sunt memoratiui ⁊ reminiscitiui: sz vt frequēter memorabiliores quidē q tardi: ⁊ reminiscibiliores aūt q veloces: ⁊ bñ discētes. ¶ Primū qdē igitur accipiēdū est q̄lia sunt memorabilia. Multotiēs.n. decipit hoc: neqz enim futura ꝯtingit memorari: sz est opinabile ⁊ sepabile. Erit autē vtiqz ⁊ scia quedā separatiua: quēadmodū qdā diuinatiuā dicūt: neqz pñtis est sz sensus: hoc.n. neqz futurum nec factū cognoscim⁹: sz tm̄ pñs. Memoria aūt facti est: pñs aūt cū adest: vt hoc albū cū aliqs videt nullus vtiqz dicet memorari: neqz qd̄ cōsiderat̄ cū sit cōsiderās ⁊ intelligēs: sz hoc quidē cōsentire dicūt: aliud aūt scire solum. Cū vero sine actionib⁹ sciaz ⁊ sensuz habeat sic memorat̄ eas q̄ triāguli q̄ duob⁹ rectis equales: hic qdem qr didicit aut speculat⁹ fuit. illud vero qm̄ audiuit: aut vidit: aut aliqd tale. Semp.n. cū ꝑm memorari agat. sic in aīa dicit q̄ hoc prius audiuit: aut sensit: aut ītellexit. ¶ Est quidē igit̄ memoria neqz sensus neqz opinio: sz hoꝝ alicui⁹ habit⁹: aut passio: cū factū fuerit tp̄s: ipsius aūt nunc in ipso nūc nō est memoria sicut dictū est. Est enīz quidē pñtis sensus. futuri vero spes. facti aūt memoria est: vñ post tp̄s memoria oīs. Quare quecunqz tp̄s sentiūt: ⁊ quo hec sola aīalia memorant̄ ⁊ isto quo sentiūt. Qm̄ aūt de phātasia prius in his que de aīa dictū est: ⁊ intelligere nō est sine phātasmate. Accidit enīz eadē passio intellectui: que quidē ⁊ in describēdo. Ibi enīz nulla vtētes q̄ntitate trigoni determinata: tñ finituz ꝑm q̄ntitatē describim⁹: ⁊ intellect⁹ silr: ⁊ si nō intelligat

quātū: ponit̄ tñ ante oculos quātū: intelligit aūt nō ꝑm q̄ quātū solū. Si aūt nā sit infinitoꝝ quātoꝝ: anteponit̄ tñ quātū determinatū. Intelligit aūt ꝑm q̄ quātū solū: pp quā igit̄ cām nō ꝯtingit intelligere nihil sine ꝯtinuo neqz sine rōne tp̄is entia: alia vero rō magnitudinē aūt ⁊ motuz cognoscere necesse q̄uo tp̄s ⁊ phantasma cōis sensus passio est: q̄re manifestū q̄ prīo sensitiuo hoꝝ cognitio est: memoria aūt ⁊ q̄ ē intelligibiliū: nō sine phātasmate est: quare intellectui ꝑm accñs vtiqz erit: p se āt p̄mi sensitiui: vñ ⁊ alteris qbusdā inest aīaliū: ⁊ nō solū hoīb⁹ ⁊ hñtib⁹ opinionē aut prudētiā. Si aūt ītellectiuaꝝ aliq̄ ptiuz eēt nō vtiqz ineēt multis alioꝝ aīaliū: forte aūt nulli mortaliū: qm̄ neqz nūc oīb⁹: pp id qd̄ nō oīa tp̄is sensuz hñt. Semp.n. cū agat memoria sicut ⁊ pri⁹ dixit. qm̄ vidit: h̄ aūt audiuit aut didicit sil' sentit: qr pri⁹: p̄us aūt ⁊ posteri⁹ in tp̄e sunt. Cui⁹ qdē igit̄ eoꝝ q̄ īsunt aīe memoria sit manifestū: qm̄ qdez cui⁹ ⁊ phātasia ē: ⁊ sunt memorabilia p se qdē: quoꝝ est phātasia: ꝑm accñs aūt q̄cūqz nō sine phātasia. ¶ Dubitabit aūt vtiqz aliqs pp qd qdez passione pñte: re vero abñte memorat̄ qd̄ nō est pñs. Manifestū.n. qm̄ oz intelligere talez aliquā factā p sensuz in aīa ⁊ in pte corpis hñte ipsaz velut picturā quādā passionē cui⁹ dicim⁹ habitū eē memoriaz.

Nihil ꝯtigit sine medio.

Memoria itellectui ꝑm accñs erit p se aūt primi sensitiui.

Dubitatio.

Trigonum.

Qui male hñt memoriam.

Fact⁹.n. motus īprimit velut figurā quādā sensibilis sic̄ sigillātez ānul'. ¶ Vñ ⁊ his qdē q ī motu mlto pp passionē: aut pp etatē sunt nō fit memoria: tāq̄z vtiqz ī aquā fluētez incidēte motu: ⁊ sigillo: alijs qdē pp frigida eē sicut antiq̄ edificioꝝ: ⁊ pp duritiez accipientes impressionē nō

Senes ⁊ pueri male memorantur.

infit impssio: pp qd qdē multi iuuenes ⁊ senes imemo/
res sunt: fluūt. n. hi qdē pp augmētū: illi vero pp decre
mētū. Silr aūt ⁊ multū veloces: aut tardi neutri videt
memores. Hi qdē. n. plus opportuno humidiores sūt:
illi vero duriores. His qdē igit nō manet phātasma in
aīa. Alios vero nō tāgit: sed siqdez tale accñs est circa
memoriā: vtrū hāc memorat passionē: aut illud a quo
facta est. Siqdē. n. est hoc abñtiuz nihil vtiqz rememo
rabit: si vero illud quo mō sentiētes: hoc memoramur
qꝫ nō sentim⁹ qd absens: ⁊ si est sil'e sicut figura aut pictu
ra in nobis ipsi⁹ sensus pp qd vtiqz erit memoria alteri⁹
sed nō huius ipsi⁹. Agens. n. memoria speculat hāc pas
sionē hñs: ⁊ sentit hanc. Quo mō igit non pñs memo
ratur: erit. n. vtiqz videre nō p̄sens ⁊ audire. ¶ Aut est
vt cōtingit ⁊ accidit hoc: vt enīz in tabula scriptū aīal: ⁊
aīal est ⁊ imago: ⁊ idez ⁊ vnū ipsuz est ambo: esse tñ nō
eidez amboꝝ: ⁊ est cōsiderare: ⁊ sicut aīal ⁊ sicut imagi/
nem: sic ⁊ qd in nobis phātasma opz suscipere: ⁊ ipsum
aliqd ꝑm se esse: ⁊ alteri⁹ phātasma ꝑm seipsuz qdē spe
culamur vt phātasma ē: inquātū vero alterius imago ⁊
memorabile: quare senserit cū agit mot⁹ ipsius: siqdez
inquātuz ꝑm se: sic aīa ipsuz vt intelligibile aliquid aut
phātasma vr adesse: si aūt inquātū alteri⁹: ⁊ sicut i pictu
ra tanqꝫ imaginē ꝯsiderat: ⁊ q nō vidit coriscū vt corisci
imaginē hec alia passio hui⁹ speculatōis: ⁊ qñ sicut aīal
vel pictū cōsiderat in aīa hoc qdez fit vt intelligibile so
lum: hoc aūt vt ibi: qꝛ imago memorabile. Et hoc ali/
qñ nescim⁹: factis nobis in aīa hmōi motibus ab eo qd
prius sentim⁹. Si ꝑm sensibile accidit: ⁊ si est memoria
aut nō dubitam⁹ qñqz. Aliqñ aūt accidit intelligere re/
minisci: qm̄ aliqd audiuim⁹ prius aut videm⁹: hoc aūt
accidit qñ speculās tāqꝫ ipz pmutet ⁊ ꝯsideret sic alteri⁹
Fit āt aliqñ ⁊ ꝯtriū vt accidit ātiphorentite ⁊ alijs exta/
sim passis. Phātasmata. n. dicebāt vt fcā ⁊ vt memorā/
tes. Hoc aūt fit cū aliqs imaginē nō tanqꝫ imaginē cōsi/

Solutio.

deret: mediatiōes aūt memoriā seruāt in reminiscēdo:
h āt nihil ē aliud qꝫ speculari multotiēs sic imaginatinē ⁊
nō ꝑz se. ¶ Quid qdē igit ē mēoria/ ⁊ memorari dcm̄
ē: qm̄ phātasmatis vt imaginis: cui⁹ phātasma habit⁹:
⁊ cuius pticule eaꝝ q̄ in nobis: qꝛ primi sensitiui ⁊ quo
tp̄s sentim⁹. ¶ Capl'm de Reminiscētia.

De cā ꝯseruatiua memorie.

E reminisci āt ē dicē. Primū qdē igit q̄cūqz
in argumētatiuis rōnib⁹ v̄a sūt: oz ponere vt
exñtia. Nō. n. ē memorie resumptio remini/
scētia neqz: acceptio. cū. n. p̄mū addiscat aut
patiat nō resumit mēoriaz neqz vnā: nulla. n. añ fcā est:
neqz ex p̄ncipio accipit: cū. n. fact⁹ fuerit habit⁹ aut pas/
sio: tūc mēoria ē: q̄re cū passiōe q̄ fit nō infit. Adhuc āt
cū prīo facta ē in indiuiduo ⁊ vltīo: passio qdē inexistit
iā patiēti ⁊ scīa. Si opz vocari sciaz habitū aut passionē.
Nihil aūt ꝓhibet ꝑm accñs memorari q̄daz q̄ scimus:
memorari aūt ꝑm se nō est añ factū tp̄s. Memorat. n.
nūc que audiuit: aut videt: aut passus fuit prius: nō qd
nūc passus ē memorat nūc. Ampli⁹ manifestū: qm̄ me/
morari est nō nunc reminiscētez: sed a principio sentiē/
tem aut patiētē. Sed cū resumat quā pri⁹ habuit sciaz:
aut sensuz: aut cuius qdez habitū memoriā dixim⁹: hoc
est ⁊ tūc reminisci est: nō eoꝝ q̄ dicta sunt aliqd: memo
rari āt accidit: ⁊ memoriā seqtur. Neqz h ita qz simplr: sz
cū añ eēnt iteꝝ fiāt: sz est vt est. aut vt nō. Bis. n. discere
⁊ inuenire ꝯtingit eūdem idē. Opz ḡ differre reminisci
ab his: ⁊ in ente pluri p̄ncipio qꝫ ex quo addiscūt remi/
nisci. Cōtingūt aūt reminiscētie: qm̄ apt⁹ natus est h mo
tus iam post hūc: siqdē. n. ex necessitate manifestū qꝫ cū
moueat illo h mouebit. Si aūt nō ex necessitate sed ex
ꝯsuetudine vt ad multū mouebit. Accidit aūt quosdaz
semel cōsueuisse velocius qꝫ alios multotiens motos:
vnde quedā semel videntes magis memoramur qꝫ al
tera multotiēs. Cuz ergo reminiscimur mouemur ꝑm
quēdam primorum motuuz: quousqz vtiqz moueamur

postq̃z ille cõsueuit: vñ ⁊ q̃ ꝓnr venamur meditantes a nunc aut aliquo alio. ⁊ vta sil': aut a ꝗio: aut ꝓpinquo: pp hoc fit reminiscẽtia. Mor⁹.n.hoꝛ: hoꝛ quidẽ ij dez: hoꝛ aũt sil': illoꝛ aũt ptez hñt. Quare reliquũ paruũ qd motũ est post illud: querũt quidẽ igit sic. ⁊ nõ querẽtes aũt sic reminiscunt: cũ post alteꝛ motũ ille fiat: vt aũt ꝗz multa alteris factis motib⁹ q̃les dixim⁹ fiebat ille. Nihil aũt opz intẽdere que ꝓcul sunt qũo memoꝛemur: ſz nõ que ꝓpe. Manifestũ est.n. q̃ idẽ modus aliqualr. dico aũt qũo dicit q̃ cõsequẽter nõ ꝓquirẽs neq̃z reminiscens: cõsuetudine.n. ꝓsequunt mot⁹ h̃ post hũc. Et cũ igit reminisci voluerit h̃ faciet: q̃ret accipe ꝓncipiũ motus: post qd ille erit: vñ citissime ⁊ optie fiunt a ꝓncipio reminiscẽtie. Sicut.n. se hñt res adinuicez in eo q̃ ꝓnr: sic ⁊ mot⁹: ⁊ sunt magis reminiscibilia: q̃cũq̃z ordiatiõez hñt aliquã: sicut mathematica: que aũt praue/grauiter. ¶ Et in hoc reminisci differt ab iteꝛ addiscere: q: pñt quodãmõ moueri in id qd est post ꝓncipiũ: cũ vero nõ sed p aliud non adhuc rememoraf. Multotiẽs aũt tam qdã nõ pót reminisci: querẽs aũt pót ⁊ inuenit: hoc aũt fit multa moueti: si moueat hmõi motu quẽ cõseqt res. Meminere.n. est ĩesse potẽtiã mouẽtẽ. hoc aũt est vt ex ipso ⁊ qb⁹ hi motib⁹ moueat sicut dictũ ẽ. Opz aũt accẽptũ eẽ ꝓncipiũ pp qd a locis oz reminisci aliqñ. Cã ãt est q: velociter ab alio in aliud venũt: vt a lacte ĩ albũ: ab albo aũt in aerẽ: ⁊ ab hoc ĩ humidũ: a quo meminit autũni: hãc querẽs horã. Videt aũt vl'e ꝓncipiũ ⁊ medium oium. Si.n. nõ prius cũ in hoc veniat reminiscet: aut nõ iaz: neq̃z aliũde: vt siquis intellexerit: in quibus

Quecunq̃z ordinatiõez aliquaz hñt sunt magis reminiscibilia.

Dñia inter reminisci ⁊ iteruz addiscere.

A B C D E Z H T

Qũo ab vno in reminiscẽtia alterius ducimur.

a.b.g.d.e.z.i.t. Si eiz nõ in.e. reminiscit in.t. meminit hoc.n. ad ambo motũ eẽ ꝓtingit: ⁊ in.a. ⁊ in.e. Si vo nõ

hoꝛ aliqd q̃rit in.g. veniẽs reminiscet: si in.i. aut.z. inqrit. Si aũt nõ in.a. ⁊ sic semp. Eius ãt qd ab eodẽ aliqñ gdez meminere: aliqñ aũt nõ. cã est: q: ꝓtingit ad plus motũ eẽ ab eodẽ ꝓncipio: vt ab ipso.g. in.z. aut ĩ.d. Si igit nõ ꝑ antiquũ mouet incõsueti⁹ mouet. Tanq̃z.n. nã iaz ꝓsuetudo ẽ: vñ q̃ multotiẽs intelligim⁹ cito remisci/mur: sicut.n. nã hoc post h̃ est: sic ⁊ opatio h̃ multotiẽs nãm facit. Qñ aũt sicut in his q̃ sunt nã: sic fit ex nãz: ⁊ a fortuna adhuc magis in his q̃ p ꝓsuetudinẽ sunt: gbus nã nõ sil'r inest: q̃re moueri aliqñ ⁊ ibi ⁊ alicubi alter q̃z: ⁊ cũ retrahat inde ipso casu q̃q̃z: ⁊ pp hoc.n. idigeat nomen remisci difficile quo scim⁹ in illõ sollicitamur: reminisci qdẽ igit hoc accidit mõ. Maxie aũt opz cognoscere tpe: aut mẽsura: aut ĩfinite. Est ãt aliqd q̃ iudicat magis ⁊ min⁹: rõnabile aũt sicut ⁊ magnitudines: itelligit n. magnas ⁊ pcul nõ extẽdẽdo ibi itelligẽtiã sicut visuz dicũt qdã. Et nãq̃z cũ nõ sint sil' itelliget sed ꝓportionali motu: sunt.n. in ipsa sil'es figure ⁊ mot⁹. Quo.n. differt cũ maiores itelligat: aut q: illa itelligit q̃ mĩora: oia.n. q̃ inter minora ꝓportionalr: ⁊ que ex: ẽ aũt forte sicut ⁊ spẽb⁹ ꝓportiõale accipe: ſz ĩ ipso sic ⁊ distãtijs: sicut igit si ꝗz.a.b.b.e. mouet facit.g.d. ꝓportiõabile.n. est.a.g. ⁊.d.g. qd ergo magis.g.d. q̃z.z.i. facit aut sicut.a.g. ad a.b. se hz sic.k.t. ad.t.m. se hz: ꝗz has igit sil' mouet. Si vero ꝗm.a.z.z.i. velit itelligere eĩ qdẽ q̃.g.b.b.e. sil'r itelliget: sed pro.t.c.k.l.m. itelliget: hec.n. se hñt: sicut.c.a. ad.b.a. Cũ igit rei si fiat mot⁹ ⁊ tpis: tũc memoria agit: si aũt putet nõ faciẽs memorari: nihil.n. prohibet mẽtiri quẽadmodũ ⁊ videri memorari nõ memorãtẽ. Agente aũt memoria nõ putare: ſz latere memoratũ nõ est: hoc n. erat ipsuz memorari: ſz si q rei fiat fine eo q tpis: aut ipse fine illo nõ remisci: qui vero est tpis duplr ẽ: aliqñ qdẽ.n. mẽsura nõ meminit ipsum: vt q: tertia die qd tñ aliqñ fecit: aliqñ aũt ⁊ mẽsura: sed memoraf q̃z uis nõ mẽsura. Cõsueuerũt.n. dicere: qñ memorant qdez: qñ

Cõsuetudo ẽ tanq̃ nã.

tũ nesciũt cũ ipsi⁹ qñ nõ cognoscũt quãtitate metro. Qõ
qdẽ igitur nõ sunt ijdẽ memoratiui ⁊ reminiscitiui i po-
ribus dictũ est. ¶ Differt aũt memorari a reminisci: non
solũ ꝑm tpõ: sed qm̃ ipso qdẽ memorari ⁊ aliꝗ aialiũ
pticipãt multa. Sed reminisci nullũ vt ẽ dicere q̃ cogno
scunt aialiũ nisi hõ: cã aũt est qr reminisci est vt syllus
qdã: qõ.n.prĩ⁹ vidit aut audiuit: aut aliqd hmõi passus
fuit: syllogizare reminiscẽs: ⁊ est vt qõ quedã: h aũt gb⁹
⁊ deliberatiuũ inest nã solis accidit. Et nãq deliberare
syllus qdaz est: q aũt corpea quedã passio reminiscẽtia
qõ in tali phãtasmatis signũ turbari quosdã cuz nõ pnt
reminisci: ⁊ valde adhibẽtes intelligẽtiã: ⁊ nõ adhuc co
nãtes reminisci: mhilomin⁹ ⁊ maxie melãcholicis: hos
eiz phatasmata mouẽt maxie. Cã aũt eius q nõ in seip
sis est reminisci: qr sicut proꝑciẽtib⁹: nõ amplius in ipsis
sistere: sic ⁊ reminiscẽs ⁊ inuestigãs aliqd corpale mouet
in quo passio est. ¶ Maxime aũt turbant: gb⁹ humiditas
fuerit existẽs circa locũ sensitiuũ. Non.n. facile pausat
mota quousq supueniat qd̃ queritꝫ: ⁊ recte pcedat mo-
tus. Unde ⁊ ire ⁊ timores cũ cõtramouerint: ⁊ nõ ꝯmo-
uentib⁹ iterum his nõ sedant: sed ad eadẽ ꝯmouent: ⁊
eõparat hec passio noibus ⁊ melodijs: ⁊ rõnib⁹ cũ per
hos fiat aliqd ipsoꝝ valde. Pausantib⁹.n. ⁊ nõ volẽti-
bus accidit iterũ cãtare ⁊ dicere: sunt aũt ⁊ supiora ma
iora hãtes. Maz prius memoratiui q̃ cõtrariꝫ: pp id q
grauitatem multã hãt in sensibili: ⁊ qr neq a principio
motus pnt ĩmanere sed dissoluti sunt: neq in remini-
scendo facile recte procedunt. Penitus autem noui ⁊
multum senes ĩmemores sunt ꝓpter motum: hi quidez
enim in decremento: illi vero in augmẽto multo sunt:
amplius autem pueri ⁊ vanosi sunt vsq ad longam eta-
tem. ¶ De memoria quidez igitur ⁊ memorari que sit
natura ipsorum: ⁊ que earum que sunt anime memoran
tur animalia: Et de reminisci quid ẽ: ⁊ quo mõ fit: ⁊ pp
quam cãm: dictum est. Finis.

Nullus aial reminiscit: nisi homo.

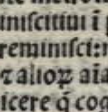

Secundo tractatu hui⁹ tractatus incipit
pscrutari de rememoratiõe ⁊ inq
sitiõe p rememorationẽ: ⁊ dicit q res cõprehẽse: aut
sunt cõprehẽse in instãti ⁊ in tpe pnti. ¶ U.g. cõpre-
hẽsibilia sensus aut future sũt: ⁊ iste sunt res existima
biles: aut pterite. Et manifestũ est q rememoratio ẽ ĩ
istis: nõ em̃ vocamus rememorationẽ nisi illi⁹ qõ pre
sciebat in pterito. Rememoratio est reuersio ĩ pnti intẽtiõis cõprehẽ
se i pterito. Inuestigatio aũt p rememorationẽ est inqsitio illi⁹ intẽ-
tionis p volũtatẽ: ⁊ facere eã pntari post absentiã: ⁊ iõ visuz est q iue
stigatio p rememorationẽ est ppria hmõi. Memoratio aũt est ĩ oib⁹
aialib⁹ imaginãtib⁹ ⁊ existimat q multa gña aialiũ non imaginant
sicut vermes ⁊ hũtia cõchas. Rememoratio aũt differt a ꝓseruatiõe:
qr cõseruatio est illi⁹ qõ semp fuit in aia postq̃ fuit cõprehẽsuz. memo
ratio aũt est ei⁹ qõ fuit oblitũ: ⁊ iõ rememoratio est cõseruatio absci-
sa: cõseruatio aũt est rememoratio cõtinua. Ista igit vtus est vna in
libro ⁊ due ꝑm modũ. Rememoratio igit est cognitio ei⁹ qõ fuit cogni
tuz ꝑm q̃ fuit cognitũ postq̃ cognitio ei⁹ fuit abscisa. Inuestigare aũt p
rememorationẽ est acqsitio cognitõis: ⁊ laborare ⁊ facere cogitatiuã
laborantẽ in repsentatiõe illi⁹ cogitatiõis: ⁊ ista actio est vtus q̃ vocat re
memoratiua. ¶ Cõsideremus igit qd̃ est ista vtus ⁊ cui⁹ ordinis est de
vtutib⁹ aie: ⁊ manifestũ est q est de vtutib⁹ cõprehẽdẽtib⁹ res pticu-
lares i diuiduas. rememoratio em̃ alicui⁹ nõ fit nisi post sensuz ⁊ ima
ginationẽ ei⁹ ꝑm q̃ fuit sensatũ ⁊ imaginatũ. vlis enim nã quãtitatis
quãtells cõprehẽdit nõ cõprehẽdit a vtute rememoratiua: nõ.n. cõ
phẽdit nisi q̃ritatẽ terminatã quã psensit ⁊ imaginabat. qũo aũt re
memorat vle dicendũ est post. ¶ Et cum manifestũ est de hac virtute
q̃ ista virtus est pticularis: ⁊ q indiget in sua actiõe vt pcedat illaz
due vtutes. s. virtus sensus ⁊ vtus imaginatiõis. ꝓsideremus in quo
differt illa vtus a virtute imaginatiõis. apparet em̃: lz non sintidẽ q̃
habẽt cõcationẽ in actiõe. ¶ Dicamus ergo q̃ manifestũ est: q̃ lz
oĩs rememoratio ⁊ inuestigatio p rememorationẽ nõ fit nisi pp ima-
ginationẽ: tñ intẽtio rememoratiõis alia est ab intẽtiõe imaginatio-
nis: ⁊ q̃ actio istaꝝ duarũ vtutũ est diuersa. Actio.n. vtutis rememo
ratiue est facere pntare post ei⁹ absentiã intentionẽ rei imaginate: ⁊
iudicare ipsaz eẽ illã intẽtionẽ quã aĩ sensit ⁊ imaginabat. Sũt igit
q̃ttuor. imago: ⁊ intẽtio illi⁹ imaginis: ⁊ facere illã intẽtionẽ eẽ pntẽ:
⁊ iudicare eã eẽ intẽtionẽ illi⁹ imaginis q̃ pus sentiebat. facere igit
imaginẽ eẽ pntẽ ineẽ ẽ vt sit alteri⁹ vtutis a vtute q̃ cõprehẽdit intẽ
tionẽ: ⁊ ista virtus inuenit duob⁹ modis. Si.n. cõprehẽtio ei⁹ fuerit
cõtinua dicẽt cõseruatiua. si diuisa dicẽt rememoratiua. Iudicare aũt
q̃ ista intentio est isti⁹ imaginati est in hoĩe in intellu: qr iudicat in eo
ꝑm affirmationẽ ⁊ negationẽ ⁊ ĩ aialib⁹ rememoratiuis est sile actio
ni: ista em̃ virtus est in hoĩe per cognitionẽ: ⁊ ideo inuestigat p reme-
morationẽ: in alijs aũt est nã: ⁊ ideo rememorat aialia: lz nõ inuesti-
gãt p rememorationẽ. ¶ Et ista virt⁹ in aialib⁹ nõ hz nomẽ: ⁊ est illã
quã Auic. vocat existimationẽ: ⁊ per hãc virtutẽ fugit aial nãliter no
citiua: lz nunq̃ senserit ipsa. sunt igit tres actiões triũ virtutũ: q̃ruz
due sunt fixe p duas res simplices: ex quib⁹ cõponit fora cõposita ex

Quid ẽ rememoratio

In qb⁹ est memoratio ⁊ in quibus non.

Qũo differunt imaginatiua ⁊ memoria.

Que sit actio virtutis memoratiue.

eis: quarũ.ſ.rerũ vna eſt imago rei.⁊ ſcõa intẽtio imaginis rei. ter/
tia aũt eſt vtus cõponens has duas intentiones adinuicẽz.in formis
enim imaginabilib⁹ eſt aliquid.q.ſubiectũ.ſ.lineatio⁊ figura: ⁊ aliqd
quaſi forma.⁊ eſt intẽtio illius figure.indiuiduũ em̃ extra animam:
qr eſt cõpoſitum accidit ei vt ſit in aĩa ſm hoc: ⁊ q receptio duarum
partiũ ex quib⁹ cõponit ſit duarũ virtutum diuerſarũ:⁊ q cõpoſitio
earũ:fit tertie virtutis.Declaratum eſt igit ex hoc ſermone eſſe tres
vtutes: virtutẽ.ſ.q facit p̃ſentari imaginẽ rei:⁊ virtutẽ q facit p̃ſen/
tari intẽtionẽ illi⁹ imaginis:⁊ vtutẽ:q cõponit illã intentionẽ cũ ſua
imagine:⁊ ideo inueſtigatio p̃r rememorationẽ cõpleꝯ p̃r iſtas tres
vtutes qñ vnaquecq earũ facit p̃ſentari ſuũ ꝓpriũ. ¶ Et Ariſt. ꝫcla
rat q iſta vtus rememoratiua eſt alia a vtute imaginatiua ;⁊ q ſunt
duo in diffinitione ⁊ ſubiecto p̃r hoc qr qñq cõprehẽdimus intẽtio/
nem forme imaginabilis ſine forma imaginabili:⁊ qñq cõprehendi/
mus formã abſq eo q ſpoliemus intentionẽ formę: ⁊ ideo poſſumus
retinere multa inſimul:⁊ nõ poſſumus imaginari eas ⁊ iam diximus
q virtus cõſeruationis ⁊ rememorationis eſt idem in ſubiecto ⁊ duo
ſm modũ.q igit vtus imaginatiua cõprehẽdit ꝫ ſubiecto eſt illo qõ
picto: ꝫſcribit i pariete.⁊ illo qõ cõprehẽdit vtus rememoratiua eſt
intẽtio illi⁹ pictnre:⁊ ideo qõ exiſtit i rememoratiua magis eſt ſpũale
q qõ exiſtit in virtute imaginatiua.⁊ qr actio iſtarũ duarũ virtutuz
in formis ſenſibilibus eſt altera duarũ actionũ aut cõpoſitio aut diui
ſio:qñ em̃ iam reduxerint formã quã iam ſenſit tũc facit cõpoſitio/
nem:⁊ hoc erit ſicut diximus qñ vtraq vtus fecerit p̃ſentari vtraq
intentionem ſimplicem ſibi ꝓpriam:⁊ cõpoſuerit eas tertia virtus.
Diuiſio aũt eſt in diffinitione rei ſenſibilis duz fuerit ſenſibilis:⁊ hoc
erit quãdo ſentiens ſenſerit ꝓmo rem extra animã: ꝫinde imagina/
uerit imaginans: ꝫinde diſtinxerit diſtinguẽs intentionẽ illius for/
me a ſuo ꝫſcripto cuius eſt intentio: deinde recipit cõſeruans illud
qõ diſtinguens diſtinxit.ſi igit amiſerit ipſum tũc reductio eius erit
ſm cõpoſitionem. ¶ Et qr iſta virtus eſt diuerſarũ actionũ ; ideo hz
diuerſa loca in capite:⁊ qr ſentiẽs ſentit ꝓmo:ꝫinde imaginat ima
ginans: deinde diſtinguit diſtinguẽs: deinde recipit cõſeruans : ne/
eſſe eſt vt imaginis ſit in orizonte anteriori cerebri deinde cogitãs
ſit in medio.deinde memoras ⁊ cõſeruans in poſteriori cerebri. ¶ Et
hoc notũ eſt ſenſui:cum enim cõplexio anterioris cerebri ledetur ſta
tim ledetur imaginatio illius hois ; ⁊ remanet cogitatio ⁊ rememo/
ratio ſm ſuũ modũ. ¶ Et cum mediũ fuerit leſum ledetur cogitatio.
¶ Et cũ poſteri⁹ memoria. ¶ Et iõ manifeſti ſunt quq ordines: quo⁊
primus eſt corpalis magni corticis:⁊ eſt forma ſenſibilis extra aĩaz.
Scõs aũt eſt eſſe iſtius forme in ſenſu cõmuni:⁊ eſt ꝓmus: ordinum
ſpiritualium. Tertius eſt eẽ eius in virtute imaginatiua ⁊ eſt magis
ſpiritualis. Quartus eſt in virtute diſtincriua. Quintus aũt eſt eſſe
eius in virtute rememoratiua:⁊ eſt magis ſpũalis.recipit.n.medul
lam eius qõ diſtinguũt tres virtutes a cortice. ¶ Declaratũ eſt igit
cuius eẽ eſt iſta vtus:⁊ quã ſbam hz:⁊ q eſt alia ab imaginatiua ⁊ di
ſtinctiua:⁊ q actio eius non cõpleꝯ niſi p̃r cõiocationẽ diſtinguẽtis ⁊
informãtis: aut in cõpoſitione:aut in diuiſione:⁊ ꝫclaratũ eſt q cõ/
ſeruatio ei⁹ eſt cõtinuatio eſſe intẽtionis ſenſibilis in hac vtute ſine

Uirtus cõ/
ſeruationis
⁊ memora/
tiõis eſt ea/
dẽ ſbo diffe
rẽs ſm mo
dum.

De ſitu vtu
tũ i cerebro

Idẽ vid.3.
de aĩa.c.6.
t.20.

abſciſſione:⁊ q obliuio eſt amiſſio eius vel diuiſio:⁊ q rememoratio
eſt reductio eius poſt obliuionẽ:⁊ q inueſtigatio rememoratiõis eſt
acquiſitio eius:⁊ qõ eſt ꝓpriũ homini:⁊ ideo conſiderandũ eſt quõ hõ
rememorat illud qõ ſenſit ⁊ oblitus eſt. ¶ Dicamus igit q hoc eſt p̃r
facere p̃ſentari intentionez illius rei:⁊ cũ virtus rememoratiua fece/
rit illã p̃ſentari imaginãs faciet preſentari formaz illius rei:⁊ diſtin/
gues cõponet intentionẽ quaz diſtinxit ⁊ diuiſit qñ ex intẽtionibus
in quas forma diuidit cõponit intẽtio formę igit preſentat a remeno
ratiua. Deſcriptio igit ei⁹ p̃ſentat ab imaginatiua:⁊ cõpoſitio intẽ/
tionis cum deſcriptione fit a diſtinctiua:⁊ per cõgregationẽ iſtarum
trium virtutũ preſentat res oblita apud inueſtigationẽ rememora/
tionis.ſi igit fuerit difficile homini tunc cõtinger,ꝓpter debilitatem
alicuius iſtarũ virtutũ ꝓpter quã debilitant alie:⁊ iſta leſio que acci
dit quibuſdã virtutum p̃r quaſdam accidit in maiori parte ſuperiori
per inferiorem. ¶ U.g.qr imaginatiua leditur p̃r leſionem ſenſus ⁊
non ecõuerſo:⁊ ſimiliter diſtinctiua leditur p̃r leſionẽ imaginatiue;
⁊ nõ econuerſo: ⁊ memoratiua leditur per leſionẽ diſtinctiue:⁊ nõ
econuerſo. Illud.n.qõ eſt magis ſpũale leditur per leſionẽ eius qõ
eſt minus ſpũale ⁊ nõ econuerſo. Et nõ accidit apud cõgregationẽ
iſtarũ virtutũ preſentatio rei que iam ſentiebat ⁊ eſt oblitat ſed ⁊
etiam in quibuſdã hoibus preſentat apud cõgregationẽ earum for
me rerum ſenſibilium quas nunq̃ ſenſit:ſed ſolũmodo cũ translate
fuerint diſpõnes earum. ¶ Sicut narrauit Ariſt.de quodam anti/
quo qui ſta informabat res trãſlatas ad ipz per auditũ quas nunq̃
vidit:⁊ cũ ille forme experimẽtabant inueniebant ſm verã diſpõ/
nem:⁊ ſm hũc modũ põt imaginari elephantẽ quinunq̃ ſenſit ipz.
Et hoc accidit hoi apud adunationem iſtarũ trium virtutũ:⁊ adu/
natio eax fit per aĩam rõnabilẽ.ſ.per obedictiã eax ad ipſam:quẽ/
admodũ ſeparatio eax eſt per aĩam beſtialez:⁊ earuz adunatio eſt
valde difficilis hoi:⁊ ges aĩe beſtialis eſt in ſepatõe eax. ¶ Et ideo
iſta adunatio nõ accidit niſi cogitãtibus in ſolitarijs qñ abſcindunt
a ſe occupãtia ſenſus:tũc.n.reuertit ſenſus cõis ad adiuuãdũ iſtas
vtutes:⁊ iõ qñq adunant iſte tres vtutes in ſomno:⁊ vident mira/
bilia mũdi: ⁊ et in diſpõib⁹ ſilibus ſomno. ¶ Et accidit ſicut.d.Ari
ſto. q iſte vtutes nõ indigẽt ſe adiuuicẽ in iuuamẽto ad p̃ſentandũ
illud qõ debuerunt p̃ſentare:ſed vnaquecq earũ facit p̃ſentari ſuum
ꝓpriuz ſine adiutorio ſui operis ; ⁊ qñq nõ accidit niſi hoc p adiu/
torium,⁊ dria inter motũ aĩe ſupr partes rei : ⁊ facere illã p̃ſentari
ſm rememorationẽ ⁊ inter motũ aĩe ſuper partes rei ⁊ facere illam
p̃ſentari ſm cõſeruationez eſt q motus rememoratiue ſuper partes
reruz cõſeruandarũ eſt motus cõtinuus:⁊ motus eius ſuper partes
rerũ rememorandarum eſt abſciſus ⁊ ſm translationẽ de rebus ex/
traneis ad partes rerũ rememorandaruz:qõ euiz rememoratur:re/
memoratur per ſuuz ſimile:⁊ in cõſeruatiõe non indigetur hoc.mo/
tus autem equalis ſuper partes rei preſentande eſt cõſeruatio:⁊ mo
tus rememorationis ſuper partes rei rememorãde nõ eſt equalis:qr
non eſt motus a ſimili rei ad rem:⁊ ideo cõſeruatio nobilior eſt reme
moratione. Motus em̃ equalis cõtinuus nobilior eſt abſciſo diuer/
ſo. Uirtus igit repreſentatiua vliter preſentat intẽtiones partiũ rei

Quõ hõ re
ducit i me/
moriã.

Illũ qõ eſt
magis ſpũa
le ledit p le
ſionẽ min⁹
ſpũalis ⁊ ſi
ecõtra.

Quõ ima/
giari poſſu
muſq nũq̃
vidim⁹.

Idẽ vid.3.
de aĩa.c.5.
t.20.

cõseruãde ꝑm cõtinuationẽ: ⁊ tũc cõponit eas adinuicẽ distinguẽs ⁊ ꝯscribit eas adinuicẽ imaginans: virtus aũt rememoratiua ꝑsentat partes rei per motum abscisum non cõtinuũ. ⁊ intẽtiones vles nõ rememorant nisi ꝑm imaginatões cõiũctas cum eis. ¶ Et iõ obliuio accidit in eis sicut accidit in intẽtiõibus pticularibus: ⁊ rememoratio est forme facilis reductiõis. Inuestigatio aũt rememoratiua est forma ꝯ difficilis reductiõis. ¶ Forme aũt facilis reductiõis sunt ille q̃ sunt apud vtrũq̃ imaginatiuã ⁊ sensuz cõem multe corpalitatis ⁊ modice ꝓpũalitatis. ⁊ forma difficilis reductionis est multe ꝓpũalitatis: ⁊ pauce corpalitatis: forme enim multe corporeitatis morant oũ sensus cõis distinguit ꝓpũalitatẽ ea ꝯ a corpalitate: ⁊ sic accidit ei vt illa forma figat in eo: ⁊ maxime quando recipit eam pauci corticis. Quõ aũt fit rememoratio ⁊ inuestigatio rememoratiõis: ⁊ in quo differũt a ꝓseruatiõe ꝯclaratũ est. ¶ Remanet igit duo dicere. Quoꝯ vnũ est: q: rememoras ꝯlectẽt ⁊ cõtristẽt lz delectabile ⁊ cõtristabile nõ sint in actu. Secundũ aũt est quare quidam homines sunt bone rememoratiõis: ⁊ quidã nõ: ⁊ qdam bone cõseruationis: ⁊ qdã nõ. ¶ Dicamus igit q̃ rememoras delectat per rememorationẽ reꝯ q̃ nõ sunt in actu: q: illa q̃ induxerũt ipm ad rememorandũ sant ꝑsentia in actu ⁊ sunt nẽcia sile rebus rememorandis. Q: igit sile rei est cõprehẽsiuz in actu ab eo accidit rememorãti delectatio ⁊ cõtristatio apud illũ: qõ accideret ei si illa res eẽt in actu. ⁊ quasi hz speciem vt illa res exeat in actu: ⁊ est q̃si eẽt apõ aiaz pole: qm̃ quando sile rei fuerit: tũc erit res q̃si possibilis vt sit: qm̃ qñ aia fuerit rememorans aliquid per aliqõ sensibile illi rei statiz pcipiet q̃ illud qõ sensibile est de gñe illius qõ erat ens in potẽtia: ⁊ q̃ est polẽ vt exeat in actũ: sicut est pole q̃ exiuit in actũ hoc sile per qõ fuit excitatus super illã rez: ⁊ tunc accidit rememoranti de tristitia aut de delectatiõe q̃si accideret ei si esset in actu. ¶ Bone aũt rememorationis hõ est tardi motus in aia cuius figũtur sensibilia q̃ trãsierũt per illa. ⁊ ille est cuius cõplexio posterioris cerebri est retinẽs formã cõsistentẽ in ipo: ⁊ est ille in cuius hac pte dominatur siccitas magis q̃ humiditas. Siccitas em̃ inata est recipe difficile: ⁊ cuz recipit formã: tũc inata est retinere eaz lõgo tpe: ecõuerso de humido. ⁊ iõ q̃ hñt cerebrũ talis cõplexiõis sunt bone rememoratiõis. q̃ aũt hñt locũ dominatũ hũiditate nõ rememorant: q: forme nõ figunt ĩ humido: sed recipiunt cito: q: hũo: facile recipit formaz: ⁊ iõ multe siccitatis cerebrũ est pauce receptiõis: ⁊ multe rememoratõis/ ⁊ multe hũiditatis/ ⁊ velocis cõseruationis: ⁊ multe obliuionis ⁊ difficilis rememorationis. ¶ Et qui hz mediam cõplexionẽ hz bonã cõseruationẽ ⁊ bonam memoriã: ⁊ ideo bonitas memorie attribuit iuuenibus: ⁊ obliuio accidit pueris ⁊ senibus. pueris pp humiditatẽ nãlẽ: ⁊ senibus pp hũiditatẽ accidentalẽ. ¶ Et qdaz senes sunt bone memorie: quando ista cõplexio accidẽtalis nõ fuerit dominãs in eis. cõplexio enim nãlis senis est siccitatis: ⁊ ideo senex inuenit rememorans: ⁊ nõ cõseruãs: pueri aũt ecõuerso. Juuenes aũt habẽt vtrũq̃. ¶ Et homo rememorat multoriẽs qõ sensit ĩ pueritia bona rememoratione: q: in pueritia multũ amat formas ⁊ mirat multũ in eis: q̃ꝯ figit in aspectu earũ: quapp difficile amittit eas.

Quõ rememoras ꝓtriſtat ⁊ delectatur.

¶ Arist. De somno ⁊ vigilia. Lib. vnicus.

E somno aũt ⁊ vigilia cõsideranduz est qd sint: ⁊ vtrũ aie vel corporis/ ppria sint vel cõia: ⁊ si cõmunia/ cui⁹ particule aie vel corporis: ⁊ pp quã cãm insunt aialibus: ⁊ vtrũ cõicãt oia simul ambobus ipsis aut alia qdẽ somno: alia vero altero solũ: vel alia qui/ dez neutro: alia vero vtrisq̃z. Adhuc aũt qd est somniũ: ⁊ ppter quã causaz dormientes interduz quidẽ somniãt: interdum aũt non: vel accidit quidẽ semp dormiẽtibus somniare: lz nõ meminerũt: ⁊ si hoc fiat: pp quã causaz fit. Et vtrũ cõtingat futura ꝑdere: aut nõ cõtingat: ⁊ qualr si cõtingat: ⁊ vtruz futura ab hoie ꝓspiciant solũ: ⁊ vtrũ agenda ab hoie solũ: vel quorũ demonũ hz causaz: ⁊ vtrũ nã fiũt vel ab euentu. ¶ Primũ quidẽ igit hoc manifestũ qm̃ circa idez aialis quid ẽ vigilia ⁊ somnus: opponunt. n. ⁊ vr somnus vigilie quedã ꝑtratio: nã extrema semp in alijs ⁊ in naturalibus circa idẽ susceptibile vident fieri: ⁊ eiusdem passiones eẽ. dico aũt veluti visus: cecitas: turpitudo: pulchritudo: sanitas: egritudo: fortitudo: debilitas: auditus: ⁊ surditas. Amplꝯ aũt ⁊ ex his manifestuz: quo em̃ cognoscimus vigilantẽ: ĩ hoc ⁊ cũ q̃ somno ꝑmitẽ. Sentientẽ em̃ vigilare putamus ⁊ vigilãtẽ eẽ: vel eoꝯ q̃ extrinsecus aliqd sentire: vel eoꝯ q̃ in ipso motũ aliquẽ. Si ergo vigilare ĩ nullo alio est q̃z in eo qõ est sentire: manifestũ qm̃ quo qdẽ sentiũt hoc vigilãt vigilantia: ⁊ dormiũt dormiẽtia. Qm̃ aũt neq̃z aie ꝓprium est sentire neq̃z corpis: cui⁹ est potẽtia ei⁹ est actus: q̃ vero dr̃ sensus vt actio mot⁹ quidã p corpus aie est. Manifestũ qm̃ neq̃z aie passio ꝓpria ẽ: neq̃z inaiatũ corpus possibile est sentire. Cũ aũt determinatũ sit ꝑus in alijs de his q̃ dicunt q̃si particule aie. ⁊ de nutritiua q̃ꝯ qdẽ sepa

Extrema ꝑ alijs ⁊ ĩ nãlibus circa idẽ susceptũ bile videẽt fieri.

Cui⁹ ẽ potẽtia eius est actus.

rek ab alijs in corpib⁹ hñtib⁹ vitã, alioꝛ vero nullo fine hoc exñte. Manifestũ q̃ quecũqꝫ viuẽtiũ augmẽti dimi nutõisq̃ pticipãt solũ: qm̃ in his nõ est somn⁹ neq̃ vigi lia: velut plãtis. Nõ. n. hñt pticulã sensitiuã neq̃ si sepa rabile: neq̃ si nõ sepabile ptãte: eteniz ⁊ esse sepabile ẽ.

Nihil ẽ qd̃ semp vigi/ let aut sẽp dormiat.

Sicꝛ aũt nihil ẽ qd̃ sp vigilet aut semp dormiat: ſz eisdẽ insunt aĩaliũ vtreq̃ passiones he. Neq̃. n. si est aĩal hñs sensuz: hic ꝯtingit neq̃ dormire neq̃ vigilare: vtraq̃. n. passio hec circa sensuz ꝑmi sensitiui. Nõ ꝯtigit aũt neq̃ alterũ hoꝛ sp inesse eidẽ velut aliqd̃ gen⁹ aĩaliũ sp dor/ mire aut sp vigilare. Ampli⁹ quoꝛũcũq̃z ẽ aliqd̃ op⁹ ꝑm nãm qũ excesserit tp̃s in q̃zto pñt aliqd facere vel aliqd̃ eoꝛ q̃ pñt tpe facere necesse deficere vt oculos vidẽtes ⁊ qescere faciẽtes hoc. sicꝛ aũt manũ ⁊ aliud oẽ cui⁹ op⁹ aliqd̃ est si itaq̃z alicui⁹ op⁹ est sentire ⁊ h̃ vtiq̃z excedat q̃zto erat tpe potẽs sentire ꝯtinue deficiet ⁊ nõ amplius faciet hoc. Si igit vigilare diffinit dissoꝛone sensus: cõ trarioꝛ vero: hoc qd̃ alterũ necesse adesse: illud ỳo nõ. Vigilare aũt ei qd̃ est dormire ꝗriũ ⁊ nẽcium oĩ alteruz inesse necessariũ vtiq̃z erit dormire. Si igit h⁹ passio est somn⁹: hoc aũt ẽ i potẽtia pp excessuz. vigilãdi aũt exces sus q̃ñq̃z qd̃ ab egritudie q̃ñz ab ſq̃z egritudie fit: q̃re ⁊ in potẽtia ⁊ dissolutio sicꝛ erit necesse oẽ qd̃ vigilat cõ tingere dormire: ipoꝛe. n. semp agere: sicꝛ aũt neq̃z dor

Sõni diffi.

mire semp nihil ꝯtingit. ¶ Sõn⁹. n. passio sensitiue pti/ cule est vt viculũ ⁊ imobilitas q̃dã: q̃re neẽe est oẽ dor miẽs hẽ sensitiuã pticulã. Sensitiuũ aũt qd̃ põt sentire ſz actũ agere aũt sensu pp:ie ⁊ simplꝛ ipoꝛe est dormiẽ tez simul: iõ necessariũ est sõnũ oẽz excitabile eẽ. ¶ Ani malia qd̃ igit pene oĩa somno cõicãt ⁊ natabilia ⁊ vola tilia ⁊ gressibilia. Eteni gña pticiũ oĩuz ⁊ q̃ marinoꝛ vl̃ malachioꝛ visa sunt dormiẽtia ⁊ oĩa alia q̃cũq̃z hñt ocu los. Eteni q̃ duros hñt oculos manifesta entoma q̃ dor miũt: breuis aũt sõni sunt oĩa. Jõq̃z latebũt vtiq̃z q̃dam multotiẽs vtrũ pticipãt sõno vel nõ eoꝛ qdã q̃ durã hñt

testã ꝑm sensuz qd̃ nũq̃z factũ est manifestũ si dormiũt sicut verifiꝛis dicta rõ ea suadebit. ¶ Qõ qd̃ igit sõno pticipãt oĩa aĩalia manifestũ ex his: eo. n. q̃ ẽ sensuz hẽ diffinit aĩal sensus aũt mõ qd̃ aliquo imobilitate ⁊ ve lut vinculũ sõnũ eẽ dicim⁹ soꝛone aũt remissione q̃z vigi liã. Plãtaꝛ aũt nullã qd̃ poꝛe cõicare neutra haꝛ pas sionũ. nã sine sensu nõ existit neq̃z sõn⁹ neq̃z vigilia: gb⁹ vero inest sensus ⁊ tristari ⁊ gaudere: gb⁹ vero hec ⁊ cõ cupiscẽtia. Plãtis aũt nihil hoꝛ inest. ¶ Signũ aũt qm̃ ⁊ opus suũ facit nutritiua pticula in dormiendo magis q̃z vigilãdo: nutriunt aũt ⁊ augent tũc magis tãq̃z nihil egẽtia ad hoc sensu. ¶ Quare aũt dormiunt ⁊ vigilant aĩalia ⁊ pp qualẽ quẽdã sensuz vel quales si pp plures cõ siderãdũ. Qm̃ vero q̃dã aĩaliũ hñt sensus oẽs: q̃dã aũt nõ hñt vt visuz. tactũ aũt ⁊ gustũ oĩa hñt nisi q̃d̃ aĩaliũ ĩpersectũ: dictũ ẽ aũt de his in his q̃ de aĩa. Jmpoꝛe ãt simplꝛ qualicũq̃z sensu sentire q̃ dormit aĩal mãifestũ: qm̃ oĩb⁹ necessariũ iesse eãdẽ passionẽ iuocato sõno: nã si huic qd̃: huic vero nõ hac dormiens sentiet. hoc aũt ipoꝛe est. Qm̃ aũt existit ꝑm vnũquẽq̃z sensuz: hoc qd̃ aliqd pp:tũ: illud vero aliqd cõe. Proprũ qd̃ velut vi sui videre: auditui aũt audire: ⁊ alijs ꝑm eũdẽ modũz. Est aũt q̃dã ⁊ cõis potẽtia q̃ segꝛ oẽs: q: ⁊ qd̃ videt ⁊ au dit sẽtit: nõ. n. visu qd̃ videt qm̃ videt: ⁊ iudicat. Jtaq̃z ⁊ põt discernere: qm̃ alia qdez dulcia sunt ab albis: nec visu nec gustu: nec ambob⁹: ſz quadã cõi pticula oĩum sensitiuoꝛ. Mã est qdã sensus vnus ⁊ ꝑncipale sensitiuũ vnũ esse aut sensui gñis cuiusſz alterũ velut soni ⁊ colo/ ris. hoc aũt simul tactiuo maxie existit. hoc qd̃. n. sepat ab alijs sensitiuis: alia vero ad hoc ĩsepabilia. Dictũ est aũt de his q̃ de aĩa theoꝛematib⁹. Manifestũ igꝛ qm̃ h⁹ est passio vigilia ⁊ sõn⁹. Propter qd̃ oĩb⁹ inest aĩalibus: nã tact⁹ solus oĩb⁹ inest: si. n. in eo q̃ oẽs aliqd patiant sensus fieret dormitio icõuentẽs. si gb⁹ neq̃z neẽe neq̃z poꝛe est agere sicꝛ aliquo tmõ hos vocare sicꝛ ⁊ imobiles

Nutritio meli⁹ pficit in dormiẽ/ do q̃ i vigi lando.

existere: ꝗriũ.n.rõabilꝰ accidit eis q̃z sil' gescere. Quẽ/ admodũ aũt núc dicemꝰ rõabilr se hz ⁊ de his. Mã cuz principale aliozꝰ oiuz sensitiuozꝰ ⁊ ad qd̃ tẽdũt alia pertinãt aliqd: cõpati necessariũ ⁊ reliq̃ oia. Illozꝰ aũt cũ aliquid ipotẽs sit nõ necesse ẽ hoc ipotẽs fieri. Manifestũ aũt est ex pluribꝰ: qm̃ nõ in sensu sine opõne esse ⁊ nõ vti ipsis sõnꝰ est: neqz in nõ posse sentire. Mã ⁊ mãifeste in aie defectõibꝰ tale qd accidit: ipotẽtia.n. sensuuz aie ẽfectio est: fiũt aũt ⁊ amẽtie q̃dã hmõi. Amplꝰ aũt qbꝰ vene in collo appẽdunt insensibiles fiũt: sz impotẽtia vsus: neqz i sensitiuo: nz p q̃uis cã: sz quẽadmodũ núc dictũ est in prio quo sentit aia. Cũ.n. hoc qdẽ impotẽs fuerit: necesse est ⁊ oia sensitiua ipotẽtia eẽ sentire: cuz illo vero illozꝰ aliqd nõ est hoc necesse. ¶ Propter quã vero cãz dormire accidit ⁊ cuiꝰ passio sit dicẽdũ. Et qm̃ vero modi sunt plures cãrũ: nã ⁊ q̃ cuiꝰ gr̃a ⁊ q̃ vñ principiũ motꝰ ⁊ mãm ⁊ rõnẽ cãm esse dicimꝰ. ¶ Primum qdẽ igit qm̃ nãm dicimꝰ gr̃a huiꝰ facere. hoc aũt bonũ aliqd̃: qetẽ vero oĩ qd̃ natũ est moueri cũ nõ possit sp ⁊ ꝓtinue moueri cũ delectatiõe: necessariã esse atqz vtilez: sõno vero pp ipsaz veritatẽ coaptãt metaphorã hanc: tanq̃z reges fit: quare pp salutẽ aialiũ existit. ¶ Vigilia vero finis. Mã sentire ⁊ sape oĩbꝰ est finis qbꝰ inest alteruz eozꝰ: optia.n. hec: finis vero optimꝰ: q̃ aũt necessariũ vniculqz aialiũ inesse sõnũ: dico aũt ex suppõne necessitatẽ: qm̃ si aial erit hñs suã nãm ex necitate q̃dã ei iesse opz: ⁊ his exñtibꝰ alia existere. ¶ Amplꝰ aũt qualimotu ⁊ actu in corpibꝰ adueniẽtibꝰ accidit vigilare ⁊ dormire aialibus post hoc dõm. Alijs qdez igitur aialibus quẽadmodũ nõ habẽtibus sanguinẽ existimãdũ est causas esse vel easdem vel vt ꝓportionales: sanguinez vero hñtibus que qdẽ hoĩbus: quare ex his oĩbus speculandũ. Qd̃ quidẽ igit sensus principiũ sit ab eadẽ parte aialibꝰ a qua ⁊ motꝰ qdẽ ẽtermiatũ est priꝰ in alijs. Ipsa enĩ triũ ẽtermiatozꝰ est locozꝰ q medꝰ capitis: ⁊ deorsuz vẽtris. Nñtibꝰ qdẽ igit sanguinẽ: h ẽ q̃ circa corꝰ ps. Oia.n. hñtia sãguinẽ corꝰ hñt: ⁊ ꝓncipiũ motꝰ: ⁊ sensus ꝓncipal' hinc est. Motꝰ qdẽ igit ⁊ spũs manifestuz: qm̃ ꝓncipiũ ⁊ oino refrigeratiõis est hoc. ⁊ respirare aũt ⁊ hũido refrigerari: ad salutẽ eius q est i hac pticula caloris nã adcpta est. Dicet aũt ⁊ de ipsa postea hz se nõ habẽtibꝰ vero sanguinẽ ⁊ entomis ⁊ nõ suscipiẽtibꝰ spũm i ꝓportiõali plãtatus spũs inflãs ⁊ residẽs vr. Palã aũt i his q̃ sũt rotalia: puta vespis: apibꝰ: ⁊ muscis: ⁊ q̃cunq̃z hmõi sunt. Qm̃ aũt mouere aliqd ⁊ facere sine robore nõ est posse: vigorẽ aũt facit spũs detẽtio: ⁊ spirãtibꝰ qdẽ q̃ ẽ fortis: nõ respirãtibus aũt q̃ cũ plãtata: nõ ⁊ bõbãtia alata vñr: cũ moueant attractõe spũs offendẽtis ad suc cinctoriũ rotalozꝰ. Mouet aũt oẽ aliquo sensu facto alieno in prio sensitiuo. Si vero ẽ sõnꝰ ⁊ vigilia passio huiꝰ ptis in quo loco quidẽ ⁊ i qua pticula pria fit sõnus ⁊ vigilia/ manifestũ. Mouet aũt quidã dũ dormiũt ⁊ faciũt multa que vigilãtiũ sunt: nõ tñ absq̃z phãtasmate ⁊ aliquo sensu: sõniũ.n. ẽ quodãmõ sensatũ. Dicẽduz aũt est postea de ipsis: qm̃ vero sõnia memorant expgefacti: vigiliũ vero actus nõ memorant: dictũ est in pbleumatibꝰ. ¶ Cõsequẽs aũt est his que dicta sunt prãfire quibus factis ⁊ vñ principiũ passiõis fit vigiladi ⁊ dormiẽdi. Palã ita q̃z qm̃ necessariũ aiali cũ sensuz hẽat: tũc primo nutrimẽtũ suscipe ⁊ augmẽtũ. Nutrimẽtũ aũt ẽ omnibus extremũ his quidẽ q̃ sanguinẽ hñt sanguis natura. his vero que sanguinẽ nõ hñt ꝓportionale. Locꝰ vero sanguinis vene: baz aũt principiũ corꝰ: palam aũt qd̃ dicit ex anotomijs. De fortis quidẽ igitur ingrediente alimento in susceptiua loca fit euaporatio advenas. ibi vero permutat ⁊ in sanguinem vertitur ⁊ vadit ad principium. Dictum est autẽ de his in his que de nutrimẽto. Nunc autem repetendũ est de ipsis huius gratia vt principia motus speculemur ⁊ quid patiente particula sensitiua accidit vigilia ⁊ somnus. Non enim est somnꝰ

Cã finalis somni.

Cã finalis vigilie.

Sentire ⁊ sapre oĩbꝰ est finis q/ bus iest alterũ eorũ.

Cã materialis sõni.

In hñtibus sanguinem corꝰ est principiuz motꝰ.

Qd̃ est ꝓncipiũ motꝰ in nõ habẽtibus sanguinem.

Cã effectiua somni.

quelibet ipotētia sensitiui vt dictū est. Etenim amētia ⁊ suffocatio aliqua ⁊ anime defectio facit hmōi impotētiā. Iaz.n. facta fuit phātasia qbusdā aīe defectū patiēt̄ fortiter. hoc qdē igit̄ aliquā hz dubitatōez. Si.n. cōtingat obdormire: defectū aīe patiētē ꝓtingit vtiqz sōnū eē ⁊ phātasma ⁊ multa sunt q̄ dicūt q aīo defecerūt ⁊ q vīsi sunt mortui eē: ō qb⁹ oīb⁹ eādē rōnē eē opinādū est. ¶ Sz vt dixim⁹ nō est somn⁹ oīs ipotētia sensitiui sz ex vaporatōe circa nutrimētū passio fit hoc. Meēe.n. qd̄ euaporatū est pulsuz quousqz īpelli deide ꝓuerti ⁊ pmutari sicut eurīpū. Calidū ꝯo cuiuscūqz aīalīū ad supiora natū est ferri. Cū aūt in supiorib⁹ locis multū fuerit simul iterū reuertit̄ ferturqz deorsuz ⁊ reuertēdo ꝓpellit calorē: ⁊ ī ō maxīe fiūt somnia nutrimēto. Mā repēte tūc multa hūiditas ⁊ corpulētia sursuz ferī. cōstās qdē grauat ⁊ facit dormire. Cū vero fluxit dorsuz ⁊ reuertēs repellit calorē: tūc fit sōn⁹ ⁊ aīal dormit. ¶ Signū aūt hoꝝ ⁊ somnifera oīa.n. ⁊ grauedinē capitis faciūt ⁊ pot⁹ ⁊ cibi vt opiū: ⁊ mādragora: vinū ⁊ loliū: ⁊ q deorsuz ferunt ⁊ q dormitāt hoc vīr pati ⁊ non pnt̄ leuare caput ⁊ palpebras: ⁊ postea cibatis maxīe talis sōn⁹. Multa.n. q̄ a cibis euaporatio. ¶ Ampli⁹ aūt ex laborib⁹ qbusdā. nam labor qdē colliquatiuū. colliquatiuū vero fit quēadmodū nutrimētū idigestū si nō frigidū sit. ¶ Et egritudies q̄dā. Quēadmodū illud idē faciunt q̄cūqz a supfluitatibus calidis ⁊ hūidis: vt accidit febricitānib⁹ atqz lethargicis. ¶ Ampli⁹ aūt ꝓpria etas: pueri.n. dormiūt vehemēter: eo q nutrimētū sursuz ferī oē. Signū aūt q magnitudo supioꝝ excedit īferiora ī pria etate eo q adhuc fiat augmētū. ¶ Propter hāc vero cāz epileptici fiunt. Sīle.n. ē somn⁹ epilepsie: ⁊ est q̄dāmō sōn⁹ epilepsia: ⁊ ō accit multis ꝑncipiū hui⁹ passiōis dormiētib⁹: ⁊ dormiētes qdē capiunt: vigilātes aūt nō. Cū aūt multū ferat spūs sursuz descēdēdo rursuz venas tumefacit: qb⁹ coarctat porū: qua respiratio fit. ¶ Iō pueris nō ꝓferūt

Signū primum.

Secundū.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

vīna:

vīna: neqz nutricib⁹. Differt.n. nihil forsan ipsos bibere vel nutrices: sed oz bibere aq̄ticū ⁊ modicū. spumosuz.n. vinū. hoc aūt magis nigrū. Ita ꝯo supiora plena sunt nutrimēto pueris q sex mēsib⁹ neqz vertūt colluz: quēadmodū.n. ebrīis: sursuz ferī hūiditas multa. Rōnabile aūt hāc passionē eē cām quare gescūt ī matricib⁹ embria pmuz. ¶ Et iō amatores somni q occultas hūt venas: ⁊ nari ⁊ magna capita hūtes: naz hoꝝ vene anguste vt nō facile defluat q̄ descendit hūiditas. Manosa vero magnaqz capita hūtib⁹ sursuz imper⁹ mult⁹ ⁊ euaporatio fit. Mātestas vero venas hūtes nō somnolēti pp amplitudinē venaꝝ: nisi aliquā aliā passionē habuerint ꝓtiā: neqz melācholici. Infrigidat⁹.n. est loc⁹ int⁹: quare nō fit ipsis multitudo euaporatiōis: ppea ⁊ edaces dūr exūtes: quēadmodū.n. nullo fruētia efficiūtur eis corpa: nigra vero cholera cū nāliter frigida sit ⁊ nutritiuū locuz frigidū facit ⁊ alias particulas vbicūqz potestate existit hmōi supfluitas. ¶ Quare manifestuz ex his que dicta sunt qm̄ somn⁹ est quidaz cōuentus caloris intrinsecus ⁊ nālis reciprocatio pp predictam cām. Ideo motus mult⁹ dormiētis. vñ aūt deficit infrigidatur: ⁊ pp frigiditatē cōcidunt palpebre: ⁊ supiora quidē infrigidātur ⁊ exteriora: interiora vero ⁊ inferiora calida velut que circa pedes ⁊ que intrinsecus. ¶ Quāq̄z vtiqz dubitabit aliqs q: post cibuz fortissimus fit somn⁹ ⁊ est somniferuz vinum: ⁊ alia huiusmodi caliditatē habentia. Est aūt non rōnabile somnuz esse infrigidationem: causas aūt dormiēdi calidas. ¶ Utrum ergo hoc accidat: q: quēadmoduz venter cum vacu⁹ sit calidus est. Repletio vero infrigidat ꝓpter motum sic ⁊ qui in capite porī: ⁊ loca infrigidantur sursum lata euaporatione. ¶ Vel quēadmoduz persuasis calido subito tremor fit: ⁊ ibi ascendente caliditate: caliditas congesta infrigidat: ⁊ q ꝑm naturaz calidum facit languescere ac secedere. ¶ Amplius autem multo incidente nutri/

Septimuz.

Bubium.

Antiquorū solutio.

Alia solu.

mento q̃ calor subleuat quēadmodū ignis ipositis li/
gnis infrigidat quousq̃ digerat. Fit.n.somn⁹ quēad/
modū dictū est: duz corpulētū sursuz ferē a calitate p ve
nas ad caput cū vero ampli⁹ nō possint: sed in multitu
dine excedit eleuatū iterum repellitur: ⁊ deorsuz fluit:
ī cadunt hoīes subtracto calore q̃ sursum ferebat. So
luz.n.aīalīū rectū ⁊ īcidēs qdē deīpiētiā sāē postmodū
ꝗ phātasiā. ¶ Vel dicte qdē nūc sol'ones ꝓtingētes sūt
vt stat infridatio q̃nimo ⁊ ppt⁹ loc⁹ ē q̃ circa cerebrū
quēadmodū dictū est in alīs. ¶ Oiuz ꝗ q̃ in corpe fri
gidissimū cerebrū: nō hūtibus vero q̃ equalet huic ps.
Quēadmodū igit hūidū qd euaporat a solis calitate
cū venerit ad sup̄mū locū pp friditatē suā infridat: ⁊ cō
gestū deorsuz ferē factū rursus aq̃. Sic ī eleuatōe sursuz
calidi ad cerebrū supfluī qdez euaporatio in flegma re
digit: ⁊ ī catarri vñr ex capite fieri: nutritiua ꝗ ⁊ non
egrotatiua dorsuz ferē cōgesta ⁊ refrigerat calz. Ad ifri
dāduz ꝗ ⁊ ñ facile suscipiēdū euaporatōez ꝓfert ⁊ tenui
tas ⁊ angustia circa cerebrū venar. In fridatiōis qdē ḡ
hec est cā ḡḡ euaporatio trāscēdat calitatē. ¶ Expgi/
scunt aūt cū digō facta fuerit: ⁊ obtinuerit q̃ ipacta fue
rit calitas in angusto multa ab eo qd circūstabat: ⁊ di/
screti fuerint corpulētior sanguis atq̃ purissim⁹. Est āt
tenuissim⁹ qdez sanguis ⁊ purissim⁹ q̃ ī capite: densissi
mus ⁊ turbidissim⁹ q̃ in iferiorib⁹ ptibus. Dis aūt san
guis p̄ncipiū sicut dcm̄ est hic: ⁊ in alīs est cor. Dor āt
q̃ in cordis vtriscq̃ thalamis: cōis medi⁹ quor vterq̃
suscipit ex vtraq̃ vēa: ⁊ ex ea ꝗvocat magna: ⁊q̃ adorti.
In medio ꝗ fit discretio: ꝫ diffinire qdē de his aliorū
sermonū ꝓueniēti⁹ est. Quia ꝗ fit maxīe sanguis post
nutrimēti oblatōez īdiscret⁹ somn⁹ fit quousq̃ secernat
sanguis. hoc qdē purissimū sursuz: illud vero turbidissi
mum deorsuz: cū ꝗ hoc fuerit expgiscunt absolute ex
nutrimēti grauitate. ¶ Que qdē igit cā dormiendi di/
ctuz est: q: a corpulēto qd ferē sursuz p ingenitū calorē:

Impugna. Propa solo

Cerebruz ē frigidissimū oiuz q̃ ī corpore sunt.

Cā efficiēs vigilie.

subito ad p̄mū sensitiuū: ⁊ qd est somn⁹: qm̄ p̄mi sensi/
tiui cōprehēsio vt nō possit agere: ex necessitate qdē fa/
ctum. Non.n.ꝓtingit aīal esse nō accūtibus q̃ ipsuz psi/
ciunt: pp salutē vero est. saluat.n.quies.

¶ Capitulum de Somnijs.

Post hoc aūt querēdū de somnio. Et primo
cui eor q̃ aīe passio hoc ineē vr: ⁊ vtrū intel
lectiue pticule passio ē hec vel sensitiue: his
eiz solis eor q̃ in nobis sunt cognoscim⁹ ali
qd. Si itaq̃ vsus visus visio: ⁊ audit⁹ audire: ⁊ oīno sen
sus sentire: cōia aūt sunt sensuū velut figura ⁊ motus ⁊
magnitudo ⁊ alia hmōi: aut ppria velut color: son⁹: sa/
por: in potētia āt sunt oīa claudētia ⁊ dormiēna videre.
Silr aūt ⁊ in reliqs manifestū: qm̄ nō sentimus qcq̃ in
somnis. nō ergo sensu somniū sentim⁹. ¶ At vero neq̃
opione: nō.n.solū adueniēs dicim⁹ eē hoiez vel equū:
sed albū vel pulchrū quor opio sine sensu nihil vtiq̃ di
cet neq̃ vero neq̃ falso. In somnis aūt aiaz accidit hoc
facere. Silr.n.qm̄ hō est: ⁊ qm̄ albus est: qd est adue/
niens videmur videre. Amplius post somnū aliqd aliō
intelligim⁹ quēadmodū in vigilādo sentiētes aliqd. de
eo.n.qd sentim⁹: sepe ⁊ intelligim⁹ aliqd: sicut ⁊ in som
nijs p̄ter phātasmata alia aliqñ intelligimus. Videbit
aūt alicui hoc fīgs adhibeat mentē ⁊ tentet memorare
surgēs: iam vero qdā videruūt somnia hmōi: velut q vi
denē p̄m memoratiuū p̄ceptū ponere q̃ pponunt: acci/
dit.n.eis aliud qd p̄ter somniū ponere aū oculos phan
tasma. Quare manifestū qm̄ neq̃ somniū oē qd in som
nis phātasma: ⁊ qm̄ itelligim⁹ q̃ opione opinabamur.
Palaz aūt de his vtis intm̄ qm̄ eodē quo vigilantes in
egritudinib⁹ decipimur hoc idez in somnijs facit pas/
sionē. Et sanis qdē ⁊ sciētib⁹. Cuz sol pedalis vr eē: sed
siue idē siue diuersuz phātasticū aīe ⁊ sensitiuū: nihilomi
nus nō fit absq̃ videre ⁊ sentire aliqd p̄ter videre: senti
re.n.⁊ p̄ter videtis verū aliqd ⁊ audientis: nequaq̃ tm̄

id qd arbitrat. In somno aūt nihil positum est nihil vi/
dere atq audire neq oino sentire. ergo non vr verum.
Nihil aūt pati sensuz nō est veruz: sed cōtingit ⁊ visum
pati aliqd ⁊ alios sensus: singulū aūt horum quēadmo
dum vigilanti adiacet qdem quodāmodo sensui: non
sic aūt vt vigilant. Et qñ q quidez opinio dicit: qm̄ fal/
sum quēadmoduz vigilans. qñ q vero detinet ⁊ sequit
phantasma. Qd quidez igitur nō est opinātis neq in/
telligētis passio hoc qd vocamus somniare manifestū.
¶ Sed neq sentientis simplr: videre. n. vtiq ⁊ audire
simplr: sed qualiter opz ⁊ ꝑm quē modū cōsiderandū.
Ponatur ergo q ⁊ manifestum est q ⁊ sensitiui passio
siquidē ⁊ somnus. Non enīz alicui qdem animali alij
vni inest somnus: alij vero alicui somniare/ sed eidem.
Quoniā vero de phantasia in eis que de aia dictū est: ⁊
est qdem idem sensitiuo phantasticū esse aūt sensitiuo ⁊
phantastico alterum. Est autē phantasia qui a sensu ꝑm
actum fit motus. Somniū vero phantasma quoddam
videt esse. Nam qd in somno phantasma somniuz dici/
mus siue simplr siue quodāmodo factū: manifestū qui/
dem q sensitiui est somniare: huius aūt ꝑm q phanta/
sticum. Quid aūt est somniū: ⁊ qūo fit ex his que circa
somnū accidūt maxime vtiq speculabimur. Sensibilia
enīz ꝑm singulū sensitiuū nobis efficiūt sensuz: ⁊ que fit
ab eis passio nō soluz inest sensitiuis dum sensus agūt:
sed ⁊ dum abeūt. Simul. n. passio in his: ⁊ in his que se
runtur vt esse: etenim in latis eoq mouit non vlterius
contingēte mouent. Nam qd motū fecit mouit aerem
quēdam ⁊ rursus hic motus alium: ⁊ hoc itaq modo
quousq qdē stet facit qd motū ⁊ in aere ⁊ in humidis.
Similr aūt oz opinari hoc ⁊ in alteratione. nam q tale
factum est a calido proximuz calefacit ⁊ hoc distribuit
vsq ad principiū. quare ⁊ in quo est sentire: qm̄ est alte
ratio quedā qui ꝑm actū sensus: necesse est hoc accide/
re: ideo passio est nō solum sentiētibus in sensitiuis/ sed

quiescentibus ⁊ in profundo ⁊ supficieten⁹. Palam aūt
cōtinue sentiam⁹ aliquid. Transferētibus. n. ꝑm sensum
sequit passio velut de sole ad tenebras. Accidit. n. nihil
videre pp adhuc subsistētē motū in oculis a lumine: ⁊ si
ad vnum colorez multo tēpore aspiciamus aut album
aut viridem eiusdem modi videt ad quodcunq visum
permutem⁹: ⁊ si ad solem prospiciētes vel aliqd splen/
didum cōcluserim⁹ obseruātibus quidē videt ꝑm dire
ctionē qua accidit visum videre primū qdem hmōi co/
lorem donec permutet puniceū: deinde in purpureum
quousq in nigrū veniat colorez ⁊ euanescat. Et ab his
que mouent aut permutātur velut a fluminib⁹: maxime
autez ab his que citissime fluunt: videtur enīz quiescen
tia moueri. Fiunt aūt ⁊ a magnis sonis obsurdescētes.
Fiunt autē ⁊ a validis odoribus difficile odorātes. si/
milia hec itaq manifeste accidunt hoc modo. Q autē
sensitiua cito ⁊ modicas differētias sentiunt: signum q
in speculis accidit: de quo eodem insistēs vtiq conside
rabit prius ⁊ dubitabit aliquis. Simul autem ex ipso
manifestuz: quoniā quēadmoduz visus patitur sic ⁊ fa/
cit aliquid. In speculis enīz valde puris cū menstruis
superuenientibus mulieres inspiciant in speculum fit su
perficies speculi sicut nubes sanguinea. Et siquidē no
uum fit speculum nō facile est abstergere hmōi macu/
lam. si vero vetus/ facile. Causa vero vt dixim⁹ qm̄ non
solū visus patitur aliqd ab aere: sed ⁊ facit aliqd ⁊ mo
uet quēadmodū splendida. Nam visus splēdidoruz ⁊
habentiū colorem: oculi qdem igitur rōnabilr qñ fiunt
menstrua afficiūtur sicut ⁊ alia pars quelibet corporis:
eteniz natura existunt pleni venarū. Ideo cū fiunt men
strua pp turbationē ⁊ phlegmasiaz sanguineam nobis
qdez que oculis differētia incerta est: inest aūt: nā eadē
nā seminis ⁊ menstruatiōis. Aer quoq mouet ab ipsis
⁊ eū qui in speculis est aerez ꝓtinuū existē qualē quādā
fecit ⁊ talem velut ipse patitur: hoc vero speculi superfi/

Pur̄ diligē ter mōstrat quicq̄d exceperit.

ciem: quēadmodū. n. vestitū que maxime mūde sunt ci tissime inq̄nant. Nam purū diligēter monstrat quicq̄d exceperit ⁊ p̄sertiz minimos mot⁹: es vero eoq̄ planuz sit qualēcunq̄z tactū maxime sentit. Opz vero ītelligere tanq̄z attractiōez esse aeris tactū ⁊ tanq̄z extersionē pp̄ ⁊ absolutionē. Mūdicia vero manifesta fit qualiscūq̄z sit. Non exeūdi vero celeriter ex nouis speculis cā ē q̄ puruz sit ⁊ planū: serpit. n. p hmōi in p̄fundū: ⁊ oīo magis in talibus: naz eo q̄dez q̄ purū est in p̄fundū: eo aūt q̄ planū oī: veterib⁹ vero nō īmanet: qm̄ nō sil̄r subijt macula sed supficietenus magis. Qm̄ q̄dez igit̄ ⁊ a paruis dr̄ntijs fit motus: ⁊ qm̄ celeres sunt sensus. ⁊ q̄ nō solū patitur sed ⁊ ꝯfacit colo⁊ sensitiuū manifestum ex his. ¶ Attestant āt his que dicta sunt ⁊ que circa vina ⁊ que circa pulmēta eueniunt. Nam qd̄ p̄paratū est oleū cito accipit p̄ximo⁊ odores: ⁊ vina hec ipsuz patiunt. Non solum. n. eo⁊ que īmittunt vel cōmiscent: sed eo⁊ que prope vasa ponunt vel nascunt recipiūt odores. ¶ Ad eā vero q̄ ex p̄ncipio est ꝯsiderationē ponat. vnū q̄dem qd̄ ex his: que dicta sunt ptz: q̄ recedēte sensibili extrinsecus īmanēt simulachra que sensibilia sunt. ¶ Adhuc aūt q̄ facile decipimur circa sensus: cuz in passionibus existimus: alij aūt in alijs veluti trepidus in timore ⁊ q̄ amat in amore ita vt videat a modica similitudine: hic quidē hostem videre: ille vero dilectū: ⁊ hoc vtiq̄z quāto passibilior quis fuerit: tanto a minori sil̄itudine vr̄. Eodez vero mō ⁊ in ira: ⁊ in oībus cōcupiscētijs facile decipiunt oēs: ⁊ magis quātocūq̄z in passionibus magis fuerint. Ideo ⁊ febricitātibus interdū animalia videntur in parietibus a modica similitudine linea⁊ cōpositaruz: ⁊ hi quidez aliquādo decertant in passionib⁹ sic vt si non vehemēter laborant nō lateat quoniā falsuz q̄ si maior fit passio ⁊ mouentur ad ipsa. ¶ Causa vero vt hic accidant hec est: quoniā non p̄m eandez potētiaz iudicat q̄ principale est, ⁊ quo phantasmata fiunt.

¶ Hoc vero signū est: qm̄ videt sol pedalis. cōtradicit aūt aliud aliquid sepe ad phantasiā ⁊ permutatiōe digitorū vnū duo videt: attn̄ nō dicimus: qm̄ duo. dignior em̄ tactu visus. Si vero esset tactus solus iudicaremus vnū duo. ¶ Mentiēdi aūt cā qm̄ non solū cū sensibile mouet apparēt quelz: sed ⁊ cū sensus ipse moueat si eodez mō mouet quēadmodū ⁊ a sensibili. Dico aūt velut terra videtur nauigātibus moueri duz mouet visus ab alio. Ex his itaq̄z manifestū qm̄ non solū vigilādo motus a simulachris fiūt: ⁊ que exirinsecus. ⁊ que in corpore sunt: sz ēt qn̄ fit passio hec que vocat somnus ⁊ magis: tūc apparet sub die repellunt duz operant sensus ⁊ intelligētia exterminant: quēadmodū iuxta magnum ignē minor ⁊ tristitie ⁊ oblectatiōes p̄ue iuxta magnas. Dum vero quiescūt supernatāt parua simulachra: nocte vero p̄pter vacationē particulariū sensuū ⁊ impotētiaz agēdi eo q̄ ab exterioribꝰ ad id qd̄ interius est fiūt coloris reflexio: ad principiū sensus referunt ⁊ fiunt manifesti sedata turbatiōe. Opz autez opinari tanq̄z modicas vertigines que ī fluminibus referunt sic motū vnicuiq̄z fieri cōtinue: sepe quidē sil̄es sepe v̄o dissolutas ī alias figuras p̄pter repulsionē. Ideo post nutrimentū: ⁊ oīo existētibus ternis velut pueris non fiūt somnia. Multus em̄ motus est p̄p eā que ex nutrimēto est caliditatē: vt quēadmoduz in humido si vehemēter moueat quis qn̄q̄z nullū apparet idolū: qn̄q̄z vero apparet quidē distortū: aut oīo vt appareat alteri⁹ modi q̄z sit: q̄ si q̄escat pura ⁊ manifesta idola: sic ⁊ in dormiēdo phātasma ⁊ reliqui motus q̄ p̄ueniunt a simulachris. Interdū q̄dē cū vehemētior sit qui dictus est motus exterminat oīno: interdū vero cōturbate apparēt visiones ⁊ monstruose hec deteriora somnia velut melācholicis ⁊ febricitātib⁹ ⁊ vinolentis. Oēs em̄ hmōi passiones cū spumose sint multū faciunt motū ⁊ turbationē: sedato aūt ⁊ discreto sanguine in habētibus sanguinē cōseruat simulachro⁊

Propter q̄d terra vī nauigātib⁹ moueri.

motus ab vnoquoq; sensuũ valida facit forma ⁊ appa
rere ⁊ videre: ꝑꝑ ea q̃dem que a visu deferunt̃ videre:
ꝑꝑ ea vero que ab auditu audire. Sil'r aũt ⁊ ab alijs
sensitiuis: ex eo enĩ q̃ inde ꝓgredit̃ motus ad ꝑncipiũ
putat̃ videre ⁊ audire ⁊ sentire. Qꝛ aũt visus interduꝫ
videt̃ moueri q nõ mouet̃ vt diximus: qꝛ tactus duos
motus annũciat eo q̃ vnũ duo vr̃. Oĩno. n. qd̃ ab vno/
quoq; sensu dicit principium nisi alius dignior ꝯdicat.
Apparet quidez igit̃ semper: putat̃ aũt non semper qd̃
apparet: si qd̃ dijudicat non detineat̃: vel etiaꝫ moueat̃
ꝓprio motu. Quẽadmodũ vero diximus q̃ aliqui pro/
pter aliquã passionẽ facile decipiunt̃: ita dormiẽtes ꝑꝑ
somnũ: ⁊ qꝛ mouet̃ sensitiua ⁊ alia accñtia circa sensuꝫ:
quare modicã habẽs similitudinẽ videt̃ illud. Cũ enim
dormiuerint descẽdente plurimo sanguine ad ꝑncipiũ
cõdescendũt ⁊ mouẽt qui insunt motus: hi quidẽ pote/
state: illi vero actu. Sic aũt se hñt vt in motu. hic quidẽ
supernatat ipso motus. Si vero corrumpat̃ hoc ⁊ hoc:
adinuicẽ itaq; se hñt: quẽadmodũ facti ramuli ascẽden/
tes ĩ aqua liquefacto sale ita sunt potestate cedẽte vero
qd̃ ꝓhibeat agũt ⁊ soluto ĩ exiguo reliquo sanguine sen
sitiuis mouentib⁹ habẽtes sil'itudinẽ: quẽadmodũ in nu
bibus q̃ similes dicunt̃ hoĩbus ⁊ cẽtauris cito permu/
tata hoꝝ aũt vnũqd̃q; sicut dictũ est reliquie eius qd̃ in
actu simulari. Et abeunte vero est verũ dicere: qm̃ hoc
quale coriscus: sed non est coriscus: cũ aũt sentiebat non
dicebat coriscũ: q̃ ꝓprium ⁊ q̃ dijudicabat: sꝫ per hoc
illũ coriscũ verum. Quod itaq; sentiẽdo dicit esse hoc:
si non oĩno detineat̃ a sanguine: quẽadmodũ sentiens
hoc mouetur a motibus qui sunt in sensitiuis. Et videt̃
quidẽ simile ip̃m esse qd̃ verũ est: ⁊ tãta somni potẽtia q̃
facit hoc latere. Quẽadmodũ igit̃ sique lateat supposi/
tus digitus oculo: nõ solũ appebit: sꝫ ⁊ putabit̃ eẽ duo
qd̃ est vnũ. Si v̄o nõ lateat apparebit qdẽ: nõ putabit̃
aũt: sic ⁊ ĩ somnis: si sentiat quidẽ qm̃ dormit ⁊ passionẽ

in qua est sensus dormitionis: appet quidẽ dicit qm̃ vr̃
quidẽ in ipso vt coriscus: non est aũt coriscus: sepe em̃
dormiẽdo dicit aliq̃d in aĩa: qm̃ somniuꝫ est qd̃ appet.
Si vero lateat qm̃ dormit nihil ꝯdicit phãtasie. Qꝛ aũt
vera dicimus: ⁊ quot sunt mot⁹ phãtastici in sensitiuis:
manifestũ est. Siq̃s attẽdens tentet memorare q̃ pati/
mur dormiẽtes quidẽ ⁊ expgefacti: ĩterdũ em̃ q̃ appa
rẽt idola dormiẽti aspiciet expgefactus eẽ mot⁹ in sensi
tiuis. Quibusdã em̃ iunioꝝ ⁊ oĩno ꝓspiciẽtibus si sint
tenebre idola apparẽt plura que mouent̃ ita vt velent̃
frequẽter timentes. Ex his itaq; vniuersis opꝫ syllogi/
zare q̃ est somniũ phãtasma quidẽ aliqd̃ ⁊ ĩ somno. Nã
que mõ dicta sunt idola nõ sunt somnia: neq; siq̃d aliõ
sensibus solutis videt̃. Sꝫ neq; qd̃ in somno phãtasma
omne. Nã primũ quidẽ aliquibus accidit ⁊ sentire ali/
quo modo ⁊ sonos ⁊ lumen ⁊ sapores ⁊ tactũ languide
quidẽ ⁊ velut de longe. Jaꝫ em̃ in dormiẽdo respiciẽ/
tes ⁊ mox excitati: qd̃ debiliter videbãt lumen lucerne
dormiẽtes vt arbitrabant̃ expergefacti statiꝫ cognoue
runt: qm̃ lucerne erãt: ⁊ galloꝝ/ ⁊ canũ debiliter audiẽ/
tes vocẽ expergefacti cognouerũt manifeste. Quidaꝫ
vero ⁊ rñdẽt iterrogati: cõtingit em̃ ⁊ vigilare ⁊ dormi
re simpl'r altero existẽte ⁊ alterũ aliquo nõ inesse: quoꝝ
nullũ somniũ dicẽdũ. Sꝫ neq; q̃cunq; quidẽ in somno
fiũt vere intelligẽtie ꝑꝑ phantasmata: sed phantasmata
qd̃ est a motu simulachroꝝ cum in dormiendo fit ⁊ in
eo q̃ dormit: hoc est somniũ. ¶ Jã vero quibusdã acci
dit vt nullũ somniũ viderit ĩ vita: rarũ quidẽ hmõi est:
accidit tñ ⁊ his quidẽ oĩo ꝑseuerãt. q̃busdã vero ⁊ mul/
tuꝫ ꝓuectis etate accidit cũ ꝑmũ nullũ somnũ viderint.
¶ Causaꝫ aũt q̃re non fit: sil'e aliq̃d opꝫ arbitrari: qm̃
neq; qui post cibum dormitauerit/ neq; pueris fit som
niũ. quibuscũq; em̃ hoc mõ cõsistit nã ita vt multa ascẽ
dat euaporatio in superiorẽ locũ vel iterũ deorsum lata
facit multitudine motus ꝯueniẽter istis nullũ apparet

Propter qd̃ aliq̃ nõ somniãt per totam vitã suam.

phãtasma: pdeunte aũt etate nihil incõueniẽs est appa
rere somnia. mutatiõe em̃ aliqua facta vel ꝑm etatẽ vel
ꝑm passionẽ necessariũ accidere ꝯrietatẽ hanc.

¶ Capitulum de diuinatione somnioꝝ.

E diuinatione vero q̃ in somnis fit: ⁊ dicit
accidere a somnis: neqꝫ cõtenere idoneuꝫ:
neqꝫ suaderi. Nam qd oẽs quidẽ vel plu
res existimãt hr̃e aliquã significationẽ som
nia/ prestat aliquẽ finẽ tanqꝫ ab experientia
dictũ. Et q̃ de quibusdaꝫ in somnijs fit diuinatio nõ est
incredibile: hꝫ em̃ aliquã rõnẽ. Ideo ⁊ de alijs somnijs
fit vtiqꝫ qs arbitrabit: nullã vero rõnabile cãm videre
ꝑm quã vtiqꝫ fiat hoc decredere facit. Nã deũ quidẽ eẽ
mittentẽ cũ alia irrõnabilitate: ⁊ non optimis ⁊ prudẽ
tissimis: ꝫ qbuslibet mittere incõueniẽs est. ablata ve
ro que a deo causa nulla aliarũ vr̃ cõueniẽs esse causa.
¶ De his q̃ circa Herculeas colũnas ⁊ q̃ in boristene
ꝓuidere aliqua sup nãm vr̃ eẽ prudentiã inuenire origi
nem hoꝝ. Necesse igit̃ somnia vel causas esse vel signa
eoꝝ q̃ fiũt aut accũtia vel oia vel aliq̃ eoꝝ vel vnũ solũ:
dico aũt causaꝫ quidẽ vt lunã defectus solis: ⁊ laborẽ fe
bris. signũ vero defectus stellã subintrare: asperitatẽ ve
ro lingue febriẽdi. accidẽs vero aliquo ambulãte defi
cere solẽ neqꝫ em̃ signũ deficiendi hoc est: neqꝫ cã: neqꝫ
defectus ambulandi. Ideo accidẽtiũ nullũ neqꝫ sem
per fit neqꝫ vt multũ. sint ergo somnioꝝ hic quidẽ cause
⁊ signa velut eoꝝ que circa corpus accidũt. ¶ Dicunt
quidẽ ⁊ medicoꝝ grossi. qm̃ opꝫ valde intẽdere som
nijs. cõuentens enꝫ est sic existimare: ⁊ artificibus aũt
cõsiderantibus aliqd ⁊ phãtasmatibus. Naꝫ qui in die
motus nisi magni fuerint ⁊ valde fortes latẽt secus ma
ioꝝ qui in vigilãdo sunt motus: in dormiẽdo aũt cõ
trariũ. parui etenꝫ magis videnꝫ esse: manifestũ aũt ex
his que in somnijs accidũt frequẽter. Arbitramur enꝫ
fulgura cadere ac tonitrua fieri paruis sonis in aurib⁹

factis. Et melle ⁊ dulcibus saporib⁹ perfui tenui flẽg
mate defluente: ⁊ ambulare per ignez ⁊ calefieri vehe
menter: paruo calore circa quasdã partes facto: exper
gefactis autez manifesta hoc modo se habentia: quare
qm̃ omniũ parua principia manifestũ: quoniã ⁊ egri
tudinum ⁊ aliarum passionum que in corporibus di
cuntur fieri. Manifestũ ergo: qm̃ necessariũ hec in som
nijs esse patiẽtia magis q̃ꝫ in vigilãdo. ¶ At vero que
dam quidẽ q̃ in somnijs phantasmata causas esse pro
prioꝝ actuũ cuiuslibet nõ est irrationabile. quẽadmo
dum enꝫ debẽtes agere in actionib⁹ existẽtes aut olim
agẽtes sepe recta his somnia intuemur ⁊ agimus. Cau
sa aũt qm̃ ꝓparatus existit motus a diurnis ichoationi
bus sic rursus nẽciuꝫ est eos q̃ in somno sunt motus eẽ
frequẽter diurnoꝝ ꝓncipiũ actuũ: eo q̃ ꝓparata sit rur
sus ⁊ eoꝝ intelligẽtia in phantasmatib⁹ nocturnis. Sic
ergo cõtingit somnioꝝ quedẽ signa ⁊ cãs esse: plurime
vero accidẽtib⁹ assimilant̃ maxime vt trãscẽdẽtia oia: ⁊
quoꝝ nõ est origo in nobis: sꝫ de nauali bello ⁊ de his
que ꝓcul accidũt sunt. de his enꝫ eodẽ mõ se hr̃e veri
sile est: velut qñ memoranti de aliquo cõtingit hoc fa
ctũ eẽ. Quid enꝫ ꝓhibet ⁊ in somnis ita magis aũt ve
risile multa hmõi accidere. Quẽadmodũ igit̃ neqꝫ me
minisse de aliquo neqꝫ signũ neqꝫ cã accidẽdi ipsum sic
nec ibi post euentũ somnij videti: neqꝫ signũ neqꝫ cã: sꝫ
hec sinthoma ideo: ⁊ multa somnioꝝ non eueniũt. Sin
thomata enꝫ neqꝫ semp neqꝫ vt frequẽter fiunt: oino
aũt qm̃ ⁊ alioꝝ animaliũ quedaꝫ somniant: a deo vtiqꝫ
missa non erũt somnia: neqꝫ facta sunt huius grã: dei
monia tamen: natura enꝫ deimonia: non diuina enim.
¶ Signũ aũt: valde enꝫ stulti hoies ꝓuidentes sunt ⁊
recte somniãtes tãqꝫ deo nõ ĩmittente. Sꝫ quoꝝcũqꝫ
quasi loquax nã est ⁊ melancholica: multimodas visio
nes videt: eo.n.q̃ ꝑm plurima ⁊ multifaria moueãtur
cũ theorematibus existẽtibus ĩ his: sic gdẽ rapiunt cõ/

tendẽtes. nã quẽadmodũ ⁊ dr̃ si multa iacias aleas dis/
pariter iacis: ⁊ i his hoc accidit. ¶ Qm̃ aũt nõ euenĩũt
multa somniorũ nihil incõueniẽs: neq; n. eorũ q̃ in cor/
poribꝰ sunt signorũ ⁊ celestiũ velut aquarũ ⁊ vẽtorũ. si. n.
aliꝰ vehemẽtior isto accit morꝰ a quo futuro nõ sit signũ.
⁊ multa ꝓsulta bene que fieri expediebat dissoluta sunt
pp alias dignior̃es inchoationes. Qino. n. oẽ nõ fit qd̃
futurũ erat: neq; idez qd̃ erat ⁊ qd̃ futurũ erat: verũtã q
dẽ ꝑncipia dõm eẽ a qbꝰ nõ pfecta sunt: ⁊ signa ⁊ signa/
ta sunt hec aliquorũ q̃ nõ sunt. de his vero somnijs q̃ nõ
hmõi hñt origines ꝗ dilatiões vel tpibus: vel locis vel
magnitudib̃: vel horũ qdẽ nihil: nõ tñ hñtib̃ in seipsis
principia q videt sõnia: nisi puisum fiat ab accidente: tale
vtiq; erat magis: qm̃ vt dicit Demo. idola ⁊ defluxiões
cãns. Quẽadmodũ. n. cũ qs moueat aquã vel aerẽ hic
aliud mouit ⁊ qescẽte illo accidit hmõi motũ pdir̃ vsq;
ad aliqd illo qd̃ mouit nõ pũte. sic nihil phibet motuz
aliquẽ ⁊ sensuz ptingere vsq; ad aias somniãtes a qbus
ille idola facit ⁊ defluxiões: ⁊ quascũq; ptingẽtes ꝓtigit
magis sensibiles eẽ nocte: eo q̃ q̃ in die deferunt: dissol
uunt magis. Plus. n. sine turbatiõe aer noctis eo q̃ silẽ
tiores sint noctes: ⁊ in corpe facere sensuz pp sõnũ. iõ ⁊
puos morꝰ intrisecos dormiẽtes sentire magis q̃z vigi/
lãtes. hi vero morꝰ phãtasmata facũt: ex qbꝰ puidẽt fu
tura de hmõi: ⁊ iõ accidit passio hec qbustibz ⁊ nõ pru
dẽtissimis. in die vtiq; n. fierẽt ⁊ sapiẽtissimꝰ fideus eẽt
mittens. sic aũt verisiḿe quoslibet puidere. naz intelligẽ
tia horũ nõ est curis affecta: sed tanq̃z deserta ⁊ vacua
ab omnibus ⁊ mota ꝑm mouẽs ducitur. ¶ Et q̃ qui/
dem extatici preuident causa est: quoniã proprij motus
nõ infestant: sed longe proijciuntur: extraneos igit̃ ma
xime sentiunt. Quosdã autem recte somniãtes esse no/
tos de notis maxime preuidere accidit eo q̃ noti maxi
me pro se inuicem solliciti sunt: quẽadmodum procul
entes maxime cognoscunt ⁊ sentiũt. sic ⁊ motus; notior

Multa eõ/ sulta bñ q̃ fieri expe// diebat disso lura sũt pp meliores in choatiões.

enim notiores sunt motus. Melãcholici autẽ propter
vehementiã quẽadmodũ iacientes longe bene conie
ctant: ⁊ propter permutationem cito habitum imagi/
nantur ipsi. Quẽadmodum enim philegidi poemata:
⁊ que furiosi sunt habita similia dicunt ⁊ intelligunt ve/
luti venerem ⁊ verem ⁊ sic copulant ad id quod longe.
¶ Amplius aut propter vehementiam non repellitur
eorum motus ab alio motu. ¶ Artificiosissimus autez
iudex est somniorum qui potest similitudines inspice
re. Recta enim somnia iudicare cuiusq; est. dico autem
similitudines quoniã similia accidunt phantasmata eis
que in aquis sunt idolis sicut ⁊ prius diximus. Ꝑ ibi ve/
ro si multus fiat motus non simul fit apparitio: ⁊ idola
veris: promptus vero erit emphases iudicare: qui po
test cito inspicere ⁊ sentire dissipata ⁊ distorta idolo/
rum: quoniaz est hominis vel equi aut cuiuscunq;. ⁊ ibi
ita q; aliquid potest similiter somnium hic motus enim
impedit rectum somnium. ¶ Quid quidem igitur est
somnus ⁊ somnium: ⁊ propter quam causam vtrũq; ho
rum fit. Amplius autem ⁊ de ea que in somnis diuina
tione est dictum est.

Et cũ iã dixim̃ de hac virtute: dicẽdũ est de sõno ⁊ vi
gilia. Et prio vtrũ appropriẽt anime vel corpori: aut
vtriq; ⁊ cui pti aie attribuũtur: ⁊ cui mẽbro corpis ⁊
vtrũ qdlibet ex aĩalib̃ hz alterã istarũ duarũ virtutuz
aut vtriq;. ¶ Sõnus. n. ⁊ vigilia describunt multis
modis. dr̃. n. q̃ somnꝰ est sensus in potẽtia nõ rerũ exi
stentiũ. dormiẽs. n. videt: q̃si comedat ⁊ potest ⁊ senti
at p oẽs qnq; sensus. Vigilia aũt est sensus in actu. ¶ Et ex hoc appet
q̃ somnꝰ est priuatio vigilie. qõ. n. est in potẽtia est priuatio eiꝰ qõ est
i actu. Et sensus q est in potẽtia in sõno: qñq; ꝓtingit vt exeat in actũ
in somnijs veris pnũciatiuis mirabiliũ: ⁊ tũc sensus q est in potentia
erit nobilior sensu q est in actu. sensus aũt q est i potẽtia si fuerit fal/
sus est vilior ⁊ sensus in actu ẽ nobilior eo. ¶ Et vr̃ sicut dicit Ari. q̃
sensus actualis est corpalis: ⁊ potẽtialis est spũalis. Corpalis aũt est no/
bilior apud sentiẽs corpale. Spũalis vero est nobilior apud cõphen
dẽs spũale. simplex aũt spũalis est nobilior corpali: ⁊ sensus spũalis
nõ solũmõ inuenir̃ i sõno/ ꝗ et in vigilia apud ꝓgregationẽ ⁊ adunatio
nẽ triũ ẽtutũ: sicut dixim̃ prius. ¶ Et ex his duabꝰ descriptõib̃ ap/
paret q̃ he due ẽtutes sunt eedẽ in sbto ⁊ due ꝑm modũ ⁊ diffõent:
ẽ q̃ subiectũ earũ est virtꝰ sensibilis cõprehẽdens. ⁊ q̃ sunt cõmunes

Pria descri ptio sõnij.

Qd ẽi po/ tẽtia ẽ pua/ tio eiꝰ qd̃ ẽ i actu. Ꝑ dẽ 9. met. c. 3.

ale ⁊ corporis. actio.n. ale sensibilis est cōis ale ⁊ corporis: q non agit nisi p instrā: ⁊ appet q nō oz attribui nisi virtuti sensus cōis ex q̄ dico. Impose est.n. vt attribuant virtuti nutritiue. plāte.n. nō hnt somnū cū nō habeāt cōprehēsionē: ⁊ cū nō attribuat ale nō cōprehē siue: remanet vt attribuat ale cōprehēsiue ⁊ irrōnali. aial.n. irrōnabile dormit: ⁊ q aial dormiens nō caret in somno aliquo de instris sensus: aut instris motus: ⁊ cū hoc neq sentit neq mouet: scimus q cā in somno est q cōprehēdēs sensibilia recessit ab instris illis ad interius corpis. ¶ Et q declaratū est in libro de aia hic esse virtutem sensibilē cōem oī sensuū que iudicat diuersitatē ⁊ multitudinē sensibilium: scimus q illud q̄ recessit ab istis instris est sensus cōis: ⁊ q q̄ditas sōni est introitus istius virtutis sensibilis cōis in corpus: ⁊ q vigilia est motus istius virtutis ad sua instra extra corpus. ¶ Et iō somnus describit: ita q est quies mot⁹ ⁊ q vigilia est cōtinuatio motus: ⁊ iste sermo magis demōstrat quiditatē somni q̄ p̄dict⁹: qm aūt somn⁹ est introitus sensus cōis ad interius corporis manifestum est. ¶ Et signū eius est: q vigilāti accidit sile. s. q: trāseūt p ipm sensibilia ⁊ nō cōprehēdit ea: ⁊ hoc erit cū cogitauerit maxle ō aliquo: tūc enīz cognoscūt instrumēta ale sensibilis: ⁊ inducūt cōem sensuz ad interius corpis: ⁊ ad adiuuandū cogitatiuā. virtus.n. cogitatiua viget apud quietē alioz sensuū: ⁊ iō comprehēdit hō in somno futura nō in vigilia: ⁊ ista virtus cogitatiua iuuat p̄sēnādo illud q̄ hz de imagine illius rei: ⁊ colat ipsaz imaginatiuat vt sit p̄sens in virtute cogitatiua. intētio.n. que cōprehēdit p cogitationē est spūalis: ⁊ ō nō accidit alicui aialiū: nisi hoī: q: nō hnt intellectū: ⁊ tm cōprehēdūt descriptōes ⁊ cortices rerū. ¶ Et signū eius est q: trāseūt p noctitiuū ⁊ nō cadūt ⁊ p vtile ⁊ nō querūt ipm. ¶ Et et describit sōnus sic est q ligamentū virtutū ⁊ cōfirmatio eaz: ⁊ q vigilia est dissolutio virtutū ⁊ debilitas eaz. in vigilia enīz q: sensus vtunt instrumētis accidit ei dissolui a suis instrumētis pp fatigationē ⁊ ōbilitatē ⁊ q: somnus est absconditēs hanc virtutē accidit ei vt sit ligamētum istaz virtutū: q: acquirūt p ipm fortitudinē: ⁊ q: ista fatigatio accidit instrumētis a passionib⁹ extrinsecis. U. g. a labore ⁊ ab aliis: iō habēt introitū in descriptōe somni. ⁊ cū ista est descriptio somni oz vt oē aial hns somnū hēat vigiliā. ¶ Debilitas.n. accidit aialibus nēcio: ⁊ nō eodē mō. q̄dā.n. aialia hnt quīq sensus: ⁊ ista hnt somnū ⁊ vigiliā p̄fecte: ⁊ letitiā ⁊ tristitiā: ⁊ appetitū p̄fecte: ⁊ q̄dā hnt altiorē sensuz: ⁊ ista hnt somnū: ⁊ nō in oibus virtutib⁹: cū nō habeāt vigiliā in eis. ¶ Et nō est dubiū q p̄fect⁹ somn⁹ ⁊ gaudiū nō inuenūt nisi in habētib⁹ sensuz cōem p̄fectum. s. in aialibus hntibus quīq sensus: q: multa carēt quibusdā istoruz sensuū: ⁊ tm dormiunt. U. g. cecus ⁊ surdus: ⁊ hoc nō est accidētale nō naturale ⁊ isti nō carent sensu cōi: ⁊ instris p que sensus cōis videt sensibilia. ¶ Et quidā describerūt sōnū q est illud q̄ fit p debilitatē virtutū sensibiliū: ⁊ non ois sōn⁹ fit ex debilitate virtutū sensibiliū: fit.n. maxle a cogitatiōe in aliq re qñ sensus cōis p̄fundat ad iuuādū cogitationē: ⁊ nō p debilitatē ꝛtingētē: imo actio ei⁹ tūc cū aliis virtutib⁹ fortior est q̄ in vigilia. ¶ Et signū ei⁹ q virtutes sensibiles ꝛtrahunt apud somnū interi⁹ est: q: hō qñ cogitauerit in aliq re difficili maxie ꝛtigit ei somn⁹

Tertia somnij descriptō

Quarta somnij descriptō

Quīta somnij descriptō

lō q qbusdā hoīb⁹ accidit sile mortis. s. pp debilitatē vtutū extrisecaz ⁊ p vsuz vtutū extrisecaz in cōphēdēdo nobilia ⁊ videdo spūalia exntia ī mūdo: sicut ãgelos ⁊ celos ⁊ alia. Q: sensus cōis vno mō ē vn⁹: ⁊ alio mō est multi. est.n. vn⁹ sensus q: cōphēdit oīa sensibilia quīq. ⁊ ē multi: q: hz multa instra. s. oculū: nares ⁊ aures: ⁊ illud sentiēs ē idm sōni ⁊ vigilie: ⁊ est vle multis virtutib⁹ sensus: māifestū est igit q sōn⁹ ⁊ vigilia ꝛtinēt multas vtutes virtutū aialiū. ¶ Et iō dicit Ari. q neēe est vt hō sit eqlis inter has duas virtutes: ⁊ nō declinet plus ad vnā q̄ ad aliā: qm si declinauerit magis ad somnuz q̄ oz hebetabit aia ⁊ instra nālia quid⁹ agit. ⁊ si declinauerit ad vigiliam corrūpent virtutes ⁊ instra nālia. manifestū est igit ex hoc cuius virtutis ale est somnus ⁊ vigilia. ¶ Et q: ista virtus necio hz subiectū ppriū: ⁊ illud est mēbrū in quo est ista virt⁹: pscrutādū est de hoc mēbro qd sit. Dicam⁹ igit q iā declaratū est supius q sensus cōis est in corde: ⁊ q cerebrū est vnū instroruz cōplentiū hanc actionez fm tpamentū exns in eo: ⁊ cuz ita sit ⁊ somn⁹ est introit⁹ cōis sensus interi⁹ corpis manifestū est q principiū istius mot⁹ est in vigilia a corde ⁊ finis eius ad cerebrū. In sōno aūt pncipiū eius est a cerebro ⁊ finis ad cor: ⁊ in rei veritate principiū ei⁹ in vtroq est a corde: ⁊ sz cerebrū est cā in sōno quoq modo magis q̄ in vigilia: ⁊ vlr. vtrūq istoz est cā in hoc: ⁊ sz cor est pria cā ⁊ cerebrū scōa: hec igit duo mēbra cōes hnt has duas virtutes. Quare igit accidit hoc duob⁹ his mēbris apparebit ex hoc q̄ dico: cuz.n. fuerit positū q cā oīs ei⁹ q̄ accidit omnī aīali est calidū aut frigidū: aut humidū: aut siccū: aut cōpositum ex eis: ⁊ posuerim⁹ q somn⁹ est introit⁹ sensus cōis ad mēbrū q̄ est sensuū principiū: ⁊ subiectū sensus cōis est calidū nālis: manifestum est q somn⁹ fit p recessuz calidū nālis ⁊ cōtractione ei⁹ ad suū pncipiū q̄ est cor. mot⁹. n. nō accidit corpi: nisi q est mot⁹ in subiecto: ⁊ ideo vtutes nō mouent nisi fm suū ibz. ⁊ cū hoc declaratū est q cōtractio calidi nālis ad interi⁹ corpis accidit p suū cōtrariū: q̄ est frigidū ⁊ humidū: quēadmodū expāsio ⁊ mot⁹ ad extra accidit ei p calor: ⁊ siccitatē necesse est vt nō accidat ei hoc accidēs apud somnū nisi pp frigidū ⁊ humidū q̄ dominant in cerebro: ⁊ vigilia accidit pp calidum ⁊ siccū dñantia in corde. ¶ Q̄uo aūt accidit ista cōtractio p frigidū ⁊ humiduz declarabit ex hoc q̄ dicam. Humiditas.n. innata est oppilare vias calidi nālis in venis ⁊ neruis: ⁊ phibet spūs in veniendo ad sua instra ppria: sicut nubes phibent solem ad eo q nō pōt venire ad extrisecū. Frigiditas vero innata est mouere calor: ē naturalez ad sup̄ originē: q: est cōtraria eis: ⁊ si nō corrūpret statiz calor: naturalis cū hoc q frigiditas ēt ꝛstringit corpus ista q reuertit in minorē q̄titatē: ⁊ iō elementū frigidū est minoris q̄titatis q̄ alia. ⁊ testat q frigiditas ⁊ humiditas faciūt somnū est illud q̄ accidit in multitudine somni qñ comedit hō frigida ⁊ humida. ⁊ hoc accidēs accidit spūali nāli ex duob⁹ quoz est digestio cibi in cerebro ⁊ corde. sez3 autem est fatigatio q accidit in instris sensus calori nālis. cibus enīz qñ alterat in sanguine cui⁹ colamentū fuerit ad cor. deide ad vnūq̄q mēbrū corpis fm ꝛueniētiā ibit ad cerebrū id q̄ ꝛueniēt ei. s. ps humida ⁊ frigida: ⁊ qñ mēbris aduenerit nutrimētū humefūt ⁊ lirigidant magis q̄ ante: ⁊ maxie mēbrū q̄ nāliter est frigidū ⁊ humidū:

Sensus cōmunis vno mō est vnus ⁊ alio mō ē plures. Vide. 1. ō aia. 149.

De subiecto somnij.

De cāis eiūsdē somnium.

& ĩ ducibus q̃ñq; digerit calidũ nãle patit ẽt a cibo: & hũesit & infri
gidat ẽt nutrimẽtũ. n. vno mõ est file: & alio mõ est dissile. Et fit ẽt in
mẽbris p decoctionẽ vaporis grossi: ex qb⁹ turbat ſpũs aĩalis nãlis:
& grauat & mouet cõtracte ad suũ ꝓncipiũ q̃ō est cor: & sic fit somnus
nẽcio: & q: cerebrũ est frigi. & humi. & oẽ mẽbrũ ledit in maior pte p
eũntũ q̃ō in eo dñat: ĩõ sõn⁹ in maior pte fit a cerebro cũ hoc ẽt q̃ cor
in illa hora. ſ. nutrimẽti infrigidat calor eius: & cũ infrigidabit debi
litabit actio ei⁹ in cerebro ĩ alijs mẽbris. Sõn⁹ igit accidit nẽcio pp
debilitatẽ cerebri & cordis: & vtrũq; illoꝝ est cã in debilitate sui cor/
poris: lz cerebrũ in hoc sit fortior: cã pp cõplexionẽ ei⁹. Et cã debilitatis
eoꝝ est digõ cibi: ĩõ aĩal dormit dũ clb⁹ est in digõne: & excitat q̃ñ
digestio cõplebit: tũc. n. curat calor nãlis ex illa hũiditate & vapor/
bus & mouet in venis & neruis ad extra corpus: & sic fit vigilia ad ex
corpus: & sic fit vigilia: & contractio caloris nãlis in hora digõnis hz
aliã cãm. Aĩa. n. q: est vna vno mõ & multa alio mõdo hz in istis vir
tutib⁹ opationẽ p ꝛgregationẽ eoꝝ. Cũ igit nẽcia fuerit sibi aliq; actio
reducet instrã quib⁹ vtit in alijs actionib⁹ ad istã actionẽ vt vigeat
in illa actõe: & ĩ calor nãlis apud digestionẽ cibi reuertit ad actionẽ
virtutis nutritiue: & hoc erit in interior pte corpis. ¶ Et ista est vna
cãrum pp q̃s fit somn⁹ ex fatigatõe: hz. n. suas cãs: quaꝝ vna ẽ ō gñe
isti⁹: qm q̃ñ calor nãlis fuerit ſparsus & diminut⁹ p motũ in loco & mo
tũ cõprehẽsionis. ſ. sensus stati aĩa mouebit ſpm in pfundum corpis
vt agat p illã in religas postremi nutrimẽtis: & sic augmẽtat ſba eius
& acgrit aliqd aliud loco eius q̃ō est dissolutũ ab eo. Cã aũt scõa ẽ q̃
quido mot⁹ ſparserit calorẽ nãlẽ/tũc calor remittet & diminuet & ag
grauabit pp frig⁹: & sic cõtrahit ad suũ ꝓncipiũ vt expellat a se cõple
xionẽ accidẽtẽ. Sõnus igr iuuãs nãlr accidit pp trãsmutationẽ calo
ris nãlis in ꝓtitate & q̃litate. In cibo. n. trãsmutat p humidũ & frigi
dũ. In fatigatõe aũt trãsmutat p diminutionẽ humidi & frigidi. q̃re
aũt accidit hoc aĩali est pp necessitatẽ: hoc. n. corpa q: necessitate ac/
cidit eis fatigatio & labor apud motũ & nutriunt: & ĩõ indigẽt somno
pp getẽ & nẽcitatẽ nutrimẽti. Ecõuerso corpib⁹ celestib⁹ illa. n. q: nõ
fatigant neq; nutriunt nõ indigent somno. ¶ Quid igit fit somn⁹: &
cui pti aĩe attribuit: & cui mẽbro corpis: & q̃ō & quare declaratũ ẽ:
& post hoc determinãdũ de nã somnioꝝ: & q̃ est sui gñis ō cõprehensio
nib⁹ diuinis q̃ nõ acgrunt p acgsitionẽ hoĩs.

¶ Capm De somnijs.

Jcam⁹ igit q̃ ista aꝝ cõprehẽsionũ q̃dã dicunt somniat &
q̃dã diuinãtões: & quedã ꝓphetie: & q̃dã hoĩes negãt ista:
& dicũt ea accidere casutlz negare ea est negare sensata:
& maxie negare vera somnia. multus. n. hõ est q̃ nõ vide
rit somniũ q̃ō nõ enũctauerit ei aliq̃ō futurũ: & cũ homo
experimẽtauerit hoc multotiens videbit q̃ hoc non acci/
dit casu: sed eẽntialr: & ille alte cõprehensiones licet nõ sint vise: ta/
men sunt valde famose: & ea que sunt famosa apud omnes: aut sunt
necessaria ꝓm totum/aut ꝓm partem. Impossibile enim est vt famo/
sum sit falsum ꝓm totũ: & sermo de istis oĩb⁹ idẽ est: & sermo de q̃dita
te somniij sufficiet: q: eẽ eoꝝ nõ differũt: nisi ꝓm magis & min⁹: sed tm
differũt ꝓm nom pp hoc q̃ vulg⁹ dicit. ¶ Dicũt. n. q̃ somnia sunt ab
angelis

Famosum nõ est ex to so falsum.

angelis: & diuinatões a demonib⁹: & pphetie a deo aut cũ medio: aut
sine medio. Et Arist. nõ fuit locut⁹ nisi tm de somnijs. Dicam⁹ ergo q̃
somnia sunt duob⁹ modis: aut vera: aut falsa: & ē ꝓsideradũ cui parti
partiuz aĩe attribuit vterq; istorũ modoꝝ: & que est cã agens vtrũq;
istoꝝ modoꝝ. & q̃re sunt somnia vera: & q̃ō sunt: & q̃ñ sũt: & quot mo
dis: & pp q̃d sunt. ppria somnio: & q̃re q̃dã somniãt vera ĩ maiori pte:
& q̃dã nõ: & q̃dã falsa: & q̃re q̃dã ꝛiterp̃tant in maiori pte: & q̃dã nõ.
¶ Dicam⁹ q: dormiẽs sentit se videẽ/& audire/& olfacere/& gustare
& tãgere sine aliquo extrinseco sensibili: neẽe est vt initiũ isti⁹ mot⁹ in
somno sit finis ei⁹ in vigilia: & q: mot⁹ in vigilia ĩcipit a sensibilib⁹
extrinsecis & puenit ad virtutẽ rememoratõis que est in quto ordine:
necesse est ꝓncipiũ esse ab hac virtute. sed q: virt⁹ rememoratiõis &
cogitatiõis nõ agunt in somno: ĩõ attribuit imaginatiue. Jsta. n. vir/
tus est semp in motu in actiõe ꝓtinua & in trãsactiõe de vna imagine
ad aliaz imaginẽ. q̃ñq; igit facit hoc de intẽtionib⁹ q̃ sũt in rememo
ratiua: & q̃ñq; de passionib⁹ q̃ sunt in sensu cõi: & q̃ñq; occurrit inten/
tioni: & recipit intẽtionẽ illius rei quã imaginat a suo ꝓncipio extrin
seco: & post declarabim⁹. ¶ Et manifestuz est ex his oĩbus q̃ somnia
debẽt attribui virtuti imaginatiue siue fuerint falsa siue vera. q̃ō
autẽ accidit q̃ in somno videt hõ q̃ sentiat p quinq; sensus abs q̃ eo
q̃ ibi sit aliq̃ō sensibile extrinsecũ: hoc accidit p cõtrariũ motũ ei q̃ō
est in vigilia. In vigilia. n. sensibilia extrinseca mouẽt sensus: & sen
sus cõis mouet virtutẽ imaginatiuã. In somno aũt q̃ñ virtus imagi
natiua imaginata fuerit intẽtionẽ quã accepit ab extrinseco: aut ex
virtute rememoratiua reuertet: & mouebit sensuz cõem: & sensus cõis
mouebit virtutẽ particularẽ: & sic accidit q̃ hõ ꝓprehẽdet sensibilia
lz nõ sint extrinsecus: q: intentiones eorũ sunt in instrãs sensuũ: & in/
differẽter siue intẽtões veniãt ab extrinseco siue ab intrinseco. ¶ Et
sile huic accidit hñti timoreẽz: & infirmo pp intẽtionẽz imaginatiõis
in istis dispõnib⁹. mot⁹. n. virtutis imaginatiue intendit in somno: q:
est soluta a ligamẽto virtutis cogitatiue: & pp debilitatẽ isti⁹ virtutis.
ſ. cogitatiue in infirmo & hñti timoreẽz accidit eis tale accñs. ¶ Qm
aũt somnia siue vera siue falsa attribuunt virtuti imaginatiue decla
ratuz est. De causis vero istoꝝ duoꝝ modoꝝ somnij declarandus est.
¶ Dicamus igitur q̃ somnia vera enunciant aliq̃ō esse cuius esse ha/
betur apud nos nãliter ante istã cognitionẽ: & est in hora cognitiõis
in maiori pte nõ ens: & ista fides quã habemus post ignoratiã nõ ac/
quirit ex cognitiõe ꝓcedente: neq; post cognitionẽ: sicut ẽt acgrit co
gnitio habita ex ꝓpõnib⁹. ¶ Declaratũ est. n. in posterioribus q̃ co/
gnitionẽ creditã & intellectã antecedũt nãliter duo modi cognitiõis
scz agens & preparãs. ¶ Sed manifestũ est q̃ ista cognitionẽ q̃ acg/
ritur in somno nõ antecedit modus agens. vtrũ aũt ꝓcedat eaz mo
dus ꝓparãs hz dubitationẽ. & cũ ista cognitio est acgsita post ignorã
tiam: & est acgsitua postq̃ erat potẽtia & sine aliqua cognitiõe ante/
cedenti: manifestũ est q̃ eodẽ mõ acgrit sicut ꝓme ꝓpõnes acgrunt:
& cũ ita sit necesse est vt agens eas sit idem & eiusdẽ generis: & q: oẽ
q̃ō exit de potẽtia in actũ hz agens q̃ō est de gñe illius rei q̃ō exit de
potentia in actũ necesse est vt faciẽs istam cognitionẽ sit intellectus
in actu: & iste dat principia ylia in rebus speculatiuis: cuius eẽ decla/

Aristo. parua nãlia.

ratur est in lib. de aia. he enim due dationes sunt eiusdem generis: sed
tñ differunt: qr in cognitionibus vlibus dat principia vlia facientia
cognitionem illius qd erat ignotum. hoc aut in somno dat cognitionē
rei ignote sine medio. ¶ Et ideo oritur h magna perscrutatio & locus
admirationis: quia si hoc potest dari: vtrū hoc possibile est ei in omni-
bus generib⁹: aut tm in quibusdam. Manifestū est enim q̄ somnia nō
sunt in reb⁹ speculatiuis: sed in reb⁹ futuris. & vlr iste modus dationis
large valē est nobilis & attribuit principio nobilioris. s. principio vo-
lutaris: imo est a re diuina & ex perfecta sollicitudine circa hoies: & qr
ppheria ltra hūc modū dationis attribuit deo & reb⁹ diuinis. s. ange-
lis. Et iō dicit Soc. rōcinando hoibus Athenis to hoies ego nō dico q̄
vra scia ista diuina sit falsa: sz dico q̄ ego sum sciens sciam humanā.
¶ Reuertamur ergo & dicam⁹ q̄ cum dator istius cognitionis est intel-
lectus liberat⁹ a mā. Et est declaratū in ꝓma phia q̄ iste intelligētie
abstracte itelligūt naturas vles: & nō dant nisi sile ei⁹ qd hnt. impossi-
bile est vt dent intentionē indiuiduale oino cū non hnt nam cōprehen-
dendi intentionē particulare. & ille forme vles nō indiuiduant nisi
pp mam. ¶ Et si intelligētie abstracte cōprehēderēt indiuiduū tunc
necessario ēnt males: & tunc nō agerēt nisi fm cōtactū. Et cū intel-
ligentie nō intelligāt intētiones indiuiduales: quō igitur dat intelli-
gentia agens istas formā indiuidualē tpi & loco. ppter & vni mō ho-
minū: & vni indiuiduo modi. videm⁹. n. q̄ hō nō cōprehēdit de istis
in somno nisi ea q̄ appropriant sibi aut suis ppinquis aut sue ciuitati.
qō. n. h est I duob⁹ locis. s. quō acquirunt pticularia nā vlis: & quare hec
sunt ppria pticularib⁹ ppriis homini. sermo. n. de istis q̄uis sit val-
de difficilis: tñ rectū est puenire ad hoc fm q̄ possumus in nā nostra.
¶ Dicam⁹ igitur q̄ res facte quedā sunt indiuidua sbā: & quedam
indiuidua accētiū. Indiuiduū aut sbe quedā sunt indiuidua sbā
simpliciū. s. ptes elemētorū: & quedā sunt indiuidua sbā cōpositā: &
indiuidua sbā cōpositā: aut sunt hñtia aias sicut aialia & vege-
tabilia: aut nō: sicut minera & sibi silia. Accidētiū vero quedā sunt
accidētia existētia in indiuiduis sbā simpliciū: & quedā sunt accidē-
tia existētia in indiuiduis cōpositorū: aut in hñtib⁹ aias: aut in carē-
tibus eis: & vterq; istorū modorū duorū/aut est p nam: aut p volūtatē.
Indiuidua aut sbe oia sunt terminata causa agētium cū nullū in-
diuiduū sbe inueniat casu. Declaratū est. n. in libro de gnatione & cor
ruptione: q̄ gnatio partiū elemētorū & trāsmutatio partiū eorū/adin-
uicem est ordinata & cōseruata per motus corporū supercelestiū: & p hoc
fuit pole vt equalr ēet gnatio & corruptio in partib⁹ eorū: & vt rema-
nerēt semp fm totū. & sicr declaratū fuit illic q̄ corpa cōsiliū partiū
que fiunt in eluris sunt determinata in eē: & sunt determinata cā
p mot⁹ corporū supercelestiū & p mot⁹ elnto q̄ que currūt ordinabiliter.
¶ Et declaratū est ēt in libro de aialib⁹ & vegetabilib⁹ q̄ indiuidua
aialiū & plantarū sunt determinata in eē & determinata causa: in
gnabilib⁹ aūt p semina & intelligētia agentē: in nō gnabilib⁹ vero
p elemēta & corpa celestia & intelligētia agentē: & cum ista indiuidua
habeāt determinatū eē necesse vt nā eorū sit intellecta apud formas
abstractā: cuius pportio ad illas est sicut proportio forme artificij ad
artificiatū. Indiuiduorū aut accētiū vel accētis: quedā sunt entia a

12. met. cō. 37. & 51.

Formeples p mās indiuiduantur. Idē p met. c. 40. 12. metra. 14. pūo celi. 92.

Scēdo de generatione. & cō. 55. & 56.

causis nālibus: & q̄dam a volūtarijs & nālibus. qō igit ex istis fuerit
casu. s. in vtroq; genere nāli & volūtario nō hz nam intellectā: cū non
hēat cās terminatas: & iō non est pole vt hō sciat ista futura nisi mō
accētali. modus aūt scōs accētiū determinata cā necessario hz
nam vlem intellectā que est ꝓma cā in eē eorū. Necesse est. n. illud qō
ēntialr scitur hēat cās exntes essentialr: & cū illic fuerint cause exi-
stentes essentialr: neēe est vt sint intellecte apud nam vlem: siue fue
rint intellecte a nobis: siue nō: & ista indiuidua futura non pnt sciri a
nobis p argumētationē. s. in eis q̄ vētura sunt a remoto in tpe & loco
& qr ille cause sunt nō determinati eē apud nos: lz in se sint determi-
nati esse. Nos. n. nō cōprehēdim⁹ istas causas: nisi large & iuter ordi
nes quos nos nō cōprehēdim⁹ ex hoc: & qui sunt determinati apud
nam intellectā a qua que rz recipit nā sensibilis: & a qua mouet sicut
instra mouent a forma artificij. sunt. n. ordines multiplices fere infi-
niti: & iō visum est q̄ nullū indiuiduū sit ēntialr a nā nisi p sciam an-
tecedētem: qm instrm artificis sicut dicit Aris. nō mouet nisi fm arti
ficem. de eis aūt que fiunt volūtarie illa q̄ sunt ēntialr determinata
apud nos: aut fm mores nāles: aut fm mores positos a lege: neēe est
ēt vt sint determinata apud nam: lz sint ignota apud nos: & astrono-
mi nō dant ad iudicandum res futuras: nisi qr existimāt scire de cor-
poribus celestib⁹ cās ppias gnationi cuiuslibet indiuidui modorū spe
cierum. ¶ Hoc. n. posito nō est inopinabile vt intelligētia abstracta
det aīe imaginatiue nam vlem istius indiuidui facti. s. intellectū sue
cāe: & aīa imaginatiua recipit ipsum pticulare fm q̄ est in mā: & tunc
forte recipiet indiuiduū illi⁹ intellecti: aut suū sile: & quēadmodū dat
pfectiones aīales vles: & mā recipit eas particulares ita hic dat perfe-
ctionē vltimā aīe imaginatiue vlem: & imaginatiua recipit eā pticu
larem. Declaratū est. n. q̄ intelligētia agēs dat ꝓmas pfectiones virtu
tum aīe pticulares & pticulariū. s. qnq; sensus & vrtutis imaginatiue.
Dator. n. vltimarū pfectionū in eis est res sensibilis. In hac aūt com
prehēsione ipsūalr que fit in somno illa dat aīe postremā pfectionem.
¶ Et quēadmodum medic⁹ enūciauit qō accidit corpori sortis & aīe
eius in aliquo tpe terminato p duas ppones: quarū vna est vlis intel
ligibilis: & alia pticularis sensibilis: ita ista enūciatio cōponit ex vli
qō dat ab itelligētia: & ex intētione pticulari sili vli illi vli: quare vero
hō non cōprehēdit ex istis pticularib⁹ nisi illud qō est ppriū suo tpi
& suo loco & corpori & suis hoibus absq; alijs particularib⁹ cōicātib⁹
eis in illa nā vli: quare hoc est: qr necesse est vt hō hēat in hac com-
prehensione alterū duorū modorū generum cognitionis que antecedit
fidem. s. cognitio pparās. s. cognitio imaginationis imaginē informās:
& dz antecedere fidē: & hō non pōt acquirere istam cognitionē nisi in indi
uiduis q̄ iam pfuit: & maxie illa indiuidua/circa q̄ habuit magnam
sollicitudinē. de eis āt q̄ sunt ignota apud ipsum nō pōt acquirere scia.
Ista. n. fides: lz nō est necessariū vt antecedat eā cognitio agēs: tñ ne-
cesse ē vt antecedat eā cognitio pparās: quare vero virt⁹ imaginatiua
in maiori parte non inducit veram intentionē indiuidualem que est
sub illo vniuersali qō dat intellectus: sed inducit intentionē similem
illi: hoc accidit qr res sensibilis habet duas formas. s. spiritualem &
est forma similis: & corporalem & est forma rei sensibilis non forma

similis: & forma silis est magis silis: qz est magis ppinqua nãe vli q̃ forma vere rei: & iõ aia imaginatiua recipit intentionẽ intellectã fm q̃ plus pōt recipere eaz in spiritualitate: & q̃nqz recipit eaz corpalẽ: & sic videt hõ in somno ipaz formã nõ suã sile: quare vero ista cõprehẽsio est ppria somni: est qz aia est vna in sbto & multa fm virtutes. ¶ Ideo q̃ vtek aliquo mõ virtutũ debilitabil in vsu alterius modi virtutũ. U.g. q̃ q̃ vtek cõprehẽsione extrinseca debilitabil in comprehẽsione intrinseca: & q̃ vtil virtutib⁹ mouẽtib⁹/debilitantur virtutes cõprehẽsiue: & similr q̃ vtitur virtutib⁹ interioribⁿ/debilitant alie. U.g. q̃ virtus imaginatiua debilitat q̃ cogitatiua vigorat: & ecõuerso: & q̃ aia ociat fm aliqõ genⁿ istoz: aut fm aliquã spẽm vigorabit alia spẽs: & forte non erit contẽta aia in ocio virtutis: sed in instrõ illius virtutis: & ista actio silis est actioni eius in qua cõgregat tres virtutes interiores ad repsentandũ idoluz rei q̃ nunq̃ transiuit pr sensum. & cuz ita sit: necesse est vt actio virtutum imaginatax in somno sit perfecta & magis spiritualis: anima enim in somno fecit ociari sensus extrinsecos & instrumẽta eox & reuertebat sensuz interiorẽ. ¶ Et signũ eius q̃ virtutes interiores sunt pfectioris actionis apud getẽ virtutũ exterioz est: q̃ illi qui multũ cogitant intrant sue virtutes sensibiles intra corp⁹: ita q̃ accidit eis somnus magnus: & ipsi et sponte facũt gescere sensus extrinsecos vt melⁿ cogitẽt. ¶ Et pp hanc cãm illi qui nati sunt sine visu & sine auditu sunt pfectiores fm virtutes interiores. iõ pphetia in dispõne sili venit epilepsie: iste eniz virtutes interiores q̃ mouebunt forti motu ꝓtrahent virtutes exteriores ad eo q̃ forte accidet ex hoc sincopis. ¶ Declaratũ est igit ex hoc quare est ista cõprehensio in somno & non in vigilia: & non est remotum vt aliquis homo comprehendat in vigilia qõ dormiens in somno: imo forte videbit ipsaz formã rei nõ suã sile: sicut dr õ gaumar. ¶ Et pp qd vero sunt somnia: Dicam⁹ ergo pp sollicitudinẽ circa hoiez: hõ. n. qz indiget cognitiõe & cõprehẽsione: in virtute cogitiua qua sciret res futuras vtiles & nocẽtes vt sit parat⁹ contra illas iõ fuit sustẽtata ista virtus cũ hac enunciatiõe nobili & cõprehẽsione spũalit: iõ dr q̃ est vna ps pphetie. ¶ Et hoc manifestuz est in somnio Pharaonis de quo interrogauit Joseph. ¶ Interpretatoz aũt est hõ qui hz aiam paratã nãliter ad distinguẽdũ similitudines rez & somniozuz: & est ille cui largit intellect⁹ intentiões corpales cui assimilãtur in somnio intẽtiones spũales. & de necessitate dz scire similitudines vles õibus gentib⁹: & similitudines ppias cuilibet genti & cuilibet mõhoium. ¶ Gẽtes. n. diuersanẽ in hoc duob⁹ modis. ⁋ Quoz vnⁿ est nãliter. s. fm virtutes eox & fm entia eis propria in suis regionibus. ⁋ Secũdus aũt est fm similitudinẽ & opinationes fm quas nati sunt fm leges suas & receperũt fidẽ inde a natiuitate. s. de pmo principio & angelis & resurrectiõe. ¶ Et ꝓz interpretantẽ: sicut dicit Arist. vt semp sit cogitans/& mũdus/nõ declinans ad mores brute aie. & forte accidit homini vt vnum somniũ interpretet in alio somno: sicut accidit Herculi regi in somnio qõ narrauit Aristo. somniauit aũt somnium qõ nullus scuit interpretari: & cum dormiuit interpretatũ fuit ei & remansit sollicitus in hoc quousq̃z acciderent ille res. ¶ Et forte accidit homini vt videat somniũ: & post hoc obliuiscat: & deinde fortẽ rememorabit illũ ad somnium in vigilia: & q̃nqz rem memorabitur fm illum moduz sentiebat in pterito & iam diximus quomõ. ¶ Et quidaz hoies sunt verioris somnij q̃ quidã pp diuersitatẽ eorũ in hac virtute imaginatiua: & isti sunt habẽtes cõplexiones melancholicas frigidas & siccas. humiditas eniz cooperit virtutes & oppilat vias spiritũ & facit somniũ simile mortiz: ita q̃ fere nihil imaginatur dormiẽs: & humor melancholie⁹ cõuenit somnio & actioni istius virtutis: qz eniz iste humor est multi vaporis: ascẽdit ad caput & facit somnũ: & ideo cõuenit somnio. ¶ Et et cõuenit huic virtuti qz ista virtus semp est in motu in somno & vigilia & semp transfertur de vna imagine ad aliam: & ideo malitia sue actionis est in velocitate mot⁹ de vna imagine ad aliam: & in paucitate cõfirmatiõis & quietis: & bonitas sue actionis est in cõfirmãdo & in bene imaginãdo illã rem quã imaginauerat: & isti actioni cõuenit cõplexio frigida & sicca. Frigiditas eniz facit tarditatẽ motus: & siccitas facit cõfirmationẽ formẽ: & ideo ista virtus hz magnũ dominiũ in melãcholicis: ita q̃ in vigilia cõprehendũt qõ alij comprehẽdunt in somnio. ¶ Utruz aũt ista virtus siue cõprehẽsio fit in tribus tẽporibus: est cõsiderãdũ. q̃ aũt ꝓz enũciari est futurũ tẽpus: sed nõ est remotũ vt hoc cadat in pterito & in pñti q̃ fuerit iguotũ apõ nos. In quo vero genere entiũ cadat ista enũciatio cõsiderandũ est q̃ genera rez sitarũ aut sunt sciẽtie speculatiue: aut artes operatiue: aut virtutes cogitatiue particulares: & est manifestũ q̃ ista cõprehẽsio nõ est in maiori parte: nisi in rebus futurjs: cuius cõprehẽsio propie est a virtutib⁹ cogitatiuis particularib⁹ quibus vtunt ad cõprehẽdendũ vtile & nocens in rebus futurjs. artes aũt operatiue existimatũ est q̃ possint acquiri in somnio: scientie aũt speculatiue remotũ est vt accidat hoc in eis: hõ eniz nãm hz ad comprehẽdẽdũ scientias speculatiuas pr propias ppositiones habitas. ¶ Et si homo cõprehẽderet eas sine propositionibus: tunc ille propositiones eẽnt ociose: & nã voluit hoc: & vniuersaliter si aliqõ intellectum de intellectis sciẽtiarum speculatiuarũ acquiratur hoc modo erit accidẽtaliter & raro. ¶ Et fm sliter impossibile est vt pr ipsum fiat ars speculatiua: nisi aliquis ponat hic esse aliquem modum hominuz qui comprehendunt scientias speculatiuas sine disciplina: & isti homines si sunt equiuoce sunt homies: imo magis videtur angeli q̃ homines. ¶ Sed hoc videt impossibile ex hoc qõ dico: cognitio eniz speculatiua vna ẽ in se nõ diuersa: siue fuerit scita pr disciplinam siue sine disciplina: & si esset scita pr vtrũq̃: tunc disciplina nõ eẽt accepta necessario in diffinitiõe ejus: & sic sumus inter duo: aut vt dicamus q̃ ista cognitio equiuoce dicit cuz cognitione humana: aut vt concedam⁹ q̃ eadem res inuenitur pr causas diuersas & fm hoc respectus rei ad suas causas quibus cõstituit nõ erit necessari⁹: & oẽ hoc est impossibile. ¶ Dicere aũt q̃ possibile est vt imagines rerũ speculatax acquirant ad aliquo mõ hoium hoc mõ cõprehẽsionis impossile est: q̃m acqsitio earuz hoc mõ est superfluuz cũ iam acquirant ab hoie mõ pfectioriz: nisi aliqs dicat forte q̃ iste modus cõprehẽsionis est pprius eis in qbus est posse/vt addiscat scias speculatiuas: sed si isti sunt equiuoce sunt hoies. ¶ De somnijs autẽ veris: & pp qd sunt: & quõ: dictum est.

Idez supra sup loco de memoria. & 3. de ania. s. 2. 20.

Propterqd sunt somnia & diuinatio.

Qualis dr eẽ interpres somnioz.

Entes diuersificatur duob⁹ modis.

Frigiditas facit motus tarditatẽ: & siccitas facit cõfirmationẽ formẽ. Vide. 2. cels cõ. 94.

¶ Cap. De diuinatione somniorum.

E causis vero somniorꝝ falsorꝝ dicēdus est: ⁊ ista somnia ꝓ̃ sunt a duabꝫ causis: quarꝝ vna est ab actōe virtutis imaginatiue apud somnū in passionibꝫ remanentibꝫ in sensu cōi de sensibilibꝫ extrīsecis ⁊ ab actōibꝫ istius virtutis in intētōibꝫ depositis in virtute rememoratiua ⁊ cogitatiua de illis rebꝫ sensibilibus. Horꝫ.n. istius virtutis. s. imaginatiue semp est in thesauro istius virtutis. s. cogitatiue ⁊ rememoratiue ⁊ thesauro sensus cōis. ¶ Cā aūt scēa est desideriū nāle aīe. Anīa.n. brutalis qn desiderauerit aliqd eē aut nō eē inata est facere silitudinē forme illius rei desiderate in illa dispōne desiderata: ⁊ psentare idolū illius rei: ⁊ iō qui desiderat mulieres vr̄ coire: ⁊ his sitim vr̄ bibere aquā. ¶ Et in hoc genere sunt somnia q̄ significāt apō medicos dominiū humorꝝ ī corpe. U. g. ꝙ videre ignē significat dñium choleret ⁊ somniare aquā significat dñium phlegmatis. ¶ Et dria inter istas falsas formas ⁊ veras in somnio est: ꝙ aīa miratur a somnijs veris ⁊ excitat quasi timida ab illo somnio: ⁊ admirata de illa spiritualitate subtili. De quiditate igitur somniorꝝ verorꝝ ⁊ falsorꝝ: ⁊ de causis accidētiuz suorꝝ: dictum est.

¶ Aristo. Stagy. De causa longitudinis ⁊ breuitatis vite: Lib. vnicus.

E eo aūt qd̄ est hoc qdez eē longe vite aīaliuz: hoc aūt breuis vite: ⁊ de vite totaliter longitudine ⁊ breuitate cōsiderādum causas. Principiuz aūt cōsiderationis necessariuz primo ex eo qd̄ est dubitare de ipsis. Non enīz est palam vtruz alterum: aut idem cā oibus animalibus ⁊ plantis eius qd̄ est: hoc quidem esse longe vite: hoc aūt breuis: ⁊ plantarū has quidez pauci tēporis: has autē multum durabilem habere vitaz. Adhuc aūt vtrum eadem que longe vite ⁊ que ꝑm naturā sana natura ꝗstantiuz: aut separata sunt: ⁊ qd breuis vite: ⁊ languorosuz: aut ꝑm quosdā quidez languores appropinquāt languorosa ꝑm naturam corpora his que breuis vite. ꝑm quosdaz aūt nihil ꝓhibet languorosos esse longe vite existētes. De somno qdez igitur ⁊ vigilia dictum est prius: de vita autem ⁊ morte

dicendū est posterius: sicr̄ aūt ⁊ de languore ⁊ sanitate quantuz adiacet nāli phie. Nunc aūt de causa cuius qd̄ est hoc qdē eē lōge vite: hoc aūt breuis vite: sicut dictū est prius cōsiderandū. ¶ Sunt aūt habētia driam hāc tota ad tota genera ⁊ eorꝝ que sub vna specie altera ad altera. Dico aūt ꝑm genus quidem drie vt hoiem ad equum: longiorꝝ em̄ vite genus hoium q̄z qd̄ equorꝝ: ꝑm spēm aūt hoiez ad hoiez. Sunt em̄ ⁊ hoies hi quidez longe vite: hi aūt breuis vite alteri ꝑm altera loca distātes: que quidē em̄ ⁊ calidis gentiū ⁊ longiorꝝ vite: que aūt frigidis breuiorꝝ vite: ⁊ habitātiū aūt eundem locū differūt sicr̄. aliqui qui hac dria adinuicē opꝫ aūt accipere qd facile corruptibile in nā cōstantibus: ⁊ quid qd̄ nō facile corruptibile ignis ⁊ aqua ⁊ his cognata non habētia eandē virtutē existūt gnationis ⁊ corruptionis causa alijs itaq̄z ⁊ quelibet aliorꝝ ex his entia ⁊ cōstituta participare horꝝ naturaz rationabile: quecūq̄z quidē cōposita ex multis sunt vt domus: de alijs quidē igit̄ altera ratio. Sūt enīz ⁊ ꝓprie corruptiones multis existentiū: vt sciētia/sanitas/⁊ egritudo: hec em̄ corrumpunt ēt nō corruptis susceptiuis: ꝫ saluatis vt ignorātie quidez corruptio: reminiscētia: ⁊ eruditio: sciētie aūt obliuio ⁊ deceptio: ꝑm accīs autē cōsequunt nālibus que aliorꝝ corruptiones. Corruptis em̄ aīalibus corrūpunt ⁊ scientia ⁊ sanitas que in aīalibus: pp qd̄ ⁊ de aīa rōnabilr̄ quis vtiq̄z ex his. si enim est non a natura: sed quēadmodum scientia in anima/sic ⁊ anima in corpore: erit vtiq̄z ipsius ⁊ alia corruptio preter corruptionē que corrumpit̄ corrupto corpore: itaq̄z quoniaz non vr̄ talis existens: aliter vtiq̄z habebit ad corporis corruptionē. Forte aūt vtiq̄z quis dubitabit rationabilr̄ vtrū est vt incorruptibile erit qd̄ corruptibile vbi ignis surgsum vbi non est cōtrariū. Corrumpunt em̄ que quidez inexistent ꝗrijs ꝗz accidēs: eorꝝ illa corrūpunt. interimuntur enim ꝗria ab inuicē: ꝑm accidens autem nihil

Corruptis aīalibꝫ corrūpuntur ⁊ scia ⁊ ⁊ sanitas q̄ sunt ī aīalibus.

cõtrariorũ ex substãtijs corrumpit ppter de nullo subiecto predicari substantiã. Quare cui non est cõtrariũ: ⁊ vbi non est impossibile vtiq; erit corrumpi: quid enim erit corrumpens. sia cõtrarijs quidẽ corrumpi accidit solis hoc eñ nõ existit: aut totaliter: aut hoc: aut hoc sic quidẽ verum est: sic aũt non. Impossibile enim materiã habenti non existere aliqualiter cõtrariũ. O ino quidẽ eñ inesse calidũ aut rectũ cõtingit: omne aũt esse ipoſe aut calidũ: aut rectũ: aut albũ: erunt eñ passiones separate. Si igit qñ simul fuerint factiuũ ⁊ passiuũ: hoc quidem semper facit: hoc aũt patit: ipoſe nõ permutare. Adhuc si necesse superfluũ facere: superfluũ aũt ꝗrium. ex ꝗrio eñ semper permutatio: superfluuz aũt reliquie prioris. si aũt omne expellit qõ actu ꝗrium ⁊ sic hoc corruptibile vtiq; fit: aut fit: aut non: sz a cõtinente corrũpit siquidẽ sufficiẽs ex dictis. Si aũt nõ supponere opz: qz inest aliquid actu ꝗrium ⁊ superfluũ fit, ppter qõ ⁊ minor flãma cõburit a multa ꝑm accidẽs: qz alimentum qõ illa in multo tpe cõsumit: consumit hic multa flãma cito pp qõ omnia semper in motu sunt ⁊ fiunt: aut corrumpuntur. Cõtinens aũt aut cooperat: aut cõtraoperatur: ⁊ pp hoc trãsposita durabiliora quidẽ fiunt ⁊ paucioris durationis natura: eterna aũt nusq; quibuscunq; ꝗria erunt: cõfestim eñ materia ꝗrium hz. quare siquidem eius qõ vbi ꝑm locum permutat: si aũt quãti ꝑm augmentũ ⁊ decrementũ: si aũt passionis alterat. erunt aũt neq; maxima incorruptibiliora: equus enim hoſe breuioris vite: neq; parua. epeteia eñ multa entomor neq; plante totaliter aialib⁹. Epeteia eñ quedã plantarũ neq; sanguinẽ habẽtia. apis eñ durabilior quorũdam sanguinẽ habentiũ: neq; exãguia: malakia enim epeteia quidẽ exãguia aũt neq; que in terra. eteñ plãte epeteia sunt ⁊ aialia gressibilia: neq; que in mari. Etenim ibi que breuis vite ⁊ ostrokura ⁊ malakia. omnino aũt longissime vite in plantis sunt vt palma ⁊ cupressus: ⁊ in

Impoſe est mãm hñti nõ existere aliqualiter cõrariũ.

Confestim mã contrarium hz.

In plantis palma ⁊ cupressus sunt longissime vite.

sanguinẽ habẽtibus animalibus magis q̃z in exanguibus: ⁊ gressibilibus q̃z in aquatilibus: quare ⁊ cõbinantibus in sanguinẽ habẽtibus gressibilib⁹que longissime vite animaliũ sunt: vt homo ⁊ elephas: ⁊ vtiq; que quidem maiora: vt ad plus est dicere minoribus longioris vite: ⁊ enim ⁊ alijs accidit his que longioris vite. ⁊ magnitudo sic dictis. ¶ Causam aũt de his omnibus huic vtiq; quis cõtemplabitur: oportet enim accipere q̃ animal est natura humidũ ⁊ calidum ⁊ viuere tale. Senectus autem frigida ⁊ ficca: ⁊ qõ mortuum: videt enim sic. Materia enim corporũ existentibus hoc calidum ⁊ frigidum ⁊ siccum ⁊ humiduz. Necesse igit senescentia deficcari: propter qõ oportet non facile deficcabile esse humidum. Et propter hoc pinguia putribilia. Causa aũt que aeris: aer aũt ad alia ignis. ignis aũt non fit putrefactus: neq; rursum paucum oportet esse humidũ: facile ⁊ siccabile enim qõ paucum: ppter qõ ⁊ magna ⁊ animalia ⁊ plante vt vniuersaliter est dicere longioris vite: quẽadmodũ dictuz est prius. rationabile enim maiora plus habere humidũ. non solum autez propter hoc longioris vite. due enim cause qõ quantũ: ⁊ qõ quale. Quare oportet non soluz multitudinẽ esse humidi: sed hoc ⁊ caliduz vt neq; facile deficcabile sit: ⁊ ppter hoc homines longioris vite magis quibusdã maioribus longioris vite deficiens multitudine humidi si pluri rõne excedat ꝑm quale q̃z deficiat ꝑm quantum. Est aũt aliquibus quidez calidũ pingue qõ simul facit non facile siccabile: ⁊ non facile infrigidabile. Quedam aũt animalium habent humorez: ideo oportet firmum esse: non leuiter autez corruptibile neq; superfluum. Interimitur enim qõ tale: aut languore: aut natura. Contraria aũt superfluitatis virtus: ⁊ corruptiua: hoc quidez nature: hoc autem particule. propter qõ coitiua ⁊ multisperma senescunt cito. Sperma enim superfluum ⁊ amplius deficcat emissum: ⁊ pp hoc mulus

Propt qd coitiua cito senescũt.

longioris vite equo ⁊ asino ex quibus genitus est: ⁊ femelle masculis si coittui sint masculi: propter qd ⁊ passeres masculi breuioris vite femellis. Adhuc aūt quecunq; laboriosa masculorum ppter laborem senescunt magis: deficcat enim labor: senectus aūt sicca est. Matura aūt ⁊ vt ad omne est dicere masculi femellis longioris vite. Causa aūt q: calidius animal masculus est q̄z femella. Eadem aūt in calidis longioris vite sunt q̄z in frigidis locis ppter eandem causam ppter quam quidez ⁊ maiora ⁊ maxime notabilis magnitudo animalium frigidorum ꝓm naturam: ppter qd ⁊ serpentes ⁊ saure ⁊ solidiora magna in calidis locis ⁊ in rubro mari ostracoderma: augmenti est calida humiditas cause ⁊ vite. In frigidis autem locis magnis aqueum humidum qd in animalibus est ppter qd facile congelabile: quare hec quidem non fiunt oīno animaliuz que pauci sanguinis: aut sanguinē habentiū in his que ad arctuz locis: neq; gressibilia in terra, neq; aquatilia ī mari: hic aūt fiunt quidē: minora aūt ⁊ breuioris vite: aufert enim cōgelatio augmentuz. Alimentum aūt non sementia ⁊ plante ⁊ animalia corrumpunt. Consumit enim ipsum seipsum quēadmodum enim multa flāma cōburit ⁊ corrumpit paucā: eo q; alimentū cōsumat. sic nāle caliduz primo digestiuū ⁊ sumit materiaz in qua est. Aquatilia aūt gressibilib⁹ minus longe vite: non q: humida simplr: sed q: aquosa: tale aūt humidū facile corruptibile: q: frigidū ⁊ cōgelabile de sacili ⁊ exangue ppter idē si non magnitudine recōpensetur: neq; enim pinguedinē: neq; dulce hz. In animali enim qd pingue dulce: pp qd apes longioris vite alteri⁹ maiorib⁹ aīalibus. In plantis aūt sunt que longissime vite: ⁊ magis q̄z in animalibus primū quidē q: aquosa minus: quare non facile cōgelabilia. Deinde habēs viscositatē ⁊ frigiditatem ⁊ sicca ⁊ terrestria existētia: tū non habēt facile siccabile humiduz. De hoc aūt quod est naturā arboz esse mul-

Mares longioris vite femellis.

tum durabilē opz accipere causam: habēt enim ppriaz ad aīalia preterq̄z ad entoma. Iuuenes enim semper plante fiunt ppter quod multi tpis: semper enim altere germinationes: he aūt senescunt. ⁊ radices sicc: sed non simul: sed aliqū quidē solus stipes ⁊ rami perierūt: alteri aūt iuxta nati sunt. Cuz aūt sic fuerint radices alie ex existēte generant: ⁊ sic semper manet: hoc quidē corruptū hoc aūt factū pp qd longe vite assimilant aūt plāte entomis sicut dictū ē ꝓus: diuise enim viuūt ⁊ duo ⁊ multa fiunt ex vno. ¶ Entoma aūt vsq; ad viuere peruenerunt: multo aūt non pūt tpe. non enim hūt organa: neq̄z facere pōt ipsa principium in vnoquoq;. Quod aūt in planta pōt: vbiq; enim hz ⁊ radicez ⁊ germen potentia: ppter qd ab hac semper puenit: hoc quidē nouū: hoc aūt senescens modico aliquo dria inesse longe vite sicqēadmodū que absplantant. Eteniz in absplantatiōe modo aliquo dicet vtiq; aliquis eadem accidere: particula enim quidē quod absplantatū. In absplantatione quidem igit separatis accidit hoc. ibi autem per continuum. Causa aūt qua inest vbiq; principiū virtute existens. accidit autem idem in animalibus ⁊ plantis. In animalibus enim longioris vite masculi vt in pluribus: horum autez superiora maiora q̄z inferiora: magis enim nanus masculus q̄z femella. In superiori autem calidum: ⁊ frigidum in inferiori: ⁊ plantarum que capite graues longioris vite: tales autez que non epeteia sed arboriosa. superius enim plante ⁊ caput radix est. Epeteia autem ab inferius ⁊ fructum accipiunt augmentum. Sed de hoc quidem ꝓm se in his que de plantis determinabitur. Nunc autem de alijs animalibus dicta est causa de magnitudine vite ⁊ de vite breuitate. Reliquum autem nobis considerare de iuuentute ⁊ senectute ⁊ vita ⁊ morte. His enim determinatis finem vtiq; habebit que de animalibus methodus.

Propter qd entoma excisa partū viuūt. plante autez sic multo tpe viuere pūt.

Omnium trãsmutabiliũ cãe ōtue: ꝑmis qualitatib⁹ attribuunt

Longitudo et breuitas vite dicunt multis modis.

Lur ignea et aqa sunt lõgioris vite ꝗ terrea et aerea.

In hoc tractatu perscrutatur de causis longitudinis et breuitatis vite. Dicamus igit ꝙ concessum est hic esse causas naturales in his duobus accidẽtibus: et ꝙ omne qõ attribuit animali de generatione et corruptiõe: cremento: et diminutione: et somno et vigiliat: et vniuersaliter de omni trãsmutatione nõ attribuit nisi quattuor qualitatibus, s. caliditati et frigiditati: siccitati et humiditati: nõ ꝗritati neq; qualitati. U. g. ꝙ grauitati et leuitati: et nigredini et albedini: et hoc ꝛclaratũ est in libro de generatõe et corruptione. Longitudo igitur et breuitas vite non attribuũtur nisi his quattuor qualitatibus. ¶ Et cum hoc positũ est: dicamus ꝙ longitudo et breuitas vite dicunt multis modis. ¶ Aut ꝑm cõparationẽ ad genus. U. g. dicere quidẽ ꝙ vegetabilia vniuersaliter sunt longioris vite ꝗ animalia. ¶ Aut ꝑm cõparationẽ ad specie. U. g. ꝙ homo est longioris vite ꝗ rana: et ꝙ palma est longioris vite ꝗ ficus. ¶ Aut ꝑm cõparationẽ ad aliquẽ modum. U. g. ꝙ habitãtes in regionibus calidis et humidis sunt longioris vite ꝗ habitãtes in regionibus frigidis et siccis. ¶ Aut ꝑm cõparationẽ ad indiuiduũ. U. g. ꝙ sortes est longioris vite ꝗ Plato. hoc igitur posito dicamus qõ ꝛclaratũ est in quarto meteoro ꝙ generatio est quando virtutes actiue dominant in generatiõe super passiuas: et corruptio accidit ecõuerso. s. quãdo passiue dominant super actiuas: et hoc fuit ita qr quãdo calor mensuratus cũ frigore dat generato formã ꝓpriã naturalẽ: ꝑmmo hoc est illa forma et humiditas mẽsurata cũ siccitate recipit formã et figurã: dum igit in ente naturali habuerint dominiũ due virtutes actiue sup passiuas cõseruabit suũ esse: et quãdo debilitabunt tũc dominabunt super illas virtutes alie actiue ꝓprie alij enti: et sic corumpetur illud ens. U. g. qr calor naturalis qui mensuratus est cum humore naturali dum habuerit dominiũ in humoribus nõ accidet putrefactio. si igit fuerit debilis ad digerendũ illos humores: aut fuerit nimis intensus accidet illic calor extraneus: corumpẽs: et corruptio accidit vniuersaliter quãdo ꝓportio naturalis que est inter virtutes actiuas et passiuas in vnoquoq; ente fuerit destructa: et quãto magis ista ꝓportio fuerit maior: tanto magis illud ens erit remotũ a corruptione: et ꝗto minor: tanto ꝓpinquior corruptiõi. ¶ Et ideo entia in quibus dominat mixtio aque et ignis sup mixtionem terre et aeris sunt longioris vite et existẽtie. In aqua enim et igne sunt qualitates actiue fortiores ꝗ in terra et aere: et in terra et aere sunt passiue fortiores: et tale ens est longioris pmanẽtie: qr ista ꝓportio nõ destruit in eo a parua transmutatione. ꝓportio enim naturalis inter virtutes actiuas et passiuas quãdo fuerit magna nõ ōstruet nisi a magna trãsmutatione et in longo tẽpore. Corruptio enim nihil aliud est nisi putrefactio que fit ex debilitate virtutũ actiuarũ et fortitudine passiuarũ: et ideo qui habent talem cõplexionẽ minime generant in eis humores nõ digesti: aut humores cõbusti. Cõplexio enim naturalis est in ꝓportione naturali que est inter virtutes actiuas et passiuas. quãdo igit virtus frigida actiua fuerit minor ꝗ debet cõburent humores: et quando calida fuerit minor/ accidet indigestio et cruditas. Ista est igit vna causa ꝑ per quã vna species est longioris vite ꝗ alia

et minus recipit occasiones et infirmitates. Causa autem secunda est vt proportio naturalis inter duas virtutes actiuas adinuicẽ: et ꝓportio inter duas passiuas adinuicẽ in aliquo genere: aut aliqua specie: aut aliquo modo: aut aliquo ĩdiuiduo fit maior ꝗ in alio genere aut alia specie: aut alio modo: aut alio indiuiduo: et proportio naturalis quã habẽt animalia et vegetabilia in hac intẽtiõe est vt calor sit maior frigore et hu. maior siccor vt dictũ est alibi. Animalia igitur et vegetabilia in quibus dominant calor et humiditas: et similẽ virtutes actiue sunt longe vite: et corruptio accidit animalibus et vegetabilibus quãdo carent altera ista ꝑ duarum ꝓportionum aut vtrãq; qm̃ quãdo iste virtutes actiue debilitant accidet materie vt dissoluatur a forma ꝓp malitiã digestionis et qualitatis materie: et quãdo humiditas nõ fuerit multa in eis accidet ꝙ animalia et vegetabilia deficent cito: calor naturalis innatus est cõsumere humiditatẽ cum sit q. materia et nutrimentũ illius: et cum humiditas erit cõsumpta calor corumpetur et dominabit siccitas et frigiditas: et ꝗto magis humiditas consumetur: tanto magis dominabitur siccitas et frigiditas. Siccitas enim videt esse materia cõueniẽs frigiditati: sicut humiditas caliditati. ¶ Modi igitur animaliũ nõ diuersant in longitudine vite nisi ꝑm diuersitatẽ eorum in caliditate et humiditate: et in dominio virtutũ actiuarũ super passiuas. ꝙ has duas causas diuersant modi hominum et indiuidua eorum in vita. ¶ Corruptio autem contingit indiuiduis duobus modis: aut naturaliter quãdo calor naturalis consumit humiditatẽ naturalem que est in illo indiuiduo et dominatur in eo frigiditas et siccitas: aut accidentaliter quando in eis generat de superfluitatibus digestionis qõ natura non potest distinguere: et sic accidunt ei infirmitates: et in istis nõ dominant virtutes actiue super passiuas: qm̃ quãdo virtutes actiue naturaliter habent dominium in aliquo indiuiduo super virtutes passiuas: et non accideret magna causa extrinseca cõtraria ex rebus que innate sunt transmutare cõplexionem ex extrinseco necesse est vt corruptio istius indiuidui sit naturalis: et postea iste vite naturales diuersantur ꝑm diuersitatẽ in caliditate et humiditate. Vite autẽ hominum vniuersaliter sequunt cordis proportionem cõplexionalem que est inter virtutes actiuas et passiuas inter actiuas adinuicem et passiuas adinuicem: et ideo videmus multos homines quorum mẽbra immanifesta sunt fortia: et virtutes eorum magne: et contingunt eis egritudines mortales et moriuntur ante senectutem: et videmus alios minoris virtutis et debiliores venire ad senectutem: licet regimen eorum sit consimile: et signum eius ꝙ causa longioris vite est abundantia caliditatis et humiditatis cum dominio caliditatis super humiditatem: et vniuersaliter virtutum actiuarum super passiuas est ꝙ contrarium vite est mors: et mors nihil aliud est nisi frigiditas et siccitas: et cum causa mortis est frigiditas et siccitas: causa vite est caliditas et humiditas: et ideo complexio iuuenũ est calida et humida et senuꝫ frigida et sicca. ¶ Et signum eius est ꝙ qui multum coeunt parum viuunt: et castrati plus viuunt ꝗ non castrati: et senes qui habent multam carnem plus viuunt qm̃ causa multitudinis carnis est caliditas et humiditas: et ꝓpter paucitatẽ coitus viuit mulus plus ꝗ equus et

De cãs corruptionis.

Vite hoiuꝫ sequuntur cordis proportionem complexionalem.

semine plus ꝙ masculi: ⁊ qui habitant in regionibus calidis ⁊ humidis sunt longioris vite: ⁊ hoc accidit propter accidens. s. ppter paucitatem putrefactionis: ⁊ serpentes qui sunt multe humiditatis ⁊ calidis sunt longioris vite ꝙ serpẽtes q̃ sunt in locis calidis siccis: aut frigidis ⁊ siccis: aut frigidis ⁊ humidis: ⁊ similr homines habitantes in insulis marinis sunt longioris vite ꝙ habitantes in agrestib⁹: ⁊ animalia marina sunt lõgioris vite ꝙ agrestia: q: aqua marina calida est ⁊ humida: causa igitur cõseruans animalia per se est abundãtia caliditatis ⁊ humiditatis in sua complexione: ⁊ dominium actiuarum super passiuas. ¶ Cause vero conseruantes ipsum ex extrinseco sunt sex modi nominati: comestio ⁊ potus ⁊c. ⁊ quãdo istis vtit homo habens illa que habet in sua complexione. s. illa duo predicta ꝓm ꝙ scriptum est in arte conseruãdi sanitatem: necessario plongabitur sua vita ⁊ non accidet ei nisi mors naturalis: cuius causa est frigiditas ⁊ siccitas: ⁊ si nõ vtitur eis ꝓm ꝙ optꝫ forte morietur pr dominium virtutũ passiuarꝫ super actiuas: qõ est causa egritudinũ materialium: ⁊ forte morietur morte naturali: quando humor extrane⁹ qui fuerit in corpore nõ fuerit valde malus: ⁊ accidit multis hominibus ꝙ appetitus eorum naturaliter cõuenit suis cõplexionib⁹: quapropter vite eorꝫ elongant. illi autem in quibus virtutes actiue nõ dominantur super passiuas moriũtur nõ naturaliter: ⁊ maxime quãdo vtuntur regimine non cõueniente: ⁊ vniuersaliter qui carent his duobus predictis necessario habent vitam breuem; ⁊ corruptio accidit eis cito duabus de causis: quarum vna est consumptio naturalis humiditatis que est in corpore: ⁊ dominiũ frigiditatis ⁊ siccitatis in eis; ⁊ hoc erit quando vtuntur rebus extrinsecis cõuenienter: ⁊ multotiens accidit eis cum hoc mori nõ naturaliter propter superfluitates generatas in eis ex debilitate virtutum actuarum. ¶ Et videtur ꝙ complexio quam narrauimus est propria longitudinis vite in qua inueniuntur ille conditiones predicte: aut est ignota in arte medicine: aut difficile scitur: ⁊ si esset nota precise iudicaret medic⁹ longitudinem ⁊ breuitatẽ vite. Et complexio media quã ponit Bale. videtur esse ista: sed scire istam cõplexionem sensu valde est difficile: ⁊ magis videtur esse pr rationem ꝙ pr sensum: ⁊ q: ista proportio est ignorata naturaliter videmus ꝙ multi grauiter infirmi etiam viuũt multum: ⁊ multi bone consistentie moriuntur iuuenes: ⁊ diuersitas hominꝫ in vita est ꝓm diuersitatẽ eorum in hac proportione complexionali in illis duobus. s. in abundantia caliditatis ⁊ humiditatis ⁊ in dominio virtutum actiuarum. ¶ Et in vegetabilibus est tertia causa que facit longitudinem vite: ⁊ est vt corrumpatur ⁊ crescat in suis partibus. s. vt cuꝫ deficcetur aliquis ramus possit generari ali⁹: ⁊ cum hoc acquirit calorem naturalem qui est in eo a sole plus ꝙ animalia: ⁊ cum hoc est multe aquositatis ⁊ propinquum formis simplicium. ꝙto a enim forma cõpositi fuerit magis remota a formis simplicium cõponentiũ: tanto magis erit cõtraria illis formis: quapropter actio simplicium fortior erit in ea. ¶ Dictum est igitur de causis longitudinis ⁊ breuitatis vite ꝓm Aristo. ⁊ ꝓm fundamenta naturalia. Antiqui vero attribuunt longitudinem ⁊ breuitatẽ vite causis accidentalibus. Quidaꝫ enim dicunt ꝙ causa longitudinis vite est

s Quanto aliq̃ forma magis remotafuerit a formis simplicium ꝙto magis erit contraria illis formis.

locus calidus ⁊ siccus. ⁊ quidaꝫ magnitudinem corporis. ⁊ quidam multitudinem sanguinis: ⁊ locus aũt calidus ⁊ siccus est comburẽs ⁊ consumens humorẽ naturalem: ⁊ ideo impossibile est vt fit cã longitudinis vite nisi pr accidens: q: putrefactio que accidit per humiditatem minoratur in tali loco. ⁊ ideo loca frigida ⁊ sicca magis videntur esse cause longitudinis vite ꝙ calida ⁊ sicca: q: carent putrefactione que fit ex humiditate ⁊ putrefactione que fit ex caliditate: ⁊ ideo ppium est istis regionib⁹ ꝙ mors que accidit ex putrefactione raro accidat in eis: ⁊ similiter magnitudo corporꝫ nõ est causa longitudinis vite: nisi quando magnitudo prouenit ex multitudine calidi ⁊ humidi: nõ ex abundantia partis terrestris in eis: ⁊ ideo lz animal sit parui corporis: tamen longioris vite est multis animalibus que sunt maximi corporis: ⁊ similiter multitudo sanguinis est etiam causa longe vite per accidens: multitudo enim sanguinis accidit in animalibus ex abundantia calidi ⁊ humidi. Dictuꝫ est igitur de causis longitudinis vite ⁊ breuitatis ꝓm nostrũ posse ⁊ intellectũ.

¶ Expliciũt Lib, tres de anima: ac parua naturalia Aristo. cuꝫ cõmentarijs Auer, sui fidelissimi iterp̃tis: exactissime recogniti. Papieq̃ impressi cura ac diligẽtia solertis viri Jacob Paucidrapij d̃ Burgofranco. Anno cristiane salutis. 1521. tertio idus Januarij.

ARISTOTELIS STAGYRITAE DE PHYSIONOMIA LIBER INCIPIT

Quoniam anime sequũtur corpora ⁊ ipse ꝑm seipsas nõ sunt impassibiles a motib⁹ corporis. Hoc aũt manifestũ fit valde in ebrietatib⁹ ⁊ egritudinibus. Multuz nãq; anime mutate videntur a passionibus corporis: ⁊ econtrario vtiq; corpus compatitur passionibus anime: manifestuz fit circa amores ⁊ timores: tristitias/ ⁊ delectationes. Amplius aũt ⁊ natura factis vel gñatis magis vtiq; aliquis conspiciet/ ꝙ corpus ⁊ anima ita se habent cõnaturalia ꝙ fiũt cause plurimarum passionum adinuicem. Nunq̃ enim animal factũ vel generatuz est tale/ ꝙ formaz haberet alterius animalis: animam vero alterius: sed semper eiusdem corpus ⁊ animam. Quare necessarium est consequi tali corpori talem formam. Amplius autem ⁊ scientes circa vnũquodq; animaliuz ex forma possunt considerare: equites autẽ equos/ ⁊ venatores canes. Si autẽ hec vera fuerint semper autẽ ħ vera sunt: erit vtiq; physionomizare. ¶ Hi qdez igitur progenerati. i. ante facti physionomes ꝑm moduz argumentant physionomizare vnusquisq; ad vnum. Alij quidez ex generib⁹ animaliuz physionomizant/ ponẽtes ꝑm vnũquodq; genus figuraz quandã animalis ⁊ speciei animã. Alij autẽ in talibus corporis similem habẽti corpus ⁊ animaz similem putabant. Alij autem quidam hoc quidem faciebant/ nõ ex omnib⁹ animalibus experiebãtur: sed distinguebant ex ipso genere hominuz ꝑm gentes. Quecũq; differunt ꝑm vsus ⁊ mores: vt Egyptij ⁊ Thraces/ ⁊ Scyte: similiter electionez signorum faciebant. Quidam autẽ ex moribus apparẽtibus quales mores dispositionum sequãtur. Sequitur autem vnicuiq; mos: iracũdo/ timido/ coeunti: ⁊ in vtraq; aliarum passionuz. Est autem ꝑm omnes modos hos physionomizare. Et adhuc ꝑm alios ⁊ electionez signorum dissimiliter fieri. Hi quidem igitur ⁊ mores solum physionomizant primũ quidem: ꝙ quidam non ijdem ipsi existentes mores qui sunt in facie eosdem habent: vt fortis ⁊ inuerecundus. eosdem autez habent: vel intellectualibus animalib⁹ multum separatum. Secundo autem ꝙ ꝑm quedam tempora mores nõ eosdem: sed aliaruz habent. tristibus

enim existentibus quãdoq; contingit diem delectabilē ducere ⁊ mo
rem accipere qui est hilaris: ⁊ econtrario hilarem contristari ꝙ moes
qui erat in facie permutatur. Adhuc cum his de paucis vtiq; semper
a parentibus signuz accipiet. Qui autem ex feris physionomizant:
nec recte electionem signozum faciunt. Non enim est vtiq; dicere per
transeuntem formam vniuscuiusq; animaliuz ꝙ quicũq; vni similis
huic corpore erit ⁊ anima similis erit. Primum quidem ergo vt sim/
pliciter dicere nullus vtiq; videbit hominem ita similem bestiefm
assimilantez in aliquo. Adhuc autez cum his animalia pauca quidez
propria habent signa: multa vero communia. Quare si vtiq; similia
his que nõ fm propriumi: sed fm cõe aliquid magis iste leoni ꝙ ceruo
silioi. Merito enim ꝓpria vero corpoz ꝓpriũ quid significare. Cõia
autem cõmune quidez igitur signozuz nihil vtiq; manifesta
bunt physionomizantium. Si autem aliquis propriũ vniuscuiusq; fe
rarum elegerit: non vtiq; habebit assignare/cuius sunt hec signa. me
rito enim propriũ propriuz: propriuz autem nullius. nullum autez ani/
maliũ physionomizatoz in ala hẽbit vtiq; aliquis accipe: neq; enim
forte solum leonẽ: sed alia multa: neq; timiduz lepus. sed ⁊ alia infi/
nita. Si ergo neq; cõia eligentium manifestum aliquid fit: neq; fm
ꝓpria: nõ vtiq; erit vnũqõq; animaliuz aspicere: sed ex hominibus
electionez est faciendu; patientibus eandez passionez: vt si fortis in/
spiciat aliquis signa fortia animaliuz in vnũ accipientez opz perscru/
tari que passiones his qdẽ oibus sunt. Alioz aũt ala liũ nulli accidit.
Si enim ibi quis elegerit ꝙ eadem sunt signa fortitudinis predictis
animalibus: nõ solũ fortitudinis cõem inesse passionez eorum q̃ sunt
intellectu: sed ⁊ alia quedam sic vtiq; dubitabit vtrum fortitudinis
aut alterius signa fiut: sed oportet ex pluribus eligi ala libus: ⁊ non
habitibus vlla; passionẽ cõem manifestã: sed qõ cuius vtiq; signa re/
spicit. Quibuscũq; quidẽ signozũ manifiua sunt aliqd mãsiuũ signãt.
Que quidẽ aũt veniẽtia: discẽdẽtia: ⁊ deficiẽtia quo vtiq; signũ ve
erit nõ manentis in ala. Siquidẽ eniz manficũ adueniẽs ⁊ deficiẽs
signum qs suscipiet: cõtingeret vtiq; ⁊ ipsum quidẽ verũ esse: nõ tñ
veniens vtiq; erit nõ sequẽs super rem. Quecũq; autẽ passiones fa/
cre ale nõ in aliquo permutãt signa que sunt in corpe qbus vtit phy/
sionomon: nõ erunt vtiq; hmõi cognitiões arti: vt que sunt circa op/
positiones ⁊ sciãs. medicũ aũt citharaz nõ cõtingit cognoscere: nec
addiscẽtẽ aliquã disciplinaz: nõ aũt pmutatus est a signis qbus vtit
physionomon. Opz ergo determinare circa qualia quedam est phy/
sionomia. qm̃ nõ circa oia. ⁊ ex qb̃ singula signa accipiunt. Deinde
cõsequẽter de mãifestissimis vnũqõq; manifestare. ¶ Physionomia
est ergo sicut ⁊ nomẽ ipsius dicit de nãtiuis passiõibus q̃ sunt in ala
⁊ accidentiuz quecũq; adueniũt ⁊ trãsmutãt signa physionomizata.
Qualia aũt hec sunt: posterius declarabit. Nunc autẽ dicam ex qui/
bus generibus signa accipiuntur: ⁊ sunt oia. Ex moribus enim phy/
sionomizãt: ⁊ ex figuris ⁊ coloribus: ⁊ ex moribus apparentibus in
facie: ⁊ ex coloribus: ⁊ ex leuitate: ⁊ ex voce: ⁊ ex carne: ⁊ ex partibus:
⁊ ex figura totius corporis. Uniuersaliter quidẽ hmõi insunt que dũt
physionomones de oibus generationibus in qbus sunt signa: siqui/
dez immanifestus aut nõ designatiuus fuerit talis transitus remouit

predicta. Nunc aũt fortassis melius est vnũquodq; de singulis que/
cũq; manifesta de physionomonizatis certius explanare. Signa aũt
dicuntur quecunq; autem sunt singula refruntur: quecunq; non in
predictis manifestum est.

¶ De coloribus.

Colores quidez ergo significant acuti calidu; ⁊ sanguineũ albi:
rubei aũt bonã natiuitatez: qñ in leui corpe accidit hic color.

¶ De pilis.

Pili molles quidez timiduz: duri aũt fortez. hec aũt signum sum/
ptuz est ex oibus alalibus. Timidissimũ igit ceru⁹: lepus: ouis:
⁊ piluz mollissimuz hñt: fortissimuz aũt leo: aper: ⁊ pilum durissimuz
naturaliter habẽt. Est aũt ⁊ in auibus hocidẽ videre: vbi eniz quecũq;
quidez hñt durã pẽnam/fortem: quecũq; autẽ molles timidãt ⁊ par/
ticulariter est hoc quidẽ videre in coturnicib⁹ ⁊ in gallis: similiter eniz
hñt. Et in generibus hominũ hoc idem accidit. Quicũq; quidẽ eniz
apud septẽtrionẽ habitãt fortes sunt ⁊ duroũ piloz. Qui aũt apud
meridiẽ timidi: ⁊ pilum molles hñt. Pilositas aũt que est circa ven/
trem: loquacitatẽ ñificat. hoc autẽ refertur ad genus auiuz. ꝓpriũ
eniz auis est coz que sunt circa corp⁹ pilositas/que est circa ventrez
eorum aũt que sunt circa intellectũ: loquacitas.

¶ De carne.

Caro autem dura quidem ⁊ habit⁹ naturaliter insensibilem signifi
cat: leuis autem ⁊ bene nata ⁊ instabilez: nisi in forti corpore: ⁊
habenti extremitates fortes hoc accidit.

¶ De motu.

Motus autem tardi quidem mollem intellectum: acuti vero ca/
lidum.

¶ De voce

In voce autem grauis quidem ⁊ distensa/fortem, acuta autem
⁊ remissa timidum.

¶ Regule physionomie.

Figure autem ⁊ passiones que apparent in facie
fm similitudinem accipiũtur passioni: qñ
enim patitur aliquid fit: vt si hoc habet quando aliqo
irascitur irascibile signum eiusdez generis. Mas fem
na maior ⁊ fortior: ⁊ extrema corporis fortiora ⁊ gros/
siora/⁊ boni habitus: ⁊ meliora fm omnes virtutes.

¶ Modi physionomie.

Signozum autez que sunt in parte fortiora sunt
que accipiuntur manifesta in mori/
bus/⁊ fm motus/⁊ figuras. Omnino autem vni quidẽ
signozum credere fatuuz est. Quando autem plura cõ/
ueniunt que sunt in vno: accidit magis vtiq; si conue/
niens vtiq; quis accipiat vera esse signa. Est aũt ãliuz
modus fm quem vtiq; aliquis physionomonziat: nul/
lus qdez aggressus est vt sineẽe est iracũdu; ⁊ trisẽ ⁊ prauũ fm morẽ
luidũ eẽ: ⁊ si nõ sunt luidi. signa aũt illis priouib⁹ ꝓtinget vtiq; phy/
sionomoni ⁊ luidũ iuenire: maxime qdẽ qñ talis ꝓpri⁹ modus erit

physionomizandi. posse autez quibusdam existētibus necessariuz esse proprium putamus physionomie qd ēt contrariat hoc ꝓ passiones physionomizare: ⁊ mala ꝓ passionē quidem intendens acutā. i. putabat: cōsueuerat vtiqz aliquis oportere ponere iracundiam.

¶ De voce.

Indignatus autem ⁊ iratus distendere consueuit vocem: ⁊ acute loquitur: qui autē remissus stat/remittit vocem ⁊ grauiter loquitur. Rursus autem animaliuz fortia quidem grauis vocis sunt: timida autem acute vocis. Leo quidem ⁊ taurus ⁊ canis latrabilis ⁊ gallorum qui sunt boni animi grauiter vociferāt. Ceruus autem ⁊ lepus acute vocis sunt: sed forte ⁊ in his melius est: nō in eo ꝓ ipsoruz vox est acuta ⁊ grauis. fortem autez timiduz ponere: sed arbitrādum est fortitudinez quidem fortis: remissam autē ⁊ imbecillez timidi. Est aūt potissimuz qn signa nō confusa sed subconiectantia nihil ponere: vt sunt dicta qualia qualiuz credibilioza: ⁊ maxime quidē in speciez: sed nō in omnia genera referre: similioza enim sunt quesitoz: nō enim totū genus hominū physionomizamur: sed quedā que sunt in genere.

¶ Signa fortis.

Pili duri/figura corporis erecta/ossa ⁊ coste ⁊ extrema corporis formātia/ ⁊ magna: ⁊ venter amplus ⁊ cōtractus ad se: armi lati ⁊ distantes/nec valde colligati/nec omnino dissoluti: collum forte nō vehementer carnosum: pectus carnosum ⁊ latum: ancha antrara: pecten deorsum cōtractum: oculus charopus/nec valde expansus nec omnino clausus: vitreus color: qui est ī corpore: acuta frons/recta/nō magna/nō macra/neqz leuis/neqz omnino rugosa.

¶ Signa timidi.

Pili molles: corpore inclinatus non erectus: que sunt sub vmbilico sursum tracta circa faciem: subcroceus: oculi imbecilles: ⁊ palpebrizans: ⁊ extrema corporis imbecillia: ⁊ crura parua: manus longe/ ⁊ subtiles: lumbi autez parui ⁊ imbecilles: figura contensa in motibus nō inuerecūdis: sed inclinatus ⁊ stupefactibilis mos qui est in facie: mobilis: sollicitus.

¶ Bene nati signa.

Caro mollior: non boni habitus: nec valde pinguis: que sunt circa musculos scapularuz ⁊ collum macrioza/ ⁊ que sunt circa faciem incolligata: que sunt circa musculos scapularum ⁊ inferioza remissa bene soluta: que sunt circa costas ⁊ ꝓ dorsum nō carnosuz corpus albū rubeum ⁊ purū cutis subtilis: pili nō valde duri: nec valde nigri: oculus charopus humidus.

¶ Insensibilis signa.

Que sunt circa collum ⁊ crura carnosa complexa ⁊ colligata cōtile rotunda musculi scapularuz sursum expansi: frons magna: circularis/carnosa: oculus croceus: crura circa cauillaz grossa/carnosa/rotunda: mandibule magne carnose: lumbi carnosi: crura longa: collum grossuz: facies carnosa sublonga sufficiēter: motꝰ aūt ⁊ figuram ⁊ motē qui apparet in facie ꝓ similitudines accipit.

¶ Inuerecundi signa.

Oculus apertꝰ ⁊ splēdidus: palpebre sanguinee ⁊ grosse ⁊ pue curue: musculi scapulaz sursuz eleuati: figura nō recta: ꝑ paz curua.

¶ Ornati signa.

In motibus aūt acutus rubeus corpore: color sanguineus: facies rotunda: pectus sursum tractum: in motibus tardus: ⁊ loquens tarde: ⁊ vox plena spiritu: ⁊ oculs hilaris/nō splēdidus/niger: ⁊ neqz valde apertus: neqz omnino clausus palpebrizans tarde: oculorum enim qui palpebrizant: hi quidem timidum: hi vero callidū signant.

¶ Animosi signa.

Frons bene magna ⁊ carnosa ⁊ leuis que sunt circa oculos facies videtur humilior: ⁊ somnolentior: neqz intense aspiciens: neqz remisse/in motibus tardus erit ⁊ remissus figura ⁊ more qui est in facie non preceps: sed videtur bonus.

¶ Inanimosi signa.

Rugosa facies ⁊ macri oculi: cōfractuz simul autē ⁊ confractura oculoruz duo significāt hoc quidē molle ⁊ femininū: aliud vero demissuz pauidum in figura humilis ⁊ motibus remissis.

¶ Signa seruilis: tale cinedi.

Oculus cōfractus: genu flexibilis: inclinatores capitis ad dextra motus: manuū supini ⁊ dissoluti: ⁊ ambulationes duplices: hoc quidem circumclinatuz: alio vero tenentes lumbos ⁊ oculorū despectiones: qualis vtiqz fuit Dionysius sophista.

¶ Signa auari.

Facie remissus/nigri coloris macer: que sunt circa faciem quasi abrasa: facies rugosa: recti crines ⁊ nigri.

¶ Signa iracundi.

Rectus corpore: figura bene latꝰ: animosus: subtuffus: spatule distantes/ ⁊ magne ⁊ late: extrema magna ⁊ fortia: leuis circa pectus ⁊ circa bubones: boni menti circū cursus capilloz deorsuz descēdens.

¶ Fortis signa.

Fortis specie bene carnosus/caro humida/multa/bone magnitudinis/ ⁊ cōmēsuratus figura: curuus: cursus capillozum sursum vulsus.

¶ Signa eorum qui sunt aliorum reprehensores.

Oculi sunt rugosi/somnolentus facie in ore videtur.

¶ Signa pusillanimi.

Paruorum membrorum ⁊ pauꝛorum articuloruz macer ⁊ paruorum oculorum/ ⁊ parue faciei.

¶ Amatores contumeliarum.

Quibuscunqz est superius labium eleuatum ⁊ specie precipites superrubicundi.

¶ Signa misericordis.

Misericordes sunt quicunqz sunt albi coloris/ ⁊ puri: ⁊ habent oculos quasi cum quadam lipitudine/ ⁊ nares deorsum distantes/ ⁊ semp plorant isti tales: ⁊ amatores sunt mulierum ⁊ generatiui feminarū ⁊ circa mores interrogātiuz semper cōmemoratiui ⁊ bene nati calidi: hoz aūt signa dicta sunt. Misericors est sapiēs ⁊ timidus ⁊ ornatus: imisericors est indisciplinatus ⁊ inuerecundus.

¶ Qui sunt boni ad comedēdum. Signa voracis.

Boni ad comedēdum sunt hi quibꝰ id qō ab vmbilico ad pectus maius est: aut quod exinde est vsqz ad collum.

¶ Signa luxuriosi.

QUi est albi coloris ⁊ pilosus rectis capillis ⁊ grossis ⁊ nigris in corpora pilosa/oculus pinguis ⁊ insanus.

¶ Somnolenti signa.

HAbatores autē somni sunt qui habēt superiora maiora ⁊ calidi ⁊ habent carnem boni habitus ⁊ pili circa ventrem.

¶ Signa rememoratiui.

QUi habent superiora maiora ⁊ curuiora ⁊ carnosiores: sunt memores.

¶ De signis particulariter.

QIdetur aūt mihi aīa ⁊ corpus cōpati adinuicez: ⁊ anime habitus alterat' simul alterat corpis formā: ⁊ iterū forma corpis alterata simul alterat anime habituz. Qm̄ eniz anime est tristari ⁊ letari manifestum est ꝙ tristes obscure faciei sunt. gaudentes aūt hilaris. siquidem igit adhuc anima dissoluta forma que est in corpore existente cōtingit dissoluī: siquidez ⁊ ita anima ⁊ corpus cōpatiuntur nō tamē cōferētes adinuicez. nunc aūt manifestum ꝙ vtrūq; vtriq; cōsequitur: maxime quidez igit ex hoc manifestū fiet. Mania videt eē circa animā: ⁊ medici medicinis purgātes corpus dictis vtētes ī ipsis pmutāt aīaz a mania: curationibus autem corpus ⁊ simul corpis forma soluitur/ ⁊ anima a mania permutatur: qm̄ quidem vtraq; soluuntur/ palam: qm̄ cōferunt adinuicez. manifestuz aūt est ꝙ virtutib' aīe similes corpis forme fiūt. quare erunt ola filia in aīalib' eiusdē cuiusdā declaratiua: multa aūt aīalia sunt: q̄ opant. Ne qdē ppriē passiōes vniuscuiusq; sex' aīaliū sunt: alte vero cōes in ppriis ei' opibus aīe ppriē passiōes pm corp'. in cōibus aūt cōes: cōmunes quidez sunt iniuria ⁊ que est circa venerea extensio: lateratauz ⁊ vilium/ cōmunis est iniuria. porcorum ⁊ asinorū habitus qui est circa venerea masticādo coeunt. propriū autē est in canibus quidez cōtumeliosuz: in asinis aūt triste. Qualiter qdez igitur cōmune quidez ⁊ propriū cōuenit distinguī/ dictuz est: opus. n. est multa cōsuetudine si aliquis dz esse in ea sufficiens ad dicēduz singula de his: quoniā eniz ea que videtur in corporibus dicūtur referri ad similitudines que fiunt ab animalib'/ ⁊ ab actibus ⁊ ppriē qdem alie a caliditate ⁊ frigiditate fiunt. Sunt eniz horum quedaz apparentium in corporib' parua differētia vtentia: ⁊ eodem nomine appellata: vt pallores qui sunt facti a rumorib' ⁊ a laboribus. ipsi eniz eodem nomine vtūtur: ⁊ differētiam paruam habeant adinuicez: parua autem differētia existente nō facile est cognoscere: sed ex cōsuetudine forme apparētem quidem assumere conueniētiam. Est aūt optimus modus ⁊ velox qui est ab apparēte conueniētia ⁊ cōtingit. Ita eodem modo vtentem multa cognoscere ⁊ nō solum vniuersalr vtile est: sed ad electionē signorum singulariū electorum: ⁊ dicere oportet talem vt qd̄ eligitur/ vult. Ampliuz aūt pm electionem signorum: ⁊ syllogismo vtiquo opus est: nisi vtiq; contingat adiungentes ⁊ conuenientibus cōueniētia: vt si inuerecūdus erit ⁊ paruiloquus: ⁊ furvtiq; erit ⁊ illiberalis: ⁊ fur quidem cōtingens in verecundiam ⁊ paruiloquiuz illiberalis: in talibus quidem igitur vniuscuiusq; oportet

hoc mdo pm conuenientiā fieri scientiam. nunc autē primum tentabo genera animaliuz distinguere ⁊ que ipsorum cōtingit permutari ad tendendū fortia ⁊ timida: ⁊ iusta ⁊ inusta. Distinguenduz autem animaliū genus in duas formas: in masculinā ⁊ in femininā adiungentem passiones cōuenientes vnicuiq; forme. Sunt enim similia ⁊ que conant nutrire ferarū mansuetis magis: ⁊ molliores pm animas femine maribus sunt/ minus autem fortes verum nutrimenta ⁊ assuetudinem manuū recipientes magis: quare existentes tales erunt alicubi minus iracunde maribus. Manifestū autē hoc ex nobis alicui est: qm̄ cum ira vincimur difficulter prudentes/ ⁊ maxime fortes sumus ad nihilum veniendū ferimur autē ad cogendum ⁊ operandu; ad qd̄ ira. Mouet aūt mihi ⁊ magis vel mali: aut opratius fieri femina masculis ⁊ prevalētiora ⁊ minus defensiua. Femine quidē igitur ⁊ que circa nos nutriuntur: ⁊ valde alicubi manifesta sunt: que vero sunt circa filuā oēs cōfitent pastores ⁊ venatores: q: talia sunt qualia dicta sunt. At vero ⁊ hoc manifestū est ꝙ singulariū in vnoquoq; genere femina mare minoris capitis ⁊ angustioris faciei: ⁊ subtilioris colli ⁊ pectora imbecillioza habēt: ⁊ paruaz costarum sunt. Anchas autē ⁊ coxas magis carnosas maribus: genua mollia/ ⁊ crura subtilia habent: pedes vero pulchriores ⁊ formā totius corporis molliores magis ꝙ fortiorē. Minus neruosa autē sunt ⁊ molliora/ vtentia humidioribus carnibus: masculina vero hīs oībus cōtrariā habēt naturam. verū fortior ⁊ iustior est genere. Que vero femine timidior ⁊ iniustior: his ita se habentibus videtur leo omnium perfectissimum in assumendo maris formam.

¶ De leone qui pro mare sumitur hic.

LEo eniz habēs os bene magnū: faciem aūt quadratā nō valde ossea: superiorē mādibulā nō preextantē: sed equalr pendentez dorsum: nasuz aūt magis grossuz ꝙ subtilē: oculos ch̄aropos cōcauos/ nō valde rotūdos: neq; valde pr̄ensos: magnitudinē vero moderatā: supciliū bene magnū: frontē quadratā: ex medio subcōcauā ⁊ ad supcilia aūt ⁊ nasuz sub fronte/ sicut nubes superstat: supius aūt fronte iuxta nasuz hz pilos inclinatos: caput moderatū: colluz bone longitudis/ grossuz/ inodatū: hz criues flauos nō planos: neq; valde crispos/ que sunt circa iunctura spatulaz bene spaciosa magis ꝙ cōiuncta: spatulas fortes ⁊ pectus iuuenile: ⁊ metaphrenon latuz bene dorsatū. Anche non carnose ⁊ core: crura fortia ⁊ neruosa: balen iuuenilem: ⁊ totum corpus articulatum ⁊ neruosum: neq; valde humidū. Ambulat aūt tarde magnifice trāsiens: ⁊ mouēs se in spatulis quando ambulat. Talis enim est pm ea q̄ sunt circa corp': q̄ aūt circa aīaz vatiuum ⁊ liberale: magnanimū ⁊ amatiuū victoriē ⁊ mansuetum iustum ⁊ amatiuum cum quibus associabitur.

¶ De Pardali pro femina.

PArdalis autē fortibus esse visis feminee forme est magis ꝙ nūc pm crura. His autem cooperatur ⁊ aliquod opus fortitudinis operatur. Est enim habēs faciem paruamios magnum: oculos paruos: albos: concauos: ipsos enim superficiales: frontem longam: aures rotundas magis ꝙ planas: collum longum valde ⁊ subtile: pectus non amplum: ⁊ longum dorsum: anchas carnosas ⁊ coxas:

que vero sunt circa ilia ⁊ ventrem leuia ⁊ magis. Color autem varius ⁊ totum inarticulatum est ⁊ imensuratū. Forma autem corporis talis est: in his que ꝓm animā prauū est ⁊ fictiuū: oīno dicere ⁊ dolosum. Aīaliū autē/ que videnē forti cōuenientia ⁊ assumpta aīalia masculine forme ⁊ femminie dicta sunt. Alia autem qualia sunt/ facile est vtiq; pertransire. Quecūq; aūt ad physionomizandū cōspicere cōtingit ab aīalibus in electione signoꝝ dicetur. Electio autem signorum que est ꝓm homines sic accipitur.

¶ De pedibus.

Q Uibuscunq; pedes bene nati ⁊ magis articulati ⁊ neruosi/ fortes sunt ꝓm ea que sunt in anima. reducent ad masculinum genus. Quicunq; autē pedes parvos/ strictos ⁊ inarticulatos habent: delectabiles autem videre ꝙ fortiores molles sunt ꝓm ea que sunt in anima: referuntur ad femininum genus. Quibus pedis digiti curui: inuerecūdi ⁊ quibus vngues curui: referuntur ad aues curuoꝝ vngulum. Quibus pedum digiti cōiuncti sunt stercorosi: referuntur ad ortycas strictorum pedum latuum.

¶ De cauillis pedum.

Q Uibuscunq; ea que circa cauillas sunt neruosa ⁊ articulosa: fortes sunt ꝓm animā: referuntur ad masculinū genus. Quicunq; autem sunt carnosi circa cauillas: ⁊ inarticulati: molles ꝓm animaz referuntur ad femininum genus.

¶ De cruribus.

Q Uicunq; crura habent articulata ⁊ neruosa ⁊ formantia: fortes sunt: ꝓm animā referunt ad masculinū genus. Quicūq; crura subtilia neruosa hēnt: luxuriosi. referunt ad aues. Quicūq; crura superflua habent ⁊ sint parum dirupta: odibiles ⁊ inuerecūdi. referunt ad apparentem decentiam. Qui sunt ꝓm genua subtiles: timidi. ⁊ referuntur ad superapparentem cōuenientiam.

¶ De coxis.

Q Uicunq; habēt coxas osseas ⁊ neruosas: fortes sunt: referunt ad masculinuz genus. Quicunq; hēnt coxas carnosas ⁊ osseas: molles sunt: ⁊ referunt ad femininum genus.

¶ De pectine.

Q Uicunq; pecten osseū acutū habent: sunt fortes: quicūq; carnosum ⁊ pinguē hēnt: molles. Quicūq; aūt ꝓm modicā carnē sicut dēficatā: mali moris sunt. referunt ad simias.

¶ De lumbis.

Q Uicunq; aūt bene lumbosi sunt: amatores feraruz. referuntur ad canes ⁊ leones. videbit vtiq; aliquis ⁊ canes valde venatores lumbosos esse.

¶ De ventre.

Q Uibuscunq; aūt ea que sunt circa ventrez pinguia bene: fortes: referuntur ad masculinum. Quicūq; autem non pingues: moles referuntur ad apparentem cōuenientiam.

¶ De spina vel dorso.

Q Uicunq; autez spinam magnam ⁊ bene fortem habent: fortes sunt anima: referunt ad masculinū. Quicūq; aūt spinā strictaz ⁊ imbecillē hēnt: molles. referunt ad femininum.

¶ De costis.

Q Uicunq; aūt bene costati: fortes sunt ꝓm aīam: referunt ad masculinū genus Quicūq; aūt sunt nō bene costati: molles sunt: ꝓm aīaz referunt ad femininū genus. Quicūq; ex costis circūducti: timidi sunt: sicūflati loq̄ces: ⁊ stultilog. referūt ad boues: aut ranas.

¶ De vmbilico.

Q Uicūq; autem maius habēt qd ab vmbilico vsq; ad extremuz pectoris: q̄ qd est ab extremitate pectoris/ vsq; ad collū: voraces ⁊ insensibiles. voraces qui dē qꝛ ventrē magnū habēt quo appetunt cibum. insensibiles aūt qꝛ angustum locum habēt sensus/ repleti forti o. loratione in recipiendo cibum: ita ꝙ sensus infirmos habent ꝓpter repletionem ciborum magis q̄ indigentiam.

¶ De pectore.

Q Uicunq; autem pectus magnum habent ⁊ articulatum: fortes sunt/ ꝓm animam referuntur ad masculinum.

¶ De methaphrenon.

Q Uicūq; autē methaphrenon habēt magnum ⁊ bene carnosum ⁊ articulatū: fortes sunt ꝓm animaz. referunt ad masculinuz. Quicunq; autem imbecille ⁊ non carnosuz ⁊ inarticulatum molles sunt ꝓm animaz. referunt ad femininum.

¶ Ad idem.

Q Uicunq; aūt methaphrenon curuū hēnt valde: musculi ad postocurrētes mali moris sunt: referunt ad apparētē ꝓueniētia: qꝛ pereūt ad anteriora deferētia videri. Quicūq; āt methaphrenon eminēs hēnt chaymi ⁊ non intelligētes referunt ad equos. qm̄ aūt neq; curuū vehemēter opz eē neq; ꝓcauū methaphrenon qrēdū bñ nati.

¶ De musculis.

Q Uicūq; musculi eminētes ⁊ spatule fortes sunt: ꝓm animaz referuntur ad masculinū. Quibuscūq; musculi imbecilles ⁊ inarticulati molles sunt ꝓm animam referunt ad femininum. hoc dico que dixi de pedibus ⁊ coxis.

¶ De spatulis.

Q Uibuscunq; aūt spatule bene solute sunt: liberales sunt: ꝓm animam referuntur ad apparentem: qꝛ cōuenit apparēti forme liberalitas. quibus vero difficulter solubiles cōuulsi: illiberales. referuntur ad apparentem cōuenientiam.

¶ De his que sunt circa clauē colli.

Q Uicūq; aūt ea que sunt circa clauē colli bene solubilia senserint non bene solubilibus existētibus circa clauē facile mobilē motum sensuū recipiunt. Quibus vero circa claues cōclusa sunt: insensibiles: difficulter enizinsolubilibus existētibus his que circa clauem impotentes sunt recipere motum sensuum.

¶ De collo.

Q Uicūq; aūt collū grossuz habēt fortes sunt/ ꝓm animā referunt ad masculinū. Quicūq; aūt hēnt subtilē ibecilles sunt. referunt ad femininū. Quibuscūq; collo grossum ⁊ carnosum: iracundi: referuntur ad iracundos tauros. Quibustūq; aūt est bene magnum non valde grossuz: magnanimi/ referunt ad leones. Quibuscūq; est longuz subtile: timidi sunt. referunt ad ceruos: quibus eniz breue valde:

dolosi & insidiatores: referunt ad lupos.

De labijs.

Quibuscunq; aut sunt labia subtilia & in extremitatibus relaxata q superius labium ad inferius pendatur ad cõiunctionem labiorum: magnanimi sunt. referuntur ad leones: videbit vtiq; aliquis hoc & in magnis & fortibus canibus quibus labia subtilia dura circa dentes caninos supereminẽtes. qui ita habẽt nobiles referuntur ad sues: qui autem grossa labia habent & superius inferiori pro/tendens fatui. referuntur ad asinos. Quicũq; autem superius labiũ & ginginas preeminentia habent: amatores sunt cõtumeliarum. re/feruntur ad canes.

De naso.

Quicunq; aut nasum extremum grossum habẽt rathmi sunt. i. facile animum habent ad cõcupiscendum. referuntur ad bo/ues. Quicunq; autem nasum in extremitate grossum habent: insen/sibiles sunt. referuntur ad sues. Quicunq; autem nasum extremum acutum habẽt difficulter: irascibiles sunt/ referuntur ad canes. Qui/cunq; autem nasum habent rotundum & obtusum: magnanimi. refe/runtur ad leones. Quicunq; nasum extremum subtilem habent: ar/ticulares: qui habent a fronte mox curuum inuerecundi sunt. referun/tur ad ceruos. Quicunq; autem aquilinum habẽt inarticulatum in fronte: magnanimi: referuntur ad aquilam. Quicunq; autem nasum cõcauum habent: frontem rotundam: & rursum eminens rotundum. luxuriosi: referuntur ad gallos. Quicunq; autem simum: luxuriosi. re/feruntur ad ceruos. Quibuscunq; autem nares sunt aperte/ iracundi. referuntur ad passionem que fit in ira.

De facie.

Quicunq; faciem carnosam habent rathmi. i. facile concupisci/biles sunt: referunt ad boues. Quicũq; faciem macilentam ha/bent: solliciti. Quicunq; aut carnosam: timidi: referuntur ad asinos & ceruos. Qui valde paruã habent: pusillanimi: referunt ad gatos & simias. Quibus facies magna: tardi. referuntur ad asinos & boues: quoniam neq; paruam/ neq; magnã opꝛ esse. medius habitus vtiq; horum erit cõueniens. Quibus autem facies videtur parulfica: illi/berales sunt: referuntur ad apparentiam.

De oculis.

Quibus autem ab oculis tanq̃ lippitudines dependent: ama/tores vini sunt. referuntur ad passionem. Est enim vehemen/ter cadens: quoniam oculorum lippitudines eminent/ amatores som/ni. referuntur ad passionem: q; ex somno surgentibus/ dependẽt que sunt in oculis. Quicunq; oculos paruos habẽt: pusillanimi. referun/tur ad apparentiam & simiam. Quicunq; vero habent oculos ma/gnos. referuntur ad boues. igitur bene natũ oportet neq; magnos: neq; paruos habere oculos. Quicunq; autem cõcauos habent: ma/litiosi. reducuntur ad simiam. Quicunq; habent oculos eminentes: fatui. referunt ad apparentiam & asinos: qm̃ neq; eminentiũ oculorum neq; cõcauorum opꝛ esse: medius vtiq; habitus dominabitur. Quicũq; aut parum cõcauũ: magnanimi. referunt ad leones. quibus in plus: mansueti. referuntur ad boues.

De fronte.

Quicunq; frontem paruam habent: indisciplinales. referuntur ad sues. Quicunq; habẽt magnam valde tardi referuntur ad boues. Quicunq; rotundam: insensibiles. referuntur ad asinos. Qui aut longam superficiem: insensibiles. referuntur ad canes. Quicũq; quadratam & moderatam tamen frontẽ habẽt: magnanimi. referun/tur ad leones. Quicunq; aut tensam habent: adulatores. referuntur ad passionem que fit. Quicunq; autem obnebulosam: audaces. refe/runtur ad taurum & leonem. Videbit vtiq; aliquis in canibus/ quan/do canes blandi sunt valde/ quietam frontem habent. Qñ aut cõne/bulosus est habitus: audaciã significat: trãquillitas aut adulationẽ: medius habitus vtiq; hoꝛ bene decentẽ se hꝫ. Quicũq; tristem ha/bent frontem: mesti sunt. referuntur ad passionẽ: qm̃ mesti tristem ha/bent faciem. Qui autem obscuram & dimissam: planctiui sunt. referun/tur ad passiones: q; planctiui dimissi sunt.

De capite.

Quicunq; autem habent magnum caput: sensitiui. referuntur ad asinos. Qui habent capita pineata: inuerecũdi. referuntur ad habentes vngues curuos.

De auribus.

Quicunq; aures paruas habent/ similes sunt. Quicũq; autem magnas: asinini. Videbit vtiq; aliquis & canum obrunos mo/deratas aures habere.

De coloribus.

Quicunq; autem sunt valde nigri: timidi. referunt ad egyptios ethiopes. Albi aut valde timidi sunt. referuntur ad mulieres. Color aut q cõfert ad fortitudinẽ/ est mediũ hoꝛ opꝛ esse. Flaui boni animi sunt: referunt ad leones. Rubei/ valde asturi. referunt ad vul/pes. Pallidi colore: timidi sunt. referuntur ad passionem que fit ex timore. Qui autem sunt mellei colloris: deficcati sunt & frigidi: frigi/da mobilia difficiliter mobilibus existentibus his que iuxta suum cor/pus: erunt vtiq; tardi. Quibus color rubeus est: acuti sunt: quia om/nia que sunt ꝑm corpus a motu calefacta erubescunt. Quibus color flameus est: manifesti: q; ea que sunt in corpore vehemẽter calefacta flameũ colorẽ habẽt. Qui aut sunt extreme calefacti: manifesti vtiq; sunt. Quibus aut est flameus color super ea que sunt circa pectus: difficulter irascibiles sunt. referuntur ad passionem. Jratis nãq; su/peraccẽdunt ea que sunt circa pectus. Quib' aut ea q̃ sunt circa col/lum & rimpora vene distense sunt: difficulter irascibiles. referunt ad passionẽ: q; iratis hec accidunt. Quibus facies superrubescẽs est: verecundi sunt. referuntur ad passionẽ: q; verecunditatis supercru/bescit facies. Quib' gene superubescũt: ebrij/ vel amatores vini sunt: referunt ad passionẽ: q; ebrijs superubescũt gene. Quibus aut oculi superrubescũt: egressiui ab ira. referunt ad passionẽ: q; his qui ab ira sunt egressiui/ erubescũt oculos. Quibus aut oculi valde nigri: timi/di: niger aut color valde visus est timiditatem significare. Qui autem non sunt valde nigri sed declinantes ad flauum colorem: boni animi sunt. Quibus autem oculi glauci aut albi: timidi sunt. visus est al/bus color timiditatem significare. Qui autem non sunt glauci/ sed

charopi: boni animi sunt. referunt ad leones & aquilas. Quib⁹ binosi manifati sunt. referunt ad capras. Quibus autē ignei: sunt inuerecūdi. referunt ad canes. Qui autē oculos discoloratos habēt/ & turbatos: timidi. referunt ad passionē: q: qui timuerūt pallidi fiunt colore non equaliter. Quicunq; oculos lucentes habent: luxuriosi. referuntur ad cornuos & gallos.

¶ De pilositate tibiarum & aliarū particularum.

QUicūq; habēt tibias pilosas: venerei sunt. referunt ad hyrcos. Quicunq; autē ea que sunt circa pectus & ventrē valde pilosa habent: nunq̄ in eisdē perseuerāt. referunt ad aues: q: hec/ & pectus/ & ventrem valde pilosum habēt. Quicunq; pectora habēt valde nuda/ vel nō pilosa: inuerecundi sunt. referuntur ad mulieres. quoniam igitur non oportet valde pilosa esse neq; nuda. Quicunq; musculos spatularū pilosos habēt: nunq̄ in eisdem perseuerāt. referuntur ad aues. Quicunq; dorsum vel spinā habēt pilosam valde inuerecundi sunt. referunt ad bestias. Quicunq; autē collum retro pilosum habēt liberales sunt. referunt ad leones. Quicunq; autē mentū habēt acutum: boni animi. referuntur ad canes. Quicunq; habent supercilia simul: tristes sunt. referunt ad similitudines passionis. Quicūq; supercilia diuulsa habent ante nasum/ & diuulsa vsq; ad tempora: fatui sunt. referunt ad porcos. Qui erectos pilos habēt in capite: timidi: referuntur ad passiones: quia timentes facti erigunt vel erigēt. Quicunq; capillos vehemēter crispos habēt: timidi. referunt ad passiones: quoniā igitur rigentes & vehementer crispi timiditatem ferunt. Qui in extremitate sunt crispi: ad bonum animū referunt. Quicūq; autē frontis q̄ō est ante caput eleuatum habēt: liberales sunt. referūtur ad leones. Quicunq; caput oblongū habēt: & capillos ad frontē iuxta nasum: liberales. referuntur ad decentē apparentiam.

¶ De allatione manuum.

TE manus/ & cubiti & brachij motu: idem refert. Quicunq; musculis spatularū rectis tensis: gallinationes. referunt ad equos. Qui spatulis monent cursi: sunt sapiētes. referunt ad leones. Quicunq; autē pedibus peuersis ambulantes & cruribus femininis. referuntur ad mulieres. Quicunq; autē corporibus circūtorquentes se & fricantes seradulatores sunt. referunt ad passiones. Inclinati aūt ad dextram in ambulando timidi sunt. referunt ad apparentē decētiam. Quicunq; habēt oculos bene mobiles: acuti rapaces. referunt ad ancipitres. Quicūq; palpebrizāt: timidi. q: in oculis primi mouētur. qui oculos frequētiū tēpore mouentes tincturā albuginis in oculo intellectini. Si enīz alicui norio vehemēter fiat in ea & visue.

¶ De voce.

QUicunq; magna vociferant grauiter: iniuriosi referunt ad asinos. Quicunq; aūt vocāt/ a grani incipiētes/ & finiūt in acutū: iracūdi & planctiui. referunt ad boues/ & ad decētia vocis. Quicūq; autē vocib⁹ acutis & mollibus ruptis loquunt: timidi. referuntur ad mulieres & ad decentia. Quicūq; grauiter vocāt: magistrinō perplexiui. referunt ad fortes canes & decētia. Quicūq; molle sine tensione vocant: mansueti. referunt ad oues. Quicunq; vocant acute & fortiter: iracundi. referuntur ad capras.

¶ De paruis corpore & magnis.

PArui valde acuti sunt: motu enim sanguinis parū locum continente & motus velociter valde accedunt ad sapere. Qui autem sunt valde magni: tardi ad proficiendū: motu enīz sanguinis magnū locum cōtinente/ motus tarde accedunt ad sapere. Quicunq; autēz paruorum siccis carnibus vtentes sunt autēz caloribus: aut per caliditatēz corporibus superfluunt: nihil perficiunt. Existēte enīz in paruo moto & veloci propter igneū nunq̄ fm idē est sapere/ si aliud in aliud prius q̄ q̄ superficiat. Quicunq; magnorū humidis carnibus vtētes aūt & calore per frigiditatē non permittit aliquid accedens ad sapere. Quicunq; autem paruorum & humidis carnibus vtentes & caloribus propter frigiditatem: fiunt perfectiui. Existente enim motu in puero difficiliter mobile cōplexionis cōmensurationē prebuit primum perficere. Quicunq; magnorum duris carnibus vtentes sunt & caloribus per caliditatēz fiunt perfectiui: & sensitiui: & magnitudinis superabūdantiam carnium calorīs caliditas acquisiuit: q: cōmensuratus esse ad perficiendum. Excedentia igitur corporum magnitudinibus aut paruitudinibus deficientia fiūt cōtinentia/ perfectiua sunt: & sicut in perfecta dictum est media natura horum ad sensus optima & perfectissima: quibus vtiq; supponitur & debentia sentire moderatam oportet esse magnitudinem.

¶ De cōmensuratis vel incōmensuratis.

TIncōmēsurati astuti vel dolosi. Mensurati vtiq; erunt & fortes. Relationē aūt cōmensurationis ad corporum bonā motionēz & bonam natiuitatē reducendū: sed nō ad formā musculi: sicut in principio dictū est bene se habet: aut & omnia signa quecunq; p̄dicta sunt referre ad apparentē cōuenientiā & in masculū & in feminā. Nec enīz perfectissima diuisione diuisa sunt: & demōstratū est masculus & femina iustior: & fortior: & vniuersaliter dicere melior. In omni autēz electione signorū alia alijs signis magis declarāt manifeste subiectum. Manifestissima autē que in principalissimis locis fiunt. principalissimus autē locus est qui est circa oculos & frontē & caput & sacie. Secūdus autē qui est circa pectus: & spatulas: consequenter circa crura & pedes. que autem circa ventrem minime. Omnino autem dicere ista loca manifestissima signa prebent: in quibus & sapientie plurime superapparentia fit.

¶ Explicit liber Aristotelis de Physiono/
mia: nuperrime pristino can/
dori restitutus.

¶ Aristotelis Stagyrite Meteorꝝ Liber Primus: cū Auerroys cōmentarijs nup traductis: fauste incipit.

DE primis quidē igitur causis natureꝛ: ⁊ ō oi motu nāliter. Adhuc aūt de (ꝑ supiorē lationē) ordinatis astris: ⁊ de elementis corporalibus/ quot ⁊ que: ⁊ de ea que inuicē pmutatiōe: ⁊ de gnātione ⁊ coꝛruptiōe cōi dictū est prius. ¶ Reliqua aūt ps huiꝰ methodi est adhuc ꝓsideranda quam oēs prioꝛes meteoꝛologiā vocabant. Hic aūt sunt quecūq; accidūt: ꝑm nām quidē inordinatiōē: tū ea que primi elemēti coꝛpoꝛ circa locū maxīe ppinquū lationi astroꝛuꝝ puta de lacte ⁊ cometis ⁊ ignitis: ⁊ motꝰ phantasmatibꝰ: ⁊ q̄cūq; poniemꝰ vtiq; aeris eē cōes passiones ⁊ aq̄. ¶ Adhuc aūt terre q̄cūq; ptes: ⁊ spēs: ⁊ passiōes partiū: ex qbus ⁊ spiritibꝰ ⁊ terremotibꝰ ꝓsiderabimꝰ oēs cās: ⁊ de oibus q̄ fiunt ꝑm motū hoꝝ in qbus hoc quidez dubitabimꝰ: hoc quidez attingimꝰ aliquo mō. ¶ Adhuc aūt de fulminū casu ⁊ tymphonibꝰ/ ⁊ intensionibꝰ/ ⁊ alijs circulatiōibꝰ: q̄cūq; pp coagulationē accidūt passiōes ipsoꝝ hoꝝ coꝛpoꝝ. ¶ Pertrāseūtes aūt ō his speculabimur siqd possumꝰ ꝑz īductū modū assignare de aīalibꝰ ⁊ plātis/ ⁊ vtrq;/ ⁊ sigillatim: fere enīz his dictis finis vtiq; factus erit omnis eius que a principio nobis electionis.

SAc igitur incipiētes dicamꝰ de ipsis prio. Qm̄.n. determinatū est priꝰ a nobis vnū/ qd̄q; ꝓnciplū coꝛpoꝝ ex qbus ꝓstat circulꝛ latoꝝ coꝛpoꝝ nā: alia āt q̄ttuoꝛ coꝛpa pp q̄ttuoꝛ ꝓncipia: q̄z duplicē dicimꝰ eē motū: hunc qd̄ a medio: hūc aūt ad mediū. Quattuoꝛ āt existētibꝰ his: igne: ⁊ aere: ⁊ aqua: ⁊ terra oibꝰ quidez his superemi/ De situ elementoꝝ.

nens eē ignez: substās aūt terrā: duo aūt q̄ ad ipsa his ꝓportionalr se hn̄t: aer qdē igni ꝓpinqor alijs: aqua aūt terre. Qui itaq; circa terrā totā mūdus ex his cō/stat corporibus: de quo ꝑm accidētes passiones dice/mus. Est aūt ex necessitate ꝯtinuꝰ iste supioribꝰ latio/nibus vt oīs ipsius virtꝰ gubernet inde: vñ. n. motus principiū oībus illam cām putāduz primā. Adhuc āt h quidē ꝑpetuꝰ ⁊ finē motꝰ non hn̄s loco/ sed semp in fine: h āt corpa oīa finitis distāt locis ad inuicē. Quare accidētiuz circa ipsuz ignē qdē ⁊ terrā ⁊ syngenea his vt in māe spē eoꝝ q̄ fiunt cās opz putare. Subiectū. n. ⁊ patiēs appellamꝰ hoc mō: qd aūt sit cā vt vñ motꝰ p̄n cipiū eā que semp motoꝝ causandū virtutez.

Mundus iste ex necessitate continuꝰ est superioribus lationibus vt virtus eius oīs gubernet inde.

Resumētes igit eas q̄ a principio positiōes ⁊ determinatas prius determinatōes dicamus: ⁊ de lactis phantasia ⁊ de cometis: ⁊ alijs q̄cūq; existūt his syngenea entia. Dicimus itaq; ignē/ ⁊ aerē/ ⁊ aquā/ ⁊ terrā fieri ex inuicē: ⁊ vnūquodq; hoꝝ in vnoquoq; existere potentia: sicut ⁊ alioꝝ qbus vnuz aliquid ⁊ idē subijcit in qd ēt resoluunt vltimū. ¶ Primo qdē dubitabit vtiq; qs circa vocatū aerē quā opz accipe ipsiꝰ nām in mūdo ambientē terraz: ⁊ qūo se hz ordine ad alia dicta elnta corpoꝝ. Moles quidē eniz vtiq; terre q̄ta q̄daz vtiq; sit ad ambiētes magnitudines nō īmanifestū. Jā eniz visum est ꝑ astrologica ⁊ theoremata a nobis q̄ multo quibusdā astris minor est. Aque aūt nām cōstantē ⁊ separatā neq; videmꝰ: neq; ꝯtingit segregatā esse ab eo qd circa terraz locato corpe: puta a manifestis mari ⁊ fluminibꝰ: ⁊ vtiq; si quid in ꝓfundo īmanifestū nobis est. Intermedium itaq; terre ⁊ vltimoꝝ astroꝝ vtrum vnuz aliqd putāduz eē corpus ꝑm nām: aut plura: ⁊ si plura q̄ta ⁊ vsq; quo determinata sunt locis. ¶ Nobis quidē igitur dictū est prius de prīo elemēto quale ꝑm virtutē est: ⁊ q: totus qui circa latōes supiores mūdus

Utrū solus aer existat inter diuinuz corpus ⁊ terram ⁊ aquam.

Qd nā celi nō sit ignea

illo corpe plenus est: ⁊ hanc opinionē non solum nos existimamꝰ hn̄tes: vr aūt antiqua quedaz existimatio ipsa ⁊ prioꝝ corpoꝝ. Dictus. n. ether antiquā accepit appellationē: quā Anaxa. quidē igni idē putasse: mihi igni vr significare. Supiora. n. plena igne eē: ⁊ ille eā q̄ ibi potētiam ethera vocari putauit: hoc quidē recte putās. Qd eniz semp corpꝰ currēs simul ⁊ diuinū aliqd ꝑm nām visi sunt existimare ⁊ determinauerunt noīari ethera q̄ tale tanq̄ nulli eoꝝ que apud nos idē existēs. Non eniz vtiq; dicemꝰ semel neq; bis neq; raro easdez opiniones reiterare factas in hoībus: sed infinities. Quicūq; aūt ignē purū esse aiunt q̄ ambiēs ⁊ nō soluz lata corpa: q̄ aūt inter mediuz terre ⁊ astroruz aerē cōsiderātes vtiq; nūc ostēsa per mathematica sufficient: ⁊ forte vtiq; desisterēt ab hac puerili opinione. Valde. n. simplex putare vnūqdq; latorū eē paruū magnitudinibꝰ: q: vr aspiciētibus nobis hinc. Sic dictuz qdē ⁊ igit priꝰ ī his q̄ circa supiorē locū theorematibꝰ: dicemꝰ āt eādē rōnē ⁊ nūc. Si. n. ⁊ distātie plene igne ⁊ corpa ꝯstarēt ex igne: oliz anihilatū vtiq; eēt vnūqdq; alioꝝ elemētoꝝ. ¶ At vo neq; aere solo plena. Multuz n. vtiq; excederet equalitatē cōis analogie ad coelemētaria corpa: ⁊ ēt si duobꝰ elemētis plenus qui intermedium terre ⁊ celi locus est: nulla. n. vt est dicere ꝑs terre est moles in qua contenta est: ⁊ oīs aque multitudo ad ambientē magnitudinē. Videmus aūt non in tanta magnitudine factum excessum moliū cum ex aqua disgregata aer fiat: aut ignis ex aere. Necesse autem eandem rōnez habere quantaz habet tantilla ⁊ parua aqua ad factum ex ipsa aerem ⁊ totum ad totam aquam. Videtur autē nihil neq; siquis dicat quidem non fieri hoc ex inuicem equalia tamen virtute esse: ꝑm enim hunc modum necessarie est equalitatez virtutis existere magnitudinibus ipsorum: quēadmodum vtiq; si facta ex inuicem existerent. Quod quidem igitur neq; aer neq;

Infinities reiterate sē opiones in hoībus.

ignis tantum replet intermediū locum manifestū est. Reliquū aūt pscrutantes opz dicere qūo ordinata sunt duo ad primi corporis positionē. Dico aūt aeremqz ⁊ ignē: ⁊ ppter quā causaz caliditas a superioribꝰ astris sit his que circa terrā locis. De aere igitur dicētes primo sicut supposuimus dicamus sic: ⁊ de his iteruz. Si itaqz fit aqua ex aere: ⁊ aer ex aqua: ppter quam quidē causam non cōstant nubes ꝑm superiorē locū: cōueniebat.n. magis quāto remotior a terra locus ⁊ frigidior: qz neqz sic prope astra calida existētia est: neqz ppe radios a terra refractos: qui phibent ppe terraz cōstare disgregātes caliditate cōsistentias. Fiunt enim nubiū cōgregationes vbi desinūt iaz radij pp spargi in īmensum. Aut igit̄ non ex omni aere nata est aqua fieri: aut si sit̄ ex omni qui circa terrā non solū aer est: sed velut vapor ppter qd̄ iterum cōstat in aquaz. At vero si tantus existens aer oīs vapor est/ videbit̄ vtiqz multū excedere que aeris nā: ⁊ que aque. siquidē superiores distātie plene sunt corpore aliquo: ⁊ igne quidē impoſe: qz exiccarent̄ alia vtiqz oīa: relinquit̄ aūt aere: ⁊ qd̄ circa terraz totam aqua: vapor em̄ aque disgregatio est. De his quidē igit̄ dubitatū sit hoc modo.

Celū hz ꝑtes differētes ⁊ qūo.

Nos aūt dicamꝰ simul ⁊ ad dicēda determinātes ⁊ ad nūc dicta: qd̄ quidē.n. sursum ⁊ vsqz ad lunā dicimus esse corpus alterū ab igne ⁊ aere: qnimo ⁊ in ipso hoc quidē purius eē: hoc aūt minus sincerū ⁊ dr̄ias hr̄e: ⁊ maxie q̄ desinit ad aerē ⁊ ad eū qui circa terrā mundū. Lato aūt primo elemēto circulariter: ⁊ corporibꝰ q̄ in ipso qd̄ ppinquū semp inferioris mūdi ⁊ corpis motu disgregatū accendit̄ ⁊ facit caliditatē. Opz aūt intelligere sic: ⁊ huic incipiētes: qd̄.n. sub ea que sursum circulatione corpus velut mā̄e quedam existēs ⁊ potētia calida: ⁊ frigida: ⁊ sicca: ⁊ humida: ⁊ quecūqz alie his assequunt̄ passiones sit talis: ⁊ est a motu ⁊ īmobilita-

tercuius causaz ⁊ principiū diximus. In medio quidē igit̄ ⁊ circa mediū est qd̄ grauissimū ⁊ frigidissimū est segregatū a terra ⁊ aqua. Circa hoc autez ⁊ habita his aerqz: ⁊ qd̄ ppter cōsuetudinē volumus ignē. Non est em̄ ignis: excessus.n. calidi ⁊ velut feruor est qd̄ ignis: sed opz intelligere dicti a nobis aeris: qd̄ quidez circa terrā velut humidū ⁊ calidū esse ppter vaporē ⁊ exhalationē hr̄e terrā terre. Quod aūt sup hoc calidū iam ⁊ siccū est: vaporis.n. nā humidū ⁊ calidum: exhalationis autē calidum ⁊ siccum: ⁊ est vapor qd̄ potentia vt aqua: exhalatio aūt potentia vt ignis. Eius quidē igit̄ q̄ in eo qui sursum loco nō cōstare nubes hāc existimādam cām esse: qz non inest aer solum: sed magis velut ignis. Nihil.n. phibet ppter eaz q̄ in circuitū lationez phiberi cōstare nubes in superiori loco: loco enim necessariū oēm qui in circuitu aerē quicūqz intra peripheriam capit̄ definitā vt ⁊ terra spherica sit tota: videtur em̄ ⁊ nūc ventoꝝ gnātio in stagnantibꝰ locis terre: ⁊ nō excederet ventos altos montes. Fluit aūt aer in circuitu qui simul trahit̄ cū totius circulatione: ignis quidez est cū eo q̄ sursuz elemēto: cū igne aūt aer ꝯtinuus est: quare ⁊ ppter motū phibet̄ cōgregari in aquā: sz semper quecūqz pars ipsius grauetur extruso calido in superiorem locū deorsum fertur exhalato igne. Alia aūt in parte aer simul fertur sursuz exhalato igne: ⁊ sic continue hoc quidē perseuerat aere plenū existēs hoc aūt igne: ⁊ semper aliud ⁊ aliud fit vnūqd̄qz ipsoꝝ. De eo quidē igit̄ qd̄ est nō fieri nubes neqz in aqua cōgregationē: ⁊ qūo opz accipere de loco intermedio astroꝝ ⁊ terre ⁊ q̄ est corpe plenus tāta dicta sunt. De facta aūt caliditate quā exhibet sol magis quidē ꝑm seip̄m: ⁊ diligēter in his q̄ de sensu cōuenit dicere. Calidū.n. q̄dā passio sensus est. Propter quā aūt cām fit non talibus exñtibꝰ illis ꝑm nām dicēdū ⁊ nūc. ¶ Videmus itaqz motū q̄ pōt disgregare aerē ⁊ ignire: ⁊ vt lata liq̄ facta

Ordo situs elemētoꝝ.

De nā vaporis.

Aliqui sunt montes q̄s vēti ñ ꝑtingunt.

Motus disgregat ⁊ ignit: ⁊ q̄ modo.

videant sepe. Eius igit qd est fieri estum ⁊ calorē sufficiens est efficere ⁊ solis latio tantum. Velocē em̄ opz ⁊ non longe esse: que quidē igit astroꝝ velox quidē: longe aūt: q̄ aūt lune deorsum quidē: tarda aūt: q̄ aūt solis ambo hic hz sufficiēter. Fieri aūt magis sil' cū sole ipo caliditatē rōnabile sumētes sil'e ex his q̄ apud nos fiūt: ⁊ em̄ hec violētia latus vicinus aer maxie fit calidus: ⁊ hoc rōnabil'r accidit maxime. n. motus solidi disgregat ipm: pp hāc igit causaz pertingit ad hūc locū caliditas: ⁊ qꝛ ambiēs ignis p aerez spargit frequēter motu: ⁊ fert violētia deorsuz. ¶ Signū aūt sufficiēs q̄ qui sursuz locus non sit calidus neqꝫ ignitus est discursus astroꝝ: ibi quidē em̄ nō fiūt: deorsuz aūt quāuis q̄ magis mouent ⁊ citius: igniant citius. Adhuc aūt sol qui maxie esse vr̄ calidus: vr̄ albus: sz nō igneus existēs. ¶ His aūt determinatis dicamus pp quaz cām flāme accēse apparēt circa celū ⁊ discurrētia sydera: ⁊ vocati a quibusdā dali ⁊ eges: hec em̄ oīa sunt idē ⁊ pp eandez cām: differūt aūt p magis ⁊ minus. ¶ Principiuz aūt hoꝝ ⁊ alioꝝ multoꝝ hoc est: calefacta eniz terra a sole exhalationē nec̄iuz fieri non simplicē: vt quidā putāt: sz duplicē: hāc quidā magis vaporosaz: hāc aūt magis fumosam: hāc quidē ei⁹ qd est in terra: sup terrā humidi vaporē: hāc aūt ipsius terre existētis sicce fumosaz: ⁊ harū spumosaz quidē supeminere pp cal'm humidiorē aūt subesse pp pondus: ⁊ ppea hoc mō ordinatū est qd in circuitu. Prīo quidē. n. sub circulari latiōe est qd cal'm ⁊ siccū qd dicimus ignē: innoiatū eniz qd cōe in oī fumosa disgregatiōe: attn̄ qꝛ maxie natū est q̄ tale exuri corporū: sic nec̄iuz vti noib⁹: sub hac aūt nā aer. Opz aūt intelligere velut hypcauma hoc qd nūc diximus ignez ordinatū circa vltimū sphere: q̄ circa terraz vt modico motu sortiēs exurat sepe sicut fumus: ē em̄ flāma spūs sicci ardor. Qua igit maxie opportune se hz talis ꝯsistētia: qn̄ a circulatōe mota fuerit aliq̄l'r exu

Qd astra nō sint actual'r cal'a.

Propter qd apparēt flāme accēse circa celum.

ritur. Differt aūt ꝑm hypcaumatis positionē: aut multitudinē: siquidē em̄ latitudinē habeat ⁊ longitudinē: hypcauma multotiēs vr̄ accēsa flāma velut in area ardētis stipule. Si aūt lōgitudinē solū vocati dali ⁊ eges ⁊ sydera: siquidē plus hypercauma fuerit ꝑm longitudinē ⁊ latitudinē qn̄ quidē q̄si scintillat simul cōbustū: hoc aūt pp igniri ꝑm modica qdē: ad p̄ncipiū aūt eges vocat. Qn̄ aūt sine hac passione dalus: qn̄ v̄o lōgitudines exhalatiōis p modica ⁊ multipl'r dispse sunt ⁊ sil'r ꝑm latitudinē ⁊ ꝓfunditatē sydera putata volare fiūt. Aliqn̄ quidē igit motu exhalatio exusta generat ipsa: aliqn̄ aūt sub frigore ꝯsistēte aere extrudit: ⁊ segregat calidū: ꝓpter qd ⁊ latio ipoꝝ assimilat magis ꝓiectioni: sz nō exustioni. ¶ Dubitabit aūt quis vtruz velut q̄ sub lucerna posita exhalatio a superiori flāma accēdat inferiorez lucernā. Mirabilis enim ⁊ hmōi velocitas est: ⁊ sil'is ꝓiectioni: sed non vt alio ⁊ alio facto igne: aut ꝓiectiōes eiusdē corporis sunt discursus. ¶ Videt aūt itaqꝫ ꝓpter ambo ⁊ em̄ sicut ⁊ lucerna fit: ⁊ quedaz ꝓpter expelli ꝓiciunt velut que ex digitis elabētia vt ⁊ in terrā ⁊ in mare videant cadētia: ⁊ nocte ⁊ per diē serenitate existente vident: deorsum autem iaciunt: qꝛ coagulatio ad deorsum inclinat ꝓpellens: ꝓpter qd ⁊ fulmina deorsum cadunt. Omniū eniz hoꝝ generatio non exustio/sz segregatio ab expulsione est: qm̄ ꝑm naturā calidū sursum natū ferri omne. Quecūqꝫ quidem igit magis in supremo loco ꝯsistūt exusta fiūt exhalatione: q̄cūqꝫ autē demissius segregata pp cōcerni ⁊ infrigidari humidiorē exhalationē: hec eniz ꝯgregata ⁊ deorsuz tendēs ꝓpellit inspissata ⁊ deorsuz facit calidi ꝓiectionē. ¶ Propter positionē aūt exhalationis q̄litercūqꝫ ꝯtingat posita latitudine ⁊ ꝓfunditate sic fert: aut sursuz aut deorsuz aut ad lat⁹. plurima aūt ad latus: pp duab⁹ ferri lationib⁹ violētia quidē deorsuz: natura aūt sursum: oīa eniz ꝑm diametrū ferunt talia pp qd ⁊

Quō sydera discurrētia gn̄ant.

Solo.

Propter qd sydera cadētia vt l'plib⁹ descēdunt trāsuersaliter.

discurrētium syderuz plurima obliqua fit latio oīum: itaqz horz cā quidem vt mā exhalatio: vt aūt mouēs aliqñ quidem que sursum latio: aliqñ autem aeris cōcreti coagulatio. omnia enim hec sub luna fiunt. Signuz aūt apparens ipsorz velocitas sil'is exñs his que a nobis pꝛcium̄t: que qꝛ ppe nos sunt multum videtur velocitate ptergredi astraqz ⁊ solem ⁊ lunaz. ¶ Apparēt aūt aliqñ nocte serenitate exñte consistētia multa phātasmata in celo: puta hyat' ⁊ bothyni ⁊ sanguinei colores. Cā aūt ⁊ in his eadem: cum. n. manifestus ē cōstās q sursum aer ⁊ ignitio fiat: ⁊ ignitio aliqñ quidem talis fit vt flāme videātur ardere: aliqñ autē velut dali ferātur: ⁊ sydera nullū incōueniēs si colorat idem iste aer ꝓstans oīmodis coloribus: p spissius. n. trāsparēs minus lumen ⁊ refractōem suscipiens aer oīmodo colores faciet: maxime aūt puniceū aut purpureū: qꝛ ht maxime ex igneo ⁊ albo apparent pmixtis ꝓm supapositōes velut orientia astra ⁊ occūbētia si fuerit cauma: ⁊ per sumū punicea apparēt: ⁊ refractōez aūt facit cum speculum fuerit tale: vt non figuram / sed colorez suscipiat. Quare non multo tpe maneant h ꝓsistētia cā velox exñs: hyatus aūt disruptio lumine ex obscuro ⁊ nigro facit putare hēre aliquā pfunditatē. Multotiēs aūt ex talibus ⁊ dali excidunt cum cōgregātur magis: ꝓcretum aūt amplius vorago vr: oīno aūt in nigro album multas facit varietates velut flāma in fumo: de die qdem igit sol phibet: nocte aūt puniceo excepto: alij pp sil'ez coloratōez ñ appēt. ¶ De discurrētib' qdē igr astris ⁊ ignitis: adhuc āt ⁊ d̄ alijs talib' phātasmatib' q̄cūqz festinas faciūt phātasias / has existiare oz cās.

Be coloribus in pdictis apparentibus.

Ordo librorum totius scie nālis.

Incepit in hoc libro narrare intētionē cuiusli tet libri ex libris preteritis ⁊ dicēs locum eius ꝓm ordinem: postea declarabit intētionem huius libri: ⁊ illud qd̄ remansit super ipm: postq̄ locutus erit in hac scia. ¶ Et dicamus q̄ ipse qꝛ iaz locutus fuit de pmis ꝓncipijs cuiusliet ꝓstituti per nām ⁊ ⁊ locutus fuit cum hoc de accidentib' ylibus entib' ⁊

sicut tps ⁊ locus ⁊ reliqua de qb' oportebat loq circa illa ꝓncipia. Et hoc totum in libro de phyſico auditu. ¶ Et ꝓueniēs fuit hoc qd̄ fecit. s. q̄ iste liber pcedat in doctrina reliquos libros: qꝛ est ylis vt declaratum est. ¶ Et locutus fuit postea ēt de partibus mūdi simplicibus. Et de formis eorz: ⁊ de accētibus cōibus eis: ⁊ hoc in libro celi ⁊ mundi. ¶ Et conueniens ēt fuit: vt iste liber sequatur in doctrina phyſicum auditum: ⁊ pcederet reliquos. Ipse. n. est liber primus i quo ꝓsiderat de qualiet re ex rebus sensatis. Et iō icepit in eo pus de simplicioribus eis: ⁊ declarauit formas eorz: ⁊ accētia inuenta in eis. ¶ Et cum cōpleuit h: ⁊ fuerunt ēt h res cōes cuiliet rei de rebus particularibus generabilibus ⁊ corruptibilib': ⁊ sunt motus gīationis ⁊ corruptōis simplr rei simplicis ⁊ cōpositet: ⁊ motus alteratōis ⁊ augmētatōis: locutus fuit postea ēt de his rebus: ⁊ posuit illa per que ꝓstituuntur oēs isti motus ylr: ⁊ hoc in libro de gīatiōe. ¶ Et ēt hoc fuit necessarium. s. vt iste liber sequatur post librum celi ⁊ mundi ⁊ precedat alios. Nam ex quo intentio sua oīno fuit loqui de qualiet ente ex rebus particularibus gīabilibus ⁊ corruptibilibus: incepit prius loqui in isto libro de rebus ylibus: sicut fecit in de phyſico auditu cū declarauit res cōes cuiusliet rei nālis: siue fuerit eterna siue corruptibilis: siue cōpositat: siue simplex. ¶ Et postq̄ cōpleta fuit ab eo h ꝓsideratio vult ꝓsiderare in hoc libro de rebus que inueniūtur in elemētis ex accidētibus ⁊ adueniētibus: ⁊ hoc in elemētis. s. aere ⁊ terra: de coruscationibus ⁊ de pluuijs ⁊ terremotibus ⁊ tonitruis ⁊ fulminibus: ⁊ iō vocatur liber iste de signis superioribus. ¶ Et ꝓueniēs ēt fuit prius loq de istis q̄ de alijs reb' particularibus: qꝛ sunt magis simplices q̄ reliqua cōposita. Nō. n. h inueniūtur a cōplone cuius agēs fit decoctio: sed cā in pductōe eorz est vna ex duabus exhalatōibus. s. a cala ⁊ ficca fumosa: vel a frigida ⁊ humida: vt declarabitur. Et hoc totum in tribus primis tractatibus huius libri: in quarto aūt li. ipse inuestigat de gīatiōe corporz homogeneorz. Et dat dītas eorz ylcs. Nam illud qd̄ dixit d̄ intētōe gīationis cōpositi in lib. de gīatōe non est sufficiēs in hoc: Sed ibidem loquitur fuit de hoc in gīe vli eius: hic autem cōpleuit suam intētōem. ¶ Postea aūt ipse ꝓsiderabit de quolz gīe entium pticularium gīabiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ incepit loq de ppingorib' ex eis ad elemēta ⁊ de magis simplicibus: ⁊ sunt mineralia. Et diē ea per que cōliet genus eorz cōpletur. Et dat cās accētium ⁊ adueniētium q̄ inueniuntur in eis. ¶ Post hoc aūt ꝓsiderat de vegetabilibus in libro distincto. Cum aūt cōpleuit hoc ibidē pcessit in considerātōe de alalibus simplr: ⁊ de oībus reb' que inueniūtur in eis de ala ⁊ corpore ⁊ de accētibus. Sed ꝓsideratio de mēbris simplicibus ⁊ cōpositis eorz ⁊ de cāis agētibus eorz ⁊ finalibus. s. vtilitatibus est in lib. q vocatur de alalibus: ⁊ hoc in decē tractatibus vltimis huius libri. ¶ Consideratio aūt de ala ⁊ de partibus eius est in lib. de ala. Ipse ēt loqtur de sensatis ⁊ sensibus ⁊ dītis eorz vltimis: ⁊ hoc in li. de sensu ⁊ sensato. Nam illa que declarata sunt de hoc in lib. de ala sunt res ylcs. Et sil'r loqtur de reliqs potētijs particularibus que inueniūtur ale de somnijs ⁊ reminiscētia in tractatu separato. Locutus ē ēt in tractatu separato de motu locali alal.

Uiō i ꝓpō. i suo ꝓlogo vbi agit de ordīe libri phy.

Et dicit ea quibus iste motus pficit. Nã iam declaratũ est in lib. de aia potẽtia ꝑ quam, fit iste motus: ⁊ vlr iste inuestigat de accñtib⁹ que insunt aiali in eo ꝙ aial sic somnus ⁊ vigilia ⁊ iuuẽtus ⁊ senectus ⁊ inspiratio ⁊ mors ⁊ vita ⁊ sanitas ⁊ egritudo. ¶ Ordo autẽ istoꝝ liboꝝ mãifestũ ẽ ꝙ ds cẽ talis. Nã liber in quo loqtur de mẽbris aialium ⁊ eoꝝ vtilitatibus ꝑcedet librũ de aia. Nã hec sunt materie aie. Reliq̃ aũt q̃ diximus sunt post librũ de aia. Sed iste ordo in ꝓsideratõe aialis aliquid eius est nẽcium: aliqd aũt fm melius. Quidã ãt ex his libris quos narrauimus inuenium̃t ab Arist. qdã aũt nõ. Et nos loquemur de quolz istoꝝ si deus ꝓlõgauerit vitã: ⁊ dabit cũ hoc nobis ociũ. ¶ Redeamus g̃ ad illud in quo finimus de ꝓsideratõe huius libri. Arist. aũt incepit h̃ supponere quedã que iã declarata sunt in ꝑteritis: ⁊ se hñt tanq̃ radices posite: ⁊ principia illius de q̃ vult log in hoc lib. ¶ Dicamus igr. iam declaratum ẽ in lib. celi ⁊ mundi ꝙ corpora simplicia sunt quinq̃ q̃ttuor elemẽta ⁊ corpora celestia. ¶ Et declaratuz est ibidem ꝙ q̃ttuor sunt opposita in grauitate ⁊ leuitate ⁊ caliditate ⁊ humiditate ⁊ frigiditate ⁊ siccitate. Et ꝙ ex eis est aliqõ leue simplr/ ⁊ ẽ ignis: ⁊ graue simplr/ ⁊ est terra: ⁊ graue ⁊ leue simul/ ⁊ sunt aer ⁊ aqua. Et declaratum est ibidẽ ꝙ terra ẽ in ꝓcauitate aque: ⁊ aqua in ꝓcauitate aeris: ⁊ aer in ꝓcauitate ignis: ⁊ ignis in ꝓcauitate celi. ¶ Visum ẽt est in lib. de gñatõe ⁊ corruptõe ꝙ ista inueniũtur quedam in qbusdam fm minorem ⁊ fm vicinitatem: ⁊ maxime terra. Nã vi sensui ꝙ tria elementa sunt in ipsa. s. ignis ⁊ aqua ⁊ aer: ⁊ hoc ꝑ opatiõem corporũ celestiũ in eis. Ignis ãt vi ꝙ sit in loco eius simplicior oibus: nam reliqua elemẽta hñt aliqua grauitatẽ in locis suis: sicut declaratuz est in lib. celi ⁊ mũdi. Et iõ opz vt admisceantur q̃dã cũ qbusdam. Sed non ẽ eis leuitas: ⁊ difficilis ẽ mixtio eoꝝ in igne: ⁊ declaratũ est ẽt ibidẽ ꝙ ipsa generãtur q̃dã ex qbusdã fm ꝙ sunt ꝓtraria: ⁊ ꝙ hoc inuenit in eis ꝑ ꝓ q̃ttuor q̃litates: q̃ sunt caliditas: ⁊ frigiditas: ⁊ humiditas: ⁊ siccitas. Declaratum ẽ ẽt ibidẽ fm g̃ modos inuenit in eis gñatio. Dcñ ẽ ẽt ibidẽ ꝙ cã efficiẽs gñatois ⁊ corruptionis eoꝝ fm ꝑtruitatem eq̃lem ⁊ circulatõem est motus corporꝝ celestiũ: ⁊ maxime motus solis in suo circulo obliquo. Vt. n. ꝙ sol cũ venit ad meridiẽ minuit caliditas eius in septẽtrione: ⁊ fortificat nã elemẽti aque ꝑ intẽsiõem frigiditatis: ⁊ trãsmutat aer in aquã ⁊ fiunt pluuie. Cũ aũt ascẽdit a meridie intẽdit caliditas eius fm septẽtrione: ⁊ augmẽtat nã ignis ⁊ aeris. Et h̃ actio eius ẽ fm circulũ i. ꝙ cũ fuerit frigiditas in ꝑte septẽtrionali ẽ caliditas in ꝑte meridioali ⁊ ecõuerso: ⁊ iõ hyems nr̃a est estas in parte meridionali. i. climatib⁹: quoꝝ distãtia a sole in illa ꝑte ẽ distãtia climatũ nr̃oꝝ: ⁊ estas ecõtrario h̃: ⁊ ex ipso ꝑ hos duos motus fiũt duo gña exhalatõum: vnũ eoꝝ fumosum: ⁊ ẽ calidũ ⁊ siccũ. Reliquũ ãt calidũ ⁊ hũidũ vl frigidũ ⁊ humidũ. ¶ Declaratuz est ẽt in lib. celi ⁊ mũdi cã in h̃ ꝙ sol calefacit ⁊ relique stellẽ: ⁊ h̃ fit duob⁹ mõis: vn⁹ eoꝝ ẽ motus: alius reflexio lumis. Sz vr̃ ꝙ cã in calefactõe solis cũ fuerit ascẽdẽs in circulo suo obliq̃ directe ẽsus capita nr̃a nõ ẽ nisi ꝑ reflexiõem tm̃: ppea q: linee radiales sunt ꝓpinque vt causent angulos rectos: aut causent eos in terris i qb⁹ sol aspiciet directo capita solum. Sed calefactio q̃ fit ꝑ motũ nõ vr̃ de ea in ascensiõe ⁊ descẽsiõe mutatio sensibilis. Nã res in hoc nõ ꝑt cẽ qn fit vno duoꝝ modoꝝ: aut ꝙ sit cẽtrũ celi solis cẽtrũ zodiaci: ⁊ ꝙ sit distãtia eius a directo capitis in septẽtriõe ⁊ meridie distãtia vna: h̃ cũ nõ curabimus de mẽsura terre respectu celi solis: sicut ponũt mathematici. Et nõ erit mutatio addita apud ascẽsiõem. Nã non est ibidẽ ꝓpinquitas addita fm mẽsurã. Aut ꝙ sit sol in celo ecẽtrico aut epyciclo: fm ꝙ segẽ de necessitate ex velocitate motus eius ⁊ tarditate respectu zodiaci: ⁊ quocũq̃ sit dispõ in hoc erit opposita. Naz ipse in ꝑte ascẽsiõis vsus directũ capitũ nr̃oꝝ ẽ magis distãs: ⁊ in ꝑte descẽsionis magis ꝓpinq̃. Nã aux seu altitudo inuenit in medietate septẽtrioali zodiaci: ⁊ cũ hoc sit itaꝯ ꝙ mutatio sequat reflexiõez tm̃: si non ponatur huic distantie mutatio sensibilis: vl ꝙ sit dominãs mutatio reflexiõis: h̃ si posuerimus huic distãtie signũ sensibile: ⁊ ib̃ nõ est remotũ. Nã fm hoc hẽbit ecẽtricũ mutatõem in gñatõe ⁊ vr̃ ꝙ nã eq̃lizaut i ib̃: ⁊ cũ remittit calo: q ẽ ꝑ reflexionẽ fuit ꝓpiqtas vt accidat eq̃litas i calefactõe q̃ ẽ ꝑ motũ: ⁊ cũ iuẽit caliditas q̃ ẽ ꝑ reflexionẽ ẽ distãtia vt remittat calo: q ẽ ꝑ motũ: ⁊ hoc sufficit vt ecẽtricũ nõ sit frustra. ¶ Et cũ posite sunt he res sicut declarũ fuit: ⁊ ẽ qõ segẽ ex isto motu plus gñatio haꝝ duaꝝ exhalationũ in terra i. calidi ⁊ sicci: fumosi ⁊ calidi ⁊ hũidi: aut frigidi ⁊ hũidi. Nec igr̃ sunt supponẽda tanq̃ fundamẽta ⁊ eis de qbus hic volumus log: ⁊ ꝑcedẽtes fm viã eius de q̃libet re de qua dicimus in hoc libro. ¶ Et dicam⁹ ꝙ res q̃ hic querũtur: sunt cognitio causaꝝ ⁊ principioꝝ proꝓinquoꝝ istoꝝ: ꝗz enũeratio spẽrũ eoꝝ appet ꝑ sensuz: ⁊ illa quesita sunt ꝑ testimoniuz in loco supiori aeris ex his signis de qbus prius nos icepimus inuestigãr de eis sunt quq̃s ꝑ ẽs tm̃: discurrẽtia sydera ⁊ dali ⁊ eges ⁊ flãme accẽse ⁊ comete: alr stelle saltantes ⁊ flãma ⁊ luminaria ⁊ eges seu cap̃. ⁊ cometa. ⁊ hoꝝ cõicãt in mã ⁊ in cã efficiẽte. ¶ Sz diuersificãtur ꝑ diuersificatõem figurarũ eoꝝ que ẽ ꝓp diuersitatẽ figure seu apparẽtie mãe: ex hoc autẽ vr̃ puenire ad cãs haꝝ rer̃. nã egesꝝ ipse ẽ eẽ de sba etheris: nã ipsa sunt gñabilia ⁊ corruptibianeq̃ possumus dicere ꝙ sunt aliqõ ex stellis fixis aut erraticis. Nã stelle que vise sunt in ꝑterito in antiquo tpe: sunt ille stelle que apparẽt nũc ⁊ nulla eaꝝ deficit: ⁊ ẽt stelle erratice sunt õ terminati numeri: ⁊ iã declaratũ ẽ ꝙ sol cũ calefacit terrã ascẽdũt ex ipsa duo gña exhalationũ. vnũ eoꝝ est exhalatio calida ⁊ sicca fumosa: aliud aũt vapor frigidus ⁊ humidus: aut calidus ⁊ hũid⁹: exhalatio aũt fumosa ascẽdit supius ꝓ ꝓpinqtatẽ nãe eius ad nãz ignis. Calidus aũt ⁊ hũidus in loco inferiori ipso: frigidus autez ⁊ humidus inferius calido ⁊ hũido: exhalatio aũt fumosa est magis dispositã q̃lz re inflãmabilis a puo motore adueniẽte ei. Cõueniẽs ergo ẽ vt ista signa ꝑcedẽtia sint ex ista exhalatõe cũ inflamantur seu accẽdũtur ex motu corporis celestis. ¶ Signuz aũt huius ẽ ꝙ h̃ multiplicantur in ꝑte multiplicatõis huius vaporis fumosi: ⁊ hoc i tpe ẽis: ⁊ cũ mltiplicant i hyeme signãt vr̃: ⁊ vlr cũ mltiplicant signãt dñiũ h̃⁹ exhalatõis fumose: sic dicit Arist. ꝙ ascẽdit i terra rõanoꝝ stella magna õ stellis hñtib⁹ caudã i tpe hyemis: ⁊ suitter/ remot⁹ magn⁹ ⁊ tẽpestas maris ꝑ fortitũ dinẽ venti: ita ꝙ õstruxit

2. ꝑ gñatõe ⁊ corr. l. c. 56

2. cc. c. 42.

multas ꝓuincias vel ciuitates. ¶ Et cũ hoc sit ita: & declaratũ ē ꝙ
pruna materia istoꝝ signoꝝ est ipsa substãtia fumosa: ergo diuersi/
ficant pp ḡritatẽ huius exhalatiõis. ¶ Sz stelle discurrẽtes fiunt
duob⁹ modis: vnus eorũ est cuz fuerit exhalatio que accẽdit extẽsa
inequaliũ partiũ: & mouet accẽsio ex vna parte ipsius ad aliã: & ap
paret videri ꝙ stella saltat ꝑm suã sbam: & iste ptes aliq̃n est accen
sio eaꝝ p motũ ignis a qbusdã ad quasdã: & aliq̃n est hoc a motu ce
li. Cũ accidit vt nõ sit accẽsio eaꝝ omm simul: & ꝓpter hãc cãm ap
parẽt in qbusdã coꝝ cuz saltãt come seu caude: sz mot⁹ huius flam
me seu accẽsionis cũ fuerit ꝓpter motũ aduẽtus ignis ad illas par
tes attractas: & fuerit attractio eaꝝ superi⁹: manifestũ est: ꝙ hoc ē
ignis de cuius nã est moueri sursum. Sz si sunt ille ptes attracte in/
ferius aut accẽse ad dextrũ vel sinistrũ cã in motu ignis ꝑm talem
motũ in his ptibus: si ponerimus in eis igne moueri p se seu sz suã
sbam nõ est nisi qꝝ querit mãm ꝓuenientẽ. Naz nõ est in nã eius mo
ueri inferius neq̃ ad dextrũ vel sinistrũ. Sz si posuerim⁹ hanc gene
rationẽ cõtinua nõ erit hic motus vere vnus mobilis: & hoc vide
tur magis. Qõ aũt talis dispositio vt de igne: manifestuz est visui
de lyciniio extincto. Nã cũ positũ est lyciniũ & ponit: fumus ascẽdẽs
ab ipso flãma lyciniũ accẽsi mouet flãma sup illuz fumũ: ita ꝙ accẽ
dit lyciniũ inferius. ¶ Modus aũt scõs de generatiõe istaꝝ stel/
larum est cũ fuerit illa pars fumosa inflãmabilis retenta seu clausa
in aere frigido & humido: & hoc accidit ei cũ fuerit extra suũ locuz.
Luz ergo accẽdit ille fumus & fit ignis: expellit ille ignis fortiter &
velociter: sicut sagitta ꝓiecta: & hoc ꝓpter ꝓtrarietatẽ que est inter
ipsam & aerẽ frigidũ in quo fuit clausa: sicut tu vides res calidas fu
gere a reb⁹ frigidis: & egredit ille ignis per partẽ subtiliorem illius
aeris & minoris frigiditatis: & aliq̃n hoc est inferi⁹: & aliq̃n hoc ē su
peri⁹: & aliq̃n ad dextrũ: & aliq̃n ad sinistrũ: sz qũ fit inferi⁹ est oino
necessarius/seu coacꝝ⁹. Qui aũt fit superius ꝓiungunt ei due res/fu
gere a ꝓtrario: & ascẽdere superi⁹: sz cũ fit ꝑm dextrũ & sinistruz est
cõpositus ex duob⁹ motibus. s. ex necessario & naturali cuz fuerint
equaliter: & expellit ad partẽ cõem eius. ¶ Et signum sup hãc spe/
ciem motus est ꝙ accidit aliquãdo ex fortitudine impulsus cadere
sup terrã aut in mare: & ideo vident iste stelle turbide & quasi ingros
sate a frigiditate que fecit eas cadere: sz signũ notuz de flãma fit cũ
illa exhalatio fumosa cõgregata hz longitudinẽ & latitudinẽ & ac/
cendit inflãmata ꝑm se rotã: sicut cãna & restis longa cuz accendit:
sed vali seu luminaria fiunt cuz illa exhalatio inflãmata fit habẽs
longitudinẽ magis ꝙ latitudinẽ. Eges aũt fiunt cũ fuerit illa exha
latio inflãmata hẽns linguas igneas: & ió assimilant lane capraru.
Comete aũt fiunt cuz illa exhalatio attracta habet frigiditatez ꝑm
vnã disponem cuz inflãmat: vel ꝓpter grossitiẽ & duritiez eius: vel
ꝓpterea qꝝ ibidẽ est mã ascendens ad ipm: & attrahit ipsam mate/
riam ꝑm mẽsurã seu ḡritatẽ illius qõ resolutũ ex ipsa/vel ex amba/
bus simul & maxime illi qui durant p aliquos dies. Et ideo dicit de
cometis ꝙ sunt flãme ꝑmanentes seu durãtes. Nam nõ est dria in/
ter ista nisi hoc dispositio. ¶ Comete ẽt diuersificant ꝑm diuersita/
tem figure eorum. & hoc ex parte materie: ex eis eniz est cuius coma

seu exuda est rotũda seu circularis: & hoc accidit aliquãdo vt appa
reat circulatio circũdans aliquã stellam erraticã: & accidit ei mo
ueri per motũ stelle: & aliq̃n est etiã hoc in locis in quib⁹ nõ est sup
eos stella: & tunc mouenit ꝓr motũ totius: & hoc significat ꝙ nõ est
aliqua apparẽtia accidẽs ex lumine stelle circũdans ipsaz sicut in
luna: & aliq̃n exẽsio eius est recta: & aliq̃n longitudo & latitudo ei⁹
sunt equales sicut narrauerũt: & aliq̃n longitudo eius est maior lati
tudine eius: aliq̃n habẽt quinq̃ latera. & vlr exhalatio ex qua fit:
sicut dicit Ari. nõ est determinata sed diuersa & multũ variabilis
& ꝑm extrema varia: itẽ accidit ei cauda: sz sunt iste stelle mote ꝓr
motũ celi: qꝝ sunt ei ꝓpinque: & multotiens resoluunt iste stelle ad
stellas cadẽtes cũ occurreret stella cadẽs materie ꝓuenienti ei. ¶ Et
hoc significat ꝙ nõ sunt ptes stelle neq̃ aliqd qõ accidit ex societa/
te eaꝝ: sicut videbat multis antiquis. Existis aũt signis que acci/
dunt in aere sunt apparentie tm: sicut colores sicut sanguini quivi
dent in aere nocte: & turbidi qui vident in ipso: & fosse & circulus
siue rotunditas & iris habẽs vias & circulus latẽs siue rotunditas
que vocat i arabico almagara: & cã cõis oib⁹ istis signis est ꝙ om/
nibus colorib⁹ accidit cũ diuersificat medium in quo vr diuersitas
apparẽtie in ꝓpinquitate & remotiõe magnitudine & puritate in co
lore siue tinctura i occultatiõe & apparẽtia: & hoc cognoscit p visuz.
Nã res que vident mediãte aqua/vident seu apparẽt diuerse eis q̃
vident mediãte aere: & ẽt diuersificant res q̃ vident seu apparent
in aere pp diuersitatẽ partiũ eius. Causa aũt huius diuersitatis pti
net ad ꝓspectiuã. illa aũt de quib⁹ loquit Arist. in hoc sermone: hec
signa sunt apparẽtie rubee: sicut sanguis: & turbide & rotũditas seu
circulus lacteus: vlr oia signa que apparẽt in nocte: & nos ꝓcede
mus in hoc ꝑm ordinẽ eius. ¶ Et dicam⁹ ꝙ apparentie seu colores
rubei qui vident in nocte cã in apparẽtia eoꝝ est illuminatio lumi/
nis in nube grossa nigra. Naz de ꝓsuetudine luminis est cũ occurrit
corpi dyaphano grosso cãre tinctura seu colorẽ: & illustrare & facer
ex hoc aspectu colorẽ mediũ iter albedinẽ & nigredinẽ. i. albedinez
lumis & nigredinẽ nubis. Et est rube⁹ & pauonaci⁹. Nã visus nõ ꝓt
distinguere eos: & appet hec tinctura qñ tẽperam⁹ seu in tẽperato.
¶ Et signũ hui⁹ est ꝙ sol & reliq̃ stelle cũ ascẽdũt in aere grosso sunt
rubee: & vlr appet ignis rubeus mediãte fumo: & vr ꝙ cã in tinctura
eius est illud qõ admiscet ei ex mã turbida: & ió ipse i loco ꝓprio nõ
hz tincturã: & existo gñe est rubedo que appet in occasu solis. Sed
cãe in diuersitate harũ tincturaꝝ & fortitudine rubedis & debilita/
te eius est pp nubis in paucitate nigredinis ei⁹ & multitudine & in/
grossitudie eius & subtilitate: & ex pte ẽt multitudinis & paucitatis
eius: & ex ꝓpinquitate & distãtia: & ex debilitate visus & fortitudine
eius: & ió accidit in his apparẽtys ꝙ quedã haꝝ tincturaꝝ sunt val
de rubee: & quedã subrubee: & quedã pauon aceet: & vlr hec apparen
tia est ꝑm habitudinẽ agẽtis recipiẽtis se turbitudines q̃ apparent
in nocte & foueet causa huius apparẽtis ẽt est cuz fuerint sub lumine
nubes intẽse grossitudinis & nigredinis: ita vt nõ possit lumẽ ptrã/
sire in oẽs partes illius: nobis apparent partes nigre nubis magis
emote: & ptes illuminate magis ꝓpinq̃: & ipse sunt in vna superficie.

¶ Et apparet videti q illa loca nigra sunt fouee: ⁊ sile huic apparentie accidit colori albo cuz nigro cum fuerit in vna superficie. Et hoc videt ex illo qd faciunt pictores. ipsi eniz qñ pingere intendunt mēbra quasi extantia: sicut manus: pingūt ea cum tinctura alba: ⁊ mēbra pfunda seu nō exeūtia pingūt cuz tinctura nigra. Hec autē apparētia in magnitudine ⁊ paruitate seu in intensione ⁊ remissiōe est ꝑm diuersitatē agētis ⁊ recipiētis: sed ista signa nō apparent in die ꝓpter intēsionē luminis solis: sed lumē agēs ea est illud qd nō est intensum: sicut lumina de quibus dictuz est: vt luminaria ⁊ reliqua genera. Cause aūt que de his se hñt sicut dr̄ie sunt dicte in ꝑspectiua. nam declaratū est ibidē q cause harum apparentiaruz est reflexio radij vel fractio eius.

¶ De Cometis. Cap. 2.

Anaxa. opinio ⁊ Democriti.

De cometis autē ⁊ vocato lacte dicam⁹ dubitātes ad dicta ab alijs primo. ¶ Anaxa. qdē igit ⁊ Democ. aiūt esse cometas symphasim errantiū stellaꝝ: cū ꝓpter prope venire putent tangere inuicē. Italicoꝝ autez quidā vocatoꝝ pythagoricoꝝ vnū dicūt ipsuz esse errātium syderuz: sz post multū tp̄s phantasiā ipsius esse ⁊ excessum ad modicū: qd quidē accidit ⁊ circa Mercurij stellā: qꝛ eniz modicū disgredit sepe non appet: ita vt post multū tp̄s appeat. ¶ Silr autez his ⁊ qui circa Hippocratē Chiū ⁊ discipulū ipsius Eschilū enūciauerunt: sed comā nō ex ipso aiunt habere: sed errātem ꝓpter locū aliquādo accipere refracto nostro visu ab attracto humore ab ipso ad solem: qꝛ autē descendūt tardissimo tēpore apparet post tēpus plurimuz aliorum astroꝝ: vt cum ex eodē apparet subdeficiēs per totum suum circulū: cedere aūt ipso ad arctū ⁊ ad austrum in intermedio igit quidem tropicoꝝ ꝓpter nō attrahere aquā ad ipsum: qꝛ cōsumpta est a solis latione. Ad austrum autē cuz ferat copiā quidā habere talis humiditatis: sz qꝛ parua est decisio circuli que ē sup terrā: que aūt deorsuz multiplex nō pōt visus hoīum fract⁹ ferri ad solē: neqꝫ a ꝓpiquitate tropico loco: neqꝫ in estiuis versionibus existēte sole: ꝓpter qd in his quidem locis nō ferri cometaz ipm: qñ vero ad boreā relict⁹ extite-

Pythagoricoꝝ opinio

Hipp. ⁊ Eschili opinio

rit accipere comā: qꝛ magna est peripheria que desup orizontis: que aūt subtus pars circuli: parua facile eniz visui hoīm ptingere tūc ad solē. ¶ Oibus aūt his hoc qdē cōiter accidit dicere ipolia: hic aūt sepatim. Prio qdē igit dicētib⁹ q errātiū est vna stellaꝝ cometa. errātes. n. oēs in circulo aīaliū subdeficiūt. comete aūt multi visi sunt extra circulū. Deinde ⁊ pl̄es vno sil' facti sūt sepe. ¶ Adhuc si ꝑp refractōz comā hñt. sicut ait Hip. ⁊ Eschilus: oportebat aliqñ apper ⁊ si comā stellā hāc: qm̄ qdē subdeficit hic ⁊ ad alia loca. comā aūt nō vbiqꝫ hz: nūc aūt nulla visa est p̄ter qnqꝫ stellas: iste aūt sepe sil' oēs eleuate appent sup orizontē. Et manifestis autē exñtib⁹ ipsis oīb⁹ ⁊ nō appentib⁹: sz qbusdā exñtib⁹ apd solē nihil min⁹ comete appent facti sepe. At vero neqꝫ hoc verū qd in hoc loco ad arctū sit cometes solū simul ⁊ sole exñte circa tropicos estiuales. Magn⁹. n. cometes fact⁹ circa eū q in Achaia terremotū ⁊ circa fluctus ascēsuz ab occasiōib⁹ eqnoctialib⁹ ortus fuit: ⁊ ad austrū iam multi facti sunt. ¶ Sub principe autē Atheniēsiū Eucleo Molonis factus fuit cometa stella mēse Gamelione. i. octobre sole existēte circa tropicos hyemales: ⁊ quid tantā refractionē factū esse ⁊ ipsi impossibilium esse aiunt. ¶ Cōmunē autē ⁊ his ⁊ cōtactū dicentibus primo quidē: qꝛ ⁊ nō errantiū accipiunt comam quidā: ⁊ hoc nō soluz egyptijs credere opz equidez: ⁊ illi aiunt: sz ⁊ nos vidim⁹. Earū eniz que in femore canis stella quedā habuit comā debilē tamē. Intēdētib⁹ quidē eniz in ipsam debile factū est lumē: adiacētibus aūt visus remisse plus. Adhuc aūt oēs qui apud nos visi sunt sine occasu disparuerūt in loco sup orizontē cōsumpti paulatim: ita vt neqꝫ vnius stelle derelinqueretur corp⁹ neqꝫ pluriū: qm̄ ⁊ magna stella d qua pri⁹ meminimus apparuit quidē in hyeme in gelu ⁊ serenitate a vespera sub Asiovel Axistoo principe: ⁊ prima quidē die nō apparuit tāqꝫ p̄occūbēs ante solē: sequēti

Reprobatō predictarū opinionuz.

Cōtra tres opiniones simul.

Contra tertiā spāliter

Cōtra tres simul.

aũt apparuit quãtuz cõtingit: minimũ.n.relictũ fuit ⁊ mox occubuit.lumẽ aũt extẽdit vsqz ad tertiã ptez celi: velut saltus pp qd ⁊ vocata fuit via: ascẽdit aũt vsqz ad zonã orionis/ ⁊ ibi dissoluta fuit. ¶ Et quidã Demo/ critus obtinere voluit pro opinione sua. Ait.n.appa/ ruisse dissoluts cometis stellas quasdã: hoc autẽ non aliqñ oportebat fieri.aliqñ autẽ non quid: sed semp. ¶ Adhuc autẽ ⁊ egyptij aiunt errãtiuz ⁊ ad seipsas: ⁊ ad alias fieri cõuent⁹: ⁊ nosipsi vidim⁹ stellaz Jouis ⁊ in Geminis subeuntẽ cuidã his iaz disparere faciẽtẽ: sed non cometẽ factuz. ¶ Adhuc autẽ ⁊ ex rõne manifestum. Stelle.n.⁊ si maiores ⁊ minores appareant: sed tñ indiuisibiles p se esse videtur: quẽadmoduz igitur ⁊ si eẽnt indiuisibiles/ tangentes nullaz vtiqz facerent magnitudinẽ maiorem: sic ⁊ qñ nõ sunt quidem: videtur entz indiuisibiles: ⁊ cõueniẽtes nihil videbuntur maiores ꝑm magnitudines exñtes: qd quidẽ igit dicte de ipsis causse talse existunt entes: si nõ p plura. Sed tñ p ꝑ sufficiẽter palã est. ¶ Qñ autẽ de imanifestis sensui putam⁹ sufficiẽter demonstrasse ꝑm rationem si ad possibile reduxim⁹ ex his que nunc appent: existimabit vtiqz aliquis sic de his maxime accidere. ¶ Supponit.n.nobis mũdi ei⁹ q circa terrã qztũ sub circulari est latiõe eẽ primã ptẽ exhalationẽ calidam ⁊ siccã. ¶ Ipsaz aũt ⁊ ꝛtinui sub ipsa aeris ad multuz sit circũducit circa terrã sub sphera ⁊ motu circlari. ¶ Lata autẽ ⁊ mota hoc mõ q̃cunqz ꝛtingit bene densibilis exñs: sepe igit pp qd dicim⁹ fieri ⁊ dispsoz syderuz discursus. Cuz igit in talẽ cõdẽsationẽ inciderit pp supiorem motuz principiũ igneũ: neqz sit multũ valde/ vt cito ⁊ ad multũ exuraꝫ: neqz sit debile vt extinguaꝫ cito. Sed plus ⁊ ad multũ sit aũt desubt⁹ accidat ascendere bñ dispositã exhalationẽ ꝑ fit stella cometa. Quaꝫcũqz exhalatũ extiterit figuratuz. figdẽ.n.oia aqua qz similiter cometes. si autem ad longitudinẽ vocaꝫ progonias.

Cõtra ꝑmã ꝑaliter.

Scõo ad iõ

Tertio ad idem.

Arist. opi. In his que imanifesta sũt sensui si ad posse reduxerimus satis demõstratũ ẽ ꝑm rõnem.

Suppositõ prima.

Scõa.

Tertia.

Cõtra ⁊ modõ gnatõis cometẽ.

¶ Sicut

¶ Sicut aũt talis latio stelle latio vr eẽ: sic ⁊ mansio q̃si sitr stelle mãsio vr eẽ. Simile.n.qd fit: velut figs in palearuz tumultum ⁊ multitudinẽ imiserit titionez. Aut ignis inijciat principiũ modicũ. Videt.n.filis ⁊ syderꝫ discursus huic: cito.n.pp apta dispõnez hypcaumatis succedit in longitudinẽ. Si itaqz ꝑ maneat ⁊ nõ ꝛsumatur: pertrãsiẽs aũt maxime densatũ est hypcauma: fiet vtiqz principiũ latõis cõsumatio discursionis: tale aũt cometa est stella velut discursus syderis hñs ĩ ipso terminũ ⁊ principiũ. ¶ Quãdo igit qdẽ in ipso interiori loco principiũ consistẽtie fuerit per se appet cometes. ¶ Quãdo aũt sub astroꝫ aliquo errãtiuz: aut nõ erran tũ a motu ꝛsistit exhalatio: tũc cometes fit hoꝫ aliqd: non.n.apud ipsa astra coma fit: sed quẽadmodũ halo circa solẽ apparet ⁊ lunã assequentes: ⁊ quidẽ trãslatis cũ sic fuerit cõdensat⁹ aer vt passio hec fiat sub solis tinere: sic ⁊ coma astris velut halo est. Attñ halo quidez fit pp refractionẽ talis colore. Ibi aũt ĩ ipsis exhalationibus color apparẽs est. ¶ Qñ quidẽ igit ꝑm stellam fit talis cõcretio eandẽ necesse manifestare lationez ⁊ motũ cometã qua qdez fertur stella. Cũ aũt ꝛstiterit p se tũc subtardãtes videnꝫ: talis.n.latio mundi q circa terrã.ꝑ.n.maxie insinuat nõ eẽ refractionẽ quãdã cometã vt halo ĩ hypcaumate puro ad ipsaz stellã factã ⁊ nõ vt dicũt q circa Hippocratẽ ad solẽ: qz ⁊ p se fit cometa sepe ⁊ frequẽt⁹ q̃z circa aliq̃s determinataꝫ stellarũ. De halo qdẽ igit cãm posterⁿ dicem⁹. ¶ De eo aũt qd est eẽ igneã ꝛsistẽtiã ipsoꝫ: argumẽtũ opz putare q̃ significãt facti plures spũs ⁊ siccitates. Palã.n.q̃ fiunt pp multã esse talez segregationẽ: quare siccioremꝫ necessariũ eẽ aerẽ: ⁊ disgregari ⁊ dissolui euaporãs humiduz a multitudine calide exhalatõis: vt nõ cõsistat facile in aquã. Manifestⁿ aũt dicem⁹ ⁊ de hac passione: qñ ⁊ de spiritib⁹ dicẽdi fuerit tps: qñ quidẽ igit crebri ⁊ multi appent sicut dicim⁹ sicci ⁊ spumosi fiũt anni

Ostẽsio per simile.

Discursus distictio cometarum.

Diuersi motus planetarum.

notabilr. qñ autez rariores ⁊ tenuiores magnitudine: similiter quidem nõ fit tale. Attamen vt frequenter fit quidez excessus spũs: aut ꝑm temp⁹: aut ꝑm magnitudinem: qñ ⁊ qñ in Egis fluuij cecidit lapis ex aere a spũ eleuat⁹ cecidit p diem. Accidit aũt ⁊ tunc cometes stella fact⁹ a vespe: ⁊ circa magna stellã cometa siccaz erat hyems ⁊ borealis ⁊ fluct⁹ pp ꝛ̃ietate ventoꝝ fact⁹ fuit: in sinu qdẽ. n. boreas obtinuit: ex aũt auster flabat magn⁹. adhuc aũt sub principe Michomaco fact⁹ fuit paucis diebus cometes circa egnoctialez circuluz nõ a vespera faciẽs ortum in eo qui circa Corinthũ spũs euenit. Eius aũt qd̃ est nõ fieri multos sepe cometas ⁊ magis ex tropicos q̃z intra cã solis: ⁊ astroꝝ mot⁹ nõ solũ segregãs calidũ: sed ⁊ disgregãs qd̃ ꝓfistit: maxie aũt cã: qꝛ plurimũ in lactis ꝓgregat regionem.

¶ Sermo de Cometis ex sua media expositione circa primuz libũ meteororum. Lap. 2.

Icamus ꝙ quidã phylosophi: vt Anax. ⁊ Democritus dixerũt ꝙ stella comata est stelle multe aggregate mote nõ firme ex stellis erraticis: ⁊ apparet senlui pp ꝓpinquitatẽ quarũdaz earũ ad quasdã lumẽ cõiunctũ seu cõtinuũ simile caude seu come. Alij aũt vt Itali de secta Pythagore dixerunt ꝙ stella comata est vna de stellis erraticis que aliqñ apparet. Cũ aũt vr in ipsa est additamẽtũ paucũ seu paruuz in ipsa: vult dicere ꝙ est de suo corpore: sicut additamẽtũ qd̃ appet in marte aliqñ in hac dispõe quasi cauda. ipse enim ascendit ⁊ vr quasi puus: postea varjat situs cũ ascẽderit: ⁊ apparet aliqñ sz hac dispõez. ¶ Hippocra. autẽ ⁊ discipuli eius dixerũt ꝙ cauda eius nõ ẽ ps illi⁹: sz accidit ei ꝑ accñs pp fractionẽ lumis ei⁹ ex hũidita te aeris ⁊ accẽdit i ipso: ⁊ h hũiditas accidit ei pp attractõez ipsi⁹ a sole ad ipsuz: sngtr ⁊ de nã hui⁹ stelle inter reliqs stellas erraticas est mozari longo tpe sub sole: ⁊ iõ nõ appet nisi in lõgo tpe magis q̃ apparẽt reliq̃ stelle erratice: dixit: sz appet ei coma qñ appet i aere ꝑm cõplemẽtũ eius circuit⁹ ⁊ hoc vel in pte septẽtrionali vel in pte meridionali pp humiditatẽ q̃ inuenit magis in his duab⁹ pribus. sed cũ fuerit in alia pte celi ꝑter. h loca nõ apparet in ipo cauda pp humiditatẽ q̃ est illic aliqd: neqꝫ est illic aliquid qd̃ sol attrahat ad ipsuz: neqꝫ id qd̃ attrahit est h ẽt dixerũt: ⁊ cũ fuerit h ita in extremitatib⁹ celi in pte meridionali nõ appet nobis cauda ei⁹ pp ꝛclinationẽ illius a visu nr̃o: sed cũ fuerit in pte septẽtrionali apparet quomodocũqꝫ fuerit ꝓpter ꝓpinquitatez visus nostri in ista parte scilicet ꝓpter propinquitatez illius a directo capitis nostri: dixit.

⁊ iste sunt opiniones antiquoꝝ ex stellis comatis: ⁊ sunt tres: ⁊ iam opz nos prius inuestigare de istis: postea aũt dicere id qd̃ apud nos est de hoc. ¶ Et dicam⁹ ꝙ impossibile est vt sit stella comata stelle q̃dã erratice cõgregate vt dixerũt Democrit⁹ ⁊ Anaxa. ⁊ illoꝝ socij. vel vt sit vna earũ: vt dixerũt Itali: neqꝫ id qd̃ dixit Hippocra. geometra ⁊ discipuli eius. ¶ Si enim esset cõgregatio stellaꝝ erraticarum vel vna eaꝝ nõ viderent stelle cometę ex zodiacũ: naz erratice nõ transeũt in latitudine earuz zodiacũ nisi parũ. Iste aũt. s. comate apparẽt ex latitudinẽ. ¶ Preterea si cauda vr. d. Hippocra. geometra eẽt pp humiditatẽ aeris: sequeret vt ista stella dz apparere aliqñ nõ comata sicut accidit lune de halo ⁊ soli de solibus q̃ apparent ꝓpe. ¶ Preterea si cauda accidit pp attractionẽ ipsius aeris humidã vel pp attractionẽ solis ipsuz ad se vel pp ista duo simul: ne cessariũ eẽt accidere hoc oĩbus stellis erraticis ⁊ nõ accidere vni earũ vt iste putauit. ¶ Preterea ista stella. s. comata aliqñ apparet ⁊ reliquę stelle quinqꝫ ⁊ iam sunt discooperte: hoc autem significat ꝙ hec stella nõ est aggregatũ ex istis neqꝫ vna earum. ¶ Preterea si stelle comate come eaꝝ esset apparẽtia nõ aliud sequeret vt spẽs ipsaꝝ sint multe: nos aũt inuenim⁹ spẽs cometaꝝ qnqꝫ ita inuenimus hunc sermonẽ in translatiõe que puenit ad nos: ⁊ nõ est manifestus. ¶ Et debemus cõsiderare de ipso: naz res que sunt p apparẽtiaz seu pp visuz iam determinate sunt sicut res nãles: nisi vellem⁹ dicere ꝙ ipsi nõ pñt cõplere cãm pp quã inueniunt qnqꝫ spẽs tm̃ p apparẽtiã: ⁊ si cõcesserim⁹ eis ꝙ esse earũ est pp visionẽ seu apparẽtiaz difficile est eis dicere: cur nõ sunt plures. nõ aũt faciliter possumus dicere cãm diuersitatis istaruz pp figuraz vaporis. ¶ Inquit: ille aũt qui dixit ꝙ iste nõ vident nisi in pte septẽtrionali falsuz est. Iam enim hec stella apparuit in alia pte a pte septẽtrionali: ⁊ apparuit ẽt cũ sol fuit in ascẽsione sua estiuali: vult dicere vt puto ꝙ si eẽt cã apparẽtie pp humiditatẽ aeris qui vadit in pte septẽtrionali cũ esset sol in sua ascẽsione estiuali nõ esset in hac hora in ista parte vapor humidus in quo accidit hec refractio. Inquit: ⁊ iam vidi ego stellas comatas in pte meridionali in tpe Regis Eucleo Adolonis ⁊ vidi ipsas in parte septẽtrionali in ascẽsione sua hyemali: vult dicere: ⁊ sol tũc est remotus ab ipsa: ⁊ ipsi putant ꝙ cã qualitatis aeris dispositi ad refractionẽ sunt duę res humiditas aeris: ⁊ attractio solis attrahẽtis illam humiditatẽ apud se. Cum aũt ipsa fit in septẽtrione ⁊ sol in meridie. s. in suo solsticio hyemali: tunc est remotus ab illa. Inquit: ⁊ totũ hoc est signũ ꝙ stelle comate non sunt hę res quas dixim⁹. ¶ Postꝫ aũt error hoꝝ dict⁹ est: ⁊ stelle comate vlr nõ sunt de stellis que sunt ꝑtes corpis quinti: ⁊ ꝙ cauda eaꝝ nõ est apparẽtia seu visio oculi tm̃ pp humiditatẽ: oz iam vt sint stelle comate aer supaccẽsus. s. ille stelle ⁊ caude eoꝝ simul: ⁊ hoc cuz fuerit h supaccensio seu inflamatio que accidit nõ propinqua alicui de stellis erraticis: ⁊ caude sunt composite seu cõstitute ex apparentia accidit a lumine stellaruz in vapore sibi propinquo superaccenso: ⁊ tunc cõtinuaẽ seu cõiungitur lumen huius stelle cum lumine huius vaporis: ⁊ apparet longa: ⁊ hec cauda que est fumus accensus non est cõiuncta seu cõtinua cũ stella: sed apparet cõtinua cum ipsa: qꝛ

Res q̃ sunt p apparentiaz determinate sunt sicut res naturales.

lumen stelle cōtinuatur cū lumine illius vaporis: ⁊ apparet quasi ipsum esse totū vnū lumen longū. ¶ Inquit: ⁊ hoc accidēs qd̄ accidit stelle cū vapore ignito supaccēso est sicut ei qd̄ accidit circa lunā ⁊ halo: ⁊ circa solem ⁊ solib⁹. Inquit: ⁊ ideo appet illa cauda coloris seu speculū illuminatū. Nā lumen cū expandit in parte supaccēsa retrograditur seu redit posterius: sicut accidit in lumine illustrāte in aqua ad parietē: ⁊ apparet illuminatus. ¶ Et id qd̄ vī ex verbis Aris. hic ⁊ cometis/ est q̄ quedā sunt ignis accensus/ seu vapor accensus: ⁊ ista non est dīa inter se ⁊ inflāmationes/ seu coruscationes: nisi q̄ iste durant pp cōuenientiā materiei que illic ascēdit ad ascensionē ⁊ multitudinē illius: ⁊ cum dissoluit illa mā/ corrumpit stella comata. ¶ Posuit etiā quasdā esse alterius speciei: ⁊ sunt illa in quibus apparet cauda cōtinua quibusdam stellis erraticis: ⁊ hec cauda est composita ex apparentia ⁊ ex vapore supraccenso. ¶ Et Alex. apparuit hoc: ⁊ vī q̄ quelibet stella comata est ignis supaccēsus/ siue cauda illi⁹ apparētie cōiuncta alicui stelle/ siue fuerit extra ipsas. ⁊ dicit q̄ Arist. assimilauit hāc spēz cometa ⁊ haloni ⁊ solib⁹ qui apparent prope stellā: ⁊ q: mouentur cuz motu stellē: ⁊ non sunt apud ipsum apparētia: neq̄ in ipsis est aliqua pars ex apparentia. ¶ Et vī q̄ magis cōueniens est ⁊ eis que apparēt cōiuncte alicui stellarū: vt causa illius seu illa ⁊ fit cōposita ex apparentia ⁊ vapore superaccenso. pp̄ter id qd̄ apparet in eis ⁊ lumine lustro ⁊ puro vt narrauit Arist. ⁊ q: etiā apparēt cōtinue seu cōiuncte stelle. cognoscere aūt veritatē ⁊ hoc est per cōsiderationē accidentiū earū. Nam cū genus rei fuerit ignotū non est dubiuz q̄ non vtemur ⁊ declarare seu stabilire genus eius: ⁊ postea verificabit affirmatio seu assignatio cause eiusdē: ⁊ fm hoc non erit dīa inter suū sermonem in causa huius speciei stellar. s. quarum cauda est apparentia tantū: ⁊ inter sermonē Hippocratis geometre: nisi q̄ isti dicūt q̄ color seu res ex qua apparet hoc est aer humidus: ⁊ Arist. dicit q̄ est vapor siccus: ⁊ q̄ ipsa est cōposita ex apparētia ⁊ igne. ¶ Preterea ipsi etiam ponunt hoc in quibusdā stellis erraticis solū: ⁊ Ari. videt hoc esse pōse in qualibet stella. ¶ Preterea Arist. posuit visionē seu apparentiaz causaz particularē. s. quibusdā: illi aūt causam vniuersalē. s. oibus: sed fm opinionē Alex. nulla est cōuenientia inter dictuz istoz ⁊ dictum Arist. Hec sunt verba Cōmentatoris in dicta expositione.

Lā gen⁹ rei fuerit ignotū non vtemur stabilire illud.

¶ De Lactea. Cap. 3.

Qualiter aūt: ⁊ pp̄ quā cām fit: ⁊ quid est lac: dicamus iam p̄ discutientes aūt ⁊ de hoc q̄ ab alijs dicta sunt primo vocatoz quidez igit pythagoricoz quidā aiunt viā eē hāc: hi quidē excidentiuz quozūdā astroz fm dictā sub Phetonte lationē. Dia aūt solē ⁊ circulo aliqñ delatū esse aūt velut exustū esse hūc locū: aut aliquam aliam talem passionē passum esse exhalationē ipsoruz.

Opinio pythagoricorum.

¶ Inconueniēs aūt nō cointelligere q̄ siquidē hec erat causa/ oportebit ⁊ zodiacum circulū sic hīre: ⁊ magis q̄z eū qui lactis. Oia. n. in ipo ferunt errātia: ⁊ nō sol solū. manifestius aūt nobis totus circulus. semp. n. ipsi⁹ manifestius semicirculus nocte. Sed nihil vī tale passus nisi q: copulat ps ipsius ad lactis circulū. Que aūt circa Anax. ⁊ Demo. lumen eē lac aiunt astroz quozūdā. solē. n. sub terra latū non respicere quedā astroz: q̄cū/ q̄z quidē igit aspiciunt ab ipso hoz quidē nō appere lumen: phiberi. n. a solis radijs. Quibuscūq̄z autē obstruit terra vt nō aspiciant a sole: hoz pp̄riū lumē aiunt eē lac. ¶ Manifestū aūt q̄ ⁊ B ipo⁹ē: lac qdē em̄ semp idē/ ⁊ i eisdē est astris: apparēs. n. maximus ens circulus: a sole aūt sp altera q̄ nō aspiciunt: q: nō i eodē manet loco. Oportebat igr trāslato sole/ trāsferri ⁊ lac: nūc aūt nō appet hoc scīm. Adhuc aūt si quēadmodū ostēdit nūc i his q̄ circa astrologiā theorematib⁹ solis magnitudo maior/ q̄z q̄ terre: ⁊ distātia multo maior quē astroz ad terrā/ q̄z q̄ solis: sicut q̄ solis ad terrā/ q̄z q̄ lune: nō ita q̄z lōge alicubi a terra con⁹ q̄ a sole cōtacet radios: neq̄z vtiq̄z vmbra terre q̄ vocat nox erit apd̄ astra: sz neēe solē i oia astra pspicere: ⁊ nulli ipsoz terrā obstere. ¶ Ampli⁹ aūt ē tertia q̄dā suspitio de ipso: dicūt n. qdā lac eē refractionē nīi visus ad solē: sicē ⁊ stellā cometā. Impo⁹ē aūt ⁊ B: sicqdē. n. videz q̄ euerit ⁊ speculū qd̄ vī oē in eo dē signo speculi eadē appebit vtiq̄z pars emphaseos. Si aūt moueat speculū ⁊ qd̄ manet in eadez distātia semp ad videz ⁊ gescēs adiuicē: aut neq̄z eq̄ velociter: neq̄z i eadē quidē distātia ipo⁹ē eādē emphasim in eadē esse pte speculi: q̄ aūt i lactis circulo lata astra mouent ⁊ sol ad quē refractio manentib⁹ nobis: ⁊ sīlr ⁊ eq̄lr. Ad nos distātia ab ipsis aūt nō eq̄lr: qñquidē. n. delphis noctib⁹ medijs orit: aliqñ aūt dilu culo: ptes aūt lactis eedē manent i quocūq̄z: ⁊ qdē nō oportebat si erat emphasis. Sed nō in eisdez esset hec

Impugnatio.

Anaxag. ⁊ Democrini opinio.

Reprobatō

Tertia opinio.

passio locis: adhuc aũt nocte in aq̃ ⁊ talibus speculis: lac quidẽ illucescit aspicientib⁹. visuz aũt refrãgi a sole qũo pore. Qd̃ qdẽ igit neqz via planetaꝝ nullius neqz lumẽ ẽ neqz respectoꝝ astroꝝ neqz refractio ex his manifestũ: fere aũt hec solũ sunt que vsqz nũc tradita sunt ab alijs. ¶ Nos aũt dicam⁹ resumẽtes ꝓncipiũ nobis suppositũ. Dictũ em̃ est pri⁹ q̃ extremũ dicti aeris potẽtiã hz ignis ⁊ motu disgregato aere segregat talis cõsistentia/ qualẽ ⁊ cometas stellas esse dicimus. Tale igitur opz intelligere factum qd̃ quidem in illis: cuz non per seipsa fuerit talis segregatio: sz ab aliq̃ astroꝝ/ aut fixoꝝ/ aut errantiũ: tũc enim hec vident comete: q: assequunt ipsarum lationẽ: quẽadmoduz solis talis cõcretio aqua ꝓpter refractionẽ halo apparere dicimus: cũ sic fuerit dispositus aer. Quod itaqz fm vnũ astroꝝ accidit: hoc opz accipere factũ circa totũ celum: ⁊ superior: em lationẽ. Rationabile. n. siquidẽ vnius astri motus ⁊ eum qui oim facere tale aliquid ⁊ arripere: ⁊ cũ his adhuc fm quẽ locũ creberrima ⁊ plurima: ⁊ maxima existũt entia astroꝝ. ¶ Qd̃ quidẽ igit aĩ aliũ pp solis lationẽ ⁊ planetaꝝ dissoluit talẽ ꝓsistẽtiã: pp qd̃ quidẽ multi cometarũ extra tropicos fiũt: adhuc aũt neqz circa solẽ/ neqz circa lunã fit coma: citius em̃ disgregat q̃z vt cõstet talis cõcretio. ¶ Iste aũt circul⁹ in quo lac apparet aspicientib⁹/ ⁊ maximus est exñs/ ⁊ positus situ sic/ vt multũ tropicos excedat. Adhuc autẽ locus plenus est astris lucidis ⁊ fulgidissimis adhuc sporadicis vocatis: hoc aũt est ⁊ oculis videre manifestũ: vt pp hoc ꝓtinue: ⁊ semp hec oĩs aggregek cõcretio. Signũ aũt ipsi⁹ etem̃ circuli ampli⁹ lumẽ ẽ in altero semicirculo hũte duplatũ. In hoc em̃ plã ⁊ creberiora sunt astra q̃z in altero tanq̃z nõ pp alterã aliquã cãm facta claritate q̃z pp astroꝝ lationẽ. Si em̃ ⁊ in h̃ circulo fit in q̃ plurima ponunt astroꝝ ⁊ ipsius circuli in quo vident magis sptissa esse ⁊ magnitudine ⁊ multitudine astrorum

Ari. opinio

Qualr fit circulus lacteus.

hãc veriste existimare ꝓueniẽtissimã esse cãm passionis. Cõsideraẽ aũt ⁊ circulus/ ⁊ q̃ in ipso astra ex subscriptiõe: sporadica aũt vocata sigdẽ in sphera nõ erit ordinarie: q: nullã p finẽ hz vnũqd̃qz potentiã manifestã: ad celũ aũt respicientib⁹ est palã. In solido. n. h̃ circuloꝝ intermedia plena astris talib⁹ sunt: in alijs autẽ deficiũt manifeste. Quare aũt siquidez ⁊ de apparẽdo cometas acceptamus cãm tanq̃z dictaz mediocriter: ⁊ de lacte eodẽ modo existimandũ hẽ. Quod enim ibi circa vnũ passio hec circa circulũ quendã accidit fieri eãdẽ. Est lac vt est dicere velut diffinitũ maximi circuli pp segregationẽ coma: pp qd̃ quẽadmodũ pri⁹ dixi/ mus: nõ multi neqz sepe fiũt comete: q: ꝓtinue ẽ segregata: ⁊ segregat hz vnãquãqz perlodũ in hũc locũ semper talis cõsistẽtia. De factis qdẽ igit in eo q circa terrã mũdo ꝓtinuo lationib⁹ dictũ ẽ: de discursu qdẽ astrorũ ⁊ ignita flãma: adhuc aũt de cometis ⁊ vocato lacte: fere em̃ sunt tot passiones apparẽtes circa locũ hunc.

¶ De ala ctea. Cap. 3.

Bigressio Meteororꝝ.

Ostq̃z autem locuti sumus de hoc ⁊ videntur nos trãsferri in circulatione seu via lactea: ⁊ est signũ qd̃ videt in celo: sed prius loqui de dispositione huius an sit apparẽtia tantuz: an genus eius est cometaruz. ¶ Ex vrbis aũt Alex. vi q̃ genus eius ⁊ genus cometaꝝ est vnũ. ipse enim putauit q̃ circulatio lactea est sub celo. Nam q: multe comete causantur sub quibusdã stellis ꝓpter fortitudinẽ ascensionis stellaruz accendentiũ exhalationẽ fumosam q̃ est sub eis: possibile est in⁹ hac parte celi si sit hñs multas stellas ꝓpinquas magis q̃ in ꝓreliquis vt accidat eis fm totum tale accidens. ¶ Et nos videmus cõsidere partes syllogismi: ⁊ si acceptum sit in eo aliquid in quo cõtinek falsum vel non: ⁊ dicamus q̃ minor ꝓpositio: ⁊ est q̃ hec loca celi habent multas stellas ꝓpinquas magis q̃ relique partes celi: ⁊ verificari p sensum. ¶ Maior aũt ꝓpositio q̃ est q̃ stelle in eo q̃ stelle de cõsuetudine nã eaꝝ est accẽdere illud qd̃ est sub eis ex exhalatione fumosa ⁊ attrahere h̃ ad ipsas: ⁊ cum fuerunt stelle plures vel maiores est operatio eaꝝ: maior est vera per meã vitaz. ¶ Et apparet hoc per inductionẽ in inflãmatione ⁊ accẽsione: nam fm multũ vident sub stella. Sed qd̃ sequit ex hoc sermone est q̃ in illo loco celi fiunt hec signa fm plurimũ. Sed q̃ hec stelle accidit ex multitudine earuz accendere aerem sub ipsis semper ⁊ non cessare ab hoc videt nobis hoc non sequi ex sermone predicto: nisi fuisset positum in principio

inuestigatōis q̃ ē exhalatio accēsa tanq̃ res cuius esse ē manifestū per se: ꝛ iō ꝓm ḃ/per ea que ōclarata sunt/ pōt assignari cā huius ꝓm istū modū. Sed q̃ sit dūia simplr ꝛcludens cām ꝛ eē sil: vt sic vī ex dcis Alex. nōdū ē ōclaratū. ¶ Et hoc cuꝫ sit ita ꝛsiderabimus nos si segtur ex pōne hꝰ ꝛclonis falsuꝫ: vel nō: ꝛ ē q̃ circulatio lactea ē exhalatio accēsa in lōgitudine celi: ꝛ dico q̃ cū hoc sit ita positum segt ō necessitate vt accidat stellis que vī mediāte hoc signo diuersitas visiōis seu aspectꝰ in climatibus diuersis ꝛ locis diuersis terr. nā ipse vident mediāte isto corpe accēso. ¶ Et vident ī supficie eiꝰ: ꝛ accideret ex hoc vt sint linee que exeūt a visu nro ī diuersis climatibꝰ ꝛ in diuersis locis terre ad vnāmet stellā: p q̃s tāgit supficiē illius corpis cū trāseūt in ipso in locis diuersis eiꝰ ad vnāmet stellaꝫ ꝓm loca diuersa illiꝰ signi. s. vie lactee. ¶ Exēplū hꝰ: naꝫ nos videmus aqlā wlantē in pte huius signi in oriēte terra nra: ꝛ sequeret igt ꝓm hoc cū translati fuerimus ad prē oppositā terre nre ꝓm longitudinem in illa que ē mioris lōgitudinis q̃ terra nra: videre illu ī scō latere seu in alio. hoc aūt nūq̃ accidit: ꝛ inuestigat de hoc in locis diuersis ille q vult ītelligere h: hoc aūt segt de necitate. nā res q̃ fiūt sub celo lune: accidit ei diuersitas visiōis seu aspectus: sic ē ōclaratū ē in mathematicis. ¶ Et ēt vt dcm ē si hoc signum esset exhalatio accēsa: sequeret q̃ mioraret in hyeme: ꝛ multiplicaret in estate: ꝛ in vno āno eēt maior: ꝛ in alio minor: hoc ēt nūq̃ appet: sed ē sp ꝓm vnā dispōnez. Et vī q̃ si esset talis exhalatio ppetua in aer ꝓm magnitudinē hꝰ loci: corūpret totus aer ꝛ trāsmutaret ad ignē: ꝛ ēt saltē in pte corrūdēte: ꝛ in terra esset signū sensibile in paucitate pluuiaꝫ: ꝛ vīr in extēsiōe caloris ꝛ illis que sequunt ex ipso. ¶ Et postq̃ ōclatū ē ex his ꝓmōibus q̃ via lactea nō ē exhalatio accēsa: vī q̃ ē ꝛueniēs vt sit apparētia tm: nī q: ipsē ē ponere hoc signum sensatū in corpe celi nā illud qō vī de ptibus eius sunt stelle tm: ipse sp videtur rotūdē sic ē declatū. Et de figura eaꝫ: hoc aūt signum vī sp lōgū. Remanet q̃ vt sit hoc accēs ꝛueniēs celo stellarū lucidarū ppinquarū in supficie corpis accēsi/mediāte q̃ vident ille stelle: ꝛ illud est ignis cuius esse ōclatum est. Nam pp ppingtatē eaꝫ accidit eis vt reflectant lumā eaꝫ in supficie ignis aut hꝰ corpis fumosi ꝛ hoc est illud qd ē q̃si mediū ītra aerē ꝛ ignē. Cū q̃ reflectunt admiscent luminaꝫ sicut si imaginati fuerimus q̃ circulatio seu rotūditas q̃ ē in luna sit magis q̃ vna luna ita vt circulatōes ingrediunt q̃dā in q̃busdā. Tūc. n. accideret eis in visiōe figura longa. Sꝫ dūia inter circulatōez lacteā ꝛ rotūditatē seu circuitū ē: q: appentia seu color mediāte q̃ vī circuitus ē gīabile ꝛ corruptibile. Color aūt mediāte q̃ vī B accēs ī stellis ē etern. Et iō vī q̃ sit B ꝛsio nām ignis ī eo q̃ ignis: ꝛ vīr nām corporis mediāte q̃ vīr iste stelle. Et vī q̃ stelle hēant in illo corpe aliquā actōem ꝛ aliqnā ꝓparatōez vt recipiāt talē visiōem: ppea q: hec pars celi ē diuersa a reliqs ptibꝰ eius. Et ex hoc vī q̃ ꝓmo in hoc signo pficit p hos duos modos: ꝛ sic inuenimus Arist. fecisse: ꝛ hoc appet ex ōbis eiꝰ ī trāslatōe q̃ puēit ad nos. Et si forte Alex. wlult hoc vꝫ est tñ q̃ mānifestū sui ꝓmōis non iudicat hoc: cū hoc q̃ iā remāsit sup ipm ps nō pauca ex hoc ꝓmōe. Et forte posuit hoc ꝓm breuitatē: vel forte est pp errorē accētē in trāsla/

nōe. Nā multotiēs puertīt intētio rei pp trāslatores: ꝛ segt ex hoc mutatio in ꝓmone. Alex. n. magis dignus est q̃ vt putet de eo ꝓmo dictus: cū hoc q̃ iueniat in lib. Arist. oppositū eius. ¶ In media sua expōne circa viā lacteā ingt: ꝛ postq̃ diximus de cometis dicamus nūc de galaxia dicēdo qd ē/ꝛ quō/seu q̃lis ē. Incipiēdū tñ de hoc p̃ narrādo opiones antiquoꝝ ꝛ quō inter se differūt. ¶ Et dicamus q̃ Pythagoras ꝛ eius socij dixerūt de via lactea q̃ ipsa ē vīr vestigium vie q̃ fuit ex motu q̃rūdā stellaꝫ in ipsa in tpe antiquo cū corrupte sunt ipse stelle in q̃dā tpe: ꝛ facte sunt flāma seu lumē accēsum: q: q̃dā eaꝫ corruprūt q̃sdā: ꝛ mote fuerūt ꝛ mixte q̃dā cū quibusdā: q̃dā aūt hoꝝ dixerūt q̃ sol fortasse ambulauit in q̃busdā horis in ista loca celi: ꝛ q̃ appet esse vestigium vie eius. ¶ Error autē hoꝝ manifestus ē p se. si. n. via lactea esset ex vestigio vie solis: necessariū esset vt sit hoc vestigiū in planetis ad quos vadit sol/ꝛ reliquē stelle erratice: sꝫ tale vestigiū nō iueūt in eis. igit ipsa nō ē vestigiuꝫ vie seu ambulatōis solis. ¶ Tacuit aūt destructōem ꝓme opionis: nā ipsa est manifeste corruptōis p se ex iā dictis: ꝛ ex historiis scriptis. Jā. n. ōclatū ē hoc corpus eē ingnabile ꝛ incorruptibile: neq̃ dcm est olīno ab aliquo fidedigno astrologo seu ꝛsiderāte q̃ illic fuerunt stelle ꝛ fuerūt corrupte. ¶ Ingt. socij aūt Anaxa. ꝛ Demo. dixerūt q̃ galaxia ē lumē stellaꝫ ad q̃s nō puenit lumē solis/cū terra occultat ipsas. i. cū interpōit terra ī ter ipsas ꝛ solē. ¶ Sermo autē iste errone ē duobꝰ modis. ¶ Unꝰ eoꝝ ē q̃ si hoc eēt ita: nec̄ū esset vt stelle qbꝰ hoc accidit essent obscure p remotōem solis. s. q̃ non vīderent in galaxia stellemet. ¶ Scōs aūt ē q̃ si ꝛcesserimus q̃ vmbra terre puenit ad illū celuꝫ: sequeret q̃ moueret seu mutaret hec vmbra ab oriēte ad occidētem: sicut mouet sol sub terra ab occidēte ad oriētem. ¶ Ingt. ꝛ error: istoꝝ ēt manifestus est ex declaratis in mathematicis astrologie. Jam. n. declaratū ē q̃ vmbra terre est acuta: ppea q: sol ē valde maior terra: ꝛ q̃ hoc acumē ñ puenit ad stellas fixas: ppea q: distātia stellaꝫ fixaꝫ a terra ē multiplex distātia solis a terra cū magnitudīe solis ꝛ puitate terr. Cū igit hoc acumen nō attingat celū stellatū in q̃ est galaxia: ꝛ lumē solis cū est B terra attingit locuꝫ galaxie: quō igit dicere pñt q̃ galaxia ē vmbra terre. ¶ Et ōbes scire q̃ nō est vera ēt vt sit galaxia dilatata vmbra quā affirmauerūt q̃dā posteriores mathematici: ppea q: galaxia est lōga. ꝛ terra ē rotūda. ¶ Ingt. alij aūt dixerūt q̃ galaxia ē vestigiū cārum ex reflexiōe radij solis ab aere ad illū locū: sic ē reflectit radius a speculo sup parietē sup quē nō cadit lumen sine reflexiōe. s. p se vt dixerūt de stellis comatis. hoc aūt ē error. si enim via galaxia eēt lumē reflexū ab aere moueret p motuꝫ luminosi q̃ ē sol sic mouet lumē reflexū p motū luminātis: nos aūt videmus galaxiā in nocte ꝛ in die qñ hoc ē pōle in vno loco sp. ¶ Et sequeret ꝓm hāc opinionem ēt vt sit speculū: ex q̃ fit reflexio diūctū seu firmū secus opꝫ hoc in luminoso seu in luminātē. hoc aūt ipsē ē in aere vt sit in ipso q̃si speculū firmuꝫ seu diūctū sp nisi ipm hēret cām ꝓtuā. ¶ Ingt. iā igitur declaratum est q̃ galaxia nō est via q̃rūdaꝫ stellaꝫ: neq̃ ē ex vmbra terre: neq̃ est apparentia accidens in reflexione a sole. Ob. Arist.

¶ Dicamus igit q̃ galaxia ꝓm hūc modū est quē nunc dicātiā igit

Declatum ē q aer ppinquus corpibus celestibus ē inflāmat⁹ igni/
tus: ⁊ apparent in loco in quo vī galaxia in celo stellato stelle multe
magne ⁊ pue lucide ⁊ ppinque lapideate: vt posuit Oriētes ⁊ alij cō
siderātes ꝛe hac via. ¶ Et cum hē due ppōnes verificate sunt nobis
possumus ex eis ꝛcludere duas ꝛclusiōes: vna ea⁹ est q galaxia est
ex reflexiōe luminū ha⁹ stella⁹ in aere istāmato exīte in hoc loco.
⁊ fm hoc op⁹ si ipsa sit apparētia vt sit lumē agēs apparētiā firmuz
⁊ eternū ⁊ speculū sp pmanēs: hoc aūt ꝛtingit in hoc fmōe: speculū
aūt seu q̄si speculū ē pp multitudinē stella⁹ illic exīstiuz: neēe ē. n.
vt iste locus caleāt ⁊ subtiliat magis alia pte aeris ꝛtigui ex reli/
qs ptibus celiuta vt subtilitas ⁊ puritas eius fit cā ad reflexionē:
si ꝛcesserimus q subtiliario ⁊ purificatio est cā reflexiōis: q ārt illic
fit lumē firmū magis intēsuz lumīe exīte in reliqs ptibus celiuma
nifestū est: cū hē ps celi hz plēs stellas: hoc aūt fundat in hac radi/
ce. s. q corpus celeste nō pōt recipe speculū seu nō pt eē q̄si speculū.
¶ Cōclusio aūt scēa q̄ apparet p aspectu seq ex hoc dcō/est q gala/
xia ē aer accēsus ignitus fiē ē dispō in cometis: ⁊ fm hoc op⁹ si eēt
ita/vt sit agēs firmū illic seu pmanēs huic igni ꝛpriū sp huic loco:
Alex. op. hoc aūt est multitudo stella⁹ exītium in illa pte celi. ¶ Alex. autez
credidit ꝛe galaxia ⁊ putauit q hē ē opīo Arist. sed id qd vī fm ma
Impugna. iorem prē ōbonū Arist. in traductōe que puenit ad nos est fmo pri
mus. ex qbusdā aūt apparet p aspectu q est vt dicit Alex. ¶ Sz si
esset galaxia corpus ignitum esset nēcium accidere stellis que sunt
in galaxia diuersitas aspectus ab illo corpe. ¶ Et esset nēciū. A. g.
vt stella que vī in vna sua pte seu extremitate ex parte oriētali ho/
minibus occidētibus in alia extremitate: ⁊ iā inspecte sunt stelle q̄
sunt in ipsa in terris diuersis: ⁊ vī eis vnus fit⁹: ⁊ ego iā ꝛsideraui
seu vidi stellā cadētē seu aqlā cadētē q̄ est in extremitate galaxie ī
Corduba ⁊ ī Marocho: ⁊ iter duas has ciuitates ē distātia mīta ī
lōgitudine: ⁊ inueni ipsam in his duabus ciuitatib⁹ in vno situ seu
loco. ¶ Preterea si galaxia esset ignis sequeret vt augmentaret in
ānis siccis: ⁊ puificaret in ānis seu in tpe hūido. ¶ Et esset nēcium
vt vī hēre vestigiū in pte quā ōterminat ꝛe aere. ¶ Et cū impōle fit
vt ipsa sit nisi appētia mō quo iā diximus vel corpus ignitum: ⁊ est
ipōle ipsam eē corpus ignitū nēcium ē vt sit appentia mō iā dcō: vel
cōpōsita ex istis duabus reb⁹ sil vt dcō ē ꝛe cometa seu ꝛe cauda q̄
appet cū aliq̄ stella ꝛe stellis erraticis. Sed apparētia illa seu specu
lum nō ē pmanēs seu eternum in hoc aūt ē eterna. ¶ Sed cecidit hē
dubitatio: ppea q: genus galaxie nō ē notuz. Cāe. n. possibiles non
hnt vim dare seu ꝛcludere esse ⁊ cāz sil. s. cāe efficiētes ⁊ māles: ⁊ iō
nos ꝛebemus ōlare p eē q̄ēis illi⁹ p signū seu rōnē vt nos fecim⁹:
postea ārtuestigar ꝛe hoc assignādo cām. Arist. aūt dimisit hoc pp hre
uitatē. Hoc ē totū q possum⁹ rōcinare ꝛe hoc ꝛe his q̄ dixit Arist. ī
Dubitatio isto libro. ¶ Cum aūt res sit ꝛsideratā fm vltimā ꝛsideratōem ⁊ ac
Auer. ꝛtra cipiat in hac ꝛsideratōe id qd ōclaratū est ꝛe dispōne apparētie seu
op. Aris. visiōis in scia pspectiua vī q̄ iste fmo ē possibilis: ⁊ q in hoc ē ma/
gna difficultas. nā lumen qd apparet in hac pte celi vocata lactea
ꝛe nēcitate: vel illu d lumen est lumen illa⁹ stella⁹ q̄ sunt illic vel lu
men ignis ēnati. sed iam ōclaratū est q ipōle est vt sit lumen ignis.

ergo nō remāsit nisi vt sit lumen stella⁹ q̄ sunt illic: cū aūt stelle vi
dent: ⁊ etiā lumen ea⁹ ꝛoz ꝛe necēsitate vt lumen ea⁹ vī seu appet
nō alio a mō fm quem vnr ille stelle vt ōclaratum est in pspectiua.
hoc aūt nō pōt esse nisi esset fm modum refractōis siue appareant
stelle per radium rectum siue per radium reflexum. iam. n. ōclaratū
est in pspectiua q non vī nisi fm aliquem istoz triuz modoz: qd nō
est pōle vt videat res duplicata per vnum radium: cum aūt appen/
tia impōle est vt sit nisi p refractōem radij neēe ē vt sit illic q̄si specu
lum in quo possibilis ē refractio. hoc aūt impōle est in igne: nā ignis
sbtilior ē aere. s. ignis nō luminosus q est illic. refractio aūt manifē
sta fit a corpore grosso diaphano p qd nō trāsit lumē: impōle est igit
vt sit hoc qd accidit istis stellis sīle ei qd accidit lune ꝛe halo: ⁊ q cō
tinuent lumīa ea⁹ q̄dā cuz qbusdam ꝛonec pueniat ex ipsis figura
longa. Nā aer q̄ corrīdet illo loco seu qui ē ōsus illū locū remotior
est a refractōe reliquis ptibus aeris: q: ipse est subtilior: vt credidit
Arist. ⁊ cum hē apparētia nō pōt esse nisi p radiū refractū ⁊ non ē
illic speculū eternū cui occurrit tale aeris sp in ipso qd ē ōsus ista⁹
ptē. sequ q nō verificat id qd dcō est ꝛe ipsa q ipsa ē refractio lumī
nis a corpore igneo seu ignis. nā nō sequ ex hoc q mediuz qd est iter
nos ⁊ ipsaz est subtilissimū nisi q ipsa appeat ex reliqs stellis in po
sterioti pte colūne. nā iā ꝛeclaratum ē in pspectiua q stelle oz q ap
pareant p radiū reflexum. hoc aūt nō ꝛtingit in isto aspectu appro/
priari nisi si poneremus illic radiū refractū: nā ipsa est apparentia
duplicata: nā res iaz appet figura eius duplicata. s. q vnum appet
duo cū vī per se ⁊ mediante speculo ⁊ speculum ex quo fit refractio
esset dispōsitum in hoc: aliqn aūt apparet color illius tātū per illud
speculū cū fuerit indispōsitū recipe figurā: ⁊ hoc pp paruitatē eius
vel pp puatōem ei⁹ diaphanitatis: ⁊ res appet in vno loco: ⁊ lumen
eius in alio accidit in yride ⁊ in halo: ⁊ cū nō verificat in ipsa refra/
ctio: ⁊ hē appentia impōlis est nisi per refractōem. qd. n. dicendum
est de hoc: vtinam scirem. ¶ Et dicamus q pōle est vt sit cā huius
apud me aliqua duaz rez vel ambe sil. fma aūt est vt cā hui⁹ refra
crōis sit ōbilitas visus ab apprehēsiōe seu a visiōe illius pp puitatē
illa⁹ stella⁹ cum ea⁹ distātia. nam refractio iam accidit ex debili/
tate visus sicut accidit ex spissitudine seu grossitie medij: ⁊ fm hoc
erit puitas illa⁹ stella⁹ cā huius refractōis: ⁊ ppingtas quarūdaz
ea⁹ ad quasdam cā in sbin gressu circulo⁹ refractōis quoꝛūdam in
qbusdam: ⁊ duplicatio eoꝛ ꝛonec appareat hē refractio qd colora/
tum cum congregabit ex ipsa aliqua mēsura sensibilis: ⁊ accidit ei
cum hoc apparere longa pp ingressum circulo⁹ refractōis q̄rūdaz
super quosdam. ¶ Signum aūt in hoc est q hoc accēsmet accidit
cuidam stelle ad alteraz ⁊ est vna ex ꝛomibus lune. s. q appet quasi
sta fit nebula alba pp puitatem stella⁹ q̄ sunt in ipsa ⁊ cōgregatōez
q̄rūdam ad q̄sdam: ⁊ iam fm hoc pōle est dicere q ppingtas aeris
q̄ est illic ad ascēsiōem ⁊ illuminatōem sunt cā in hac refractōe ⁊ ꝛz
hoc verificabitur fmo Arist. ¶ Scōs ārt modus qui mihi appet pos
sibilis ē vt sit illa ps celi recipiēs lumē ab illis stellis. postea illumi
nat pr se seu illuminat propter multiplicatiōez seu duplicationem
luminis in ipsa pp cōgregatiōnē illa⁹ stella⁹ quarūdā ad quasdaz:

erit igit cõgregatio cã in intẽsione seu in fortitudine ꝓtectionis lu
minis donec appareat p se seu ex se luminosa: erit puritas eaꝝ cau
sa in hoc q̃ illud lumẽ nõ apparet valde lustruz: sed est magis pro/
pinquũ colori q̃ lumini. Intelligo aũt cuz dico luminosa p se. s. ꝑm
modũ quẽ illuminat illuminosum: ⁊ est illud a quo ex quolibet pun
cto illius egrediunt linee radiales recte sup quẽlibet pũctũ corpo/
ris oppositi luminoso: inter que possibile est cadere lineã rectã. s. vt
egrediat inter illũ punctũ luminosi ⁊ istũ linea recta: nõ a pũcto de
terminato ad punctũ determinatũ sicut accidit in refractiõe ⁊ re/
flexione: sed posuim⁹ hoc accidẽs possibile in celo. Nã iaz declaratũ
est q̃ corpora diaphana vt aer. U. g. illuminat trib⁹ modis. s. per se
⁊ per refractionẽ ⁊ reflexionez. Illuminatio autẽ per refractionez
⁊ reflexionem nõ verificatur in corpore celesti propter similitudi/
nem eius. s. quia partes eius sunt similes. ⁊ q̃uis concesserimus esse
istius non prouenit ex istis ad terram lumen in locis determinatis
vel magis propinquum: hoc est vt non perueniat ex quo refractio
non fit nisi ex punctis determinatis. ¶ Illuminari autem per se
ab alio pose est in ipso sicut est dispõ in luna. nam declaratũ est in
pspectiua q̃ receptio luminis ꝑ cõgregationẽ stellaꝝ quarũdaz eaꝝ ad quas
dã vt videat p se cũ hoc q̃ ipsum nõ est luminosuz p se. naz aer cum
cadit lumẽ ab ipso sup corpus colorati: vel, si appet lumẽ cũ hoc q̃
ipm nõ est luminosuz p se: forte illeptes celi sunt grossiores seu spis
siores alijs ꝑpter ꝑpinquitatẽ stellaꝝ que sunt illic quarũdã cum
quibusdãt ⁊ accidit ei ex lumine eaꝝ hoc accidẽs. nã verisile est vt
sit cã coloris illic apparẽtis cõgregatio stellaꝝ tm: ⁊ pose est dicere
vt coadiuuet huic spissitudo illius pris celi. s. paucitas diaphanita
tis donec accidat ei id q̃ accidit lumini cadẽti sup parietẽ. ⁊ p ta/
lem modũ spissitudinis recipit luna lumen a sole. ¶ Et nõ est remo
tum vt corpus celeste sit dnis ꝑm magis ⁊ minus in diaphanitate
nam omne q̃ inuenit alicui rei p se/seu ex se/possibile est differre in
ipsa illa res seu dispõ ꝑm magis ⁊ minus: ⁊ hoc declarabitur ibi ex
ymbra que videt inter lunã. Naz iaz declaratũ est in pspectiua q̃
impossibile est vt sit apparẽtiaꝝ iaz declarauit hoc Auenetan in tra
ctatu ꝑprio huic: nõ igit est remotuz apud me vt sit cã galasie hec
quã diximus: vel cã prima vel ambe simul. Naz cuz illuminatio est
necessaria. s. in corpore celesti: tũc ipm recipere colorẽ hic p lumen
possibile est in ipso. ¶ Et hic est tertius modus ẽt: ⁊ ẽt sint in hac
pte celi stelle parue valde cõgregate/quaꝝ corpora nõ sentiunt: sed
lumen eaꝝ videt ꝑpter fortitudinẽ eius ⁊ ꝑpter admixtionẽ: scilz
admixtionẽ luminoꝝ quorũdã cum quibusdã: ⁊ accidit ex hoc vt vi
deatur hoc lumen quoddã visibile cum sint parue mensure seu q̃ti
tatis ⁊ ipsum est distans videt eius lumen ⁊ non eius figura est res
nota per se: accidit autem huic cognitioni in substantia galasie esse
cognitio diminuta: ꝑpterea q̃ genus illius est ignotum esse per se.
Hec sunt verba Cõmentatoris in ꝑdicta expositione.

¶ De pluuia: rore: grandine: niue: ⁊ pruina. Cap. 4.

Q loco aũt pone scdo post hũc prio aũt circa terrã dicamus. Iste enim locus cõis est aque ⁊ aeris/⁊ accidentiũ circa eaz que sursum generationẽ ipsius: sumẽduz aũt ⁊ horum principia ⁊ cãs oium silr. ¶ Qd quidem igit vt mouens ⁊ principale ⁊ primũ principioꝝ circulus est in quo manifeste solis latio disgregans ⁊ cõgregans in fieri: ꝑpe aũt longius cã gnatõis ⁊ corru ptiõis est manẽte aũt terra qd circa ipsaz humidũ a ra/dijs/⁊ ab alia q̃ desup calitate vaporãs ferẽ sursuz cali/ditate aũt q̃ durit sursuz relinquentẽ: ⁊ hac qdẽ directa ad supiorẽ locũ: hac aũt ⁊ extincta ꝑpter suspẽdi lõgi⁹ in aerẽ q sup terrã cõstat iterũ vapor infrigidat⁹ ⁊ ꝑpter derelictionẽ caloris ⁊ pp locuz ⁊ fit aque ex aere: facta aũt iterũ fertur ad terrã. ¶ Est aũt que quidẽ ex aqua exhalatio/vapor: que aũt ex aere i aquã/nubes: caligo aũt nebule decidẽtia eius que in aquã cõcretionis: p/pter qd signũ magis est serenitatis q̃z aquarũ. Est enim caligo velut nebula sterilis: fit autẽ circulus iste imitãs solis circulũ: simul enim ille ad plagas pmutatur: ⁊ iste ad sursum ⁊ deorsum. Opz aũt intelligere hunc velut fluuiũ fluentẽ circulum sursum ⁊ deorsum cõem aeris: ⁊ aque: ꝑpe quidẽ enim existente sole vaporis sursum fluit fluuius: elõgato aũt aque deorsuz: ⁊ hoc indefinẽs vult fieri ꝑm ordinez: quare siquidem enigmatizabant oceanũ priores forte vtiq̃ hunc fluuiũ circulariter fluẽtem circa terrã. ¶ Eleuato aũt humido semp ꝑp cali/di virtutẽ: ⁊ iterũ lato deorsuz ꝑpter infrigidationẽ ad terrã proprie nomina passionib⁹ imponunt ex quibus dam differẽtijs ipsaꝝ: cũ quidã enim ꝑm modica serat pserades: quãdo aũt ꝑz maiores partes/pluuia vocat. ¶ Ex eo aũt qd de die euaporat q̃ztũ si nõ suspẽsuz fuerit propter paucitatẽ sursuz ducẽtis ipm ignis ad eazq̃ eleuat aquã iterũ deorsuz latũ cũ infrigidat fuerit no/

De cã effectiua.

Vapor nubes caligo

De differẽtijs aquarum.

De gnatõis roris ⁊ pruine.

ete vocat ros ⁊ pruina: pruina quidē quādo vapor cō
gelat prius q̄z in aquā cōcernat iterū: fit aūt in hyeme
⁊ magis in hyemalib⁹ locis. Ros aūt cū cōcret⁹ fuerit
in aquā vapor: ⁊ neq; sic fuerit estus vt exicceť sursum
dictum: neq; sic frigus vt congeleť vapor ipe: ꝓpterea
qd aut tēpus caliduz aut locus fit. fit eniz magis ros ī
tēperie ⁊ ī locis tēperatis: pruina aūt sicut dictū ē ꝯrie.
Palaz eniz q̄ vapor calidior aqua: hz eniz eleuantem
adhuc ignē: quare amplioris frigiditatis ad ipsaz coa/
gulare. fiūt aūt ambo serenitate ⁊ trāquilitate: neq; n.
eleuabunť nō existēte serenitate: neq; cōstare poterūt
vtiq; vēto flāte. Signū aūt q: fiūt hi prope nō q̄ lōge:
suspēditť vapor. In mōtib⁹ n. nō fit pruina. Cā āt vna
qdē hec q: sursuz ducit ex submissis ⁊ humectis locis:
quare velut onus portās mat⁹ sursuz ducēs caliditas q̄z
ꝑm ipsaz nō pōt eleuare ipm ad multū locū altitudis:
sz prope dimittit iterū. Alia aūt q: ⁊ fluit maxie aer exi
stēs ī altis q dissoluit ꝯsistētia talē. Fit aūt ros vbiq; au
stralib⁹ nō borealib⁹ ꝑterq̄z in pōto: ibi aūt ꝯrie: borea
libus qdē. n. fit: australib⁹ aūt nō fit. Cā aūt sīlr: sicut q:
tēperie qdē fit: hyeme aūt nō. Auster qdē. n. tēperiē fa
cit: boreas aūt hyemē frigidū. n. ārē ⁊ in hyeme exha
lationis extinguit caliditatē. In pōto aūt auster qdē nō
sic facit tēperiē vt fiat vapor: boreas aūt pp frigiditatē
antiparistasz faciēs calidū ꝯgregat: quare plus vapo/
rat magis: sepe aūt hoc ⁊ in exteriorib⁹ locis est videre
factū: vaporāt. n. putei borealib⁹ magis q̄z australib⁹ ⁊
sed borealia qdē extinguūt anteq̄z cōstet aliqua multi/
tudo: in australib⁹ aūt fiunť ꝯgregari exhalatio: ipsa au
tē nō coagulat hic quēadmodū ī circa nubes loco: in/
de eniz tria veniūt corpora cōstātia propter infrigidā/
tionē aque nix ⁊ grādo: horū aūt duo proportioābilīr:
⁊ propter easdē cās fiunt his que inferius dīa ꝑm ma/
gis ⁊ minus ⁊ multitudīe ⁊ paucitate. Nix. n. ⁊ pruina
idē: ⁊ pluuia ⁊ ros: sz hoc quidē multū: hoc aūt paucū.

Pluuia quidē eniz fit ex multo vapore infrigidato: hu
ius aūt cā ⁊ locus multus ⁊ tp̄s existēs in quo colligit
⁊ ex quo: paucū aūt ros: ephimeros. n. cōsistētia ⁊ lo/
cus paruus: manifestāt autē ⁊ generatio exūs velox ⁊
parua multitudo. sīlr autē ⁊ pruina: nix. Cū eniz cōge/
leť nubes/ nix est: cuz aūt vapor/ pruina: propter qd aut
tpis aut regionis signū est frigide: nō. n. vtiq; coagula
reť adhuc multa exūte caliditate/ sinō simul superuin/
ceret frigus. In nube aūt adhuc multū inest calidū re
siduū ignis qui euaporare fecit ex terra humidū: gran
do aūt ibi quidē fit: in propinquo aūt terre vaporante
hoc deficit. Quēadmodū. n. dixim⁹ vt quid ez ibi nix:
hic quidē fit pruina: vt aūt ibi pluuia/ hic ros: vt aūt ibi
grādo/ hic nō cōtra respōdet simile: cā aūt cū dixerim⁹
de grādine erit manifesta. Opz aūt accipere ⁊ acci/ De grādie.
dentia circa generationē ipsius quecūq; nō seducentia
quidē putata esse rōnabilia. Est quidē eniz grādo cry
stallus: congelat aūt hyeme: grādines quidē fiunt ve/
re ⁊ autūno maxime: deinde aūt ⁊ fructuū tēpore. hye
me aūt rar⁹: ⁊ quādo min⁹ frigus fuerit: ⁊ vīr aut fiūt
grādines in tēperatioribus locis: niues aūt in frigo/
ribus. Inuenies autez ⁊ coagulari aquā in eo qui sur/
sum loco: neq; eniz cōgelatuz esse possibile anteq̄z fa/
cta sit aqua: neq; aquā nullo tempore possibile manere
eleuatā existentē. At vero neq; quēadmodū psecades
sursum quidem incident propter paruitatem: īmoran
tes autē in aere sicut ⁊ terra ⁊ aurum paruitatē partiuz
sepe supnatant sic in aere aqua. Conuenientib⁹ aūt mul
tis paruis magne deorsuz feruntur psecades. Hoc au
tem non cōtingit fieri in grādine. nō enim copulantur
cōgelata quēadmodū humida. Palam igitur q̄ sursuz
tāta aqua maneret. nō eniz vtiq; congelata fuisset tāta.
Mis quidē igit videť passionis cā esse huius gene/ Opinio fal
ratiōis cum propulsa fuerit nubes in supiorē locuz ma sa de modo
gis existentē frigidum: ꝓpterea q̄ desinunt ibi refra/ generatōis
grandinis.

ctiones radioꝝ a terra/ ⁊ veniens ibi aqua cõgelat̃: ꝑꝑ qd̃ ⁊ estate magis ⁊ in calidis regionibus accidit fieri grandines: qm̃ ad plus calidũ sursum pellit a terra nubes. Accidit aũt in valde altis minime fieri grandinẽ quãuis oportebat: quẽadmodũ ⁊ niuẽ videm⁹ in altis maxime factã. ¶ Adhuc aũt sepe vise sunt nubes delate cũ sono multo secus ipsam terram: vt terribile eẽt vidẽtibus ⁊ audientibus tanq̃ futuro aliquo maiori: aliqñ aũt ⁊ sine sono visus talibus nubibus grãdo fit multa/ ⁊ magnitudine incredibilis/ ⁊ figuris nõ rotunda: ꝓpterea ꝙ nõ multo tꝑe fit latio ipsius tanq̃ prope terrã facta coagulatiõe: sed nõ sicut illi aiunt. ¶ At vero necessariũ ab ea que maxime cã coagulatiõis maximas fieri grãdines. Crystallus eniz grãdo ⁊ hoc omni manifestũ: magne aũt sunt qꝛ figuris nõ rotunde. Hoc aũt signũ est ꝙ sint cõgelata ꝓpe terrã: late eniz de longe ꝑꝑ ferri longe fracte vel attrite fiunt/ figureq̃ rotunde/ ⁊ magnitudine minores. Qd̃ quidẽ igitur nõ expelli in superiorẽ locũ frigidũ coagulatio accidit palã.

Oppositio prima.

¶ Sed qm̃ videm⁹ ꝙ fit antiparistasis calido ⁊ frigido inuicez: ꝑꝑ qd̃ in estibus frigida ⁊ inferiora terre ⁊ calida in gelu: hoc opz putare ⁊ in eo qui sursuz fieri loco: quare calidiori aut tẽporibus antiparistasim passum intus frigidũ ꝑꝑ eam que in circuitu caliditatẽ: aliqñ quidẽ cito aquã ex nube facit: ꝑꝑ qd̃ ⁊ gutte multo maiores ĩ calidis fiunt dieb⁹ q̃ in hyeme/ ⁊ aqua labroterre: labroterre quidẽ eniz dicunt̃ cũ subito simul tote magis: subite aũt ꝑꝑ celeritatẽ coagulationis: hoc autẽ ipsuz fit cõtrariũ q̃ vt Anaxago. dicit. Hic quidẽ eniz cũ infrigidũ aerẽ ascẽderit: ait hic pati. Nos aũt cum in calidũ descẽderit ⁊ maxime cũ maxie: cũ aũt adhuc magis antiparistasim patiat̃ inter factũ ab exteriori calido: aquã aũt faciens coagulauit ⁊ fit grãdo. ¶ Accidit aũt hoc cũ citi⁹ fuerit coagulatio q̃ aque latio deorsuz. Si eniz fertur qui quidẽ: in tanto aũt tẽpore: frigi-

Solutio scda.

ditas

ditas aũt vehemẽs existẽs in minori coagulatuz nihil prohibet eleuatũ congelari: si coagulatio in minori fit tẽpore q̃ que deorsuz latio. ¶ Et quãto vtiq̃ propinquius ⁊ magis subito fiat coagulatio ⁊ aque labroterre fiunt ⁊ gutte ⁊ grãdines maiores: ⁊ ꝓpterea ꝙ breui ferunt̃ loco: ⁊ non crebre gutte que magne cadunt ꝑꝑ eandez cãm. minus aũt estate fit q̃ vere: ⁊ autũno magis tñ q̃ hyeme: qꝛ siccior aer estate: in vere autez adhuc humidus: in autũno iam humectat̃. Fiũt autẽ quẽadmodũ dictuz est ⁊ in maturatiõe fructuũ grandines ꝓpter eandem cãm. Confert autẽ adhuc ad celeritatem coagulatiõis ⁊ post calefactũ esse aquã: citi⁹ eniz infrigidat̃ ꝑꝑ qd̃ multi cũ calidaz infrigidare cito voluerũt/ ad solez ponũt primo: ⁊ qui circa pontũ cum in glacie habitacula fecerint ad pisciuz venatiões. Venantur eniz decidẽtes glaciez aqua calida ⁊ circũfundunt calamis/ ꝓpterea ꝙ citius coagulat̃: vtuntur eniz glacie quasi plumbo vt quiescãt calami. Calida autẽ fit cito conflans aqua in regionibus ⁊ tẽporibus calidis. fiunt aũt circa arabiã ⁊ ethiopiaz estate aque ⁊ nõ hyeme: ⁊ hic vehemẽs ⁊ eadem die sepe ꝑꝑ eandem cãm. Cito eniz infrigidant̃ antiparistasim que fit ꝑꝑ calidaz eẽ regionẽ valde. ¶ De pluuia qdẽ igit̃ ⁊ rore ⁊ niue pruina ⁊ grandine ꝓpter quaz cãm fiunt ⁊ que natura ipsoꝝ est dicta sit tanta.

De cã magnitudinis

¶ Capitulum. 4.

Postq̃ autẽ locuti fuim⁹ de his que fiunt ſm plurimum in locis ſupiorib⁹: dicamus nunc de eis que fiunt in loco inferiori. Nam vr̃ ꝙ in aere sunt duo loca: vnus eoꝝ est locus ſupior ⁊ est ille ĩ quo fiũt comete ⁊ flãme. Alius est in quo fiunt pluuia ⁊ nix ⁊ pruina ⁊ grãdo. ¶ Et hic locus in quo ista fiũt hz gradus. In ſupiori. n. eius ꝑte fit pluuia ⁊ nix ⁊ grãdo. In ĩferiori aũt ꝑte hui⁹ fit ros ⁊ pruina. Et ordo istoꝝ locoꝝ apparebit cũ dabim⁹ cãs istaꝝ ꝓductionũ seu gñationũ. ¶ Et in primis loq̃mur de pluuia: ⁊ dicam⁹ ꝙ genus eius est notuz: ⁊ est illud qd̃ gñatur ex aere. Nam nõ est ibidẽ aqua in actu: naz ille locus nõ est nãlis aque: nec est ibi aliqd cogẽs ipsuz remanere illic: sed ĩuestigatio hic de dispõne eius est ĩuestigatio de causis gñationis eius. Et de causis ꝙ ge

In aere sũt duo loca.

neratio hui⁹ pcedit ꝓm rectitudiné ⁊ ordiné determinatũ. Et hoc
ét declarabit ex rebus quas p̃dixim⁹ ⁊ suppoſuim⁹. Jaz. n. dictũ est
a nobis ꝙ ſol pducit duo gna exhalationũ vnuz est calidũ ⁊ ſiccũ:
⁊ aliud calidũ ⁊ humidũ. Et ipse facit hoc magis in parte ad quaz
aſcédit. Exemplũ huius cũ ipse aſcédit ad ſeptétrioné excitat has
duas exhalatões. Et ſikr facit ĩ pte meridionali cũ fuerit deſcédens
ad ipsaz: ⁊ cũ reuoluit a pte ad quã deſcendit/ ſequit de neceſſitate
vt infrigidetur ille vapor calidus ⁊ humidus: ⁊ maxime illud qõ
fuit de ipso in loco in quo nõ peruenit ad ipsum reflexio radiorũz.
Nam manifeſtũ est ex iam declaratis ꝙ iste locus est frigidior om/
nibus locis aeris. Nam iam declaratũ est ꝙ calefactio ſolis ⁊ ſtel/
laruz fit per motũ vel per reflexioné. Reflexio aũt fit in terra ⁊ illis
que ſunt propinqua terre pp groſſitudinez corporis eius ⁊ duritiez
ſeu ſoliditatẽ eius. ⁊ declaratũ est ꝙ hec reflexio hz finem ſeu termi
num. ⁊ in loco vbi deſinit nõ aduenit de caliditate aliquo modo.
Nam cã reflexionis est minima: que cũ non fuerit radius cadẽs ſu
per terraz ꝓm anguluz rectum vel prope rectũ. hoc aũt est in parte
ex qua reuoluit ſol. cum hoc eſſet ꝙ iste locus est magis remotus a
corporibus celeſtib⁹. ipsa igitur etiã nõ pñt facere peruenire calidi/
tatem que fit per motuz. ¶ Et ſignuz hui⁹ est ꝙ aer qui est ĩ ipso nõ
videt moueri per motuz totius. ⁊ cum hoc fit ita: ⁊ fuit iste loc⁹ ma
gis fortis vt appareat in eo frigiditas cum hoc ꝙ ſol reuoluitur ab
ipso: neceſſariuz est vt ſit frigiditas in illa hora dominãs in aere in
illo loco multruz. Nam aer qui est ibidem est humidus pp propinqui
tatem huius loci ad terrã. Et grauitas aeris humidi accidit ei vt
ingroſſet a frigiditate ⁊ fiet ex ipso nubes: ⁊ cum intẽditur groſſi/
ties eius trãsmutat ad pluuiaz ⁊ deſcẽdit. Ipse enim pp equalita/
tem partiũ eius ad recipiendũ generationé transmutat multus ex
ipso ſimul. Et omne illud cui aduenit hoc hz menſurã aliquam ꝓm
quaz cõſeruat ſua forma in aere donec cõſumat illa nubes: aut re/
manebit ex ea illud qõ poteſt nõ trãsmutari in aquã: ⁊ est caligo. Et
ideo est ſignũ clarificationis ſeu ſerenitatis. Et hec est cauſa in hoc
ꝙ ſua deſcenſio nõ fit: ita ꝙ inter guttam ⁊ guttam ſit interpolatio
magna: neq̃ tota ſimul: ſed quaſi deſcẽdit cõſequẽter. Qõ aũt aeri
calido humido accidit tale. ſ. ꝙ frigeſit manifeſtũ est ex eis que ap/
parent in balneis ⁊ in quibuſdã alijs in qbus fiunt gutte. ¶ Decla
rata igitur est ex hoc ſermone cã generatiõis pluuie: ⁊ ſunt cauſe q̃
ſe habẽt loco differẽtiarũ in diffinitiõe eius. declarabit etiaz cum
hoc quare ſua generatio est ꝓm circulũ recte. nam maior pars iſto/
rum ſequit a motu ſolis: q̃uis etiã apparet ꝙ luna hz in hoc introi/
tum paruũ cuz diminuit lumen eius. ⁊ ideo multiplicant pluuie in
illa hora ꝓm plurimuz. i. in fine menſiuz. nam ꝓpter paucitatez lu/
minis eius: accidit aeri etiã in illa hora frigiditas intenſior: cũ hoc
ꝙ illa frigiditas est conueniẽs vt fiant ex ipsa pluuie. ¶ Et ꝓpter
hoc dicit ꝙ natura lune est frigida ⁊ humida. ⁊ ſimile huic videt ac
cidere ſolt cum est cuz aliqua ſtella ſeu cũ hz certũ aſpectuz ad cer/
tam ſtellam. i. ꝙ tunc fit quedaz habitudo ex qua cauſat multitu/
do pluuiarũ ⁊ cõuerſo ſicut dicit de cõbuſtione veneris ⁊ aliaruz.
¶ Sed cauſa in diuerſitate pluuie ita ꝙ ſint ex ipsa gutte magne ⁊

Quare lu/
na dr̃ cẽ fri
gida ⁊ hu/
mida.

ſpiſſet ⁊ alie ſpecies pluuie est diuerſitas diſpoſitiõis ſubiecti ⁊ fortitu
dinis agentis ⁊ debilitas eius. naz aer cuz fuit calidus ⁊ humidus
recipit poſſibilitatem maiorez ⁊ transmutat ſtatim ad guttas ma/
gnas ex quib⁹ fit pluuia groſſa: ⁊ maxime cuz fuerint cõtraria. ſ. ca
liditas ⁊ frigiditas ſimul. Sed cuz nõ est ꝓm hanc diſpoſitionẽ ⁊ est
in extremo oppoſito fit ex ipso pluuia minuta. Illud autẽ qõ est in/
ter hec duo extrema est medium ꝓm diſpoſitionẽ ſubiecti. Sed cum
aer calidus ⁊ humidus magis velociter recipit formaz aque q̃ fri/
gidus: vel manifeſtuz est: q: aque calide magis velociter recipiunt
frigiditatez: ⁊ aer est ꝓm hanc diſpoſitionẽ: hoc etiã declaratur per
intenſam frigiditatẽ. Et ideo nõ fiunt pluuie in tẽpore frigoris neq̃
in tẽpore in quo flat ventus ſeptẽtrionalis: ſicut nõ fiunt in intẽſo
calore ⁊ ſiccitate aeris. materia earuz ceſſat in his duobus tempo
ribus. ¶ Et aliquãdo fiunt multi anni cõueniẽtes vt generetur in
eis vapor calidus ⁊ humidus ⁊ fiunt pluuie multe. ⁊ hoc vel ꝓpter
diſpoſitionẽ materie: vel ꝓpter illud qõ accidit elemẽtis ex corpo/
ribus celeſtibus: vel ex ambobus: ⁊ ecõtrario etiam. i. ꝙ ſunt multi
anni ſicci ꝓpter remotionez harũmet cauſaruz. ¶ Cauſa aũt ꝓpter
quam fiunt nubes ꝓm plurimuz ex vapore calido ⁊ humido est: q:
est conueniẽs vapor aſcendẽs ex eis ad generationez pluuiaruz: ⁊
hoc ꝓpter humiditatez eius ⁊ caliditatez. ¶ Ros autẽ est pluuia
ſubtilis deſcẽdens in nocte. ⁊ ideo deſcendit die ſereno ⁊ quaſi agẽs
eius cauſa que est habẽs habitudinẽ cauſe agentis pluuie est mo/
tus ſolis ſub terra ⁊ ſuper ipsam. ⁊ ideo cuz fuerit ſuper terram aſcẽ
dit vapor conueniẽs hunc: ⁊ cum occultatur ſol ſub terra infrigida/
tur ille vapor ⁊ transmutat ⁊ fit ros: ⁊ locus roris oportet de neceſ
ſitate vt ſit ſub loco pluuie: ⁊ hoc ꝓpter paucitatez caliditatis in/
uente in materia eius: ⁊ ideo fit generatio eius debilis. ¶ Et ſignũ
huius est hoc quod. d. Ariſto. qõ in cacumine montiũ altorum non
deſcendit ros: neq̃ in omnib⁹ quattuor partib⁹ reuolutionis anni;
ſed in tẽporibus conueniẽtibus aſcenſioni huius vaporis: ⁊ maxi/
me cum flant venti accidentes in qualibet terra: ⁊ ſunt in maiori
parte terrarũ venti auſtrales ſeu meridionales: ⁊ aliquãdo est in
quibuſdaz ciuitatib⁹ ventus flans ex parte ꝓpinqua adducẽs va
porez ꝓpinquũ ei quicũq̃ ventus fuerit. Sed cũ flat ventus ſeptẽ/
trionalis vel venti ſpargentes ⁊ deſtruẽtes nubes deſinit deſcẽſio
eius. nix autez ⁊ pluuie ambe ſunt vnum. ⁊ ſimiliter cauſa efficiẽs
ambaruz est vna ⁊ locus. ¶ Diuerſificatur autez ꝓm plus ⁊ minus:
locus enim niuis ⁊ pluuie est vnus: ⁊ ſimiliter materia earũ. Sed di
uerſificatur ꝓpter diuerſitatez agentis. ſ. frigiditas in intenſione ⁊
remiſſione. nam cum nõ fuit frigus valde intenſum fit pluuia: cum
autez frigus est valde intẽſum congelat vaporez illum diſpoſitum
ad recipiẽdum formaz aque anteq̃ fit completa in omnib⁹ parti/
bus eius natura aque/ ⁊ graueſit per congelationez: ⁊ deſcendit: ⁊
ideo inuenitur in tempor ib⁹ frigidis ⁊ in locis frigidis. ¶ Pruina
autẽ materia eius ⁊ materia roris est vna: ⁊ locus ambor est vnus
⁊ agens etiã. ¶ Sed diuerſificant per fortitudinẽ agentis ⁊ debi/
litatem eius. ⁊ cũ fuerit frigus remiſſum/ fit ros. cũ aũt fuerit inten
ſum/ congelatur ille vapor autẽq̃ transmutet: ⁊ fit ex ipso pruina.

Propterqd
aliqui anni
ſunt hũidi
⁊ alij ſicci.

De rore.

¶ Grãdines aũt vident de dispõne ea q̃ sint aq̃ gelate in nube.
¶ Sz querit de dispõne eius cur sit fz plurimũ in autũno ⁊ in vere.
⁊ vlr fin oppsitã dispõnem niuis. ¶ Et dicamus q̃ cã grãdinis fit intẽsio frigiditatis cõgelantis ipsum anteq̃ descẽdat inferius manifestuz est: qõ aũt cã esse talis frigiditatis in his duob⁹ tpibus in aere p se nãliter est impossibile: sz si fuerit oĩno est per accis. ⁊ hoc est cũ calefit aer postq̃ fuit frigidus aut frigefit postq̃ fuit calidus: ⁊ vlr cũ fuerit nubes diuersaq̃ partiũ in caliditate ⁊ frigiditate: accidit frigiditati vniri in se fugiens a caliditate: ⁊ ingredik in pfunditate nubis aliqñ. hoc etiã accidit aliqñ caliditati sicut apparet de dispõne eius in terra: ⁊ cũ accidit hoc caliditati fit ex hoc vnũ genus entiũ sicut tonitrua ⁊ fulgura seu fulmina. Cũ aũt hoc accidit frigiditati fit grando. naz de cõsuetudine seu de nã cõtrariũ est fortificari: ita q̃ accidit cõtrario suo aliqua corruptio: cũ hoc q̃ de nã aque est recipere magis actionem frigiditatis cũ calefit: ⁊ ideo qñ volunt medici infrigidare aquã velociter calefaciunt per prius: ⁊ cum hoc fit ita: accidit nubi infrigidari, ppter caliditatẽ preexistentez m ipsa prius q̃ trãsmutetur ad pluuiã. ⁊ ideo gutte pluuie descẽdentis cũ grandine sunt magne: ⁊ cuz frigiditas fuerit intensior cõgelatur anteq̃ descendant. Et ideo multoriens descẽdit pluuia ⁊ grãdo simul propter diuersitatem partiũ illius nubis in paucitate frigiditatis ⁊ in intensione eius. Causa aũt diuersitatis eius in magnitudine ⁊ paritate sunt vna harum duarũ. Vna earuz est debilitas dispõnis seu sparationis: ⁊ fortitudo eius ⁊ virtus agẽtis ⁊ debilitas eius. Alia aũt est distantia loci in quo fit seu generat ⁊ ppinquitas ei⁹. Ipsuz enim cũ fuerit magis remotũ cõsumit ipsum aer ⁊ non peruenit ad terram nisi pars parua: ⁊ ppter hanc causam met illud qõ ex ipso fit in loco ppinquo hz angulos cũ descendit. Et hec est summa sermonis de pluuia: ⁊ rore: ⁊ grandine: ⁊ niue: ⁊ pruina.

Cur grãdo potius in vere ⁊ ĩ autũno generat

Be nã ꝓtrariũ est fortificari p suum cõrariũ.

¶ De ventis: fontibus: ⁊ fluminibus. Cap. 5.

E ventis aũt ⁊ oĩbus spiritib⁹ adhuc aũt ⁊ de fluuijs ⁊ mari dicamus primo ⁊ de his dubitãtes ad nosipsos: sicut. n. ⁊ de alijs sic: ⁊ de his nihil accepimus dictũ tale qõ nõ ⁊ quilibet tale dicat vtiqz. Sũt aũt qui dicũt vocatũ aerẽ motũ quidẽ ⁊ fluentẽ ventũ eẽ: cõsistentẽ aũt eundẽ: hũc iteruz nubẽ ⁊ aquã tantũ eadẽ nã existẽte aq̃ ⁊ spiritu ⁊ ventũ existẽtẽ motũ aeris. Propter qõ ⁊ eoz q sapiẽter volũt dicere quidã vnũ aiunt ventũ esse oes vẽtos: q: accidit aerẽ ⁊ motũ vnũ ⁊ eundẽ esse oĩm. Videri aũt differre diffinientẽ nihil pp loca vnũqõq̃z existit fluẽs semp. sicꝛ dicẽtes. quẽadmodũ vtiqz figs putet ⁊ fluuios oes vnũ fluuiũ eẽ: pp qõ multi

meli⁹ dicũt sine ingsitiõe q̃z cũ igsitiõe sic dicẽtes. Si q̃dẽ eĩn ex vno principio oes fluũt ⁊ ibi spũs: eodẽ mõ soz san diceret vtiqz aliqd sic dicẽtes: si aũt sicꝛ hic ⁊ ibi palaz: q: hoc leue dictũ erit vtiqz mendaciũ. Qm̃ hoc q̃dẽ opportunã hz cõsiderationẽ quid est vẽtus: quo fit: ⁊ qd mouẽs: ⁊ vnde principiũ ipsoz: ⁊ pmo: vtrũ quẽadmodũ ex vase opz accipe fluentẽ ventũ ⁊ vsqz adhuc fluere donec vtiqz euacuetur vas velut ex vtrib⁹ emissum: aut quẽadmodũ pictores pingũt ex ipsis principium emittentes. ¶ Sicꝛ aũt ⁊ de generatione fluuiorum videt quibusdã habere. Eleuata enim a sole aqua iterũ pluta cõgregata sub terra fluere ex vẽtre magno: aut oẽs ex vno: aut aliud ex alio: ⁊ non fieri aquã nullam: sed collectã ex hyeme in talia susceptacula hãc ferri multitudinem fluuioz. Propter qõ ⁊ maiores semper hyeme fluere q̃z estate: ⁊ hos q̃dẽ esse perpetuos: hos aũt non perpetuos: quoꝛũcunq̃z quidẽ enim propter magnitudinẽ ventris multa collecta aqua est: vt sufficiat: ⁊ nõ prius ꝓsumat anteq̃z supueniat imber in hyeme: iterũ hos quidẽ perpetuos esse in finez. Quibusdũq̃z aũt minora susceptibilia: hi ppter paucitatem aque exsiccant anteq̃z superueniat que de celo euacuato vase q̃zuis manifestũ quis velit faciens velut susceptaculũ pre oculis quotidiane aque fluentis continue intelligere multitudinẽ: excedit vtiqz magnitudine terre molem: vel non multũ deficiet suscepta oĩs influens aqua per annũ: sed semper palam q̃ accidũt quidem ⁊ multa talia in locis multis terre non soluz: sed incõueniens siquis non putet ppter eandẽ cãm aquã ex aere fieri, ppter quã quidem super terraz ⁊ in terra. Quare siquidẽ ⁊ ibi ppter frigiditatẽ constat vaporans aer in aquã: ⁊ ab ea que in terra frigiditate hoc idez: opz putare, accidere, ⁊ fieri: ⁊ non solum segregatuz aquã que in ipsa ⁊ hanc fluere: sed fieri cõtinue. Adhuc aũt non ea que fit: sed existẽte aqua quotidie non tale esse prin

Opinio antiquoz. De gnatõe fluuioz.

cipium fluuiorꝫ vel ſub terra ſtagna quedaꝫ ſegregata ſicut quidã dicunt: ſed ſiſt ſicut ⁊ in eo qui ſuper terraꝫ loco parue conſiſtentes gutte: ⁊ iterum ipſe cum alijs multis: tandẽ cũ multitudine deſcẽdit pluta aqua: ſic ⁊ in terra ex paruis colligi primo: ⁊ eſt velut ſcaturiens in imum terre principiũ fluuiorꝫ. Manifeſtat aũt ipſuꝫ opus: qui enim aquẽductus faciũt humilibus ⁊ de foſſis colligunt ac ſi vtiqꝫ ſudante terra ab excelſis: ꝑpter qd ⁊ reumata fluuiorũ ex montibus videnť fluentia: ⁊ plurimi ⁊ maximi fluuij fluũt ex maximis montibus: ſiſt ⁊ fontes plurimi montibus ⁊ locis altis vicinanť: in campeſtribus autẽ ſiue fluuijs pauci fiunt omnino. Montana auteꝫ ⁊ alta loca velut ſpongia ſuſpenſa ꝗm modica quidẽ: in multis aũt locis ꝑducunt ⁊ colligũt aquam. Suſcipiunt enim aduenientis aque magnam multitudinẽ: quid enim differret cõcauam ⁊ ſupinam aut cõuexam eſſe peripheriam ⁊ gibboſam: vtroqꝫ enim modo equalem cõprehendet molem corporis ⁊ aſcendentem vapore infrigidãt ⁊ cõcernunt in aquã iteruꝫ: ꝑpter qd quẽadmodum diximus maximi fluuiorũ ex maximis videnť fluentes montibus. Palam auteꝫ ex hoc cõſiderantibus terre periodos: has enim ex inquirere a ſingulis ſic deſcripſerũt quecũqꝫ non accidit ipſo met vidiſſe dicẽtes. In aſia qdẽ igiť plurimũ ex Parnaſo vocato monte videntur fluentes ⁊ maximi fluuij. hic aũt mons dr̃ maximus oim qui ad orientẽ hyemalem: aſcendenti enim tam hũc apparet quidẽ extra mare: cuꝰ terminus nõ palã his q hinc: ex hoc quidẽ igiť fluũt alij fluuij: ⁊ bactros: coaſpes: araxes: adhuc autẽ dr̃ tanais pars exiſtẽs in meotidẽ paludẽ: fluit aũt indus ex ipſo oim fluuiorꝫ reuma plurimũ. Ex Caucaſo aũt ⁊ alij fluũt multi: ⁊ ꝗm multitudinem ⁊ ꝗm magnitudinẽ excedẽtes ⁊ phaſis: caucaſus.n.maximꝰ mons eſt eorꝫ qui ad orientẽ eſtivalem ⁊ multitudine ⁊ altitudine. Signa aũt altitudinis quidẽ: q: videť ⁊ a voca

Parnaſus mons maximus apud oriẽtẽ hyemalem.

Caucaſus mons maximus apud orientẽ eſtivalem.

tis pfundis ⁊ a nauigantibꝰ in ſtagnũ. Adhuc illuſtrãtur ſole ipſius ſummitates vſqꝫ ad tertiã partẽ noctis ⁊ ab oriente ⁊ iterũ a veſpere. multitudinis aũt: q: multa bꝫ iuga in quibꝰ gentes habitãt multe: ⁊ ſtagna aũt eſſe magna: attamen oia iuga eẽ manifeſte vſqꝫ ad vltimam verticẽ. Ex pyreneo aũt eſt mons ad occidentem equinoctialem in celtica fluunt iſtrus ⁊ tartaſſus. iſte quidẽ igiť extra colũnas. Iſtrus aũt per totã europã in pontũ euxinum. Fluuiorꝫ autẽ aliorꝫ: plurimi ad arctum ex montibus arcinijs: hi aũt multitudine ⁊ altitudine maximi circa locũ hunc ſunt. Sub ipſa aũt vrſa ſuper vltimã ſcythiã vocate ripe: de quarũ magnitudine valde dicere ſermones qui dicunť fabuloſi: fluunt igiť plurimi ⁊ maximi: poſt iſtrũ aliorꝫ fluuiorũ hinc ⁊ aiunt. Et ſiſt aũt ⁊ circa lybiã: qui quidẽ ex ethiopicis montibus ⁊ egon ⁊ onyſis: maxime diuulgato: ut crementricus vocatus qui in exterius mari fluit ⁊ nili fluxus: primo ex argento vocato monte: eorꝫ autẽ qui circa elinucũ locũ achelous qdẽ ex pindo ⁊ inachijs: ſtrimon aũt ⁊ neſtus ebrus oẽs tres exiſtẽtes ex ſcombro. Multi aũt fluxus ex rodhope ſunt: ſiſt aũt ⁊ alios fluuios inuenies quis vtiqꝫ fluẽtes. Sꝫ teſtimonij gratia hos diximus: qm̃ ⁊ quicũqꝫ eorꝫ ipſorꝫ fluunt ex paludibus paludes ſub montibꝰ poſitos eſſe accidit oẽs ferre aũt ſub locis altis exponere. Quod quidem igiť non opꝫ putare ſic fieri principia fluuiorꝫ vt ex determinatis ventribꝰ manifeſtũ. Neqꝫ em̃ vtiqꝫ locus ſufficiẽs eſſet qui terre eſt vt dicere: ſicut neqꝫ qui nubiũ ſi exiſtentẽ ſub montibus oportebat fluere ſolũ: ⁊ non ꝗ quidẽ deficeret: hoc aũt fieret: ſed ſemper ab exiſtente accipiebatur ⁊ ſub montibus eſſe fontes atteſtať: q: ex cõfluere ad modicũ ⁊ paulatim ex multis ſcaturiginibus diſtribuit locus ⁊ fiunt ſic fontes fluuiorꝫ. Non ſolum aũt ſed ⁊ talia eẽ loca habentia multitudinẽ aque velut ſtagna: nihil inconueniens: ſed non ad tanta vt

hic accidat nihil magis ḉ̃ſ ſi quis putet que manifeſta
eſſe fontes fluuiorꝫ: fere .n. ex fontibus plurimi fluũt:
ſiſ aũt illa ⁊ hoc putare eſſe corpus aque oē. Q; autez
ſunt tales fontes ⁊ voragines terre mãifeſtãt abſorpti
fluuiorꝫ: accidit aũt hoc in multis locis terre: puta Pe
loponeſſi plurima talia circa archadiam ſunt. Cã ãt q;
montuoſa exñs nõ hz eſſluxus ex alueis in mare: reple
ta.n.loca ⁊ non hñtia eſſluxum ipſius inueniũt trãſitũ
in pfundũ cogente deſuper veniẽte aqua: circa ella dẽ
qdem igr̃ parua talia oio ſunt facta. Sed ſub caucaſo
ſtagnum qd̃ vocãt qui ibi mare. hoc .n. multis fluuijs
⁊ magnis ingrediẽtibus non hũs eſſluxum mãifeſtũ:
deriuat ſub terra iuxta coraxos circa vocata profunda
ponti: hec aũt ſunt infinita quedam maris pfunditas.
Nullus.n.vnq̃ qui deſcendit potuit terminum inuẽ/
re: hanc aũt longe a terra fere ad tercenta ſtadia pota/
bilem reddunt aquam ad multum locum non indire/
ctum: ſed in tres partes: ⁊ circa logiſticam non minor
Rhodano abſorbet qdem fluuius: ⁊ itez egredit ꝑm
alium locuz. Rhodanus aũt eſt fluuius trãſmeabilis.
Non ſp autem eadez loca terre: neqz aquoſa ſunt: neqz
arida: ſed permutant ꝑm fluuiorꝫ generatões ⁊ d̃ſecr̃:
pp qd̃ ⁊ que circa aridam pmutat̃ ⁊ mare ⁊ non ſp hec
qdem terra: hoc aũt mare perſeuerãt oī tpe: ſed fit mar̃
qdem vbi ante arida: vbi aũt nunc mare qdem ibi añ
arida: vbi aũt nunc mare itez hic terra: ꝑm tñ quẽdam
ordinem hoc putare oz fieri periodum: principium ãt
horꝫ ⁊ cã: q; ⁊ terre que intus ſicut plãtarꝫ corporum ⁊
animalium ſtatum hñt ⁊ ſenectutem. ſed illis qdem nõ hz
ptem hoc accidit pati: ſed ſimul totũ in ſtatu eſſe ⁊ de/
cremẽtum pati neceſſarium. Terre ãt hoc fit ꝑm partẽ
pp frigus ⁊ caliditatẽ: hec qdẽ igr̃ creſcũt ⁊ minuũtur
ppter ſolẽ ⁊ circulatõem. Propter hoc aũt ⁊ virtutem
ptes terre accipiunt d̃ntem ⁊ vſqz ad tp̃s aquoſa pñt
peruanẽr: deinde exiceant ⁊ ſeneſcũt. Itẽ alia ãt loca

Nõ ſp eadẽ loca terre neqz aquoſa/ neqz arida ſunt.

vſuificant ⁊ aquoſa fiũt ꝑm ptẽ. Neceſſe autẽ locis fa/
ctis ſiccioribꝫ fontes exterminari: his aũt accñtibꝫ flu/
uios prio qdẽ igit̃ ex magnis puos: deinde tãdẽ fieri
ſiccos: fluuijs aũt trãſmutatis ⁊ hinc quidẽ exterminа
tis: in alijs aũt ppoitiõabilr̃ factis pmutari mare. Vbi
qdez enim excreſcẽs a fluuijs abũdauit abſcedẽs arida
facere/ neceſſarium: vbi aũt fluxibus abũdans exſicca/
bat̃ ad terram: tũc itez hoc ſtagnare. ſed pp qd̃ fit oīs
nãlis circa terram generatio per ſucceſſionẽ: ⁊ in tẽpo
ribus lõgiſſimis ad noſtram vitaz latẽt hec ſcã: ⁊ pus
oium gẽtiũ interitus fiũt/ ⁊ corruptões/ antez memo
ret̃ horꝫ pmutario a ꝓncipio in fine. Maxime autẽ igit̃
corruptões fiũt ⁊ citiſſime in prelijs: alie aũt infirmita
tibus: he aũt ſterilitatibus: ⁊ his he qdem magne: he
aũt ꝑm modicũ vt lateãt taliũ gẽtium tranſmigratões:
ppterea q; hi quidez derelinquũt regiões: hi aũt per/
mãſerũt vſqz ad hoc donec vtiqz nõ amplius poſſit ale
re regio multitudinẽ nullam. A ꝑma ergo deſertione
ad vltimam veriſiſe eſt longa fieri tpa vt nulli memo
ret̃: ſed ſaluatis adhuc manẽtibus obliuiõne factã eſſe
ppter tẽporis multitudinem. Eodem aũt modo opz
putare ⁊ habitatões latere qñ primum facte ſunt gẽti/
bus ſingulis: deinde permutata ⁊ ſcã ſicca ex paludo/
ſis ⁊ aquoſis: etenim hic paulatim ex multo tẽpore fit
additio vt nõ ſit memoria qui primi ⁊ qñ equalr̃ habẽ
tibus locis venerũt: velut accidit circa egyptuz. Eteni
hic locus ſemper ſiccior vr̃ facr̃ ⁊ tota regio fluuij at/
tractio exñs Nili: ppter aũt paulatiz exiccatis paludi/
bus ppinqua inhabitari ex tpis longitudine ablatum
eſſe principium. Vt̃ igit̃ ⁊ ora oīa excepto vno cãobi/
co manufacta ⁊ nõ fluuij exñtia ⁊ antiquitus egyptus
thebe vocate. Innuat aũt ⁊ Homerus ſic recẽs exñs
vt eſt dicere tales permutationes. Illius enim loci fa/
cit memoriã tanq̃ nõdum mẽphi exiſtẽte aut talr̃: aut
non tanta: hoc aũt ſiſe ſic accidere. Inferiora autẽ loca

superioribus posterius habitata sunt: paludosa enim ad amplius tp̄s necessarium esse ꝓpinqora alteratiōi ꝑꝑ stagnare in vltimis sꝑ magis: permutat̄ aūt hoc iterum apte hz. desiccata enim loca veniūt ad bñ habeṙ: que aūt prius bñ tēperata exiccata aliqñ fiūt ꝺteriora. Qꝺ quidem accidit ellaidijs ⁊ circa argiuoꝝ ⁊ miceneoꝝ regionem. Sub troicis qdem que argoꝝ: qꝛ paludosa erat paucos poterat alere. Micena aūt bñ habebat/ꝑꝑ qꝺ honoratior erat: nunc aūt contrarium ꝑꝑ p̄dictam cām. Hec qdem inutilis facta est ⁊ sicca ꝓrsus: huius aūt que tūc ꝑꝑ stagnare inutilis/nunc vtilis ē facta. Sicut igit̄ in hoc loco accidit existēte loco ꝑuo/idē opz putare hoc accidere ⁊ circa magna loca ⁊ regiōes totas. Qui qdem igr̄ respiciunt ad modicū cām putāt talium passionum esse totius permutatōez tanq̄z generato celo/ꝑꝑ qꝺ ⁊ mar̄ minus fieri aiūt tanq̄z exiccatū: qꝛ plura loca apparēt hec passa tunc q̄z prius. Est aūt hoꝝ hoc quidem verum. hoc aūt non veꝝ. plura qdez enim sunt que prius aquosa: nunc aūt arida non solū: sed ⁊ contrarium. In multis enim locis cōsiderantes inueniemus superuenisse mare. ¶ Sed huius cām nō mundi generatōem putare opz. Derisibile enim ē ꝑꝑ paruas ⁊ momētaneas mutatōes mutare totum: terre aūt moles ⁊ magnitudo nihil est oīno ad totum celuz: sed oīum hoꝝ cām existimāduz: qꝛ fit per tꝑa finita velut in tꝑibus que ꝑm annuz hyems sic periodo quadā magna: magna hyems ⁊ excessus imbrium: hoc autez non sꝑ ꝑm eadem loca: sed quēadmoduz vocatus sub Deucaliōe cataclysmus. Etenim hoc circa ellinucum locum fuit factus maxime ⁊ hmōi circa elladem antiquam: hoc aūt est circa dodonem ⁊ acheloum: iste. n. in locis multis reumata permutauit: habitabant. n. selli hic: ⁊ vocati tunc quidem greci: nunc aūt elines. Cum igitur factus esset talis excessus imbriuz putare opz ad multum tp̄s sufficere: ⁊ sic nunc eius qꝺ est eē

perpetuos quosdam fluuioꝝ. hoc aūt nō. hi qdē aiunt cām esse magnitudinē sub terra voraginum. Nos aūt magnitudinē alioꝝ locoꝝ ⁊ spissitudinē frigiditatez ipsoꝝ. Ista. n. plurimā ⁊ suscipiūt aquā ⁊ operiūt ⁊ faciūt qbuscūqz aūt parue suspēse mōtium ꝯsistētie aut sonifere aut lapidose ⁊ argilose: hoc potius deficere sic putar̄ opz in quib⁹ vtiqz fcā fuerit talis humidatio vt ꝑpetue fiāt humiditates locoꝝ magis: tꝑe aūt h̄ exiccata sunt fcā magis: altera aūt minora que aquosa donec veniāt iteꝝ descēsus periodi eiusdē. Qm̄ āt necesse totius fieri quidē quādā ꝑmutatōem: nō tñ gnātōez ⁊ corruptionē siqdē māeat totū necesse: quēadmodū nos dicimus eadē loca sꝑ hūida eē mari ⁊ fluuijs ⁊ sicca. Māifestat āt qꝺ fit: quos. n. aimus antiquissimos hoīuz esse egyptios: hoꝝ regio tota fcā vr̄ existēs fluuij opus: ⁊ hoc ꝑm ipsam regionē aspicienti palam ē: ⁊ que circa mare rubrum sufficiēs argumētum. Et h̄ enim regū aliquis attētauit ꝑfodere: non. n. paruas haberet vtiqz ipsis vtilitates nauigabilis totus locus. dr̄ aūt p̄m⁹ Sesostres conatus fuisse antiquoꝝ: sed inuenit mare existēs alti⁹ terra: ꝑꝑ qꝺ ille p̄mo: ⁊ Darius posterius cessauit fodiens vt non corrumperet fluxus fluij cōmixto mari. Manifestum igit̄ ꝙ mare oīa vnum huic continuum essz: ꝓpter qꝺ ⁊ q̄ circa lybiam lāmoniam regionez humiliora vidētur ⁊ profundiora/ p̄ter rōnē inferioris regionis. Palam. n. ꝙ alteratiōe fcā sunt stagna ⁊ arida: tꝑe aūt facto derelicta ⁊ stagnata aqua desiccata ē iam anihilata. at vero ⁊ circa meotidē paludem acciderūt atterratōes fluuioꝝ tm̄: vt multo mīores magnitudīe naues nunc īnatāt ad operationem q̄z anno. lx. quare ex hoc facile proportionabilr̄ accipere ꝙ ⁊ primo sint multa stagnoꝝ: ⁊ hoc opus ē fluuioꝝ ⁊ tādē necesse oē fieri siccū: adhuc āt bosphor⁹ sꝑ qdē fluit ꝑꝑ atterrari: ⁊ ē adhuc oculis videre quo accidit mō. Qñ. n. ab asia interceptiōez faciebat fluxus qꝺ posterius stagnū fcm̄

fuit paruũ primo: deinde exiccatuz fuit vtiqz: post hec aũt alia que ab intercepto ⁊ stagnũ ab hac: ⁊ hic semp sic accidit: silr aũt hic facto sepe necesse tpe pcedẽte velut fluuiũ fieri: tãdẽ aũt ⁊ adhuc siccuz. ¶ Manifestum igit qm̃ qñ tp̃s nõ deficit ⁊ totũ eternuz qd̃ neqz tanais neqz nilus semp fluxit: ꝫ erat aliquãdo siccus locus vñ fluunt. opus. n. hz ipsoꝝ terminũ: tp̃s aũt nõ hz. similr aũt hec ⁊ in alijs ꝗuenit dicere. At vero siquidẽ ⁊ fluuij fluũt: ⁊ corũpunt: ⁊ nõ semper eadẽ loca terre aquosa: ⁊ mare necesse permutari similr. Mari aũt hec quidem deserẽte: hoc aũt supergrediẽte semper manifestuz q̃ ois terra nõ semper eadẽ: hec qdẽ ipsa sunt mare: hec aũt arida: ꝫ permutãt tẽpora omnia. Q̃ quidẽ igit nõ semper eadẽ neqz arida sunt terre neqz natabilia sunt: ⁊ propter quã causam hoc accidit dictum est. Similiter autem ⁊ propter quid: hi quidem perpetui: hi autem non sunt fluuiorum. Cap. 5.

Postea autẽ pcedit loquẽdo de fluminib⁹ ⁊ mari ⁊ ventis. Sz ipse loquit hicõ his quesitis pfecte de fluminibus tm̃: qz ipse cõplebit sermonẽ ꝑ reliquis duobus quesitis in scõo libro. ¶ Et pcedamus in hoc fm ordinẽ eius: ⁊ dicam⁹ q̃ aque que inueniuntur ĩ terra sunt due species: vna earꝫ sub terra: relique autẽ supra terã. Et quelibet harum speciez vel fluunt vel stant. aque aũt stantes multotiẽs fiunt seu sunt ex aquis pluuie qñ accidit illis locis vt remaneãt aque cadẽtes in eis ppter duritiem seu cõpactionẽ corporꝫ eoꝝ sicut est dispositio in loco cõpacto ⁊ cõcano repleto aquis. Et iam inuenit hec species aquarꝫ fm generationẽ ex aere qui est infra seu intra terrã cuz adiuuabit p locũ cõuenientẽ huic fm disp̃nem cõuenientẽ ei supra terrã. Sed accidit talib⁹ aquis vt nõ sint fluentes ppter debilitatẽ impulsionis earꝫ/ ⁊ pp planitiẽ loci gñationis earꝫ: ⁊ ipsoꝝ est quin sit locus earꝫ in quo generãt altior loco a quo exeũt. Et signũ sup hoc q̃ iste aque. s. que generant cũ exeũt nõ exiccant. Sz aque fluẽtes fiunt fm plurimuz fm generationẽ ꝓtinuã ⁊ pductionẽ nõ cessantẽ. Et maxime flumina magna. Et iõ accidit eis vt remaneat fluxus eoꝝ multo maiori tpe q̃ sit vita hominis. Et impossi est vt sint in terra aque in actu ex quib⁹ fluunt ista oia flumina ita magno tpe: neqz ex vna hyeme ad aliã ⁊ maxime in annis siccis. Naz illa loca essent de necessitate maiora multũ q̃ illud qd̃ videt ex terra vel q̃ pars terre discoopta. ⁊ ẽt si nõ essent loca maiora accideret terre multotiens pfundatio. Non tñ est impossi vt sint in terra loca adiuuatiua p suas magnitudines in ꝓtinuitate fluxus ⁊ multitudine eius: ⁊ maxime in tẽpore hyemis: ⁊ in illo qd̃ est ppinquũ hyemi. ¶ Et loca cõueniẽtia tali generationi cõtinue sunt mõtes. ⁊ iõ erũpunt flumina magna a mõtibus. ⁊ cã huius est. nam mõtes hñt simul multa coadiuãtia hujus: ex eis est: qz in montib⁹ magnis oib⁹ alijs locis est humiditas/ ⁊ frigiditas pp altitudinẽ eoꝝ: ⁊ ppinquitatẽ eoꝝ ad locũ frigidũ/ in quo generant pluuie: ⁊ ẽt pp grossitiẽ seu cõpactionẽ eoꝝ nõ resoluit humefactio seu rorratio/ neqz humiditas q̃ est in ipsis: ⁊ pp frigiditatez q̃ inuenit in eis semp ab extra accidit ne sint in ipsis aque semp: sicut accidit in corpib⁹ asaltũ in tpe frigoris: ⁊ caliditas intrã seca resoluit humiditates existẽs ibidẽ ⁊ rorratiões: ⁊ trãsmutat ipsas ad aerẽ calm ⁊ ascẽdit ad supiora illi⁹: ⁊ cũ ascẽdit trãsmutat aqua pp grossitudinẽ ptis supioris ⁊ frigiditatez eius sicut accidit hoc in balneis. hoc aũt fit in cauernis seu scissuris illoꝝ montiũ ⁊ in locis dispositis aduenire tale accñs sile eius qd̃ fit in instrñis factis vt descẽdãt guttatiz ex eis aque p coopimẽta eoꝝ. Luz aũt multiplicant he aque/ ⁊ quedã earꝫ expellũt quasdã/ erũpũt flumia: ⁊ aliquãdo he aque fluẽtes sunt ex aquis pluuie: ⁊ sunt flumina q̃ fluunt in tempore hyemis ⁊ in tẽpore ppinquo huic: ⁊ postea cessant. ⁊ aliquando associantur quibusdam fluminibus due harum causaruz. Et in hoc completur primus liber.

¶ Aristotelis Stragyrite Meteororꝫ liber Secũdus: cũ Auerroys Commentarijs nuper traductus.

De mari aũt: ⁊ que nã ipsius: ⁊ pp quã cãm est salsa tãte aque multitudo: adhuc aũt de ea que a p̃ncipio generatiõe dicam⁹. Antiqdẽ igit ⁊ versantes circa theorologias saciũt ipsius fontes vt ipsius sint principia ⁊ radices terre ⁊ magis. Magis tragicũ. n. hi ⁊ reuerẽti⁹ existimauerũt forte esse qd̃ dr̃ tãqz magna quedã hec ps ois existẽs: ⁊ reliquũ celum totũ circa hunc locũ cõsistere: ⁊ huius grã tanqz entẽ honoratissimũ ⁊ principiũ. ¶ Qui aũt sapiẽtiores humana sapiẽtia saciũt ipsius gnãtionez/ esse. n. primo humidũ omnẽ locum qui circa terrã: a sole aũt exiccatum: qd̃ quid euaporauit spirit⁹ ⁊ euersiones solis ⁊ lune aiunt facere: reliquũ aũt mare esse: pp qd̃ ⁊ minus fieri exiccatũ putant: ⁊ tandẽ forte aliqñ siccum totum.

Hesiodi opio de originẽ maris

Anaxagoꝝ opinio.

Alia opio. ¶Quidã autẽ ipsoꝝ aiunt calefacta a sole terra velut sudorẽ fieri: pp qd̃ salsum esse: ⁊.n. sudor salsus. Quidã aũt salsedinis cãm terrã esse aũt. Quẽadmodũ.n.⁊ qd̃ per cinerẽ colat salsuꝫ fit: eodẽ mõ ⁊ hoc salsum eẽ mixta ipsi tali terra. ¶Qd̃ quidẽ igit fontes maris ipolẽ esse per existẽtiã tam cõsiderare opꝫ. Aquaꝝ.n. que circa terrã: he quidẽ fluxibiles existũt entes: he autẽ stationarie: fluxibiles quidẽ igit oẽs fontales. De fontib⁹ aũt dixim⁹ prius q̃ opꝫ intelligere nõ tãẽ ex vase deriuatũ esse principiũ fontẽ: sz ad imũ semp factã ⁊ ꝓfluentẽ occurrere primũ. Stationariũ aũt he qdẽ collectiue ⁊ substãtiue velut paludose ⁊ q̃cũq̃ stagnabiles multitudine ⁊ paucitate differẽtes: he aũt fontane: he autẽ oẽs manufacte: dico aũt velut puteales vocate. Oium enim superi⁹ opꝫ fontẽ esse fluxus: pp qd̃ he quidẽ spõtanee fluunt q̃ fontales: he autẽ arte indigent operãte. Differẽte quidẽ igit tot ⁊ tales aquaꝝ sunt: his aũt sic determinatis impolẽ fontes esse maris. In neutro.n. horum generũ possibile est esse ipsum: neq̃ enim efluxibile est: neq̃ manufactũ: fontales aũt oẽs horuꝫ alterum passe sunt: spõtaneã aũt stationariã tantã multitudinem nullaꝫ videm⁹ fontalem factã. ¶Adhuc aũt qm̃ plura sunt maria adinuicẽ nõ cõmixta ꝑm nullũ locuꝫ: quoꝝ rubrum qdem videt ꝑm modicũ cõicans ad qd̃ extra colũnas mare hircanicũ ⁊ caspiũ separata ab hoc ⁊ circũhabitata in circuitu vt nõ vtiq̃ laterẽt fontes si ꝑm aliquẽ locũ ipsoꝝ esset. ¶Fluẽs aũt mare videt ꝓꝫ angustias sicubi pp adiacẽtẽ terrã i modicũ ex magno coarctat pelago: ppterea q̃ libratꝫ huc ⁊ illuc sepe: hoc in magna multitudine maris ĩmanifestũ: q: aũt ꝓpter angustiã terre modicũ obtinet locũ: necessariũ eã q̃ in lato modicã librationẽ ibi appere magnã. ¶Qd̃ autẽ inter eracleas colũnas totũ ꝑm terre cõcauitatez fluit ⁊ fluuioꝝ multitudinẽ: meotis qdẽ enĩ in põtũ fluit: iste aũt in egeũ: q aũt iaz extra hoc pelagi min⁹ facũt hec

Prime opinionis ipugnatio.

Scõa rõ.

Propter qd mare fluit.

Scõa eius de causa.

euidẽter: illis aũt ⁊ ꝓpter fluuioꝝ multitudinẽ accidit hic. Plures.n. fluuij in euxinũ fluũt: ⁊ meotiz aut multiplicẽ regionẽ ipsi⁹: ⁊ ꝓpter breuitatẽ psũditatis: semper enim ibi pfundi⁹ videt existẽs ⁊ mare meotide põtus: hoc aũt egeũ: ego aũt ficulũ: sardonicũ aũt ⁊ thyrrenicũ pfundissima oium. Que aũt extra colũnas breuia qdẽ ꝓpter lutũ: sine aũt flatu sunt vt in cõcauo terre existẽte. sicut igit ⁊ ꝑm parte ex altis fluuij apparẽt fluẽtes: sic ⁊ tot⁹ terre ex altiorib⁹ que ad arctũ fluxⁿ fit plurim⁹: vt quidẽ hi propter effusionẽ nõ profundi: q aũt extra pelagi pfundi magis. De eo aũt qd̃ ea que ad arctũ sunt terre alta sunt signũ qd̃ã: ⁊ multos persuasos esse antiquoꝝ metheorologoꝝ solẽ non fieri sub terra: sed circa terrã ⁊ locũ hũc disparẽ: ⁊ facere noctẽ: propterea q̃ alta loca sunt quo ad arctũ terre. Qd̃ qdẽ igit nõ fontes polẽ sit maris esse ⁊ propter quã cãz sit videt fluens talia ⁊ tãta nobis dicta sunt. ¶De generõne aũt ipsi⁹ si factũ est: ⁊ de sapore que cã salsedinis ⁊ amaritudinis dicẽdũ. Cã quidẽ igit que fecit priores putare mare principiũ esse / ⁊ corp⁹ / oẽs aque / hec est. Videbit enĩ vtiq̃ rõnabile esse quẽadmodũ alioꝝ elementoꝝ est cõgregata moles ⁊ principiũ propter multitudinem vnde permutatur partitũ ⁊ miscetur alijs. Puta ignis quidẽ in superiorib⁹ locis: aeris autẽ multitudo q̃ post ignis locum: terre autẽ corpus circa qd̃ hec omnia posita sunt manifeste. Quare palam quia ꝑm eandem rationẽ ⁊ de aqua necesse querere: tale autem nullum aliud corpus videtur positũ totum simul: sicut ⁊ aliorum elemẽtorum preter maris magnitudinem. Quod enim fluuiorũz neq̃ totum simul: neq̃ stabile: sz vt factum semperviderur quotidie. ex hac itaq̃ dubitatione principium omniuz humidoruz ⁊ omnis aque putatũ est esse mare: propter qd̃ ⁊ fluuios nõ solum in hoc sz ex hoc quidã aiunt fluere: colatuz.n. fieri quod salsum potabile. Opponit autẽ altera ad hanc

Aliis nõ ferri

opinione dubitatio: cur quidẽ nõ est ꝓfistẽs aqua ꝗ potabilis si q̃dẽ principiũ oĩs aque: ꝗ salsa. Cã aũt simul ⁊ hut⁹ dubitatiõis solutio erit: ⁊ de mari accipe ꝓpriã existimatione necessariũ recte: aq̃. n. circa terrã ordinata sicut circa hãc aeris spherã ⁊ circa hãc que dr̃ ignis: ꝗ. n. est hoꝝ vltimũ: siue vt plurimi dicunt siue vt nos. Lato autẽ sole hoc mõ ⁊ ꝓpterea ꝑmutatiõe ⁊ gnãtiõe ⁊ corruptiõe existẽte: qd̃ qdem subtilissimũ ⁊ dulcissimuꝝ sursum ducit̃ per singulos dies ⁊ ferr̃ itez̃ disgregatur ⁊ vaporans in superiorẽ locuꝝ: ibi aũt rursus constans ꝓ infrigidatione deorsum fertur iteruꝝ ad terrã ⁊ ꝗ semp vult facere nã: sicut dictuꝝ est prius. ¶ Propter qd̃ ⁊ deridendi oẽs quicũq̃ priorũ existimauerũt solem cibari humido: ⁊ ꝓ hoc aiunt versiones facere ipsum: nõ. n. semp posse eadẽ loca exhiberi ipsi alimẽtum. Necessariuꝝ autez̃ esse ꝗ accidere circa ipsum aut ipsum corrũpit: ⁊ enim manifestuꝝ ignẽ quãdiu hũerit alimẽtum vsq̃ ad ꝗ viuere. humiduꝝ aũt igni esse alimentũ solum tanq̃ ꝑtingat vsq̃ ad solem quod sursuꝝ ducitur. Humidi autem ascensus talis fit: qualis quidem facte flãme: ꝓ qd̃ signum accipiẽtes sic ⁊ de sole putauerũt. Hoc autẽ nõ est simile: flãma quidẽ enim ꝑ cõtinuũ humidũ: ⁊ siccuꝝ ꝑmutata fit: ⁊ nõ aliter. nõ. n. eadẽ existẽs permanet nullo tpe vt est dicere: circa solem aũt impossibile hic accidere: qm̃ alito quidẽ eodem mõ: sicut illi dicunt palã q̃ ⁊ sol non solũ: sicut Heraclitus ait: nouꝰ ĩ die est: sed semp nouꝰ ꝓtinue. ¶ Adhuc aũt que a sole eleuatio humidi fil'is est calefactis ags ab igne: si igitur neq̃ subardẽs ignis aliter: neq̃ solem verisile erat existimare: neq̃ si oẽm calefactẽs euaporare fecerit aquã. Incõuenies aũt ⁊ solũ curasse ꝺ sole: alioꝝ aũt astroꝝ ipsos negligere salutẽ/tãtis ⁊ magnitudine ⁊ multitudine exñtibꝰ. Adẽ aũt accidit ⁊ his irrõnabile ⁊ dicẽtibꝰ prio humida exñte terra ⁊ mũdo q̃ circa terrã a sole calefactũ aerẽ: aut factũ eẽ ⁊ totũ celũ

Trol du alis

Flãma cõtinue pinuatur.

augmentum

augmẽtatũ: ⁊ hec spũs exhibere ⁊ versiões ipsi⁹ facere. Manifeste. n. semp sursuꝝ ductum videm⁹: descẽdens iterũ aqua ⁊ si nõ ꝓ vnũ reddat̃ ⁊ ꝓ singulas regiones filr: sed in aliq̃bus ordinatis tpib⁹ reddit̃ oẽ acceptuꝝ velut neq̃ alitis supioribꝰ: neq̃ hoc qdẽ manẽte aere iam post gnãtionẽ: ꝗ aũt facto ⁊ corrupto itez̃ ĩ aquã. Potabile quidẽ igit̃ ⁊ dulce ꝓ leuitatẽ sursum ducit̃ oẽ: salsuꝝ aũt subtus manet ꝓ grauedinẽ vt in eo q̃ cõueniẽti ipsi⁹ loco ꝓprio. ꝗ. n. putãduꝝ esse cõueniẽter. irrõnabile. n. si nõ aliq̃s est locꝰ aque: sicut ⁊ alioꝝ elitoꝝ: ⁊ hanc eẽ sokonez. Quẽ. n. videm⁹ locũ occupans mare: iste nõ est maris: sed solũ aque: vr̃ aũt maris: q: qd̃ salsuꝝ qdem deorsuꝝ manet ꝓ pondus: dulce aũt ⁊ potabile sursuꝝ ducit̃ ꝓ leuitatẽ: quẽadmodũ ĩ aialiũ corpibus: eteniꝝ in his alimẽto ingredẽti dulci hũidi alimẽti hypostasis ⁊ supfluũ: apparet ens amaꝝ ⁊ salsuꝝ. Dulce. n. ⁊ potabile ab ĩnato calore attractũ in carnes ⁊ aliã cõpactionẽ venit ꝑtiuꝝ: vt q̃libꝝ nata est. Siẽ igit̃ ibi incõueniẽs ſigs potabilis alimẽti nõ putet locuꝝ eẽ vẽtrẽ soluꝝ: q: cito assumit̃: sed supflui/q: ꝗ videt subsidẽs nõvtiq̃ existimabit bene: filr aũt ⁊ in his. Est quidẽ. n. sicut dicim⁹ locus iste aq̃ ꝓ qd̃ ⁊ fluuij fluũt ĩ ipsuꝝ ⁊ oĩs que fit aque fiqe emiꝝ q̃ maxĩe cõcauũ fluxus ⁊ mare talẽ obtinet locũ: sed ꝗ quidẽ sursuꝝ fertur cito ꝓ solẽ eẽ: hoc aũt derelinq̃t̃ ꝓ dictã cãꝝ. ¶ Querere aũt antiquã dubitationẽ ꝓ qd̃ qd tãta multitudo aq̃ nusq̃ appet: ꝑ singulos. n. dies fluuijs fluẽtibꝰ innumerabilibꝰ ⁊ magnitudine ĩmẽsis nihil mare fit amplius. Hoc qdẽ nullũ incõueniẽs dubitare aliquos/nõ tñ intuentẽ difficile videre. Eadez. n. multitudo aq̃ in latuꝝ diffusa ⁊ tota simul nõ inequali tpe exsiccatur: sed differt in tantũ vt hoc quidẽ permaneat ꝓ totũ diez: ꝗ aũt quẽadmoduꝝ si quis sup mensaꝝ magnã diffuderit aque cyatum simul: perspicientibꝰ vtiq̃ exterminabit̃ totum qd̃ vtiq̃ ⁊ circa fluuios accidit. Continue enim

Alia lra ia/cet negati/ue: ⁊ ẽ ista: nõ in eo qui ꝓueniẽti ipsi⁹ loco ⁊c.

Vtrũ mare fiat sensibi/liter maius

fluentibus simul totuz semp qd̃ peruenit imensuz ⁊ la/
tum locum exsiccat cito ⁊ latenter. ¶ Quod autẽ scri/
ptum est in phedrone de fluuijs ⁊ mari/ipossibile est.
dicit enim q oia quidez inuicẽ perforata sunt sub terra:
principiũ autẽ oium sit ⁊ fons aquarꝫ vocat tartar⁹ cir
ca mediuz aque quedã multitudo ex quo ⁊ fluẽtia ⁊ nõ
fluentia prodeũt oia. Circũfluentiã aũt facere ad singu
la rheumatũ ppterea q moueat semp qd̃ primuz ⁊ p̃n
cipiuz: nõ haberet enim sedẽ: sed semp circa mediũ vol
ui. Motuz aũt sursum ⁊ deorsuz facere effusionẽ rheu/
matibus: ꝗ aũt in multis quidẽ locis stagnari: quale ⁊
qd̃ apud nos esse mare. Omnia aũt iteruz circulo cir/
cunduci ad principiuz: vnde inceperunt fluere multa
quidẽ ꝓm eundẽ locũ: quedã aũt ⁊ e regione positionis
effluxus: puta si fluere inceperũt de subtus de super in/
gredi: esse aũt vsqꝫ ad mediuz descẽsuz. Decetero enim
ad sursum iam omnib⁹ esse lationẽ. Sapores autẽ ⁊ co
lores habere aquaz per qualez vtiqꝫ contigerit fluens
terram. ¶ Accidit ergo fluuios nõ ad eundẽ semper
locum ꝓm rationẽ hanc: quoniã enim ad mediũ influũt
a quo circũfluũt nihil magis fluunt de subtus q̃ desu/
per: sed ad quodcũqꝫ tenderit fluctuãs tartarus: q̃ quis
ꝗ accidente fiet vtiqꝫ qd̃ dicit sursum fluuiorũ: qd̃ qui/
dem impossibile. ¶ Adhuc que fit aqua ⁊ que sursum
ducit iteruz vnde erit. ꝗ enim totũ excludere necessa/
rium siquidez semper saluat equalis. ¶ Quãtuz enim
extra fluit/iterum fluit ad principium: quãtus oẽs flui
videantur terminantes ad mare quicunqꝫ nõ in alios
in terraz autem nullus: sed ⁊ si dispareant iteruz prode
unt. ¶ Magni autez fiunt fluuiorũz qui longe fluunt p
concauũ: multorũz enim suscipiunt rheumata fluuiorũz
detrũcantes loco ⁊ longitudine vias: ppter qd̃ quidez
⁊ Nistrus ⁊ Nilus maximi fluuiorum sunt eorum qui
in hoc mare exeunt: ⁊ de fontib⁹ alij dicunt vniuscu/
iusqꝫ fluuiorũz alias causas: q: multi in eundem inci/

Opio Pla/ tonis ⁊ ori gine maris

Aliter posi tione ⁊ tra/ ria.

Pria rõ cõ tra Plato.

Scda ad idem.

Tertia ad idem.

Quarta ad idem.

dunt. Nec itaqꝫ omnia manifesta q impossibile est ac/
cidere alterqꝫ ⁊ mari principiũ inde hãte q quidẽ igi
tur aque locus est iste ⁊ nõ maris ⁊ pp quã cãm: qd̃ q/
dem potabile ꝗ manifestũ verũtã fluens: ꝗ aũt subsidẽs
⁊ q: termin⁹ magis aq̃ q̃ principiũ est mare: quẽ admo
duz qd̃ in corpibus supfluũ alimẽti: ⁊ oĩs ⁊ maxime q
humidi dicta sint tanta nobis. ¶ De salsedine aũt ipsi⁹ De salsedi/ ne maris.
dicendũ ⁊ vtrũ semp est idez: aut neqꝫ erat neqꝫ erit sz
deficiet: eteniz sic putant quidã. Hoc quidez igitur visi
sunt hoies confiteri qd̃ factũ est: siquidẽ ⁊ oĩs mũdus
simul. n. ipsius faciũt gnationẽ: q: palaz q siquidẽ ppe/
tuũ oẽ ⁊ de mari existimãduz. ¶ Putare aũt min⁹ fieri Democriti opinio
ꝓm multitudinẽ: sicut ait Democrit⁹: ⁊ tandẽ deficere
ab Esopi fabulis nihil differre videt psuasus: sic eteiz
ille fabulose cõposuit q bis qdez carybdis resorbens
primo quidem montes fecit manifestos: secũdo autẽ
insulas: vltimo autẽ sorbens aridũ faciet omnino. Illi
quidem igit cõgruebat irato ad porthmea talem dice
re fabulã: veritatem aũt querentibus minus. ¶ Pro/ Impugna/ tio.
pter quã cãm mansit primo: siue pp pondus vt ẽt qui
daz horum aiunt: in promptu enim huiusmodi cãm vi
dere siue ⁊ pp aliud quid palã q pp ꝗ pmanere neces/
sarium ⁊ reliquo tẽpore ipsum: aut. n, dicendum ipsis
q neqꝫ eleuata aqua a sole veniet iterum: aut si quidez
ꝗ erit necessarium: aut semper: aut q̃ diu qdẽ fuerit ꝗ
remanere mare iteruz sursum ferri illud prius oporte
bit qd̃ potabile: quare nunq̃ exsiccabit: iteruz, n, illud
puenet descẽdens in ipsuz qd̃ pascendit. Differt enim
nihil semel ꝗ dicere: aut sepe: siquidẽ igitur solẽ cessare
faciat qs allatione qd erit exsiccãs: si aũt pmutet eẽ cir/
culatiõez semp ppinquas potabile: sicut diximus sur/
suz ducet: demittet aũt itez recedẽs. ¶ Acceperũt aũt Cã erroris.
suspitionez hanc de mari eo q multa loca apparent sic/
cora nunc q̃ prius: de quo causam diximus: quia ꝓm
quedam tẽpora excessibus factis aque ꝗ est passio: sed

non propter totius generationē ⁊ partiū: ⁊ iterum erit cōtrarium ⁊ cum factum fuerit iterū exsiccabitur: ⁊ hec sic circulariter necessariū semper ire: magis enim sic rationabile existimare q̄ propter hec celum totum permutari. Sz de his quidē plus q̄ dignum immoratus est sermo. ¶ De salsedine aūt his quidē qui semel generauerunt/ ⁊ totaliter ipsum generant/ impossibile est salsum facere. Si enim omnis humidi qd̄ circa terram erat/ ⁊ eleuati a sole residuuz factum est mare: siqz inexistit tantus sapor in multa aqua dulci ꝓpter īmixtā esse quandā terrā talē: nihilminus cū aduenerit iterꝫ aq̄ q̄ euaporabit: necesse equali existēte ⁊ p̄mo ⁊ multitudine/ aut si neqz prius neqz posteri⁹/ salsuz ip̄uz eē. Si aūt ⁊ primo cōfestim erat dicendū: que cā/ ⁊ simul pp qd̄/ ⁊ si nō/ ⁊ tūc sursum latū fuerit ⁊ nūc patit̄ hec. At vero ⁊ quicūqz terrā causaz ponūt salsedinis īmixtā. Hr̄e eniz multos sapores aiūt ipsam vt a fluuijs simul delatā pp mixturā facere salsuz: incōueniens aūt nō ⁊ fluuios salsos esse: qūo.n. possibile in magna quadā multitudine aque euidēs sic facere mixturā terre talis. In vnoquoqz aūt non palam.n. q̄ mare est oīs fluuialis aqua: in nullo.n. differebat nisi eo q̄ salsuz sit a fluuijs: hic aūt nullus venit in locum in quē oēs simul fluunt. Similiter aūt ⁊ derisibile: ⁊ si quis dicēs sudorē terre esse mare putat aliquid planum dixisse: sicut Empedocles ad poesiz qdē.n. sic dicēs forte dixit sufficiēter. Metaphora.n. est poetica: ad cognoscēdū aūt nāz nō sufficiēter: neqz.n. sic palā ꝑ qualr̄ ex dulci poculo salsus fit sudor: vtrū ascendēte quodā solū puta dulcissimo aut cōmixto quodā sicut in his que ꝑ cinerez colant̄ aquis: videt̄ aūt eadē causa esse ⁊ circa superfluū in vesica collectū. Et.n. illud amarū ⁊ salsum fit potato eo qd̄ in alimēto humido existēte dulci. Si itaqz quēadmodū q̄ ꝑ calcez colat̄ aq̄ amara fit: ⁊ adhuc quidē simul cū vrina delata tali q̄dā virtute/ qualis ⁊ vr̄ subsistēs in vasis salsedo

De cā salsedinis maris ꝑm opinionē aliorum.

cū sudore aūt cū segregata ex carnibus velut abluente qd̄ tale ex corpe exeūte humido: palā q̄ ⁊ ī mari qd̄ ex terra cōmixtū humido cā salsedinis: in corpore quidē igit̄ fit tale que alimēti hypostasis pp indigestionez: in terra enim ꝑm quē modū existit dicendum. Omnino aūt qūo possibile tantā aque multitudinez desiccatā ⁊ calefactā segregari: sub multiplicez eīn opz ipsam esse partem relictam in terra. Adhuc ppquid non: ⁊ nūc cū exiccata fuerit terra/ siue amplior/ siue minor sudat: humiditas eniz ⁊ sudor fiunt amara: siquidē enim tunc ⁊ nūc oportebat: non videt̄ aūt hoc accidēs: sz humida quidē existēs exiccat̄: sicca aūt existēs nihil patit̄ tale. Qūo igit̄ pol̄e circa primā generationē/ humida existēte terra/ sudare exiccata: sz magis verisil̄e: sicut aiunt qdā assumpta plurimo ⁊ eleuato humido pp solē ⁊ relictū esse mare: humidū aūt exn̄tē sudare impol̄e: que quidē igit̄ dicunt̄ salsedinis cause diffugere vident̄ rōnē. Nos aūt dicamus principiū sumētes idē qd̄ ⁊ p̄us: qm̄ enim positū est duplicē esse exhalationē: hāc quidē humidā: hāc vero siccā: palā q̄ hoc putandū principiū esse taliū: ⁊ vtiqz ⁊ de quo prius dubitasse necessariuz: vtrū ⁊ mare semper permanet earūdem exn̄s partiuz numero: aut spē ⁊ quātitate ꝑmutatis sp partib⁹: quēadmodū aer ⁊ potabilis aq̄ ⁊ ignis: sp.n. alid̄ ⁊ alid̄ fit horuz vnūqd̄qz: spēs aūt multitudinis vniuscuiusqz horū manet: sicut q̄ fluentiū aquaꝝ/ ⁊ flāme/ fluxus. Manifestū itaqz ⁊ hoc ⁊ ꝓbabile q̄ impol̄e nō eandē eē de oībus his rōnē: ⁊ differre velocitate ⁊ tarditate ꝑmutationis: in oībusqz corruptionē esse ⁊ gn̄ationē hoc tn̄ ordinate accidere oībus ipsis. His aūt sic se hn̄tibus tentandū reddere cām ⁊ de salsedine. ¶ Manifestū itaqz ꝑ multa signa q̄ fit talis sapor pp cōmixtionē ī corpib⁹ quādā: eteniz q̄ indigestissimū salsum ⁊ amarū: sicut ⁊ prius diximus. Indigestissimuz.n. superfluū humidi alimēti: talis aūt oīs hypostasis: maxīe aūt q̄ in vesica.

De cā salsedinis maris ꝑm opinionē propriam.

Signū aūt qꝛ subtilissima est: digesta aūt oīa ꝯstare na
ta sunt. Deinde sudor semꝑ in his in quib⁹ idē corpus
cū segregat̄ qd̄ fecit saporē hūc. Silr aūt ⁊ in adustis:
vbi em̄ vtiqꝫ nō obtinuerit calidū: in corporib⁹ quidez
fit supfluitas: in adustis aūt cinis ꝑꝑ qd̄ ⁊ mare quidez
exusta aiūt factū esse terra: qd̄ siqdē dicere est incōue/
niēs. Quod tñ ex tali veruz: sicut em̄ ⁊ in dictis sic ⁊ in
toto ⁊ ex nascētibus ⁊ factis ꝑm nām: semꝑ opꝫ intelli
gere: sicut ex ignitis ꝙ relinquit̄ talē esse terrā ⁊ itaqꝫ ⁊
eā que in arida exhalationē oēm: hoc em̄ exhibet mul/
taꝫ hāc multitudinē. Mixta aūt sicut diximus ex ñte va
porosa exhalatiōe ⁊ sicca cū ꝯstiterint ī nubes ⁊ aquā:
necessariū est intercipi aliquā multitudinē semper hu/
ius virtutis: ⁊ simul deorsuz ferri iterū pluta: ⁊ hoc sem
per fieri ꝑm quendā ordinē vt cōtingit que hic ꝑticipa
re ordinē. Unde quidē igit̄ generatio salsi inest ī aqua
dictū est. Et ꝓpter hoc australes aque latiores ⁊ ꝑme
autūnaliū. Auster em̄ ⁊ magnitudine ⁊ spiritu estuosis/
simus est vētus: ⁊ flat a locis siccis ⁊ calidis. Quare cū
pauco vapore ꝓpter qd̄ ⁊ calidus est. Si em̄ ⁊ non ta/
lis: ꝫ vnde incipit flare frigidus nihil minus ꝓcedēs:
ꝑꝑea ꝙ ꝯprehēdit multā exhalationē siccā ex ꝓpinquis
locis calidus est. Boreas aūt velut a frigidis locis va
porosus/ ꝑꝑ qd̄ frigidus: eo aūt ꝙ ꝓpellat serenus hic:
in oppositis aūt aquosus. Silr aūt ⁊ auster serenus his
qui circa lybiaz. Multū igit̄ in deorsum lata aq̄ cōfert
ꝙ tale: ⁊ autūno late aque. Necesse em̄ grauissima pr̄ia
deferri. Quare in quibuscūqꝫ inest talis terre multitu/
do tendūt citissime deorsuz hec. ¶ Et calm etiā mare
ꝑꝑ hec est: oīa em̄ quecūqꝫ ignita fuerint hñt potētia
caliditatē in ipsis. videre aūt lꝫ ⁊ calcē ⁊ cinerē ⁊ hypo
stasim aīalium ⁊ siccā ⁊ humidā calidissimoꝝ ꝑm ven
trem animaliū accidit calidissimā esse hypostasim. Fit
igit̄ semꝑ latior extra alia littora ⁊ alterat̄ ꝑꝑ hāc cām:
eleuat̄ aūt semper aliq̄ pars ipsius cū dulci ⁊ minor tā/

Qd̄ mare fit sempeq̄/liter salsuz.

to quāto ⁊ in plura salsa ⁊ lata dulci minor ꝑꝑ qd̄ quidē
equale est vt ad oē dicere. Quod aūt sit vaporās pota
bile ⁊ nō in mare cōcernitur vaporās qñ cōstiterit ite
ruz tētantes dicamus. Patiunt̄ ēt ⁊ aīalia idē: ⁊. n. vi/
nuz ⁊ oēs humores quicūqꝫ vaporātes iterū ī humidū
cū cōstiterint aque fiunt. Alie. n. passiones aq̄ sunt ꝑꝑ
quādā cōmixtionē: ⁊ q̄lecūqꝫ fuerit qd̄ cōmixtū talē fa
cit saporē: ꝫ de his quidē in alijs tꝑib⁹ cōueniētiorib⁹
faciēdū ꝯsiderationē. ¶ Nūc āt tm̄ dicim⁹ ꝙ maris exi
stēs semꝑ aliqd sursuz ducit̄ ⁊ fit potabile: ⁊ deorsuz in
pluta descēdit aliō factū nō qd̄ sursuz ductū: ⁊ ꝑꝑ pon/
dus subsidet potabili: ⁊ ꝑꝑ hec nō deficit: sic̄ fluuij/ nisi
locis qbusdā: h̄ aūt ⁊ ī ambob⁹ nec̄e accidere silr: neqꝫ
sꝑ eedē ꝑtes ꝑmanēt: neqꝫ terre/ neqꝫ maris: ꝫ tm̄ tota
moles. Et. n. de terra silr opꝫ existimare: hic qdem. n.
sursum venit: hec aūt iteꝝ ꝯdescēdit/ ⁊ loca ꝑmutāt/ ⁊ q̄
supnatātia ⁊ q̄ descēdētia iteꝝ. Qd̄ aūt est ī cōmixtiōe
alicui⁹ salsuz: palā nō solū ex dictis: Sed ⁊ si qs vas ce
reū formās posuerit in mare circūligās os talr: vt nō
ꝑ rimā aliquā ītret mare: qd̄. n. ingredit̄ ꝑ parietes ce/
reos fit potabilis aq̄: q̄si. n. ꝑ liga terre qd̄ terrestre se/
cernit̄ ⁊ faciēs salsedinē ꝑꝑ ꝯmixtionē: hec. n. cā ⁊ gra/
uedinis: plus eniz trahi salsa q̄ꝫ potabilis ⁊ grossitiei:
etem̄ grossities differt intm̄ vt naues ab eodē pōdere
reꝝ in fluuijs qdē fere submergant̄: ī mari aūt medio
criter habeāt ⁊ nauigabilr. ꝑꝑ qd̄ quidē aliq in fluuijs
onerātiū ꝑꝑ hāc ignorantiā dānificati sunt. ¶ Argumē
tū aūt mixti ꝙ grossior est moles: si. n. aliqs aquā salsaz
fecerit valde miscēs sal supernatāt oua ⁊ si sint plena:
plene. n. sicut lutū fit tantā hꝫ corpulentā multitudinez
mare: idē aūt hec operant̄ ⁊ circa salsituras. Si aūt est
sicut fabulant̄ qdā in palestina tale stagnū in qd̄ si quis
īmiserit colligatū hoīem: aut subiugale supnatare ⁊ nō
sbmergi ī aquā/ testimoniū vtiqꝫ erit aliqd̄ dict]. Dicūt
āt amaꝝ sic eē stagnū ⁊ salsuz: vt ibi null⁹ piscis īnascat.

Naues ab eodē pōdere submergunt̄ in fluuijs ⁊ nō in mari.

Vestimēta ãt abstergi si gs humectãs pmouerit. Sũt aũt ⁊ oia talia signa dictoꝝ q̃ salsedinē facit corpus alicuius: ⁊ terrestre ē quod inexistit. In cabonia.n. fons qdē ē aque late: effluit aũt hic in fluuiũ ppe dulce qdē: pisces aũt non hãtem: elegerũt.n.vt q̃ sibi fabulant ptãte data ab Eracleo qui venit ab erethria ducēs boues sales pro pisibus qui fiunt ipsis ex fonte. Hui⁹.n. aquē decoquētes aliquã ptē ponũt ⁊ fit frigida cũ euaporaueritque humidũ cũ calido: sales nõ grossi cõpacti: sed laxi ⁊ subtiles: sicut nix. sunt aũt virtute debiliores alijs ⁊ plures delectãt illecti/ ⁊ colore non sit albi: tale aũt alterũ fit ⁊ in ombricis. Est.n. qdam locus in quo nascuntur calami ⁊ scyrp⁹: de his cõburunt ⁊ cineres emittentes decoquunt in aquã: cum aũt dimiserint partes aque h̃ infridata salum fit multitudo. ¶ Quicũq; ãt sunt salia rheumata fluuioꝝ: aut fontiuꝝ plurima calida aliqñ oꝝ putare. Deinde pncipiũ qdem extinguit ignis: p quaꝝ aũt penetrãt terrã adhuc manere existẽtem: velut calcē ⁊ cinerē: sunt aũt in multis locis ⁊ fontes ⁊ rheumata fluuioꝝ omodos hãtia sapores: quoꝝ oiuꝝ cãni ponēdum in existẽtem: aut que inest virtutē ignis: exusta.n. terra fm magis ⁊ min⁹ omodas accipit formas ⁊ colorꝝ ⁊ saporꝝ. Stipterie.n. ⁊ calcis ⁊ aliorꝝ taliũ fit plēa virtutibus per que penetrãtes aque dulces existentes pmutant: ⁊ he qdē acetose fiũt: quēadmodũ q̃ in ficana sicilie: ibi enim oralmegi fit: ⁊ vtũtur sicut aceto ad quedam eduliorꝝ suoꝝ. Est aũt ⁊ circa lyngon fons q̃dem aque acetose: circa scythiã aũt amarus: qd aũt defluit ab ipso fluuium in quem ingredit facit amarum totũ. ¶ Orie aũt hoꝝ inde mãifeste quales sapores ex quibus fiunt cõmixtionibus: dictum autē de ipsis seorsum in alijs. De aqua quidem igr ⁊ mari pp quas cãs ⁊ sp̃ ꝓtinue sunt ⁊ quõ pmutant: ⁊ que nã ipsoꝝ: adhuc aũt qua scũq; passiones fm nãm ipsis accidit facē aut pati: dictum est nobis fere plurimis.

De cã salsedinis fontium.

In hoc sermone inuestigat de mari qd est: et dat cãs salsedinis huius: declarat q̃ est eternum fm spẽm: generabile ⁊ corruptibile fm partes: postea aũt inuestigat de ventis ⁊ de partibus habitabilibus terre: que sunt: ⁊ de terremotu: ⁊ de tonitruis ⁊ fulguribus ⁊ fulmine: ⁊ dat cãs oium istoꝝ: quãs ipse perficit fmonē de his tribus quesitis vltimis in hoc fmõe. ¶ Et dicamus q̃ manifestum est q̃ mare est elentum aque. Nã qꝝ necessarium ē vt sit cuilibet elutoꝝ totum ⁊ aliqõ ad qõ vadũt seu pcedũt oẽs ptes eius. Et nos non inuenimus aliqõ totum aque ad qõ vadunt oẽs ptes eius nisi mare solũ. Erit ergo ipm elentum aqueũ ⁊ oia flumina fm q̃ ipm est elentum de necessitate et abũtur seu fluunt ab ipso medãtibus corporibus celestibus seu pluuijs: ⁊ ad ipm redeunt. ¶ Et ipm est fm disponem q̃ non diminuitur neq; augmẽtatur: ⁊ si esset sicut dicit q̃ flumina sunt agẽtia huius/ sequeretur de necessitate vmꝝ duoꝝ: aut q̃ dñantur aque sup oibus ptibus terre: vel deficeret fluxus fluminum p eqlitatem originis coꝝ cum aqua maris. ¶ Et etiã p vitã meã sequeretur vltra hoc pfundatio maior oibus ptib⁹ terre sed hoc totũ est ꝓtrarium esse ⁊ ꝓtrarium illis que dicã sunt. Naꝝ dispositio ĩ similitudine adueniẽtis ei ad illud qd resoluitur ex ipso imaginatur sicut dicit Arist. sicut dispõ aque addite paꝝ sp in vase amplo: ⁊ caliditas cũ hoc diminuit ipsam ⁊ resoluit ipsam. Impossibile ē q̃ apparere augmẽtatoẽm de aqua que ē in vase pp illud qd addit ei de aqua. Et silis est dispõ in mari: qꝝ fluunt in ipso flumina ⁊ solfacit ascẽdere ex ipso. ¶ Et qꝝ ipm est elentum/ vt q̃ sit eternuꝝ fm speciesꝝ: gnãbile ⁊ corruptibile fm ptem/ fm q̃ declaratuꝝ est de dispõne elutoꝝ. Cãm aũt huius pficiemus qñ cõplebimus dare cãm salsedinis eius. ¶ Et dicamus q̃ salsedo de necessitate est accis qd accidit ei non fm q̃ elentũ. Nam ipsum est saporitũ: sapor aũt inuenitur corpori mixto seu cõplexionato fm q̃ cõplexionatum: sicut dicet postea. ¶ Signum aũt huius est q̃ ascẽsio reddit ipm delectabile. Et iõ pluuie q̃ fiunt fm plurimum ex vapore ascẽdẽte a mari sunt delectabiles seu quasi saporite. ¶ Signum et huius est q̃ cuꝝ sit corpus sphericũ ex cera nõ solidũ/ ⁊ ponit ĩ mari/ aggregat in ipso aqua delectabilis: ⁊ hoc totũ signat q̃ salsedo accidit ei pp mixtiõem. Et cũ hoc sit ita dicamus q̃ vi q̃ cã inesse salsedinis absolute ē admixtio pris cõbuste in humiditate. ¶ Et hoc imaginatur fm modos. Quidam eoꝝ est vt sit illa pars cooperta humiditate delectabili. Et cuꝝ agit caliditas in illo admixto ⁊ resoluit humiditatẽ. Nã ipsa est facilioris seu velocioris resolutõis remanet illa pars cõbusta salsa: sicut dispõ illius qd aduenit in corporibus aãlium ex cibo ⁊ aqua: ⁊ postea egrediũtur superfluitates ex ipso sicut superfluitas que est in de fica: ⁊ hoc qꝝ membra nutriunt pte delectabili seu saporita illius. ¶ Quidam aũt est vt sit hoc pars amara res admixta a pncipio dispõnis in humiditate saporita: ⁊ fit salsum. Et h̃ pars amara pole ē vt sit terra: sicut vĩn aquis fluẽtibus super terram cõbustam quasi als sulpburea incineratam: ⁊ fm q̃ apparet ẽt in ags colatis in cinere. ¶ Et aliqñ est vapor fumosus seu exhalatio fumosa ⁊ sicut apparet in pluuijs que fiunt in pncipio hyemis seu in autumno. Nã

Dispõ elentorum ē vt sint eterna in spẽ: gnãbilia vero ⁊ corruptibilia kꝝ ptes.

Salsedo accidit marinõ iquãtuꝝ elentũ est qꝝ sapor iueniẽt ĩ corpe mixto. Idē in lib. de sensu ⁊ sensato.

Primus modus.

Scõs modus.

Tertius modus.

Quartus modus.

sentimus illas aquas declinare ad salsedinē aliquaz: ⁊ maxime in annis siccis. Et ꝓm quālibet ispēm huius imaginatōis inueniuntur hoies imaginantes cām salsedinis maris. ¶ Nos aūt debemus inuestigare de hoc. Et dicamus ꝙ vt sit cā in salsedine eius hoc. s. qz sol reloluit ptem sapoziā illius ita vt remāeat illa ps terrestris admixta cum humiditate mixtiōis/ex qua segtur iste sapoz/per vitam meam est impōle: nam tm̄ quātum resoluit sol ex ipso redit ad ipz. Et iō magis vī putare de sole ꝙ ipse est cōseruās hoc non efficiens. Et si esset sol efficiens salsedinis augmētaret seu dñaret hoc ex actione eius: ita ꝙ ꝑdēsaret seu exsiccaret. Et nos ōbemus inuestigare in dando aliam cām de hoc: ⁊ nō remāsit nisi vt sit admixtio ex pte terrestri cum cōbusta velut exhalatio fumosa/aut ambo. Et dicamus ꝙ vī vt sit cā maiori in salsedine maris exhalatio fumosa cōbusta. Nam salsedo: qz est accñs qd̄ accidit oibus maribus: ⁊ maria sunt sub maiori ptium terre: ꝯz vt sit hoc accñs qd̄ accidit eis ex parte terre cōe oibus ptibus terre: ⁊ illud qd̄ vī cōe oibus prib⁹ terre est ascēsio huius exhalatiōis fumose ex oibus ptibus eius pp ingressum actōis corpoz celestium in ea: sicut declaratuz est. ⁊ admiscetur in aq̄ ita vt fit ex hoc talis sapor: qz phibet ipaz ascēdere superius. Cōbustio aūt que accidit terre ita ꝙ incineraf: accidit ℔ ī gbusdā ptibus non in oibus: non in tota terra. ⁊ cum hoc non accidit in gbusdā ptibus in gbus non est aqua: a fortiori non dz hoc accidere in gbusdaz ptibus eius coopertis aqa. ¶ Et non est ipōle apud me vt accidat hoc in quibusdam partibus coopertis aq̄: sed ꝓm paucuz. ⁊ vī vt fit dispō seu cā in augmētatōe salsedinis ī qdā mari magis q̄ in alio ꝓpingtas ptis terre cōbuste ⁊ dispō seu ppratio: vt gñet ex ipsa illa exhalatio fumosa magis: aut sunt associate due cāe simul: sicut di de mari frido: qd̄ est in philistea. Nam illud mare impōle est viuere in eo aliqd̄ aīal pp fortitudinem amaritudinis inuente in ipso. ⁊ ēt putaf ꝙ hoc mare cum aduenit in ipo aliqd̄ aīal grossum non descendit in eo pp multitudinē admixtiōis ptium terrestrium cū ags eius. Signum aūt ꝙ ptes cōbuste q̄ salsefaciunt aqā maris sunt aeree seu exhalationes vtplurimum non terrestres est claritas inuenta in partibus eius. Nam partes terrestres turbidant de necessitate.

¶ Circa scōm libzum meteoroz vbi loquitur de mari in medis sua expōne ingt: necessariū est vt mare sit ēntum aque ⁊ origo seu tāq̄ fons illius: sed nō oē mare: sed mare qd̄ vocaf ꝯtinēs qd̄ ē maximū coz ⁊ maioris pfunditatis ⁊ remotioris oibus alijs. Ingr. ⁊ ex hoc mari est ꝑncipium olum fluminum ⁊ mariū. fluminum āt pp humiditatem ascēdētem ab ipso: mariū aūt qz ipsuz mouet a medio ei⁹ ad oia maria: ⁊ oia maria mouētur ad ipm. maria aūt q̄ sunt altiora ipso mouenē aque que sunt in ipso ad eum: ppea qz ꝯtinens est inferi⁹ ipso a hoc. mare āt ꝯtinēs mouet ad ipm pp expulsiōem ptē eius per id qd̄ cātur in ipso ex motu inuēto in ipso per se ex ascēsiōe vndaz eius ascēsiōe inuēta in aqua q̄si motus venti: ⁊ ille mot⁹ vocaf apud arabes motus extēsiōis seu dilatatōis. Maria aūt q̄ sunt inferiora dispō in ipsis est ecōtrario modo. s. ꝙ sique mouētur a mari inferiori ad ipm per ascēsiōem pp ventum gñatum in ipso a cali-

ditate lune. Ipm aūt mouetur a mari inferiori naturalr cum ōsinit seu cuz quiescit mare inferi⁹ ab isto motu. Hec sunt verba Cōmē. in vlcra expositione. ¶ Lā aūt in hoc ꝙ quedam partes terre sunt mare postq̄ fuerint sicce seu postq̄ fuit terra: ⁊ terra postq̄ fuerit mare: cōplebimus nōs hic ꝓmonem de ea: ⁊ dicamus ꝙ necessarium ē dicēre ꝙ hic sunt loca que ſcā fuer ūt arida seu terra postq̄ fuerūt mare: ⁊ mare postq̄ fuit terra. Nam ōclaratum est corruptio elemētorū ꝓm partes: ⁊ ꝙ impōle est vt sit in eis pars non corruptibilis. ¶ Et ēt vī hoc pr̄ sensum ex eis que inueniuntur in ꝓfundo terre ex squamis piscium: ⁊ de alijs rebus q̄ non inuenūtur nisi in mari: sicut dicit Arist. ꝙ hoc multotiens inuenitur in terra egypti. ¶ Sed cā pp quam non narratur tps in quo fiunt tales innouatōes ita vt peruēniat ad nos. Est sicut dixit Arist. longitudo tempoz: ⁊ ꝙ tales innouatōes non apparent nisi in multis milibus annoz. ¶ Et accidit pp hoc vt varietur idiomata ⁊ scripture: ⁊ perd ūtur seu corūpunt illa que scripta sunt de hoc aut remanēt: ⁊ non inuenitur aliqs scīēs legere illam scripturam: vt scripture que inueniūtur, nunc in locis ruinosis egypti. ¶ Et ēt pōle est vt fuerint mortui statim oēs hoies q̄ viderunt hoc aut illi quibus peruenit talis inouatio. Et hoc vel pp diluuia que fiunt in mundo aut pp bella ⁊ pestilentias ⁊ vīr ab extrinsecis. ¶ Cum autez hoc sit ita ⁊ declaratum est esse huius: dicamus nos ꝙ cāe propinque vt sint quedam partes terre aride postq̄ fuerunt mare: ⁊ mare postq̄ fuit terra sunt gñationes fluminum ⁊ fontium. Nam cum facta fueri humida ⁊ irrorata aliqua pars terr fiunt in ipsa flumina ⁊ expandūtur ad loca illius terre rita vt coopriant aque illam ptem ⁊ fit mare: ⁊ econtrario. i. ꝙ cum exsiccatur vna pars exsiccātur flumina ⁊ fontes que sunt in ea. Et exsiccātur pp h maria ad q̄ vadunt illa flumina ⁊ fontes de necessitate. ⁊ non est impōle vt sit cā in aliquibus in hoc: nisi qz maria exsiccātur pr hoc ꝙ vadit ad ipsa ex fluminibus. Et ſcā est terra ex pte ex qua pcedunt ad ipsa illa flumina: ⁊ augmētatur mare ex alia pte: sicut vidēmus fieri in magnis fluminib⁹. s. ꝙ ipsa mutant vias suas h̄ sunt cāe ꝓpinque huius. ¶ Cāe aūt remote sunt motus solis in suo circulo obliquo: ⁊ motus aliaz stellaruz. nam sicut hec sunt cāe vltime in termino oīum gñationum ⁊ corruptionum. Nam vt diximus cā in corruptōe multoz entium est pp remotōem coz. Et ꝓpinquitas eorum est cā in augmētatōe seu gñatōe coz: tita est dispō in corruptōe ptium terre ⁊ marium ⁊ in gñatōe coz. ¶ Et sicut inuenīt in omnibus gñabilibus aliqd̄ tps in quo sunt: ⁊ aliqd̄ in quo corūpunt pp mutatōem cāe gñatiue ⁊ augmētatiue ⁊ est tps senectutis: ita inuenitur talis dispō in ptibus terre ⁊ maris. Et iō vt inquit Arist. terra egypti nunc pcedit ad corruptōem. Ipsa. n. fuit mare: sicut narrauit Homerus ⁊ alij: ⁊ postea arida seu terra: ⁊ ipsa nunc procedit ad siccitatem donec corrumpetur. Et ideo non descendunt in ea pluuie: sed homies illius viuunt a Nilo: qui ibidem augmentatur: seu est. ¶ Et postq̄ declaratum est de mari quid sit: ⁊ que est causa salsedinis eius: ⁊ declaratum est cum hoc causa in hoc ꝙ quedam maria fiunt terre: ⁊ quedam terre fiunt maria: loquamur nunc de ventis.

Que est cā ꝙ vbi ē terra erit mar ⁊ ecōtra in aliqb⁹ pribus ⁊ in diuersis ptib⁹

Lā ꝓpinq.

Lā mota.

In oib⁹ entibus iuēit tps pfect⁹ ⁊ defectus. Vide .2. de gñatōe. t. c. 57. ⁊. 3. de aia cō. 45.

¶ De ventis. Cap. 2.

De cā māli vētoꝝ sup/positio p̄ma

Exhalatōis due sūt spe/cies.

Secunda.

Que sit cā materialis

DEspiritibus aūt dicam⁹/sumētes p̄ricipiū qd̄ dictū est nobis iaz p̄rius. Sūt eniz due spēs exhalatiōis vt dixim⁹: hec quidez hu/mida: hec autem sicca: vocat aūt hec qui/dem vapor: hec aūt ꝑm totū quidē innomi nata: eo aūt ꝙ in pte necesse vtētes vl̄r appellare ipsaz velut fumū. ¶ Est aūt nec humidū sine sicco: nec siccū sine humido: sed oīa hec dicūt ꝑm excessuz. Lato itaq; sole circulo: ⁊ cuz quidem appropinquauerit caliditate eleuāte humidū: longius aūt facto pp infrigidationez cōsistēte iterū sursuz ducto vapore in aquā: pp qd̄ hye/me magis fiunt aque nocte q̄z per diē: ꝫ nō vr̄ q: latēt nocturne magis q̄z diurne. Descēdens itaq; aqua di/stribuit oīs in terrā: existit aūt in terra multus ignis ⁊ multa caliditas: ⁊ sol nō solū supnatās terre humiduz trahit: ꝫ ⁊ terrā ipsaz desiccat calefaciēs. ¶ Exhalatiōe aūt sicut dictū ē duplici existēte: hac aūt vaporosa: hac aūt fumosa: ambas necessariū fieri. Harū aūt que qdez humidi plurē hn̄s multitudinē exhalatio p̄rincipium pluētis aque est: sicut dictū est pri⁹. Sicca aūt spirituuz p̄rincipiū ⁊ natura omniū: hec aūt ꝙ isto modo necessa riū est accidere ⁊ ex ipsis operib⁹ palam. Eteniz exha/lationē differre necessariū: ⁊ solē ⁊ ea que in terra calidi tatē hoc facere nō solū pol̄e: ꝫ ⁊ necessariū est. ¶ Qm̄ aūt vtriusq; spēs māifestū ꝙ differūt: ⁊ nō eadē est que venti nā/ ⁊ q̄ plute aque: sicut qdā aiunt. Eūdē. n. aerez motū qdē ventū esse: ꝯsistētē aūt iterū aquā. aer qdem igit sicut in sermonib⁹ ante hec dixim⁹ fit ex his. vapor qdē frigidū ⁊ humidū bn̄ terminabile hoc quidē. n. vt humidū: q aūt aque est frigidū ꝓpria nā: sicut aqua nō calefacta: fum⁹ aūt calidus ⁊ sicc⁹: quare quēadmodū ex symbolis ꝯsistit q sursuz aer hūidus ⁊ calidus. Et. n. inconueniēs siqui circa singulos circūfusus aer iste sic mot⁹ spūs ⁊ vn̄cūq; extiterit mot⁹ vētus erit. Sed non

sicut fluuios existimam⁹ nō qualr̄cūq; esse aq̄ fluentis. Neq; si habeat multitudinē: ꝫ opz fontale esse qd̄ fluit: sic. n. ⁊ de ventis hz. Mouebit eniz vtiq; magna mul/titudo aeris ab aliquo magno casu nō habens p̄rinci/piū neq; fontē. ¶ Attestant autē que fiunt ex eis: q: n. cōtinue quidē magis aūt ⁊ minus ⁊ maior ⁊ minor fit exhalatio/ semp nubes fiunt/ ⁊ spirit⁹ ꝑm tp̄us vnūqd̄q; vt nata sunt. Quia aūt aliqn̄ quidē vaporosa fit multi/plicatio: aliqn̄ aūt sicca ⁊ fumosa: qn̄q; quidē pluuiosi anni fiunt ⁊ humidi: qn̄q; autē ventosi ⁊ sicci. Aliquan do quidē igit accidit ⁊ siccitates ⁊ imbres multos esse simul: ⁊ ꝑm multū cōtinuā sunt regionē. Aliquādo aūt ꝑm partes. Sepe eniz que in circuitu regio accepit tē/poraneos imbres ⁊ multos. in aliqua. n. pte hmōi sicci tas est. Aliquādo aūt ꝯrium ea que in circuitu omniū: aut mediocriter vtēte aquis: aut ⁊ magis sicca vna ali qua ps aque copiosaz accipit multitudinē. Causa autē q: vt ꝑm plurima qdē eādē passionē ad plurimā ptin/gere verisil̄e regionē: q: simil̄r ponūt ad solē que ꝓpe nisi aliqd differēs habeat p̄ropriū. Quinimo aliqn̄ ꝑm hanc quidē partē sicca exhalatio facta est amplior: ꝑm aliā autē vaporosa. Aliquādo autē cōtrariū: ⁊ ipsi⁹ autē hui⁹ cā q: vtraq; trāscēdit in habite regionis exhalatio nez: puta sicca quidē ꝑm p̄ropriā regionē fluit. Que au tem humida ad vicinā: aut ⁊ in aliquē remotoꝝ locoꝝ ꝓpulsa est a spiritib⁹. Aliquādo qdē aūt hoc qdē man sit: ꝯria aūt idē fecit ⁊ accidit hoc sepe: sicut in corpore aīaliū si supior vēter sicc⁹ fuerit: inferior autē ꝯrio: con/trarie disponat: ⁊ hoc sicco exn̄te humidū esse supiorē ⁊ frigidū. Sic ⁊ circa loca antiparistasiz pati ⁊ pmuta/ri exhalatiōes. ¶ Adhuc āt post imbres vet⁹ vt ꝑz mul ta sit in illis locis ꝑm q̄ cōtigerit fuisse ibres ⁊ spūs ces sant aq̄ fcā. Hoc. n. necesse accider pp dcā p̄ncipia. Cū eniz pluerit terra desiccata ab eo qd̄ ī ipso calido ⁊ ab eo qd̄ d̄sup exhalat: hoc aūt erat vēti corp⁹. Et cūtalis

Probatio a signo.

Signū scōz

segregatio fuerit ⁊ vēti obtineāt cessantibusq; segregat
calm sp ⁊ sursum ferť in supiorē locū ꝯstat sapor infrigi
dat⁹ ⁊ fit aqua. Et cū in idē cōpellāť nubes: ⁊ ꝯ circūste
terit ad ipas friditas aq ⁊ īfridat sic eā ꝯnr exhalatōez
Cessare igiť faciūt facte aq vētos: ⁊ cessantib⁹ ipse fiūt
pp has cās. ¶ Adhuc fiēdi maxie spūs ab vrsa ⁊ meri
die eadē cā plimi. n. boree ⁊ austri fiūt vētoꝝ. Sol. n. so
la hec loca nō supgredit: sz adhuc ⁊ ab his sup occasus
aūt/ ⁊ sup oriētes semp ferť: pp qd nubes ꝯsistūt in late
ralib⁹: ⁊ fit accedēte qdē exhalatio hūidi: abscedēte āt
ad ꝯriū locū aque ⁊ hyemes. pp lationē qdē igiť q ad
tropicos: ⁊ a tropicis estas fit hyems: ⁊ eleuať sursum
aqua ⁊ fit iterū. Qm aūt plima dscēdit aqua qdē i his
locis in qb⁹ vertiť/ ⁊ a qb⁹: hec aūt sunt q ad arctū ⁊ me
ridiē. Ubi aūt plimā aquā terra suscipit/ hic plimā ne
cessariū fieri exhalatōez. Silimō vt ex viridib⁹ lignis
fumū. Exhalatio aūt hec vent⁹ est: rōnabilr vtiq; hinc
fiēt plimi: ⁊ pncipalissimi spirituū. Uocanť aūt q qdez
ab arcto/ boree. Qui āt a meridie/ austri. ¶ Latio aūt
ipsoꝝ obliqua est. circa terrā. n. flant in rectū facta exha
latione: qr omni qui in circuitu aer cōsequiť lationez a
qua incepit moueri: pp qd ⁊ dubitabit vtiq; aliqs vn/
de principiū spirituū est vtrū de supra: aut de subtus.
Mot⁹ quidē eniz desup est/ ⁊ ꝯtingit ante flare. In aere
aūt euidēs si fuerit nubes aut caligo: significat. n. mota
spūs principiū ante manifeste venire ventū tanq̄ de/
sup ipsis habētib⁹ principiū. Qm aūt est ventus mul/
titudo quedā sicce ex terra exhalatiōis mota circa ter/
rā: palā q mot⁹ quidē principiū desup: māe aūt genera
tionis de subt⁹ qua quidē. n. tēderit qd ascēdit idē cau/
sa. Latio. n. eoꝝ q lōgi⁹ a terra ducunť: ⁊ simul de subt⁹
qdē in rectū sursuz ferť: ⁊ oē causatū exñs ꝓpe suū prin
cipiū valet magis ꝓpe: gnātiōis aūt pncipiū palā q ex
terra est. Qd aūt exhalatiōib⁹ ꝯueniētib⁹ sm modicuz:
sicut fluuioꝝ principia fiūt emanēte terra palā ⁊ i ope/

Signū tertium.

Latio ventorum.

Oē causatū exñs prope suū principium valet magis ꝓpe

ribus. Unde aūt singulr flant minimi oēs sunt: ꝓcedē
tes aūt ⁊ longe validi flant. Adhuc aūt ⁊ qui circa ar/
ctum in hyeme trāquilla ⁊ sine flatu sm ipm locū. Sz
sm modicū vlteri⁹ flans ⁊ latēs extra ꝓcedēs iaz spūs
fit in signis. ¶ Que quidem est venti natura ⁊ qūo fit.
Adhuc aūt de siccitate ⁊ de imbrositate ⁊ pp quaz cām
cessant ⁊ fluunt post imbres: ⁊ pp qd boree: ⁊ noti plu
rimi ventoꝝ sunt dictū est: adhuc aūt ⁊ de latiōe ipsoꝝ.
Sol aūt ⁊ cessare facit ⁊ cōmouet spūs: dbilis. n. ⁊ pau
cas existētes exhalatiōes exterminat ampliori calido:
qd in exhalatōe min⁹ existēs ⁊ disgregat. Adhuc aūt ip
sam terrā pūenit exiccās anteq̄z facta fuerit simul mul/
ta cōgregatio: sicut si in multū ignē inciderit modicuz
exustibile pūenit sepe anteq̄z fumū faciat exustū. Pro/
pter has qdē igiť cās cessare facit ventos ⁊ a principio
quidē ꝓhibet cōsumptionē quidē cessare faciēs: celeri
tate aūt siccitatis fieri ꝓhibēs: pp qd ⁊ circa orionis or/
tum maxime fit tranquillitas: ⁊ vsq; ad ethesios ⁊ ꝓdo
mos. Ulr aūt fiunt trāquillitates: pp duas cās: aut eniz
pp frigus extincta exhalatōe: velut cuz fuerit gelu for/
te: aut madefacta a suffocatiōe plurime aūt ⁊ interme/
dijs tēporibus: aut eo q nondū facta sit exhalatio: aut
eo q iam preterijt exhalatio: ⁊ alia nōdum aduenerit.
Indiscretus autē ⁊ difficilis orion esse videť vt occū/
bens ⁊ oriens: qr in pmutatione tēporis accidit occa/
sus ⁊ ortus estate aut hyeme: ⁊ ꝓpter magnitudinem
astri dierū fit pluralitas: pmutatiōes aūt omniū turba/
tione plene ꝓpter indeterminationē sunt. Ethesie au/
tem flant post versiones ⁊ canis ortuz: ⁊ neq; tūc quan/
do maxime prope fuerit sol: neq; quādo lōge: ⁊ dieb⁹
quidē flant: noctib⁹ aūt cessant. Cā aūt qr prope qdem
existēs pūenit exiccās anteq̄z fiat exhalatio. Cum autē
abscesserit modicū: mediocris iam fit exhalatio ⁊ cali/
ditas vt cōgelate aque liquescāt ⁊ terra exiccata ⁊ a ꝓ/
pria caliditate ⁊ ab ea q solis quasi turgescat ⁊ exhalet.

Alr vel rarefacta vel inarefacta.

Nocte autem deficiunt: q̄ cōgelate liquescentes defi/ciunt ꝓpter frigiditatez noctiū. Exhalat autē neq̄ congelatum neq̄ nihil habēs siccuz: sed cum habeat siccā humiditatē hoc calefactuz exhalat. ¶ Dubitant autez quidam ꝓpter quid boree fiunt cōtinue: quos vocam⁹ echesias post estiuales tropicos: noti autē sic non fiunt post hyemales. Habet autē non irrationabiliter: fiunt eniz vocati leuconoti opposito tēpore: nō sic aūt fiunt ꝯtinui ꝓpter qd̄ latentes faciunt inquirere. Causa aūt q̄ boreas quidez a locis que sub arcto flat: que plena aqua ⁊ niue sunt multa: quibus liquefactis a sole post estiuales euersiones magis q̄ in ipsis flant echesie: sic enim ⁊ ex suffocatione fiunt nō quādo maxime appropinquauerit ad arctuz: sed cū calefecerit ampliori tempore adhuc autē prope. Similiter autem ⁊ post hyemales versiones flant ornichie. Eteniz hi echesie sunt debiles: minores autez ⁊ tardiores echesijs flant. Septuagesimo eniz die incipiunt flare propter longe existentem solem inualescere minus. Non cōtinui autem similiter flant q̄ huiusmodi quidez in superficie ⁊ debilia quādoq̄ segregantur. Hec autem magis congelata ampliori indigent caliditate: propter qd̄ interpollantes isti flant donec subuersionibus iterū estiualibus flauerint echesie: quoniā vult q̄ maxime cōtinue huc semper flare vētus. Auster aūt ab estiua versione flat/ ⁊ nō ab altera vrsa. ¶ Duabus. n. existētib⁹ decisionib⁹ possibilis habitari regionis: hac quidē ad supiorez polum q̄ ꝑm nos: hac aūt ad alterū/ ⁊ ad meridiem: ⁊ vtraq̄ existēte/ velut tympano. Talez. n. figurā terre excidūt que ex cētro ipsius ducte ⁊ faciūt duos conos: hūc q̄dē hn̄tem basem tropicū hunc semp manifestū: verticem aūt in medio terre: eodē aūt mō ad inferiorē polū alij duo coni terre excisiones faciunt. He autē habitari sole possibile/ ⁊ neq̄ vltra versiones: vmbra eniz nō vtiq̄ eēt ad arctū. nūc aūt inhabitabilia sunt pri⁹ loca anteq̄

De partib⁹ terre habitabilibus.

subdeficiat

Polus arcticus.

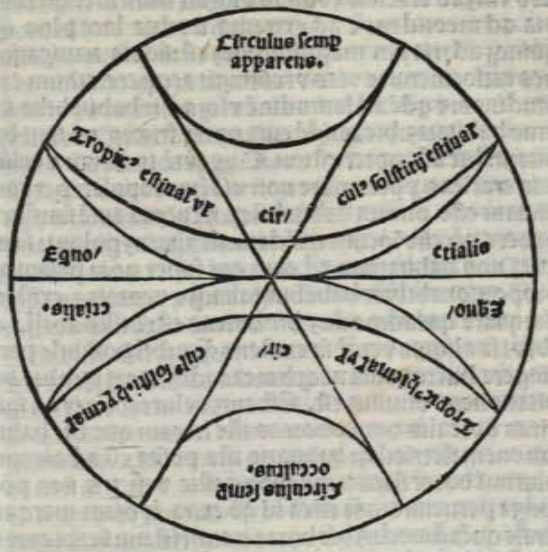

Polus antarcticus.

subdeficiat aut ꝑmutet vmbra ad meridiez: queq̄ sub vrsa a frigore inhabitabilia. Fert aūt ⁊ corona ꝑm hunc moduz: videt eniz sup caput facta nobis cuz fuerit ꝑm meridianū: ꝓpter qd̄ ⁊ ridiculose scribunt nūc ꝑiodus terre. Describūt eniz circularē habitatā: hoc aūt est impossibile ⁊ ꝑm apparētiaz ⁊ ꝑm rōnem. Ratio eniz ostēdit q̄ ad latitudinē quidē determinata est: circulo autē copulari contingit ꝓpter temperantiā: nō autem excedunt estus ⁊ frigus ꝑm longitudinē: sed ad latitudinē: quare si non alicubi ꝓhibet maris multitudo totuz est perambulabile. Et ꝑm apparentiaz circa nauigationes

ꝛ itinera: multum eniz longitudo differt a latitudine.
Qđ eniz ab eracleis colūnis vsqꝫ ad indicū: eoꝙ ethio
pia ad meotidem ꝛ ad extrema scythie loca plus q̄ꝫ
quinqꝫ ad tria ꝑm magnitudinez est: siquis nauigatio/
nes ratiocinetur: ꝛ vias vt cōtingit accipere talium cer
titudines: ꝛ qdē ad latitudinē vsqꝫ ad inhabitabilia sci
mus habitataz: hic quidē eniz ꝓpter frigus nō iam ha
bitant: hic aūt ꝓpter estum. Que autē indicum ꝛ colū/
nas eracleas ꝓpter mare non vidētur copulari per con
tinuam esse omnez habitabilez. Quoniā autē similiter
habere necesse locum quēdam ad alteruz polum: sicut
quez nos habitamus ad eum qui super nos: palam ꝙ
proportionabiliter habebunt aliaqꝫ ꝛ ventoruz existen
tia: quare quēadmoduz hic boreas est: ꝛ illis ab illa q̄
ibi vrsa aliquis vent⁹ sit existens q̄ꝫ nihil possibile per/
tingere huc: quoniā neqꝫ boreas idez in eaz que hic ha
bitationem omniuz est. Est eniz velut tapogeyos spi/
ritus borealis donec boreas iste in eam que hic habi/
tationem flet: sed qꝛ habitatio ista posita est ad arctum
plurimi boree flant tamē autē: ꝛ istic deficit ꝛ non pōt
longe peruenire: qm̄ circa id qđ extra lybiam mare au
strale quēadmoduz hic boree ꝛ austri flant: sic ibi euri ꝛ
zephiri succedētes continui semper flant. ¶ Qđ quidē
igitur auster non est ab altero polo flans ventus palaz:
qm̄ aūt neqꝫ ille/ neqꝫ qui ab hyemali versione: oporte/
bit enim vtiqꝫ alium ab estiuali esse versione: sic enim
proportionabile assignabit. Nunc autem non est: vnus
eniz solus videtur flans exinde locis: quare necesse est
eum qui ab exusto loco flantem ventuz esse austrum: il/
le autem locus ꝓpter solis vicinātiam neqꝫ habz aquas
neqꝫ pascua: quapropter liquefactionez faciunt eche/
sios: sed qꝛ multo maior est locus ille ꝛ expansus ma/
ior ꝛ amplior ꝛ magis verax ventus est auster borea: ꝛ
pertingit magis huc q̄ꝫ iste illuc. Que quidem igitur
causa horum est ventorū: ꝛ quomodo se habent adin/

uicem dictum est. ¶ De positione autez ipsorum ꝛ qui
contrarij quibus ꝛ quos simul flare contingit ꝛ quas
non: adhuc autez ꝛ qui ꝛ quot existunt entes: ꝛ adhuc
de alijs passionibus quecūqꝫ cōtingit dicta est in prob/
leumatibus particularibus nunc dicamus. Oportet
autem de positione simulrationes ex descriptione con/
siderare. Describitur quidem igitur vt magis insinua/
biliter habeat qui orizontis circulus propter qđ ꝛ rotū/
dus. Oportet autez intelligere ipsius alteraz decisionē
que a nobis habitatur: erit enim ꝛ illam diuidere eo/
dem modo. Supponatur etiaz primo quidez contra/
ria ꝑm locum esse plurimuz distantia ꝑm locū: sicut ꝑm
speciez cōtraria plurimuz distantia ꝑm speciem. Pluri
mum eniz distant ꝑm locum posita adinuicem ꝑm dia/
metruz. ¶ Sit igit̄ in quo. a. occidens equinoctialis: cō
traria aūt huic in quo. b. oriens equinoctialis: alia autē
diametros hanc ad rectam incidens: ꝛ que in quo. i.
sit vrsa. Huic autem cōtrarium ex opposito ꝙ in quo. t.
meridies. Qđ autem in quo. z. oriens estiualis. Qđ
autem in quo. e. occidens estiualis. Qđ autem in quo
d. oriens hyemalis. Quod autez in quo. g. occidens
hyemalis. a. z. autem dicantur diametri ad. g. ꝛ ad. d. ꝛ
ad. e. Quoniaz igitur plurimuz distantia ꝑm locū con/
traria ꝑm locum. Plurimum autē distant que ꝑm dia/
metrum necessariuz ꝛ ventoruz hos inuicem cōtrarios
esse quicunqꝫ sunt ꝑm diametruz. Uocantur autem ꝑm
positionez locorum venti sic. Zephirus quidem qui qꝛ
a. hic autem occidens equinoctialis: cōtrarius autem
huic apeliotes: hic autez oriens equinoctialis. boreas
autem ꝛ aperchias ab. i. hic enim vrsa: contrarius autez
huic auster. a. t. meridies autem hic a qua flat ꝛ. t. ipsi
i. contrariuz. ꝑm diametrum enim a. z. autem kekias.
hic enim oriens estiualis: contrarius aūt nō qui ab. e.
flat: sed qui a. g. lips: est enim ab occidēte hyemali: cō
trarius autem huic ꝑm diametruz eniz ponit̄. a. d. autē

eurus: iste eniz ab oriente hyemali flat vicinās austro: propter qd̄ ⁊ sepe euronoti dicuntur flare: contrarius autez huic non qui.a.g.lips: sed qui ab.e.quez vocant: hi quidē argestem: hi autē olypiam: hi autem scisona. Iste.n.ab occidēti estiuali flat: ⁊ ꝑz diametrū ipsi opponitur solus. Sic quidē igitur qui ꝑm diametrum positi venti ⁊ quibus sunt cōtrarij. Alij aūt sunt ꝑm quos nō sunt cōtrarij venti.a.c.quidē eniz quē vocāt treskiam. Iste eniz medius argestis ⁊ aperchie.a.k.autē quē vocat messem: iste eniz medius kekie ⁊ aperchie: que autē c.k.diameter vult quidez ꝑm semp apparētez esse: non

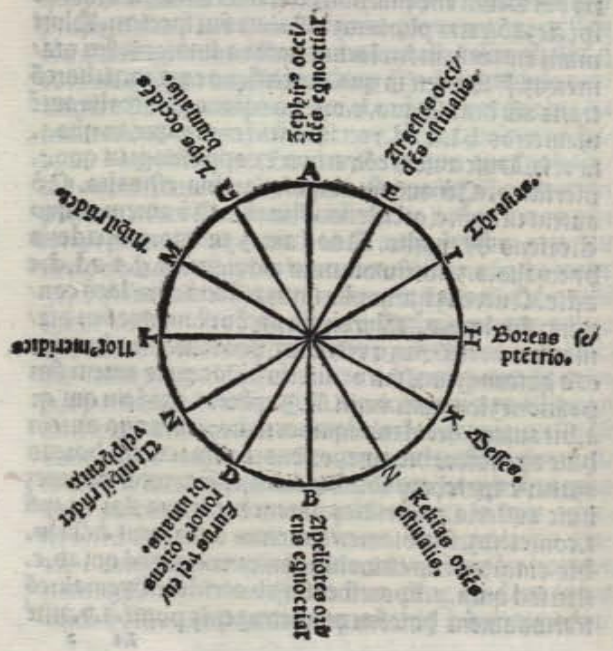

Septentrionalis

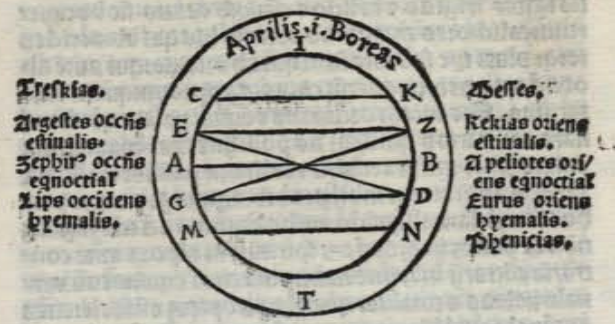

Auster.

certitudinat autē. Cōtraria eniz nō sunt his ventis neqz treskia: neqz messi: flaret eniz vtiqz aliquis ab eo in quo m.hoc eniz ꝑm diametrū neqz ipsi.c.treskie: flaret eniz vtiqz ab.n.hoc est signuz ꝑm diametrū si nō ab ipso admodicuz flat quidā ventus quez vocāt qui circa locum phenitiā. Principalissimi quidē igitur venti ⁊ determinati sunt hi: ⁊ hic ordinati sunt mō. Essendi aūt plures ventos a locis ad arctum q̄z ab his qui ad meridiez cā habitabilē supponi ad hunc locū. Et qr multo plus q̄z aqua ⁊ nix reponit̄ in hanc partē: qr illa sub sole sunt ⁊ illius latione quib⁹ liquefactis in terrā ⁊ calefactis a sole ⁊ terra necessariū ampliorem ⁊ ad plurem locuz fieri exhalationē ꝓpter hanc cām. Est autē dictorū ventorū boreas quidē quiqz aperchias ⁊ messe principalissime ⁊ treskias ⁊ messe: cōis aūt argestis ⁊ boree: auster autē quiqz itagenes qui a meridie ⁊ lips: apeliotes autē qqz ab oriente equinoctiali ⁊ eurus: phenitias autez cōis: zephirus autez quiqz itagenes ⁊ argestes vocatus: vl̄r aūt hi quidez boreales hoꝝ vocant̄: hi autē australes.

Opponunt autē zephiri quidē boree: frigidiores enīz qui ab occidēte flant austri aūt apeliotici. Determinatis igitur frigido ⁊ calido ⁊ estuoso ventis sic vocauerunt: calidiores enīz qui ab oriente his qui ab occidente: qr pluri tpe sub sole sunt qui ab oriente: qui autē ab occidente derelinquerūt citius ⁊ appropinquant loco tardius. Sic autem ordinatis ventis palam qd̄ simul flare contrarios quidem nō possibile: ꝑm diametrum enim. Alter igitur cessabit violētiam passus: nō sic aūt positos adinuicem nihil prohibet. puta. z. ⁊. d. propter hoc simul flant aliquādo ambo omnino ad idēz signuz non ex eodēz neqz eodem spiritu: ꝑm tēpora autē contraria cōtrarij maxime flant: puta circa equinoctiū vernale kekias ⁊ totaliter que vltra tropicuz estiualē: circa autūnale autē libes: circa versiones autez estiuales zephirus: circa hyemales autē eurus. Incidunt aūt alijs maxime ⁊ cessare faciunt aperchie ⁊ treskiez argestes. maxime enim deprope impetus ipsorum est crebriqz ⁊ fontes flant maxime isti: propter qd̄ ⁊ serenissimi sunt ventorum: flantes enim deprope maxime repellentes alios ventos cessare faciunt ⁊ efflantes consistētes nubes faciunt serenitatem: si non frigidi vehementer fuerint simul existentes: tunc non aut serenī: si enim fuerint magis frigidi q̄z magni preueniunt coagulantes q̄z propellentes. kekias autem non serenus: qr reflectit in seipsuz: vñ ⁊ dicit̄ prouerbiuz trahens ad seipsum: vt kekias nubē: gyrationes aūt fiunt ipsorum cessantium inhabita ꝑm solis translationē: qr mouet maxime habitū principio: principiū aūt sic mouet ventoz vt sol. Contrarij aūt aut idem faciūt aut ꝗriuz: puta humidi lips ⁊ kekias quē elypsonctā quidam vocant: ⁊ eurus quem apeliotem: siccī autez argestes ⁊ eurus: a principio aūt iste siccus: consumens autē aquosus: nebulosus autez messes ⁊ aperchias maxime. isti enīz frigidissimi: grādinosus autez aperchia: ⁊ treskias ⁊ argestes: estuosus

aūt auster ⁊ zephyrus ⁊ eurus: nubibus aūt cōdensant celū. kekias aūt valde: lips aūt rarī: kekias aūt ppter ea qr reflectit ad ipm: ⁊ qr cōis est boree ⁊ euro: quare qr iridus est coagulās vaporē aerē cōstare facit. Quia aūt a loco apelioticus est hz multā mām ⁊ vaporē quē ppellit: sereni aūt aperchias ⁊ treskias ⁊ argestes: causa aūt dicta est prī. Coruscationes faciūt maxie aūt hi ⁊ messes: qui em̄ deprope flāt frigidi sunt. pp frigiduz aūt fulguratio fit: segregat. n. cōflantib nubib pp qd̄ ⁊ quidē eorūdez hoz grandinosi sunt: cito em̄ coagulāt: ecnephie aūt fiunt autūno quidē maxime. Deinde vere maxie: aperchias ⁊ treskias ⁊ argestes: cā aūt qr ecnephie fiunt maxie qñ alijs flantib incideriint alij: isti aūt incidūt maxime alijs flātibus: causa aūt dicta est ⁊ huius prius. Echesie aūt gyrant habitantib circa occidentē ex aperchias in traskias ⁊ argestes ⁊ zephiros: aperchias. n. zephyrus est: incipiētes quidē abvrsa: terminantes aūt ad lōge: his aūt qui ad oriētez gyrāt vsqz ad apeliotē. ¶ De vētis qdē igit ⁊ de ea que a ꝑncipio generatione ipsoz ⁊ subiecta: ⁊ de acidētibus passionibus cōiter ⁊ ꝑm vnūquēqz tāta nobis dcā sunt.

¶ Capitulum de Terremotu.

E gñatione aūt ⁊ motu terre post hoc dicendū: cā aūt huius passionis habita huic generi est: sunt autē tradita vsqz ad ꝑsens tps tria/ ⁊ a tribus. ¶ Anaxagoras em̄ clazomenius ⁊ prius Anaximenes milesius. enūciauerūt: ⁊ his posterius Democritus abderites. Anaxa. quidē igit̄ aut etherē natū ferri sursuz: incidentē aūt in ĩferiora terre ꝛcaua mouere ipsaz: q̄ quidē. n. sursum cōserunt pp imbres: qm̄ vr oēm filr eē somniferaz tanqz exūtē: hoc qdē sursuz: hoc āt deorsuz tot sphere: ⁊ sursuz quidē hac existēte pte in q̄ habitamus: deorsuz aūt altera. ¶ Ad hāc quidē aūt cām nihil forte opz dicere tanqz valde simplr dictā: sursuz enīz ⁊ deorsuz pu-

Anaxagore opinio.

Improbatio.

tare sic hr̄e vt nō ad terrā quidē vndiq; ferant̄ grauita/
tem hn̄tia corpoꝝ: sursum aūt leuia ⁊ ignis stultū. Et h̄
vidētes orizontē habitatam quātū nos scimus alteruz
semp̄ factū translatis tanq̄ existēte gibbosa ⁊ spherica.
Et dicere quidem ꝙ pp̄ magnitudinez in aere manet:
agitari aūt dicere percussaz de subtus sursuz per totam.
¶ Adhuc aūt nullū reddūt accidētiū circa terremotus:
neq; em̄ regiones neq; tp̄a quecūq; participāt hac pas/
Democriti opinio. sione. ¶ Demo. aūt ait: terrā plenā aqua existētē ⁊ susci
pientē multā aliā pluuialē aquaz ab hac moueri: facta
aūt ampliori qr nō pn̄t suscipere vētres vim inferentē
facere terremotū: ⁊ exiccatā trahentez in vacua loca ex
Anaximenis opinio. repletioribꝰ trāsientē incidētē mouere. ¶ Anaximenes
aūt ait: plutā terrā ⁊ exiccatā corrūpi: ⁊ ab his ruptis fru
stis incidētibꝰ cōcuti: pp̄ qd̄ ⁊ fieri terremotus in siccita
tibus ⁊ iterū in pluuiosis: in siccitatibꝰ. n. sicut dictū est
exiccatā corrūpi: ⁊ ab aquis super humectatā decidere.
¶ Oportebat aūt ho c accidente subuersam multipl'r
apparere terrā. adhuc aūt ꝓpter quā causaz circa quedā
loca sepe fit hec passio nullo dr̄ia excessu tali ad talia ⁊
quidē oportebat. Oīno aūt sic existimātibꝰ nec̄ium di
cere minus semp̄ terremotus fieri: ⁊ tandē cessare ali/
quādo cōcussam: sic em̄ decidens talem hz naturā. q̄re
Opinio ꝓpria. si hoc impol'e: palā qr ⁊ impol'e hāc esse cām. ¶ Sed
qm̄ manifestum ꝙ necessariū ⁊ ab humido ⁊ sicco fieri
exhalationē: sicut diximus in prioribꝰ: nec̄e his existēti/
bus fieri terremotus: existit em̄ terra p̄ se q̄dez sicca: pp̄
imbres aūt hn̄s in seipsam humiditatē multā: vt ⁊ a so
le ⁊ ab eo q̄ in ipsa igne calefacta: multꝰ q̄dē extra: mul
tus aūt ītra spūs fiat: ⁊ hic aliqn̄ quidē ꝯtinuus ex̄ fluit
oīs: aliqn̄ aūt intra oīs: aliqn̄ aūt ⁊ partit̄. Si itaq; hoc
īpol'e aliter hr̄e q̄ post hoc: cōsiderandū vtiq; erit q̄le
maxime motiuū erit corporū: nec̄e em̄ ꝙ ad plurimuz
natū ire ⁊ vehemētissimū maxīe tale eē: vehemētissimū
q̄dez igit̄ ex nec̄itate qd̄ citissime fert̄: p̄cutit em̄ maxīe

ꝓpter velocitatē: ad plurimū aūt natū est ꝑtrāsire qd̄ p̄
oē ire maxime pōt: tale aūt qd̄ subtilissimū: q̄re siquidē
spūs nā talis maxime corpoꝝ spūs motiuus. Etenim
ignis qn̄ cū spiritu fuerit fit flāma/ ⁊ fertur celeriter: nō
igit̄ aqua neq; terra causa vtiq; erit: sz spūs motus cum
intus fuerit ⁊ fluxerit q̄ extra exhalatus. ¶ Propter qd̄ Signū primum.
fiunt trāq̄llitate plures ⁊ maximi terremotuū. Cōtinua
aūt exn̄s exhalatio ꝯsequit̄ vt in pluribꝰ impetū princi/
pij: quare aut intus simul aut extra fert̄ oīs: quosdā aūt
fieri ⁊ spiritu exn̄te nihil irrōnabile. Videmus. n. aliqn̄
sil' plures flātes vētos: quoꝝ cuz in terra ferat̄ alter erit
spiritu ente terremotus: minores aūt hi fiunt magnitu
dine: ꝓpter qd̄ diuisuz est principiū ⁊ cā ipsoꝝ. ¶ No/ Signuz secundum.
cte aūt fiunt plures ⁊ maiores terremotuū: q̄ aūt de die
circa meridiē trāquillissimū. n. est vt ī pluribus diei me
ridies. Sol. n. cū maxime obtineat declinat exhalatio/
nē in terrā: obtinet aūt maxime circa meridiē: ⁊ noctes
aūt diebus trāquilliores ꝓpter absentiaz solis. Quare
intus fit iterū fluxus sicut recursus in ꝯriū eius que ex/
tra diffusiones ⁊ ad diluculū maxime: tūc. n. ⁊ spūs nati
sunt īcipere flare: si igit̄ intus extiterit p̄mutatū ē p̄nci/
pium ipsoꝝ sicut eurippus pp̄ multitudinē fortiorē fa/
cit terremotum. ¶ Adhuc aūt circa loca talia fortissimi Signū tertium.
fiūt terremotuū vbi mare fluxibile: aut regio spōgiosa
⁊ subantrosa: pp̄ qd̄ ⁊ circa ellespontū ⁊ circa achaiaz ⁊
siciliā ⁊ euboie circa hec loca. Videt̄ enīz penetrare sub
terra mare: pp̄ qd̄ terme que circa edipsum a tali causa
facte sunt. Circa dicta aūt loca terremotus fiunt maxi/
mi pp̄ angustiā: spūs enīz factus vehemēs ⁊ pp̄ multi/
tudinē maris allati repellit̄ iteꝝ in terrā qd̄ natuz erat
efflare ex terra: regionesq; quecūq; inania hn̄t que sub/
tus loca multū suscipiētes spm̄ ꝯcutiunt̄ magis. ¶ Et Signū q̄rtum.
vere aūt ⁊ autūno maxime ⁊ in pluuiosis ⁊ in siccitatibꝰ
fiunt pp̄ eādez cām: tp̄a aūt hec maxīe spumosa: estas
em̄ ⁊ hyems. Hec q̄dē igit̄ pp̄ gelu: hec aūt pp̄ estū fa/

cit īmobilitatē: hoc quidē. n. valde frigidū: hoc aūt valde siccū est: ⁊ in siccitatib⁹ quidē spumosus aer. hoc ip̄z em̄ est achinos qn̄ amplior exhalatio sicca facta fuerit q̄ humida: in pluuiosis aūt ampliorē facit eā que intus exhalationē: eoq̄ intercipiat in angustioribus locis ⁊ cōpellat in minorē locū talis segregatio repletis cōcauitatibus aqua cū īceperit obtinere: eoq̄ multa in paruuz locū cōprimat fortiter mouet fluēs ventus ⁊ offendens. ¶ Opz. n. intelligere q̄ sicut in corpe nostro ⁊ tremoruz ⁊ pulsuū cā est spūs intercepti virtus: sic ⁊ in terra spiritū sile facere: ⁊ hunc quidē terremotū velut tremorem esse: hūc aūt velut pulsum: ⁊ sicut accidit sepe post vrinationē: per corpus em̄ fit velut tremor quidaz trāslato spiritu deforis intus subito: talia em̄ fieri ⁊ circa terrā. ¶ Quantā aūt habeat spiritus virtutē nō solū ex his que in aere fiūt: opz speculari hoc quidē pp magnitudinē. Existimabit vtiq̄ aliqs posse talia facere: sz in corporibus aīalium thetani em̄ ⁊ spasmi spūs quidē sunt motus: tm̄ aūt vigorē hn̄t: vt multi simul tētātes vi tenere nō possunt obtinere motū infirmantiuz. Tale itaq̄ opz intelligere factū ⁊ in terra vt cōparet ad paruum maius. ¶ Signa aūt hoꝝ ⁊ ad nostrū sensuz sepe facta sunt: iaz eniz terremotus in quibusdā locis factus nō prius desijt anteq̄z erumpēs in eum qui sup terrā locū manifeste vt ex execnefias exiuit q̄ mouit vētus q̄le ⁊ circa eracleā eaz que in ponto nup factuz fuit ⁊ prius supra sacrā insulā. Hec em̄ est vna vocataꝝ Eoli insularum: in hac enim intumuit aliquid terre: ⁊ ascēdit velut collis moles cū sono: tandē aūt rupta exiuit multus spiritus: ⁊ fauillā ⁊ cinerem eleuauit: ⁊ lipareoꝝ existentez ciuitatem non longe oēm incinerauit: ⁊ ad quasdam in Italia ciuitatū venit ⁊ nunc vbi exufflatio hec facta fuit palā est: etenīz facti ignis in terra hāc putandū esse causam: cū densum accendit p̄mo in paruo discerpto aere. ¶ Argumentū aūt est q̄ flant sub terra spiritus: ⁊ q̄ fit

Signū quintum.

Propter q̄d post emissionē vrine q̄dā fit ī corpe tremor.

Signū sextum.

Signuz septimū.

Signū octauū.

circa has insulas: cū em̄ vētus debeat flare auster presignificat prius: sonant em̄ ex quibus fiunt exufflationes ꝓpterea q̄ mare ꝓpellat iam de longe. Ab hoc autē q̄ ex terra exufflans repellat iteꝝ intus: qua quidē supgredit mare hac facit sonū sine scismo pp amplitudinē locorū: effundit em̄ in īmensum extra ⁊ ꝓpter paucitatē repulsi aeris. ¶ Adhuc fieri solē caliginosum ⁊ obscuriorē sine ⁊ ante matutinos terremotus aliqn̄ trāquillitatem ⁊ frigus forte signū dicte cause est: solem em̄ caliginosum ⁊ obscurū necessariū esse incipiēte spū ꝓgredi in terrā dissoluente aerem ⁊ disgregante ⁊ ad aurorā ⁊ matutinos: trāquillitatēq̄ qua ⁊ frigus: trāquillitatē quidē em̄ necessariū est vt in plurimū accidere: quēadmoduz dictū est prius velut regressu intro facto spūs ⁊ magis ante maiores terremotus: nō discretuz em̄ hoc quidē extra: hoc aūt intus: sz totū intus simul latū necessariū valere magis: frigus aūt accidit ꝓpterea q̄ exhalatio interuertit nā calida existēs s̄m se: non videntur aūt venti esse calidi: q̄z mouēt aerē existentē plenū multo: ⁊ frigido vapore sicut spūs per hos exufflatus ⁊ em̄ hoc quidē de prope est calidus sicut ⁊ cū iamus: sed pp paucitatē non silr̄ manifestū: de longe aūt frigidus pp cām eādē ventis. Deficiente aūt in terra tali virtute cōueniens pp humiditatē vaporosus defluxus facit frigus in quib⁹ accidit locis hāc fieri passionē. ¶ Idē aūt cā ⁊ signi cōsueti aliqn̄ fieri ante terremotus: aut em̄ p diez: aut parum post occasum serenitate existente nubecula subtilis appareat porrecta ⁊ longa velut linee longitudo q̄ plurimū recta ī spū deficiēte pp trāslationē. Sile aūt accidit ⁊ ī mari circa littora: qn̄ q̄dē. n. fluctuās inciderit vehementer grosse ⁊ distorte fiunt regiminis: qn̄ aūt tranquillitas fuerit ꝓpterea q̄ parua sit segregatio subtiles sunt ⁊ recte. Quod quidē igit mare facit circa terrā hoc spūs circa eam q̄ in aere caliginē: vt qn̄ fuerit facta trāquillitas oīs recta ⁊ subtilis derelinquat tanq̄

Signū nonum.

Signū decimum.

nubecula sit regiminis aeris: pp eandē cāz autē ⁊ circa eclypses aliquādo lune accidit fieri terremotū. Quādo eniz iam ꝓpe fuerit interpositio ⁊ nondū quidē oīno sit deficiēs lumen: ⁊ q̄ a sole calidū ex aere: iam aūt marce factū trāquillitas fit ꝯ trāslato spiritu in terrā q facit terremotū ante eclypses. Fiūt aūt ⁊ vēti ante eclypses sepe in principio quidē noctis ante eclypses medie noctis: in media aūt nocte ante diluculares: accidit aūt hoc ⁊ pp marcescere calidū q̄ luna cuz ꝓpe facta fuerit latio in quo facta fuerit eclypsis. Remissio igit̄ quo detinebat̄ aer ⁊ q̄ escebat iterū mouet̄ ⁊ fit spūs tardioris eclypsis tardior. ¶ Cum autē fortis factus fuerit terremotus nō mox neq; ad semel cessat agitās: sed qd̄ prīo q̄dē vsq; ad circa .xl. dies agitat. Posterius aūt ⁊ ad vnuz ⁊ ad duos annos notat̄ ꝑm eadē loca. Causa aūt magnitudinis quidē multitudo spūs ⁊ locorū figure p qualia vtiq; fluxerit: qua quidē eniz repulsus fuerit ⁊ nō facile ptrāseat: ⁊ qd̄ concutit maxime ⁊ intus retineri necessarium in resistētibus velut aqua nō potēs ptrāsire: pp qd̄ sicut in corpe pulsus nō repēte cessante neq; cito: sz per morā marce facta passione ⁊ principiū a quo exhalatio facta fuit ⁊ ortus spūs: palā q̄ nō mox oēm expādit materiā ex qua fecit ventū quē vocam⁹ sismū: quousq; igit̄ cōsumat̄ reliquias horū necesse agitare: debilius autez effect⁹ ⁊ vsq; ad hoc donec vtiq; minus exhalatuz sit q̄z nō possit mouere māifeste. Faciūt aūt ⁊ sonos q sub terra fiūt spirit⁹ ⁊ eos qui ante terremot⁹ ⁊ sine aūt terremotibus cōia alicubi facti sunt sub terra: sicut enim ⁊ pcussus aer oīmodos emittit sonos: sicut ⁊ pcutiēs ipse: nil enī differt: verberās .n. simul ⁊ ip̄m verberat̄ oē: p̄uenit aūt son⁹ motū: q̄r subtilioꝝ ptiū est: ⁊ q̄r magis p omnez penetrat sonus spūm: cum autē minor fuerit q̄z vt moueat terrā pp subtilitatē pp facilem quidē penetrare nō pōt mouere: q̄r autē offendit ad solidas moles ⁊ concauas ⁊ oīmodas figuras omnimodū emittit sonum: vt

Effect⁹ terremotus.

aliquādo videat̄ qd̄ quidā dicunt ꝓdigia vulgātes mugiare terrā. Jam aūt effect⁹ eruperūt aque factis terremotibus: sz nō pp hoc aqua cā motus: sz si fuerit ex supficie: aut de subtus vim inferat spūs illā mouēs: ⁊ sicut fluctuū sz venti nō fluctus ventoꝝ: q̄m ⁊ terraz sic vtiq; q̄s causet passionis: euertit̄ eniz agitata quēadmodū aqua effusio eniz euersio quedā est: sz hec ambo quidē cā vt materia. Patit̄ eniz sz nō agūt: spūs aūt vt principiuz: vbi aūt simul cū terremotu fluct⁹ factus fuit cā quando cōtrarij facti sunt spūs: hoc aūt fit cū agitās terraz spūs latum ab alio spū mare repellere quidē oīno nō possit: ꝓpellēs aūt ⁊ coarctās ad idē cōgregauerit multū: tūc eniz necessariū victo hoc spiritu simul multū pulsum a ꝯrio spiritu erūpere ⁊ facere cataclysmuz: fuit aūt ⁊ factū hoc ⁊ circa achaiā extra: quidē enim erat auster: ibi aūt boreas: trāquillitate aūt facta ⁊ fluēte intro vēto factus fuit ⁊ fluctus ⁊ terremotus simul ⁊ magis pp mare nō dare pflationē impetū faciēti sub terra spūm: sz obsistere: vim .n. inferētia inuicē: spūs quidē terremotū facit: hypostasis aūt spūs cataclysmū: ꝑm autē partē fiunt teremotus ⁊ sepe ad modicū locū: venti aūt nō ꝑm partem quidē: cum exhalatōes que ꝑm locū ip̄m ⁊ vicinātem cōuenerint in vnū: sicut ⁊ siccitates fieri diximus ⁊ pluuias ꝑm partē: Et terremot⁹ quidē fiunt p hūc modum: venti aūt nō: hi quidē eniz in terra principiuz habent: vt ad vnū omnes impetuent̄: sol aūt nō simul potest: pluuie aūt suspensa magis vt fluant cum principiuz acceperint a solis latione iam ꝑm dr̄ias locoꝝ ad vnū. Quādo quidē igit̄ fuerit multus spūs mouet terraz. vt aūt tremor ad latū fit aut raro aut ꝑm aliqua loca velut pulsus sursum de subtus: pp qd̄ minus agitat̄ hoc mō: Nō .n. facile sic multū cōuenire principiū: ad lōgitudinē .n. multiplex ei⁹ que a ꝓfundo exhalatio: vbicūq; aūt fact⁹ fuerit talis scism⁹ egredit̄ multitudo taliū lapiduz sicut bulliētiū i caldarijs: hoc .n. mō facto scismo q̄ circa

Sipelon euersa sunt: ⁊ cāpus vocatus phelegreū ⁊ que circa ligusticā regionē. In insulis autē ponticis minus fiunt teremot⁹ q̄z in his que ad terrā: multitudo enim maris infrigidat exhalationes ⁊ ꝓhibet pondere suo ⁊ vim infert. Adhuc autē fluit ⁊ nō agitatur obtenta a spiritibus: ⁊ q: multū occupat locum nō in hac/ sed ex hac exhalationes fiunt ⁊ has cōsequunt̄ que ex terra: que aūt ꝓpe terrā pars sunt terre: inter mediū aūt pro/ pter paruitatē nullam hz virtutē: ponticas aūt non con tingit moueri sine mari toto a quo cōtente existunt. De terremotib⁹ quidē igit̄: ⁊ que natura: ⁊ pp quā cāz fiūt: ⁊ de alijs accidētibus circa ipsos dictū est fere de ma/ ximis. ¶ De corruscatiōe aūt ⁊ tonitruo: adhuc aūt de typhone ⁊ incēsione ⁊ fulminib⁹ dicam⁹: etenīz horum idem principiū existimare opz oīum. Exhalatiōe enīz duplici existēte vt diximꝰ hac aūt humida: hac aūt sicca ⁊ cōcretione habēte ambo hec potentia cōstare faciēte in nubē: sicut dictū est prius. Adhuc aūt spissiori cōsistē tia nubiū facta ad vltimā sūmitatē qua.n. deficit calidū disgregās in superiorē locū ad spissiorē ⁊ frigidiorem necesse est cōsistentiā: pp qd̄ ⁊ fulmina ⁊ etuesie ⁊ oīa ta lia ferunt̄ deorsuz: q̄z uis nato sursuz calido ferri omni: sz ad ꝯtriū inspissatiōis necessariū fieri extrusionē: velut pyrenes ex digitis exiliētes: etenīz hic pōdus habētia ferunt̄ sepe sursum. Segregata quidē igit̄ caliditas in superiorē dispergit̄ locū: quecūq; aūt intercludit̄ sicca exhalatio intrāsmutatiōe infrigidati aeris: hic cōueniē tibus nubibus segregat⁹: vt aūt lata ⁊ offendēs ad cōti nentes nubes facit ꝑcussurā: cuius sonus vocatur toni truū: fit aūt ꝑcussura eodē modo vt cōparet̄ maiori mi/ nor. Passio enīz que in flāma fit sono quē vocāt hi qdē Vulcanū ridere: hi aūt vestā: hi aūt cōminationē hoꝝ. Fit aūt qñ exhalatio in flāmā ꝯuersa ferat̄ ruptis ⁊ sic/ catis lignis. Sic.n. ⁊ in nubib⁹ fctā spūs segregatio ad spissitudinē nubiū īcidēs facit tonitruū. Oīmodi autē

De corru/ scatiōe ⁊ to nitruo.

soni pp irregularitatē fiunt nubiū ⁊ pp intermedios vē/ tres q̄z cōtinuitas deficit spissitudinis. Tonitruū quidē igit̄ hoc est ⁊ fit pp hanc cāz: spūs aūt extrusus ꝑm mul ta quidē igitur subtili ⁊ debili igntione: ⁊ hoc est qd̄ vo camus corruscationē: qua vtiq; velut excidēs spūs co/ loratus appareat. Fit autē post percussurā ⁊ posterius tonitruo: sz videtur prius: q: visus anticipat auditū: ptz autē in ductu triremiū. Jam.n. referētib⁹ iterum remos nō primus ꝑtingit sonus remi ꝑcussionis: q̄z uis quidā dicāt q; in nubibus fiat ignis: hunc autē Empedocles quidē ait interceptū esse de solis radijs. Anaxa. autē de eo qui desup ethere: qd̄ etiā ille vocat ignē delatū a de/ sup deorsum. Micationē quidē igitur huius ignis esse corruscationē: sonū aūt sonus extincti ⁊ sixim tonitruum tanq̄z sic videtur factuz: sic ⁊ prius corruscatio fit toni/ truo irrōnabilis quidē ⁊ ignis interceptio vtroq; modo quidē magis aūt detractio ei⁹ qui desup etheris. Quare enīz feratur deorsum natū sursum optz dici cām: ⁊ pro/ pter qd̄ aliquādo hoc fit circa celum quādo nubilosum fuerit tm̄ sed modo cōtinue sic: serenitate existēte nō fit: hoc enīz oīno videtur dictū esse festine. Simil̄r autez ⁊ dicere eā que a radijs interceptā caliditatē in nubib⁹ eē hoꝝ cāz nō ꝓbabile. Etenīz iste sermo irrōnabil̄r dict⁹ est valde. Segregata enīz necessariū esse cām semper ⁊ determinatā/ ⁊ que tonitrui/ ⁊ que corruscatōis/ ⁊ alioꝝ taliū ⁊ sic fieri: ⁊ hoc differt plurimuz: simile.n. vtiq; ⁊ si qs putet aquā ⁊ niuē ⁊ grādīnē inexistentez prius po/ sterius segregari ⁊ nō fieri velut hypotheca faciēte sem per cōcretione vnūquodq; ipsoꝝ: eodem enim modo ⁊ illa cōcretiones/ ⁊ hoc disgregatiōes existimanduz esse: quare si altera horū nō fiunt: sed sunt de ambob⁹: eadē congruit ratio. Interceptionēq; aliquid vtiq; magis al terum dicet quisq̄z quēadmodum in spissioribus etenīz aqua a sole ⁊ ab igne fit calida: sz tñ cū iterū cōstet ⁊ in/ frigidet̄ aqua coagulata nullā accidit fieri talem excidē

tiam qualem illi dicunt: q̄ꝫ uis oportebat ꝓm rationem magnitudinis feruorē facere spiritum intus factum ab igne quā non possibile inexistere prius neq; illi sonum feruorem faciunt sed fixim. Est autem fixis parua bullitio: qua enim quod extinguitur incidens obtinuerit: hac bulliens facit sonum. Sunt autem quidam qui coruscationem: sicut ⁊ cleidemus non esse aiunt sed videri assimilantes tanq̄ passio fit similis: ⁊ quādo mare qs virga percusserit. Videt enim aqua effluens nocte: sic ⁊ in nube raptim moto humido apparentiaꝫ fulgoris esse coruscationē. Isti quidez igitur nondum consueti erant his que de refectione opinionibus: qd̄ quidem videt causa talis passionis esse. Videt enim aqua fulgure percussa refracto ab ipsa visu ad aliqd̄ fulgidorū: ppter qd̄ ⁊ fit hoc magis nocte. Die eniꝫ non videt qr amplius lumen existens qd̄ diei exterminat. ¶ Que quidē igitur dicunt ab alijs ⁊ d̄ tonitruo: ⁊ de coruscatione hec sunt: his quidē qr refractio coruscatio. His aūt qr ignis qdez plustratio coruscatio: tonitruum autem extinctio non intus facto sed vnāquāq; passionem igne sed inexistente. Nos autē dicimus eandē esse naturam super terrā quidē ventum: in terra autē terremotum: in nubibus autē tonitruū. Omnia. n. esse hoc ꝓm substantiā idem exhalationē siccam: que fluens quidez qualiter ventus est. Sic autez facit terremotus. In nubibus autē disgregata cōueniētibus ⁊ cōgregatis ipsis in aquā tonitrua que ⁊ coruscatiōes: ⁊ cum his alia natura eiusdem his existentia. Et de tonitruo quidem ⁊ coruscatione dictum est.

¶ De Uentis. Cap. 2.

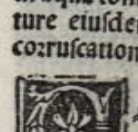

Enti famosi sunt quattuor: Oriētalis: ⁊ ē ille qui flat ex pte oriētis. Et occidentalis ⁊ est ille qui flat ex parte occidētis versus orientē. Et vētus septētrionalis: ⁊ est ille qui flat ex parte poli arctici. i. septētrionalis. Et vētus australis seu meridionalis: ⁊ est ille qui flat ad oppositū illius. Et flant inter hos vētos alij vēti q̄ vocant arabice declināteꝫ: qr ipsi declinant a vētis famosis. Et numerus

merus horū ventoꝫ vt nos inuenimus in translatione textus huius libri attributi Aristo. sunt octo venti: duo eoꝫ inter orientalē ⁊ meridionalez: vnus eoꝫ magis ppinquꝰ orientali: reliquus magis propinquꝰ meridionali. duo etiā inter orientalē ⁊ septētrionalem: vnus eoꝫ magis ppinquꝰ oriētali: ⁊ alius magis ppinquus septētrionali. ⁊ duo inter occidētalez ⁊ septētrionalē: vnus eorū magis propinquus ad occidentalez: ⁊ alius magis propinquus ad septētrionalez. ⁊ erit ꝓm hoc numerus ventorū. 12. venti. Sed ꝓm q̄ inuenimus Alex. dicere de hoc ipsi sunt. xj. vētiocto ex eis flant oēs: duo ex duabus extremitatib⁹: vnus transuersalis lineę diuidētis circulum. Et sunt venti orientalis verus ⁊ ventus meridionalis: ⁊ oppositi eis ⁊ ex duabus partibus orientis ⁊ occidentis duo venti: quilibet eorū opponit alteri: sed illi qui sunt preter hos octo nō sunt oppositi. Cognoscere aūt qui istorum duorū sermonū est verus est per sensuꝫ cuꝫ longitudine inspectionis. ¶ Et videt si sit ita: sicut dictum est: vt sit causa in esse horū ventoꝫ ꝓm hunc numerum diuersitas partis celi in virtute cum propinquitate solis ⁊ remotione eius. ¶ Quid aūt sit ventus dicam. Est eniꝫ exhalatiōes fumose mote circulariter seu ꝓm circuituꝫ circa terraꝫ. Nam iam declaratum est q̄ vapor ascendēs a terra est duarū specieruꝫ vna est vapor humidus. alia autē exhalatio fumosa. Vapor aūt humidus fit ex ipso pluuia: ex exhalatione autē fumosa fiunt venti. Nam materie entiuꝫ oppositorū seu cōtrariorūꝫ debent esse contrarie seu oppositę. ¶ Qd̄ autē pluuie opponātur ventis videtur ex hoc qr venti quiescunt cum dominātur pluuie: ⁊ similiter minorātur pluuie ⁊ cessant cuꝫ dominātur venti. ¶ Et causa in hoc est: qr materie istorum sunt diuerse. ⁊ ideo multiplicātur venti in annis siccis ⁊ minorantur in annis pluuiosis. ¶ Inuenitur tamē quodlibet istorū augmentare aliud aliquādo per accidens. Nam terra accidit ei cum madefit per pluuias: ⁊ postea expanditur super ipsaꝫ sol vt ascēdat ex ipsa exhalatio fumosa multa: sicut est dispositio in lignis viridibus cum ponit super ignem. ⁊ similiter etiā accidit ventis mouere vapores humidos ex locis multis: ⁊ cōgregare ipsos ad vnum locum: ⁊ maxime in vento australi: ⁊ ingrossant vapores: ⁊ fit ex eis pluuia: sicut narratur hoc accidere multotiens in terris ethiopie. ¶ Si signū aūt in hoc q̄ vent⁹ fit ex exhalatiōe fumosa est velocitas ⁊ acuitas motꝰ eius. nam velocitas ⁊ acuitas in motu inuenit exhalatiōi calide ⁊ ficce: hoc ēt vī ex opatiōe eius. nam sua opatio semp est siccitas: ⁊ ecōtrario opatio pluuie. ¶ Postq̄ aūt locuti sumus de ḡne ventoꝫ: loquamur nūc de cā pp quā circūdat circa terraꝫ: ⁊ exhalatio fumosa de ꝓsuetudine seu nā est ascendere superi⁹. Qd̄ aūt vēti circūdat circa terrā vī ex motu nebulaꝫ in eis ꝓm circulū: si. n. pēderēt ꝓm lineā rectā nō trāsferent nubes de suo loco ad aliū locū ꝓm circulū: ⁊ nō eēt distātia eius in hora motiōis seu trāslatiōis ex oēbus locis distātia vna. ¶ Cā aūt in hoc est: qr exhalatio calida cū ascēdit supius occurrit loco frigido ⁊ humido: ⁊ accidit ei humefieri ⁊ infrigidari aliq̄ frigiditate: ⁊ causat inclinatio ad inferi⁹: ⁊ sunt ipediētes siue diuerse inclinatōes inuēte i ipsa. s. grauitas ⁊ leuitas: ⁊ sequit de necessitate vt moueat ex hoc motu

Bissō vēti.

Māe entiū oppositorū seu ꝓtrariorū debent ē opposite siue ꝓtrarie Iō. 8. phy. cō. 46.

Propter qd vēti mouentur circlariter circa terram.

circulari: ⁊ hoc est q: motus circularis nō est remot⁹ a motu nāli cu iuslibet illaꝝ exhalationū oppositaꝝ. ſ. grauis ⁊ leuis: ſiē est remot⁹ vnus mot⁹ opposit⁹ ꝓpari eius: ⁊ p oppositionē eius ab ipso mouet ad lat⁹. ¶ Et significat hoc illud qō inuenit cuilibet elentoꝝ pteter terrā ex receptiōe hui⁹ mot⁹: ⁊ ex velocitate trāsmutatōis ad ipm. ⁊ est iste motus circularis nō oīno necessari⁹ seu coactus elemētis neq; nālis: ⁊ iam locuti sumus de hoc libro celi ⁊ mundi. ¶ Et h ꝑ fumosa leuis nō dñat sup parte humidā vt moueat ipsaꝝ ꝓm lineaꝝ rectaꝝ mouet ipsum circulr. naꝝ illa ꝑs fumosa facilius recipit hoc ⁊ hec est magna cā dominās in circulatiōe ventoꝝ. ¶ Et signū huius est q vētī multiplicant ex supiori: ⁊ ideo nubes seu vapores pre cedunt gnationē ventoꝝ: ⁊ vlr mutatio in aere. ⁊ hoc sciunt naute volētes ꝓnosticare generationē ventoꝝ. ¶ Ille aūt qui putauit q aliqn cā circulationis harū exhalationū est: q: cuꝝ ascendit supius ⁊ occurrit aeri moto circulariter per motū totius recipit iclinatio nem ab ipso ⁊ voluit circulr dixit impōle. ¶ Nam illud qō puenit ex exhalationib⁹ ascēdentib⁹ ad illum aerē motū circulariter mo uetur p motuꝝ eius ꝑ ipsum seu cum ipso admiscet suo ꝓcessu. nam talis exhalatio dignior ē qualibet re recipe motū totī⁹ ⁊ manifestū est q illud qō est ꝓm hanc dispōnē nō est vent⁹. nam maximū celū mouet ab oriente ad occidētem solum: ⁊ ēt motus vētoꝝ nō cēt ita fortis: sicut dr ꝑ testimoniū mā cā fortitudinis ⁊ velocitatis est cē ꝓtrarietatis in ipso: sicut est dispō in ventis: qui sunt cā tonitrui ⁊ fulminis q̄ fiunt ex nubib⁹: ⁊ aliqn fit hoc ex ascensione vnius exha lationis apu ꝑ descēsionez vaporis seu exhalatiōis humefacte ⁊ fri ge facte. ⁊ fit ex hac phibitiōe talis ꝑs speciei mot⁹. ſ. ꝓm circulū. Iste est sermo in vando diffōnes vētoꝝ simplr ⁊ quiditates eorum. ¶ De cā aūt in flatu aliquoꝝ vētoꝝ in aliquo tpe anni ⁊ aliquorum in alio ⁊ differētijs per quas appropriat glibet vētus ex ventis fa mosis quattuor. ſ. orientalis ⁊ occidētalis ⁊ meridionalis ⁊ septē trionalis nos cōplebim⁹ sermonē. ¶ Et dicam⁹ q venti nō fiūt ꝓm plurimū in tpe caliditatis intēse neq; frigiditatis intēse. nam frigi ditas intensa de sua cōsuetudine seu natura est ingrossare facie ter re ⁊ prohibere ascensionē exhalatiōis fumose. ⁊ vlr non est de ꝓsue tudine eius ꝓducere ipsam. Caliditas aūt intēsa facit in facie terre simile cōbustioni: ⁊ cōsumit seu dissoluit ꝑ hoc ſba exhalationis fumose. In alijs aūt tpibus ꝑter hec duo multiplicat flatus vētoꝝ ⁊ ꝑ hanc cām inueniūt magis vent⁹ septētrionalis ⁊ australis: q: ipsi fiunt a locis q̄ sunt ex duab⁹ ꝑtibus circulatiōis solis estiua lis hyemalis. Sed vent⁹ orīētalis vel occidētalis raro flant: ⁊ ma xime illi qui ex eis fiunt sub vna circulationū: ⁊ hoc ꝑ caliditatē q̄ est ibidē. Cā aūt in flatu vētī australis est manifestū q cā huius est mot⁹ solis ī suo circulo obliquo. ¶ Cur aūt sunt vētī meridionales flātes post remotionē solis a sua circulatiōe seu reuolutiōe hyemali post sexaginta dies: ⁊ flant septētrionales post remotionez solis a pte opposita estiuali post viginti dies: cā in hoc est: q: sol cuꝝ fuerit in loco ꝓpinquo magis ꝑti septētrionali liquefacit niues ⁊ flumia ⁊ vlr humiditates q̄ sunt in hac pte: ⁊ fiunt venti septētrionales nisi q sol nō facit hanc actionē min⁹ viginti diebus vel ꝓpe ꝓm plm.

Motus circularis cōpetit oī elto ꝑter terraꝝ: ⁊ nō est nālis neq; violēt⁹ sed neuter. Jō tertio celi. cō. 10.

De cā flat⁹ ventoꝝ ad uersis regionibus ⁊ tpibus anm.

¶ Ratio aūt sup hoc est: q: nos videm⁹ aerē esse calidiorē post re motionē solis ab isto loco ꝓpinquo magis q̄ sit in tpe in quo est in loco magis ꝓpinquo cū hoc q calefactio nō est intēsior ꝑ minor ē reflexionē seu maior ē opponē: ⁊ cā in hoc nihil aliud est nisi dispō seu ꝓparatio aeris. Nam opatio maior in hoc nō est ꝑ agens ma gis fortē m: sed ēt ex parte passi seu recipiētis: ⁊ ideo nō est impōle vt agens debile faciat in vnomet loco actionē maiorez actione agē tis fortis: ⁊ hoc ꝑ diuersitatē subiecti in dispōne seu ꝓparatiōe. ¶ Cum aūt hoc sit ita pōt quis dicere. Cur flāt venti septētriona les post remotionē solis a sua circulatione estiuali in viginti dieb⁹: ⁊ meridionales post remotionē eius a circulatiōe seu solstitio hye mali in sexaginta diebus: ⁊ cā in hoc est vna ⁊ habitudo solis ad se ptētrionē ⁊ meridiē est vna habitudo in latitudine ⁊ distātia. ¶ Et dicamus q vī vt cā in hoc sit: q: ventus meridionalis qui generat ibidez in loco simili: in quo generat ex ipso vent⁹ septētrionalis nō aduenit nobis in principio tpis in quo generat ꝑ nimiā distantiā. Nam ipse in illa hora est debilis: sed post hoc fortificat. Nam actio calōris erit ibidez fortior. ¶ Et ideo apper post remotionē solis cir culatione hyemali in tpe maiori q̄ sit tps in quo apper septētriona lis. Nam loc⁹ ex quo gnatur vent⁹ iste est ꝓpinqor nobis. ¶ Vel di cam⁹ q cā in hoc est: q loc⁹ ex quo gnat vent⁹ meridionalis nō est hitudo sua ad circulationē hyemalē: sicut est habitudo distātie loci ex quo gnat septētrionalis ad declinationē seu circuitū estualē. i. q loc⁹ flatiōis meridionalis est magis remot⁹ a declinatione hye mali q̄ est loc⁹ flatus septētrionalis a declinatiōe estiuali. Et erit tps in quo calefit ille locus post q̄ peruenit sol in circuitu hyemali longius tpe in quo calefit locus flat⁹ septētrionalis: cū sol est in op posito estiuali. ¶ Et intelligo h ꝑ calefactionē/calefactionē ꝑ uenire tem flatui vētoꝝ. Nō. n. ꝑ qualibz caliditatē accītē gnant vētī. ⁊ h cā est illa que dicta est in qbusdaz traductionib⁹ attributis qbusdā expositorib⁹: ⁊ vī vt sit cā in hoc cōiunctio duaꝝ causaꝝ sil. ¶ Sed in hoc sermone accidit difficultas nō parua. naꝝ Ari. videt q illud qō est sub equinoctiali nō est habitabile ꝑ dñiuz caliditatis ibidē: ⁊ est verū ⁊ firmū: sicut declarabit postea ex sermone nro. ¶ Et cū hoc sit ita nō est posse vt flet vent⁹ ex parte meridionali sili parti se ptētrionali ex qua flat apud nos vent⁹ septētrionalis. i. ex loco qui est inter circuitū hyemalē ⁊ polum meridionalē. Et hoc ꝑ ter fortitudinem calōris qui est sub equinoctiali. Nam vent⁹ qui flat ex illa parte moueī de necessitate anteq̄ pueniat ad nos: ⁊ cū hoc sit ne cessariū nō remāsit nisi vt sit locus flatus australis apud nos ex lo co qui est sub circuitu estiuali. nam sol cū fuerit in circuitu hyemali in frigidat ille locus: ⁊ humefit: ⁊ cū appropinquauit ei sol cū redit liquefacit siue resoluit illaz humiditatē: ⁊ causat ventus australis. Cum autē peruenit in circuitu estiuali cessant ꝑ fortitudinē calo ris: ⁊ iste sermo inuenit in quibusdaz textibus attributis Alexā. ⁊ est verum deo volente. ¶ Sed differentie quibus distinguūtur ven ti quattuor: ꝑter istam q vnus veniat ab hac parte: alius ab alia parte sunt: quia australis est calidus ⁊ humidus: septētrionalis fri gidus ⁊ siccus: orientalis medius per respectum horum duorum

Nō ē ipōle vt agēs ōbile faciat in vnomet loco actionē maiorē actiōe agētis fortis. ⁊ hoc ꝑ diuersitatē sbti in dispōne ⁊ ꝑ paratiōe. Pria cā.

Seba cā.

Bocumētū

Bubiuz.

Solo.

Nota h vī flat vēt⁹ australis ꝓm Ari. negātē sub equinoctiali ēē habitationē.

Quare ps oriẽtalis calidior ẽ occidẽtali.

Prãa cã.

Alia causa.

& occidẽtalis ẽt: sed ipse est magis ꝛeclinãs ad humiditatẽ. ſz affi/ gnatio cause hui⁹ est ꝙ australis dicit Ari. venit ex pte alta terre: & ꝛescẽdit a terra ſz ꝛescẽsuz vapoꝛ. Et si nõ eẽt hoc/eẽt queniẽs vt sit iste vẽtus siccus pp caliditatẽ illi⁹ loci: nisi eẽnt ibidẽ multe aque: sed frigiditas vẽti septẽtrionalis & siccitas ei⁹: manifestũ est ꝙ ipse flat ex ꝛesertis siccis: & ex locis ꝛepletis seu non altis. ¶ Venti aũt orientales putaꝫ ꝛe his ꝙ sunt calidiores vẽtis occidentalibus: qꝛ pars oriẽtalis est calidior pte occidẽtali: & iam difficile fuit hoibus assignare cãm hui⁹. Ipsi enim putauerũt ꝙ habitudo solis sup ter/ ram in oriẽte & occidẽte est vna habitudo: & nos cõsiderabimus ꝛe hoc: & dicamus ꝙ sol cũ fuerit in pte oriẽtali est illud qõ cadit ex li/ neis illustrantib⁹ seu radiãtibus semp illã ptẽ terre ꝓm angulos re/ ctos vel ꝓpinquos ad rectos: & hoc est neciũ pp rotũditatẽ terre. Ca/ sus aũt eaꝫ in pte occidẽtali donec sol ꝓtinuaꝫ in tpe oriẽtali est ꝓm angulos dilatos donec diuidat sol arcũ suũ in medio dicit: & est habi/ tatio solis ad duas ptes vna habitudo: & postea est habitudo solis ad partẽ occidẽtalem in medietate vltima diei habitudo ei⁹ in me/ dietatẽ ꝓma ad partẽ orientalẽ: & qꝛ hoies viderũt hãc habitudi/ nẽ sicẽ nõ potuerũt dare cãm huius & negauerũt eẽ. ¶ Sz illi qui affirmãt hoc eẽ/putãt ꝙ ps oriẽtalis orizontis est calidior: & vr̃ si ꝗ sit ita vt cã in hoc sit q̃re soluit statiz sup illã partẽ: & attingit illaz ptẽ ꝓtinue fortius q̃ attingit ꝑus p caliditatẽ illius ppcãm qsã dixi/ mus: & patiꝫ pp hoc ꝗ pars passione multa: & pp hoc recipit calidita/ tẽ fortior: & qꝛ in pte occidẽtali accidit ꝗ aliqd post aliqd & paulati/ ne donec acgrat rẽfortẽ ex hoc fit in ipsa dispõ aliq̃: ita vt nõ patiaꝫ hac passione q̃ passa est ps oriẽtalis: neq̃ calefit ꝓm caliditatẽ illi⁹. ¶ Qõ aũt sile hui⁹ accidit reb⁹ oppositis manifestũ est. & io nõ venit estas post hyemez donec mediet inter ista ꝛr. ꝓpterea qꝛ entia tũc occurrũt calori ita vt corrũpat ipsa. ¶ Et significat sup hoc illõ qõ accidit in qbusdã annis p aduentũ caliditatis & frigiditatis repẽ/ te ꝛe egritudinib⁹ & malis: & hoc est cã in hoc eẽ si testimoniũ sit ꝛex: & est causa polis: sz ꝙ accidat ex fortitudine hui⁹ sermonis dare cãz & eẽ simul est remotũ. ¶ Et ẽt pole est dare cãm hui⁹ p aliũ modũz. nam ꝛeclaratũ est ꝙ celũ ꝗz ꝛextrũ: & ꝙ ps celi in q̃ sit ꝛextrũ est for/ tior alia pte: & cũ hoc sit ita/erit calefactio in pte q̃ est p trãsuersum opposita seu in pte cõtrãdente illi parti p motuz fortior: & attingit ipsaz ẽt ps oriẽtalis: & ꝓiũgunt in hoc he due spẽs calefactiõis prio q̃ est p refractionẽ: & motũ: & ꝗ duo sunt duo modi calefactiõis stel/ larũ: ꝓm ꝙ ꝛeclaratũ est. ¶ Illõ aũt qõ dr̃ ꝙ ciuitas lõgior est cali/ dior terra: cui⁹ lõgitudo est dꝛeuior. & forte cã in hoc est si testimoniũ sit ꝛexũ: qꝛ ille ptes sunt ꝓpe partẽ cõtrãdentẽ ꝛextro celi: & appro/ piniquant eis: sicut dr̃ ꝙ ps ꝛextra illi⁹ est fortior: & actionis: ita dr̃ ꝙ ps terre cõtrãdẽs huic patiꝫ magis: & si nõ dicas hoc/nescio qd dõm sit ꝛe hoc. ¶ Et opinaꝫ vt sit hec cã ꝑdominãs i hoc ꝙ vẽt⁹ oriẽ/ talis est calꝛ: & hoc qõ dixi adhuc nõ vr̃ cã manifesta i ꝗ. nã sol stat sup medietatẽ oriẽtalẽ sex horis sicẽ stat sup medietatẽ occẽtalẽ sed est ascẽsus ei⁹ sup medietatẽ orientalẽ postq̃ calefecit ipsam vna hꝛa vel duab⁹. & hoc cũ appꝛopinquat ad ascẽsionẽ: & sic iã calefecit ipsaz septẽ horis vel octo: ex sup terraz: & vna vel duabus sub terra:

sed cũ sol iuit ad ꝛecasum ab orizonte ꝛecidẽtali nõ recipit vtilitatẽ ille orizon p caliditatẽ que fit ex ipso post ꝛecasum per vnam hꝛã vel duas: qꝛ ꝗ calefactio fit cũ iam frigefactus est orizon occidentalis ꝓpter ꝛecasum solis ab ipso. sed caliditas que fit ante ascensum est ecõtrario huius. i. qꝛ tũc augmentaꝫ caliditas ꝓr caliditatẽ que fit post ascensionẽ. sz caliditas q̃ est post ꝛecasum non põt resistere frigi/ ditati: que est post occasum: & a fortiori non addit caliditatem.

¶ In eodẽ medio vbi loquiꝫ ꝛe vẽtis dicit: sz ascendẽs. s. vapor ex pte meridionali est minor seu minus vapor ꝛe ascẽdenti ab oriẽtalib⁹ & occidẽtalib⁹ ꝛe ẽ sub ipso vapor ꝛe ĩ grossitudine: & io nõ multũ trã/ smutaꝫ in aq̃: sz ipe vtpl̃m fit vẽtus anteq̃ fiat aq̃. Inquit: & pp hãc cãm fiũt vẽti in partib⁹ septẽtrionis & meridie magis q̃ sunt in pri/ bus oriẽtis & occidẽtis: & ꝗ est cã quã iuenimus i textu q̃ puenit ad nos ex verbis Arist. ponẽs ꝙ due ptes meridiei & septẽtrionis multi/ plicanꝫ in eis vẽti magis q̃ in duab⁹ partib⁹. s. oriẽtis & occidẽtis. ¶ Sz id qõ iuenim⁹ in expõne Alex. i hoc li. est cã ꝓtraria huic cau/ se. nã ipse dicit ꝙ cã paucitatis flatus ventoꝛ ab oriẽte & occidẽte est siccitas dominãs sup illa loca: ꝓpterea qꝛ sol vadit sup eas & cõ/ burit/ipsas expargunt vapores q̃ illic sunt: & dissoluunt anteq̃ trã/ smutent ad ventũ pp augmẽtũ calꝛis: & due ptes septẽtrionis. s. & meridiei sunt humidiores istis duab⁹. nã pluuie sunt in ipsis magis: & ꝛe nã corpis humidi ẽ ascẽdere ex ipso vapor magis: sicut ẽ dispõ in lignis humidis: nã ꝗba cala & sicca q̃ ascẽdit ex ipso cũ ꝓburit ma/ ior est ꝗba q̃ ascẽdit ex lignis siccis. ¶ Duo igit hi sermones cõue/ niunt ꝙ sol calefacit oriẽtales plusq̃ facit in duab⁹ prib⁹ septẽtrio/ nis & meridiei: & dr̃nt ĩ eo qõ cõseqt̃ ex isto. ¶ Nã ĩ prio dr̃ ꝙ multi/ tudo calꝛis sequit ex ipso multitudo vapor: uz & spissitudo eoꝛ & ex paucitate calꝛis seqt̃ paucitas vaporꝛ & subtilitas eoꝛ. ¶ In scõo aũt dr̃ ꝙ ex intẽsione calꝛis seqt̃ augmentũ dissolutiõis: & ꝛelitio seu abscissio vaporꝛ. & ex paucitate calꝛis seqt̃ ascẽsio vaporꝛ & mul/ titudo eoꝛ. & tu scis ꝙ intẽsio calꝛis & remissio illi⁹ pducit qualitꝛ harũ duaꝫ opationũ ꝓtariaꝫ: & hoc redit ad diuersitatẽ sbti & ha/ bitudinẽ agẽtis ad ipm. nã ꝗm cũ sit humidũ. s. ꝙ hũiditas dñaꝫ supipm: & nõ dñaꝫ potẽtia agẽtis sup ipm in fine dñationis. s. cale/ faciẽtis: & hoc ĩ radice ꝓportionis seu habitudinis q̃ est iter ipsa: se quiꝫ ꝙ cũ appꝛopinquaꝫ hoc agẽs huic passo appꝛopinq̃tiõe certa vt resoluaꝫ ex ipso vapor paucus humidus: & cũ remouet ab ipso di/ stãtia certa vt resoluaꝫ ab ipso vapor mult⁹ subtilis: & cũ fuerit ha/ bitudo seu ꝓportio agẽtis ad passuz maior hac habitudine/& habi/ tudo passi ad ipsuz minor: opꝛ ꝛe nẽcte qñ appꝛopinquaꝫ sibi agẽs vtexicet ipsuz: & ꝓsumet id qõ pducit ex ipso. & cũ est remotũ resol/ uit ad ipm multũ vaporẽ. ¶ Et si nos scirem⁹ ẽe ꝓportionẽ calꝛis solis a terra q̃ ꝓportio sit ꝛe his duab⁹ ꝓportionib⁹: tũc sciremus qꝛ hoꝛ sermonũ est verus p demonstrationẽ dantẽ cãm & eẽ simul: sed qꝛ nos non scimus hãc ꝓportionẽ/opꝛ inuestigare vnãquãq̃ harum duaꝫ causarũ ex reb⁹ posteriorib⁹ que apparẽt oculis: & si in parti/ bus orientalib⁹ & occidẽtalib⁹ multiplicãt pluuie q̃ in duab⁹ prib⁹ septẽtrionis. s. & meridiei: tũc est cã dicta in textu attributo Ari. & si ꝗspõ est opposito mõi cã est dicta in lib. Alexã. & hoc totũ si id qõ

apparet oculis in paucitate flatus vētoꝝ ⁊ multitudine eoꝝ ex his partib⁹ sit sicut ponit nā nos videmus in oriēte ⁊ occidēte ī ista p/uincia nr̄a. ī Andolosia si nō magis flant q̄ in septētrione ⁊ me/ridie nō minus: ⁊ videmus ēt in oriēte ⁊ occidēte cōgregari nebu/las ⁊ p̄ducere pluuiā in oriēte ⁊ medietate occidētali ꝫ hac insula seu puinctain oriētali aūt in medietate oriētali illius. ¶ Et forte hoc accidit in ista insula pp situ maris vsus eā: ⁊ qr ipsaꝫ circūdat ⁊ erit hoc, qd̄ ōr: hoc est id qd̄ inuenit in pluribus locis habitabilib⁹ terre. ſ. in terra septētrionali vel ī terris nālibus ī calore: ⁊ sunt ter re que sunt in medio ꝓm lōgitudinē ⁊ latitudinē vt terre grecorū ⁊ ppinque eis: terra aūt nr̄a hec ⁊ si sit ꝓueniēs terris grecoꝝ ī lati tudine est breuio: ipsa in longitudine: terra aūt israel ⁊ babylonie sunt strictiores terris grecoꝝ ī latitudine: latitudines ār magis fa/ciūt ī diuersitate terraꝝ q̄ longitudines. ¶ Et iō nos videm⁹ hāc terrā nr̄aꝫ magis ppinquā in sua nā terris grecoꝝ q̄ terre babylo nie. Clima aūt eqle seu cōtēperatū est quintū: vt ingt Galius: non q̄rtū vt crediderūt multi hoies. ¶ Signū aūt hui⁹ est q̄ illic inue/niunt ꝓplones eqles magis: signū aūt forte sup ꝓplones est color ⁊ capilli. Color aūt eqles est alb⁹ ⁊ clarus: capillus aūt eqlis est ma/gis ppinquus ad illū q̄ est q̄si medi⁹ iter planitiē ⁊ crispitudinē: seu ad planū q̄ ad crispitudinē: eē aūt hui⁹ coloris ⁊ capilli paꝝ iue nit in terra arabū: ⁊ iō vocāt albū rubeū: terre aūt babylonie sunt medie ad terras arabū. ſ. q̄ color brun⁹ dñat sup eos hoies sīē est di spō arabū: iste aūt color ī capillis inuenit nālr. ſ. magis in hoībus climatis quti qñ nō cōiungunt cū gentib⁹ ēxneis/ſz cū habitātib⁹ ēxneis q̄ habitāt illic ꝫ ppinquo: ſz cū plongauerit tpsī istis hoīb⁹ tūc redit nā eoꝝ ad naturā illoꝝ hoīm illius climatis: sicut accidit filijs arabuꝫ ⁊ barbaroꝝ in terra andolosie. ſ. q̄ ipsi cōuersi sunt ad nām gētis ppe illi terre. iō multiplicate sunt ī eis scie: ⁊ iā exiuim⁹ ab illo ī q̄ fuim⁹ nūc redeamus ad id ī q̄ fuimus ex vbis sapiētis.

Latitudīes magis fa/ciūt ī diuer sitate terra rū q̄ lōgitu dines.

¶ Jtē in eodē sēdo vbi loquit ꝫ vēto septētrionali ac meridionali: ⁊ ꝫ hoc loco a q̄ flat dicit ī media sua expōne h verba. Inquit ⁊ iam locuti sumus in p̄ductiōe flatus septētrionalis: ⁊ qd̄ sit ex illa pte ꝫ vētis post cōplementū estatis ⁊ hyemis: ⁊ iam opꝫ inuestigare qd̄ sit cā in hoc. ¶ Et dicamus q̄ in hyeme ꝫfinit seu ꝫficit mā vēti pp dñium frigoris in parte septētrionali: ⁊ cū appropinquat sol sibi: ⁊ hoc cum trāsiuit hyems ⁊ incepit ꝫr appropinquat sol terre: ⁊ cuꝫ resoluit niues q̄ sunt illic ⁊ facit ascēdere ex terra vapores/ fit ex eis ventus septētrionalis frigidus. Sz flatus hui⁹ post estatē cā in hoc est q̄ fortitudo caloris in pte estatis facit ꝫfinere mām ill⁹ ⁊ cōsu/mit ipsam: ⁊ cū fuerit post tpe estatis ⁊ infrigidatus aer aliqli frigi/ditate retinent vapores qui sunt in terra pp illā frigiditatē: cū aūt multiplicant emittunt seu ascendūt: ppterea qr nō est adhuc tan/tum frigus q̄ phideat emissionē vapoꝝ multoꝝ ex eis: ⁊ non est etiā illic tātus calor qui dissoluere ⁊ cōsumere eos possit. Et cā in hoc qd̄ dixit est: q̄ solis appropinquatio ⁊ remotio his duab⁹ dispōnibus in parte septētrionali est eadē seu silis appropinquatio: quasi igit ipsa agit in his duobus tpibus in parte septētrionali ī ēadē ap/propinquationē calorē, ꝓportionabilēꝫ generationi ventoꝝ. Sed qr

fuit id qd̄ sequit ex distantia illius: frigus fuit h quasi agēs ꝫ acci dēs. Jnquit: ⁊ ppter has duas cās incipit flatus septētrionalis in pncipio ꝫris ⁊ autūni ꝫter alios ventos: ita inuenimus hāc qōnē in vbis Arist. q̄ peruenerūt ad nos: sed in lib. Alex. inuenit loco hui⁹ alia questio: ⁊ est: cur septētrionalis flat post remotionē solis a solsti tio estiuali: seu a reuolutione estiuali multorēs ⁊ q̄si cōiuncte: ⁊ hoc post viginti noctes a remotione solis a solstitio estiuali ⁊ meridiona lis flat non cōiuncte post recessuꝫ solis a solstitio hyemali: ⁊ hoc post septuaginta noctes. Et dictū est illic in rōsione huius questionis q̄ causa in hoc sunt due cause: vna earum est q̄ pars meridionalis re motior est ex habitatione nr̄a q̄ pars septētrionalis: ⁊ quo habi/tatio nr̄a est in. 4. septētrionali: ⁊ vētus meridionalis nō pueniet ad nos nisi qñ fortificabat opatio eius pp fortitudinēꝫ opationis solis in illis ptibus: ⁊ hoc post septuaginta dies: nā ps cui appropinqt sol apparet ꝫ dispōne illius q̄ ipsa fortiter calefit post recessum solis: ⁊ hoc pp fortitudinē passionis recipiētis: nō pp fortitudinē agētis. ſz pars meridionalis pp ppinquitatē eius ad nos flat super nos vētus septētrionalis a pncipio apparitiōis actiōis solis in illa parte. ſ. resoluēdo niues ⁊ faciēdo ascēdere vapores siccos frigidos: ⁊ ideo fuit ventus septentrionalis frigidus ⁊ siccus: ⁊ apparet iste ventus post viginti dies a reuolutione estiuali. ¶ Scōa aūt causa est: q̄ ipsi putauerunt q̄ locus ex quo generat ventus meridionalis remotior est a solstitio hyemali q̄ sit locus ex quo p̄ducit ventus septētriona lis a solstitio estiuali: ⁊ h causa data si posuerimus q̄ locus gnātiō/nis meridionalis est in eo qd̄ est post reuolutionē hyemalē vsus me ridiē: vt putat h ex ꝫrbis eorū ꝫ locis gnationis ventoꝝ: ⁊ ꝫm q̄ inuenimus h ꝫclarasse quidā expositores nullā hz rōnēꝫ: neq; notū est ꝫr senū: ⁊ est dictū tm̄ sine rōne. nā magis vr vt sint loci flatus ventoꝝ ex duab⁹ partibus reuolutionū silēs in ppinquitate ⁊ reuo lutione: nisi illic accideret aliqd̄ accidēs pp nām. ¶ Sz prima cau sa est dignior seu cōuenientior vt fit cā in augmēto seu fortitudine vēti q̄ fit in eius paucitate: ⁊ hoc qr iaꝫ ꝫclaratū est ꝫ dispōne vē ti q̄ assimilant flumiuibus. ſ. q̄ quāto magis remouent a pncipijs eoꝝ sunt maiores ꝫr id qd̄ cōgregat/seu adiungit eis ex vaporibus simile eis: ⁊ qd̄ apparet ēt necessariū est vt flatus duorum ventoꝝ oppositoꝝ in vna eadem hora ex duabus causis diuersis: ⁊ si sit vē tus septētrionalis qui erat in pncipio ꝫris qui eius est calitas: igit sequit vt sit vētus meridionalis qui flat in ista hora: causa ei⁹ est fri gidītas q̄ accidit parti meridionali. ſ. post remotionē hyemalē: ⁊ si sit vēti septētrionalis qui flat in pncipio autūni causa eius frigidi/tas vt dictū est: meridionalis igit qui flat in hac hora cā ei⁹ est ca/lor. ſ. in pte meridionali: Nec ē dispō vētoꝝ ꝓtrarioꝝ seu oppositoꝝ in vno tpe. ¶ Et cū hoc sit ita vēti igit oppositaꝝ partiū qui flāt in tpib⁹ diuersis: ſz si ipsi sint ꝓportionales. ſ. q̄ distātia eoꝝ ab eqno ctiali seu a tpe eqnoctij est vna distātia ⁊ opꝫ vt sit cā eorū vna in spē: nisi accideret illi aliqd̄ accñs pp mā: ⁊ ſz hoc si sit vētus septē trionalis agens illius post viginti dies a remotiōe estiuali est calor: opꝫ vt sit agens meridionalis ꝫ hac eadeꝫ specie. ſ. calor: vt sit in illa hora. ſ. in hora cōsimili: sed venti oppositi qui flant in tēporibus

Vēti assimi lant flumi/nib⁹: q̄ q̄/to magis re mouēt a pn cipijs eorū maiores fiūt.

diuersis non ꝓportionabiles.ſ.quoꝝ initium flatus ſunt hore diuer
ſe iam opꝫ vt ſint cáe eoꝝ diuerſe: vel pp agens.ſ. vel pp calorẽ ⁊ fri
gus: vel pp locum.ſ. pp diuerſitatem ptium terre in ꝓpingtate a lo
cis aduentus ſolis: ⁊ cum hoc ſit ita ⁊ ventus meridionalis flat poſt
remotõem hyemalem ſeptuaginta dies: ⁊ ſeptẽtrionalis poſt reuo
lutõem eſtiualem: ſegtur igitur vt ſint cáe eoꝝ diuerſe vel agẽs vel
recipiens. ¶ Et ſi eſſet declaratum q̃ impoſe eſt vt ſit cá incipiendi
flatus venti meridionalis in hac hora.ſ.agẽs diuerſa a cá flatus vẽ
ti ſeptẽtrionalis in illa hora dicta ẽt ⁊ impoſe eſt vt agẽs ⁊ recipiẽs
ſint diuerſa ꝓm magis ⁊ minus /eſſꝫ neceſſe vt ſit locus diuerſus in
ꝓpingtate ⁊ remotõe a ſole: ſicut dcm̃ eſt: vel erit cá diſtantie loci
a nobis: ſed cum hoc non fuerit declaratum poſe eſt vt ſi venti meri
dionales gnãti in illa hora ſunt cá frigoris qõ inuenitur in pte meri
dionali ex qua gnãtur ventus ante augmẽtum caloris ſolis: ⁊ maxi
me q: h hora eſt ꝓpinqua ꝓncipio hore veris. Et iaꝫ declaratum ẽ q̃ ꝓ
ventus meridionalis q̃ flat in hac hora: vt dicit Ariſt. cá illius ẽ ca/
lor: oꝫ igit vt ſit ventus oppoſitus ei factus in hac hora cá illi⁹ ſit fri
giditas: ⁊ ipſe eſt meridionalis ẽnalis: ſed ventus q̃ flat poſt q̃ com
pleuerit remotio eſtiualis p viginti dies: cá eius eſt calor vt dictuꝫ
eſt: ⁊ ipſa eſt diuerſe ꝓportõis ſeu habitudinis a vento ſeptẽtriona
li q̃ fit in ꝓncipio autũni ſi poſuerimus ipm̃ alium a vento aurũnali
ſeptẽtrionali: ſed ſi ipſe fuerit poſitus eſſe vent⁹ aurũnalis meridio
nalis: iã igitur ſegtur vt ſit cá eius frigiditas: ⁊ ſi eſt alius poſe ẽ vt
cá illius ſit calor vel locus pp hũc locuꝫ: ⁊ in hoc vt vides eſt ambi
guitas magna ⁊ ingſtitio ꝓfunda. ¶ Et cá diuerſitatis ſeu difficul/
tatis eſt difficultas cognitõis hꝰ horꝰ a viſu ⁊ verificatõis eorũ
pp nimiam ꝓfuſiõem ⁊ diuerſitatem que accidit his rebus pp mãꝫ.
¶ Et magis viſile appet cum ꝓceſſerimus loca flatus eẽ ſilia vt ſit
ventus ſeptẽtrionalis q̃ flat poſt viginti dies a receſſu eſtiuali ꝑter
ventum autũnalem meridionalem: ꝓpiſtãtiã illius qõ eſt inter eat
⁊ q̃ ſit ventus meridiõalis q̃ flat poſt ſeptuaginta dies a receſſu ſo/
lis a ſolſtitio eſtiuali: ⁊ cur non flat ẽt ventus autũnalis ſeptẽriona
lis ante ꝓncipium autũni p viginti dies: ſicut flat meridiõalis añ
ver. Segtur igitur ꝓtra nos difficultas ꝓma q̃ ſequebatur ꝓtra anti
quos: ſed poſe eſt dicere q̃ cá in hoc eſt q̃ duo venti ꝑducũtur a cã
frigida: ⁊ pars meridionalis vlocius recipit frigiditatẽ q̃ calidita
tem pp paucitatẽ ſtellarꝰ que ſunt in pte meridionali ⁊ altitudine
ptis meridionalis ſi habitabilis de terra eſt hec pars vlocius: igit
introducit frigiditas illic q̃ fit h viginti diebus pp calefactionem:
ſicut tu inuenis ventum ſeptẽtrionalem ꝑduci poſt remotõem eſti/
ualem ꝑ viginti dies pp calorem ẽt a calore huius loci ⁊ frigidita
te illius. ¶ Sed q̃ ventus meridiõalis vernalis ſit a cã frigida: ma
niſeſtum eſt ex quo ventus ſeptẽtrionalis q̃ flat in illa hora eſt a cã
calida: ⁊ hoc manifeſtũ: ꝓpea q: ſol vadit verſus ptẽ ſeptẽtrionaleꝫ
⁊ redit a meridionali: ⁊ iõ ſegtur apud me vt ſit ventus meridiona
lis vernalis cum redit ſol a pte meridionali non cũ vadit ad ipſam
ſicut eſt diſpõ in vento ſeptẽtrionali aurũnali: ⁊ vt ſit ventus ſeptẽ/
trionalis q̃ apparet poſt viginti dies cum ſol declinat ad ſeptẽtrio
nem: non cuꝫ redit ab illa pte ecõtrario diſpõuis in vento aurũnali

ſeptẽtrionali hoc ſi ꝓceſſerimus q̃ ſunt duo venti: ⁊ puto q̃ antiqui
hoc ꝓcedunt: naꝫ iſte ventus apud ipſos fit a calore: ⁊ ventus autũ/
nalis a frigore: ⁊ ſi ꝓceſſerimus q̃ duo venti ſunt vnus: iam poſe eſt
dicere q̃ ꝓncipium diſpõnis huius venti eſt a calore: poſtea autem
gnãtio ei⁹ eſt a frigore: ꝑter hoc qõ õſinẽt illi q̃ ſunt inter hos duos
vẽtos: ⁊ erit hec cá in hoc q̃ antecedit iſte vẽtus ſeptẽtrionalis qn/
quaginta diebus ſuꝑ vẽtum meridionalem vernaleꝫ: ⁊ totum hoc
ſificat poſtq̃ non gnãt ventus ſub reuolutõe ſolis: ⁊ q̃ ventus meri
dionalis vadit in his locis: ⁊ non deſinit ⁊ ꝓcedit ad ptẽ ſeptẽtrio
nalẽ. Et ſi poſuerim⁹ hos duos diuerſos ventos eſſe a ꝓtibus frigi/
dis/poſe eſſet nobis adducẽ cãm huius ex hoc q̃ nos poſuerimus
de calore ꝓtis ſeptẽtrionalis ⁊ frigore meridionalis cuꝫ ꝓſeruatiõe
ſilitudinis locoꝝ flatus. ¶ Naꝫ res diuerſe dr̃nt vel pp agẽs vel pp
recipiẽs: agẽs aũt vel dr̃t in ſpẽ vel fꝫ magis ⁊ minus: ⁊ ſilr patiẽs
vel dr̃t ꝓm magis ⁊ minus vel in ſpẽ. ¶ Sed Alex. credit q̃ loca fla
tus meridionalis ſunt ſolſtitium ſeu reuolutio eſtiualis ⁊ ꝓm hoc iã
ſificabit in quibuſdam terris ſeptẽtrionalibus vt ſit ſol cuꝫ fuerit in
reuolutõe hyemali remotior ab iſto loco ab eis: ſicut fuerit in oppo
ſito eſtiuali a loco gnãtõis ſeptẽtrionalis: ⁊ hoc cũ fuerit poſita ge
neratio ſeptẽtrionalis a fine terre habitabilis: ſicut poninus gnã
tionẽ eius, ſ. meridionalis a ꝓncipio terre habitabilis. ſed poner ge
neratõem meridionalis a ꝓncipio terre hitabilis eſt difficile: ꝓpea
q: ipſi iam ꝓuenerunt q̃ non gnãtur ventus ſub reuolutõibus ſola
ribus pp calorẽ illoꝝ locoꝝ ⁊ ꝓm hoc non erit in ꝓmo climate vẽ/
tus meridionalis: ſed eſt in pte q̃ eſt poſt ꝓmum: nam ab ipſo gnãt.
¶ Uel dicamus q̃ iam gnãtur ventus in parte in qua non eſt poſſi
bilis habitatio: ⁊ iam plongauimus multuꝫ in hoc queſito magis
q̃ ꝓueniẽs fuit: ⁊ redeamus ad id in quo fuimus ex ẽbis ſapientis.
¶ Item circa mãm de vẽtis dicit. ⁊ ꝓprietas vẽti meridionalis ẽ
q̃ ipſe cõmouet nubes ⁊ ꝓgregat ipſas ⁊ ꝓiũgit ptes illius: ⁊ ꝓpe/
tas vẽti ſeptẽtrionalis ẽ q̃ ipſe deſtruit ipſas/ ⁊ ſepat ptes illaruꝫ.
¶ Et cã in hoc q̃ vẽtus meridionalis pp tortuoſitatẽ flatus eius ẽ
ſicut linea cuius extrema ſunt arcuata: ⁊ cum ipſe flat ingredit in
ptib⁹ nubis ⁊ ꝓgregat ipſas: ⁊ ꝓiũgũtur q̃dam eius ptes cum qbuſ
dam ⁊ inſpiſſat ipſam ⁊ ingroſſat ſuũ corpus: ſed ventus ſeptẽtrio/
nalis eſt recti flat⁹: ⁊ pp hoc ſegregat nubes ⁊ ſeparat quaſdam ea
rum a qbuſdam: vult dicere vt puto: q̃ tortuoſitas ſeu arcuoſitas
vẽto meridionali accidit ſibi pp diſtãtiam flatus eius: ⁊ rectitudo
ſeptẽtrionali ineſt pp ꝓpingtatem flatus eius: nam vẽt⁹ ꝓpea q: õ
ſua nã eſt reuoluere circa terrã: ⁊ ineſt ex ſpherica: ſegt q̃ quãto ma
gis flat⁹ eſt remotus magis appropinquat arcuitati: ⁊ eſt maioris
multitudinis circulatõis: ⁊ accidit ei retinere nubem p ſpherã ſeu
circulus quẽ fac. i. q̃ nubes ꝓgregant ꝓuexo ei⁹ ⁊ ñ ſpargit ⁊ ingroſ
ſat ⁊ ꝓgregat dõec ex ipſa fit aqꝫ: ſz ſeptẽtrional pp ꝓpingtatẽ flat⁹ ei⁹
via ei⁹ ſeu ꝓceſſus ei⁹ appropinquat linee recte: ⁊ expellit nubes ⁊
non retinet eas. Nec ſunt ẽba Cõmẽtatoris in media expõne.
¶ Et poſtq̃ õclatuꝫ ẽ ℔: dõm ẽ de locis hitabilib⁹ terre. Et dicam⁹
q̃ mẽſura q̃ accepta ẽ p ſenſum ⁊ rõnem mathematicã ex pte hita
bili in hac parte ſeptẽtrionali ẽ min⁹ ſexta parte terr ⁊ ẽ q̃ſi ſeptia.

Res diuer/ ſe dr̃nt vel pp agẽs vl pp recipiẽs.

Beſpetati b⁹ vẽtoꝝ.

Delocis terre habita/ bilibus.

Ipse.n.traxerũt lõgitudinẽ hꝰ loci: cũ ꝓsiderauerũt eclypses lũa/ res in qbusdam terris oriẽtalibus ⁊ occidẽtalibus: ⁊ nõ sueuerũt ipsas ãncedere in terris oriẽtalibus: ⁊ esse posteriores in occidẽta/ libus magis q̃ duodecim horis: ⁊ hoc in lõgitudine cẽtuꝫ octuagin ta ptium ex ptibus ꝛm q̃s celum est. 360. partes. ¶ Latitudinẽ aũt huius pceperũt per hoc q̃ finis terraꝫ in qbus fuit possibile eis ire ĩ pte australi est illud qõ est remotũ ab eqnoctiali. 13. partes ⁊ vnuꝫ fragmẽtum seu minutum: ⁊ finis terraꝫ in pte septẽtrionis ẽ illud qõ est remotũ ab eqnoctiali. 60. ptes. Nã putauerũt q̃ maria phi/ bẽt illas in his duabus ptibus: ⁊ h ẽ mẽsura q̃ pcepta ẽ per sensum ⁊ dispõne terre habitabilis. ¶ Et ꝫdemus cõsiderare ⁊ illo qõ est pole ⁊ hoc p rõnem: ⁊ de illo qõ non est pole: ⁊ dicamus q̃ Arist. ⁊ se cta pipatheticoꝫ putãt q̃ locus in quo ẽ polis habitatio in terra ex pte solis est illud qõ est circa duas ptes circuitus eius in duabꝰ pti bus eius. ſ. septẽtrionali ⁊ meridionali: ⁊ q̃ illud qõ est sub equino ctiali ⁊ ꝓpe ipm impolis est habitatio in eo ꝓpter dñium caloris. Et ẽt putãt q̃ illud qõ est remotũ a circuitu solis ad duas ptes. ſ. meri dionale ⁊ septẽtrionalem est inhabitabile pp dñium frigiditatis.

Opio Aris. ꝗ locis terr̃ hitabilibꝰ.

¶ Ptolemeus aũt ⁊ sequẽtes ipm ex mathematicis: putant q̃ ha/ bitatio est polis sub eqnoctiali ad illud qõ excedit ex pte meridiona li ꝛm mẽsuram que nõ vadit ad ipsam depressio solis seu oppositꝫ augis. Et est locus quẽ vocant viam cõbustam. ¶ Auicẽna aũt iaꝫ secutus est eos in hac opinione: ⁊ vidit q̃ ille locus. ſ. q ẽ sub eqno ctiali est magis tẽperatus seu medius oĩbus climatibus: ⁊ putauit q̃ ꝛmo pipatheticoꝫ est ꝓtrarius sensui ⁊ rõni. ¶ Nos aũt conside rabimus de hoc ꝛm q̃ est pole nobis ex pte rei: seu ꝛm rem de q̃ cõsi/ deratur: ⁊ hoc ꝛm ꝓpõnes q̃s habemus de hoc. ¶ Et dicamus q̃ id ẽclaratum est q̃ cã caliditatis est ꝓpingtas solis versus directuꝫ ca pitis: ⁊ q̃ cã ꝓpinq̃ in hoc est casus lineaꝫ radialiũ super angulos rectos: aut q̃ appropinquãtur rectis: q: tunc fit reflexio fortior: ⁊ q̃ excessus climatum in fortitudine caloris ⁊ debilitate eius pp exces sum eoꝫ est in his angulis. Nam ille terre que sunt ꝓpingores ad ptem meridionalem anguli cãti in eis a lineis radialib⁹ cum fit sol in circuitu estiuali sunt ꝓpingores rectis donec sint in terris in qui bus sol vadit directe sup capita eaꝫ illi anguli directi: ⁊ hoc ẽ terra calidior ꝛm istum modum. ſ. ꝛm modum reflexionis. ¶ Et cum hoc sit ita vĩ esse pole vt sit habitatio sub eqnoctiali. Nam nos videmꝰ multas terras habitatas in quibꝰ vadit sol super capita eoꝫ. Sed ista inq̃sitio seu inductio non dat ẽitatem. ¶ Et nos dicamus q̃ cũ fuerit dispõ sicut diximus de cã intẽse caliditatis ⁊ debilitatis eiꝰ in climatibus diuersis: ⁊ hoc vĩ sensui. Nã clima magis tẽperatũ hoĩ ⁊ plurib⁹ aãlib⁹ ⁊ plantis est clima quartum ⁊ qntum. Et hoc ex pte caliditatis cuiꝰ cã est reflexio: ⁊ q̃ ẽ ꝓter ista duo climata in pte meridionali est magna caliditas: in septẽtrionali aũt est ma gna frigiditas. Et si non esset hic cã in intẽsiõe caloris ⁊ debilitate eius in climatibꝰ diuersis nisi anguli quos causant ille linee radia les: manifestum est q̃ ib eqnoctiali potest esse habitatio: sed non tẽ perata: vt dicit Aui. sed ꝛm modum ꝛm quez est habitata in clima/ te in quo sol vadit directe super capita eorum. Nam habitantia in

Opio Pto/ le. ⁊ Auic.

Auer. opio pto Aristo.

illis terris sunt vite breuis de necessitate: ⁊ vtplurimum non sunt nãlia. Sed si fit hic alia cã ex pte mãe per quam augmẽtatur calidi/ tas sub eqnoctiali augmẽto valde magno/ nõ erit pole vt fit illa pe hitata. Et hãc cãm nesciuit aliqs eoꝫ q̃ putant q̃ habitatio in illis locis est polis. ¶ Nos autem consideraũimus ꝫ hoc: ⁊ dicamus q̃ apparet manifeste q̃ caliditas maior est in qualibꝫ terra ex terris diuersoꝫ climatuꝫ in tpe estatis post remotõem solis a circuitu seu solstitio estiuali: ⁊ hoc ex pte passi ⁊ recipientis: ⁊ non ex pte agẽtis: sicut ẽclaratum est ante. Naꝫ cõtinuatio huius caloris in terris tẽ/ peratis seu ꝓpinqs tẽperamẽto durat post remotõem solis circa tres menses: ⁊ hoc in terra nostra. ſ. hyspania: ⁊ in illis que sunt prope ipsam in latitudine. Alie aũt ciuitates seu terre ꝓter istas si sunt v/ sus prem meridionalem inuenitur in eis hꝫ caliditas tpe longioꝫ hoc tpe dicto qõ est circa tres mẽses: ⁊ hoc qꝫ ꝛm fortitudinem calo ris in terris diuersis fit receptio in aere maior de caliditate solis: ⁊ retinet ipsum ꝛm suam formam per tps magis longuꝫ: ⁊ cum hoc fit ita/ sequtur de necessitate q̃ terre quaꝫ latitudo est propinq̃ vt fit in medio latitudinis haꝫ terraꝫ temparaꝫ: ⁊ sunt terre ĩ qbus vadit sol directe capitibus eoꝫ vt in solstitio estiuali: vt fit calor in eis in tpe estatis ꝓpe duplum respectu caloris inuẽti in istis terris. ⁊ erit pmanẽtia eius post declinatiõem solis ꝓpe duplum illius mensure seu pmanẽtie: ⁊ hoc quasi per sex menses vel qnq̃: ⁊ hoc cognoscunt p sensum hoies q̃ viderunt hoc. ¶ Sed ego vidi terraꝫ cuius latitu do est q̃s triginta: ⁊ est remanẽtia caloris in ea post declinationem solis circa q̃ttuor menses: ⁊ hoc non pcipitur sensu tm: sed pole est puenire ad hoc per rõnem. ¶ Et cum ꝓsiderabimus in hoc toto seq tur de necessitate vt in terris/ quaꝫ vmbre cadũt meridionales/ sit tps caloris apud eos ꝓpe illos q̃ttuor menses: ⁊ est tps in q̃ cadunt vmbre australes: ⁊ calor eaꝫ de necessitate est fortior: ⁊ sikꝫ sequitur cum cadunt vmbre septẽtrionales. ⁊ cum hoc sit ita erit caliditas de necessitate sub eqnoctiali ꝓtinua equaliter in tots anno vel pro/ pinqua ꝓtinue equalꝫ: ⁊ nõ esset ibidem tanq̃ vna reuolutio in fine caliditatis non quattuor. Nam in tpe in quo est ꝓsuetudo aeris re/ moueri a caliditate de necessitate descendit super ipsum motor qui fecit ipm acgrere eam: ⁊ ꝓseruatur pp hoc caliditas ibidez: ppea qꝫ sol non remouetur a directo capitum eoꝫ plus q̃ per tres menses: ⁊ manifestum est q̃ talis locus impole est permanere in eo plãte: ⁊ ani malia. Nam conseruatio aãlis ⁊ plãte est per quattuor reuolutiões seu circuitiones annitquia sunt composite ex cõtrarijs ex quibus cõ ponuntur. Et talia loca si imaginauerimus in eis esse reuolutiones seu circuitões essent octo: ⁊ hoc totum est contrarium dispõni nãli. ¶ Declarata est igr̃ ex hoc vĩficatio vie ꝛm quã ꝓcessit Arist. Nam sicut inueniũtur in pte septẽtrionali ꝓpter frigiditatez: ita oportet vt fit in parte meridionali propter caliditatem. Et hoc sequitur ex sermone vniuersali qui est: q̃ cum inuenitur vnum contrarium in fine seu in extremo oportet vt fit reliquum contrarium in illo fine: ⁊ quia est hic quedam terra non habitata propter frigiditatem: ⁊ medium equale est necessarium: vt fit hic alia extremitas non ha/ bitabilis propter calorem. ⁊ si non: non esset equalitas seu tem/

Cũ inuenit vnũ cõtra/ riuꝫ in fine oꝫ ẽt aliud reperiri.

peramentū in medio: ⁊ cum inuentū sit vnum extremū ⁊ medius ex necessitate opꝰ vt sit aliud extremū, ⁊ si nō: nō esset hic medius seu cōtemperamētuꝫ. Et cōueniēs est vt vnum contrarioꝝ corrūpat reliquum: ⁊ si sit hic terra magne frigiditatis ⁊ cōgelatiōis: vt sit hic etiā terra magne caliditatis ⁊ inflāmationis. ¶ Et videt q̄ super hanc directionē sustentat Aristo. in hoc loco: ⁊ ideo dicit q̄ cā p/ducens intensam frigiditatē seu cōgelatiuaꝫ est natura illius loci propter remotionē solis ab ipso: sicut causa fortitudinis intēsionis caloris ⁊ inflāmationis ignee est natura illius loci cuꝫ ppinquita/te solis. propinquitas igitur solis apud nos: ⁊ distātia eius sunt in his terris cōseruātes ⁊ equalizantes mirabilem intensionē duaruꝫ illarū specierū. Nam sicut causa frigiditatis congelatiue apud nos est natura loci frigidi cuꝫ remotione solis: ita est necessarium vt sit causa caliditatis ⁊ fortitudinis inflāmationis ppinquitas solis ⁊ natura illius loci. Sed ppinquitas solis ⁊ distantia cuius videtur de dispositione eaꝫ q̄ sint causa in apparētia vnius duorū contra/riorum ⁊ in cōtemperantia eorūꝫ cuꝫ equalitate. Et hec differentia est vera. ¶ Et iam dixit Arist. hunc locum in multis locis. Illud autem qd̄ dixerunt alij preter ipsuꝫ de hoc est phantasticū simpliciter.

Obijcit tanq̄ obiectōi.

¶ Equalitas aūt noctis ⁊ diei que inuenit ibidē videt q̄ nō habꝫ mensurā sensibilē in diminutione caloris per respectum ad causas quas numerauim⁹: ⁊ testificatur sup hoc. Nam terra cuius pies est longior ⁊ frigidior q̄ sit dispositio per motū que accidit soli in capite duoꝝ solstitioꝝ seu circuitū; ⁊ videt vt sit cā in habitatiōe multorum locoꝝ de quib⁹ dicit in primo climate illud qd̄ accidit eis ex frigiditate propter altitudinē eoꝝ aut depressionē: ⁊ vlr̄ ppter materiam non ppter causam agentē. Sed nos cum posuerim⁹ rem esse ita vt declaratū est in dispōne solis: sequit vt sint loca in quib⁹ polis sit habitatio fm istū modū in duab⁹ ptib⁹ circuit⁹ solis. s. septētrionalis ⁊ meridionalis: ⁊ hoc iā dictū est ab Aristo. Nazipse affirmat vt sit alia habitatio ī. quarta meridionali silis quarte habitabilis septētriōalis: ⁊ si ecētricū solis hꝫ diuersitatē sensatā/ erit latitudo pris habitabilis ex pte meridionali ppinqor polo meridiōalis ⁊ remotior a circuitu solis opposito mō q̄ res se hꝫ in pte septētrionali. ¶ Sed fm hoc sequeret vt sit habitatio in his duab⁹ ptib⁹ in quatuor ptib⁹ sub terra ⁊ sup ipsaꝫ. Naꝫ siccitas harū partiū fm q̄ primo aspectu vr̄ est pp solem: habitudo autē eius est ad has quattuor ptes vnā habitudo. sed si posuerim⁹ hic ita: esset magis conueniens vt inuenīat siccitas ⁊ dñium elementi terrei in eo qd̄ est sub circuitibus solis ppter fortitudinē caloris ibidē: ⁊ cum hoc positū sit/ita sequit vt sit maior pars terre discooperta: nō esset diameter aque maior diametro terre: sed erit minor aut equalis eis. ¶ Hoc autē est cōtra sensuꝫ ⁊ rōnē. ¶ Sensuꝫ aūt q̄ videt q̄ pars aque cū sit terra redit ad mnorē quātitatē: ⁊ ecōtrario in dispōne aeris cum aqua. ¶ Rōneꝫ etiā: q̄ iam declaratū est q̄ elementa sunt equalia fm suas totalitates: ⁊ ideo hāt permanentiā ⁊ perpetuitatē. Equalitas aūt pōle est vt sit inter elementū subtile/raru/ facilr̄ passibile: ⁊ inter grossum difficulter passibile cum sit rarū multe quātitatis ⁊ maioris corporis: ⁊ ideo opꝰ de necessitate vt sit iā diamēter aque

Elementa habētē q̄litatē fm suas totalitates.

Idē. 2. physi. cō. 77.

multo maior diametro terre. Cum imaginati fuerim⁹ aquā rotundam solidā: ⁊ cum hoc sit ita/ aque debēt natare in maiori pte eius. Nam hec est dispositio naturalis eius: ⁊ videt fm hoc vt nō sit habitata ex quattuor quartis terre/ nisi hec ps est vt sit locus rerū generabiliū ⁊ corruptibiliū: de quoruꝫ natura est vt sit sup terraꝫ iste locus. ¶ Et fm hoc nō est cā in esse siccitatis in hac pte sol tm: sz cū illo cuꝫ adiungit ei ex caliditate multitudinis stellarū fixaꝝ in hac parte. Nam maior ps stellarū vt videt est in hac pte quā videm⁹: ⁊ erit in pte meridionali fm plurimū aqua sup ipsam: ⁊ similr̄ qd̄ est sub solstitiis circuitibus: q̄uis caliditas sit ibidē fortior. Sz est exercitio solis in pte septētrionali operatio ppria solis cū cōtēperatur per caliditatē harū stellaꝝ non fm q̄ sol tm. s. q̄ fortificat siccitas eius sicut est dispositio in calore cordis: q̄ cū contēperatur per frigiditatē cerebri facit acquirere sensum: ⁊ hec est causa in hoc q̄ iste locus est eternus fm speciem: vt declaratuꝫ est. Et iste est sermo de locis terre in quibus possibilis est habitatio fm q̄ dicit ratio.

¶ Circa loca habitabilia inquit iam optꝫ dicere loca terre habitabilis/ex quo iam diximus ventos/ ⁊ loca flatus eorū: ⁊ dicamus q̄ diuidit primo in duas ptes: vna eaꝫ est habitabilis: alia aūt inhabitabilis. sed pars inhabitabilis diuidit in duas ptes: ps intēsica loris ppter aspectū solis in ipsa directū: ⁊ hec pars est ps meridionalis ppter intensam accensionē ⁊ caliditatē que est illic: accensio aūt ⁊ calefactio fiunt cuꝫ multū sol accēdit aerē ⁊ inflāmat ipsum. sed alia pars est intensio frigoris propter remotionē solis ab ipsa: ⁊ hec est pars septētrionalis: illic enīꝫ est ꝑgelatio ⁊ intēsio frigoris. cōgelatio aūt ⁊ forte frigus causant apud nos: ⁊ intēdunt cuꝫ solis distantia multiplicē a nobis. Nec sunt verba Aristo. in hoc loco in translatione que peruenit ad nos. ¶ Et primū de quo in hoc cōsiderare debemus cur nō diuidit terra: ex parte meridionali etiā ad habitabilem ⁊ non habitabilem ppter intensionē frigoris sicut fecit in parte septētrionali. ¶ Et iam consuenerunt expositores dicere q̄ terra diuiditur in quinqꝫ partes: due sunt habitabiles sub solstitio estiuali donec augmentatur frigiditas ex pte septētrionali propter ppinquitatē poli septētrionalis: ⁊ ps etiā habitabilis in pte meridionali: in eo q̄ est inter reuolutionē hyemalem ⁊ locus frigidus q̄ appropinquat polo meridionali. inhabitabilia autē sunt tria loca que sunt inter duas reuolutiones: estiualem ⁊ hyemalez: ⁊ propinqua duobus polis. ¶ Et dicamus nunc q̄ tacuit Aristo. de pte meridionali: nam ipse videt q̄ necessariū est vt aque dominant super plures ptes terre: ex quo hec est dispositio earū naturalis cuꝫ terra. ¶ Preterea q̄ locus aque optꝫ vt sit maior loco terre: ⁊ sicut locus aeris opꝰ vt sit maior loco aque: ⁊ ratio sup hoc est ex pte. s. q̄ apparet pars aque cum ingrossatur ⁊ lapides reddi ad partem ⁊ quantitatē minorē. s. pars aeris cuꝫ fit aqua. s. quo ipsa ingrossat: ⁊ propter hanc cām fm me nō curauit Arist. de pte meridionali diuidere ipsam ad habitabilē ⁊ inhabitabilē: vt fecerunt expositores. ¶ Et iam opꝰ post hoc cōsiderare an ista loca sint fm talē dispōneꝫ per ratiocinationē/ vel p sensuꝫ/ vel per ambo simul. Naꝫ multi volēs contradicunt ei de hoc qd̄ credidit q̄ sub equinoctiali ⁊ in duabus par/

Qs locus sub polo septrionali inhabitabilis sit.

tibus equinoctialis nō est habitatio: ⁊ dicamus ꝙ locus qui est sub polo septrionali declarari pōt ꝙ est inhabitabilis pr sensum ⁊ ratiocinationē. nam illa loca apparent inhabitabilia propter dominium frigoris nimium in eis. Et preterea ppter iā qd accidit illic ⁊ parvitate habitudinis breuitatis dici ad longitudinē noctis: ⁊ breuitatis noctis ad longitudinē dieiuita ꝙ accidit vt vn⁹ dies sit annus cuius medietas est nox: ⁊ alia medietas est dies. Manifestū autē est ꝙ hoc est nō naturale entibus generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹: iste igitur locus sine dubio est inhabitabilis propter frigorē ⁊ distantiam solis: nam nulla refractio seu reflectio est illic radio. ¶ Preterea partes celi sunt tarditatis motus in vltimo tarditatis possibilis propter propinquitatē earuz ad polum: ⁊ omnia ista sunt cause coadiuuātes dominio frigiditatis: ⁊ intēsioni illius: ⁊ isto loco nulla est disceptatio ꝙ ipse est inhabitabilis ppter frigus. ¶ Qs aūt locus qui est sub equinoctiali sit inhabitabilis: vt dictuz est: apparet per sensum ⁊ rōcinationē. pr sensum autē: nam iam videm⁹ manifeste homines versus quos capita directe vadit sol: ⁊ sunt ethiopes: ⁊ hoc apud reuolutionē estiualem ꝙ vita eoz est nō naturalis: ⁊ cōplexiones eorum exeunt a cōplexionibus humanis valde: ⁊ isti nō habitant in isto loco nisi pr accidēs. ſ. cum sint illic spelunce in quibus habitāt: sicut reliqua animalia faciunt habitatiōes eorum in cōcauitatibus montiū vel in aquis: ⁊ vniuersaliter inuenit in dispositione eoz ⁊ istis reb⁹ que sunt preter naturā: similr ei qd inuenit habitantib⁹ in fine terre habitabilis in pte septrionali. ⁊ cuz manifestū est ꝙ hec est vna duaz extremitatū latitudinis cōplexionis humane: sicut teutonici ⁊ sclaui: ⁊ qui sunt in illis ptib⁹ sunt alia extremitas latitudinis cōplexionis humane. manifestū est ꝙ si illud qd est minoris latitudinis de istis locis. ſ. maioris caloris ⁊ his locis nō est habitabile: sicut nō sunt habitabilia loca multe latitudinis de terris alemanie ⁊ que sunt ppinq ei in septrione. ¶ Qs aūt loca que sunt pter loca ad q̄ vadit sol oppos⁹ directe capitib⁹ eoz in pte meridiōali sunt calidiora locis in quib⁹ vadit sol directe capitib⁹ eoz: manifestū est ppea qz illa loca ad q̄ vadit sol in opposito capitū illoz hominū: si forasse illic habitār hoies bis in vno anno. illa igit loca sunt calidiora ⁊ necessitate. ¶ Id aūt qd dr ꝙ cuz pretranseūt hec loca sub equinoctiali temperanē/est res nō intellecta: ⁊ hoc est a quo accipit signū a sensu ⁊ rōne ꝙ hec sunt loca inhabitabilia pp calorē. ¶ Sz illud a quo accipit rō ad hanc opinionez p rōcinationē tm̄ sunt multe rōnes. sed id qd apparet est ⁊ opinione Arist. de his rōnibus: ⁊ ipse inuenium̄ in potentia in ꝛrbis ei⁹ fm ꝙ ad nos puenit sunt due demōstrationes: vna eaz est signū: ⁊ altera est demōstratio simplr. ſ. dans cām ⁊ esse. ¶ Demōstratio autez a signo est ꝙ necesse est si sit hic loc⁹ inhabitabilis ppter frigus: vt sit in opposita pte illius loci inhabitabilis pp fortē calorē: ⁊ si non dominabit in mundo destructio pp fortitudinē frigoris. ¶ Preterea cum inuenit vnuz ꝓtrariozꝛ sequit vt alterū ēt sit: sz hic est loc⁹ inhabitabilis ppter intēsum frigus: sequit igit vt sit hic locus inhabitabilis ppter fortē calorē: nam si sit locus frigidus illeinquo dominant niues: nix aūt est a nimia cōgelatione frigidi ⁊ humidi:

Qs locus sub equinoctiali sit inhabitabil.

Demōstratio a signo.

vt dicit Arist. igit opz vt sit hic locus in quo dominat ignis qui est dñium caloris sicci. ¶ Et hec est demōstratio que inuenit in potentia in dicto suo cum dicit: ⁊ fortitudo cōbustionis ⁊ caloris est illic: vult dicere ꝙ si sit necessariū vt si sit hic locus in quo sit fortitudo accensionis ⁊ caloris qui est in vltimo ꝓtrarietatis loco in quo est fortitudo frigoris ⁊ cōgelationis: igit optz vt sit iste talis loc⁹ terre nō alius. ¶ Et hec demōstratio sitis est demōstratiōi quā fecit in libro celi ⁊ mūdi: vbi dicit ꝙ si hoc corp⁹ qd est grauissimū: seu in fine gravitatis opz vt sit corpus leuissimū ⁊ illud est ignis: nā vnū ꝓtrariū significat sup alterū eius ꝓtrariuz ⁊ esse illius necessariū est vt resistat ei. ¶ Sz demōstratio scēa que dat cām ⁊ esse simul est: ꝙ si sit distantia solis maxima ⁊ tarditas partium motus celi vltima seu maxima vt sunt circuli parui faciūt esse frigoris ppinquitas solis maxima ⁊ velocitas partiū motus celi vltima: vt sunt circuli magni que sunt in ipso faciunt ⁊ necessitate calorē: seu ex eis sequit calor maximus. ¶ Et iam significat sup hoc ꝙ nos inuenim⁹ in medio in ppinquitate ꝙ est in terris habitabilib⁹ dominari actio caloris sup frigus: ⁊ in medio fm remotionē dñari actio frigoris sup calorē: ⁊ hoc in mēsura equali terris equalibus: ⁊ sunt ille quib⁹ inuenit medius verum in ppinquitate ⁊ remotione. ſ. a sole: ⁊ si distantia maxima producit maximū frigus ⁊ ppinquitas media seu que est in medio facit dñari calorē super frigus: ⁊ distātia media seu que est in medio facit dñari frigus super calorē: necessariuz est vt extremitas vltima pducat maximū calorē. ſ. maxima ppinquitas: naz cū inuenit vnū ꝓtrariozꝛ ⁊ medius inuenit alterū ꝓtrariū ō necessitate: ⁊ silr cū inueniunt cause horuz duozꝛ necesse est vt sint ēt seu vt inueniant cāe alterius extremitatis: ⁊ sequit ꝙ si iste sint cause medij ⁊ vni⁹ duorum extremozꝛ vt sit hec altera cā cōcludens seu pducens necessario esse alterius extremi: vel ipsa est cā alterius extremi. ¶ Et hanc demonstrationez inuenim⁹ in potētia in dicto suo vbi dicit ⁊ cōbustio ⁊ calor pducunt apud nos vsqz in fine sermonis illius qd notauimus superius: ⁊ ꝓsidera bene hoc: qz manifestū est ex ꝛrbis eius: Quis nō ꝓsiderauit de hac Alex. neqz aliqs expositozꝛ: naz si dixisset hoc Alex. posuisset illud: ⁊ hec demōstratio ēt sitis est demōstrationi dicte ēt in libro celi ⁊ mūdi: vbi dr ꝙ si sit necesse ēt sit corpus maxime distās a motu circulari graue simplr necesse est vt sit corpus qd est maxime ppinquū motui. ſ. qd est in vltimo ꝓtinētis maxime leue seu leuissimuz. ¶ Et iste sunt demōstrationes quas intendit Ari. in hoc loco: ⁊ sunt vt vides demōstratiōes nāles vere. ¶ Et pōte est etiā accipere signuz in hoc ab aliis nationib⁹ preter istas: ⁊ iam diximus nos de hoc aliquā viā declarationis in summis nostris paruis: ⁊ ipsa est p vitā mea: ⁊ ppōnes eius sunt accepte a sensu ⁊ rōe: ⁊ iam plongauit socius nr̄ Abnabed Abrahmā filij Tabar sermonē in hac qōne: ⁊ fecit in hoc ppōnes multas: quaz gen⁹ nō ignorat apud assuefactū in sciētijs nālib⁹: ⁊ totū id qd suestigauit de hoc verū est nullā hās dubietatē: ⁊ iā ꝓtradixerunt ei in hoc qdā hoies de hoib⁹ tpis illi⁹: ⁊ iā ipse laborauit rndere eis: ⁊ sermones ei⁹ in hoc sunt famosi i mūb⁹ multozꝛ: ⁊ soci⁹ nr̄ Abubacher filij Tophail fecit bonū tractatū in intēriōe ppōnū qs ipse fecit in hac declaratiōe: ⁊

Demōstratio dās cāz ⁊ eē

Distātia solis maxima ⁊ tarditas ptiū motus celi vltia faciunt eē frigoris. econtra aūt de velocitate ⁊ ppinqtate. Idem scbe celi. 94.

4. celi. 35.

iam ipse destruxit ipsuz: ⁊ postq̃ declaratū est/hoc redeamus ad id in quo fuimus ex declaratione verboruz sapientis. Nec sunt verba Cōmentatoris in dicta expositione.

De terremotu.

¶ Nunc aūt loquēduz est de his que remāserunt sup nos ex hoc sermone. ſ. de terremotu: de tonitruis: de fulgure: ⁊ de fulmine. ¶ Et dicam⁹ q̃ cā terremot⁹ apparet ex eis q̃ dicta sunt. Nam iaz declaratuz est q̃ vapor q̃ gñatur in terra est duarū specierū: vna eaz est humida: alia est sicca: humida aūt cuz fuerit sup terra fiunt pluuie ex ipsa: ⁊ reliqua que dixim⁹ fumosa aūt seu siccat cū et ipse est sup terra fiunt ex ipsa vēti: ⁊ reliqua signa q̃ dixim⁹. Cū aūt talis exhalatio ex qua fiunt venti est in corpe terre: ⁊ mouet ibidē de necessitate est vt nō sit cā terremot⁹ aliud ab ipsa: sicut nō est cā tremoris seu motus mōtanei aīalium aliud ab exhalatiōe mota in eis. Et videt vt sit de primis intellectis in neccessitate habitudinis huius cause ad eē in hoc: ⁊ in multis istoruz signoz. Et ēt possumus pucinire ad operatiōes. Nam similis motus fortis tremefaciēs inuenit in vento forti: cuz ipse vadit in vnoquoq̃ elemēto cū motu velocit: sicut ebullitio ⁊ inflāmatio in igne ⁊ mugitus vndaz in aquis ⁊ simile horuz in terra. Et ex eis est q̃ nos videm⁹ hoc esse ſm plurimū in tēporib⁹ in qbus fiunt venti. Et hoc in tpe veris ⁊ autūni: ⁊ priuantur in tēporib⁹ in quib⁹ prinant venti: ⁊ hoc est in tpe caloris fortis ⁊ frigoris fortis: ⁊ hoc totū significat q̃ cā agens eis ⁊ vētis est vna: ex eis ēt est. Nam audit quedaz vox seu sonus multotiens precedere terremotū. ¶ Et iam narrauit Aristo. q̃ accidit in qbusdam insulis q̃ quidā sonus incessanter ascendebat in ipsis insulis donec erupte sunt: ⁊ exiuit vētus magn⁹: ⁊ duxit secū cinerē multū: ⁊ hoc est q: accidit seu cōtingit terre illi cōburi: ⁊ ille qui vidit terremotū factū in Cordubа ⁊ in pribus eius in anno. 566. habebit veritaz de hoc pp multas voces seu sonos factos ibidez: ⁊ tunc non morabar in Cordubа: sed peruenі ad eaz postea: ⁊ audiui sonos pcedentes terremotū: ⁊ imaginabātur homes q̃ isti sōni veniūt a parte occidentali: ⁊ vidi terremotū fieri cū flatu multoz vento⁹ occidētalium: ⁊ duranerūt hi terremot⁹ in Cordubа quasi p annū fortes: ⁊ nō cessauerūt nisi post tres annos vel circa: ⁊ primus terremotus fuit cā mortis multoz hominuz: ⁊ putauerūt q̃ terra sit rupta ppe Cordubа in loco vocato anorma: ⁊ exiuit ex ipsa similis cineri vel arene: ⁊ qui vidit hoc habuit veritatē de istis: ⁊ hoc fuit vniuersale in parte occidētali huius loci: nisi q̃ fuit in Cordubа pro partibus eius fortior: ⁊ fuit in oriēte Cordube leuior. ¶ Significat etiā super hoc illud q̃ vr̄ in aere. ſ. signa pducta in pductiōe eoz: sic caligo ⁊ nebule q̃s dicūt videri longas ī aere: ⁊ ipsi vlr multiplicant duobus modis: vn⁹ eoz p se: reliquip accīs: p se aūt cuz multiplicata fit mā ex qua pducit: ⁊ aduenīt cāe efficiētes hui⁹. p accīs aūt est cū accidit poris subtilib⁹ q̃ sunt in facie terre opilati: ⁊ hoc vel per siccitatē vel hūiditatē: ⁊ iō multiplicant post prinuationē pluuiaz. ¶ Spēs aūt hoz sequunt spēs motus vēti. Nā quedā sunt q̃ extendunt ſm longitudinē: ⁊ erit mot⁹ eoz ſm hoc: q̃dā aūt sequunt seu extēdunt ſm longitudinē ⁊ latitudinē: ⁊ aliq̃ accidit ex fortitudine venti vt calefiat terra ⁊ vt fluāt aq̃ maris sicut narrauit ḃ Arist.

¶ Terre

¶ Terre aūt diuersificant in multiplicatiōe terremotus in eis: ⁊ in paucitate eoz ſm q̃ sunt disposite vt ex eis generent tales exhalationes: ⁊ etiā ſm obturationē poroz minutoz: ⁊ iō in quacūq̃ terra cōiungant he due res: simul cōtingit vt hēat quasi semper terremotum sicut insule: quibus accidit cum hoc q̃ sunt disposite ad generationem huius exhalatiōis que fit ventus sunt ppe mare: ita vt phibeat aque maris illas exhalatōes exire sicut dixerūt: qō iaz accidit ī locis andelogie vocatis rabat algeraub. nā audit in ipsa terra semp q̃si son⁹ echo pcedēs terremotū. ¶ Dictū est igit a nobis ⁊ terremotu quid fit: atq̃ cās eius compleuimus. ¶ Nūc aūt loquenduz est de tonitruis: fulminibus: ⁊ fulgurib⁹: ⁊ dicam⁹ q̃ istoruz triuz genus est vnū. sed diuersificant per drias euenientes eis. Nā tonitruū est son⁹ auditus in nube. Hoc aūt de dispōne eius mādatū est esse. ⁊ possibile est accidere vapori fumoso cū ingrossat nubes vt prinūgat in prosunditate nubis. ⁊ postea exit fortiter cuz impetu ⁊ expulsione: inferius vel supius: aut ad aliq̃ lat⁹ ita vt audiat sonus in ipsa sicut accidit hoc lignis viridibus proiectis in igne in quibus pducit talis exhalatio: ⁊ necessariū ē vt nō fit cā tonitrui alis ab hac: ⁊ ppterea q: hic vr̄ in nube ignis accēsus ⁊ vocat fulgur: ⁊ est possibile cū fortificat impulsio illius venti cum hoc q̃ est dispositus recipere accensionez vt accendatur: necessario igitur est ēt vt non fit fulmē aliud ab hoc. ¶ Et ēt pptrea q: iste ignis moltotiens videtur descendere inferius donec pruenīat ad terrā. ⁊ hoc est q̃ vocatur fulmen. ⁊ est possibile in vento isto seu exhalatione accensa propter cōtrarietatez inuentā in ipsa vt descendat inferius. Est igitur fulmen ventus accensus ſm hāc dispōnez. ¶ Et fulmina diuersificantur pp diuersitatē mātē huius venti. Illa enim que sunt ex sba subtili aerea nō corrūpunt corpora mollia in que vadit: sicut narrat q̃ quedā fulmina resoluunt seu liq̃faciunt es ⁊ nō cōburunt pānū seu bombicē qui est cū eis: ⁊ occidūt multa animalia absq̃ hoc q̃ appareat in eis signum combustionis. ¶ Illud autē q̃ō est ex eis ex exhalatione terrea seu cinerea ipsum cōburit oē illud q̃ q̃ vadit: sicut narrauerūt peripathetici: q̃ fulmē q̃ cecidit sup palatiū seu tēplū remāsit locus casus eius ⁊ multū tēpus ascendebat ex ipso fumus multum. ¶ Et narrauit Auic. q̃ aduenit ex terrestreitate huius exhalatiōis in terris casaaz: ⁊ in terris turch. q̃ inuenitur in locis in quibus cadunt ista fulmina corpora filia ferro ⁊ aeri: ⁊ q̃ ipse laborauit liquefacere ipsum seu accendere illud ⁊ non potuit. Sed dissoluebatur ⁊ cōuertebatur in ignez donec priuatum fuit. ⁊ hec res non fuit visa in terris nostris neq̃ aliquis de secta peripatheticoz memorauit hoc. ¶ Sed narrauit Auicen. q̃ lapis magnus cecidit in corduba igneus in die sereno seu claro: ⁊ q̃ ipse vidit illum lapidez: ⁊ habuit odorem sulphuris: ⁊ quasi naturam armoniaci: ⁊ hoc non est remotum. ¶ De illo autez de quo nos debemus cōsiderare est res cōmunis multis generationibus seu rebus: quarum cause dantur in hoc libro: ⁊ est cur est consuetudo vēti accensi ex quo est calidus ⁊ accensus descendere inferius cuz magna velocitate: ita q̃ ipse aliquando descendit ſm lineam rectaz absq̃ hoc q̃ insit ei tale ſm suaz naturam. ¶ Et putatur q̃ hoc declarabit ex parte cōtrarietatis. Nā de natura seu consuetudine ꝓtrariū sicut

De tonitruis fulmib⁹ ⁊ fulgurib⁹.

Quid fulmen.

Propter q̃d fulmina q̃daz cōburunt es/nō aūt pānum neq̃ bombicem.

Cur vētus accēsus ⁊ descendit.

Pria. Gro.

dixim⁹ est fugere a suo ꝓtrario ad ptez ꝓpinquaz ad quā cōueniēter
pōt fugere ab ipso supius vel inferi⁹ ad dextrā vel sinistraz: sicut est
Impugna. dispō i aqua ⁊ igne. ¶ Sed talis modus imaginatōis i dispōne hui⁹
mot⁹ est corrupt⁹ seu phātastic⁹: ⁊ nos debem⁹ cōsiderare de hoc: ⁊
dicam⁹ q̄ iste mot⁹ hui⁹ ptis fumose de necessitate inest ei ꝓm q̄ cor
pus nālis vel nēcius seu coact⁹: ⁊ falsuz est vt sit nālis. naz nō est de
nā seu ꝓsuetudine ei⁹ descēdere inferi⁹. Sed si sua descēsio est nēcia
de nēcitate erit ibi dē impellēs ⁊ cogēs. Naz cogēs oꝑz ex eo q̄ ē cor
pus vt declarātū est/moueri cū moueat: ⁊ si posuerim⁹ ēt motuz illius
nēciuz segtur in eo illud qō segtur in ꝑmo ⁊ sic in infinituz: ⁊ cū hoc
sit ita erit illic de nēcitate mouēs motuz in hoc motu nāliter ⁊ est ꝑs
Solo ꝑpa. fumosa. ¶ Et vr̄ q̄ hec ꝑs fumosa est cōposita seu ꝓstituta ex ꝑte leui
⁊ graui: ⁊ q̄ hec ꝑs grauis est illa ꝑ quā moueat inferi⁹: ⁊ hoc cū acci
dit huic ꝑti fumose frigefieri: ⁊ impossē est vt distinguat in ipsa leue a
graui: nec q̄ iste mot⁹ putat de eo q̄ ipse aduenit huic ꝑti cū est cōp
sita cū ꝑte calida velocior q̄ ipse mot⁹ sit cū aduenit ei cū ē simplex:
⁊ vr̄ vt sit cā in hoc illud qō vr̄ de virtute actiōis ꝓtrarie cuz vicini
tate sui ꝓtrarij: ⁊ meli⁹ ꝓm qō euadere possit vnū ꝓtrariū a reliquo
⁊ cōseruari suū esse est loc⁹: ⁊ iō cū fiunt in hac ꝑte fumosa ꝑtes gra
ues mouent multū velociter ad locū suū nālez vt nō corrūpant. Nā
Oē ens nā/ oē eus nāle sicut dixim⁹ diligit se ꝑmanere: ⁊ loc⁹ est ꝓseruans ipm.
le diligit se ⁊ ꝑpea q̄ pars ignea nō pōt separi seu segregari ab ipsa velociter ꝑp
permanere. admixtionē mouet cū ipsa coacte: ⁊ hoc est causamet in ascēsione aq̄
Idem. 2. de cū igne ꝓm q̄ in eis fiunt ꝑtes aeree. Nam aq̄ nō est in nā ei⁹ moueri
alia. 34. tali motu: ⁊ impossē ēt est imaginari q̄ ille ignis mouet ipsas de ne
cessitate eo mō quo vnū corp⁹ mouet aliud: ⁊ nō remanet vt sit nisi
sicut dixim⁹ ⁊ aliqn accidit his vētis descēdentib⁹ inferi⁹ vt descē
dant ꝓm circulū ꝑ esse hui⁹ ꝓtrarietatis ⁊ impedimētū duoꝝ mo
tuū in eis: ⁊ sicr accidit qbusdā vētis descēdentib⁹ inferi⁹ occurrere
vētis ascēdentib⁹. ⁊ ꝑhibent ⁊ mouent circulariter: q: hoc ē facili⁹
eis vt dixim⁹ ante: ⁊ hoc siue ad supius/siue ad inferi⁹: mot⁹ aūt hoꝝ
ad supius est/cū ōnatus fuit ascēdēs: sed ad inferi⁹ qn ōnat⁹ fuit de
scendēs. Et oēs isti vēti circūuntes vocant vēti vertiginosi ⁊ tēpe
stuosi: ⁊ isti sunt venti fortes ex quoꝝ fortitudine accidit eleuare na
ues ⁊ alia: ⁊ p̄cere illa ad locū aliū. ¶ Ne sunt cause tonitruūtful
guruz ⁊ fulminū: ⁊ vr̄ ē haꝝ causaꝝ de his reb⁹ p rōnes seu p signa
ex eis est. Nam terremot⁹ fiat cū ipso vent⁹: ⁊ iō multa alia labo
rant seu relaxant tunc: ⁊ scindit cū ipso terra: ⁊ oriē cū hoc plāta no
ta q̄ vocat planta terremot⁹: ⁊ ēt sicr hui⁹ fortis motus inuenit ven
tos: ⁊ ēt vr̄ q̄ fulgura sunt vēti accēsi seu inflāmati ex velocitate mo
tus eoꝝ: ⁊ q̄ ipsa multotiēs p̄cedit vētus: ⁊ iō vr̄ mare moueri cum
fulgure: ⁊ ante fulmē motu forti. Illud aūt p qō dubitabat de hoc q̄
cā fulguris ⁊ tonitrui fit vna: q: fulgur vr̄ ante tonitruū: ⁊ postea au
ditur tonitruū: hoc. n. accidit auditui cū visu. Naz nos videm⁹ ver
beratione cum fuit remota anteq̄ pueniat ad nos sonus causatus
ab ipsa: sicut accidit eis qui sunt in vna ripa fluminis cū eis qui ver
berant queda z corpora in alia ripa.

¶ Finit liber Scōus Meteoroꝝ.

¶ Incipit Liber Tertius Meteoroꝝ Aristo.

E residuis aūt dicamus operi/
bus segregatiōis huius prein/
ducto iam modo dicentes. spi/
ritus enim hic segregat⁹ per mo
dica quidem diffusus ⁊ sepe sa/
ctus ⁊ perflans ⁊ subtilior ūū par
tium existēs tonitrua facit ⁊ cor/
ruscationes: si autē multus fue/
rit simul ⁊ spissior: min⁹ aūt sub/
tilis segregek etnephias fit vētus: ꝑp qō ⁊ violētus. Le
leritas enim segregatiōis facit valitudinē: qn̄ quidē igit
assequat multa ⁊ cōtinua segregatio eodem fit modo:
quēadmodū/cum iterum in cōtrariū moueat. tunc enim
fit pluuia ⁊ aque multitudo: existunt quidem igit ambo
hec potentia ꝓm materiā. Cum autē principiū factum
fuerit potētie cuiuscūq̄ consequit concretū ex materia:
cuiuscunq̄ autē fuerit multitudo inexistens amplior:
amplius ⁊ fit hoc quidem imber: hic autē alterius exha/
lationis vt etnephias. Quādo autē segregatus spirit⁹
qui in nube alteri cōtra percusserit sic: vt quādo ex am/
plo in angustuz inferat vētus in portis: aut vijs: accidit
eiz sepe in talib⁹ repulsa pria ꝑte fluētis corpis ꝑp non
succedere: aut ꝑp arctitudinē: aut ꝑp repcutere circuluz
⁊ reuolutionē fieri spūs: hic quidē. n. in anterius ꝑhi/
bet procedere: hic autē posterius impellit: quare com/
pellitur in latus qua nō prohibet fieri: ⁊ sic semper habi Alia lſa p/
tum donec vtiq̄ vnū fiat: hic autē est circulus: cui⁹ enim hibet fieri.
vna latio figure hoc necesse est circuluz eē. Super terrā
igitur ꝑpter hoc fiunt reuolutiones ⁊ in nubibus simi/
liter ꝓm principium: verūtamen q: sicut quando etne/
phias factus fuerit super nubes segregatur ⁊ fit conti/
nuus ventus: sic ꝗ semper continuum assequitur nu/
bes: propter spissitudinem: aut non potens segregari

spiritus ex nube: vertit.n.circulo q̄ primū pp dictam cām. Deorsuz aūt fertur: qr nubes semp inspissant qua excedit caliduz. Vocat aūt si incolorata fuerit hec passio typhon ventus existens velut etnephias indigest⁹. Borealibus autē non fit typhon: neq; niuose habentibus etnephias: ppea q̄ oīa hec spūs sunt: spūs āt sicea ⁊ calida fit exhalatio: gelu igit ⁊ frigus ppter obtinere extinguit mox factum adhuc principiuz: qd autē obtinet palam: neq; enim vtiq; esset niuositas: neq; borealia humida: hoc enīz accidit esse obtinente frigiditate. Fit quidē igitur typhon quādo etnephias factus non possit segregari a nube: est autez propter repulsionem gyrationis cum ad terraz delata fuerit reuolutio simul deducens nubem nō potens absolui: qua autez ꝑm directuz efflat hac spiritu mouet ⁊ circulari motu vertit: ⁊ sursum fert cuicūq; inciderit vim inferēs. cū aūt detractus igniat: hoc aūt est cū subtilior spirit⁹ factus fuerit vocat incēsio: coincendit.n.aerem ignitiōe colorans: si autē in ipsa nube multus ⁊ subtilis extrudit spūs hoc fit fulmen: siquidē valde subtilis nō adurēs pp subtilitatez quā poete argeta vocant. Si aūt min⁹ adurēs quā psoloenta vocāt: hic qdez.n.pp subtilitatē fert.pp velocitatē aūt p̄uenit ptrāsiens anteq̄ igniat: ⁊ morā faciēs denigrat. hic aūt tardior colorauit qdez: excussit aūt nō: sed p̄uenit: pp qd ⁊ resistētia qdez patiunt aliqd. q̄ aūt nō nihil: vt qd clypei iaz eramē liquefactū fuit: lignum āt nihil passuz fuit: pp raritatē.n.p̄uenit spūs penetrās ⁊ ptrāsiens ⁊ p vestimēta silr nō cōbussit: sed velut attritionē fecit: quare ⁊ q̄ spūs hic oīa palā ex talib⁹. Est aūt aliqñ ⁊ oculis videre velut: ⁊ nūc accidit circa tēpluz in epheso cōbustū: ad multas.n.ptes flāma ferebat continua disrepta seorsum. Q̄ qdez fumus spūs ⁊ ardet fumus: manifestū est: ⁊ dictum est in alteris prius. Cum autē multus ⁊ simul cedat: tunc manifeste videt spirit⁹ esse: qd quidē in paruis ignitionib⁹ videtur hic: ⁊ tunc

multa mā fiebat multo forti⁹. Ruptis igitur lignis vñ principiū spūs erat multus secedebat simul qua efflabat ⁊ ferebat sursuz ignit⁹ vt videret flāma ferri ⁊ inuadere domos. Semp.n.opz putare assequi fulminibus spūs ⁊ p̄cedere: sed non vñr: qr sine colore sunt: pp qd ⁊ q̄ dz pcutere mouet prius q̄ pcutiat tanq̄ prius incidēte principio spūs. ⁊ tonitrua aūt diuidūt nō sono: sed qr simul segregant q̄ plagā fecit ⁊ sonū spiritus: qr si pcusserit diuidite: xurit aūt nō. ¶ De tonitruo quidez igit ⁊ corruscatione ⁊ etnephias: adhuc aūt de incēdentibus ⁊ typhonibus ⁊ fulminib⁹ dictum est. ⁊ quid idez oīa ⁊ que differentia oīa ipsorum.

Loquamur nunc de circuitu siue halo q̃ vr̃ circa solez & lunã: & de iride: & de solibus & baculis: & vr̃ quasi manifeste q̃ genus oium istoruz signorũ est apparẽtia tm̃: & quedã similitudo. Nam ista accidunt in aduẽtu corpor lucidor: & cum aspiciẽs hec fit in situ ꝓprio seu determinato. Et vlr accidunt eis oia accẽtia q̃ euenĩũt oibus reb̃ q̃ sunt tm̃ appentie. De trãslatiõe eor seu de motu cũ trãsferẽ res visa: & de ꝓpingrate eor & remotiõe p ꝓpingratẽ illius & remotionẽ. ¶ Et qr sbm istor sunt corpa nãlia: & cũ hoc ipsa accidũt in situ determinato & in figuris determinatis. necessariũ est vt fit inuestigatio de eis fm vnũ modũ nãlis: fm aliuz mathematica. Nos aũt considerem̃ hoc de dispõne istor de eis de qbus cõsiderat nãlis vtendo illis rebus q̃ declarate sunt in mathematicis tanq̃ supponib̃ & fundamẽtis positis: & maxime eis de quor cõsuetudine est vt accipiant hic principia directiõis. ¶ Et dicam̃ q̃ manifestũ est i hac scia q̃ corpa aspecta seu visa accidit eis p diuersitatẽ rer qbus mediãtib̃ aspiciunt diuersitas coloris seu apparẽtie in tinctura & magnitudine & parui tate & ꝓpinquitate & remotiõe. & hoc est pp esse corpor grossor diaphanor inter vidẽtes & visa: & q̃ hec corpa dura diaphana cuz hoc q̃ ipsa adducũt rez visam fm hanc dispõnez cũ stat inter nos & ipsa causant ẽt cũ sunt in aliq̃ oppõne directa res visas & nos sum̃ in medio eor: sicut est dispõ in aq̃ in qua vr̃ figura stellar & reliquor corpor: & hoc qõ appet hic de cã istor apparẽtiũ est nõ pp corpa q̃ stãt inter nos & visa solũt sed ẽt pp debilitatẽ visus vel ex ambob̃. Nam habitudo debilis visus ad aerẽ subtilẽ est habitudo visus fortis ad aerez grossum. ¶ Et iõ accidit ei cuius stomach̃ est debilitat̃ cuius visus est corrupt̃ videre appentias seu imaginatiões nõ veras seu sicut nõ sunt. Et iaz narrauit Arist. q̃ qdã passus est debilitatẽ visus: & videbat ante ipsuz suã imaginẽ seu figurã in aere. Naz aer fuit respectu visus ei̇ sicut speculũ ad visuz pspectũ. ¶ Cã aũt in cognoscẽdo visus talia accẽtia mediãtib̃ corpib̃ diaphanis grossis est illa q̃ appet in scia pspectiue. Naz iaz declaratũ est ibidẽ q̃ cã istor oium est reflexio radij aut refractio ei̇: & q̃ inspectio vera p radiũ rectũ. Tales aũt appentie accidũt cũ refrãgit radi̇. Radius aũt reflectit aut refrangit seu dilatat a corpib̃ grossis diaphanis: sicut aq̃ & aer humidus aqueus. Et sunt illa p q̃ trãseũt luminar: & nõ hñt tinctura seu color ꝓprũ. Sed qr esse radij accipit pspectiu̇ ab artifice hui̇ scie: & antiq̃ nãles credebãt visionẽ fieri p radios exeuntes ab oculo fuit ꝓsuetudo pspectinor dare cãz in eis q̃ accidũt ex diuersitate apparẽtiũ color seu visibiliũ ex pte radij exeũtis ab oculo. ¶ Et veritas est in hoc vt dem̃ cãs istor ex pte radij exeũtis a corpe viso seu aspecto hoc cũ fuerit corp̃ lucidũ. Colorata aũt non hñtia radios mouent visuz directe p lineas fm istum modũ. Cuz. n. nulla fit drĩa si perspectiu̇ accipiat hoc fm vnũquẽq̃ modor: ex quo fm quẽlibz istoruz pót dare causas illor que accidũt in suo stro. ¶ Et fuit iam declaratuz in scientia de aĩa q̃ visio nõ fit per radiuz ab oculo exeuntem: magis conueniẽs est vt fiat in sciẽtia perspectiua fm hanc opinionem. Et postq̃ declaratum est ex hoc sermone modo preambuli

Vide retractatõez istiꝰ loci pipsum met Auerr. J. i cõ. vltio tertij meteorũ in illa pte. & ille q congregauit has duas speculationes iam errauit vt fecit Auenean.

seu fm suppõnez q̃ cãe haz apparẽtiaz est reflexio & refractio seu dilatatio: & ꝛemus nos ꝓcedere post hoc ad illud qõ est ꝓprium vnicuiq̃ istor. ¶ Et dicamus q̃ halo seu circuitus est signũ rotũdũ apparens circa lunam vel aliquas stellas: & aliqñ circa solez: raro tm̃. Et qr hoc signũ accidit cũ stat nubes inter nos & lucidũ: sequit̃ & necessitate vt sit cã huius reflexio radij procedẽtis p aerẽ a nube ad visum nostruz: seu refractio eius: & erit color apparens in hoc signo ficut mixtus ex colore nubis & ex lumine lucidi ꝓpter debilitatem visus vt distinguat inter hec: sicut est dispositio in reliquis apparẽtijs accidẽtibus ibidẽ. Sed qr est ibidez figura huius signi semper rotũda: vel pars figure rotunde sequtur & necessitate vt sit nubes fz dispositionem fm quam ꝓuenit ab ipsa ista figura: & est situs nubis ex parte lucidi seu luminosi & visus nostri situs: in quo accidit hec reflexio a qua causatur talis apparentia. ¶ Dispositio autez fm quam possibile est apparere talis figura & hoc in nube scilicet rotunda est vt sint ille partes grosse diaphane nubis: & cuius consuetudine est vt reflectantur ex ipsa radij contingue: & fm vnaz superficiez lenem & equalem: siue hec superficies fuerit recta siue conuexa. sed ꝓuenientius est in dispositione nãli vt sit fixa ꝓuexa. Nã corpa simplicia vtplurimũ faciũt suas figuras fz q̃ nã ĩclinat ipa ad illõ magis q̃ ad alias: & illa est rotũditas. ¶ Sitꝰ aũt fm quẽ pole est ꝓuenire hec reflexio in nube: nube exñte fz hãc dispõnẽ est: vt sit linea radialis ꝓcedẽs p visuz nr̃m a lucido in cẽtro huius ptis seu portionis nubis ꝓuexe vna linea recta: cuius vna extremitas sit lucidũ. alia aũt cẽtrũ ptis sphẽrice nubis & pũctꝰ visus nr̃i i ĩtermedio ipor & cũ sit radius fz hũc sitũ pole est refrãgi a supficie q̃ est sup rectitudinẽ diametri nubis exẽtis a cẽtro nubis ad locũ reflexiõis vsque ad supficiẽ nubis ꝓuexe. hoc aũt est pole cũ ꝓgregat̃ nubes recte sup ipsz diametrũ ꝓgregatõe fm quã fit polis reflexio in ea. Naz ex eis que appent illic est q̃ hec apparẽtia nõ perficit̃ per radiũ declinãtẽ: fz per radiũ reflexuz. & qr de ꝓprietate radij reflexi est vt sint anguli fractiõis ex ipo ex oibus ptibus eq̃les: sequit̃ vt nõ sit distãtia puncti visus ad cẽtrũ nubis: quecũq̃z distãtia acciderit. fz distãtia determinata. & hec fm distãtiã lucidi a nube: & nubis a visu nr̃o. & declaratũ est ibidẽ q̃ hec pficit̃ qñ fit punctus visus nr̃i ꝓpinquior ad nubẽ q̃ sit ad cẽtrũ ei̇. & nos ponam̃ hec hic fz modũ figure seu imaginationis: ponamus lineã rectã que vadit i cẽtrũ nubis: & in lucido lineã. a. b. & a. sit lucidũ & b. cẽtrũ. & ponamus pũctũ visus seu visiõis intermediũ inter. a. & b. pũctũ. c. & exeat a cõuexo nubis arcus diuidẽs illã lineã. a. b. & sit ille arcus. b. e. g. & ipe occurit ei sup pũctũ. e. & ponam̃ hũc arcũ ex nube p modũ vt cadat super ipsum punctus reflexionis & exeat. b. qui est pũctus cẽtri diameter. b. t. que est columnaris super sphẽricam: & facit transire illud ad conuexum nubis & occurrere circulationi rote seu sphẽre in puncto ex quo contingit vt sit radio exeunti ab aere refractus a superficie tracta recte super diametrum. b. t. ad visum nostrum. & hoc cuz fuerit angulus circundatus linea exeunte ad punctum reflexionis cum linea ex qua refrangitur: ipsa est diameter equalis angulo qui circundatur linea refracta a puncto reflexionis ad visum nostrum

Be halo.

Corpa simplicia a nã ĩclinãt magis ad figurã rotũdaz.

cum hec linea etiam: ⁊ ponamus hunc punctuz esse. a. e fit linea. a. e. illa que exit a corpore lucido ad punctum reflexionis. ⁊ linea. a. c. illa que exit a lucido ad punctū reflexionis a visum nostrum angulum. a. e. t. ⁊ est angulus radij equalis angulo. c. e. b. alterius. ⁊ cum circundamus. a. e. c. super diametrum. a. c. ita vt redeat ad punctū e. causatur ex hoc necessitate figura rotūda: ⁊ est figura circuitus siue halo. ⁊ hoc ꝛc esse huius puncti fm hanc dispositionem manifestum est. s. punctus reflexionis seu refractionis cum fuerit reflexionis per angulos rectos. Sed diximus ꝙ similitudo seu apparentia videtur apud punctum. b. in circulo fm propinquitatem. sed iaz ꝛc/ claratum est in perspectiua ꝙ similitudo. a. fit a linea. b. t. super punctum in quo cadit colūnaris exiēs a puncto. a. ad lineam. b. t. sicut exit a figura prioris colūnaris. a. ⁊ fit punctus. a. d. similitudo. a. qō est res visa. ⁊ totū hoc qō diximus sermo ꝛc eo est in mathematicis: siue sit per se notum: siue non: ⁊ accipit in hac scientia fm suppositionem tantū. ⁊ apparet etiā ꝛc isto halo plus vno. sed opz ꝛc necessitate, vt sint in superficiebus diuersoꝝ situum. Nam impossibile est reflexio a superficie vna magis ab illo cuius superficies est vna q̄ ex vno puncto. ⁊ illud qō est superius est minus inferiori. ⁊ hoc est propter distantiam eius. Lucidum autem videtur in medio huius sphere seu rote fm ꝙ est per lineas rectas: vel propterea/ quia linee radiales sicut dicunt mathematici cum cadunt super superficiem fm angulos rectos transeunt ipsam: vel propterea quia luna propter fortitudinem luminis ibidem transit nubem. ⁊ intentio in his duobus redit ad vnum: sed vnum eorum est causa alterius. ⁊ propter hoc scilicet propter fortitudinem radij non fit in nube talis sphera seu rota circa solem habens colores sicut iris.

¶ De halo ⁊ iride. Cap. 1.

E halo autē ⁊ de iride: ⁊ qd vtraq̄: ⁊ pp quā causaz fit dicamus: ⁊ de parhelijs ⁊ virgis: etenim hee oia fiunt ꝓpter easdē causas inuicē. Primo aūt opz accipere passiones ⁊ accidētia circa vnūquodq̄ ipsoruz. Ipsius quidē igit halo apparet sepe circulus totus: ⁊ fit circa solem ⁊ lunā/ ⁊ circa splēdentia astroꝝ. Adhuc aūt nihil minus nocte q̄z die: ⁊ meridie q̄z sero: dilucu/ lo aūt minus ⁊ circa occasuz. Iridis aūt nunq̄z fit circulus: neq̄z maior semicirculo decisio: ⁊ occubente quidē ⁊ oriēte: minoris quidē circuli: maxima aūt portio. eleuato aūt magis: circuli quidē maioris. minor aūt portio: ⁊ post autumnale quidē equinoctiū in breuioribus diebus omni hora fit diei. In estiuis autē non fit circa

meridiē: neq̄z duabus plures irides nō fiūt simul: haꝝ aūt tricolor quidē vtraq̄ ⁊ colores eosdē ⁊ equales fm numerū inuicē hnt. obscuriores aūt eius q̄ extra ⁊ ecō/ trario positos fz positionē. Que quidē em̄ intra primā hz peripheriā que maxima puniceaz: que aūt exterius minimā quidē. ꝓpinquissime aūt ad hāc ⁊ alias ꝓportionabilr. Sūt aūt colores hi quos solos quidē fere nō facere pnt pictores: quosdā em̄ ipsi miscēs: puniceus aūt, ⁊ viridis ⁊ alurgos nō fit mixt⁹. Iris aūt hos hz colores: qui aūt iter puniceū ⁊ viridē appet sepe rāthos. ¶ Parhelij ⁊ virge fiūt ex latere sp: ⁊ neq̄z desup: neq̄z ad terrā: neq̄z ex opposito: neq̄z etiā in nocte: fz semper circa solē. Adhuc aūt dū ascēdit: aut descēdit semp fm plurima: aut ad occidentē: in medio aūt celi raro: vt in bosphoro aliqn accidit: ꝓ totā em̄ die sil' oriēs duo perelij pmāserūt vsq̄z ad occasuz. Que qdez igit circa vnū/ qōq̄z ipsoꝝ accidūt hec sunt. cā aūt oiuz horū eadē. oia em̄ hec refractio sunt. Differunt aūt modis ⁊ a quib⁹ ⁊ quō accidit fieri refractionē ad solē: aut ad aliud aliqd fulgidoꝝ: ⁊ per diem quidē iris fit: nocte aūt a luna vt quidā antiqui putabāt non fiebat. hec aūt patiebant ꝓpp raritatē: latebat em̄ ipsos: fit tn̄: raro aūt fit. Causa aūt ⁊ ꝙ in tenebris latēt colores: ⁊ alia multa opz ꝓcidere: ⁊ oia hec in die vna mēsis. In plenilunio. n. fieri neē si debeat fore: ⁊ tūc aut oriēte: aut occūbēte: pp qō quidez in annis quinquaginta bis cōperimus solū. Quod quidez igit visus refrangit: sicut ⁊ ab aqua: sic ⁊ aere ⁊ oibus hntibus superficiē planā ex his que circa visum ostēsa sunt opz accipere fidē. ¶ Et q: speculoꝝ in quibusdā quidē ⁊ figure apparēt: in quibusdā aūt colores solū: talia aūt sunt q̄cūq̄z pua speculoꝝ: ⁊ nulla sensibilē hnt diuisionē. In his em̄ figurā quidē impossē appare/ re: vī em̄ esse diuisibilis. Ois em̄ figura simul vī figura esse: ⁊ diuisionē habere: qm̄ aūt apparere aliqd nēciuz: hāc aūt impossibile relinquit colorem apparere soluz:

Iris fit 8no cteiz raro.

colo: autez aliquando quidem clarus videtur. Claro:
rum autem aliquando propter miſceri ei qui ſpeculi:
aut pp debilitatem viſus alterius colorꝭ efficit phan/
thaſiam: ſic autem de his nobis ſpeculatum in demon/
ſtratiuis circa ſenſus: propter hoc quidez dicamus: his
autem quomodo exiſtunt vtamur ipſis. Primo autem
de figura Halo dicam⁹: ⁊ quare circulus fit: ⁊ quare cir
ca ſolem aut lunam: ſimiliter autez ⁊ de alijs aſtris: ea/
dem enim in omnibus con/
gruet ratio. ¶ Fit quidem
igitur refractio viſus conſi/
ſtente aere ⁊ vapore in nu/
bem: ſi regularis ⁊ paruarũ
partium conſiſtente extite/
rit: propter quod ⁊ ſignum
cõſiſtentia quidem aque eſt:
tamen diſtractiones ⁊ mar/
cedines: he quidem ſereni/
tatis: diſtractiones autem
ſpiritus. Siquidem enim
neqz marceſcat/ neqz diſtra/
hatur: ſed permittatur pro/
cedere propria natura aque
ſignum veriſimiliter eſt. In/
ſinuat enim iam fieri talem
conſiſtentiam ex qua con/
tinuitatem accipiente in//
ſpiſſatione neceſſarium in
aquam venire: propter qõ
⁊ nigreſiunt colore he ma/
xime alijs: cum autem de/
trahitur ſpiritus ſignum.
Diuiſio autem a ſpiritu fa/
cta eſt: iam quidem ente:
nondum autem preſente.

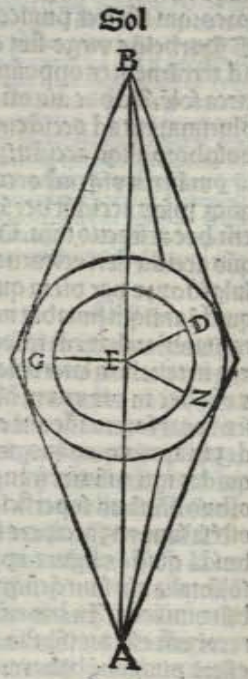

Signũ aũt huius: qz hinc fit ventus vndecunqz princi
palis facta fuerit diſcuſſio: marceſacta autẽ ſerenitatis.
Si eñ non poneret aliqualr: ſic aer vt obtineret inter/
ceptũ calidũ neqz ventiret inſpiſſationẽ aquoſaz: palã qz
ſic vapor ſegregatus eſt ab exhalatõe ſicca ⁊ ignea: hoc
aũt pulchri tpis ſignũ: qũo quidez igit hãte aere fit re/
fractio dictũ eſt. Refrangit igit a cõſiſtente caligine cir
ca ſolem aut lunã viſus: pp qd nõ ex oppoſito: ſicut iris
appet: vndqz aũt fit refracto neẽe circulũ eẽ: aut circu/
li ptẽ: ab eodẽ.n.ſigno ad idẽ ſignũ eq̃les frangent ſup
circuli lineã ſemp. Sit eñ a ſigno in quo.a.ad.b.fracta
que.a.g.b.⁊ que.z.b.⁊ que.b.d.b.eq̃les aũt he.a.g.a.
z.a.d.adinuicẽ: ⁊ q̃.a.d.b.inuicez: puta.g.b.z.b.d.b. ⁊
ptrahat.a.e.b.q̃re trigoni: eq̃les etẽ ſup eq̃lẽ.a.e.b.
ducant ãt catheti ad.e.ex angulis.a.g.gdẽ.g.e.a.z.aũt
z.e.a.d.aũt.d.e.eq̃les itaqz he: ineq̃lib⁹ aũt angulis: ⁊ i
vno plano oẽs: ad rectũ eñ oẽs ei q̃.a.e.b. ⁊ ad vnũ ſi/
gnũ.e.copulant. Circulus eñ igit erit deſcripta: cẽtrũ
aũt.e.ẽ igit.b.qdẽ ſol.a.aũt viſus q̃ aut circa.g.z.d. pe/
ripheria nubes aq̃ refrãgit viſus ad ſolẽ: opz aũt itelli/
gere ꝓtinua ſpecula: ꝫ pp puitatẽ vnũqõqz qdẽ inuiſibi
le: qd aũt ex oibus vnũ eẽ vr pp deinceps: appet aũt qz
qdẽ albũ circulo ſol ꝓtinuo vnoquoqz apparẽs ſpeculo
ruz: ⁊ nullã hãs ſenſibilẽ diuiſionẽ: verſus aut terrã ma
gis: qz trãquillius eſt: ſpũ.n.exñte nõ eſt ſtatio manife/
ſta. Iuxta hacaũt habita nigra peripheria pp illi⁹ albe/
dinẽ eſt viſa nigrior. Sepius aũt fiunt halo circa lunã:
qz ſol calidior exiſtẽs citius diſſoluit cõſiſtentiã aeris:
circa cetera aũt aſtra fiũt quidẽ pp eaſdẽ cauſas. Nõ ſi/
gnificatiue aũt fit r: qz paruas penit⁹ inſignãt cõſiſtẽtias
⁊ nondũ ſcõas. ¶ Iris aũt qd quidẽ eſt refractio dictũ De Iride.
eſt prius. Qualis aũt quedã refractio: ⁊ qũo: ⁊ pp quaz
cãm ſingula fiũt accidẽtiũ circa ipſaz dicamus nũc. Re
fractus quidẽ igit viſus ab oib⁹ vr planis. hoz aũt eſt
aer ⁊ aqua. fit aũt ab aere quidẽ cũ factus fuerit ꝓſiſtẽs:

pp visus aũt debilitatẽ sepe ⁊ sine inspissatione facit re/
fractionẽ: qualis aliquãdo accidit cuidã passio debilr ⁊
nõ acute vidẽti. Semp eniz idolũ videbatur p̃cedere
ambulantẽ ipsum ex opposito respiciens ad ip̃m: hoc
autẽ patiebat: qꝛ visus refrãgebat ad ip̃m. sic eniz debi
lis erat: ⁊ tenuis valde ab infirmitate ⁊ speculũ fieret ⁊
ꝓpinquus aer ⁊ nõ posset repellere: sicut qui lõge ⁊ spis
sius: pp qd̃ quidẽ ⁊ summitates retracte vident in mari
⁊ maiores magnitudines oĩuz: cuz euri flauerint ⁊ que
in caliginib⁹ velut ⁊ sol ⁊ astra oriẽtia ⁊ occũbentia ma/
gis q̃z in medio celi existẽtia. Ab aqua aũt maxime re/
frãgit: ⁊ ab incipiẽte fieri magis adhuc q̃z ab aere: q̃li/
bet eniz partiũ ex quib⁹ fit cõstantibus roratio speculuz
necessariũ esse magis caliginẽ. Qm̃ aũt ⁊ manifestuz ⁊
dictũ est prius q̃z in talibus speculis color tm̃ apparet:
figurã aũt ĩmanifesta necessariũ cuz incipiat pluere: ⁊
iam quidẽ cõsistat irroratiões qui in nubib⁹ aer nõdum
pluat: si ex opposito fuerit sol: aut aliqd aliđ sit fulgidũ:
vt ⁊ fiat speculũ nubes: ⁊ refractionẽ fieri ad fulgidum
ex opposito fieriq̃z emphasim coloris nõ figure in vno/
quoq̃z speculoꝝ existẽte paruo ⁊ indiuisibili: ea aũt que
ex oĩb⁹ ipsis ꝯtinuitate magnitudĩs visa necesse ꝯtinuũ
magnitudinẽ eiusdẽ appere coloris: vnũqđq̃z. n. specu/
loꝝ eũdẽ reddit colorẽ ꝯtinue: q̃re qm̃ hic ꝯtingit acci/
dere cũ habeat hoc mõ sol ⁊ nubes: ⁊ nos sum⁹ in ĩter/
medio ipsoꝝ erit pp refractionẽ emphasis q̃dã: qnĩmo
⁊ vr̃ nũc: ⁊ non alr̃ hñtib⁹ facta iris. Q. qdẽ igit iris sit
refractio visus ad solẽ manifestuz: pp qđ ⁊ ex opposito
semp fit. Halo aũt circa ip̃m q̃zuis ambo refractio: sed
hoc quidẽ coloꝝ varietatẽ differt: hec quidẽ ab aq̃ ⁊ ni
gro fit refractio ⁊ de lõge: hec autẽ de ꝓpe ⁊ ab aere al/
biore ꝑm nãm. Appet aũt fulgidũ p nigrũ: aut in nigro
puniceũ. Differt. n. nihil a puniceo: videt aũt licz madi
doꝝ lignoꝝ ignẽ q̃uo rubeã hz flãmã ꝓpterea q̃ fumo
multo mixtus est ignis fulgidus existẽs ⁊ albus ⁊ per

caliginẽ ⁊ fumũ sol apparet punice⁹: pp qđ iridis qdẽ
refractio que pr̃ia talẽ vr̃ habere colorẽ: a guttis. n. par
uis fit refractio: que aũt ipsius halo nõ. De alijs autem
colorib⁹ posterius dicemus. Adhuc aũt circa ipsuz qdẽ
solẽ nõ fit mora talis cõsistẽtie: sz aut pluit aut dissoluit:
ex oppositis aũt in intermedio gnãtiõis aque fit qđdaz
tp̃s: qm̃ siquidẽ fieret esset vtiq̃z colorata halo sicut iris:
nũc aũt tota nõ fiunt talẽ habẽtia emphasim neq̃z circu
lo: parua aũt ⁊ ꝑm partẽ que vocant virge: qm̃ si cõsta/
ret talis caligo qualis fit vtiq̃z ab aqua: aut aliquo alio
nigro sicut dicim⁹: appareret vtiq̃z iris tota: sicut q̃ cir/
ca lucernas. Circa has. n. ꝑm plurima australib⁹ existẽ/
tibus iris fit hyeme. maxime autez manifesta fit humi
dos habẽtib⁹ oculos: hoꝝ. n. visus cito pp debilitatẽ re/
frãgit. Fit aũt ⁊ ab humiditate aeris ⁊ ab euaporatiõe
a flãma defluẽte ⁊ mixta: tũc. n. fit speculũ ⁊ pp nigredi
nem. Fumosa. n. euaporatio illa: lucerne aũt lumẽ non
albũ: sz purpureũ appet circulo ⁊ iriale: puniceũ autez
nõ: est eniz visus: qꝛ paucus qui refrãgit ⁊ nigrũ specu/
lum. Que aũt a remis sursuz lata ex mari iris: positio/
nem quidẽ eodẽ fit modo ei q̃ in celo: colore aũt simi/
lior ei que circa lucernas: nõ. n. puniceũ: sz purpureũ ha
bens videt colorẽ: refractio aũt a paruissimis quidez:
cõtinuis aũt fit guttis: he aũt aqua segregata sunt peni/
tus. Fit aũt ⁊ siquis subtilib⁹ rorationib⁹ roret in aliquez
talem locũ qui positione ad solẽ versus sit: ⁊ hac quidez
illustret. hac aũt vmbra fit: in tali eniz siquis intus roret
stati extra supmutant radij ⁊ faciũt vmbrã appere iridẽ:
mõus aũt ⁊ coloratio silis: ⁊ cã eadẽ ei q̃ a remis. Ma/
nu. n. ꝓ remo vtit rorãs: qꝛ aũt color talis simul palam
erit ⁊ de alioꝝ coloꝝ phãtasia ex his. Opz. n. intelligẽ/
tes sicut dictũ est ⁊ supponẽtes. Pr̃io quidẽ: qꝛ fulgidũ
in nigro: aut p nigrũ colorẽ facit puniceũ. Scđo aũt qꝛ
visus ꝓtẽsus debilior fit ⁊ minor. Tertio: qꝛ nigrũ velut
negatio est. indeficiendo. n. visum appet nigruz: pp qđ

que longe oĩa nigriora apparẽt ꝓpterea q̃ nõ ptingit visus. cõsiderent quidẽ igit hec ex his que circa sensus accidũt. Alloꝛ. n. ꝓprij de his sermones: nunc autem quantũ necesse de ipsis dicam⁹. ¶ Apparẽt igit ꝓpter hanc cãm ⁊ que longe nigrioꝛa ⁊ minoꝛa ⁊ planioꝛa: ⁊ que in speculis ⁊ nubes nigrioꝛes aspicientib⁹ in aquã q̃z in ipsas nubes: ⁊ hoc valde rõnabiliter: ꝓp refractionem enim pauca visu aspiciunt. Differũt aũt nihil q̃d videtur pmutari: aut visum: vtroq̃z. n. mõ erit idẽ. Adhuc aũt opꝛ nõ latere ⁊ hic: accidit enim cum fuerit nubes prope solẽ in ipsa quidẽ respiciẽti nihil apparere colorata: ſz esse albã: in aquã autẽ eandẽ hanc intuenti colorem habere aliquẽ eundẽ eoꝛuz qui iridis. Palaz igit q̃ visus sicut ⁊ nigrũ factus propter debilitatẽ nigrius facit apparere: ⁊ albius ⁊ minus album adducit ad nigrũ. Qui quidẽ igit fortioꝛ in puniceũ coloꝛez pmutauit: habitus aũt in viridẽ: qui autem adhuc debilioꝛ in alurgũ: qm̃ aũt q̃ plus nõ iam apparet: ſz in trib⁹: sicut ⁊ altioꝛ plurima ⁊ hoꝛ habuit finem: altioꝛ aũt insensibilis permutatio: ꝓp q̃d ⁊ iris tricoloꝛ apparet vtraq̃z quidẽ: opposite aũt. Prima quidẽ igit exterioꝛem puniceum hz: a maxima enim peripheria plurimis incidit visus ad solẽ maxime aũt que extra: habita aũt ⁊ tertia ꝓportionabilr. Quare sique de coloꝛuz phantasia dicta sunt: bene necesse tricoloꝛẽ esse ipsaz/ ⁊ his coloꝛib⁹ coloꝛari soluz. Xãthos aũt appet ꝓpter secus inuicẽ apparere. puniceũ enim iuxta viride albũ videtur. Signuz aũt huius: in nigerrima enim nube maxie puta fit iris. Accidit aũt tũc magis xãthon esse videri q̃z puniceuz. Est aũt xãthos in iride coloꝛ inter puniceũ ⁊ viridẽ coloꝛẽ: ꝓpter nigredinẽ igit eius que in circuitu nubis totum ipsius appet q̃d puniceũ. Albũ est enim ad illa: albuz adhuc marcescẽte iride ꝓpinquissime cum soluat puniceũ. Nubes eni alba existẽs adiũcta secus videre pmutat in xãthon. Maximũ aũt signũ hoꝛ que a luna

Propter ea que de lõge inspiciũtur nigrioꝛa apparent.

iris: appet enim alba valde. Fit hoc qꝛ in nube obscura existẽte appet ⁊ in nocte: sicut igit ignis supra ignez nigrum ad nigrũ facit debiliter album penitus apparere album: hoc autem q̃d puniceũ. Fit autem hec passio manifesta ⁊ in floꝛibus. in texturis enim ⁊ variatuꝛis valde differũt ꝑm phantasiam: alij secus alios positi coloꝛuz velut ⁊ purpurei in albis aut nigris lanis: sunt autem in ipsa tales vel tales: propter q̃d ⁊ variatoꝛes aiunt peccare operãtes ad lucernã: sepe circa floꝛes: ⁊ decipi accipiẽtes alios pro alijs. quare quidẽ igitur tricoloꝛ: ⁊ qꝛ ex his solum apparet coloꝛibus iris dictum est. Dupla aũt ⁊ obscurioꝛ coloꝛib⁹ que ambiẽs ⁊ positione coloꝛes ex opposito habet positos ꝓpter eãdem cãm: lõgius aũt protẽsus visus: sicut q̃d longi⁹ videt ⁊ q̃ hoc eodẽ mõ. Debilioꝛ igit ab exterioꝛi refracto fit: qꝛ a remotioꝛi fit refractio: quare minoꝛ icidẽs coloꝛes facit obscuriores appere: ⁊ ecõtrario ẽt qꝛ amplioꝛ a minoꝛi ⁊ interioꝛi peripheria incidit ad solẽ: propinquioꝛ enim visui existẽs refrangit a peripheria propinquissima prime iridi: propinqssime aũt in exterioꝛi iride minima peripheria: quare habebit coloꝛẽ puniceũ. Habita aũt tertia ꝑm ꝓpoꝛtionẽ exterioꝛ iris in quo. b. interioꝛ in quo. a. coloꝛes aũt in q̃bus. g. puniceus: in q̃bus d. viridis: in quibus. e. alurgus: xãthos autẽ apparet in quo. z. Tres aũt nõ adhuc fiunt neq̃z plures irides: qꝛ ⁊ secunda fit obscurioꝛ: vt in tertia refractio valde debilis fiat ⁊ impotens sit pertingere ad solem. Quod autem neq̃z circulum possibile est fieri iridis neq̃z maioꝛez semicirculo portionem: ⁊ de alijs accidentibus circa ipsam ex descriptione erit considerantibus manifestum. Hemisperio enim existentibus super oꝛizonte circulum: in quo. a. centro autem. k. alto autez quodam oriente signo in quo. h. si que. a. k. linee ꝑm conum excidẽtes faciãt velut assem: in qua. h. k. ⁊. a. k. ad. m. adiũgatur effringantur ab hemisperio ad. h. super maioꝛez

angulum ad circuli peripheria incident.a.k.⁊ ſiquidez in oriente aut occidente auſtro refractio fiat ſemicircu lus aſſumantur circuli ab orizonte qui ſuper terram ſit: ſit autem ſupra ſemper minor circulo: minimum autez cum in meridie fuerit auſtruz. Sit enim in oriente pri mo cuius.h.⁊ refracta ſit.k.m.ab.h.⁊ planuz erectum ſit in quo.a.quod a trigono ī quo.h.k.m.circulus igit

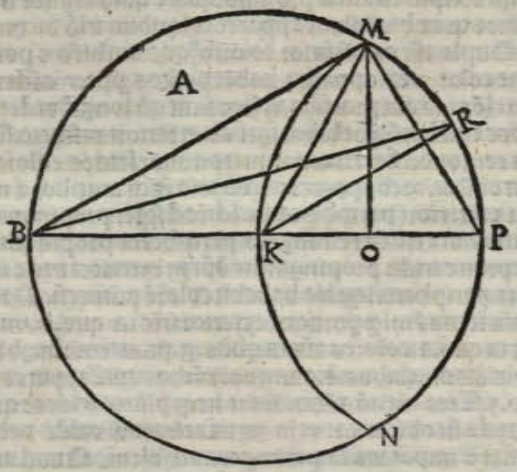

deciſio erit ſphere qui maximus ſit in quo.a.differt enī nihil ſi quodcunq; eorum que ſuper.h.k.ſm trigonuz k.m.h.erectum fuerit planum: que igitur ab his: que h.k.ducte linee in hac ratione non conſtituentur ſemi/ circuli in quo.a.ad aliud ⁊ ad aliud ſignum: quoniam eniz que.k.h.ſigna data ſunt: ⁊ que.k.m.data vtiq; erit ⁊ que.m.h.quare ⁊ ratio eius que.m.h.ad.m.k. Sup

dataz igitur peripheriā tanget.m. Sit itaq; hoc: in qua n.m.quare deciſio peripheriaꝝ data eſt. Apud aliā aūt q̄z ad eaz que.m.n.peripheriā ab eiſdē ſignis: eadē aūt rō in eodē plano nō cōſiſtet. Exponat̄ igitur quedaz li/ nea que.d.b.⁊ deſcindatur vt.m.h.ad.m.k.que.d.ad b.maior aūt que.m.h.ea que.m.k.qm̄ ſup maiorē an/ guluz refractio coni: ſub maiori eniz angnlo ſubtendit̄ eius qui.m.k.h.trigoni. Adinueniat̄ igitur ad eaz que b.in qua.z.vt ſit qd̄ qdē.d.ad.b.que.b.z.ad.d.deinde ꝙ quidē.z.ad.k.h.que.b.ad aliam fiat qne.k.p.⁊ a.p. ad.m.copulent̄ que.m.p. Erit igit̄.p.polus circuli ad quē que a.k.linee incidūt: erit eiz ꝙ quidē que.z.ad.k. h.⁊ q̄.b.ad.k.p.⁊ que.d.ad.p.m.nō.n.fit: ſed vt ad mi norē: aut ad maiorē ea q̄.p.m.nihil.n.differt ſi ad.p.r. Eandē ergo rōnē.h.k.⁊.k.p.⁊.p.r.adinuicē habebūt: quā qdā que.d.b.z.que aūt.d.b.z.ꝓportiōales erant:

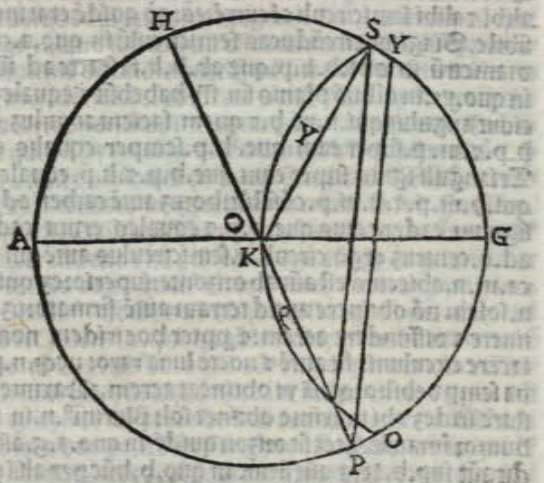

ꝗ quã qdẽ que.d.ad.b.que.z.b.ad.d.quare que qdẽ que.p.h.ad.p.r.que.p.r.ad eam que.p.k.Si igitur ab his que.k.h.que. h.r.ꝛ.k.r.ad.r.cõtungant copulate he eandẽ habebũt rõnẽ:quã quidẽ que.h.p.ad eã que d.r.circa eundem.n.angulum.s.p.ꝓportionabiliter:ꝛ que trianguli.h.p.r.eius qui.k.r.p.quare ꝛ que.p.n. ad eã que.k.n.hẽbit eandẽ rõnez:ꝛ que.h.p.ad eã que p.r.hz aũt ꝛ que.m.h.ad.k.m.hãc rõnem:quã.n.q.d. ad eaz que.b.ambe.quare ab.h.k.signis nõ solũ ad eaz que.m.n.peripheriã cõcurrẽt eandẽ hũtes rõnez:sed ꝛ alibi qd quidẽ impoſe.Qm igitur que.d.neqz ad minꝰ eo q.m.p.neqz ad maius:ſiſr.n.demonſtrabiſ palam q ad ipſuz erit.ſ.m.que.m.p.quare erit qd qdem que m.p.ad.p.k.que.p.h.ad.p.m.Sit igitur eo ĩ quo.p. polo vtens:diſtãtia aũt ea in qua.m.p.circulus ſcribat oẽs cõtingit angulos quos refracte faciũt que ab.m.a circulo.Si aũt nõ ſiſr oſtẽdet eandẽ hũtes rõnem que alibi ꝛ alibi ſemicirculi cõcurrẽtes:qd quidẽ erat impoſſibile.Si igitur circũducas ſemicirculũ in quo.a.circa diametrũ in qua.h.k.p.que ab.h.k.refracte ad illud in quo.m.in oĩbus planis ſimiſr habebũt ꝛ equalez faciunt anguluz qui.k.m.h.ꝛ quem facient anguluz que h.p.ꝛ.m. p.ſuper eam que. h.p.ſemper equalis erit. Trianguli igitur ſuper eam que.h.p.ꝛ.k.p.equales ei qui.h.m.p.ꝛ.k.m.p.cõſiſtũt:horuz autẽ catheti ad idẽ ſignum cadent eius que.h.p.ꝛ equales erunt cadent ad.o.centruz ergo circuli.o.ſemicirculus autẽ qui circa.m.n.abiectus eſt aũt ab orizonte:ſuperiorez quidez n.ſolem nõ obtinere apud terram autẽ firmatoruz obtinere ꝛ diffundere aerem:ꝛ ꝓpter hoc iridem non cõfacere circulum: fit autẽ ꝛ nocte luna raro: neqz.n.plena ſemp debilioreqz nã vt obtineat aerem.Maxime aũt ſtare iridez vbi maxime obtinet ſol: plurimꝰ.n.in ipſa humore imanſit. Ꝛtez fit orizon quidẽ in quo.a.g.aſcendit aũt ſup.h.axis aũt ſi nũc in quo.h.hũc per aliã qdẽ

igitur oĩa ſiſr oſtẽdet vt ꝛ prꝰ.Polus aũt circuli ĩ quo p.erit ſub orizõte eo in quo.a.g.eleuato ſigno ĩ quo.h. in eadẽ aũt ꝛ polus ꝛ cẽtrũ circuli.o.qd terminãtis nũc oriuz:eſt.n.iſte in quo.h.p.Qm aũt ſupra diametrũ q a.g.q.k.h.centrũ erit.vtiqz ſub orizõte prius eo ĩ quo a.g.in ea que.h.p.linea in quo.o.quare minor erit ſuperior deciſio ſemicirculi in quo.e.y.q.n.ſ.y.q ſemicirculus erat:nũc aũt abſciſſus eſt ab.g.a.orizõte: q ita qz y.q.diſparẽs erit ipſi eleuata ſole.Manifeſtũ aũt cum in meridie:quãtũ.n.ſupius.h.magis inferꝰ polus ꝛ cẽtruz circuli erit.Qd aũt in minoribꝰ qdez diebꝰ his qui poſt egnoctiũ autũnale cõtingit ſemp fieri iridẽ:in longioribus aũt diebꝰ his qui ab egnoctio altero ad egnoctiuz alterũ circa meridiẽ nõ fit iris. Eã aũt q: ad arctũ deciſiones oẽs maiores ſemicirculo: ꝛ ſemp ad maiores ſemicirculo:qd aũt ĩmanifeſtũ ꝛ paruũ: que aũt ad meridiẽ deciſionis egnoctionalis:q qdẽ ſurſum deciſio parua:que aũt ſub terra magna:ꝛ ſemp in maiores que longiꝰ:quare in his q ad eſtiuas verſiões diebꝰ pp magnitudinẽ deciſiõis anteqz ad mediũ veniat deciſionis ad meridianũ.h.ſubtꝰ iam penitꝰ fit.p.pp longe diſtare a terra meridiẽ pp magnitudinez deciſionis. In his aũt qui ad hyemales verſiones diebꝰ:q: nõ multũ ſup terrã ſunt deciſiones circuloꝝ Ꝛiuz neceſſariũ fieri:modicuz.n.eleuato in quo.h.in meridie fit ſol. Eaſdẽ.n. dictis cãs exiſtimãdũ ꝛ de parelijs ꝛ virgis.fit.n.pelꝰ quidẽ refractio viſu ad ſolẽ:virge aũt ppea q incidit talis exiſtẽs viſus qualẽ dirimꝰ ſemp fieri cuz ꝓpe ſolem exiſtentibꝰ nubibus ab aliquo refrangat humidoꝝ ad nubẽ.Videnf.n.ipſe quidẽ incolorate nubes ſm rectũ aſpectũ intuẽtibꝰ:in aqua aũt virgis plena nubes.Verũtã tunc qdez in aqua vr color nubis eẽ:in virgis aũt ſup ipſaz nubẽ.Fit aũt hoc cũ regularis fuerit cõſiſtẽtia nubis:ꝛ hac quidẽ ſpiſſior:hac aũt rarior:ꝛ hac quidẽ magis aquoſa:hac autem minus. Refracto enim viſu

ad solez figura quidē non vr̄: color aūt/ qr aūt ibi irregu
lari apparet fulgidus ⁊ albus sol ad quē refract⁹ est vi/
sus: hoc quidē puniceū vr̄/ hoc aūt viride: aut xāthon.
Differt enim nihil per talia videre: aut a talibus refra/
ctum: vtroq; eniz mō apparet colore simile: quare si ⁊ il
lo modo puniceū ⁊ isto. Virge quidez igit̄ fiunt ꝓpter
irregularitatē speculi non figura: sed colore. Parelius
aūt cuz maxime regularis fuerit aer ⁊ spissus similr̄: pp
qd̄ apparet albus: regularitas eniz speculi facit vnum
emphaseos colorē: refractio aūt simul totius visus pp
simul incidere ad caliginē a spissa existente caligine: ⁊
nōdum quidē existēte aqua: prope aūt aquaz ꝓpter exi
stens apud solem colorem facit apparere: sicut ab aere
pollito fractuz ꝓpter spissitudinē: quare qm̄ color solis
albus ꝓpter hoc ⁊ parelius albus apparet. Idez autez
magis aque signuz parelius q̄ virge: magis enim acci/
dit aerem bene operose habere ad generationez aque.
australis autē boreali magis: qr australis aer magis in
aquā permutat̄ q̄ qui ad arctū. Fiunt aūt sicut diximus
circa occasus ⁊ circa ortus: ⁊ neq; desuper neq; desubt⁹:
sed ex lateribus ⁊ virge ⁊ parelij ⁊ neq; prope solē val/
de: neq; longe penitus. Prope enim existēte sol dissol/
uit consistētiaz: longe aūt existente visus nō refranget̄:
a paruo eniz speculo/ longe protensus debilis fit. Pro/
pter qd̄ ⁊ halo nō fiunt ex opposito solis. Sursuz qdez
igitur si fiat ⁊ prope dissoluit sol: si aūt lōge minor visus
existens q̄ vt faciat refractionē nō incidet: in latere aūt
est tm̄ distare speculū vt neq; dissoluat sol visusq; mult⁹
simul veniat: qr ad terram latus non dispergetur: sicut
per īmensum latus. Sub sole autem nō fit propterea:
qr prope terram dissoluitur vtiq; a sole: sursuz autem in
medio celi visus dispergit̄: ⁊ totaliter neq; ex latere me/
dij celi fit. Visus enim nō ad terram fertur vt paucus
pertingat ad speculuz: ⁊ refractus si omnino debilis.
Quecunq; igitur opera accidere exhibere segregatio/

nem in locis his que sup terrā fere tot sunt ⁊ talia. Que
cūq; aūt in ipsa terra inclusa terre partib⁹ operat̄ dd̄m:
facit. n. duas differētias corporū: ꝓpterea q̄ duplex nā
nata est: ⁊ hoc quēadmodū ⁊ in alto. Due qdē. n. exha
latiōes: hec quidē vaporosa: hec aūt fumosa: vt diximꝰ
est. Due aūt ⁊ spēs eaꝝ que in terra fiunt: hec quidem
eniz fusibilia: hec aūt metallica. Sicca quidē exhalatio
est que ignita facit fusibilia oīa puta lapidū genera illi/
quabilia: ⁊ vernicem: ⁊ oricellā: ⁊ miniuz: ⁊ sulfur: ⁊ alia
talia. Plurima aūt taliū fusibiliū sunt: hec quidē puluis
colorat̄. hoc aūt lapis ex tali cōsistētia factus velut cy/
nabarij. Exhalatōis aūt vaporose q̄cūq; metallant̄: sunt
aūt fusibilia: aut ductibilia: puta aurrū: ferrū: es: facit āt
h̄ oīa exhalatio vaporosa inclusa: ⁊ maxime in lapidib⁹
pp siccitatē in vnuz coartatā ⁊ coagulataz velut ros: aut
pruina cuz segregata fuerit hoc aūt ⁊ ante segregatiz ge
nerantur hec pp qd̄ quidez vt aqua hec sunt aūt vt non
potētia: quidē eniz materia aque erat: est aūt nō adhuc
neq; ex aqua facta pp quādaz passionē sicut humores:
neq; eniz sic fit hoc qdē es: hoc aūt auruz: sed ante fieri
coagulata exhalatiōe singula: hoꝝ sunt pp qd̄ ⁊ igniunt̄
oīa: ⁊ terrā h̄nt: siccā. n. eaz h̄nt exhalatōez. Aurū aūt so
lū nō ignit̄. Cōiter qdē igit̄ dictū ē de his oīb⁹: sigillatiz
āt ꝯsiderādū intēdētib⁹ circa vnūqd̄q; genus.

¶ De Iride. Cap. II.

Nunc aūt loquendū est de Iride. Iste aūt arcus
appet semp in opposito solis cuz fuerit
sol ꝓpinquius orizonti ortus vel occasus: ⁊ fuit ibidē
nubes diaphana grossa: ⁊ maxime in diebus lōgis: in
diebus aūt breuib⁹ vr̄ in tota die. Et figura eius semp
appet rotunda sz nō cōpleta sphera: sed vel medietas
sphere vel minor medietate. Et vident̄ semper in hoc
arcu tres colores. color rubeus declinās parum ad pauonaceuz ⁊ est
maior. Alius aūt silis porrali colori ⁊ est medius. Tertius aūt subru
beus quasi cōmixtus ⁊ est minor. Et aliquādo appet in quibusdam
horis inter maiorez ⁊ mediuz color croceus occultus: ⁊ nunq̄ vidi/
mus in vna hora de hoc arcu plus duobus. Intrinsecus aūt ⁊ est ꝓ/
pinqor ordo coloꝝ in eo est sicut dixit. Et iste est q vr̄ ꝑm pl̄m solus
seu distinctus. Extrinsec⁹ aūt ordo colorū in eo est opposito mō. i. q̄

maior in ipso est color quasi mixtus subnubeus & minor est nube⁹. Et iste arcus secundus est debilis apparētie semp. Dec sunt dispōnes q̃ apparēt de hac iride. Et debemus nos ꝓcedere ad assignatiōes causarū in quolꝫ istorꝫ fm q̃ est pole nobis. Et dicamus q̃ aūt iste arc⁹ nunq̃ appeat nisi in opposito solis cū fuerit ibidē nubes grossa diaphana manifestū est in sciētijs mathematicis. Nā agēs illā reflexionem est radius solis ab illa nube ad visum: hoc aūt perficit in pte determinata inter solē & aspiciētes & nubes: & vt sit cuꝫ hoc nubes fm aliquā figurā & aliquā dispōnem. Figura aūt fm quam esse oꝫ in hac apparentia vt declaratū est ibidē vt sit convexum sphere. Nā declaratū est in mathematicis q̃ impole est vt reflectat radius circūdans rotam ad vnum locūmet: nisi sit hec rota seu circulatio in cōuexo corporis rotūdi. Nam radius reflectit super angulos rectos ex omnibus pribus. ¶ Et cū fuerit pole vt reflectat a puncto ad punctū aspiciētes plus vno radio: sicut est dispō corpis cōuexi: accidūt ex hac apparentia in vna re multe similitudines. In supficie aūt simplici seu plana impole est hoc. Et iam declarauerūt hoc mathematici: talis igit figura ēt est illa que accidit nubi. ¶ Dispositio aūt fm quam oꝫ vt sit: & tunc sit possibilis in ea apparētia est vt sit equaliū partium tersum grossum: & non apparet in ea aliquid nisi habeat has duas dispositiones simul: & hec tersitudo seu illustrabilitas polis est in nube cum fuerit ꝓpinqua dispōni vt fiat ex ea aqua. Et ideo apparet iste arcus cū incipit subpluere seu parū pluere. ¶ Auicēna aūt putauit q̃ hoc speculū est ꝑs nubis: sed est aer aquosus q̃ fit in figura fm quā possibile est euenire ex illo talis apparētia: & q̃ introit⁹ seu habitudo nubis in hac apparētia non est per modū subiecti: sed habitudo sua de hac apparētia est habitudo corpis tincti positi sub diaphano. Et tunc fit speculū. Et testificat sup hoc q̃ ipse vidit hoc signū in locis mōtosis sine nubib⁹: & hoc est ꝓpea quod mons steterit i posteriori huius apparentie loco nubis: & si ē sicut dicit nō est ipole vt sit h appentia fm has duas dispōnes ita vt sit. s. speculū aliqn̄ pars nubis sicut est dispō in speculis ferreis: & vt sit aliqn̄ nō in pte nubis sicut est dispō in speculis vitreis. Et significat possibilitatē huius appentie in aere diaphano siue fuerit ꝑs nubis siue non. Sed fuit nubes in posteriori illius. Nam cū tu stas in oppositū solis in ꝓncipio vmbre: & postea tu facis parū guttatim cadere aquā appet in ea stle huius signi. Et silr appet in aquis q̃ guttatim cadūt a remis in nocte in mari. Et aer humidus in hoc toto hꝫ habitudinē aq̃: & maxie cuꝫ appropinquat⁹ sit nāe aq̃. ¶ Et iam narrauit Auicē. q̃ ipse vidit hoc signū seu appentiam in balneo in quo intrabat sol fm dispōnē fm quā pole est hoc fieri: & hoc fine dubio fuit pp humiditatē huius balnei & ꝓpinquitatē eius ad nām aq̃. Et iam ego & multi ex socijs meis vidim⁹ istū arcū in tpe caloris magni. Sed ipse apparebat turbidoꝫ colorꝫ quasi occultus. Et hoc accidit mihi in terra calida: ita q̃ pp motū huius caloris excitata fuit societas in qua ego fui. Et iam vidi ipsum aliqn̄ in supficie occultū a visu. Et ēt vidi ipsum in supficie equali: & fuit inter me & ipsum quasi mēsura duorꝫ brachiorum: & fit illud qd̄ apparebat ex ipso in terra cōiunctū cū eo qd̄ apparebat ex nube. Sed ipse fuit parum debilior. Et iam vidi ipsum I linea meridionali in nube. Et illo qd̄

illuminabat ei fuit orīētale respcū illi⁹: & sol in orizōte orīētali ipsi⁹ vel sub ipso. Iste est sermo de dispōne prima fm quā oꝫ vt sit aer: & tunc sit polis in ipo ista apparentia. situs aūt fm quē oꝫ ēē nubes & sol & aspiciēs ponat hic positiōē p modū exordij. ¶ Et dicamus q̃ iam declaratum est in pspectiua q̃ situs in quo est polis hec apparētia est vt sit cētrū nubis & visiōis nrē sup lineā radialē exēūtē a corpore lucido ad nubē: & vt sit cū hoc vis nostra in intermedio centri nubis & nubis: & vt sit cum hoc vis nostra ꝓpinquior nubi q̃ sit centro eius. Nam fm hūc situ est pole vt sint anguli reflexionis eqles: exēpli grā: ponamus nos lineā. a. b. lineā radialē: & ponamus punctū. a. lucidū & punctū. b. punctū ad quē cōplet linea: & ponamus cētrū punctū. c. & locū visus nri pūctū. e. inter. c. b. & exeat a. b. arcus circularitēr i rotūditate nubis: & fit ille arcus. b. d. e. fit linea exiēs a lucido refracta ab arcu. b. a puncto a quo pole est vt sit linea reflexa ab ipso ꝓueniēs ad. e. qui est punctus visus nri ad locū in quo fit possibilis refractio: & est locus in quo sunt anguli reflexi eqles & ponamus punctū illū ēē. l. & hec linea exiēs a lucido lineā. a. l. & reflectat radius ab. l. ad. e. qui est punctus visus nri cuꝫ fuerit situs in ꝗ pūcto ex linea. a. b. & in loco in quo fit possibile ei angulus. b. nō erit equalis angulo. b. l. e. ¶ Et manifestū est q̃ nō cuilibet puncto linee a. b. accidit hoc: ꝫ declaratū est in pspectiua q̃ iste punctus est de necessitate inter cētrū nubis. i. inter. g. & cū hoc ēt est ꝓpinquior nubi. Et cū fecerimus stare lineā. a. l. in linea. a. b. & circūuoluerimus. a. b. sicut diameter linee. a. l. fiet de nēcitate magna ꝑs rotūdi siue medietas siue minus. Et si redire faciemus illam ad locū suū/causat rotūditas seu circulus: sed arcus semper appet quasi medius circulus vel minor medio circulo. ¶ Et nos debemus hoc cōsiderare in cā huius. Nam perspectiui putāt q̃ nō est impole fm q̃ dat ars quod vt appareat iste circulus cōpletus magis q̃ medius circulus: & dicamus q̃ cū fuerit sol sup orizontes: apparet ex ipso semp medietas circuli cū fuerit nubes cōiuncta orizōti: & hoc qꝫ cētrū rotūditatis seu circuli reflexionis est de nēcitate in supficie orizontis. Nā circuitus cōis in supficie eius & in supficie orizōtis vadit in cētro eius: & est diameter eius diuidens hoc in duabus ptibus vna medietas illius sup orizontem & reliqua sub ipm: & hec oībus sitibus accidentibus ad cētrum circuli reflexionis a pūcto cētri ptis nubis & pūcto signi. ¶ Et pole est vt accidat cētrū huius circuli in intermedio duorum punctorum cētri nubis & cētri visus: aut in intermedio pūcti visus & ptis diametri euntis in cētrū nubis: & pūcto visus donec cessat ad nubē. Et pole est vt sit centrū huius circuli punctus visus mēt: sicut videbitur postea. ¶ Assignatio aūt cāe huius pfecte fm cōsiderationē mathematicā est ꝓueniēs qd̄ vī ex hoc. Cū aūt sol fuit altus in orizōte: aut sub ipo apparet ꝫ principia mathematica q̃ pole est vt videat circulus reflexionis aliqn̄ pfectus aliqn̄ medius & aliqn̄ minor medio aliqn̄ maior medio. Nā cū nos iterū posuerimus figurā primā & posuerimus lineā euntē in lucido centrū nubis & visus: & centrum circuli reflexionis lineaꝫ. a. c. e. b. & est lucidū punctus. a. & imaginati fuerimus hunc altū super orizōtem: & pūctū. c. centrū nubis: & pūctū. e. visus: & pūctū. b. partē huius diametri que peruenit ad sphe-

ricitatez nubis: & postea extraxerimus a puncto.b.arcum: secunda cōnexio sphæricitatis nubis ꝓcedentē in supficie in centro sphærici/ tatis: & est arcus.e.l.b.& pūctus.l.est punctus reflexionis & radius reflexus est.l.e.& linea.e.b.est cōicans supficiei triangulari.a.l.e.& superficiei orizontis cum imaginati fuerimus eas iam intersecare: & plongat hæc linea donec pueniat circulus.b.b.super punctuz.c.g.& exeat.e.c.l.& est colūna cadēs super sphæricitatē nubis diuidēs an/ gulos radij in duas partes: sicut declaratū est in alio loco: & manifestum est ꝙ linea.e.c.g.cū fuerit lucidū fm hūc sitū ꝙ ipsa erit super terrāte linea.b.e.erit sub orizonte: & qz superficies circuli reflexio/ nis stat super lineā.a.b.que est diameter eius.est pole in centro hu/ius circuli seu sphæricitatis vt sit punctus visus in alio situ: & hoc cū linea radij reflexi cadit sup.a.b.fm angulos rectos.l.sup lineā.l.e.& si fuerit angulus.a.e.l.h.d.a.erit cētrū sphæricitatis sup lineā.e.c.& hoc est manifestū in geometria. Cū aūt fuerit linea.a.b.& circū/ dederit triangulū.a.l.apparet de circulo reflexionis magis ꝙ me/ dietas sphæricitatis: & fm hoc nō est remotū si lucidū sit multū altū sup orizonte vt appareat ꝓpe sphæricitatez cōpletam vel sphæricitas cōpleta. Sed si fuerit augulus.a.h.l.dilatatus: tūc centrū sphærici/ tatis cadit de necitate super lineā.e.b.sub orizonte: & apparet minor media: & hoc est ad qd dicūt fundamēta mathematica. ¶ Arist. aūt narrauit ꝙ illud qd appet sensui ex hoc est oppositū huius. Nos aūt dedimus cōsiderare de hoc: & dicamus ꝙ pole est imaginari hāc opi/ nionē quā dicit. Cū fuerint centra sphæricitatū reflexionis cadentia seinp inter punctū visus & extremitatē diametri adūcti sphæricitati nubis: & est in hac figura linea.e.b.& cū eleuat lucidū sup orizontē erit linea.e.b.sub orizonte: & apparet arcus minor medio circulo: & hoc faciliter pōt imaginari. Sed cā quare nō accidit ī nube reflexio: nisi fm hūc sitū tm vt vt sit qz nubes est filis vel prope filis.i.ꝙ cē/ tra earū sunt vnū apud sensum: & hoc propter filitudinez quā hēt in naturis earū.& filr punctus visus est vnus apud sensuz: & cū fuerit distantia intermedia inter punctū visus & punctū nubis vna: non prouenit ex ordinatione nubis ex reflexione nisi vnus situs ex illis āriḃ: & hoc est manifestū in perspectiua. ¶ Cur aūt determinata fuit hæc apparētia fm hunc sitū ex tribus est.ppterea qz declaratū est in prispectiua ꝙ iste est situs in quo est habitudo linee q̄ est inter luci/ dum & centrū nubis que est sup lineā & q̄ est inter centrū & visuz ha/ bitudo maior ꝙ sit in alijs duoḃ sitibus: & hoc est pp distantiā luci/ di & paucitatē distātie intermedie inter pūctū visus & cētrū nubis. Jam igit declaratū est ex hoc veritas illius qd habet per sensuz: & hoc nō est oppositū ei qd declaratū est in pspectiua. Jllic enī fuit sermo de illis sitibus fm ꝙ subiectū huius signi est corpus diaphanū factuz fm hāc figurā rotalē quodcūqz corpus diaphanū fuerit. hic aūt est sermo de ipso fm ꝙ ipsum est paro nubis de cuius consuetudine seu nā sit vt fiat ille figure circulares in eo sil: & si cōmunicāt in sitor tm cōsideratio eoz de hoc fm duos modos diuersos. ¶ Et ex hoc de/ clarabit ꝓpinque cā in hoc ꝙ iris nō apparet in meridie in diebus longis: sz apparet in hac hora in dieḃ breuibus. Naz in diebus lon/ gis est arcus meridiei altus: & cū appropinquat sol erit sphæricitas

ex q̄ polis est reflexio sub terra. Jn dieḃ aūt breuiḃ pp ꝓpinquitatē arcus seu circuli meridiei nō accidit hoc in ipso: & est pole apparere hec iris tūc in qualz hora diei. ¶ Declaratū est igit ex B sermone in quo situ est figura huius signi: & dedimus cāz I hoc qd accidit ei ex magnitudine & paritate fm ꝙ pole fuit cognitiōi nostre. Remānt aūt sup nos de dispōne eius loqui de coloribḃ apparētibus in ea. Sz qd dedimus prius dicere de hoc est ꝙ specula parua nō ducūt simili/ tudinē seu figurā rei: & ducūt colorē eius. Et ideo nō appet figura so/ lis in illa nube in qua est color: & etiam si apparet in hoc similitudo eius: apparet cōiuncta in circuitu arcus. Nam reflexio in corpe con/ uexo ab vno speculo seu apparentia ad vnū aspiciens est magis ꝙ per vnū punctū. Et ideo apparet vnū corpus in filibus speculis mul/ te apparentie seu similitudines cōiuncte: & hoc totum declaratū est in pspectiua. Jbidē et apparet ꝙ specula claroz colorū ducūt colo/ rē rei: sicut est: nō clara aūt ducūt colorē rei: & iam admiscet per colo/ res eorū species admixtionis: & apparet ei color medius: sicut est di/ spositio in colore vre cōmixto: hoc aūt non soluz accidit cum fuerit speculū nō tersum & politū: sed et cū fuerit fm multaz distantiam: & aspiciens ad ipm est debilis visus. nam debilitas apprehēsionis fa/ cit apparere in re visa turbidinem & obscuritatē; ꝙ uis nō sit ita: & B totū manifestū est per sensum: & cū hoc sit ita positū: dico ꝙ radius solis cū reflectit ab illa nube & causat illā apparētiā: vel speculū: ma/ nifestū est ꝙ illi colores fiunt ex admixtiōe radij solis cū color illius speculi fuerit: est in speculo color: aut apparet in eo pp distantiā eius a visu: aut per has duas res simul: & cū declaratū est hoc: manifestum est ꝙ radius qui illuminat in speculis turbidis & admixtus est color eius cū colore: & nō potest visus distinguere inter illa ꝙ hoc causat in sensu spēs coloz fm mēsurā illius admixtionis ex eis est pauona/ ceus & ex eis croceus: & viridis seu porralis & alij ab hīs. Subiubeus aūt & pauonaceus ambo sunt vna spēs: sz diuersificant I magis & mi/ nus. Nā pauonaceus nigredo in eo est maior ꝙ sit in subiubeo. Croceus aūt ꝓducit ex admixtione albedinis & pauce nigredinis. porra/ lis aūt seu viridis ex admixtiōe croceī & nigri: & hoc totū manifestū est sensu. ¶ Et cuz declaratū est hoc vt ꝙ colores ordinati in iride sunt huius gnis: sz dedimus cū hoc cōplere cām hoz coloz in iride: & apparet ꝙ color subiubeus tridis interioris est ꝓpinquior lucido ꝙ viridis: & viridis ꝙ pauonaceus: cum fuerit lucidū exiens a sphæri/ cita nubis: & hoc vt ex eis que declarata sunt in lib. 1:. Euclidis & si sint isti colores diuersificati p additionē nigredinis & multitudinē & paucitatē luminis tm iam causa apparet de hoc: & erit maior appa/ rens pauonaceus: qz ipse est ꝓpinquior lucido: & pp illō et qd cadit a radio sup arcū maior: & est maius. Medi aūt est viridis: ꝓpea qz ipse est magis distās ꝙ maior: & radius cadēs sup ipm et est maior: sz arcus minor: ꝓpea qz est remotior ab istis & magis niger appet pa/ uonaceus. ¶ Et et ꝓpterea qz radij cadētes sup ipm sunt paucio/ res: & B est qd apet ex dictis expositoz: quoz libz puenerūt ad nos. ¶ Et iā Auic. carpit eos sup hoc & dixit. Sz fratres nri peripatetici coz nihil dixerūt de dispōne ordinis coloz. Nā ipse putauit ꝙ viri/ dis diuersificat a subiubeo & pauonaceo. ¶ Et iste hō nihil dicit de

Auicēna cōtra peripatheticos.

Defensio Ari. pauer.

hac re: sed tm̃ dubitat sup eos. Et sine dubio hæc reprehensio magis vere redit ad Arist. Nã ipse fuit pnceps peripatheticoꝝ. ¶ Nos aũt cõsideremus hæc hoc ꝓm cõsuetudinẽ nostrã: et dicamus ꝙ Ari. declarauit ꝙ iste color viridis est medius inter subrubeũ et pauonaceuz.

Mediũ est ex duas species vide idẽ. 6. phy. 31.

¶ Mediũ aũt dr̃ ꝓm duas spẗes: vnũ eoꝝ ꝓm veritatẽ et prius: et est mediũ inter duo cõtraria cui⁹ eé cõsistit in cõplione duarũ extremitatũ: et ipsuz ꝓm qditatẽ est diuersuz a duab⁹ extremitatib⁹. ¶ Scõz aũt di silitudinarie et ꝓm posteri⁹: et est mediũ inter duo cõtraria ꝓm quãtitatẽ tm̃. Sz diuersificat a duob⁹ extremis ex magis et minus: et magis cõueniẽs est vt verbũ Ari. hic itelligat de prio cũ hoc ꝙ color viridis est ex hac spẗe ꝑma de q̃ dr̃ mediũ prius. ¶ Et cũ hoc sit ita color viridis q apparet in iride est de nečitate, ꝑductus iter croceitatem subrubri et nigredinẽ pauonacei. ¶ Et signũ i hoc ꝙ croce⁹ inuenit subrubeo est q: iã appet aliqñ iste color i iride medi⁹ inter subrubeũ et viridẽ. Jã igit vr̃ ex hoc sermone ꝙ hæc intẽtio q̃ habet ex manifesto verbo⁹ Ari. est illudmet qõ apet in eé: et iõ dicit Arist. ꝙ est cõpositus ex duob⁹. Et ꝙ pictores nõ pñt facere sicte huic pp diminutionẽ artis a nãt: et si hoc voluerũt expositores quoꝝ vba puenerũt ad nos: sed diminuta fuit intellectio huius vel pp trãslationẽ vel pp aliã cãm. verũ est: et si voluerũt illã aliã intẽtionẽ iam declinauerũt ab intẽtione Aris. expsse. et quãcũq; sit Auic. debebat exhere Aris. a numero peripatheticoꝝ: et nõ dicere sermonẽ sic absolute. ¶ Cur aũt colores in iride exteriores sunt opposito mõ ordini color iridis interioris. s. illi q sunt i extremitatib⁹ eoꝝ: est ppea/ qꝛ circulatio minor huius iridis est ꝑpinquior nobis q̃ maior: et apparẽtia colorꝝ i hac iride est ꝑ cãm ꝑpinqtatis et remotiõis a visu nõ ꝑ cãm ꝑpinqtatis solis et distãtie ei⁹ sicut est in iride pma. Nã pũcto reflexionis accidũt due res opposite: et est ꝙ ꝑpinquior ex eis ad solẽ est remotior a visu et ecõtra. s. ꝙ ꝑpinquior ex eis ad visuz est remotior a lucido. Jris aũt interior pp ꝑpinqtatẽ ei⁹ a reflexione est diuersitas: in ꝑpinquitate visus minus maior q̃ diuersitas indistãtie lucidi: sz i exterior pp magnitudinẽ eius res est opposito mõ. Cur aũt nõ appent ex eis plures duab⁹ hoc est pp vnã duarũ rex. Nã iaz declaratũ est in pspectiua ꝙ ipse est vt sint i vna supficie nisi due de his iridib⁹: vel qꝛ nubes nõ est dispõ ei⁹ pfunditatis vt fiat in ipsa tertia iris: et qꝛ si fiat nõ apparet. Nã nõ in q̃cũq; reflexione causat apparẽtia neq; in q̃cunq; ꝑpinquitate et distãtia: sz in angulis determinatis et in distãtia determinata: et b̃ reflexionẽ ad virtutẽ lucidi et debilitatẽ ei⁹ et grossitudinẽ nubis ex q̃ reflectit radius et subtilitatẽ eius et distantiam aspiciẽtis ab hoc et ꝑpinquitatẽ eius. Dictũ igit est a nobis de halo et de iride: et causas dispõnuz apparentiũ in eis dedimus ꝓm intellectũ nostrũ. ¶ Soles aũt qui apparẽt in nostris laterib⁹ solis ꝓm figurã solis et dispõnem eius fiũt etiã a reflexione radij solis ex speculis q̃ sunt ꝓm dispõnem et situ ex quẽ est pole vt fiat hæc apparẽtia: et hoc cognoscet ꝑpinque ab illo q vidit nos et scit illa q̃ h̃ scripsimus.

De solib⁹.

¶ Baculi ẽt q apparẽt ꝑpe solem cã in coloib⁹ q apparẽt in eis est ipsamet cã in colorib⁹ iridis: hæc aũt duo signa ego nunq̃ vidi: et nõ memoro ea nisi ꝓm ꝙ indicãt de his verba phi: scilz soles et baculos. ¶ Jtem in eadẽ media dispõne. ¶ Sermo de sphæra seu rotũditate

que est circa lunaz que vocatur halo et de iride et de colũnis dicit: et postq̃ diximus has res debemus dicere causaz circuitus que apparet circa solẽ et lunam: et dicere ẽt de iride diuersorũ colorꝝ seu viarũ quõ sit: et qd sit cã huius: et in hoc ẽt dicemus causaz illius qõ apparet q̃ãã cãna extẽsa et colũna. Et primo dicemus de halo. ¶ Et dicamus ꝙ hic circuitus appet circa solẽ et lunã circũdans ipsa ẽt quasdam stellas scintillãtes seu radiãtes: et hoc appet in nocte et in die et meridie et in vesprez: sz in mane et prope occidẽs vr̃ sensui. Jnquit: et cã horũ circuituũ in quolz in quo apparẽt est vna cã et est refractio luminis a nube ad visuz nostrũ refractioni eqll ab oĩbus partib⁹: naz vapor humidus ex quo fit nubes ascẽdit a terra et multiplicat in aere et ingrossat: et cũ oriẽ seu illuminat lumen stellarũ vel solis et lune sup illũ vaporẽ occurrit seu reuertit ab ipso rediẽs ad visuz ex oĩbus partib⁹. Appet igit lumen circulare i illa nube sicut appet lumen egrediẽs ab ipsa stella circulare in multis stellarũ: vult dicere et cã in hoc est vna: nã sicut appet scintilla seu radi⁹ stellemet circularis pp refractionẽ, que fit radio suo ab ipso aere pp distãtiã illius nubis et debilitatem visus accidit refractio a nube pp grossitudinez illius; nã cã refractionis aliqñ est spissitudo aeris. Et aliqñ est debilitas visus vel est pp distantiã stellarũ quib⁹ apparẽt scintille seu radij circulares vel pp occursuz visus: sicut accidit nobis in flãma cũ remouent a visu nostro appet quasi halo: hæc est mẽsura in cã huius apparẽtie: seu hoc tm̃ spectat hic dicere de cã huius apparentie. s. ꝙ fit a vapore tm̃: et illa est quaz assignat ille artifex: et est causa cõis et remota: sz cã hui⁹ apparẽtie ꝑpria et ꝑpiqua declarat a pspectiuo: nam ipse declarat ꝓm quã speciem trium apparentium seu visionum que sunt refractio et reflexio et rectitudo est hec apparentia et in quo situ et ex quo corpore accidit hoc et disponitur. s. hæc apparentia: et declarauit illic ꝙ hæc apparentia est vel stellamet ꝑr radium rectum vel halo: et lumen eius est per radiũ refractuz non reflexũ: et situs a quo ꝑuenit hæc figura est vt sit refractio sphære seu circuitus: et vt sint trianguli quos causant linee refractionis de illa sphæra seu circuitu. s. ꝙ exeat a lucido ad sphæram: et qui eoꝝ refrangunt ad visuz cõmunicant omnes in duabasi: et est linea que vadit in visu nostro et in centro illius circuitus seu sphære in centro stelle: donec sint illi trianguli equales: et erit refractio omnium illarum linearũ ab vno eodem puncto: et est stella ad vnum et eundẽ punctum et est visus: et manifestũ est ꝙ sequit vt sit refractio illarum linearum radialium a circuitu seu circuitus a superficie illic cuius situs est ex omnibus partibus situs aptus vt sint anguli refractiõis ipsius eqles: et vt sit refractio stans super illã supficiẽ nã refractio nõ fit nisi ꝑr angulos equales stantes seu directos sup supficiẽ. s. ꝙ triãguli refractionis stans sup supficiẽ. Et declaratũ est cũ hoc cã pp quã appet res ꝑ refractionẽ extra suũ locũ: nã ipse declarauit illic ꝙ oẽ qõ vi seu appet ꝑ radiũ refractũ apparet in rectitudine radij refracti: et ꝙ specula cõiuncta ex quibus fit refractio cũ fuerint parua apparet in ipsis color rei visibilis nõ figura eius: et ꝙ iste due cause sunt cã in hoc ꝙ apparet lumẽ lune absq; ei⁹ figura: et appet lumẽ ei⁹ ꝑter locũ lune. s. in loco extra ipsam seu alio ab ipsa. ¶ Et declaratum est illic ꝙ id qõ

accidet ei qd apparet p plus q̃ per vnā lineā refractā enumerat eiꝰ apparētia per numerationē lineaꝝ refractaꝝ: et cum coniunguntur linee remanētes quedā cum quibusdā apparet eius figura circulās vel lumen eius si nō apparet figura eius: ex quo impōse est apparere vna res p multos radios nisi cum fuerit refractio sphere seu sphera: et declarata est specialiter hec apparētia. s. halo: et q̃ situs in quo venit hec apparētia cū posuerimꝰ nubem figurari figura sphericā ex quo hoc est sibi dispositio nālis est vt sit visio nostra et centruꝫ lucidi et cētrū nubis sup vnā lineā: et vt sit visio nostra in eo qd est inter lucidum et cētrū nō in cētromet: neq; fit inter visionē nostrā et lucidū: et q̃ supficies ex qua fit hec refractio et supficies que cōiungit directe sup directū dametrū nubis nō alia: et q̃ cā in hoc est distātia lucidi et ppinquitas nubis ad nos: et q: centrū nubis est ppinquior nobis lucido et remotior nube: et q̃ refractio nō fit nisi p angulos equales. ¶ Et declaratū est illic etiā q̃ hec refractio q: est loci illius latitudo accidit vt sit lumen qd apparet circulare habēs latitudinem. et si nō appareret sicut linea sphere. ¶ Et has res oēs quas dixi: iaꝫ declarauit eas Aueneran in tractatu famoso: sz ista vt diximus non sunt de hac scia: sed sunt de scia pspectiua: et ideo nō curauit Aristo. ō istis hic: et fuit sibi sufficiens de eo q̃ ptinet huic scientie cōsiderare. ¶ Et ille qui cōgregauit has duas speculationes iam errauit vt secit Aueneran: nā speculatio de hoc est duarū diuersiaꝝ artium neq; ingredit id qd declaratū est de hoc ex scia pspectiua in hac scia: ita q̃ hec scia cōsiderat de his cāis alio modo et facit ipsas principia demōstrationis. ¶ Et putabamus nos in nrīs summis in trā q̃ nos posuimus illic et affirmauimus cās mathematicas q̃ sunt in his rebus tanq̃ exordiū seu principiū: sed res nō fuit ita: nā cāe quas dat artifex huius scie in hoc sunt cāe manifeste per se: et q̃ dat pspectiuus de istis cāis sunt cāe remote rebus cōsideratis in hac sciētia: cāe autez remote enumeranf in eo q̃ est p accidens. ¶ Neq; est dispō scientie pspectiue ad hanc sciam in dādo has cās sicut est dispō pspectiue cū geometria. s. q̃ pspectiua accipit multas cās rerum seu dispōnū inuentaruz in ipsa geometria vt putabamus nos de hoc in principio. ¶ Nam ille cāe sunt essentiales in pspectiua. s. id qd declaratū est ō hoc in geometria ex quo sunt cāe ppinque. ¶ Cāe aūt haꝫ rerum q̃ declarate sunt in pspectiua sunt istis existētib⁹ ppter corpa naturalia cāe nō eēntiales sz remote. ¶ Ita dz intelligi hoc de Ari. in his rebus nō q̃ ipse abbreuiauit seu diminuit i hoc et dimisit aliqd qd fuit necessariū dicere in hac scia neq; in alia. ¶ Gloria sit ei qui ipz determinauit ab alijs in pfectione humana: et fuit id qd cognitū fuit sibi faciliter cognitū ab alijs hoibus cū longa pscrutatione et difficultate maxima et multa sollicitudine: et id qd est notū alijs facilr est diuersum ab eo qd ipse nouit: et iō multoties accidūt expositorib⁹ difficultates in dictis hui⁹ viri donec declarek post longū tpus veritas sermonis eiꝰ: et q̃tū debilis fuit speculatio alioꝫ tōtum in cōparatione ad speculationē eiꝰ: et p hāc virtutē diuiną inuentā in ipso fuit ipse inuētor: scie: et cōplēs seu pficiēs cā: et hoc raro inuenit in artib⁹ quecūq; ars fuerit et maxie in hac arte magna. ¶ Sz diximꝰ q̃ ipse fuit inuētor: et cōplēs. nā dicta alioꝫ antiquoꝫ ō his rebꝰ nō sunt di

Qd rōnes in mathematice non sunt adducēde i sciētijs naturalib⁹. vide idē. 2. celi. cō. 59. et q̃ ibi.

Laus magna ō Aris. vide idē in fili in prio loco primi phy. t. 3. de aia. cō. 14. et p̄ de generatōe. cō. 38

gna vt sint dubitatiōes in his rebus: et a fortiori vt sint principia. ¶ Et postq̃ declaratū est hoc: dicā igit q̃ nō est in vbis Arist. aliqd indigēs cōplemēto: vt putauit hoc Auēpace filiꝰ Auēgijt: et vtruz est q̃ in ipsis sunt multe res quas ipse nō intellexit neq; nos nondū: et maxie in rebꝰ in quibꝰ nō puenerūt ad nos dicta expositorū: et ideo oportebat sibi studere in speculatione verboꝫ eius nō in his rebus que fuerunt preter modum doctrine illius Aristotelis.

¶ Postea autem dicit Cōmentator in illo loco ponendo verba phi ista inquit: hec sunt res famose de iride et de colūna: sed cāe eorū est vna in genere: et hec est refractio que accidit radio solis ab aqua super parietē sup quē non cadit radius solis directe. ¶ Dicit: et hoc qd dixit q̃ causa iridis est apparētia manifestū est per sensum hec apparentia accidit nobis cuz sunus inter lucidū et corpus a quo fit refractio: et declaratū est in mathematicis q̃ hec apparētia accidit cuz fit centrū lucidi et centrū sphere nubis et punctus visus seu visionis super vnā lineā: et fuerit centrū nubis in medio pūcti visionis et centri lucidi: et fuit visus ppinquior nubis q̃ ipse sit centrū nubis: nā impōse est vt sint trianguli quos facit refractio equales nisi cuz fuerit basis eoꝫ vna: sed fuit necesse vt sit centrū nubis inter centrū lucidi et punctus visus seu visionis: q: anguli reflexionis, ppterea q̃ sūt equales opz vt circūdent cuz diametro p angulos equales. s. diameter supficiei nubis sphericeiz etiā fuit necesse vt sit supficies ex qua fit refractio sphericā: quia impōsis est refractio a circulu sphere ad vnum locum nisi in corpore cōcauo: ppterea q: trianguli refractionis stare super superficiem ex qua refrangunf sup angulos rectos: si esset superficies in qua est circuitus refractionis equalis non essent trianguli cōicātes in basit ita vt sit refractio finita a puncto ab illa basi que est punctus visionis: et similr accideret si esset supficies contexta: hoc aūt qd adiunximꝰ id qd adiunximꝰ est id qd declaratum est de hac apparētia in pspectiua: et nō est de hac scientia.

¶ Item in eadē media dicit: et postq̃ narrauimus causam iridis: et quō fit: necesse est nobis dicere quare est hoc q̃ nunq̃ apparet magis q̃ medietas circuli: sz appet vel medietas circuli vel minus. Inquit: et dicā cā in hoc est q̃ cuz irradiat de nube ex radio solis cū videk hec apparētia est medietas circuli tū. vult dicere: cū fuerit sol super hemisperiū: ppterea q: hoc cētrū cadit in hoc loco iter nrm visum et nubē disposita ad hāc appentia. s. supra lineā egrediētē, pcedentez ad tria pūcta cētrū supficiei nubis et pūctū visus seu visionis et pūctū cētri circuli iridis: et iste locꝰ est a quo puenit reflexio: et cū posuerimꝰ q̃ hec reflexio est i ipso et q̃ sol iā fuit valde eleuatꝰ sup hemisperiū: sicut si imaginari fuerimꝰ reflexionē p se remanētē et sol iā fuit altus accidit pti linee dicte. i. q̃ est inter visuz nrm et nubē eē sub hemisperio: et silr cētrū sphere radij: et appebit tūc de iride minꝰ medietate circuli: cū igit ascēdit sol ōsinit appentia circuli seu sphere q: rotā ingredit sub hemisperio: et iō nō appet iste circulus in meridie: et maxime apud solstitiū estiuale pp magnitudinez arcus altitudis in illa hora. ¶ Sz in B cū dixit: accidit qdā difficultas: nā declaratuz est in mathematicis q̃ pōse ē vt sit hec reflexio ex q̃ pducit hec iris sz tres situs. vnꝰ eoꝫ est situs quē dixit Ari. e ē vt sit cētrū circuli reflexiōis

Dubium.

inter visuz & supficiē sphere nubis. ¶ Et scōs situs est vt sit pūctus visus idē cū cētro huiusmet circuli. ¶ Et situs terti⁹ est vt sit casus cētri circuli reflexiōis inter cētrū nubis & visus: & hic qñ sol eleuat sup hemisperiū pōe est appere in hoc loco circulus totalis vel maior ps eius. Quō igit dicit Ari. q̄ nō apper ō iride nisi medietas circuli vel min⁹. ¶ Et dicam⁹ q̄ vr q̄ hec appentia nō ꝓtingit a q̄cūq̄z reflexione accidēti: nā reflexio diuersificat fm fortitudinē & debilitatē: ſz fit hec apparētia in angulo seu pte determinate q̄titatis ex angulis reflexiōis. ¶ Et signū in hoc est q̄ isti colores semp appent fm vnā disponē nō differentes fm magis & minus: & si pducerent a quacūq̄z reflexione acciderit radio solis a nube ad visum. ſ. ex angulis diuersis diuersificarent colores eius ſz magis & minus. Apparētia aūt & occultatio nō differt in qualitate seu fm qualitatez. ¶ Et hāc rem iaz ꝛclarauit ipsaz Ari. cū dixit q̄ hec apparētia nō cōtingit in ppinqtate solis valde. Et cū hoc sit ita: ēt nō ꝓtigit in magna distātia a sole: ſz ꝓtingit cū distātia ꝛterminata & reflexiōe determinata. ſ. ꝛterminate q̄titatis: & iō colores illius nō diuersificantur. ¶ Et cū hoc sit ita: sequit vt nō appeat de iride nisi medietas circuli vel minus: & hoc vel semp vel in plurib⁹: & si valde raro appet magis q̄ medietas circuli vel circulus: hoc est p accīs in speculo ex quo fit ꝑ reflexio: & vr vt sint colores in ista iride ſz diuersitatē colorz q̄ sunt in iride assueta. ſ. in apparētia & occultatiōe. ¶ Et dixi hec: q: dixit mihi aliqs ī quo ꝓfido ex maiorib⁹ socioz nostroz q̄ ipse vidit iridē in aliqua hora circulū cōpletū vel quasi cōpletū. ¶ Et p hoc qd dixi mus ꝛ assignatōe cāe est sermo in figura eius nālis: & si nō sermo ꝛ figura in eo q̄ figura. ſ. quō causatur a reflexione est manifest⁹: & nolit Ari. admiscere has duas intētiones vt ꝛclaratū est. hoc igit ipe hoc ꝓsiderauit eius fm q̄ ppriū est seu q̄ appropriat scīe nālis: & ideo fuit difficile Auenetan dare cām in hoc. ¶ Jngt. & iā dixim⁹ numerū colorz iridis in eo qd dictū fuit: & dixim⁹ q̄ fm plurimū sunt tres: vt neus: & viridis & pauonaceus. fortasse appet color inter tres: vineū & viridē: & est citrinus seu zeferane⁹: color aūt vineus est extrinsec⁹ eorz: postea segt ipm viridis: postea segt viridē pauonace⁹. ¶ Jngt: & cā in hoc est q̄ color extrinsecus seu exterior est magis lucidus: qr irradiatio solis multiplicat in hoc arcu magis: qr est ppinqor soli & maioris circulatiōis: ſz secret fm assignationē hui⁹ cāe vt sit vltim⁹ arcus min⁹ lucidū medio si posuerim⁹ corpus seu colorē mediū. pducī a lumine & colore nubis: & vtr vr q̄ arcus prim⁹ & vltim⁹ differunt fm magis & minus: sed viridis est mediū inter eos: & iō optz dicere ꝛ istis aliqd duos: an q̄ ipse. pducit fm sensum inter albedinē vinei seu subrubei & nigredinē pauonacei absq̄z hoc sit diuersitas colorīs eius cā q̄ id qd radiat a sole seu id sup qd radiat sol est minus q̄ id qd radiat figurā exteriorē: nā sequeret fm hanc cām vt sit id qd radiat supra vltimā minus id qd radiat supra mediū: & dispō non est ita. ¶ Et ideo cōtradicit Auicēna in cāis colorum iridis fm hanc cām expositoribus: & dicit q̄ cā viriditatis nō est admixtio luminis in nigredine nubis: nā id qd sequit ex hac admixtione est color rubeus q̄ vis diuersificet fm magis & minus: sic est dispō in primo colore iridis & vltimo: sed color medius qui est viridis causat ex admixtione coloris albi cuz colore nigro: & iste color albus qui causat illic causat pp guttas aque cadētis seu fluētis: & cū admisceat albedo huius coloris cū nigredine nubis/ pducit viriditas inter ipsos. nam aqua multoriēs recipit hūc colorē. ¶ Et videt vt sit hec opinio Ari. Nam ipse iam dixit in pdictis q̄ color albus causat a guttis aque: & videtur vt causa huius sint ista duo simul: & ideo etiaz ꝛclarauit in alio loco q̄ causa huius medij est admixtio. & vniuersaliter cum posuerimus speculum esse similē in qualitate difficile est dare cām diuersitatis colorz in iride: & cum posuerimus ipm diuersum/ facile est hoc: sed cum sint isti colores ordinati/ difficile est dare cām ppter quam iste ordo est necessarius in diuersitate eorz. ſ. in hoc q̄ ipsi permanēt semp fm vnum ordinē: & maxime quādo nos voluerimus cōgregare ꝛ hoc inter id qd apparet in ista iride: & in iride secūda: que apparet cum ipsa in quibusdā horis. nam ordo colorum z in hac iride sentitur fm ordinē contrariū in iride primo. ſ. q̄ sentitur seu apprehenditur in ipsis q̄ color pauonaceus obscurus & extrinsecus & subrubeus est vltimus intrinsecus seu interior: sed medius inter ipsos est fm vnam dispositionē in duabus iridibus simul. ¶ Et ideo videtur q̄ medium inter eos sit: vel res cōplexionata seu composita inter duas extremitates: vel q̄ sit color eius diuersus a colore duarum extremitatum: ſz vt sit aqueitas dominans super ipsum: vel vt sint he due res simul. ¶ Et videtur q̄ vmbra habet introituz in productione colorum: & maxime viridis. ſ. q̄ producuntur ex complexione seu cōpositione obscuritatis vmbre & albedine fluxu aque & vmbra causatur posterius a superficie prima: & ideo vt dicit fluxu in fluxu seu casu aquarum quarum pars sit in vmbra & pars in sole apparent colores diuersi. ¶ Jnquit: sed iris que apparet in nocte a luna nō est sicut illa que apparet in sole: nam ipsa apparet ꝛcliuior ad albedinem: & causa in hoc est obscuritas noctis. nam ignis vt putatur apparet albior in loco obscuro q̄ ipse apparet in loco lucido: ita vt inuenimus in isto textu. ¶ Et hoc indiget cōsideratione: & magis verisimile est vt sit causa in altēdine eius ꝛbilitas luminis lune & ꝛcalbatio luminis iridis.

Solutio.

¶ Liber Quartus Meteoroz Aristo.

Lionia autē quattuor cāe determinate sunt elemētorz: harū autē fm coniugationes & elemēta quattuor accidit esse: quorū duo quidē factiua: calidum & frigidum. duo aūt passiua: siccū & humidū. ¶ Fides aūt horuz & ex inductione: videt enizin oibus caliditas quidē & frigiditas terminātes & copulantes & permutātes & homogenea & nō homogenea: & humectātes & exsiccātes indurantes & mollificātes. Sicca

autē ⁊ humida terminata ⁊ alias dictas passiones pa/
tētia ipsaq; ꝑm se ⁊ quecūq; cōia ex ambobus corpora
constant. ¶ Adhuc aūt ex rōnibus palā quib⁹ determi/
namus naturas ipsoꝝ: calidū quidē eniz ⁊ frigidum vt
factiua dicim⁹. ¶ Cōcretiuū. n. sicut factiuū aliqd est. hu/
midū aūt ⁊ siccū passiua. Facile. n. terminabile ⁊ difficil
le aliqd terminabile in pati aliqd nā ipsoꝝ dr: qō qdez
igit hec quidē factiua: hec aūt passiua manifestū est.

Qia intentio sua propria fuit loqui ⁊ eo qō accidit
ex duob⁹ vaporibus. s. siccō ⁊ humido cū fiunt
intra terrā ⁊ generationibus: ⁊ sunt metalla: ⁊ postea
loquent ⁊ plantis ⁊ animalibus. ¶ Et vlr ꝓpterea qr
intētio sua fuit loqui ⁊ corporib⁹ homogeneis que cō/
ponunt ex elemētis prima cōpositiōe: ⁊ narrare drias
vres eis. Etiam ⁊ declaratū est ⁊ dispōne horum corporū in libro gene
rationis ⁊ corruptiōis ꝙ sunt cōposita ex quattuor elemētis famo/
sis: ⁊ ꝙ hec quattuor sunt elementa per virtutes actiuas ⁊ passiuas
eoꝝ. Declaratū est etiā ibidē ꝙ virtutes actiue sunt caliditas ⁊ fri/
giditas: passiue aūt humiditas ⁊ siccitas: ⁊ ꝙ ḡiatio istoꝝ corporū
homogeneoꝝ est ꝑ admixtionē illoꝝ elemētoꝝ: ipse autē nunc vult
memorare species operationū virtutū actiuaꝝ in his corporibus ho
mogeneis ⁊ species virtutū passiuaꝝ que sunt in eis quasi differen/
tie ⁊ forme: ⁊ narrat qūo est habitudo earuz in ḡiatiōe ad virtutes
actiuas. s. qūo attribuunt cōgelatio. U. g. ⁊ que liquefactio calidita
ti ⁊ frigiditati: ⁊ que sunt corpora quibus euenit aliqua ex specieb⁹
harum virtutū passiuaꝝ. ¶ Et incepit prius in rememoratiōe illius
qō ⁊ declaratum est in lib. ⁊ de generatione ⁊ corruptione. s. ꝙ virtutes
per quas elemēta sunt elementa sunt he virtutes quattuor. s. calidi/
tas: frigiditas: humiditas: ⁊ siccitas: ⁊ ꝙ relique dispōnes ꝓducte
in rebus generabilibus ⁊ corruptibilib⁹ attribuuntur his quattuor
virtutibus tm: ⁊ hoc primo ⁊ per se. ¶ Et testificatur in hoc ꝙ calidi
tas ⁊ frigiditas sint potentie actiue in cōpositis/illud qō apparet ex
oprationibus eorum in eis de cōgregatione: ⁊ diuisione: ⁊ retentio/
ne ⁊ ⁊ determinatione receptionis figure ⁊ alijs ex oprationib⁹ eorū.
Et significat etiam ꝙ humiditas ⁊ siccitas sunt virtutes passiue il/
lud qō videtur ⁊ eis ꝙ sunt recipientes has oprationes a calido ⁊
frigido. ¶ Et dicamus ꝙ de ꝓprietate caloris est cōiungere homo/
genea ꝓueniētia: ⁊ retinere ipsa. Frigiditatis autē proprietas est cō
iungere inequalia ⁊ retinere ea: sicut de ꝓprietate humiditatis est
vt sit facilis retineri ab alio: ⁊ obediens recipere passionez absq; hoc
ꝙ retineat formā quā recipit: aut habeat retētionē ex se: ⁊ appropria
tur siccitati ꝙ ipsa difficulter retinetur ab alio. Retinetur autez ex
se tenens formā quā hz. a ¶ Sed esse istoꝝ corporuz in corporibus
cōpositis vel compositorum ex parte humiditatis ⁊ siccitatis est ma
nifestum. Nam apparet de dispositione eorū ꝙ ipsa recipiūt termi
num ⁊ figuram propter humiditatem: ⁊ retinent ipsam ꝓpter siccī
tatem

2. de gener. ⁊ corrup. t. cō. 49. ⁊. 50

2. de gener. t. cō. 8.

a Digressio ñ qrit qūo hdicte diffinitōes vri/ficant in ipsis simplicibus.

tatem. Qūo aūt attribuunt iste potētie passiue ad simplicia ꝑm ꝙ
sunt simplicia: ⁊ que est intentio difficultatis passibilitatis in eis ⁊
facilitatis: ita vt sit cōueniēs esse illius qō acceptuz fuit in diffini/
bus eoꝝ in oibus corporib⁹ simplicib⁹ ⁊ cōpositis indiget ꝓsidera
tione. Nam ignis est sicc⁹ ⁊ nō difficulter retinet ab alio: imo vide/
mus ipsuz multotiēs fieri in ipso figurā ꝑm figurā cōtinētis ipsuz: ⁊
vlr nō inueniunt elemēta simplicia difficilia recipe retentionē ⁊ fi/
guraz a caliditate ⁊ frigiditate pp siccitatē: neqz facilitas receptio/
nis inest eis pp humiditatē. Nam nō est de cōsuetudine eoꝝ seu de
nā ipsa existētia simplicia retineri quedā a qbusdā/neqz habere figu
ram ⁊ firmitatē: sed inuenit in eis similis passio a potētijs actiuis
ꝑm ꝙ cōponunt ⁊ admiscent ⁊ generant ⁊ corrūpuntur. ¶ Et dica
mus ꝙ intentio facilitatis passionis in corporib⁹ istis humidis est
obedientia eoꝝ ad recipiendū augmētuz in ḡitate ⁊ diminutiōe:
nam aqua ⁊ aer vr de dispōne earuz ꝙ ingrossant: ⁊ mollia sunt pp
calorez ⁊ frigus. Mollefactio autē ⁊ grossitudo nihil aliud est nisi
augmentū quātitatis ⁊ diminutio eius. Mollefactionez autē con/
sequitur subtilitas. duritiē autē consequit grossitudo. Intētio autē
subtilitatis ⁊ grossitudinis est facilitas separatiōis forme a materia
⁊ difficultas eius. Nam corpora subtilia faciliter corrūpunt: grossa
autez ecōtrario huius. Grossitudo aūt aeris est cum appropinqua/
tur nature aque: sed grossitudo aque est cuz appropinquat natura
terre: sicut est dispositio in niue. Mollefactio autē ambozuz est per
opposituz huius. ¶ Et ideo terra qr est in fine duritiei seu compa/
ctionis ⁊ grossitudinis/nō pōt recipere quātitatē minorez. Et quia
ignis etiā est in fine mollefactiōis ⁊ subtilitatis nō recipit quātita/
tem maiorē. ¶ Et videt dici ꝙ hec est intētio difficultatis passionis
in his corporib⁹ simplicibus ⁊ facilitatis eius: ⁊ que est cā iu facilita
te receptiōis cōpositorū figuram ⁊ terminū ⁊ in difficultate illius: ⁊
ita ꝙ sunt differētie inuente in eis cā eorū que inueniūtur in eis in
cōpositis: sicut declaratū est in lib. de generatione ⁊ corruptione.
¶ Et iam egressi sum⁹ ab illo in quo fuimus. Nam hec inquisitio ⁊
dispositiōe elemētorum magis videt ꝙ esse dz in illo libro. Redea/
mus ad qō fuimus ⁊ dicam⁹ ꝙ cum posuerim⁹ ꝙ generatio fit per
actionē virtutū actiuarum ⁊ passionē passiuarum: manifestum est ꝙ ge
neratio inuenit cuz dominate sint virtutes actiue super passiuas ⁊
duxerunt eas ad formā. ¶ Et corruptio est per oppositū huius. i. cū
dominate sint virtutes passiue super virtutes actiuas cōseruantes
⁊ deficit forma generati. ¶ Et hoc apparet cōsiderādo. Naz iste vir
tutes actiue ducūt illas passiuas virtutes vt ponant eas ꝑm dispo
sitionez ꝑm quā fit possibile eis recipere formaz diuersam ab eis in
specie: ⁊ dum cōtinuat illa forma conseruās illas potētias passiuas
in dispositiōe ꝑm quā consuetudo eorū est retinere formaz remanet
generatū. Cum autē debilitata fit forma a cōseruatiōe illius dispo
sitionis que est in materia disponit materia ad recipiendum aliam
formaz ⁊ corrūpitur prima forma. dispositio aūt materie est de ne/
cessitate ꝓpter mutationē nō conuenientē accidentē forme que est
in materia. Et forma que est in materia ꝑm ꝙ ipsa est forma com/
plexionalis ꝓueniēs a virtutibus actiuis qō est de necessitate vel

Solo.

Corpa sub/tilia facilr corrūpunt.

Idē de ter/ra ⁊ igne. 2. de aia. cō. 97.

calor: vel frigus vel ab⁰: ſz declarabiſ fere q̃ eſt calitas: nõ eẽ gñatiõis a calitate. Nam cõmixtio nõ põt eſſe niſi p ipaz: gñatio ãt nõ eſt niſi p cõplexionẽ ⁊ mixtionẽ: ſic declaratuz eſt. ¶ Et ſi fridita⁹ hz introitum in generationẽ hoc eſt aliquo modo. Et cum hoc ſit ita: forma transmutãs materiã ad recipiẽdum aliquaz formã ⁊ ſepara/ re faciens primaz eſt de neceſſitate calor. Sed tamẽ reſpectu corporis corrupti eſt extrane⁹ ⁊ putrefactio: reſpectu aũt generati ex ipo eſt naturalis. ¶ Jaz igitur declaratũ eſt ex hoc q̃ calor eſt duplex. naturalis: ⁊ extrane⁹: ⁊ q̃ generatio fit per calorez naturalẽ: corruptio autẽ per extraneũ. ¶ Cauſa autem productiõis huius caloris extranei in re eſt vna duarũ rerum: vna earuz que eſt per ſe ⁊ eſt calor extrinſec⁹ cum fuerit nõ ꝓueniẽs calor in naturali. nam frigefacit ipſum ⁊ diſſoluit ipſum: ⁊ ideo videt putrefactio multiplicari in eſtate. ¶ Efficiens autẽ huius ſecũdaria intentiõe eſt frigiditas caloris naturalis ⁊ cõgelatio eius. nam cuz ipſe fuerit debilis non potens ꝓgregare materiã ⁊ dominari ſuper ipſaz: putrefit materia ſic vt hoc accidere corpoib⁹ mortuoꝫ ⁊ ſenum. Et vniuerſaliter in rebus inanimatis frigefactis. ¶ Et multotiẽs accidit hoc materie pp humiditatẽ ⁊ hoc ꝑpter facilitatẽ paſſionis eius ab extrinſecis: ⁊ ꝑpter eius debilitatẽ in retinẽdo formaz. ¶ Et ideo dixit Hippo. ⁊ alij medici q̃ cã putrefactiõis eſt calidita⁹ ⁊ humidita⁹: ⁊ hoc qz ipſi non diſtinxerunt illud qõ eſt per ſe ab illo qõ eſt per accidens: ¶ Et poſtq̃ declaratũ eſt q̃ generatio fit per calorẽ nãlem. Et corruptio per extraneũ ⁊ p frigiditatẽ: ⁊ declaratũ eſt qũo fit calor eẽneus. Cõſiderãdũ eſt de actionib⁹ vniuſcuiuſq̃ horũ triũ. ſ. caloris nãlis ⁊ eẽnei ⁊ frigiditatis. ¶ Et dicam⁹ q̃ caloris nãlis opatio in rebus paſſibilib⁹ de qua ꝫ cõſuetudine eſt prodere ad pfectionẽ eſt prima decoctio: ⁊ poſtea alia decoctio: ⁊ eſt qñ appet in re q̃daz corrugatio ſeu maturatio: ⁊ poſtea digeſtio. Nam vt q̃ digeſtio eſt pfectio gñati pp actionẽ caloris nãlis in mã conueniẽti. Et h̃ perfectio eſt in ipſa forma ⁊ nã. ¶ Et hoc totuz vt per ꝓſiderationẽ ⁊ inquirendo in rebus nãlibus ⁊ artificialib⁹. Nam vt ex tam dictis q̃ generatio nõ fit niſi per admixtionẽ ⁊ cõplexionẽ. admixtio autẽ ⁊ cõplexio fiunt p decoctionẽ. decoctio vero fit per calorẽ naturalẽ: ⁊ q̃ aduẽtus forme cõplexionalis in mã eſt pfectio opationis caloris: ⁊ hoc vocat digõ. ¶ Hoc aũt ipoſe ẽ qn ꝓcedat ipſz corrugatio: ⁊ hoc totũ appet in gñatiõe aĩaliũ ⁊ plãtaꝫ: ⁊ nutricatõe eoꝫ ⁊ augmẽtatõe. Nã ſm modũ ſm quẽ fit augmẽtatio augmẽtabil: ⁊ nutricatio eiⁿ fit gñatio etⁿ: ⁊ iter hec nõ eſt dr̃ia: niſi qz augmẽtatio ⁊ nutricatio eſt gñatio in tpe. altera aũt eſt gñatio ĩ forma ⁊ in ſpẽ. ¶ Et hoc ẽt apparet. Nam res decocte ſunt res cõplexionabiles ſeu admixte h̃ntes humiditatẽ. res eniz ſimplices ſicut aqua nõ decoquũtur: neqz res ſicce ſicut terra. Et decoctio in talib⁹ rebus euenit eis cũ hz ſtabilitatẽ ⁊ groſſitudinẽ corporis: ⁊ hoc in eis de quarũ cõſuetudine eſt admiſceri ⁊ cõiungi: ⁊ diſſoluiſ ex eis illud qõ nõ eſt de ſua cõſuetudine decoqui: ſicut appet hoc accidere in egritudinib⁹ in hora in qua recipiũt corrugationẽ ſeu maturationẽ: ⁊ hoc totum eſt equale ſeu cõueniẽs ei qõ acceptũ eſt in diffinitiõe operationis caloris nãlis. ¶ Declaratũ igitur eſt que ſit operatio caloris nãlis

Calor ẽ duplex nãlis ⁊ eẽneus.

Duplex cã putrefactionis p̃maria ꝑ ſe: ⁊ ſecũdaria: ⁊ q̃ſi p accꝫs.

Qũo hũiditas cã fit putrefactõis.

Que ſit caloris nãlis opatio.

Digõ ẽ pfectio gñati pp actiõez caloris nãlis ĩ mã cõueniẽti.

Dr̃ia inter nutritõez ⁊ augmentatiõez ⁊ ipaz gñationẽ.

in generationib⁹: ⁊ q̃ ipſe nõ cõplent niſi cum ipſo. ¶ Caloris autẽ eẽnei operatio prima: ⁊ per ſe in rebus in quib⁹ eſt calor eẽneus eſt cũ dñatur ſuper illas in decoctio vel cõbuſtio. Nam ex cõſuetudine ſeu nã caloris eẽnei eſt extinguere nãlem/ ⁊ reſoluere humiditates ſubiectas ei: ⁊ accẽdunt ille res ⁊ cõburũt: ſicut accidit hoc ĩ febribus que vocant cõbuſtiue. ¶ Aliqñ aũt calor eẽneus cum ſit debilis facit in decoctionẽ ⁊ corruptionẽ: ſic accidit in febrib⁹ phlegmaticis putridis: ⁊ multotiẽs in fine febriũ cõbuſtiuaꝫ. Sed hec opatio ineſt ei per accidẽs pp debilitatẽ caloris nãlis ⁊ dominiũ frigiditatis. ¶ Frigiditatis aũt opatio ſua primo ⁊ p ſe: ⁊ in eo q̃ frig⁹ eſt priuatio opationis caloris nãlis: ⁊ eſt indecoctio ⁊ corruptio cibi. Jndecoctio aũt opponit corrugatõi. Corruptio aũt cibi digõnit ⁊ ſimilr cũ dominat opatio eius ceſſat generatio: vel eſt cã in corruptione: ſicut eſt diſpõ in ſemibus. ¶ Et hoc totũ manifeſtũ eſt p ſe ⁊ clarum cõſiderãdo: ſed frigiditas ⁊ ſi opatio ſua per ſe: ⁊ primo eſt in corruptiõe: tñ ipſa etiã vt coadiuuare caloꝛi nãli in gñatione aliquo mõ: ⁊ hec ſecũdaria intentiõe. Nam quicũqz calor accꝫs eſt naturalis vnicuiqz enti: ſed calor determinat⁹ enti determinato. Calor aũt diuerſificat in augmẽto ⁊ diminutiõe: ſeu intẽſione ⁊ remiſſione: additio aũt ⁊ diminutio inuenitur in eo fm q̃ admiſcet ei ex frigiditate: ipſa. n. coequat ipſuz: ita vt ſit cõueniẽs enti cui ipſe eſt calor naturalis. ¶ Et ẽt frigiditas deſcẽdit ſeu cõſeruat calorẽ generati ne exhalet ſeu vaporet. nam hoc eſt de cõſuetudine eiⁿ: ⁊ facit eũ redire intra generatũ. ¶ Et pp hoc digeſtio hominũ moratium in terris frigidis eſt melior digeſtiõe hoium moratiũ in terris calidis: ⁊ fit fortior digeſtio in hyeme q̃ in eſtate. ¶ Apparet ẽt alio mõ: nam res artificiales aſſimilant rebus nãlibus: ⁊ apparet q̃ in rebus artificialib⁹ ſunt quedã opationes que perfici non pñt: niſi vtendo his duab⁹ virtutib⁹. Nam faber. V. g. cum facere vult ſecurim aut aliud: non eſt poſſibile ei hoc niſi calefaciat ferrum in igne: ita vt reddat molle vt ſit ei poſſibile recipe figurã. Sed mollities cueniẽs ei ab operatiõe caloris/ opponit ei qõ ipſe intendit de duritie eius vt incidat. Et ideo ponit ipſuz in aquã poſtq̃ cõpleuit figuraz eius donec fit duruz. Jntẽtio ergo quefita de his inſtr̃is nõ cõpletur per caliditatẽ ſolaz/ ſed per frigiditatẽ: ſed tñ ſicut vtrim⁹ fm modũ coequatiõis. ¶ Et ſimile hui⁹ medici faciũt cũ admiſtrant aquas frigidas volẽdo exire apud partem vltimã balnei. Et hoc iõ: qz intentio eoꝫ prima eſt remouere ſupfluitates vltime digeſtionis: ⁊ illud qõ retinet in potoſitatib⁹ cutis illius ſeu ſoꝛditiem. Cum hoc tñ ponũt ſuaz intentionẽ vt nõ diſſoluat calorem nãlem. Nec aũt intentio nõ cõplet niſi faciendo has duas res ſimul. ¶ Et fm hanc viaz eſt cõgelatio ſeu ingroſſatio in arte decoctõis. ¶ Nã h̃ cõplet corrugationẽ ⁊ diſtinguit partes rei cocte donec aſcendat oleuz. V. g. ⁊ deſcẽdat in fritus res aquoſa: ⁊ cũ hoc fit ita in rebus artificialibus/ manifeſtũ eſt q̃ rebus naturalib⁹ magis ꝓuenit hoc. ¶ Et hec eſt cã q̃ inueniunt in corpore aĩalis calores diuerſi: ſicut calor ſenſitiu⁹. V. g. mordicatiu⁹: ſed hoc magis perfecte declarabimus cum cõſiderabim⁹ de diſpoſitione animaliũ: ſi deus voluerit. Jam igitur dicte ſunt ſpecies virtutum actiuarum ⁊ que ſunt ope/

Que ſit caloris eẽnei opatio prima.

Que ſit operatio prima frigiditatis

Qũo frigiditas ĩgreſſuz hẽat in gñatione.

Prim⁹ modus.

Scõs modus.

Vide idem 8. ph. cõ. 4.

Cõfirmat dictoꝫ p exẽplũ Jre bus artificialibus.

Be qlitati/ b⁹ passiuis.

rationes eaꝝ in generationibus. ¶ Nūc aūt loquēdū est de spēbus virtutum passiuarū. Et dicamus q̃ humiditas & siccitas vt iā in diffonibus eoꝝ dictum est: sunt principia qualitatum passiuarum.

Impole est fē q̃ admiscefpati nisi pp hūiditatē. Idē p̃ de gnā. c. 38 t. 1. c. 89.

Impole nāq̃ est rem que admiscetur pati nisi ppter humiditatē: & retinere formaꝝ illius passionis nisi p siccitatē. Naꝝ humiditas cum admixta sit siccitati recipit siccitas terminū & figurā: & siccitas cū admixta sit humiditati q̃ ipsa hz firmitatē & retinet figuraꝝ & terminū: sicut apparet in arte figulorum. ¶ Et ex hoc apparet q̃ aqua & terra dominant in generatione corporꝝ homogeneorꝝ: & ideo inueniūtur semper in his duob⁹ elemētis: ppterea q: aer & si sit humidus ipse nō admiscet terre sicut admiscetur aqua cū ipsa. ¶ Et cum hoc sit ita: & declaratū est q̃ virtutes passiue sunt de due virtutes: pcedēdū est ad numerū eaꝝ & ad assignationē causaꝝ harum in cōpositis ex pte. i. ex parte virtutū actiuarū. ¶ Et dicamus q̃ corpora homogenea diuersificant coloribus/ saporib⁹/ & odoribus: & vlr in sensibilibus quinq̃ sensuū: diuersificant etiam in signis in passionib⁹ que appropriant eis: sicut cōgelatio seu coagulatio & abscissio & reliqua: & hec sunt forme eorū que se habēt de istis sicut dīc.

Decē & octo dīie corporꝝ hōgeneorꝝ.

¶ Et de dīie famose de eis sunt circa decē & octo. Quedaꝝ enīz sunt congelabilia & non congelabilia. Quedam liquefactibilia & non liquefactibilia. Quedā miscibilia, & quedam nō miscibilia. Quedam mollia & quedā non mollia. Quedā pastibilia & quedā non. Quedam inseparabilia & quedā separabilia. Quedam cōpressibilia & quedam non. Quedam expressibilia & quedaꝝ non. Et quedā latificabilia & quedā non. Et quedā extensibilia & quedaꝝ non. Et quedaꝝ flexibilia & quedā non. Quedā frangibilia in duas partes & quedā non. Quedā minutim frangibilia & quedā non. Quedam scissibilia & quedā non. Quedā inscissibilia & quedā non. Quedam cōbustibilia & quedā nō. Quedā fumosibilia seu vaporabilia & quedaꝝ nō. ¶ Et loquamur pmo de cōgelatione & liquefactione: & q: cōgelatio seu coagulatio est quedā siccitas/ & liquefactio quedā humiditas: debemus prius loqui de eis: & apparet q̃ siccitas accidit rebus de quaꝝ est exiccari a caliditate & frigiditate: & ita apparet etiā q̃ res liquefiūt a duobus his. ¶ Et nos debemus cōsiderare de hoc: & dicamus q̃ siccitas pducit a calore pmo & p se. Nā de psuetudine seu nā calōis est cōsumere humiditatē aquea q̃ est in admixto: ita vt dominetur aq̃: & accidit ei siccitas. ¶ Et cā ī hoc est: q: humiditas aque ppterea q: est cōiuncta in radice fue gnationis cū frigiditate: & de nā calōis est corrūpere frigiditatē: sequit de necessitate vt corrūpat humiditatē aque & exsiccet ipsaꝝ. ¶ Qō aūt frigiditas facit siccitatem/ locū hz cōsiderationis. Nam sua operatio pma & per se est humiditas. ¶ Et cā et in hoc est: q: humiditas aquea de nā eius est associari cū ea fridiratē: sequit de necessitate cū dominat forma fridiratis in re de cui⁹ cōsuetudine est recipre humiditatē vt humefiat: & cū fortificat h fit aqua. ¶ Sz veritas de hoc est q̃ nō qlidet frigiditas facit hoc: iz frigiditas q̃ est ī mā humida: & est frigiditas aquea. Frigiditas aūt q̃ est in mā ficca sua opatio pma & p se est siccitas. Naꝝ agēs in eo q̃ agēs agit in passuz: ita q̃ faciat ipm sile ei in specie & forma. ¶ Jam igit declaratū est ex hoc q̃ frigiditas est fm̄ duas spe-

Siccitas p ducit a calore p̃: & p se.

Qūo exicatio attribuat calori & frigori.

Qūo frigiditas faciat siccitatē.

Frigiditas

cies: frigiditas aquea: & frigiditas terrea. Et declaratū est ex hoc q̃ frigiditas terrea exsiccat p se sicut de cōsuetudine caliditatis ignee est facere hoc. Frigiditas aūt q̃ est ī mā humida nō est pole vt exsiccet nisi per accidēs. ¶ Et accidit calori q̃ est in corpe in quo dīnabitur postea frigiditas ingredi in pfunditate eius & agere humiditate sua donec corrūpat & putrefiat: & iā dissoluit humiditatē corpis & exsiccatur illa humiditas & dominat in eo siccitas. ¶ Et manifestuz est q̃ sile m operationē huic operationi q̃ est p accidēs cōmunicauit in ea due spēs frigiditatis. s. aquea & terrea. Jaz ergo declaratū est ex hoc sermone quō siccitas attribuat his vtutibus actiuis. ¶ Quō aūt attribuit humefactio duob⁹ apparebit ex hoc mō: habitudo eius ad frigiditatē est per se nota fm̄ ea que iaz diximus. Sz habitudo eius ad calorez fm̄ q̃ ipsa est humiditas aque impole est hoc de ipso per se. sed per accīs hoc est pole sicut diximus de frigiditate q̃ ipsa exsiccat. Cū diximus q̃ exsiccat p accidēs. i. q̃ accidit ex ipso siccitas cū ipsa est cā in esse calōis intra cōpositū & incarceratione eius ī ipso: ita q̃ inueniet siccitas. ¶ Ita dicimus hic q̃ calor agit humefactionē p hoc q̃ hz operationē in inuentione cause humefactionis pseuā de cōsuetudine calōis est trāsmutare ptes siccas cōgelatas seu ingrossatas rei ad vaporē humidū: vel oēs vel quasdā: & cōgregare cū hoc frigiditatē iter cōpositū: & trāsmutant ille ptes in aquā velociter: & si puenit operatio ad corpus cōpositū in oēs eius ptes fluit & distillat: & si puenit in quasdā eius ptes mollificat & humefit. ¶ Et postq̃ declaratū est ex hoc sermone qualr attribuit humiditas & siccitas in corporib⁹ cōpositis hōgeneis/ dēbemus nos trāsferre in sermone de cōgelatione seu coagulatione & alīs: & manifestuz est q̃ quedā corpa ingrossant seu cōgelant a frigido sicut ferrū & eos & quedā coagulant a calo sicut sal & fictile. ¶ Et qdā eoꝝ q̃ coagulant p calm liquefiūt p frigidū sicut sal: & qdā nō sicut fictile. Et silr quedā cōgelant a frigido & liquefiūt a calido: sicut ferrū: & quedaꝝ non sicut multi lapides minerales. ¶ Et silr vr q̃ quedā horꝝ corporum non coagulant ab aliquo istorꝝ: sz ingrossant ab aliquo istorꝝ vel a caliditate sicut sperma vel a frigiditate sicut lutuz: & quedam istorꝝ ingrossant a duob⁹ sicut pix: nā ipsa ingrossat a calido & a frigido. ¶ Et quedā res nō cōgelant a frigido donec ingrossent a calido: & cōgelent a frigido: sicut vinū coctū: & qdā res a numero istorꝝ cōgelant seu coaugulant sicut serositas lactis: illa aūt q̃ liquefiūt: quedā sunt q̃ fluūt & stillāt: sicut cera: & alia quedaꝝ mollificant tm̄ sicut cornua & alia: & nos dicemus de cā vniuscuiusq̃ haꝝ drīaꝝ opositarū: & que corpa appropriant vnicuiq̃ earū. ¶ Sed cōgelatio horuz corporū que cōgelant a caliditate & a frigiditate: manifestū est ex eis que iaz dicta sunt loquēdo de siccitate: & hoc q: causa cōgelationis de necessitate est siccitas: & iaz diximus quō accidit a duobus illis. s. a caliditate & a frigiditate. ¶ Et etiā cā liqfactionis manifesta est p iaz dicta cū liqfactio fit qdā humiditas: & iā diximus de hoc. ¶ Sz q̃ corpa cōgelant a calo si pgelatio seu coinspissatio dz vocari cōgelatio sunt illa corpa: in qb⁹ terra est magis q̃ hūiditas: sicut fictibile & sal nitrū: illa aūt q̃ cōgelant a frigiditate nō sequit de necitate vt sit terra magis dominās in eis: & ideo res quedā q̃ cō

est sz duas species.

Qūo hūfactio attribuat calitati & frigiditati.

In eis q̃ nõ liqfiũt a calido terra magis ꝓminat.

De ꝓsuetudine ꝓtrariꝰ sp est facere oppositiõi eius ꝓtrariꝰ.

Cur q̃da a frido ꝓgelata nõ vnt a calo liqfieri: ꝛ cõtra.

gelant a frigido liquefiũt a calido ꝛ fiũt aq̃: itaq̃ qõ dr̃ q̃ ꝛ nã frigiditatis est cõgelare liquefactũ. Sz terra est magis ꝓminãs in eis q̃ nõ liquefiũt a calido: sed mollificant tm̃ vel in eis q̃ nõ mollificant ꝛ fortiori q̃ nõ liquefiũt: sicut multi lapides minerales. ¶ Et postq̃ ꝛclaratũ est ꝛ reb⁹ que coagulant a calo ꝛ cõgelant a frigido: nã remansit sup nos dicere cur quedã cõgelata seu coagulata a calo liquefiunt a frigido: ꝛ quedã q̃ cõgelant a frigido liquefiũt a calo. quisdã aũt accidit oppositũ huius. Dicamus aũt q̃ illud qõ coagulat a calo: ꝛ est ꝛ cõsuetudine frigidi liquefacere illud: aut illud qõ cõgelatur a frigido ꝛ ꝛ cõsuetudine calidi est liqfacere illud: res in hoc est manifestatnam ꝛ cõsuetudine cõtrariꝰ semp est facere oppositũ actiõi eiꝰ cõtrariꝰ. ¶ Sz cur aũt ĩ qbusdã talib⁹ hoc nõ pot fieri est pp mãm tantũmã hic sunt res coagulate a frigido postq̃ egit in ipsa etiã caliditas: ꝛ cũ agit frigiditas ĩ ea ꝛ redit caliditas in pfunditatẽ eorũ donec liquefiunt: ꝛ iaz exiccata est humiditas eorũ ꝛ nõ remanet in eis nisi pars terrea: sicut diximus in vna causaruz quare frigiditas exsiccat. Aduenięte aũt caliditate postea in eis non pot eas humefacere: nã non pñt pduci in eis partes aeree disposite vt fiant aque: ꝛ ita etiaz sunt hicres coagulate a calo: quas aqua non pot liquefacere ꝓpter fortitudinẽ siccitatis ꝛ strictura priorũ eorũ: ꝛ vlr pp difficultatez eoꝝ ad recipiendũ humiditatẽ: sicut fictile coctum: ipsum eniz non liquefit in aqua nisi cũ fuerit duminute coctũ aut non coctũ. ¶ Declaratũ igit est ex hoc sermone que est cã cõgelationis ꝛ liquefactionis: ꝛ q̃ corpa sunt cõgelabilia ꝛ dissolubilia: ꝛ quare quedã q̃ cõgelat frigus/liquefacit calor: ꝛ quedã nõ: ꝛ quedam que coagulat calor/liqfacit frigus: ꝛ quedã nõ. ¶ Causa autẽ ingrossationis quorundã istoꝝ corporꝝ sunt etiã caliditas ꝛ frigiditas: sz caliditatis opatio est p se tantũ. Nam ingrossatio nihil aliud est nisi admixtio partiũ terrestriũ cũ aqueis vel aereaꝝ cũ aqueis. Et cõtemperant cũ eis tota cõtẽperatione seu cõplone p ꝛcoctionẽ donec fit aggregatũ ex eis hñs firmitatẽ ꝛ grossitudinẽ: sed nõ peruenit ad terminũ congelationis: naz elementũ aq̃ in eis est magis q̃ fit in cõgelato. ¶ Exẽplũ illius quod ingrossatur a calido ꝓpter admixtionẽ partiũ aerearuz cũ aqueis est sicut butyruz ꝛ sperma. ¶ Exẽplum aũt illius qõ ingrossatur a calido ꝓpter admixtionez partiũ terrestriũ cũ aqueis est sicut lac coctũ: sz illõ qõ ingrossat pp admixitonẽ elementi aquei cũ terreo manifestũ est: nã ingrossatio est aliqua cõgelatio seu coagulatio. ¶ Coagulatio aũt in eo qõ coagulatio fit in genere partiũ terrestriũ ꝛ exsiccatione eleméti aquei. ¶ Sed illõ ꝛ quo opz cõsiderari est ingrossatio que fit ꝓpter aquã ꝛ aerẽ: nam aer qꝛ est subtilior aqua: impossę est imaginari ingrossationẽ pp admixtionẽ eius cũ aqua intm̃ q̃ quidaz putauerũt q̃ hoc tm̃ apparet sensui non ꝛre. Et ipse errauit in hoc: nã vt q̃ butyruz hz firmitatẽ corporis ꝛ inuenit fm disponem retinentẽ figurã ꝛ qõ apparet ꝛ hoc cũ nos poluerimus radices q̃ iam dicte sunt est q̃ iste reo: ꝛ si fit elntuz aeris ꝛ aque q̃ dominat sup illas: firmitas tm̃ q̃ est in eis est ꝛ necessitate pp illud qõ admiscet cũ eis ex prib⁹ terrestribus quibus sint pauce in eis. ipse. n. sunt cã ingrossationis pmo ꝛ p se: sed tm̃ elntũ terreũ paucũ qõ admiscet cũ eleméto aqueo multo

Ingrossatio nihil aliõ ẽ nisi admixtio priũ terrestriũ cum aqis vel aerearuz cum aqueis.

Quidẽ coagulatio. Et ꝓsidera differẽtiã iter eã ꝛ iter ingrossatõez.

blũ non puenit ex hoc coagulatio neq̃ grossitudo tnã caliditas exsiccat illud elntũ aqueũ/ꝛ cõsumit ipm̃ anteq̃ admiscenẽ ille ptes terree in eo admixtiõe ex qua cõtemperant seu cõplexionant oez ita vt sit eis firmitas: sed cũ admiscet cũ eleméto aqueo elementũ aereũ multũ: ꝛ cõplexionant cõplone tali q̃ non pot calor separare eaꝝ aut difficile est separe ea: ꝛ fuerũt ibidez pariter terre pauce ex hoc talis spẽs ingrossatiõis: nã calor q̃ est cõtemperãs elntũ terreũ in eo cũ elnto aqueo nõ accidit dissoluere aquã totã ante admixtionẽ terre cũ ipso. nã aqueũ est admixtũ cũ aereo ꝛ cõplexionatũ cuz eo: ꝛ calor cõtemperat seu cõplexionat illud totũ terreũ cũ aqueo ꝛ aereo: ꝛ ꝛcoquit ea ꝛnec hñt firmitatẽ aliquã: ꝛ fm hũc modum ꝛtemus intelligere ingrossationez ex aere ꝛ aqua: nõ q̃ fit aer mãp se sed fm modũ quẽ diximus. Sz attribuũt ingrossationẽ ex his rebus ad aereũ ꝛ aqueũ cũ ipsa sint ꝓminãtia sup eas. Et accñtia que accidũt in his corpeis hõgeneis attribuunt pdominãti in eis ex elntis. ¶ Jaz igit ꝛclaratũ sit que est habitudo ingrossatiõis cũ calore: ꝛ q̃ sunt res que ingrossant. ¶ Sz qũo fit ingrossatio a frigiditate hoc est duobus modis: vnus eoꝝ per se: alius autẽ per accns. ¶ Per se aũt est cũ trãsmutant ptes aeree ĩ re q̃ ingrossat ad aquea ꝛ fit grossum pp hãc cãm. Hoc aũt accidit in reb⁹ aereis aqueis fortis vnionis sicut oleũ: sz reliquę res aeree in quib⁹ nõ est ꝓglutinatio: neq̃ sunt fortis vnionis accidit eis a frigiditate opposituz huiꝰ. frigiditas dissoluit ex eis illud qõ ingrossatũ est a calitate sicut ꝓpma. Nam cũ accidit ei frigiditas dissoluit ab ipso calorẽ: ꝛ separãtur partes eius ꝛ recedit aereũ ꝛ remanet aqueũ: ꝛ etiã transmutat aliquid eius ad aquã. ¶ Sz operatio frigiditatis in grossitudine p accns est cũ retinet calor nãlis in corpe rei: sicut videmus brodiuz ingrossari cũ cõgelatione in lateribꝰ interioribꝰ vasis. Res aũt que ingrossant a duobꝰ sunt res aeree aquee fortis vnionis sicut oleuz. Nã frigiditas ingrossat ipm̃ eo mõ quo diximus: ꝛ calitas et h facit ĩ eo: nã ipsa addit ĩ admixtione eiꝰ ꝛ cõplone priũ eiꝰ donec fiat grossum fm quandã grossitudinẽ. ¶ Cur aũt q̃dã res ingrossant a calido ꝛ cõgelant a frigido sicut sanguis ꝛ gumi: hoc aũt manifestũ est: qꝛ caliditas cũ egit i ipsis ingrossationẽ: ꝛ postea aduenit ei frigus remouet residuũ humiditatis earũ per dissolutionẽ illius qõ remãnit ibidẽ ex calore. Et pp hãc causam nõ cõgelat sanguis egrotãtis ꝓpter ꝓuationẽ caloris nãlis in eo ꝛ multã humiditatẽ. ¶ Sz res q̃ ingrossant a calo ꝛ cõgelant a frigido sine hoc qõ pcedat ꝓgelationẽ eoꝝ ingrossatio a calore sunt res aquee ꝛ terree nisi q̃ terrestreitas in eis nõ est tãta vt pueniat ex multitudine eius ad terminũ q̃ sit possibilis coagulari a calido: ꝛ ita cũ aduenit eis friditas cõgelat ea: ꝓpterea qꝛ illõ qõ cõgelat frigus non opz vt diximus q̃ fit multũ elntũ terrei ĩ eo: sicut seqt hoc cũ coagulat a calo: ꝛ ista amboꝝ ꝓuenũt in hoc q̃ trãsmutant ptes rei cõgelate ĩ tota ꝓgelatiõis ad nãm terreã quãdã. Sz nã terrea q̃ est in ꝓgelato a calore nõ pot ẽ in potẽtia humida: sz terreũ qõ facit frigus est in potentia ꝓpinq̃ humidũ: sicut est dispõ in niue: cui est pole vt fit aq̃ in actu. Et ideo pluit seu stillat p calorẽ paucũ aduenientẽ ei. ¶ Sz res q̃ nõ ꝓgelant ab aliquo istoꝝ sunt res aquose paucũ hñtes ꝛ elnto terre ꝛ aeris:

Qũo fit ingrossatio a friditate: ꝛ q̃t modis.

Qũo ingrossatio causet p se a frigore ĩ qbusdã rebus.

Qũo ingrossatio causetur a friditate p accidens.

Be miscibilibus & nō miscibilib⁹

Be molli & duro.

Quid pastibile.

Quid expsibile.

Quid extēsibile.

Cōiūctio & vnio sūt de necitate p̄ pter hūiditatē: & sepatio ātē diuisio pp siccitatem.

Quid latificabile.

Quid flexibile.

Quid scissibile.

Quid combustibile.

nā q̄ ipse non ꝛgelātur a calido manifestū est: nā calo: ꝛsumit hūiditatē eoꝝ aūq̄ appeat ex ipso grossitudo ex elnto terre. Cā aūt in B q̄ nō ꝛgelant a frigido: cū hoc q̄ de nā frigidi ē ꝛgelar res aq̄sas: vt q̄ sit cā ī hoc: q: calo: nālis q̄ ē in eis nō sepat p frigiditatē: sicut ē dispō aceti & serositatis lactis: aut erit terreū valde paucum: & ē difficile reducere ipsas ad siccitatē. ¶ Jā ōclatū ē ex hoc ꝓmone: q̄ sunt res ꝛgelabiles & nō ꝛgelabiles: ingrossabiles & nō ingrossabiles: liq̄factibiles & nō liq̄factibiles: humide & nō humide. Et h̄ sunt maio: a de diijs oppositis hoꝝ coꝝpoꝝ. ¶ Debemus post hoc ꝓcedere ad ꝓmone aliaꝝ dñaꝝ q̄s narrauimus. Dicamus igīt q̄ miscibilia sunt illa ī iter q̄ aduenit hūiditas ab extra & hūcfūt: & hoc pp apitione poꝝ eoꝝ. Eoꝝ aūt q̄dā sunt cū hoc velociter passibilia: & hoc est sicē butyꝝ: & q̄dā nō sunt velociter passibilia: & nō liq̄fūt sicē lana: & q̄dā res ī ꝓncipio sue miscibilitatis liquefit sicē sal nitrū: ī miscibilia āt sunt illa in q̄b⁹ nō puenit hūiditas iteri⁹ ab ex̄: & hoc vel ppea q: non h̄ñt poꝝos: vel si h̄ñt/ sunt pui seu subtiles vel tortuosi: aut ꝓm h̄ ambo. ¶ Res āt molles sunt ille in q̄b⁹ pfundat digitus & superficies eaꝝ remanēt in dispōne ꝓm quā nō separant seu non discontinuātur: sicē est dispō in aq̄: ecōtrario aūt huius ē lapis durꝰ. Et iste due ſpēs diffinīūtur seu terminātur per relatōem ad tactū. ¶ Pastibilia aūt de his sunt illa que cum hoc q̄ pfundat in superficie eoꝝ digitus non redeunt ad illud in quo fuerūt. ¶ Expressibilia sunt illa in q̄b⁹ pfundat digit⁹: & postea redeūt sicē ē ꝛsuetudo lane: & cum non redeūt vocātur cōpressibilia. ¶ Sz extēsibilia sunt illa que pñt trahi ex vno latere: & elongant & nō incidūtur: & sunt vlr res cōglutinatiue seu res in q̄b⁹ ē aliq̄ ꝛglutinatio. Sed res que sunt ꝛgluti/ natiue in q̄bus iā admixta ē hūiditas cū terrestreitate admixtione multa; & difficulter separant: & separatio eaꝝ ē difficilis. Et iō possibile est, vt nō separētur: nā ꝓiunctio & vnio sunt de necitate pp hūiditatē. Separatio aūt & diuisio est pp siccitatē. Et est oppositum huius. ¶ Latificabilia aūt sunt illa q̄ fiunt lata p ōberatōez mallei: & sunt illa q̄ mouētur ꝓm tres dimēsiōes ex vna ōberatōe: sicut est ꝛsuetudo plūbi. Jpm. n. cū ōberat recipit augmētatōem in lōgitudine & latitudine: & diminuit in pfunditate. Jnlatificabilia seu indilatabilia sunt ecōtrario huius. ¶ Flexibilia aūt sunt illa q̄ pñt a rectitudine redīr ad flexibilitatē: sicē ōge hūide & calami. Frāgibilia āt sunt illa q̄ diuidunt ad ꝑtes magnas. Et minutiz frāgibilia sunt opposita istoꝝ. i. q̄ ipsa diuidūtur ad ꝑtes paruas. ¶ Cā aūt in hoc est distātia poꝝ rex frangibiliū q̄rūdā a q̄busdā: & ꝓpinqtas eoꝝ in minutim frāgibilia. ¶ Scissibilia āt sunt illa q̄ diuidunt ꝓm lōgitudinem. Jnscissibilia sunt illa q̄ diuidūtur ꝓm latitudinem. Et cā in hoc est cā positōis filoꝝ seu villorum/ ex q̄b⁹ cōponūtur hꝗ coꝝpora. ¶ Coꝝpora aūt cōbustibilia sunt illa in q̄b⁹ fiunt vie ꝑtrāsitōis: & recipiūt ignē & hūiditas ꝓueniēs: & hūiditas illa ē aerea nō aquea: sicē ē dispō in ligno olei vocati: aut sunt in eis ꝑtes fumose velociter accēsibiles sicē ē dispō in ligno vocato. Et q̄dā istoꝝ cōbustibilium flāmātur seu faciūt flāmā: & B vel pp hūiditatē aereā q̄ est ī eis: vel pp fumositatē. Quedā āt eoꝝ nō flāmātur pp dñiū terre in eis sicē carbones & lapis durus qui comburitur: donec fiat carbo & ferrum.

Quid fumosibile

In coꝝpe calido coagulato: & p̄cipue in eo q̄ō a frido n̄ pt liq̄fieri dñat terra.

Nota quar q̄dā neqꝝ a calido neqꝝ a frigido cōgelantur.

Res attribuunt calo & frido duobus mōis.

¶ Fumosibilia āt seu vaporabilia sunt illa ī q̄b⁹ cū ignis agit resoluit ex eis hūiditas admixta fumositati: & h hūiditas cū dñat ptib⁹ fumosis vocat vapor: sicē ē dispō de illo q̄ dscēdit ab oleo & adipe: & si ē pauca vocat fum⁹ seu exhalatio q̄ ē nom̄ gēis ei⁹ sicē ē dispō in lignis q̄ cōburūtur. ¶ He sunt dēie q̄b⁹ cōsiscunt seu distinguūtur hōgenea. Et ex his ꝑt hō puenir ad māz cuiuslibz coꝝpoꝝ hōgeneo/ rū. i. ad mēsurā q̄ ē in eis de aq̄ & ex terra. Et q̄ istoꝝ dñat ī vnoq̄q illoꝝ: & q̄ sit cā agēs vniuscuiusq̄ istoꝝ: & maxie ī his diijs magnis q̄ inciunt ī eis. s. ꝛgelatōe & dissolutōe & ꝑuatōe istoꝝ. Et sicr pōse ē pueire ex his diijs ad mēsurā caliditatis & frigiditatis in eis. ¶ Et iō pueniēs ē vt ea q̄ ōclata sunt de his h. s. iō ꝓpōnib⁹ seu admixtionib⁹ eoꝝ p̄ has diijs adiūgi reb⁹ q̄ dcē sunt ī iuētōe bois ex se ī cōplone simpliciū p̄ōcinatōez: ita vt cōpleat illa ꝑs artis medicine: & nos dabim⁹ h rlas gēiales: ita q̄ cū nos ꝓcedim⁹ ad ꝓmōez vniuscuiusq̄ coꝝpoꝝ hōgeneoꝝ erit nobis pōse dare oēs cās ei⁹. s. mām & efficiēs & formā: & ēt B est ꝓncipiū ex q̄ ꝑt hō pueire ad māz oīuz coꝝpoꝝ hōgeneoꝝ. ¶ Et dicamus q̄ illō q̄ coagulat a calido elntum terreū dñat in eo: & maxie illō q̄ n̄ ꝑt liq̄fieri a frigido. ¶ Jllud āt q̄ ꝛgelat a frigido si caliditas ī grossat B ꝑus: & fuit ī grossatio terre cū aq̄ terreū dñat sup ipm: sicē lac coctū: & silia eis. ¶ Sz illō q̄ hz grossitudinē ex admixtōe aeris ī aq̄ aer ē pdñans sicē oleū: & iō natat sup aquā. ¶ Sz illō q̄ ꝛgelat frigidū aūq̄ ī grosset ipz calidum q̄ dñat sup hoc ē aqueū. Res āt coagulate grosse siue grossities ei⁹ sit a calido siue a frigido: sunt admixte ex elemēto aqueo & terreo: sz terreū multotiēs ī grossat a calido: & hoc in eo q̄ facit grossuz ex ptib⁹ terreis & aqueis. ¶ Sz illud q̄ coagulat a calido vel a ptib⁹ aeris: aer dñat sup ipm: & hoc ēt appet ex liq̄factōe. Nā res q̄s liq̄facit frigidū & fac eas colar seu fluere: siccitas dñat sup ipsas: sicē sal & sal nitrū: & res q̄s colat calidū & liq̄fat hūiditas dñat ī eis: & hoc cū nō accidit eis dissolutio. ꝑpea q̄ calidū ī grossat ea aūq̄ ꝛgelētur a frigido: sicē mīra metalla q̄ liq̄fiūt. ¶ Res āt q̄s caliditas q̄si molles fac tm̄ absq̄z hoc q̄ liq̄facit eas: dñat ī eis siccitas. ¶ Res āt q̄ non ꝛgelant neqꝝ a calido neqꝝ a frigido sup eaꝝ dñat aqueū. Nam cā l hoc q̄ ipse nō ꝛgelant a calido ē: q: hūiditas illa ꝓsumit aūq̄ ī/ grossat: & a fortiori vt coagulat pp paucitatē elem̄ti terr ī eis: ꝑpea q: illud q̄ coagulat oz vt sint eo ꝑtes terre. Q̄ō āt nō ꝛgelat a frigido ē ēt p paucitatē ptiū terrestriū in eis. nā illud q̄ ꝛgelat ī ipo sunt q̄dāmō ꝑtes terrestres. ¶ Vel cā h⁹ ētq: caliditas eaꝝ non separat ab eis pp fortitudinē admixtiōis ei⁹ ī eis: & p has res possum⁹ pueire in cognitōem elntoꝝ passiuoꝝ pdñantiz in vnoquoq̄z istorum coꝝpoꝝ. ¶ Et aliq̄n pōse ē pueire ex hismet reb⁹ ī cognitiōem alioꝝ. s. q̄ ētus ex ētutib⁹ actiuis dñat magis in vnoquoq̄z eorum. ¶ Res autē attribuunt calido & frigido duobus modis. Uni[illegible]oꝝ vt sint in rebus ꝓm nām: alius aūt vt sint in eis accētales: calo: āt nālis ipse est forma rei: & similr frigiditas nālis aliquo modo. Calo: aūt accētalis est sicut putrefactio & sicut calo: accēs quibusdā rebus ab extrinseco: donec fiant calide in actu. Et ꝓ hoc modos ēt inuenit frigiditas accētalis: & cū hoc sit ita: illud ergo q̄ coagulat & indurat a calore nāli ipm ēt est de necessitate calidū. Et sicr illud

qõ ingrossat calidum: ⁊ maxime ptes aeree sunt in eo magis: illud aũt qõ congelat frigus: ppterea q: frigus fit seu facit in rebus complexionatis seu que coadmiscentur secũdaria intẽtione sine dubio calor ante hoc ingrossauit eas. Et cum hoc sit ita: ipse sunt terree frigide: sicut ossa ⁊ cornua: ⁊ cũ fuerit ingrossatio in eis ex admixtiõe partium terrea ⁊ aquea ⁊. Illud aũt qõ ingrossatur ex admixtiõe aerea ⁊ aquea ⁊ est de necessitate calidum: ⁊ si frigidum congelet illud: sicut adeps ⁊ pinguedo: ⁊ oẽ illud in quo dñatur aqueum est frigidum dum non accidat ei caliditas extranea. Et similr terra: ⁊ per illudmet possumus peruenire ad causam agentem. ¶ Et manifestum est q forme istorum corporum non sunt aliud nisi complexio seu cõmixtio media in vnoquoq eorum ex qua sequitur aliqõ accidens de his accidentibus que narrauimus: ⁊ ideo nos non indigemus ponere h de causis agentibus nisi elemẽta ⁊ corpora celestia vt declaratum est. Sed corpora organica indigent alio pncipio ingredi in eis: nam hominem sicut .d. Aristo. producit ipsum homo ⁊ sol.

Quar dñe in corpori/ bꝰ hõgene/ se sunt latẽ tes.

¶ Et ppter ppinquitatem istorum corporum homogeneor ad materiam non apparent dñe eor: sed attribuuntur semper ad illud qõ sequitur ex calido ⁊ frigido/ vel humido ⁊ sicco/ ⁊ alijs differentijs quas numerauimus. Sed corpora organica composita ex his differentie in his apparent magis. Nam forme eorum non sunt complexionales nec attribuũtur complexioni seu coadmixtioni: sicut pes ⁊ reliqua membra: ⁊ ideo cum remouentur ex his membris forme eor per quas sunt organica dr de eis nomen equoce: sicut manus q̃ dicit de manu hominis viui ⁊ mortui. ¶ Et si nos desideramus scire omnes species cõpositionis/ nos prius debemus loqui de magis simplicibus ex eis: ⁊ sunt corpora homogenea. Post hoc loquendum est de compositis scõa cõpositõe: ⁊ ppterea q: corpora homogenea sunt duorum modor: vnus est q ita est dispositus q non componat ex eo aliud sicut mineralia: ⁊ de hoc debemus loqui separatim ⁊ proprie: ⁊ dare omnia ex quibus constituitur vnaquecq species sensibilis: ⁊ non est sicut quidam putauerunt q iste sermo sufficit de illo qõ remansit ex hoc: sicut iste sermo non sufficit in cognitione quid sit sanguis ⁊ caro ⁊ alia membra homogenea que inueniunt in animalibus: ⁊ hec est alia species seu alius modus corporum homogeneorum: ⁊ ipsa vniuersalr est disposita seu ppparata ad hoc vt sit mẽbrum organicum sicut manus ⁊ pedes: ⁊ ideo cum inueniuntur iste partes homogenee sine compositio: aut q iam definit forma compositi: dr de eis illud nomen equiuoce cum eis que inueniuntur in cõposito: sicut caro que dicitur de carne mortua ⁊ viua. Compositio igitur est ei quasi forma: ⁊ ipsum est quasi materia: ⁊ sicut materia non est de consuetudine eius separari a forma: ita est dispositio in hoc: ⁊ cum hoc sit ita loquendum est de hac specie homogeneorum cũ loquetur de organicis: ⁊ hoc in lib. de animalibus. Plãe autẽ sunt tanq̃ medium inter has duas spẽs: sed magis ppinquum ẽ vt enumeret in scõa spẽ cõpõnis. Nã ipm ẽ q̃dãmõ organicũ: ⁊ nõ ꝓsideratio ẽ eo dr eẽ post mineralia ⁊ añ alalia. Et i h ꝓplet ẽ ꝓmo i aggregatõe ꝓmonũ sciẽtifico ex ꝗtuor libris Ari. vt pmisim glia deo nro. Et in hoc completur summa Auerroys in lib. Meteorꝛ.

¶ Auerroys Cordubensis Cõmentaria in Quartum lib. Meteorꝛum Aristo. Et est noua traductio.

Ostq̃ diuisus est q principia elementorum que sunt ꝑm modum forme sunt quattuor: sicut ẽ numerus elementorum ex quibus cõponũtur: ⁊ duo sunt actiua/ ⁊ sunt calor ⁊ frigꝰ: ⁊ duo passiua/ ⁊ sunt humidum ⁊ siccum. ¶ Et signuz huius ẽ q calor ⁊ frigus sunt ambo q̃ cõponũt res ad seinuicez/ ⁊ admiscẽt quousq res noua gñet: ⁊ vlr iste due potẽtie ⁊ virtutes sunt que mutãt creaturas ꝓueniẽtes in gñe vnam in aliaz. Sz siccitas ⁊ humiditas sunt passiua in seipsis istarum duarum qualitatum: ⁊ per illas duas patiuntur omnia composita.

¶ Et signũ hꝰ ẽ q et antiq diffiniũt cuz istis distinctõi bꝰ illas: ⁊ noiauerũt illas noibus istor: ⁊ dixerũt q calor ⁊ frigus erãt virtutes opantes: ⁊ humiditas ⁊ siccitas erãt virtutes opate: ⁊ diffinierũt hũidũ facile ad sepatõez ab aliquo p aliqõ graue ꝓcludi p se: ⁊ diffinierũt siccitatẽp ꝗriũ: ⁊ volo dicer q sit graue separi ab alio: leue ꝓcludi ĩ se: sz diffinierũt frigꝰ q aggregat etherogenea ⁊ hõgenea: diffinierũt calorẽ q aggregat hõgenea ⁊ sepat etherogenea. Et postq̃ h certũ ẽ: nã mãifestũ ẽ pncipior simpliciũ duo sunt actiua ⁊ duo passiua.

Debes scire q non debemus dubitar in hoc qõ diximus ⁊ q humiditas ⁊ siccitas sunt passiua: ⁊ frigus ⁊ calor actiua. ¶ Quoniam inuenimus illas quelibet agere sibi similia: siccum enim generat siccum: ⁊ humidum humidum: sicut facit calidum calidum: ⁊ frigidum generat frigidum. ¶ Quoniam h predcã ppositio de passiuis ⁊ actiuis non considerabatur in comparatiõe actionis indiuiduorum mixtorum: nec passiuorum ad se: in hac mixtione fuit inuentum q calor ⁊ frigus sunt que coniungunt ⁊ applicant elementa rerum ad seinuicem ⁊ admiscent quousq generetur ex illis elementis res noua: ⁊ fuit humidum inuentum cum quo recipit res passionem caloris ⁊ frigoris ⁊ mixtionis: ⁊ siccitas cum q̃ recipitur incorporatio ⁊ statio in se: ⁊ illa igitur comparata fuerunt ad actionem: ⁊ ista ad passionem.

¶ Determinatis autē sumendū vtiq; erit operationes ipsoꝝ quibus operant factiua ⁊ passiuoꝝ ispēs. Primo quidē igit vlr simplex generatio ⁊ naturalis pmutatio harū virtutū est opus ⁊ opposita corruptio ꝓm naturā: hec quidē igit plantis existūt ⁊ ptibus ipsoꝝ. Est autē simplex ⁊ naturalis gnātio pmutatio ab his virtutib⁹ cū habeāt rōnē ex subiecta māvnicuiq; nāe. Ne autez sunt dicte virtutes passiue: generant autē calidū ⁊ frigidum obtinentia materiā: cū autez non obtineant ꝓm partē quidez molinis ⁊ indigestio fit.

Quid sim/plex fit ge/neratio.

¶ Et postq̄z manifestū est q̄ ista sunt actiua ⁊ duo passiua: tam ꝓuenit q̄ rememoremur modos opationum actiuaꝝ/ ⁊ modos passiuaꝝ: ⁊ dicam⁹ q̄ gnātio ⁊ corruptio absoluta nālis est mutatio que accidit reb⁹ cōpositis mālibus ꝓm proportionē mēsuraꝝ ⁊ mixtionis harum virtutū ad se invicē in subiecto cōpositi.

¶ Et hoc est manifestū in oīb⁹ rebus cōpositis viuētib⁹ q̄. s. gnātio inuēta est in illis: qñ due virtutes actiue in cōpositis vincūt virtutes duas passiuas in illo: mouētes illas ⁊ reducētes illas ad cōplemētū. Et corruptio accidit qñ phibēt virtutes passiue formas actiuas: ne moueāt ad cōplementū ⁊ illud p ꝓtrarietatē que est inter illas gnātio vlr est qñ nō est ꝓtrarietas iter actiuas ⁊ passiuas: ⁊ corruptio est qñ est ꝓtrarietas inuēta ⁊ vincūt virtutes passiue: ⁊ hoc apper p inductionē in oīb⁹ cōpositis artificialib⁹ ⁊ nālibus: ⁊ dixit. 2

¶ Simplici aūt gnātiōi ꝗtū maxime cōe putrefactio. Dis.n. ꝓm nām corruptio in hacvia ē puta ⁊ senect⁹ ⁊ anāsis: finis aūt hoꝝ oīuz alioꝝ putredo: nisi aliqd violētia corrūpat nā ꝓstātiū. Est.n. ⁊ carnē ⁊ os ⁊ qdcūq; cōburere: quoꝝ finis ꝓz nām corruptōis putrefactio ē.

¶ Et pp victoriā virtutū passiuarū sup actiuas euenit putrefactio que est cā corruptōis ⁊ dissolutōis partiuz cōpositi: ⁊ iō putrefactio absoluta est ꝗta generationi absolute: ⁊ per illam est corruptio naturalis: sicut putrefactio in sene multuz ⁊ est vetustas magna.

¶ Et victoria siccitatis interficētis quousq; fiat illud qd euenit in reb⁹. s. corruptio in illis ⁊ putrefactio est illud qd euenit cinerib⁹: ⁊ generata naturalia nō destruunt nisi p mutationē q̄ vincit sup actiuas in istis gnātis: ⁊ pp hoc euenit eis actio putrefactōis ⁊ dissoluūtur ptes eoꝝ sicut accidit carni ⁊ ossi ⁊ aliis que destruunt mō natu- 3

rali: nō p violentiā: nec extra: sicut ea que cōburunt: q̄z illa nō corrūpunt: aut submergunt per putrefactionem.

¶ Propter qd humida primo: deinde sicca: tandem putrefacta fiunt.

¶ Et gnāta que sunt corpa corrūpunt aut pp victoriā humiditatis in illis in pncipio: ⁊ post siccitatis in fine.

¶ Et illud est q: putrefactio primo fit pp victoriā humoris sup illas ⁊ post ꝗ finit in fine pp victoriā siccitatis in illis. 4

¶ Ex his.n. facta erāt ⁊ terminatū fuit humido siccuz operātib⁹ factiuis: fit aūt corruptio cuz id qd terminat obtineat terminās pp circūdans. Quinimo singulr dr putrefactio in his q̄ ꝓm ptē corrūpunt cū separant a nā: pp qd ⁊ putrescūt oīa alia excepto igne. Eteniz terra ⁊ aqua ⁊ aer putrescūt. oīa eniz hec sunt materia igni.

Omnia ele mēta putre scunt exce/pto igne.

¶ Et qñ sunt ambo. s. siccū ⁊ humidū in mēsura cōi ⁊ in modo quo vincūt virtutes opatiue sup illa: ⁊ miscēt illa quousq; hēat substātiā ⁊ statū ꝓpriū in cōposito: tūc fit illud generatū. Et illa est intētio ei⁹ qd dr q̄ generatio est qñ vincit terminās terminatū: ⁊ corruptio est qñ vincit terminatū terminās. Et elementū est cā generationis prima antecedēs operās ⁊ separās in reb⁹ cōpositis est ignis: ⁊ illud est: q: aer ⁊ aqua ⁊ terra destruūtur per ignē: ⁊ elementa oīa sunt subiecta igni: ⁊ ignis est operans in illa ⁊ vincens illa.

¶ Et postq̄ res est sic dz esse modus ignis ad alia elemēta in generatione cōpositoꝝ: ⁊ modus suus cū illis est in gradu forme in cōpositis: sicut ipse est forma illorum. ⁊ postq̄ res est sic: tūc omne mixtū hz calor ē ꝓprū in se ꝓm suā naturā quiest calor ei ꝓm similitudinē forme: volo dicere q̄ calor cōcludit materiā ⁊ terminat ipsam. 5

¶ Putrefactio aūt est corruptio q̄dā in vnoquoq; humido ꝓprie ꝓm nām caliditatis ab aliena caliditate. Ꝓ aūt est que ambiētis: ⁊ quare qñ ꝓm indigētiā patit calidi: indigēs aūt tali virtute frigidū exūs omne: ambeutiq; cause erūt ⁊ putrefactio cōis passio frigiditatisq; ꝓprie ⁊ caliditatis aliene: ꝓpter qd ficcioza fiunt putrefacta oīa: ⁊ tandē terra ⁊ fimus. Exeūte.n. proprio calido euaporat qd ꝓm naturā humidū ⁊ trahens humiditatē non est: adducit eniz trahēs propria caliditas.

Diffō putre factionis.

¶ Putrefactio aũt ẽ corruptio caloris nãlis qui est in generato: qñ humefit res cuꝫ humiditate accidẽtali: ⁊ corruptio eius pp calorẽ extraneũ existẽtẽ a nã: ⁊ est calor qui est in aere circũstãti: ⁊ qũ priuat̃ gnãtuꝫ calore suo nãli: mutat̃ ⁊ corrũpit̃ ⁊ cõuertit̃ in frigidũ tunc: ⁊ fit priuatio caloris nãlis ⁊ victoria frigoris: ⁊ post ipm supersunt due cause corruptionis.

6 ¶ Dixit: ⁊ qñ putrescũt res per calorẽ extraneũ ⁊ humorẽ extraneũ ⁊ siccant̃ partes rei ⁊ arescũt ⁊ puertunt̃ in terraꝫ ⁊ barenã. ¶ Et cã eius est: q: calor naturalis quãdo mortificat̃ ⁊ dissolvit̃ a generato dissoluit secũ cuꝫ dissolutione sua humiditatẽ naturalẽ que cõuertit̃ in vaporẽ: ⁊ tunc dissipat̃ generatũ illud. ¶ Qm̃ calor naturalis est cõprehendẽs ⁊ retinens humiditatẽ naturalem ⁊ concludens ipsam: ⁊ quãdo calor naturalis recedit a generato nõ est retẽtor humiditatis naturalis qui est cõprehendens ipsam: ⁊ tũc dissoluitur ⁊ arescit generatum: ⁊ post ⁊ siccatur ⁊ dissipatur: dixit.

¶ Et in frigoribꝰ aũt minus putrescũt q̃ꝫ in estu.

¶ Et principium cause putrefactionis est frigus modicum qõ accidit generato.

7 ¶ Et stringit calorẽ extraneũ nõ naturalẽ in generato: ⁊ operatur calor extraneus in illo generato ⁊ putrefacit ipm: ⁊ si nõ esset constrictio illius frigoris in calorẽ extraneũ generati ⁊ phibitio eius a dissolutione: calor ille extraneus dissolueret a re in qua esset: ⁊ separaretur a re anteq̃ putresceret. dixit.

¶ In hyeme quidem enim paucum in ambiẽte aere: ⁊ aqua calidum: quare nihil potest.

¶ Et non habet calor extraneus in hyeme putrefacere res tm̃ q̃ꝫtum in estate. Et causa huius est: q: frigus in tẽpore hyemis hꝫ posse magnũ super aquã ⁊ aereꝫ.

8 ¶ Et illud qõ est in rebꝰ est per calorẽ aeris. s. per calorẽ extraneuꝫ res parua ⁊ nõ hꝫ posse putrefacere res: ⁊ pp hoc illud qõ corrũpit̃ in hyeme per viam putrefactionis: festinat in re illa corruptio que est per cõgelationẽ ⁊ siccationẽ: ppter victoriam frigoris super illam rem quando destruitur calor naturalis per calorem extraneũ: ⁊ propter illud infirmitates hyemales sunt huiusmodi.

¶ In estate autem amplius.

¶ Sed in estate est putrefactio magis q̃ꝫ in hyeme.

9 ¶ Et illud est: q: multũ est de calore extraneo in illo tpe: ⁊ hoc est pp calorẽ aeris circũstãtis res: ⁊ pp hoc nõ festinat in generatis corruptio que est pp victoriaꝫ cõgelationis ⁊ siccationis: que eueniunt post putrefactionẽ paruã: sicut festinat in eis in hyeme: sed festinat in eis putrefactio que est per dissolutionem ⁊ putrefactionem ⁊ cõ/

bustionem: ⁊ vniuersaliꝫ illa putrefactio que est ꝑ humiditatẽ extraneam: nõ illa que est ꝑpter siccitatẽ extraneam.

¶ Et neq; qõ coagulatum. ¶ Magis enim frigidum q̃ꝫ aer calidus. Non igitur obtinetur: mouens autem obtinet nec feruens qua calidum.

¶ Et frigiditas aque est maior q̃ꝫ calor aeris ⁊ intensior: ⁊ ideo admiscet̃ aer cũ aqua: ⁊ tẽperat̃: ⁊ admiscet̃ cum ea: ⁊ si essent equales ⁊ equipotẽtes ⁊ parificarent̃ nõ admiscerent̃ nec tẽperarent̃: ⁊ operãs ⁊ mouẽs res est qõ cõprehendit: ⁊ circũdat res ⁊ coniungit.

¶ Et vult dicere ꝫm q̃ mihi videt̃ q̃ causa in tẽperando ⁊ admiscẽdo ꝓtraria est q: potentie sunt inequales: ⁊ illud est in quolibꝫ q̃tuor elemẽtoꝫ: ⁊ si illud nõ esset/nõ tẽperarent̃ ⁊ admiscerent̃ p motorẽ: q: si potẽtie essent equales nõ operaret̃ vna in aliã sibi cõparem: ⁊ si sic esset: nõ esset hoc posse aliqõ virtutũ actiuaꝫ: ⁊ non tunc esset effectꝰ. ¶ Et ideo necessariũ est si fit cõmixtio q̃ fit vnũ duoꝫ elementoꝫ fortioris operis in vna qualitatũ cõtariaꝫ q̃ suum cõpar si sit cõtrariũ in duabꝰ qualitatibꝰ: vel in vna qualitate tm̃ cõtraria sit vna potẽtior alterat̃: si nõ habẽt cõtrarietatẽ ad se inuicẽ nisi in vna q̃litate tm̃. ¶ Et ꝑpter hoc necessariũ a est q̃ nõ sint tm̃ inuẽte in duobus elementis due qualitates substãtiales eis in fine. ¶ Et exẽpluꝫ huius est: qm̃ si ignis esset calor: ⁊ siccitas esset in eo in fine: ⁊ sic frigiditas ⁊ humiditas in aqua nunq̃ tẽperarent̃ ⁊ admiscerent̃ ignis ⁊ aqua ⁊ facerẽt aliqd: ⁊ pp hoc q̃ siccitas ignis nõ est in fine: nec humiditas in aqua potuit esse q̃ vnũ esset potẽtius: ⁊ ideo admiscẽt se. ¶ Et qñ. d. q̃ operãs est cõstringẽs ⁊ cõprehendens res sic voluit dicere operatorẽ ꝑ primũ mixtioni elementoꝫ in cõpositis erit calor operãs ⁊ faciẽs: vel inuentꝰ in seminibus: ⁊ ille est in genitis: vel calor inuentꝰ in elemẽtis: ⁊ si voluit dicere extremam operationẽ rerũ frigidaꝫ lꝫ fit tẽperamẽtũ dicere volet inuẽtum in elemẽtis in locis suis ⁊ mixtionẽ: ⁊ q: nõ inueniunt̃ in locis suis simplicia ⁊ pura: tũc erit operator motus corporuꝫ celestium.

¶ Minor. n. que in aere caliditas ea que in re: quare nõ obtinet neq; facit permutationẽ: neq; vnã. Sil̃r autem ⁊ qõ mouet̃ ⁊ fluit minus putrescit q̃ꝫ nõ motum. Debilior. n. fit motus qui ab ea qua in aere caliditate q̃ꝫ qui in re ꝑexistit. Quare nihil facit permutari.

¶ Et calor qui est in aere est minor calore nãli quem adnuitit res in sui pditione: ⁊ propter hec nõ est calor aeris cõprehendẽs ⁊ cõstringens rem suã sicut facit naturalis in illa. Et corruptio rei mouẽtis p calorẽ aeris circũstantis est minor q̃ꝫ corruptio rei quiescentis.

10

Si sit cõmixtio/necessariũ est vt vna q̃litatũ ꝓtariaꝫ sit potẽtior. iõ 10. met. cõ. 23. ⁊ p celi. cõ. 7. ⁊. 2. de gener. ⁊ corrup. cõ. 48. a Necariuꝫ ẽ q̃ nõ sint tm̃ inuẽte ĩ duobꝰ elementis due q̃litates substãtiales ĩ fine

11 ¶ Vult dicere ꝙ in quiete cõiunguntur duo: vnuz est mortificatio caloris nãlis: ⁊ aliud est cõfirmatio caloris extranei in ipso ad operandum fixe in illaz rem quiescentez: effectus enizꝛ augentur ex operante in quiete: ⁊ ideo ea que fiunt indigent quiete quãdiu fuerint in locis eorum proprijs: ⁊ ideo vituperant ⁊ redarguunt medici motuz post cibum.

Effectꝰ augentur ex operãte i quiete.

¶ Eadem aũt cã quare multuz minus putrescit pauco in maiori aũt amplio: est ignis ꝓprius ⁊ frigidũ q̃z vt obtineãt que in circũstante virtutes.

¶ Et qm̃ calor aeris est debilior q̃z calor nãlis perseuerat ⁊ nõ festinat in eis corruptio pp calorẽ aeris.

12 ¶ Et pp hoc quanto magis paratis: est res pati ab aere ⁊ calefieri ab ipso: tãto magis erit putrefactio eius preparata: ⁊ citius q̃ res que debiliter calefit per aerem.

¶ Propter qd̃ mare ꝓm partez quidẽ diuisuz cito putrescit. Totuz aũt non. ⁊ alie que eodẽ mõ: ⁊ aialia fiũt in his que putrescũt: ꝓpterea ꝙ segregata caliditas naturalis existẽs cõstare facit segregata.

¶ Et pp istaz rem fetet aqua maris que recedit ab illo ⁊ mutat: ⁊ hoc nõ accidit vniuerse aque maris.

3 ¶ Et cã in hoc est: qm̃ aqua diuisa pp frigiditatẽ eius paruã citius calefit ei aere calefactione fortiori q̃ suum totuz. Et vniuersaliter huius est causa: quoniã pars rei quãdo diuidit a re festinat in eam corruptio citius q̃ in suum totum: ⁊ hoc est in animalibus ⁊ vegetabilibus ⁊ alijs.

Cap. 2.

De spẽbus digõnis ⁊ indigestiõis.

¶ Quid quidez igitur est generatio: ⁊ quid corruptio dictum est. Reliqũ autẽ est dicere habitas spẽs quascunqz dicte virtutes operant ex suppositis natura cõstantibus iam. Est itaqz calidi digestio: digestiõis aũt pepansis adhuc optesis. Frigiditatis autẽ indigestio: huius autem homotes molinsis stathensis. Oportet autẽ existimare non ꝓprie hec dici nomina rebꝰ. Sed nõ iacent vniuersaliter his que similiter: quare nõ has sed tales opz putare esse dictas species: dicamꝰ autẽ ipsorum vnũquodqz quidẽ. ¶ Digestio quidẽ igit est perfectio a naturali ⁊ ꝓprio calido ex oppositis passiuis. hec autẽ sunt proprja vnicuiqz materia. Cum enizꝛ digestum fuerit pfectũqz est ⁊ factũ ⁊ principiũ pfectiõis a caliditate propria accidit.

Digestio. Pepansis. Epsesis. Optesis. Indigestio Homotes. Molinsis. Stathẽsis. Quid est digestio.

¶ Et postq̃

¶ Et postq̃z manifestũ est quid sit generatio ⁊ corruptio: ꝓuenit vt manifestemꝰ illud qd̃ pertinet illis: ⁊ est eius propriũ de operibꝰ istaruz virtutũ quas predixi mus: ꝙ sunt cause generationis ⁊ corruptõis in rebus naturalibꝰ. ¶ Incipiamꝰ in digõne: ⁊ dicamꝰ ꝙ opus caloris est digestio.

¶ Et digestio fit in decoctione tpata: sed frigus opus eius est ꝓtrarium huic operi: ⁊ illud est: qz ipsuz ꝓhibet digestionẽ: ⁊ sua prohibitio est cuz cruditate ⁊ priuatiõe digerẽdi. ¶ Dixit Arist. ⁊ qz hoc qd̃ ostẽdit sup ipsuz hoc nomẽ est infinitũ: cõuenit adhuc ꝙ faciamus intelligere hoc qd̃ ostẽdit dicere distinctiones explanantes: ⁊ dicamus ꝙ digestio est cõplementuz qd̃ fit per calorez naturalez ꝑ passiones reruz cõtrariaꝛ. s. ꝙ digestio est cõplementũ passionis ⁊ mixtionis reruz cõtrariaruz que admiscent ⁊ temperãtur complexione ꝓpria in re qualibet generata. ¶ Et certũ est ꝙ omne generatum hz vnum moduz mixtiõis: ⁊ sua perfectio ⁊ cõplemẽtuz est eiꝰ digestio: ⁊ iõ qm̃ est digesta mã cuiuslibet generati explicata est eiꝰ inuentio ⁊ pfecta. Et cõstat ꝙ cõplemẽtuz ⁊ explicatio mãe mixte qd̃ est digestio est per calorẽ naturalẽ ⁊ proprium in illo generato. 14

¶ Et hoc manifestuz est in cibatione: qm̃ cibatio ꝓm quid est generatio: ⁊ nõ est differentia inter generationez ꝓm partem ⁊ generationem ꝓm totum.

Cibatio ꝓz qã, est generatio.

¶ Et per aliqd̃ exteriorũ auxilium cõsumatũ est velut alimentuz cum digeritur: ⁊ per balnea ⁊ ꝑ aliqua talia aliudqz principiũ que in ipso caliditas est.

¶ Et põt esse ꝙ fit illud cõplemẽtuz: ⁊ est digestio per extraneũ calorẽ admixtũ tẽperatũ calori naturali: sicut est digestio hominis in comedẽdo mel vel res calidas comestas vel bibitas.

¶ Et illud est ꝙ iste iuuant, a digestione aliorum cibariorũ cum calore extraneo qui est in eis: vetũtamẽ operans digestionem oibus modis est calor naturalis. 15

¶ Finis aũt his quidẽ natura est: natura autẽ quã dicimus vt spẽm ⁊ substantiam.

¶ Et complexio rei qua venit per digestionem est sua forma ⁊ sba que noiatur natura.

¶ Et illud est ꝙ subiectũ digestionis cõuertit qm̃ iam digestum est ad formã opantis digestionẽ ⁊ ad nãm suam: sicut cibaria que qm̃ digesta sunt conuertunt in calorẽ naturalẽ in similitudinẽ speciei caloris digerentis illa cibaria. 16

¶ His aũt in subiectã quãdã formã finis est digestionis: cũ tale fuerit factum ⁊ tantũ humidũ optesim pas

sum: aut hepsesim: aut putrefactũ: aut aliter taliter cale factum: tunc eniz vtile est ⁊ digestũ esse dicimus: sicut mustum ⁊ que in nascentijs cõstantia cum facta fuerit quale ⁊ lachryma cuz facta fuerit lippitudo vel lim⁹: similiter autẽ ⁊ alia. Accidit aũt hoc pati omnib⁹ cum obtineat̃ materia ⁊ humiditas. Hec eniz est que termi natur ab ea que in nã caliditate: quãdiu.n. insit in ipsa rõ nã hec est pp qd̃ ⁊ sanitatis signa que talia: ⁊ vrina ⁊ secessiões ⁊ totalr̃ supfluitates: ⁊ dñr digesta eẽ cũ insi/ nuent caliditatẽ ꝓpriã obtinere indeterminati.

¶ Est illud est ꝙ qñ admiscet̃ cũ illis humor q est po tens digeri fit digestio ꝑm ꝙ cõuenit: sed qñ nõ est hu miditas maior q̃z cõuenit: nec mĩor: nec ẽt silr̃ op⁹ ope rantis est excedens nec magis nec minus: sed ⁊ cõstat ꝙ subiectũ stabilitum est operi digestiõis in ipsum per calorez naturalẽ qñ mutat̃: aut assatur: aut putrescit: si/ cut mustuz qd̃ stabilituz est digestioni: qñ bullit: ⁊ fer/ uet: ⁊ sic multi fruct⁹ stabiliunt̃ digestioni qñ mature/ scunt. Et qñ cõpleta est digestio in reb⁹ q̃ digerũtur/ se/ parantur ab eis superfluitates que nõ expediũt corpi: sicut vrina sudor ⁊ egestio: ⁊ sic sanies spissa lachryma liũin egritudinibus oculoꝝ. Et iõ dr̃ ꝙ ista cibaria qñ veniunt ad suũ finẽ ꝙ sunt maturata ⁊ digesta: qꝛ digõ in eis est cõpleta qñ calor nãlis vicit sup ipsa: ⁊ sepauit ipsa ab indigestis separatiõe perfecta.

17 ¶ Et illud quidem est quando non remansit de illis aliquid non est conueniens ad essendum partem digesti: ⁊ similiter non relin/ quitur in re digesta aliqua pars illarum superfluitatum. s. res quã/ do conuenit vt sit pars digesti: ⁊ hoc opus completum est per victo riam caloris naturalis super materiam in qua operatur: ⁊ propter potentiam super eam.

Hinc sumi solz ꝙ digõ ꝓcedit in/ grossando.

Quid ẽ in/ digestio.

¶ Necesse aũt digesta grossiora ⁊ calidiora esse. Tale eniz efficit calidũ melioris molis ⁊ grossius ⁊ siccius. Digestio quidez igitur hec est. ¶ Indigestio aũt im/ perfectio pp indigentiaz ꝓprie caliditatis: indigentia aũt caliditatis frigiditas est: impfectio aũt est opposi/ tiorum passiuoꝝ que qdez est vnicuiqꝫ nature mã. Di/

gestio quidez igitur ⁊ indigestio determinet̃ hoc mõ. Pepansis aũt est digestio quedaz. Digestio.n. alimẽti in pericarpijs pepansis dicitur.

¶ Et quãdo digerunt̃ res inspissant̃ ⁊ ingrossant̃ ⁊ ca lefiunt ⁊ arescũt postqꝫ fuerunt frigide. Operat̃ autẽ illis siccitatem ⁊ spissitudinez calor naturalis: ⁊ hoc qd̃ prediximus est opus caloris nãlis: sed opus frigoris qd̃ prohibet digestionem est diminutio cõplementi di gestionis que est per calorẽ naturalẽ: ⁊ hoc est qd̃ dimi nuit calorem naturalem: ⁊ res inuente per hmõi opus s. frigoris sunt non finite neqꝫ cõplete: ⁊ ille vlr̃ sunt cõ trarie rebus que generant̃ per calorẽ naturalem in di/ minutione: ⁊ in cõplemento ꝓpter cõtrarietatem virtu tutum operantium in ipsas: silr̃ in cõplemento ⁊ dimi nutione: ⁊ hec est diffinitio digestiõis ⁊ indigestionis: ⁊ digestio habet latitudinẽ aliquã inter principium ⁊ finem quãdo diuersificatur in eis ꝑm magis ⁊ minus: sicut in fructibus.

¶ Quia principiũ digestõis in istis est apparitio prima bonitatis: ⁊ finis digestionis est cõplementuz illius bonitatis. 18

¶ Quoniam aũt digestio perfectio: tunc aũt pepansis perfecta: qñ semina que in pericarpio possunt effice/ re tale alterũ quale ipsum est: etenim in alijs perfectũ sic dicimus. Pericarpij quidẽ igitur hec pepansis que a naturali calido. Dicunt̃ aũt pepana ⁊ alia multa di/ gestoruz ꝑm eandẽ quidem speciez: metaphorice aũt: ꝓpterea ꝙ non iacent sicut dictuz est ⁊ prius nomina ꝑm vnãquãqꝫ perfectionez circa ea que terminant̃ a na turali caliditate ⁊ frigiditate. Est aũt que nascentiaruz ⁊ flegmatis ⁊ talium pepansis que a naturali calido di gestio inexistentis humidi: impossibile enim termina/ re non obtinens. Ex spumosis quidem igitur aquosa: ex talibus autez que terrestria cõsistunt ⁊ ex subtilibus semper grossiora fiunt pepansim passa oĩa: ⁊ hoc qui/ dem ipsam naturam ducit ꝑm hoc.

Perfectũ ẽ qñ aliqd ta le alteꝝ põt efficere q̃le ipsuz est.

¶ Et iste finis. s. est noiatus in oibus noie deriuato a cõplemento: ⁊ certe conuenit rei gñate nomen cõplementi qñ hz vigorẽ semen eius: ⁊ granũ generãdi suũ simile. Et aliter dr̃ maturatio per sil̃itudinẽ ad maturationem nãlez: illud qd̃ generat̃ ꝑ opus caloris nãlis in humorẽ extraneũ in corpe aĩalis: sicut reducit̃ apostema ad saniez albam: ⁊ cõuertunt̃ humores in illis ad saniem illam: ⁊ qñ digerunt̃ res subtiles aeree alterantur primo ad aqueitatem: ⁊ post aqueitatem ad terrestreitatem: ⁊ post inspissant̃ ⁊ ingrossantur: ⁊ illud est ꝙ proprietas mutationis est ꝙ inspissat res subtiles: ⁊ quando digeritur res cõuertit natura partem eius ad ipsum cuius est natura.

19 ¶ Volo dicere ad corpus rei cuius est natura: ⁊ h̃ est ei assimilatio.

Cap. 3

¶ Hec autem eijcit. Pepansis quidẽ igitur dictum est quid est. ¶ Homotes aũt est ꝯriuz. Cõtrarium aũt pepansi indigestio alimẽti in pericarpio. Hoc aũt est interminata humiditas ꝓpter qd̃ aut spumosa/ aut aquosa/ aut eorum que ex ambobus est: homotes. Quoniaz aũt pepãsis perfectio quedã est homotes imperfectio erit. Fit aũt imperfectio ꝓpter indigẽtiã nãlis calidi ⁊ incõmensurationẽ ad humidũ qd̃ pepãsim patit̃.

¶ Et eijcit sil̃r aliquã partẽ illius rei ⁊ expellit ab illo corpore: ⁊ hec expulsio est deassimilatio: ⁊ ideo nõ potest esse in aliquo generato quin apparet sup̃fluitas materie. Et postq̃z narrauimus de digestione cõpleta: nũc narremus de indigestione ⁊ ĩmaturitate: ⁊ que sunt: ⁊ dicamus ꝙ cruditas est ꝯria digestioni ⁊ maturitati quã premisimus: que est inuẽta in fructib⁹: ⁊ etiã alijs rebus. Cruditas aũt ⁊ ĩmaturitas sunt ꝓpter multitudinez humiditatis extranee inre. Et cruditas est ꝑ remissionez parue vẽtositatis in re digesta ⁊ aqueitatis: ⁊ illud qꝛ digestio postq̃z est cõplementũ passionis materie ⁊ decoctionis eius: erit cruditas decoctionis diminutio in materia: ⁊ cõplemẽti passionis eius: ⁊ vniuersaliter ꝓhibens operationem maturationis postq̃z res est cruda est diminutio caloris naturalis: ⁊ victoria humiditatis.

¶ Sed quãdo calor ⁊ humor sunt ꝓportionati in mensura: tunc maturescit res cruda. calor aũt maturat rem humidã qñ non admiscet̃ cũ illo siccitas. maturitas em̃ est a calore nãli ⁊ humore nãli: sicut putrefactio est a calore accidẽtali cũ humiditate accidẽtali. 20

¶ Nullum autem humidũ ipsum s̃m seipsum pepansim patit̃ sine sicco. Aqua eniz non ingrossatur sola humidoꝝ: accidit aũt: aut eo ꝙ calidum sit paucum: aut qꝛ qd̃ terminatur multum.

¶ Et omnes res humide inspissantur per calorẽ preter aquam solum.

¶ Et illud est qꝛ calor est in ea parum ⁊ humiditas multa: ⁊ vniuersaliter terminatũ in ea ⁊ est qualitas passiua vincens ⁊ terminans in illa: ⁊ est qualitas agens deuicta. 21

¶ Propter qd̃ ⁊ subtiles humores eoꝝ q̃ homa sunt ⁊ frigidi magis q̃z calidi ⁊ inesibiles ⁊ ĩpotabiles. Dicit̃ autẽ homotes sicut ⁊ pepansis multis modis: vnde ⁊ vrine ⁊ secessiones ⁊ catarri homini dicunt̃ ꝑꝑ eandez causam: eo enim ꝙ non sunt obtenta a caliditate/ neq̃z cõstant homa omnia appellantur.

¶ Et oẽs succi crudi sunt frigidi: ⁊ nõ calidi: neq̃z comesti: neq̃z potati. Etiã inuenit̃ cruditas ⁊ p̃uatio ĩmaturitatis in rebus multis manifestis. Sunt. n. quedaz inuẽte in sup̃fluitate per effectũ sicut vrina ⁊ egestione: ⁊ mucillagine ⁊ hoc est in egritudinibus.

¶ Quia quodlibet istorũ est tenue: subtile: ⁊ clarum ꝓpter diminutionem operationis caloris naturalis in ipsum. 22

¶ Longe aũt ꝓcedentib⁹ ⁊ later homus: ⁊ lac homũ: ⁊ alia multa dicunt̃: si possibilia permutari ⁊ cõstari a caliditate nõ passa sint: ꝑꝑ qd̃ ⁊ aq̃ ephesim passa dr̃. Homa aũt non dr̃ qꝛ non ingrossat̃. Pepansis quidẽ igit̃ ⁊ homotes dictuz est qd est: ꝑꝑ quid vtrũq̃z ipsoꝝ est.

¶ Hepsesis aũt est s̃m totũ quidẽ digestio a caliditate humida inexistẽtis interminati in humido. Dicit̃ aũt nomen ꝓprie solum in elixatis: hoc aũt vtiq̃z erit sicut dictũ est spumosum aut aquosum. Quid est hepsesis.

¶ Et est inuenta cruditas in rebus artificialibus: sicut inuenit in vase fictili: ⁊ in laterib⁹: ⁊ similib⁹. Sed cruditas dicta in reb⁹ istis non est talis qualis ea que d̄ in rebus nālib⁹. Et sunt quedā res que nō recipiūt vel maturitatez vel cruditatē: sicut aqua que nec ingrossat nec inspissat: iam rememoratum⁹: quid maturitas: ⁊ quid cruditas: ⁊ quid est digestio.

23 ¶ Quia digestio ⁊ ꝑfa digestionis est temperātia eq̄litatis caloris ⁊ humoris qui reperiuntur in corpore terrestri preparato ad generationē: ⁊ generata in quib⁹ generat maturitas sunt cōueniencia illi ⁊ preparata ad receptionez illius ¶ Et res preparate ad receptionem maturitatis sunt res spūales: qm̄ omnes hmōi sunt que maturantur ⁊ digeruntur per opus spūalis caloris in humiditatē aquosam. s. caloris naturalis ipsorum spirituum videlicet rerum animarū. Et illud est q: digestio tēperata in istis est dicta ꝑm prioritatē.

¶ Digestio aūt fit ab eo q̄ in humido igne. Que. n. in frixuris assant ab extrinseco calido patiunt: in quo aūt est humido facit illud magis siccū in ipsuz assumens. Qd̄ aūt elixat ꝯriū facit. Segregat. n. ex ꝑ ipso hūidū a calitate q̄ in extrinseco hūido. Propter qd̄ siccioza q̄ hepsesiz passa sunt q̄z assa. Nō. n. attrahūt in seipsa hūiduz q̄ hepsesim patiunt: ꝑualet. n. q̄ deforis calitas ei q̄ intus: si aūt vinceret q̄ int⁹ traheret vtiq̄z in seipsaz.

¶ Sed res ⁊ toste ⁊ assate sunt res q̄ arescūt ⁊ deficcāt ante maturationē ꝑ opationez caloris extrinseci exnei in illis: nō caloris nālis: naz ꝑprietas est caloris exnei q̄ dissoluat humiditates: ⁊ ꝯiumat eas anteq̄z pueniat res ad maturitatē. Sed ⁊ hoc extrinsecū in apparēti: sz res digeste maturitate accidit eis ꝯriuz hut⁹: q: nō deficcat in eis ante digōnē extrinsec⁹ appens: q: hūiditas in eis consumit: ⁊ deficcat ꝑportionalr intus ex extra simul: sicut in alijs operationibus nature: ecōtrario arti: ⁊ ideo suntres toste ⁊ assate aride ⁊ ficce in apparēti extrinseco plus q̄z res maturate: ⁊ habent plus de humore intus: qm̄ calor exneus ꝑ grossitiē suam non hz victoriā in eo qd̄ est intra.

24 ¶ Sicut euenit in digestione completa ⁊ naturali: vbi equalitas est intus ⁊ extra.

¶ Est aūt non omne corpus hepsesim passibile: neq̄z enim in quo nullū est humidū velut in lapidib⁹: neq̄z in quib⁹ inest quidē: sed impolle obtineri ꝑ spissitudinē velut in lignis: sz quecūq̄z corpoz hūt humiditatez passibilē ab ea q̄ in humido ignitione.

¶ Et non oēs res digerunt ⁊ maturant: ⁊ hoc q: res ficce in quib⁹ nō est humor/ nec maturant/ nec digerūtur: sicut lapis siccus in quo nō est humor: ⁊ sic nō digerunt res ficce rare ponderose: vel lignū ⁊ silia.

25 ¶ Et similiter dense q̄m non recipiunt humorē superuenientē nec retinerent in semetipsis ꝑpter constrictionem suaz partium ⁊ adunationem eaz: sed res que maturant sunt in quibus est humiditas passiua caloris inuenti in ipsis.

¶ Dicit ⁊ aurum hepsesim patī: ⁊ lignū: ⁊ alia multa: ꝑm speciem quidem non eandem: metaphorice autē: non enim iacet nomen differentijs.

¶ Et iam dictum est q̄ aurum ⁊ lignuz decoquitur: ⁊ matrescit q̄m̄ generat. Sed hoc dictū est ꝑpter similitudinem: ⁊ non ꝑm veritatem.

26 ¶ Volo dicere q̄ maturatio melius ⁊ plus dicta est de animalibus q̄ de vegetabilibus: ⁊ inuegetabilibus plus q̄ de minera.

¶ Et humida autē hepsesim patī dicimus velut lac ⁊ mustum: cum quidē in humido humor in speciem alī quam permutatur ab eo qui in circuitu ⁊ deforis igne calefaciēte: quare modo quodā simile dicte hepsesi facit. Finis aūt non idem oibus neq̄z elixatis: neq̄z digestis: sed his quidē ad esum: his aūt ad sorbitionē: his aūt ad aliā opportunitatē. Qm̄ ⁊ pharmaca elixari dicimus: quare quecunq̄z grossioza possunt fieri aut minoza: aut grauioza: aut hec ipsoz talia: hec aūt contra ꝑpter id qd̄ disgregata: hec quidē ingrossari: hec autē subtlioz sicut lac in serum ⁊ coagulum omnia elixabilia sunt. Oleum aūt non elixabit ipsum ꝑm seipsum: q: horum nullū patitur. Scōm hepsesim quidem igit dicta digestio hec est. Et nihil differt in organis naturalibus ⁊ artificialibus siquidem fiat. Propter eandē igitur causam omnia erunt.

¶ Et iam dictum est maturꝫ qdem de re nāli: sicut maturꝫ de lacte: ⁊ de ñ nāli sicut maturitas succi vue ⁊ aliarū reꝝ q̄ maturant̄ ꝑ calorē exteriorē aeris. s. ꝑ calorez extraneū. Et istud ē ꝑꝑ sil̄itudinē ad maturitatē nālez. Et maturitas nālis vl̄r ē diuersa maturitati q̄ est ꝑ calorē extraneū: qꝛ finis vtriusqꝫ diuersus: ⁊ illud est qꝛ finis reꝝ maturataꝝ sunt diuersi. ⁊ ꝙ faciūt hoīes sicut ē diuersum. Et est qꝛ aliqd est comestū: ⁊ aliqd potatū: ⁊ aliqd qd̄ non est comestum neqꝫ potatuz: ⁊ medicine: iam dcm̄ ē in illis ꝙ sunt mature: qm̄ sunt inspissate ⁊ ingrossate. Et aliqua res in sui maturitate inspissatur: ⁊ aliqua ꝑs eius nō: ⁊ subtiliat̄ aliqua ꝑs eius: sicut lac cuius substantia casealis inspissat̄ in decoctōe: ⁊ subtiliat̄ substantia aquosa ⁊ separatur in ipso. Sed oleum non maturatur / nec decoquitur / nec ingrossatur.

¶ Sed alterabitur anteq̄ recipiat figuram inspissatōis: ⁊ d̄struet̄.

27 ¶ Molinsis aūt indigestio qdem est: ꝯria aūt hepsesi. Erit aūt vtiqꝫ ecōtraria prima dicta indigestio eius qd̄ in corpore interminati ꝑꝑ defectum caliditatis que in humido qd̄ in circuitu. Defectus aūt cum frigiditate qd̄ est dcm̄ est. Fit aūt ꝑꝑ motum alium: expellit̄ enim digerens: ⁊ defectus aūt aut fit ꝑꝑ multitudinem frigiditatis in humido: aut ꝑꝑ multitudinem que in hepsesim patiente. Tunc. n. accidit eam que in hūido caliditatem ampliorem qdem esse q̄ꝫ vt non moueat: mīorē aūt q̄ꝫ vt regulet ⁊ ꝯdigerat. Propter qd̄ duriora qdez q̄ molinsim patiūtur fiunt: q̄ꝫ hepsesim passa: humida aūt determinata magis. Hepsesis qdem igit̄ ⁊ molinsis dcm̄ est: ⁊ quid est: ⁊ ꝑꝑ qd est. ¶ Optesis autē ē digestio a caliditate sicca ⁊ aliena: ꝑꝑ qd̄ ⁊ siqs hepsesim exercēs facit ꝑmutari ⁊ digeri: nō ab hūidi caliditate: sed ab ea q̄ ignis cū ꝯsumatū fuerit assatū sit: ⁊ nō elixatum ⁊ excessu adustū esse dr̄: a sicca aūt caliditate fit cū siccius fiat ꝯsumatū: ꝑꝑ qd̄ ⁊ exteriora sicciora interioribus: elixata aūt ꝯtrariū. Et opus est manu artificum

maius assar̄ q̄ꝫ elixare. Difficile. n. exteriora ⁊ īteriora regl̄r calefacere. Sp. n. ꝓpinqora igni exiccant̄ citius: quare ⁊ magis: ꝯclusis igit̄ exterioribus poris nō pōt segregari intus existēs humidū sed includitur cū pori reclusi fuerīt. Optesis qdē igr̄ ⁊ hepsesis fiūt qdē arte. Sūt aūt sicut dicimus spēs vl̄r eedem ⁊ nā. Sil̄es. n. que fiūt passiōes sed īnoīate. Imitat̄. n. ars naturam. Qm̄ ⁊ alimēti in corpore digestio sil̄is hepsesi ē. Et. n. in humido ⁊ calido a caliditate corporis fit. s. digestio ⁊ īdigestio sil̄is molinsi. Et al̄s nō sit in ipsa digestiōe sicut qdā aiūt: sed in segregatōe putrefacta in inferiori vētre: deinde ascēdit sursum: digestum ē enim in superiori ventre: putrescit aūt vter in inferiori segregatū: ꝑꝑ quā aūt cām dcm̄ est in alijs. Molinsis qdē igr̄ hepsesi ꝯtrariū. Ei aūt que vt optesi dicte digestiōi: est quidez aliqd oppositū sil̄r: minus aūt noīatum. Erit aūt vtiqꝫ si fiat statēsis: sed non optesis: ꝑꝑ defectū caliditatis q̄ accidit vtiqꝫ: aut ꝑꝑ paucitatez exterioris ignis: aut ꝑꝑ multitudiuem aque: que in eo ꝙ optesim patitur: tunc enī plus qdē ē q̄ꝫ vt nō moueat: mīor āt q̄ꝫ vt digerat. ¶ Quid qdē igr̄ est digestio ⁊ indigestio: ⁊ pepansis ⁊ homotes ⁊ hepsesis ⁊ optesis ⁊ contraria his dictuz est. Passiuoꝝ aūt humidi ⁊ sicci dicendum spēs. Sunt aūt principia qdem corpoꝝ passiua: humidū ⁊ siccuz: alia aūt mixta qd ex his: cuiusqꝫ autē huius magis s̄m nām sunt: puta hoc qdem sicci magis: hoc āt humidi. Oīa aūt hec qdem actu erūt: hec aūt in opposito: habz aūt sic liquatio ad liquabile. Qm̄ aūt humidū est bene terminabile: siccum aūt difficile terminabile: sil̄e aliqd pulmēto: ⁊ ꝯdimētis adinuicem patiunt̄. Humidū. n. sicco cā terminari: ⁊ vtrūqꝫ vtriqꝫ velut colla fit.

Ars imitat̄ naturam.

Hūidū bñ terminabile siccum v̄o difficile.

¶ Decoctio igit̄ cōpleta ⁊ digestio est illa q̄ fit ꝑ maturatōem cōpletam p̄dcām: ⁊ res q̄ sunt valde digeste: ⁊ decocte sunt debiliores ⁊ fluxe magis q̄ꝫ res q̄ nō sunt valde digeste: ⁊ res quaꝝ digestio non est cōpleta in

fine sunt duriores: ⁊ assate hnt posse magnum in calor ⁊ siccitate: ⁊ res assate calor apparēs in illis est fortior q̃ interior calor: ⁊ in maturatis interior calor ē fortior q̃ calor apparēs. Et in rebus euenit assatio duabus ꝗ̃ cāis: vna illaꝝ cārum est siccitas māe sue: ⁊ scda ē potētia caloris sicut accidit rebus sicce māe qñ approximātur igni. Et priuatio assabilitatis euēit duab⁹ de cāis. Una illaꝝ ē diminutio caloris que euenit rei ex extrinseco. ſ. caloris extrāei: ⁊ scda erit multitudo aqueitatis que admiscet cū re passiua. Et postq̃ mātfestauimus qd est digestio: ⁊ qd est cruditas: ⁊ qd est assatio: ⁊ qd est tostio: ⁊ sunt opera virtutū operantiū que sunt calor ⁊ frigus: narremus modo opera duaꝝ virtutū passiuarū q̃ sunt hūiditas ⁊ siccitas. Et dicamus q̃ initiū passibilitatis est hūidū in gñatis ⁊ siccū: ⁊ illud est qm̄ oia gñata corpora passiua sunt cōpōsita ex hūido ⁊ sicco: sed diuersant corpora p victoriā hūidi in aliqb⁹: ⁊ siccī super aliqua. Et cā in essendo corpora cōpōsita ex istis duab⁹ virtutib⁹ est: qr hūiditas sicut p̄dcm̄ est facilis ad separatōem: ⁊ siccitas est grauis ad separationez: ⁊ qñ cōplexionant patiūtur vnū ab alio: ⁊ arescit tūc hūidū: ⁊ hūefit siccū: ⁊ hūidū remollit siccū: quousq̃ cōuertatur in viscosum: sicut glutinum.

Cap. 4

28 ¶ Ad sublitudinem eius qd accidit farine qñ admiscet aq̃ mixtione fortiqm̄ illa farina efficit multū viscosa: qr humor aque pfundat in ea facit ptes siccas contingere se adinuicē: ⁊ siccitas facit humidum recipe corporeitatem ⁊ difficultate separatiōis: sicut est dispō in visco ⁊ glutino: qm̄ ipm̄ fit inspissatum ⁊ adunatuz p humorē: ⁊ efficit graue ad separatōem pp siccitatē: ⁊ siccitas que in ipso admiscet ē cā retentionis in ipso glutino in seipso: ⁊ causa sue forme figurate: ⁊ humiditas est causa adunationis ⁊ mixtionis.

¶ Sicut ⁊ Empe. fecit ī phyſicis farinā aq̃ glutinās: ⁊ pp h̄ ex ābob⁹ ē termiatū corp⁹. Oñr āt ex ntoꝝ pprijsimi sicci q dē terra: hūidi āt aqua: pp h̄ āt oia termiata corpa h̄ nō sine terra ⁊ aq̃.

Oia termiata corpora h̄nō sine terra ⁊ aq̃.

¶ Et istud iam dixit Empe. in p̄mōe de naturalib⁹: ⁊ assimilauit illud qd euenit p mixtionez hūiditatis cū siccitate in corporibus quousq̃ fiat vnum: ⁊ difficultatem in separatione assimilauit dicto glutino.

¶ Et postq̃ est de necessitate q̃ generentur hic corpora per mixtionē humidi cum sicco: ⁊ elemētum siccum est terra: ⁊ elemētum hūiduz est aqua: tunc est de necessitate q̃ oē corpus generet grossum passiuum ex aqua ⁊ terra: ⁊ oē gēitum est ꝓuenens elemento qd̄ vincit in ipso non alijs elemētis. ¶ Et signum victorie istoꝝ duoꝝ elemētoꝝ in gñatis est inuentio aīalium in aq̃ ⁊ terra: ⁊ ista duo elemēta 29
Oia aīalia frida. Jdē 2. d gñatōe 48. ⁊ 49. ⁊. 4. c. 6.
locant ipm̄ aīal: sed non alia elemēta. Et cā huius est victoria istoꝝ duorum elementorum super ipm̄: sicut sua mansio in istis duobus monstrat potentiam eorum in ipso.

¶ Corpalū āt passionū has p̄mas necesse existere termiato duritē aut mollitē. Necesse. n. qd̄ ex humido ⁊ sicco/aut duꝝ eē/aut molle. Est āt duꝝ qdē qd̄ ñ cedit ī seipz ꝗ̃ supficiē. Molle āt qd̄ cedit nō eꝗ̃ circūstādo. Aqua. n. ñ mollis: nō. n. cedit īpressiōi supficies ī pfundū: ſz eꝗ̃ circūstat. Simplr qdē igr duꝝ aut molle: qd̄ simplr tale: ad alteꝝ āt qd̄ ad illd̄ tale. Adinuicē qdem igr īdetermiata sunt p magis ⁊ minus. Qm̄ āt ad sensū oia iudicamus sensibilia palā q̃ ⁊ duꝝ ⁊ molle simplr ad tactū dtermiauimus tanq̃ medietate vtētes tactu: pp qd̄ excedēs qdem ipm̄ durū: deficiēs aut molle eē dicimus. Necesse aūt duꝝ aut molle esse termiatū corpus propō termio: aut enī itercedere: aut non adhuc coagulatum esse: hoc enim termiatur. Quare quoniaz qdem termiatum ⁊ constans aut molle aut duruz: hec autem coagulatio sunt: oia vtiq̃ erunt corpora cōpōsita ⁊ termiata non sine coagulatōe. De coagulatione igr dōm. Sunt ita q̃ cause que secus materiam due: faciens ⁊ passio. Faciens qdem igitur vt vnde motus. Passio aūt vt vnde spēs: quar ⁊ coagulatiōis ⁊ diffusionis: ⁊ eius qd̄ exiccari ⁊ humectari. facit aūt faciēs duabus virtutibus: patir passiōibus duabus sicut dictum est: facit qdē calido ⁊ frigido. passio autem aut in presentia: aut absentia calidi aut frigidi. Qm̄ autez coagulari aut exiccari aliquo mō: de h̄ dicam⁹ prio. Patiēs

Quid duꝝ
Quid molle.
Ad sensum oia iudicamus sensibilia.
Cap. 5

ita q; aut humidũ aut ficcũ aut ex his posita: aut humi
di corpus aquã: ficci autẽ terrã: hec autẽ humidorũ ⁊
siccorũ passiua: ppter qd ⁊ frigidũ passiuor magis:
in his enim est etenim terra ⁊ aqua frigida supponunt.
factiuũ autẽ frigidũ vt corruptiuum: aut ꝓm accidẽs
sicut dictũ est prius. Aliquando enim cõburere dicit ⁊
calefacere frigidum non vt calidum: sed insimul ducẽ
do aut incontra circũstare calidum.

¶ Tunc est manifestum ex hoc q; humiditas ⁊ siccitas
sunt principia generatorũ corporaliũ: ⁊ generatiõis cor
porum materialium: ⁊ hocideo q; humidũ est illud qd
facit acquiri adunationẽ: ⁊ vnitatẽ: ⁊ vicinitatẽ: ⁊ sicci/
tas iuuat vt acquirat cõpositio: ⁊ retẽtio: ⁊ difficultas se
paratiõis: ⁊ nõ est dictũ in aqua q; sit mollis: q; molle
ev illud qd cedit embipedo in ꝓfundũ: ⁊ aqua qñ cõ/
primit diuidit in ptes dextrã ⁊ sinistrã: ⁊ nõ cedit in p/
fundũ per cõpressionẽ. ¶ Et postq; manifestũ est illo:
tunc corpora corrũperent nisi esset generatio illorũ cũ
cõgelatione que est inspissatio. Et dicam⁹ q; cã passibi
litatis materie sunt duo. ſ. operãs mouens: ⁊ opus qd
accidit ex illo in passiuũ qd est opus ipsi⁹ passiui: ⁊ q;
operãs hic est calor ⁊ frigus: ⁊ illud quidẽ frigus acci
dit mãe qñ deficit calor: ⁊ calor accidit eidẽ qñ deficit
ei frigus: ⁊ est manifestũ ex mõ operis eius: ⁊ est cõge
latio que est deficcatio aliqua: tũc cõuenit vt incipiam⁹
ꝗterminare siccitatẽ. ſ. quo mõ generet per istas duas
virtutes operantes. ſ. calorem ⁊ frigus: ⁊ que res inci/
piant hoc accidens ab illis ⁊ consequuntur hoc acci/
dens. Et dicamus q; omne corpus passiuum nõ opor
tet esse sine victoria humidi in ipo ⁊ ficci: que duo sunt
terra ⁊ aqua. Et q; ista duo elementa sunt frigida am/
bo euenit de necessitate q; sit in omni generato de vir/
tutibus actiuis virt⁹ frigoris: ⁊ frigus substãtialr ope/
ratur in generatis corruptionem: ⁊ si accidat vt iuuet
aliquãdo ad generationem.

¶ Sicut est eius ꝓhibitio ab assatione ⁊ facit cõgelari humidum
corpus post cõplementũ digestionis: ⁊ facit corruptionẽ effectuum 30
generatis similr duob⁹ modis si accidit: ⁊ illud est: q; cõstringit ca
lorem in ꝓfundo rei quousq; adurit res ⁊ diuidit ptes eius: ⁊ sub/
stantialr illud est: q; deperdit calorẽ naturalẽ qui est in re: ⁊ accidit
ex hoc destructio ꝓtinuatiõis partiũ generati ex exhalatiõe ⁊ exitu
humiditatis naturalis a re ꝓpter recessũ caloris naturalis.

¶ Deficcant aũt quecunq; sunt aqua ⁊ aque spẽs aut
habẽt aquã siue superinductã siue cõnaturalem. Dico
autem superinductam quidem velut in lana. Cõnatu/
ralem aũt velut in lacte: aque autẽ species que talia: vt
num: vrina: serum: ⁊ totaliter quecũq; nullam/aut par
uam habent hypostasim.

¶ Et gnãta ⁊ humida aquosa arescunt arefactiõe natu
rali. ſ. ꝓ se: aut arefactiõe accidẽtali. ſ. extranea. Et arefa
ctio accidentalis est sicut spõgie humefacte que arescit
per calorem accidentẽ ei extrinsecus nõ ꝓ suam nãm.

¶ Et arefactio naturalis est sicut res humida que inspissat ⁊ ingros
satur ⁊ arescit in semetipsa ꝓ suas substantiã ⁊ per suam naturã. 31

¶ Non propter viscositatẽ: quibusdã enim cã nõ substã
di aliquid viscositas sicut oleo aut pici.

¶ Et res viscose non arescunt ꝓpter viscositatẽ que est
in eis: sicut oleum ⁊ pix ⁊ cera.

¶ Et fuit sicut propter hoc humor qui est in eis non spargitur neq;
dissoluitur ꝓ virtutem operantem. 32

¶ Deficcãt aũt oia: aut calefacta: aut frigefacta: ambo
autẽ calido ⁊ ab interiori caliditate: aut ab exteriori.

¶ Et res humide arescũt aut propter frigus: aut pro/
pter calorem.

¶ Et deficcatio ꝓpter frigus erit q; frigus retinet calorem intus in
re: ⁊ ille operatur in humorem qui est in re. 33

¶ Etenim que in frigidatione siccant sicut vestimentũ
si fuerit separatum ipsum ꝓm seipsum humidũ ab in/
teriori calido simul euaporare faciẽte humidũ deficca
tur: si paucum fuerit humidum exeunte caliditate a'cir
cũstante frigido. ¶ Deficcant quidem sicut dictum est
omnia: aut calefacta: aut frigefacta ⁊ omnia calido aut
interiori aut exteriori coeducẽte humidũ. Dico autem
extra quidẽ: sicut que elixant: intra autẽ quando abla/

to a caliditate quã hz cõsumptum fuerit expirante: de/
ficcari quidẽ igit dictũ est. Humectari qdẽ enz estvnũ
quidẽ aquã fieri ꝓstantẽ: vnũ aũt liquefieri coagulatã:
horũ aũt cõstat quidẽ in aquã frigefactus spiritus.

¶ Et arescit illa res sicut accidit pãno qui arescit p fri/
gus: ⁊ hoc est qz res que hz parũ humorẽ qñ apponi
tur ꝑsentialr frigus in ipso calore inuẽto in ipsa cã pe/
tens centrũ plus ponit ibi q̃z sparsus p totũ. Plus enz
pot sup partẽ q̃z sup totũ: ⁊ sic vigorat pte centri cuius
humiduz cõsumit. vigorat tũc calor ⁊ arefacit rem. Et
eodẽ mõ accidit calori qñ ꝓriat ipm frigus: ⁊ dissoluit
a re: ⁊ querit locũ ꝓpriũ. ⁊ cuz dissolutione sua dissoluit
humiditas inuẽta in illa re: ⁊ sic arescit deficcatiõe que
est p calorez substantialem: ⁊ illud est sicut in reb° que
deficcant per calorem ignis qui circũdat illas: ⁊ sunt
quedam genera que humefiũt post congelationez: aut
qz alterantur in aquam: aut qz liquescũt pmanente sua
substantia ⁊ forma.

34 ¶ Et pix: ⁊ cera: ⁊ generata: ⁊ que liquescunt per calorem congelan
tur per frigus: ⁊ ideo quãdo infrigidant congelantur.

De passioni b° mixtorũ. ¶ De liquefactione aũt simul/ ⁊ de coagulatõe erit pa
lam. Coagulant aũt quecũqz coagulant: aut existentia
aque: aut terre ⁊ aque.

¶ Et res que congelant post liquefactionẽ nõ pot esse
quin sint de nã aque: sicut nix: aut ex nã aque ⁊ terre.

35 ¶ Sicut quãdo vincũt aqua ⁊ terra vt lapides qui liquescunt.

¶ Et hoc: aut frigido: aut calido: aut ficco: propter qd
⁊ resoluunt cõtrarijs quecunqz soluunt a calido coagu
latorum: aut a frigido. Que quidẽ. n. a ficco calido coa
gulata sunt/ ab aqua soluunt que est humida. Coagula
ri autẽ quedã vtiqz putabunt ab aqua: vt mel elixatuz:
coagulat aũt non ab aqua sed ab eo qd in ipsa frigido.
Quecũqz quidẽ igit sunt aque nõ coagulant ab igne:
soluunt enim ab igne. Idem autem eidem per se non
erit causa contrarij. In abscedendo autem calidum

Que a fic/ cõ coagulã tur ab aqua soluunt q̃ ẽ humida.

Idẽ p se nõ erit eidẽ cã cõtrarij.

coagulatur quare palam q̃ ingrediendo soluet. Qua/
re faciente frigido coagulat propter qd ⁊ non ingros
santur talia coagulata. Ingrossatio enim humido qui/
dem abeunte fit: ficco autem constante.

¶ Et coagulari cuiuslibet rei coagulabilis non potest
esse quin fit aut per calidum: aut per frigidum: ⁊ res cõ
gelate que liquescunt ⁊ dissoluuntur. vt est congelatio
per calorẽ: ⁊ dissoluunt per aquaz vt sal: ⁊ ille que con/
gelantur per frigus dissoluunt per ignez. Iam cogita
uerunt multi homines ꝓpter hoc q̃ natura aque est cõ
gelari: ⁊ innuũt rõnez ad hoc ex melle qd cõgelat qñ
ponit intra aquã frigidã: ⁊ aqua frigida nõ facit cõge/
lari mel per naturã suam fluidã currentẽ: sed per frig°
suuz. Et res aquee humide in sua natura sunt res que
dissoluunt per ignẽ: ⁊ nõ cõdensant per ipsum: qz vna
⁊ eadẽ res non operat duo cõtraria in vno subiecto. 36

¶ Et alique res cõgelant quãdo priuant a calore cõgelatione ali/
qua: ⁊ reuertunt ad naturã suam liquefactionis qñ occurrit eis ca
lor. Et generata hmõi sunt in quibus vincit humor: ⁊ ꝓpter hoc qñ
cõgelant nõ nutriunt sz deficcant: nec habẽt excessum in duritie:
sz accidit eis cõgelatio: qñ opus siccitatis que occurrit eis vincit
opus humiditatis: ⁊ hmõi sunt sicut ego credo gũmi.

¶ Aqua aũt humidoz nõ ingrossat sola. Quecũqz aũt
cõia terre ⁊ aque ⁊ ab igne/ coagulant ⁊ a frigido. In/
grossant aũt ab ambobus. Est quidẽ vt eodez modo:
est aũt vt aliter. A calido quidẽ humidũ educẽte: eua/
porante enim humido ingrossatur siccũ ⁊ cõstat: a fri/
gido autẽ calidũ exprimẽte cum quo humidũ recedit
simul coeuaporãs. Quecũqz quidẽ igit mollia: sz non
humida nõ ingrossant: sed coagulant exeũte humido
velut assatus later. Quecũqz aũt humida mixtoz ⁊ in/
grossantur velut lac. Multa autez ⁊ humectant primo
q̃cũqz aut grossa aut dura aut frigida pertiterint entia:
quẽadmodũ ⁊ later primo dũ assat vaporat ⁊ mollior
fit. Propter qd ⁊ peruertit in caminis.

Sola aqua inter humida nõ ingrossatur.

¶ Et iam narrauim° ante q̃ oẽs res humide inspissant
preter aquã: nisi aqua fuerit mixta cũ terra: qz tũc aqua

congelat ⁊ inspissat: vel per ignem: aut p frigus: sicut dictuz est ꝙ deficcat: ⁊ nō dictum ꝙ inspissat: sicut argilla que conuertitur in testam.

37 ¶ Et nō inspissat anteꝗ deficcet: sed deficcat qñ dissoluit calor extrinsecus humorē eius ⁊ humiditatē. Sed lac ⁊ suū sile in rebus inspissat ⁊ ingrossat: qm̄ operat in ipso calor ignis: ⁊ aliquē res deficcantur vltimo p ignē: ⁊ humefiūt primo ⁊ post arescunt ⁊ durescūt: sicut testa que i initio qñ ponit in furno ⁊ igne exhalat ex ea vapor humefaciēs ipsam: ⁊ post deficcatur. ¶ Et cā huius est: qz calor prio dissoluit illud qd̄ est in eo qd̄ remāsit, d̄ hūorē ei⁹ p fundo iterioꝛi: ⁊ humefit pp hoc: ⁊ post dissoluit hūor ille: ⁊ ꝓsumit a calore ⁊ arescit resta. ⁊ pp hāc cām gyrāt figuli vasa in furno.

¶ Quecunqz qdē igitur a frigido coagulant cōiuz terre ⁊ aque plus aūt hñtiū terre: que qdē in calidū egrediēdo coagulātur hec liquefiunt calido ingrediēte iterum calido: velut lutū cū cōgelatum fuerit.

¶ Et omnes res quas cōgelat frigus sunt cōposite ex terra ⁊ aqua. Et vincit in eis terrestritas: ⁊ dissoluunt: ⁊ mollescunt qñ operat in eis calor.

38 ¶ Et qñ recedit ab eis congelant: ⁊ cā huius est qm̄ calor dissoluit in eis vapores nāles: ⁊ cōuertunt in eis: ⁊ liquefiunt.

¶ Quecūqz aūt pp infrigidationē ⁊ calido simul educto omni hec insolubilia sunt nō superabūdāti calidi/tate: sed mollificātur velut ferrū ⁊ cornu. Liquescit aūt ⁊ laboratū ferruz vt humidū fiat ⁊ iterꝝ coaguletur: ⁊ calibes faciūt sic. Subsidet. n. subt⁹ ⁊ purificat scoria: cū aūt sepe patiatur ⁊ purum fiat hoc calibs fit: non faciunt autem sepe ipsum pp absentiam fieri multam ⁊ pondus minus fieri.

¶ Et qñ multū occurrēt igni nō ꝓuertet liq̄facta neqz dissoluta: sed mollia: sicut ferrū ⁊ cornu.

39 ¶ Et vult dicere sicut ego credo: qm̄ multū occurrerūt igni in principio fue gñationis anteꝗ cōgelent per frigus ꝙ illa nō liquefiunt post cōgelationē pp ignē extrinsecū: sed mollificant: qm̄ istud manifestū est ꝙ nō liquescūt sed mollificantur.

¶ Est aūt melius ferrū qd̄ hz minorez purificationez. Liquescit autē ⁊ lapis pyrimachus vt stillet ⁊ fluat: qd̄ autez coagulatur cū fluxerit iteruz fit duruz ⁊ molle liquantur vt fluant: fluens autē coagulatū colore quidez

nigrum

nigrū: sile āt fit calci: liq̄scit aūt ⁊ lutū ⁊ terra. Quecūqz aūt a calo sicco coagulant: hec insolubilia sunt qdē: hec aūt soluunt hūido. Latet qdē igit ⁊ lapiduz quoꝛūdaz gñia: quecūqz ab igne terra cōbusta fuerit/ velut molares insolubilia: nitrū aūt ⁊ sales solubilia hūido. Nō oi aūt sed frigido: pp qd̄ aque ⁊ q̄cūqz aq̄ spēs liquescunt: oleo aūt nō liq̄scūt. Sicco. n. calo ꝗtuz frigidū hūiduz si ergo coagulauit alterꝝ: alterꝝ soluit. Sic. n. ꝗria erunt cāe ꝗtioꝝ. Ingrossant q̄ quidez igit ab igne solū q̄cūqz aque plus habent q̄z terre. Coagulant autem quecūqz terre: pp qd̄ ⁊ nitrū: ⁊ sales terre sunt magis: ⁊ lapis ⁊ later: maxīe aūt dubie hz olei nā. Sigdez. n. aq̄ oportebat coagulari a frigido vt glacies: si autē terre plus ab igne vt later: nūc aūt coagulat qdē a neutro. Ingrossat aūt ab ambob⁹. Cā aūt est: qz plenū est aere: pp qd̄ ⁊ in aq̄ supnatat: etenīz aer ferk sursuz. frigidū. n. extinxīte spiritū aquā faciēs ingrossat. Semp. n. cū mixta fuerint oleū ⁊ aq̄: ambob⁹ fit grossi⁹. Ab igne āt ⁊ tpe īgrossat ⁊ albescit: albescit qdē euaporāte aq̄ siqua ierat. Ingrossat aūt ppea qd̄ marcescēte calo ex aere fit aq̄. Utroqz qdē igit mō eadē fit passio: ⁊ pp idez: sed nō eodē mō. Ingrossat qdē igit ab ābob⁹. deficcāt āt a neutro: neqz ēiz sol neqz frig⁹ deficcat nō solū aūt: qz viscosuz: sed ⁊ qz aeris est. Non deficcat aūt aq̄ ⁊ neqz exiccata elixat ab igne: qz nō euaporat pp viscositatē. Quecūqz aūt mixta terre ⁊ aq̄ hz pluralitatē vtriusqz dignū dici. Utinū qd̄dā ⁊ coagulat ⁊ ephesiz patit: velut mustū: abscedit āt ab oibus talib⁹ dum deficcat aq̄: signū aūt ꝙ aq̄: vapor. n. ꝓstat in aquā: sigs velit colligere: ꝗre qbuscūqz relingt aliqd h terre. Quedā aūt hoꝝ ⁊ a frido sīc dcm ē ingrossant ⁊ deficcant. Frigidū. n. nō solū coagulat: sz exiccat qdē aquā. ingrossat aūt aerē aquā faciēs.

¶ Et qñ terra vincit sup ferrū/ē illud ferrū malū: ⁊ dminuit multū in igne pp multitudinē kakabre. Sz ferruz bonū parū minuit pp modicū kakabre: ⁊ lapis dminuit

Quecūqz a calido sicco coagulātur hec insolubilia sunt.

Contraria sunt cāe contrarioruz.

ctus sic dissoluit p ignē quousq; liquescat. Et molares lapides dissoluunt ⁊ currūt: ⁊ res que congelant obfuscatur calor eax qñ cōgelant per liquefactionē suaz. Et cā huiꝰ est frigus qd obuiat illis vt calx ⁊ silia: ⁊ aliquetes terre: ⁊ argillarū dissoluunt: ⁊ aliquetes illax nō dissoluunt: ⁊ aliquetes res que cōgelant p calorē ⁊ siccitatez nō dissoluunt per aquā sicut testa: ⁊ spēs lapidum que fiunt per cōbustionē terre sicut lapis mole ⁊ eius silia. Et aliqua hmōi dissoluūtur sicut sal ⁊ salnitruz ⁊ nō dissoluuntur ipsa oēs humiditates sed frigida ⁊ humida sicut aqua. Sed humida nō frigida nō dissoluūtur sicut oleuz ⁊ res in qbus vincit aqueitas ingrossant: qñ decoquūtur solū in igne nō deficcātur neqz cōgelātur: sed generata in qbus vincit terra arescūt ⁊ deficcātur sicut sal ⁊ salnitruz testa ⁊ lapis. Et iam dubitauerūt in nā olei oltue ⁊ aliox oleorū ⁊ dixerūt si vincit aqua in oleo: tūc dz congelari per frigus sicut glacies: ⁊ si terra vinceret tunc cōdēlari deberet per calorē sicut testa. sed nos videmus qꝰ neqz cōdensat neqz arescit ex istis duobus: sz inspissat per ambo ⁊ deberet arescere ab igne: nūc quidem cōgelat a neutro: sed deficcatur ⁊ ingrossat ab ambobus ⁊ inspissat: qñ aere plenuz est: ⁊ ideo sup aquaz natat istud: ⁊ gelidum exeunte spiritu congelatur aqua ⁊ inspissatur. neqz terra neqz aqua vincunt in oleo: sed oleum inspissat cum ambobus: ⁊ aqua ꝛgelatur ꝓpter aqueitatem que vincit intra eam. Sed oleuz non congelatur: qz natura aeris quando vincit fit pinguiꝰ ⁊ spissius ab igne: sed inspissatur ⁊ albescit propter spaciū ipsius longum.

40 ¶ Et cā quare est pinguiꝰ est: qz calor ignis exterior vincit super caliditatē: qz calor ignis per lōguz tps ⁊ trahit ⁊ dissipat calorē aeris in oleo ⁊ in recessu aeris declinat ad nām aque ⁊ inspissatur: sed arescit pp aqueitatez que rarescit p calorē nālez ⁊ per calorē ignis euaporat ⁊ rarescit ⁊ clarescit extra. ¶ Sed oleuz neqz sugat neqz siccatur pp nāz aeris q̄ vincit in eo: ⁊ est in nā sua aereū: ⁊ qm nō exhalat aquosum in ipso pp viscositatez: ⁊ quecūqz admiscenē ex aqua ⁊ aere fiunt in victoria fm victoriā eius qd dñatur in eo ⁊ denūciatur a vincente ⁊ in equalibus vincentibꝰ equalr denominat a nomīe vtriusqz ⁊ nā

dicit illud algidū cōgelari tm: sed inspissat ⁊ deficcat sicqz cōgelat aquā: ⁊ deficcat: ⁊ inspissat aerē ⁊ turbat ⁊ cōuertit in aquā.

¶ Coagulatio aūt dicta est quedaz deficcatio existens q̄cūqz qdē igit nō ingrossat a frigido: sed coagulantur aque sunt magis: velut vinuz vrina acetuz ⁊ lixiuiū ⁊ serum. Quecūqz aūt ingrossant non euaporātia ab igne. hec quidez terre: hec aūt cōia aque ⁊ aeris: mel quidez terre: oleū aūt aeris. Sunt aūt ⁊ lac ⁊ sanguis ambozuz quidez cōia ⁊ aque ⁊ terre: magis aūt que multa terre: quēadmodū ex quibuscūqz humidis nitrū fit ⁊ sales ⁊ lapides aut ex qbusdaz cōstāt talibus. Propter qd ⁊ si nō separet serum exuritur ab igne decoctuz qd autē terrestre cōstat ⁊ a coagulo si aliqualiter decoquat qs sicut medici coaguluz imponētes. sic aūt separat serum ⁊ caseus: separatuz aūt serū nō adhuc ingrossat: sed exurit sicut aqua. ¶ Si aūt aliqd lac nō hēat caseū aut paucuz ꝗ magis aque ⁊ inesibile: ⁊ sanguis autē similr: coagulat enīz eoqz deficcet infrigidatus. Quicūqz aūt nō coagulatur velut qui cerui tales aque magis ⁊ frigidi hi ꝓpter qd ⁊ nō hūt vias. In eis. n. sunt terre ⁊ solidū: quare ⁊ extractis nō coagulat: hoc aūt est: qz non deficcat: aque eīz qd derelinqtur vt lac caseo ablato. Signū aūt lāguoris. n. sanguines nolūt coagulari: veluti ico:: neqz hoc aut phlegma ⁊ aqua pp indigestū eē ⁊ insuperatū a nā. Adhuc āt hec qdē solubilia sunt velut nitrū: hec aūt insolubilia velut later ⁊ lapis: ⁊ hox ꝗ qdē mollificabilia velut corn: ꝗ aūt nō mollificabilia velut later ⁊ lapis. Cā aūt qz ḣrioꝝ ḣrie cāe: quare si coagulātur duobꝰ frigido ⁊ sicco: necesse solui calido ⁊ humido pp qd igne ⁊ aqua: hec. n. ḣria. Aqua quidē q̄cunqz igne solo: igne aūt quecunqz frigido solo.

Cōtrarioꝝ ꝓtrarie cāe. Jdē. ā. 39.

¶ Et diximus qꝰ congelatio est deficcationis species quedaz: ⁊ qꝰ congelans per frigiduz est in eo vincens aqua: ⁊ dicamꝰ qꝰ terra vincit in humidis quibusdā que inspissantur. s. per calorem: ⁊ non conuertitur in fumum in vaporē: ⁊ in quibusdā vincit aer vt oleum: ⁊ in

istis in qb⁹ vincit terra inspissant: ⁊ nunq̃ fuit vapor: vt mel ⁊ sibi sit: sunt vero lac ⁊ sanguis magis hec multũ terre ⁊ sal: sil'r ⁊ lapides qdẽ qui neq̃ liq̃scũt, neq̃ defic cant p calorẽ: ſ res in qb⁹ vincit aq̃itas nõ inspissant p calorẽ: sicut serũ: q: illõ positũ sup ignẽ ꝓuertit ĩ vaporẽ anteq̃ inspisset: ſ terrestritas lactis ꝓgelat: ⁊ ipsuz cõstringit ⁊ ꝓgelat ⁊ sugat, sicut terra: ſ lac qõ caret coagulo vincit in eo aqueitas ⁊ nõ ꝓgelat: sicut lac camelorꝫ: in quo vincit aqua ⁊ frig⁹: ⁊ nõ est in eo terra: ſ sanguis cito cõgelat pp multũ terre in eo: ⁊ q: inspissat⁹ est p digestionẽ multã. Et signũ hui⁹ est morbidus sanguis q nõ pot coagulari ⁊ ꝓgelari: q: nõ est digestũ neq̃ supatuz a nã: ⁊ cũ vincit in eo terra ⁊ aqua.

41 ¶ Tunc diuersitas rerum in congelatione ⁊ solutione est sicut in predictis propter diuersitatem causarum pertinentiũ ad illa: aut propter materiam: aut propter seipsas: aut propter actiones: aut ꝓpter extrinsecum quod euenit.

¶ Quare si a duab⁹ accidit coagulari ℏ insolubilia maxime, siũt aũt talia q̃cũq̃ calefacta deinde frido coagulãtur, accidit, n. cũ cal'z exsudauerit egrediẽs plm hũidũ cõpimi: itez a frido vt nõ hũido det penetrationez: ⁊ pp hoc nec cal'm soluit. Quecũq̃, n. a frido coagulant sol hec soluit: neq̃ ab aq̃ q̃cũq̃, n. a frigido coagulant nõ soluit. sed q̃cũq̃ a calido sicco soluit. Ferrũ aũt liq̃factuz a calido frigefactuz coagulat. Ligna aũt sunt terre ⁊ aeris pp qõ vstibilia ⁊ non liquabilia: neq̃ mollificabilia: ⁊ in aq̃ supnatãt pter hebenũ: ℏ aũt nõ: alia qdez aeris hnt plus: ⁊ hebeno aũt nigra euapor: auit aer ⁊ est plus in ipsa terre. Later aũt terre solũ: ppea q̃ deficcat⁹ coagulat ſ modicũ: nõ, n. aq̃ itroit⁹ hz p q̃ solus spũs exiuit: neq̃ ignis: coagulauit, n. ipse. ¶ Quid qdẽ igit est coagulatio: ⁊ liq̃factio: ⁊ pp quot: ⁊ in qb⁹ est: dictũ est. Ex his aũt manifestũq̃ a calido ⁊ frido ꝓstãt corpa ⁊ ℏ aũt ingrossantia ⁊ coagulãtia faciũt opationez ipsorꝫ: ppea q̃ q̃ ab his cõdita sunt in oib⁹ inest cal'tas, aliqb⁹ ãt ⁊ fridtas q̃ deficit. Quare qm̃ ℏ qdẽ existũt pp facẽ

Ligna oia supnatãt in aq̃ pter hebenum.

hũidũ ãt ⁊ siccũ pp pati' pticipãt ipsis cõia oib⁹. Ex aq̃ qdẽ igit ⁊ terra omiomera corpa cõstãt: ⁊ in plãtis ⁊ in aialib⁹: ⁊ q̃cũq̃ metallant velut aurũ ⁊ argẽtũ. ⁊ q̃cũq̃ alia talia ex ipsis ⁊ ex exhalatõe ea q̃ vtriusq̃ inclusa siẽ dcm̃ est in aliis. Nec aũt dr̃nt, abinuicẽ ex his q̃ ad sensus pp̃os oia: ⁊ in posse aliqd facere, albũ, n. ⁊ bñ odorãs: ⁊ sonatiuũ ⁊ dulce ⁊ cal'm ⁊ fridũ in posse aliqd facere sensuz sunt ⁊ in aliis magis ꝓuenientib⁹ passionib⁹ q̃cũq̃ in patiẽdo dr̃: dico aũt: puta liq̃bile ⁊ coagulabile ⁊ flexibile: ⁊ q̃cũq̃ alia talia, oia, n. talia passiua sũt sicẽ humidũ ⁊ siccũ. his aũt iaz differt os ⁊ caro ⁊ neru⁹ ⁊ lignũ ⁊ cortex ⁊ lapis ⁊ aliorꝫ vnũqõq̃ omiomerorꝫ qdẽ: nãliũ aũt corporꝫ. Dicam⁹ aũt prio numerꝫ ipsorꝫ q̃cũq̃ ꝓm potẽtiã ⁊ ipotẽtiã dr̃. Sũt aũt ℏ coagulabile ⁊ icoagulabile; liquabile ⁊ illiq̃bile: ⁊ mollificabile, nõ mollificabile; intingibile nõ itingibile: flexibile ⁊ iflexibile: frãgibile ⁊ nõ frãgibile; pductibile ⁊ nõ, pducubile: cõminuibile ⁊ icõminuibile. Impssibile nõ ipressibile: formabile iformabile: capibile nõ capibile: trahibile nõ trahibile: scissibile nõ scissibile; detrũcabile nõ detrũcabile: viscosuz fragile: cõmassabile nõ cõmassabile: vstibile non vstibile: exhalabile non exhalabile. Plurima qdẽ igit fere corporꝫ his dr̃nt passiõib⁹. Quã aũt vnũqõq̃ horꝫ potẽtiã hẽat dicam⁹. de coagulabili qdẽ igit ⁊ icoagulabili ⁊ liq̃bili ⁊ illiq̃bili dictũ est qdẽ vl'r prⁿ. attñ redeam⁹ ⁊ nũc. Corporꝫ, n. q̃cũq̃ coagulant ⁊ ĩdurant; hec qdẽ a calido patiunt: hec aũt a frido. a calido qdẽ deficcãte hũidũ. a frido aũt exprimẽte cal'm. q̃re ℏ quidẽ hũidi absentia ℏ aũt cal'i: hoc patiunt. q̃cũq̃ qdẽ aq̃ calidi, quecũq̃ qdem terre humidi.

¶ Sed gnãta nãliter pp friduz ⁊ siccũ: ⁊ ꝓgelata solũtur p calorẽ ⁊ hũorẽ sicut ferrũ qõ dissoluit sed nõ liquescit. Sz gnãta q̃ ꝓdẽsant calido ⁊ sicco dissoluunt frido ⁊ hũido vt sal qõ dissoluit aq̃. Sil'r lignuz comburitur igne: ⁊ nõ liq̃fit neq̃ dissoluit q: vincit in eo aer ⁊ terra.

Et signũ hꝰ ē q: natat sup aquã ꝑter hebenũ ⁊ sibi sil'ē: q: illa sbmergit: q: magis ī ea vicit terra q̃z aer: ⁊ signũ hꝰ ē nigredo coloris sui. Et taz distirimꝰ ⁊ explicauimꝰ qd sit coagulatio qd dissolo: ⁊ in qbꝰ fit. ⁊ q̃ aliqꝺ corpꝰ vincēs sup ipsuz est frigus: ⁊ in aliquo est calor vincit ⁊ ambo sil' faciũt coagulari ⁊ faciũt aliq̃ gñiata humida ⁊ sicca. Et postq̃z explanatuz est ēt tũc q̃ hũiditas ⁊ siccitas passiua sunt sil'is caloris ⁊ frigoris: tũc dicamus q̃ cõpositio partiũ sil'iuz ⁊ virtutes eoꝝ sunt ex terra ⁊ aq̃. ⁊ iste due res sunt in plãtis ⁊ aĩalibꝰ ⁊ mineris vt ī auro ⁊ argẽto: ⁊ q̃cũq̃z sunt alia hmõi. Et gñiatio istoꝝ est ex aq̃ ⁊ terra ⁊ ex vapore vtriusq̃z: ⁊ ꝯsecutio istoꝝ gñiatoꝝ cũ gnq̃z sensibꝰ est diuersa in appẽsione. Et est sicut in candido ⁊ nigro ⁊ odore bono ⁊ malo ⁊ voce acuta ⁊ grossa ⁊ dulci ⁊ amaro ⁊ gelido ⁊ calido ⁊ aspo ⁊ molli: ⁊ medijs istoꝝ diuersis in sensu ⁊ in aliquo ꝓportionantur passioni nõ operationi sicut humidũ ⁊ siccum ⁊ dissolutũ ⁊ currẽs ⁊ sil'ia: ⁊ cuz istis modis diuersant similia in partibꝰ sicut os caro nerui lapides. ⁊ diuersitas aliaꝝ rerũ est p modũ opatõis vt est ī organicis: ⁊ vocat alias res mẽbra organica. ⁊ vl'r oẽs res differũt: aut ꝑm passionẽ: aut per operationem.

42 ¶ Et passiuũ est rectũ: curuũ: liquabile: coagulatũ: ⁊ cedens pulsui ⁊ resistens: ⁊ similia istaruz rerũ ꝓp quas euenit diuersitas in generatis. Et postq̃ rememorauimꝰ in principio sermonis nostri aggregatõez virtutũ ⁊ ꝓportionũ gñiatoꝝ ad istas res: ⁊ rememorauimus inter passiua cõgelatũ ⁊ nõ ꝯgelatũ ⁊ solutũ ⁊ nõ solutũ: rememorabimꝰ mõ virtutẽ cuiusl̃z illoꝝ. ¶ Et dicamꝰ q̃ aliqua corpa sugia dura euenit durities: aut aridtas: aut ꝑp frigꝰ: aut ꝑp siccitatẽ: ⁊ arefactio p siccitatẽ est q: humor deficcat per victoriã siccitatis cõtra humiditatẽ. Sed arefactio ꝑr frigus est per hanc cãm: q: frigus q̃ vincit caliditatẽ fugit calor in ꝓfunduz ꝑp victoriã frigidi: ⁊ vincit ⁊ remanet exteriꝰ frigiduz ⁊ cõiungit ⁊ coagulat ⁊ inspissat. ¶ Sed dixit Aristo. q̃ iam manifestuz est q̃ aliqua corpora arescũt per priuationez caliditatis ⁊ aliqua p priuationẽ humiditatis ⁊ pot̃ dubitari sup hoc ex ꝓdictis: q: ꝑ frigꝰ cõgelata p frigus cõgelant: aut ꝯgelant p virtutẽ caloris iterioris ibi cõualescẽtis: q: q̃n deficit humor in vtraq̃z ista aꝝ duaꝝ causaꝝ: vel ambe simul sunt cã ꝓdicta in cã frigoris facientis congelationẽ. sed ⁊ hec dicit cã tertia ⁊ est priuatio caloris ipsius ⁊ cõiunctionis partiũ postea frigus permanẽs in re-

cessu caloris vel ꝑp priuationẽ caloris vel ꝓfundationẽ eius: vel ꝑr vtraq̃z viam: ⁊ vt̃ q̃ si hec cã que dr̃ hic est cã frigoris hic cõgelationis substãtialr. ī. causa cõgelationis substãtialr: predicta causa fuit accidẽtalis: ⁊ aliqñ cõiunguntur simul oẽs cause: ⁊ tũc corpa q̃ cõgelant ꝑr priuationẽ humoris sunt cõposita ingbꝰ vincit terra.

¶ Que quidẽ igitur humidi absentia ab hũido liquefiũt nisi sic ꝯuenerint vt minores relicti sint poꝛi q̃z aque molles: velut later. Quecũq̃z autem non sic hũdo hoc soluũtur: velut nitrũ sales terra que ex luto. Que autez calidi priuatiõe a calido soluuntur: velut glacies plũbũ. es. Qualia quidez igitur coagulabilia: vel liquabilia: ⁊ qualia illiquabilia dictuz est. Incoagulabilia autez que cunq̃z: aut non habent humiditatem aquosam: aut non aque sunt: sed plus calidi ⁊ terre: puta mel ⁊ mustuz: velut feruentia enim sunt ⁊ quecunq̃z aque quidem habent. Sunt autem plus aeris sicut oleum ⁊ argentũ viuum: ⁊ siquid viscosuz: velut glutẽ. Mollificabilia autez sunt coagulatoꝝ quecunq̃z non ex aqua velut glacies aque sz quecunq̃z terre magis: ⁊ neq̃z euaporauit totuz humiduz sicut in nitro aut sale: neq̃z hz irregulariter sicut later: sed aut trahibilia nõ entia humectabilia: aut ductibilia nõ entia aque: ⁊ mollificabilia igne: velut ferrum ⁊ cornu ⁊ ligna sunt autez liquabilia ⁊ illiquabilia: hec quidez intingibilia: hec aũt non intingibilia velut es intingibile liquefactibile existens. lana autem ⁊ terra intingibile: madefiunt enim Et es quidem liquabile. non ab aqua autem liquabile: sed ab aqua liquabilium quedaz non intingibilia velut nitrũ ⁊ sales: neq̃z enim aliud intingibile nullum qꝺ non mollius fit madefactum. Quedam autez intingibilia existentia nõ liquabilia sunt velut lana ⁊ fructus. Sunt autẽ intingibilia quidẽ quecunq̃z terre existẽtia habẽt poꝛos maiores aq̃ mollibꝰ existẽtibus duriorib⁹ aq̃. Liq̃bilia aũt aque: q̃cũq̃z p totũ: pp qꝺ aũt terra: liq̃fit qdẽ ⁊ intingit ab humido: nitrũ aũt liq̃fit qdẽ/ itigit ãt nõ: q: in nitro qdẽ p totũ poꝛi q̃re diuidũt mox ab aq̃ ptes: in terra ãt pmutati sunt poꝛi: q̃re q̃ litercũq̃z vtiq̃z suscepit differt passio.

¶ Et ista eadē que deficcant cū priuatiōe humoris liq̃scūt p humorē: nisi tūc vinceret sup eaz ipsa ꝑdēsatio ptiū in mō q̃ si hēret tantā duritiē q̃ nō posset aqua intrare. Sz illō in quo nō est tāta ꝑdēsatio liq̃scit: vt sal ⁊ sikia: sz corpa que ꝑgelant per priuatōez caloris: dissoluunt p calorē: sicut ferrū metallū ⁊ sikia. Et iā mānifestū est ex hoc sermone que res dissoluunt: ⁊ que nō: ⁊ que cōgelant ⁊ arescunt: ⁊ que nō cōgelant ⁊ non arescūt. Et dicamus q̃ res que nō ꝑgelant sunt res in quibus vincit aqua: ⁊ nō sunt sine terra sicut mel ⁊ mustū: ⁊ oīa que bulliunt ⁊ inspissant ⁊ nō cōgelant: ⁊ sic res in quibus vincit aer sicut oleum: ⁊ argētū viuū: ⁊ sikia nō congelant sikr. Sed res que indurant ⁊ cōgelant sunt illa in quib⁹ vincit terra sicut sal ⁊ nitruz ⁊ sikia. Et liq̃bilia sicut p̄dictū est: q̃dā liq̃scūt p ignē: ⁊ q̃daz p aquā: ⁊ res q̃ liquescūt q̃dā sunt mollificabilia: ⁊ quedā nō. ⁊ illa q̃ liquescūt ⁊ non mollescūt sunt sicut sal: ⁊ illa que mollescunt ⁊ nō liquescūt sunt sicut lutū ⁊ lana.

43 ¶ Et iā cōuenit vt dicamus cāz istoꝝ q̃re lutū mollificat ⁊ nō liquescit: ⁊ lana mollescit ⁊ nō liq̃scit: ⁊ dicam⁹ q̃ res que mollificant ⁊ īspissant: sicut corpora latorū pororū ⁊ viax: ⁊ hoc est q: aq̃ cū admiscet cū istis pfundat in eis ꝓ totā ꝓbam: ⁊ ptes ꝓ poros: ⁊ mollificant ⁊ inspissant ptes eius. Sed sal licet pissoluatur per aquam sui poꝛi sunt stricti ⁊ calcati ⁊ sue vie: ⁊ nō pōt aqua penetrare partes suas: ⁊ ideo liquescit anteqũ possit mollificari. ¶ Et vult dicere ꝓz: p mihi videt pp debilitatē caloris ⁊ victoriā aque sup ipm: qm̄ lutum nō liquescit pp terrestritatē ⁊ potētiā sup ipsum: ⁊ mollescit pp apparitionē porozuz: ⁊ lutum vocat argilā vel volum ⁊ non liquescit propter terrestritatē: ⁊ sal ecōtra. s. q: nō mollescit ⁊ hoc pp clausuram porozuz: ⁊ liquescit pp victoriā aqueitatis sup ipsum.

¶ Sunt aūt ⁊ hec quidē corpoꝝ flexibilia ⁊ dirigibilia velut calam⁹ ⁊ vimē. hec aūt inflexibilia corpoꝝ velut later ⁊ lapis. Sūt aūt ⁊ inflexibilia ⁊ indirigibilia quorūcunq; corpoꝝ nō pōt longitudo in rectitudinē ⁊ peripheria ⁊ ex rectitudine in peripheriā pmutari. Et flecti ⁊ dirigi est in rectitudinē aut in peripheriā trāsmutari aut mouēri. etenīz qd̄ reflectitur ⁊ qd̄ deflectit curuatur. Qui quidem igit ad cōuexitatē aut cōcauitatem

motus longitudine saluata flexio est. si em̄ ⁊ in rectum vtiq; esset simul flexum ⁊ rectū. qd̄ quidē impossibile rectū flexum esse: ⁊ si flectit omne aut reflectet aut deflectet. Hoꝝ aūt hoc quidē ad cōuexum: hoc aūt ad cōcauum trāsmutatio nō vtiq; erit: ⁊ que ad rectū laxatio: sz est flexio: ⁊ rectificatio aliud ⁊ aliud: ⁊ hec sunt flexibilia ⁊ rectificabilia: ⁊ inflexibilia ⁊ non rectificabilia. Et hec quidem frangibilia ⁊ cōminuibilia simul ⁊ sigillatim. puta lignum quidem frangibile: cōminuibile autem nō. glacies aūt ⁊ lapis cōminuibile: frāgibile aūt nō. later aūt ⁊ frāgibilis ⁊ cōminuibilis. Differt āt: q: fractio quidē est ī magnas ptes diuisio ⁊ separatio. cōminutio aūt in q̃scunq; ⁊ plures duab⁹. Quecūq; quidē sic coagulata sunt ⁊ multos habeant vicissitudinatos poros ⁊ cōminuibilia vsq; ad ꝗ em̄ ptingit. quecūq; aūt ad multum frāgibilia. q̃cūq; aūt ambo: ambo.

¶ Et alique res plicantur ⁊ duplicantur sicut lignum ⁊ canna viridis: ⁊ aliqua illarum non plicantur. neq; duplicantur sicut lapides.

¶ Et cā pp quā plicant res est humiditas viscosa que est in illis: sz res viscose in qbus vincit terrestritas sup aqueitatē illa nō duplicant neq; plicant sed findunt ⁊ sunt scissibilia si plicant aut duplicant: ⁊ plicari est approximari extremitates vel ad anteꝝ ad post. Et corpoꝝ quedā frāgunt: ⁊ quedā cōminuunt. Sed frāgi est diuidi in partes magnas: ⁊ cōminui est diuidi in ptes subtiles. Et corpus cuius nā est mollities ⁊ vacuitas cōminuit vt cera: ⁊ suū silē. Sed illud qd̄ nō est molle nec vacuuz frāgit vt lapis durus. sz illō qd̄ est temperamētū ex amb⁹ ex mollitie ⁊ duritie: ⁊ est in pte vna modo molle vacuū: ⁊ ī alia dispōne ⁊ ī alia pte ꝓtrario mō: cōminuit: ⁊ frāgit: sicut gelu ⁊ nix. aliq̃ sunt q̃ non frangunt: vt ignis ⁊ aer. 44

¶ Et hec quidē ipressibilia: velut es ⁊ cera. ꝗ aūt non ipressibilia: velut later ⁊ aqua. Est aūt ipressio superficiei ꝓm partē ī pfundū cessio pulsione aut pcussione totaliter: aut tactu. Sunt aūt que talia ⁊ mollificabilia velut cera manēte alia superficie ꝓz partē trāsmutat: ⁊ dura velut es ⁊ nō impressibilia: ⁊ dura velut later. non enīz cedit in pfundū superficies: ⁊ humida velut aqua cedit quidez: sz non ꝓm partē: sz ecōtra trāsmutat. Impressibiliū

aũt quecũq; manent impressionẽ passa ⁊ bene impressibilia manu hec quidẽ formalia. Hec aũt non bene impressibilia velut lapis ⁊ lignum: aut bene impressibilia quidẽ: nõ manet aũt ipressio: velut lane aut spongie nõ formabilia: sed capibilia hec sunt.

¶ Sed lintescere est mutari aliqd in pfundũ vt ipulsi ꝑm empipedũ: ⁊ lintescere est mollificari: ⁊ hoc q; partes rerũ mollium lentarũ sunt tales q ꝑm illas res põt cedere in profundum: ⁊ sunt alique res dure non molles vt lapis durus: q; non est aptus cõprimi: ⁊ molliuz quedam in dispositione retinent signuz: ⁊ talia recipiũt formationem sicut cere apum masculoꝝ que sunt signũ in deprehẽsione: ⁊ potest reuerti ad pristinam figuraz: ⁊ tale in apprehensione est cedẽs ⁊ recipiens multas formas. Et molle quod in deprehensione non tenet figuram est sicut sericum crudum ⁊ coctum.

45 ¶ Quia nullũ istoꝝ recipit formã nec cõuertit ad aliquã: ꝫ si fuerit in via recipiẽdi aliã formã erit per viã depressionis.

¶ Sunt aũt capibilia quecũq; pulsa in seipsa cõuenire possunt in profunduz supficie secus mutata non diuisa: ⁊ trãslata alibi alia parte velut aqua facit: hec eniz ecõtra transfertur. Est autem pulsio motus a mouẽte qui fit tactu: Percussio aũt cũ allatione: capiuntur aũt quecunq; poros hũt vacuos conati corpis. ⁊ capibilia hec quecũq; possunt in ppria vacua cõuenire: aut ĩ ppriosporos velut madefacta spongia: pleni. n. ipsius pori: ꝫ quoꝝcunq; pori pleni fuerint molliozibus q̃ ipsuz qd natum est conuenire in seipsuz. Capibilia quidẽ igitur sunt velut spongia cera caro: non capibilia autẽ que nõ nata cõuenire pulsione in eos qui in ipso poros aut q; non hũt: aut q; durioꝝibus hũt plenos. Ferrũ eñ non capibile ⁊ lapis ⁊ aqua ⁊ omne humidũ.

Pulsio qd.
Percussio quid.
Que capibilia sunt.

¶ Et deprimi est cõstringi corpus ĩ semetipꝫ ⁊ q ptes tãgunt se: ⁊ res q̃ deprimit: deprimit duabꝰ de causis: aut pp hoc q non sunt sue ptes ipolres: ⁊ prime: q; nõ elongant nimis: ⁊ qñ approximant p actus obuenie/

tes vt tunc q cõdensant in depressione ad minus. aut per aliã causam. ſ. q res sit sicut vas plenũ. ⁊ cõstringũtur partes eius in illa amplitudine.

¶ Sed res que sunt in illa vacuitate: q; vacuitas fuit in illo vase intra quã intrabãt partes in cõstrictione ⁊ vt de tali q sit cõprehẽsibile qm deprimit exhalãte aere ⁊ vacuitate eius. 46

¶ Trahibilia aũt sunt quoꝝcũq; põt ad latus trãsferri superficies. trahi eñ est trãsferri ad mouẽs planũ cõtinuũ exñs. Sũt aũt hec qdez trahibilia velut pilus corrigia neruus ⁊ glutẽ ⁊ pasta. hec aũt nõ trahibilia: velut aqua ⁊ lapis. Hec quidem igitur eadem sunt trahibilia: ⁊ capibilia velut lana: hec aũt nõ eadem sicut phlegma capibile quidẽ nõ est: trahibile aũt. ⁊ spõgia capibilis qdẽ: nõ trahibilis aũt. Et hec qdẽ sunt ductilia velut es: hec aũt nõ ductilia: velut lapis ⁊ lignum. Sunt aũt ductilia qdẽ q̃cũq; eadẽ pcussione pñt fil' in latus ⁊ pfundũ vel supficiẽ trãsferri ꝑm partẽ: non ductilia aũt q̃cũq; non pñt. Sunt aũt q̃ quidẽ ductilia oĩa ⁊ ipressibilia: ipressibilia aũt non oĩa ductilia: velut lignũ: vt tñ ad oẽ est dicere quertunt. Capibiliũ aũt hec qdẽ ductilia: hec aũt nõ: cera quidẽ ⁊ lutũ ductilia: lana aũt non: neq; aq̃. Sũt aũt ⁊ hec qdẽ scissilia velut lignũ: hec aũt nõ scissilia velut later. Est aũt scissibile qd̃ pt diuidi ad plus q̃z diuidẽs diuidit. Scindit. n. cũ ad plus diuidat q̃z diuidẽs diuidit ⁊ pceditdiuisio. In detrũcatiõe aũt nõ est hoc: nõ scissilia aũt q̃cunq; nõ pñt pati hoc. Est aũt neq; molle nullũ scissile: dico aũt simplr molliuz ⁊ nõ adinuicẽ: sic qdẽ. n. ⁊ ferrũ erit molle: neq; dura oĩa: ꝫ q̃cũq; nz humida sunt: neq; ipressibilia: nz cõminuibilia: talia aũt sũt q̃cũq; ꝑm lõgitudinẽ hũt poros: ꝑm q̃s adnascunt inuicẽ: ꝫ nõ ꝑz latitudinẽ. Detrũcabilia aũt sunt cõstantiũ duoꝝ aut molliũ quecũq; pñt. neq; ex necessitate pcedere diuisionez neq; cõminui diuisa: q̃cũq; aũt nõ hũidi fuerint talia detrũcabilia q̃dã qdez sunt eadẽ: ⁊ detrũcabilia ⁊ scissilia velut lignuz: sed ad multũ scissile qdẽ ꝑm longitudinẽ: detrũcabile aũt ꝑm

latitudinē. Qm̄.n. diuidit̄ vnūqd̄q; in multa: q: quidez longitudines multe q̄ vnū scissile hac: q̄ aūt latitudines multe q̄ vnū detrūcabile hac. Viscosuz aūt est qñ trahibile aut humidū exñs molle fuerit: tale aūt fit ꝯcatenatione quacunq; velut catene cōponunt̄ corporum: hec enim ad multū possunt extēdi ⁊ cōuenire: quecūq; autem nō talia frāgibilia. Cōmassabilia aūt quecūq; capibiliū mēsurā hñt capturā. Incōmassabilia aūt quacūq; aut total'r nō capibilia: aut nō māsiuā hñt capturā.

¶ Sed extēsibile est res cuius partes sunt cōueniētes aduertendū ad oēs partes: sicut pannus in oēm partē ꝑm voluntatē fullonis: ⁊ res extēsibilis aliqua extēdit̄ ⁊ cōstringit̄ sicut lana/spōgia/⁊ bōbix/⁊ species serici nō culti: ⁊ aliqd extēdit̄ ⁊ nō cōprehendit̄ in cōprehēsione sicut viscus ⁊ aqua cocta ⁊ phlegma viscosuz ⁊ aq̄: cōprimunt̄ ⁊ extēdunt̄ in lōgū latū ⁊ ꝓfundū sicut ferrum ⁊ sil'e. ⁊ alia nō patiunt̄ aliquo istoꝝ modoꝝ: sicut lapis durus. Et extēdi est extēdi ꝑ ptes in latū longū ⁊ ꝓfundū ꝑm ꝑcuti. ⁊ ptes ad que extēdunt̄ plus corpa sunt ample ⁊ ꝓfunde: ꝫ in longū extendunt̄ corpa. Et oīa q̄ nō sunt hmōi nō extēdunt̄: ⁊ q̄dā scissibilia sunt: ⁊ q̄dā nō. ⁊ qd̄ scindit est siccū: ⁊ scīdi est diuidi ptē a pte.

47 ¶ Et qñ res diuidit̄ ꝑm longū dicit̄ findi: ⁊ qñ in latum est scindi ⁊ scindi est in corpore lento: ⁊ fissio in corpore sicco: ⁊ aliqñ fit fissio: ⁊ scissio simul in aliquibus corporib⁹ sicut in ligno viridi: ⁊ qd̄ hz cum humore siccitatem ⁊ nō est humor ⁊ siccitas in eo simul subiecta in parte vna: aut in his partibus q: vnū nō est cōtrariū sibi. Quando ēt deprimes partes corporis ⁊ partē parti sequit̄ durities ⁊ post remanebit durum ꝑmanēs de tali re dicit̄ q̄ sit filtratum.

¶ Et hec quidē vstibilia sunt: hec aūt inustibilia velut lignū quidē vstibile: ⁊ lana/⁊ os: lapis autem ⁊ glacies inustibile. Sunt autē vstibilia quecūq; habēt poros susceptionis ignis ⁊ humiditatē in his qui ꝑm directum poris debiliorē igne. Quecunq; aūt nō habent aut fortiorē velut glacies ⁊ que valde viridia inustibilia. Exhalabilia autē sunt corporū quecunq; humiditatez habent quidē: sic autē habent ⁊ non euaporent ab ignitis

feorsum. Est eniz vapor que a calido vstiuo in aerem ⁊ spiritū segregatio ex humido madefactiuo. Exhalabilia aūt tēpore in aerē segregant̄: ⁊ hec quidē disparentia sicca: hec aūt terra fiunt. Differt autē hec segregatio q: neq; madefacit neq; spūs fit. Est aūt spūs fluxus cōtinu⁹ aeris ad lōgitudiuē. Exhalatio aūt est q̄ a calido vstiuo cōis segregatio sicci ⁊ humidi aeris ꝑꝑ qd̄ qdez nō madefacit ꝫ colorat magis. Est aūt que qdez lignei corpis exhalatio fumus. dico.n. ⁊ ossa ⁊ pilos ⁊ oē qd̄ tale in eodē: nō.n. iacet nomē cōe: ꝫ ꝑm analogiā tamē in eodē oīa sunt: sicut ⁊ Empedocles ait: hec pili ⁊ folia ⁊ auiū plume spisse ⁊ squame fiunt sup solida membra. q̄ aūt pinguis exhalatio lignis: q̄ aūt vnctuosi kinsa ꝑꝑ qd̄ oleū nō patit̄ ephesiz: neq; ingrossat̄ q: exhalabile est ꝫ nō vaporabile: aqua aūt non est exhalabilis sed vaporabilis. Vinū aūt qd̄ quidez dulce exhalat: pingue eniz. eteniz eadē facit oleo: neq;.n. a frigore coagulat̄: vriturq;. est aūt vinū noīe: opere aūt nō est: nō.n. vinosus humor ꝑꝑ qd̄ nō inebriat. Qd̄cūq; aūt vinū paruaz hz exhalationē: ꝑꝑ qd̄ emittit flāmā. Vstibilia aūt vidēt̄ esse q̄cūq; in cinerē dissoluunt̄ corporꝝ: patiunt̄ aūt hec oīa q̄cūq; coagulata sunt: aut a calido: aut ab ambobus frigido ⁊ calido. hec.n. vident̄ obtēta ab igne: minime aūt lapidū sigillū vocat⁹ carbūculus. Vstibiliū hec qdē inflāmabilia sunt: hec autē nō inflāmabilia: horum aūt quedā carbonabilia. Sunt autē inflāmabilia quecunq; nō humida entia exhalabilia sunt. Et pix aūt: aut oleū: aut cera: magis cum aliis q̄ꝫ ꝑ se sunt inflāmabilia: maxime autē quecūq; fumū emittunt. Carbonabilia autez quecūq; talium terre plus habent q̄ꝫ fumi. Adhuc autē quedā liquabilia entia nō inflāmabilia sunt velut es: ⁊ inflāmabilia nō liquabilia velut lignum: hec aūt ambo velut thus. Causa aūt q: ligna qdem ꝑ totum habēt humidū ⁊ ꝑ totū ꝯtinuū est vt perurat̄: es autē secus vnāquāq; quidē ptē nō cōtinuū aūt: ⁊ minus q̄ꝫ vt flāma fa/

ciat. Thus aũt hac quidẽ fic hac aũt illo modo hz. In/
flãmabilia aũt sunt exhalabiliũ quecũq; non liquabilia
sunt pp magis esse terre. Siccũ.n. hz cõe igni: hoc igni
calidũ si fiat siccũ igni fit pp hoc flãma spũs aut fumus
ardẽs est. Lignoꝝ quidẽ igit exhalatio fum⁹.cere aũt ⁊
thuris ⁊ taliũ ⁊ picis: ⁊ q̃cũq; hñt picẽ: aut talia lignis.
Olei aũt ⁊ quecũq; oleaginica kinsa: ⁊ quecunq; mime
ardẽt sola q: paucũ ficci hñt: trãsitio aũt p hoc cũ altero
aũt citissime: hoc.n. est qõ pigue siccũ vnctuosuz. Exha
lãtia quidẽ igit humidoꝝ humidi magis vt oleũ ⁊ pix:
ardẽtia aũt ficci. His aũt passiõib⁹ ⁊ his drijs omiome/
ra corporũ sicut dictũ est dr̃nt abiuicẽ ꝑm tactũ ⁊ adhuc
saporib⁹ ⁊ odoribus ⁊ coloribꝰ. Dico aũt omiomera ve
lut q̃ metallant es: aurũ: argẽtũ: stagnũ: ferrũ: lapidẽ ⁊
alia talia: ⁊ quecũq; ex his fiant segregata: ⁊ q̃ in aialib⁹
⁊ plantis velut carnes: ossa: neruus: pellis: viscera: pili:
crines: vene. ex qbus iam cõstãt anomiomera: puta fa/
cies: man⁹: pes: ⁊ alia talia: ⁊ in plãtis: lignũ: cortex: fo
liũ: radix ⁊ q̃cũq; talia. Qm̃ aũt hec quidẽ ab alia cã ext
stũt: ex quib⁹ aũt hec: mã quidẽ siccũ ⁊ humidũ: q̃re aq̃
⁊ terra: hec.n. euidẽtissima hñt potẽtiã vtrũq; vtriusq;.
Faciẽtia aũt calidũ ⁊ frigidũ: hoc.n. ꝑstare faciũt ⁊ coa
gulãt ex illis. Accipiam⁹ omiomeroꝝ qualia terre spe/
cies: ⁊ qualia aque ⁊ qualia cões. Sunt itaq; corpoꝝ cõ
ditoꝝ hec quidẽ humida: hec aũt mollia: hec aũt dura.
Hoꝝ aũt q̃cũq; dura aut mollia coagulatiõe dictum est
prⁿ⁹. Humidoꝝ igit quecũq; euaporãt aq̃.q̃cũq; autez
nõ aut terre: aut cõia terre: ⁊ aq̃ velut lac: aut terre ⁊ ae
ris velut lignũ: aut aque ⁊ aeris velut oleũ: ⁊ q̃cũq; qdẽ
a calido coagulant cõia. Dubitabit itaq; aliqs de vino
humidoꝝ: hoc.n. ⁊ euaporabit vtiq; ingrossat sicut no/
uũ. Cã aũt q: neq; in vna spẽ dr̃ vinũ. ⁊ q: aliud akr. no
uũ eniz magis terre q̃ antiquũ pp qõ ⁊ ingrossat maxie
calido ⁊ coagulat minus a frigido. Habet.n. ⁊ caliduz
multũ ⁊ terre sicut qõ in archadia sic exficcat a fumo in

vtrib⁹ vt eductũ coagulet. Si aũt omne secẽ hz: sicvirt⁹
que est aut terre aut aque/aut hui⁹ hz multitudinẽ.

¶ Et aliqua cõburunt igne ⁊ inflãmant vt lignũ cãna:
ossa: ⁊ lana: ⁊ silia corporũ quoꝝ euaporatiões natura/
les nõ sunt ꝛrie igni ⁊ cremant: q: ignis admiscet cum
illis: ꝫ illa que sunt humida ⁊ habent multos excessus
in humore ⁊ cõdensant partes in fine nõ cõburunt nec
inflãmant sicut gelu ⁊ sal ⁊ auruz ⁊ carbũculus similia.
Et aliqñ cõuertunt corpora humida in vaporẽ p ignẽ
q: vapor est res q̃ exit ex humore corporis per calorez
exteriorẽ ad aerez: ⁊ aliq̃ res terminant ⁊ destruunt ⁊
cõuertunt sicca terrestria quãdo humor eius fit vapor:
⁊ aliq̃ res cõuertunt in vaporẽ ⁊ fumũ in totũ p ignez
sicut oleũ ⁊ sibi simile. Quia euaporare est aeris inclusi
in corpore a quo exit de pfundo eius in quo submer/
gebat p admixtionẽ cũ virtute illi⁹ corporis. Et dictuz
est q: corpus cõbustibile est qõ est potẽs cõuerti in ci/
nerẽ: ⁊ corpora q̃ inspissant ⁊ coagulant p calorẽ ⁊ fri/
gus illa ꝓburunt: ⁊ corpora cõdensata per calorẽ cõbu
runt vt ossa ⁊ silia. Sed corpa cõbustibilia q̃ coagulã/
tur per frigus sunt sicut lapis cõbustibilis q cõburit ⁊
calefit ⁊ prius fuit lapis cõdensatus per frigus sicut fa/
ciunt oẽs lapides excepto lapide q vocat carbũculus
q nõ cõburit. s. q: ignis in eo nõ operat. Et oẽ corpus
siccũ in quo vincit terrestritas inflãmat igne ⁊ cõuerti/
tur in cinerẽ: ⁊ sunt quedã corpora q̃ liquescunt p ignẽ
⁊ nõ inflãmantur nec cõuertunt in cinerẽ sicut es ⁊ suũ
simile: ⁊ sunt quedã que inflãmantur ⁊ cõuertuntur in
cinerem: vt lignũ ⁊ suũ simile: ⁊ sunt quedaz que infla/
mantur per ignẽ ⁊ liquescũt: vt galbanũ ⁊ thus ⁊ simi/
lia: ⁊ causa in inflãmatione ligni ⁊ cõbustione eius ⁊ in
impotentia eris ad hoc est q: vincens in ligno est hu/
midũ in omnib⁹ partib⁹ suis mixtione ꝑfunda in cõti/
nuitate: ⁊ ideo ignis inflãmat in omnib⁹ partibus suis.
Sed in ere humor vincit in quibusdaz partib⁹ suis nõ

cõtinue in oibus partib⁹ suis: nec bene mixtũ: ⁊ iõ non
põt iflãmari in toto: sz thus videt simile eri in pte: qz li
quat a ligno: qz inflãmat. ¶ Et postqz nos notificauim⁹
p dicta narratiõe cõpleta: tũc dicamus q̃ de terra exeũt
corpora que vocant omiomera: aurũ ⁊ argentũ: cuprũ
⁊ plũbũ: ⁊ lapides minerales. Sz ⁊ aialia silr habẽt ea
q̃ dicũt omiomera: ⁊ dissimilia in partib⁹: ⁊ omiomera
mẽbra sunt vt neruus ⁊ vena ⁊ silia ⁊ dissimilia: ⁊ nõ ho
mogenea vt pes ⁊ manus ⁊ caput ⁊ silia mẽbra cõposi
ta ex similib⁹. Et in arboribⁿ sunt ptes cõsiles: silr sicut
lignũ ⁊ foliũ: ⁊ cortex: ⁊ fructⁿ: ⁊ radix: ⁊ ista cõponunt
ex materia humida ⁊ sicca aque ⁊ terre: sz calor ⁊ frigⁿ
sunt operãtia: ⁊ cũ istis est substãtia sua ⁊ essentia: ⁊ di/
camus que sunt spẽs create de terra: ⁊ que cõposite sũt
de terra ⁊ alijs similib⁹. Et dicam⁹ q̃ aliqua corpa sunt
creata humida: ⁊ aliqua dura: ⁊ aliqua lenia. ⁊ iam p̃di
ximus que sunt humida: ⁊ que sunt lenia: ⁊ que dura.
Et corpora que dissoluunt ⁊ ascendũt in vapore sunt cõ
posita ex aqua. i. in eis vincit aqua: ⁊ que sunt pseueran
tia ⁊ cõuertunt taliter sunt cõposita etiã ex terra: ⁊ cõpo
situm ex materia ⁊ aqua ⁊ lac ⁊ cõpositũ ex terra ⁊ aere
sicut lignũ. Sz corpora que dissoluunt ꝑm partẽ in va/
pore ⁊ ꝑm partẽ pseuerãt sunt tria composita ex terra ⁊
aqua: ⁊ lac ⁊ suum simile: ⁊ corpus cõpositum ex terra ⁊
aere vt lignum ⁊ cãna: ⁊ corpora composita ex aqua ⁊
aere sunt sicut oleũ. Et iam põt quis querere ꝺ vino: qz
videm⁹ mustũ inspissari ⁊ ĩgrossari. Et dicam⁹ q̃ illud
qꝺ vincit in musto est terrestritas ⁊ calor: ⁊ inspissatur
per calorẽ: ⁊ ingrossatur cum siccitate partium.

48 ¶ Non dixit nisi vinum qꝺ est in loco vcarie: nam illud ꝫ siccatur
in vasis suis pr fumum: ⁊ quãdo ꝫ bereꝫ bibi extrahitur per incisio
nem: ⁊ dixit Auẽpace q̃ de musto signum vt vincat in eo terrestri/
tas est q̃ accidit in vina in loco vcarie: ⁊ omne vinũ in quo est ni/
gredo spissa ⁊ turbiditas vincit in eo terrestritas ⁊ aqueitas ⁊ for/
te vincent alterum eorum: ⁊ est dicere aqueitatẽ vincentem solam
sicut in vino veteri: aut solam terrestritatẽ: sicut vinum quod pre/
dictum est qꝺ inuenit in loco vcarie.

¶ Quecũq

¶ Quecũqz aũt a frigido ingrossant terre. Quecunqz
autẽ ab ambobus cõmunia plurium: velut oleũ ⁊ mel
⁊ dulce vinum.

¶ Et oẽs res corporales que cõgelant p frigus. s. cõsi/
miliuz partũ vincit in eis terrestritas.

¶ Et sunt vna species terre: ⁊ vnus modus modorum eius est sicut 49
oẽs res que cõdensant per calorez que habẽt excessum in siccitate
⁊ duritie sunt similiter de substantia terre ⁊ modorum eius: sicut te
sta: ⁊ gipsum: ⁊ sal.

¶ Constitutorz aũt quecunqz coagulata sunt a frigido
aq: velut glacies nix/grãdo/pruina. Quecũqz aũt cali
do terre: velut later caseus nitrũ sales. Quecũqz aũt ab
ambob⁹: talia aũt sunt quecũqz in frigidatiõe. ꝶ aũt sunt
q̃cunqz amborz priuatõe ⁊ calidi ⁊ humidi sil egredie
ns cũ calido. Sales qdẽ. n. humidi solⁿ priuatõe coa/
gulant: ⁊ q̃cunqz sincera terre: glacies aũt calidi solⁿ: ꝶ
aũt amborz: pp qꝺ ⁊ ambob⁹ hẽant ambo. Quorũcũqz
qdẽigit totũ exsudant velut later: aut electrũ etenim
vt electrũ ⁊ q̃cũqz dñr lachryme in frigidatõe sunt: ve/
lut myrrha thus gũmi: ⁊ electrũ aut videt hui⁹ gũis ⁊
coagulatur: intercepta. n. in ipso aialia videntur.

¶ Et oẽs res que cõgelant per frigus aque q̃ inuentũ
tur i illis sunt de modis aque ⁊ suarz specierz: sicut gelu
⁊ grando ⁊ nix: ⁊ aliqua cõdensant cũ calore ⁊ frigore.
⁊ sunt res cõposite silr ex aqua ⁊ terra: sicut oleũ ⁊ mel:
⁊ vinũ dulce. Et oẽs res q̃ sunt de sba gũmosa sunt de
rebus cõgelatis per frigus: sicut thus: gũmi arabicũ: ⁊
kakabre: ⁊ silia ⁊ testa inspissant p calorẽ ⁊ cõgelant p
frigus kakabre est inuentũ sup aial notum.

¶ Et hoc qz approximat se istud aial arbori kakabre: ⁊ adhesit ei: 50
⁊ hoc qꝺ facit inspissari kakabre est calor qui exiuit de flumine: ⁊ ka
kabre est in arboribus riparum eius.

¶ A fumo aũt caliduz exiẽs velut cocti mellis cum in
aquã dimiseris euaporat humidũ: hec oia terre: ⁊ hec
qdẽ illiquabilia ⁊ imollificabilia: velut electrũ: ⁊ vt la
pides qdã: velut porr q̃ in spelũcis: etenuz hi silr fiunt
his: ⁊ nõ velut ab igne: sed vt a frigido exeũte calido

coegredit humidus ab ipso exeũte calido: in alijs aũt ab extrinseco igne. Quecũq; aũt nõ tota terre sunt qdẽ magis. mollificabilia aũt velut ferrus ⁊ cornua. Thus aũt ⁊ talia fit ꝛ lignis vaporãt. ¶ Et qñ pijcit in aquas illam ascendit de eo fumus.

51 ¶ Et hoc dixit Arist. ⁊ Auẽpace qñ cadit kakabre in aquã fumat: ⁊ oẽ qd est hmõi est de modis terre magis ⁊ lapis cõgelatus p frigus nõ per calorẽ dissoluit ⁊ non frangitur.

¶ Qm igit liquabilia ponẽdũ: ⁊ q̃cũq; liq̃fiũt ab igne ꝗ sunt aquosiora. Quedã aũt ⁊ cõia velut cera: q̃cunq; aũt ab aq̃ hec terre: q̃cunq; aũt neq; ab altero: ꝗ aut terre: aut ambor. Si igit oia qdẽ aut humida aut coagulata: hor aũt in dictis passiomb⁹ ⁊ nõ est intermedius oẽs vtiq; erũt dicte qb⁹ discernem⁹ vtrus terre: aut aq: aut pluriũ cõe: ⁊ vtrũ ab igne ꝓstat aut frigido: aut ambob⁹. Aurũ itaq; qdes ⁊ argẽtũ ⁊ es ⁊ stãnus ⁊ plũbus ⁊ vitrus: ⁊ lapides multi ĩnoiati aque. oia. n. ꝗ liq̃fiunt calido. Adhuc vina q̃dã ⁊ vrina ⁊ acetũ ⁊ lixiuũ ⁊ sex ⁊ liquor aq̃: oia. n. coagulant frigido. Ferrũ aũt ⁊ cornu ⁊ vnguis ⁊ os ⁊ neru⁹ ⁊ lignũ ⁊ pili ⁊ folia ⁊ cortex terre magis. Adhuc electrũ myrrha thus ⁊ oia dicta lachryme ⁊ porus ⁊ fruct⁹ velut legumina: ⁊ frumẽtũ q̃ talia: hec qdẽ valde ꝗ aũt min⁹ hor attinẽt terre. Hec em mollificabilia: hec aũt exhalabilia ⁊ infrigidatiõe facta adhuc nitrũ sales lapidũ gnã q̃cũq; ns infrigidatione neq; coagulabilia. Sanguis aũt ⁊ genitura cõia terre ⁊ aq̃ ⁊ aeris. Sanguis qdẽ hñs vias magis terre pp qõ frigore coagulant ⁊ humido liq̃scit: nõ hñs aũt vias aq̃: pp qõ ⁊ nõ coagulat: genitura ãt coagulat infrigidatiõe exeũte hũido cũ calido. Qualia aũt calida aut frigida coagulator aut frigidor hũidor ex dictis orꝓsiderare. q̃cũq; qdẽ igit aq̃ vt ad multũ frida si nõ alienã hẽant calitatẽ velut lixiuũ vrina vinũ.

¶ Et oia que liquefiunt per ignes vincit in eis aqua. Et aliud cõponitur ex duob⁹ elementis materialiter sicut cera ⁊ suum simile. Et ꝛn aliquibus vincit terra ⁊

aqua ⁊ corpor passiones vtr ostẽdunt per cõplexionẽ vincentẽ: sicut aurũ ⁊ argentũ ⁊ es ⁊ plumbũ ⁊ stannũ ⁊ vitrũ ⁊ istia: ⁊ in istis vincit aqua. Et signũ huius victorie est q̃ dissoluuntur per calorẽ: sed vinum ⁊ vrina ⁊ seruz sunt de natura aque. ⁊ signũ huius est: q: inspissant per frigus. Sed ferrum ⁊ cornu ⁊ ossa ⁊ vngule ⁊ canne ⁊ ligna ⁊ pili ⁊ cortices arbor ⁊ folia in eis vincit terra. Sz kakabre ⁊ mirrha ⁊ thus ⁊ omnia gummi ⁊ fructus ⁊ grana vincit in quibusdã eorum terra: ⁊ aliqñ indurantur aliqua ista per frigus. Sz sanguis ⁊ sperma sunt ambo cõposita ex terra ⁊ aere ⁊ aqua. Et sanguis rubicũdus intẽsus ⁊ spissus vincit in eo terrestritas: ⁊ signũ huius est: q: non arescit per frigus ⁊ dissoluitur per humorẽ. Et coagulat per frigus: ⁊ sperma exiccat p frigus. Sz sanguis clarus q nõ est multũ rubicundus vincẽs in ipso est aqua. Et signũ hui⁹ est: q: arescit per frigus: sz sperma desiccat per frigus: qm recedit ab eo calor ppter humorẽ qui est in ipso.

¶ Et per predicras causas põt quis scire elementũ passiuum qõ est vincens. Sed res in quibus vincit calor ⁊ in quibus vincit frigus scitum est per res que faciũt eas inspissari ⁊ indurari. Et scitur per naturam natura vincens. nam res composite ex aqua sunt frigide: nisi euenerit eis calor extraneus extra naturã suam: sicut calor qui est in vrina ⁊ in vino. 52

¶ Quecũq; aũt terre vt ad multum calida ppter calidi operationẽ vt calx ⁊ cinis. Oportet autem accipere ꝗm mãm quedam frigidissima esse: qm enim siccum ⁊ humidũ materia: hec enim passiua: horũ aũt corpora maxime terra ⁊ aqua sunt: hec enim frigiditate determinata sunt: palam q̃ oia corpora quecũq; vtriusq; simpliciter elementi frigida magis sunt: si non habeãt alienam caliditatẽ: velut seruens aqua, aut que per cinerẽ colata. Etenim hec hz eam q̃ ex cinere caliditatẽ. In oibus em ignitis est caliditas aut amplior aut minor: pp qõ ⁊ in putrefactis aia alia innascunt. Inest em caliditas que corrũpit ppriã vnicuiusq; caliditatem: quecũq; aũt cõia hñt caliditatẽ. Cõstãt em plurima a calidita-

te que vigressit: quedã.n.putrefactiones sunt velut syn tegmata. Quare hñtia quidẽ ꝑm naturã calꝛa ⁊ sanguis ⁊ genitura ⁊ medulla ⁊ lac ⁊ oia talia. Corrupta aũt ⁊ egrediẽtia a nã non adhuc: relinquiꝛ eñ mã terra existens aut aqua: pp qd ambo videnꝛ qbusdã. Et hi quidẽ frigida hi aũt calꝛa hec aiunt eẽ videtes cũ quidẽ in nã fuerint calꝛa: cũ aũt separata fuerint coagulata. Hec quidẽ igiꝛ sic totaliꝛ vt determinatũ est. In quib⁹ quidẽ mã aque ꝑm plurimũ frigida: opponiꝛ eñ hec maxime igni in quibus aũt terre aut aeris calidiora. Accidit aũt aliqñ hec fieri frigidissima ⁊ calidissima aliena caliditate. Quecũq;.n.maxie coagulata sunt ⁊ solidiora sunt hec frigida maxime si priuenꝛ caliditate ⁊ ardent maxime si igniantur: velut aqua ⁊ fumo: ⁊ lapis aqua vrit magis.

¶ Sed oẽs res terrestres calide operaꝛ calor in eis vt est calꝛ: ⁊ cinis. Sed mã rerũ que sunt calide p calorez extraneũ est frigida: q: cõponiꝛ ex aq̃ ⁊ terra. Et indurescunt per frigus corpa cõposita ex aq̃ ⁊ terra: ⁊ corpora cõposita ex aqua ⁊ terra sunt frigida in veritate: nisi obuiet eis calor extraneus vt exiret a sua natura: sicut res que calefaciũt per ignẽ: aut sicut aq̃ que exit ex cinere hz calorẽ extraneũ: ⁊ vlꝛ calor extraneus cõiungitur ⁊ continuaꝛ cũ omni calefacto: aut aqua: ⁊ res que cito putrescũt sunt frigide: sicut res in qb⁹ nascunꝛ vermes: ⁊ hoc est pp amissionẽ caloris nãlis per calorez extraneum: ⁊ hoc est pp defectũ eius. s. nãlis.

53 ¶ Et q: dixit Arist. cãm putrefactiõis ꝙ est ex victoria frigoris apparet Alexã. ꝙ non põt inuenire facere animal: ⁊ hoc est q: putrefactio ꝑm Arist. est/ cũ victoria caloris extranei aut pp remissionẽ caloris nãlis sup quẽ vincit calor extraneꝰ: ⁊ omnes res que cõgelanꝛ aut indurantur multum sunt frigide.

¶ Quoniam aũt de his determinatũ est ꝑm vnũqd q; dicamus quid caro aut os aut aliorum omiomerum. habemus enim ex quibus que omiomera natura cõstituit genera ipsoꝝ: cuius generis vnũquodq; per generationẽ. Ex elemẽtis qdẽ eñ omiomera ex his aũt vt

mã oia opera nature. Sũt aũt oia vt quidẽ ex mã ex dictis: vt aũt ꝑm subam rõne. Semp aũt magis palaz in posteriorib⁹ ⁊ totaliꝛ quecũq; velut organa. ⁊ gratia hutus: magis.n.palã ꝙ qui mortu⁹ hõ equoce. Sic igiꝛ ⁊ manus mortui equoce: quẽ admodũ ⁊ fistule lapidee dicanꝛ. velut.n. ⁊ hec organa q̃dã videnꝛ eẽ min⁹ aut in carne ⁊ osse talia mãifesta. adhuc aũt in igne ⁊ qua minus: ꝙ.n.cui⁹ grã: mime hoc palã vbi plimũ mãe: sicut enim ⁊ si extrẽa accipiãꝛ mã qdẽ nihil aliud ꝑter ipsam. Suba aũt nihil aliud q̃z rõ: itermedia aũt ꝓportiõaliꝛ: eo ꝙ ꝓpe sit vnũqd q: qm̃ ⁊ hoꝝ qd cũq; est grã huius: ⁊ nõ oibus modis hñs aq̃ aut ignis sicut neq; caro nz viscera: his aũt adhuc magis facies ⁊ manus: oia autẽ termiata sunt ope. Que qdez enim pũt facere ipsorum opus vere sunt vnũqd q; puta oculos si videt: qui autez nõ põt videre equoce: puta mortuus aut lapide⁹: neq; enim serra q̃ lignea nisi vt imago. sic igiꝛ ⁊ caro: sz opus ipsi⁹ minus palã q̃z ꝙ lignee: siliꝛ aũt ignis. Sz adhuc forte minus manifestũ nãliter q̃z carnis opus. Siliꝛ ãt ⁊ q̃ in plãtis: ⁊ inaiata velut es ⁊ argentũ. oia.n.potentia quadã sunt aut faciẽdi aut patiẽdi sicut caro ⁊ nervus sz rõnes ipsoꝝ nõ certe. Quare qñ existũt ⁊ qñ nõ: nõ facile pspicere nisi valde deperditũ fuerit ⁊ figure solle sunt relique velut antiquoꝝ mortuoꝝ corpa subito cinis fiunt in sepulchris ⁊ fructus solũ figura. ꝑm sensum aũt nõ videꝛ inueterari valde ⁊ ex lacte coagulata. Tales igiꝛ ptes caliditate ⁊ frigiditate ⁊ motibus ab his ꝓrigit fieri coagulatas calido ⁊ frigido. dico aũt q̃cũq; omiomera: velut carnẽ os pilos neruos: ⁊ quecũq; talia. Oia.n.differũt prius dicti differẽtijs: tensione: tractiõe: cõminutiõe: duricie: mollitie: ⁊ alijs talib⁹. hoc aũ ta calido ⁊ frigido a motibus fiunt mixtis: pstituta aũt ex his q̃ anomiomera nullo adhuc vtiq; videbunꝛ velut caput: aut manus: aut pes: sz sicut ⁊ fiẽdi es qdez aut argentũ cã caliditas ⁊ frigiditas ⁊ motus: fiẽdi aut

ferrã: aut phialã: aut arcã: nõ adhuc: sed hec quidẽ ars: ibi aũt nãvel alia aliqua cã. Si igit habemus cuius generis vnũqdq; omiomerorũ accipiẽdi ꝓm vnũqdq; qd est: puta qd sanguis aut caro: aut sperma: aut aliorum vnũqdq. sic. n. scimus vnũqdq; pp qd ⁊ qd est fi naturã aut rõnẽ habeamus maxie aũt cũ ambo gnãtiõis ⁊ corruptõis ⁊ vnde principiũ motus. ¶ Manifestatis aũt his: similr omiomera cõsiderãdũ. ⁊ tandẽ ex his constituta velut hoiem ⁊ plantã ⁊ alia talia.

¶ Et postq̃ rememorauimus q̃ sunt iste res iã est scitum de illis oẽ genus cuiuslibet mẽbri cõsiliuz ptiũ: sicut ossa ⁊ caro: ⁊ hoc est q: manifestũ est in quolibet ꝑdictorũ q ipsa sunt cõposita ex elemẽtis: ⁊ q elemẽtorũ illorũ vincit sup ipm. Sz mẽbra organica cõposita sunt ex ꝓsiliibus ptibus: ⁊ mẽbra ꝓsilia ⁊ organica nõ recedit ab eis hoc nomẽ quousq; mortuũ fuerit hõ: aut aial cuius fuerit mẽbra: ⁊ qñ fuerit mortuus hẽbit nomen hois ⁊ ꝓcomitantiã: ⁊ vocabunt mẽbra sua nõ noibus ꝓprijs ꝑsilitudinẽ in noie: vt manus ⁊ pes. Et hoc est q: rõ pedis hois mortui nõ dicit plus õ pede suo q̃z õ pede dolati ex lapide: ⁊ hoc. s. est ꝑ figurã solã: ⁊ cã huius est q: oẽ inẽtũ iuenit pp opationẽ suã: q: res q̃ apparet de ope elemẽtorũ ĩ carne est modica ꝓz q̃ appet õ ope illorũ in gñe ⁊ aere ⁊ aq̃ ⁊ terra. Sz opus qõ appet in cupro ẽ alia res ꝓter opus elemẽtorũ. ⁊ pp hoc quãto magis cõpletior est mã: tãto minus appet opus elemẽtorũ in ea. ⁊ ẽt q̃z to magis cõpletior est: tãto hz aliã passionẽ ex opatiõe vel effectu: ⁊ q̃z to minus cõpleta fuerit: tãto appet in ea magis effectũ ⁊ opationẽ elemẽtorũ esse quo ad sensuz: ⁊ mẽbris nõ ꝓuenit nomẽ nisi ꝓpter opatiões manifestas q̃ sunt in illis: q̃ nõ sunt de opationibus elemẽtorũ: ⁊ tũc nõ appellant mẽbra ꝓm veritatem noibus suis: nisi quãdiu faciũt opatões nãles q̃ ꝓportionant ad ipsa: nõ ad elemẽta ⁊ qñ deficiũt opera pp mortẽ nõ remanẽt in illis nisi opa elementorũ: ⁊ illa

Nõ appellãtur mẽbra ꝓm veritatẽ noib⁹ suis: nisi quãdiu faciũt opatiões suas.

sunt opera q̃ ꝓueniũt lapidib⁹: ⁊ tũc pp hoc erit nomen dictũ de eis ꝑ sillitudinẽ: ⁊ nõ erit dria inter manũ mortui ⁊ manũ dolatã ex lapide: q: vtraq; hz eandẽ figurã: ⁊ idẽ opus. s. descendere: ⁊ drie mẽbrorũ ꝓsiliuz quib⁹ diuersant sunt ꝑ caliditatẽ ⁊ siccitatẽ: ⁊ humorẽ ⁊ frig⁹: ⁊ modos receptionũ passionũ diuersarũ: ⁊ ista ẽt diuersant pp has drias: ⁊ mã in eis est vna: ꝗ mẽbra organica sue drie sunt ꝓm opatiões: ⁊ pp hoc hũt noia diuersa a nominib⁹ mẽbrorũ cõsilium. Et cãe gnãtiõis ptiuz cõsilium que sunt ptes aialiũ: ⁊ ꝓsiliuz q̃ exeũt de terra sunt in gñe vno ⁊ hoc est calor ⁊ frig⁹ ⁊ siccũ ⁊ humidũ ⁊ nã operãs. Res aũt artificiales facte ex istis ⁊ opate artificialr cãe earũ mãles sunt vna: ꝗ operãs diuersar. ⁊ hoc est q: in illis supradictis est natura operans: ⁊ in istis artificialib⁹ est ars. ¶ Postq̃ cõpleuim⁹ notificare genus cuiuslibet modi partiũ ꝓsimiliũ: ⁊ fecimus scire quis fuerit ille modus: sicut est sanguis ⁊ caro ⁊ sua silia: ⁊ alia hmõi: ⁊ pp quid est ille modus: ⁊ qõ est: narrabimus si deus voluerit in quolibet istorũ modorũ quo mõ generar: ⁊ quo modo est vnũ: ⁊ est vñ principiũ motus in quolibet istorũ: ⁊ quousq; est finis eius: ⁊ post queremus res gñatas ex istis sicut hõ ⁊ vegetabile ⁊ silia eorũ de rebus alijs generatis.

¶ Idest. perscrutabimur in trib⁹ libris ista vltimo dicta. s. in lib. õ 54
mineris: ⁊ in lib. de vegetabilib⁹: ⁊ in li. de aialib⁹: ⁊ hoc qõ adhuc ei remansit de quolibet cõsimiliũ partiũ est vt dicat qualitatẽ gñationis sue in eo qõ est ei proprium.

¶ Sũmi phi Arist. Stagyrite peripatheticorũ ꝓncipis: cũ Auerroys cordubẽsis expositiõib⁹ Meteororuz opus: cũ noua traductiõe in quartũ ⁊ vltimũ predicti voluminis feliciter explicit.

¶ Papie impssuz ꝑ solertẽ virũ Jacob Paucidrapiũ de Burgofranco. Anno virginei partus. 1520, Quinto nonas Octobris.

MARCI AN,
tonii Zimaræ Philosophi
ac Medici Famigeratissimi
Questio de primo cognito.
ELVSDEMQVE Solutio
nes contradictionũ in dictis
Auerrois. In qbus eã so
lertiã internosces, vt
eas ne parua qdẽ
labes con
tami
net

¶ Marcus Antoni⁹ Zimara Sãctipetrinas ⁊ hydrũtinus/ magnifico Marco Antonio Cõtareno/ magnifici dñi Caroli filio: felicitatem.

Iu multũq; dubitaui Contarene iuuenis optime: ⁊ in studijs nostris eminentissime: an libellũ hunc: quẽ succissiuis horis ac tumultuarie sane collegerã: ederẽ: quasi satis superq; laboratuz a nobis esset in Auerroi emendãdo: nec in his quoq; periclitãdũ nobis eẽt: quũ nõ parũ adhuc ex editione illa sollicit⁹ sim. Sed qm̃ boni qdam iuuenes ⁊ nimiuz amantes mei: quos inter tu vel p̃cipuus: cui quippiaz a me negari nefas sit: Cũ me tibi tm̃ debere profitear: quãtũ apud domesticos Petro Bonusio ꝓpresuli auũculo: qui me semꝑ eque ac filiuz charũ habuit/ fouitq;: cuiq; nõ minus q̃ parẽti mee animã hanc debere me libens ꝓfitear: editionẽ sollicitabant: decreui votis vestris satisfacere: Et huic me pelago cõmittere. Est aũt in hoc opusculo nobis elaboratum: vt discordes Auerrois sentẽtias: quoad eius fieri potuit: cõcordes esse ostẽderemus: nõ tñ oĩa sunt a nobis cõprehẽsa: multaq; sunt aliene industrie vel ꝯsulto a nobis derelicta: vt si qui fuerint qui hoc existimẽt facilius fuisse q̃ fuerit/ periclitarẽtur ⁊ ipsi: Cognoscerẽtq; difficultatẽ operis: qd̃ oĩbus qui equa lance rem perpẽdere voluerint: apertissimũ fore non dubito. Ceterum stultus ego qui mihi obtrectatores defuturos quauis rõne credam: insũma si non his acquieuerint tuũ erit: si tibi quoq; ita videbit/ defendere: sin minus reprehẽdamur. Uale semꝑ litteratoꝝ memor.

¶ Marci Antonij Zimare sanctipetrinatis ⁊ hydrontini Questio de primo cognito. in gymnasio Patauino publice examinata.

Uerebatur in lectionibus nr̃is super prologo physice auscultationis: vtrum magis vniuersalia essent intellectui nostro notiora: in sua prima naturali cognitione: quaz cõiter cõfusaz appellare solemus. ⁊ videbatur ꝙ nõ. Nam neq; hoc est in prima operatione intellectus que est formatio: nec in secũda que est fides seu discursus. igit̃ nullo modo vniuersale magis est notius minus vniuersali in tali cognitione. cõsequentia nota. q: isti duo actus sufficiẽter videntur diuidere omnez actum intellectus. sicut patet tertio de aĩa. tex. cõmẽ. 26. Antecedẽs quãtuz ad primaz sui partẽ probat̃: nam in cognitiõe incõplexa que est in p̃ma intellect⁹ operatiõe noĩa diffinitoꝝ sunt notiora nobis in cognitiõe ꝯfusa. talia aũt p̃m Auer. ibi in cõmẽto: sunt spẽs noĩate. igitur spẽs in cognitiõe prima est notior alijs magis vl̃ibus qualia sunt gña ⁊ dr̃ie. ¶ Nec valet si dicat̃: vt. d. beatus doc. ibi ꝙ diffiniẽs ad diffinitũ dupl̃r cõparari põt. vno mõ absolute. Et isto mõ magis vl̃ia sunt notiora in cognitiõe cõfusa minus vl̃ib⁹ q̃ sic absolute cõsiderant̃. Alio mõ vl̃ia magis pñt cõparari min⁹ vl̃ib⁹: vt sunt diffinientia ea. Et isto mõ min⁹ vl̃ia sunt notiora nobis magis vniuersalib⁹. ¶ Contra. magis vl̃ia vt diffiniẽtia sunt prius nota minus vl̃ibus: q: diffinitio min⁹ vl̃is haberi nõ põt ignorata diffinitiõe magis vl̃is: cuz diffinitio detur per priora ⁊ notiora. ex. 6. topi. Scd̃a pars antecedẽtis ostẽdit̃: naz in scd̃o actu intellect⁹ qui est cuz cõpositione ⁊ discursu cõfusa magis sunt nobis notiora per Phm̃ p̃ physi. t. cõ. scd̃i ⁊ tertij: vbi dr̃ ꝙ p̃ma nr̃a cognitio nãlis ꝓcedit a notiorib⁹ nobis q̃ sunt ꝯfusa magis. illa aũt q̃ sunt ꝯfusa magis sunt ipsa cõposita causata ex elemẽtis: sicut exponit Cõmẽtator: ibi in cõ. 3. ꝑ talia ãt intellexit ipsas spẽs: ⁊ nõ singularia: q: talia nõ ingrediunt̃ formalr̃ syll̃m demõstratiuũ: ergo ẽt in cognitiõe p̃ma habita ꝑ discursuz minus vl̃ia sunt notiora magis vl̃ibus. igit̃. Absolute ꝯcedẽduz est min⁹ vl̃ia in p̃ma cognitiõe nr̃a nãli eẽ notiora: cũ p̃ma nr̃a nãlis cognitio aut cõplexa/ aut incõplexa sit: ⁊ in vtraq; probatũ fuit ꝓpositum nostrum. ¶ Ad oppositũ dicitur esse Aristo. ⁊ Cõmẽta. primo phy. tex. cõmẽti. 4. Et in infinitis alijs locis.

¶ In ista qõne difficillima ita procedam. primo exponã titulum qõnis. scd̃o ponam opiniones famosas in hac mã: ⁊ postremo ponaz opinionem quã credo veram esse.

Debes scire ꝙ vniuersale dupliciter sumi potest. vel formaliter vel fundamentaliter. formaliter. d. vniuersalitatez ipsam que est secũda intentio ⁊ est accidens a rõne causatuz. funda/

mentaliter autē est prima intentio: ⁊ prima rei notio. Ista distinctio colligitur de intentione Auer. 7. meta. cōmento. 46. vbi hz q vniuersalia habent aliquā dispositionē dispositionū substātialiū: ⁊ qualitatem accidētem eis. Vniuersale autez pro prima intentione sumptum adhuc dupliciter ꝓsuevit sumi. vno modo p vniuersali in causando: ⁊ sic consueuim⁹ deum ⁊ intelligentias vniuersalia nūcupare: ⁊ ipsō mō sumpsit philosoph⁹ vniuersale in phemio sue metaphysice dum dixit vniuersalia sunt difficilima ad cognoscēdum cum sint a sensibus remotissima. Alio modo sumē vniuersale in predicando: ⁊ est illud qd aptum natuz est de pluribus predicari. Et sic sumpsit vniuersale Philosoph⁹ in primo perihe. ⁊ in. 7. meta. tex. cōmē. 45. ⁊. 57. in hac igitur questiōe non loquimur de vniuersali primo secūda intentione sed de vniuersali primo prima intentiōe. Et adhuc de isto non loquimur: vt supponit pro vniuersali in causando: qr de hoc cōuenerūt omnes peripatetici: q est posteri⁹ cognituz a nobis. loquimur igitur de vniuersali primo prima intentiōe: vt supponit pro vniuersali in predicando: sicut est aia ⁊ homo ⁊ hmōi. ¶ Scēdo debes intelligere q cognitio in nobis duplex est. quedā est que pcedit a nobis magis notis qualia sunt effectus vt in plurib⁹ ⁊ ipsa accidētia: ⁊ ista cognitio appellatur ab Auer. prima cognitio naturalis: nam cum intellectus noster nāliter intelligat ꝓcurrētibus phantasmatibus. 3. de aia. tex. cō. 39. Illa igitur appellat prima hois nālis cognitio que oritur hz īmediate a rebus magis phantastatis: qualia sunt effectus ⁊ ipsa accidētia: ⁊ ista a latinis dicit cognitio cōfusa ⁊ indistincta. ⁊ talis si fuerit complexa habet demonstratiōe signi vel aliqua via cōsimili. si incōplexa habet per diffinitionē quid nois vel per aliquid illi simile. Et est qñ hō cognoscit aliquid solum quo ad quid nois. Alia vero est cognitio distincta. ⁊ ista procedit a causis ⁊ a reb⁹ nature priorib⁹ ⁊ notioribus: ⁊ ista habet per diffōnem qd rei: si incōplexa fuerit: vel per demonstrationē a priori si fuerit cōplexa: precipue aūt monet questio de cognitione confusa incōplexa. Licet etiam de cōplexa dicemus illud qd nobis apparet: hec de primo.

Quantum ad scōm principale inuenio Burleū ⁊ Bregozium ariminēsem: quē nominales precipuū hñt qui in primo sentētiarū distinctione tertia. qōne tertia. articu. scēdo. tenet q singulare est primo cognitū in cognitiōe cōfusa siue cōplexa: siue incōplexa fuerit: motus varijs argumētis ⁊ rōnibus: supponit aūt in primis vnum de intentione Cōmēta. q vle nō est aliquid extra animaz existens: sed est conceptus fictus seu formatus per animaz cōmunis pluribus de quibus predicatur: quo supposito stante probat propositiuz sū sic. anteq̄ vniuersale formet seu fingatur ab intellectu aliqd singulare est cognitū. igitur singulare est primo cognituz ab intellectu cōsequētia est manifesta ⁊ antecedēs probat ab ipso: qr impossibile est: vt dicit abstrahere ⁊ fingere aliquē cōceptuz ab aliquib⁹ rebus: nisi ille res vel aliqui earuz sint apprehēse: qm̄ de rebus olno ignotis nullus concept⁹ omnino formari potest: nec valet si dicatur ad hoc q tale a quo fit abstractio sit primo notum quo ad sensuz nō aūt quo ad intellectū: nam hoc directe cōtradicit Aristo. ⁊ suo Cōmenta. in. 12. meta. cōmēto. 4. vbi hz vniuersalia apud Arist. sunt collecta ex par-

ticularibus in intellectu qui accipit inter ea cōsimilitudinem: ⁊ facit ea vnam intentionē. Nec est imaginabile: vt. d. q vna virtus cōprehendat singularia ⁊ conuenlātiam eorum: ⁊ alia formet ipsum vniuersale. nam hoc esset simile ac si vnus homo apprehendat singularia: ⁊ alter homo apprehēdat vniuersale qd est absurdū: ⁊ pro hoc vī facere sentētia Philosophi in scēdo de anima. in tex. cōmēti. 146. vbi cōsimili medio arguit de sensu cōmuni. hz enim q virtus apprehendens cōuenientiā ⁊ differentiā inter aliqua eadez cōprehēdit illa sub rationib⁹ proprijs que adinuicē cōueniunt ⁊ differunt. ⁊ cōfirmatur adhuc ista positio auctoritate Auer. primo phys. cōmēto. 5. vbi hz q ⁊ si singulare nō fit principiuz in scientia demonstratiua: est tū principium acquisitiōis vniuersalis: qd est principiū doctrine demonstratiue. Sicut dicit etiā Phus in calce scēi posteriozuz. ¶ Preterea ad principale arguit sic. primo cognitū ab intellectu non est aliquid ab intellectu fabricatū. vniuersale est hmōi. p suppositū: ergo vniuersale nō est primo cognitū ab intellectu: relinquit ergo q singulare sit primo cognitū: discursus notus cū minori: ⁊ maior probat: nam intelligibile intellectionē nā pcedit: sic cā pcedit effectuz: minor pz ex supposito: vt dixim⁹: ⁊ est ē tripsius Auer. in primo de aia. cō. 8. vbi hz q intellect⁹ est qui facit vniuersalitatē in rebus. ¶ Tertio principaliter ⁊ istud argumētuz etiā est Burlei in prologo primi phys. si vniuersale esset primo cognitū ab intellectu tale nō posset ꝓferre ad intellectiōez singularū: qr cum illud abstractū sit a singularib⁹ mediante illo non deuenim⁹ ad cognitionē vni⁹ singularis potius q̄ ad cognitionē alterius: aūt ergo per illud deueniem⁹ ad cognitionē omniū: aut ad cōgnitionē nullius: quorum vtrūq̄ absurduz est. ¶ Amplius nullus imponit nomen rei quā ignorat per Phm. 4. meta. tex. cōmē. 10. Et per Auer. 7. meta. tex. cōmē. 54. Sed intellect⁹ imponit nōia primo singularibus: ergo illa sunt sibi primo nota. Nec valet si dicat q singulare nō cognoscit ab intellectu: qr vt dicūt intellect⁹ ponit cōuenientiam ⁊ differētiā inter singulare ⁊ vniuersale: intellect⁹ in inductione procedit a singularib⁹ ad vniuersalia: ⁊ cum pcedat ex pēxistente cognitione sequit ipsuz singulare cognoscere: similr intellect⁹ format istā propositionē: sortes est homo/sortes est animal: ergo opz ipsum extrema pecognoscere. h ⁊ alia cōsimilia dicunt in hac materia sustinētes singulare esse primo cognitum ab intellectu in prima cognitione quē confusa dicitur.

Quicquid sit ex pte rei de ista opinione: mihi tū vī salua reuerentia taliter sentiētiū q ista opinio nō est ex intentione Aristo. ⁊ sui Cōmen. Auer. Nam sicut scribit Cōmēta. 3. de aia. cō. 16. ex sola Auēpace: quiditas in intellectu nō hz formā corporalez neq̄ spiritualē: cui sustentat: cū intellectū (vt declaratū est) non fit indiuiduū. (Unde sicut mea fert opinio.) sīla peripatheticoꝝ fuit q intellectio singularis mālis repugnat intellectui: vt intellectus est nō quaten⁹ singulare: sed q̄ten⁹ mālē est: vñ Cōmē. in cō. sup lib. de diuinatione inquit q declaratū est in pma phia q intelligētie nō intelligunt: nisi naturas vles. ⁊ nō dant nisi simile eius qd hñt. ¶ Impossibile est: vt dent intentionē indiuidualē olno cum nō habeant nātu cōprehendentē ꝓpriam intentionē: ⁊ ille forme nō indiuiduanē

nisi per mām. Et si intelligētie abstracte cōprehēderēt in diuiduū: tūc necessario eēnt māles. h Cōmētator. vñ si alicui intellectui cōperit cognoscere singulare; hoc non est inquātuz intellect⁹ est: q: vt sic vlr hz cognoscere. sic. n. ponit dria inter receptionez māet: z inter receptionem intellect⁹. sicut ptz. 3. de aīa. cō. 5. z. 28. nam mā est cā receptiōis signate; intellect⁹ aūt est cā receptiōis abstracte: si ergo hoc alicui intellectui cōpetet: hoc erit inquātuz mālis. i. inquātuz a mā in operando aliquo mō dependet. Et sic est de intellectu nostro possibili: qui cū sit infim⁹ in genere abstractoz. 3. de aīa. cō. 19. accidit sibi inquātuz intellectus est ipsuz talez habere habitudinē ad hominē: q̄ vt sic sine phantasmate nō possit intelligere: aut hō per ipsuz. Nisi igitur intellectus noster cōiunct⁹ esset phantasie z continuo z tēpori: nullo pacto posset singulare cognoscere. Et iō fuit maxia discholia inter antiquos qualr z quō intellect⁹ iste singulare cognoscat. nullus autē ex antiqs dixit singulare eē pmo cognitū: cuz dubū sit apud ipsos an cognoscī queat ab intellectu: z de mō cognitiōis eius. Et iō opinio ista non vr Aristotelica nec rōnes istius opinionis cogūt.

Solo rōnū ¶ Ad pmū dico admittēdo suppositū ad istū intellm. vz. q̄ vle nō est aliqd ex aiam distinctū a singulari: sed est aliqd cātū ab intellu agente vna cū phātasmate. Et tunc dico q̄ cū intellect⁹ agens fit q̄ faciat vlitatem in rebus. pmo de aīa. cō. 8. vbi dr q̄ intellect⁹ est q̄ facit vlitatem in reb⁹. iste aūt intellect⁹ faciēs apud ipsuz agēs intellect⁹ est; nam si hz nobis Auer. exponere p Auer. inueniem⁹ hoc qd dixim⁹. ipse enizz. 3. de aīa. cō. 18. hz q̄ intellect⁹ agens est qui transfert res de ordine in ordinē. Et facit de potētia intelligētis actu intelligētia: sz istę intellect⁹ in abstrahēdo nō cognoscit singularia a qb⁹ abstrahit. sicut enizz scribit Cōmē. 3. de aīa. cō. 19. Et ante ipsuz Themi. 3. de aīa. super expositiōe tex. cō. 35. Talis intellect⁹ nō cognoscit aliqd eoz que sunt h: tale aūt vle abstractū ab intellectu agētē est illud qd imediate movet intellectū possibilē: q: māle imediate agere nō pōt in īmāle. vnde Cōmēta. 3. de aīa. cō. 5. z. 18. hz q̄ intentiōes imaginate nō pūt mouere actu intellectū: nisi postq̄ fuerint actu intellecte. nō fiunt aūt actu intellecte: nisi per intellectum agentē: qui operat in hoc: sicut agens māle. Abstrahit enim vle a singulari: z nō cognoscit singulare māle a quo abstrahit: sicut ignis comburit lignuz: z nescit se cōburere illud. Et q: Gregorius credidit tale vle fieri ab intellectu possibili: hinc est q̄ grauiter decipitur ni fallor. ¶ Et sic formaliter ad argumētū dicoz q̄ stat intellectū possibilez primo cognoscere vle: qd vle est ab intellectu agente abstrahente nām a singularitate sine cognitiōe: sed merenāliter. Et ideo si argumētuz aliquid probaret maxime probaret singulare esse primo cognitū ab intellectu agente: q: ille est qui abstrahit. nullus autē dixit hoc: nam iudiciuz est in capitulo perfectiōis iudicis pm Auer. 3. de anima cōmēto. 19. Talis autē iudex cognoscens z discernens est intellectus possibilis. Et nō intellectus agens in cognitione ista que cōiter nobis solet cōtingere. ¶ Ad auctoritatē Cōmēta. in. 12. meta. cō. 4. Respondet q̄ ibi loquit⁹ de vniuersali pro formali: qd est secūda intentio: z ideo nō est ad proposituz. pro quo debes scire q̄ vniuersale duo importat: materiale z formale: materiale est esse in multis: formale autē est dici de multis: z quo ad istud sicut

Gregorij ariminensis.

ibi videtur causatur ab intellectu possibili taliter cōparante vnum obiectū cognitū ad aliud obiectū cognitū: vnde ex similitudine quā accipit intellꝰ inter singularia/causat vniuersale: qd est scēa intētio. Et est quo ad id qd est dici de pluribus: dicat Jo. de gādauo: z alij moderni quicquid velint: dico vniuersale pro formali suo ab intellectu possibili causari: z non ab intellectu agente: q: intellꝰ agens non cognoscit singularia: quę sunt h pm Cōmen. modo vniuersale pro scēa intentione causatur ex singulariū cognitione: ideo non pōt ab intellectu agente cognoscī z per ꝓns neq̄ causari. Nota tñ q̄ licet intellꝰ possibilis prius cognoscat singularia: ex quorum similitudine causat vniuersale pro scēa intentione: non tamen ea cognoscat: nisi mediante sensu: z vt est phantasie cōiunctus. sicut patet tertio de anima. cōmen. 9. Sed loquendo de vniuersali primo ꝓma intentione bene potuo illud ab intellectu agente causari. Et illud primo innotescit intellectui possibili q̄ singulare. Et qñ dicebatur q̄ impossibile est q̄ singulare cognoscatur ab vna potentia. z vniuersale fit causatum ab alia sicut q̄ vnus faciat antecedēs: z alius ꝓns. Respondet q̄ si loq̄mur de vniuersali pro scēa intentione causatur ab intellectu possibili cognoscere singularia: ex quoz similitudine cōparata causat tale vle z singularia illa innotescunt sibi mediante sensu. In cognitione aūt vlis pro prima intentione si loquamur de vniuersali incomplexo tale causatur ab intellectu agente: q: ille est qui transfert res de ordine in ordinē. Et facit de potētia itelligētis actu itelecta: z ille in causando non cognoscit singularia: a quibus abstrahit. talis enizz actio pcedit ab ipso per modū nature. De vniuersali aūt cōplexo vt Thc. z multi magne auctoritatis viri: q̄ non inconuenit q̄ in inductione premisse sint cognite a virtute cogitatiua. Et cōclusio fiat ab intellectu possibili pp essentialē ordinē existētez inter istas virtutes: quem ita se hñt: q̄ qñ vna ipsarū exit ad actū: alia etiā per cōcomitantiā est etiā in actu. vnde Phs in libro de memoria z reminiscētia dixit: q̄ qñ intellꝰ intelligit quantū in vniuersali potētia sensitiua aliqd quantū in particulari cōtemplat. vnde h sunt verba Thc. super scēo poste. c. 36. Porro huius inductionis: in qua sensus vicē obtinet sumptoz: vle cōclusionis: non statim a sumptis sequit cōclusio. Nec paruo tpe absoluit: sed inter sumpta: z cōclusionē aliqua ātā vis incidit tpis. Naz sumpta illico incipit afformare seusus: sed cū pcessit admodum ac diu exercitus est. Tñ ea vis animi que intellꝰ nominat ꝓcionē ipsaz subiungit. In hoc aūt opus est etate z visu multo: q: qd effusum sparsumq̄ est: nisi spacio tpis cogi: z in vnū cōferri non pōt. Hoc etiā videt sentire Auer. in cōmen. suo. sup lib. de diuinatione: vbi volēs declarare modum quo somnia vera causenē in nobis ab itelligētia dixit: q̄ intelligentia dat intentiones vles z imaginariua recipit eas particulares: z quē admodū medicus enūciat qd accidit corpori fortis: z eius anime in aliquo tpe terminato per duas ꝓpositiones: quarum vna est vlis intelligibilis. Et alia particularis sensibilis. z hec vt esse intētio eius in illo locorū cōsiderenē bene verba eius. Hoc idem videtur fuisse de intētione phi in pmo poste. in tex. cō. 33. vbi ostendit q̄ deficiente alio quo sensu a natiuitate impossē est scientiā illius sensibilis in intellectu gigni. Sj quidē addiscimus: aut per ꝓmissationē: aut per inductionē.

inductio aūt est de his/q̃ particularia sunt: ꝛemratio autē de vlibus: impōle est autez vlia specularī: nisi per inductionē. Inducere autem non habētes sensum impōle est. singulariū enim sensus est: non enim cōtingit accipere ipsoꝝ scientiā. neq; enim ex vlibus est sine inductione. Neq; per inductionem sine sensu. Et ꝓpter hoc dixit ipse in scōo phy. tex. cō. 6. q̃ cecus de coloribus disputās de noibus solis rōnem habebit nihil tñ intelliget. Et ideo cauēant qui tenent de intentione phi: cecum a natiuitate posse habere scientiā non per inuentionē sed ꝑ doctrinā. Immo snia sua fuit: nullomodo scientiam in eo cansari posse. Et si tu queras qūo est hoc possibile q̃ in vno discursu premisse fiant ab vna virtute. Et cōclusio ab alia vtute diceret q̃ hoc nō ꝛet videri alicui mirabile: nam sicut est in magno mūdo: videmus q̃ ex omnibus corporibus celestibus: ꝛ ex oibus suis motoribus fit vnum animal magnuz: ita q̃ ex eis fit vnus actus sicut scribit Cōmen. scōo celi cōmen. 42. ꝛ scōo cap. de suba orbis. ꝛ. 11. meta. 44. cō. ꝛ in libro destructio destructionuz. in disputatione. 3. in solutione. 18. dubij. Sic dicimus in hoīe qui est microcosmos. i. paruus mundus: cōtingere posse q̃ ꝓpter essentialem ordinē: ꝛ colligationē intellꝰ cum cogitatiua virtute fuit hoc q̃ ad vnā operationē cōcurrant ambe fm diuersas rationes. Et cum illud qō adducitur a Gregorio arimineñsi tanq̃ impossibile videt esse necessarium. Et quando dicebat q̃ hoc esset ac si vnus homo faceret antecedens ꝛ alter ꝓns. Respondet negādo similitudinem: q: non est ordo essentialis in intelligēdo vnius hominis respectu alterius: sicut est de sensu interiori respectu intellꝰ. Et licet ista opinio videatur noua: tamen videt esse antiqua satis sicut vides. Aut aliter pōt dici q̃ in cognitione cōplexa vlis que per inductionez habet eadez virtus. s. intellꝰ possibilis est qui format premissas ꝛ cōclusiones: q: fm Phm scōo de anima. tex. cō. 146. videt velle eādem virtutez esse que cognoscit extrema ꝛ medium in quo cōueniunt. Et tūc diceret fm illam viam nō esse incōueniens incōplexa cognitione singularia prius intellectui innotescere q̃ vlia. tñ ista singularia cognoscunt ab intellectu possibili: vt reflectit ꝛ vnitur phātasie virtuti: non vt intellꝰ precise ꝛ in se cōsideraī. Et si ista via teneretur possent glosari oēs auctoritates: ꝛ Themistij: ꝛ Auer. ꝛ Aristo. que sonare videntur premissas in inductione causari a vtute sensitiua interiori. ꝛ cōclusionē ab intellectu isto modo. nā pro quāto vlis cōclusio nō pōt sequi ex vna singulari precipue in mā pbabili ꝛ in mā que est in his que vt in pluribus cōtingunt necessariū est virtutē experimentatiuā: que est cogitatiua maxime versatam esse in cognitione singularium ex quibus tandē intellꝰ vniuersalē cōclusionē deducit. Istud igit experimentuz sensitiue partis est: quo habito intellꝰ ipse singulares illas premissas iam diu per cogitatiuā virtutez notas adinuicem cōponit: quibus sic cōpositis ipse cōclusionē etiā inferr. Discursus iste igitur a premissis ad cōclusionē vniuersalē per inductionē ostēsam ab intellectu poli fit tam quo ad ꝓmissas q̃ quo ad cōclonez: sz q: ad discurrendum/isto modo intellꝰ possibilis motus fuit a cogitatiua virtute ꝛ in qua ista cognitio singularium preexistebat pro quāto igit cogitatiua virtus occasio fuit intellectui ad discurrendū a talibus premissis precognitis diu ante ab ipsa q̃ ab ipso intellectu. pro tanto dixit Thc. ꝛ

Cōmen. inductionis antecedēs formari a virtute sensitiua interiori: cōclusionē autē ab intellectu. Et ista via est magis vera vt mihi vr: sicut etiaz infra dicā: quicquid tñ sit de hoc. dico q̃ nos loquimur de cognitione incōplexa qñ querimus qd fit ꝓmo cognitū in tali cognitione cōfusa. ¶ Ad tertiū argumentū Gregorij respondet distinguendo illam dum. d. illud qō ꝓmo cognoscit ab intellectu non causat ab intellectu: q: si hoc referat ad vnū: ꝛ eundē intellectū: puta possibilez tantū vera est: q: quelibet potēcia receptiua presupponit obiectū suū a quo mouet ꝓmo. Et sic cum ego tenea vle pro prima intentione esse ꝓmo cognitū ab intellectu possibili: dico illud non esse causatū: vt sic ab intellectu possibili: sed ab intellectu agēte. intēciones enim imaginate sicut scribit Cōmenta. 3. de anima. cōmen. 5. ꝛ cōmen. 18. nō possunt mouere intellectū possibilem: nisi postq̃ fuerint actu intellecte. nō sunt aūt neq; fiunt actu intellecte fm ipsuz: nisi ꝑ intellectū agēte trāsferētez eas de ordine in ordinē pro quāto de esse materiali ꝛ signato trāsfert eas ad ordinē imaterialiū ꝛ vniuersaliū. ¶ Alio modo hoc pōt referri ad diuersos intellꝰ. s. q̃ illud qō primo cognoscit ab intellectu nō causat ab intellectu: siue ille sit possibilis siue ille sit agēs. ꝛ sic negat. Immo dico q̃ ista duo stant simul: q̃ intellꝰ possibilis cognoscat ꝛ iudicet illud qō ab intellectu agēte ꝓductū est. iudiciū enim sicut scribit Auer. 3. de aia. cō. 19. est in cap. perfectionis iudicis. Actio aūt non est fm illuz modū in cap. perfectionis agētis. Et hoc non dixisset Cōmen. nisi tenuisset alium esse intellectū distinguentē ꝛ cognoscentem: ꝛ alium intellectū vniuersale ꝓducentē. Illud igit qō fecit istuz hominez errare (si ita licet loqui de tanto viro) fuit: q: credidit quodlibet vniuersale causari ab intellectu possibili: sed nō est veruz. Licet enim vniuersale/vt est scōa intētio/causet ex actu collatiuo intellectus possibilis cōparātis vnū obiectū cognitū ad aliud obiectū cognitū: non tñ vniuersale prout est ꝓma intentio ab intellectu possibili causatur: sed ab intellectu agente vna cum phantasmate.

¶ Ad tertiuz principale qō est Buriet respondet q̃ vle ꝓmo cognoscitur ꝛ directe ab intellectu: sed singulare nō cognoscit: nisi reflexe ꝛ mediante sensu. sicut scribit Cōmen. tertio de anima. cō. 9. vbi. d. q̃ si vniuersale ꝛ singulare/ita se habeant/ q̃ vtrūq; per se ꝛ solitarie cōsideretur. Tunc vniuersale per se ab intellectu cognoscitur: singulare autem a sensu: sed si ista adinuicez cōparentur cognoscuntur ab vna ꝛ eadem virtute fm diuersas habitudines se habente. puta quando cōparantur quo ad cōuenientiā ꝛ differentiam: vnde intellectus est ille qui cognoscit cōuenientiā ꝛ differētiam inter singulare ꝛ vniuersale: sed diuersis modis: q: vniuersale per se cognoscit sub ratione. s. qua intellectus est: ꝛ singulare cognoscit mediāte sensu hoc est inquātum cōsideratur: vt est phātasie ꝛ temporī colligatus: naz vt ipse dicit ibidem: illud quod cognoscit alietatem inter duo necesse est vt sit vnum vno modo: ꝛ multa alia modo. Unde hec sunt verba Auerro. ibi. cum fuerit declaratum q̃ sensibilia diuiduntur in duplex esse. s. in hoc singulare ꝛ in suam formam necesse est/ vt virtus experimentatiua. i. cōprehensiua cōprehendat eam: aut ꝑ duas virtutes: aut per vnam: sed duabus dispositionibus diuersis. Cum duabus autez virtutibus erit quādo vtrūq; cōprehenderit ꝑ se: scilicet indiuiduū singulariter ꝛ formam singulariter. Per vnam vero virtutem ꝛ dispos-

tionem diuersam erit qñ cōprehēderit alietatē que est inter has duas intentiones. qō enim cōprehendit alietatem inter duo necesse est ꝛ vt declaratum est. ſ. in ſcō de anima. tex. cō. 146. vt ſit vnuꝫ vno modo: ꝛ multa alio modo. Et ista est dispositio intellꝰ in intelligēdo alietatem que est inter formā ꝛ indiuiduū. Cōprehendit enim formā per se: ꝛ indiuiduū mediāte ſenſu. hoc est dictu intellꝰ quatenus intellectus vniuerſalis est cōprehenſiuus: ſed quatenus ſenſui colligatus est etiā ſingularis cōprehenſiuus. pro quāto igit intellꝰ cōuertit ſe ad phantaſma ſingulare cognoſcit. Et ſi queraꝫ quō intellꝰ peuenit ad cognitionē talis ſingularis per tale phantaſma: aut tanꝫ per aliquid notum: aut tanꝫ per ignotū. ſi pmū cū phantaſma ſit qd ſingulareter/go ſequit ꝙ prius ſingulare cognoſcaꝫ q̄ vlr. ſi ſecū dū hoc eſt incōueniens: q: per ignotū nihil ſcitur. pmum argumentū ſtat adhuc in ſuo vigore ꝙ ſi intellꝰ pmo cognoſcit vniuerſale q̄ ſingulare: tūc ergo nō magis peueniet in cognitionē vnius ſingularis q̄ alterius: aut igitur oia ſingularia ſimul cognoſcet: aut nullū: qō videt abſurdum ſatis ꝛ inconueniens. ¶ Ad hoc rñdetur ꝙ ꝛ ſi intellꝰ cognoſcit ſingulare mediante phantaſmate: non eſt neceſſariū phantaſma illud intellectui prius notū eſſe. Et ſi arguaꝫ cōtra. ppter qō vnūquodq; tale: ꝛ illud magis. pmo poſte. ꝛ ſcō meta. tex. cō. 4. Cum igit ſingulare cognoſcatur ab intellectu mediāte phantaſmate. ergo phātaſma magis intelligetur. Soluit. ppoſitio illa famoſa ſic limitaꝫ a nobis in limitationibus noſtris. qñ eſt aliqua dispō que penoiat cauſaꝫ ꝛ cauſatū ꝛ in cauſato reperit ppter cauſaꝫ magis tūc cauſe q̄ cauſato attribuit denominatio illius dispōnis. Et hoc eſt verum in omni genere cauſe: quicquid dicāt latini ſuper hoc: modo ſi argumentū tuū debet valere deberes ſic argumētari. ſingulare intelligit: ꝛ phantaſma intelligit: ꝛ ſingulare intelligit ppter phantaſma: ergo phantaſma magis intelligitur. Tamen illa negaꝫ ꝙ phantaſma intelligaꝫ. In hoc caſu ꝛ pro illo inſtātꝫ. ideo non valet. vnde ſicut in viſu obiectuꝫ videt mediāte ſpecie viſibili: non tamen ſequit ſpecie illaꝫ magis videri: ſic dico in iſto caſu. ¶ Ad aliud dicūt aliqui ꝙ intellectus magis peuenit ad cognitionem vnius ſingularis q̄ ad cognitionē alterius pro quāto fortius mouet a phantaſmate vnius q̄ a phantaſmate alterius: mihi tamen videt ſaluo ſemper melio: iudicio q̄ dria illa quā intellectus facit inter vniuerſale ꝛ ſingulare: ꝙ tale ſingulare non ſit ſingulare aliqō ſignatū: ſed eſt ſingulare aliqō vagū ſtans ſub vniuerſalitate particularizatum. vnde ego video Phm in lib. priorum. vbi docet ſyllogizare ex premiſſis vliter ꝛ abſolute: ꝛ diffinit vniuerſale: particulare: ꝛ in definitā ppoſitiones nullam de ſingulari mentionē faciens. vt ſeo ipſum in predicamētis vbi de pma ſuba loquit ſemper exemplificare de indiuiduo vago: vt de aliquo homine: ꝛ aliquo boue. Et hoc non fuiſſet: niſi vidiſſet ꝙ cum ſyllogizare ſit actus intellectus: Et q: intellectus noſter ſingulare iſtud ſignatum: vt ſignatum eſt: non pōt cognoſcere: cum modus ſibi ppius cognoſcēdi ſit huic ex toto oppoſitus. videtur mihi ꝙ ſi intellectus noſter intelligit ſingulare ꝙ hoc eſt in ordine ad vniuerſale quo ad conuenientiam ꝛ differentiam: ꝛ quo ad vniuerſalitatem: cui ſuponitur tanꝫ pars. Et hoc ſicut videtur mihi: eſt de intentione Cōmē. tertio de aia cōmē. 10. Si bene cōſideretur verba eius: ꝛ ſtante hoc fundamento ſoluit argumentū Burlei: q: ipſe imaginatur intellectuꝫ deduci ad cognitionem ſingularis ſignati vt ſignatuꝫ eſt: ꝛ hoc fuit negatū. ¶ Ad alia que adducebant ad pbandum ſingulare per ſe cognoſci ab intellectu: q: imponit ſibi nomen: ꝛ q: format ppōnem iſtam ſortes eſt homo: ꝛ hmōi vnica reſponſione dicit ꝙ ſortes vt eſt ſuppoſitum hominis/cognoſcit ab intellectu: ꝛ vt habitudinem hꝫ ad ipſum vniuerſale: ſub quo cognoſcit non autem inquantuꝫ ſortes dicit mihi indiuiduꝫ ſignatum loco ꝛ tēpore. q: vt ſic a ſenſu cognoſcit. Et ideo dixit Cōmē. 3. de aia. cōmē. 9. ꝙ ſingulare per ſe. i. ſolitarie: ꝛ vt ſignatuꝫ a ſenſu cognoſcitur: ſed quando cōſideratur in ordine: ꝛ in habitudine ad vniuerſale quo ad alietatē ꝛ cōuenientiā: ſic ab intellectu cognoſcit: ꝛ iſta non viderūt moderni ſicut poteris videre. ¶ Subtilis doctor primo ſnia. dist. 3. qōne. 2. hꝫ ꝙ loquendo de prioritate originis pmo videndū eſt in cognitione actuali quid ſit pmo cognitū ab intellectu noſtro: premittit aūt aliq̄ ſuppoſita. pmuꝫ ꝙ alius eſt cōceptus ſimplr ſimplex: ꝛ alius eſt cōceptus ſimplex nō ſimplr ſimplex. Simplr ſimplicē cōceptū dicit illū qui nō eſt reſolubilis in quid ꝛ in qle: ſicut eſt ꝛceptus entis ꝛ paſſionū ſuarum ꝛ cōceptus vltimarū dia. Cōceptus ſimplex non ſimplr ſimplex eſt cōceptus qui actu ſimplicis intelligentie cognoſci poteſt. Et eſt reſolubilis in quid ꝛ in quale. ¶ Scō ſupponit ꝙ aliud eſt cōfuſum intelligere. ꝛ aliud eſt confuſe intelligere. Cōfuſum enim idem eſt qō indiſtinctuꝫ. ꝛ ſicut duplex eſt indiſtinguibilitas. ſ. totius vniuerſalis in ſuas partes: ꝛ totius eſſentialis in ſuas partes: ita eſt duplex totum cōfuſum. igit intelligit: quando intelligitur aliqō iſtorum duo. indiſtinctoꝫ. ſ. totū eſſentiale: aut totū vniuerſale. Cōfuſe aūt aliquid cōcipi dicit: qñ cōcipit aliq̄ ſicut exprimit per nomen: ſed diſtincte aliquid cōcipit quando cōcipitur ſicut exprimit per diffinitionem. ¶ His ſtantibꝰ ponit duas cōcluſiones: pma cōcluſio talis eſt in cognitione actuali via originis ꝛ gnationis eoꝫ que cōcipiunt cōfuſe primū actualiter cognitū cōfuſe eſt ſpecies ſpecialiſſima cuius ſingulare fortius mouet ſenſuꝫ ſiue ſit audibile ſiue viſibile ſiue aliqd aliud: ꝛ hoc ſuppoſito ꝙ ſingulare nō poſſit ab intellectu intelligibili. iſta concluſio pbatur tribus rationibus: ꝛ primo ſic. cauſa naturalis agit ad effectū ſuum ſm vltimuꝫ potētie ſue quando nō eſt impedita: igitur ad effectū perfectiſſimū quem pmo pōt pducere pmo agit. Sed omnia cōcurrētia ad iſtuꝫ pmum actuꝫ intellis ſunt cauſe mere naturales: q: precedūt omnem actū voluntatis ꝛ nō ſunt impedite: vt pꝫ. ergo pducunt perfectiſſimū effectum quem poſſunt. Ille aūt non eſt: niſi cōceptus ſpeciei ſpecialiſſime. ſi enim aliqs alius eēt cōceptus: puta cōceptus cōmunioris alicuius: vle eſſet perfectiſſimus in quez iſta pſit. Et cuꝫ cōceptus illius cōioris ſit imperfectior cōceptu ſpēi ſpecialiſſime: ſicut pars eſt imperfectior toto: ſequeret ꝙ illa nō poſſent in cōceptum illius ſpeciei: ꝛ ita nunq̄ cauſaret cōceptū iſtū: qō eſt abſurdū. ¶ Scō principaliter hꝫ Auic. metaphyſica. eſt vltima via doctrine. ergo pncipia oium aliaruꝫ ſcientiarū poſſunt cōcipi: ꝛ etiam termini illa. ante pncipia metaphyſice. Sꝫ hoc non eſſet ſi oporteret pmo cōcipere actualiter cōceptus cōiores q̄ cōceptus ſpēruꝫ ſpāliſſima: ꝛ tūc eſſet pmo oporteret cōcipiens ꝛ hmōi: ꝛ ita metaphyſica eſt prior

via doctrine qõ est absurdũ. Tertio ꝓncipaliꝗ: si vle magis cognitiõe actuali prio cognosceret ꝗ minus vle cõfuse. seqꝝ ꝗ intellect⁹ magnũ tps apponeret anteꝗ deducat in cognitionẽ spẽ cui⁹ singulare erit prio sensatũ: qꝛ pr⁹ oporteret itelligere oia ꝑdicata qditativa ad ipsam anteꝗ ipsa3 cognoscat: qõ est contra experimentũ.

¶ Scõa ꝛclo ꝓncipalis est ista ꝗ in cognitõe distincta magis vlia sũt prio cognita cognitõe actuali: r illis ꝓpiꝗora sũt ꝓra: r q̃ sũt remotiora ꝑfectiora sunt. ista ꝛclo sic ꝓbat ab ipso. Nil intelligit distincte: nisi q̃ intelligunt ea que sunt in intima rõne eius r essentiali. Ens autẽ includit in rõne essentiali cuiuslibet inferioris ad entis cõceptũ quiditativũ. ergo nullus cõceptus inferior distincte cõcipi põt non concepto ente. Ens aũt nõ põt cõcipi: nisi distincte: qꝛ nõ hꝫ conceptum nisi simplr simplicẽ. ergo ens est prim⁹ cõceptus qui distincte concipi põt/cognitõe actuali: qꝛ alij cõcept⁹ nõ pnt distincte cõcipi sine eo: ipsum aũt bene sine alijs cõcipi põt. Et ex hoc infert vnũ pulchrum ꝗ principia aliarũ sciarũ sunt per se nota ex cõfusa rõne terminorũ. Et ex metaphica sunt scita: ponit insuper duas alias cõclones: quarum vna ptinet ad cognitionẽ habitualẽ seu essentialẽ. r de primo cognito, prioritate ꝑfectiõis de quib⁹ nihil ad pñs. Sꝫ in duab⁹ primis conclusionib⁹ iam positis debes scire ꝗ in scõa ꝛclone: q̃ est de cognitione distincta oẽs vnanimiter cõuenerũt ꝗ magis vlia sunt primo cognita: nisi qdã qui de nouo incipit phari qui oppositũ opinat de quo nõ sit nobis cura: nã vt scribit phs in primo topi. capite. 9. quolibet ꝑferẽte cõtraria opinionibus sapientũ de quolibet sollicitũ esse stultum est. Sꝫ in prima cõclone principes nostre militie. vꝫ. beatus doctor r Scotus videnꝗ esse discordes. Nam sanct⁹ doctor in prima pte summe. q. 85. arti. 3. tenet magis vlia in cognitõe cõfusa notiora esse minus vlibus. Et ideo posteriores huic opinioni fauẽtes cõsueuerũt reflectere argumẽta Scoti que adduxit ꝑ prima cõclone cõtra ipm: prima rõ reflectit sic: qꝛ data illa rõne sequit ꝗ intellect⁹ prius habebit cognitionẽ distinctã de ipsa re q̃ cõfusam: qꝛ illa perfectior est cognitione confusa. cum igit cãe ꝓductiue vtriusqꝫ cognitionis naturales sint: r naturaliꝗ agant: r nõ sint ꝑdite videtur ꝗ prius ꝓducent distinctã cognitionẽ q̃ cõfusam. Qõ si Scotus dicat ꝗ ante distinctam cognitionẽ necesse est intellectũ prius disponi per cognitionem confusa3: a pari dicam sibi ꝗ intellect⁹ anteꝗ habeat cognitionẽ confusam speciei spãlissime: ꝛ ipm prius disponi per confusum cõceptũ generis r alioꝝ vlium. Et sic soluunt ꝑ vtroq: r magis ꝑ Thoma dicentes aliquid esse dispositũ ad receptionẽ alicui⁹ forme cõtingit dupliciter. positiue r ꝓuatiue. ¶ Priuatiue aliqõ subiectũ esse dispositu3: q̃ non hꝫ cõtrariũ respectu forme inducende: r sic diaphanũ dr esse summe disposita ꝑ receptione lumis. Et sic intellect⁹ noster etiã est dispositus ad oia itelligibilia: cuꝫ sit oia fieri. 3. de aia. tex. cõ. 5. r. 14. r. 17. ¶ Alio modo aliqd dicit esse dispositũ positiue ꝑ inductiõe alicuius forme. Et hoc est in casu quo vna forma non põt induci in aliquo subiecto: nisi prius inducta aliqua prior: sicut dicimus ꝗ aer anteꝗ recipiat coloris species/necesse est ipsum dispositũ esse per lumen. sicut patet scõo de anima. cõ. 67. Et sic materia prima anteꝗ recipiat formã minus vniuersalẽ: ꝛ eam prediſponi per vniuersalẽ.

primo met. 1. 17. cõ. Sic etiã dicũt de intellectu ꝗ anteꝗ recipiat minus vle: oꝛ eum prius recipere magis vle. Et tunc ad formam argumenti dicunt ꝗ maior illa sic dꝛ glosari. agens naturale debite applicatum passo/r nõ impeditũ producit effectũ perfectissimũ quem potest. verũ est si illud passum fuerit priuatiue r positiue dispositum ꝑ recipienda illa forma. Et tunc minor negatur in hoc sensu: licet enim intellect⁹ polis priuatiue dispositus sit ꝑ receptione cõceptus specificũ tamen positiue dispositus est anteꝗ vniuersaliores conceptus recipiat. r si queratur ab eis. vnde sit hoc. dicunt istud prouenire ex essentiali ordine existente inter istos conceptus qui ita se habent ꝗ posterior non potest induci nõ inducto prioꝛ r vniuersaliori. ¶ Secũdum argumentũ Scoti reflectunt qꝛ a pari ego dicam sibi libum de celo precedere via doctrine libum phorum. si ipse teneat conceptum speciei spãlissime notiorẽ esse conceptu generico. Et ideo ad argumẽtum Scoti dicentis: si magis vniuersalia essent primo cognita in cognitione cõfusa actuali: tunc metaphica via doctrie precederet alias scientias. dicũt concedendo totum, vnde distinguũt de metaphica. quedam enim pars sui cõsiderat de sensibilibus r quedã de abstractis: r tunc dicunt metaphicam quo ad illam sui partem/que de sensibilibus tractat precedere oẽs alias sciẽtias via doctrine. Et quo ad illam partem in qua pertractat de abstractis substãtijs: dicũt illa3 via doctrine vltima esse: r sic cõsueuerũt glosare auctoritatem Auicẽ. r Auer. 6. meta. cõ. 3. dicentiũ diuinam scientiã esse vltimã via doctrine. Ista responsio non est vera: nec est de intentione sancti Thome: nam cum denominatio fiat a superabundanti: cum maxima pars metaphysice de sensibilibus pertractet. minima autem particula eius de abstractis. nam solum in. 12. metaphice incipit de eis pertractare. a tex. cõmenti. 29. vsqꝫ in finem: sed totum precedens: r omnes alij precedentes libri de sensibilibus r transcendentibus per indifferentiam se habentibus ad materialia r immaterialia pertractatur. Ergo sequitur ꝗ absolute cõcedendum esset diuina esse prioꝛem via doctrine: r ꝑm quid posterior: q̃ qõ est absurdũ. ¶ Amplius falsum est quod dicunt ꝗ metaphysica quo ad illam partem que de sensibilibus agit sit via doctrine prior. nam Aristo. in scõo metaphy. in tex. cõmen. 6. vbi probat non esse processum in infinitum in causis mouentibus facit rõnem/que motui inititur: r que naturalem cognitionem presupponit: sicut scribit ibi Cõmenta. simiꝫ. 7. metaphysice. vbi impugnat ideas Platonis quãdo probat ꝗ non sunt ponende ꝑ esse generationis. dicit ꝗ hoc est: qꝛ non possunt materiam transmutare. nam transmutatio omnis fit per contactum. talis autẽ fit rõne ꝓtitatis. cõtingentia enim. 5. physi. 22. sunt quorũ vltima simul sunt. vnde patet inspicienti. cõmẽ. 28. r. 31. illius, septimi: ꝗ tales rõnes presupponũt scientiam materialem. Simiꝫ illud nõ est de intentione sancti Thome. Nam in prohemio metaphice in lectiõe scõa super illo passu phi. vniuersalia sunt difficillima ad cognoscendũ dubitat cõtra phm: qꝛ vtinquit videꝗ ꝓtradicere sibi phs in primo physicorũ tex. cõ. 3. r. 4. vbi oppositũ videꝗ tenere. vꝫ. ꝗ vniuersalia sunt nobis primo nota. Et soluendo dicit ꝗ vniuersalia in cognitione incõplexa sunt notiora nobis minus vlibus. vnde cuꝫ vniuersalissimũ omnium sit ens r res

Ideo ista prima cognitione concipiũtur iuxta illud Auicē. Ens & res prima impressione imprimunt in anima nostra. vnde sicut in esse naturę prius est animal q̃ homo: cum natura ꝫ imperfecto ad perfectuꝫ procedat: sic etiaꝫ est apud intellectum nostrum in cognitione prima prius cōcipitur animal q̃ homo: sed in cognitione complexa: & in investigatione naturaliũ proprietatum & causarum. prius sunt nota minus cōmunia: eo q̃ per causas particulares que sunt vnius generis & speciei peruenimus in causas vniuersales. Et sic patet ꝓm viam sancti doctoris solutio ad secundum argumentum Scoti probantis metaphysicam via doctrine precedere reliquas scientias. ¶ Dico q̃ licet Thomas in cognitione quo ad simplicem apprehensionem terminoꝫ tenuerit magis vniuersalia esse notioꝫ minus vniuersalibus. Tamen hoc non tenet in cognitione per discursum habita: qualis est cognitio metaphysica: & aliarum scientiarum. Et hoc patet in inductione in qua a singularibus tanq̃ ex precognitis deuenimus ad vniuersalia. sicut patet in primo posterioruꝫ. ad principium. & hoc videtur esse de intentione Auer. primo phyſicorum in cōmen. 5. vbi verbum illud in textu. 3. Sunt autem nobis prius nota confusa magis. dupliciter exponit: & in secunda expositione dicit: q̃ per confusa magis exponi potest ipsum singulare: quod licet non sit principiuꝫ scientie: est tamen principium inquisitionis vniuersalis: quod est principium artis & scientie. Et ꝓm primam expositionem per confusa magis exponit species: & quomodocũq̃ fit patet q̃ ibi loquitur de via doctrine: que est cognitio habita per demonstrationeꝫ signi sicut ipse habet in expositione tex. cōmēti. 21. Et ita ꝓm Auer. videt q̃ in cognitione habita per discursuꝫ non est necessariũ a magis vlibus semp incipere quo ad viam doctrine. Sic igitur ad sēm Scoti dictũ sit. ¶ Ad tertium argumentum Scoti dicentis si magis vniuersale esset primo notum. tunc intellectus magnũ tēpus apponeret anteq̃ deueniret in cognitionem spēi specialissime: dicũt retorquēdo argumētũ cōtra Auctoreꝫ: q: a pari sequeret q̃ si spēs specialissima esset primo nota: tūc intellectus magnũ tēpus apponeret anteq̃ deueniret in cognitioneꝫ gnis gnalissimi vel ipsius entis. pꝫ ꝛsequētia. nā cadē est via ab Athenis Thebas: & a Thebis ad Athenas. Et ꝫ solutēes dicũt q̃ itellꝰ aliquando magnũ tēpus apponit anteq̃ deueniat in cognitiōeꝫ spēi specialissime. Et hoc in casu quo nō est informatꝰ per superiores & vliores conceptus: sed q̃ primũ tales cōceptus habuerit statim deducitur in cognitioneꝫ speciei: hec cōmuniter & passim dicunt contra Scotum. Et ad argumenta sua he solutiones sunt famose.

¶ Alia opinio famosa satis est opinio cui sustentat sanctus Thomas in prima parte summe questione. 85. arti. 3. vbi habet q̃ in cognitione nostri intellectus duo oportet cōsiderare: vnum q̃ nostra cognitio intellectiua aliquo modo a sensitiua primorꝫ sumit. Et q: sensus est singulariuꝫ: intellectus vero vniuersaliũ: Necesse est q̃ cognitio singularium quo ad nos prior fit q̃ cognitio vniuersaliũ. scēdo opꝫ ꝛsiderare q̃ intellectꝰ noster de potētia ad actuꝫ procedit: oē autem qd procedit de potentia ad actuꝫ prius peruenit ad actū incōpletuꝫ qui est medius inter potentiā & actū: q̃ ad actuꝫ perfectū. Actus autem pfectus ad quem peruenit intellectus est scētia cōpleta per quā distincte & determinate cognoscunt res. Et ideo anteq̃ intellectus ad talem cognitionem deueniat ex pura negationis ignorantia necesse est ipsum deuenire prius in cognitionē aliquā in qua res sub cōfusione quadaꝫ & in vniuersali cognoscunt. Et ideo concludit q̃ cognitio alicuius vlis confusa mediat inter puraꝫ potentiā & actuꝫ puruꝫ & distinctū. & vult q̃ primuꝫ cognitū cognitione cōfusa fit magis vniuersale loquēdo de actuali cognitione. & q: sensus etiā exit de potentia ad actū cōsimileꝫ ordinem etiā in sensu ponit. vnde ꝓm sensuꝫ prius iudicamꝰ: & ꝓm tēpus & ꝓm locum aliquid magis cōmune q̃ aliquid minꝰ cōmune. ꝓm tēpus quidem: nam pueri vt inquit Phs. primo phyſi. tex. cō. 5. prius appellant oēs viros patres & omnes feminas matres: qui posterius autem determinant vnūquodq. ꝓm locum autem: q: prius comprehēdimus aliquem venientem a remotis esse corpus q̃ animal: & prius q̃ fit animal q̃ homo: & prius q̃ fit hō q̃ h homo: puta Callias vl Plo. ¶ Cōtra istā opinionē que cōmuniter teneri solet etiā ab Auer. instatur sic. primo quātuꝫ ad primā rationē in qua dicit q̃ intellectꝰ prius deuenit ad actū medium qui vlis est: & imperfectꝰ q̃ ad actuꝫ completum: quero aut iste transitus fit per oia mediat aut per aliqua sic: & p aliqua nō: non pōt dici primuꝫ: q: hoc est impossibile. nam test e pho 7. meta. tex. cō. 28. Plura genera rerum sunt inominata & incognita nobis: nec pōt dici secōm: q: nō est maior rō de vno q̃ de alio: cuꝫ vnū qōq; istoꝫ eque bene habeat rōneꝫ medij inter extrema sicut aliud. Ratio igitur ista infra rationi medij inter extrema nō videt efficax: & cōfirmat: q: iste ordo/aut est essentialis: aut accidentalis. si accidentalis: cuꝫ omne accidēntale remouibile sit & sine ꝛtradictione separari queat. sequitur ergo q̃ intellectꝰ posset habere indistinctū speciei cōceptum nō habitis alijs conceptibꝰ superioribꝰ: qō ipse hꝫ pro inconueniēti. & si est essentialis: tūc sequit q̃ intellectus per omnia ista media transibit anteq̃ deueniat in extremuꝫ: q: in essentialiter ordinatis quicquid per se competit vni per se competit alteri. Et ideo si vni medioruꝫ essentialiter cōpetit q̃ intellectꝰ prius deueniat ad illud q̃ ad extremū: si ordo in omnibus medijs essentialis est sequit q̃ ita erit in omnibꝰ reliquis: qō tamē falsum est: & contra phm. ¶ Amplius. actus est ratio cognoscēdi: sed minus vniuersalet & precipue ꝛceptus speciei specialissime plus hꝫ de actu q̃ conceptꝰ generis. Ergo sequit conceptū specificū esse primo notū. Maior: est phi. 9. meta. tex. cōmē. 20. Et minor est Porphyrij in cap. de differentia. dicentis. Differētia est quo species abundat a genere: & per cōsequens plus actualitatis includit species q̃ genus. ¶ Amplius si intellectꝰ prius cognoscit magis vle q̃ minꝰ vniuersale: aut hoc est merito intellectus: aut hoc est merito obiectit aut hoc est merito ordinis existētis inter ꝛceptus obiectales ipsius intellectꝰ: nō potest dici q̃ hoc sit merito intellectꝰ: q: aut hoc est respectu intellectꝰ possit aut hoc est merito intellectꝰ agentis. nō potest dari primũ: q: intellectꝰ potis est oia fieri. & est pura potentia intelligibiliũ olum in qua nihil est distinctū: nō ēt est ex pte intellectꝰ agētis: q: ipse est oia facere per indifferētiā se habēs. sicut pꝫ 3. de anima. tex. cōmē. 17. Ne est merito obiecti in se: q: obiectum si mutat intellectum: hoc est inquantum est actus vel actu participāns: modo stat minus cōmune plus actualitatis habere q̃ magis

cõe: sicut in sequentibus ostendet. non etiã est hoc merito ordinis: quia ordo iste aut esset essentialis aut accidentalis: & quãcunq; datum fuerit de ducatur vt supra. ¶ Amplius. & est argumentũ qõ elicitur ex dictis Scoti in qõne propria de hac materia super primo sentẽ. distin. 3. q. 2. Si magis vniuersale esset primo cognitum cognitione confusa & actuali. sequit q̃ conceptus entis esset primo cognit⁹ cognitiõe cõfusa. cõsequẽs est falsum: q: conceptus entis non põt confuse concipi: sed solum distincte. non enim hz aliquid per qõ possit sciri: & aliquid per qõ possit ignorari: cum sit simplr simplex. pñs clara est de se: nam inter omnes cõceptus: conceptus entis vlissimus est. ¶ Amplius. & est argumentũ eiusdem: illud qõ est difficilioris abstractionis est difficilioris cognitionis. Sed cõceptus genericus est difficilioris abstractionis cõceptu specifico: ergo. Tũc vltra que sunt difficilioris cognitionis posteriũ cognoscunt. Conceptus generici sunt difficilioris cõgnitionis conceptibus specificis: ergo posteriũs cognoscunt. Minor prioris sibi probat auctoritate Boetij dicentis q̃ species est tenuis similitudo indiui duorũ. & genus magis tenuis specierum. Et per pñs difficilior est abstractio generis q̃ speciei. ¶ Amplius. qõ habet rationem totius est prius notum: eo q̃ habet rationẽ partis. sicut colligit ex intentione phi in primo physi. tex. cõmen. 4. Sed species specialissima respectu generis & differentie habet rõnem totius: cum species sit qõdam totum cõpositum ex genere & differẽtia sicut dicit Cõmen. primo physi. cõmen. 5. Ergo species videtur habere rationem prius cogniti confuse. hec sunt que contra hanc viam obiici solent.

Opio ppria

¶ Dico q̃ ista questio est multũ difficilis: q: vbi subtilis doctor disputat a beato doctore difficile est videre veritatem. conabor tamẽ ostẽdere veritatem in hac materia q̃tum mihi pose fuerit. Et propter hoc debes scire aliqua que sunt tanq̃ radices & suppositiones in dissolutione istius qõnis. Prima radix est ista. q̃ intellectio nostra que communiter cõtingit nobis ortum habet a sensu: hoc est de intentione philosophi. 3. de anima. tex. cõmen. 20. & 39. vbi habetur q̃ sine intellectu passiuo qui: vt exponit ibi Cõmenta. cogitatiua virtus est: nihil intelligit anima. Et ideo dixit. 39. tex. primi quidez intellectus quid different: vt nõ phantasmata sint? Et soluendo respondit: aut neq; hi phantasmata: sed non sine phãtasmatibus. Secũda radix est ista. q̃ cũ intellectus duplex sit pro nunc agens. s. & possibilis alter est oia fieri: alter est omnia facere. 3. de anima. tex. cõmen. 17. Et q: intellect⁹ possibilis nullam aliam habet naturã: nisi hanc q̃ polis fit qui vocatur anime intellectus ibidẽ tex. cõ. 5. Inde sequit q̃ cum ens in potẽtia non deducat ad actũ: nisi ab aliquo ente in actu. 9. metaphy. tex. cõ. 13. inde sequit q̃ illud qõ intelligit ab intellectu nostro: intelligit fm q̃ est in actu. Et ista est clara sntia Aristo. 9. meta. tex. cõ. 20. vñ debes scire q̃ intelligibilitas fm doctrinaz Ari. & Auer. est passio primo & p se cõpetens enti in actu quatenus ens actu: non aũt est passio prio cõpetens enti in q̃tum ens est. Et hoc demonstrauit ars sic. illa est passio primo competens alicui que competit illi rõne illius. ita q̃ posito illo ponatur immediate talis passio: & illo primo remoto primo remouebit illa passio fm doctrinã Arist. prio poster. in. c. de vli. Sed actualitas est hmõi respectu intelligibilitatis: q: posita illa mediate ponit intelligibilitas

primo ad-

2ª

ligibilitas. nõ. n. est dare ens actu qõ nõ sit intelligibile. simlr remota actualitate ab aliquo remanẽte qualibet alia rõne prioz illud nõ est intelligibile: sicut est de mã prima fm se. & solitarie considerata: que hz vt sic ens sit: non tñ intelligibilis est fm viam Aristo. 7. meta. tex. cõmẽ. 35. vbi habet q̃ mã fm se est ignota. Et tñ mã est ens: nec valet si dicatur: vt qui daz dicere consueuerũt q̃ hoc intelligit quantum ad actuz non quãtum ad potentiaz. Nam phus primo physico. tex. cõmẽti. 69. hz subiecta quidez nã scibilis est per analogiã ad formam. vbi loquitur phus quo ad potẽtiam & aptitudinẽ nedum quãtum ad actuz. & Cõmẽtator ibi in cõmẽ. 0. Et ista nã subiecta per se non põt intelligi per se: cum nõ sit aliquid in actu habẽs quiditatẽ. Ecce qõ Cõmẽtator nedum negat actuz verum ẽt potẽtiam ad hoc q̃ mã intelligibilis sit per se & solitarie cõsiderata. & hoc non pp aliã cãm: nisi q: non hz quiditatem in actu: ergo actualitas est prima rõ intelligibilitatis tam fm actum q̃ fm potẽtiam. ¶ Amplius Cõmẽtator. 4. physi. cõmẽ. 16. dicit q̃ materia non põt intelligi sine forma. ¶ Amplius Cõmẽtator. 11. meta. cõmẽ. 14. dicit loquẽdo de prima materia. Ista nã q: nõ hz formã. ideo nõ hz intentionẽ intellectã ab ea: ecce igitur q̃ remota actualitate ab aliquo remanẽte in illo entitate remouet intelligibilitas nedum actu verum ẽt potẽtiam qõ etiam rõne demonstrat. Nam eiusdem est potẽtia: cuius est act⁹ subiectiue loquẽdo sicut colligitur de intentione phi in lib. de somno & vigilia. per hoc enim probat ibi q̃ cum actus sentiendi sit cõpositi: sic etiam & potentia erit in cõposito tanq̃ in subiecto. si igitur mã vt ens precise & solitarie cõsiderata potest intelligi fm potẽtiam: non erit inconueniens q̃ ẽt fm actum intelligat. ¶ Amplius Cõmẽtator. 3. phy. cõ. 15. ex intẽtione phi. dicit motum esse dissimilis cognitiõis pp imperfectionẽ sue nature pp ipsum habere cõiacionẽ cum potẽtia. Et similiter dicit de tpe & numero. 4. phy. cõmẽ. 131. Arguat ergo sic. oppositorũ primi: & per se effectus & pprietates sunt opposite. sed pprietas primo & per se insequẽs potentiã est occultatio. ergo pprietas primo & per se insequẽs actũ est manifestatio: & cõfirmat p Auer. imo p Arist. in. 2. meta. tex. cõ. 2. qui duplicẽ difficultatis cãm in intellectiõe assignat. vnam ex pte obiecti: aliã ex p te potẽtie. Et Cõmẽtator ibi. in cõ. dic. q̃ difficultas in cognitõe rerum mãlium est ex parte ipsarũ: q: nõ sunt actu intellecta: sed potẽtia intellecta: cũ includat mãm que radix est potentialitatis: que est rõ opposita agẽdi tam in actione realr q̃ spiritualr: cũ forme sit agere. ex. 2. de gñatiõe. 53. & 3. phy. 17. & 12. meta. 30. & 9. meta. 20. q̃ si quis instare voluerit ens cẽ primũ intelligibilitatis sũm auctoritate phi. 4. meta. tex. cõ. 4. vbi hz q̃ res sicut se hz ad esse: ita se hz ad veritatem: dicemus sibi hoc verũ esse: se aduertãt isti q̃ ens dr de ente in actu & de ente in potẽtia analogice: & hunc sensus est iste: q̃ si aliqõ fuerit ens actu illud est primo intelligibile. si aũt aliqd est ens in potẽtia illud potẽtia est intelligibile rõne q̃ actu participat. nunq̃. n. intelligibilitas enti in potẽtia tribuit. nisi rõne entis in actu tanq̃ rõne illius ad qõ primo & per se cõsequit intelligibilitas. vnde Cõmẽtator. 9. meta. cõ. 20. scribit q̃ itelligere qõ est in potẽtia nõ venit ad actũ: nisi per aliud intelligere qõ est in actu. Et hoc nõ est dubiũ. imo rari. n. super hoc est superfluũ. dicat Scotus & Solutiones ziuare.

moderni quicquid velint iudicio meo ista fuit indubitata Auer. snis
q̃ intelligibilitas est prima passio entis in actu non entis: nisi eo mõ
quo risibilitas diceret passio animalis. Stantib⁹ ergo istis radicib⁹
tanq̃ veris manuducã intellectuz ruum statim in cognitionẽ verita
tis. Dico q̃ si volumus videre qõ sit primuz cognitum in cognitiõe
cõfusa: opz recurrere ad sensum. Nam istud sicut mihi videt est pre/
eipuuz fundamẽtuz super quo fundatur Auer. in hoc prologo primi
physi. inquit enizz. 4. c. 5. cõmentis. q̃ cã pp quam via doctrine sunt
nobis nota cõfusa magis: z cã ꝓpter quam magis vlia sunt notiora
suis speciebus ex quib⁹ componũtur: z cã pp quaz nomina specierũ
sunt notiora suis partibus diffiniẽtib⁹ apud intellectũ/est: qz singu/
lare qõ est quoddã totum est cognituz apud sensum prius suis parti/
bus. Si igitur inspiciam⁹ ad istam radicẽ: videbim⁹ inde pullulare
istam veritatem: z est: q̃ sensus: vt in pluribus accidẽtia vniuersa/
liora sunt notiora sibi: z ꝗm temp⁹ z ꝗm locuz accidẽtibus min⁹ vni/
uersalib⁹. ꝗm locuz quidẽ: nam vt ait Themistius sup expositiõe tex.
cõmẽ. 4. primi phy. in sensibilib⁹ videre lz accedentis procul alalis
celerius totuz corpus: q̃ caput: aut manuz: aut partẽ aliquã cõpiehẽ
di. eodez modo prompti⁹ est dicere id qõ patet emin⁹ animal esse q̃
hominẽ: ita z in his quorũ rõnes querim⁹ vniuersalia atqz cõmunia
manifestiora sunt nobis q̃ proxima z pticularia. Fz tẽpus vero: qz vt
hz phus in tex. pueri prius appellant oẽs viros patres: z omnes fe/
minas matres: tanq̃: vt inquit ibi Themisti⁹: qui matrẽ z feminam
perinde ac cõmunia quedã vocabula prius cognoscãt. Sed vbi ve/
getioribus sensib⁹ fuerint dispositi ad min⁹ cõmunia accedũt. Recte
igitur dixit Auer. q̃ ex hoc q̃ indiuiduũ demonstratũ noti⁹ est apud
sensum q̃ sue partes: est cã in hoc: q̃ illa duo tota sunt notiora apud
intellectuz. Et confirmat hoc. vz. q̃ accidentia vniuersalioza: vt in
pluribus notiora sunt nobis: nam vt scribit Cõmẽtator. 8. phy. z pri
mo celi vtrobiqz. cõmẽ. 22. Experimẽtuz sermonũ veroruz est: vt cõ/
cordent sensatis: videm⁹ q̃ si aliqua planta vel aliquis lapis precio/
sus alicui ostẽdatur. primo iudicabit illud vel plantaz vel lapidem
esse in genere: quale aũt sit vnũquodqz istorũ in specie dignoscere nõ
põt: z hoc nõ est pp aliam cãm: sicut mihi videt nisi qz accidẽtia ge/
neris notiora sunt sensui accidẽtibus speciei. Et ideo cuz intellectus
noster in intelligẽdo imitet sensum a pari videt q̃ cõcept⁹ generans
illius lapidis vel plante prius percipiat ab intellectu q̃ ꝓceptus spe/
cificus: qui adhuc sensui ignotus est: quid enizz prohibet in illo prior
conceptũ illũ intellectui innotescere nõ video. Qõ si in aliquo casu
cõtingeret accidẽtia insequẽtia speciez z natur ãminus cõmunẽ no/
tiora esse accidẽtibus insequẽtibus naturã magis cõez. dico q̃ loquẽ
do de cognitiõe confusa actuali quicquid sit de habituali prius intel
lectus percipiet cõceptũ specificũ q̃ conceptũ genericũ. Et hoc sicut
mihi videt: nullus sani capitis negare põt. Nam ꝗm phm. 7. meta.
tex. cõmẽ. 18. Sunt aliqua genera intermedia inominata. aliqõ enizz
est genus proximũ equo z asino qõ inominatũ est. Et nõ est dubiũ q̃
accidẽtia insequẽtia naturas specificas istoz. s. equi z asini notiora
sunt accidẽtibus insequẽtib⁹ tale inominatũ genus: stante igitur co
gnitione illoz in sensu talia põt agere in intellectu mere nãliter quo

ad primã imutationẽ. Et in illo instanti accidentia magis vlia non
agunt in intellectũ: cum per casuz sint sensui ignota: ergo in illo poz
in quo ista sunt nota z illa ignota stat ista imutare intellectũ qui de
se est ola fieri anteq̃ accidẽtia vliora sint sensui nota. nõ enizz est ibi
actio aliqua subiacẽs imperio volũtatis que retinere possit obiectũ
minus cõe non agere: nisi prius obiectuz magis cõe agat. Naz obie
ctũ relucẽs in phãtasmate nãliter agit in intellectũ. Et aptũ natũ est
ad imutationẽ intellect⁹ quo ad cognitionẽ sui: z non alterius. sicut
quilibet sani capitis scire põt. Quis ex philosophãtib⁹ antiquis ne/
garet mihi equi z asini cõceptuz prius intellectui inotescere cõceptu
generis innotiati in quo ista cõuenunt? Ratio igit q̃ prius aliquid
innotescat intellectui non est: qz illud alio sit magis cõe absolute: sed
requirit q̃ sit magis sensatuz: qz intellect⁹ noster in intelligẽdo depẽ
det a sensu: si igitur qñqz contigerit min⁹ cõe esse magis sensatũ ma
gis cõi: nõ video quo ad actualẽ cognitionẽ quicqd sit de habitu ali
quin minus cõe in hoc casu prius intelligat ab intellectu q̃ magis
cõe. Et ista est sentẽtia phi sine dubio. vnde in sexto topi. cap. 4. dicit
q̃ corpus est magis notũ quo ad nos q̃ superficies: z supficies magis
q̃ linea: qz magis sub sensu cadunt. Secus aũt est quo ad nãm. Et si
Subtilis doctor habuerit istũ sensum: sicut prendũt verba eius: cre
do opinionẽ illam veraz esse. Nec sancto doctori repugnabit quãtũ
ad hoc. Nam ipse dicit q̃ concept⁹ speciei cuius singulare fortⁿ mo
uet sensum est primo cognit⁹ ab intellectu: sed moderni sequaces vo
lunt sustinere istam viam vlr sicut sequaces sancti Thome vlr vo/
lunt tenere q̃ magis vlia sunt notiora. Sed nos mediãdo inter istas
duas vias dicimus. q̃ qñqz vlia sunt notiora minus vlibus. z hoc qñ
eis fuerint magis sensata: z qñqz cõtingit oppositũ. vz. q̃ min⁹ vlia
sunt primo cognita. z hoc qñ illa fuerint magis sensata magis vni
uersalib⁹. ¶ Sed pp quid est q̃ cõiter dicit magis vlia notiora esse
minus vlibus? Dico q̃ qz in plurib⁹ contingit accidẽtia singulariuz
ipsoruz magis vniuersaliũ esse magis sensata accidẽtib⁹ singulariuz
minus vliũ: z qz denominatio fit a superabũdantiti. ideo hoc cõtin/
git: tñ istud nõ est vlr verum. sicut quidaz proterui sustinere volunt:
sciant isti propositiões naturales nõ semp verificari vniuersalr: suffi
cit qñqz eas verificari: vt in plurib⁹. Eorũ enizz que nã fiunt: quedaz
sunt semp: z quedã frequẽter. Radix igitur isti⁹ veritatis fuit sensus.
sicut vidisti. Et hoc erat q̃ Cõmẽtator in hoc ꝓlogo plerũqz ad hãc
radicem aspiciẽs dicebat q̃ rõ pp quã vlr qõ est quoddã totũ noti⁹
est apud intellectũ/est: qz particulare qõ est quoddã totuz est notius
apud sensum. ¶ Ad qõnem ergo querentẽ vtruz magis vlr noti⁹ fit
minus vli cognitione cõfusa z actualitnõ est simplr rñdenduz: qz qõ
multiplex est: sed debem⁹ distinguere: qz aut cõparat magis vlr ad
minus vlr: vt est quoddã totuz: z minus vlr est pars magis vlis: aut
cõparatio taliuz est cõuersio modo: ita. s. q̃ magis vlr consideret: vt
est pars minus vlis: tqõ accidit vniuersalr qñ minus vlr considerat:
vt est diffinituz quoddã z cõfusum z totius rõnem habens: z minus
vlr: vt est diffinẽs: z est pars diffinitiõis eius. si primo fiat cõparatio
distinguẽduz est adhuc: nam aut singulare magis vniuersalis ẽ ma
gis sensatuz q̃ singulare min⁹ vniuersalis: aut ecõtra. si pmũ sic ma/

gis vle est notius prius intellectui ꝗ minus vle. Si detur aũt oppo/
situm. dico tunc ꝙ min⁹ vle est notius magis vlisi aũt cõparatio fue
rit inter magis vle ⁊ min⁹ vle: vt vnũ est diffinies ⁊ aliud diffinitu3.
dico ꝙ in ꝑma cognitione actuali ⁊ cõfusa prius occurrit intellectui
minus vle: qõ est quoddã totu3 ꝗ magis vle: qõ est pars eius: vt sic.
⁊ rõ istius est. q: particulare qõ est quoddã totum prius inotescit sen
sui ꝗ sue partes. vnde si quis ingrediat in aliquã domu3 p:ius occur
rit sibi tota cõpositio ꝗ partes eius. sic nomina specierũ diffinitarũ
que cõfundunt in se partes ex quibus cõponunt notiora sunt nomi/
nibus partiũ diffiniẽtium: ⁊ hoc voluit Aristo. ꝑmo physi. tex. cõmẽ.
5. ⁊ Themistius ibi in cõmẽto. ⁊ hoc sentit ẽt sanctus Doctor in ꝑma
parte summe. q. 85. ar. 3. Et in expõne istius prologi. vbi ipse soluit cõ
tradictionem phi in tex. 3. ⁊ 4. ex vna parte: ⁊ in tex. 5. ex alia parte:
sicut igitur sensus prius fertur in totum ꝗ in partes: ⁊ prius in cõfu/
sam cognitionẽ ꝗ in distinctã. sic prime cognitiõis nãlis nostri intel
lectus ordo est: vt prius in nomẽ diffiniti se transferat ꝗ in noĩa dis/
simentiũ: ⁊ prius cognitionẽ qd nois que cõfusa est attingit ꝗ attin/
gat diffinitionẽ qd rei que distincta est. Recte igit dixim⁹ ꝙ radix du
cens nos ad veritatem istius gõnis sensus est: ⁊ ista radix cõicat cuz
illa alia que est ꝙ rõ cognoscẽdi est ab actu. Et ideo res magis sensa
te magis ⁊ prius inotescunt intellectui: q: tales magis sunt in actu
ad mouẽdum intellectuz ꝗ sint res minus sensate: vnde Cõmẽtator
1. de anima. cõmẽ. 91. ꝙ comprehẽsio differẽtiarũ sensibiliuz a sensu
cã est cõprehẽsionis earuz ab intellectu: ⁊ ideo dixit phus ibidez. ꝙ
nõ est manifestũ quale quid sit odor. Et reddens cãm huius. inquit.
cã autẽ huius est: q: sensum hunc nõ habemus certũ: sed peiorẽ mul
tis animalib⁹: sed si quis arguat contra sõm dictũ probando magis
vniuersalia notiora esse minus vniuersalib⁹ inquãtũ diffiniẽtia sunt:
q: sexto topico. diffinitio datur per notiora. Rnr. ꝙ diffiniẽtia ad dif
finitu3 duplr cõparari possunt. Uno mõ in cognitiõe cõfusa que est p
diffinitionẽ quid nois. Alio modo quo ad diffinitionẽ quid rei distin
ctam. Et isto modo hz per verũ genus ⁊ veram differẽtiaz. Et primo
quidẽ modo: dico ꝙ magis vle est minus notuz: q: hz rõnem partis:
⁊ minus vniuersale est magis notũ: q: hz rõnem totius ⁊ ꝑfust. Sed
in cognitione distincta. dico ꝙ est econtra. q: cause notiores sunt: ⁊
priores nature ꝗ sint effectus: distincta aũt cognitio pcedit ex notio
ribus ⁊ prioribus quo ad nãm: nõ quo ad nos: per istuz modũ igitur
soluendi tollunt omnes difficultates. ⁊ cõtra diuisiones. Unde ratio
san. Tho. in prima parte summe. q. 85. ar. 3. in qua. d. ꝙ transiẽs de
extremo ad extremũ ⁊ de potẽtia pura in actum prius dz transire p
mediuz ⁊c. Dico ꝙ veruz est: sed nõ est necessarius iste transitus quo
ad cognitionẽ actualẽ: ita ꝙ fiat per omnia media nõ est necessariũ:
nam si talia media non fuerint sensata: aut male sensata nõ est neces
sarium intellectũ prius in cognitionẽ istorum deuenire ꝗ in cogni/
tionem specierum: vnde sicut dicit Cõmẽtator. 2. de aĩa. cõmẽ. 105.
Albedo qñ transferẽ ad nigredinẽ: quãdoq; transit mediãte kiano.
⁊ in aliquo transit mediante karoppo: sic intellectus noster quo ad
actualem cognitionez transit a magis vniuersali ad minus vle: vbi
tale fuerit magis sensatuz: ⁊ si fuerint aliqua minus vniuersalia que

medient que nõ fuerint sensata: nõ opus est intellectũ per ea actua/
liter transire: q: tunc magnuz temp⁹ apponeret ante ꝗ ad actualem
cognitionez speciei sensate deuenire posset: qõ est cõtra experiẽtiaz:
lz igitur intellectus quo ad habituatẽ vel virtualem cognitionẽ pri⁹
aptus natus sit procedere a magis vlibus ⁊ a cõioribus ad minus
cõia: sicut bene dixit in hoc Subtilis doctor. 3. distin. primi. q: forme
que apte sunt perficere aliquid perfectibile ordine quodaz perficere
nate sunt perficere mediatius ⁊ minus mediate: ita si eadem forma
virtualiter plures formas contineat illaruz forma ꝗ ordinata ꝗ quasi
consimili ordine perficiet illud perfectibile: sicut si forma sbe ⁊ forma
corporis essent alie forme in aliquo prius informaret forma sbe ꝗ for/
ma corporis: ita si vna forma virtualiter in aliquo cõtineret vtriusq;
forme perfectionem prius informaret natura sub gradu cõiori ꝗ sub
gradu minus cõi cum nã procedat de potentia ad actũ: vnde Cõmẽ
tator primo meta. cõ. 17. dicit ꝙ materia pri⁹ recipit formas magis
vles ꝗ minus vles: ⁊ mediantibus eis recipit particulares formas
(nõ ꝙ ipse velit formaz vlem realiter distinctã esse a forma min⁹ vli:
sicut quidam tenuerunt ex intentione eius) sed vna ⁊ eadem forma
prius natura perficit materiaz ꝕm abstractiorẽ gradum ꝗ ꝕm gra/
dum minus abstractum. Et hoc est qõ in intellectu nostro quantum
ad habitualẽ cognitionẽ possumus tenere: sed quãtum ad cognitio/
nem actualẽ incuitabiliter credo illud prius intelligi ab intellectu cu
ius singulare fortius mouet sensuz. ⁊ hoc siue illud visibile sit siue au/
dibile siue aliquo alio sensu perceptibile. Et iõ opio illa Peruei Tho
mistarum acutissimi tenẽtis accidens concretiue sumptũ esse primũ
cognitũ ab intellectu nostro in cognitione cõfusa est opinio vera lo/
quendo, s. de accidẽtibus magis sensatis: vnde si accidẽtia insequẽ
tia naturas vniuersaliores fuerint magis sensata talia concretiue
sumpta sunt in cognitione ꝑfusa notiora nobis in cognitiõe actuali:
si vero accidẽtia insequẽtia naturas minus cões fuerint magis sen
sata accidẽtibus insequẽtib⁹ naturas magis vles talia notiora sunt:
ita ꝙ in hoc semp recurrẽduz est ad sensum: sed q: vt in pluribus cõ
tingit accidentia magis vniũersaliũ notiora eẽ accidẽtibus minus
vniuersaliũ: inde accidit ꝙ magis vniuersalia dicũtur cõiter notiora
esse minus vniuersalibus in cognitione cõfusa: tñ hoc est vt in pluri/
bus verum. Sed quãdoq; oppositu3 põt contingere: sicut ratione ⁊
auctoritate ꝑbauim⁹. Ista igitur opinio mediat inter duas opinio/
nes extremas: ⁊ est tollens omnes ambiguitates ⁊ difficultates: ⁊ est
opinio sensata. Et pr cõsequẽs mihi videt salua omniuz reuerentia
ꝙ sit opio vera. Experimẽtũ. n. sermonũ vero ꝗ est: vt cõcordent sen
satis. 8. phy. ⁊ primo celi vtrobiq;. cõ. 22. ¶ Per hoc pz etiã ad rõnes
scotistarũ probãtium semp conceptũ speciei notiorem esse: q: species
est magis in actu: ⁊ actus est rõ cognoscẽdi. Respondet ꝙ hoc est ve
rum: tñ tunc obiectuz dicit esse magis in actu ad inuitandũ intelle/
ctum: qñ est magis sensatum: vnde ꝑhus in ꝑhemio meta. d. ꝙ vni/
uersalia sunt difficillima ad cognoscẽdum: eo q: sunt a sensibus re/
motissima: ⁊ loquit de vniuersalibus in causando ꝕm cõmunem expo
sitionem: sic dico si singulare speciei magis sensatum fuerit singulare
generis: tũc species erit prius actualiter cognita cognitione cõfusa:

q̃ genus. Si vero fuerit opposita modo oppositũ ꝓtinget. Et si que/ras: vnde hoc est. dico q̃ non est alia ratio nisi propter modũ naturalem intelligendi intellectus nostri: qui in ĩtelligẽdo dependet a sensu: ⁊ precipue in pria nostra naturali cognitiõe fm phi/losoꝑ. 3. de anima. tc. cõ. 39. ⁊. 40. ¶ Ad aliud Scoti dicentis magis vlia esse difficilionis abstractiõis: ⁊ per cõsequẽs posterius cognosci. Respondetur q̃ abstractio primi obiecti motiui intellect' possibilis fit ab intellectu agente qui nõ cognoscit ea a quib' abstrahit. 3. de aia. cõ. 19. Et si illa vniuersaliora sint magis sensata prius intelligent ab intellectu q̃ minus vlia. Si vero oppositũ. oppositus etiã ꝓtinget. cõprehẽsio enim ꝑriarum a sensu est causa cõprehensionis ea⁊ ab intellectũ. 2. de aia. cõ. 91. ¶ Ad aliud qñ dr̃ ispẽs hꝫ rationẽ totius: ⁊ genus rõnẽ ptis: ergo notior erit spẽs genere. Rndet. totus ꝓcedẽdo naꝫ taliter ꝓsiderata spẽ q̃ habeat rõnem totius ⁊ indistincũ: ⁊ confusi sic notior erit genere: vt hꝫ rõnes partis: ⁊ hoc est: q: sicut sensus prius ferr in totus q̃ in pres: sic intellꝰ imitans sensum prius deuenit in cognitõe cõfusa in cõceptu spẽi diffinite qui habet rationes totius: q̃ in cõceptus generis: aut differentie. Sed qñ spẽs cõparatur generi in rõne partis: tunc illa est ignotior propter eãdem causam: ⁊ oña ista veritatem hñt cõcurrente attestatione sensus: q: sine sensu nihil fieri potest in tali casu: q: ipse est radix vniuerse cognitiõis humane. ¶ Ad argumentũ principale. Respondet negãdo assumptũ: q. v5. in nulla cognitione magis vle possit esse notius minus vniuersalt: vnde dico q̃ in cognitione incõplexa vbi singulare eius fuerit magis sensatum q̃ singulare minus vlis: tale magis vle prius cognoscit ab intellectu q̃ minus vle ⁊ precipue qñ cõparatur sibi: sicut totum ad partes. Si vero cõtingat oppositũ: opposito modo dicendus est: q: non incõuenit idem respectu eiusdem posse notius ⁊ ignotius esse fm oppositas causas ⁊ ratiões. Ista pauca sunt que mihi visa sunt dicta in taꝫ perardua mã ⁊ antiqua questione: in qua rogo vt si veritatẽ ipsaꝫ assecutus sum (vt credo) illud deo attribuatur: si vero illaꝫ non sim assecutus: ascribat hoc ruditati intellectus mei: saltem dedimodus perscrutandi veritatem fratribus meis.

Deo laus sempiterna ⁊ honor imo: talis.

¶ Solutiones cõtradictionum in dictis Auerrois: collecte per solertissimũ philosophũ ꝛh̃ Marcũ antonũ Zimaram sanctipetrinatem ⁊ hydrontinum.
Et primo super libro physicorum.

Aerrois in suo ꝓlogo sup primo phys. in scõo ca. vbi ponit vtilitates scientie speculatiue: dicit q̃ hoiem esse perfectum per sciẽtias speculatiuas: est hominẽ habere suam vltimã perfectionem: ⁊ talis dispositio est sibi felicitas vltima ⁊ sempiterna vita: ⁊ eandẽ sententiã ponit in suo ꝓlogo super. 8. phys. Nos aũt inueniuimus oppositus ab ipso 3. de anima. cõmen. 36. ⁊ nono meta. cõmen. vlti. vbi hꝫ ista verba. Et declarauimus. super 3. de aia. cõmen. allegato: q̃ fortunitas maxima que est inspicere intellectum separatum/est per potentiam: que fit in intellectu speculatiuo apud suam vltimam perfectionem simi/lem positione que fuit in visu apud aspectum ad colores non per potentiam de modo potentiarum cogitatiuarum que acquiruntur per cognitionem: quoniam non est sicut existimauit Auẽpace. q̃ hoc acquiritur per cognitionem. Et in hoc etiam ipse accusat Alpharabium. 3. de anima. vbi supra. sicut patet intuenti. Cõtradictio igitur cõsistit in hoc: q: hic in ꝓlogo dicit. felicitatem hominis consistere in acquisitione scientiarum speculatiuarum: in aliis vero locis allegatis dicit felicitatem hominis non consistere in huiusmodi scientijs: que per discursum acquiruntur: sed in intuitiua cognitione dei que habet per intellectum adeptum: ⁊ hoc etiam videt velle Themistius: sicut ipse allegat. 3. de anima. Ad hoc soluentes dicimus q̃ tertio de anima. vbi erat locus proprius discutiendi istam difficultatem: locutus est ex propria sententia: hic vero locutus est fm mentem aliorum. ¶ Et istam solutionem mihi confirmat ipsemet Cõmentator super ꝓlogo octaui phys. vbi ponẽs cõsimiles sententiã. inquit. ⁊ declaratũ est in sciẽtia morali q̃ esse hois in sua vltima perfectione est ipsum esse perfectũ per sciẽtias speculatiuas. Et q̃ ista dispositio est fortunitas vltima ⁊ fm fatuos vita eterna: ecce q̃ dicit fm fatuos: aut aliter. ⁊ subtilius põt illa cõtrouersia conciliari vt dicamus felicitatem hois cõsistere in acquisitione scientiarũ speculatiuarũ duplr̃ posse intelligi vel dispositiue: vel cõpletiue. Et tunc dicimus q̃ primo modo est verum fm viam Auer. Secõo vero modo est falsum: primo modo loquitur hic. secõo modo loquitur. 3. de anima. ⁊. 9. meta. vbi negat felicitates cõsistere in scientijs speculatiuis: cõpletiue. ſ. nam cognitio scientiarum speculatiuarũ non est felicitas: sed est via ad illam. Et q: quãdoq̃ via ad terminũ cõsueuit sumere denominationem a termino. iuxta illud phi. 2. physic. text. cõmen. 14. generatio est natura: q: est via in naturam: ita etiã sciẽtia speculatiua est felicitas: q: est via ad felicitatẽ: que felicitas est primũ principiũ a quo celũ dependet ⁊ natura: sicut patet ex p̃ esse. 12. meta. cõmen. 38. ⁊ tex.

¶ Scõa cõtradictio ibidẽ est ista: q; declarans quõ ad scientiarũ spe culatiuarũ acquisitionẽ cõsequantur oẽs virtutes morales ostẽdit quõ consequatur magnanimitas. inquit q; sapiens cum cognouerit paruitatem vite sue: & perpetuitatem sempiternam & motum conti/ nuum. Et q; ꝓportio sue vite ad tempus sempiternũ est: sicut puncti ad lineam: vel sicut finiti ad infinitum: non pcurabit ꝓpriam vitam. Et parum infra subdit q; eligit mortem pre vita. Sed huius oppositum nos inueniuus ab Arist. in. 3. ethicor. ca. 11. vbi habet: q; quanto aliquis magis omni virtute pollet: quãtoq; felicior est: tanto magis illi mors molesta est. Nã huiusmodi vir maxime dignus est vita. & maximis bonis priuat idipsum sciens. Sed ad hoc soluentes dicimus q; phs in alio casu loquitur. & in alio casu loquit Auerro. hic. Nam si cõparentur felix & miser. i. non habens scientiã: tunc sine dubio felix magis timebit mortem q; miser. Et ratio est: q; plus pdit quãdo moritur q; miser. Auerro. autem hic loquitur in casu quo sapiens dubitat ne felicitatem amittat: tunc in illo casu debet preeligere mortem pre vita. Et hoc expresse sonant verba eius: inquit enim & ꝓprie cum hꝫ perfectionẽ humanam. Et dubitat q; a perfectione expolietur: tunc non est mirum: si aliqui eligit mortem pre vita. & sic sedatur cõtradictio. ¶ Sed hic est locus dubitationis contra Auerro. peraduus. Tum q; malum non habet rationẽ appetibilis: sicut ptz ex primo ethico. cap. pmo. Bonum est quõ omnia appetunt: & 5. ethicorum. malum a nullo appetitur: mors aũt malum: ergo &c. Amplius est cõtradictio in dictis eius: q; ipse dicit q; sapiens debet eligere mortem/ ne expolief felicitate: sed hoc nihil est ꝑm fatuam opinionẽ eius de vnitate intellectus. Et videt esse etiã contra phm. 3. ethico. ca. 6. vbi reddens causam: quare mors omnium terribilissimum. inquit. Terribilissimũ vero omniũ mors: hic enim finis: neq; quicq; ꝓterea bonum vel mãlũ mortalibus videt esse. Et primo ethico. ca. 14. mortuum felicẽ non dicimus: ista sunt que faciunt difficultatẽ in hac materia. Et nos soluimus plixe in superiori anno in expositione nostra super quattuor primos de physica auscultatione. Pro nunc tñ breuiter dicendũ puto q; sentẽtia Auer. non cõtra dicit pho ad intellm datũ imo ipsemet Ari. 9. ethi. ca. 9. expresse tenet q; sapiẽs appetitu cõformi rationi recte debet vitam ꝓpriam morti exponere. inquit enim oẽs mens eligit optimũ sibi: bonus aũt menti paret: verũ est aũt id de studioso & amicoꝫ gra ipsuꝫ multa facere. & si opus sit pro patria mortẽ subire. Abijciet eẽ & pecunias & honores: & omno oia quibꝫ hoies inter se cõcertãt: vt honestatẽ cõsequant. magisq; volet breui tpe letari vehementer q; longo leuiter. Et honeste vitã agere per vnũ annũ: q; multis annis vtrũq; cõtingat: ac rem vnã honestã & magnã q; multas & paruas. obuntibus aũt mortem id forte euenit: eligunt pfecto rem magnam & preclaram sibi &c. Et ex istis verbis clare patet solutio ad obiecta: mors eẽ non est illud quõ primo appetit: sed bonitas & honestas actus quem exercet sapiens in tali casu: nam sicut patuit in vrbis phi maximũ bonũ sapiens sibi tribuit in exercendo illũ actuꝫ virtutis. Et hoc bono priuaret se: imo vitiose viueret si illo actu/ tunc pretermisso saluaret suũ esse: per quantũcunq; esse. ¶ Nõ melius est simpliciter maximum bonum & momentaneum: q; remissum bonum vir/

tutis: vel vita vitiosa per magnum tempus. Et ex isto loco colligitur de intentione phi euidenter q; bonũ cõe ꝑm rationẽ rectaꝫ: est magis eligendũ q; bonũ ꝓpriuꝫ: q; totũ bonũ, ꝓpriũ dzhõ exponere et destructioni simpliciter si nesciat animã immortalem ꝓpter saluationẽ bni cõmunis. Sapiens igitur in casu isto agit: sicut agit agẽs naturale: quõ primo intendit inductionẽ formę generande: sed q; forma illa nõ põt induci nisi ad destructionẽ preexistentis in materia secundario: & per accidẽs intendit corruptionẽ. sic sapiens: q; non põt in casu in quo loquitur Auerrois consequi felicitatem & euitare miseriam: nisi exponat mortẽ pr accidens: & secundaria intentione preeligit.

¶ Ad obiecta aũt ex dictis patet iam solutio.

¶ Tertia cõtradictio est super ꝑmo cõmẽ. ꝑmi phy. ibi enim exponit cõ. primo. pr ꝑncipiũ: causas agẽtes & mouentes: pr causas aũt exponit fines: & per elemẽta causas que sunt partes rei. s. materiã & formã. Huius tñ oppositũ inuenimus in dictis eius. 12. meta. cõ. 13. vbi hꝫ q; causa dr de oibus: ꝓncipiũ aũt dr de extrinsecis: elementũ vero de intrinsecis: & subdit. Et ideo dixit in physicis q; dispositio sciẽtie in oibus artibus habẽtibus ꝓncipia causas & elemẽta: q; intẽdebat pr principia causas mouẽtes: & pr causas: illud quõ est cõmune illis quattuor: & pr elemẽta: ea que sunt in re. Cõtradictio igit est super expositione illius verbi: causa: q; hic exponit causaꝫ pro fine: ibi vo cãm procõmuni ad oia gẽia causarũ: sed soluit q; hoc nomen causa sumit duplr cõmuniter & ꝓprie. Et ꝑmo quidẽ modo dr de oibus: & sic sumpsit phs & Cõmẽ. causaꝫ. 2. phy. tex. cõ. 28. & 29. & etiã. 12. me. 23. & sic est synonymum cũ ꝓncipio: sicut etiã ipsemet Cõmen. dicit ꝑmo phy. cõ. p. inquit eẽ q; cum hoc nomen ꝓncipiũ & causa vsitant cõmuniter sunt noia synonyma. Et sic sumpsit etiã causam phs. 9. amet. ad ꝓncipiuꝫ. ¶ Alio modo sumit causa ꝓprie: & sic distinguit cõtra ꝓncipiũ: & etiã cõtra elementũ: causa eẽ ꝓprie sumpta verificat solũ de fine & huius rõ est: q; causalitas finis est simplr incausata: iuxta illud phi. 2. phy. finis est causa causarũ. ¶ Principiũ aũt ꝓprie sumptũ dicit de causa agẽte & mouẽte. Et huius ratio est: quia. 5. meta. tex. cõ. primi. de ratione ꝓncipij est primũ esse. Et q; causa agens scõm esse pcedit alias causas: licet causa finalis precedat quantũ ad causalitatẽ: ideo hoc nomen principiũ appropriat cause efficiẽti. Alia eẽ est rõ causaruꝫ quantũ ad esse. Et alia quantũ ad causalitatẽ: sicut late disputauimus superiori anno super. 2. phys. ¶ Elementũ vero ꝓprie sumptum dr de causis intrinsecis. s. de mã & forma: & rõ est q; vt dicit. 5. meta. tex. cõ. 4. elementũ est ex quo fit aliqd primũ inexistẽte indiuisibili ꝑm speciẽ: & cõparando adhuc materiã ad formã magis ꝓprie elemẽtum dicit de materia q; de forma: sicut scribit Cõmen. cõmẽ. 4. quinti meta. & ratio est ista: q; magis ꝓprie diffinitiũ elemẽti cõpetit materie q; cõpetat forme. Materia eẽ sic describit. 2. phys. 28. materia est ex quo fit aliquid cũ insit. Forma vo ibi describit per hoc q; est ratio ipsius quõ quid erat esse. Et sic solutio ista quantum ad rem satisfacit: sicut vides. tñ quantuꝫ ad verba non dr satisfacere Auer. q; eandem ꝓpositionem hic expositaꝫ aliter exponit hic. & aliter ibi: sed ad hoc dicimus q; forte peccauit pr obliuionem dum dixit q; in physicis per causas intellexit illud quõ est cõmune omnibus. Aut aliter q; primo

phyſi.quando ipſe expoſuit per cauſas fines locutus fuit ſm ſenten/
tiam Alexan.ſicut dicit ipſemet hic:inquit enim:et ſic expoſuit ipſe
Alexander:vt mihi videtur in.12.meta.23.cõmen.licet exponat iſtã
eandem ppoſitionem que ponitur in tex.primo.primi phyſico.dum
exponit cauſam pro communi.ad omnes cauſas.dico ꝙ locutus eſt
ſm ppriam ſententiam.Aut tertio et magis iuxta realem ſolutionez
prius datam inſiſtendo:ideo Auerro. idem verbum aliter exponit
hic:et aliter in metaphyſicis:vt oſtenderet nobis diſtinctionem hu/
ius verbi cauſa:ꝙ.v3.quandoqz poteſt ſumi cõmuniter:et quandoqz
pprie.et dum cõmuniter accipit pot ſumi pro omni cauſa.quãdo ve/
ro ſumit pprie:dicit ſolum de fine.Et tunc dico ꝙ cauſaz hic ſumpſit
pprie:cauſam vero.12.met.23.ſumpſit cõmuniter.

¶ Quarta cõtradictio ſuper cõmẽto pmo eſt:qz hic dicit ꝙ metaphy
ſica cõſiderat tria genera cauſarũ.ſ.inouentem/formalem/et finale.
Huius tamen oppoſitum inuenimus ab ipſo.2.meta.cõmen.6.vbi
d.metaphyſicum cõſiderare omnia genera cauſarum.Similiter ter
tio meta.cõmen.3.et.12.meta.cõmen.6.dicit.metaphyſicum duo ge
nera cauſarum cõſiderare.ſ.formam et finem.Sed ad hoc ſoluẽtes di
cimus ꝙ refert apud me plurimum dicere aliquem artificem conſi/
derare quattuor genera cauſarum:et ipſum conſiderare quattuor pri
ma genera cauſarum.Similiter refert aliquem artificem cõſiderare
omnes cauſas ſub rationibus vniuerſalibus:et eundem conſiderare
eaſdem ſub rationibus ppriis. Et tunc dico ꝙ cum in omni genere
cauſe ſit euenire ad vnum primuz in illo genere:ſicut probat Philo
ſophus.2.meta.dico ꝙ duo prima genera cauſarum conſiderat me/
taphyſicus:et duo prima conſiderat naturalis. Prima enim forma:
et primus finis a metaphyſico conſiderantur:ſicut ſcribit Cõmenta
tor.3.meta.cõmen.3.et.12.meta.cõmen.6. Et huius ratio eſt:qz ra/
tio prime forme quatenus prima forma eſt.et ratio primi finis quate/
nus primus finis eſt/abſtrahit a motu:et tranſmutatione:ſicut colli/
gitur ex intentione Auerro.7.met.cõmen.5.et.9. Prima autem ma/
teria et primum mouens cõſiderantur a naturali:qz ratio prime ma
terie:et primi mouentis eſt ratio concernens:et vt ſic motum et tranſ/
mutationem.Diuiſerũt igitur ſibi hereditatem iſte due ſcientie:na
turalis.ſ.et diuina:et ex quattuor primis cauſis duas primas cauſas
vendicauit ſibi naturalis:et duas primas appropriauit ſibi diuina.
Ulterius dico ꝙ diuina omnes cauſas conſiderat ſub rationib⁹ vni/
uerſalibus:et tranſcendentibus:nam materia prima et qua minus vi/
detur ſub ratione qua ſubſtãtia:et ſub ratione qua ens ſeu potentia a
diuino cõſideratur:ſicut patet.7. meta.cõmen.9.et.2. phyſico.21.et
12.meta.cõmento.14.et alibi frequenter. Materia tamen ſub ratio/
ne propria cõſideratur a naturali:vt.ſ.eſt principium tranſmutatio/
nis.ex quo aliquid fit vt inexiſtente:ſicut patet.7.meta.commen.9.
Ita etiam dicas de primo mouẽte ꝙ ſub ratione qua ens et ſubſtan/
tia ſeu actus a metaphyſico conſideratur ſub ratione qua mouens a
naturali. Et breuiter quodlibet genus cauſe ſub rationibus vlibus a
diuino cõſideratur. Et hoc ſonat auctoritas Auer.2.meta.cõ.6.vbi
ſcribit:et cõſideratio vlis in eo:ꝙ ſunt cauſe eſt huius ſciẽtie.ſ.diuine
recte dixit vlis:qz ſub rationib⁹ vlibus.v3.ſicut eſt ratio cauſe ratio

actus et potentie:ratio entis:ratio ſubſtãtie et hmõi:ſub iſtis rõnibus
oẽs cauſe a diuino cõſideranꝯ:oẽs etiam cauſe cõſideranꝯ a nãli:vt
quelibet dat eſſe per motũ:non vt dat eſſe abſolute:ſicut etiã ſubtilis
Scotus declarat in pmo ſue meta.q.prima. Et Albertus magnus ſu/
per.2.phyſi.ſuper tex.17. Sed quõ diuinus tria gẽra cauſarum cõſi
derat.Ad hoc.d.Burleus in preſenti loco ꝙ hoc eſt quantũ ad illam
partem que cõſiderat de abſtractis ſubſtãtijs in quibus non eſt mate
ria:ſed iſta ſolutio cõſueuit a modernis moleſtari:qz a patꝯ natura/
lis in.8.phyſ.vbi agit de primo motore:et qui eſt a materia ſeparatus:
diceret abſtraxere a materia. Et ꝓpter hoc aliter ipſi reſpondẽt et di/
cunt.ꝙ metaphyſicus ſolum tres cauſas conſiderat:vt cauſe ſunt.ſ.
formam/finez/et efficiẽs:nam hi cõmunes ſunt abſtractis et materia/
libus ſub ratione qua cauſe:ſed qz materia vt materia non eſt cõmu
nis abſtractis et materialibus:ideo ſolũ illam cõſiderat ſub ratione
potentie que eſt vna de differentijs entis. Diuinus enim cõſiderat ab/
ſtracta a materia et a motu:vel per eſſentiã: vel ſaltem per indifferen/
tiam:ſicut eſt ſententia Auic.in pmo ſue meta.cap.2.ſed iſta opinio
non poteſt ſtare.primo quantũ ad instantiam contra Burleum dico
ꝙ non cogit:qz diuinus quiditatiue cõſiderat abſtracta a materia:et
ideo in illa parte in qua diuinus agit de abſtractis ſubſtantijs recte
pot dici ꝙ in illa parte abſtrahit a materia. Naturalis aũt in illa par
te in qua agit de abſtractis non dicit agere de eis:niſi quantuz ad ſi
eſt:non quantũ ad quid eſt: vnde quantum ad ea que quiditatiue a
naturali cõſiderantur.dico ꝙ in eis reperitur ratio materie vel habi
tudo eſſentialis ad materiam:ſumo aũt materiã hic analogice:ſicut
noſti ex via Auer. Et ꝓpter hoc dixit Cõmen.in.2.phyſi.cõmen.70.
ꝙ opz naturalem dare in reſponſione oẽs cauſas:qm̃ in ſciẽtia natu
rali apparet materia. et in quo eſt materia ſunt oẽs cauſe: Artifex
ergo aliquis dicit pprie a materia abſtraxere quantũ ad cõſiderata
quiditatiue ab eo:non quantũ ad ea que ſolum quantũ ad ſi eſt cõ/
ſiderat. Scientiarum enim ſpeculatiuarũ diſtinctio eſt penes qui/
ditatiuam cõſiderationem:et non penes ſimplicem inuentionez con
ſideratorum:ſicut patet ex ſententia phi.6.meta.text.cõmento.1.et
2.phyſi.tex.cõmen.26.vbi ponitur terminus phyſice conſideratio/
nis:quicquid igitur ſit de reſponſione Burlei:in ſe:dico ꝙ instantia
modernorum non cognoſcit cõtra illam. Peccat iterũ reſponſio mo
dernorum in eo qõ dicunt ꝙ diuinus cõſiderat ſolum tres cauſas:vt
cauſe ſunt:non aũt materiã diuinus cõſiderat:vt cauſa eſt:ſed ſoluz
vt potentia:ſed iſta rñſio eſt purus error. Nam Cõmentator.2.me/
taphy.cõmen.6.dicit.ꝙ cõſideratio vniuerſalis in oibus cauſis in
eo ꝙ cauſe ſunt teſt huius ſcientie.ſ.diuine. Ecce ꝙ dicit in omnib⁹
cauſis:et non in tribus. Nec obſtat dictum ipſorz:ꝙ qz materia non
eſt cõmunis mãlibus et abſtractis:ideo non cõſideratur a diuino ſub
rõne qua cã:qz tũc cum ratio lapidis non ſit ratio cõis abſtractis et
mãlibus:ſequereꝯ ꝙ lapis non poſſet a diuino cõſiderari ſub ratione
qua ens:vel ſub rõne qua cauſatũ eſt abſolute:qõ eſt contra phm in
ꝓhemio meta.et.4.meta.tex.cõ.primi.et.6.meta.ad principium qui
vult ꝙ diuinus cõſiderat ens inquantũ ens:et oia inquantũ entia:
et vt cõtingit. Licet igitur ratio materie cõſiderate non ſit cõmunis

notadũ

abstractus ⁊ inãlibus: q: tũ rõ cãe que est rõ sub qua mã cõsiderat ⁊ rõ indifferẽs ad mãlia ⁊ abstracta. iuxta illud Auer. 12. meta. cõ. 29. in substantia eterna inueniunt cause que per similitudinẽ dicuntur cause cum causis generabilibus ⁊ corruptibilibus. ⁊ eandẽ sentẽtiam habet ibidẽ cõ. 44. ⁊. 4. celi. cõ. primo. ⁊ scõo de genera. cõ. 51. pp hoc dico q mã a diuino ẽt considerat: vt cã. vñ ppositio ista. mã est cã est diuine cõsiderationis: sicut ista. mã est ens in potẽtia. sicut enim potẽtia ⁊ actus sunt de differẽtijs entis: ita causa ⁊ causatus. Et ly mã in suo genere nõ nisi per trãslationẽ cãlitatẽ habeat supra cõpositũ: prior tũ est rõ causandi fm nãm q̃ ratio motus ⁊ translationis. Et ideo in illo priori ad diuinũ speciat. ¶ Abiectis igit alioꝝ solutionibus. dico q diuinus dz tria genera causarũ considerare p̃ prie pro q̃to forma ⁊ finis ⁊ efficiens idẽ sunt subiecto: ⁊ sola ratiõe distinguunt. 12. meta. cõ. 6. Et q: materia prima non coincidit cum aliquo istoꝝ: iõ mãm diuin⁹ nõ cõsiderat: nisi sub rõnibus transcẽdẽtibus: ⁊ breuiter cõcordia in omnibus dictis Auer. cõsistit in hoc pũcto: vt dicamus diuinũ sub rõnibus cõibus oẽs cãs considerare sub rõnibus trãscẽdentibus tres tũ p q̃to in vnũ subiecto coincidunt: vt vero cõparat naturali diuin⁹ quo ad quattuor prima gnã causarũ sic appropriate nãlis duo prima cõsiderat. s. mãm primã: ⁊ primum mouẽs: sicut pz. 12. meta. cõ. 6. ex sñia Alexã. primus aũt finis ⁊ prima forma a diuino appropriate cõsiderant. Et hoc est qõ elegãter dixit Auer. in. 7. meta. cõ. 5. vbi dicit q prima diuisio fm quaꝝ diuidit ens est in substantiã ⁊ accidẽs. Et ista qõ differt ab illa que est in sciẽtia naturali: qm̃ ista qõ inducit ad sciẽdũ primã formã omniũ entiũ ⁊ vltimũ finẽ. Et prima qõ quã incepit in scia nãli inducit ad scien/dum primã mãm ⁊ formas naturales ⁊ primũ motorẽ. Et hãc cãdẽ sniam scribit Cõmen. primo phy. in suo plogo. vbi dicit q naturalis hz cognoscere cãs primas fm q pole est cognoscere in hac scientia: sicut mãm primã ⁊ mouẽs primũ. Forma aũt prima ⁊ primus finis a metaphysico cõsiderat. Ista. n. iacet vera lra in antiqssimo codice manu scripto: ⁊ sic castigaui. Et cõcordat hoc Auer. 3. meta. cõ. 3. vbi dicit. sciẽtia nãlis cõsiderat ꝫ duabus primis causis. s. motore ⁊ mã. Ista aũt de duab⁹ vltimis. s. forma ⁊ fine. Nota igit bene istã solonẽ: q: nullus ante nos vidit veritatẽ in hac mã: sicut videre potes.

¶ Quinta ꝛtradictio est in eodẽ cõmẽto p. 10. ibi. n. in expõne pbationis maioris p prima principia exponit primũ ages ⁊ vltimũ finẽ oium rerũ exquo vt q vltimus finis omnium rerũ a nãli considerẽt. Nos aũt inuenim⁹ oppositũ hui⁹. 7. meta. cõ. 5. Et. 3. met. cõ. 3. Et. 12. meta. cõ. 6. vbi. d. vltimũ finẽ oiuꝝ rerũ a diuino cõsiderari. Sz ad hoc soluẽtes dicimus q nãlis cõsiderat vltimũ finẽ omnium rerum naturaliũ. Dicimus aũt: cõsiderat vltimũ finẽ omniũ rerum simplr ⁊ absolute: sicut in simili. d. Cõmen. q de principijs substãtie quatenus substãtia est cõsiderat diuin⁹: de principijs aũt sbe sensibilis q̃tenus sensibilis est ꝛsiderat nãlis. 12. meta. p. 5. ⁊. 6. cõmẽtis.

¶ Sexta cõtradictio est in tex. cõ. 4. q: ibi phs ⁊ Cõmen. vult q ab vlibus ad particularia fit in scia pcedendũ. Huius tamen oppositũ inuenim⁹ ab ipsis in. 2. posterio. tex. cõ. 11. vbi dicit. q facili⁹ est singulare diffinire q̃ vlet vnde opz ex singularib⁹ in vlia ascẽdere: nãq

equiuocatões latent magis in vlibus q̃ in differẽtibus specie. Respõdetur q nulla est cõtradictio. Nã phs hic loquit de ordine doctrine qui ordo nõ est aliqõ genus demõstratiõis: sicut dixerũt vulgares: sz est respectus quidã fm prius ⁊ posterius: qui fendant in scibilib⁹ sciẽtie. Et de isto respectu loquut⁹ est phs ibi. ⁊ Cõmen. qñ dixit. q ex vniuersalibus ordine doctrine ad pticularia. i. ad minus vniuersalia scibilia dz ordo scie naturalis attẽdi: sz posterioribus loquut⁹ fuit ꝗ diffõne que inuestigari hz per viam diuisiua ⁊ cõpositiua ⁊ resolutiua sicut dicit Linconiẽsis in illo loco. Et dixit q facili⁹ est diffinire spẽm que singularib⁹ est cõis ⁊ pria q̃ gen⁹ qõ est cõe specieb⁹ pp latẽtiã equocationũ existentẽ in ipso gne: sicut ẽt pz. 7. phy. tex. cõ. 31.

¶ Septima cõtradictio est in cõ. 17. vbi hz q totuꝝ nihil aliud est q̃ sue partes. Huius tũ oppositũ inuenimus. 7. meta. tex. cõ. vltimi ⁊ alibi frequẽter: ista cõtradictio est satis difficilis: oẽs tũ Auerroiste currunt eodẽ cursu dicẽtes de intẽtione eius fuisse totuꝝ nihil aliud esse q̃ suas ptes simul sumptas. ¶ Et pro hoc facit auctoritas Auer. 7. meta. cõ. 10. vbi habet q sortes nihil aliud est q̃ animalitas ⁊ rationalitas. Et infra ibidẽ cõ. 44. dicit q in indiuiduo nõ est nisi materia ⁊ forma ex quibus cõponit. Et phus. 1. de anima. tex. cõ. 10. q vt pupilla visus sz oculus est: sic anima ⁊ corpus animal. dicunt insuper q totũ est aliud a suis partibus diuisim sumptis. Et primo modo dicunt Auerr. loquutũ fuisse hic. scõo vero modo loquutus est. 7. meta. cõ. vltimi. Et in alijs locis vbi videtur oppositũ sentire. ⁊ istã sententiam etiã imposuit Auer. Subtilis doctor in. 3. sentẽtia. 7. distinc. 2. q. 1. Nobis autẽ videt q nõ sit vniuersalr verus de intẽtiõe Auer. hoc. manifestũ est enim si totum qõlibet nil aliud esset q̃ sue partes simul sumpte: tũc mixtũ ex q̃ttuor elemẽtis nil aliud eẽt q̃ q̃ttuor elementa simul sumpta: ⁊ sic nõ haberet aliquã formã supadditam formis elementoꝝ per quã esset hoc aliquid: ⁊ vnum enst qõ est contra Artst. in fine primi de generatione. ⁊ cõtra Auer. 3. celi. cõ. 67. Et. 7. meta. cõmen. 60. dicit. q caro nõ est terra ⁊ ignis: ex quibus cõponitur: sz est aliquid aliud additũ. ⁊ eandẽ sntiam, hz primo d̃ anima. cẽ. 77. ⁊ primo de generatiõe. 84. ⁊ primo meta. cõ. 12. Nec valet dicere ad hoc: sicut quidã dicunt q elemẽta nõ sunt partes mixti: q: quelibz pars mixti mixta est. Nam elemẽta fm Auer. formalr sunt in mixto: ⁊ sunt ptes mãles eius amplius Cõmen. 3. de anima. cõ. 5. in solutione scõe. q. principalis. d. q ex intellectu ⁊ intelligibili fit verius vnuꝝ q̃ ex materia ⁊ forma. Et reddens cãm sui dicti subdit. qõ enim componitur ex eis nõ est aliqõ tertiũ aliud ab eis: sicut est de alijs compositis ex materia ⁊ forma. Ecce q vult expresse cõpositũ dicere tertiã entitatẽ distinctã a partibus etiã simul sumptis: nam si sic nõ intelligerẽt dictum suum nõ esset ad ꝓpositum. Amplius Cõmẽ. 5. meta. cõ. 6. in fine cõmen. d. q in cõpositis est natura addita nature cõponentiũ. s. illud qõ fit ex cõpositione. quid clarius? Amplius Cõmen. 7. meta. cõ. 26. habet q generatũ cõponitur ex materia ⁊ forma: ⁊ est aliud ab eis: ecce qõ dicit q est aliud: ⁊ hoc nõ dixisset: si tenuisset cõpositum nõ supaddere aliquã naturã partibus cõponentibus. Amplius ibidẽ cõ. 17. dicit. in natura hac. s. singulari sunt tria materia: forma ⁊ aliquid quasi mediũ. i. mixtum inter materiã ⁊ formam: ⁊ ecce

quõ ponit tertiam entitatẽ. Amplius Phus.2. de anima.ꝛ Cõmẽ. diuidunt ibi stãtiã: tex.cõ.1.ꝛ.8.meta.tex.cõ.3.ꝛ.12.meta.tex.cõ.14. in tres.s.in mãm: formã ꝛ cõpositũ. Et dicunt ꝙ substantia ꝛ quedã est mã que nõ est pse hoc. Et quedã est forma ꝑ quaꝫ res est hoc. Est autem tertia ꝛ est illud qõ fit ex ambobus: ecce ꝙ volũt substantiaꝫ cõpositã esse vnã tertiã substãtiã: aliã ab ambob⁹: si aũt substãtia cõpositã nõ esset nisi mã ꝛ forma simul: tũc ꝓpie nõ diceret substantia tertia: sed essent due substãtie simul: qõ est cõtra oẽꝫ phiam. Ampli⁹ Cõmẽ.2.phy.cõ.4.cõparãs mãm formã ꝛ cõpositũ adiuicẽ dicit: cõpositũ igit est digni⁹ habere hoc nomẽ sba ꝙ mã: qꝛ est in actu ꝛ materia est in potẽtia. Et forma est dignior habere hoc nomẽ substãtia ꝙ cõpositũ: qm̃ ꝑ illã cõpositũ est ĩ actu. Et cã rei est dignior causato. pꝫ inter cãm ꝛ causatũ cadit realis distinctio fm principia omniuꝫ phoꝝ ꝛ theologoꝝ: nullus.n.intellect⁹ capere põt: ꝙ aliqd seipꝫ cause: sicut colligit ex intẽtione phi.2.de aĩa.tex.cõ.47.ꝛ ex intẽtione diui Aug.in primo de trinitate. Unde si sba cõposita nil aliud esset ꝙ mã ꝛ forma simul sumpte: accideret formã esse suimet cãm: ꝛ ita etiã de materia. ¶ Et cõfirmat, certũ est ꝙ materia ꝛ forma sunt due cause reales intrinsece ipsius cõpositi. vel igit causant aliquid reale vel nihil. si nihil: pro nihilo habeat. si aliquid: illud vel est aliqõ absolutum vel aliqõ respectiuũ. Et si absolutũ: vel erit substãtia: vel accidens. non potest dici ꝙ sit accidens: qꝛ tunc generatio substãtialis nõ distingueret ab accidẽtali. Si igit sit substãtia: tunc vel est substãtia forme: ꝛ hoc nõ: qꝛ forma nõ est cã intrinseca forme: nec etiã materia est causa essentialis intrinseca forme: vel est materia. Et hoc nõ ꝓpter eandẽ rõnem. ergo opꝫ ꝙ ista substãtia sit quedã substãtia tertia/alia a substantia forme ꝛ mãe. Nec valet respõsio chimerica que consueuit dari ꝙ causalitas materie ꝛ forme terminat non ad formam absolute: nec ad materiã absolute. sed ad materiaꝫ ꝛ formam simul. ¶ Sed contra. simultas ista est relatio: modo relatio non potest esse primus ꝛ ꝑ se terminus generationis substantialis: licet sit cõditio necessaria ad illam. Amplius sequit aliquid causare seipsuꝫ: qꝛ forma cũ materia erit cã forme cum materia: si enim cõpositũ nõ. d. nisi formã cũ mã cũ sit verũ dicere formã cuꝫ mã causare cõpositum ineuitabilꝛ: sequit sicut vi. des idem causare seipm. Amplius omꝭ motus ꝛ omnis mutatio pse vna oꝫ haberep se vnũ terminũ. Si generatio igit est p se vna. mutatio ergo hꝫ p se vnum terminũ. Si autem cõpositum qõ est terminus perse generationis.7.meta.26.ꝛ.27.ꝛ.31. cõ. nil aliud esset nisi sue partes simul sumpte: tunc ibi nõ esset aliqd per se vnũ: sed duo: materia enim ꝛ forma simul sumpta non sunt vna substãtia: sed sunt due substãtie. Et cõfirmat. omne qõ p accidens dicit generari est rõne alicuius qõ p se generat. sꝫ tã mã ꝙ forma p accidens dicunt generari. 7.meta. cõmẽ. allegatis. ergo vltra mãm ꝛ formam est aliqua substãtia que p se generat. Et ista nõ est nisi substãtia cõposita. ¶ Nec valet si dicas ꝙ mã ꝛ forma simul est illud qõ p se generat: qꝛ vt supra dictũ fuit: tũc cõtingeret respectũ aliquẽ esse primũ ꝛ pse terminuꝫ gnãtionis substãtialis: qõ nullus sani capitis cõcedit. Nec valet si dicat: vt quidã imperiti dicũt: ꝙ partes diuisiue causant suũ totũ: ꝛ vt sic nõ sunt suũ totũ. partes vero collectiue nõ

causant suũ totũ: ꝛ he sunt suũ totũ. Sꝫ istud dictũ est adeo fatuuꝫ: qõ forte esset magis fatuũ ipsuꝫ improbare. Aristo.8.metaphysi.in tex.cõ.15.ostendit ideo ex forma ꝛ materia fieri vnũ per se: qꝛ illud potentia: illud vero actus: nunq̃ enim reprit ab Ari, nec ab aliquo peripathetico ꝙ materia sit cã cõpositi sine forma: vel forma sine materia: ꝫ semp inuenim⁹ mãm ꝛ formã simul cãs esse compositi: vñ Albertus cognomẽto magnus sup.27.tex.2.phy. dicit exposse mãm esse cãm cõpositi: vt est forme subiecta: sicut ẽt est cognitõis principiũ: vt stat sub forma. Et Auer.8.physi.cõ.4.exposse hꝫ ꝙ ipose est aliqd generari a mã: vt intelligit nuda a forma. Stat igit argumentũ superius factũ: ꝙ si cõpositũ nil fit aliud ꝙ forma ꝛ mã simul: cũ mã ꝛ forma simul sint cãe cõpositi: tũc idẽ esset cã suimet ꝛ eodẽ mõ: qõ est merũ impose. Amplius Cõmen. exposse cõtradiceret sibi. ꝛ Aristo.8. meta.tex.cõ.15.vbi ponũt oppositũ ꝑ se habere maio: ẽ vnitatẽ ꝙ cõpositũ ꝑ aggregationẽ: qõ nõ esset verũ: si cõpositũ substantiale nihil aliud esset ꝙ sue partes simul sumpte: qꝛ ita etiã est de cõposito ꝑ aggregationẽ. vnde Cõmen. cõ. vltimo. 7. meta. hanc ponit differentiã inter cõposita ꝑ se ꝛ cõposita per cõtactum: qꝛ in cõpositis ꝑ contactum nõ fit vnum nisi p cõtactum: sed in cõpositis per se ex partibus cõponentibus simul cõgregatis fit vnũ additũ aliud a cõponentibus. Et ideo nõ possum nõ mirari quõ isti superficietenus cõsiderãtes imponãt istam positionẽ manifesti erroris ipsi Auer. cum tamen ipsi se emeritos in via eius opinent. ¶ Ad auctoritates omnes Auer. in oppositum que videntur sonare totum nihil aliud esse ꝙ sue partes simul sumpte. Respondetur ꝙ hoc est verum cõstitutiue ꝛ integratiue: qꝛ nihil aliud intrinsece ꝑ se cõcurrit ad totiꝰ constitutionem ꝙ sue partes simul sumpte. Cum hoc tamen stat ꝙ entitas totius sit alia ab entitate partiũ etiã simul sumptaꝫ: aut aliter nõ est totũ aliud a partibus simul sumptis: verũ est aliud distinctuꝫ loco ꝛ subiecto: bene tamen est aliud fm rem ipsam.

¶ Octaua cõtradictio est in cõmẽto.18.ibi enim ex sentẽtia Auer. videtur colligi ꝙ nullum indiuisibile sit in pdicamento. Et ita habit⁹ intellectuales cum in indiuisibili cõsistant non videnẽ esse in pdicamento. cuius tamen oppositũ inuenimus in pdicamentis ab Aristo. ca. de qualitate ꝛ alibi. Nisi esset ꝙ vla Auer. est ista: sicut pꝫ ab ipso sup Porphyrio cap. de specie. ꝛ.1. celi. cõ. 49. ꝙ solum materialia ꝛ corruptibilia sunt in pdicamento. Et ideo ipse posuit genus generuꝫ predicamenti substantie nõ esse substantiã: sed corpus cõpositum ex materia ꝛ forma. vnde deus ꝛ intelligẽtie nõ sunt in pdicamento: ꝛ iuxta hoc dixit hic in cõ.18.primi physi. ꝙ omne qõ est in aliquo decẽ pdicamentoꝝ est diuisibile: aut ꝑ se: aut ꝑ accidẽs. De habitibus autem intellectualibus existentibus in nostro intellectu dicendũ puto in via eius ꝙ si cõsiderenẽ rõne phantasmatum cum quibus sunt colligati: sicut pꝫ.3.de anima.cõ.30.ꝛ.39. sic tales habitus spectãt ad predicamentũ qualitatis: quia vt sic continuo ꝛ tempori subdunt⁹. iuxta illud philosophi.2.ꝛ.3.de anima. nostrum intelligere fit cuꝫ continuo ꝛ tẽpore. Si autem habitus intellectuales considerenẽ: vt sunt in intellectu possibili: vt sic cõsistunt in indiuisibili. Et vt sic nõ spectant ad aliquod predicamentũ fm viam eius: elicio istaꝫ distin/

ctionẽ ex cõmen.5.tertij de anima.in solutione prime qõnis.Et si tu habes subtilior modũ dicas illũ:qr facile est inuentis addere.

¶ Nona contradictio est in text.cõ.24.qr ibi dr aliqd moueri posse fm partes toto remanẽte imobili. Huius tamen oppositũ inuenimꝰ 4.physi.cõ.43.cõtra Themistiũ.si intelligat dictũ istud de omꝶ partibus:qr fm ipm totũ nihil aliud est q̃ sue ptes maxime loquẽdo de toto integrali. Si aũt intelligat dictũ suũ de vna parte:iterũ hoc videt falsum esse:qr.5.meta.tex.cõmẽ.8.mota vna parte cõtinui totũ mouet.Ad hoc dici potest q dictũ phi ꝛ Cõmẽtatoris verificari potest hic:vt dicamus q partibus totius motis fm materiã stat totus imobile esse fm materiã:sicut declarat Cõmen.6.physi.cõ.85.sed quãdo.4.physi.cõ.43.negat hoc.dico q nõ habet illud pro incõuenienti de motu fm materiã tm:sed de motu tam fm formã q̃ fm materiã.Aut aliter ꝛ magis iuxta litterã sedari põt ista cõtrouersia: vt dicamus Auer.cõtra Themi.4.physi.43.locutũ fuisse de omnibus partibus:hic vero de vna parte tm.Et hoc ꝓsonat littere dicẽti:sicut enim pars vna ꝛc.Alij aũt dixerũt.4.physi.Auer.locutũ fuisse ẽ motu locali puro:hic vero de motu indifferẽti ad purũ ꝛ nõ purum. Et multi formant casus de rarefactione ꝛ cõdensatione in quib⁹ ostenditur manifeste totũ nõ mutare locum qualibet parte mota:vt si aer rarefiat fm vnam medietatẽ versus aliam medietatem:sed alia medietas tm cõdensat vltima supficie remanẽte imobili q̃tum prima rarefit:tunc totus aer nõ mutat locum.Et tamen quelibet pars mouetur:nec in tali motu opꝰ quicquid est illius moueri:vltima enim superficies est imobilis:similr format alius casus in quo aliquid mouetur aliquo eius quiescẽte:sicut si vna pars mouet rarefaciẽdo versus vnum extremũ:ꝛ alia versus aliud:tunc supficies media remaneret imobilis:qr nõ magis haberet moueri ad vnam partẽ q̃ ad aliam: hic ꝛ alia dici cõsueuerũt que gratia breuitatis omittimus alibi diffusius pertractaturi domino concedente.

¶ Decima ꝓtradictio est in eodẽ cõ.24.qr ibi.d.q opinio dicẽs omnia esse vnum in substãtia non põt verificari:nisi fm illud ex quo generatur.s.materia.q autẽ entia sint vnũ in forma impole est opinari:videt velle omnia entia mãlia cõicare posse in eadẽ materia. Huius tamen oppositũ inuenimus in.8.physi.cõ.46.vbi ex diuersitate materierũ infert diuersitatẽ formarꝰ cõtra Auic.nisi esset q materia duplex.remota ꝛ ꝓpinqua:mã remota est vna omniũ p indifferẽtiã ꝛ priuatiue.12.meta.cõ.14.sed materie ꝓpinque sunt plures: ꝛ sunt distincte fm formarꝰ numerũ ꝛ distinctionẽ. Et hoc tenet exp̃sse phs 8.meta.tex.cõ.11.de materia igitur remota dictum Auer.hic habet locum:de materia autẽ ꝓpinqua verificatur dictum suum in.8.phy. Et ex isto cõmẽto poteris colligere q distinctionis prima radix est ipsa forma.iuxta illud physi.7.met.49.actus separat ꝛ distinguit. ideo distinctio in formis entium est manifestior q̃ in eorũ materiis. Et ideo.d.Auer.in fine istius cõmẽti.24.q aũt entia sint vnũ in forma ipole est opinari.hõ.n.manifestũ est q ẽ aliꝰ ab equo fm formã.

¶ Undecima contradictio est in cõ.28.qr ibi.d.partes diffonis esse reales. Huius tamen oppositũ inuenimꝰ primo physi.cõ.5.vbi ptes diffinitois appellat ptes fm imaginationẽ.Et.7.meta.cõmẽ.33.43.

8.46.

ꝛ.46.Idem sentire videt. Nisi esset q de partibus diffinitionis duplr possumus loqui:vel fundamẽtaliter:vel formaliter. Et primo quidem mõ sunt reales.nam.7.meta.43.genus sumit a mã. Et dria sumitur a forma: sicut ẽt hꝰ ipse Cõmẽtator.2.celi.cõ.49. Et iuxta hoc dixit ipse primo de aia cõmẽ.7.q partes diffinitiõis sumunt a diuersis ꝓprijs que sunt in re:ꝛ ita etiã loquit in pñti loco dum dicit q aial qõ est genus hominis: ꝛ bipes qõ est eius dria sunt entia in rei veritate: nã partes rei que sunt fm diffinitionẽ precedunt rem in esse.loquẽdo autẽ de partibus diffinitiõis formaliter:sic ille sunt partes fm imaginationẽ ꝛ fm rõnem:predicata.n.quidditatiua de intẽtione eius sunt ab intellectu:sicut est genꝰ ꝛ dria:sicut colligit ex snia eius prio meta. cõmẽ.45.vbi habꝰ q Aristo.opinabat q intellecta ꝛerũ notificant ipsas rerum:ꝛ nõ sunt substãtie earũ. Et isto quidẽ modo loquitur de partibus diffinitionis.primo physi.cõmẽ.5.ꝛ in alijs locis vbi vr dicere q sunt a rõne ꝛ nõ reales.

¶ Duodecima cõtradicto est in cõmẽto.29.vbi ad principiũ.d.partes diffinitõis precedere diffinitũ nõ diffinitũ precedit diffinitionẽ. Huius tm oppositũ inuenit primo physi.tex.cõmẽ.5.Rsideꝛ.non inconuenire totũ ꝓcedere partes:ꝛ precedi a partib⁹ fm distinctas rõnes.Auer.enim.7.meta.cõmẽ.35.hꝰ q prioritas totius ad ptes est ꝓoritas forme ad mãm:prioritas aũt partiũ ad totũ est prioritas materie ad formã. Jta in ꝓposito partes diffinitiõis precedũt diffinitũ simpliciter:ꝛ cognitiõe distincta:diffinitũ aũt precedit ptes diffinitionis quo ad nos:ꝛ cognitione cõfusa.

¶ Decimatertia ꝓtradictio est in cõ.32.vbi recitãs opinionẽ Anaxa. de mundo.dicit ipsũ posuisse mundũ factũ a principio:sed a pte post voluit ipsũ in infinitũ pmanere. Huius tm oppositũ inuenit ꝓmo celi cõmẽ.102.vbi recitãs quartuo opiniones de mũdo.d.q opio.Anaxi fuit mundũ esse generabile ꝛ corruptibile. Et hanc eandem snia hꝰ 8.physi.cõmẽ.2. Aliqui voluerũt cõciliare istas cõtrouersias dicẽtes litterã cõmẽti esse deprauatam. Et volunt q vbi est Anaxa.dꝰ stare Anaximãder.sed istud nõ põt stare qr etiã textus Aristo.loquitur de Anaxagora ꝛ Empedo.quõ differebãt in generatiõe mundi pp hoc aliter dicẽdus puto cũ Alberto magno super primo celi.tracta.4.ca. ꝓmo.vbi hꝰ q Empedo.ꝛ Anaxa.differebãt circa generationẽ ꝛ corruptionẽ mũdi sic.qr Anaxa.posuit mundũ incepisse per generationem:ꝛ dixit ipsũ corrũpi nunq̃ tm idem numero reiterabile. Empe. autẽ dixit mundũ generari ꝛ corrũpi:ꝛ cum hoc cundẽ numero reiterari in magno anno qui sacro deorũ cõfirmatꝰ est: qui annꝰ magnꝰ erat ispaciũ quo superiores orbes ꝛ stelle reuertunt oẽs simul ad principium primũ sui motus:qõ nõ accidit fm Ptholemeũ:nisi in.36.milibus annorũ. Et stante ista snia facile sedari põt ꝓtradictio in Auer. qr qñ.d.mundũ a pte post in infinitũ pmanere:vere est fm vnitatem specifica:nõ fm vnitatẽ numeralẽ:qñ vero ꝓ celi.ꝛ.8.physi.dicit.mũdum apud Anaxa.infinities gñari ꝛ infinities corrũpi:illud veritatẽ hꝰ fm vnitatem numeralem.

¶ Decima quarta cõtradictio est in tex.cõmẽ.41.ibi enim.d. Parmenidem posuisse ignem ꝛ terrã principia rerum naturaliũ. Huius tm oppositum inuenimꝰ primo de aia.tex.cõmẽ.32.vbi dicit oia elementa

in dicem acceperũt preter terrã. Et eandẽ sniam inuenim⁹ prio meta. tex. cõ. primi. t. 14. Hanc aũt ꝓtradictionẽ quidã sedare conati sunt dicentes: ꝙ per terrã t ignem Parmenides intellexit calidum t frigidum: nõ ſbam terre vel ignis: sed ista solutio vt mihi vr dicit totũ oppositum illius qõ est in textum a textus. d. Parmenide posuisse calidum t frigidum principia mãlia rerum. Nec aũt appellat terrã t ignẽ: sic cõtradictio adhuc est in suo robore. Dicam⁹ igitur melius ꝙ nullus ex nãliter loquẽtib⁹ posuit solam terram esse principiũ mãle rerum: sicut quidã posuerũt solam aquã: vt Thales Milesius: t quidã solum aerem vt Diogenes. t quidam solum ignem vt Hypasus Methapontinus t Heraclitus: vt dicit in erratis primi metaphy. Solum autẽ ponentes leges posuerũt terram solam esse principiũ: sicut Hesiodus qui fuit ex antiquis theologizãtibus qui hanc opinionẽ metrice figurauit. Non tñ negauit Phs vel Cõmẽtator quũ aliqui phyci posuerint terram vna cum aliquo alio elemẽto: vel cum oibus reliquis esse principiũ mãle. Empedo. n. posuit quattuor elemẽta eẽ principia materialia oium: t litem t amicitiã esse principia efficiẽtia: ita etiã Parmenides terram cũ igne posuit principiũ non terram solam. Solutio ista colligitur in Auer. 2. phyſi. cõmẽ. 9. ad finem. vbi hꝫ. Et cũ dixit. Et quidam terram intendebat cum aliis elemẽtis: vt dixit Parmenides terram t ignem. nullus enim dixit solam terram esse principium sup. de naturaliter loquentibus.

Cõmẽ. 41. ¶ Decima quinta cõtradictio est in eodẽ cõmẽto. 41. vbi hꝫ ꝙ figura diuidit per cõtraria. Huius tñ oppositũ reperit. 3. celi. tex. cõ. 75. Rñdet ꝙ aliqd cõtrariari figure duplr cõtingit vel vere vel apparẽter. Et primo quidẽ mõ figure nihil est ꝓtrariuꝫ. Et sic verificat dictum phi. 3. celi. 75. Secõo mõ põt apparẽter t ꝟm famositatẽ aliqd figure cõtrariari. Et iõ. d. Cõmẽtator hic. ꝙ figura diuidit in cõtrarias oriam ꝟm famam: t in fine cõmẽti ponit documẽtũ dicẽs. Et notandũ est ꝙ hoc nomẽ cõtrariũ vsitat hic large: pro cõtrario t priuatiõe t habitu: siue sit in rei veritate: siue ꝟm famam: qõ cõtrariũ ꝟm ꝙ ego credo nos appellamus disperatum.

Cõmẽ. 49. ¶ Decima sexta cõtradictio est in cõmẽ. 49. in quo dicit Cõmẽtator: ꝙ rarum t densum sunt min⁹ vlia ꝙ magnũ t parũ: qꝛ rar t densum solum sunt in corpibus sensibilib⁹ nãlibus. Magnũ aũt t parũ cõprehendunt in corpibus nãlibus t mathematicis. Sed hui⁹ oppositũ sequitur ex cõmẽto. 84. quarti phyſi. vbi habet ꝙ raritas t dẽsitas insequunt quãtitatẽ. cum igitur in mathematicis sit rõ quãti: erit et rõ illius/ qõ insepabiliter t imediate cõsequit quãtitatẽ. ¶ Soluit. rarũ t densum in via Auer. qũq; sumunt pro qualitatib⁹ sensibilib⁹ ꝓnitib⁹ calidum t frigidum. Et sic solum reperiunt in corpoib⁹ nãlibus gñabilibus t corruptibilib⁹: qõ addo pp raritatem t densitatẽ existentem in corpoib⁹ celestib⁹: que equoce dr. vt inquit Cõmẽtator. 2. cap. de sba orbis. cum raritate t densitate istorum mãlium. Et sic loquut⁹ est Cõmẽtator hic: t. 7. phyco. 11. t. 15. t. 2. de generatiõe. cõmẽ. 15. Alio mõ sumunt pro distãtia t approximatiõe partium quãtitatis adinuicem: t sic insequũtur quãtitatem: t vt sic reperiunt in mathematicis corporibus t nãlibus indifferẽter. Et sic loquutus est de raro t denso Cõmẽtator. 4. phyſi. cõ. 84. t. 72.

¶ Decima septima cõtradictio est in cõmẽ. 52. vbi. d. ꝙ rõ coegit antiquos ad ponẽdum principia esse cõtraria. Huius tñ oppositũ dr in tex. cõ. 48. supra ꝙ oes antiqui sine rõne tanꝫ ab ipsa veritate coacti posuerunt elemẽta: t ab ipsis vocata principia eẽ ꝓtraria. ¶ Soluit. per dicta Auer. cõ. 48. qꝛ. d. antiquos sine rõne quoquo mõ posuisse principia esse ꝓtraria: qꝛ sine rõne perfecta t demõstratiua: mam vt. d. Cõmẽtator: ibi inductio induxit eos ad hoc in qua nõ inducunt oia particularia: qñ aũt dixit Cõmẽtator: cõ. 52. ꝙ rõ coegit eos ad dicẽdũ principia eẽ ꝓtraria: intelligẽdũ est de rõne imperfecta. ¶ Sed hic est dubitatio: nã inductio in qua nõ inducunt oia singularia est inductio demõstratiua que fit in mã necessaria: in qua idem est iudicium de vno in diuiduo: t de oib⁹. 2. celi. cõ. 59. Talis aũt inductio est perfecta rõ: qꝛ nõ petit: sicut alie inductiões: sicut ptꝫ. 2. prio ꝓ. cap. 23. in Auer. ¶ Respondet ꝙ refert dicere inductionem in qua nõ inducunt oia singularia esse inductionẽ perfectã. Et dicere illã esse rõnem perfectam. t primum quidẽ est verũ precipue loquẽdo de inductiõe que fit in materia necessaria. Et secõm quidem dictũ est falsum: sicut refert dicere aliquid esse perfectissimũ animal: t illud esse perfectissimũ animũ: inter spẽs enim argumẽtationis solus syllogism⁹ est non perfectus: alie vero sunt rõnes imperfecte: t quasi obliquitates eius.

¶ Decima octaua cõtradictio est in eodem. cõmẽ. 52. vbi videt dicere sbas habere cõtrarietatẽ ꝟm formas: nõ autem ꝟm sbm. Hui⁹ tñ oppositum reperit in dictis eius. 5. phy. cõ. 10. t. 8. meta. cõ. 5. ¶ Soluit. hic loquit ꝟm mentem Alex. vt ostendit series verborum suorũ sed. 5. phyſi. t. 8. metaphysice loquit ꝟm intentionẽ propriam.

¶ Decima nona cõtradictio est in cõmen. 54. ibi enim dicit ꝙ ꝓtrarietas est min⁹ sensibilis in medijs ꝙ in extremis: ex hoc sequi vr ꝙ cum terra sit extremũ: aqua aũt sit medũ: vt etiã ꝗ dicit: sequit terram frigidiorem esse aqua. t hoc idem formari põt rõnem: quãto aliquid distat a motu celi tanto illud est frigidius: qꝛ vt scribit Cõmẽtator. 2. celi. cõmẽ. 94. Remotio a motu dat gravitatẽ t quietẽ t frigiditatẽ: sicut vicinitas dat leuitatẽ t caliditatẽ t motum: modo sicut simplr ad simplr: ita magis ad magis: t maxime ad maxime. si remotio igit a motu dat frigiditatẽ. ergo maior: maiorem. Et maxima remotio maximam frigiditatẽ dabit: sed hmõi est nature remotio: vt ptꝫ. ergo terra est primum frigidorũ. Huius tñ oppositũ inuenit in dictis Aristo. t Cõmen. 2. de generatiõe. tex. cõmẽ. 23. vbi hꝫ terram esse magis siccũ ꝙ frigidum. aquam vero magis frigidũ ꝙ humidum. Ista mã est multũ difficilis solutionis. Et signum difficultatis eius est diuersitas opinantium. aliqui pp primã rõnem mori t alias ꝙplures tenuerunt terram aqua frigidiorẽ esse: sicut Albertus alema. t multi sequaces. Alij vero tenuerũt aquã esse terra frigidiorẽ pp auctoritatẽ phi allegatam in. 2. de generatiõe: t pp duplicẽ rõnem: vnam a priori: t alia a posteriori: quarum quelibet de per se inuitur quintuplici medio: vt est videre in Cõcliatore in dñ. 12. Alij vero conati sunt vtrãq; viam tenere vnica distinctione cõciliantes dicta istorũ repugnãtia. dñt enim duplicẽ esse frigiditatem: sicut enim duplex est caliditas: elemẽtalis t celestis: vt est videre. 2. de gñatiõe aliaꝫ. ca. 3. t. 2. cap. de sba orbis. t. 12. meta. cõ. 13. sic duplicem aiunt frigiditatẽ eẽ vnã elemẽtalem: t tali aquam

Cõmẽ. 52.

Cõmẽ. 54.

frigidio:ez inquiũt esse terra. Aliam vero celestẽ: & tali terrã aiunt eẽ frigidio:em aqua: & hac via processit Egidius Roma. Est ẽt mã ista difficilis: q: multas secum trahit difficultates: quarũ vna est: vtrum quelibet qualitas in elemẽtis existens fit in sũmo vel vna tm: & si fuerit vna tm: nunqd alia fit remissa per admixtionẽ sui ꝓtrarij: nec ne. & alia quid est/ vtruz vna & eadez ꝓprietas elementalis possit eẽ eiusdem spẽi cuz cõsimili repta in alio elemẽto. & tertia est: vtrũ duabus qualitatib⁹ in sũmo existibus in elntis adhuc mixtio posset fieri: vel non: vt vt vĩ velle Auer. 4. meteo:o:tuz. cõ. 10. & videre mõ Thomas de garbo in sũma sua. tracta. ꝑmo. in summa de elemẽtis. q. scõa multuz subtiliter prosecut⁹ est istas difficultates. & declarauit q opiones narrare nõ hñt aliqua rõnez demõstriuã ad adherẽdũ potius vni parti q̃ alteri: q: si qua fuisset ad hoc rõ demõstriua probabile est Aristo. eam adduxisse: sed ex medijs rõni inixis: qñqz vĩ sequi vnum: qñqz videẽ sequi oppositũ. Et dixit q illud super quo ꝛdem⁹ initi in hoc quesito est via sensus: q: rectissimus iudex de qualitatibus tãgibilib⁹ est sensus tact⁹ & q: per tactũ discernim⁹ aquã frigidio:ẽ esse terra: iõ tenendum est hoc hac sola via: & nõ pp aliquas rõnes q̃ oẽs solui pñt: sicut pz intuẽti ipsuz. Illud aũt qõ mihi vĩ dicẽdũ in hac mã est vnũ q dicere vnũ elntũ eẽ frigidius aut calidi⁹ altero cõuenit duplr: vno mõ quãtũ ad gradũ & intẽsionẽ forme: alio mõ q̃tũ ad agere & posse: stat eiz ꝑ mõ aliqd eẽ calidi⁹ altero: nõ tñ scõo mõ: sic flãma stuppe est calidio: intẽsine ferro ignito: ferrũ tñ plus calefacit & potẽtius q̃ faciat ipsa flãma: sicut ẽt sensus oñdit. Dico tunc terrã quãtũ ad gradũ esse frigidissimã sic & aqua. Et hoc sentit phs ꝑ meteo. vbi. d. expsse q in medio & circa mediũ est qõ grauissimũ & frigidissimũ: & ita argumẽtuz ꝑmũ ex remotiõe a motu credo ipsuz demõstrare ad istũ sensuz. Nec obstat q vna & eadẽ qualitas in sũmo reperiat in duob⁹ elntis: vbi fuerit diuersis associata qualitatib⁹. Et vbi vna min⁹ ꝓncipalĩ cõpetat vni q̃ alteri: vñ teneo frigiditatẽ taz in aq̃ q̃ in terra eẽ in sũmo: sz aqua est humiditati ꝓiũctarin terra vero siccitati: aq̃ ẽt ꝓncipali⁹ cõpetit q̃ terre: ex isto fundamẽto: q: fm fundamẽtũ phi ab vno inquãtum vnum ĩmediate nõ ꝓuenit nisi vnũ. Et iõ ꝑbabile est. q si ambe qualitates in summo reperiunt in vno elemẽto: tũ prius nã vna illaꝝ consequit formã elemẽti q̃ altera: vnde cũ ignis sit formalissimũ elementorũ cõueniẽtissimuz vĩ q formalissima qualitas prius fm nãm sibi ꝓpetat. Et q: caliditas formalio: est siccitate: hinc est q igne calido & siccoexistente dicim⁹ ignem plus esse calidi q̃ sicci. Et ita discurrendo per alia dicas cõsequẽter. Si vero querat: vtrũ aqua sit frigidio: terra scõo mõ: q: magis infrigidat: & pot magis infrigidare: hoc pz ad sensuz: & q de hoc dubitat sensu indiget. Et sic pñt dicta ista concordari. & iz positio ista cõtradicat Auer. 4. meteo. cõ. 10. vbi vĩ dicere duas qualitates in fine nõ posse reperiri in vno & eodẽ elnto: q: tũc nõ posset ex elntis cõtrarijs in ambab⁹ qualitatib⁹ fieri aliquid: nec possent adinuicẽ misceri: & tẽperari: istud tñ nõ multũ mouet: tum q̃ auctoritas eius in illo lib. nõ multũ cõiter tenet: q: ibidem ꝑ meteorum posuit dari epicicios & eccẽtricos: quos tñ destruit infinities in scõo celi. tuz ẽt q: si rõ illa aliqd cogit sequeret q ignis & aqua nun q̃ possent agere: nam cũ actio fit merito ꝓtrietatis ignis: ergo p caliditatem aget in frigiditatẽ aque: & cũ ambe iste sint in summo: sequitur igitur q nõ erit actio. ¶ Nec valet si dicat q reactio nõ fit p easdem qualitates: q: tunc sequeret q quodlz elemẽtũ nõ posset in aliud ĩmediate cõuerti ꝓtra phm. 2. de gñatiõe: quõ. n. tunc ignis cõuertetur in aerez: si. n. ignis patitur ab aere p humiditatẽ per qd reaget si p siccitatẽ ꝓintentũ q reactio fit per easdẽ qualitates: si per caliditatẽ hoc nõ pot stare: q: actio ẽ merito ꝓtrietatis: mõ caliditas nõ ꝓtriatur humiditati sed frigiditati. ¶ Nec valet si dicat reactionẽ nõ posse fieri in elntis hñtibus symbolũ: sicut quidã dicũt: quistud est ꝓtra phoz primo de gñatiõe in infinitis locis. vbi. d. q̃ q̃cũq̃ cõtrietatẽ habentia cõicant in mã in agendo repatiunt. Et ista ẽt est mens Alexã. & Jo. grãmatici in primo de gñatiõe: & in scõo ꝑcipue sup expõne tex. cõ. 8. vbi expsse ponit reactionẽ per easdẽ qualitates cũ actio fit merito cõtrietatis: sicut expresse phs dicit. ¶ Jtez tũc sequeret q in hñtibus symbolũ nõ esset facilio: transit⁹: sicut pz discurrẽti. si igitur Cõmẽtator intelligat ambas qualitates in elemẽto simplici nõ eẽ in fine: i. in summo quantuz ad gradũ sed vna sit in summo: & alia sit remissa nõ sum cũ ipso: naz in hñtibus cõtrariũ remissio fit p admixtionez cõtrarij. iuxta illud phi. illud est albi⁹ qõ est nigro impmixti⁹. Et iõ sequeret q elntuz nõ eẽt simplex. Et hoc est qõ ante noo tenuit ꝑcipuus expositoꝝ antiquioꝝ Alexãder sup cõmẽto suo in primo meteorozuz. Jnquit. n. maius qdẽ aqua frigidũ q̃ terra. sed nõ mixtura caliditatis terra est min⁹ frigida q̃ aq̃: & magis est terra sicca q̃ ignis: sed nõ ignis mixtura humiditatis est min⁹ siccus: & magis qdez calidus ignis q̃ aer: sed nõ mixtura friditatis aer min⁹ calidus q̃ ignis: & aer magis quidẽ humidus q̃ aqua: sed nõ solidi alicui⁹ mixtura aq̃ minus humida q̃ aer. Non. n. vtiqz aliqõ simplicioꝝ corpoꝝ eẽt: hec ille ad Ifam. Pot ẽt illud alia rõne fulciri: q: si qualitas altera esset ꝑmixta suo cõtrario: tunc Arist. ex cõbinationib⁹ quattuor qualitatũ primaꝝ nõ sufficiẽter ostẽdisset numeꝝ quaternariũ elntorũ: dicit. n. q caliditas & siccitas cõstituũt ignẽ: qõ si vidisset aliquã humiditatẽ siccitati ignis cõiungi vtiqz & illius meminisset. Et hoc vĩ sentire esse Cõmẽtator in. 3. celi. cõmẽ. 67. Si aũt auctoritas Cõmẽtatoris intelligatur quãtuz ad posse. s. q vnũ elntuz nõ hz ambas in fine sic sum cũ ipso: q: vt est ipsi⁹ phi sniã. 2. de gñatione. tex. cõ. 48. mixtio nõ fit qũ alterũ dñatur super alteꝝ: neqz qñ hñt equalẽ potẽtiã: si. n. potẽtia alterius fuerit simplr dominãs corruptio erit dñati & gñatio dominãtis. Et si equales fuerint potẽtie: tunc nõ fiet alteratio: sicut declarat in. 4. meteo:o:tuz. supp. tu in cõmẽto. 10. supius allegato. & cuz potẽtia alterius fuerit dñans dñati nõ dominãs simplr: generabiẽ ex eis aliqõ mediũ: sed tñ declinat ad partẽ dñantis. hec Cõmẽtator. Patet igitur exponẽdo Auer. per Auerroiz q elnta non hñt ambas qualitates in fine nõ quãtuz ad gradũ: ita q vna sit in summo: & alia sit remissa per suũ cõtrariũ: sicut cõiter oẽs posteriores exposuerunt: sed hoc intelligiẽ quãtuz ad potentiã agendi. sicut ipsemet seipsuz ꝛclarat in verbis allegatis. & sic verificanẽ dicta phi que adinuicẽ videnẽ aduersa: qñ. n. dixit p meteo:o:ꝝ terrã eẽ frigidissimũ hoc est ꝛꝝ quãtũ ad gradũ. q: nõ est terre frigiditas caliditati ꝑmixta: vt bene dixit Alexãder. qñ vero dixit. 2. de gñã. 23. aquã esse magis frigida q̃

Digressio pulchra de qualitatib⁹ elntorum.

humidi: ꝛ terrã magis sicci ꝙ frigidi hoc intelligit quãtũ ad posse: qꝛ plus põt infrigidare aqua ꝙ terra: sicut sensuꝫ ostrat. Aut alr põt dici ꝙ phus ibi nõ cõparat vnũ elemẽtũ alteri in eadẽ qualitate: ita ꝙ velit aquã esse terra frigida: ẽ hoc. n. nõ dr in lra: sed ibi cõparantur due qualitates ad vnũ ꝛ idem ẽ ntrũ: ꝛ qꝛ ab vno inquãtũ vnum nõ prouenit ĩmediate nisi vnum: pp hoc dicunt ignem p prius sibi ꝫ terminare calditatẽ ꝙ siccitatẽ: ꝛ aerẽ per prius humiditatẽ ꝙ calditatẽ: cũ hoc tñ stat ram ignis ꝙ aeris calditatẽ summã esse: nulla enim in hoc est ꝓtradictio ꝙ eadẽ qualitas in sũmo possit reperiri in duobus subiectis spẽ differẽtib⁹: sicut p3. ¶ Ad ꝓtradictionẽ igit forma liter ñdentes dicim⁹ ꝙ qñ. d. Cõmẽtator: ꝙ ꝓtrarietas est magis sensibilis in extremis ꝙ in medijs. Rñdet ꝙ illud hꝫ veritatẽ ꝫ medijs per cõpositionẽ ex extremis: nõ aũt hꝫ locum de medijs per cõparationẽ aqua aũt est mediũ inter terrã ꝫ ignẽ scõo mõ. Qõ si dicatur ꝙ Cõmẽtator: ꝛ phs loquũtur õ medijs ꝟm cõparationẽ. qꝛ laudat illos q posuerũt aerẽ ẽ ꝟbm vel aquã pori⁹ ꝙ illos q posuerũt ignẽ vel terram. Rñdet ꝙ phs loquit ibi ꝟm opionẽ antiquoꝝ q credebãt aquã ex quo est mediũ ꝟm situ: ꝛ ẽt ꝟm cõparationẽ interelnta: sicut testat Cõmẽtator: 4. celi. cõ. 26. ꝙ haberet min⁹ sensibiles qualitates ꝙ terra vel ignis: qõ tñ nõ est verũ maxime loquendo de aqua vt cõparat terre in qlitatib⁹ alteratiuis: sicut est frigiditas ꝫ hũsditas. Nulli. n. dubiũ est ꝙ frigiditas aq̃ est magis sensibilis ꝙ frigiditas terre. Si ꝫ ro intelligat ꝓpõ Cõmẽtator: is ẽt in istis medijs ꝟ3 situ ꝫ cõparationem dicim⁹ ꝓtrarietatẽ in medijs talib⁹ ẽ min⁹ sensibilẽ ꝙ sit ꝓtrarietas in extremis: ꝫ ꝫ est quãtũ ad qualitates localr motuas: qꝛ terra est grauis simplr: aqua aũt est grauis in respectu. Sikr aer est leuis in respectu: sed ignis est leuis simplr: quo aũt ad qualitates alteratiuas nõ credo illam ꝓpõnẽ esse vlr veraꝫ in talibus medijs nõ per ꝓpõnẽ extremoꝝ resultãtib⁹: is qñqꝫ verificari possit: sicut calditas ignis est magis sensibilis ꝙ calditas aeris: sed ꝙ vlr verificẽt hoc nõ video. Et per hoc p3 ad auctoritatẽ phi ꝫ Cõmẽtatoris hic. Sꝫ ad auctoritatẽ eius. 1. de gẽratiõe: iam dictũ est. Ista sunt que sentim⁹ in hac mã: que is noua videant: forte tñ sunt satis antiqua: sicut poteris intueri. Non me latet cõcordia modernioꝝ dicẽtiũ aquã frigidiorem terra quãtum ad gradũ: terrã aũt frigidiorẽ quãtũ ad formã: qꝛ multitudo forme insequit multitudinẽ mãcetũ primũ dictũ eoꝝ nõ credo veruꝫ esseꝛ: nõ video quõ posset teneri simplicitas in elemẽtis cum remissione alterius qualitatis per admixtionẽ cum suo cõtrario. Et tu magnifice vñe Barceantoni sup hoc cõsiderabis: sufficit mihi excitare intellectuꝫ tuũ in istis: tu aũt bonitate ingenij tui ꝫ solertia poteris facile veritatem intueri.

Cõmẽ. 56. ¶ Vigesima ꝓtradictio ẽ in cõmẽto. 56. qꝛ ibi ponẽs dr̃iaꝫ inter ꝟbm ꝫ mediũ. d. ꝙ mediũ est vtrũqꝫ extremũ nõ pura potẽtia. Nui⁹ tñ oppositũ reperit in dictis eius. 10. meta. cõ. 7. vbi loquẽs de coloribⁿ medijs. inquit ꝙ nõ dꝫ aliquis dicere ꝙ alij colores componũtur ex albo ꝫ nigro: qm̃ nigrum est priuatio albi. sicut obscuritas est priuatio lucis. ¶ Ad hoc ꝓsueim⁹ dicere limitando propositionẽ istaꝫ Auerque. d. ꝙ media cõponunt ex extremis distinguẽdo ꝟ duplici medio: sicut ipsemet distinguit. 4. celi. cõmẽ. 26. quod daꝫ enim est medium per

Duplex medium

cõparationẽ: sicut dicimus ꝙ aer est mediũ per cõparationẽ inter graue simplr: ꝫ inter leue simplr: nam respectu ignis grauis est: respectu aque ꝫ terre est leuis: pp hoc tñ non dicimus aerẽ esse cõpositũ ex graui ꝫ leui: ꝫ ideo ꝫ talibus medijs loquẽdo extrema non sunt in actu permixto positiõe in essentia medioꝝ: sed solũ quãtũ ad denominationeꝫ sunt in eo: qꝛ talia media in cõparatione vnius extremi sumunt denominationẽ alterius: aliõ est mediũ per realẽ cõpositionẽ ex extremis: ꝫ ꝫ talibus verificant dictũ Auer. hic: ꝛ. 5. phys. cõ. 6. 19. ꝛ. 52. ꝛ. 10. meta. cõ. 13. vbi adducit rõnem ꝫ monstratiuam super hoc: ꝙ media inter cõtraria sunt cõposita ex extremis. Aliter enim nõ esset motus: ꝫ sic in coloribus medijs sunt colores extremi formalr in esse: tñ refracto: ꝫ ista est indubitata sntia Cõmẽ. in hoc: quicquid dicat Burleus in hoc. Et quidã iuniores qui nouas phantasias imponũt Auerro. Et tunc ad auctoritatẽ Auer. in oppositꝫ dico. ꝙ nolult dicere ꝙ colores medij non cõponant ex albo ꝫ nigro absolute: sicut male intellexit Burleus ꝫ sequaces. Sed nõ cõponunt tanq̃ ex duobus pncipijs eque perfectis mensurantibus suꝫ esse. Et hoc voluit dicere ibi phs ꝫ Cõmentatoꝝ: qꝛ ibi volunt ostendere ꝙ in omni genere est ꝫuenire ad vnũ primũ qõ est metrũ: ꝫ mensura omniũ que sunt in illo genere: ꝫ ita in genere coloꝝ est color albus qui est metrũ omniũ aliorum coloꝝũ. Et qꝛ aliquis posset dicere ꝙ cum colores medij sint cõpositi ex ambobus extremis. s. albo ꝫ nigro posset aliquis opinari: ꝙ tam albedo ꝙ nigredo est mẽsura aliorũ: ꝫ ita non esset vnum primũ metruꝫ respectu omniũ. Et phs ꝫ Cõmẽtator: videntes istam obiectionem excludunt eam dicentes ꝙ hoc nõ põt dici: qꝛ nigruꝫ est priuatio albi: sicut tenebra est priuatio lucis: mõ ratio mensurandi cõprist habitui nõ priuationi: iuxta illud phi. pmo ꝫ aia. 85. Rectum est iudex sui ꝫ obliqui: ꝫ ꝙ ista fuerit mens Auer. ostendũt verba sua sequentia: qꝛ vbi dixit: ꝙ non debet aliquis dicere ꝙ alij colores componunt ex albo ꝫ nigro: qm̃ nigruꝫ est priuatio albi: sicut obscuritas est priuatio lucis: statim subdit: ergo in coloribus non est principium ꝫ mensuratnisi vnum. Bene igit diximus glosando colores medios non componi ex extremis tanq̃ ex duabus mẽsuris: non tamen absolute sunt incompositi quantum ad esse.

¶ Vigesima prima cõtradictio est in eodẽ cõmẽ. 56. qꝛ ibi. d. ꝙ subiectum est in potentia pura vtrunqꝫ extremum: huius tñ oppositum dicere videt infra in cõmẽ. 82. primi phys. ¶ Ad hoc est dicendum distinguẽdo ꝫ duplici subiecto primo ꝫ secũdo. Sicut ipsemet distinguit in cõmẽ. illo. 82. Et loquendo ꝫ primo subiecto qõ verius appellatur prima materia ꝙ subiectum (vt statim dicaꝫ:) ꝓtale est in potentia pura vtrũqꝫ extremum. Et tale subiectũ Cõmẽ. distinxit cõtra medium in hoc cõmẽ. 56. Sed loquendo ꝫ secundo subiecto qõ vere subiectum dicitur tale non est in pura potentia vtrũqꝫ extremis: qꝛ tale est in actu: aut modo medio inter actum ꝫ potentiam. ¶ Dixi autem notabiliter primum subiectumqõ est in pura potentia vtrũqꝫ extremũ rectius dici materiam ꝙ subiectum: ꝫ pr oppositũ ꝟm subiectum rectius appellari subiectum ꝙ materiam. Et ista fuit sententia phi ad principium primi meteororum: vt ibi deducit Alexander super illo verbo: quare accidentiũ circa ipsum ignem quidẽ ꝫ terram

& singenea his: vt in materiq; species: oꝑ putare eoꝝ que fiũt: subiectũ enim & patiens appellamus hoc modo: & ista etiaꝫ est sententia luci/ dissimi Themistij in paraphrasi super ꝓmo physi. in digressione quaꝫ facit de potẽtia materie & eius priuatione. Nomen materie cum poten tia & priuatione est. dicit enim materia earum rerum: que nondũ orte aut facte sunt. vnde si cõsideremus materiã: vt est priuata forma. sic materia recte dicit. Sed cum accipit pro subiecto: vt sic cum priua/ tione non est: vnde materia ex qua generat homo anteqũ hois formã recipiat materia recte nuncupatur: sed vbi forma hominis est affecta non amplius vt sic materia dicit sed subiectũ. vnde auctoritate Boe thi materia qualitatibus informata non amplius materia remanet. Nam ꝓm se informis est: & speciebus omnib̃ carer: sed adhibitis qua/ litatibus materia abit in subiectis. Et propter hoc dixit etiam Auer. imitando istam sententiam in. 1. cap. de substantia orbis: & in. 8. me/ taph. cõmen. 12. q̃ celum rectius dicit subiectũ q̃ materia: qꝛ videbat in celo non esse materiã: que sit in potẽtia pura vtrũq; extremũ: sicut sonat ratio materie: nec est ibi priuatio forme sicut ad quã sit in po/ tentia: que priuatio importat per nomẽ materie ex sententia Themistij: ꝗ qꝛ semper est actu sub sua forma. ideo rectius dꝝ subm q̃ mã. Accedit ad hoc: qꝛ mã etiã est ex quo fit aliqd: vt in existẽte. 2. phy. 17. Sꝫ qꝛ for/ ma celi nõ educit de potẽtia elus: cũ sit abstracta: hinc etiã dictũ est: & bene celũ rectius subiectũ q̃ materiam dici.

¶ Vigesima seꝫ cõtradictio est in cõ. 60. vbi. d. q̃ illõ qõ ve generat est mãtyui' tũ oppositũ. d. ipse infra. cõ. 64. & 7. meta. 13. & 26. & 25. vbi hꝫ q̃ ve gnatum est cõpositũ: & mã & sola generant p accũs. Nisi eẽt q̃ aliqd vere gnari duplr sumit subiectiue & terminatiue. sbm em̃ gnationis ve dꝝ gnari put. vꝫ. est fundamentũ de ferẽs gnationẽ: naꝫ cũ motus sit vere in mobili nõ in moto: nec in forma q̃ acquirit: vt accidẽs in subo: ideo mobile dꝫ denoiari a motu: vnde Cõmẽ. 5. physi. cõ. 3. Cũ motũ est aliud ab eo ad qõ est motus & est forma. manifestũ est q̃ motus est in moto non in illo ad qõ est motus & est forma: sicut igit passio vere denoiat passum: sic motus vere denoiat mobile: & ideo cũ mã sit vere subm gnationis: ideo verissime dꝝ gnari. ¶ Aliomodo aliquid dꝝ gnari terminatiue: qꝛ. vꝫ. tale accipit esse per gnationẽ: & modus iste est famosior: & de isto loquutus fuit phs in. 7. meta. tex. cõ. 27. & 32. vbi. d. q̃ illõ qõ fit: oꝑ q̃ fit diuisibile semper: & qõ nõ fit eo: nec sphera fit enes sphera. Et Cõmẽ. in cõ. 26. ibidẽ. d. q̃ agẽs facit ex alio aliud nõ aliud in alio. facit enim ex mã formatũ non in mã formã: & ꝓm istũ modũ verificat dictũ suum q̃ cõpositũ vere & per se generat: materia aũt & forma per accidẽs. primus igit modus est verior: & scõs est famosior. valeãt igit qui dicũt q̃ materia non põt dici aliquo mõ generari. dicũt enim q̃ ista distinctio posita nunq̃ inuẽta est in Arist. nec in Auer. sed videant isti quesio presens cõmen. 60. primi physi. & inuenient q̃ omne generatũ semper indiget aliquo subiecto: & est illõ qõ in rei veritate dꝝ generari. s. in tempore in quo generat in actu: ge neratum enim cõpletus fuit generatũ & nõ est in actu. generatio igitur ꝓm q̃ est motus nẽcio hꝫ subiectum: & est illud qõ dꝝ generari in actu: hoc ille formaliter. Et in eodẽ cõmento: parũ infra. d. recipiẽs formaꝫ hois est illud qõ in rei veritate dꝝ generari. s. illud in quo inuenit iste

motus. & reddens causaꝫ subdit. motus enim dꝫ esse in subiecto: sicut diximus. Recte igit diximus nos. q̃ ꝓmus modus est verior: & scõs est famosior: & hoc puenit pp latentiã materie: que est subm generatio nis. Et ideo puenit q̃ subm generationis modo denoiatur gnari ꝓm famositatẽ: licet vere generet modo exposito.

¶ Vigesima tertia cõtradictio est in cõ. 62. vbi dicere vꝝ gnationem successiue fieri. inquit enim q̃ ptes oppositi successiue recedũt a subo & fiũt in ipso partes gnati: & sic est in sba: in spermate em̃ apud gnatio/ nem hois nõ cessant ptes spermatis recedere. & partes fieri hois: donec forma humana perficiat. & hoc si forma hois recipit partitionẽ. Et hu/ ius tũ oppositũ reperit in dictis suis super. 6. phy. cõmẽ. 32. vbi vult gnationẽ fieri subito: & q̃ nõ est motus: sed finis motus. Debes scire ex sententia Auer. q̃ gnatio sumit duplr. ꝓmo pro aggregato ex alteratiõe preuia & ex subito puentu forme, alio mõ pro subito puẽtu forme tm. ista distinctio colligit ex cõ. 59. sexti. phy. Ulterius scias Auer. tenuis se oẽm formã mãlem extensam esse ad subiecti extensionẽ: sicut põt vi/ deri ab ipso primo caplo de sua orbis. Ulterius notare debes Auer. posuisse minima nãlia in rebus nãlibus. datur em̃ minima caro ꝓmo physi. 38. & alibi infinities. Dubiũ tũ arduũ est an de intẽtione Auer. in formis intẽsibilibus & remissibilib': sicut sunt forme elemẽtoꝝ ꝓm ipsum sit dare minimũ: sicut etiã dubiũ est vtrũ in qualitatib' haben tibus cõtrariũ sit dare minimũ ex parte forme. & in hoc est magna di/ scordia apud viros magnos: aliqui voluerũt dari minimũ ignẽ geni/ tum: ita q̃ volũt generationẽ elementi fieri isto modo. imaginant q̃ ꝓmo inducit minimũ ignis in mã: sed post illud minimum imaginant gnationẽ elẽti fieri successiue per partẽ ante partẽ in infinitũ: vũ isti ꝓnr dicũt q̃ etiã in qualitatib' elemẽtoꝝ est dare minimã quãtitatẽ: cui corrideat minimũ alteratũ esse: minimum generabile de forma ele menti: & qꝛ post illud minimũ qualitas per partẽ ante partẽ generat: & fit ita dicũt. de forma elẽti post minimũ gnabile sul fit per partẽ an/ te partẽ in infinitũ. Alij vero magne auctoritatis viri tenẽt de intẽtione Auer. formas elemẽtoꝝ cũ ille intẽsibiles sint & remissibiles ꝓm ipsum ad intensionẽ & remissionẽ suoꝝ accidentium: & satis phabilr videre modo tenẽt nõ dari minimũ ex parte forme in talib': & ꝓnr tenẽt q̃ in qualitatib' ipsoꝝ elẽtoꝝ non est dare minima: imo tales q̃litates inducunt per partẽ ante partẽ in infinitũ. & rõ est ista: qꝛ tales q̃lita tes hũt cõtrariũ: vbi aũt cõtrarietas ibi resistẽtia: vbi aũt resistẽtia ibi de necessitate successio: sicut pꝫ in. 4. physi. cõ. 71. & ita si dꝫ induci minimus gradus caloris cũ talis cõtrariũ habeat quõ in instãti in/ ducet nõ video. & in veritate istud argumentũ apud me est satis effi cax pro ista via: & multi q̃ oppositã partẽ tenuerũt nõ potuerũt eua/ dere ab hoc argumẽto sine incursu in graniora incõueniẽtia. & ideo phabilius vꝝ nobis tenere viã istã ad quã pauciora incõueniẽtia se/ quunt: iuxta illud Cõmen. 2. celi. cõ. ꝓmo. ex sententia Alexãdri sustẽtati sumus super sermonib' istius viri: qꝛ inuenimus eos magis remotos a cõtradictionem vũ dicimus nõ dari minimã q̃litatẽ: loquẽdo de qua/ litatibus hũtibus cõtrariũ. & licet nõ dꝝ pp rõnes dicta minima qua/ litas: tũ bene tenemus dari minimum alteratũ: qꝛ in talibus daꝫ bene minimũ quo ad sbm: non tũ quãtuꝫ ad formaꝫ. Etsi adducat auctitas

Cõmẽ. 62.

Cõmen.in.3.phy.cõ.23.vbi dicit q̃ in oi motu est dare primũ:& per
pñs in motu alterationis est dare primũ.& ita dabit minima q̃litas.
Ad hoc dicimus q̃ qñ in oi motu est dare pmũ [illegible] est quãtũ ad sbm:
nõ aũt vlr hoc est verũ quãtũ ad formã:& ita dicimus q̃ i motu alte/
rationis est dare pmũ alteratũ:nõ pmã q̃litatẽ p alterationẽ inducta:
& per istã glosam soluunt oes aũctates:in quib' Cõmẽ.vi ponere mi/
nimũ i talib' formis:q̃ varie & fere infinite sunt. Loquẽdo aũt de foris
mãlibus mixtorũ:qr ille sunt vere sbe:& nõ intendunt:neq; remittunt
tales acquirunt partibilitã:sicuta partibilitas & successio nõ dicũtur
sic:q̃ cõtinue per partẽ ante partẽ in infinitũ acquirant: sic acquirunt p
minima:prius enim disponit mã q̃litatiue & quãtitatiue:& inde intro
ducit vnũ minimũ forme in p nõ eẽ forme pcedẽtis: & sic de sõo mini
mo dicendũ est:& sic intelligit dictũ Auer.hic dicẽtis q̃ non cessant
partes spermatis. Per partes enim spermatis/& bis intelligit ipse mi
nima q̃ successiue.i.vnũ post aliũ inducunt nõ successiue:qr cõtinue.
¶ His igit stantib': Rñdet soluẽdo ꝓtradictionẽ q̃ loquẽdo de gnã/
tione simpliciũ talis fit successiue ad modũ declaratũ ex hoc:tũ nõ se
quet gnationẽ illã eẽ motũ:qr est fallacia ꝓnntis:qr vltra diuisibilita/
tem forme requirit q̃ sbm motus sit ens in actu ad hoc q̃ sit ẽ motus.
vñ et Linconiẽsis pmo poste.in fine illius capli.si aũt est idẽ syllogi/
stica interrogatio sup isto exẽplo phi dicẽtis.ignẽ gnari in multiplica
ta analogia.d.q̃ in simplicib' forma generata induit partes materie
post partẽ successiue:qr pars generãti ppinquior citius preparat ad
receptionẽ forme sbalis: vnde prius recipit eam q̃ pars remotior:sed
inquit q̃ cũ pars aliqua recipit formã sbalem non vltra recipit inten
sionẽ in prima forma recepta:sed si forma accidẽtalis fuerit recepta
in aliquo:põt intendi successiue/vsq; ad summũ caloris:& erit alte/
ratio successiua:& per diuersitatẽ:& diuisibilitatẽ caloris & etis ppter
receptionẽ partis eius post partẽ in parte sua:& hãc successionẽ/que
est per diuersitatẽ vel diuisibilitatẽ forme recepta non hẽ generatio:
tamen generatio substãtie bene hẽ successionẽ:que est per diuisibilita
tem materie recipientis formas substantialẽ in parte sua post partẽ.
Et per ista dicta Linconiẽsis voluerunt aliqui cõcordare:quõ gene/
ratio sit successiua:& quõ successione caret:sed iudicio meo istud non
põt stare quantũ ad oia.nam sm Auer.in formis simplicium põt esse
successio in forma recepta:qr ipse tenet q̃ forme elementorũ intendun
tur & remittunt:& ideo adhuc remanet difficultas qualiter generatio
forme elementi ab alteratione distinguat cũ vtrobiq; fit vtraq; sue/
cessio:maxime sm secundã viam. Et ppter hoc dicimus q̃ differẽtia
est ex parte subiecti:& ex parte termini:qr subiectum generationis est
ens in potentia:alterationis vero subiectum est ens in actu:similiter
terminus vnius est substantia:aut modo loquendi Cõmentatoris id
q̃ est medium inter substantiam & accidens:alterius vero terminus
est qualitas:si igitur generatio sumatur pro aggregato ex alteratio/
ne previa & subito puentu forme in formis mixtorũ successio est quã/
tum ad alterationem:sed generatio pro subito puentu forme in tali/
bus fit subito:sicut patet per Cõmenta.6.phy.59. de carne. in simpli
cibus aũt dicas ꝓnter:iuxta alteram duarũ viarũ:quarum prima cõ
muniorꝝ & sõa verior:vt mihi datur cernere.

¶ Vigesima quarta cõtradictio est in cõ.69.pmi phy.ibi enim.d.q̃ Cõ.69.
primũ pncipiũ in hoc gñe non potuit scirl in hac scia:sicut pmũ subm.
per pmum aũt pncipiũ intelligit primã formã:que vere est. Huius tñ
oppositũ reperit cõ.vlt.in hoc pmo.& cõ.3.octaui phy.vbi hẽ cõtra
Auic.hec ꝓba:& qõ existimauit Auic.q̃ diuinus vẽ demstrare primum
pncipiũ esse est falsum:& accedit ad hoc q̃ pmus subm fuit scitũ in scia
nãli demstratione signi:sẽ sbe separate sm ipsum:& per pñs pma forma:
que est pmus pncipiũ in scia nãli demonstrant demstratione signiq̃ pri
mum pncipiũ põt sciri in hac scia:sicut potuit sciri pmũ subm: cuius
oppositũ ipse dicit. Et ad hoc aliqui de nouo incipiẽtes phari dixerũt
de intentione Auer.metaphysicũ posse demstrare sbas separatas eẽ de/
monstratione signi:sẽ dixerũt q̃ altiori modo q̃ sit mediũ naturale.
nãlis enim demstratione signi in.8.phy.probat primũ motorẽ esse.sed di
uinus in.12.meta.demonstrat pmã formã esse:q̃ est idẽ re cũ pmo mo
tore. Et cõfirmãt hoc aũctate Cõmen.12.meta.cõ.5.& 6.& 3.meta.
cõ.3.sed istud est dictũ erroneũ & nullo modo põt stare qõ dicũt. Et
ratio est ista:qr sm Auer.pmo phy.cõ.vlti.& sõo physi.cõ.22.& 26.
Nulla scia siue vlis fuerit siue particularis demonstrat suum subm esse
aliquo genere demonstrationis.& ratio est.qr vt ipse.d.subm in quali
bet scientia supponit tanq̃ notũ:vel qr ipsum de se est notũ vel qr assu
mitur ex alis scia tanq̃ notũ.tunc sic pma forma:vt prima forma est
subiectũ in metaphysica.modo loquẽdo Auer.de subiecto siue sit ade
quatum siue pncipalior:pars subiectiua.ergo pmus formã eẽ:vt sic di
uinus non põt demonstrare. Et ideo aliter nobis visum est dicere rep
rentes ea que diximus a pncipio q̃ de duabus pmis causis cõsiderat
nãlis.s.de pmo motore:& de pma mã. De pma aũt formate & pmo fine
cõsiderat diuinus.nã vt scribit Cõmen.7.meta.cõ.9.in nãli phia po
tuit cognosci pma materia:non aũt pma forma.& ratio est ista : qr ex
trãsmutatione sbalitque est actio materie:vt ipse dicit:mã oium ma/
terialiũ sciri potuit:vtpote ex medio cõmuni in quo oia ista inferiora
cõmunicant participatione materie:sẽ forme rerũ naturaliũ:qr plu/
res sunt:& nõ hñt vnã actionẽ cõem:ideo nõ potuit nãlis ex actioni/
bus formarũ in scia nãli demonstrare primã formam esse. cõsideratio
autem de forma inducens ad primam formam est consideratio de for
ma:vt est sba:nãlis aũt non sic considerat. Et forte ista verba male
intellecta fuerũt causa illius opinionis adducte. Sẽ aduerte q̃ diui
nus bene declarat pmum principiũ q̃ sit forma & finis oium entiũ:tñ
hoc est postq̃ accepit pro cõstanti a naturali pho:q̃ mouens eternam
substantiã est abstractũ a mã.diuinus enim tũc esse dei declarat:vt est
prima formate pmus finis:& primũ efficiẽs omniũ entiũ. Bene igit
tenemus de mente Auer.q̃ postq̃ naturalis via motus demonstrauit
substantias abstractas esse.tunc diuinus declarat q̃ tales abstracte
substantie sunt principia sensibiliũ substantiarũ:vt substãtie sunt sub
ratione finis & sub rõne forme:nunq̃ tñ cõcedimus diuinum demon/
strare pmam formã esse demonstratione signi:sicut fatui sibi imponũt:
qr impossibile est sciam aliquã hre rõnem formalẽ sui subiecti ignotã:mo
do vt dixi substãtie abstracte sunt subm in metaphysica:non vt sunt
motrices:sed vt sunt forma & finis oium. Et licet Cõmentator dicat
sõo met.cõmẽ.4.q̃ pma causa omniũ entiũ declarat in scientia nãli;

illud tñ nõ opz intelligi inquantũ oĩum entiũ absolute cõtracte. vz, vt est prima cã oĩum entiũ sensibliũ & mobiliũ. Naturalis enim formaliter demõstrat primũ motorẽ esse qui est primũ ens: non tñ formaliter demõstrat primũ ens esse: vt sic. Et ex hoc colligas ꝛ intẽtiõe Cõmẽtatoris pbiam naturalẽ nõ demõstrare subiectũ formale metaphice: sed materiale tñ. Nam sbm formale metaphice: sicut sbe separate: vt sunt finis & forma: & sub istis rõnibus nõ ꝛemonstrant esse in scia naturali: sicut exprimit scribit Cõmẽtator in cõmentis allegatis. vz. cõmen. 9. 7. meta. & cõmẽ. 5. duodecimi meta. & 7. meta. cõmen. 5. dicit etiã q̃ prima qõ in scia nãli ꝛducit in cognitionẽ prie mãe & forma naturaliũ: & primi motoris: sz prima qõ in sciẽtia diuina pducit in cognitionẽ prime forme oĩum entiũ & vltimũ finem: sed cõtra hoc magnificentia tua subtilissime dubitauit: nam sm Auerroim. 12. meta. cõmento. 5. & 6. & 10. meta. cõmen. 7. idem est primũ mouens: prima forma: & primus finis. si igitur naturalis ꝛemõstrat primuz motorem esse: ergo poterit etiã demõstrare primã formã & primũ finem. Et ad hoc dico iuxta doctrinã Auer. 12. meta. cõmẽ. 6. stat aliqua esse subiecto eadẽ: que tamẽ pprijs rõnibus sunt distincta: & sic est in casu isto licet enim primus motor: & prima forma: & primus finis sint eadẽ subiecto: nõ sunt tamen rõnibus formalibus eadẽ. Et ideo stat vnum & idem obiectũ sub vna rõne cõsiderari ab vna scia: & sm aliã rõnez cõsiderari ab alia scia: sicut testatur Cõmentator. 2. phys. cõmento. 71. Et per hoc solusf argumentũ subtilis doctoris qõ adduxit. q. 4. in sexto meta. inquit enim: si nãlis demonstrat sbm metaphice: tunc phia naturalis esset prior diuina: qõ falsum est. Et ad hoc dicimus nos q̃ hoc argumentũ ꝛemõstraret si naturalis formale subiectũ metaphice demõstraret: q: si tale demõstraret nõ posset illud a posteriori demõstrare: q: vt dixit Cõmẽtator cõsideratio ꝛ forma que inducit ad primam formã est consideratio vt forma est substãtia: non vt forma est naturalis. Relinquere igitur q̃ illa ꝛemõstratio fieret a priori: & ita naturalis haberet aliquã rationẽ prioris simpliciter per quã ꝛemõstrare posset primũ subiectũ diuine sciẽtie: qõ est meram impossibile: & sic naturalis esset scia simplr prior. nunc aũt naturalis nõ demonstrat nisi subiectũ mãle metaphice: q: demõstrat primũ motorẽ esse qui est subiectũ materiale diuine scie: q: illud qõ est primus motor est sbtum materiale. prima aũt forma & primus finis est sbm formale. Ad sbtuz igitur materiale nãlis hz mediuz a posteriori: & illud est motus. & sic ex quo nãlis mãle subiectũ scie diuine esse demõstrat a posteriori: sequitur q̃ sit prior vsa doctrine: nõ aũt simplr: q: subiectũ formale eius: nec a priori: nec a posteriori naturalis demõstrare põt: & ad hec non aduertunt moderni: sicut nostis. ¶ Et tunc dubitabis: cum subiectũ formale metaphysice nõ videat oĩno notum esse: videt igitur q̃ i aliqua scientia ꝛemõstrari possit: in nulla aũt sciẽtia videt ꝛemonstrari posset: nisi in metaphysica: ergo prior opinio vera. Et ad hoc dicimus cum Aristo. nostro & Themistio & Auerroi. 2. posterior. 1. cõ. nomi. q̃ talia subiecta sclarũ demõstrari nõ pũt: sz si indigeat aliqua notificatione: illa nõ erit ꝛemõstratio: sz inferior ad illã: & ad syllm cathegoricũ. vnde Themistius ibi hz ista aurea verba: q̃ volut adducere pp quosdã puerilores Ari. & bonaꝝ ĩrarũ. inqt enim in. 11. ca. hec verba. Et quep

se sunt nec alio in sunt in his eadẽ ratio obseruari nõ põt. q̃. 13. demõstrari possint q̃ sint q̃ res alteri inherẽtes ꝛ quibus supra locutꝰ fuerat in verbis imediate preedentibus. Et reddens causam subdit: quia causam superiorẽ nõ habent per quam mõstrent: cuiusmodi sunt sua scientijs singulis subieta: que tum vt sint: tum quid sint certum & cõstitutum esse necesse est: nec alio modo cognobiliora euadunt q̃ aut inductione aut fide aliqua: aut periculo: ꝛ mõstratione nõ euadunt. & hoc est qõ. d. Cõmentator etiã. 4. celi. cõmẽ. 22. Alia est latentia q̃ indiget syllogismo: & alia est latẽtia que indiget inductionẽ: & 2. phys. cõmẽ. 3. dixit q̃ sylli hypothetici p naturã sumuntur in ꝛclaratione illoz: que indigent modicula innutione: sicut vsitat diuisio & inductio: per talia enim nullũ oĩno ignotũ naturaliter ostẽdi põt: q: aũt ipli/cat cõtradictionẽ aliqõ sbm in scia i qua est sbm esse oĩno ignotuz naturaliter: q: tunc nõ esset sbm cum ꝛ sbto opz p cognoscere qd & q: si tñ cõtingat sbm illud aliqualiter indigere aliqua ꝛclaratiõe: illud fiet p disciplinę manerez. & nõ per viam doctrine: sicut est triplex genus ꝛemõstratiõis. & hoc etiam est ꝛ intentiõe Auer. manifeste in primo priorũ in disgressiõe ꝛ syllogismis hypothetici. dicamus ergo diuinum sbm suum formale habito & recepto pro cõstanti a naturali sbto suo mãli. ꝛclarare illud posse aliqua fide aliquo periculo aliqua ĩductione. vt dicit Arist. & Themistius locis allegatis: sed dicimus ipsum tale ꝛemãre non posse. vnde Cõmẽtator cõmẽ. 5. 12. meta. d. q̃ primus phs ꝛclarat abstractũ esse q̃ est principiũ sbe sensibilis: sed postq̃ accepit pro cõcesso hmõi esse sbz a nãli. Ecce qõ dicit ꝛclarat: & non ꝛemãrat: q: sm Aristo. expiesse. 2. poste. 1. c. 9. talia opz supponere: vt sint: & quid sint. & si indigeant aliqua ꝛclaratione optz ea alio mõ supple q̃ ꝛemõstratiuo ea nota facere: sicut bene exposuit ibi Themistius & Cõmen. vnde si queras exemplũ quomõ põt ꝛclarare diuinus ex 2sideratione sbe: vt ens: prima forma esse. dico p syllm hypotheticum p nãm: sic arguẽdo. si sbe que sunt entia p pticipationẽ sunt primũ ens est & prima forma est: sed sbe p pticipationẽ entes sunt: q̃ primũ ens est & prima forma est. ista est ꝛclaratio nõ ꝛemõstratio: est iustio est fides aliqua nõ vera pbatio: q: sylls iste hz adduci ad cõfirmandũ ea q̃ indigent aliqua suasionem nõ ad pbandũ naturaliter ignota.

¶ Vigesima magna 2tradictio est in cõmẽ. 70. vbi. d. q̃ potẽtia mãe nõ est de eẽntia mãe. & p ca. de sba orbis. d. oppositus. inqt. n. q̃ potẽtia est dria sbalis mãe. & ad hoc qdã Auerroiste dixerũt in mã duplicem esse potẽtiã vnã q̃ est potẽtia receptiua formẽ: & est altera ps cõpositi: & illa potẽtia est sba mãe: & eẽntia eiꝰ. & ꝛ hac locutꝰ fuit phs. 8. met. t. cõ. 15. vbi reddẽs cãm quõ ex mã & forma fiat vnũ. d. q̃ nulla alia ẽ nisi q: mã est potẽtia: & forma est actꝰ: ex actu aũt & potẽtia fit per se vnũ. Et ꝛ hac locutꝰ est Cõmẽ. pro ca. de sba orbis. qñ dixit potẽtiã esse dupliam sbalẽ mãe. Aliã dixerũt potentiã esse in mã qua resplcit potentiã actiuã agentis per quã potentiã ꝛducit de potẽtia in actuz vt actu impimat sibi forma: & illa potẽtia qua sic resplcit agẽs est de genere relonis: & est quedã pprietas 2ñs eẽntiã mãe: & de hac potẽtia dicũt locutũ fuisse Auer. in hoc cõ. 70. dũ dixit q̃ potẽtia nõ est in eẽntia mãe: q: tũc mã esset de pdicamẽto ad aliqd. Alij dixerũt in mã duplicẽ esse potẽtiã remotã & ppinquã: sicut ẽ sylla Cõmẽ. p celi cõ. 120. Cõmẽ. 70.

t.4.phy.cõ.120.t tũc dixerũt potentiã remotã esse de essentia mãe scõam vero dixerũt esse relationem: t sic concordant dicta Cõmẽtatoris. Alij dixerũt distinguẽtes de duplici potẽtia vna est absoluta: t hãc dicunt esse ppriã mãe passionẽ. t dicũt eã esse absolutã nõ q: p talẽ mã nulla rõne relatiua sit ad opationẽ: sz eo q respicit generatim. Et indifferenter oẽ genus oẽmq; ipẽm: ac oẽ indiuiduũ formet: t dicũt hãc potentiã esse propriã mãe naturalitatẽ. Alia vero dicũt potẽtiã esse respectiuã: que nõ vna rõne est: sz si ad formã genericã generalis est: si ad specificã specifica: si ad indiuidua indiuidualis. pmo igit modo potẽtia est dẽia substãtialis: vel loco dẽie posita: secũdo modo est relatio: t dicũt potentiã scõo mõ dictã esse generabilẽ t corruptibilẽ omnino. Et ideo dicũt istã scõaz potentiã differre a mã. Ista sunt dicta oium fere Auerroistarũ vsq; ad nostra tẽpora. Et lz nos fecerim' pligam satis questionẽ hoc mõ sup isto loco vbi diffuse satis mãm istam ptractauim'. Nunc tamen quedã breuiter volo colligere p vtilitate vestra: t p inquisitione veritatis: t q: oẽs cõtradictor sup ingtione veritatis in primis excusandus est. Dico salua reuerẽtia oiuz taliter opinantiũ q ipsi nõ habẽt mentem Auerrois: nec recte glosant eius verba: oẽs iste tres responsiones cõcordant sup hoc puncto q in materia est duplex potentia: vna que est relatio: alia que est distincta a relatione: t per cõsequẽs illa est absoluta. omne enim ens distinctũ cõtra relationẽ est ens absolutũ: sz istud est purus error: t cõtra oẽs peripatheticos. Nam quero de potẽtia illa absoluta quid sit vtrũ: sit potentia actiua an potentia passiua: an vt alij dicũt sit aliqua potentia obiectiua: t si fingendi darẽt licẽtia non posset in casu verificari: nisi alterũ istorũ nõ est dicendũ q sit potentia actiua: q: oẽs dicunt q p istam potentiã mã recipit formã: nec obiectiua: q: si obiectiua ista ẽ res relatiua ad actum entitatiuũ: t per cõsequens nõ est absoluta: si passiua sunt dicere videntur omnes: tunc arguat sic. potentia passiua nõ est aliquid absolutũ: q: suum esse est ad aliud se habere. nam potẽtia passiua est principiũ trãsmutãdi ab altero in quantũ alterũ: patet autẽ q hoc importat respectũ ad actũ receptũ ab agente: vt ab agẽte sicut potentia actiua importat respectũ ad actũ: vt imp: primũ in passum: vt in passum quelibet igitur potentia respectiua est ergo vti distinctione (vbi nõ opus est) est distinguere de lana caprina. Preterea specialiter contra tertiã viam falsum est q potẽtia respectiua sit corruptibilis omno. Nam potẽtia respectiua specifica t generica sunt eterne simplr: t a parte ante: t a parte post respectu pmi termini: ad quez primo referunt cum species sint eterne fm phos. bene verũ est q potentie iste respectu forme in diuiduali quaz per accidens t secundario respiciunt sunt corruptibiles per accidẽs: a parte post tantũ: sicut recte ẽclarat Cõmẽ. pmo celi. cõ.120. t.4. phy. cõ.120. Et pp hoc aliter nobis visum est dicere q quelibet potentia in materia existens respectus est. Et vlterius dico potentiã istam vno modo esse de essentia materie: t alio modo minime. vnde indubitanter credo Auerroim imitatum fuisse Themistiuz in sua disgressione speciali t aurea quaz facit super primo physi. Cuius opinio vt summatiz dicã/cõsistit in hoc puncto. Materia duplr põt cõsiderari. vno modo in se t quo ad sua predicata: que in suo esse quiditatiuo sibi attribuuntur: t sic cum materia sit quoddã ens absolutũ: cum substãtia sit: sic nõ includit qditatiue t essentialr aliquẽ modũ potentie: neq; remotãe neq; ppinquaz neq; passiuãe neq; actiuãe neq; obiectiuã. Nam vt dixit Aui. 5. sue meta. Equinitas est tantũ equinitas: nec vna: nec plures: nec singularis: nec vlis: nec actus: nec potẽtia. Et istã primã ꝓsideratione subtiles nominauere primũ signũ nature. Alia est ꝓsideratio mãe: vt hz cõparationẽ ad alia t ad ipsaz formã quã recipit: t ad agens a quo ipsam formã recipit: t in tali cõsideratione: que cõsideratio in cõparatione consistit ipsa materia includit quiditatiue ipsam potentiã: que potentia est potẽtia passiua: que potẽtia passiua nõ est res absoluta: imo ẽ relatio quedã que identificat realr cũ essentia materie: t est dẽia substantialis materieteo modo quo Auerrois loquit de dẽijs cum dixit. Actus t potẽtia sunt dẽie valde opposite entis: t circuunt oẽ genus. Declarari enim alias de intentione Cõmẽtatoris duplex esse genus: t duplices esse dẽias. s. p analogiã: t p vniuocationẽ: vñ ens fm ipsum genus ẽ analogũ: ita actus t potẽtia sunt dẽie analogice entis: quas moderniores modales dẽias nũcupauere: ens igit pr potentiã cõstituit materiã: sicut ens per actũ cõstituit formam: vñ phos. 12. meta. t. cõ. 8. volẽs ẽclarare qõ sit esse materie: diuidit prius esse p potẽtiã t actũ: t cõcludit mãm esse ens in potẽtia. Et si cõsideret ꝓbatio phi t processus ei' loquit de potẽtia passiua t receptiua mãe: t nõ de potẽtia obiectiua: sicut qdã voluere: sz de hoc alis. ¶ Ad ꝓpositũ igit dico tã actũ q potentiã esse de qditate t mãe t forme: in scõa sui cõsideratiõe fm quã hñt adinuicẽ cõparationẽ: q: mã vt ens in potẽtia refert ad formã: vt est ens in actu. Et ista ꝓsideratio de mã in qua ꝓsideratur quo ad pdicata qditatiua: que sibi cõpetunt in primo signo nãe est diuinũ: pdicata enim sub quib' cõcipit mã in tali esse sunt absoluta: cuiusmõi est substã t ens: ptz aũt q talia pinẽt ad diuinũ. Nãlis enim nõ ꝓsiderat mãm sub aliquo pdicato absoluto qõ cõpetat mãe in prima sui cõtẽplationẽ: q: si qõ esset: maxie eẽt nã. Natura aũt pdicatũ respectiuuz est: cũ sit principiũ mot'. Et hoc expsse sentit Cõm. 1. phy. cõ. 21. vbi. d. q mã vt est vnũ entiũ ptinet ad diuinuz. Et cõmẽ. 4. ibidẽ: necnõ. 7. meta. cõ. 9. t. 8. meta. cõ. 4. expsse dicit q mãm eẽ substam ptinet ad metaphicũ: sz nãm esse substm ptinet ad nãlem. Et hoc ẽt sentit Cõmẽ. 12. meta. cõ. 14. vbi dicit q ꝓsideratio mãe in se t absolute ptinet ad primũ phmtz de cõsideratione mãe in scõa sui ꝓsideratiõe p quaz cognoscit in cõparatione ad alia. Distinguẽduz est: nã talis cõparatio põt esse trãscendẽs: t põt esse limitata: t primo qdẽ mõ cõsiderat adhuc a diuino. Nam Cõmẽ. expresse. 7. meta. cõ. 9. dicit q mã vt est ens in potentia cõsiderat a diuino phos: t ita etiã forma vt actus ꝓsideratur a diuino: q: phos. 8. met. 15. dicit. iõ ex mã t forma fieri p se vnũ: q: illud potentia: hoc vero actus. sz loquẽdo de mã in scõo esse quo ad cõparationem limitatã. vz. vt est in potentia ad formã per transmutationẽ: sic ptinet ad nãlem. Et sic intelligit dictũ Cõmẽta. in. 2. phy. cõ. 21. q mã in respectu forme est cõsiderationis nãlis: vñ licet materia fm rem nõ fit in potẽtia ad formã: nisi p trãsmutatõez: tñ hoc est rõ potẽtie t act' q rõ trãsmutatõis. iuxta illõ phi. 9. met. t. cõ. pmi. in plus ẽ potẽtie t act' eorũ: tã dñr sz motũ solũ. Dico igit iuxta Themistij t Cõmẽ. suiz mãm ĩ scõa sui ꝓsideratõe includere qditatiue potẽtiã siue ali-

mitata sit siue trāsiendo: nam potētia absolute est de qdītate mē vt mā referī ad formā: qz mā vt referī ad formā que est actus: nō pōt absolui a potētia in suo intellectu: cuz potentia sit rō referibilitatis ad actū: vñ lz pīnitas nō sit ō rōne Socratis: vt est subalt: tñ de rōne Socratis: vt referī ad filiū: qz nō nisi pīnitate referī. Vñ Boetiꝰ sup p̄dicamētis dixit nihil incōuenire vnū et idē repōibile ee in diuersis p̄dicamētis sub diuersis ꝓsiderationib̄. hō absolute est in p̄dicamēto subē: sz hō vt pr̄ est in p̄dicamēto relōnis: silr mā vt referī ad formaz vt ad actū trāsmutabilē qdītatiue includit: vt sic potētia trāsmutabilem: et sic ꝓsiderat eā nālis: vñ oīs cōsideratio quā hz nālis de mā est ꝓsideratio relatiua. Et iō nō incōueniēter dixit phō. 2. physi. 26. māz relatiue dici ad formā. nō oīs tñ ꝓsideratio quā hz diuinus de mā est relatiua: qz etiā aliquā absolutā hz sicut illā q̄ est p̄ia et mere qdītatiua: vñ nālis cōsiderat mām vel sub habitudie quā hz ad formā transmutabilē nōdū existentē in ipsa: vel sub habitudine ad formā trāsmutabilē q̄ actu est in ea. Et p̄io qdē mō recte dicit mā: et sēdo mō rectiꝰ dr̄ subm: vñ Cōmē. 7. meta. cō. 9. dixit q̄ mā vt est ens in potētia per trāsmutationē pertinet ad naturalē. Et hoc. d. quantū ad istā cōsiderationē fm quā mā a naturali cōsiderata respicit futura. et in. 8. met. cōmē. 4. dixit mā vt est subm cōsiderat a nāli. Et hoc dicit quātū ad istam cōsiderationē fm quā mā a naturali ꝓsiderata respicit futura. et in. 8. meta. cō. 4. dixit mā vt est subiectū ꝓsiderat a nāli. Et hoc dicit quantū ad ꝓsiderationē qua respicit p̄sentia: vñ Themistius auctoritate Boethi mā qualitatibꝰ sensibilibꝰ informata ex mā trāsit in subiectū. Et istā sntiaz voluit dicere Cōmē. p̄io ca. de suba o: bio. ibi enim ꝓsiderat in mām nālit: et vt est receptiua oīum formaz p trāsmutationē. Et iō. d. q̄ necesse esse nām hulꝰ subiectū ee nām potētie. s. q̄ potētia est dr̄ia subalis eius: et iō nullā hz formā. Et pt̄z q̄ hic loquit de potētia passiua mē: qz illa est per quā recipit oēm formā a p̄io moto re: in cui potētia actiua sunt oēs forme. Et hoc testat phō et Cōmē. 9. meta. t. cō. 2. vbi hñt ipsi q̄ in diffōne oīs potētie passiue accipit diffō p̄me mē: sicut in diffōne oīs potētie actiue sumit diffō actōis p̄me forme. et sequit postea Cōmētator: in eodē p̄ ca. t. d. Et iō nullā hz formā. pp̄riā et nām exñtez in actu: sz eius suba est eiꝰ posse. Et ex hoc mā recipit oēs formas: ecce q̄ loquit de potentia passiua mē. Et postea sequit: sz posse quo substātiat hoc ihz: differt et a nā subiecti qō substātiat p hoc posse in hoc: q̄ posse dr̄ respectu forme. Hoc aūt sbm est vnū entiū. s. absolutoz. Ecce bone deꝰ quō Cōmē. de vna et eadē potētia mē logt semp vniformiter et vno mō: qz de illo posse de quo supra dixerat: q̄ erat dr̄ia sbalis mē: et ō illo ponit dr̄iaz: postea cū ipsa mā q̄ tale posse ē relō. Et mā est ens absolutū. Quōigit errauerūt ita graviter expositores Auer. exstimātes ipm in ꝓtradictōe ee? Et quō imaginant aliā ee potētiā: quā Cōmē. d. ee dr̄iaz sbalē mē: et aliā ee potētiā: q̄ sit relō: et nō sit de eius eēntia: cū vniformiter de vna potētia loquat semp: sicut ince clariꝰ ostēdūt ꝓba eius. Et quō finxerūt potētiā receptiua mē ee ens absolutū: cū ipse dicat eā ee relōnē. Et vbi inuenerūt in Arist. vnū potētiā absolutā nō video: nisi velit ipropie loq et metaphorice: qō nō decet phm. Bicamꝰ ḡ q̄ ūnagiatio Auer. ee eadē cum imaginatiōe Themistij: sz sub obscuriorib̄ verbis dicta. Eadez

potētia

potētia passiua est de essentia mē. Et est dr̄ia sbalis mē. et dico q̄ ē dr̄ia, analoga nō vniuoca: sicut ens ē genꝰ analoguz. 2. de aīa. cō. 30. t. 5. meta. cōmē. 4. t. 4. meta. cōmē. 2. et primo de aīa. cōmē. 7. t. 3. de aīa. cōmē. 4. Et nō opz dicere q̄ sit dr̄ia circūlocuta: vt dicūt oēs qui multū detrahant intellectui nostro. Fere enim dicūt oēs reruz dr̄ias esse circūlocutas. et mirū est quō intellectus noster sit adeo rudis: cū rñ nihil sit naturalr ignotuz nostro intellectui. 2. phy. 47. et talis potentia nō est de essentia materie nisi in sēda sui cōsideratione. Et qz aliquis posset credere talez potentiaz oī modo esse de quiditate mē. Et qz Cōmētator: tenet cū Themistio q̄ materia in sui primo intellectu nō includit nisi predicata quiditatiua que absoluta sunt: pp hoc statim documentuz apposuit: declarādo differētiaz inter māz et talē potentiaz dicēs: q̄ mā est ens absolutū: et talis potētia est ens respectiuū: et qz absolutuz vt absolutū non includit in primo signo nature aliqd respectuū: sic mā in primo signo nō includit potētiaz: sed solū in secūdo. Et sicēt locutꝰ est Cōmēta. de potētia primo phy. cō. 7. vbi d. q̄ si potentia esset de qdītate mē: tunc sba mē esset ad aliqd. ibi. enim hz p̄io incōueniēti māz in suo esse quiditatiuo primo fm q̄ in se cōsideraf q̄ potētia sit de eius qdītate: qz tūc sine dubio mā nō esset ens absolutū sz ens respectiuū. silr sba mē corrūperet ablatōe potētie et p̄sentia forme: nā talis potētia passiua respectū dicit ad formam recipiēdū sub rōne q̄ recipit eā ab agēte: et talis potētia quo ad illuz respectū corrūpit inducta forma. et ideo si potētia esset de primo ꝓcepto mē: mā esset corruptibilis: qō tñ falsuz est: qz mā in suo primo ee abstrahit a generatiōe et corruptiōe: qz est tñ ipsa. eo mō quo Auer. dixit. q̄ egtas est tñ equitas. Sed tu dices: cuz p te mā in sēda cōte platōe sui includat quiditatiue talē potētiā. igit cū talis potentia sit corruptibilis: sequitur q̄ mā erit corruptibilis. Et ad hoc dico q̄ materia per potentiam sui passiuam includit respectū ad formam cōem p se primo in ordine ad agēs: et talis nō est corruptibilis: nisi p accīs qz nō corrūpit ille respectus: nisi in ordine ad individualē formaz: q̄ p accīs respicit a tali potentia. et sic nō habeo p̄io incōuenienti mām esse corruptibilē et variabilē fm esse: dumtñ fm sui essentiā invariabilis pmaneat. Bene tñ pono in mā potētias, pp̄rias distinctas a mā: per quas mā primo respicit formas individuales. Numerꝰ. n. formaruz coegit ponere numerū potētiaz. 12. meta. cō. 11. Et iste potētie individuales sunt bene simplr gñabiles et corruptibiles. et tales nullo mō sunt de qdītate mē. Et iste sunt infinite successiue nō in actu: sicut pessime opinatꝰ est Joānes de gādauo in qōne pp̄ria ō potētia mē. sup p̄ phy. sed ipse nō vidit Cōmē. p̄ celi cō. 120. nec recordatꝰ est. cōmenti 120. quarti phy. Ista est igit sntia nr̄a: quē vt vides oēm ꝓtradictōez excludit. oēmq̄z difficultatē absoluit. et lz noua sit: nō tñ pp hoc ꝓtēnēda: cū cōsuetudo sit qd extraneū accīs veritati.

¶ Cōcordantie Auer. super sēdo physi.

In secundo physi. cōmēto primo dicit. q̄ nō inuenit corpus simplex qō alteret ex se: sicut inuenit corpus simplex qō moueat in loco ex se. Huius tñ oppositū videt sentire. 7. meta. cōmēto. 29. vbi vlr loqui vr̄ de mobilibus motu localiter et de mobilib̄ motu gñationis et alterationis. inquit. n. q̄ quēadmodū corū que mo- Cōmē. p.

uenturin loco quedã moueat ex se:et quãdã ex alio. sicest de gliabilibus. et ita vt q motu alterationis et gnationis aliqd moueat ex se. Ad hoc dicim q aliud est loq in simplicib corpib: aliud in mixtis: vñ ipsemet Cõmẽta. in hoc cõ. d. q in cõpositis pot eẽ pncipiũ alterationis in ipso alterato ab eis: q aduenitũt corpi suo vt in aĩalib et plãtis. In. 7. igit meta. loquit de cõpositis: sed hic loquit de simplicib. vide et glosa sic Auer. in. 8. phy. cõ. 20. et tex. cõ. 60. et. 4. celi. cõmen. 24. et scõdo de aĩa cõmẽ. 50. et nono meta. cõmẽ. 2. Et pro ista solutione vide tex. cõmẽti 34. primi de generatione.

Cõmẽ. p. ¶ Secũda cõtradictio est in eodez cõmẽ. p. ibi enim dicit q vnũqõq ens nãle hz pncipiũ trãsmutationis et numerãdo ea q hnt pncipiũ motus localis enumerat celnta et hnitia aĩas et corpa celestia: vt igitur velle motũ celi eẽ nãlem. Et pro hoc facit auctoritas eiusdem p ce. cõ. 81. vbi dicit. q nõ est corp nãle: cuius motus nõ sit nãlis. Sed huius oppositũ ipse hz exp̃sse. 2. celi. cõ. 2. vbi. d. motũ celi nõ esse nãlez. Solutio istius cõnis p̃supponit solutionẽ cõnis qua querit. vtrũ celũ sit corpus nãle: quã diffuse practat Cõmẽtator p celi. cõ. 5. sed quantuz ad rem nãm attinet debes scire ex snia Auer. cõ. 5. pmi de celo. Et cõ. 3. scõi phy. Natura dr fm prius et posterius de inferiorib et supiorib corpibus: vñ fm nãm rei nã per prius dr de supiorib: vtpote de cã: q de inferiorib que sunt causata respectu supio. et. tñ fm samositatez ista inferiora dñr magis nãlia q̃ supiora: sicut testat Cõmẽta. manifeste. 2. meta. cõ. 16. Dico igitur q Cõmẽta. tenet motũ celi eẽ nãlez: qr est ipsuz celũ qdã motũ ex se cõpositũ ex duab naturis. s. nã agente motũ et nã recipiẽte motũ; sicut pz p cap. de sba orbis. et. 8. physi. tñ nõ est nãlitas motus celi eiusdem rõnis cum nãlitate istorum inferiorum. Et in tantũ processerũt qdaz cum hoc fundamẽto q coacti sunt dicere intelligẽtiaz esse formã formaliter dantem esse ipsi orbi. nõ enim aliter celum esset motũ ex se. Nec valet si dicatur q celum pro aggregato ex intelligẽtia et orbe sit motuz ex se: qr a pari diceret q aggregatum ex plaustro et bobus moueret localiter. Et cõfirmat istud. 7. phy. tex. cõmẽ. 10. oĩs motus localis aut ex se: aut ab alio. Motus aũt ab alio: aut est pulsio: aut tractus: aut vectio: aut vertigo. Et si pulsio: aut impulsio: aut expulsio. ergo si intelligẽtia nõ sit forma intrinseca celo per formale inherentiã: sequit igitur celum nõ esse motuz ex se: sed ab alio: et si ab alio movebit igitur aliqua istaruz quattuor specieruz motus. vz. vel pulsionis: vel tractionis: vel vectionis: vel vertiginis: qd impossibile est dicere: sicut pz ex rõnibus formalib istorum. Nos aũt hz fecerim prolixaz qõnem de triplici causalitate intelligẽtie in qua diffuse declaratũ fuisse putam intelligẽtiaz nõ esse vnitaz per informationẽ ipsi orbi: sed solum per appropriationẽ eo mõ quo motor dicit forma mobilis: vnde Cõmẽtator. 8. physi. cõmẽto pmo. principiũ motus de omnib mobilibus est sicut aĩa de rebus viuis. Tamẽ quãtum spectat ad p̃sens dicim motuz celi nõ esse nãlem a sua forma: cum sua forma nõ sit nã: sed sit supra naturã. Natura enim est inferior ad animã: et anima est inferior ad intelligẽtiaz. quõ igitur dicunt motuz celi esse nãlem ab intelligẽtia. sequeret igitur intelligentiam esse naturã: si intelligãt motuz celi formalr esse naturalẽ: qr est a forma que est nã: si aũt intelligant motũ celi esse naturalẽ effectiue ab

ipsa intelligẽtia: tunc nõ sequit q intelligẽtia sit forma dans eẽ orbi: qr stat aliquẽ motuz esse nãlem a principio passiuo intrinseco: tñ motus efficitur ab aliquo principio effectiuo extrinseco: sicut est respectu simpliciũ motus alterationis in via Cõmẽta. vnde forma contra istos rõnem: cuius solutionẽ adhuc habere nõ potui q impossibile sit intelligentiã esse formã sui orbis: vt isti asserunt qr si hoc esset: aut hoc eẽt pp appetitũ: aut pp motuz in loco: nam vt scribit Cõmẽtẽtor primo cap. de sba orbis. nõ fuit dictũ celum habere animã nisi pp appetitũ et motuz in loco: sz neq pp appetitũ: neq pp motuz necesse est intelligentiã formaliter animare ipsum orbez. ergo nullo mõ informat: vt isti dicunt. maior est Auer. vt dixi: et minor probat. primo q non pp appetitũ indiget intelligẽtia: vt sit forma informãs orbem. Nam intelligentia intelligit et appetit per suaz essentiã: vt est de intentione Cõmentatoris. 12. meta. cõmẽ. 25. 36. et. 39. et. 51. qui vult q in abstractis a mã idem est intelligẽs et intellectio et intellectũ: si enim intelligentia in intelligẽdo dependeret a suo orbe cum sua intellectio sit sua substantia fm ipsum. Accideret ergo intelligẽtiã esse causatã a suo orbez qõ est impossibile. et cõtra Cõmenta. primo physi. cõmẽ. 63. Si vero dicas pp scõm. s. pp motum intelligẽtiaz esse formam. Cõtra. intelligentia ad causandũ motuz hz omnẽ actiuitatẽ absq hoc q vniatur sibi formaliter. ergo pp istam cãm non opziplam dare esse orbi: assumptum pobat: qr intelligẽtia nõ mouet orbem manu: aut pede: aut aliquo corpore: eo ĩstrumẽto: sed solo intelligere et velle. iuxta illud Auer. 12. meta. cõmẽto. 36. corpora celestia sunt aĩata: et declarat quõ sint animata. et. d. et nõ hnt de virtutib aĩe nisi intellectũ: et virtutem desiderativaz: que mouet in loco: si igit intelligẽtia mouet orbẽ p intelligere et velle: sed suum intelligere et velle abstractuz est et nõ fit mediante corpore: nec mediante aliquo existente in corpore: sequitur ergo pp̃ter neutrũ istorum intelligẽtiaz dare esse formaliter orbi. et hoc testatur etiaz Cõmẽtator. 8. meta. cõmẽ. 12. vbi. d. q corpora celestia sunt aĩata ex corpore et forma intelligibili. Et declarans quõ: subdit: nõ ita q anima sit res aĩata tamẽq sic q ibi sit aliquid qõ aiet ur animam: aut viuat per vitaz: sed sunt animata per se et viua: omne. n. qõ viuit per vitã et aĩatur per aĩam est gnabile et corruptibile. ista aũt verba pro tãto. d. qr in reb aĩa informãte aĩatis res aĩata est aĩa sua: qr tota qdĩtas talius est a sua forma. 7. meta. 34. et. 21. qdĩtas hoĩs est hõ vno mõ. ¶ Sed corpa celestia sunt aĩata p se et viua: hoc est dictũ: hnt formã que appellat vita et aĩa orbis per se: qr nõ transfundit in orbem formale viuere: et aĩatum esse. Si enim sic eẽt vtiq verũ eẽt dicere orbẽ viuere p intelligẽtiã: sicut est in istis inferiorib. Et ĩtõ et fm ipsum nõ posuit ibi aĩa imaginatiua: sicut posuit Auicẽ. sunt igit aĩata corpora celestia: et viua per se. i. solitarie. qr hnt sibi appropriatuz pncipiũ qõ pot dici aĩa et vita: iuxta illud supra allegatũ pncipiũ motus de oib mobilib est: sicut aĩa de reb viuis. vñ in vltio ca. de sba orbis. declarat quõ intelligẽtia est separa ab orbe. dicit q hoc est inquãtuz istud corp nõ indiget ipso: qr ipsuz est pmanẽs p se. ¶ Reuertamur igitur et dicam motũ celi esse naturalẽ: non qr sit a forma nãli causat: sz qr est a pncipio passiuo hnte ex sui rõne itrinseca ĩclinatiõez ad suscipiẽdũ motũ ab ipsa intelligẽtia: q̃ est intrinseca celo: sumendo

cẽlum pro aggregato ex intelligẽtia & orbe. & est intrinseca quãtũ ad operationẽ: nõ quãtuz ad formale eẽ. Et sic dico celũ eẽ motũ ex se: orbis aũt nã est. & qditatiue a nãli cõsideraẽ. est aũt nã que est mã nõ in potentia: sed in actu: nã enim analogice dr̃ de illa & ista mã. Nãlitas aũt accidẽtiũ hz attẽdi penes sbm suuz: & nõ penes efficiẽs: sba enim vt dicit Cõmẽtator. 4. meta. cõmẽ. 2. nõ est cã accidentis fm finem & efficiens: sed fm materiã. Motus enim lapidis proiecti deorsuz ab aliquo nõ est nãlis rõne proiicẽtis: sed rõne sui. ¶ Et qñ dicit q̃ a pari aggregatũ ex plaustro & bobus esset motũ ex setq: boues sunt intrinseci tali aggregato. ¶ Rñdetur negãdo ꝓns & ꝓntiam: qr nõ est talis habitudo inter plaustrũ & boues qualis est inter orbẽ & intelligẽtiaz. nam fm Auer. 2. celi. c. 3. ex intelligẽtia & orbe fit verius vnuz q̃ ex mã & forma. nam intelligẽtia nõ vnitur orbi diuisibiliter: nec mediante quãtitate. sicut vnit forma mãe. similr plaustrũ nõ hz nãlem inclinationẽ ad motũ: sicut orbis ad motuz. Et iõ bene mot⁹ plaustri est ab alio. Et de illo bene cõcedũ⁹ q̃ fit de aliquo illorũ generũ. vz. vel pulsio: vel vectio: vel vertigo: vel tractio: vnde illa diuisio pertinet ad motus violẽtos: violentũ autẽ (vt. d. Phus in. 3. ethico. 2.) est cuius principiũ extrinsecũ est nihil cõferente illo/cui vis afferr: qualr non est in proposito de orbe: Iz hoc sit veruz de plaustro respectu bouum: quare ptz solutio. ¶ Ad formã igitur cõtradictiõis principalez dicimus motuz celi esse naturalẽ. ¶ Ad oppositũ aũt rñdetur q̃ Cõmentator nõ negauit motũ celi omnib⁹ modis esse naturalẽ: sed negauit ipsum nõ esse nãlem: sicut mot⁹ elemẽtoz est nãlis. vt ipse expresse hz. Pro quo aduerte q̃ elnta mouenẽ a ꝓncipio intrinseco actiuo: sicẽ pz p ipsuz cõ. p. e. 3. in. 2. phy. Et in cõ. 71. sup. 4. phy. Et. 3. celi. cõ. 28. & alibi infinities. elemẽta enim nõ hñt ꝓncipiũ passiuũ intrinsecũ: per qõ moueanẽ: qr illud est ens in actu: elnta aũt nõ hñt nisi pmã mãm & formã: & prima aũt mã est ens in pura potẽtia: & iõ nãlitas in motu elementoz est a principio intrinseco actuo qõ est nã: tale aũt est ipsa forma elemẽti. motus aũt celi est nãlis opposito modo: qr sua nãlitas est ex parte principij passiui: qr celum hz mãm in actu & nõ hz nãlitatem suam a forma: que sit nã. imo sua forma est aliqñ nã. Et hoc cõsiderauit Magn⁹ Albert⁹ in. 2. phy. ad principiũ dum dixit motũ celi nõ esse motũ nãe: sed intelligẽtie: cõparando. vz. ipsuz motũ ad principiũ actiuũ: qr tale nõ est nã: sed intelligẽtia. recte igit dixit Cõmẽtator. corpis celestis motũ nõ esse nãlem: sicut est mot⁹ elntoz naz nãlitas in motu elnti est a forma: nõ a mã: sz nãlitas in motu celi est a mã nõ a forma. Qui⁹ tñ oppositũ sentiũt moderni ad pauca respiciẽtes.

Cõmẽ. 10. ¶ Tertia cõtradictio est in cõmẽto. 10. scõi phyci. ibi enim dicit forma esse cõprehẽsibile intellectui & hoc idem ipse sentit in pmo celi. cõmẽ. 92. vbi hz formã esse subiectũ vniuersalitatis. Et per cõsequẽs intellligibilitatis. Huius tñ oppositũ inuenim⁹ ab ipso in secũdo de aia. cõ. 2. vbi videt velle formaz sensu cõprehẽdi. ¶ Ad hoc dicẽduz puto cũ Auer. 12. meta. cõmẽ. 14. q̃ forma nõ comprehẽdit fm se a sensu: sed fm suam actionẽ. Et ideo nõ cõprehendit ipsa nisi ab intellectu: qñ igitur dixit h & primo celi ab intellectu cõprehendi formã: hoc est intelligẽdum de ipsa forma in se. sed qñ dixit eam sensu cõprehẽdi: hoc est quãtuz ad suam actionẽ: sed si sic soluamus: tunc restat maius du-

bium: qr fm Auer. 2. de aia. cõmẽ. 63. sensus hois/& precipue virtus cogitatiua cognoscit intentiões indiuiduales omniũ rẽ predicamẽtorum. Et per cõsequẽs ipsa forma substãtialis cognoscit a sensu: medũ in sua operatiõe: veruz etiã in seipsa. Dicam⁹ ergo aliter cũ ipso: pmo meta. cõmẽ. 27. vbi dicit q̃ sensibilia hñt duos modos cõprehensionis. modũ qui nõ est sciẽtia eorum: sed imaginatio. Et moduz qui est sciẽtia eorum & est intellecta vlia: vnde solutio cõsistit in hoc: sensibilia ista particulariter cõcepta & forme ipsorũ: vt sic a sensu cõcipiunt: & precipue a sensu hois: qui est virtus cogitatiua: sed sensibilia ista & sue forme vniuersalr cõcepte a solo intellectu cõcipiunt. & hoc intellexit cõmẽto. 10. dum dixit q̃ per rõnez intellexit diffõnez: & dixit hoc: qr forma cõprehẽditur p intellectũ: ecce quo sumit ibi forma pro forma vlia: que diffõnez cõstituit: vnde Cõmẽtator plerũq̃ vse formã appellat & intelligere formare per intellectum.

Cõmẽ. 18. ¶ Quarta cõtradictio est in cõmẽ. 18. vbi dicit astrologiã abstrahere a motu. Huius tñ oppositum vr̃ dicere primo meta. cõmẽ. 19. nisi esset q̃ astrologus abstrahit a motu pro quãto nõ cõsiderat & demrat per mediũ sensibile: sicut demrat nãlis. Imo formale mediũ ĩ ꝓsideratiõe astrologica est mathematicũ. bñ tñ ꝓsiderat motũ in rõne mãe nõ in rõne forme. ꝓsiderat. n. mot⁹ corporoz celestiũ fm sui quãtitatẽ & fm velocitatez & tarditatez & fm ꝓportionalitatez/quaz hñt adinuicez: & ptz q̃ oẽs isti modi sunt mathematici: formale igitur in astrologia est mathematicũ: sz mãle est nãle. & ideo recte dixit Cõmẽtator. pro meta. cõmẽ. 19. Et. 2. celi. cõmẽ. 51. & 12. meta. cõmẽ. 44. q̃ astrologus cõsiderat corpa celestia: q̃ sunt sba eiꝰ: nõ tñ ꝓsiderat ea sz q̃ sunt mota: & sic sedatur cõtradictio: sicut vides.

Cõmẽ. 26. ¶ Quinta cõtradictio est in cõmẽ. 26. vbi. d. ꝓsideratiõez qditatiua eẽ vsq̃ ad formã hois: vtinã que est media inter formas mãles & abstractas ex quo ptz dari aliquã nãm mediã inter nãz abstractã & mãlem. Hui⁹ tñ oppositũ scribit ipse p̃ meta. cõ. 39. vbi. d. q̃ notuz est p se q̃ nulla nã est media inter abstractũ & mãle. Ad hoc dicim⁹ mediũ duplex eẽ. vz. p abnegatiõez extremoz. & sic. d. Cõmẽ. p meta. nullaz eẽ nãm in effectu: q̃ nec sit mãlis: nec abstracta sicẽ vr̃ seq ꝓta antiq̃s ꝓta q̃s inuebit ibi Phs & Cõmẽ. Aliud aũt est mediũ fm cõpationẽ vel pticipatiõez p̃ hetarũ ipsoz extremoz: & sic dicim⁹ oz ĩtẽtiõe Auer. elnta media eẽ iter sba z & accns: sic ẽt verificaẽ dictũ eiꝰ hic q̃ intellectiua/q̃ est forma bois vlria est media iter abstracta & mãlia: qr p q̃to in sua opatiõe depẽdet a phãtasmatib⁹/sic cũ mãlib⁹ ꝓuenit. pro q̃to vero nõ est forma educta de potẽtia mãe & hz aliquã fibi opatõez in se ꝓsiderata: in qua nõ depẽdet a corpe fm ipsuz. 3. de aia. cõ. 20. sic cuz abstractis dr̃ cõuenire. Et hoc forte voluit dr̃e Themi. sup p̃ phy. ad ꝓncipiũ: q̃ scia ẽ aia ẽ mathematica & media: est. n. mathematica opposito mõ q̃ sunt entia mathematica: qr talia scõz eẽ sunt in mã: sz ꝓsiderationẽ a mã abstrahũt: scia vero de aia: & ꝓpue quo ad istam ptem/in qua agit de aia intellectiua est de obto fm eẽ abstracto a mã: nõ aũt fm ꝓsiderationẽ: cũ ẽt aia intellectiua ibi ꝓsideret vt act⁹ corporis. Dicam⁹ igit nil phibere fm ꝓsiderationẽ dari mediũ iter abstractũ & mãle: sed bñ sz eẽ incõuenies est aliqd eẽ q̃ nõ sit neq̃ boc neq̃ illud. Et ita hec põt eẽ scõa solo vel ex duab⁹ fiat vna.

Cõmẽ. 70. ¶ Sexta ꝓtradictio est in cõmẽ.70.vbi dicit Cõmẽta.q̃ diuina scia cõsideratres existentes fm q̃ existũt. Huius trĩ oppositũ scribit ipse ꝛ Phs.7.meta.tex.cõ.53.vbi hĩt rerũ existẽtiũ nõ esse diffinitões: neq̃ demõstrationes: nisi esset q̃ per res exĩtes fm q̃ existunt/ Cõmẽ. voluit res materiales. voluit enĩ dicere diuinã sciã nõ solũ cõsideꝛare de rebus abstractis a mã: verũẽt de reb⁹ exĩtibus fm q̃ existũt l.de reb⁹ mãlibus vsi de istis mãlibus diuina scia ꝓsiderat inquãtũ existũt.i.inquãtũ entia sunt.ꝛ sub rõnibus q̃ cõpetũt enti inquãtũ ens est. Et ista est expressa sentẽtia Cõmẽta.12.meta.cõmẽ.primo.ꝛ 29.ꝛ.4.meta.tex.cõ.pmi.ꝛ.6.meta.te.cõ.pmi: scia diuina est entis inquãtũ ens.ꝛ eo q̃ que huic insunt ꝛ in phemio metaphy.sapiẽtia est oia cognoscere. vt cõtingit.i.sub ratiõibus trãscẽdentibus: p res igit exĩtes nõ itellexit res cũ actuali exĩtia: sed q̃dãtates mãles sub rõnibus transcendentibus cõsideratas: quare.

Cõmẽ. 80. ¶ Septima ꝓtradictio est in cõmẽ.80.in dicẽ.d.phs ꝛ Cõmẽ.apes ꝛ formicas agere sine cognitiõe. Huius trĩ oppositũ scribit Cõmẽ.scõ de aĩa.cõmẽ.156.nisi eẽt q̃ dictũ in hoc loco intelligit sic: q̃.vt.talia alia agunt sine cognitione finis rei acte: sicut vrundo: q̃ nunq̃ ni/ dificauit agit: nõ trĩ agit p cognitiõẽ finis rei actemota. bñ trĩ agit p cognitionẽ respectu rerũ: q̃ ad finẽ ordinat vel ad op⁹: nisi.n.cogno sceret paleas ꝛ lutũ vtiq̃ nidum cõstruere nõ posset.

¶ Concordantie Auer.super.3.phy.

Cõmẽ. 4. Prima cõtradictio sup.3.phy.est in cõ.4.ibi eiꝫ Cõmẽta.dicẽ finiẽs motuꝫ mãliter sumptuꝫ.dicit q̃ motus nihil aliud est q̃ generatio partis post partẽ illius pfectiõis ad quã vadit motus: donec perficiatur: ꝛ fit in actu: ex quo patet motum fieri ꝛ ma xime motum intensionis per additionẽ partis gradualis ad partẽ gradualem. Huius trĩ oppositũ vĩ sentire expresse Cõmẽtator in.4. physi.cõmẽ.84.ibi enĩ dicit additionẽ caloris agentis in calorem corporis nõ fieri fm additionẽ partis in toto.ꝛ vlr partis materie in mãm: sed fm additionẽ agentis in passionẽ patientis.l.q̃ qñ calor agentis vigorabit crescat calor patiẽtis nõ fm additionẽ partiũ ca/ lidarum extrinsecarũ: cum ad patiẽtẽ nõ transferat aliqd ab agẽte. ¶ Ista cõtradictio tangit maximã cõtrouersiã inter duos principes nostre militie.s.sanctũ doctorẽ: ꝛ doctorẽ subtilem: qui in primo sen/ tentiarũ.distin.17.in materia de habitibus.qõne.2.de modo aug/ menti charitatis sunt discordes: vnus enĩ tenuit intensionẽ illaꝫ nõ fieri per additionẽ gradus ad gradũ: q̃ illi gradus: aut essent specie distincti: aut numero: nõ specie: q̃ oẽs charitates sunt eiusdẽ speciẽ: fieq̃ etiã distinguũtur numero: q̃ talis est ex parte materie: sicut hec albedo differt numero ab illa: q̃ est in alio subiecto: charitas aũt quẽ addi põt addit in eodẽ subiecto in quo est ꝓcedẽs: intẽtio igit chari/ tatis ꝛ cuiuslibet forme nõ fit p additionẽ alicui⁹ gradus: sed solũ. q̃ illa qualitas que prius inerat intẽdit fm ꝓpinqtatẽ ad terminũ. Et ista est via sancti doctoris vbi supra. Scot⁹ vero ponẽs suas echeita tes dixit intẽtionẽ fieri p additões gradus ad gradũ ꝛ dixit istos gra dus numero differre p suas echeitates: lꝫ in eodeꝫ sbto sint. In via ẽt sancti doctoris diuersitas est interseẽtes suos: vtrũ intẽtio forme fiat fm eẽ: aut fm gradũ. Naꝫ q̃ scõꝫ eẽntiã fiat impossibile est: q̃ eẽntie rerũ

cõsistunt in pẽdeto: sicut vĩ ville phs.8.meta.cõ.ꝛ tex.10.opꝫ q̃ q̃ ista intensio fiat: aut fm esse: aut fm gradũ: quidaꝫ aut precipuit Thomi/ starũ tenuerũt intensionẽ forme fieri non fm esse. q̃ hoc videt esse cõ tra sanctũ Thomã in infinitis locis. primo sniaꝫ.dist.17.q.2.arti.primo. ꝛ in scõa scõe.q.24.arti.4.in rñsione ad tertiũ. Et ideo dixerunt istã intensionẽ forme fieri per additionẽ gradus ad gradum: quitamen gradus additus identificatur preexistenti: ꝛ non remanent distincti: sicut posuit Scotus. Et hanc viã imitatus est subtilissimus thomista rum Neruesus brito in quolibeto.2.q.13.sicut est in alibẽto. q̃ pars sequens addita identificat preexistẽti. sic est ꝛ intẽtione forme quã/ tum ad gradus. Capreolus aũt primo sniaꝫ tenuit intensionẽ forme fieri fm esse: quicquid sit: vna istarũ viarum videt habere auctitatem Cõmen.3.physi.cõ.4.prio se.ꝛ alia hꝫ cõmẽ.84.ꝛ textũ: etiã quarti physi.ꝛ ita Cõmen.ipse remanet in cõtradictione: nisi esset q̃ hic di/ xit motũ esse acquisitionem partis post partẽ: que quidẽ acquisitio est vlis in omnibus formis acquisibilibus per motum: q̃ fm ipsum sunt partibiliter acquisibiles et vtruꝫ aũt oẽs per minima: nec ne in primo latis diximus super cõ.62. Istam aũt acquisitionẽ ponit Cõmen.ita q̃ fiat ex potẽtia materie educta ad actũ. negat trĩ Cõmen.4.physi. cõmẽ.84.acquisitionẽ partis post partẽ ab extrinseco factam.ꝛ ista non cõtradicunt: sicut videꝫ. vnde si ponderabis verba cõmẽti.84. nihil plus inuenies: vldere aũt que illarũ viarũ extremarũ sit verior non est pẽsentis speculationis. vbi enĩ est discordia inter Scotũ ꝛ san ctum Thomã difficile est videre veritatem:

¶ Scõa cõtradictio est in cõmẽ.17.q̃ ibi declarãs quõ semper forma hꝫ rationem agendi ꝛ mouendi declarat hoc ꝛ quãtitate ꝛ qualitate. ꝛ sic vĩ ponere quantitatẽ esse ꝛ pncipũ actiuis: huius trĩ oppositũ ipse scribit septimo metaph.cõmẽ.31. vbi hꝫ q̃ non est necessariũ vt ante qualitatẽ generatã: aut quantitatẽ: vt etiam dicit in littera sit alia qualitas agens: aut quantitas: similiter.4.physic.cõmẽ.84.di/ cit quantitatẽ non esse ꝛ pncipũ actiuis: sed sequit potẽtias actiuas ꝛ opationes earũ. Ad hoc dicimus quãtitatẽ nõ esse ꝛ principũ actiuis actione realis bene trĩ est ꝛ principũ actiuis actione spiritualis: ꝛ maxime tenendo sicut tenet Cõmẽta. scõ ꝛ anima. cõmẽ.133. talia sensibilia cõia sentiri per ꝓpriam speciem. In actione autẽ realis licet non sit ratio agendi: est tamen conditio ꝛ q̃ in agentibus materiali/ bus actio est per cõtactum. cõtangentia aũt sunt quoꝫ vltima sunt simul.5.physi.22. Et sic quoquo modo quãtitas põt dici forma agẽs: q̃ non põt imediate substãtia aliqua separata transmutare materiã. vt dicit Cõmen.7.meta.28.ꝛ.31.cõmen. sic igit cuꝫ quantũ agat vt quantũ: lꝫ quãtitate nõ agat vt pncipio actiuo: sed vt cõditione ne/ cessario requisita tamẽ vt sic cõcedi potest aliquo pacto quãtitateꝫ esse ꝛ pncipũ actiuis: reductiue scꝫ ꝛ cõcomitanter sicut ipsemet di/ cit q̃ quantitas cõsequit potentias actiuas ꝛ operationes ipsaꝫ: sed ipsa formaliter non est ꝛ principũ actiuis. Illud aũt qõ adducit ꝛ septimo metaphy.32.non videt esse multum ad ꝓpositum cõtra tex/ tum istum ꝛ cõmen.17. huius tertij: q̃ ibi Phs ꝛ Cõmen. non negat qualitatẽ vel quantitatẽ esse ꝛ principũ actiuis: sed solum dicit q̃ in substãtijs solum est necessariũ: q̃ id qõ generat/ generet ab aliquo

Cõmẽ.17.

sibi simili in specie. In qualitatibus aũt ꝛ quãtitatib⁹ illud nõ opꝫ: stat enim aliquam qualitatẽ generari sicut dicit Cõmen. que tamen non gubernabit̃ a simili sibi in specie preexistẽte: sicut qualitates que subsequunt̃ formam mixtionis primarum qualitatũ.

Cõmẽ.31. ¶ Tertia cõtradictio est in cõmen.31. q: ibi dicit ꝙ est per se notũ cõtinuum diuidi in infinitũ. sexto aũt phys. colligit oppositũ: q: ibi demonstrat. demonstratio aũt non est ad per se nota. ¶ Rñdetur a modernis ꝙ non incõuenit vna ꝫ eandẽ ꝓpositionẽ esse per se notam in vna sciẽtia: ꝛ in alia demonstratã: sicut enim docet phs ꝓmo posterio. chirurgia subalternat̃ mathematice sciẽtie quo ad istã cõclusionẽ: ꝙ vulnera circularia tardius sanantur: ita etiam licet scientia naturalis ꝛ mathematica non sint se inuicẽ subalternantes simplr: tñ scia naturalis quo ad istam ꝓpositionẽ subalternat̃ sibi scientia ꝫ mathematicam: nam vt inquit Cõmen. in isto cõmẽ. ista est vna maxima in mathematicis: ꝙ diuisio mensuraꝝ tendat in infinitũ. ꝛ Cõmen. subdit ꝙ hoc vĩ esse per se notum: sed illi qui ponunt magnitudines cõponi ex indiuisibilibus: vt Plato: nõ cõcedẽt hãc diuisionẽ. Sꝫ vnũ per qõ destruit̃ ista opinio est hoc ꝓncipiũ. vꝫ. ꝙ magnitudo non cõponitur ex indiuisibilibus: ꝛ istud bene destruitur per principia nãlia: ꝛ subdit Cõmenta. ꝙ existimatur illic. s. in sexto phy. ꝙ hoc demonstrat̃ in sciẽtia naturali. s. ꝙ cõtinuũ fit diuisibile in infinitu ꝫ. Et subdit ꝙ non est remotũ ꝙ hoc ꝓncipium sit per se notum. vꝫ. cõtinuum esse diuisibile in infinitũ. Et tamen sit ignotũ naturaliter ꝙ cõtinuũ vel magnitudo sit cõposita ex indiuisibilibus: tamen cũ fuerit declaratũ magnitudines non cõponi ex indiuisibilibus: tunc sciẽtia de hoc ꝓncipio erit certificata: sequit̃ enim ex hac positione ꝙ magnitudo diuidit̃ in semper diuisibilia: vt declarat̃ Arist. in sexto: forte igit̃ geometer ponit hoc principium ꝛ naturalis dissoluit hanc qõnem. vbi dicamus ꝙ istud ꝓncipiũ indiget demonstratione. ꝛ hoc erit in hac sciẽtia: ꝛ de hoc perscrutabit̃ in sexto: ꝛ quid⁹ ẽbis Cõmẽ. ꝫ expositionẽ modernoꝝ innuit duas solutiones: vna est ꝙ ista. ꝓtinuũ est diuisibile in infinitũ. est per se nota: tam in scia naturali q̃ in mathematica: ꝫ ista ꝙ magnitudo sit cõposita ex idiuisibilib⁹ est ignota: ꝛ demõstrat̃ in scia nãli. Alia rñsio est ꝙ vtraq; est ignota ꝛ vtraq; est demonstrata in sciẽtia nãli. Sꝫ salua pace taliter exponẽtiũ hoc nõ potest stare: q: Cõmẽta. infra. cõmẽ. 70. dicit sup verbis phi. ibi. qñ. d. ꝙ post dicemus de vnoquoq; eoꝝ: ꝛ de causa i hoc ꝙ ols mẽsura sit ꝓ magnitudines diuisibilis: sup istis ẽbis. d. Cõmẽta. ꝙ hoc signat̃ ꝙ diuisio mensure semp est nota ꝑ se. Et ꝙ causa eius indiget demõstratione: sicut quidaꝫ existimãt ꝙ geometer accipit hoc eẽ a nãli. Ecce igit̃ clarissima sniaꝫ Auer. cõtra cõmunẽ errorẽ modernoꝝ tenentũ naturalẽ demõstrare cõtinuũ eẽ diuisibile in infinitũ: ipse enim vult̃ hanc esse per se notam in vtraq; scia. s. naturali ꝛ mathematica quantũ ad esse: ꝫ bene est ignota quãtum ad ꝓpter quid: ꝛ quo ad hoc Cõmen. dicit illam demonstrari in scientia naturali: ꝛ illa demonstratio ꝓm ipsum est demonstratio causae tantum: non enim incõuenit aliquã ꝓpositionẽ quo ad q: est: notaꝫ esse: que tamen non sit euidens cui dẽtia causet̃ sicut lunã eclypsabilẽ esse notũ est ad sensuꝫ: non tamen ꝓp quid eclypsetur est notuꝫ: causa igitur ꝓpter quã cõtinuũ est diuisibile in infinitũ ignota est: ꝛ est ista:

q: magnitudo ipsa non est cõposita ex indiuisibilibus: ꝛ ista demonstratur in scia naturali: ꝛ sic dixit Cõmen. in cõ. 31. istud ꝓncipiũ indigere demonstratione. s. demõstratione causae tantũ: nõ demõstratione dante causaꝫ ꝛ esse: q: quantũ ad esse istud est per se notũ: ꝛ in nulla sciẽtia demonstrat̃: ꝛ sic patet ꝙ non dedit Cõmẽ. duas rationes: sed est vna rñsio. Aliter enim Cõmẽ. cõtradiceret sibi in cõmẽto illo: ꝛ in cõ. 70. ꝛ ita in modico spacio sui oblitus cõtraria diceret. Melius est igit̃ exponere ipsum Auer. per ipsummet: ꝛ dicere sicut diximus: ꝙ cõtinuũ diuidi in infinitũ est per se notum: ꝛ in nulla scia demonstrat̃: sed causa eius est ignota: ꝛ quo ad illud indiget demonstratione. Et ex hoc pꝫ ꝙ solutio moderno ꝝ nõ põt stare: qui volũt mathematicaꝫ subalternari phie nãli quo ad istud ꝓncipiũ: ꝙ cõtinuum fit diuisibile in infinitũ: patet hoc esse falsum: q: demonstratio erigit̃ super re ignota, istud aũt ꝓncipiũ est notũ ꝑ se: sicut inquit Cõmẽ. i vtraq; scia, q̃ est indemonstrabile in vtraq; sicꝫ pꝫ ꝙ frustra querũt sup. 6. phy. vtrũ demonstratio: qua demonstrat̃ cõtinuũ eẽ diuisibile i infinitũ: fit demõstratio nãlis: vel mathematica: ꝛ faciũt quinterniones satis diffusos sup hoc: ptꝫ ꝙ oia ista sunt sine ꝓposito: q: in. 6. phy. nõ fuit demõstratũ an cõtinuũ fit diuisibile in infinitũ. sꝫ cã pp quã est diuisibile fuit demõstrata. Nota igit̃ mi Mecenas solonẽ istã: ꝛ manda memorie: q: viri magni ꝛ illustres nostri ipis sup isto passu sunt decepti error ꝛ in manifesto.

Cõmẽ. 40. ¶ Quarta cõtradictio est in cõmẽ. 40. q: dicit. oẽ corpus eẽ figuratũ. Instãtia est. 3. celi. 67. de elemẽtis q nullã figurã hñt. ¶ Rñdet̃. omne corpus esse figuratũ vel rõne sue forme: vel ratione cõtinẽtis. Et hic elemẽta: q: sunt indifferẽter oium figurarũ receptiua: ideo de se dicuntur infigurata esse: terminant̃ aũt ipsa merito cõtinẽtis. Et ideo merito cõtinentis hñt figuram. ꝛ ꝓm eius dispõnes disponunt̃ ꝛ ipsa: ꝛ sic patet qualr omne corpus dicit̃ esse actu figuratũ. ꝛ hoc non cõtradicit ꝙ elementa de se dicant̃ infigurata.

Cõmẽ. 54. ¶ Quinta cõtradictio est. 3. phy. cõ. 54. vbi hꝫ mundũ esse in loco ꝑ partes. huj⁹ tñ oppositũ vĩ sentire. 4. phy. 43. ¶ Rñdet̃ ꝙ hic sumpsit mundũ ꝓ toto vniuerso: ꝛ de hoc est vrũ ipsuꝫ esse in loco: q: partes eius sunt in loco: sicut ipsemet dicit. 4. phy. cõmẽ. 44, sed qñ dicit ꝙ mundus non mouet̃ per partes cõtra Themi. ibi sumpsit mundũ ꝓ corpore celesti qõ circulariter mouet̃: q: tale ꝓm ipsum mouet̃ ꝓm totum: quantũ ad formã: ꝓm partes vero: ꝛ quantum ad formã ꝛ materiam simul. sicut ipse dicit ibi. ꝛ. 6. physi. 85.

Cõmẽ. 60. ¶ Sexta cõtradictio est in cõ. 60. vbi tenet magnitudinẽ tam mathematice q̃ nãlr cõsideratã esse diuisibilẽ in infinitũ. huj⁹ tñ oppositũ reperit̃ in dictis eius. 4. phy. cõ. 72. vbi. d. ꝙ lꝫ linea ꝓm ꝙ linea diuisibilis sit in infinitũ: nõ tñ ꝫ ꝙ est terrestris aut ignea. Soluit̃. linea põt cõsiderari vt linea pcise: ꝛ sic cõsiderari hꝫ a mathematico ꝓout vꝫ. abstrahit a mã sensibili: ꝛ sic diuisibilis est i infinitũ. Alio mõ põt cõsiderari vt est in mã ꝓma absolute: ꝛ vt sic cõsideratur a nãli. ꝛ vt sic diuisibilis est in infinitũ: q: infinitas est ex pte mãe: finitas ẽo est ex parte forme. 3. phy. cõ. 65. infinitas accidit mãe ꝓm ꝙ est mã. Alio mõ põt cõsiderari linea ꝓm ꝙ est in mã q̃li: ꝛ sic a nãli considerat̃: ꝛ vt sic non est diuisibilis in infinitũ: q: vt sic cõcernit formã a qua est terminatio ꝛ actus. Et sic verificat̃ dictũ Cõmẽ. hic de linea nãli: vt est in ꝑ ca. de sba orbis.

materia ꝑma absolute: sed. 4. phy. 72. verificat sua suia & linea nãli: vt est in mã quali: sicut manifestãt ꝑba eius. vtruz aũt in aliquo casu etiã linea: vt in mã quali: sit diuisibilis in infinitũ pertinet ad qõnez de minimis: qz in via corruptionis nõ incõuenit in multis casib⁹ negari minima ꝑm multos solẽnes Auerroistas: sed de his als.

¶ Lõcordantie Auerro. super. 4. phys.

Lõmẽ. 20. Dicit Lõmẽ. in cõmẽ. 20. quarti phy. q̃ illud qõ est per accidẽs aliud est rarũ: & aliud est semper. Huius trĩ oppositum inuenit. 8. phy. cõmẽto. 36. vbi habet q̃ illud qõ est per accidens nõ est semper: neqz necessariũ. ¶ Respondet q̃ ly per accidẽs. 8. phy. sumit vt distinguit contra primo: & per se. Non sic autem in isto loco: sed sumit absolute. vnde. d. q̃ tale aut est semper vel frequẽter: & de tali fiunt demõstrationes iuxta suiam philosophi in primo posteriorum. Eorum que sepe fiunt que demonstrationes appellantur dialectice vt inquit Lõmẽtator ibi. de rato autẽ non fit demonstratio.

Lõmẽ. 27. ¶ Dicit Lõmẽtator in cõmẽ. 27. quarti phyficor. q̃ nihil seipsuz recipit: neqz per se: neqz per accidens: huius tamen oppositum inuenit. 3. de anima. de intellectu qui recipit seipsum per accidens: quia post aliorum receptionẽ vt patet. tex. cõmẽ. 8. Et idẽ sentit Lõmẽta. 12. meta. cõmẽ. 51. nisi esset q̃ quarto physicorũ. loquit de receptione corporali & dimẽsionata. In tertio vero de aia: loquit de receptione spiritualiter in tali nõ inconuenit q̃ idez fit mouens & motuz recipiens & receptũ: sicut scribit Lõmẽtator. 8. phys. cõmẽto. 40. in intellectu autez nro verificatur per accidẽs: in alijs vero intellectibus: & precipue in primo intellectu verificat per se omnibus modis: quorũ causaz requiras. 12. meta. cõmẽtis. 39. & 51. de hac tamen ꝑpositione prolixe disputauiin questione de mouente & moto.

Lõmẽ. 32. ¶ In cõmẽto. 32. quarti phy. dicit Lõmẽta. habitũ notiorez esse priuatione. huius trĩ oppositũ dicit. 8. phy. cõmen. 27. vbi hz q̃ in quibusdam locis accidit describere habitum per negationes priuationũ in casu quo priuatio est notior habitu. ¶ Respondet q̃ priuatio quatenus priuatio est nunq̃ est notior habitu. Et ratio est in promptu: qz ratio cognoscendi est ab actu. 9. metaphysice. 20. habitus autẽ hz rationem actus: & priuatio hz rationez potentie a qua est occultatio. Et ideo priuationes habent cognosci per suos habitus: sicut potentia per actũ: & sicut mã per formã: sicut pz. 3. de aia. tex. cõ. 25. & prio de aia. tex. cõ. 85. vbi dr q̃ rectũ est iudex sui & obliqui. Sed trĩ per accns cõtingit cognoscere habitũ per ꝑuationẽ. & hoc vbi ad vnã formã ignotam deuenire volumus per aliã formã notior: ẽ disparatã: tunc si volumus cognoscere illam ignotã quid sit in se poterimus eaz cognoscere per negationes formarũ notior̃ apud nos: que ꝑuationes nõ sunt notiores rẽne sui. sed rẽne sui habitus in quo hñt reduci: sicut cõtingit in cognitione nostra de abstractis substãtijs ex cognitiõe creaturarũ: in q̃ ꝑm pritiores dixologos potius actingimus qd non sunt q̃ qd sunt. Et istud voluit dicere Lõ. 8. phy. qz ibi reddit causaz qre Arist. de scripsit illud qõ est p se per negationẽ accntis: & ingt q̃ hoc fecit qz illõ qõ est per accns est notius illo qõ est p se. Et ideo accidet in quibusdaz locis describere habitũ per negatiões ꝑuationũ. Bene igit diximus nos q̃ ꝑuatio & negatio q̃tenus ꝑuatio & negatio nõ sunt notiores habitib⁹ affirmationibus. sed rõne alterius habitus & affirmationis ad quas reduci hñt: cõtingere põt ꝑuationẽ notiorẽ esse habitu.

¶ In cõmẽ. 64. 36. & 42. dicit vacuũ eẽ nature cõsilis. oppositũ vo tenet in cõ. 48. vbi habet q̃ vacuũ nõ est nature cõsilis neqz diuerse. Nisi eẽt q̃ suia phi est. Lõmẽ. q̃ expte rei vacuũ nõ est nature ꝓsilis neqz diuerse. Luz nihil sit. silitudo aũt idẽtitas & diuersitas sunt ꝑtie entis. 10. meta. tex. cõ. 12. sz ꝑm imaginationẽ antiquoz ponentiũ vacuum sequebat vacuũ eẽ nature ꝓsilis ꝑ totuz: & sic ad ꝓbiem. ꝑbat ibi phs q̃ supposito vacuo non posset idi motus fieri: cũ sit nature cõsimilis ꝑ totũ. vnde ꝓz rez vacuũ nõ est nature cõsilis neqz diuerse: ꝓ ꝑm imaginationẽ que est res satis ampla nature ꝓsilis esse vr. Lõmẽ. 64.

¶ In cõ. 71. q̃rti phy. dicit Lõ. in motu elnti formã mouere. Et mãm moueri in. 4. de celo. d. formã elementi esse vtrũq̃. s. mouẽs & motũ. Lõmẽ. 71.

¶ Solo. illõ q̃ mouet vt qõ nõ est mã neqz forma: qz in ꝑhemio metaꝓ. actiones sunt suppositorũ: mã. n. non põt esse per se motuz vt qõ in motu elemẽti: qz subm motus est ens in actu. 5. phy. 1. c. 8. nec forma qz forma vt forma habet mouere. 2. de gnatione. 53. Et tertio phy. 17. tum qz forma hz rõnẽ partis. parti aũt nõ cõpetit rõ per se moti sed toti qz totius est operatio. Illõ igit qõ mouet & qõ mouet est totũ elemẽtum. trĩ passiue mouet vt quo rõne mãet & mouet vt q̃ actiue rõne forme. bñ vrũ est q̃ ẽt ꝓcurrit mediũ tanq̃ cã mãlis extrinseca necessario regita si mot⁹ elnti dz ꝓfici & exire in actũ: qz in motu regrit successio & successio est merito resistẽtie. resistẽtia aũt non est mã nuda. Trĩ sufficit q̃ elemẽtuz & sua forma ab intrinseco habeat potentialitatẽ rõnẽ materie. vñ si forma elemẽti esset a mã separata: nullo mõ eẽt mota neqz p se neqz p accns: qz forme separate sicut. d. Lõmẽ. nono meta. cõ. 2. sunt trĩ agẽtes: & nullo mõ patiẽtes neqz essentialr neqz accidẽtalr. Et ista est suia phi. p̃ de gnatione & corruptõe. 1. c. 55. formis aũt in mã existẽtibus cõpetit passibilitas rõne materie: & iõ p accidẽs sunt mobiles nõ p se. qui. n. dixerit formas esse p se mobiles nõ est dignu⁹ vt a nãli pho impugnet. 5. phy. cõmẽ. 5. Et iõ. 4. celi cõmẽ. 22. q̃ forma elemẽti vt forma mouet: sz vt in mã mouet. qõ itelligo p accns. In hoc vero. 71. dicit mãm moueri vt quo tanq̃ ꝑncipio p se potẽtialitatis ad motũ: sz vt dixi nõ fit adequatuz. dixit vo formaz mouere tanq̃ ꝑnciꝑiũ formale p se ꝑncipiãdi motũ. Cũ actio fit a forma. ¶ Sz ꝓtra obꝑcies. ex hac solone sequit idẽ mouẽs eẽ & motuz: qz tu cõcedis formaz elnti eẽ vtrũq̃. ¶ Dr admittẽdo totũ ad vnũ intellectũ. vz. q̃ nõ inconuenit idẽ esse p se mouẽs: & trĩ qõ fit p accidẽs motuz: & maxime in his que nõ mouẽt neqz mouent vt qõ. sz qõ idẽ ꝑm idem sit mouẽs & motũ hoc bñ facit a ꝓpateticis negatũ: naz vt scribit Lõmẽ. in libro destructio destructionũ. disputatiõe prima. in solone ꝑmi dubij. ꝑnciꝑiũ ab oibus cõcessum est: q̃ nihil seipsuz permutare põt. Lõmẽ. 76.

¶ In cõmẽ. 76. quarti phys. dicit Lõmẽ. corpus mathematicuz non abstrahere a loco. & eãdẽ sentẽtiã hz supra in cõmẽ. 47. Et prio de gnatiõe. cõmẽ. 44. Sz huius oppositũ inuenimus tertio celi cõmẽ. 55. Nisi eẽt q̃ corpus mathematicũ nõ abstrahit a loco ideterminato. trĩ bñ abstrahit a loco determinato. Naz rõ pp quaz aliqd est in loco ideterminato est q̃ sit dimensionatũ: & qz corpus mathematicũ quãtuz est: ideo vt sic cõpetit sibi in loco esse: sed q̃ aliqd sit in loco determinato.

verbi grā. superius vel inferius. hoc cōpetit corpori quali nedū quāto
& sola nālia corpa habētia grauitatē vel leuitatē vl aliqd hmōi sunt
in loco. Aut alr corpus mathematicū nō abstrahit a loco fm imagi
nationē. Cū fm rem abstrahit: q: fm rem oē corpus est nāle: q: corp⁹
mathematicū in effectu nō est separatū a nāli: sz sunt eadē. 2. phy. 18.
Et hoc voluit Cōmē. 4. phy. cō. 47. in fine. vbi. d. q corp⁹ mathema
ticū nō est i loco nisi fm imaginationē: & vlr oēs ppōnes mathema
tice sunt vere ad imagiatōez. 3. phy. cō. 60. & 3. celi. cō. 72.

Cōmē. 84. ¶ In cō. 84. dicit Auerrois q rarū & densum sunt ptraria in quātita
te. Huius tñ oppositū. d. in cōmē. sequēti. vbi hr q raritas & dēsitas
nō sunt de ēntia quātitatis. Et. 7. phy. cōm. 15. dicit q sunt qlitates.
In primo aūt meta. cō. 15. dicit q sunt de pdicamēto situs. in. 8. ph.
cō. 77. d. q densari & rarefieri sunt motus locales. qualr ergo est tāta
diuersitas in dictis eius? ¶ Soluit. raritas & densitas sunt de pdica
mento situs: verū est ꝗz opinionē antiquoz: sic glosat Cōmētator pri
mo meta. cō. 15. Et sic pōt et glosari auctoritas phi in predicamento
qlitatis dū dixit raritatē & densitatē nō eē qlitates: sz de predicamen
to situs. naz Phs inp dicamētis vt in plurib⁹ loquit fm famositatez:
sicut colligit de intētione Cōmētatoris. 5. meta. cō. 18. Et ista etiā est
glosa Cōmētatoris. 7. ph. cō. 15. vbi. d. q raritas & densitas sunt rerū
qlitates cōsequētes calidū & frigidū. & subdit. Antiq vero dicebāt q
dēsitas est pstrictio poroz: & raritas expāsio: & p ptes fm antiquos sse
quitur q fiut de pdicamēto situs: & cōtra istos antiquos loquit phs
& Cōmētator prio meta. 1. cō. 15. sicut pz intuēti. Diuitto hic rūsionē
Burlei & suniorū que nulla est & instātias hz multas. Raritas tamen
& densitas formalr sunt quales: & tales vt sunt in generabilib⁹ & cor
ruptibilib⁹ insequunt calidū & frigidū: qō dico pp raritatē & densita
tem corporū celestiū: que est alteri⁹ rōnis ab istis: q: ibi nō cōsequun
tur calidū neq; frigidū sicut pz scō cap. de sba orbis. Et sic intelligit
dictū Cōmētatoris. 7. phy. 15. vñ motus rarefactionis & cōdensatio
nis sunt in pdicamēto qualitatis q: sui termini sunt formalr qlitates
vñ phs in scō de ptibus alāliū. ca. prio. inter qlitates elemēto⁹ enu
merat etiā raritatē & dēsitatē: qtūcūq; nō enumerauerit eas in scō
de gnātione. vel q: reducunt ad grauitatē & leuitatē. vel q: reducun
tur ad mollicie & duriciē: vt dixit Alexāder. vel lō tacuit: q: vt. d. Cō
mētator ibi in cō. 15. raritas & dēsitas nō sunt qualitates actiue sed
cōsequunt calorē & frigus. & est sola phi in. 2. de generatione. t. c. 17.
sicut bñ notat ibi Jo. grāmatic⁹. qñ vero. d. Cōmē. in cō. 84. q rari
tas & dēsitas sunt ptraria in quātitate: hoc itelligit nō formalr sz pse
cutiue. vñ ipsemet seipm declarat ibi. inqt. n. raritas & dēsitas sunt cō
traria in quātitate. & subdit cām dicēs cū trāslatio corpis de raritate
in dēsitatē est trāslatio de maiori quātitate in minorē. Et hoc idē hz
ipse. 8. phy. in cō. 31. Et pp hoc ipse in cō. 85. quarti phy. dixit raritatē
& dēsitatē nō esse de ēntia qtitatis: q: videbat q nō erāt quātitates
formalr sz cōsecutiue. Qñ vero dixit. 8. phy. cō. 77. q dēsari & rarefie
ri sunt mot⁹ locales. Dr q ibi loquit ad hoez: q: ibi. d. q antiq dice
bāt gnātionē & corruptionē fieri p ogregationē & segregationē: & fue
rūt illi q dixerūt res gnāri ex raro & dēso: & illi ponebāt q rarefieri &
odēsari sunt mot⁹ locales: & tales collocabāt raritatē & densitatē in

de Raritate et densitate perutilem notabis

genere cōgregationis & segregatiōis & separatiōis: sicut ibi Cōmēta
tor exp̄sse hz. Pōt et dici fm veritatē q mot⁹ locales consequunt ad
motū rarefactiōis & cōdensationis sicut ptz intuenti.

¶ In eodē cōmēto. 84. dicit Cōmētator q quātitas nō fit a quātita
te sicut calidūs a calidūtate. Qui⁹ tñ vr dicere oppositū prio de ge
nera. cō. 30. vbi hz q faciens ptes magnitudis est magnitudo. Solu
tionē hui⁹ quere supius in tertio ph. ptradictiōe scōa. sup cō. 17. Cōmē. 84.

¶ In cōmēto. 97. quarti phy. dicit Cōmētator q mot⁹ pōt imagiari
extra tps. Qui⁹ tñ oppositū inuenit in dictis suis. 12. meta. cō. 29. vbi Cōm. 97.
hz q fine tpe impōle est imaginari motū. Rndet q Cōmētator hic lo
quit de abstractiōe q fit in pria opatiōe intellēs in q pōt psiderari pri⁹
nō psiderato posterior. Nā sicut scribit Cōmētator. 12. meta. cō. 39.
intellēs natus est diuidere ea que sunt adunata in eē: Ilz in re ipsa non
sint diuisa. Et ita cū tēpus nō sit de qditate mot⁹ intellectus pōt ab
strahere motū a tpe. Et ex hoc pz cōtra vulgares successionē nō esse ō
intrinseca rōne mot⁹: sz est de pntib⁹ ipm. Sz. 12. meta. cō. 29. loquit
de abstractione q fit in scōa opatione intellect⁹: & ficnō pōt imagina
ri mot⁹ sine tpe: q: imaginādo hoc: talis imagiatio mēdax est. prima
aūt minime: q: 2. phy. t. c. 18. abstrahentiū nō est mendaciū.

¶ Videt dicere Cōmentator in cōmento. 99. q motus sit qditatiue Cōm. 99.
quātitatis. huius tñ oppositū. d. phs & ipse in. 5. meta. cō. 18. & textu.
Burleus & moderni distinguūt de triplici cōsideratōe mot⁹. dicūt. n.
motū posse sumi primo vt nō differt a termio ad quē: nisi sicut impfe
ctū a pfecto: & sic est de gne termini ad quē. Alio mō prio fluxu ptinuo
quo mobile tēdit ad suā pfectionē. Et sic est de pdicamēto passionis.
Tertio mō pōt capi p illa successione vel duratiōe trāsmutatiōis pti
nue: & sic est in pdicamēto quātitatis p se. Et sic dicit phm psidera sse
motū in. 5. meta. qñ dixit motū eē quātitatē. Mirum est quō iste vir
ita manifeste peccat in ponēdo ppriā ētitatē motui: & in dicēdo ō in
tētione phi motū eē p se quātitatē. Immo phs exp̄sse. 5. meta. cap. de
quāto. & est textus cōmē. 18. enumerat motū & tps inter quāta p acci
dēs. Et dicit. alia vt mot⁹ & tps. Eteniz hmōi quāta quedaz dicunt &
ptinua: eoq illa diuisibilia sunt quoz sunt pe passiones. Et Cōmen
tator I cōmēto dicit q tps & mot⁹ sunt quātitates eoq sunt accidētia
pria essentialr illa q sunt quātitates p suā sbam. s. magnitudinem que
diuidit ēntialr & prio. Dicam⁹ q ad cōtradictiōez q Cōmētator nō
dixit in. 99. cō. motū qditatiue eē quātitatē: sz solū p accns. vñ si pon
derent vba sua ibi reddit cām ptinuatōis in motu: & dicit q est quāti
tas p quā est motus: voluit dicere q mot⁹ est ptinu⁹: q: motus sit quā
titas sicut imaginat cōtradicēs. sz voluit motū habere cōtinuatio
nem a quātitate. i. a magnitudine suēt qua fit motus.

¶ In cōmento. 117. d. motuz abscīdere a substantia. Oppositum infra
in eodē quarto cōmē. 128. & 8. phy. 59. Soluit. dictum suum fallit in Cōm. 117.
motu locali per se: verificatur tamen per accidens.

¶ Cōmentator in cōmento. 132. quarti physi. dicit tēpus nō mensura
re motum celi vt numerus: sed bene ad alios motus se habet vt nu Cōm. 132.
merus. Huius tamen oppositū. d. in cōmēto. 133. Soluitur q dictum
suum intelligit cum precisione: q: ad motum celi tēpus habet dupli
cem habitudinē & passionis per se pntis subiectum. Et habitudinem

numeri ⁊ mensure. sed ad alios motus comparat solum in rōne numeri. Et sic sedat controuersia.

¶ Concordantie Auerrois super. 5. physi.

Cōmen. 8. **In cōmēto** 8. 5. physi. dicit Cōmē. q̄ mā nō est in loco. oppositus apparet p̄ ⁊ gnātōe. cōmēto. 27. vbi dr̄ q̄ illud ex quo aliqd gnat necē est vt sit in loco. Soluit. mām non esse in loco p̄ se sed ēt per accidēs rōne. v3. totius gnati: cuius ipsa est pars: qō quidē p̄ se est i loco. Et phs ⁊ strui hic mām nō eē in loco vt est separata a physicis corporib⁹: vt imaginabant antiq. tñ vt ē in physicis corporib⁹ sic est in loco p̄ accēs: q: locat ad locationez illi⁹ cui p̄ se ⁊ bet loc⁹. ¶ Esset tñ hic locus dubitatiōis in ria Cōmenta. An mā sit in loco nō rōne totius. ſz ratiōe sui vel rōne cuius ꝓnitis ad ipsaz. Et vr̄ q̄ sic. nā stantib⁹ quāntatibus interminatis coeternis ipsi mā vr̄ q̄ sibi ⁊ bet locus. Naz vr̄ q̄ rō locādi absolute sumat a quātitate ixta illud phi. 4. phy. textu cōmē. 76. Si corpus cubuz separatuz a qualitatib⁹ sensibilibus ponat in aqua: tñ cedit sibi aqua quāta est sua dimēsio. Ad hoc diceret q̄ mā quātitatibus interminatis cōsiderata vt abstrahit ab omni forma substātiali: ⁊ ab omni qualitate sensibili: vt sic nō est ens nisi in alia ꝓm viam Auerrois. 12. meta. cō. 14. Et ita etiā diceret esse in loco ꝓm imaginationē. Aut diceret esse in loco indeterminate: ſz q̄ sit in aliquo loco ⁊terminato requirit quantitas terminata ⁊ forma: ad quā cōsequit talis quātitas. Et sic dicim⁹ subiectū gnationis nō occupare locū determinatū: ⁊ si illud sit materia quāta. Soluit igit cōtradictio q̄ Cōmētator nō dixit q̄ illud ex q̄ aliqd generat sit i loco p̄ se: ſz dixit q̄ hoc ē aut p̄ se aut p̄ accēs: sicut dicim⁹ de mā. ecce q̄ vult mām eē in loco p̄ accēs: ſz qñ dixit. 5. physi. cōmen. 8. q̄ mā non est in loco: intellexit eam non esse in loco per se. Et ista nō contradicūt. Aut alr. non est in loco determinato: est bene in loco indeterminato. Sed prima solutio est magis ad mentem phi ⁊ Cōmentatoris primo de genera. 1. cō. 27. sicut videre poteris.

Cōmē. 9. ¶ In cōmēto nono. 5. physi. dicit Cōmētator q̄ cōtrarietas q̄ est in loco latet. ⁊ eandē sniam h3. 3. physi. cō. 16. Huius tñ oppositū videtur dicere. 8. meta. cō. 4. Et. 10. meta. cō. 13. vbi h3 q̄ cōtrarietas i rei veritate primo inuenit in eis q̄ sunt in loco: iō accepta est in diffōne cōtrariozꝝ distātia: cū dr̄: cōtraria sunt q̄ sub eodez gne posita maxie distāt. Rndet vt. d. Cōmē. 4. celi. cō. 38. q̄ cōtrarietas q̄ est in forma ⁊ qlitate ⁊ in loco dr̄ equoce: q: cōtraria in qlitate ⁊ in alijs p̄dicamētis sunt solū duo in forma. Et sunt vnū in subiecto: ſz cōtraria in loco sunt cōtraria tam ꝓm ſbm q̄ ꝓm formā. Et q: de rōne cōtrariozꝝ est distātia: ⁊ q: plus distāt illa q̄ sunt duo in forma. ⁊ duo in ſbto. q̄ illa q̄ sunt duo i forma ⁊ vnū ſbto: iō ꝓtrarietas ex nātura rei primo cōpetit contrarijs in loco q̄ alijs cōtrarijs. Accedit ad hoc vt dicit ēt Cōmētator 10. met. cō. 13. distātia in loco ē maxia. s. cētri ad circūferentiaz. ⁊ ista distātia est cā in cōtrarietate ſbarū corporū ꝓpriozꝝ istis locis. iō contrarietas primo reptit ex mā rei in loco q̄ in alijs cōtrarijs aliozꝝ p̄dicamētozꝝ. Et hoc ēt asseruit Cōmētator. 4. ph. cōm. 5. dū. 9. q̄ corpa cōtraria ꝓm nām mouent ad loca ꝓtraria ſz nām: q: loca nō solū sunt extrema vni⁹ linee recte lōgissime ſz ⁊ cū hoc sunt ꝓtraria ꝓm potētia. ꝛco. n. quaz ſbe sunt sites cōtrarijs hñt ſbas contrarias aliquo mō

ecce q̄ vult ꝓtrarietatē i loco eē cām cōtrarietatis in ſba ⁊ in qlitate: eo mō quo in substātijs ꝓuenit ſbaz ſbe cōtrariā eē. Et ſz ita sit q̄ cōtrarietas primo reptat in loco: tñ nō est notū q̄ oē qō localr mouet contrarietatē talem habeat: ⁊ sic dixit Cōmentator in hoc qnto cō. 19. ⁊ 8. phy. 16. Et. 6. physi. cōmēto. 91. q̄ cōtrarietas q̄ est in loco latet. nō q: illa lateat q̄ sit cōtrarietas: imo est prima ⁊ cā alfaz: ⁊ ponit in diuisione aliozꝝ tanq̄ notior: ſz latet penes hoc q̄ nō est notū p̄ se eam inesse cuilibet mobili qō mouet motu locali. Et sic nulla ē cōtradictio sicut vides: ſz cōtra determinationē istā dubitauit subtilr magnificē tia tua: q: tūc nō esset vera cōtrariozꝝ ōscriptio dicēs. cōtraria sunt q̄ hñt fieri circa idē ſbm nō simul: ſz successiue: nō si ꝓtraria i loco sunt duo in ſbto ⁊ duo in forma: tunq̄ igit aliquo mō circa idē ſbm habēt fieri nec simul nec successiue. Et ad hoc dixi q̄ argumētū tuū demōstrat. nam locus supior vniuersi nunq̄ fiet inferior. ⁊ dixi ⁊ scriptione illaz ēificari de cōtrarijs in qlitate nō de cōtrarijs i loco: ⁊ dixi cū Auerroi cō. 38. quarti de celo. cōtrarietatē nō dici vniuoce ſz equoce vl analogice ō his ⁊ ō illis: aut alr aliqd ꝓuenit alicui rōne gnis: qō tñ repugnat eidem rōne spēi sicut p3. 6. ph. cō. 15. Et. 7. physi. cō. 2.

¶ In cōmento. 19. quinti physi. Cōmentator dicit q̄ non fit minus nisi per admixtionē contrarij. Oppositū scō celi. cōmento. 15. Soluitur. in habētibus cōtrariū ꝓm viam Cōmentatoris remissio p̄ admixtionē cōtrarij fit: ⁊ per oppositū intēsio per remotionē a cōtrario iuxta illud phi. illud est albius qō est nigro impmixtius: in carētibus vero contrario sicut est lumen ⁊ alia hmōi non est sic. Et ideo Cōmētator in cōmento. 15. secundi de celo iam allegato inquit. ⁊ non sequitur vt remissio fit semper ex mixtione contrarij: sicut dixit Alexander in multis locis. Cōmē. 19.

¶ In cōmento. 21. quinti physi. dicit generationē non esse motū: q: forma est indiuisibilis: ſz oppositū videt sentire de formis elementozꝝ. tertio celi. cōmento. 67. vbi tenet q̄ intendunt ⁊ remittunt. Soluitur de ratione motus duc conditiones requirunt. vna q̄ subiectū sit ens in actu. alia q̄ forma sit diuisibilis. vnde. 5. physi. probatur ad relationez non esse motū. ⁊ etiaz. 7. physi. de prima specie qualitatis. Et Cōmentator. 6. physi. cōmen. 85. probat q̄ ad situm non est motus: q: est relatio: ⁊ relatio cōsistit in indiuisibili. Requiritur etiā q̄ subiectum sit in actu. 5. physi. 1. cō. 8. Et ppter hoc in formis eductis de potentia materia quedā sunt pfecte non intensibiles neq̄ remissibiles: sicut sunt forme mixtozꝝ: ⁊ de istis maxime verificat dictū Cōmentatoris q̄ gnātio talū non est mot⁹: q: tales sunt idiuisibiles. i. nō successiue acqsibiles: ſz p minima acqrunt. ¶ Forme aūt elemētozꝝ sunt medie inter ſbam ⁊ accēs ꝓm Cōmētator: ē tertio celi. cōmē. 67. ⁊ tales ptibilr acqrunt ⁊ successiue: tñ earū gnātio non est motus: q: ſbm non est ens in actu. vide q̄ scripsi primo physi. cōmento. 61. Cōmē. 21.

¶ In cōmento. 22. quarti physico. dicit Cōmentator q̄ vltima non sunt in loco nisi per accidens non essentialiter. sed huius oppositū ipse scribit primo de generatione. cōmento. 29. vbi habet q̄ linee superficies. ⁊ puncta non sunt in loco neq̄ ꝓm se: neq̄ ꝓm accidens. Soluitur. aliquid moueri per accidens cōuenit dupliciter. pure ⁊ nō pure. Appello illud moueri per accidens pure: quod precise mouetur Cōmen. 22.

ad motum alterius ⁊ nullo modo pót p se moueri. Et isto modo intel/
ligit dictũ Cõmẽtatoris hic in cõmẽ.22.qñ dicit q vltima mouentur p
accñs.s.pure q: pcise mouent ad motũ illius cuius sunt vltima. Alio
modo aliqd dr non pure per accñs moueri. Et est illud qõ mouet ad
motũ alteri⁹ ⁊ qõ tñ si separatũ fuerit ab eo ad cuius motũ dr moueri
poterit p se moueri: sicut motus partis ad motũ totius: q: pars sepa/
rata a toto pót p se moueri: sicut pz.3.4.phy.cõ.32. Et qnto phy.cõ.
prio. Et prio de aia.cõ.37. Et pp hoc dixit Cõmẽtator.6.phy.cõ.86.
q motus ptis in toto nõ est mot⁹ pure p accñs. Formalr igit soluẽtes
dicam⁹ q quinto phy.cõ.22.loquit de accñte puro.primo de genera.
29.loquit de accñte nõ puro. Aut alr solui pót q Cõmẽtator primo 5
genera.loquit ex sñia Platonis.cõtra quẽ arguit ibi phs. Plato enim
posuit mathematica eẽ subiecta corporũ nãltuz.⁊ q: ipse posuit talia
nedũ sm intellectũ: verũẽt sm esse separata a sensibilib⁹ videt sequi/
ergo talia nullo mõ in loco esse neqꝫ p se neqꝫ p accñs realr loquendo
in qnto aũt phy.loquit sm sniam Aristo.⁊.d.q talia sunt in loco per
accñs: q: locant ad locationẽ sui subiecti qõ est p se in loco. ¶ Et ista
solo nõ est remota a veritate sm rem ipsaz: tñ sicut.d.Cõmẽtator pri
mo de anima.cõmento.26.vniuersalr hodie nõ possumus intellige/
re opiniones antiquorũ: q: nõ sunt note apud nos.

Cõmẽ. 34. ¶ In cõmẽto.34.quinti phy.dicit Cõmẽtator tps cõstituere motũ.
Huius tamen oppositũ habet supra in hoc qnto cõmẽ.3.vbi enume/
rans ea que cõstituũt essentiã motus nõ enumerat tps. Rñdetur q re
fert ꝓsiderare motũ in sua qditate: ⁊ refert ꝓsiderare ipm quo ad suã
vnitatẽ ꝓñtez ipm. Et tunc dicimus q motus cõsiderat⁹ quiditatiue
cõstituit in sui diuisione ex trib⁹: ⁊ talia sunt sbm termin⁹ ad quẽ ⁊ ter
min⁹ a quo. vnde Cõmẽtator: sic ꝓsiderauit motũ. Et phs qnto phys.
t.cõ.3.nam ipse dicit ibi. q sba motus ꝓstituit ex istis tribus cais exi
stentibus in eo nõ extrinsecis: ⁊ ideo nõ numerauit motorẽ aut tpus
vt ipse hz ibi. sz cõsideratio motus quo ad sui vnitatẽ numeralez be/
ne cõcernit vnitatẽ tpis ⁊ motoris. Et sic cõsiderat mot⁹ ab Auerroi
⁊ ab Arist.qnto phy.34.qñ dixit q ad vnitatẽ numeralẽ motus req
ritur vnitas tpis: ⁊ sic ẽt cõsiderauit motũ in.8.phy.t.cõ.82.vbi di/
xit motũ proiectoꝫ nõ esse cõtinuũ sed videri cõtinuũ. Et reddens
causam dixit.non enim vnum est mouens: vbi expresse pz motoris
vnitatem requiri ad continuitatem ⁊ vnitatem motus. que tamen
non sunt de quiditate motus sicut pz consideranti.

Cõmẽ.35. ¶ In.35.cõmẽ.quinti physi.ad vnitatẽ numeralem motus dicit tria
requiri: ⁊ hec sunt vnitas subiecti: vnitas mobilis: ⁊ vnitas termini
ad quem. Sz huius oppositũ videt.8.phy.t.c.82.vbi habet q vltra
hec requirit vnitas motoris. Ad hoc dicit q Ari.nõ posuit hic vnita/
tem motoris regri ad vnitatẽ tpis: q: nondũ declaratũ est vtrũ omne
motũ ab alio fit motũ. Et ideo tacuit illud differẽs illud vsqꝫ ad octa
uum phy.vtrum aũt in aliquo casu possit esse vnus motus a pluribus
motoribⁿ pertinet ad octauũ phy.sed pronunc dimittat.

Cõmẽ.36. ¶ In eodẽ cõmẽ.35.⁊ cõmẽto sequẽti est etiã ꝓtradictio: q: hic.d.
tria illa requiri ad vnitatez motus.s.tps subiectũ ⁊ terminus. Sed
cõmẽ.sequenti solum sbm ⁊ terminũ requiri dicit nisi esset q vnitas
motus magis intime dependet ab vnitate subiecti: cum sbm motus
ponat

ponat in sua diffõne: ⁊ etiã terminus ad quẽ: qui est de sba motus: q:
ab ipso sumit spẽm: cuz nõ differat ab ipso nisi sicut imperfectuz a perfe/
to.3.physi.cõmẽ.4. Motus aũt a tpe dependet tanꝫ ab aliquo ex/
trinseco ⁊ nõ quiditat p ipsuz.i.tps nõ est de qditate eius: sicut dicit
Cõmẽtator hic in cõmẽto.35.q accidit nature mot⁹ q fit in tempore
nõ q motus quiditetur per tps.i.qditatiue cõstituatur p tps.⁊ ideo
tacuit Cõmẽtator: i cõmẽto sequẽti tpes: q: soluz ꝓsiderauit motũ quo
ad pdicata que cõstituũt ipsuz qditatiue.lz aũt sbm nõ sit de qditate
accñtis: sufficit tñ q fit delatiũ quiditatis eius.

¶ In cõmẽto.37.quinti.d.oez motuz cõtinuũ esse. Hui⁹ tñ oppositũ Cõmẽ. 37.
dicit.3.physi.cõmẽto.6.Et.5.physi.cõmento.13.vbi hz motuz aug/
mẽtatioris nõ esse cõtinuuz. Soluit.motuz sub rõne qua motus non
repugnare sibi continuitatez sicut talpe in quãtum ala nõ repugnat
visio: tñ motus applicato ad mãm aliqua sensibilẽ determinata stat
cõtinuitatez sibi repugnare: sicut est in casu de motu augmẽtit qui nõ
pót esse cõtinu⁹ sicut phat Cõmẽtator: in locis allegatis: nihil aũt p/
hibet vnũ ⁊ idem pdicatũ vni ⁊ eidem rei nõ repugnare sub rõne cõit
⁊ sub rõne generis: qõ tñ repugnabit illi sub rõne spãli. sicut talpe vt
talpa non pót videre: sed vt aia l nõ sibi repugnat: Arist. aũt in hoc.5.
phy.⁊ in.6.cõsiderat motũ in cõi nõ applicãdo ipsuz ad aliqua mo/
bilia determinata. Et ideo oia que verificant de motu in istis locis
verificant sm eius cõitatez: que tñ cõitas nõ repugnat rõnibus spe/
cialibus aliorũ motuũ. vide pro hac solutione in simili Auerroim co/
piose.6.physi.cõmẽto.15.vide.7.physi.cõmẽto.2.in simili de celo in/
quantum celum ⁊ inquãtum corpus.

¶ In cõmẽto.47.quinti physi.dicit Auer.terminuz a quo nõ esse de Cõmẽ. 47.
sba motus: sed eẽ accidẽs motui. Sed nos opposituz inuenim⁹ in di/
ctis eius supra.in cõmẽ.3.huius quinti. Soluit.termin⁹ a quo duplr
pót cõparari motui. vno mõ absolute. Et sic est de quiditate mot⁹ cũ
ponatur in eius diffinitiõe. Motus enim fit de affirmato in affirmatũ.
Alio mõ respectiue.vz.in cõparatiõe ad terminũ ad quẽ. Et sic termi
nus a quo est accidẽs respectu mot⁹ in respectu termini ad quẽ: mot⁹
enim cũ termino ad quẽ idẽptificant ⁊ reponunt in spẽ: nõ aũt per ter
minũ a quo.termin⁹.n.a quo abiicit.sumit igitur hic accidẽs prout
oẽ illud qõ nõ est eque intimũ sicut aliud.⁊ q: termin⁹ a quo nõ est eq
intimus motui sicut termin⁹ ad quẽtiõ nomẽ accñtis accepit ⁊ hoc ẽ
de mẽte Cõmẽtatoris infra in cõ.49.vbi dicit q lz ꝓtrarietas in mo
tibus fit tez ex termino a quo q̃ ex termino ad quẽ. Magis tñ mot⁹
sunt ꝓtrarij ex termino ad quẽ q̃ ex termino a quo.

¶ Cõcordantie Auerrois super sexto physi.

In cõmento 16.dicit Cõmẽtator q exẽpla que adducunt i Cõmẽ. 16.
ĩsis adducunt vt sermo fit manifestior. Huius
tñ oppositũ ipse scribit.4.phy.cõ.71. Soluit.q exẽplificatio in isis
ad duo pót cõparari. vz.ad mãm subiectã de qua est sermo. Et sic ta/
lis dr eẽ manifestatiua sermonis. ⁊ isto mõ vtit phs plerũq; in loco
priorũ. ⁊ in loco poste. Alio mõ pót cõparari ad exempla cõsimilia in
mã determinata: ⁊ sic est minus manifesta. ⁊ qñ secũda sequit pmaz
fit sermo reddit manifestior. Et isto scõo mõ loquebat Cõmẽtator.4.
physi.cõmẽ.71. inquit enim ⁊ cũ dedit exẽplũ de litteris dedit exẽplũ

ꝛe materijs vt demõstratio sit manifestior. Primo aũt mõ loqmur hic q: dicit ꝗ Arist. adduxit exẽplũ in litteris vt sermo eius sit manifestꝰ qñ enim casus ponit in terminis reddit vtiq; clarior.

Cõmẽ. 41. ¶ In cõmẽ. 41. dicit inter nõ ens ꝛ ens nihil mediant. Huius tamẽ oppositũ hꝫ primo phy. cõmẽto. 78. Et. 12. meta. cõmẽ. 11. Et. 5. phy. cõmẽ. 8. de materia. Soluit. 12. meta. cõmẽto. 11. Non ens sumitur triplr. primo pro illo qõ nõ hꝫ esse nec imagniationẽ. Et istud est vere nihil. ꝛ solũ istud: vñ illud. qõ nõ hꝫ esse nec imaginationẽ ẽ illud qõ implicat contradictionẽ ꝛ tale est vere nihil. nã tale nõ pót facẽ vnũ p se cõceptũ nec sicut obiectũ cũ obiecto nec sicut modus cũ obiecto. Sicut dicit subtilis doctor in. 2. q. quolibet ꝛ. Et Cõmẽ. 4. metheo. cõ. 9. qui. d. aliqõ intelligibile ponit hoc fundamẽtuꝫ ꝗ opposita nõ cõgregantur in simul. Alio mõ sumit pro priuatõe existẽte in prima mã. Tertio modo sumit pro illo qõ nõ est in actu. Tunc dicit ꝗ inter non ens primo mõ ꝛ ens/nihil cadit mediũ: q: talia cõtradictorie opponunt quoꝫ nõ est mediuꝫ fm se inuenire: pro poste. Et. 10. meta. tex. cõ. 13. ꝛ sic logtur Cõmẽ. in hoc cõmẽ. 41. huius sexti. Sꝫ iter nõ ens pro mõ. s. iter nõ ens simplr ꝛ ens in actu est bñ dare mediũ: ꝛ istud est ens in potẽtia. talia aũt nõ opponunt contradictorie. vñ ens in potẽtia nõ est vere nihil neq; est ens sicut phos. sed mediat inter vtrũq;. ꝛ sic loquit Cõmentator in alijs locis allegatis.

Cõmẽ. 41. ¶ In eodeꝫ cõmẽ. 41. hꝫ Cõmẽtator ꝗ trãsmutatio in sba est principaliter transmutatio. Huius tñ oppositũ dixit in hoc sexto cõmẽ. 32. vbi dixit transmutationeꝫ in sba nõ esse trãsmutationẽ: iꝫ fineꝫ transmutatiõis. Sicut vlr est de qualꝫ transmutatiõe indiuisibili: sicut hꝫ ẽt ipse. 4. phy. cõ. 129. vbi hꝫ trãsmutationẽ dici equoce ꝛ transmutatiõe p se. ꝛ de trãsmutatiõe que nõ est p se. sꝫ est finis trãsmutatiõis. Et cõsimilẽ sniaꝫ hꝫ ipse. 6. phy. in cõ. 45. ¶ Soluit. transmutatio in sba dicit simplr ꝛ principalr trãsmutatio terminatiue: q: terminatur ad illud qõ est simplr. ꝛ ꝓncipalr ens. 7. meta. tex. cõ. 4. sba pcedit accñs. Et sic dixit Phs p̃ de gña. tex. cõ. 11. Et. 5. phy. tex. cõ. 7. generatio sbe est simplr trãsmutatio. accñtiũ vero nõ est simplr transmutatio: sed est aliqua trãsmutatio: ꝛ q̃daꝫ cuiusdã. Tñ in rõne motꝰ formalr sumpti trãsmutatio in sba non dr ꝓncipaliter transmutatio: sed est finis trãsmutatiõis: nec est motꝰ sed sequit motum: Et sic auctoritates contrarie pcedũt vñs suis.

Cõmẽ. 59. ¶ In cõmẽto. 59. sexti phyſi. scribit Cõmẽtator accidẽtia carnis induci in mã ante formã sbalem carnis. Huius tñ oppositũ hꝫ prio cap. de sba orbis. vbi dicit ꝗ accidẽtia consequẽtia formã sequunt formaꝫ. Accedit ad hoc ꝗ subiectũ accñtiũ est ens in actu. scõo de aia. cõ. 4. Et alibi frequẽter. Soluit. accñtia sunt in duplici dria quedã in fieri ꝛ talia ab Auerroistis interminata dici consueuerũt. Et q̃dã sunt in facto esse: ꝛ talia dicta sunt terminata. Tunc dicimꝰ accñtia in fieri pecedere formã in mã. sꝫ terminata sunt post formã posteriori tate nature: nõ tpis: vt scribit ipse ꝓmo cap. de sba orbis. ¶ Replica. ꝓmo de gñatione ꝛ corruptione. gñatio est trãsmutatio totius in totũ nullo sensibili remanẽte. ergo vñ ꝗ oia accñtia fundenẽ in cõposito. ꝛ p ꝓns nõ est dare accñtia pcedẽtia formã in mã. Soluit ibideꝫ. dr nullo sensibili remanẽte vt subiecto. vn de accidẽtia interminata: iꝫ pecedant

formaꝫ in mã fm Auer. pp hoc tñ nõ dicimꝰ ea cõuenire in rõne sbti: se. i sunt dispõnes subiecti qõ est mã. Et hoc aduertẽs Cõmẽtator dixit scõo de aia. cõ. 4. sbm forme sbalis fm ꝗ est sbm/est ens in pura potentia: dans intelligere nullã aliam rem hr̃e rõnem subiectiuã preter ipsaꝫ mãm. ¶ Replica. tunc ergo accidẽs remanebit corrupto sbto ꝛ migrabit de subiecto in sbm. Soluit. iꝫ primũ sbm alterationis fit cõpositũ: radicale aũt est ipsa mã que est pars ẽntialis cõpositi: nõ. n. opꝫ vt inquit Cõmẽtator primo de gñatione. cõ. p̃. ꝗ sbm trãsmutationis sbalis fit aliud a subiectis aliarũ trãsmutationũ: aliogn sublato tali subiecto remanere possent sbta aliaruꝫ trãsmutationuꝫ qõ est merũ impossꝰ ꝛ sic nõ est ibi transitꝰ de sbto in sbm: q: manet sbm radicale taliũ accñtiũ in aduentu forme que inducit: sicut manebat in corruptione forme pẽxistentis.

Cõmẽ. 86. ¶ In cõmẽ. 86. sexti huius dicit Phs ꝛ Cõmẽtator ꝗ Idiuisibile mouetur per accñs. Instantia est de polis ipsius orbis qui oibus modis sunt imobiles. sicut ptꝫ. 2. celi. cõ. 14. ¶ Soluit. ibideꝫ dr ꝗ quies polorum est quies methaphorica ꝛ nõ est vera quies. Sed ista ꝓpõ in q̃ cõiter dici solet polos orbis imobiles ẽ oibus modis: verificatur ad imaginationẽ mathematicoꝫ abstrahẽtiuꝫ a motu. ꝓpõnes. n. ipsoꝫ fere oẽs sunt vere ad imaginationẽ. 3. phyſi. cõ. 60. Naliter tñ loquẽdo ipsi poli siue sint aliqd diuisibile siue indiuisibile mouent p accñs ad motũ orbis in quo sunt formalr. Et ex hoc ptꝫ ꝗ illi q tenẽt intelligentiaꝫ esse formã celi: nõ recte rñt ad argumẽtũ: p qõ ꝓbat ꝗ tunc ipsa moueret per accñs: q: oẽ qõ formalr est in re mota sicut forma informãs: vel sicut pars in toto: vel sicut terminus in terminato mouet ad motũ rel mote p accñs. Quidã solẽnis doctor voluit mihi soluere istud argumẽtuꝫ dando instãtiaꝫ de polis mundi qui formalr inexistunt orbi: ꝛ tñ nõ sunt mobiles aliquo pacto neq; p se neq; p accñs. sꝫ ego replicaui per auctoritateꝫ allegataꝫ Auer. in cõmẽto allegato scõi de celo. ꝛ in. 4. phy. cõ. 118. vbi hꝫ ꝗ ges poloꝫ est trãsumptiua: ꝛ fm similitudinẽ. Et facta replica nesciuit amplius loqui.

¶ Cõcordantie Auerrois sup. 7. phy.

Cõmẽ. p. ꝛ cõmẽ. 4. Dicit Cõmẽtator super cõmẽto primo ꝛ. 4. septimi phyſi. ꝗ primum motũ in aiali est cor. Huius tñ oppositũ inuenimus primo de aia. cõmẽ. 37. vbi dicit ꝗ sunt pedes. ¶ Soluit. principiũ ꝛ fons totius sensationis ꝛ motus est ipsuꝫ cor: sicut probat Phs in. 2. de partibus aialiuꝫ. cap. 10. Et in libro de sensu ꝛ sensato. Et in. 3. de aia expresse hꝫ cor: ẽ originale ꝓncipiũ oiꝫ motꝰ exñtis in aiali. sic pꝫ in ter. cõ. 55. Et in lib. de motibꝰ aialiũ. ꝛ ista fuit sniaꝫ oiuꝫ antiquoꝫ peripathetico ꝛ: qequã dicant moderni misẽtes ꝛ cõfundẽtes opinioneꝫ peripathetica cum opinione medicoꝫ: videant Alexãdruꝫ in paraphrasi de aia. videant Themistiũ ꝛ Simpliciũ in. 2. de aia ꝛ videbunt nunqd cerebrũ sit principiũ motus vel sensus de intentione Arist. Dico igit cor ẽ ꝓncipiũ motꝰ initiatiũ: ꝛ ei motꝰ attribuit vt originis ꝛ vt ꝓncipi: pedibꝰ aũt attribuit tanq̃ instro quo ad eꝫ manifestetur ꝛ executioni demãdet: ꝛ sic teneo cuꝫ Arist. ꝛ peritissimis peripathericis esse de qualibet sensatiõe: siue sit sensuũ exteriorũ: siue sit sensuum interiorũ: ꝗ quelibet talis sit a corde tanq̃ a radicali ꝓncipio ꝛ ista est indubitata sniaꝫ Aristo. iꝫ Auer. pro parte nõ ex toto atti/

gerit veritatẽ sicut alij antiquiores: moderni aũt in hoc aberrãt mãifeste: ꝛ nõ est curabilis egritudo eoꝝ: qꝛ sunt assueti in sermonibus falsis: ꝛ nõ pñt assentire veris principijs.

Cõmẽ. 11. ¶ In cõmento. 11. septimi phy. Cõmẽta. hꝫ qualitates sensibiles esse drias corporꝝ cõsimiliũ. Et tñ oppositũ hꝫ ipse in. 5. phy. cõ. 10. ꝛ. 8. meta. cõ. 5. cõtra Alexãdrũ. Moderni wluerũt grauitatẽ ꝛ leuitatẽ ẽ formas sbales elemẽtorũ: mori forte pp auctoritatẽ allegatã hic ex 11. cõ. ꝛ ex auctoritate ipsius Cõmẽtatoris. 2. de aiamale intellecta. cõmẽ. 108. vbi hꝫ graue ꝛ leue esse sbam. Sed ista opinio est pur' error: qꝛ qõ vni est accñs alteri nõ est ida in his q̃ vniuoce dicunt. Sed grauitas ꝛ leuitas elemẽti est eiusdẽ rõnis cũ grauitate ꝛ leuitate mixti: qõ pꝫ ex opationib' essentialib' ipsorũ. cum igitur in mixtis sint accñtia quo in elemẽtis erunt sbe: ita arguit Cõmẽtator cõtra Alex. 5. physi. cõmẽ. 10. ꝛ. 8. meta. cõ. 5. ¶ Sed dñt q̃ rõnes Cõmẽtatoris ibi pcedũt de alijs qualitatib': nõ aũt de graui ꝛ leui. ¶ Cõtra. phs 2. de gñatiõe tex. cõ. 3. enumerat qualitates elemẽtorũ: ꝛ filr in scõo de partibus aliali. cap. p. ꝛ ibi ponit grauitatẽ ꝛ leuitatẽ. Amplius. quo soluet rõ facta: equ. n. rõ pcedit de grauitatẽ ꝛ leuitatẽ: sicut de alijs qualitatib'. ꝛ quocunq; soluerẽ volueris: ita soluã pro Alexãdro rõnem Auerrois. Amplius. forma sbalis nõ est sensibilis sensu exteriori sed grauitas ꝛ leuitas sentiunt sensu tactus: sicut pꝫ. 2. de aia. tex. cõ. 108. ergo ꝛ solũt q̃ forma sbalis est sensibilis a sensib' hois. naꝫ fm Auerroim in cõmẽ. sup libro de sensu ꝛ sensato: hõ cõprehẽdit drias rerꝫ ꝛ earꝫ intẽtiões ppias: q̃ sunt in re sensata q̃si medullã ꝛ fructu. Animalia aũt bruta comprehẽdunt ea que sunt extra quasi cortices fructũ. Sed cõtra qꝛ sensus brutorꝝ ẽt sentiũt grauitatẽ ꝛ leuitatẽ: nam asinus magno pondere oppressus dolet: qõ nõ esset nisi grauitatem sensu tactus sentiret. igitur grauitas est simplr accñs: sed q̃libet grauitas est vnius ꝛ eiusdẽ rõnis essentialis: si igitur qõ vere est nulli accidit si grauitas ꝛ leuitas in eẽntio essent forme sbales: non igitur essent accidẽtia in mixtis. Multa ẽt alia incõueniẽtia dimitto breuitatis cãsã: tũc sba sbe p se p̃ ꝓtrariarẽt. ꝛ multa hmõi. ¶ Dicam' igit drias vltias corporꝝ simpliciũ eẽ nobis ignotas: ꝛ circũloqmur eas p suas pprietates: ꝛ hoc colligit ex snia phi in. 8. physi. in tex. cõ. 32. vbi hꝫ q̃ eẽntia gravis est vbicari inferi' ꝛ eẽntia leuis est vbicari supi'. ꝛ tñ supra. 28. dixit moueri sursuꝫ ꝛ deorsuꝫ eẽ actiões grauiũ ꝛ leuiũ nãles: qõ nõ cõtigisset nisi esset verũ qõ dixim': ꝛ hoc est ẽt de intentione Auer. 8. meta. cõmẽ. 5. ꝛ. 7. meta. cõ. 41. Grauitas igitur ꝛ leuitas sunt drie circũloquutiue elemẽtorꝝ ꝛ nõ sunt vere forme sbales illorum sicut fingunt moderni: quomõ autẽ auctoritas Cõmẽta. in. 2. de aia. soluat statim patebit in sequẽti cõtradictione.

Cõmẽ. 11. ¶ In eodẽ cõmẽto. 11. dicit grauitatẽ ꝛ leuitatẽ esse qualitates tangibiles. Oppositũ hꝫ scõo de aia cõmẽto. 108. vbi. d. q̃ sunt sbe. Et. 5. meta. cõmẽto. 13. d. q̃ sunt quãtitates. Soluit. formaliter qualitates sunt: sicut. d. Phs. 2. de generatiõe. ꝛ. 2. de partib' animaliũ. sunt sbe imitatione ꝛ similitudine quo ad moduꝫ imutãdi sensum. Nam sicut substãtia nõ imutat sensuꝫ nisi mediãtibus accidẽtibus: sic grauitas ꝛ leuitas nõ imutant sensuꝫ tactus nisi mediãte motu ꝛ sic assimilãtur substãtie ꝛ nõ sunt ille: sed sicut ille. In. 5. meta. cõmẽto. 18. dicit

pas esse quãtitates: secũdã ria intẽtione sicut ipse glosat ibi. Nam diuidunt eadẽ diuisione qua magnitudo diuidit. iuxta illud, phi p celi. in maiori quãto est maior virtus tñ ipse in se sunt qualitates nãles. Et sic sedatur contradictio.

¶ In cõmẽto. 15. dicit raruꝫ ꝛ densuꝫ esse qualitates. fꝫ quarto pyb. 84. dixit q̃ sunt q̃ritates. ꝓtradictio ista in quarto fuit soluta. in cõmento. 84. ideo recurre illuc. Cõmẽ. 15.

¶ In cõmẽ. 20. dicit q̃ sciẽtia dignius est vt sit ad aliquid. oppositũ dicit. 10. meta. 22. ꝛ in predicamẽtis: vbi hꝫ q̃ sit qualitas. Soluit. forma alr qualitas est ꝛ maxie in nostro intellectu. ad eã tñ consequit reko ad scibile. 5. meta. 10. vtrũ aũt dñ phi in. 7. physi. tex. cõ. 20. Et sui Cõmẽ. habeat logũ fm mẽtes eoꝝ: vel fm mẽtes Platonis nõ est pñtis speculatiõis. Alio tñ mõ põt declarari sciam esse in capitulo relonis: taꝫ fm mẽtẽ Platonis ponẽtis nostruꝫ scire esse reminisciq̃ fm mentes Auer. ponentis vnitatẽ intellectus colligari cuꝫ intẽtionibus magnanimo in intelligẽdo: sed ista pertinẽt ad tertiũ de aia. nec est opus pñtis negocijnam sufficit nobis magnifice domine in istis fragmentis intellectuꝫ tuum excitare: neq; opus est calcaria subdere sponte currenti. Cõmẽ. 20.

¶ Concordantie Auerrois super octauo physi.

In octauo phy. cõmẽto. 2. est cõtradictio de opione Anaxa. Et primo physi. cõmẽ. 32. sed qꝛ in primo physi. cõ. 32. fuit soluta. ideo nõ opꝫ eam hic repetere. Cõmẽ. 2.

¶ In cõmẽto. 4. octaui phy. dicit Auer. q̃ si mã esset denudata ab oi forma nõ posset aliã formã recipe. Nui' oppositũ vr. 5. phy. tex. cõ. 8. vbi dr q̃ mã fm q̃ est ens in pura potẽtia est sbm receptiuũ forme q̃ p gñationẽ inducit. ¶ Alig ex antiqs quos multi moderni imitant tenẽt formã corpeitatis de intẽtiõe Auer. ꝛ sic tenẽdo viã istã dicerẽt q̃ Cõmẽ. dixit hic q̃ si mã esset denudata ab oi forma: ꝛ pcipue a forma ista corpeitatis de pdicamẽto sbe: tũc vtiq; nõ posset alia recipe: qꝛ talis forma est necessaria. Ratiuꝫ qꝛ vt dicũt oẽs forme educunt de potẽtia eius: tuꝫ qꝛ est dispõ mãe: Ad hoc vt ipsa recipiat formas spãles. Nam cũ mã maxime sit a formis remota opꝫ mãm necessario disponi p talẽ formã gñataꝫ imperfectã. tuꝫ ẽt pp pperuitatẽ dimẽsionũ interminatarum: q̃ sunt mãe coeterne. Nulluꝫ. n. accñs vr hñe pperuitateꝫ nisi pp formã: ió vr q̃ talis dimẽsio fundet in mã mediãte sora corpis de pdicamẽto sbe sibi coeterna. Astruũt hãc opionẽ eẽ Auer. indubitãter qꝛ. 3. celi. cõ. 61. vbi Ari. in lra hꝫ: oꝫ aũt fortasse sensibiliũ sensibiliat sempiternoꝝ vero sempiternaꝝ corruptibiliũ aũt corruptibilia eẽ pncipia. ꝛ Cõmẽtator glosans illa verba inquit. q̃ hoc hꝫ veritatẽ de pncipijs ppinquis ꝛ nõ remotis rer sensibiliũ: qꝛ talia nõ sunt sensibilia: sicut sunt pma mã ꝛ pma forma: p pmã aũt formã vt dicũt nõ põt intelligi nisi forma corpis: nõ. n. dimẽsio est pncipiũ sbe: qꝛ illa est accidẽs. Itꝫ talis est sensibile cõe. Ampli' Cõmẽ. 2. phy. cõ. 15. Exponens quõ forma dr puatio dicit: q̃ puatio exñs in pma mã est quasi forma mãe ꝛ nõ est pura puatio. hoc aũt nõ vr posse intelligi nisi de forma corpis sbali: qꝛ illa nõ est simplex puatio. sed est quedã gñalis puatio: de qua oẽs forme educunt. Ampli' Cõmẽ. 7. meta. cõ. 19. reddẽs cãm quare q̃dã gñant ab arte tñ: Et q̃dã a nã ꝛ arte. dicit: q̃ in illis

Bigressio de forma corpeitatis cõtra modernos.

in qbus est ꝑs potẽtie nãlis filis artificio illa ꝓñt a nã gñari ⁊ ab arte, sed illa in qb⁹ nõ est ꝑs potẽtie nãlis filis artificio talia gñanť ab arte tñ: vt igit gñatio rez nãliuz ꝓsupponere aliquã ꝓptitudinẽ in mã ex qua educunt. Et hec nõ ꝓt eẽ nisi forma ſbalis corpis. Ampli⁹ rõne probatur sic. dimẽsiones ꝓm Auer. remanent eedez in genito ⁊ in corrupto: tunc quero vel ꝓm rem est ista remanentia: vel ꝓm rationẽ. Si ꝓm rõnẽ: tunc nõ erit nisi ꝓm speciez: qõ tñ Auer. negat: q̃ ponit eas remanere easdez numero. Si aũt ꝓm rez remaneãt: tũc oz ponere formaz ſbalez coeternã mãe: ꝑ quã illa semp remaneat: vel opz mãm ꝓm esse reale nõ dependere a forma: qõ est ꝓtra Auer. 12. meta. cõmẽ. 14. Nos aũt ⁊ si meminimus cõstruxisse ſpãlez questionez sup addi/ tionibus nostris questionũ metheaph ysicaliuz Joãnis de gandauo. tñ hic aliqua tangã q̃ ibi ꝑtermisi cõtra istã viã. Et q̃ ois ꝓtradictor amoze ỹtatis in ꝑmis excusandus est: cũ support atiõẽ talẽ opinãtiũ mi ꝓi vt ꝓ illa nũq̃ fuerit opio Auer. nec Ari. sicut pz ex discursu phi in p. phy. Et in. 2. de gñã. vbi ostẽstat antiquos ponẽtes ſbz gñatiõis eẽ aliqd hñs formã. li. n. hoc eẽt cuz qũlibet formã cõsequant accñ/ tia p q̃ sentiri possit: tũc accideret ſbm gñatiõis esse sensibile: qõ est cõ tra sensuz. Et ista via ꝓcedẽs Phs ꝓsuit ſbm gñatõis eẽ ens in pura potẽtia: nõ hñs aliquã formã ſbalẽ coeternã neq̃z genericã: neq̃z speci ficaz. forma eiz generis ⁊ forma ſpẽi vna est ⁊ eadẽ apud ipsos: q̃ ta/ les ꝓ vna ⁊ eadẽ re p se ꝑdicant. Jta. n. phat. 4. meta. tex. cõ. 3. Ens ⁊ vnũ: eandez nãm significare: q̃ de eadẽ re p se ꝑdicant: Et tõ defi/ nitio gñationẽ p ꝓ gñã. 23. dixit ꝓ gñatio ẽ trasmutatio toti⁹ in totũ nullo sensibili remanẽte vt ſbto: qõ nõ dixisset si opinat⁹ fuisset mãm esse corpus. imo dãnat antiquos hoc opinãtes. Nec aliqs loc⁹ est in Auerroi vbi ponat talez formã. imo reprehẽdit Aui. hoc opinãtẽ in p phy. 63. ⁊ ꝑmo cap. de ſba orbis. vbi dicit ꝓ Aui. fuit opinat⁹ ꝓ eadẽ est dispõ dimẽsionũ interminatarũ: ⁊ terminatarũ: qõ nõ dixit sicut male glosauit Joãnes ⁊ sequaces: q̃ Aui. posuerit illam formã in mã specificã: Cõmẽtator aũt ponit eã genericã: q̃ nullibi Aui. dixit istam fatuitatẽ manifesti errozis. sed illud dixit: q̃ ꝓm Auic. quãtitates in/ terminate fundabanť in cõmẽto ex mã ⁊ forma corpeitatis: sicut fun danť quãtitates terminate. Et in hoc discrepat Cõmẽ. ab ipso. q̃ ꝓm ipsuz fundanť in ꝑma mã sine aliqua forma ibi ꝑexñte. Mirũ ꝓfecto mirũ qõo Auer. ponat istã formã. Et tñ in lib. o de ſba orbis. ⁊ ꝑcipue in ꝑmo cap. vbi inuestigat oẽs dispõnes mãemulla faciat mẽtionẽ de tali forma ſbali: ibi postꝗ ꝓclusit mãm esse ens in potẽtia ad oẽs for/ mas statiz subdit: ꝓ ꝑmũ qõ accidit mãe est trina dimẽsio: qõo igitur ꝑtermisit formã ſbalez ꝑexñtez nullã de ea mentionẽ faciẽs. Auctori tates aũt adducte nõ sonãt hoc. qñ eiz. 3. ce. cõ. 61. dixit ꝑncipia rerũ sensibiliũ eẽ sensibilia loquẽdo de ꝓpinquis ⁊ nõ de remotis: sicut est ꝑma mã ⁊ ꝑma formã. dico ꝓ hoc est vez. sed ꝑ ꝑmã formã nõ intelle zit formã corpis ſbẽ: q̃ vtiq̃z illa sensibilis esset cum sit dimẽsionata quãtitatib⁹. vñ mirũ est qõo isti ad pauca respicẽtes dicãt Cõmẽ. nõ posse intelligere dimẽsiones: q̃ ille sunt sensibile eõe: cũ tñ hoc idem retorqueri possit ꝓtra eos de forma corpis: q̃ saltiz erit sensibilis rõne dimẽsionũ q̃ in ea fundanť ꝓm ipsos. ⁊ iõ si dimẽsiões iste sunt sensibi les vt dñt cõtingeret formã corpeitatis esse sensibilẽ ratione ipsa/

rum: qõ ipsi negant. Accedit ad hoc ꝓ cũ forma generis non sit re di/ stincta a forma ſpẽi: ⁊ cum forme speciales sint sensibiles merito suoz accidẽtiũ: vtiq̃z ⁊ forma illa sensibilis appareret. Dicamus igit ꝑmz mãz esse insensibilẽ: q̃ ꝓz se nullã formã hz ꝑ quã sentiri possit: q̃ illud qõ sentit est in actu q̃ aũt mã nõ est in actu ꝑ aliquã formã nõ est sen sibilis. quãtitas etiã interminata quatenus interminata est ens po/ tẽtiale ⁊ vtiq̃z ipsa sentiri nõ ꝓt. Et ideo. d. Cõmẽta. ꝓ mã vt est ꝓ nudata ab oĩ actu est ens rõnis: q̃ solus ꝗtelectus sic ꝓt intelligere eaz in actu secũdo ꝓ non sit forma nec formã hñs. per ꝑmaz aũt for/ maz Cõmẽ. intellexit eũ gloriosuz q̃ ẽt sensibilis nõ est. dr. n. est ꝑnci pium remotũ sensibliũ ⁊ prima mã iuxta illud Auer. 12. meta. cõmẽ. 18. oẽs ꝓportiones ⁊ forme sunt in potẽtia in prima ⁊ sunt in actu in primo motore. ⁊ hoc cõfirmatur auctoritate eiusdẽ. 12. meta. cõmẽ. 6. vbi glosans dictuz Alexãdri dicẽtis nãlem sumere a diuino ꝑncipia ſbẽ/ que est in motu: dicebat ꝓ illud hz writatez ꝓ cã formali ⁊ fina/ li: non ꝓ cã mãli ⁊ mouẽte. Cũ dicimus nos ꝓ prima ꝑncipia remo/ ta rerũ sensibiliuz sunt prima forma ⁊ prima mã: tũ prima mã a pho nãli cõsiderat: sed ꝑma forma cõsiderat a diuino. ⁊ hoc etiã est ꝓ in/ tentiõẽ ipsius. Auer. ꝑmo phy. cõmẽ. 69. vbi glosans dictũ phi enu/ merãtis ibi tria ꝑncipia rez nãliũ. s. mãm formã ⁊ ꝑuationẽ. Ponẽs ꝓriaz inter mãz ⁊ formã. in gt. entia hñt aliud ꝑncipiũ a ſbto. ⁊ est for/ ma. Sz ꝑmũ ꝑncipiũ in hoc gñe. s. in gñe cause formalis nõ potuit sci/ ri in hac scia. sicut ꝑmuz ſbm. Et hoc idẽ dixit phs ante ipsuz in ꝑmo phy. ad finẽ: vbi postꝗ egit ꝓ ꝑma mã. d. ꝓ ꝑncipio aũt hz ſpez: vtrũ vnũ aut plura aut quot: aut q̃ sunt ꝑ certitudinẽ phie ꝑme est ꝓterminare. si igit entia nãlia hrent formã corpeitatis tãq̃ ꝑmã: illa vtiq̃z a nãli cõsiderarẽt. Nõ aduertũt moderni ꝓ aliud est nãlẽ cõsiderare quattuor gñã cãrũ ⁊ aliud est ipsaz q̃ttuor ꝑma gñã cãrũ cõsiderare: ꝑma. n. ꝑa est: ⁊ scẽa falsa: nã duo ꝑma cã gñã ꝓsiderat diuin⁹. s. pri/ mazz formã ⁊ ꝑmũ finẽ. ⁊ duo ꝑma ꝓsiderat nãlis. s. ꝑmã mãm ⁊ ꝑmuz mouẽs: ipsa aũt ꝑma forma q̃a diuino ꝓsiderat nõ est forma corpei/ tatis: nã ꝓm Auerroiz ꝑma forma est idẽ ſbto cũ ꝑmo fine ⁊ ꝑmo mo/ uente. Et hoc est qõ dixit egregie Cõ. noster. 7. meta. cõ. 5. ꝓ ꝑma que/ stio quã icepit in scia diuina ꝑducit ad cognitionez ꝑne forme ⁊ vlt/ mi finis. sz ꝑma q̃stio quã incepit in scia nãli ꝑducit ad scẽdũ ꝑmaz mãz ⁊ formas nãles ⁊ ꝑmũ motorẽ. Idẽ ꝓfirmat in eodẽ. 7. meta. cõ. 9. vbi exꝑsse hz ꝓ nãlis ꝓt ꝑuenire ad cognitionẽ ꝑme mãe: nõ aũt ad cognitionẽ ꝑne forme. ⁊ ibi dat rõnez istius: sicut poteris videre. Idem hz ipse. 3. meta. cõmẽ. 3. ⁊ q̃rto meta. cõ. ꝑmo. vbi hz ꝓ hoc scia ꝓsiderat ꝓ nobilissima causaꝝ. s. ꝓ ꝑma fria ⁊ ꝓ ꝑmo fine. Nũq̃ igit ꝑmã formã appellauit Cõmẽ. corpeitatis formã. imo vbiq̃z locoz vbi loquit ꝓ ꝑma forma dicit eaz a diuino ꝓsiderari: ⁊ d. illã esse eandez ſbto cũ ꝑmo fine ⁊ ꝑmo mouente: q̃ ꝓ forma corpis minime verificari ꝓñt. ¶ Ad aliaz auctoritatẽ Cõmẽta. 2. phy. cõmẽ. 15. dico ꝓ per pri/ uationẽ ibi nõ intellexit formã corpeitatis: si enim illa varet non dã xisset Cõmenta. ꝓ est quasi forma materie: sed dixisset que est forma materie: sed ꝑ ꝑuationez intellexit ipsammet ꝑuationem mate/ rie que connotat aptũ adinem que aptitudo est suamet potentia per quam omniuz formarũ est capax: ⁊ merito illius aptitudinis: que est

aliqd ex nã rei ꝓuatio materie nõ est simplex ꝓuatio: ita ꝙ sit purum nihil: ⁊ talis ꝓuatio est q̃ñ forma materie: qꝛ vt dicit Cõmẽ. 7. meta. cõ. 60. vbi exponens dictũ phi assertẽtis qñq; fieri cõnes per ãre que/rẽtes ⁊ mã: dicit ibi Cõmẽ. ꝙ ista nã est illa cuſ' quiditas ⁊ forma est recipere oẽm formã: quid clarius potuit inueniri tone deus in Auer. per qõ possemus ipsummet ꝓ ipsummet exponere: ista igit est forma materie: ipsam nullã hãre formã: ⁊ ipsam esse receptiuã oiuꝫ: ⁊ hoc vo/luit etiã dicere ꝓmo cap. ⁊ suba orbis: duꝫ dixit ꝙ nã materie substã tiatur ꝓ posse: ⁊ ꝙ potẽtia est oẽia subalis mãe: ecce q̃ owrũ vero cõ sonat ex omni parte. ¶ Ad aliaꝫ auctitatẽ Cõmẽ. 7. meta. cõ. 29. dico ꝙ ibi ponit dẽsam inter res artificiales ⁊ nãles in hoc: qꝛ forme artifi ciales non sunt in potẽtia materie ꝓm Auer. non enim mã hꝫ inclina tionẽ nãlem ad tales formas: ſz tales inducunt ab extrinseco motore vt testat ipse. 3. ⁊ aña. cõ. 18. Et ista est rõ pp quã ipse dixit in. 8. meta. cõmen. 11. ꝙ solũ in artificialibus ꝓ possibile ꝙ stante vnitate mate/rie põt esse diuersitas formaꝝ pp diuersitatẽ materie: ſz in rebus na turalibus nõ est hoc poke: qꝛ dantur materie ꝓprie ꝓprijs formis: ⁊ ideo res ille in quib' est pars potẽtie nãlis silis artificio pñt induci a nã ⁊ ab arte simul: sicut est ⁊ medico qui est minister nature: vt testa tur Gal. tertio tegni. tex. cõ. 29. vbi dicit. oium aũt coꝝ nã operatrix: medicus ⁊ ro minister. ⁊ Auic. ꝓma fen q̃rti. trac. 2. ca. 8. Curãs sicut sciuisti est virtus: nõ medicus: qm medicus facit peruenire instrã ad virtutẽ. Dicamus igit ꝙ ad hoc ꝙ aliqua forma inducat a natura: vel a nã ⁊ ab arte simul: est necẽsiuꝫ in subo esse aptitudinẽ nãlem ad talem formã: ⁊ nõ ꝓꝛ aliquã formã corporeitatis ponere: ſz sola potẽtia ma terie ad hoc sufficit ex q̃ oẽs forme educunt ad actũ. in quib' autẽ ista ꝓmptitudo ⁊ deficit illa bene ab arte tñ induci pñt: ſz a nã minime. Et huic testat experiẽtia. dicũt nãq; medici ꝙ ethica tertie spẽi est incu/rabilis ⁊ ꝙ si ad eã esset ingeniũ esset ingeniũ ad mortẽ. vt. d. Auic. in ꝓma q̃rti. in cap. ꝓprio. Et pp qd est non est pp aliud: nisi qꝛ in tali corpe est corrupta oẽs potẽtia ⁊ oẽs ẽtus ⁊ ꝓprio ꝓ quã corpus inclina bat ad sanitatẽ: sicut. d. Plusq̃ Cõ. c. 38. tertij tegni. Et qꝛ Iductio sa nitatis nẽcio regrit talẽ nature ꝓpꝛtitudinẽ. hinc est ꝙ ad eã nullũ valet artis ingeniũ. Forme ẽo mere artificiales nõ requirũt in sbto talẽ iclinationẽ: sbm eñ potl' inclinat ad oppositũ: cuꝫ vt in plurib' tales fõe inducant eũ diuisione ⁊ icisione ⁊ remotiõe partiũ subtitq; oẽa attestant corruptioni: aut saltẽ est ĩ potẽtia neutra respectu taliũ: sicut dicit Subtilis doctor in. 2. sen. dist. 18. q. vnica. Et hoc in casu q̃ tales fõe non inducunt ꝓtra inclinationẽ nãlẽ ꝓncipij passiui. ¶ Ad rõnẽ aũt coꝝ quã reputãt ẽmãare: Rñdẽt cũ querit an dimẽsio iter/minata remanet ꝓm rez: vel ꝓm rõnez: dico ꝙ remanet vna numero: eo mõ quo mã seclusa oẽ forma dr̃ vna numero: ⁊ vt sic est ens rõnis. 12. meta. cõ. 14. Ista aũt vnitas numeralis est ꝓuatiua: sicut est vni/tas mãetmã sicut mã dr̃ vna nũero: qꝛ nõ hꝫ aliquã vnã formã nume ro: ꝓ quã sit hoc: ſz est ĩ potẽtia ad oẽs fõias: ita pariformiter dicẽduꝫ puto dimẽsionẽ interminatã eẽ vnã numero ꝓ quãto non hꝫ aliquẽ vnũ terminũ ꝓ quẽ sit terminata: ſz ꝓm se est indifferẽs ad oẽs termi nos. Et qñ dr̃ ꝙ ꝓpetuitas ista regrit aliquã formã sbalẽ in mã ꝓ quã ipsa mã ꝓpꝛtuo sit sub tali dimẽsione: nego argumẽtũ: qꝛ alia est dispo

sitio accñtiũ terminatoꝝ: ⁊ alia est interminatoꝝ: accñtia terminata bene presupponũt formã in mã. nõ aũt interminata. vñ in hoc discre/pat Cõmẽ. vt supra dixi ab Aui. qꝛ Aui. credidit vnã ⁊ eãdẽ dispõneꝫ esse vtroq; accñtiũ: ꝙ vꝫ talia in cõposito ex mã ⁊ fõia fundarent. ⁊ iõ posuit in mã ante dimẽsiones ĩterminatas formã corpeitatis sbe. Et si hoc esset vt ingt Cõmẽ. tunc forma illa eẽt idiuisibilis: ⁊ nõ hẽret diuisionẽ ꝓ suũ sbm: ⁊ ipsaꝫ esse eternaꝫ: ⁊ ipsaꝫ nõ hãre cõrariuꝫ sibi succedẽs in eodẽ sbto. Et si ita esset tũc nullaꝫ aliã formã sibi recipet preter istã sibi ꝓmã. Et ne qs credat me somniare ista: ⁊ ceteui adduce/re ẽba ei' formalr ĩ prio. c. ⁊ sba orbis. ingt. n. sic. vñ putauit Aui. ꝙ dispõ triũ dimẽsionũ exñtiuꝫ in mã simplr. s. nõ terminataꝝ est dispõ dimẽsionuꝫ terminataꝝ in ea. Et ⁊ clarãs hoc subdit: quapp dixit. ne/cesse est ꝓmã formã existere ĩ ꝓma mã anteq̃ dimẽsiones existãt in eo. ecce ꝙ nõ. d. vt dicũt moderni ꝙ Aui. posuerit illã formaꝫ specificãte ideo reputauit ꝙ eadem est dispõ vtroq; ꝙ. sed qꝛ putauit ꝙ dimẽsio interminata fundat in cõposito ex mã ⁊ forma corpis in hoc. d. esse cõ/uenientiã. vñ ẽtipse Auic. in sẽdo sue meta. cap. 4. ⁊ ꝓxitate forme ad mãm. d. mãm nõ ⁊ ꝓcẽdere a forma inquãtũ est forma, cuꝫ igit forma corpis sit illa a qua ꝓcẽdet in suo esse. sicut ꝓꝛ ꝓ ipsuꝫ/cap. 1. sillius sẽdi segt ꝙ illa sit gñata. Et hoc idẽ hꝫ ipse in illo loco si põderent bñ ẽba ejus. Di/rũ pfecto mirꝫ ꝙ Aui. g fuit adeo perfectus logicus teste suo aduersa rio. 3. ⁊ aña. cõ. 30. ꝙ ignorauerit corpus ⁊ pdicamẽto substãtie eẽ ge nus ⁊ nõ ꝓm spãlissimã: cuꝫ tñ oẽs sorticuli hoc sciãt ⁊ videãt Aui. primo sufficiẽtie sue cap. 2. ⁊ videbũt errorẽ suuꝫ. Auer. postea in illo loco impugnat Auic. ⁊ sua verba sunt illa, ex quo accidũt el multa impossibilia: quorũ vnũ est: formã nõ diuidi ꝓ diuisionẽ mãe. quapp non recipiet diuisionẽ. ⁊ ipsam esse eternã nõ diuisibilẽ ꝓ diuisionez sui sbti: ⁊ ipsaꝫ nõ hãre ꝓtrariũ sibi succedẽs in eodẽ sbto. ꝙ si ita esset. tunc mã nullã recipret formã ꝓter istã sibi primã. hoc ille. ꝓꝛ aũt oẽa ista incõuenẽtia seq cõtra Auer. si ipse ponat talẽ formaꝫ vel subrõne gñis: vel sub rõne spẽi. Et iõ erubescãt moderni ꝓnere istũ errorẽ tã to phoꝝ cũ ipse oppositũ sentiat vbiqꝫ vndẽ ⁊ ꝓmo phy. cõmẽ. 63. Et primo cap. ⁊ sba orbis. ⁊. 12. meta. cõmẽ. 14. oppositũ tenet. ¶ Re/uertamur igit eo/ vñ diuertamus: ⁊ dicamus Auer. non sibi cõtradi cere. vñ dicta sua vera sunt in hac mãtnã qñ. d. ꝙ si mã eẽt vnudata ab oi forma: nõ posset aliã recipre: hoc ⁊ ꝓ est nã ex ipsum ⁊ Arist. al/teratio est necessaria ad gñationẽ: ⁊ qꝛ sbꝫ alterationis ꝓximũ est ens in actu. tũc mã nuda nõ posset alterari mõ si alteratio esset impossibi/lis vtroq; ⁊ impossibilis est gñatio ⁊ ecõtra. prio ⁊ gñatiõe. ⁊. c. ꝓml. in 5. aũt. phy. dicit mãz nõ recipe in rõne sbti formã vt est ens actu: ſz vt est ens in potẽtia bñ tñ mã alterabilis est vt ens actu. ⁊ si nõ eẽt alte/rabilis vt ens actu: neq; ẽt suscipere posset formã vt ens in potẽtia pp essentiale ordinez ⁊ cõcomitãtiã exñtẽ inter istaꝫ sic sedat cõtradi/ctio. ¶ Respõsio aũt modernorũ nulla est: qꝛ vt dictũ est: mã ꝓcẽdet a forma sbali: quo ad esse accidẽtiũ in ipsa: put talia terminata sunt. terminus enim est a format sed non ꝓcẽdet a forma in esse accidẽtiũ interminatoꝝ in ipsat' prout talia interminata sunt a forma: qꝛ vt sic mã ꝓr suãmet quiditatẽ seu naturã substernit talibus accidẽtibus

Solo proſ te cõtradi/ctionis.

quatenus sunt interminata: cuꝰ terminatio sit a mã. Et ideo mã non indiget forma p̃o inherẽtia accidentiũ terminatoꝝ: inquantũ interminata sunt: nisi p̃ accidẽs inquantũ idẽtificant terminatis: nõ aũt vt rõne distinguunt ab illis. ℭ hoc non viderũt moderni.

Lõmẽ.20. ℭ Dicit Lõmen. cõmẽ. 20. q̃ non invenit aliquid moueri ex se nisi in motu locali. Nuius tñ oppositus. d. scõ ꝛ anima. cõ. 50. ꝛ animalibus ꝛ plantis quo ad nutritionis motũ. Soluit. in simplicibus hꝫ locum dictũ suuꝫ: sicut ipse glosat seipsuꝫ ibi phy. cõ. 8mo. Fallit aũt in mixtis precipue perfectis sicut sunt plante ꝛ animalia: ꝛ talia enim ab intrinseco possunt alterari.

Lõmẽ.24. ℭ Lõmẽ. 24. dicit plures q̃litates trãsmutabiles nõ recipere magis ꝛ minus. Nuius tñ oppositus hꝫ. 5. phys. cõ. 19. ꝛ. 22. ꝛ. 10. meta. cõ. 23. nisi esset q̃ illud intelligit scõm actũ: aut forte loquit ꝛ q̃litatibus trãsmutabilibus per accidẽs: q̃litates enim quę p trãsmutationẽ per accẽs acquirunt: nõ opꝫ q̃ recipiãt magis ꝛ minus: sicut est ꝛ scõa ipsẽ q̃litatis. 7. phy. cõ. 20. ꝛ. 5. meta. cõ. 19. hic q̃litates q̃rue ipsẽ non recipiũt magis ꝛ minus: sicut pꝫ. 7. phy. cõmẽ. 15. ꝛ. 16.

Lõmẽ.27. ℭ In cõmento. 27. hꝫ Lõmen. motuꝫ celi esse nãlem ex parte aĩe. ꝛ ex parte corporis. Nuius tñ oppositũ vt dicere. 2. celi. cõ. 3. vbi. d. motũ celi nõ esse nãlem. Rñdet non dixit motũ celi Lõmẽ. ibi nõ esse nãlem absolute: sꝫ dixit q̃ nõ est nãlis: sicut est motus elemẽtoꝝ. Sꝫ dices. tu dixisti superius in. 2. phys. in cõtradictione scõa q̃ motus celi non est nãlis ex parte sue forme que est aĩa eius: sed solũ ex pte corpis: mõ Lõmẽ. hic dicit oppositũ sicut vides. Dico q̃ nõ est cõtradictio: q: ibi negaui motũ celi esse nãlem ex pte intelligẽtie: ita q̃ ipsa sit nã: sꝫ vt dixi: vt sic motus celi est supra nãm p̃o quãto est ab aliq̃ pncipio altiori q̃ sit nã. vñ Cõ. di putatiõe vndecima: in solone p̃mi dubũ cõtra Algazelem. ingt peripatetici sm veritatẽ loquẽtes: dicũt q̃ entia pcedũt ad eo modo altiori q̃ sit nã: ꝛ q̃ sit humana volũtas. Et ideo illõ qõ ipse dixit nõle phoꝝ: q̃ id qõ pcedit ab ipso deo: pcedit modo naturę: falsum est. hic aũt cõcedo motũ celi esse nãlem ex parte aĩe: q: motus circularis est motus aĩe: sicut patet. 2. cap. ꝛ substãtia orbis: non tñ aĩa celi est nã: sed est supra naturã: sed tenentes illam animã dare esse. sequit illã esse vere naturã: qõ est absurdum.

Lõmẽ.30. ℭ Lõmen. 30. octaui phy. dicit q̃ impossibile est elemẽtũ esse mouẽs ꝛ motũ ꝫ forma eodẽ modo. Nuius oppositũ. d. 4. celi. cõmẽ. 22. vbi hꝫ q̃ in motu elemẽti forma est mouẽs ꝛ motũ. Soluit. quia. d. eodeꝫ modo: p̃o quo ꝛ dẽs scire q̃ forma mouet inquantũ forma: sed vt sic non põt moueri: sꝫ forma vt in mã moueri põt: rõ est ista: q: ois passibilitas ꝛ potentialitas: ꝛ vlr imperfectio que attribuit forme est merito materie sm phos. ꝛ ideo. 4. celi. d. forma elemẽti mouet: sꝫ vt est forma in mã mouet. Et pp hoc sm ipm nono meta. cõ. 2. forme abstrahere a mã sunt tñ agẽtes: nullo modo patiẽtes neq; essentialiter: neq; accidẽtaliter. ꝛ hoc est cõueniẽs pncipijs phi. nã ratio cẽntralis patiẽdi est a mã ꝛ a potẽtia. scõ ꝛ gnatiõe. 53. materie est moueri: ꝛ ideo nulla forma p̃ se est passibilis siue abstracta siue mãlis fuerit: q: forma essentialiter est actio. scõ ꝛ gnatione. vbi. 8. ꝛ. 3. phys. 17. ꝛ nono metaph. 20. tñ mãles sunt passibiles per accẽs: q: rõne materie a q̃ insunt: cuꝰ aũt in abstractis a mã nõ fit rõ passibilitatis aliquo mõ: q:

nec vt forme: nec vt in mã: q: ibi mã non est: sequit illas esse actiones tantũ: sꝫ iste que sunt hic sunt actio ꝛ passio: sicut nosti.

ℭ In cõmẽ. 34. d. q̃ oẽ motũ hꝫ motoꝝ ꝛ aliũ a se in esse: oppositũ. 4. celi. cõ. 22. ad finẽ: vbi. d. q̃ in motu elemẽti motor ꝛ motũ sunt idem sm subiectũ: ꝛ differunt sm modũ. Soluit. in per se mouentib⁹: ꝛ per se motis motor ꝛ motũ debẽt distingui sm eẽ. Sꝫ in p se mouẽtib⁹: ꝛ p̃ accẽs motis: sicut est ꝛ forma elemẽti: nõ opꝫ hoc: sꝫ sufficit q̃ illõ rõne cuius vt eẽ mota forma p accẽs sit distinctũ sm esse ab ipsa forma: ꝛ illud est ipsa mã. Et ideo phi dixerũt nullum oino simplex posse esse mouẽs ꝛ motũ aliquo modo: sicut supra iam diximus. Lõmẽ.34.

ℭ In cõmẽ. 35. octaui phy. dicit motũ ferri ad magnetẽ eẽ ab extrinseco. oppositũ. d. 7. meta. 10. cõmẽ. Soluit. est ab extrinseco: q: nõ mouet a sua forma intrinseca. est ab intrinseco p̃o quãto mouet vt alteratũ ꝛ informatũ tali q̃litate ipressa sibi ab ipsa magnete: cũ in oi motu mouẽs ꝛ motũ ꝛ debẽt esse simul: ꝛ sic ꝛ dem⁹ imaginari ꝛ vapor ꝛ eleuatis vtute solis ad mediã regionẽ aeris: ꝛ ꝛ motu attractiõis nutriẽti ad mẽbra: sꝫ tũc est difficultas: q: forma extrinsis in sbto/nõ agit in suũ subm. Nisi eẽt q̃ hoc fallit in motu locali. alias ẽt limitationes hꝫ ista ppositio: sicut poteris videre in limitationib⁹ nostris. Lõmẽ.35.

ℭ In eodẽ cõmen. d. calor ẽ nãlem ẽ pmus mouẽs vt poteris videre in fine cõmẽ. 53. in cõmẽ. isto. circa pncipiũ. ꝛ in cõmẽ. 37. in ferius. d. q̃ mouet vt instrm. ꝛ pñs non est pmus motor: sꝫ est medius cõpositus ex moto ꝛ motoꝝ. nisi eẽt q̃ exẽplo nõ requirit verificatio: sꝫ manifestatio. scõ ꝛ aĩa. cõ. 67. vnde calor nãlis cõparatus ad aĩam est instrm eius. tñ calor nãlis cõparatus ad lapidẽ ꝛ baculũ ꝛ quibus Lõmenta. exemplificat ibi: hꝫ rõnẽ pmi motoris: q: lapis est vltimus motum in illo exẽplo: baculus est medius motor vel manus: ꝛ calor nãlis sbl supponit p̃o pmo motore. Licet absolute cõparatus ad animam sit motor instrãlis: ꝛ sic cessat oĩs cõtradicno. Lõmẽ.35.

ℭ In cõ. 48. scribit Lõmen. q̃ cõsideratio ꝛ pluralitate eternoꝝ est ppria meta. ꝛ hoc idẽ. d. supius in cõ. 45. hoc idẽ videt ꝛ intrẽtõe phi. p phy. ad finẽ: vbi hꝫ ꝛ pncipio aũt sm ipẽm vtrũ vnũ aut plura: aut quot sm certitudine phie pme est ꝛ terminare. Nuiꝰ tñ oppositus vt p ꝛ aĩa. cõ. 2. vbi declarãs vtilitatẽ scie ꝛ aĩa, put dat plurib⁹ scie tũs plura pncipia dicit q̃ diuinus suscipit sbam sui subiecti. ꝛ multa alia ꝛ dispõnibus pñtib⁹ intelligẽtias inquãtũ intelligẽtia ꝛ intellectus. ꝛ. 3. ꝛ aĩa. cõ. 5. in solone tertie qõnis. ꝛ in cõ. 14. ibidẽ. d. q̃ si nõ eẽt ista nã: q̃ est intellectus polis nõ eẽt multitudo in abstractis. ꝛ ideo scia ꝛ aĩa est nẽcia in sciẽdo primã phiaꝫ. ℭ Dicũt aliqui q̃ numerus sbarũ abstractaꝝ: ꝛ si in metaphysica p motũ ꝛ p mediũ astrologicũ sit. ꝛ/monstratus: tñ ex nã scibilũ est pclo metaphysica ꝛ est mediũ metaphysicũ ad pbãdũ talẽ numeꝝ: sꝫ q̃ nõ ꝛ monstrẽt: dñit q̃ hoc est merito ꝛ fectus cognitõis nrẽ: q̃ satis obstura est: ꝛ nõ põt attingere tale mediũ. ꝛ ita ẽt dicũt q̃ sbas abstractas eẽ intelligẽtes est pclo in metaphysica: sed q̃ nõ cõcludat: est q: ignoramus tale mediũ: ꝛ sic dicũt numerũ abstractoꝝ pcludi posse a diuino ꝛ nõ a pho nãli: ego ãt nũ q̃ potui intelligere istã opinionem: ꝛ diu fui in speculatione istius difficultatis: nam sm Auerroim videtur q̃ ista positio istoruꝫ non possit stare: ꝛ ratio est ista quia a pari ego dicam sibi q̃ esse abstractorum

Digressio ꝛ numero abstractoꝝ an sit pclo diuina ꝛ tra modernos.

est cõclo diuina: tñ mediũ est ignotũ. Soluũt dicẽtes esse rõnẽ diuerſitatis: q: illa est principiũ in ſcia diuina: cũ ſint ſubiectũ eius: ſꝫ numerus ſbarũ est ꝓclo ⁊ nullo mõ principiũ. Sꝫ cõtra iſtud arguo ſic: ens ⁊ vnũ ſignificãt eandẽ nãm p Auerroiꝫ: cũ aũt numer⁹ iſte ſbarũ ſepatarũ cãtus ſit nõ ex diuiſiõe cõtinui: ſꝫ ex cõtradictõe pp ſperfectionẽ ⁊ poſitatẽ in eis reptã. ſequit ſi diuin⁹ demonſtraret numerum demõſtraret vtiq; ⁊ eſſe: ſꝫ dicũt q ens ⁊ vnũ ſignãt eandẽ nãm: ſꝫ nõ eodẽ mõ. Et iõ põt diuin⁹ demõſtrare aliqd eẽ vnũ: licꝫ nõ poſſit demõſtrare illud eſſe pp diſtinctionẽ rõnis inter eẽ ⁊ vnũ eſſet: ſicut ẽ de primo motore: q ⁊ ſi idẽ ſit cũ prio fine ⁊ prima forma: tñ rõne diſtinguunt: ⁊ iſta diſtinctio ſufficit vt de eo diuerſe ſcie cõſideretur: nãlis. n. conſiderat primũ motorẽ. diuina primã formã. Sꝫ cõtra: q: pp hoc non quadãt argumẽtuꝫ: nã vnũ vt rõne diſtinguit ab ente: nſi aliud. d. ſm Auer. cõ. 3. quarti meta. niſi indiuiſionẽ in eẽ fundatãt: q: nõ importat aliquẽ cõceptũ poſitiuũ vt voluit Aui. Si igit diuin⁹ demõſtrat aliquid vnũ eſſe: hoc nõ eſt niſi inquãtũ illud eſt indiuiſuꝫ in eẽ: ſꝫ q ſtõ demõſtrat indiuiſionẽ in eſſe ipm eſſe demõſtrat: eſſe. n. ⁊ indiuiſum eſſe idem ſunt oibus modis: ⁊ nõ dñt niſi ex mõ ſignificãdi: ⁊ iõ quicũq; ſtõ demõſtrat vnũ eſſe: vtiq; ⁊ eſſe demõſtrat. Cõfirmat per phm. 4. meta. tex. cõ. 3. idẽ. n. hõ ⁊ vn⁹ hõ: ⁊ nõ diuerſuꝫ aliqd oñdit ſm dictionẽ repetitam hõ ⁊ ens hõ ⁊ vn⁹ hõ. Nec inſtãria ꝑ prio motore valet: q: prim⁹ motor ⁊ prima forma ſꝫ dicãt vnã nãm: tñ dicũt duos cõcept⁹ poſitiuos diſtictos: q ſunt ſufficiẽtes ad cauſandũ diuerſos habit⁹ in actuꝫ ſaltẽ partialr. Sꝫ illa q dñt: ſicut poſitiuuꝫ ⁊ priuatiuũ mime pñt hoc facere: q: priuatio nõ hꝫ aliquã formã altratẽ vel cõceptũ poſitiuũ diſtinctũ a cõceptu ſui fundamẽtꝰ quẽ poſſit intelligi. ⁊ iõ. d. Phs. q intelligunt priuatões p ſuos habit⁹. 3. de aia. 25. ſi igit diuin⁹ numerũ abſtractoꝫ demõſtrare poſſet: tunc vnitates eoꝫ demõſtraret eſſe. ⁊ ſi vnitates: q ⁊ entitates: ⁊ iõ mihi vr de intẽtiõe Auer. dicẽdus eſſe q nulla ſcia neq; vlis neq; pticularis põt demõſtrare numerũ ſui ſubiectis ſicut ſm ipm nec eẽ põt demõſtrari. Et ꝓfirmat p ipm in. 2. de aia. cõ. 27. vbi Ari. enumerat potẽtias aie ſine aliqua ꝓbatõe. ⁊ Cõmẽtator ibi in cõmẽ. reddẽs cãm inqt in pncipio cõmẽti cum voluit incipe log de vna q; virtutũ aie. incepit prio numerare eas eẽ. ⁊ q ꝓdã alia hñt quaſdã eaꝫ ppriẽ: ſꝫ q artifex ponit ſbm ſue artis. Artifex. n. neẽe eſt vt ponat ſbm de quo log. ⁊ diuidit gña eiꝰ quaſi manifeſta in eẽ. Artifex. n. nõ põt demõſtrare ſbm ſue artis: neq; ſpẽs eius. ⁊ in pnciplo cõ. 29. illius ſcõi. d. q: vult ponere hic numeꝫ iſtaꝫ virtutũ ſm q artifex ponit ſbta ſue artis: ⁊ qlz igit artifex qui ſumit ſbm ſue artis vt cõceſſuꝫ hꝫ accipe ⁊ numeꝫ. vñ Aui. ꝓma ſen ꝓmi. vbi agit de ſbtis medicine: dicit q medicina nõ hꝫ declarare: q ſunt eſuta ⁊ qd ſunt: aut q̃ ſunt: nec hũ ores cõpõnes virtutes q̃ ſunt: qd ſunt: aut quot ſunt: ſꝫ in his phico credere dꝫ. Sꝫ igit numer⁹ abſtractoruꝫ ſit in metaphica demõſtrat⁹ nõ tñ eſt metaphicalis ꝓclo: ſꝫ eſt principiũ in ea: ſunt eas eſſe: ⁊ eas eẽ intelligẽtes ſunt principia: ⁊ nõ ꝓclones. prio de aia. cõ. 2. ⁊. 12. meta. cõ. 36. ⁊. 1. celi. cõ. 61. ⁊ vltimo cap. de ſba orbis. vñ mirũ eſt de iſtis dicẽtibus tales ꝓpõnes eſſe diuinas ꝓclones: cum tamen Cõmẽ. dicat q ſunt principia diuina ⁊ ꝓclones nãles. Bonecigit iſti nõ inueniãt media diuina p que iſtas ꝓclones demõſtrent: Nũq; cõcedã

illas diuinas ꝓclones eſſe: ſꝫ Ariſt. eas in diuina ſcia ꝓcludat: pp hoc tñ nõ ſunt ꝓclones diuine: q: ꝓclones ſpecificant a medijs. Et Ariſt. multas demõſtratiões naturales adduxit in ſua metaphica: ſicut pꝫ. Dicamus igitur q numer⁹ abſtractoꝫ eſt ꝓclo demõſtrabilis medio aſtrologico ⁊ nãli: ſicut pꝫ intuẽti demõſtrationẽ illam Phi. ibi enim ingreſſum hꝫ rõ nãlis ⁊ ibi etiam eſt aſtrologicũ mediũ. ſimilr naturalis põt demõſtrare multitudinẽ in abſtractis pp intellm poſem repertum in eis ſicut. d. Cõmentꝫ. de aia. 5. ⁊. 14. cõmẽ. qõ quõ ſit intelligenduꝫ nõ eſt pñtis negocij. Sed quid dicem⁹ ad auctoritates Cõmen. ⁊ Ariſt. Dico q oẽs gloſari debẽt iſta gloſa q determinatio de abſtractoꝫ numero eſt diuine ſcientie ppria: non rõne medij. ſꝫ rõne ſubiecti ⁊ prędicati: que bene ſunt diuine cõſideratiõis. vnitas enꝫ ⁊ multitudo ſunt de cõſequẽtibus ens in q̃tũ ens: ſimilr dicit propria metaphice] illa determiatio: q: in metaphica pertractat. Nam ſi bene aduertas in illa demõſtratiõe ſumunt multe ꝓpõnes declarate in naturali phia: ſicut illa q vnus motus hꝫ vnum motorẽ ⁊ q oẽ motum hꝫ motorẽ: ⁊ q motus eternus hꝫ motorẽ eternũ: ſicut pꝫ per Auer. ⁊ phm ſbi iii tex. cõ. 43. ſimilr q: ibi ſumit p cõſtanti numerũ motuum ab aſtrologis: ſicut pꝫ infra ibidem tex. cõmẽ. 45. hinc eſt q placuit Ariſt. illam mãm pertractare in metaphica nõ in nãli phia nec in aſtrologia. Sꝫ q: iſte due ſcie miniſtre ſunt in hoc caſu metaphice: iõ metaphicus ab vtrõq; parte aliquã accipiẽs erexit ibi demõſtrationẽ ⁊ ſic ſibi illam cõſiderationẽ appropriauit: preſertꝫ cũ ſubſtãtie abſtracte ſint ſba eius ibi ⁊ metaphica indiget cognitiõe numeri ſpecieruꝫ ſbtiſui: ⁊ q: declaratio numeri earũ in iſtis ſcientijs ſpãlibus nõ fuit facta: cum neutra ſine alia ſufficiat: hinc eſt q cõuocauit eas in ſciẽtia cõiſic igitur eſt propria ſcientie cõi talis determiatio. ſi enꝫ naturalis iſtuꝫ numerũ vellet demõſtrare via mot⁹: oportꝫ ipm ſumere numerũ motuũ ab aſtrologo: ſꝫ ad quã vtilitatẽ: nõ ad vtilitatẽ ppriã. quid enꝫ nãlis vult facere de numero: aut in quo ſibi deſeruit talis numerus abſtractoꝫ: ſi igit hoc faceret nãlis hoc eſſet ad vtilitatẽ metaphice: q̃ ſumit ſbm ſuũ eſſe a nãli phia: ⁊ q: ſcia dꝫ cognoſcere numerũ ſui ſbti noluit Ari. demõſtrare numerũ in nãli phia: ſꝫ ſolũ eſſet: q: eſſe abſtractoꝫ nãlis per mediũ ppriũ nullo indigẽs auxilio alicui⁹ alteri⁹ artificis põt demõſtrare. Numerũ aũt nõ põt efficaciter demonſtrare per ſolũ motũ: ſꝫ indiget alio artifice: ideo numerũ voluit demõſtrare in metaphica in duẽs habitũ vtriuſq; ſcia enꝫ ſpãlis dꝫ adiuuare ſpecialem ſciam in his: q̃ ſunt ſibi ppria: ſicut plerũq; mathematic⁹ adiuuat nãlem in nãlibus: vt eſt videre. 8. phy. cõ. 76. Sꝫ velle mathematicũ ſeruire nãli non pp ſe: ſed pp diuinũ: eſſet multo redio afficere ipſum. Et ideo ſicut mihi videt iſta fuit cã q Ariſt. voluit iſtã determinationẽ de numero abſtractorũ in ſcia diuina fieri: q: diuin⁹ indiget cognitõe ſui ſbti ⁊ numeri eiꝰ eſſe aũt ſubiecti a ſolo nãli potuit accipere. Non potuit autem numerũ accipere a ſolo nãli aliquo manifeſto medio: ipſe diuin⁹ numerũ in metaphica a duob⁹ artificib⁹ probatuꝫ ſumit. Dixi aũt notabilr manifeſto medio: q: Cõmẽtator bñ vult naturalẽ poſſe oſtẽdere multitudinẽ abſtractoꝫ: q: i eis eſt nã intellect⁹ poſ: ſꝫ medũ iſtud nõ eſt ſenſatũ: ſꝫ ſatis obſcurũ ſicut video. Et iõ primus magiſter nihil vnq̃ dixit ſine ſorti rõne: ſicut dicit Cõmẽta.

prio de genera.38.cõ. Ne aũt videamur dixisse ista gratis volo confirmare istam sniam auctoritate Auer. prio celi.cõ.90.vbi.d. q̃ vnitas mundi potest ostrari ex duabus scientiis.s.nali ⁊ diuina: ⁊ Ari. in illo tex. vult hoc ꝛclarare. Et ibi Cõmẽ.d.q̃ phs.d.illam rõnem diuinaz esse a.d. pbandu mũdũ vnũ esse: qz sumit quedã que sunt principia in diuina scia: ⁊ nõ sunt probata in scia diuina sed in scia nali: sicut q̃ omne qõ nõ est in mã est vnũ: ⁊ q̃ mot' circularis est sine principio ⁊ fine: ⁊ q̃ ab vno mouẽte non est nisi vnũ motũ: que oia probata sunt in phia: lz sint etiã scripta in metaphica. sicut pz.12.met.a.29. vsqz ad.49. Ecce igit quo fm Auer. Ari. qñqz appellat aliquã considerationez diuinã: non qz a medio diuino, pceda tisz qz in diuina scia pertractat ⁊ scribit. Et sic pz q̃ fm Auer. sententiam tenentis sbas abstractas esse a diuino non posse ostrari: habemus. 2 sequẽter dicere q̃ nec eas esse in tali numero est ostrabile ab ipso. Dicere aũt illã esse cõclonẽ diuinaz ⁊ q̃ est medium diuinũ ad eã: ignotũ tamen nobis est loqui sine ratione: qz vt.d. Cõmẽ. in plogo primi phy. Ari. inuenit istas tres sciẽtias: ⁊ compleuit. Contradictionis autez sedatio ex dictis liquet: ⁊ mihi hoc non fuit ꝛclaratum: nisi cum maximo labore: ⁊ ab alijs nihil inuenimus.

Cõmẽ.73. ¶ In cõmẽ.73.d. Auer. q̃ in linea recta est maxima distantia, oppositum.5.phy.23. ⁊ prio celi cõmẽ.28. ¶ Soluit. est breuissima q̃ possit cadere inter duo extrema in actu. inter.n. duo puncta distantia nulla breuior linea pot cadere q̃ linea recta. tñ est lõgissima: qz maxia remotio nõ inuenit: nisi in recto in q̃tũ rectũ. vñ linea imagiata a cẽtro terre vsqz ad 2uexũ supme sphere ẽ lõgissime distãtie polis in nã.

Cõmen.77. ¶ In.77.cõ. dixit densari ⁊ rarefieri mot' locales. Oppositũ.7.phy. cõ.15. vbi' hz q̃ sunt quales: ⁊ p 2ñs alterationes. Ibi soluit: qz loquit fm antiquos. vide in.4.phy. sup cõ.84. qz ibi dixi satis diffuse.

Cõmen.78. ¶ Cõmẽ.78.d. Finitatẽ esse ex pte mãe nõ ex parte forme. opposituz dicit.3.phy.cõ.60. Soluit. hic loquit de finitate actionis ⁊ durationis. ibi loquit de finitate que est rei actualitas ⁊ intrinseca pfectio ac terminatio. vñ Cõmẽ.8.phy.cõmẽ.83. dicit q̃ causa pp quã motores moti fatiganẽ est: qz sunt in mã. finitas igit actionis est materia. Et ideo qui tenent in aiali a principio vite vsqz ad vltimũ esse aliquam vnam actionẽ numero continuã: satis errant. Nam si qua esset maxime esset actio vitalis: que est motus cordis: ⁊ manifestuz est q̃ illa nõ est cõtinua: qz inter oppositos motus necessario cadit quies mediatz sicut ostrauit Ari. in.8.phy. Deo laus ⁊ virgini.

¶ Concordantie Auerrois super primo Celi.

Cõmen.2. SAuer primo libro celi. Cõmẽta. cõ.2. hz q̃ Ari. cõsueuit post rões certas adducere famosas ⁊ oppositũ huius inuenimus.3.metaphy. cõmen. primo. ¶ Soluit vtrũqz. est verũ in diuersis casibus: pro quo ꝛbes scire q̃ sermones phabiles duplr possunt vsitari vel ad exercitandũ intellectuz: vel ad confirmandum: quando autẽ vsitantur poter primam intentionem debent premitti sermones dialectici ostratiuis. Et hoc adiuuat opinionẽ Joãnis grãmatici volentis librum Topicoꝝ via doctrine precedere librum posteriorũ analetico ⁊ sicut preexercitamẽtum intellectus. Ad hoc q̃

intellectus facilius assuescat ostrãtiuis ꝓpositionibus ⁊ necessarijs. Quando autẽ dialectici sermones inducunt ad confirmandum: tunc debent sequi sermones ostrãtiuos. istam solutionẽ nos docuit Auer. primo celi. cõmen.85. ⁊ tu vide ibi.

¶ In cõ.47. primi. ⁊ celo. videt cõcedere corpus infinitũ ex vna pte tñ. sed oppositũ hz.3.phy.cõ.43. Respõdet q̃ nõ pot imaginari corpus infinitũ fm vnam dimensionẽ tñ: ⁊ non fm aliam sine implicatione cõtradictiõis: qz vt.d. phs ⁊ Cõmẽta.3.phy.tex.cõ.43. Corp' est illud qõ hz dimẽsionẽ in oibus partib'. infinitũ aũt est illud qõ hz dimesiones infinitas: iõ sequit vt corpus infinitũ sit infinitũ in oibus partib'. Et hoc est rõnabile: vt.d. ibi Cõmẽta. qz quãdo aliq̃d fuerit cõpositũ ex duob': necesse est: vt diffõ illi' cõpositi cõposita sit ex diffinitionib' illoꝝ duorũ. Et ideo multi casus calculatoꝝ: immo intricatorum implicant 2 tradictionẽ imaginãdo corpus infinitũ ex vna pte tantũ ⁊ nõ ex alia: pz enim q̃ nõ esset corpus infinitũ: vt ꝛduxim': ⁊ ista etiã est ratio Phi ibi in lra: qõ autẽ adducit in oppositũ dictũ ei' primo celi.cõ.47. dicit q̃ ipse non expressit dari corpus infinitum ex vna parte tñ: ⁊ non ex alia: sed ibi imaginatur q̃ a corpore infinito extrahat aliqua grauitas finita. Et Cõmen.d.q̃ illud est possibile in quolibet infinito. vz. q̃ ex eo possit extrahi aliqua pars finita siue illud sit infinitũ in vna parte siue in omnibus: ecce qõ non loquitur de corpore infinito: sed de infinito absolute: si etiã de corpore loqueretur pz q̃ sub conditione loquit: ⁊ nõ asseuerat dari corpus infinitum in vna parte tñ: sicut sibi contradicens opponebat. Cõmẽ.54.

¶ In cõmẽ.54. corpora simplicia sunt tñ tria. oppositũ dixit primo celi. cõmẽ.10. vbi hz q̃ sunt quattuor. Soluit. sunt tria sic sumẽdo. s. leue ⁊ graue: ⁊ neutrũ. vz. qõ non est graue neq̃ leue: sicut est celum. sunt aũt quattuor: diuidẽdo graue in graue simplr ⁊ illud est terra: ⁊ in graue in respectu: ⁊ illud est aqua similr leue diuidit in leue simplr ⁊ illud est ignis: ⁊ in leue in respectu: ⁊ illud est aer. Et sic secluso neutro corpore sub diuisis illis duob' primis mẽbris prioris diuisiõis: eo modo quo dixim' corpa simplicia q̃ttuor sunt. Si vero istis diuisiõib' supaddat corp' neutrũ: tũc corpa simplicia sunt quqz ⁊ ideo nõ incõuenit fm diuersas 2 sideratiões simplicia corpa: ⁊ tria esse ⁊ q̃ttuor: ⁊ etiã quinq̃. vnde ⁊ celũ quintũ corpus plerũqz dici consueuit.

¶ In cõmẽ.92. Cõmẽta. sibiipsi vr esse ptrari'. Nam in vna pte dicit inductionẽ sumere oia singularia: in alia pte negat illud. Soluit per Auer. in scõ prioꝝ. cõ.23. vbi hz distinctio de multiplici inductione. inductio enim demõstratiua: qz fit in mã venat in qua tñ valet pticularis q̃tũ vlis sumit oia pticularia fm rem virtute alicui' medij q̃ fortis appositi qõ est nobis noti' q̃ 2clo. U.g. q̃ in his q̃ sunt per se ⁊ vnius spẽi quieq̃ cõpetit vni p se: cõpetit illud ⁊ oib'. 2. celi. cõ.59. Sz in mã pbabili in q̃ fit iductio dialectica: istud nõ fit: vñ illa sumit oia in oplone. Sophistica aũt iductio sumit oia in apparẽtia. solũ igit demõstratiua iductio sumit oia fz rẽ: nec est petitio ꝓncipij in ea rõe medij extrinsec' 2currẽtis: sic igit distinguẽdo 2ciliabis Auerroiz sibiipsi. Cõmẽ.92.

¶ Contradictio est de opinione Anaxa. de generatione mundi in cõmen.102. ex vna parte. ⁊ in cõmen.32. primi physi. ex alia parte, õhacramen primo phy.32. diximus. Et tu illuc properabis. Cõmẽ.102.

Cõmẽ.107. ¶ In cõmẽ.107. dicit Empedo. dixisse amicitiã esse cãm generatiõis mundi: ꝛ litẽ esse cãm corruptiõis. huius oppositũ dicit Cõmentator 8. phys. cõ. 2. nisi esset ꝙ vt. d. Cõmẽta. 8. phy. cõ. allegato. Empedo. in microcosmo aliter sensit: ꝛ in magno mundo tq: voluit parui mundi gnationẽ: sicut est hõ vel aliq̃ tale gnationẽ fieri ꝑ amicitiaz cõciliãtẽ elemẽta ad mixtionẽ: eoꝝ autẽz segregatio per litẽ facta erat causa corruptionis mixti ꝛ parui mundi. Sed mundus magnus opposito modo fm ipsum se hz tq: gnatio eius erat per litem: nam consistentia mundi huius in ordine ꝛ distinctiõe cõsistit: vnde si elemẽta simul cõfusa essent vtiq; mundus iste corrũpꝛet. Gnatio igit eius fit fm litẽ. Et eius corruptio fm amicitiaz. Et istud vt rõnabile fm illaz viam. Et iõ mirũ est quõ Cõmẽ. hic oppositũ dicat: q: ibi loquit ꝛ generatione mundi vlis ꝛ corruptione: forte cõmẽtũ est corruptuz: aut q: peccauit ꝑ inadvertentiã: aut forte vtrũq; est ꝓbabile Empedo. dixisse fm diuersos modos declarãdi. Elemẽta enim aliquã amicitiã hnt: vt sunt ptes vniuersi. vñ ꝛ Plato dixit ea numeris ligata esse. Et iõ cõsidera. q: vt. d. Cõmẽ. prio ꝛ aia. cõ. 26. hodie vlr opiniones antiquoꝝ nõ sunt note nobis: q: nõ sunt famose.

Cõmẽ. 119. ¶ In cõmẽ. 119. hz Cõmẽ. ꝙ potẽtie opposite non sunt in eodẽ: vide oppositũ. 4. metaphy. tex. cõmen. 20. ꝛ. 9. metaphysice. 10. 19. ꝛ. 17.

¶ Soluit potẽtia ad ꝓtraria recipiẽda duplex. vna ẽ potẽtia simultatis. alia est simultas potẽtie. pmũ respicit formã. scõz respicit sbm. Tunc dico ꝙ in eodẽ non sunt potentie ad cõtraria simul: tq: tunc cõtraria simul pñt eẽ in eodez: qõ falsum est. ꝛ non intelligibile: q: tunc cõtraria essent simul in eodẽ: ꝛ sic loquit Cõmẽ. hic. Sz simultas potẽtie ad opposita bñ stat in eodẽ: q: eadẽ est potẽtia cõtrariorũ.

¶ Concordantie Auerrois super secundo Celi.

Cõmen. 3. Hquit Cõmẽ. cõmẽ. 3. super. 2. celi. ꝙ motus celi non est a nã. Oppositũ prio celi. cõmẽ. 5. ꝛ. 2. phy. prio. ꝛ. 3. Soluit. non est a nã: sicut motus elementorũ: est tñ bñ a nã analogice dicta ꝛ superioribus ꝛ inferioribus: prio modo intellexit hic. vt ipse. d. in lra. Scõo aũt mõ in alijs locis: vide que scripsi super cõ. p̃ scrõi phy. suplus. vbi consimile solutuz fuit. nõ enim inconuenit eadem repetere: vt talia melius memorentur sicut plerumq; Phus facit in ꝓblematibus ꝛ in alijs locis.

Cõmen. 6. ¶ In cõmen. 6. scribit Cõmentator ꝙ Ari. cõtradicit illis qui tenẽt ꝙ anima celi est cã permanẽtie. Ergo ꝓtradicit ẽt sibi: q: ipse. 2. cap. de sba orbis. tenet ꝙ intelligentia q̃ est aia celi: dat sibi permanentiã eternã ꝛ motũ eternũ. ¶ Soluit. cõtradicit Pho antiqs ponẽtibus motũ corpis celestis ꝓtrariari motui aie: ꝛ aia erat cã pmanẽtie sicut dicit Cõmẽ. Sz nõ sic posuit Auer. q: ipse nõ tenet celũ ꝓtrariari intelligẽtiẽ: ꝛ est tanta cõnexio inter orbẽ ꝛ intelligẽtiã: ꝙ ad simplicẽ apprehensionẽ ꝛ desideriũ mouẽtis principij orbis ille mouet: sicut enim videmus in rebus istis mãlibus in qbus forma dominat mãter mã obedit formẽ: multomagis hoc ꝛ deberemus imaginari de puro intellectu intelligentie respectu orbis eius. Et ideo nulla est ibi cõcatenatio: nullus est ibi clauus: nulla ligatura vel instrumentũ: quo mediãte intelligẽtia moueat orbez: sed ꝑ intelligere ꝛ velle tñ mouet: sz

moderni

moderni quoꝝ imaginatio nõ transcẽdit sensum/nõ ptingũt ad ista. Et iõ dixerũt eã vnlri ordi formalr. sicut forma vnlr mãe. ꝛ totũ hoc est absurdũ: ꝛ manifesti erroris: sicut ꝓbatũ est alibi a nobis.

¶ In cõmẽ. 16. vbi querit an celuz nobilius eẽ hz̃ habeat in polo artico ꝙ antartico. d. ꝙ intellect̃ humañ nõ põt cõprehẽdere verificationem istius opationis: huius tñ oppositũ tenet. 3. de aia. 36. vbi ponit intellectũ adeptũ nõ acquiri homini: nisi post cognitionẽ omniũ rẽz. Cõmẽ. 16.

¶ Soluitur. si nõ põt. nõ arguit fm ipsum ipossibilitatẽ. Sed arguit difficultatẽ: sicut in simili ipse glosat exemplũ phi de oculo nicticoracis respectu lucis dici. 2. meta. cõ. p̃. vñ ipse tenuit nihil eẽ nãr̃ ignotum. 2. phy. 47. vtrũ aũt idem hõ oia possit cognoscere: pulchriuz cẽt videre in via eius. Et Ari. sed hoc ad aliuz locũ differatur.

¶ In cõmen. 33. secundi de celo: ꝛ. 34. tenet nullam esse oino possibilitatem in ente eterno. Huius tñ oppositũ inuenim̃ in dictis suis. 3. de anima. cõmẽ. 5. in solutõe tertie qõnis. vbi hz ꝙ sola prima intelligentia liberata est a potẽtialitate. Cõmẽ. 33.

¶ Soluit. possibilitas duplex. fm rez ꝛ fm rõnez. Prima importat positiuũ aliquid qõ capax sit formẽ ꝛ perfectiõis. Scõa nihil positiuũ dicit: sed solum dicit nõ repugnãtiaz ad vlteriorẽ perfectionẽ: que nõ repugnãtia est ens rõnis: tõe prima loquitur h̃. Nam phi non posuerũt in eternis posse ab eẽ differre. 3. phy. ꝛ. cõ. 31. Scõaz aũt politatẽ ꝓcesserũt in oib̃ intelligẽtijs: ꝛ vlr in oib̃ entib̃ citra pmũ: vñ. 5. meta. cõ. 15. Dicit solus dẽ est ens simplr̃ perfectũ. Alia ãt entia sunt ꝓriuate similitudines ipsĩ ꝛ deficiẽtes a pfectõe illa simplr̃: fm ordinẽ tñ: vñ in aliqbus pfectio illa pticipat vt forma: in aliqb̃ vt imago: in aliqb̃ vt obscura q̃dã resonãtia. sicut. d. Plato. Et iõ scõa intelligẽtia est aliquãta pfectio: q̃ eminẽter cõtinet in deo qui est ens p eẽntiã: ꝛ q: ipsa deficit a plenitudine pfectiõis: q̃ sibi nõ repugnat in rõne entis: sicẽ talpe nõ repugnat vsio inquãtũ aial. sic ꝛ ipsa scõa intelligẽtia: q̃ est aliq̃ ens: nõ repugnat sibi ꝙ sit eẽntia sub rõne qua ens. Et iõ puata est sub rõne generis: nõ tñ sub rõne spẽi: sz vt sic qcqd põtẽ ab eterno hz fm viã phoꝝ. Et iõ opio subtilis doctoris in octaua distin. pmi. q. 2. tenẽtis qõlibet ens citra deũ cõpositum eẽ ex actu ꝛ potẽtia sicut positiuo ꝛ puatiuo/ẽ magis ꝓsona Auer. q̃ via sancti doctoris tenẽtis quodlibet citra deũ cõpositũ eẽ ex actu ꝛ potentia tanq̃ ex positiuo ꝛ positiuo.

¶ In cõmẽ. 37. scrõ de celo. d. Cõmẽ. ꝙ intelligẽtie hñt sollicitudinez erga nos. Huius oppositũ hz. 12. meta. 51. ¶ Soluit. sz ipsuz. 12. meta. cõ. 37. Sermo dicens deũ sollicitari de istis: q̃ sunt hic quoquo mõ verus est: ꝛ quoquo mõ falsus: nã fm spẽm sollicit̃ est. nõ aũt fm indiuiduũ hoc idẽ vt sentire ibidẽ in cõ. 52. ꝛ. 2. de aia. cõ. 34. Et vt colligi posse ẽt de intentiõe phi in phemio metaphysice tenentis sapiẽtiẽ eẽ oia cognoscere vt ꝓtingit: Scõm aũt indiuiduũ ista nõ cognoscit. vñ Cõmẽta. sup cõ. libri de diuinatiõe dicit ꝙ in ꝓma phia est declaratũ ꝙ intelligentie abstracte intelligũt naturas vles: ꝛ non hñt virtutem cõprehendentẽ intentionẽ particularẽ. Et subdit ꝙ si intelligerẽt indiuiduũ: tunc necessario essent mãles: prio quo debes scire ꝙ cognitio singularis mãlis fm peripatheticos repugnat intellectui: vnde intellectus est: nõ ex parte qua singulare est: sed ex parte qua materiale. Nam cum essentia diuina sit singularissima ꝛ actualissima nõ posset Cõmẽ. 37.

Solutiones zimare.

intelligi ab intellectu diminoris singularitas obiecti absolute repugna/
ret intellectioni: dixerunt ergo istam repugnãtiam esse ex parte mate/
rie/ que hꝫ oppositũ ⁊ diuersum modũ receptionis ab eo qõ hꝫ intelle
ctus. Et ideo posuerũt nullum intellectũ omo a mã separatũ aliquod
istorum: que sunt intelligere: vnde nec intellect⁹ agens teste Auer.
3. de aĩa. cõmẽ. 19. Et Themistius idem sentit in. 3. de aĩa. sup expõne
tex. 35. Solum aũt illum intellectũ mãlta ista cognoscere posse dixerũt
qui aliquã cum mãlibus hꝫ ligaturã: sicut est intellect⁹ potestatis in
nobis: ille diminut⁹ est satis ⁊ infim⁹ in gũe abstractoꝝ: ⁊ illi compe/
tit intellectio singlis. non vñ intellect⁹ sed vnde a phantasmatib⁹ in
intelligẽdo dependet: ⁊ fuit pp hoc cõtrouersia inter peripatheticos
antiquiores an intellect⁹ noster possit singulare cognoscere: ⁊ qs sit mo
dus quo cognoscit: sicut recitat Cõmẽta. 3. de aĩa. cõ. 36. Et ideo ca/
ueant Burleiste ⁊ nolales tenẽtes primũ cognitũ apud intellectũ esse
singulare de intẽtiõe Phi: ⁊ Cõmẽ. Immo ista via est magis remota
ab intentiõe istorũ: q̃ sit celum a terra. Et si dixissent q̃ sit primus co/
gnitũ a sensu rectius vtiq̃ dixissent. Et sic vt redeam⁹ ad propositũ
nostrũ: sequit q̃ si intelligẽtie intelligerẽt indiuiduũ materiale mãles
essent: q: opꝫ q̃ se haberẽt/ sicut hõ in intellectiõe singularis. ⁊ sic ptꝫ
quõ ola sunt sub sollicitudine ⁊ cognitiõe intelligẽtiarũ sub rõne spẽi.
⁊ non sub rõne indiuidui. ¶ Sed cõtra istam determinationẽ instat:
q: presuppono pmo q̃ intelligẽtia agat per cognitionẽ. scõo suppono
q̃ cõcurrat ad causationẽ istorũ: que sunt hic per ppositionẽ famosam
cã vlis plus influit in effectũ q̃ particularis: vt hꝫ auctor de causis ⁊
ẽt phus. 8. phy. tex. cõ. 38. tunc sic: causalitas intelligẽtie terminatur
ad singulare: sed nõ terminat ad singulare: nisi mediãte cognitiõe: q:
cognitione causat: ergo sua cognitio ẽt ad singulare mãle terminatur.
Dixerunt quidã ad hoc argumẽtũ qui sunt magne auctoritatis viri:
q̃ i plus se extẽdit causalitas q̃ cognitio: q: alio mõ causat: ⁊ alio mõ
cognoscit: sed istam solutionẽ nõ potui vnq̃ intelligere: q: aut volunt
absolute causalitatẽ intelligẽtie esse maioris ambit⁹ q̃ cognitionẽ: aut
in cõparatiõe. ⁊ primũ quidẽ est falsum: q: intelligẽtia ola cognoscit
saltem sub rõnibus specificis: nõ tñ ola causat: q: seipsam cognoscit: ⁊
tñ nõ seipsam causat: si vero dicũt q̃ istud hꝫ locum in cõparatiõe ad
ea que sunt hic: que mãlia sunt ⁊ causabilia. cõtra hoc arguo sic. effe/
ctus non põt excedere suam cãm: q: tunc fm aliquid sui esset sine cã:
opꝫ igitur q̃ adequet suam cãm: aut saltem q̃ eam nõ excedat. tũc sic:
cognitio intelligẽtie ⁊ velle eius sunt adequata cã actõis. pprie intelligen
tie erga inferiora. naꝫ. 12. meta. cõ. 36. nõ agunt nisi mediãte velle: ⁊
intelligere: q: in tñ actio pprie intelligẽtie se extẽdet inquãtũ se extẽ/
dit sua cognitio. q: aliter effect⁹ vl q̃si effect⁹ suã cãm vel quasi cãm exce
deret: qõ est impossibile ⁊ precipue in causis adequatis. Forte dices q̃ iõ
intelligẽtia aliter causat: ⁊ aliter cognoscit: q: cognoscit seipsa. sꝫ cau
sat cum alio: q: sol ⁊ hõ generãt hominẽ. Sed ista est fuga. Iꝫ sic fitꝫ tñ
pp hoc nõ euadis argumẽtũ: q: sumo causalitatẽ pprie intelligentie
in illo priori in quo precedit causalitatẽ mãlis agentis. Nam Iꝫ in eo/
dem instanti tẽporis moueat pmus motor: ⁊ scõs motor: in essentialr
ordinatis. tñ motio primi motoris precedit nã motionẽ secũdi moto
ris. sicut ptꝫ. 8. phy. tex. cõ. 35. Et rõ est in prõptu idem q: motor scõus

Digressio de cãlitate itel ligẽtie: ⁊ ci⁹ intellectõis.

non mouet nisi motus a primo: ⁊ nõ ecõtra. igit motio illa primi mo/
toris est natura prior: q: ista est dispositio prioris naturalr. (vt. d. ibi
Cõmẽta. in cõmẽ.) cũ aliud fuerit ipsum esse ⁊ nõ ecõtra: ⁊ hoc ẽt pꝫ. 5.
meta. cap. de priori. tũc sic. in isto priori intelligẽtia cãt: ⁊ nõ nisi co/
gnitiõe ⁊ desiderio: sꝫ ista nõ se extẽdunt vsq̃ ad singularia: ergo nec
sua cãlitas. Et iõ Argumẽtum iudicio meo cõcludit cõtra respõsionẽ:
nisi forte vellent isti ponere aliquam aliam potentiam executiuã in intel
ligentijs aliã ab intellectu ⁊ voluntate: ⁊ meritõ illius dicant causa/
litatem se extendere in plus q̃ se extendat cognitio: qõ est multipli/
care entia sine necessitate: nec hoc vnq̃ inuẽtum est in Aristote. nec
in Auer. vel aliquo pipatheticco antiquo. Et iõ dico q̃ causalitas in/
telligentie per se adequat sue cognitionis sed per accidens causalitas
excepit cognitionẽ: pro quo debes scire q̃ intelligẽtia ⁊ agens mãle
faciunt vnam causalitatem totalem respectu singularis effectus qui
producitur: q: singularia sunt generatiões: tñ effectus singularitatẽ
habꝫ a materiali agente: naturam vero habꝫ ab intelligentia. vnde
ab intelligentia effectus iste nõ causatur: nisi vt vniuersalis: q: effe/
ctum vniuersalium cause sunt vniuersales. 2. physi. 38. ab agente autẽ
materiali causatur: vt singularis. intelligẽtia igit causat effectũ p se:
primo modo vniuersalis sed per accidens sua causalitas ad singulari/
tatem terminat pro quãto simul cõcurrit: cum signato agẽte ad pro/
ductionem terti. Et ista est mens sincera Auer. super cõmẽ. libri. de
diuinatione: vbi facit digressionẽ de causis veri somnij: ⁊ in hoc gaui
sus est multũ ajus meus: esset tñ adhuc speculationis locus quomõ
intelligantur dicta Auerroꝝ: volentis intentiones vniuersales esse
intellectas ab intelligentia: sed istud declarabimus. 12. meta. domi/
no concedente.

¶ In cõmen. 41. huius scõi de celo. dicit Cõmẽta. q̃ esse huius cor/
poris nõ est sensibile: sed rõne cõprehẽditur. Oppositum dixit primo Cõmẽ. 41.
celi. cõmen. 5. ¶ Soluitur. sensibile apud Auer. est nomen multiplex
qñq̃ sumit pro tangibili. Et isto modo sumitur. 3. phy. cõmen. 48. vbi
exponit sensibile pro tangibili: quãdo phs dixit: omne corpus sensibi
le habet vbi. Et etiã hoc modo sumpsit. primo celi. cõmẽto. 68. Et sic
ẽt sumit. secõo de generatiõe. tex. cõmẽ. 7. qñq̃ aũt sumit sensibile pro
naturali. ⁊ sic sumit in prologo Auer. super primo physi. dum. d. Res
sensibiles sunt substãtia istius artis: quãdoq̃ sumitur pro mobili. Et
quãdoq̃ pro sensibili sensu quolibet: ⁊ sic sumit: ⁊ de aĩa plerumq̃:
quãdoq̃ vero pro sensibili sensu visus tantũ. ⁊ sic. d. Cõmẽta. 3. phy.
48. Corpus celeste est sensibile sensu visus. ¶ Dicam⁹ ergo q̃ si que/
ratur absolute an celum sit sensibile. Dicẽdum q̃ est bene sensibile. si
pro naturali supponat, similr si pro sensibili sensu visus: nõ aũt est sen
sibile: si pro tangibili vel alio sensu perceptibili supponat: quãtum ad
intentionẽ Auer. hic sensibile capitur pro eo qõ distinguit cõtra illud
qõ est per rõnem inuestigabile discursiue: vnde pro tanto. d. Cõmẽta.
hic. q̃ esse istius corporis. s. celestis nõ est sensibile: sed per rõnem com
prehenditur: q: esse eius est esse neutrũ: q: vꝫ. neq̃ graue: neq̃ leue.
Et q̃ celum sit istius nature arguitur hoc fuit cognitũ a posteriorib⁹
procedendo. nõ autem simplici cognitione sensitiua hoc cognosci põt:
licet illa ad hoc sit occasio: ⁊ origo. sic modo applicat ⁊ dic cõsequen/
ter ad cõtradictionis formam.

Cõmẽ. 42. ¶ In cõmẽ. 42. d. Cõmẽtator: q̃ in substãtijs qcqd gñatur: gñat ab vniuoco. Oppositũ ptz ibidem de igne qui ex motu generat ꝛ de generatis per putredinẽ. 7. meta. 28. ꝛ. 31. Nisi esset q̃ illud hz locum in substantijs pfectis: cui nõ est ignis. nam fm ipsuz. 3. ce. cõ. 67. Elementa sunt media inter sbam ꝛ accñs: sicut hz locũ in gñabilib⁹ gñatione nõ cessabili cui nõ sunt alalia generata ex putredine: qꝛ mus genit⁹ p putredinẽ: aut nõ generat: aut aliud generat qõ nõ est mus: neqꝫ semina: p de gñatiõe alaliũ. caplis: primo ꝛ. 16. ꝛ sic glosat Cõmẽ. ista ppõnem. 7. meta. 18. hz et alias glosas: ꝛ qbus vide. 12. meta. cõ. 14. ꝛ in limitationibus nostris satis dirimus.

Cõmẽ. 42. ¶ In eodẽ cõ. 42. d. q̃ corpora celestia nõ agunt frigiditatẽ. Nui⁹ tñ oppositũ ipse sentit. 2. cap. de sba orbis. ¶ Soluit. hic loquit ex sententia ppria. Nam fm ipsuz corpora celestia nõ cõcurrũt ad frigiditatem: nisi priuatiue ꝛ cõparatiue: qꝛ vt ipse hz. 2. celi. cõmẽ. 94. Remotio a motu celi dat grauitatẽ ꝛ quietẽ: ꝛ frigiditatẽ sicut vicinitas dat leuitatẽ caliditatẽ ꝛ motũ. Thomas aũt nititur improbare illam opinionẽ rõnibus satis apparẽtibus de quib⁹ diligẽs Auerroista ꝛsideret in. 2. cap. de sba orbis. loqtur fm astrologos. vũ ibi dicit cõsiderantes aũt in scia astroꝝ longo tpe vere dicunt.

Cõmẽ. 51. ¶ In cõmẽ. 51. d. q̃ sphera hz nãm vt moueat fm partes: ꝛ nõ fm totum. Nui⁹ oppositũ dixit. 4. phy. 43. cõtra Themistiũ. ¶ Soluitur. sphera mouet fm partes quãtum ad formam ꝛ subiectũ. sed fm totũ nõ mutat locũ fm sbm: sed solum fm formã: corpora aũt recta fm totuz mutarẽ locũ pfit: ꝛ fm formã: ꝛ fm sbm. Et ideo hoc pp: riũ est soli spherico corpori taliter moueri. Aut dicas q̃ loquit fm Themistiuz:

Cõmẽ. 59. sed prima solutio magis placet.

¶ In cõmẽ. 59. dicit Cõmẽtator: q̃ demõstratiões mathematice non sunt miscende naturalib⁹. Huius oppositũ. d. 3. meteororũ. cõmẽ. p. phi. d. q̃ cause iridis possunt ex vtraq̃ scientia assignari. Respondet q̃ dictũ suum est verum hic: q̃ nõ sunt inuicem miscẽde rõnes naturales cum mathematicis: nisi forte in casu quo causis mathematicis accidit q̃ sint propinque cause rerũ naturaliũ. sicut. d. Cõmẽtator. 8. physi. cõmẽ. 76. ratio aũt est: qꝛ vnaquecq̃ scientia ex propꝛijs medijs demõstrat. primo poste. vnde phus plerũq̃ dãnat Pythagorã: ꝛ Platonem: ꝛ sequaces qui voluerũt assignare causas mathematicas loco causarũ naturaliũ respectu sensibiliũ effectuũ. vnde. 3. celi. cõmẽ. 61. Amo: magistri: ꝛ Geometrice fecerunt Platonẽ errare: qꝛ credebat res geometrie esse principia sensibiliũ: ꝛ primo meta. cõmẽ. 21. contingit antiquis q̃ nõ dicunt sermones cõueniẽtes: ꝛ causas conueniẽtes: qꝛ intromiserũt se dare causas rerũ mobiliũ ex nõ mobilibus. Idem primo meta. tex. cõmẽ. 19. ꝛ. 3. meta. cõmẽ. 2. Qõ autẽ allegatur in oppositũ auctoritas ejus in. 3. meteororũ. dicendũ q̃ illud nõ mouet: qꝛ ipsemet Auer. in illa materia se retractauit in cõmẽ. vltimo libri tertij cõtra Auenetan. Licet illa retractatio videat cõtra Aristo. primo poste. tex. cõmẽ. 30. Et quicquid fit de hoc poteris tute dicere q̃ in cõmẽ. primo qñ dixit causas iridis posse ex scientia mathematica assignari: hoc dixit ex opinione Auenetan. Aliter enim non seipsum retractasset in fine libri tertij: Et qũcunq̃ sit posterioribus dictis magis debemus credere: ex quo patet q̃ omnes rationes cal-

culatorum in naturalibus applicate nullius sunt roboris cum transcendant causas naturales.

¶ In eodem cõ. 59. dicit Cõmẽ. corpa celestia esse eiusdẽ speciei: oppositum huius habet in vltimo cap. de sba orbis. ¶ Soluit. species duplex analogice dicta: ꝛ vniuoce: corpa celestia sunt eiusdẽ spẽi analogenon autẽ vniuoce: sed vt sic sunt diuersoꝝ specieruz. Colligitur distinctio ista ex Auer. in. 2. celi. cõ. 49. Et et solo ibi pz vnde et cõsueui dicere. duplex esse genus vniuocuz ꝛ analogũ: ptz per Auer. primo de aia. cõmẽ. 7. ꝛ. 2. de aia. cõ. 30. ꝛ. 3. de aia. cõmẽ. 4. ꝛ. 4. meta. cõ. 2. ꝛ. 5. meta. cõ. 4. Et sic consueui dicere fm Auer. ens esse genꝰ analoguz. ꝛ hẽ analogas dñias. vñ primo de aia. cõ. 6. dixit actus ꝛ potẽtia sunt dñe valde opposite entis: ꝛ circũũt oẽ genus. Cõmẽ. 59.

¶ In cõmẽ. 83. dicit Cõmentator: q̃ corpora nãlia habẽt motuz primum eodez modo; sed huius oppositũ inuenim⁹ in ipso. 2. physi. cõ. 3. vbi vult diffinitionẽ nature nõ vniuoce dici de ofbus. ꝛ primo celi. cõmẽ. 5. ꝛ. 2. celi. 3. ꝛ. 71. Cõmẽta. idem. d. ¶ Soluit. hic loquit ad homines: qꝛ arguit cõtra antiquos: ꝛ loquit de elemẽtis: nam ibi loquit de quiete terre: simplr igitur sumẽdo corpora mũ sunt nãlia eodẽ mõ vniuoce dictorũ sumẽdo corpora elementalia tantum: sic talia sunt naturalia eodem modo. Et ideo. d. Cõmẽta. in. 2. celi. cõ. 3. q̃ motus celi nõ est nãlis: sicut motus elemẽtorũ: qꝛ nõ dr diffinitio nãe vniuocet sed fm prius ꝛ posterius. 2. phy. cõ. 3. Cõmẽ. 83.

¶ Elementa nõ habẽt quãtitatẽ terminata inquit Cõmẽta. in cõmẽ. 95. Nui⁹ tñ oppositũ dicitur. 2. de aia. tex. cõmẽ. 41. omniũ nã cõstantium ꝛc. Si tenerem⁹ opinionẽ Egidij romani ponẽtis nõ dari minima ex parte forme in simplicib⁹ sicut quidã tenẽt etiã in via Auer. facile esset tollere istam cõtradictionẽ. tñ Cõmenta. 6. phy. cõmẽ. 49. videt ponere minimũ tam in formis simplicib⁹ q̃ in formis cõpositorum. nisi glosaret quãtuz ad subiectũ ipsum. sed qcquid fit de hoc q̃ presens auctoritas nõ est cõtra ponẽtes minima: qꝛ Cõmẽta. noluit dicere ibi. q̃ elemẽta nõ habẽt quãtitatẽ determinatã: qꝛ. v3. non datur minimũ vel maximũ in eis: sz illud dixit q̃ talia nõ psistũt in puncto: ꝛ in indiuisibili. ꝛ istud fuit de intẽtiõe eꝰ ibi: fiẽ pz psideráti. Cõmẽ. 95.

¶ Concordantie Auerrois super. 3. celi.

Cõmẽ. 6. tertij ꝛ celo. scribit Cõmẽ. q̃ nãlis dicit q̃ magnitudo est diuisibilis i sp diuisibilia. Nui⁹ tñ oppositũ dic. 4. phy. 72. vbi. d. q̃ linea mathematice est diuisibilis in infinituz: nõ aũt linea terrestris. Cõmẽ. 6.

¶ Soluitur. magnitudo nãlis dupliciter põt considerari. Uno mõ: vt est in mã prima absolute: ꝛ vt sic naturalis. d. ipsam in infinitũ esse diuisibilẽ: qꝛ diuisio in infinituz in cõtinuo insequit materiã: ꝛ ex parte mãe est infinitudo: ex parte forme finis: ꝛ cõplemẽtũ: ꝛ ista fuit ratio quare magnitudo diuisibilis est in infinitũ: nõ autẽ augmẽtabilis: qꝛ diminutio insequitur materiã: ꝛ augmẽtuz insequit formã ꝛ actum ꝛ perfectionẽ. Alio mõ potest magnitudo nãlis cõsiderari: vt est in aliqua mã sensibili extẽsẽ sub aliqua forma determinata: ꝛ sic terminata est apud naturalez: sic ptz cõcordia. Põt etiã solui q̃ nãlis. d. q̃ magnitudo est diuisibilis in semp diuisibilia: nõ qꝛ ꝓbet cõtinuũ eẽ diuisibile in infinitũ sicut

alig tenẽt: sed q; pbat q magnitudo nõ est cõposita ex indiuisibilib⁹ sicut in .3. phy. dixim⁹ diffuse ex intẽtiõe Lõmẽta. sup cõ. 31.

Lõmẽ. 17. ¶ In cõmẽ. 17. dicit q Plato nihil sciuit de pma mã. Qui⁹ oppositũ dixit ipse p phy. cõ. 81. ¶ Soluit. q ni; si sciuit de pma mãrita q qdã tatẽ eius sea nãm cognouerit: nã solus Arist. cognouit nãm eius: sed ante ipsũ nullus magis appropinquauit ad veritatẽ q ipse Plato, ꝛ sic in cõparatiõe sciuit: ꝛ tñ simpliꝛ ignorauit.

Lõmẽ. 51. ¶ In cõmẽ. 51. ipsius tertij. d. Lõmẽta. cõpositũ nõ differre ab entis: nisi q̃titate. Qui⁹ tñ oppositũ expise hꝫ ipse in cõ. 60. septimi metaꝛbi. d. q caro nõ est terra ꝛ ignis ex qbus cõponit: sed est aliqd addi tum. ¶ Soluit. q dictũ suũ in hoc loco nõ est ex intẽtione phi: nec de intẽtione sua: sed illud sequit ad hoiem cõtra quẽ arguit.

Lõmẽ. 55. ¶ In cõmẽ. 55. d. corpus mathematicũ non esse in loco. Huius oppositũ ꝯ3. 4. phy. 76. ꝛ. 47. ꝛ p de gñatiõe. cõ. 44. ¶ Soluit. corpus mathematicũ est in loco ꝑm imaginationẽ. Nõ est in loco ꝑm rem. solutio est Auer. 4. physi. cõ. 47. in fine cõmẽti.

Lõmẽ. 67. ¶ In cõmẽ. 67. d. q ignis hꝫambas q̃litates in fine. Qui⁹ oppositũ ꝯ3. 4. meteoꝛoꝛ. cõ 10. ¶ Soluit. veritas est ista in elnto simplici ãbe sunt in fine: alꝛ nõ eẽt simplex ꝑcipue ꝑm ipsũ q ꝯ3 tãtã eẽ ꝓnexionẽ inter q̃litates elntoꝛ: ꝛ suas formas: q dixit eas intẽdi: ꝛ remitti ad intẽtionẽ ꝛ remissionẽ suaꝛ formaꝛ q̃litatiuaꝛ: qõo aũt intelligatur dictum eius. 4. meteo. cõ. 10. dixim⁹ sup cõmẽ. 54. pmi phy. diffuse: ꝛ ibi videbis: q; nunc ad alia properamus.

¶ Concordantie Auerroꝛis super. 4. Celi.

Lõmẽ. 31. Dicit Auer. in cõmẽn. 32. quarti de celoꝛ q ignem esse demonstrat phoibi: ꝯ3 sit ſpẽs ꝛ pars subiectiua illius libri. Oppositũ habek ab ipso scõo de aĩa. cõmẽn. 27. ꝛ. 6. metaphy. cõmẽ. primo. vbi hꝫ q neq; subiectũ: neq; partes subiectiue subiecti ꝑnt ꝛmõstrari in sciẽtia.

Digressio ꝯ modernos ſbto ꝛ ptib⁹ ſbtiuis. ¶ Dicunt moderni q ideo subiectũ in scia nõ põt ꝛmõstrari: q; est ꝑmo notũ in scia: ꝛ est id quo cetera certificant: nihil. n. est in scia quo ſbm in scia certificari possit: ſpẽs vero ſbti/q; sunt oib⁹ modis idẽ cũ ſbto ꝛ ſbti exñtia: est vna cũ esse ſpẽruꝫ: iõ nec ipse aliq pacto demꝛari ꝑnt sed ꝓncipia subiecti hꝫt aliqd noti⁹ saltẽ ꝯ quo ad nos: vt ſbm ipsũ ꝛ ptes eius: ꝛ alia multa virtute ꝑmi subiecti: q; igitur ſbm nõ põt notificari per aliqd prius eo in scia: q; est ꝑmũ nec per aliqd posteriꝰ: q; eẽ posterius certificaꝛ p ipsũ tanq̃ per ꝑmo notum in scia: igitur est indemꝛabile. ꝛ ꝯ3 nos fecerim⁹ prolixã satis qõnẽ de hac mã: quãtũ aũt spectat ad ꝑns nõ vꝛ mihi q ista opio sit vera. qõ enim dicit q ſbm non põt notificari: nec a prioꝛi: nec a posterioꝛi: q; nõ hꝫ aliqd notius. dico: q hoc falsũ est quãtum est merito istius cause. Nam ꝓncipia subiecti sunt prioꝛa nature ꝛ notioꝛa q̃ sit ſbm: sicut cũ respectu causati: passiones ẽt subiecti ꝑcipue in reb⁹ sensatis notioꝛes sunt quo ad nos ipso subiecto: vt in plurib⁹. sicut effect⁹ vt in plurib⁹ in talibus apud nos sunt notioꝛes. primo physi. tex. cõ. 1. Ratio igitur q ſbm scie indemõstrabile sit ꝑcise est ex sua rõne formali qua ẽ ſbm: cũ de illo opꝫ ꝑsupponere qd ꝛ q: ꝛ nõ est aliqua alia rõ: q. vꝫ. nõ hꝫt prius nec posteriꝰ quo sic vel sic certificari queat: vñ q̃libet scia oꝫ cõcedere suũ ſbm esse: vel q; illud est notum in se vel q; accipitur tanq̃

notum ab alia scia in qua ꝛclaratũ fuit: sicut dicit pulchꝛ ꝛ Lõmẽ. in cõ. vlti. ꝑmi phy. Et hoc nulla alia rõne fit: nisi ex ratione sua formali qua subm est subiici enim illud opꝫ in scia tanq̃ basim ꝛ fundamẽtuꝫ totius scie. Illud ꝯo qõ dicit positio ꝛ partib⁹ subiectiuis p: sus erroꝛ est: q; ꝯ3 esse ꝛ existẽtia subiecti ꝛ partiũ subiectiuarũ eadem sint: stat tñ vnum coꝛ notũ esse: ꝛ aliud ignoꝛari: sicut licet eadẽ subiecto sint primus motoꝛ: ꝛ ꝑma formatrũ rationibus distinguunt ꝛ stat vnum sub vna rõne cognosci: ꝛ ignoꝛari ꝑm alia. Et hoc verificaꝛ in plerisq; exemplis. vnde ptꝫ q ignis est pars subiectiua in libꝛo ꝛ celo: cuius subiectũ adequatum est corpus simplex siue vniuersum: vt alijs placuit: ꝛ tñ ꝛmonstraꝛ non obstãte identitate eadẽ: ꝛ existẽtia cũ subiecto suo cui subijcit. vnde scõo ꝛ aĩa: ꝛmonstraꝛ esse sensus cõis: ꝛ tertio ꝛ aĩa ꝛmonstraꝛ esse intellꝰ possibilis: ꝛ esse intellꝰ agẽtis: ꝯ3 sint ꝛ potẽtijs aĩe quas species ꝛ partes subiectiuas appellat Lõmẽ. Dicamus ergo q ꝓpositio Auer. non est vliter vera q species subiecti in sciẽtia non possunt ꝛmonstrari: nec a prioꝛi nec a posterioꝛi: sed solum hoc verificatur: vt in pluribus. sed fallit quandoq; ꝛ hoc quãdo tales fuerint ignote. ꝛ hoc est qõ ipse dixit in scõo ꝛ aĩa. in principio cõmẽ. 29. inquit enim q; vult ponere hic numerũ istarum virtutũ ꝑm q artifex ponit subiecta sue artis: non vult ponere: nisi illud qõ manifestũ est per se: ꝛ dimittit alia: que non sunt manifesta quousq; perstruetur de eis. Ecce igit q partes subiectiue pꝛ se note poni debent in scia. sicut ponit subiectũ artis: sed ille que sunt ignote possunt demꝛari in illa scia: ꝑcipue si scia illa hꝫ habuerit aliqõ mediũ notius: pꝛ qõ illas possit illa scia demonstrare: qõ addo pp subas separaraꝛ que sunt partes subiue ꝓncipales in metaphysicaq nõ demonstrant ibi solũ: q; sunt partes: ꝯ3 q; nullũ aliud est mediũ efficax demꝛatiuuꝫ esse ipsarũ: nisi motus: sicut scribit Lõmẽn. in cõ. vlti. primi phy. ꝛ in cõ. 5. 12. meta. Et q; ita est: ideo dixit Lõmẽ. ignẽ eẽ demonstraꝛ hic: ꝛ est demꝛatio signi ad ſpẽs subiecti: qõ raro cõtingit in scia: dixit notãter raroꝛ: q; vt in pluribus partes subiectiue in scia sunt pꝛ se notes aut sumunt tanq̃ note ex alia scia: que soluꝫ põt illas demꝛare: sicut metaphysica sumit esse ſbarũ separataꝛ: que sunt ꝓncipalissime ptes subiectiue subiecti illius scie sine demꝛone: q; cõcedit eas esse subiẽtes se in hoc artifici nãli qui eas demonstrat: sic etiã dicimus de ꝓncipijs subiecti ꝓncipia subti non demꝛant in scia: q; hꝫt subm ꝛ aliqd prius notũ pꝛ qõ demꝛari queant. Nam si ꝓncipia subti in scia essent pꝛ se nota in eẽ nec poꝛitas subti: nec posterioꝛitas passionũ subti sufficeret ea demꝛare eẽ. ꝛ ratio est: q; demꝛatio nõ fertur super re nota. Et ideo ꝓncipia subti in scia ꝑnt demonstrari a posterioꝛi in scia illa qñ fuerint ignotaꝛ ꝛ ꝑnt illa ꝓncipia a prioꝛi demonstrari in scia superioꝛi si habuerint alia ꝓncipia prioꝛa in illa scia: que notioꝛa fuerint: ꝛ hoc totũ veritatẽ hꝫ qñ talia ꝓncipia fuerint ignota. Et ista est sua luci lissima Auer. 2. physi. cõ. 12. vbi postq̃ dixit ꝓncipia subti posse demꝛari a posterioꝛi in scia cuius sunt ꝓncipia: vel a prioꝛi si alia scia superioꝛi modo habeãt causas prioꝛes in illa scia: addit vnã limitationẽ neciã: super qua non cõsideraueruꝫ moderni: dicẽs. Et hoc totum erit qñ cause subti latuerint. subm igit (vt colligamus fragmẽta ne pereãt) in scientia in qua est subm siue illa scientia vlis fuerit: siue

particularis non põt aliquo gñe dmrationis dmonstrari in tali scia: ꝙ q: subꝛogꝛ ꝓcedi in scia: vel q: est p se notũ: vel q: sumit tanq̃ notũ ab alia scia dmrante ipsuꝫ: ⁊ hoc cõpetit sbto ex sua rõne formali: q: igit scia semꝑ sumit subm tanq̃ notũ: illõ nullo pacto põt dmrare: q: ad nota per se: vel ad ea: q̃ supponunt tanq̃ nota non est dmratio in scia illa hñte illa ꝑ notis. Partes aũt subiue in scia: si fuerint ignote: ⁊ illa scia habuerit mediũ notius per qõ possit illas dmrare. dico q̃ dmonstrant in scia illa dmratione signi. pncipia vro subti si ignota fuerint in scia aliq̃: ⁊ illa scia habuerit mediũ per qõ possit illa dmonstrare q̃ sit notius: qõ dico ẽt pp sbas separatas: q̃ sunt pncipia subsecti metaphysice: ⁊ sunt ignota. tñ nõ dmrant ibi ex defectu medij: ⁊ non ex eo: q: cũ hoc q̃ sunt pncipia sunt ẽt partes subiectiue: sicut dixerũt cõiter oes moderni q̃si aliqd eẽ partẽ subiectiuã tollat ab aliq̃ dmrabilitatẽ de eo: qõ tñ falsuꝫ est: ꝫ ideo nõ dmonstrant ibi: q: nõ hr̃ mediũ p qõ possit eas dmrare q: nulla alia est via ad sllõ nisi via motus. Cũ hoc ẽt occurrit q̃ sunt pncipalissimũ sbm: tñ hoc nõ est adequata causa: q: si mediũ eẽt ibi adhuc dmõstrarent talia inquã pncipia subiecti: si ignota fuerint siue sint pncipia tñ siue pncipia: ⁊ ptes subiue simul pñt dmratione signi dmrari in scia in q̃ sunt principia. dũmodo scia illa habuerit mediũ ad illa. dmratio enim est quoꝫ est altera cã vel in essendo vel in inferẽdo. Si vo pncipia illa habuerint pncipia priora ⁊ notiora: ⁊ talia de se fuerint ignota. dico q̃ poterunt dmrari in scia superiori cõsiderante de pncipijs illoꝫ pncipioꝫ. ⁊ ista oia si bene aduertis sunt de intẽtione Auer. in locis alleg. ꝫ moderni cõsidentes in ppio ingenio non aduertant ad ista.

Cõmẽ. 40. ¶ In cõmẽ. 40. dicit Cõmẽ. q̃ nõ est impoꝗle: vt cause sbaꝫ sint accidẽtia. Oppositũ pꝫ. 5. phy. 10. vbi dr̃ q̃ illud qõ vni est sba nõ est alteri accidẽs. partes insuper sbe debent esse sbe: sicut pꝫ. 1. de aia. cõ. 2. ¶ Ad hoc dicendũ puto q̃ sicut pꝫ per Auer. ibi quãto aliq̃ forma fuerit esse magis diminutiu tanto magis forma dꝫ pr accidẽtia diffiniri. Et quãto forma fuerit eẽ perfectior: is tanto est opposito modo q̃ accidẽtia debẽt diffiniri pr formã: ⁊ non ecõtra: ⁊ q: forme elemẽtoꝫ sunt imperfectissime: ideo sunt causate respectu accidẽtiũ. Et ideo pr illa diffiniunt. pr oppositũ aũt est in corporib⁹ alaliuꝫ habentiũ formas perfectas dicimus q̃ iste q̃litates sunt causate. ⁊ aduerte bene hic q̃ nãliter loquẽdo põt ista via satis bene persuaderi. Phs enĩ i scõ de generatione tex. cõ. 6. d. pmaꝫ mãmtque est in potẽtia corpus sensibile eẽ primũ ꝓncipiũ mãliũ. Scõm vo sunt pme cõtrarietates a gb⁹ non separat pma mã cũ semꝑ sit cũ cõtrarietate. Tertiũ aũt pncipiũ sunt q̃ttuo: elemẽta: que adinuicẽ trãsmutant. vnde nisi aliquo modo elemẽta causata essent ex qualitatibus cõtrarijs/ nõ bene ꝗ numerum q̃ternariũ elmtoꝫ pbasset ex cõbinationibus taliuꝫ qualitatũ. ¶ Amplius aũt ex fundamẽto Auer. hoc idẽ põt cõfirmari: ipse tenet formas elemẽtoꝫ intrẽdi: ⁊ remitti ad intensionẽ ⁊ remissionẽ suaruꝫ qualitatũ. modo si forme elemẽtoꝫ non dependerent a suis q̃litatibus tanq̃ a cã: nullo modo sequereẽ hoc: q: variatio in effectu nõ est causa variationis in causa: sed est signuꝫ tm: variatio aũt cause bene est cã variatiõis effectus. sic igit fõias elmtoꝫ ⁊ ipsa elmta pñt dici causata a suis q̃litatibus put ista cãlitas reducit ad gen⁹ cause mãlis. dispositiones eniꝫ mãles hñt reduci ad genus cause mãlis. si vo elmta cõsiderent a dinuicẽ: vt sunt actiua ⁊ passiua adinuicẽ: sic iteruꝫ pñt dici q̃litates elmtoꝫ esse cause elementoꝫ. Nam cũ actio sit merito cõtrarietatis. elmta aũt non hñt cõtrarietatẽ rõne sue forme sb alis cũ sube nihil sit cõtrariũ: sed solũ rõne suaꝫ qualitatũ: iuxta illõ phi in de sensu ⁊ sensato. ignis nõ agit inquantũ ignis: sed inquãtũ calidus: ⁊ hoc nõ alia rõne dixit: q: actio nõ est: nisi rõne ꝓtrarietatis. ꝑ de gñatiõe. tex. cõ. 51. ⁊ q: ignis nulli cõtrariat rõne qua ignis: ꝫ rõne q̃ calidus: ideo vt calidus agit non vt ignis. Et ideo sic cõsiderata elmta sunt causata a qualitatibus suis in gñe cause formalis: ⁊ q̃litates sue sunt forme ipsoꝫ pro quãto a fõia puenit actio ⁊ motus. ꝫ phy. 17. Et hoc etiã est de intentione cõ. 4. meteo. cõ. ꝑ. vbi hꝫ q̃ caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas sunt ꝓtutes elmtoꝫ pr quas elmta sunt elmta. ⁊ hoc voluit phs in scõ de gñatiõe. tex. cõ. 7. ⁊. 8. sine dubio: si bene cõsiderent ꝓba eius. Et forte hoc voluit Alex. qñ dixit q̃ q̃litates elmtorũ sunt siue forme: quez Auer. forte nõ dinat: nisi in ꝓbis: mente tñ forte cõcordes sunt: si aũt elemẽta cõsiderata fuerint: vt sbe sunt: que cõsideratio diuini est ⁊ non nãlis: sic minime põt dici q̃litates elemẽtoꝫ causas esse in aliquo genere respectu elmtoꝫ non quidẽ mãlis: nec formalis: q: partes sbe debẽt esse sube non efficientis. nec ꝫ finalis: q: elemẽta vt sube hñt alia pncipia priora istis q̃litatibus sensibilib⁹: que a diuino cõsiderari hñt: ⁊ sic Cõmẽ. arguit cõtra Alex. 5. phy. 10. ⁊. 8. meta. cõ. 5. q̃ q̃litates elmtoꝫ nõ sunt vere forme sbales elmtoꝫ: q: qõ vni est accidẽs alteri non est sba in his: que vniuoce dicunt sed cõsideratio nãlis: que est infra istã cõsiderationeꝫ coartata ad sensibilia pncipia cõsiderat elemẽta vel vt sunt sube nãles cõpositę ex mã ⁊ forma: ⁊ sic ex substãtijs cõponunt: ⁊ ista cõsideratio pertinet ad librum phyciorum: sicut colligi põt ex mẽte Cõmẽ. tertio celi. cõ. 31. vel vt sunt partes mũdi: vt sunt in lib. o celi cõsiderata: vel vt sunt causę cõpositoꝫ. sicut in lib. de gñatione cõsiderant teste Auer. 3. celi. cõmẽ. pmo ⁊ vltimo. Et scõo quidẽ mõ nãlis ignorãs vltimas eoꝫ dñias circũloquitur eas pr q̃litates motiuas eoꝫ que sunt gravitas ⁊ leuitas simpliciter: gravitas ⁊ leuitas in respectu q: elmta vt sunt partes mundi cõcernunt determinatũ locuꝫ: ⁊ situm in vniverso: ⁊ q: leuissimꝰ dꝰ betur summus locus: ⁊ grauissimꝰ dꝰ ꝑ lissimus locus: inde est q̃ nãlis ea talꝰ cõsiderans dicit q̃ gravitas est forma terre sub alis: ⁊ leuitas est forma ignis. Et ideo Aristo. in q̃rto celi. q: ibi cõsiderat elemẽta: vt sunt ptes mũdi diffinit ea pr q̃litates localꝰ motiuas tanq̃ pr dñias non vere sub ales: ꝫ circũloquitur. sicut testat Cõmen. cõmen. 26. q̃rto de celo. gdgd dicãt moderni qui tenẽt q̃ sint vere sbe. in lib. aũt de generatione Phs cõsiderat elemẽta: vt sunt mixtoꝫ cause. non sunt aũt mixtoꝫ causę nisi vt transmutabilia. non sunt autez transmutabilia: nisi vt sunt actiua ⁊ passiua. nõ sunt aũt actiua ⁊ passiua: nisi merito q̃ttuoꝫ q̃litatuꝫ primarũ: ideo ibi circũloquit veras dñias eoꝫ pr q̃litates primas: que sunt caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas: ⁊ sic etiã in lib. meteo. cõsiderant. ꝫ sub ratione magis speciali q̃ in lib. de gñatione. Et ideo ẽt sic ibi diffiniunt. Sic igit ptꝫ qũo qualitates sunt cause elementoꝫ: ⁊ qũo non: ⁊ que: ⁊ qualiter: ⁊ sic solutio cõtradictionis liquet de se.

¶ Loco: dantie Auer. super pmo de gnatione et corruptione.

Dicit Auer. in cõ. 14. pmi de gnatione. q ibi vtriusq; mouetis a pmo pho cõsideraf. Et ibi finit oppositũ de ideo mouete qõ est mouẽs motũ: et pr ꝓnõ a nãli nõ a diuino oz cõsiderari. Soluit q pncipia sbe sensibilis taz generabilis q eterne: et a nãli pho et a diuino hnt cõsiderari. sz differenter: q: pncipia q inuestigant a nãli inuestigantur: vt sunt pncipia sbe sensibilis: pncipia aũt a diuino inuestigata sunt: vt sũt pncipia sbe vel entis. entis enim in qtũ ens: et sbe in qtũ sbe inuestigant pncipia: et cãe. 4. et 6. meta. vt robiq; tex. cõmẽ. pmi. Et ideo. d. Lõmẽ. h. q duo sunt modi mouentiũ: quo et vnus est qõ mouet: et non mouetur. et talis motor vt scribit ipse in pmo phy. cõmẽ. vltimo. et. 2. phy. 26. et tex. cõmẽ. 73. Non cõsideraf: nisi quãtũ ad si est: nõ aũt quantũ ad qd est: q: in eo non est pncipiũ motus: vt ꝓbidẽ. Et ideo sba et qditas istius primi mouẽtis a diuino cõsideraf: sed est aliud pmũ mouẽs motũ: et est corpus celeste: qõ mouet ista infrior: et mouet ab intelligentia: et tale cõsideraf a nãli et a diuino: a nãli in qtũ est sensibile et mobile: a diuino aũt vt est cãtuz a pncipijs sbe in quãtuz sba: et entis in quãtuz ens. Solo est Auer. 12. meta. primo. 5. et. 6. et. 19. cõmẽ.

Lõmẽ. 14. ¶ Cause gnatiõis sunt due mã et mouẽs. sicut. d. Lõmẽ. in eodez cõ. 14. huius tñ oppositũ inuenit. 2. phy. 27. et. 28. vbi ponũtur quattuor cause. similiter. 1. phy. cõmẽ. 70. d. q vbi est mã ibi sunt oẽs cause: si igit mã est causa gnationis. oẽs igit cãe cõcurrẽt nõ due tñ. Soluit. gnatio vt est motus qdã est de numero accidentiũ successiuoꝝ. Accidentia aũt qtenus accidẽtia sunt necio dependent a sba tanq a subor sicut scribit Lõmẽ. 4. meta. cõ. 2. hoc enim cõe oibus est: q: igit generatio motus quidã est: oꝝ q sit actus mobilis in quãtuz mobile. tale aũt sibi ppiũ est gnabile in quantũ gnabile: et hoc est mã. Et ideo generatio ex parte q accidẽs est. et etiã ex parte q le accñs regrit subz qõ mã est. Nã pm Phm p phy. 34. et. 11. meta. ca. 5. oẽs qui de nã loquuti sunt in hoc cõuenerũt q ex nihilo nihil fit. Ex parte aũtẽ q gnatio est de numero accidentiũ successiuoꝝ. sumo enim hic gnationẽ pro aggregato ex alteratione preuia: et subito puenit forme. 6. phy. 59. ptz ibi q sicpõt gnq capi. dico q sub hac rõne maxe dependet a motore. Nam totũ esse taliũ accidentiũ: et totũ fieri dependet a cã extrinseca: q est motor. sicut declarat Lõmẽ. 12. meta. cõ. 41. Cause igit maxime necie ad gnationẽ et gnatio est motꝰ qdã: sunt suũ subz qõ est neciũ et intimũ sibi: et rõne generis et rõne spei: et motor qui sibi intimus est rõne spei. Accidẽtia enim permanẽtia non dependẽt in esse: et in cõseruari a causis extrinsecis: sed sufficit existentia sui subiecti ad hoc q talia sint iuxta illud corruptis pmis substãtijs impossibile est aliqd aliozꝝ permanere. Forma aũt nõ est intrinseca gnationi: vt gnatio est motus: q: in adductu eius gnatio: vt est motus corrumpit iuxta illud phi. pmo de gnatione. tex. cõ. 55. habitibꝰ psentibꝰ in mã cessat motus: et Lõmẽn. 2. de gnatione. cõ. 52. forma cũ inuenit desinit trãsmutatio: quo ergo pot ee causa trãsmutationis? Et ideo sz forma sit intrinseca gnato: non tñ gnationis est causa aut pncipiũ. et q: forma et finis gnationis idez sunt. 2. phy. cõ. 70. ideo dicimus q finis etiã nõ est principiũ ipsius genera-

tionis: sic igit ex intrinsecis causis mã: ex extrinsecis aũt motor: generationis cause sunt ncie et pncipia: gnatum aũt ex intrinsecis magis forma: ex extrinsecis magis finẽ: generatũ eim cõplectũ a sua forma est id qõ est: qdqd dicãt alij. motore aũt cũ sit extrinsecus nihil eo indiget amplius. maxime loquẽdo de ppinquo motore. ad finẽ aũt gnate rei ppie attributionẽ necia hz: q: frustra esset res gnata: si omni actione careret. Et ideo licet qttuor sint cause due illaruz magis appropriant gnatiõi: et due gnato magis. Et ideo bene dixit Lõmẽ. hic q mã et motor cause sunt gnatiõis. Et studiose sicut mihi vrtocculte sensit Dhs. et Lõmẽ. 2. phy. tex. cõ. 72. vbi pbant nãlem dere cõsidere de mã et motore: q: cognitio gnationis nõ pot perfici: nisi dãdo has duas causas. ¶ Sed cõtra solutionẽ istã subtilr arguit quidã ex pcipuis scholaribus meis Petrus fides de maiore. pbãdo q forma est magis intima gnationi q subm: aut motor q: terminus ad quẽ est de quiditate motus. sicut. d. Lõmẽ. 5. phy. cõ. 3. et. 48. et. 3. phys. cõ. 4. et quinto phy. cõ. 9. subm aũt non vt esse de qditate accidẽtis. 7. meta. sed ponit tanq additũ. Cũ igit forma sit terminus gnatiõis erit igit magis cã gnationis q mã: cuius oppositũ tu dixisti. ¶ Silr cũ motor nõ sit de qditate motus: sicut efficiẽs nõ est de qditate sui effectus: multominus igit motor nõ erit sic intimus gnatiõi: sicut est finis generationis: qui idẽ est cuz forma sola rõne distincta. ¶ Soluit. terminus ad quẽ ipsius motus ad duo pot cõparari. vel ad terminũ a quo vel ad subm. Et pmo quidẽ modo cõsideraut terminũ ad quẽ Lõmẽ. quinto phy. cõ. 48. vbi dixit q motus nõ cõstituit in suba sua ex termino a quo: q: ille amittitur: sed ex termino ad quem: q: ille acquirit: et est pars sue sube. ¶ Alio modo pot cõsiderari terminus ad quẽ vt cõparatur ad ipsuz subm motus: et sic pari ratione potest dici q respectiue loquendo terminus ad quẽ non est sic de suba motus sicut subm. ratio est: q: sicut terminus ad quez acquirit sic deperdit et entitas motus. Et quãdo terminus ad quẽ est in acquisito esse: tunc est totaliter deperditũ esse motus. si igit terminus a quo nõ dicebat de suba motus: q: ille deperdebat multo magis: terminus ad quẽ non erit de suba motus: cum per talez deperdatur entitas motus in seipso. et hoc cõparando terminum ad quem ad subiectũ motus. sicut dixi: loquor aũt semper hic de motu pro fluxu: et nõ pro forma fluente: q: motus pro fluente forma non destruitur per terminũ ad quez: sed perficitur: q: taliter sumptus motus non distinguit a termino ad quem: nisi sicut pater a viro: et vlter sicut diminutũ a perfecto. motor etiaz vt dixi est totalis causa a qua dependet in esse et fieri motus ipse: q: suum fieri est suum esse. et ideo etiã magis intimatur motu q forma. motus enim est actio motoris in re mota vt di. 3. phys. 20. et. 22. vnde motor cadit in pma diffõne motus latenter: sed eius cõpleta diffõ nõ solũ mobile: sed motoz capit: vt dicat motus est actus motoris in mobili in quantũ potentia motũ: nam perfecte diffõnes debẽt dari per oẽs causas. sicut pz pmo phy. ad pncipiũ. et octauo meta. tex. cõ. 12. et. 13. qdqd dicat Burleus in hoc: et sẽpces. Ad formã igit arguminti qñ dicebat q terminus ad quẽ est de sba motus per Auer. 3. cõ. 5. phy. dico q illa tria dicunt ee de sba motus ibi pro quãto ponunt in diffõne motus. s. terminus a quo: terminus ad quẽ: et subz: et hz motor: poni dearat i diffõne cõplete

motus:qr tñ in quinto phy.nõ ꝓclaraſ an oē qõ mouet ab alio mouetur:ſed hoc declaraſ in.7.t.8.phy.ideo ſicut mihi videt ibi nõ meminit:niſi de iſtis tribus:ſi igit eſſe de qditate motus intelligat id qõ in diffõne eius ponit:ſic oia p̃dicta ſunt ꝓ quiditate eius:ſi vero tu intelligas eſſe de quiditate p illo qõ quiditatē cõſtituit in eſſe qditatiuo.t eſt de intrinſeca rõne eius: ſicut aīal t rõnale ſunt de qditate hominis:ſic dico q̃ nec ſubiectũ motꝰ nec terminꝰ ad quem:nec motor ſunt de motus quiditate:qr oia iſta ſunt extrinſeca ab ipſa quiditate motus:ſiue qditas motus ſit entitas abſoluta ſiue entitas reſpectiua:ſz eniz habitudo ad terminũ ſit de quiditate reſpectus non tñ terminus:pz igit quõ t qualr dicta noſtra ſunt rõni conſona ſicut vides.t nos.2.hui⁹ ſup.52.cõmẽ.cõfirmabimus iſta magis.

Cõmẽ.25. ¶ In cõ.15.primi de generatiõe.dicit Cõmẽta.q̃ ptes moti circulariter ſemp mouent in eodẽ locoꝛ quo pz q̃ nõ mouent fm ſbm.ſed huius oppoſitũ dicit Cõmẽta.4.phyſi.cõ.43.cõtra Themiſtiũ.vbi vult q̃ ptes corpis circulr moti mutãt locũ:t fm ſbm:t fm formam: totũ aũt ſolum fm formã:nõ fm ſbm.Soluit.hoc intelligit tales ptes nõ motare locũ:ita q̃ ſint in maiori aut in minori loco:ſicut eſt i augmento t diminutõe:ſed.4.phy.loquit de loco abſolute.

Cõmẽ.27. ¶ In cõ.17.d.Cõmẽta.q̃ ſbm gnãtionis eſt in loco.huius oppoſituz hz.5.phy.cõ.8.Soluit.ſbm gnãtiõis duplex.primũ t ſcõm.primũ eſt mã pria:t de illa loqt Cõmẽta.5.phy.cõ.5.ſbm gnãtiõis.ſcõm ē mã trãſitus:t eſt mã hñs formã:t illa per ſe eſt in loco.prima aũt mã eſt in loco per accñs:qr rõne alterius.vide diffuſius pro hoc ſuper prima contradictione quinti phyſicorum.

Cõmẽ.29. ¶ In cõmẽ.19.vltia nõ ſunt ſu loco:neq̃ per ſe: neq̃ per accidẽs: ſz oppoſitũ habet.5.phy.cõ.12. Soluit.ibidem.t tu vide.

Cõmẽ.30. ¶ In cõ.30.dicit q̃ faciens ptes magnitudinis eſt magnitudo.oppoſitũ habet.4.phy.cõ.34.vbi dr q̃ magnitudo non eſt de principijs actiuis.Soluit.intelligit q̃ ipm agẽs eſt ꝓtũ:qr actio fit p cõtactuz nõ tñ vult q̃ ſit ꝓtitas de principijs actiuis:niſi forte terminatiue nõ formalr:nã illud in quo terminat actio ꝓtũ eſt.formalr aũt nõ eſt de principijs actiuis actõe realiter cõſequit potẽtias actiuas:t actiones eaz:ſicut.d.Cõmẽ.ibi.de ꝓtũ ẽt loco ꝓalle.meminl me dixiſſe.

Cõmẽ.44. ¶ In cõ.44.primi de genera.dr locũ inſepabile eē a mathematicis corpib⁹.Oppoſitũ p celi.tex.69.vbi phs.d.poē qõ eſt i loco eſt corpꝰ ſenſibile.Soluit p Auer.ibidẽ dicentẽ q̃ phs ibi intellexit cõgreſſuz t eſt iſta:q̃ o ſenſibile corpus eſt in loco:t ſic phs ibi nõ contradicit huic dicto Cõmẽta.hic:nota tñ locũ inſepabilez eſſe a mathematicis corporib⁹ fm imaginationẽ:fm rem vero locus ſenſibilib⁹ corpibus aſcribitur:ſicut pz.4.phy.cõmen.47.

¶ Concordantie Auer.ſuper ſcõo de generatione.

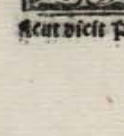

Cõmẽ.3. Nſcõo de gnãtiõe cõ.3.dr q̃ oē corpꝰ in actu nõ abſoluit a ꝓtrarietate.Oppoſitũ hr prio celi.cõ.20.de celo.t alibi ſinities.Soluit.hic loquit ad hoiez.Arguit.n.ꝓtra ponẽtes principiũ mãle oiuz eſſe corpꝰ infiniti.t ex datis ab eis ꝓbat phs ibi ſuã poſitionẽ.Aut alr oē corpus in actu qõ eſt trãgibile hz cõtrarietatẽ:nã ſicut dicit Phus ibidẽ tex.cõmen.7.quoniã igit querimus corporis

ſenſibilis principia.hoc autem eſt tangibile:t celum autem non eſt ſenſibile ſenſu tactus:ſicut ſupra dictum fuit.

¶ In cõ.4.dicit Cõmẽta.q̃ mã nõ predicat de mãto in rebꝰ generatis:ſed in rebꝰ alteratis.oppoſitũ.7.meta.cõ.24. Soluit.mã in rebꝰ gnãtis nõ p̃dicat de mãto.t ſic intelligit dictũ phi t Cõmẽ.ꝓtra Plãtonẽ:qr Plato videbat hoc velle:ſed i rebus alteratis.nõ negat hoc phs.t ſic intelligit dictũ ſuũ in.7.meta.loco alleg.nã iſto mõ gloſat illam ꝓpõnẽ phs hic. Et poſſet dici ẽt q̃ mã nõ predicat in abſtracto de mãto:qr pz pr modũ ptis/nõ p̃dicat de toto.ſz pz p modũ totius cõcretiue ſumpta p̃dicat de toto:t iſta eſt gloſa Cõmẽta.7.met.cõ.24.t.34.t.7.phy.cõ.15.Et prio qdẽ mõ loquit hic:qr forte Plato volebat mãm p̃dicari in abſtracto:t p modũ ptis de mãto.nam vt appet ex dictis phi t Cõmẽta.Plato dicebat q̃ armilla eſt aurũ:ſed fm phm dz dici q̃ armilla eſt aurea.vnde Cõmẽtator.7.meta.cõ.24.dicit t etiã Phs in tex.idolum qõ fit ex lapide non dicit lapis:ſz lapideũ.t hoc manifeſtius apparet in rebus naturalib⁹:qm̃ homo nõ dicit caro:aut ſanguis:ſed ſanguineus:aut carneus.

Cõmẽ.8. ¶ In cõ.8.ſcõi de gnãtiõe dr q̃ grauitas t leuitas nõ ſunt actiue q̃litates neq̃ paſſiue.oppoſitũ pz.4.phy.85.t.86.t.8.phy.31.nam motus ſurſuz eſt a leuitate:t motꝰ deorſuz a grauitate. Soluitur.nõ ſunt actiue ꝓtũ ad formã:ſunt actiue ꝓtum ad motũ localem.

Cõmẽ.14. ¶ In cõ.14.dicit q̃ vnũ opponit pluſq̃ vni.huius tñ oppoſitũ dicit 10.meta.tex.cõ.17.Soluit.vni vnũ opponit eodẽ mõ:t maxia oppoſitione:ſed diuerſis modis:t nõ maxima diſtantia aliqd pluribꝰ pot ẽt cõtrariũ.gloſa eſt Auer.8.phy.cõm.62.Similr in multiplr dictis vni plura opponunt:vt graui opponit leue t acutũ: graue.n.reperit in ſonis.Et ſic acutũ ſibi cõtrariat t graue: ẽt repit in rebus mobilibus:t ſic leue dr opponi ſibi:pz aũt q̃ nõ vniuoce: ſz multiplr dicit graue ex B q̃ ſibi plura ꝓtrariant. Et hoc innuit phs hic ẽt in tex.dicit eniz.Dicit aũt ſiccũ t humidũ multifarie:t eddẽs cãz.d.oppoit aũt ſiccũ t humidũ t vdum. Et vide in limitatõib⁹ earũ diffuſe de hoc.

Cõmẽ.21. ¶ In cõ.11.dicit Cõmẽta.q̃ ignis ſupior nõ eſt in fine caloris.huius tñ oppoſitũ hz ipſe.3.celi.cõ.67.t.8.meta.cõ.5.Caloꝛ maximꝰ t motus ad ſupius eſt actio ignis.idẽ.1.meta.cõ.4.t.11.meta.cõ.51. vbi hr q̃ alia ſunt calida ꝓticipatione ignis:hoc etiã eſt cõtra rõnez:quia ſummus caloꝛ non debet:niſi elemẽto ſimplici.3.celi.67. Soluit.intelligit ꝓtũ ad actũ.dicit eniz q̃ ignis qui eſt ſupius nõ eſt in fine caliditatis t ebullitionis:nã nõ caleſacit aliquid ibi:t pci ue a pte cõuexa in qua ꝓtãgit orbẽ lunetin ſeipm autẽ minime agere põt:qr forma exñs in ſbto nõ alterat ſbm:ſed in iſto igne inferiori qui eſt in aliena materia reperit ebullitio t caliditas ꝓtum ad agere.t ſic etiã gloſat dictũ Auer.ſuper primo canticoꝛ.cõ.45.t.4.celi.cõ.31.t primo celi.cõmen.91.in quibus locis hz conſimilem ſententiam.

Cõmẽ.35. ¶ In cõ.35.dr q̃ ꝓtraria adinuicẽ trãſmutãt.ſz oppoſitũ dicit ſupra in cõ.6.hui⁹ ſcõi.Soluit.trãſmutant terminatiue:qr oia motus eſt ꝓ cõtrario in ꝓtrariũ nõ ſubiectiue:qr vnũ non recipit aliud.

Cõmẽ.51. ¶ In cõmẽ.51.forma cũ inuenit deſcit motꝰ.huiꝰ oppoſituz videtur p̃ho phy.62.t.64.Nõ ceſſant ptes ſpermatis fieri ptes hois. Et ſolvit.deſcit trãſlatio ſemp ad inuentionẽ forme ſiue cõplete inuenta in

mã siue incomplete: vnde quando vnũ minimũ forme mixti inueniſ tunc est aliqua ges anteq̃ aliud minimuꝫ inducat: nec voluit dicere Auer. pmo physicoꝝ. cõmẽ. ad ductis q̃ gñatio toꝫ sit motus continuꝰ: sed solũ voluit dicere gñationẽ illaꝫ fieri per minima: quoꝝ vnuꝫ in lucitur post aliud in mã modo exposito. Et hoc intellexit per partes et in hoc Cõmẽ. manifeste apparet veritas: quã nos enuncupauimus supra in cõmẽ. 14. pmi de gñatiõe. Naꝫ Arist. arguit hic cõtra Platonem ponẽtẽ ideas esse adequatũ pncipiũ productiuuꝫ formarũ existẽtiuꝫ in mã. Arguit enim fictis causa sufficiẽs effectiua gñatiõis semper est: et sbm recipiẽs semper est: quare ergo nõ generat pmiue: sed q̃ noq̃ generant: et quãdoq̃ nõ. Ecce igit q̃ reales cause gñatiõis et principia sunt solũ materia et motor: sicut diximus. Aliter argumentũ phi nullũ esset. Ita arguit et Cõmẽ. 3. physicoꝝ. cõ. 15. Si mobile semp fuit et motor semper fuit: quare ergo motus nõ fuit semper. et est etiam argumẽtũ phi ibidẽ. Et sic videmus phm recitare in hoc tex. 52. duas opiniones de causis gñationis: vna fuit eorũ qui loquti sunt de causa mouente. Alia autem de causa materiali tm: et vtraq̃ est ipsufficiens: sed via Arist. est via media que ex extremis dr esse composita. Quicquid igitur sit de causis generationis in esse rationis: tamẽ in esse reali solum iste due sufficiunt materia et motor.

Cõmẽ. 57. ¶ In cõmẽ. et tex. 57. habet q̃ tẽpus iuuẽtutis est equale tempori senectutis: ex quo videt nõ dari statũ et etatẽ cõsistentie. sed oppositum 3. de anima. cõmẽ. 2. tex. 59. ¶ Soluit. hic tẽpus iuuentutis sumit pro toto tpe in quo res est in pfici vel in perfecto esse. Et sic comprehẽdit non solum temous argumẽti reiꝰ verũ et status. Et sic inter iuuentutem et senectutẽ non apparet mediũ. Tertio autẽ de anima. tempus augmenti contra distinguit tempori status: et tempori decrementi: et sic inter iuuentutem et senectutem mediat etas consistendi. Licet Egidius argumẽto sophistico oppositũ sibi teneat.

¶ Concordantie Auer. super Primo de Anima.

Cõmẽ. 24. Auerrois primo de anima cõmẽto. 24. habet q̃ intellectus non eodem modo existit in omnibus hominibus: istud autem videtur repugnare vnitati intellectus: quã ponit commento. 5. tertij huiꝰ. ¶ Soluitur ꝑ mi ipsum. Nam hic loquitur de intellectu particulari qui est virtus cogitatiua: ista enim nõ eodẽ modo preparata inuenitur in omnibus hominibus: sz intellectus de quo loquitur commento. 5. dicens ipsum vnum esse: est intellectus abstractus a materia vniuersaliter comprehẽsiuus. Et in illo non est varietas: sed si quandoq̃ apparet varietas hoc est in relatione cogitatiue sibi deseruientis ad intelligere nostrum.

Cõmẽ. 30. ¶ In cõmẽ. 30. ignem esse manifestũ est. sed oppositum. 4. celi. cõ. 32. qꝰ esse eius ibi demostratur. Soluunt aliqui esse ignis: manifestum est et non demonstrat: sed esse ignis in loco suo. pprio hoc latet: et hoc est qõ demõstratur. Solutio nõ sapit viam Auerroꝝis: qꝰ Cõmentator in comen. illo. 32. dicit. illam esse demõstrationẽ ad demõstrandũ esse ignis: quia est species et pars subiectiua subiecti illius libri: qõ raro cõtingit. Ideo aliter soluo. ignis duplex: teste Auer. et Alexan. 2. de generatione. cõmẽ. 21. et 4. celi. 33. 6. ipsorio: et superior qui est in vltimo

cõtinẽtis. Et primus quidẽ ignis manifestus est ad sensum: sed secundus nullo sensu cõprehẽdit: sed rõne et discursu demonstratur.

¶ Nullus: inquit Cõmen. cõ. 32. et phs posuit terram esse principiuꝫ. oppositũ habet de Hesiodo primo met. tex. cõ. 14. ¶ Soluit. mreiligitur de naturalib loquentibus: quorũ nullus posuit solam terraꝫ esse principiũ. instãtia de Hesiodo cessat: qꝰ ipse fuit leges imitatꝰ: et theologiam metrice composuit: vt est famosum. Cõmen. 32.

¶ Contradictio in. 37. cõ. qꝰ. d. q̃ motus essentialiꝫ attribuit homini p pedes. oppositũ. 6. ph. 59. et. 7. phy. cõ. 4. 6 corde solutũ fuit. 7. phy. cõ. 4. sz illi solutioni addo q̃ licꝫ motus progressiuus attribuatur homini essentialiter per pedes: qꝰ motus progressiuus habet per pedes fieri: tamen radix istius motus est a corde. Cõmen. 37.

¶ In cõ. 43. motus est trãslatio rei in fut iba. oppositũ pmo phy. 53. et 5. phy. tex. cõ. 7. ¶ Soluit. argumẽtũ est ad hoꝫ. nã antiqui posuerunt aiam esse motũ: ergo nõ nisi substantialẽ: qꝰ aia est substantia. Et iõ gtra illos ibi arguit: et dictũ Auer. ex ipsoꝝ ore sequi et pdire. Cõmẽ. 43.

¶ In cõmen. 51. d. Cõmen. q̃ cã ppter quam celum moueri melius fit q̃ vt quiescat: et q̃ circulo moueatur melius fit q̃ motu recto pime philosophie est. Sed oppositum secundi ptz primo celi. tex. cõmẽ. 12. Cõmẽ. 51.

¶ Soluit. quid incõuenit idem ingredi diuersas scias speculatiuas ꝑm diuersas cõsiderationes? certe nihil: pz. 2. physi. cõmẽ. 71. Dico q̃ principia sensibiliũ a diuino considerantur et cause: sed altiori modo q̃ fit modus naturalis: vnde quare aliquid melioris rationẽ habeat hoc põt considerari ab artifice considerante finem: et precipue primũ finem qui est ratio bonitatis in omnibus. talis autẽ a diuino considerantur: naturalis autem assignatis istorum rationes sensibiles et existentes in motu. vide ergo bene et cõsidera dicta Cõmenta. 12. meta. com. primo. 5. 6. et. 29. vide Cõmẽ. 5. et. 9. septimi meta. et cõmẽ. 3. tertij meta. et sic intelliges qõ diximus tibi: sufficit nobis loca tibi ostendere non opꝫ ola scribere. breuitatiindulgere volumus.

¶ Motus sensationis finis eiꝰ est in aia: et principiũ eius est ab extra. oppositũ ptz cõ. 3. huius primi de aia. ¶ Soluit. hic cõparat sensationes anime eiusdẽ rõnis: nam sensatiões interiores quedã recte fiunt et quedam reflexe: vnde prima incipit ab obiecto et terminat vltima. et in vltima virtute sensitiua que est memoria deueniẽdo per sensus extrinsecos et intrinsecos tanq̃ p media: sed sunt quedã q̃ reflexo gradu ac retrogradu pcedũt. Et iste incipiũt ab aia et terminat ad extra intũ q̃ vt. d. Cõmẽtator in. 3. colliget. cap. 38. ex hoc põt reddi ratio visionũ q̃ ptigũt melãcholicis et mulieribꝰ dicẽtibꝰ se videre mortuos aut demones: aut aliq̃ hmõitꝫ hoc dixit ipse: qꝰ nõ credidit deo: nec veritati sit maledictus: qꝰ etiã vere visiones angelorꝝ fuerunt nõ tm imaginariezꝫ hoc q̃q̃ possit esse ex sola imaginatiõe et defluxu idoli formati vsq̃ ad exteriorẽ sensuꝫ. si igit intelligit dictũ eius hic: sz in cõ. 3. primi huiꝰ cõparauit sensatiões diuersaꝝ rõnuꝫ: quarũ quedam magis tenent se ex parte corporis: sicut sonus et sensatio que in somno fit: ista enim accidentia ligant animam: et ideo terminatur ad ipsam: qꝰ a re corꝝ: alii essumante causatur somnus et ligamentuꝫ fit in sensu cõl: similr motus illeest a circũfrẽtia ad cẽtrũ: vigilia autẽ est accis formaliꝫ. et ideo tenet se magis ex parte animeꝫ qꝰ est solutio Cõmẽ. 64.

ligamentoꝝ: et est ratio ꝓpter quã anima operatur: et in ea fit motus de centro ad circũferentiã. Et ideo. d. Cõmentator ꝙ sensus et imaginatio que in vigilia fiunt incipiũt ab anima et redũdat in corpus.

Cõmẽ. 69. ¶ In. 69. scribit ibi Cõmẽta. ꝙ si in aliquo corpe sola ꝯtitas remaneat pole est ibi imaginari mouẽs et motũ. Huius oppositũ sequitur ex dictis suis. 4. phy. cõ. 71. ibi enim dicit ꝙ elementa posita in vacuo nõ possent moueri. et tñ in casu ibi esset quãtitas. ¶ Soluit. dico ꝙ dictum suum hic sequit ad hoiem. nam illi cõtra quos arguit dicebãt ꝙ puncta illa erant corpora: et cũ nõ sint elemẽta sequit ꝙ essent ex elemẽtis causata: talia aũt bene possunt imaginari posse remoueri sola quãtitate remanẽte: cum habeãt intrinsecã resistentiã. Motus etiam imaginari ꝑ est res ampla satis: dicũt enim mathematici pũctũ ex sui fluxu causare lineam. Et fluxus linee causat superficiem: et superficies fluens causat corpus. omnia autem ista ad imagimationẽ vera sunt: non autem ꝑm rem ipsam.

Cõmen. 78. ¶ In cõ. 78. dicit. ꝙ impossibile est vt ſba sit elementũ alioꝝ. oppositum. 12. meta. 22. sicut etiã hoc idem. 4. meta. cõ. 2. vbi dicit ſbam esse cãm oiuꝫ nõ ꝑm agens et finẽ: ſz ꝑm subiectũ. ¶ Soluit. principia duplicia. ꝓpinqua et remota. principia remota possunt esse eadem respectu oium predicamentoꝝ. sed principia ꝓpinqua minime. glosa ẽ Auer. cõmẽ. 22. iam allegato in. 12. meta. hic autẽ loquitur Cõmen. de principijs propinquis: quãdo dixit ꝙ substãtia nõ est elemẽtum aliorum: et reddẽs cãm subdit dicẽs: principia enim nõ ſbe sunt nõ ſbe.

¶ Concordantie Auerrois super scõo de Anima.

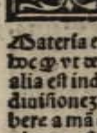

Hscõo de aĩa. cõ. 2. dicit ꝙ per formã indiuiduũ fit hoc. Oppositũ appet. 12. met. 14. et primo celi. 92. et primo meta. cõ. 40. vbi ꝑz ꝙ per mãz. ¶ Soluit. a forma indiuiduali hẽ principaliter indiuiduum hoc qõ est. Et est ista sntia eius manifeste. 7. meta. cõ. 5. vbi. d. ꝙ phus loquit de principio indiuiduii. et. d. ꝙ talis est substãtia que est forma: et p illam ſbe demõstrate sunt ſbe et vnuꝫ. Materia etiã cõcurrit: tamen minus principaliter q̃ forma. Accedit ad hoc ꝙ vt declarari prolixe in qõnemea de principio indiuiduationis: alia est indiuiso entitatiua: et alia quãtitatiua: vnde entitatiuam indiuisionem ꝓncipaliter hꝫ a forma q̃ titatiuaꝫ aũt appropriate vr̃ habere a mã cum quantitas videatur mãm consequi: sed de his latius dictum est a nobis in questione illa: et illic vide.

Cõmen. 3. ¶ In cõmẽ. 3. nõ dicitur mortuuꝫ: nisi animal qõ caret principio nutrimenti et sensus insimul. non principio sensus et motus tñ. Sed oppositum videtur prio de aĩa. cõmẽ. vltimo. vbi. d. ꝙ non dicit mortuũ: nisi animal qõ caret principio. i. vita: non principio sensus et motus insimul. In vno enim loco vult ex sola carẽtia vite. s. vegetabilis aĩal mortuuꝫ dici. In alio vero ex carentia vite et sensus insimul. ¶ Soluitur. ꝙ hic loquitur ꝑm suum idiomatq. d. in arabico et. sed primo de anima ꝑm idioma grecorum qui volunt mortem esse carentiam nutritiue ale: vnde et in plantis mors reperitur.

Cõmen. 3. ¶ In eodem cõmẽ. 3. ponderat Cõmẽtator. quare phs dixit. ꝙ corpora viua habent principium essentialiter se augendi. dicit ꝙ illud dixit. ꝓpter aliqua que non sunt viua: et in talib̃ videt esse aliqd simile

augmẽto

augmento. sicut est lapis de quo ẽt ꝑz primo celi. cõ. 12. et primo de generatione. 32. videt igit Cõmẽtator velle aliqd eẽ qõ habeat principiũ essentialr se augendi. Sed huius oppositũ ꝑz infra. in tex. cõ. 39. ꝑmi huius: vbi habet ꝙ nihil auget essentialr ex se. ¶ Soluit. ꝙ ibi intelligitur ꝙ nihil auget essentialr. i. sine alio motu precedẽte: qꝛ augmẽtatio debet partibus per alterationẽ et motũ precedẽtẽ toti vero attribuit rõne partiuꝫ: et hoc fuit satis Aristo. cõtra Platonẽ ibi ꝙ aĩa nõ est prio mota in augmẽto a seipsa. In hoc vero loco intẽdit ꝙ corpora viuentia habẽt principiũ essentiale. i. intrinsecũ per qõ augentur et sic sedatur discholia hic et ibi.

Cõmẽ. 46 ¶ In cõmẽ. 4. secũdi huius. d. Cõmẽtator ſbm accidẽtis esse ens in actu. Hui̇ tñ oppositũ sentit ipse ꝑmo cap. de ſba orbis. qui ponit dimensiones interminatas fundari in mã ꝑma: que est ens in pura potẽtia. Dicendũ ꝙ aliqui ex ista auctoritate moti ponere conati sunt de intentione Auer. formã corpeitatis ſbalẽ materie ie ꝑme coeternã: qꝛ volunt ſbm cuiuſlꝫ accitis esse ens in actu. Et ista positio bene fuit Aui. vnde Cõmẽtator. 4. celi. cõ. 40. exp̃sse hꝫ ista verba: et sicr est de tribꝫ dimẽsionib̃ cũ prima mã. s. ꝙ sunt ꝑme formaꝝ existẽtiũ in ea ĩ actu. Et ideo putauerũt quidã ꝙ corporeitas est ſba. Ecce ꝙ ex intentione aliorum Cõmẽtator dicit. prima formã materie eẽ corporeitatẽ substãtialem: sed ꝑm ipsuꝫ prima forma est corporeitas que est trina dimensio. Dicam̃ igitur ꝙ accitia duplicia sunt terminata et interminata: tunc dico ꝙ dictuꝫ Auer. hic hꝫ locũ de terminatis. Dictũ vero suum in ꝑmo cap. de ſba orbis. est de interminatis: cõueniẽs. n. esset ꝙ terminata nõ habeant cõsimile subiectũ quale habẽt interminata: nisi actus fieret potentia et forma esset mã: qõ impossibile est. Nam terminatio insequit formã et actuꝫ. 7. meta. 49. sed interminatio potẽtia et mãm. ¶ Sed magnificẽtia tua fecit replicã subtilem meo iudicio hic: qꝛ tunc saltẽ forma ſbalis nõ differret ab accitib̃ iterminatis: qꝛ sicut ſbꝫ forme ſbalis est ens in potẽtia: ita p te accitiũ interminatoꝝ est ens in potentia. Et sic ꝑria quã ponit Cõmẽ. inter formã ſbalem et accitalẽ est vlr vera tam de accidẽtibus terminatis q̃ de accidẽtib̃ potentialibus et interminatis. ¶ Soluit. nam Auer. nõ soluꝫ ponit ꝑriam inter formaꝝ ſbalem et accidentalẽ penes hoc: vetũtia penes aliud qõ est ꝙ forma ſbalis est pars ſbe: nõ autem forma accidẽtalis: per quẽ fundari igitur in subiecto qõ est pura potẽtia distinguit ab accidẽtibus terminatis forma substãtialis. et per eẽ partẽ ſbe: vlr ab omnib̃ distinguit: siue terminata: siue interminata fuerint.

Cõmẽ. 70 ¶ In cõ. 7. scõi huius. d. Cõmẽta. ꝙ ens et vnũ per prius de forma dr̃ q̃ de cõgregato. Hui̇ oppositũ dixit supra cõ. 3. ¶ Soluit. cõpositia sunt magis entia ꝑm famositatẽ: qꝛ oibus nota sunt. sed ꝑm veritatẽ forma est p prius ens et vnũ q̃ cõpositũ. 7. meta. tex. cõ. 7. nec videat tibi hoc mirabile: qꝛ in sili Cõmẽta. 2. meta. cõmẽ. 16. dicit. ꝙ ista inferiora sunt magis naturalia ꝑm famositatem: cuꝫ tamẽ clarũ sit ꝙ ꝑm naturam superiora sint naturalia magis.

Cõmẽ. 70 ¶ In eodem cõ. 7. scribit ꝙ nõ est dubiũ quõ ex aĩa et corpe fiat vnuꝫ. Sed oppositũ fuit p tex. cõ. 92. vbi ꝓtra Plonẽ fuit dubitatũ quõ ex aĩa et corpore vnum fiat. ¶ Soluitur. dubiũ esset quõ ex aĩa et corpe vnum fiat si aĩe plures essent in eodem distincte loco et subiecto: sicut

imponit Platoni. Dubius iterũ esset si aia ipsa esset corpus: sed apud tenentẽ aiam esse formã nõ cõpositã ex mã & forma. & per pũo actus: & tenẽdo corp' eẽ potẽtiã nullũ est dubiũ quõ ex mã & forma vnũ fiat: qr hoc est: qr hoc act' illud vero potẽtia. 8. meta. tex. cõ. 15.

Cõmẽ. 8. ¶ In cõ. 8. scribit Cõmẽtator: q cũ auferunt forme nãles auferũtur mãe. Oppositũ p phy. 82. vbi dr q est externa & nõ destruit destructis formis: quax nulla est ibi ppetua ñ sbalibus loquẽdo. ¶ Soluit. intelligitur de mã sẽa que rectius sbm q mã dr: talis. n. est hñs formã: & ideo talis nõ est nã: sed hñs nãm. 2. physi. cõ. 10. mã aũt prima q vere mã dr non corrũpit corruptis formis particularib' qr nõ depẽdet in esse ab hac forma vel illa: sed a forma fm ispẽm successiue in ea succedente: semp enim stat cuz aliq: & si essz sine ol forma: tunc nõ ens actu eẽt ens actu fm viam eius. 2. phy. cõ. 12. vñ. 12. meta. cõ. 14. mã ab ol forma separata nõ est ens extra aiam: sed est ens rõnis.

Cõmẽ. 8. ¶ Ibidem. d. Cõmentator: q nomẽ in rebus artificialib' primo dicit de mã: secũdo de cõgregato ex mã & forma. Oppositũ huius habetur 5. meta. cõmẽ. 14. cõtra Auic. vbi vult q denoiatiua per prius significant formas: & secũdario subiectuz. Cuius oppositũ Auicẽ. dicebat. Aliqui dixerũt super hoc q ibi loquit de prima significatiõe ex primo modo significãdi vnde cõcretũ accidẽtale ex primo mõ significandi importat formã: ex secũdo mõ significãdi importat sbm: & hic loquit de primo significato: qr primũ significatũ est cõgregatũ vel ipsuz sbm: istã solutionẽ nõ itelligo: qr nõ est modus significãdi nisi respectu rei significate. Et iõ rñsio ista seipsaz interimit: sicut vides: qr nihil diuersum. d. nisi quãtuz ad verba. Joãnes aũt de ianduno multa ẽt dicit in. 5. meta. q: qr pfusa & sine fundamẽto ex maiori sui pte dicunt: omitto. dico q si volum' videre qd nomen significet: oportz nos cognoscere actũ & distinctionẽ actus. Nam vt scribit. 9. meta. tex. cõmẽ. 7. venit autẽ actus nomẽ qui ad ẽndelechiazz cõpositus & ad alia ex motibus maxime. & 8. meta. cõmẽ. 7. nomẽ imponit rei fm q est in actu. Actus aũt duplex est. accidẽtalis & substãtialis. prim' dat esse simplr. secũdus dat eẽ fm qd. Accidẽtalis iterũ duplex. quidazz a nã inductus: & quidam ab arte: nam fm Auer. 2. physi. 13. omnes forme artificiales sunt accidẽtia: in rebus igitur cõpositis ex mã & forma substãtiali nomen primo significat formã sbalezper quã cõpositũ est in actu simplr: secũdario aũt significat cõpositũ. Nomina aũt cõpositorũ ex mã & forma accidẽtali a nã producta videnf pmo significare formã: secũdario mãm: qr talia cõpsita/ vt sic nõ hñt esse/ nisi per formã accũtalẽ: nam ly sortes simplr habeat esse per formã sbalem: tñ esse albũ habet ab albedine que est actus fm qd perficiẽs. Et ideo noia denoiatiua taliuz accidentiũ cum importẽt talem cõpositionẽ ex subiecto & accidente: sicut pz primo phy. cõ. 25. albũ significat albedinẽ & recipiẽs albedinem: ideo pmo significat albedinẽ: secũdario subiectũ. sicut pz 9 ma Auicẽ. 5. meta. in cõ. 15. sed in noibus reruz artificialiũ dubius est qd primo significẽt talia noia. Nam si hoc fundamẽtuz imitari volueri/mus q nomẽ imponit rei fm q est in actu: vr q noia artificialiũ pmo importẽt formã: & secũdario mãm. Nam sicut scribit Cõmẽ. in. 2. phy. sup tex. cõ. 13. vbi hz q forme artificiales: ly sint accũtia in corpibus nãlibus: tñ pstituũt res artificiales fm q sunt artificiales: quẽadmodum forme nãles pstituũt res nãles: & subdit. Si igit nãlia sunt sbstẽ cesse est vt formen nãles sint sbe. quẽadmodũ artificialia fz q artificialia sunt accũtia: iõ forme artificiales sunt accũtia. & hoc apud me cõcludit: qeqd dicãt alij. dico de intẽtiõe Auer. artificiale duob' modis ꝓcipi posset vno mõ vt est indiuiduũ sbe: & vt hz eẽ in actu simplr & absolute: nam hoc nomẽ scẽnũ vr importare ex cõi hoiuz acceptiõe aliqd in actu: sicut hoc nomẽ lignũ & lapis. alio mõ põt sumi scẽnũ/ vt ẽ res artis: & p qdẽ mõ loqtur Cõmẽ. 2. de aia. cõ. 8. qñ. d. q noia rez artificialiũ p significãt mãm: & secũdario formã artificialẽ: nam talia actualitat ẽ hñt de se vt qd: ly vt quo rõne forme sbalis: & qr tale indiuiduuz sbe cõparat ad formã artificialẽ: vt mã ad actũ: qr forme artis fundãtur in cõposito ex mã & forma a nã pducto: iõ noia taliũ artificialiũ vt sunt noia indiuiduoz sbe p significant sbam q accũs: qr per sbam talia sunt in actu simplr: non p accũs. sed si talia noia sumant vt sunt noia rez artis: qr vt sic qditatiue sunt accũtia: sic talia pro significant formã a qua hñt tale eẽ fz qd q sbam: nõ. n. video quõ forme artificiales cũ sint de qditate rez artificialiũ ẽre ergo nõ ꝓportabũt p eas: & dictuz Auer. nõ ꝓtradicit huic suie si bene aduertis. Nam hic dicit. in rebus igit artificialib' significat nomẽ indiuiduũ sbe fz sua pmã significationẽ: qr significat mãz: & in reb' nãlib' demr ipsuz fm sua pmã significationẽ: qm significat formã: ecce q cõsiderat nomẽ rei artificialis: vt est indiuiduuz sbe: cui forma artis inheret: & ista est sincera veritas: nec alr dicere posset ipse Auer. si vult a ꝓdictiõe remouerì: ẽt si ab infris reuiuisceret. Dicta aũt modernoz hic nulla ꝓsus vlz hñt: sicut tu poteris ex dictis nris iudicare. Rectuz. n. est iudex sui & obliqui. sicut. d. Phus.

¶ Viuere dr de nutrimẽto & augmẽto solũ. Sed oppositũ dixit supra tex. cõ. 13. ¶ Soluit. hic sumit nomẽ vite prestius: ibi vero latius. Cõmẽ. 16.

¶ In cõmẽ. 20. d. q oẽ animal hz imaginatiuaz: Oppositum infra. 156. ¶ Soluit. hic de imaginatiua absolute siue pfecta: siue imperfecta ibi vero de imaginatiua perfecta tantuz. Cõmẽ. 20.

¶ In. 22. d. q sentire est actio. Oppositu zinfra cõmen. 51. vbi dicit q est pati: nisi esset q sumpsit actionez pro passione: aut si verius dicamus non est formalr actio: neq; formalr passio: sed assimilat illis: & hoc deo duce in. 1. de anima declarabimus. vbi videbimus in simili quõ intelligere sit pati: sed pro nunc recurre ad. 13. qstionez quolibetoruz Scoti. artic. 3. & ibi videbis veritatem. Cõmẽ. 22.

¶ In cõmẽ. 24. hr q actio attribuit primitus forme. Oppositum est primo de anima. cõ. 3. vbi dicit aliqua accũtia primitus attribui corpori q ale. ¶ Soluit. q illa accũtia q dixit Cõmẽ. pmit' attribui corpori q ale nõ itellexit de corpe In quo ẽ aia: sicut forma in mã: sed de corpe extrinseco: sicut ẽ vapor respectu somni: aut aliqd hmõi. Et sic nõ ẽ ad ppositum. Sed adhuc dubitat. qr actio vr p cõposito attribui in phemio meta. Et p de aia. 64. ¶ Soluit. cõposito vt qbi forme vt quo: & hoc non negat hic Cõmẽtator: qr. d. q actio attribuitur primitus euti propter formam. Cõmẽ. 24.

¶ Artifex non põt probare sbm esse neq; sbẽs sbti: Oppositum primi pz primo elencoz. vbi phat sylls elencũ esse. Oppositũ scõi pz. 4. celi. cõmẽ. 32. ¶ Soluit. diffuse pertractaui ista in spãli qõne quaz fecẽ de hac materia: pro nũc dico breuiter q aliqua sbta adeo nota sunt Cõmẽ. 27.

q̃ sic vespiciũt ea: nullã prorsus mẽtionẽ faciẽtes de ipsis, aliq̃ rrõ ibta nõ sunt a deo ignota: q̃ demõstrari queant: q̃ sicut dixim⁹ superi⁹ in. 4. celi super. 32. cõ. implicat q̃ aliq̃ ibm demõstrẽt in scia: in q̃ est ibm: nõ si fuerit aliq̃ ibm q̃ indigeat aliqua modicula declatiõe: tu le bene sufficiet⁹ a scia illa in qua est ibz põr notificati ⁊ psuaderis sicut est syllo hypothetic⁹ p nãm. Et sic est via inductiõis vel exẽpli: vñ Auer. p prior̃. cap. de syllo hypothetico. ingt q̃ per syllos hypotheticos p nãm ostẽdunt ea que sunt min⁹ occulta q̃ sint occulta per nãm: sicut eẽ aiẽ p suas opatiões: sicut fecit Aui. in. 6. nãlium. qui ex opationib⁹ aie notificauit esse aiẽ: nõ q̃ illa sit rõ demõstratiua: ꝫ est syllus hypothetic⁹ per nãm: in quo ans est notuꝫ per se: ⁊ ons etiã est per se notuꝫ: ⁊ sequela est per se nota. Et talis syllus nihil simplr probat: sed est sola persuasio quedã ⁊ superficialis notificatio. Et ideo dixit bene Cõmẽta. in. 4. celi. in cõ. 22. vbi dixit. q̃ alia est latẽtia que indiget syllo. vꝫ. cathegorico. Et alia est latẽtia que indiget inductione: vñ hoc idẽ ꝫ sentit Themisti⁹ sup. 2. poste. cap. 11. in sua paraphrasi. Et sic dico. q̃ rõ illa phi in libro elencoꝝ nõ est rõ demõstratiua ad pbãdũ esse subiecti illius libri: sed est quedã persuasio exẽplaris ⁊ similitudinaria. De partib⁹ vero subiectiuis: tan in scia possint demõstrari: nec net iam dixim⁹ cõ. 32. quarti de celo diffuse: ⁊ tu illuc recurras.

Cõmẽ. 32. ¶ In cõ. 32. dicit Cõmẽta. q̃ intellect⁹ speculatiu⁹ non est aia: nec ps aie: sed cõmẽto p mo. tertij de aia. d. oppositũ. ¶ Soluit. intellect⁹ spẽculatiu⁹ ꝫm ipsuꝫ qñq̃ supponit pro opatione aie que est intellectio: ⁊ talis: nec aia: nec ps aie: sed est accñs maxime de nova intellectione: qñq̃ sumit pro itẽlectu potẽtie q̃ est pars aie nr̃e quo mediate intelligimus ⁊ sapim⁹: p mõ hic: scõo mõ sumit ibi.

Cõmẽ. 38. ¶ Dicit Cõmẽta. in cõ. 38. q̃ caput est pncipiũ sensatiõis. Hui⁹ oppositũ habet in libro de sensu ⁊ sensato. vbi dr̃ q̃ cor. ¶ Soluit. q̃ cgd dicant alij veritas est ista: cor est pncipiũ oꝝ sensatiõis: cerebrũ nullⁱ sensatiõis pncipiũ est. sed nã pduxit ipsuꝫ ad cõtraopanduꝫ cordi per sui frigiditatẽ in contẽperãdo cordis calorẽ: ista est Ari. via. istud sentit Cõmẽta. in cõ. suo sup libro de somno ⁊ vigilia. in scda colũna. vbi declarat q̃ sensus cõis organice est in corde: ⁊ q̃ cerebrũ nõ ꝛcurrit: niſi tanq̃ instrm̃ ad contẽperandũ calorꝫ cordis: vt fit pportionat⁹ pro operatiõib⁹ sensitiuis: sed medici instant rõne sensata q̃ sensus fiunt organice in cerebro: q̃ stante nocumẽto in pma parte cerebri fit nocumẽtuꝫ in virtute imaginatiua ⁊ in sensu cõi: sicut illo qui pcipiebat q̃ tibi ciues deberẽt excludi a domo pp impedimẽtuꝫ qõ fibi insrebant: stante nocumẽto in medio fit nocumẽtuꝫ in virtute cogitatiua: sicut fuit ille qui proijciebat vasa argẽtea per fenestrã. quidã aũt hñt nocumẽtuꝫ in parte posteriori cerebri: ⁊ illi nõ possunt memorari alicuius rei prẽterite: ergo vr̃ q̃ ista instrumẽta taliũ sensationũ sunt in cerebro: ⁊ nõ in corde: hoc est argumẽtuꝫ cõtra phos. Nos dicimus pro phis q̃ hoc nihil mouet. Nam ista cõtingunt pp impedimẽtuꝫ qõ est in corde: nam facta lesione in cerebro in aliqua suã parte impedit mensura illa caloris deseruiẽtis tali virtuti in corde organice existẽtis: vnde cerebruꝫ ꝫm diuersas sui partes contẽperat calorẽ cordis tali vel tali virtuti deseruientẽ: ⁊ inde est q̃ facto nocumẽto in parte media cerebri impedit temperamẽtuꝫ ⁊ mẽsura caloris nãlis existẽtis in corde: qõ temperamẽtuꝫ ⁊ que mensura est instrumẽtuꝫ virtutis cogitatiue in corde organice existẽtis: ⁊ ista est sentẽtia phi in. 2. de prib⁹ animaliũ. cap. 7. ⁊ sic de alijs dicas cõsequẽter. ista sunt ex precordijs antiquorũ peripatheticoꝝ. ⁊ a truffatorib⁹ minime intellectaꝫ quorꝫ doctrina non cõsistit niſi in multitudine verborũ: volũt enim facere novas sectas ⁊ miscere greca latinis ⁊ medicinalia ⁊ platonica cum Aristo. ⁊ neutruꝫ attingunt: sicut cuilibet paruꝫ exercitato in phia Aristo. patere potest.

¶ In cõ. 41. scõi de aia. d. Cõmẽta. q̃ ignis dominat in corpibus nutribilib⁹. Sed oppositũ ptꝫ. 2. d gñatiõe. in tex. cõ. 49. ⁊ in. 4. meteo. vbi scribitur q̃ oia residentia circa medium a p dominio sunt terrea. Cõmẽ. 41.

¶ Soluitur. ꝫm molem terra dñatur. ignis aũt ꝫm virtutẽ: ⁊ precipue in nutribilib⁹: nam gñatio est prima participatio aie in calido nãlis: vita est eius permãsio. Et iõ dixerũt sapientes q̃ frigiditas nõ ingreditur opus nature ignee: nã q̃ aia oia operatur. 2. de aia. tex. cõ. 41. ⁊ 130. replicari põt. in maiori quãto est maior virt⁹: si igitur terra dñat quãtuꝫ ad molẽ: igitur quãtuꝫ ad virtutẽ. ¶ Soluitur. intelligit propositio in his que sunt elasdẽ spẽi: sicut plus ponderat gleba tetre: ⁊ velocius descẽdit q̃ medietas glebe: fallit in his q̃ sunt diuersarũ rõnum. similr intelligit ppositio illa quo ad virtutẽ insequentẽ talem molem: nõ autẽ quo ad alias virtutes que illaꝫ molẽ nõ insequunt. sic dico q̃ cum terra quo ad molẽ dñetur in mixtis talia mouẽtur ad motuꝫ eius. Et ideo canis proiectus de turri descẽdit virtute elementi dñantis in eo. sed quo ad suum motum qui est ab aia: ⁊ quo ad alias operatiões virtutis nutritiue ⁊ sensitiue ignis dominat: sicut cõiter cõcessum est ab omnib⁹ sani capitis.

¶ In cõmẽ. 48. d. Cõmẽtator: virtutes corporum celestiũ conseruãt ꝫm oẽm disponem esse: ⁊ ꝫm oẽs partes. Oppositũ videt in vltio cap. de sba orbis. vbi dicit q̃ celi permanẽtia nõ est a virtute. ¶ Soluitur. negat ibi virtutem extensam ad extensionẽ subiecti. cõcedit hic virtutem abstractã: a tali enim est permanentia celi: ⁊ motus eternitas. 2. cap. de substãtia orbis. Et. 8. phyſi. cõmẽ. 15. eterna enim hñt cãm necessariaꝫ cõseruantẽ ⁊ dantem esse. Cõmẽ. 48.

¶ In cõ. 52. dr̃ sensuꝫ esse de virtutib⁹ passiuis: vr̃ aũt oppositũ probasse phos supius in tex. cõ. 17. vbi declarat aiaꝫ effectiue ꝛcurrere ad oẽs mot⁹ tam veros q̃ existimatos: vt. d. ibi Cõmẽta. in cõ. ¶ Soluitur. Dico q̃ opio illa Alberti magni in scõo de aia. iudicio meo est multuꝫ rõni ꝛsonaꝫ: q̃ sensus: ꝫ vt est in potẽtia ad recipiẽdũ spẽs fit passiu⁹: fit aũt actiu⁹/postea q̃ spẽ illa informat⁹ fuit respectu sensatiõis. illi aũt q posuerũt motorẽ separatũ ꝛcurrere imediate ad sensationem causandã aliq̃ spãli influẽtia: mutuꝫ (vt mihi vr̃) excedũt limites istⁱ artis: ⁊ ꝫ Cõmẽ. 2. de aia. cõ. 60. moueat istam qõnem que oino dubia est: ⁊ ab eo cũ difficultate apparet solorũ talem motorẽ separatũ nõ ponit: sicut expositores eius dicũt: impose enim est q̃ sensatio effective fit ab intelligẽtia tanq̃ a cã efficiẽte ppinqua aliq̃ spãli influentia ꝛcurrẽte. Naꝫ ꝫm Auer. 7. meta. cõ. 31. ad finẽ: qõ mouit Ari. ad ponẽdum mouẽs separatũ a mã fuit sactio virtutũ intelligẽtiuꝫ: q̃ virtutes intellectuales apud ipsuꝫ sunt nõ mixte cũ mãtoẽ. n. nõ mixtũ cũ mã fit a nõ mixto cũ mã simplr: quẽadmodũ oẽ mixtũ cuꝫ mã generatur

a mixto cum mā. & pmo meta. cō. 31. mālenō transmutat nisi a mālī.
¶ Et ꝓfirmat. Arist. in plerisq; locis dānat antiquos. qr effectuū sen
sibilium ponebāt causas in sensibiles: sicut ptz primo meta. 19. 21. 23.
25. & 26. Modo si Cōmētator ponat intelligētiaz esse imediatā cām
sensationis: tunc ipse incidit in foueā quaz fecit: qr effectus sensibilis
erit imediate ab insensibili & abstracta cā. Amplius quō euadet: qn
aliquid nouū imediate pueniat ab antiquo? Forte dices q̄ hoc facit
mediante obiecto: qō cōcurrit dispositiue & nō effectiue. Cōtra: quia
tunc soluunt argumēta Aristo. cōtra Platonē de ideis: & Auer. cōtra
Auicē. qui ponebat datorē formaz: qr tales etiā ponebāt ista agentia
inferiora cōcurrere dispositiue. Amplius. quō cā vlis erit effect⁹ par/
ticulis cā imediata nō video: hoc aūt sequit euidēter: si intelligentia
cōcurrat solum vt efficiēs & obiectū vt diuponēs. Amplius. Aristo. in
2. de aia. 52. 59. 2. 60. reddit cām: quare nō sentiunt sensus se: & quare
nō sentim⁹ dum volum⁹. reducit hoc ad istam cām: qr sensus nō pñt
sentire sine motore extrinseco: tale aūt est obiectū vt oēs dicunt. Am/
plius. 59. & super cōmē. libri de somno & vigilia habet q̄ pma imperfe
ctio sensuū fit ab itelligētia agente que declarat in libro de alalibus.
sed ipsa postrema perfectio fit a sensibilib⁹. hec & alia adduci pñt que
gratia breuitatis omitto. Dico igitur. siue spēs sensibilis idez sit cum
sensatiōe siue nō idez: qōnem istam ab Auer. motaz esse pp specie nō
pp sensationē: qr miratur ipse vñ hz obiectū producere spirituali⁹ eē
q̄ fit suū esse nō a medio: vel ab organo pōt esse ista maior spirituali/
tas in spē q̄ in obiecto: qr medāū ꝓcurrit vt mā tnū in receptiōe spēi
effectus aūt potius insequitur agens q̄ mām. & ideo vr esse ponēdus
extrinsec⁹ motor. Et hoc nō pōt negari: sed nō modo quo moderni po
nunt. Nam intelligētia ipsa ꝑm Arist. cōcurrit ad oē opus mundi hu/
lus: ideo enīz mundus hunc opz supiorib⁹ rationib⁹ cōtinuū esse: vt
ois virtus eius gubernet inde. meteorozꝝ primo. vñ sicut in gnatione
alalis virt⁹ informatiua exñs in semine in virtute alati. s. celestis cor
poris & intelligētie nō errātis a qua rememoraf. pducit alal: sic obie/
ctuz sensibile extra quātūcq; male esse habeat in virtute intelligētie: cu
ius ipsuz est quasi instrm. pducit spēm sensibilē hñtem spirituali⁹ eē
q̄ habeat ipsa: sensus aūt spē informat⁹ virtute obiecti ꝑmi fit actiu⁹
ad sensatiōis pductionē: sensibile. n. sensuz agere facit ex mēte phi in
lib. de sensu. ex obiecto enīz & potētia parti notitie. Et hoc vr velle Cō
mēta. 2. de aia. cō. 37. vbi. d. aiam eē cām effectiuā oluz motuū taz ve
rozuz q̄ existimatorꝝ existētiū in alato. Et ista ēt sula est eiusdē. 2. de
aia. cō. 149. & nō habeo pro incōueniēti hoc q̄ idē fit actiuū rōne al/
terius: & fit passiuū rōne ppriat vñ sicut intellus pōis est actiu⁹ & pas
siu⁹ teste Auer. 3. de aia. cō. 19. ficimaginor de ipso sensu. Et in hoc iu
dicio meo recte dixit Albert⁹. nec rect⁹ dici potuit. Et hoc fuit in cās
sicut mihi vr: quare Ari. nō posuit expsse motorē istū extrisecū in sen
su: sed bene i ītellectu: qr motor iste ꝓcurrit vli influētia vna cuz obto
qō est cā prima non dispositiua: sed effectiua pticularis respectu spēi
sensibilis. In intellectiōe aūt in qua fit trāsit⁹ de ordine in ordinez: &
sunt potētia intellecta actu intellecta: fuit necessariū ponere istū intel/
lectū agētē: qr ibi manifestū erat q̄ pductio spēi intelligibilis nō po/
terat reduci ad phātasmatā cū exeat ordinē & latitudinē sensibilis: sed

in sensu vbi manet ꝓsilis ordo non vr aliquē motorē separatū appro
priatum ponere: sed vlis eius influxus sufficit: sicut etiam in alijs est.
Et hoc voluit dicere Cōmē. vt mihi vr duz dixit: iz Arist. tacuit moto/
rem istū extrinsecū in sensu: & ppalauit in intellectu: qr in sensu latet:
& in intellu manifestū est. sic cognouisti iam quō sensus est & ēt utib⁹
passiuis. & quō & actiuis & respectu cuius & qualiter.
¶ In cō. 52. scribit sensationē exteriorīs sensus nō posse fieri sine pre Cōmē. 16
sentia obiecti. Huius tñ oppositū meminimus nos inuenisse in dictis
ei⁹ sup cōmēto libri de somno & vigilia: vbi dicit i somno visionē & gu
stus sensationez vel aliqd hmōi posse fieri. ¶ Soluit. q̄ talis sensatio
nō est sensus exteriorīs: iz est sensus cōis q̄ vtit intētionib⁹ p reb⁹. vñ
illa sensatio nō est sine pñtia obiecti: obiectū em pñs: est spēs in orga
no sensus exteriorīs: quā apphēdit sensus cōis: & nō sensus exterior:
qr sensus exteriores i somno sunt ligati: naz ꝑm Auer. in predicto tra
ctatu: somnus est ligamentū sensuū exteriorꝝ: & ista est solo Gregorij
ariminēsis in p̄ sniarꝝ. 3. dist. pmi. q. pma. arti. 2. in solone scōe exprē
tie Aureoli. Et. d. istā solonē esse & mēte Cōmē. in pdicto loco. Miror
maxime de tāto doctore quō plerūcq; allegat tot & tātas Cōmē. aūcita/
tes: quas aut nō intelligit: aut fingit se non ītelligere. ipse. d. in pmis
sensationes istas non posse fieri a sensibus exteriorib⁹: qr sensus exte/
riores sunt ligati: & allegat Cōmē. ibi: iz cōtra sensus cōis ēt in somno
ligatus est: & ligamētuz nō attribuit sensib⁹ exteriorib⁹: nisi pp liga/
mentū prius existere in sensu cōi. Naz vt. d. phs somnus est passio pri/
mi sensitiui: pmuz aūt sensitiuuz appellat sensuz cōem. Dicamus igit
p nobis & p ipso: q̄ sensatiōes duplr fiūt: qñcq; p lineā rectā: & ista in/
cipit a sensibilib⁹ extrisecis: & terminat ad vtutē rememoratiuā: alia
est p lineā reflexā & retrogradā. & ista incipit a virtute rememoratiua:
& terminat ad sensus exteriores. i somno aūt pōt fieri retrograda sen
satio. Nā vtus imaginatiua p intētionē quā recepit ab obto extrinse
co: vel a vtute rememoratiua mouebit sensuz cōez: & sensus cōis move
bit sensuz pticularē: & fit talis sensatio: vñ ista sensatio ē sensus par
ticularis tāq̄ subti: & nō est sensus cōis: nisi tāq̄ agētis: iz illō qō & rece
pit Gregorius fuit: qr nō potuit imaginari quō sensatio ista possit eē sen
sus exteriorīs cū ipsi sint ligati: iz vt dixi: ipe incidit i syllā cupiēs vi/
tare carlbdizmā quō pōt eē sensus cōis cū ipse sit pmo ligatus? Sol/
uimus igit q̄ in somno perfecto ligati sunt sensus isti & sensus cōis: &
precipue a sensibilibus cōiter occurrētibus: & in tali somno non fiunt
iste sensatiōes. Est & alter somnus imperfectus: & in tali fiūt iste sensa
tiones: & iz sensus exteriores in tali somno ligati sunt respectu sensi/
biliuz exterior cōiter occurrentiū ab extrinseco: nō respectu alterius
sensus: vt ita dicam: per quā itur ad sensum cōmunez non sunt liga
ti: & respectu illius imitari possunt: istud sentit Auer. ibi in littera. & ne
videar ista studio cōtradicendi dixisse. Adduco verba eius formali/
ter. inquit. quō autem accidit q̄ homo in somno videt q̄ sentiat per
quinq; sensus absq; eo q̄ ibi sit aliqō sensibile extrinsecū: & soluit di/
cens: hoc accidit per cōtrarium motum ei qui fit in vigilia. In vigilia
em sensibilia extrinseca mouent sensus: & sensus cōis mouet virtutē
imaginatiuam. in somno autem quando virtus imaginatiua imagi/
nata fuerit intentionem quam accepit ab extrinseco: aut ex virtute

rememoratiua: reuertet & mouebit sensum cõmunem. & sensus cõmunis mouebit virtutẽ particularẽ: & sic accidit q̃ homo cõprehẽdit sensibilia: licet nõ sint extrinsecus: qr intentiones eorũ sunt in instãtis sensuum: nec ille formalr. Vide etiã pro hoc ipsum. 3. colliger. ca. 38.

Cõmẽ. 60. ¶ In cõ. 60. d. Cõmen. q̃ melius est q̃ diuersitas formę sit cã diuersitatis mãe q̃ ecõtra. Sz hui' oppositũ hr̃ ab ipso. 8. phy. cõ. 46. vbi ex diuersitate mãe, patet diuersitatẽ formarũ. ¶ Soluit. diuersitas mãe est cã diuersitatis formę: sed diuersitas mãe est signũ diuersitatis formę non cã. Ratio igit quã facit. 8. phy. 46. est a signo: nõ a causa.

Cõmẽ. 62. ¶ Sensibile non agit in sensum: nisi quãdo est cõtrariũ. Oppositum scõo de anima. 57. ¶ Soluit. scõo de anima. 57. tex. distinguit de duplici alteratione perfectiua & corruptiua: sz igitur in sensatione nõ fit vera cõtrarietas ad agendũ actione corruptiua: est tamen aliqualis talis qualis requiritur inter mouens & motũ & alterans & alteratũ alterratione perfectiua: vide ibi & intelliges.

Cõmẽ. 65. ¶ In cõmen. 65. d. Cõmẽ. q̃ sensibilia cõmunia sunt ppria sensui cõmuni. Huius oppositũ patet infra: cõmẽ. 133. vbi dr̃ q̃ nõ sunt ppria alicui sensui. ¶ Soluit. per sensuz cõmunẽ nõ intellexit hic virtutem aliquã distinctaz ab alijs sensibus: sicut imponit sibi sanctus doctor hic: sed intellexit cõmunitatem sensuũ: qr sensibilia cõmunia possunt sentiri a pluribus q̃ ab vno sensu. Et ideo dixit q̃ sunt propria sensui cõmuni. Et tu vide Tiximistiũ in. 2. de anima super. 133. & sic argumẽta sanẽti vetoris nulla: & sic etiã pz q̃ nulla sit cõtradictio.

Cõmẽ. 72. ¶ In cõ. 72. Cõmẽ. hz: q̃ color nõ ẽ visibilis nisi mediãte luce. Oppositum. scõo de aia. cõ. 67. vbi hr̃ q̃ color nõ est visibilis pr aliquã formam sibi cõtingentẽ: sed est visibilis pr se. ¶ Soluit. visibilis est color mediãte luce quantũ ad actũ imutandi dyaphanum & organum sensus mediãte luce: lux igitur est dyaphani dispositio pro formis colorum recipiendis: & pro visu: non enim colores in obscuro videri possunt: sz sint actu colores ẽt in obscuro existentes: visibilitas igitur cõpetit colori pr se/in scõo modo: qr forma coloris est causa visibilitatis eius: sic igit pz cõtradictionis sedatio si recte vides.

Cõmẽ. 72. ¶ In eodẽ cõ. 72. d. q̃ color vniuscuiusq̃ visibilis vt in luce: siue illõ visibile videat in obscuro: siue videat ꝗ luce: sz ex obiis infra in eodẽ cõ. vt oppositũ istius sequi: qr ibi hz q̃ color nõ est visibilis: nisi mediãte luce. ¶ Soluit. dictũ ei' verificat de visibilib' que videnr in obscuro & in medio illuminatorũ sicut sunt noctiluce & quercus putrefacta que & die & nocte videri possunt: tamen rõne alterius videnr in die: & rõne alterius videnr in nocte, Nã in nocte videnr merito lucis: in die merito coloris: & nõ merito lucis subiectiue existẽtis in visibili: qr lumen maius obfuscat minus. Cum hoc tñ stat q̃ talia videanr: vt color ata in medio actu lucido & mediãte luce cõtinẽtis. & sic ppõ est vera q̃ ois color in q̃lbet visibili exñs nõ vr: nisi mediãte luce.

Cõmẽ. 76. & 79. ¶ In cõmen. 76. & 79. est cõtradictio: qr in. 76. d. q̃ medium in sono est aer: non aqua: sed in. 79. d. oppositũ. ¶ Soluit: in aqua non fit sonus realiter: sicut fit in aere: sed solũ spiritualr: & sic etiaz intelligitur dictũ eius in cõ. 81. infra. in pncipio cõmenti.

Cõmẽ. 84. ¶ Dicit Cõmẽ. in. 84. cõ. aerez in aure semp moueri: & tñ in. 83. dixit ipsuz quiescere. ¶ Soluit. in eodẽ. 84. qr motus aeris exñtis in aure

est motus pprius: sz motus in aere extraneo/& nõ organico est motus extraneus: cuz hoc igit q̃ talis aer organicus mouet motu ppio stat ipsum quiescere quiete opposita motui extraneo: sic soluitur vt vides instanti: sicut etiaz ignis in sphera propria potest dici motus/& quiescens diuersimode.

Cõmẽ. 91. ¶ In cõ. 91. dr̃. q̃ non hr̃e pulmonẽ sit cã remota nõ respirãdi. Et tñ primo posterio. dr̃ q̃ est cã ppinqua. ¶ Soluit. dictũ eius in posterioribus hz veritatẽ respectiue nõ absolute: qr non habere pulmonẽ est causa ppinqua respectu nõ alalis: tñ simplr ppinqua non est.

Cõmẽ. 94. ¶ In cõ. 94. est cõtradictio ex vna parte: & in phemio meta. ex alia. Nã hic vr sensus tactus pcedere alios sensus: & pr 2ñs visus: ibi 6o visus alijs preferr sensib'. ¶ Soluit. priora gñatione via pfectionis posteriora sunt: sic dicimus poritatẽ tactus ad alios sensus eẽ prioritatẽ fm subm & mãm: sz prioritas visus ad tactũ est prioritas formę & finis. Et hoc etiã cõfirmat Cõmẽ. in. 1. de aia. cõ. 77. vbi. d. q̃ Arist. vr ordinare cõsiderationẽ de ẽtutib' sensuũ fm nobilitatem: non aũt fm naturã: prius enim egit de visu q̃ de aliis: sed Auic. 6. natura iũtor: dinauit talem cõsiderationem fm naturam: qr prius egit de tactu q̃ de alijs: pro hoc vide. 2. de gñatione & corruptione tex. cõmẽ. 7.

Cõmẽ. 97. ¶ In cõ. 97. dr̃. q̃ raritas ignis est maxima. oppositũ. 4. phy. 71. vbi d. q̃ crescit in infinitũ. ¶ Soluit. est maxima fm nãm: put cõsequit formã exñte in mã. terminatio enim est a forma: sed put in mã absolute est in infinitũ tendit cũ infinito do sit a mã. 3. physi. 60.

Cõmẽ. 98. ¶ In cõ. 98. & 101. cõtradictio est qr hic. d. q̃ oẽs sensus indigẽt medio: et gustus & tactus: tñ de gustu & tactu oppositũ apet in cõ. 101. ¶ Soluit. ibi negat regri medũ extrinsecũ. & hoc pr se. nã in sensu tactus & gustus nõ occurrit medũ extrinsecũ per sei sz per accñs. vide pro hoc cõ. 115. scõi de aia. Et ideo Cõmẽ. in pncipio cõ. 116. scõi de aia. d. q̃ aer & aqua in talib' sensib' sunt media sz de hẽt dici mediat ex hoc em apparet q̃ illa nõ sunt ẽ media: sz sunt media pr accñs: vt ipse declarauit in cõ. 115. & eodẽ mõ soluit cõtradictio iudicis eius super cõ. libri de sensu & sensato. vbi. d. q̃ sensus tactus & gustus nõ indigẽt medio. & tñ in hoc. 98. dicit. q̃ indigẽt medio. ¶ Soluit. ibi negat tales sensus indigere medio extrinseco in rõne pr se & vri medij: hocẽ dicit eos indigere vro & per se medio intrinseco sensibile emõ positũ supra sensuz nõ causat sensationẽ fm Arist. qcquid dicat Auic. in hoc.

Cõmẽ. 100. ¶ In cõ. 100. d. q̃ amplitudo venarũ & viarũ anhelitus est pp necitatem: & nõ pp melius: oppositũ in simili scribit in. 2. ph. 82. & 88. cõtra antiquos: pondera. qr non assertiue: sz dubitatiue loquit & cogita.

Cõmẽ. 108. ¶ In cõmen. 108. d. graue & leue esse sbas: & quinto meta. 18. d. q̃ sunt quãtitates: & p celi. 17. d. q̃ sunt sbe: etiã in. 1. de gñatione & corruptione: & 7. phy. 11. & 2. de partib' aã aliuz. cap. p. hr̃ q̃ sunt q̃litates: vide que scripsi super septimo physi. in cõmẽ. 11. Et si vis curiosus videre: vide Cõciliatorẽ in dria. 42. in tertio dicendorũ.

Cõmẽ. 116. ¶ In cõ. 116. d. carnez esse mediũ: & nõ instrm tactus: sz in cõ. super libro de sensu & sensato. & in. 1. colliger. cap. de inuamentis carnis: & in cap. de iuuamẽto tactus. d. oppositũ. vide Cõciliatorẽ dria. 42. in tertio dicendorũ. de hac materia: quia quando. d. Cõmen. q̃ caro est organum tactus intelligitur de carne cordis: qr in corde fm Phm est

radix istius sensus ꝛ organũ quãdo.d.ꝙ est mediũ loquit ꝛ alia carne. Alij per carnẽ intelligũt carnẽ neruosam esse tactus instrũm: ꝛ ponũt neruos eẽ partiale instrũm tactus: sicut ipsemet Locliato: tenet. Et huic opinioni fauere vr Cõmẽ. scõo ꝛ anima. cõ. 108. vbi. d. ꝙ tpe Arist. in quo scripsit libũ ꝛ alalibus: non erãt noti nerui. ſz post anothomiã apparuit illud qõ sciuit Aristo. ratione: sciuit post sensu: nam vult ꝙ Phs per illud qõ est intus carnẽ intelligat neruũ: ꝛ tale est organũ tactus partiale ꝛ ista est via Auer. sine dubio. Sed salua reuerentia Auer. eius positio non videt esse ex intẽtione Aristo. Nam dicere ꝙ quãdo Aristo. cõposuit libꝛum ꝛ partibus animaliũ: in quo expresse ponit organũ tactus in corde esse: sicut est videre in scõo lib. cap. 10. Et in libro ꝛ sensu ꝛ sensato. ꝙ tũc nõ fuerũt cogniti sibi nerui: qꝛ scia sectionis erat tũc ignota: istud in veritate esse vr vnum magnum mendaciũ. Nam Phs plerũq; ꝛ neruis loqui vr in libro illo: sicut i cap. 8. vbi agit ꝛ carne: ꝛ ꝛ his que vice carnis habeant. ꝛ in libro ꝛ histo: ijs alaliũ. plerũq; ꝛ neruosa carne meminit. ꝛ. 3. de natura alalium. cap. 5. Nec est verisimile ꝙ tantus phs: qui fuit solertissimus nature rimator: libũ illũ sine anorthomia cõscriberet: quo enij ꝛ cordis ventriculis: neq; alijs minutissimis membris conscripsisset ita solerter: nisi propijs oculis vidisset singula? Nerui autem nõ sunt adeo minutissima corpora: ꝙ ꝓpter sui paruitatẽ nõ possent videri. ¶ Preterea snia phi fuit sensuꝫ tactus medieratẽ cõtrarietatꝫ obtinere. Et ideo. d. in scõo ꝛ anima. in tex. cõ. 124. plante nõ sentiũt: qꝛ non hẽt medietatẽ: sunt enĩ cõplexionis multũ terrestris. ꝛ. 3. ꝛ ala. tex. cõ. 66. ait Phs. omniũ enij tangibiliũ tactus est: sicut medietas ꝛ susceptiuus sensus. Non solũ quecũq; dicie terre sunt: sed calidi ꝛ frigidi: ꝛ alioꝫ olim tangi possibilium: ꝛ ꝓpter hoc ossibus ꝛ capillis/ꝛ hmõi partibus nõ sentimus: qꝛ terree sunt: ꝛ plãte et ob hoc: neq; sensum ennuꝫ habent: qꝛ terree sunt. Arguit ergo sic. nerui sunt terrestris cõplexionis: sicut omnes medici ꝛ phi testant. ergo talibus non sentimus: patet ꝓnitia qꝛ manẽte causa manet effectus: quõ ergo Auerro. exponit ꝙ illud qõ est organuꝫ tactus est illud qõ est intus. ꝛ ꝓr illud quod est intus exponit neruum: cum nullo modo neruo sentiamus. ¶ Cõfirmatur auctoritate phi que non recipit glosaꝫ. hmo ꝛ anima. 79. tex. in trãslatione nostra: scribit enij ibi phs: quecũq; enij insunt in animalium corporibus simplr terre: vt ossa nerui pili nihil sentire videntur. Et hoc idem habet in traslatione Bisantij: quare dicendum est illud qõ intus est esse organuꝫ sensationis: ꝛ tale est ipsum cor: ista est veritas: ꝛ ita Simplicius ꝛ antiqui exposuerunt locuꝫ illum: ꝛ in hoc nolo cum Auer. esse: qꝛ vt mihi videt in hoc quesito dimisit precepto ꝛ suum: ꝛ imitatus est potius medicos. Nam sicut scribit Phs hmo ethicoꝫ. cap. 7. pro ꝛ sensione veritatis: etiã ꝓpria impugnare oportere presertim phos magis existimandũ estinam cuꝫ ambo amici sint pium est veritatẽ in honore preferre: excusare ipsuꝫ possum: de errore ꝛ fendere non possum. Nam littera sua in primo ꝛ anima non loquitur ꝛ neruis: sed ꝛ ossibus solũ. Similiter sermones medicoꝫ: in quibus etiã verbabatur: fecerunt ipsuꝫ a veritate euiare: hc notauimus hic ꝓpter errore cõmunẽ imponentiũ Arist. illud qõ negat expresser ꝛ istud non pueniꝫ nisi qꝛ videt expositores: ꝛ ꝛ tex. nihil.

Digressio ꝓtra Auer.

¶ In cõmen. 129. dicit. ꝙ demonstratio illa phi fundat super ꝓposiciones: quarũ vna est ꝙ omne qõ sentit animal: aut sentit ipsuꝫ pr cõtactum: aut mediante corpore extraneo. si ista disiunctiua datur per oppositaꝫ sequit aliqua sensationẽ sine cõtactu fieri: cuius oppositum patet. 7. phys. tex. cõ. 12. vbi habet ꝙ oꝫ alteratio perfectiua fit per cõtactũ. si non datur per opposita non est disiunctiua pr Boetiũ in libro diuisionũ. ¶ Soluit. per cõtactũ intellexit mediũ intrancuꝫ ꝛ sic sensus est ꝙ omnis sensatio aut fit pr medium intrinsecũ: aut per mediũ extrinsecũ. Et ista bene opponunt sicut videꝫ. Cõmẽ. 129.

¶ In cõ. 133. d. puationeꝫ ẽntialr cognoscit: ſz supra. cõmẽ. 120. dixit. ꝙ accidentialiter cognoscit. ¶ Soluit. supra dixit hoc cõparando ad habitum: hic vero dixit oppositum cõparando ad potentiam. eadem enij est potẽtia respectu priuationis ꝛ habitus essentialiter: ſz habitus per se cognoscit ꝛ priuatio illius habitus per accidẽs. Cõmẽ. 133.

¶ In eodem cõmẽ. d. Cõmentator. 1. ꝙ id qõ inuenitur vni accidentaliter: inuenitur alij essentialiter. Uide oppositũ. 2. physic. cõmen. 48. Cõmẽ. 133.

¶ Soluitur. ꝙ id quod est accidentaliter vni nature est essentiale alteri nature: sed id qõ est accidentale vni nature non potest esse essentiale alicuius eiusdem rationis cum illa natura: primo modo intelligitur auctoritas Cõmẽtatoꝫis hic. scõo modo intelligitur auctoritas eiusdem in. 2. phys. in cõmen. allegato.

¶ In cõmẽ. 134. d. Cõmẽ. ꝙ virtus cõprehẽdens istuꝫ esse Socratẽ: aut filiũ hõis est superior virtute sensus. Huius oppositũ scribit ipse in scõo de anima: in cõmẽ. 63. vbi. d. ꝙ cogitatiua hõis cõprehendit intentiones diuiduales decem predicamentorũ. Nisi esset ꝙ dictũ eius hic intelligit cõpletiue: sed dictũ eius supra in. 63. intelligit initiative. Aut hic loquitur respectu sensus exterioris: virtus ista est superior qua cõprehendimus substantiam aut relationeꝫ: ꝛ ista virtus est cogitatiua ꝛ hoc nõ cõtradicit Auer. in illo loco. Cõmẽ. 134.

¶ Ibidem Auer. habet ꝙ quãdo cõiunguntur duo sensus ad iudicãdum supꝛ eandẽ rem ipsam esse eandem iudiciũ est vtriusq; sensus. ꝛ non alterius tantum. Sed vide oppositum infra/cõmen. ꝛ tex. 146. Cõmẽ. 134.

¶ Soluit. dictũ eius hic pcedit de initio ꝛ occasione iudicij: ſz dictũ eius infra pcedit de cõplemẽto iudicij: vnde sensus exteriores respectu sensus cõmunis sunt sicut testes qui examinant a iudice qui vr audire iudiciũ vtriusq; partis: ꝛ postea pferre sententiã.

¶ In cõmen. 153. d. virtutẽ imaginatiuã distinguit ab alijs vtutibus: in cõ. 10. huius scõi. d. oppositũ. ¶ Soluit. hic loquit ꝛ ꝓrfecta imaginatiua q̃ est in exterminata parte corporis: ꝛ q̃ est non solũ respectu ꝓsentis obiecti: verũ etiã respectu absentis. ſz ibi loquit ꝛ imaginatiua iperfecta: que solũ in iprfectis animalib⁹: ꝛ ꝛ solũ circa prisentia obiecta actũ hꝫ: que disseminata est per totũ animalis corpus. Cõmẽ. 153.

¶ Ibidem. d. imaginatiuam differre ab intellectu ꝛ cõsilio: qꝛ imaginamur duꝫ volumus. Sed fuit oppositum ꝙ hoc est nihil: qꝛ a pari intelligimus cũ volumus. ¶ Soluit. bene intelligimus duꝫ volumus: ſz nõ itelligimus verũ cũ volumus: sicut est ꝛ sensu ꝛ imaginatiua. Cõmẽ. 153.

¶ In tex. cõ. 156. ponunt quattuor habitus: ſz oppositũ hr. 6. ethico. cap. 4. vbi sex ponunt habitus. Soluit. phs hic distinxit solum habitus qui noti erant ab antiquis ysq; ad sua tẽpora: sed in. 6. ethicoꝫ Cõmẽ. 156.

enumerat oēs habitus quos ipse ex partis naturalibus nouit.

Cōmē.156. ¶ In eodē cōmento dicitur sensus esse veros in maiori parte. Et tamen oppositū dicit supra in.152. vbi habet ꝙ sunt semp veri. ¶ Soluitur. supra loquebat de sensu vt mouet a sensibili: hic vero loquit vt ex se cōponit. Sed cōtra. nam etiā sensus vt mouet a sensibili non est semper verus sed frequēter: sicut ptz.2. de aīa.cō.63. Et ideo sorte sumpsit semp supra.i. in maiori pte. vel si vis ꝙ ly semp sumat: vt distinguit cōtra frequēter. dicas ꝙ illud est verū seruatis illis trib' cōditionib' positis a Themistio in.2. de aīa. super tex.63. et Auer. scilicet glosat cōsimiliter. 4. meta. cō.26. vbi hz hec verba. cōprehensio aūt que fit vno sensu: et vno modo sensus: et in eadem dispositione est vera semper: hec de scdo dicta sufficiant.

¶ Concordantie Auerrois super tertio de Anima.

Auerrois cōmēto.5. vbi reprehendit Alexādrū q̄ sicut sibi imponit posuit intellectū materiale causatū ex mixtione elemētoꝫ: et vltoēs alias virtutes aīe dicit. ꝙ hoc est cōtra Ari. qui suia Arist. fuit primas plectiones aīe esse a motore extrinseco. Sz ipe nō recordat suimet sup.7. meta. cō.31. vbi reprehēdit Auic. ponentē datorē formarū. Et Themistiū ponentē motorē extrinsecū respectu aīalū ex putrefactōe generatoꝫ. ¶ Soluitur. memini me diffuse dixisse de hac mā sup qōne nostra de spēbus intelligibilib': sed p nūc dico ꝙ via Auic. et via Alexādri sunt duo vie extremes sed via Auer. est media: et partiz discrepat ab vtroq: et partim cum vtroq cōuenit. Auic. ponebat sicut Plato in simili dicebat ꝙ motor separat' erat cā adequata p ductionis formarū. vnde Cōmen. ibi cōtra eos. d. ꝙ si ita esset nō opus esset mā in gnātione: nam mā est ex qua fit aliquid inexistēte: si aūt tales forme nō educunt de potētia mātis: sed totaliter sunt ab extrinseco: vt fm ipm ꝙ mā superfluat: q̄ sequit ex positione tales formas esse p se subsistētes. Alexāder vero videt esse in alio extremo vt sibi ponit Cōmē. q: ipse voluit aīam intellectiuā hois et aīas bruto: et vniuersaliter oēs mātes formas eē causatas ex diuersa mixtiōe elemētoꝫ tanq̄ ex cā adequata: sicut est de qualitatib' secūdis: vt est color: et suppō que causant ex primis qualitatib' elementoꝫ. vii. d. Cōmēta. ꝙ ista positio est quasi positio negātium agēs: et p̄cedentiū mātū tantū: et sunt illi qui ponūt causam sicut ptz.2. phy. sz via Auer. est in medio: q: ipse tenet ꝙ forme iste aīatoꝫ sicut est aīa cognitiua hois: et oēs inferiores aīe sunt educte de potētia mātis: nō tm insequunt mixtionē elemētoꝫ tāq̄ cāz effectiuā adequatā: imo elemētoꝫ mixtio cōcurrit in genere cāe mātis: sz illud qd̄ occurrit effectiue est virt' informatiua exns in semine: et est motor extrinsecus qui est intelligētia separata: qua rememorat talis virt' et ita Cōmētator: medū tenēs extrema dimisit: sibūpsi nō obuiādo.

Cōmen.5. ¶ In eodē cō.5. scribit Cōmētator: reddēs cām: quare ex intellectu et intelligibili fit maxime vnū. d. q: illō qd̄ fit ex eis nō est aliud ab eis: sicut est cōpositū ex materia et forma: videt velle cōpositū substātiale dicere tertiā entitatē realiter distinctā a partibus. Cuius tm oppositum videt sentire primo physi.17. ¶ Soluitur. ibi a me: et illuc videt dico enim ꝙ ibi loquitur de toto integrali vt ptz in littera: sed de cōposito substātiali nō possum videre quō nō habeat aliquā vnitatē per se et entitatē distinctā ab entitate partiū. Dicāt alij quicqd velint dico ꝙ mens Auer. est ista: sicut ibi late pbatum est.

¶ In eodē cōmēto dicit ꝙ in corporibus celestib' nō sunt plura indiuidua in eadē specie: oppositū videt. 2. celi. cōmē. 59. vbi pōit omnia corpora celestia esse eiusdē speciei. ¶ Soluit: multotiens dixi tibi spēm aliam vniuocā: aliam analogā esse: sicut est de genere et differentijs: sic in ppositio negat hic in corporibus celestib' esse plura indiuidua in vna specie vniuoce dictat: cōcedit tamen in talib' esse plura indiuidua in specie analogice dicta que est fm priius et posterius. Cōmen.5.

¶ In eodē cōmē.5. superius vbi iam dixim' in solone secunde qōnis ipse declarās qūō ex intellectu et intelligibili fiat maxime vnū: dicit: q: nō fit aliud ab eis: sicut est in cōpositis ex mā et forma. Sed huius oppositū sentire videt. 12. meta. cō.51. vbi hz ꝙ in solo intellectu diuino intelligibile et intellectū vnū sunt. Dico quicqd dicant moderni ꝙ intellectus Auerrois iste est: ꝙ ex intelligibili et intellectu fit maxime vnū: q: esse intelligibilis et esse intellect' sunt vnuz et sunt vnum. Nā quid melius q̄ Auerroiz p Auerroiz in exptari? Dicit seipsuz declarādo. 12. meta. cō.39. intellectū cuz intelligit fit idez cuz eo. s. cum intellectu. Et subdit: et intellectus est illud qd̄ intelligit. Et ppter hoc dicit ꝙ intellect' sit res intellecta. Et hoc est cōsonū vie Aristotelice: nam ipse. 3. de aīa. habet ꝙ anima est quodāmodo oīa. 37. Cognitū enim fit vnū cuz potētia cognoscēte: et esse rei cognite: vt sic est esse rei cognoscētis. Ista igitur idētitas vniuersaliter reperit in omni potentia cognoscēte: et quāto potētia cognoscēs abstractior fuerit: tāto maior est idētitas cogniti cū natura que cognoscit. Et suprema virt' abstracta a materia et a qualibet imperfectione est intellect' primi ēntis: hinc est ꝙ ibi intellectus et res intellecta sunt idē oīb' modis fm viā Auerrois: vnde cum res intellecta ibi sit diuina essentia in qua est oīs perfectio: oīs bonitas sine aliqua depēdentia vel potētia: vel quasi potētia illic est mare indeficiēs bonitatū et pfectionū: inde ipsa ingunt flumina et riuuli entibus fm ꝙ vniuscuiusq̄ dispositio requirit. Et hoc est qd̄ dixit Aristo. in primo celi. tex. cōmen. 100. Ideo intellectus diuinus essentiam diuinaz aspiciens omnia videt: q: videt illud quod est omnia eminenter. nam videt illud qd̄ est ens p̄ essentiam. hil aliud videt fm Auerro. perfidum: nisi suam essentiam: sicut inquit ipse. 12. meta. cōmen. 51. si quis cognosceret naturam caliditatis existentis in igne: non diceretur ignorare naturam caliditatis in alijs rebus calidis: vnde quarto physicoꝫ cōmēto. 102. d. Si illud qd̄ est calidum simpliciter est ignis simpliciter. illud quod est aliquod calidum est aliquis ignis. Sic cum deus sit ens p̄ essentiaz: alia entia sunt entia per participationez: alia entia aliqd diuinitatis participant: sicut patet etiaz. 2. de aīa. tex. cōmē. 34. et. 2. celi. tex. cōmē. 64. et. primo physi. 81. Solum igitur in intellectu primi intellectus intelligibile est idem simpliciter et omnibus modis: q: ibi est entitas p̄ essentiaz solus et in nullo alio intellectu: q: in alijs est participatio entitatis: et nō est totalis plenitudo. Soluz enim vnuz est ens simpliciter perfectuz: et illud ens est. 5. metaphysice. cōmē. 21. Noluit igitur Cōmēta. absolute ꝙ intelligibile nō fiat idez cū intellectu in alijs intelligētijs: sz voluit ꝙ

omnimoda ⁊ simplex idētitas non est nisi in solo primo intellectu. Et ideo dixit. 12. meta. 51. q deus intelligit entia eo modo quo nō est fas homini: imo eo modo quo nullus alius ītellectus ea pōt intelligere: disputatiōe tertia in solutione. 18. dubij cōtra Algazelē in lib. destructionū. Et ideo fuit opinio eius: sicut ibi patet q in alijs intellectibus citra primū quilibet intelligit aliquid extra se: vnde intellect⁹ secunde intelligentie intelligit primū extra se: qz ipsa prima intelligētia nō eminēter continet in essentia secūde: sed potius ecōtra. Et qz secunda intelligētia eminēter cōtinet posteriores: imo omnia alia dicimus q̄ non intelligit ea fm ipsum ex ma se: qz videdo seipsam videt illud qō est omnia infra ipsam. Et ideo voluit soluz primū intellectum esse in causatū in quo intelligibile ⁊ intellectus sunt idez per essentiā oibus modis: sed in alijs intellectib⁹ ex parte est idētitas: ⁊ ex parte diuersitas: ex parte est actualitas: ⁊ ex parte potētialitas: sicut infra declarabimus magis. Nota ista qz multi cristato capite nō potuerūt ascendere ad hoc: vt intelligerēt quō ex ītellectu ⁊ intelligibili nō fit alius: sicut ex mā ⁊ forma: ⁊ quō soluz in primo intellectu est verū oib⁹ modis: ⁊ in alijs fm quid: ⁊ hoc respectu primi: qz igitur mā nunq̄ fit forma: neq; forma vnq̄ fit mā: sz ex mā ⁊ forma fit aliud: qō non est neq; mā neq; forma. Et istud est cōpositū ex mā ⁊ forma: ⁊ qz intelligibile fit intellect⁹ ⁊ intellect⁹ fit intelligibile: iō nō fit aliud ab eis: iō fit maxime vnū ex eis. Et sz in oi intellectu locū habeat simplr de solo intellectu verificat oibus modis. Et hoc declarabitur statim quādo declarabimus quō in oib⁹ intelligētijs est potētia citra primā.

Lōmen. 5. ¶ In eodē cōmēto. 5. est cōtradictio: qz dicit intellectū agentem esse quasi formā: ⁊ intellectū passiuū esse quasi mām. sz oppositū scribit ip se. 12. meta. cō. 17. vbi. d. q̄ intellect⁹ polis respectu intellect⁹ agentis est quasi locus eius: nō quasi mā. ¶ Solutk. in mā due sunt cōditiones. vna q̄ de potētia eius forma mālis ēducat ad actū. Et quantuz ad istā conditionē respicēs dixit Cōmētator: in. 12. meta. in cō. 17. q̄ est locus nō mā intellect⁹ polis respectu agētis intellect⁹. Nam intellectus agens nō est eductus ex potētia intellect⁹ polis: alia est conditio mātē q̄ ipsa fit informabilis per formaz ⁊ perfectibilis per eam. Et quantū ad istam cōditionē intellect⁹ polis hz rōnem quasi mātē: non mātē que formā mediantib⁹ dimensionib⁹ ⁊ qualitatib⁹ recipit: sed hz pportionē mātē abstracte: que cōparata ad suum actū est sicut potentia. nam via eius fuit ex intellectu potestatis. Et ex intellectu agente vnam intelligentiā resultare que merito ītellectus possibilis passiua est ⁊ receptiua: sz merito intelletus agentis est productiua.

Lōmen. 5. ¶ In eodē cō. in solone tertie qōnis. d. Nullā formā liberatā eē a potentia nisi primū formā: ⁊ p ꝯns in oib⁹ intelligētijs citra primā aliq̄ est potētia. Hui⁹ tñ oppositū hr. 3. phy. 32. vbi dr q̄ in eternis nō differt posse ab esse. ⁊. 12. met. cō. 30. vbi dr q̄ in ente eterno nulla est potētia oīno. Et idē hr ibidē. 35. 41. ⁊. 44. ⁊. 2. celi. 32. 33. ⁊. 34. vbi hr q̄ in ente eterno politas est necessitas. ¶ Soluk. potētia duplex pnūc. quedā realis ⁊ physica: ⁊ ista semp cū actu hz cōpositionē facere: alia est potētia q̄ nihil realē dicit: ⁊ ista cōi vocabulo potentia logica nūcupat. Dico aūt potētiā logicā ens rōnis p actū collatiuū intellēs causatū ex nō repugnātia terminoz fm q̄ nō repugnant. Dico nunc

quālibet intelligētiā citra primā duplr considerari posse. Et sub rōne generis: ⁊ sub rōne spēi. nā intelligētia saturni pōt cōcipi: ⁊ in q̄tum ens: ⁊ in q̄tum tale ens. Si aūt cōsiderata fuerit in q̄tū ens est: nō repugnat sibi q̄ maior ēpfectionē habeat: q̄ sit illa quā actu possidet: qz si sibi latitudo maioris pfectiōis repugnaret in q̄tū ens: ita q̄ ratio formalis entitatis est pcisa cā istius repugnātie: tūc cuilibet enti istud repugnaret: ⁊ p ꝯns primo enti qō falsum est ⁊ impossē: ⁊ est falsē: si talpe repugnaret visio in q̄tum animal: tunc cuilibet alali repugnaret. Et iō sub rōne generis scōa intelligētia potentiā ⁊ priuationē aliquā includit: que tñ nihil reale. d. sed solū nō repugnantiā. Si aūt cōsiderata fuerit sub rōne spēi: in q̄tuz. s. est tale ens in tali gradu entitatis ordinatū: sic fm phos omnis pfectio apta nata sibi cōpetere sub rōne qua talis ab eterno sibi inest. Et fm hunc sensuz dixerūt in eternis nō differre potentiā ab actu. Et qz sola prima intelligētia hz oēm perfectionē possibilē reperiri in habitu entis: cuz sit rectius entitas q̄ ens: vt videbim⁹ statim in de est q̄ in ea nulla est potētia: nec ratiōe generis: nec rōne speciei: ideō aūt citra primaz priuate sunt gradu aliquo entitatis ⁊ bonitatis sub rōne entis: nulla autē sub ratiōe talis entis potentiaz aliquā hz sub rōne qua talis: sicq; applica singula singulis: ⁊ solue ⁊ pcorda ea que in appa[illegible] videnē videnē.

¶ Ibidē dicit Auer. q̄ soluz in prima intelligētia quiditas ⁊ essentia idē sunt: in alijs aūt differt quiditas ab essentia. Sed huius oppositum nos inuenim⁹ in. 3. de aia. t. cō. 9. vbi absolute phs in abstractis videtur vlr cōcedere quiditatē ⁊ essentiā idē esse. ⁊. 7. meta. tex. cō. 41. hoc idē hr. Debes scire p solone Auer. voluisse q̄ditatē ⁊ essentiā non esse noīa synonyma: qz talia fm ipm nō vsitank in doctrina demōstratiua: nisi forte ad exponēdū: tamen in pñti loco distinguat qz sub propriis rōnib⁹ sumunt: vnde scias quiditatē esse abstracti⁹ q̄ fit ēentia: vnde quiditas solū actū dicitur ab actu nomen q̄ditatis est ex mutuatū. vnde fm ipm. 7. meta. 21. ⁊. 34. tota q̄ditas est aforma. Essentia aūt est magis ambitus: qz cōpetere pōt: ⁊ entib⁹ in actu: ⁊ entib⁹ in potentia. Et iō fm principia ipsi⁹ habem⁹ cōcedere mām ēentiā esse: seu nāz: q̄ditatē vero minime: sicr habemus pcedere mām esse de essentia cōpositi: nō habem⁹ aūt cōcedere mām esse de q̄ditate cōpositi. vnde primo physi. cō. 5. in fine cōmēti dr q̄ mā ⁊ forma sunt ptes q̄litatiue. i. ptes ēentiales cōpositi: nō tñ taz mā q̄ forma sunt ptes q̄ditatis cōpositi: sz tota cōpositi q̄ditas forma ē: illud igit qō I reb⁹ istis ex mā ⁊ forma cōpositis facit q̄ditatē ab ēentia differre ē mā q̄ est radix potētialitatis: sic variformiter manuducā ītellectū tuū a sili pcedēdo vt intelligas quō solū in pma ītelligētia est q̄ditas ⁊ ēentia vnū ⁊ idē oib⁹ modis: reuoca ī memoria ea q̄ pauloāte dixi: vz q̄ sola prima intelligētia ⁊ sub rōne gēis: ⁊ sub rōe spēi cōsiderata est act⁹ purissim⁹: ideō alie citra pmā aliquā potētiā hnt: saltē sub rōe gēis: qz igit rō I reb⁹ mālib⁹ p quā q̄ditas ab ēentia differebatur ex potētia ānexa cū actu. Si igit in p̄ fit act⁹ sine potētia solū seqt ibi solū q̄ditatē ⁊ ēentiā idē esse. In alijs aūt cū sit cōpō ex actu ⁊ potētia: nō sicut ex positiuo ⁊ positiuo: sz sicut ex positiuo ⁊ quatiuo: vt supra declaratū fuit: ⁊ longe aliter nos subtilissim⁹ docto: in octaua distōne pmi. q. 2. pulcherrime declarauit sequit ergo q̄ in talib⁹ q̄ditas ⁊ essentia quoquo mō: vt. d. Cōmēta.

Lōmen. 5.

q̄ditas et ēentia multi art.

idem nõ sunt: sed intellect' subtilizans dubitare posset pp quid dixit: quoquo mõ nõ sunt idẽ. ¶ Soluit. in rebus cõpositis ex mã & forma simplr: & sine additiõe aliqua. cõcedendũ est quiditatẽ & essentiã nõ eadẽ esse. Sz in intelligẽtys circa primã absolute illud nõ pcedit Cõmẽtatoruz cũ ly quoquo mõ que est dictio distractiua. Et rõ est ista: qz in istis inferiorib' est vera cõpositio ex potẽtia vera reali & forma: & in talib' sequit q essentia & qãtas nõ sunt idẽ simplr: sed in abstractis: qz ibi nõ est physica potẽtia: iz logica tñ: que est ens rõnis: pro tanto dixit q quoquo modo in eis quiditas & essentia nõ sunt idem. Dixit etiam quoquo mõ: qz in talib' nõ est potẽtia: nisi sub rõne generis nõ sub rõne specei: & ideo aliquo mõ in eis qditas & eẽntia idẽ sunt: & aliquo mõ nõ idẽ: iz in reb' mãlibus tam sub rõne generis q̃ sub rõne spẽi quiditas & essentia nõ sunt idẽ. Et qz in solo primo ente vt dixim' qditas & essentia idẽ sunt: ideo dixit Auer. in lib. destructionis destructionũ. disputa. 6. in solone. 6. dubij. q prima cã est qãtas absoluta. & oia alia entia quiditatẽ habẽt. Ex his applica & solue.

Cõmen. 20. ¶ In cõ. 20. d. Auer. q intellect' in potẽtia prius applicat nobis q̃ agens. Huius oppositũ patuit cõ. 18. t. 36. nisi esset q intellect' possibilis est prior origine: iz intellectus agẽs est prior prioritate pfectionis: aut alter cũ intellectu quẽ fit in nobis duplex fit: & p intellectum speculatiuũ & p intellectũ adeptũ intellectus possibilis quo ad primã intellectionẽ pcedit intellectũ agẽtẽ quo ad scõdã: qz scõa primã suppo nit. 3. de aĩa. 36. iz vt dictũ est: scõa lõge pfectior fit pria ꝓm ipm.

Cõmẽ. 26. ¶ In cõmẽto. 26. dẽ q formatio intellect' est semp vera. Sz oppositũ habet i cõmẽ. 21. vbi dicit q formatio itellect' nõ est vera neq; falsa. Debes scire q Cõmẽtator: p formationẽ hic intellexit primã operationem intellect': qua quiditas ipsa simplex in se apprehendit p intellectum: & qz quiditas ipsa forma est: iõ ab ipsa formatio dicit aut qz intellectio talis mediãte specie fit: que apud arabes etiã forma nũcupatur: sicut als declarauí. Circa aũt talẽ intellectionẽ distinguendũ est: nam aut id quod apprehẽdit est cõceptus simplr simplex: & talis in se cõsideratus nõ hz aliquid per qõ possit sciri: & aliquid per qõ possit ignorari: & circa talẽ nulla pot esse deceptio in intellectu: imo ibi veritas est: talis aũt veritas in primã operatiõe intellect' cõsistẽs nõ est formalis veritas: que. s. in cõpositiõe vel in diuisione cõsistat: iz solũ cõsistit in hoc q obiectũ ita se offerat potentie cognoscẽti sicuti ipm est in se. si aũt cõcept' fuerit simplex qui simplici actu intelligẽtie concipi possit: sit tñ cõceptus ille resolubilis in quid & in quale. in talib' pot cõtingere falsitas virtualis: puta si intelligeret hõ irrõnalis: & ꝗ hoc loquebatur phs. 5. meta. t. cõ. 34. qñ dicebat q falsa in se rõ nullius est simplr ratio. Ibi eniz est falsitas virtualis: virtualẽ aũt falsitatẽ appello: quãdo obiectũ cõcipit in actu simplicis intelligẽtie sub aliqua ratione sibi repugnante. Sed quãdo esset copula formalis: tunc etiã esset falsitas formalis. Ad propositum ergo prima operatio intellect' est semper vera seruatis illis conditionibus: & veritas illa consistit in hoc q obiectum ita presentet se intellectui sicuti est: veritas eniz est adequatio rei ad intellectũ. qñ aũt dixit Cõmẽ. q nõ est vera neq; falsa: intellexit de veritate & falsitate: q̃ in cõpositiõe & diuisione pstitit: quia talia solum in secũda intellect' operatione habent fieri.

¶ In cõ. 27.

intellectũ

Duplex veritas

¶ In cõmento. 27. hz Auer. q scia in potentia generat a scia in actu. Sed huius oppositũ hz. 3. de aĩa. cõmẽto. 5. in solutõe tertie qõnis: vbi hz hoc pro incõueniẽti: qz tunc scia que est in magro eẽt gnans sciam que est in discipulo: sicut ignis generat alium ignem sibi silez. Debes scire q Auer. hãc pñaz & rõnẽ accepit a Thẽ. sup. 3. de aĩa. ca. 32. t. 33. Themisti' aũt vt deduxisse illud ex sniã Plonis. inquit enim cap. 32. Qõ si cui extrema opinio incredenda videat: oẽs homines qui ex actu & potentia conditi dicimur ad vnicuz intellectũ agẽtẽ referri vñ cõsistimus sumusq; homines. Nihil est q̃ obrẽ auertari absterreriue debeat: vñ eniz cões ille animi pceptiões pnotiõesq; cões oibus haberent: vñ ingenita illa ipressaq; oiuz mẽtibus pmoz notitia cõstitisset nã duce: nulla rõne: nulla doctrina: vñ postremo itelligere mutuo & intelligi vicissim possemus: nisi vnus singulisq; intellect' fuisset: quẽ cõem oẽs homines haberem'. Quocirca verissime illud apud Platonẽ legit. Nisi ingt homib' cõia essent multa: sed ppriũ qd aut ipromiscuũ cõtineret in singulis: nõ esset admoduz facile ostendere & significare alteri voluntatẽ suam. hec ille. Nos aũt als declarauim' Platonis auctoritatẽ nõ pcedere de intellect' vnitate: cũ totũ studiũ academicoruz sit in plurificatiõe & imortalitate animaz humanaz: sed illud dictuz Platonis erat pp ideas ponẽdas: nam nisi esset vna cõis idea in qua homines cõuenirẽt: nõ facile alter alteri suos cõcept' posset exprimere. Ista aũt rõ Themistij & Auerrois vt als deduxi: multas hz instantias: sed quicqd sit pro nunc dico ꝓm ipsuz: sciaz nõ posse gnari a scia: sicut ignis gnatur ab igne: hoc aũt sequit ꝓm ponẽtes pluralitatem intellect': vt ipse opinat qõ quo declarat nõ est pñtis negocij: si qua tñ est declo vide que. d. Themistius: & isto mõ negauit ipse gnari sciam a scia. Tñ q scia absolute alia via nõ possit gnari quãtũ ad indiuiduũ nullibi ipse dixit hoc: imo pñs cõmẽtũ est ꝓtra illos q tenẽt nrm scire esse reminisci ꝓm Auerroẽ. sed videat quelo cõmẽtũ scõz primi posteriorũ & cõmẽtũ. 48. t. 49. primi meta. t. 7. meta. cõ. 58. & in fine scõi posteriorũ. & in cõmẽto sup lib. 10 de sensu & sensato in colũna tertia. t. 3. de aĩa. cõmẽ. 5. t. 10. t. 6. ethicoz. cap. 4. & tunc videbũt vtrũ ista fuerit opinio Auer. nec ne. Ista voluim' notare: ne verbositas aliquorum mentẽ Auer. peruerteret.

Cõmẽ. 29. ¶ In cõmẽto. 29. habet q delectatio nõ est in intellectu. Sed huius oppositũ habet. 12. meta. t. cõ. 39. ¶ Soluit. in itellectu nõ est delectatio eiusdẽ rõnis cũ illa q̃ est in sensu: iz bene alteri' rõnis pot delectatio eẽ: vide Themistiũ in. 3. de aĩa cap. 47. & intelliges hoc.

Cõmẽ. 29. ¶ In eodez cõmẽto fuit oppositũ nobis: nã ibi. d. Cõmẽtator: q prior prius appetitus sensitiui & desiderij sensibilis est cuz presentia obiecti sensati. ecõtra aũt est de appetitu intellectuali. Sed hui' oppositũ inducebat de aliabus pfectis: qz talia hñt imaginationẽ & desideriuz respectu absentiũ sensatoz: sicut ptz. 2. de aĩa. 156. t. 20. Nec valet si dicatur q ibi loquitur de imaginatiõe: non aũt de desideriõ: naz desiderium cõsequit imaginationẽ: sicut vmbra cõsequit corpus. ¶ Solnitur. ista differẽtia intelligit cũ pcisione: sicut dicit in simili de vli & singulari: vt sunt obiecta sensus & intellectus.

Cõmẽ. 33. ¶ In cõmento. 33. dicit Cõmentator q cogitatiua nõ cõponit intelligibilia singularia. Huius oppositũ pz in hoc tertio cõmẽto. 21. t. 20.

Confirmat.q: cogitatiua apparet intellect' particularis: eo q: hõ p ipsũ particulr discurrit. ¶ Soluit dictũ Cõmẽtatoris hic.intelligit sano mõte sensus ẽ iste:cogitatiua nõ cõponit singularia.i.terminos simplices:qui tñ vles sunt:q: hoc ptinet ad intellectũ qui est supior cogitatiua.singulare hic nõ sumit vt distinguit ꝓtra vle:vt intelligit ꝓtradicẽs.Sed vt distinguit cõtra cõpositum.

Cõmẽ.34. ¶ Dicit in cõmẽto.34.q bonũ ẽ malũ vez ẽ falsũ sunt in eodẽ gẽe. Sed oppositũ hui' ptz.6.meta.tex.cõ.vltimi.vbi hz q bonũ ẽ malũ sunt in reb':sed vez ẽ falsũ sunt in intellu. ¶ Soluit.q bonũ ẽ malum duplr pñt sumi.vno mõ vt mouẽt in gẽe cãe efficiẽtis:alio mõ vt mouẽt in gẽe cause finalis:tñ pmo mõ sic bonũ ẽ malũ:sunt in aĩa sicẽ verũ ẽ falsũ:ẽ sic sunt in eodẽ gẽe:q: vtrũq; ẽ cognitio.nã.12.meta.cõ.36.balneũ in aĩa mouet vt efficiẽs: ẽ Balneũ extra aĩaz mouet vt finis:ẽ iõ si cõsideremꝰ vt mouent in rõne finis:sic hñt esse in reb':de hoc tñ latius dicem' in cõmento vltimo.6.meta.

Cõmẽ.36. ¶ Auerrois cõ.36.in recitãdo opionẽ Themistij.d.q ponẽdũ intellꝫ abstractũ:tũc hoc vez est q id qõ est magis visibile magis cõprehẽditur.Sed oppm hui' ptz.2.meta.cõ.p.¶ Soluit.dictũ ei' hic intelligit sic.q si intellꝫ abstract' intelligit res mãles ipfectas:multomagis apt' est intelligere res abstractas pfectas:hoc tñ nõ est sibi facile sed difficile:ẽ ita dixit.2.meta.cõ.p.q exẽplũ illud phi ỗ visu noctue respcũ luminis diei nõ ofidit impolitatẽ:sz difficultatẽ:dico p locũ a minori q si itellꝫ ista ipfectiora intelligit:multomagis apt' ẽ intelligere res ipso pfectiores:sicẽ de' est ẽ abstracte sbe:hoc tñ nõ est sibi facile:sed laboriosũ pp ipsũ in cognitõe nra nãli depẽdere a sensatis.

Cõmẽ.36. ¶ In eodẽ cõ.36.in illa pte in qua rephẽdit Alex.vt ꝓ pro incõuenieti q eternũ in sua actiõe indigeat aliquo corruptibili:ita q ex eis fiat vna actio.Sed hui' oppositũ ptz.3.de aĩa.cõ.18.de intellu agẽte ẽ phãtasmate.sicr.7.meta.cõ.31.ẽ.2.phy.tex.cõ.16.vbi dr q sol ẽ hõ gñant hoiez.¶ Soluit.Cõmẽtator negat eternũ nõ posse cõiungi corruptibili eo mõ quo Alex.ponebat:q: sicẽ sibi ꝓnit Auer.ipse Alexã. tenuit intellũ posse esse gñabilez ẽ corruptibilẽ:ẽ posuit intellectuz agentẽ abstractũ eẽ qui apud Alex.deus est:ẽ dixit q in copulatione intellus adepti deus vnicebat formalr intellectui poli:hoc aũt nõ pot intelligere Cõmẽtator:naz si aliqõ abstractũ informaret corruptibile aliquo mõ a corruptibili dependeret:ẽ ideo caueat qui ad intentiõez eius tenent aĩam intellectiuã dare esse formalr homini.illud autẽ qõ de phantasmate ẽ hoie allegabat nihil mouet:tum q: phantasma nõ est mã intellect' agentis:nec virtus informatiua hois est mã respectu solis in hois productiõe:sicut intellect' possibilis erat mã fm Alexãdrum respectu intellect' agentis in copulatiõe eorum ẽt q: phantasma Sortis ẽ Platonis nõ est primũ instrumẽtũ intellect' agentis:sed secundariuz ẽ extraneum quoquo mõ:sicut ptz.3.de aĩa.c.19.ẽ.20.cõmentis.Nam sicut dicit Auicẽ.spẽs est in prima intẽtione naturẽ nõ indiuiduũ nisi per accidens. Et ita dicẽdũ puto de sole ẽ hoiet se.i de hoc latius vide.3.phy.cõ.15.vbi declarat quõ nouitas sit in effectu deriuata a volũtate antiqua:ẽ quõ non.

Cõmẽ.36. ¶ In eodez cõmento.36.in illa parte in qua ponit opinionẽ suam.d. q intellectus in habitu est per quem extrahim' intellecta. Huius tñ

oppositũ supra dixerat cõtra Alexandruz hoc idez opinantẽ. ¶ Soluitur ibidez vbi cõtra Alexandruz arguit ẽ cõtra Auẽpacetibi enim dicit.ẽ etiã quomodo attribuit actio ꝓpria intellectui que est facere intellecta intellectui generabili ẽ corruptibili.s.q̃ est in habitu. Nisi quis ponat q intellectus qui est in habitu sit intellectus agens compositus cũ itellectu materiali: vt.d.Themistius:aut ponat q forma postrema nobis qua abstrahim' itellecta:ẽ intelligim' ea est cõposita ex intellectu in habitu ẽ intellectu agente vt Alexander ẽ Auẽpace ponunt:sicut nos etiam reputamus esse apparens ex sermõe Aristo. in intellectu in habitu:ego nõ discordar ab Alexandro:nisi p quãto ponebat intellectũ materialez qui est pars ipsius esse corruptibilem: non autez in modo ponendi.

¶ Dicit Auer cõmento.51.q bonuz actuale cõe omnibus est laudabile. Opposituz primo ethicoꝝ.cap.16. ¶ Soluitur.sumit laudabile ethicoꝝ primo strictius q̃ hic:q: ibi sumit vt distinguitur cõtra honorabile: hic aũt lato vocabulo sumptuz est. Cõmẽ. 51.

¶ In cõmẽto.66.d.Cõmẽtator q tactus cõprehẽdit sensibile suum sine medio. Huius tñ oppositum ptz.2.de aĩa.cõmẽto.107.108.115. ¶ Soluit.tactus quãtuz est merito receptiõis nõ indiget medio:sz p accñs ẽ merito cõtract' nihil prohibet ipsuz medio indigere. Cõmẽ.66.

¶ Cõcordantie super libro de sensu ẽ sensato.

Scribit Cõmẽtator sup cõmẽto libri de sensu ẽ sensato q virtutes diuersificant adinuicez fm fortitudinẽ ẽ remissionem. Vide opposituz huius.7.phy.cõmẽto.10.ad finez cõmenti. ¶ Soluit.nõ rõne sui(q: in indiuisibili cõsistunt)diuersitas virtutũ est:sz est merito disponuz ẽ merito sui instrisicus ꝓ p de aĩa.tex.cõ. 65.vbi dr.si senex accipiat oculũ iuuenis:videbit vtiq; vt iuuenis.

¶ Cõcordantie Auer.sup primo capto de sba orbis.

Dicit Auerrois in primo capite de sba orbis:q vnuz cõpositũ habere nisi vnaz formaz est impossibile. Huius oppositũ ꝓz ab ipso in.3.celi.cõmẽto.67.vbi ponit plures formas elemẽtoꝝ in eodez remanere. ¶ Soluit.ipse sentit loquẽdo de formis substãtialib' perfectis ẽ totalib' q in vno cõposito nõ est nisi vna tñ tnam cũ illa cõstituat rem in actu simplr quelibet supueniẽs eẽt accñs:fallit aũt de formis que nõ sunt vere sbe:sed sunt quasi medie inter sbaz ẽ accidẽtia:quales sunt forme elemẽtoꝝ apud ipsuz:ẽ iõ caueãt ponentes formam corporeitatis in via eius:ẽ multomagis caueãt tenẽtes in via eius aĩaz intellectiuã eẽ formã vere informãtez:q: ista nunq̃ fuit opinio eius. Et si veritas sit ista vt catholice cõfitemur.

¶ Potentia est differẽtia substãtialis materie.d.Cõmẽtator in eodẽ cõmento. Sed hulus oppositũ patet primo physi.cõmento.70.vide primo physi.cõmẽto allegato:q: ibi diffuse diximus.

¶ Super secũdo capitulo de sba orbis.

In secdo capto.d.Cõmẽ.q celũ indiget aĩa mouẽte ipsuz in loco ẽ virtute mouẽte ipsuz semp.Sed hui' oppm ꝓz l.2. celi.cõ.6. ¶ Soluit.negat.2.celi.t.c.6.celũ hẽre aĩaz quale antiq ponebat:q: crediderũt pmanẽtiã illi' aĩati corpis eẽ ciasdẽ rõis cũ istis q̃ sunt hic:nõ negat tñ celũ aĩatũ eẽ pro q̃to hz pncipiũ separatũ a quo mouet:ẽ p qõ apperit:sicẽ ptz primo capto de sbaorbis in fine:vbi dr.

& nõ fuit celuz dictũ habere animã. Et hoc est rõnabile: nam vt scribit Cõmẽtator. 8. physi. cõmẽto primo. principiũ motus de oibus mobilibus est: sicut aĩa de rebus viuis: & hoc nõ intelligunt moderni qui ponunt intelligẽtiaz vere celuz animare: q̃ nõ possunt eleuare imaginauam supra cogitatiuam.

¶ Ibidem Cõmentator dicit q̃ celum de se hz finitatẽ sue actionis. Huius tñ oppositũ ptz ab ipso in. 3. caplo huius vbi dr. q̃ celuz recipit actionũ infinitatẽ: similr cõtradicit illi qõ immediate dixerat: & est q̃ celũ est simpleꝛ & iõ nõ hz potẽtiaz ad corruptionẽ. ¶ Soluit. celũ respectu motꝰ localis de se finitatẽ hz: q̃ põt quiescere si pro oibus tñ sumat celuz: nam infinitas motus eius totaliter est ab extrinseco motore. celum respectu sui esse non hz principiũ intrinsecuz per qõ possit nõ esse: sicut sunt ista generabilia: q̃ tale principiũ est mã prima: bene tñ celum hz principiũ extrinsecũ dans sibi pmanẽtiaz eternã & cõseruans ipsuz in suis oipositionib̃ necessarijs: & si tale principiũ non esset: ita esset de substãtia celi inquit Cõmẽtator hic: sicut est de eius motu: & est locus iste expressus cõtra Gregoriũ ariminẽsez qui voluit eterna & necessaria nõ habere cãm efficientez: celuz igit bene põt recipere actionẽ infinitãtũ eternũ sit: sicut dr. 3. cap. de sba orbis. sed cã effectiua sui perpetui motus nõ est ipsuz: sed est abstractũ principiuz sic igitur mens Auerrois sibi cõcordat.

¶ Super tertio capitulo.

Dicit Cõmentator in. 3. caplo de sba orbis. q̃ celũ est sbm tantũ non mã. Huius oppositũ ptz. 9. meta. cõmẽto. 17. ¶ Solvitur. nomẽ materie qñq̃ distinguit cõtra formã: & qñq̃ distinguitur cõtra sbm. Et primo quidẽ modo sumpsit Auer. 9. meta. cõmẽ. 17. qũ dixit nihil pohibet vt celuz sit mã: sed prohibet vt sit forma. Et rõ huius est: q̃. 2. de gñatiõe. 53. textu. materie est moueri & pati: forme vero agere & mouere: q̃ igit celum mouet: iõ põt hẹ rõnez mãe: vt ex eo & intelligẽtia fit vnũ motũ ex se: q̃ oẽ tale ex duab̃ naturis cõponit. s. mã causante motũ: que hz modũ formẽ: & ex mã recipiẽte motũ: que ẽ mã p modũ mãe: sicut ptz in primo caplo huius: & ex hoc pz error multorum Auerroistaz qui videtes q̃ Cõmẽtator tenet celũ seclusa intelligentia nõ eẽ cõpositũ ex mã & forma: crediderũt celuz esse formã simplicem de intentione eius. & hoc nunq̃. d. Auer. bene dixit vltimo capitulo de sba orbis. q̃ mediat inter purã potentiã & actũ purũ: nunq̃ tñ absolute dixit celũ actũ aut formã eẽ. Sed bene qñ celuz compatuz ad ista inferiora dicit quasi forma: sicut ptz primo celi cõmẽto. 24. & scõ de generatiõe & corruptiõe. tex cõmẽti. 50. vbi dr q̃ forma & finis in terminis oiuz. Si aũt materia sumat: vt distinguit cõtra obiectũ sic celum verius dicit sbm q̃ materia: q̃ materia isto mõ vt ꝓtra sbm distinguit: dicit carentiã forme cum aptitudine ad illaz: sicut pulchꝛe declarat Themistius primo physicoꝝ. in digressione ꝓpria quaz facit de potẽtia materie: & q̃ celum non hz potentiaz ad esse: ideo verius subiectuz dicit q̃ materia: & sic loquut̃ est Cõmentator hic duz dixit celum subiectum esse nõ materiam.

¶ Super vltimo caplo de sba orbis.

In vltimo caplo de substantia orbis. d. Cõmẽtator q̃ corpa celestia sunt diuersaruz specieruz. Opposituz huius

ptz sbo celi. cõmẽto. 39. & 49. ¶ Soluitur. duplex spẹs. analoga & vniuoca: vt sepe dixim̃: corpa celestia sunt eiusdẽ spẹi analogice: nõ sunt eiusdẽ spẹi vniuoce: iz vt sic sunt diuersaz spẹruz.

¶ Cõcordãtie Auer. sup metaphy. Ari. & primo sup primo libro.

Egrediamur nunc obsecro dicta Auer. in metaphysicis. inquit ipse cõmẽto primo primi metaph. q̃ materia nõ vere generat neq̃ corrũpitur. Huius aũt opposituz meminim̃ nos legisse sup pmo physi. cõmẽ. 60. ¶ Soluit. materia vere generatur & vere corrũpitur subiectsue: motus eniz est in moto & nõ in moto: & q̃ sbm gñatiõis & corruptiõis est mã: ppterea dicimus nos ipsaz vere generari & vere corrumpi q̃. s. subiectuz est. Materia nõ vere generat neq̃ vere corrumpitur tanq̃ generationis aut corruptiõis terminus. Primo modo loquit primo physi. cõmẽto. 60. sicut ipse seipsuz ibi declarat. Secundo mõ loquit hic: & etiaz loquutus est phs primo physi. tex cõmẽ. 82. Dicãt alq̃ quicquid velint. distinctio vera est in se: nec alr dicta Auerrois adinuicem conciliari possunt. Cõmẽ. 1.

¶ In cõmẽto tertio primi huius dicit Auer. q̃ forma hominis non est homo. Huius opposituz ptz per ipsum. 7. meta. 34. & 21. Dico q̃ solo pz ex cõmẽto. 21. septimi metaphysice: q̃ ibi dicit q̃ homo potest duplr sumi. vno mõ pro sui quiditate: & cũ sua quiditas sit sua forma. nã materia nec est ppria quiditas: nec quiditatis est pars: sic forma hominis homo dici potest: si aũt homo sumatur pro ẽntia hominis que q̃ compersita est ex materia & forma: sic hominis forma non est hõ: q̃ forma est altera pars essentie hois: & altera est materia. etenim materia & forma sunt partes essentiales cõpositi: sicut pz primo phy. cõmẽto. 5. & 7. meta. 37. & ideo refert dicere in ꝓia Auer. aliqd esse de essentia alicui̇ & aliqd esse de q̃ditate illius: sicut supra declarauit in tertio de aĩa. sup cõmẽto primo. quiditas est quid magis abstractuz q̃ essentia. Consimilr materia bene dicit essentia quedaz aut natura quiditas: tamẽ ppriẽ loquẽdo dici non dz: sed si quãdoq̃ dicitur sumit pro essentiata: ideo aliquid põt esse de essentia: qõ tñ non erit de quiditate illius: sed soluz vehiculuz quiditatis: & tale est materia sm ipsuz: & per istaz distinctionez soluunt omnia argumẽta Subtilis doctoris sn. 7. meta. & in tertio sententiarum distinctione. 11. questione vnica: si bene aduertis: & etiaz per istaz distinctionez soluit cõtradictio: q̃ forma hominis est hõ vno mõ: & forma hominis non est homo alio modo. vide cõmẽtuz. 21. septimi meta. & intelliges totum/qõ dixinus esse de intentione Auerrois.

¶ In cõmẽto. 12. videt ponere sum̃ mixtoꝝ distinctas esse a sp̃ris elementoꝝ: & per cõsequẽs ponit pluralitatez formaruz. Huius tamen oppositum ptz primo capitulo de sba orbis. Solonez quere ibi dem. nam super illo loco diffuse dixi. Cõmẽ. 12.

¶ Raritas & densitas sm Auer. 15. cõmẽto primi metaphy. sunt de predicato situs. Huius tamẽ opposituz dicit. 7. phy. cõmẽto. 15. vbi dicit q̃ sunt qualitates: & 4. phy. cõmẽto. 84. vbi dicit: q̃ sunt quãtates. ¶ Soluit. supra. 4. phy. 84. dixi & hoc. & ẽt. 7. phy. 15. nõ opz igitur tertio repetere. nõ te pigeat reuoluere chartas. Cõmẽ. 15.

Cõmẽ. 15. ¶ In eodem cõmento. 15. dicit q̃ impossibile est vt idem recipiat passionem & transmutet de cõtrario in cõtrariũ. Huius tñ instantia pt̃ primo phy. 65. de materia primua: & prio de substãtia ordis. & in ꝓplibus alijs locis. ¶ Soluitur. intelligitur dictum eius de ente in actu non de ente in pura potentia: sicut est prima materia. Nam si ens in actu inquãtum in actu idem manẽs mutaret de cõtrario in cõtrariũ: tunc simul & semel esset in actu & in potentia respectu eiusdem: quod non capit intellectus philosophorum.

Cõmẽ. 17. ¶ In cõmẽto. 17. dicit ex sentẽtia Alexãdri geñ a mã differre. Huius tñ oppositũ videt. decimo meta. tex. cõmẽ. 24. ¶ Soluitur. geñ nõ est vera materia: vt dicit Cõmẽtator: hic: q: materia talis nõ est act̃ aliquis: nec actũ habẽs: neq̃ vniuersalẽ: neq̃ particularẽ: sed est pura potentia: & ideo caueant ponentes formã corporis substãtie materie prime coeternã esse: tunc enim mã esset corpus aliquã formã vniuersalem habens: & ita nulla esset differẽtia quã ponit Auerrois hic: inter genus & materiã. Genus enim nõ dicit puram potentiã: sicut prima mã: & per hoc a mã differt. nec dicit vltimũ actum nõ cõtrahibilem per alium actũ quidditatiuũ: sicut differẽtia specifica dicit. Sed d. quãdã formã generalem: que mediat inter puram potentiã & actũ completũ: qualis est vltima differẽtia. & ideo genus potest predicari non autẽ mã: q: predicatũ vt dicunt logici hẽ modũ formi: & q: geñ aliquã formã dicit: non aũt mã. inde est q̃ illud predicatũ esse põt illud vero minime. Tamẽ ly genus ꝛra mã non fittũ est materie proportionale: sicut dicit Porphyrius capitulo de differẽtia: nam quẽ admodũ ex mã & forma fit vnum per se cõpositũ: sic ex genere & differentia fit per se vna species: & q: sicut mã in phyfica cõpositiõe cõtrahitur quahficat & perficitur per formas: & substernit forme tanq̃ subiectũ: sic genus perficit cõtrahitur & actuat per differẽtias & substernitur eis: sicut perfectibile ad perficiẽs: & sicut subiectũ ad formas & inde fuit q̃ modus predicandi generis fuit in quid: & modus predicandi differẽtie fuit in quale: q: geñ predicat per modũ per se stantis: differẽtia aũt per modũ informãtis: & alteri adiacẽtis: & per modum qualificantis predicat: & ideo genus in quid: & dr̃a predicat in quale. ¶ Solutio ergo cõtradictiõis stat in hoc puncto. genus nõ est vera mã. genus tñ est materie simile.

Cõmẽ. 28. ¶ Uniuersale intellectũ: inquit Cõmẽtator: cõmẽto. 28. primi meta. est prius fm cãm/eo qõ est sub eo. Huius tñ oppositũ pt̃ prio de aia. cõ. 3. ¶ Soluit. istud dictũ procedit de vli Platonico/qõ erat per se existens separatũ a singularib̃: sed dictũ primi de aia cõmẽ. 8. locũ hẽ de vli Aristotelico: sicut pt̃ etiã. 12. meta. cõmẽ. 4. vbi d̃r q̃ vlia apud Arist. sunt collecta ex singularibus ab intellectu qui accipit inter ea similitudinẽ: & facit ea intentionẽ vnam.

¶ In cõmento. 39. dicit q̃ nil mediat inter mãle & abstractũ. Oppositum pt̃. 2. phy. tex. cõ. 26. de forma hois vltima. ¶ Soluit. auctoritas eius sic intelligit: nulla mã est in re extra que nõ sit: aut a mã separata: aut in mã imersa. De forma aũt hois vltima nõ dicim̃ ipsam medium esse p abnegationẽ vtriusq̃ extremi: sed d̃r media fm similitudinẽ & fm cõparationẽ: nam prio quãto in aliquo cõuenit cum formis mãlibus/mãlis esse videt: prio quãto rõ cõuenit cũ abstractis: aliquo mõ

Cõmẽ. 39.

abstracta est: & ideo forte dixit Themi. scientiã de aia mathematicam esse sciam & mediãt sicut etiã nos superiori anno. 1506. declarauimus pulchre: dum librum de anima interpretaremur.

¶ In cõmẽ. 50. scribit antiquos quattuor causas cognouisse. Huius oppositũ patet scõo phyfi. cõmen. 9. vbi dicit eos ignorasse formam. Soluit. hoc habet locũ de antiquis qui fuerunt Aristo. tempore: & ita glosat Cõmen. hic ꝓpositionem istam. Sed scõo phyfic. cõmen. 9. loquitur de alijs antiquis qui longe ante tempora Aristo. de causis rerũ disputabãt: illi enim solum materiam cognouerunt: phia enim balbutiendo incepit: sicut dicit in hoc primo. Et ideo distingue tpa & cõcordabis scripturas: sicut inquit diuus Hieronymus. Cõmẽ. 50.

¶ Concordantie Auer. super scõo metaph.

Auerrois in cõmen. primo scõi meta. facit istam ꝓnitiam: q̃ si intellꝰ noster nõ intelligeret abstractas sbas: tũc aliquid natura fecisset frustra: q: fecisset illud qõ est in se nãliter intellectũ/non intellm ab alio. Sed oppositũ huius sequit ex dictis eius. septimo meta. cõ. 58. vbi dicit hec verba: essentie rerum intelligibilia sunt existentes licet non intelligant. Confirmat auctoritate eiusdem ibidẽ cõ. 46. sube sunt sube: ly nõ diffiniant mõ enim diuersant in suis substãtijs quãdo diffiniunt & quãdo non diffiniunt: sicut est dispositio in visibilibus: qm̃ ipsa non sunt minus visibilia qm̃ vident: q̃ quãdo non vident. Et cõfirmat. nam Phs scõo de aia. tex. cõ. 142. reprehendit antiquos opinãtes sensibile & sensum esse relatiua simplr: q: tunc nullus esset actu color sine visu. sed idem est iudiciũ de sensibili respectu sensus: & de intelligibili respectu intellꝰ. tertio de aia. tex. cõmẽ. 3. sicut ergo sensibile non hẽ esse per sensũ: sic nec intelligibile per intellectũ. Et cõfirmat. q: intelligibile intellm natura precedit: prius aũt inquãtũ prius nõ expẽdet in eẽ a posteriori. ¶ Preterea. Ratio Auer. vt. d. sanctus doctor hic. & doctor subtilis in scõo meta. q. 3. vt peccare per fallaciã cõsequẽtis: q: arguit sic: si substãtie abstracte non sunt intelligibiles ab intellectu nostro: ergo a nullo: ac si hic argueret hoc nullus homo currit: ergo nullus aial currit. Preterea. peccat scõo in hoc qõ ipse dicit q̃ essent frustra. Sed hoc non ꝓcedit: q: frustra vt dicit scõo phyfi. est quãdo aliquid est respectu alicuius finis quem nõ includit. Manifestũ est aũt q̃ finis intelligentiarũ non est vt a nostro intellectu intelligant: q̃re multipliciter peccat ratio Auer. sicut videtur. Cõmẽ. 50.

¶ Soluit. multi moderni laborauerunt in deducendo ꝓnitiam istam Auerro. vt talia incõuenientia euitaret: & q: dicta eorum vana sunt. ideo pono modũ fm quem Cõmen. in via sua hẽ dendi. Dico q̃ fm ipsum in tertio de anima. in infinitis locis q̃ intellectus noster cum sit virtus separata a materia est totius entis: & ista fuit prima ratio phi ad ꝓbandũ immãlitatem eius: nam materia est sicut opacitas quedam obtenebrãs lucem: & ideo quãto virtus aliqua fuerit magis imersa materiet tanto magis est a cognitione deficiens: & per ꝓns quanto magis ad immaterialitatẽ accedit: tanto magis ad cognitionem tendit: & ideo non incõuenienter dictum est quilibet intelligẽtia esse plenam formis: prio quanto quelibet intelligẽtia cum sit a materia separata est omniũ cogitatiua: qõ qũo cõtingat non est presentis negocij. ¶ Auer. igitur sermo sicut mihi videtur innititur huic fundamento: Bigressio ꝓ defensione auer. fz sua fundamẽta

nam si substantiarũ abstracta ꝗ cognitio nostro intellectui repugna/
ret: aut hoc esset inquantũ mãlis: aut inquãtũ humanus: aut inquan
tum abstractus: ꝗ inquantũ intellꝰ est. non inquantum mãlis est: qꝛ
ꝛemonstratũ est in tertio ꝛ anima. ꝓm ipsum: ꝗ intellꝰ est virtus ab/
stracta a materia. Nec inquantũ humanus; qꝛ vt humanus põt in/
telligere res materiales: que sunt potentia intellecte: ergo multo ma/
gis poterit intelligere abstracta: que sunt actu intellecta: licet non ita
faciliter. Naꝫ sicut dicit Cõmẽ. cõ. 36. super tertio ꝛ anima. vbi exa/
minat dictũ Thomj. si posuerimus ꝗ intellꝰ mãlis non est admixtus
materie: tunc ille sermo erit verus. s. ꝗ illud quod est magis visibile
magis cõprehẽdit: qm̃ qõ cõprehẽdit minus perfectuꝫ ex eis cõpre/
hendẽtibus que nõ sunt admixta materie: necesse est vt comprehẽ/
dat perfectius: ꝛ non econtra. Et confirmatur: quia aliter ꝛsiderium
naturale esset ad impossibile: naꝫ si intellectui humano inquãtuꝫ hu/
manus est repugnet abstractorũ cognitio: cuꝫ homo naturaliꝛ ad talẽ
cognitionem inclinetur: teste pho in ꝓmio meta. sequitur ergo tale
ꝛsiderium ad impossibile ferri. Nec valet si dicat talem cognitionem
esse possibilẽ pro alio statu: quia licet ita sit ex parte rei: tamẽ apud
Aristo. non inuenit aliquis locus in quo ponat aliquꝫ statũ; imo oppo/
situm potest colligi ex dictis eius in primo ꝛ decimo ethicoꝝ. vbi po/
nit ꝗ felicitas mortuis contingere non potest. Relinquitur igitur ꝗ si
intellectui nostro talis intellectio repugnaret: ꝗ hoc esset inquantuꝫ
abstractus ꝛ inquantum intellectus est: sed qõ repugnat intellectui
inquantũ intellꝰ est: illud repugnat cuilibet intellectui. sequit ergo ꝗ
si substãtie abstracte a nostro intellectu non essent intelligibiles: ꝗ a
nullo intellectu essent intelligibiles: nam in his que sunt eiusdẽ natu
re: aut vnuoce: aut analogice quicqd ꝓr se repugnat alicui rõne na/
ture/repugnat omnibus existẽtibus sub illa natura: sicut ꝓr opposi/
tum: si quid per se competit alicui rõne nature per se/cõpetit omnibus
illius nature. 2. celi. 59. ꝛ ista ratio Cõmen. est a signo non est a causa:
si bene aduertis. ꝛ ex hoc etiã sequit per locũ a signo: ꝗ tũc natura fe/
cisset aliquid ociosum; nam cum esse substãtiarũ separataruꝫ sit vita
intellectualis. 12. meta. 39. Si a se nõ intelligerent frustra eẽnt: qꝛ fru
stra est essentia que caret ꝓpria operatione: modo substantia intelle/
ctualis non habet aliquam operationẽ insequentẽ formã materialeꝫ
inquãtũ materialis est: vt calefacere insequit calorẽ: nec operatio/
nes anime vegetatiue: aut sensitiue: nec etiã intellectiue: vt diximus
in ꝛducẽdo. Forte dices ꝗ adhuc haberẽt oprationẽ tũ est ꝓm locuꝫ
mouere. Sed cõtra motio presupponit in intelligẽtijs ipsum intellige
re ꝛ velle. 12. meta. cõmen. 36. si igitur intelligere carerent: carerent ꝛ
mouere ipso: ꝛ ita essent frustra: qꝛ cum sint naturaliter intellecte ꝛ a
nullo sint intellecte: carerent ergo sua naturali operatione; ergo ocio/
se essent in natura: sicut diximus. ꝛ omina ista sequunt a signo non a
causa: ꝛ sic sicut vides tollunt oia argumenta latinoꝝ contra Auer.

¶ Ad cõtradictionis aũt formã soluentes dicimus rerũ essentias pos
se existere: esto ꝗ non intelligantur loquẽdo ꝛ essentijs rerum in qui/
bus suum esse non est suum intelligere: sed tale intelligere est sibi aduẽ
titium ꝛ extraneuꝫ: sicut accidit lapidi ꝗ sit intellectus ꝛ habeat esse
cognitũ: sed in essentijs rerum quaꝫ esse est suũ intelligere in talibus

fallit ꝓpositio Auerro. sicut est in ꝓposito ꝛ abstractis substantijs: si
enim tales non essent actu intelligentes ꝛ intellecte tales non essent
quia suum esse est suum intelligere: ꝛ econtra ꝓm philosophos: modo
autem istud sequitur ex hypothesi data: vt deduximus per locum a
signo: non autem a causa.

¶ In cõmen. 11. Auerro. videtur ponere dissolutionem fieri a priori Cõmẽ. 11.
ad posterius. Oppositum autẽ videtur dicere ipsemet in cõmen. 23.
septimi metaph. magna fuit questio ꝛ hac materia apud Plusꝗ Cõ
mentato. super primo tegni: ꝛ Cõciliatorem in differẽtia. 8. ꝛ omnes
sequaces an resolutiua via fieret ab effectu ad causam: an econtra: ꝛ
Plusꝗ Cõmẽ. voluit ꝗ fieret a causa super effectũ; Cõciliator aũt vo
luit ꝛ oẽs moderni ꝗ fieret opposito modo. Nos autẽ in hac mã me/
diãdo dicimus cõpositionẽ ꝛ resolutionẽ duplꝛ fieri posse; vno modo
ꝓm rationeꝫ. ꝛ alio modo ꝓm nãm: ꝛ tũc dicimus ꝗ resolutio q̃ fit ꝓm
rõnem ꝓcedit a causa super effectũ: vnde The. ꝓmo poste. analeticoꝝ.
cap. 26. inquit resoluere appello ꝛa cõclusione posita causas ex quibus
cõsecta est cõclusio exquirere: ꝛ illud maximo argumento est. nam liber
posterioꝝ resolutorius apparet: eo qꝛ ꝛ posteriori resolutione agit in
eo: que est penes materiã nẽciam: talis aũt resolutio est circa ꝛmon
strationẽ: que est ibi subiectũ. ꝛmonstratio aũt ꝛ qua agit ibi princi/
paliter est ꝛmẽratio simplꝛ tũ a cã sup effectũ ꝓcedit: qꝛ per illã acqui/
rit scire simplꝛ diffinitũ in illo libro: nõ aũt p ꝛmẽrationẽ quia. qꝛ illa
non facit scire simplꝛ: sed ꝓm quid: naꝫ scire simplꝛ est rem ꝓr cãm co
gnoscere: ꝛ qm̃ illius est causa: ꝛ ꝗ ipsoꝛ est aliter hꝛe. Qꝛ igit resolu/
tio illa: que ꝓm rõnis discursum penes causas atten dit supra effectus:
sequit ergo Plusꝗ Cõmẽ. rectius sentire in hoc ꝗ moderni: scire enim
resolutorie aliquẽ effectuꝫ ꝛ intelligere: est cum cognouerimus causas
eius simplices ꝛ pncipia ꝓma vsq̃ ad elemẽta: vt dr̃ ꝓmo physi. tex.
cõ. ꝓmi. Et hoc etiã Auer. cõfirmat in presenti loco: quãdo dixit ꝗ si
postremũ non fuerit ꝛ prius fit non põt fieri suã diffinẽ: que per disso
lutionẽ habet. Et cõfirmat. nam clarũ est ꝗ in mathematicis scientijs
est maxia certitudo ꝓr resolutionẽ: ꝓ aũt ꝗ ibi nõ fit ꝛmẽratio quia:
ꝛ per ꝓns. resolutio ꝓm rõnem non fit ab effectu ad causaꝫ: sed potius
ecõtra. Et istud apud me non est dubiuꝫ: dicant alij quicquid velint:
alia est resolutio que fit ꝓm naturã: ꝛ talis fit ab effectu ad causam: nã
enim resolut mixta in quatuor elementa. ꝛ eleméta in mãm ꝛ formã:
ꝛ ista resolutione loquit Cõmen. 7. meta. cõmẽ. 23. qꝛ ibi loquit ꝛ dis/
solutione: que fit attendendo pnes illud qõ est a nã: non aũt a rõne.
Et istius etiã sententie est beatus doctor in. 3. meta. in expositione scõi
textus: sicut videre potes ibi eusdẽnter.

¶ In cõmen. 16. dicit ꝗ mathematice demonstrationes sunt in ꝓmo
ordine certitudinis: ꝛ nãles sequunt eas in hoc. Nujus oppositum dr̃ Cõmẽ. 16.
ꝓmo ꝛ alia tex. cõ. ꝓmi: vbi dr̃ ꝗ scientia ꝛ gla excedit oẽs alias scien/
tias nobilitate subiecti: ꝛ certitudine ꝛmonstrationis ꝓter diuinã.

¶ Soluitur. multe sunt ꝛ varie expositiones illius loci sicut nosti: sed
illud qõ nobis videt esse dicendũ pro nũc: est istud qõ notat hic Cõ/
menta. in cõmẽ. isto: dicit enim ꝗ in ea dẽ scientia si diuersatur certitu
do ꝓm magis ꝛ minus: multo magis diuersat in diuersis scientijs ꝓm
genus: pro quo debes scire: vt scribit Cõmenta. ꝓmo celi. cõmen. 22.

qñ aũt differentes sunt dmonstrationes quarũ alteri attestat sensoũ & alteri non: aut qr non est innata sentiri: aut quia non est possibilis vt sentiatur. Fides prime dmonstrationis erit magis perfecta. vnde ex hoc colligo q dmonstratiões nãles quibus plures sensus attestãtur sunt maiores certitudines q dmõstrationes quibus pauciores sensus attestãtur. & si certitudo mathematica scientiarũ compararet certitudini dmõstrationũ nãlium penes hoc: dico q ceteris paribus semper dmonstratiões nãles essent certiores dmõstrationibus mathematicis: qr nãles cause sunt magis sensate q cause mathematice: nãlis enĩ versatur circa sensibilia, ppria: & mathematicus circa sensibilia cõia. Si vo certitudo dmõstratiõis attendat penes abstractionẽ & simplicitatẽ subiecti: sic mathematice excedũt nãles scias: qr vt dicit. 3. de anima. t. 3. celi. t. 2. physi. nãlia se habẽt per additionẽ ad mathematica: vñ sicut arismetica certior est geometria: qr est de pauciorib': vt dicit primo posteriorũ. cap. illo. certior aũt est scientia altera: altera. Ista aũt ppositio sic intellecta hz veritatẽ vt in pluribus: fallit aũt quãtum ad libũ de aia. pcipue quo ad tertiũ libũ: in quo agit de intellectu q est ens magis abstractũ q qlibet mathematicũ: qñqz aũt certitudo attendit penes iudiciũ potẽtie apprehẽdentis talem certitudinem: & penes hoc q scia ostẽdit illud a quo est fons & origo cogitationis omnis & principio ꝓ olum in alijs scientijs: & in qualibet scientia. Et sic scia de aia cum tractet de intellectu agente: & possibili quidistinguit & iudicat qualibet veritatẽ in qualibet scientia: certissima est oĩũ scientiarũ preter diuinã: & ista fuit mens Themi. ibi: & Auer. in cõ. 1. primi de aia. ad calcẽ cõmẽti si bene aduertis. ¶ Sz dices replicãdo q si isto modo scia de anima esset certior alijs scientijs nobilitate subiecti & certitudine dmõstrationis: a parte diuina scia saltẽ quantũ ad scõm esset certior. Soluo. scia de aia nõ est nobilior neqz certior diuina quãtuz est merito subti. Nã illa diuina dr eo qr circa deũ versatur & abstractas sbas: que nobiliores sunt aia intellectiua: teste Auer. in. 3. de aia. cõ. 19. neqz etiã rõne certitudinis ostense põt esse certior scia de aia: qr hz scia de aia ostẽdat esse intellꝰ agẽtis a quo est certitudo principiorũ scientiarũ oĩumtñ diuina etiã cõsiderat de deo qui est altior: causa veritatis & certitudinis q sit intellꝰ agens: nam vt. d. Cõmen. in scõo meta. cõ. 4. oia entia acquirũt eẽ & veritatẽ a pma causa: & ideo bene dixit Cõmẽ. cõmẽ. pmo. q scia de aia in nobilitate obiecti excedit oẽs alias scientias: & etiã in certitudine dmõstrationis preter diuinã. Attenditur etiã certitudo dmõstrationis ex eo: qr pauciores dubitationes cõtingunt in eis & minor est difficultas resoluendi q in alijs. Et penes maiorẽ euidentiã illuminationis esse super effectũ: & sic loquit Cõmẽ. hic dum. d. q dmonstrationes mathematice sunt in pmo ordine certitudinis: & nãles sequunt eas in hoc: & post nãles sunt diuine: & hoc quo ad certitudinẽ dmonstrationis quo ad nos que attendit penes maiorẽ euidentiã cause super effectũ: hz si loqmur de certitudine quo ad nos que est penes obiectũ magis nobis notum: vt sic nãles sunt in primo ordine & mathematice in scõo: tũ ille sint de sensibili ppria: ille aũt de sensibili cõmuni. Diuine aũt ẽt vt sic sunt in tertio ordine. Sed de ordine nature diuine dmonstrationes sunt in primo ordine. Naturales in scõo cum sint de substãtia. Mathematice in tertio cuz sint de

accidẽtibus: sb a aũt natura prior est accidẽte. 7. meta. tex. cõ. 4. Nolo tñ absolute cõcedere qlibet cõsideratuz in nãli phia esse prius natura qualibet cõsiderato in mathematica: qr hoc falsuz est. sed quo ad hoc q dmõstrationes mathematice sunt de accidẽtibus preter astrologiã: sicut pz in. 12. meta. 44. 2 qr accidens posterius natura est sbat sic quo ad hoc sunt in tertio ordine quo ad naturam. Sed sunt in primo ordine quo ad nos penes euidentiã illuminatiõis esse sup effectũ. Et ad hunc sensum primo posteriorũ multuz phs laudauit mathematicas demonstrationes. & etiam in presenti textu qñ. d. q astrologia mathematica non est expetẽda in omni rerum sermones fiunt secũdm exigentiã materie subiecte: cogita bene & pondera: qr pauci vel nulli poterunt hoc intelligere sicut passim videre poteris.

¶ Lõcordantie Auer. super. 3. metaph.

Inquit Auer. cõmen. pmo tertij metaphy. q cõsuetudo Aristo. fuit inducere sermones disputatiuos in questionib' difficilibus. Huius tamen oppositum videt dicere primo celi. cõmen. 2. & primo de anima. cõmento. 65. Solutio huius patet ex cõmento. 85. primi de celo. vide ibi & considera. Cõ. pma.

¶ In cõmen. 16. dicit Cõmen. q nomina denominatiua significant vnum cõpositum. Huius tñ oppositũ ptz. 5. meta. cõ. 14. vbi vult q noia denominatiua significãt pmo formã. & septimo meta. cõ. 18. & in predicamentis. cap. de suba. vbi dicit q albuz non est in genere propter suum duplex significare. & septimo meta. cõmẽ. allegato. d. q qñ accidẽtia per accidẽs sumpta fuerint in suis subiectis essentialibus: tunc habebunt nomina significantia vtrũq. De hoc vide que scripsi super cõmẽ. 8. scõi de anima. tamen diffusius dicã infra. 5. meta. super cõmen. 14. qr ibi est locus ꝓprius. Cõmẽ. 16.

¶ Concordantie Auer. super. 4. metaph.

Dicit Cõmen. in cõmen. pmo quarti meta. q scientia de natura est de ente mobili. Huius tamen oppositũ videt dicere. 12. meta. cõmẽ. 5. vbi. d. q est de corpore mobili. & in plogo suo super primo phy. dicit res sensibiles esse subiecta scientie nãlis. ¶ Soluit. nõ est cura phis de nominibus vt ipsemet dicit super cõmen. pmo. primi physi. idem intelligit apud me Cõmen, per corpus mobile & per corpus naturale/ per res sensibiles/ per ens mobile & per substãtiã mobilem: nec inuenio aliquam discordiaz inter antiquos de subiecto phie: sz latini fuerũt auctores illi' difficultatis. ¶ Illud igit qd ego dico in hac mã est istud q Cõmẽ. idẽ intellexit per ista noia: & ideo in hoc nõ est insistendum rõne aũt formali subiecti nãlis phie: hz Cõmẽ. dicat qñqz mobilitatẽ esse: qñqz sensibilitatẽ: tñ ista si adinuicem cõpatenẽ indubitãter credo nãlitatẽ eẽ rõnẽ formalẽ subiectiuã & qdratiuã totius nãlis habit'. Rõ q me mouet est ista. qr mobilitas & sensibilitas hñt reduci ad illã mã eñ & pncipũ mot'. Amplꝰ mobilitas est ꝓpria passio: & nulla talis põt eẽ pma rõ sbtis: hz qlibet talis est dmõstabilis aut dmõstratione simplr: aut saltẽ dmõstratiõe cõe tñ: stat enĩ aliqua passione eẽ p se nota quo ad simplicẽ inherentiã ad sbm: que tñ nõ sit euidẽs euidẽtia cause: & sic est in pposito: qr hz motũ eẽ sit de pncipijs cognitionis scie nãlis: & nõ possit dmõstrari dmõstratione qr aut dmõstratione dante cãm & esse nihil tñ phibet posse dmõstrari dmõstrõe

Bigressio de rõne formali sbti adeqtã nãlis phie.

cause tm. Amplius illa est prima rō. forma subiecti adequati nālis habitus quā primo posita aliquid reponit sub tali habitu: et qua primo remota aliqd removet a tali habitu. hmōi est naturalitas. nazoia habētia principiū motus et quietis sunt physice cōsiderationis: et omnia carētia hmōi principio nō sunt amplius physice cōsiderationis: sicut ptz. 2. phy. t. c. 71. et cōfirmat p phm et Lōmētator. ibidē. t. c. 73. vbi probat primū motorē nō esse nālis cōsiderationis: quia in eo nō est principiū motus: tale aūt natura est. Confirmat per Auer. in secūdo prime phie. t. c. 16. vbi phs. d. Ideo primo pstrutandū nobis est de nā quid sit: ita nāqꝫ et de quid est physica manifestū erit. et Lōmētator in commento super istis verbis inqt. qñ homo sciverit nām qui sit declaratum est naturalia a nō nālib: quia clarius dici potuit. Sz fuit dubitatū similr per magnificentiā tuā ppter quid est qd cum Aristo. dicat primo poster. q subiectū in scia sit p se notū. intm q Auer. prio phy. cō. vltimo. t. 2. phy. 12. t. 26. t. 1. de aia. 27. et in plerisqꝫ locis alys tenet subiectū nō posse in scia demōstrari: nec a priori nec a posteriori: et tm nos videm tēporib nostris semp in principijs libroꝫ primā qōnem fieri de ipso subiecto. Nec valet si dicas q illud intelligit quo ad nām nō quo ad nostrā si sbm nō deberet esse notū quo ad nos/ saltē demōstrabile esset demōstratione qz et istud ꝫ a latinis teneat apud Auer. tm vbiqꝫ hoc negatū est. Dico q dubitatio pulchra est et subtilis: sz illud qd prio nūc occurrit mihi est hoc. q refert aliqd esse notū in se et refert illud notū esse in ordine ad aliqd pdicatū attributū sibi ab intellectu: vnde dico q aliquid prio nō pōt esse per se notū: et tm secūdo mō stat istud dubiū esse et satis ignotū: ens esse notū est: nec intellect circa conceptū entis in se errare pōtest cū nō habeat aliqd q nō ignorari queat: qz cōcept eius est simplr simple. et talis aut totalr scitur: aut totalr ignoratur: vt dr nono meta. t. c. 22. tm vtrū ens sit vniuocū ꝛeo et creatū/ re: similr vtrū ens dicat ꝛceptū p se tertiū a suis inferioribus dubiū est satis et ignotū: et iō ꝫ diuina scia sit ꝫ trascēdētibus et cōissimis que valde notissima sunt in se pñt tm ꝫ istis formari ppōnes difficillime pp quas scia illa erit ignota satis: et satis difficilis: facilitas enim ꝫ ppōnis nō otiē ex notitia sbti tm sz ex inherētia pdicati ad ibz: vñ qñ talis inherētia nota est tūc tota ppō nota est vnde phs qrit in. 12. t. 7. metaph. vtꝫ ens et vnū habeat aliqua lectionē vlꝫ actu extra ꝫceē pdicamēta: et ista qstio ꝫ q difficilima est. ita in ppōsito dicim nos quātūcūqꝫ ponat sbm posse nālis siue ens mobile: siue corpus mobile: siue sba sensibilis: vel aliqd hmōi dico qdlibz istoꝝ notū eē in se et nullus vt sic demōstrari pōt aliquo gne demōstrationis in scia nālis: sz qrere postea vtrū corpus mobile sit sbm in scia nālis: istud nō est cōsiderare corp in se: sz est cōsiderare ipm in ordine ad aliqd pdicatū attributū sibi a rōne: sicut est ista intētio sbm: et sic stat illud ignotū eē: vñ ista nō implicat mihi notum esse corpus mobile esse: et tamen q ine lateat vtrū conditiones subiecti scie competant corpori mobili: et ad totū physicum negocium pertinet: ista est extemporanea solutio: tamen magnificentia vestra super hoc cogitabit.

¶ In cō. 2. quarti meta. d. Lōmēta. q sba est cā accntiū nō fm finē et
Lōmen. 2. ages: sed fm sbm et mām tm. Nui tm oppositū scribit phs in. 2. d aia. t. cō. 36. vbi. d. aia ꝫ cē cāz corpis animati in triplici gne cāe formalis finalis et efficientis. Et ad hoc mihi vr dōm esse: q sba cōposita respectu accidentiū existentiū in ipsa cōcurrit tanq mā et sbm: talia enim sunt terminata: et nō fit māz in qua subiectent primo: nisi cōpositū: talia aūt nō sunt ab ipso cōposito tanq ab agēte: q: cū mā et efficiēs non coincidāt in idē: dicimus q ab ipso vt ab agente: impōse ē talia accidētia dependere: et ideo talia dependerē ab extrinseco motore in genere cause efficiētis: nam agens q tum dat de forma: tantū dat de cōsequentibus ad formā mediāte forma: sicut colligit ex. 8. phy. 32. et 3. celi. cōmē. 28. sz dico q ūo cōpositū est causa taliū accidentiū: cum phs primo phy. 82. dicat mām cum forma cām esse omnium eorum q sunt sicut mater. Soluitur. sz cōposita sunt mā in qua accidētia ista subiectātur: tm in rei veritate ratio ppter quaꝫ recipiant in gne cāe nālis est mā: et rō ppter quā recipiant in composito in gne cause finalis est ipsa forma: sicut ptz. 2. capto de sba orbis. sba igitur cōposita quōcūqꝫ distinguatur a materia et forma tōne qua cōposita est respectu taliuꝫ accidentiū subiectiue in ea existētiū non cōcurrit vt agens nō vt forma neqꝫ finis: sed solum vt materia: illud autē qd adducit de secūdo de anima ptz. qd non est ad propositū: qz non negamus substantiam que est forma posse esse cām finalem et agentē respectu accidentiuꝫ: et isto modo patet mens Auerrois in hoc loco. Qd autem quidā dicere voluerunt hic substantiā esse veram causam materialem accidētiuꝫ: non autem causam agentē veram: sed pullulatiuā et similitudinariā: sic etiam finalem: ista non sunt Auerroistica sicut diximus alis: sed veritas in via eius ista est.

¶ In cōmēto tertio quarti meta. dicit Lōmētator: q ens et vnū vna
Lōmen. 3. natura significat subiecto. sed diuersis modis. Huius tamen oppositum hz in. 12. meta. 21. t. 22. cōmētis. vbi habz q ens nō significat aliquā nām. ¶ Solutio. qui ponūt vniuocationē entis et vnitatē cōceptus entis per indifferentiā. dicunt cōceptū entis nō dicere rem aliquā neqꝫ realitatē aliquā: sz dicūt q dicit quandā formalitatem que hz modū intētiōis prime: et ita glosat Lōmētator. 11. meta. cōmētis 21. et 22. qr ibi Lōmētator nō negat absolute ens nā ipōrtare aliquē cōceptum: sz solum negat q nō dicit aliquā nām. i. aliquā rem vel realitatē distinctā a substātia et ab accntē a deo et a creatura: sz q ens nō dicat aliquē cōceptū realē obiectiuū hoc nūnq Lōmētator: (vt aiūt) negauit: nobis autē cū supportatiōe istoꝝ/ vr oppositū de intētiōe eius. nazꝫ ego teneo ꝫceptū entis scōz ipm nō esse aliqd tertiū vniuocū distinctū a suis partib subiectiuis neqꝫ nāz neqꝫ formalitatē ipōrtāt. vnde ipse. d. in. 10. meta. cō. 8. ens signat decē pdicamēta pria significatiōe et sine medio: nō qz ens sit cōe cōitate nois et imediate signat sua significata sicut dixerūt vulgares: sz signat decē pdicamēta sine medio. p qto destēdit nō p oriās vniuocas: sicut gen in species: qz tunc ens esset sicut canis: et p oriās nō posset sbm esse sit aliqua scia: et q non dicat aliquā nām distinctā a decē pdicamētis. patuit et in cōmētis allegatis. 21. et 22. 12. meta. sz illud qd intēdim phare est videre vtrum dicat aliquē cōceptū tertiū distinctū a decē pdicamētis: et ad hoc dicimus q bene ipōrtat vnum cōceptū cōem cōitate analogie respectu decē pdicamētoꝝ: q dr fm pri et posteri. si. n. nulla vnitatē hēret nā esset de eo scia. et ista est sntia eius explse in. 4. meta. cōmē. 2. iste autē

cõceptus ꝓm ipm nõ est distinctus a suis inferiorib⁹: vt dixerũt subtiles: vñ. 4. meta. cõ. 6. dicit Cõmentator ꝙ ens ⁊ vnũ nõ significant vnã intentionẽ in oibus rebus: neq; intentionẽ diuersam ab olb⁹ rebus. Et sic pz qualr ꝓm Auer. ens nõ dicit aliquã rem nec realitatem nec formalitatẽ tertiã vniuocã distinctã a deo ⁊ a creatura ⁊ a sba ⁊ ab accñte. Sz dices qõo ad cõtradictõis formã dicet? Dico ꝙ Cõmẽtator cõtra Auic. tenet in. 3. cõmento q̃rti meta. ⁊ ẽt in. 10. meta. cõ. 8. ꝙ ens ⁊ vnũ signant vnã nãm, i. vnũ cõceptũ: non tñ distinctũ realr vel ex nã rei: sed sola rõne a cõceptib⁹ suoz inferioz: sz diuersis mõios: vnitas enim nõ ipoztat aliquẽ cõceptũ vel formalitatẽ positiuã: vt dixerũt posteriores distinctã a conceptu entis: sz solaz indiuisionẽ sup/addit vnum ex modo significãdi ad ipm ens: sz in re significata cõueniũt ⁊ ideo, d. ꝙ ens ⁊ vnũ signant vnã nãm in sbto sed dñt ꝓm modam signãdi. Auic. aũt voluit cõuersuz. v3. ꝙ tam ens q̃ vnum importarẽt de p se vnũ qõq; aliquẽ cõceptũ positiuũ: quorũ vn⁹ erat ab altero distinct⁹. sic igit Auer. ponit ens ⁊ vnũ idẽ significare: sz quãdo dixit ꝙ ens ⁊ vnũ nõ signãt aliquã nãm intellexit ad modũ platonicoz: ꝙ. v3. illa nã sit nãtertia a suis inferiorib⁹ separata ⁊ distincta. vñ ipse dicit. 12. meta. cõ. 11. ens ⁊ vnũ sunt ex reb⁹ vlibus que nõ habẽt esse extra aiam. Et idem hz. 10. meta. cõmẽ. 6. sitr ens ⁊ vnũ nõ dicũt vnã intentionẽ vniuocã tertiã ab intẽtionib⁹ decẽ predicamẽtorũ: sz solũ est indkus p analogiã vt diximus ex intẽtione eius. 4. meta. cõ. 6. ⁊ cõ. 2. vñ etiã. 10. meta. cõ. 6. dicit. impoſe est vt aliqd cõe plurib⁹ fit sba: nisi ꝓm ꝙ est in aia tñ. ⁊ subdit parum infra. ꝙ ens ⁊ vnũ sunt de intẽtionibus vlibus que nõ hñt esse nisi in aia. vnitas igit cõcept⁹ entis ⁊ cõitas eius est cõitas ⁊ vnitas analogie: nõ vniuocatiõis non distincta ꝓm esse vel ex nã rei a suis inferiorib⁹: sz solũ in aia ⁊ in cõceptu. Et nota bene ista: q: multi laboraverũt in videdo veritatẽ in via Auerrois: ⁊ nõ potuerũt. Et ꝙ hoc sit verum ꝓbat rõne duplici. si ens inquãtũ ens nõ diceret vnũ cõceptũ analogũ distinctũ rõne a conceptibus suoz inferioz: sequeret ꝙ nõ posset de eo aliqua demonstratio fieri. ꝓñs est falsum: q: bonitas demonstrari pot de ente mediante veritate/nõ rõne alicui⁹ inferioris ad ens: sz rõne sui: ergo ens inquãtum ens. d. aliquẽ vnũ cõceptũ. Confirmat: q: si ens inquãtũ ens nõ diceret aliquẽ conceptũ ꝓpriũ rõne distinctum a suis inferiorib⁹: sed solum cõitatẽ nolo importaret: sequeret ꝙ nullũ predicatũ essentiale ⁊ p se de eo diceret: ꝓñs est falsum. nam dicim⁹ ꝙ ista est p se. ens est vnum. pbat cõsquẽtia: q: ꝓm Auerroiz. 4. metaphy. cõmẽ. 2. de termino equoco bene aliqõ predicatũ accidẽtale pot verificari vlr: sicut illa ꝓpo est vlr vera: ois canis est pulc: nullu tñ predicatũ pr se de tali pot verificari: cum igit vnitas ⁊ bonitas primo verificẽt de ente rõne suit ⁊ non rõne alterius: ⁊ mõstratiue sequi vlr ꝙ ens inquantũ ens est cõe ⁊ o ⁊ creatures substãtie ⁊ accidẽti: non sola cõitate vocis: sed cõceptus distincti rõne a cõceptibus inferioribus: ⁊ hoc non pñt negari ab hoe habente intellectum habilitatum ad bonum.

Cõmen. 14. ¶ In cõmẽto. 4. huius enumerat scias medias Cõmẽtator in numero scientiarũ mathematicaliuz: sicut est prspectiua ⁊ musica. Huius tamen oppositum videt sentire phs. 2. phy. t. c. 20. vbi habet. ⁊ mãstrant aũt ⁊ que magis physice q̃ mathematice: vbi loquitur. vt. d.

Cõmẽtator: ⁊ vlr oẽs expositores: ⁊ scientiis mediis. Soluit. q̃ quid dicant alij sciẽtie medie vt est musica astrologia ⁊ prspectiua: ⁊ que assimilant his: sunt potius inter mathematicas sciẽtias enumerãde q̃ inter physicas: ⁊ rõ est ista: nam habitus scientificans specificat a medio: ita phs posuit distinctionez inter speculatiuas scias in. 6. meta. t. cõ. 2. q: aũt media talium sciaruz subalternata ⁊ mathematica sunt: sz applicata sint materie sensibili: dicimus ꝙ cũ ñoiatio insequat formã ⁊ nõ mãm: actum ⁊ nõ potentiã: sicut est de intentione phi. 2. phy. t. c. 11. ⁊. 9. meta. t. c. 7. ppter hoc ⁊ si mãle in talibus nãle fit: cum formale sit mathematicũ potius ergo mathematice q̃ naturales debẽt nũcupari: ⁊ istius etiã opinionis est beatus doctor: qui ⁊ si in. 2. phy. super allegato textu oppositũ dicat: tñ seipm retractauit in qõnibus sup Boetio õ trinitate. ¶ Ad auctoritatẽ aũt phi dico ꝙ illa est multiplex ꝓm amphibologiam: q: vnus sensus esse pot: ꝙ duo sint cõparata: ⁊ vnuz sit illud ad qõ fit cõparatio: vt sit sensus ꝙ mathematice pure ⁊ scie medie cõparent ad physicas tñ. Et tũc sensus esset iste ꝙ scie medie sunt magis physice/q̃ mathematice pure sint physice: ⁊ iste sensus verus est: ⁊ sic intellexit phs: vñ trãslatio arabica ibi clario: est nõstra: ⁊ sonat hoc/qõ dixim⁹: i ⁊ hoc est rõni cõsonũ: mediũ enim magis cõuenit cum extremo q̃ vnum extremũ cum alio extremo. cum maior sit distinctio extremi ab extremo q̃ extremi a medio: seu medij ab extremo. Alter sensus pot esse: vt vnũ sit cõparatum ⁊ duo sint ad que fiat cõparatio: ⁊ tunc sensus esset iste: vt scie medie comparate ad mathematicas ⁊ ad physicas scientie medie sunt magis physice q̃ mathematice: ⁊ isto modo intellecta propositio phi falsa est ppter rõnem quam adduximus.

Cõmen. 15. ¶ In cõmẽto. 21. d. Cõmẽtator ꝙ nullus intellect⁹ intelligit cõtraria esse simul: sz opponebat ibi in margine de vnitate intellꝰ. naz cũ opiniones de cõtradictoriis sint cõtrarie teste phs in. 2. pihermenias: si vnus est oiuz intellꝰ: vt ipse posuit: tũc cõtraria erãt in eo dẽ simul: ⁊ cũ intellect⁹ possit itelligere oia q̃ sunt in eo: si igit tales opiones contrarie sunt in ipso: ipse poterit itelligere cõtraria simul esse. Ad hoc aũt videt Auer. respõdere in. 6. meta. cõmen. vltimo. vbi. d. ꝓpõnem illã non tenere in anima: sed soluz in mã: nam sz intã extra animã nõ possit recipere duo cõtraria in simul: tamen anima bene potest: de hoc tñ videbimus infra in illo loco: ideo pro nunc dimittatur.

¶ Concordãtie Auer. super quinto metaphysice.

Quinto metaph. cõ. 3. dicit Cõmẽta. ꝙ pncipiũ mãle est illõ qõ demrat cũ hac ꝓpõne/ex. Hui⁹ tñ oppositu vr sentire ipse in p̃ phy. cõ. 58. vbi. d. ꝙ in sbto dicim⁹ ꝙ hoc fit hoc in puatione aũt ꝙ ex hoc fit hoc. Soluit. vt ipsemet Cõmẽta. d. in hoc. 5. meta. cõ. 29. famosior ex signãtionib⁹ ex. est qñ ipoztat genꝰ cãe mãlis ⁊ hoc est rõnabile. mã. n. sic describit a pho in. 2. phy. 27. Mã est ex quo fit aliquid cũ insit: qõ aũt dr de primo quoz priuatio est manifesta generatio attribuit priuationi: cũ illa ꝓpõne ex: aut ẽtin recto: gnãtio enim fit ex nõ esse: ⁊ nõ ex esse. Et ideo magis dicim⁹ ꝙ infirm⁹ fit sanus: q̃ hõ sanus fiat: sz in subiectis quorũ puatio latet gnãtiões subiectis attribuunt: sicut dicim⁹ ꝙ domus fit ex lateribus. pro hoc vide cõmẽtum. 25. septimi meta. ⁊ nos ibi etiam dicemus magis.

Cōmen. 5. ¶ In cōmēto. 5. gnti meta. dr̄ q̄ nā prius de forma dr̄. sz 2. phyſi. cō. prio. dicit. q̄ pri⁹ dr̄ ō cōpositoꝛ: q: inqt q̄ illa sunt magis naturalia. Soluit. nam fm ipm. 1. phy. cō. 3. t. 4. non dr̄ vniuoce nec equoce de mā ⁊ forma ⁊ cōposito. Sed analogice: lz cōpositum ꝓprie loquendo verius naturatū/ vel hñs nām dicat q̄ nā: sicut ptz ibidē: vñ vlr apō ipsum nil vniuoce dr̄ ꝛ cā ⁊ causato: ꝓcipue in ꝑdicatis/ q̄ sunt primo intellecta: ⁊ hñt modū intētiōis prime. Uiteri⁹ debes scire q̄ analogia duplex: qd ā est fm famositatē: ⁊ quedā fm veritatez. vñ cōposita existimant cōiter esse magis entia ⁊ magis ſie q̄ forma aut mā: quia talia nostre prime cognitiōi nāli sunt notiora: sicut est de intentione eius primo phy. cō. 3. vbi p cōfusa magis expeunt composita cāta ex elemētis. sz fm veritatē nā per prius dr̄ de forma q̄ de mā: aut de cōposito: q: pp qd vnū quod q̄ tale ⁊ illud magis.

Cōmen. 6. ¶ In fine cōmēti sexti. d. Cōmētatoꝛ q̄ eterna nō hñt esse necessariū ab alio. Huius tñ oppositū ptz secō ca. de ſba orbis. Et. 2. met. cō. 4. ¶ Soluit. eter na citra primū nō habēt esse necessariū ab alio forma/ liter: hñt tñ esse necessariū ab alio vt a fine ⁊ ab efficiente. rō primi est ista: q: si aliqd nō esset formalr ex se necessariū: sz ꝓtingēs tale nullo pacto posset ab alio sortiri necessitatē fm ipm. 2. phy. cōmē. 48. ꝓtra Auic. nisi tu ponas nām corruptibile ꝓuertiin nām eternā. vñ qdlibz eternū caret mā que radix est ꝓtingentie ⁊ possibilitatis. Et ideo fm phos qdlibet eternū formalr est ne cesse esse seipso: effectiue vero ⁊ finaliter talia eterna sunt a deo ⁊ pp deum. sicut demōstrauimus in cōne nostra de triplici causalitate intelligentie.

Cōmē. 14. ¶ In cōmē. 14. gnti meta. nomē accidētale prio signat accidens: ⁊ secūdario ſbm. Huius tñ oppositū dicere vr̄. prio phy. cō. 15. vbi hz q̄ signat nomē cōcretū duo. s. ſbm ⁊ forma: qt. d. q̄ albū signat albedinē ⁊ receptiuū albedinis. ⁊. 2. de aīa. cō. 8. dicit q̄ noīa rerū artificialiū q̄ accētia sunt prio signiant ſbm: ⁊ secōario formā. Soluit. nomē signat rem fm q̄ est in actu: actus aūt duplex est: ſbalis ⁊ accētalis: ſbalis dat esse simplr̄. ⁊ accētalis dat esse fm qd. Et ideo cū cōposita ſbalia sint in actu simplr̄: nomē taliū primo signat formā: q: forma ē rō pp quā cōpositū est in actu simplr̄: secōario aūt ꝓportat cōpositum. In compositis vero per accidēs noīa taliū in cōcreto sumpta primo formā signiant ⁊ secūdario subiectū: q: a forma fit denoiatio nō a mā: ⁊ q: ſbm respectu accētis est sicut mā. 4. meta. cō. 2. ideo dicim⁹ nos q̄ talia primo signiant formā pr quā sunt in actu fm qd: q̄ ipm ſbm. Accedit ad hoc q̄ si talia pri⁹ significarent ſbz q̄ formā: tūc sequeret q̄ esset negatio dicēdo hō albū: sicut deducit pulchr ⁊ Cōmēta. h cōtra Aut. de noibus aūt rerū artificialiū qd prio signiant an formā an ſbm dixi in cōmē. 8. scōi de aīa. Et iō illuc recurre: quātū ad ꝓpositū spectat dico nullā esse cōtradictionē in Auerroi: si qñq̄ dicit nomen cōcretū accētale duo significare. s. ſbm ⁊ formā seu cōposit. ex forma ⁊ ſbto: sicut ipse hz. 3. meta. cō. 16. vbi hz noīa denoiatiua significare vnū cōpositū. Qñqz aūt. d. talia significare formā prio ⁊ secūdario ſbm: aliud. n. est significare absolute: aliud est prio significare. dicim⁹ talia noīa cōcreta significare vtrūq̄: nō tñ prio significare vtrūq̄ dicim⁹. sz talia prio formā signiant denoiatio ab actu fit nō a potētia. 2. ph. 11. t. 9. met. 1. c. 7. t. 8. met. cō. 7. t. p phy. 63. t. prio ca. ō ſba orbis.

nam qñ

nā qñ amittit forma ſbalis rei ibi materia amittit nomen ⁊ diffōnem rei. cū aūt destruit forma accētalis: ibi ēt amittit denoiatio quo ad esse fm quid: qō erat a tali forma: lz eē simpliciter qō est a forma substantiali non amittatur pr amissionē acccidētalis forme. Sic igitur solutio ad oēs auctoritates patet.

¶ In cōmē. 16. inquit Cōmētatoꝛ q̄ in intellectu vle notius est pticulari. Huius tñ oppositū sequi vr̄ ex dictis eius in. 12. meta. cōmē. 4. vbi hz q̄ vlia intellecta apud Arist. sunt collecta ex similitudine quā accipit intellectus ex pticularibus. Et tacit ea intentione vna: ⁊ per ꝓñs singularia notiora intellectui esse videnk. ¶ Nisi esset q̄ auctoritas ista in oppositū adducta ꝓcedit de vniuersali pro ſtōa intētiōet nō autem pro prima: qt vle vt est de primo intellectis precedit cognitionez singularis. Singularis enim cognitio repugnat intellectui vt intellect⁹ est. fm phos nō inquātuz singulare. sed inquātuz māle. Et si intellectui nostro cognitio singularis attribuit. hoc est vt hz respectuz ad materiā ⁊ ad sensuz ex sui impfectōe: cū sit vltimus in genere abstractoꝝ. 3. de aīa. cōmē. 19. ⁊ iō Cōmēta. sup cōmēto libri de diuisione. dicebat: q̄ si ſbe abstracte singulare māle cognoscerent: cōtingeret illas māles esse: ⁊ ideo intellectus noster primo aspectu vle cognoscit: qt hoc cōpetit sibi rōne qua intellectus est cum sit abstractus a materia: ⁊ habeat oppositū receptiōis moduz mō/ quo mā recipit: nā materia singulariter ⁊ intellectus vlr ⁊ abstracte recipit. sic ergo directe vle cognoscit ab intellectu. singulare aūt cuz non cognoscatur ab intellectu nisi vt ipse inclinationez hz ad mām. sic dicimus tale cognosci ab intellectu: vt sup phantasmata se cōuertit: ⁊ ista cognitio reflexa est ⁊ nō cōpetit intellectui nisi mediante sensu: sicut pz. 3. de aīa cōmē. 9. Caueāt ergo nominales ⁊ Burleiste tenētes singulare esse primo cognitū ab intellectu. Sed de hoc in questione nostra de primo cognito diximus satis.

¶ In cō. 18. gnti meta. scribit Cōmē. grauez leue q̄tiattēs eē. Oppm tñ scribit. 1. de aīa. cō. 108. t. 4. ce. cō. 2. vide ibi: qt fuit solutū clare. Cōmē. 18.

¶ In cō. 19. scribit Cōmētatoꝛ bonū ⁊ malū eē i aīatis. Sz oppositū pz. 6. meta. 1. cō. 8. vbi dr̄ solū vez ⁊ falsuz eē i aīatis malū ⁊ bonū eē in rebus. De hoc dicem⁹ statiz in cō. 8. sexti meta. vbi declarabimus illud dictū nō hre veritatē cū ꝑcisiōe ⁊ qualr ⁊ quō ibi dicet. Cōmē. 19.

¶ In Cōmē. 22. hz q̄ diffō est finis in cognitiōe. Sz huiⁿ oppositū pz prio de aīa. cō. 11. in quo dr̄ q̄ est principiū. ¶ Soluit. est principiū cognitiōis demōstratiue. est finis simplicis ⁊ intuitiue cognitiōis. Cōmē. 22.

¶ Dicit Cōmēta. in cō. 25. q̄ cōpositio est in positiōe partiū adinuicē. Huiⁿ tñ oppositū hz ꝓmo de generatōe. tex cō. 85. ¶ Solutio est ista q̄ positio ptiū regrit in mixtiōe ipsa tanq̄ cōditio necessaria vt pz ex 89. etusdē ꝓmi ⁊ gīa. nō tñ formalr est ipa. ⁊ ad istuz sensuz negatiuū fuit ꝓmo de gnatiōe. 85. hic vero cōcedit fm primū sensum. Cōmē. 25.

¶ Cōcordantie Auer. sup. 6. metaphysice.

Sexto metaphysice cōmē. primo hz: q̄ ens diuidit pria sui diuisiōe in p se ⁊ p accēs: sz in. 5. meta. t. c. 14. Ens primo diuidit in decez ꝑdicamēta. fmo vero phy. tex. cō. 6. ꝓmo diuidit p finitū ⁊ infinitū. 3. phy. t. c. 3. ꝓmo diuidit p actū ⁊ potētiā. ¶ Soluit. plures sunt diuisiōes entis fme: tñ quez est primo in suo gēe: quedaz

est diuisio entis in ptes subiectiuas: sicut est diuisio entis in decẽ p̃dicamẽta; q̃dã est diuisio entis in passiões: sicut diuisio entis per vna et multa: p necessariũ et ꝓtingẽs: q̃dã; est diuisio entis p modos seu analogias dr̃ias mõ loquẽdi Auer. sicut est diuisio entis p actũ et potẽtiã. Et iste diuisiões sunt entis qõ est sbm in metaphysica qõ fm Auer. hz vnitatẽ cõcept' analogice dicti nõ vniuoce. est ẽt diuisio entis in aĩa et eĩ aĩaz: et ista diuisio (vt pitissimis in hac arte vr:) est vocis equoce in suas significatiões: nõ est igit habẽdum pro incouenienti plures diuisiones entis primas esse modo declarato: sicut nõ incouenit plura esse genera prima: teste Porphyrio. capitulo de specie. dicente decem p̃dicamenta esse tanq̃ decem rerum principia.

Lõmẽ. p. ¶ In cõ. p̃ eiusdẽ sexti. inquit Lõmẽta. q̃ nõ est demõstratio ad gen' artis: neq; ad spẽs illius. hoc idez hz scõo de aĩa. cõ. 27. Sed oppositũz fuit adductũ p nos in margine de eẽ ignis qõ ꝫmõstratũ est. 4. celi. tex. cõ. 32. cũ tũ ignis sit ps subiectiua illi' libri. Solũt aliq q̃ ibi nõ ꝫmonstrat esse ignis: sed demõstrat ignẽ esse in loco. ista solo nõ est de intẽtiõe Auer. q: ipse hz ibi l cõmẽto. vbi demõstat spẽs sbti artis. lõ dicamus nõ incouenire demõstrari spẽs seu ptes subiectiuas: qõ idem est in scia: vbi ille ignote fuerint: et nulla alia rõne mouemur ad hoc asserendum: nisi in casu quo ille fuerint ignote: naz qd phibet eas in scia ꝫmonstrari posse demõstratiõe signi vbi in tali scia fuerint ignote. et cum hoc in tali scia fuerit medtũ notius per qõ in illa scia demõstrari queat: qõ dico pp sbas separatas: que lz sint ptes subiectiue entis inq̃tuz ens: qõ est adequatũ sbm metaphysice: nõ tũ pnt demõstrari ex defectu medij: q: nullum aliud est medtũ. vt. d. Lõmẽtator ad probãdũz substãtias separatas eẽ nisi mot'. vt. d. Lõmẽtator. 12. meta. cõ. 5. hoc aũt raro ꝓtingit in scia q̃ tales ptes subiectiue in scia ꝫmõstrant: vel q: raro ꝓtingit q̃ sint ignote: vel q: raro ꝓtingit illam sciam hr̃e mediũ noti' in illa scia ad illas demõstrãdas. vñ Lõmẽtator. 4. celi. 32. exp̃sse. d. Raro istud ꝓtigere. Et vt ego puto/ hoc nõ ꝓtingit nisi pp alterã istaruz duaz causaz. ppõ igit ista Auer. nõ hz veritatẽ: nisi vt in plurib' nõ semp. Et ita est de multis ppõnib' nãlibus: que non sunt vere: nisi vt in plurib'. et de hoc nõ debem' admirari. naz. 2. phy. 48. ea q̃ sunt a nã/ aut sunt semp: aut sunt vt in pluribus.

Lõmẽ. p. ¶ In eodẽ pmo cõ. dr̃ q̃ eiusdẽ scie est scire q: esse rei: et qd sit res illa. Huius tũ oppositũ sequit ex dictis Auer. 2. phy. cõ. 26. vbi hz q̃ scia nãlis bene cognoscit eẽ abstractoz: nõ aũt cognoscit qditatẽ. ¶ Solutur. dictũ phi hz locũ hic qñ si est inuestigatum fuerit a priori: fallit aũt qñ tale si est inuestigatũ fuerit a posteriori: sicut pcedit instantia ex. 26. scõi phy. Et ista glosa est ipsius Arist. 2. posterioz. et Auer. tex. cõ. 8. sicut clare videre poteris.

Cõ. vltimo ¶ In cõ. vltio qõ est octauũ in ordine. d. Lõmẽta. q̃ aĩa põt sil' opposita recipe. Hui' tũ oppositũz hz. 4. meta. tex. cõ. 9. vbi Lõmẽtator et Phs. phãt p deductiõnẽ ad impoke: q̃ si pmũ pncipiũ nõ eẽt vez: tũc opiones ꝓtarie i eodẽ eẽnt. et Lõmẽtator in cõ. dicit. q̃ q dicit aliqõ intelligibile vnit hoc fundamẽtũ: q̃ duo opposita nõ ꝓgregant insl. memini me supius dr̃ficultatẽ istã in hoc loco discutiẽdaz forte pollicitũ eẽ: q: videbat loc' iste. pprius eẽ huic mãe. Dico et intẽtiõe sapiẽtum ea que dispersa sunt in inferiorib' vnita eẽ in suprorib': vñ Lõ/

mẽta. 12. meta. cõ. 18. d. oẽs formas in potẽtia eẽ in pma mãtactu vro sunt in pmo motore: et illud forte intẽdebat Plato in positiõe ideaz: sicut. d. Lõmẽta. ibi, sil' dico q̃ ea que ꝓtrariant in rebus inferioribz: et mãlib' in supiorib'z et in mãlibus nõ ꝓtrariant: vñ sicut. d. Lõmẽ. hic albedo et nigredo quo ad esse qõ hnt extra aĩam in mã ꝓtrariant. Et ideo mã simul nõ põt hr̃e ista: sed successiue: maxime quo ad gradus fm quos ꝓtrarietatẽ hnt. qõ dico pp colores medios q̃ hz Auer. in plib' locis actu cõponunt ex extremis: tũ spẽs albedinis et nigredinis nulla hnt ꝓtrarietatẽ in visu vel in sensu cõi vel in intellu. de istis igit ꝓtrariis incõplexis iudico dictũ Auer. veritatẽ hr̃e sine dubio: sed de ꝓtrarietate/ q̃ est inter cõplexa difficultas est: et aliq ad paucа respicientes voluerũt ẽt p̃dictã Auer. sniaz se extẽdere ad cõplexa ita q̃ dicũt opionẽ de ꝓtradictoriis non eẽ ꝓtrarias in intellu. Et ista opio falsa ẽ: et ipolis sine dubio: salua eoz pace: tũ q: snia phi expssa ẽ in scõo phermenias ꝓtra hoc: tũ q: opio ista redit ad opionẽ negãtiũ pmũ pncipiũ. nã si opiones ẽ ꝓtradictoriis nõ sunt ꝓtrarie. qd q̃ phibet vnũ et eũdez ꝓtradictoria vere opinari: sz istud iconueniẽs ꝓtingit eis: pp vnitatẽ intellꝰ sustinẽdã quã recti' finitiõez/ et saturitatẽ dicere fas est: sz vt dixi ad pauca respicientes de facili enucliãt: si tũ est tibi curre ista soluere: q: fides nõ hz meritũ vbi humana rõ phbet expimentũ: dicas opiones ꝓtradictorioz ꝓtrarias esse: tũ esto q̃ sit vnitas intellꝰ: diceret Lõmẽta. pp hoc non seq aliqõ incõueniens. Nã quãdmodũ eadem oẽo veri. et falsi susceptiua est ad variatiõez factã in re: q: in ea nõ est nisi tanq̃ in signo: in re aũt est tanq̃ in cã: sic ẽt veritas et falsitas ppõnũ ꝓtradictoriaz exñtiũ in intellu ꝓsistit in relone ad diuersa phãtasmata. et respectu illoz nõ sunt ꝓtraria: sz respectu vni' ꝓeiusdẽ hois ꝓtraria sunt: q: in virtute eĩ' cogitatiua nõ pnt eẽ due opiones ꝑticulares ꝓtradictorie. et q: intẽtiões intellectẽ: sicipse. d. 3. de aĩa. cõ. 30. sunt colligate cũ intẽtionib' imaginatis: sic igit respectu vnius ꝓtraria sunt: nõ respcũ diuersoz. sz ista solo: et si de intẽtiõe Lõmẽta. sit: tũ multas hz instãtias: q̃ ad tertiũ de aĩa dimittãt discutiẽdẽ: vbi in qõne de intellꝰ plurificatõe multa dicere meminim'. ¶ Ad formã igit ꝓtradictõis dicẽdũ puto q̃ lõge aliter Auer. exponit textũ illuz nonũ. q̃rti meta. q̃ exponũt nr̃i latini: nã fm latinos Ari. ibi fm eoz expõnẽ. phãt q̃ duo ꝓtradictoria nõ pnt sil' vera eẽ: q: sigo opinar eẽ oppñ pmũ pncipiũ seqr̃et q̃ cũ opiones de ꝓtradictoriis sint ꝓtrarie: tũc acciderẽt ꝓtraria in eodẽ eẽ: sz longe alr̃ exponit locũ illũ Lõmẽ. et sua expõ talis est. q̃ si dictũ Heracliti eẽt vez cũ ꝓtingat duos diuersos hoies dicere ꝓtradictoria: et existimare ea ẽ esse: seqr̃et q̃ duo ꝓtradictoria eẽ ẽ sil: qõ nõ est pose. geqd sit de sl iaz dixim' quo ꝑua in intellu pnt sil' recipi: et quo nõ: de dictis aũt alioz nõ sit nobis curre. iuxta illud. Arbitrij nr̃i nõ est qõ quisq; loquat.

¶ Ibidẽ dr̃ falsuz et vez in aĩa esse. bonũ aũt et malũ esse in mã. Sed oppñ hui' appet. z. de aĩa. 34. et. 5. meta. t. cõ. 19. vbi dr̃ q̃ maxie bonũ et malũ tale q̃le in aĩatis. Dico q̃ Lõmẽta. z. de aĩa. cõ. 34. dicit q̃ ens in intellectu est bonuz simpliciter. sed ens extra intellectuz est bonum in respectu. intelligitur sic dictum istud. ens in intellectu est bonuz simpliciter. i. inquãtũ ens absolute. iuxta illud philosophi: simpliciter dico qõ nullo addito dico: sed ens extra intellectũ est bonũ in re/ Lõmẽ. 8.

ſpectu: q: eſt bonũ in reſpectu opantis. Et iõ dixit ꝓm q̃ mihi vt Cõmẽtator. 12. meta. cõ. 36. q̃ balneũ in aĩa mouet vt efficiẽs: ſz balneuz extra aĩam mouet vt finis: q: cũ finis habeat rõnez boni iuxta illud phi in ſcõo meta. tex. cõ. 8. qui dicũt infinitũ auferunt boni nãm. t. 5. meta. tex. cõ. 3 t q: bonitas balnei in reſpectu opantis nõ eſt ꝓm eſſe qõ hz in aĩa: ſed ꝓm eſſe qõ hz extra aĩaz. pp hoc dixit ergo Cõmẽtator balneũ extra aĩam mouere vt finez. quãtuz aũt ad intẽtionẽ Phi hic ſpectat dicendũ puto/cum beato doctore in ꝓma parte ſumme. q. 16. articulo ꝓmo. q̃ ſicut bonũ noĩat id in qõ tendit appetit⁹. ita verum noĩat id in qõ tendit intellꝰ. hoc aũt diſtat inter appetitũ t intellꝰ ſiue quãcũq; cognitionẽ: nam cognitio eſt ꝓm q̃ cognitũ eſt in cognoſcente. Appetit⁹ aũt eſt ꝓm q̃ appetẽs inclinat in ipſuz rem appetitã: t ſic termin⁹ appetit⁹ q̃ eſt ipſuz bonũ eſt in re appetibili: ſed termin⁹ cognitiõis. qõ eſt verũ eſt in ipſo ĩtellectu. t ſicut bonũ ẽ in re inquã tum hz ordinẽ ad appetitũ: pp hoc rõ bonitatis deriuat a re appetibili in appetitũ ꝓm q̃ appetit⁹ dicit bonus. pur eſt boni: ita cũ vez ſit in intellectu ꝓm q̃ cõformat rei intellecte neceſſe eſt q̃ rõ veri deriuet ad rem intellectã: vt res intellecta vera dicat ꝓm q̃ hz ordinẽ ad intellectũ: t hoc forte voluit dicere phs q̃ bonũ t malũ: ſunt in reb⁹: ſz verũ t falſuz ſunt in aĩa: pp hoc tñ nõ excludit quin in reb⁹ aĩatis rõ boni ſit: cum aĩata ẽt res ſint: t verior res q̃ inaĩata. teſte pho in ſecundo de gñatiõe aĩaliuz. cap. p. t et Auguſtino. 15. de trinitate. c. 4. viuentia nõ viuẽtib⁹: intelligẽtia nõ intelligẽtib⁹: iniuſtis iuſta: Beata miſeris ꝑferẽda iudicam⁹. Et iõ tenendũ eſt maximũ bnũ in aĩatis eſſe cũ maxime res ſint. vt dicũ Phs. 5. meta. 19.

¶ Concordãtie Auerrois ſup. 7. metaphy.

Cõmẽ. 5. **Auerrois** ſeptimo meta. cõ. 5. hz q̃ oẽs antiq̃ de qbus meminit phus ibi nõ pceperũt/niſi mãz ex quattuor cauſis. Sed hui⁹ oppoſitũ hz ex hoc qõ dicã: nã Anaxagoras cognouit intellectũ abſtractũ. p̃ de aĩa. 80. t ꝓmo phy. 39. t ꝓmo meta. tex. cõ. 2. qui ꝓm ipſuz erat ſegregãs oĩa que in ſuo chaos cõmixta erant. ſimilr inſtãria eſt de Empedocle: ipſe eiz poſuit vltra quattuor elnta: que ꝓm ipſum concurrebãt in genere cauſe materialis: Item t amicitiam que cõcurrebãt in genere cauſe efficiẽtis: ſicut pt̃z ꝓmo phy. tex. cõ. 41. ¶ Soluit. ꝓpoſitio iſta hz veritatẽ de oĩbus aliis antiq̃s lõge ante Ari. exiſtẽtib⁹: ꝑterq̃ de Anaxagora t Empedocle: ſicut ſcribit Cõmẽtator in ſcõo phyſice auſcultatiõis. cõ. 75. Dixi aũt notabilr de antiq̃s longe ante Ari. exiſtẽtib⁹: pp Socratẽ t Platonẽ: naz ipſe iſtorum fuit cognita rõ finis: ſicut. d. Cõmẽtator ꝓmo meta. cõ. 50. q: iſti inſtituerũt reſpublicas pp bonum. ſimilr Plato ideas poſuit: que in genere cauſe efficientis cõcurrunt.

Cõmẽ. 10. ¶ In cõmẽto. 10. hz ſingularia notiora eſſe vlibus. Huius oppoſituz hz primo phy. tex. cõ. 4. t cõmẽ. 5. t. 57. t alibi infinities. ¶ Soluit. ſingulare de quo loquit hic eſt notius vli in cauſando iuxta illõ Phi in prohemio meta. vlia ſunt maxime difficilia ad cognoſcẽdũ. aut loquitur hic quãtum ad cognitionẽ complexã: ſingulare enizz t ſi de eo ſciẽtia nõ ſit: tñ eſt principiũ ſciẽtie pro quãto ex ſingularib⁹ per inductionez ſumitur vle: qõ eſt principiũ artis t ſcie: aut loquitur de confuſa cognitione ſingulariũ t de diſtincta vniuerſaliũ: ſed iſtud vltimũ

nõ placet multũ: q: tunc abuſiua ſatis eẽt iſta cõparatio: ſicut intuẽti patere poteſt: aut aliter ſingularia ſunt notiora nobis in cognitione in genere ſumpta: vt eſt cõmunis ad ſenſitiua t intellectiua: naz ꝓma noſtra cognitio naturalis ſenſitiua eſt.

¶ In cõmẽto vndecimo. ſcribit Cõmẽtator: q̃ ſbe cõpoſite hñt diffinitionez. Huius tñ oppoſitũ expreſſe hz infra. in cõmẽto. 37. ¶ Soluto eſt iſta. qñ infra. d. cõpoſitorũ nõ eſſe diffinitiões: per cõpoſita intellexit ſingularia: t de talib⁹ nõ eſt ſciẽtia: neq̃z p diffinitionẽ: neq̃z p demonſtrationẽ. 7. huius tex. cõ. 35. t. 53. ſed ſoluz ſenſue. hic vero ſumit cõpoſita vlia. t taliuz bene diffõnes eſſe pñt: ſilr talia ſbta demõſtrationũ ſunt. t hoc eſt qõ dixit Cõmẽ. p̃ meta. cõmẽ. 27. ſenſibilia hñt duos modos cõprehẽſionis: vnũ qui nõ eſt ſciẽtia eoz: ſz imaginatio: vt ſunt ſingularia. t modu3 qui eſt ſciẽtia eoz: t ſunt intellecta vlia.

Cõmẽ. 12. ¶ In cõmẽto. 12. hz Cõmẽta. q̃ diffinitũ eſt vnũ actu: t duo potentia. Sed huius oppoſitũ hz infra tex. cõ. 43. vbi hz q̃ gen⁹ eſt in potẽtia. t dria eſt actus. t ita diffinitũ nõ eſt duo in potẽtia: ſed vnũ in potentia: t aliud in actu. ¶ Soluit. diffinitũ eſt vnũ in actu: quãtuz ad conceptũ cõfuſum: ſed quãtuz ad ꝓceptũ diſtinctũ eſt duo in potẽtia: q: põt reſolui in duos cõceptus: qui cõceptus tñ ita ſe hñt q̃ vnus eſt potentialis ad alterũ: ſicut cõceptus generis ad cõceptum drie: t ita ſedat ꝓtradictio clarjſſime: ſicut vidẽs.

Cõmẽ. 13. ¶ In cõmẽto. 13. hz Cõmẽtator: q̃ diffinitio non eſt oĩs ſermo ſignificans illud qõ ſignificat nomen. Huius tñ oppoſitũ pt̃z. 4. meta. tex. cõ. 28. vbi habẽt q̃ ratio quã ſignificat nomen eſt diffinitio. ¶ Soluitur. in habẽtibus quid rei rõ quid rei t rõ quid noĩs coincidunt: nõ tñ abſolute rõ qutã nominis quelibet eſt diffinitio quid rei: multa. n. hñt quid nominis: que tñ quid rei carent.

Cõmẽ. 14. ¶ In cõmẽto. 14. ſeptimi metaph. hz Cõmentator: q̃ priuatio non eſt nõ ens ſimplr. Sed huius oppoſitũ pt̃z primo phyſi. 79. cõmẽto. ¶ Rñdetur. priuatio formaliter eſt nõ ens. ſed conotative aliquid entitatis habet: ſic loquitur hic rõnẽ cõnotati: ſed in aliis locis loquitur reſpectu ſue prime t formalis imaginationis. vide cõmẽtũ vnde/cimuz duodecimi meta. t cõmẽtuz. 60. primi phy.

Cõmẽ. 18. ¶ In cõmẽto. 18. hz Cõmẽtator: q̃ accidentia per accidẽs nõ habẽt diffinitionez oĩo. Huius tamẽ oppoſituz pt̃z ſupra cõmẽto. 14. t. 15. ¶ Soluitur. intelligitur dictum eius hic iſto modo. accidentia pr accidens non habent diffinitionez oĩno: que. v3. habeat habitudinem per ſe: t eſſentialem: t hoc manifeſtant verba eius ſequentia: q: redens cauſam ſui dicti: ꝓter quid accidẽtia iſta nõ habent omnino diffinitionem inquit: diffinitio enim ſignificat res terminatas. Aut aliter ſolui poteſt: accidentia per accidens duplici ſubiecto comparari poſſunt eſſentiali: ad qõ primo cõſequunt: t accidẽtali cui p accidens attribuunt: t tunc diceretur q̃ talia accidẽtia in cõparatione ad ſbta quibus per accẽs attribuunt/nõ hñt diffinitionẽ: ſz bene in cõparatione ad prima ſbta diffinitri pñt. t iſta ſolonẽ ẽt latẽter innuit Cõmẽtator in hoc loco: ſicut mihi videtur.

Cõmẽ. 23. ¶ In cõ. 23. dicit diſſolutionẽ fieri a poſteriori ad pri⁹. Hui⁹ tñ oppoſituz pt̃z ſcõo meta. 9mẽ. vndecimo. vide ibi: q: ſoluta fuit.

¶ Ibidẽ hr: q̃ mã denoiatiue p̃dicat de eo: cui⁹ eſt mã oppoſitũ pt̃z

scõ de generatiõe. tex. cõ. 4. cõtra Platone vide ibi: qr soluta fuit.

Cõmẽ. 25. ¶ In. 25. cõmẽto. scribit Cõmẽtator q generatio magis attribuitur priuationi q̃ subiecto. Huius tamẽ oppositũ ptz primo phy. cõmẽ. 60. vbi hz q illud qõ vere generat/ sbm est. ¶ Soluit. sbm mot' vere moueri dicit: q: motus est in moto nõ in motore. r iõ sbm gnationis verissime gnari dr. vt Cõmẽta. dicit p̃ phy. cõ. 60. sz in talib' nõ solemus nisi rarissime loqui cũ istis ppositionibus/ ex: vel/ ab. in sbtis. vt dicamus ex hoie fit musicus: vel ab hoie fit musicus: sed talibus modis loquẽdi vtimur in priuationibus: solemus enim dicere ex inmusico musicum fieri. r hoc maxime pprium est idiomati grecor: sicut scribit Cõmẽta. primo physi. 61. cõmẽ. r ideo dixit hic generationem magis attribui priuationi q̃ sbto ad modum declaratũ: r de hoc clare videt cõmẽtum. 61. primi phy. r inuenies illud qõ dicimus.

Cõmẽ. 29. ¶ In cõmẽto. 29. habz Cõmẽtator q quẽadmodum est in mobilibus localiter q quedam mouentur ex: se: quedã ex alio. ita est in generabilibus: videt ergo q aliqua ab intellecto alterari queãt r generari. Cuius oppositum ptz scõ phy. cõmẽto primo. Ibi soluit: qr lz in corporibus simplicibus nõ inueniatur corpus qõ alteretur ex se: sicut inuenitur corpus simplex qõ mouetur in loco ex se: tamẽ in compositis hoc/ vt ipse dicit fallit: qr talia possunt habere principium intrinsecum effectiuum respectu sue alterationis r partialis generationis: sicut est in nutritione que fit in aialibus r plantis respectu illorũ que aduenirũt suis corpibus ab extrinseco: sicut est cibus r potus.

Cõmẽ. 32. ¶ In cõmẽto. 32. dicit q in generatione substantie/ opz q preexistat agens qõ fit substãtia: sed instãtia est de igne qui/ scõ celi. cõmẽ. 42. r primo meteororum generat a motu. ¶ Soluitur. in cõmẽ. illo. 42. Nam substãtie imperfecte que quodãmodo mediant inter substantiã r accidens: quales sunt substantie elementorum indifferenter possunt r ab vniuoco/ r ab equiuoco generari.

Cõmẽ. 37. ¶ Auerrois cõmento. 37. huius. d. q diffinitio est forme vniuersalis nõ compositi ex materia r forma. Huius oppositum ptz cõmẽ. vltimo octaui huius vbi habet diffinitiones esse compositorum. ¶ Soluitur. sumpsit hic cõpositum ex materia r forma: vt est singulare distinctum cõtra vle. Et de tali nõ est diffo: sz sensus: sz cõmẽ. vltio octaui hut' sumpsit cõpositũ vle: nã tale ex mã in cõi/ r forma in cõi cõponit: r istius diffinitio esse põt teste pho hic. 7. meta. tex cõmẽ. 37.

Cõmẽ. 37. ¶ Ibidẽ scribit q forme nãles ab intellu nõ pnt separi a mã in imaginatione. Huius tñ oppositũ scribit. 4. physi. cõ. 37. r. 8. meta. cõ. 8.

¶ Soluit. oẽ qõ intelligit/ intelligit fm q est in actu: sic ptz. 9. meta. tex. cõ. 20. Et iõ cũ mã sit pura potẽtia pro occursu ab itellectu nõ põt apprehẽdi sine forma: sed est p analogiã ad formã cognoscibilis: sicut ptz p̃ phy. tex. cõ. 69. sed sic cognita mã: intellect' actu scõ põt mãz sine forma intelligere/ intelligẽdo. s. mãm nõ eẽ formã: r formã nõ esse mãm. Nam vt scribit Cõmẽtator. 12. meta. cõ. 39. intellect' natus est diuidere adunata in esse in ea ex quibus cõponunt: quãuis nõ diuidãtur in esse: sicut diuidit mãm a forma.

Cõmẽ. 44. ¶ Dicit Cõmẽta. cõ. 44. q in ãdiuiduo nõ eẽ: nisi forma pricularis r mã ex qb' cõponit. Sed hui' oppositũ ptz. 5. meta. cõ. 6. vbi hz q in indiuiduo demõstrato est nã addita nãe cõponẽtium: r est illud qõ fit ex

cõpositione. In oi em cõpõne ad aliquã vnitatem peuenire nequit est.

¶ Soluit. substitiue r integratiue nihil est in indiuiduo q̃ mã r forma: sic intelligit dicũ eius hic. entitatiue aũt aliqd tertiũ põt esse qõ nõ est nec mã nec forma: sed est sba copposita: qcqd dicãt nouelli negantes tertiã entitatẽ fm pncipia Auerro. Aut aliter dici potest q dictum eius hic pcedit cõtra Platonẽ: qui posuit ideam separata necessariã ad generationẽ indiuiduũ: r ad eius cõpositionẽ. sicut põt patere tibi ex cõ. 45. huius septimi: r ita ista auctoritas nõ est cõtra ipsum in preallegata auctoritate quinti metaphysice. sicut vides.

¶ Auer. cõ. 57. huius. dicit q nullũ cõe est sba. r idẽ hz. 45. Sz huius oppositũ patet hic in cõmẽ. 46. vbi hz q diffones vlium hnt aliquã dispõnẽ dispositionũ substãtialiũ: r qualitatẽ accntẽ eis. ¶ Soluit. Cõmẽ. in ista auctitate. 46. allegata expsse innuit duplicẽ vlis acceptionẽ. s. pro intentione scõa: quod est quedã qualitas. i. quoddã accns a rõne causatũ r attributũ vli pro pma intentione: qõ vle pro pma intentione appellat ipse dispõnez ex dispositionib' sub alibus. i. habẽtibus esse citra actum aiet: qõ aũt dr ab ipso in pnti cõmento q nullũ cõe est sub: hoc dicit ad modũ quo posuit Plato: vlia enim apud Aristo. non hnt esse extra aiam: sicut posuit Plato. 3. de aia. cõ. 18. r primo meta. cõ. 45. Arist. opinabat q intellecta rerũ notificãt subas earũ: r non sunt sube earũ: sic igit vle pro pma intentione non. d. aliquã formã realem distinctã a forma particulari realiter: vt quidã voluerũt: sed dicit cõceptum realẽ qui est notio singularũ: r est sola declarãs nõ dans esse. tenemus enim formã generis spẽi r indiuidui vnã esse fm rem solũ rõne differentes: r sic glosa auctitatẽ eius. pmo meta. cõmẽ. 17. qñ. d. q mã prius recipit formas vles q̃ minus vles. r eis mediãtibus recipit indiuiduales: mõ q in mã fit multitudo formarũ correspondentũ multitudini pdicatorũ quiditatiuorũ factorũ ab intellectu: sed vna r eadẽ forma fm modũ intelligẽdi nostrũ prius itelligit informare materiã quo ad gradũ sbalitatis q̃ corporeitatis: r prius quo ad gradũ corporis q̃ viuentis: r sic descẽdẽdo quo ad vltimũ indiuiduales gradum: quicqd dicat Joãnes de ianduno in hoc r sequaces eius.

Cõmẽ. 58. ¶ In cõmẽ. 58. hz Cõmẽ. q essentie rerũ sunt existẽtes: licet non intelligant: sed opponebat pr nos ibidẽ pr cõmentum primum. scõi meta. vbi hz q si sube intellectuales a nobis nõ essent intellecte: tũc eẽnt frustra in nã: r per ꝓns nõ essent: cum nã nihil agat frustra. pmo celi. 32. r. 3. de aia. 45. vide in cõmẽ. pmo. scõi metaphysice: qr fuit ibi soluta ista instantia diligenter.

Cõmẽ. 60. ¶ In cõmẽ. 60. habẽt q cõpositũ per se est aliud a cõponentibus. Huius oppositum scribit Cõmẽ. in primo physi. cõmẽ. 17. r supra. cõ. 44. vbi dicebat q in cõposito non est nisi mã r forma particularis ex quib' cõponit. ¶ Soluit. in omni p se cõpõne fm oẽs sapiẽtes necessario ad aliquã pr se vnitatẽ deuenire. Et huius oppositum non potest imaginari ab intellectu disposito ad bonũ. cum igit cõpositio ex mã r forma sit per se cõpositio: opz igitur istam terminari ad aliquam per se vnitatẽ: istud non est nisi tertia entitas. si enim in mixtione elementorũ nõ dicimus mixtũ esse oia quattuor elementa simul sumpta. nam tũc mixtio esset partiũ iuxta positio cõtra phm pmo de gnatione. 85. Et Cõmẽ. hic expresse. caro non est terra r ignis ex quibus

cõponiſ: ſed eſt aliqõ addituũ: q̃re ergo etiã mã cũ forma nõ ſunt cauſantes aliqd tertiũ aliũ ab eis nõ video. De aucitate aũt Cõmẽ. ꝑmo phy. 17. ꝓcedit ꝛ toto integrali ꝛ cõtinuo: q: ſic etiã loquiſ ibi Phs. tale eñ ꝑm rem nõ dicit aliquã formã tertiã diſtinctaꝫ ab eſſe partiuꝫ ſimul ſumptaꝫ: lꝫ ego teneã talẽ ꝑm rõneꝫ dicere formã aliquã diſtinctam ab eſſe partiũ ſimul ſumptaꝫ: tnã ꝑm ꝑm quinto meta. tex. cõ. 19. ſenarius numerus nõ eſt bis tria: ſed eſt ſemel ſex. Si aũt vlſs ſillã ꝓpoſitionẽ Cõmen. 17. primi phy. dilatare ad totuꝫ ẽntiale dicas ꝙ totũ nihil aliud eſt ꝙ partes ſimul ſumpte integratiue ꝛ cõſtitutiue: ꝛ ſic ad aucitatẽ eius ſupra in. 44. huius dicas ꝙ nõ. Et vide ſupra vbi etiã diximus in illo loco. ꝙ aũt iſta ſit opinio Cõmẽ. credo me diffuſe ꝓbaſſe ſuper ꝑmo phyſi. cõ. 17. ꝛ tu illuc recurras.

¶ Cõcordantie Auer. ſuper octauo ꝑme phie.

Cõmẽ. 4. **In cõmento** q̃rto iſtius octaui meta. d. Cõmen. ꝙ oppoſitio eſt ꝑ in loco. Nulus oppoſitũ vñ velle. 8. phyſ. cõ. 16. Soluit. refert dicere oppoſitionẽ ꝑmo eſſe in loco: ꝛ refert illaꝫ motui locali ineſſe: ꝙ hoc ſit notũ primũ verũ eſt ꝙ ꝑma oppoſitio in loco reperiſ: nã cum ꝛ rõne oppoſitoꝫ ſit diſtãtia: maxima aũt diſtãtia reperiſ in loco. Ideo. Tñ non eſt ꝑ ſe notũ ꝙ omne: qõ eſt mobile motu locali talẽ oppoſitionem habeat. quare.

Cõmẽ. 10. ¶ In cõmẽ. 10. inquit formã ſubſtantialẽ non recipere magis nec minus: inſtantia eſt ꝛ formis elementoꝫ, tertio celi. cõmẽ. 67. ꝛ formis elementoꝫ. Soluit. hꝫ locum in verſis formis ſubalibus: fallit in his: que ſunt medie inter ſubam ꝛ accidens: gloſa Auer. vbi ſupra. tertio celi. cõmento allegato. Non tñ ꝙ licet formẽ ꝓrfecte non recipiãt magis aut minus in ſua eſſentia: tñ vt ſunt forme in materia bene: vt ſic recipere poſſunt magis aut minus: ſicut innuit Cõmenta. hic in iſto cõmen. inquit enim. vnus homo nõ eſt maioris humanitatis ꝙ alter ꝑm formam: ſed ſi fuerit erit ꝑm ꝙ eſt forma in materia. Nam forma humana ꝑm diſpoſitionẽ mãles in quibus exiſtit ſic põt magis ꝛ minus recipere in tantum ꝙ a pho in ethicis aliqui hoſes arbores: alii aliqui brutales: aliqui intellectuales: ꝛ quaſi terreſtres dij nuncupanꝫ. Aliqui enim vt dicit Heſiodus ad ſcias capeſcẽdas ꝓr ſolã naturaꝫ ſunt apti ꝛ perfecti ex bonitate cõplexionis: ſicut fuit Hippocrates: ꝛ Ariſto. Aliqui vero non per naturã: ſꝫ ꝓr ꝓcetores excitãtes mentes eoꝫ. quidã vero neutro modo apti ſunt. Et iſti oino ad diſcernendũ verũ a falſo oino inutiles ſunt. patet aũt ꝙ totalis iſta diuerſitas nõ ꝓuenit niſi ex diuerſitate cõplexionis ꝛ diſpoſitionũ in quibus forma exiſtit. theologi etiaꝫ noſtri dicũt ꝙ in puris naturalibus anima Chriſti fuit: ꝛ eſt perfectior anima ſude.

¶ Concordante Auer. ſuper nono ꝓime phie.

Cõmẽ. 2. **Auerrois** nono meta. cõmẽ. 2. dicit ꝙ forme liberate a materia ſunt tantũ agentes: nullo modo patientes: neq; eſſentialiter: neq; accidẽtaliter. ſed opponebaꝫ ibi ꝛ alia intellectiua q̃ recipit intellectionẽ ꝛ ſpẽs intellectas. ¶ Soluit. dictũ Auer. veritatem hꝫ ꝑm ꝓncipia phi. ꝓ quo ꝛ bes ſcire ꝙ actus ꝛ forme eſt agere ꝛ mouere. ſcõ ꝛ gñatione. tex. cõ. 53. ꝛ nono meta. tex. cõ. 20. ꝛ. 3. phy. 17. mãe aũt eſt moueri ꝛ pati: vnde q̃libet forma ſine mãlis: ſiue ſeparata fuerit actiua eſt: nec aliqua ſub hac rõne qua forma eſt:

eſt paſſiua: q: paſſiuũ eſſe inſequiſ potentiã: q̃ eſt ꝑmo diuerſa ab actu. ſi igiſ aliqua forma paſſiua fuerit iſta paſſibilitas cõperit ſibi ratione qua potẽtia participat paſſibilitas aũt iſta duplex eſt: quedã ſignata ꝛ realis: ꝛ iſta inſequiſ ꝑmo ꝑm phos materiã quantã: vnde ſi qua forma paſſiua fuerit paſſione ꝛ receptione ſignata ſiue realis: ſiue ſpiritualis fuerit hoc eſt rõne materie. ſicut ſcribit Cõmen. cõ. 5. 3. ꝛ aĩa. ad ꝓncipiũ cõmẽti: ꝛ cõ. 38. alia eſt paſſio ꝛ receptio vlis ꝛ abſtracta: ꝛ iſtius rõ eſt intellꝰ poſſibilis qui nullã aliã naturã hꝫ: niſi q: poſſibilis vocatus eſt. ꝛ iſte intellꝰ eſt mã intelligibilũ: ꝛ eſt quartuꝫ genus entiũ: ſicut dicit Cõmen. tertio de aĩa. cõ. 5. in ſolutione tertie q̃onis. ſi forme igiſ exiſtẽtes in mã reali paſſione patiant: hoc eſt rõne materie: vnde Cõmẽ. q̃rto celi. cõ. 22. dicebat. forma in motu elemẽti mouet: ſed vt eſt forma in mã mouet: ꝙ etiã ſenſitiue ꝓtes ſignate recipiant eſt: q: ſunt in mã. Sequiſ igiſ ꝙ cum oẽs forme a mã ſeparate ꝓter aĩaꝫ noſtrã intellectiuã: q̃ que infima eſt hꝫ ipſuꝫ inter abſtracta. tertio de aĩa. cõ. 19. nullo modo paſſiuas eſſe non eſſentialꝫ: q: cuilibet forme vt forma eſt repugnat eſſentialꝫ pati: etiã mãlibus: vnde Cõmen. quinto phy. cõ. 5. qui dixerit formas ꝓr ſe moueri nõ eſt amplius loquendũ cũ eo in hac ſcia: neq; etiã accidẽtalꝫ: q: forma accidẽtalꝫ patitur ratione potentie que vel eſt mã vel eſt intellꝰ poſſibilis. In talibus aũt non eſt mã: ideo non põt pati paſſione reali ꝛ ſignata ꝑm phos: neq; etiã paſſione ſpũali: q: nõ intelligũt ꝓr receptionẽ: nec in eis eſt vere intellectus poſſibilis (licet Cõmen. videaꝫ illud dicere.) Sed ꝑm rationẽ: vt aĩa ꝛclarauimus. Nullo igiſ modo pati põt tales forme: neq; ꝓr ſe: neq; per accidẽs: nec paſſione reali: nec ſpũali: cũ intelligãt ꝓr eſſentiã: ꝛ nõ per ſpẽs ꝑm phos. aĩa aũt intellectiua: cũ ſit infima inter abſtracta: cũ ſit cõpoſita ex ĩtellectu poli ꝛ re: ꝛ ex intellectu agẽte: rõne polis paſſiua eſt: rõne vero agẽtis eſt actiua: ſꝫ paſſio iſta eſt alterius rõnis a paſſione mãe: ſicut ſcribit Cõmẽ. tertio ꝛ aĩa. cõ. 38. vbi formaliter poniſ iſta ſolutio ad inſtantiã motã a nobis hic: ſicut tu diligenter poteris ſibi videre.

¶ In cõmẽ. 19. ſcribit Cõmen. ꝙ potẽtia ad ſanitatẽ ꝛ ad egritudinẽ eſt eadẽ. oppoſitũ patet tertio phy. tex. cõ. 10. vbi hꝫ ꝙ ſi potẽtia ad ſanitatẽ ꝛ egritudinẽ eſſet vna: tunc ſanitas ꝛ egritudo eſſet vnum ꝛ ſ dẽ. ¶ Soluit. logꝫ hic ꝛ potẽtia ſubtiua: ꝓ eadẽ eſt mã cõtrario ꝛ. ſed tertio phy. loquiſ ꝛ potẽtia reſpectiua. idẽ aũt eſt ens in potẽtia reſpectiua ad actu: ꝛ ens in actu. vnde Cõmen. dicit. 8. meta. cõ. 15. agens extrahẽs aliqd ꝛ potẽtia ad actũ non largiſ multitudinẽ: ſed perfectionẽ. ꝛ. 12. meta. cõmẽ. 18. iuxta dimiſſiũ. agens nãle nõ cõgregat inter diuerſa. Nota tñ hic ꝙ potẽtia iſta ſubiectiua: ꝛ reſpectiua vna ꝛ eadẽ eſt realꝫ: ſicut mihi vñ ꝓ nũc: ſed ſortiunt tales potẽtie diſtinctas ꝛnominationes in ordine ad diuerſa: ſicut eſt de actione ꝛ paſſione: vnde pluralitas entiũ eſt euitanda inquantũ eſt poſſibile. Dico ꝙ vna ꝛ eadẽ forma: vt eſt in potẽtia mãe appropꝫ: vt ſic eſſe in potẽtia ſubiectiua: ſꝫ eadẽ forma vt eſt in potẽtia actiua agẽtis dñ eſſe in potẽtia reſpectiua in ordine. ſ. ad actũ: vnde cum ꝑm Auer. 11. meta. cõmẽ. 13. cũ oẽs forme ſint in potẽtia in ꝑma mã. ꝛ ſint in actu in ꝓmo motore: tales ſunt in potẽtia ſubiectiua ꝛ paſſiua materie: cũ aũt potẽtia paſſiua ſit principiũ trãſmutandi ab altero inquantum

Cõmẽ. 19.

alterũ: vĩ mihi q̃ fit vnus respectus realis q̃ respicit tam subm q̃ formam: vt in subto inducit ab agẽte: sz diuersas sortit ꝛ nominationes: vt ad diuersa extrema cõparat: sicut eadẽ est distãtia inter superius ꝛ inferius inter Thebas ꝛ Athenas: non tñ est idẽ distare: ꝛ ita ego caueo ponere potentiã obiectiuã realr distingui a subiectiua ĩ via Auer. sz multi teneãt hoc. tñ mihi vĩ in via eius: ꝛ forte etiã in via Arist. illã nõ distingui a re subiectiua: q: est ꝓncipiũ per se notũ: ꝛ ab oibus peri partiticis cõcessum: q̃ qcqd est pole respectu agẽtis est pole respectu patiẽtis: ꝛ quicquid est pole respectu patiẽtis etiam illud possibile est respectu agentis: ꝛ hoc loquẽdo ꝛ vera potẽtia. Naz aliter aliqd eẽt ociosuz in nã: ꝛ frustratoriũ cõtra phm. ꝓmo celi. 32. ꝛ ideo recte dicimus nos entitates pluralitatẽ entiũ iuxta ꝓsuetudinẽ ꝓncipis nostre militie Arist. inquantũ est pole: q̃ respectus ille ad subm: ꝛ ad formã: vt est ab agẽte vnus ꝛ idẽ est re: sed rõne distinguit: sed theologi nostri qui hñt ꝓncipia opposita ꝓncipijs phoꝝ tenẽt aliqd esse pole respectu agẽtis: qõ non fuit pole respectu passi. ideo hñt ꝛ necessitate ponere istos respectus realr distingui. vnde mũdus ante sui creationẽ erat in potẽtia actiua agẽtis. ſ. dei creatoris: nõ erat aũt in potẽtia subiectiua alicui passi: cũ ex nihilo creata sit. sicr angeli ante sui creationẽ erant in potẽtia actiua dei: non aũt erant in potẽtia passiua alicuius cũ ex nihilo sint creati: ĩmo mã ꝓma fuit in potẽtia ante sui creationẽ actiua dei: in nullius tñ potẽtia subiectiua fuit: q: primũ potẽtiale in nullius est potẽtia subiectiua: aliter esset ꝓmũ ꝛ nõ primũ. ꝛ ideo tho logus discrepãs a phis in ꝓncipijs hz etiaz discordare in cõclusionibus: sed velle tenere cõclusionẽ phyſicã per ꝓncipia theologica distincta a physicis vel cõtra ridiculũ est. ꝛ ideo subtilissim⁹ Scotus videẽs ista vera esse theologice voluit ponere potentiã obiectiuã distinctã a subiectiua motus: vt mihi vĩ per ista fundamẽta. de Aris. in hoc tñ curabat. inquantũ aũctitates eius glosare posset ne veritati theologice obuiarẽt: qõ aũt hoc nõ possit ipse tenere in fundamẽtis phi mihi vĩ hoc posse rationibus cõuinci sic: naz fm te Arist. ideo ponit potẽtiã obiectiuaz: q: diuisio bona dz euacuare totã naturã diuisi: sed si Arist. diuidẽs ens per potentiã ꝛ actũ intellexisset potẽtiã subiectiuã tñ: ꝛ nõ obiectiuã: tũc sub tali diuisione nõ cõprehendereꝛ oẽ ens: sicut pz de angelis ꝛ mũdo ꝛ mã ꝓma ante sui creationẽ que erãt res in potẽtia nõ subiectiua: nec erãt res in actu formali ꝛ existẽtie. ergo opz dicere potentiã q̃ est dĩa entis esse potentiã obiectiuaz. Amplius. 9. meta. tex. cõ. 13. actus ꝛ potẽtia sunt eiusdẽ gẽris: sed hoc non põt ꝛ potẽtia subiectiua verificari: q: sba põt esse potentia subiectiua quãtitatis: ꝛ pz q̃ ista sunt diuersoꝝ generũ. Trahit illud sic per Auer. 8. meta. cõ. 15. agens extrahẽs aliqd ꝛ potẽtia ad actũ non largit multitudinẽ: sz perfectionẽ. ꝛ hoc idẽ hz. 12. meta. cõ. 18. vbi hz q̃ agẽs apud Arist. non cõgregat inter diuersa. ꝛ hoc idẽ habet. 5. phy. cõ. 9. q̃ potẽtia ꝛ actus sunt eiusdẽ generis. ꝛ pz ista aũctitates non posse saluari ꝛ potentia subiectiua: sed ꝛ necessitate sunt vere de potentia obiectiua. ꝛ intantũ pcesserũt: cũ hmõi aũctitatibus plerisq; nõ modice aũctitatis viri: vt ꝛ intẽtione Auer. substinere ausi sint potẽtiã obiectiuã distingui ab actiua ꝛ a passiua potẽtijs: necnõ a logica potẽtia que nil aliũ est q̃ respectus rõnis ex non repugnãtia termino ꝛ causatus. ꝛ ista pz

vitã meã non pñt sustineri ꝛ mente phoꝝ. Et vt egritudini eoꝝ succurramus oñdamus eis cãm erroris eoꝝ. ꝛ est: q: ponẽtes potentiaz obiectiuã coacti sunt ad illõ ex ꝓncipio repugnãte phie: ꝛ est q̃ aliqd est in potẽtia respectu agẽtis tm qõ nõ est in potẽtia passi. ꝛ hoc nõ cõcedit a phis in rebus nouis. ĩmo ipsi dicũt oẽ qõ est in potẽtia actiua agẽtis est in potẽtia passiua alicui⁹ subti. iuxta illõ Cõmentatoris allegatũ supra. oẽs frie sunt in potẽtia passiua materie: ꝛ sunt in potẽtia actiua ꝓmi motoris: pz modo q̃ fm theologos aliqua forma ante sui ꝓductionẽ est possibilis possibilitate qua respicit agẽs tantũ. Et ideo ista potentiã a qua polis ꝛ nominat nũcupauere obiectiuã: sed Phs dicẽs oppositũ huius opz negare ipsuz talẽ potentiã distingui a potẽtia passiua: q: per potentiã passiuã forma est possibilis ex parte subiecti cũ respectu ad agẽs: q: nono meta. tex. cõ. 1. potẽtia passiua est ꝓncipiũ trãsmutãdi ab altero inquantũ alterũ. potẽtia cũ passiua diffinit ꝓr actiuã ꝛ ecõtra. vñ. 1. phy. 48. ꝛ. 8. phy. 79. ꝛ ĩ plerisq; locis ĩ loco ꝛstructionũ ꝓtra Alga. qcqd est pole p ꝓncipiũ passiuũ intrinsecuz est pole p ꝓncipiũ extrinsecũ actiuũ. ꝛ q̃ ens nõ diuidat p potẽtiã obiectiuã: sed ꝓr potẽtiã subiuã ostẽdit sic: Phs. 12. meta. tex. cõ. 8. volens ꝛclarare qõ sit eẽ mãe diuidit ens p potẽtiã ꝛ actũ: ꝛ ibi ꝛclarat mãm cõtineri sub potẽtia: ꝛ nõ sub actu: q: est illud ex quo oĩa fiunt ꝓr trãsmutationẽ. Manifestũ est aũt potẽtiã ex qua aliqd trãsmutat esse potentiã subiectiuã nõ obiectiuã: q̃re entis diuisio per potentiã ꝛ actũ non est fm phos ꝓr potẽtiã obiectiuã: q: tũc argumentũ phi adductuz esset in q̃ttuor terminis. Amplius Cõmen. in. 12. meta. cõ. 16. ꝛclarãs intẽtionẽ phi. inquit q̃ sbi intendit inducere aliũ modũ quo ꝓncipia oĩum ꝓdicamẽtoꝝ sunt eadẽ ꝛ est ꝓo quãto actus ꝛ potẽtia sunt in oĩ gẽre: ꝛ q̃ actus hz reduci ad formã. ꝛ potẽtia ad mãm: ꝛ q̃ potẽtia ꝛ actus ꝓpinqui sunt distincti in distinctis ꝓdicamẽtis. vult q̃ potentiã subiectiuã ꝛ actũ eẽ ꝓncipia ꝓdicamentoꝝ oĩuz: ꝛ nõ obiectiuã cũ dicat potentiã reduci ad mãz ꝛ actũ ad formã. Amplius ipse in. 5. meta. cõ. 14. vbi ꝛclarãs quõ actus ꝛ potẽtia sunt in oĩ ꝓdicamẽto exponẽs exẽplũ phi in ꝓdicamẽto sbe ꝛ forma mercurij. d. q̃ in lapide est eadẽ forma mercurij: ꝛ in actu: ꝛ in potẽtia: ꝛ ꝛclarãs quõ fit in potẽtia dicit q̃ est in potẽtia: q: hz nãm recipiẽdi eaz. Actu eo hz eã qñ actu recipit eam. vbi pz ꝛ intẽtione eius potentiã in qua mercurius est subiectiuã eẽ nõ obiectiuã: nec valet dicere obiectiuaz ꝛbere poni ꝓpter respectum ad agẽs: q: iste respectus importat per subiectiuã cũ sit ꝓncipiũ trãsmutãdi ab altero inquantũ alterũ: ꝛ ita nõ opz entia sine necessitate multiplicare. ꝛ ideo sicut mihi videt saluo semper meliori iudicio ꝛ intentione phi potentiã istã obiectiuã non esse distinctã re a potẽtia passiua: q: ista potentia obiectiua si ponit nõ est ꝓp aliud nisi ꝓpter respectũ quẽ ꝓportat forma ad ipsuz agens: sed cũ iste respectus sufficienter importet ꝓr potentiã subiectiuã seu passiuam: sicut clare pz ex diffõne potẽtie passiue posite in nono meta. ꝛ in quinto ꝓpter hoc dicimus ꝛ intẽtiõe phi nõ dari potentiã obiectiuã tanq̃ rez distinctã a subiectiua. Et dicimus q̃ diuisio entis ꝓr actuz ꝛ potentiã est ꝓr potentiã subiectiuã: ꝛ sic dicimus agẽs cõtẽs aliqd ꝛ potentia subtiua ad actũ nõ largiri multitudinẽ: sz perfectionez: q: fua ꝛ eadẽ est res: q̃ est ĩ potẽtia sbiua mãe ꝛ ĩ potẽtia actiua agẽtis

cum re que actu pducta est. & sic agen o apud Ari. nõ cõgregat inter
diuersa. Et sic dicat ꝓnter ꝙ potẽtia subiectiua & actus sunt eiusdem
gñis: loquẽdo de potẽtia subiectiua prima. naz vt dicit Phs & Lõmẽ
tator. 12. meta. t. cõ. 22. lz principia oium decẽ pdicamentorũ remota
possint esse eadẽ: qz principia pdicamẽti substãtie sunt pncipia oium
pdicamentorũ tñ principia prima vni iscuiusqz sunt sibi ppria: & sic
pz quõ actus & potẽtia circuũtur ẽ genus: & quõ sunt eiusdẽ gñis. ista
est mens phi. Et Auer. 12. meta. 26. qõ autez dr de angelis: & de mã &
corpibus celestibus: qz nõ sunt in potentia subiectiua: sed obiectiua
pz ꝙ hoc nihil est cõtra phm & Lõmẽtator: ẽ sed apud theologũ bene
illud haberet vim. Cogita ergo & cõsidera ꝙ ex diuersis principijs di
uersa sequunt principia. Et tõ Auer. plerũq; dãnauit Auicẽnã in hoc.
appellans ipm mediũ inter peripatheticos & loquentes.

Lõmẽ. 19. ¶ Ibidẽ dr ꝙ in absolutis a motu reperit melius. oppositũ pz. 3. me/
ta. t. c. 3. vbi dr in ĩmobilib' nõ est rõ finis: neqz boni. ¶ Soluit. ĩmo/
bilia duplicia: quedã fm esse & diffõnez: sicut sunt substãtie separate:
& quedaz sola diffõne: tunc dico ꝙ in ĩmobilibus sola diffõne qualia
sunt entia mathematicaũ est tñ eis rõ boni: neqz finis: qz talia fm
esse separata nõ subsistũt: qz si subsisterẽt esset in eis bonũ. s. ipm esse
ipsoz: sed talia sola rõne a motu separata sunt: & sic abstrahunt a ra/
tione finis qui bz rõnez mouẽtis: nec est incoueniẽs ꝙ in aliquo ente
fm rõnez nõ sit bonum vel ratio boni: cũ rõ entis sit prior ꝙ rõ boni.
Loquit igit Lõmentator hic de rebus separatis fm esse & diffõnez a
motu: qz in talib' bene põt esse rõ boni: ĩmo summi boni.

¶ Concordãtie Auerrois super decimo metaphy.

Lõmen. 6. **Decimo** metaphysice inuenim' cõtradictionẽ satis apparen
tem in cõmẽto sexto. qz ibi Lõmen. dicit in cõmẽ. ꝙ
hoc nomẽ ens de plurib' dr ꝙ vnum. Nusus tñ oppositus legimus in
qrto meta. t. cõ. 3. Soluit põt sic ꝙ ens de plurib' dr qditatiue ꝙ vnũ.
nam ens qditatiue dr de suis partib' subiectiuis: tnõ aut vnũ pelpue
fm viam cõem: ꝙ tũcunq; beatus doctor sup. 4. meta. hoc idẽ de vno
tenere videat. Et tunc fm istã solutionez auctoritas Lõmẽta. taliter
bz interptari. ens dr de plurib' ꝙ vnũ: vt cũ dr de signato rei. i. ꝙ tuz
ad qditatẽ reiseu qditatiuã pdicationẽ. sed quantũ ad pdicationem
dialectica de quot dr ens de tot etiã dicit vnũ: qz ens & vnũ vna & eam/
dem nãm signant fm Lõmenta. cõ. 3. quarti meta. & cõ. 8. decimi hu/
ius. Aut alr & subtilius meo iudicio. ens dr de plurib' ꝙ vnũ qñ dr de
significato reipp hoc: qz stat multa eẽ vnũ subiecto: que tamẽ in signi
ficato rei sunt distãtiate fm diffõnem ipsam: sicut pz expresse primo
phy. t. c. 21. vbi phs reprehẽdit antiquos fm expõnez Lõmentatoris
in hoc: qz credebãt ens & vnũ semp idẽ significare ad modũ dictuz:
& sic pz qualr cõtradictionis soło pz. Nam ens & vnuz: aut sumuntur
quo ad nãm significatazte sicĩez signant: vt patuit: aut sumuntur
quo ad significatiões & rõnes rerũ: & sic de plurib' dr ens ꝙ vnũ: qz
stat aliqua vnũ esse subiectoz & talia esse plura fm rõnes & significatio
nes. vide vt dixi cõmẽtũ. 21. primi phy. & sic Lõmentator ẽ per Lõmẽ
tatorẽ expone: qz nũl melius ꝙ ipsummet auctorẽ suimet interpretez
esse: qz nemo nouit melius ppriã mentẽ ꝙ ipsemet auctor.

Lõmen. 7. ¶ Auerrois in cõmẽto. 7. dicit. nõ est dicendũ colores cõponi ex albo

& nigro tanꝙ ex duob' principijs. Hui' tñ oppositũ scribit ipse expsse
5. phy. 6. 19. 52. & hic cõmento. 23. ¶ Soluit. forte pp istã auctoritatez
motus fuit Burleus & multi Auerroiste ad tenendũ de intẽtiõe Auer.
duo cõtraria nõ posse esse simul in eodez subiectoz & qõ magis auget
difficultatẽ hanc etiã est auctoritas eiusdez in quarto meta. in. t. cõ.
26. vbi assignat cãm quare cõtraria nõ pñt esse in eodẽ: & est qz vnuz
cõtrariũ est priuatio alterius: & hoc etiã dicit ibi phs in lra. & paru in/
fra Lõmẽtator. d. ꝙ in cõtrarijs ĩmediatis talia nõ pñt esse in eodem
subiecto simul: sed successiue. Cõtraria vero habentia mediũ pñt esse
in medio potẽtia nõ actu: nec pfecte. & hoc videt fauere opinioni isto/
rum qui dicũt talia media inter cõtraria esse composita ex extremis
quantũ ad denoiationẽ: tnõ aut quantũ ad esse: pro quanto medium
cõparatur vni extremoz sortit nomen alterius: sicut palliũ respectu
nigri albũ dicit: & respectu albi dicit nigrũ: sed pculdubio ista nõ fuit
mens Auer. qz tũc periret motus inter cõtraria habẽtia mediũ: sicut
ipse deducũt. 10. huius cõmẽto. 23. nam in omni motu vnitatis prius
mutat in medio ꝙ in extremo: & ĩõ si in tali medio nõ esset formalr fm
aliquẽ gradũ forma ad quã fit motus: tunc talis motus nõ posset esse
successiu' neqz vn'. ¶ Dicam' igit ad auctoritates in oppositũ adduc
tas. Ad primã hic qñ dr colores nõ esse cõpositos ex extremis: verũ
est tanꝙ ex duob' principijs mẽsurantib' perfectionẽ & esse ipsoruũ. nã
cum semp vnũ cõtrariũ sit: vt dicit in littera: sicut priuatio alterius:
ideo impossibile est ambo rõnez mensure hẽre qz ratio mensure attribuit
habitui nõ priuationi. vñ phs in lra vult pbare inductiue: qualr in oĩ
gñe est vnũ primũ qõ est mẽsuratũ & mẽsura oium existentiuz in illo
gñe: & sic in gñe colorũ est albedo: colores igit medij nõ cõponunt ex
extremis tanꝙ ex duob' mẽsuris. ¶ Ad auctoritatẽ aut phi & Lõmẽ
tatoris. 4. meta. t. cõ. 26. dico ꝙ cõtraria nõ pñt esse simul in eodem:
qz vnum est priuatio alterius. Soluit. verũ est de cõtrarijs in illis gra
dibus cõsideratis in quib' cõtrarietatẽ hñt. nõ eniz tenemus albedi/
nem sub quolibet gradu nigredini cõtrariari nec calorez frigiditatis
sed sub esse actuali & pfecto cõtrariant: & vnũ/ vt sic ẽ priuatio alteri'.
¶ Ad auctoritatẽ Auer. in eodẽ cõm. qñ dicebat ꝙ in cõtrarijs media/
tis talia pñt esse in eodẽ potẽtia nõ actu nec pfecte. Dico ꝙ per poten
tiam ibi nõ intellexit puram potentiã: qz tũc nulla esset dria inter cõ
traria mediata/ & ĩmediata penes hoc nam ẽt cõtraria ĩmediata pñt
esse in eodẽ sbto in potẽtia pura: per potentiã igit intellexit potẽtiaz
actui admixtã: sicut in simili ipse dixit in fine primi de generatõe. vbi
exponit quõ elemẽta sunt potẽtia in mixto. per potentiã exponit pro
quanto nõ sunt in mixto in suo esse pfecto sed refracto: & ideo caueat
Burleus & alij ad pauca respiciẽtes de intẽtiõe Lõmẽtatoris negare
cõtraria nõ posse simul esse in eodẽ sub aliq ẽ refracto: qz tũc ẽt oporet
teret dicere elemẽta nõ esse formalr in mixto fm ipm Auer. discordãt
igit in principio & volũt cõcordare in conclusione. & hoc non est pose. sic
etiã exponit scipm Lõmẽtator cõmẽ. 6. sup. 5. physi. sicut videre po/
tes. videas ẽt qualr glosa Burlei nõ põt stare: ꝙ media iter cõtraria
cõponunt ex extremis quantũ ad denoiationẽ: nõ quãtũ ad actualẽ
cõpositionẽ. Nam quarto celi. cõmẽ. 26. Auer. distinguit de duplici me
dio fm cõparationẽ & fm cõpõnẽ: media fm cõparationẽ cõponũtur

ex extremis quãtũ ad denoiationẽ: sicut ipse dicit: nõ quãtũ ad esse sicut dicimus aerẽ esse mediũ inter ignẽ ⁊ aquam ꝓm cõparationẽ: qꝛ respectu ignis est grauis: ⁊ respectu aque est leuis: nõ tamen cõponũ dicit ꝓpter hoc ex graui ⁊ leui; sed media ꝓm cõpositionẽ/ sunt illa in quibus extrema actu sunt in esse nõ in cõparatione tm̃: ⁊ ideo distinctio Cõmẽtatoꝛis nulla esset: qꝛ mẽbꝛa coincideꝛẽt: si aliqua media ex extremis/ cõtrarijs nõ actu pmixto tamen potẽtie essent composita ex talibus extremis. ⁊ hoc est certum: nec alicui parum exercitato in via istius hominis dubium esse potest.

Cõmen. 10. ¶ Auerrois cõ. 10. scribit ꝙ linea arcualis nõ põt equari linee recte. oppositũ sequit de q̃dratura circuli: sicut pꝛ̃ in prẽdicamẽtis. ¶ Soluit. aliqui nõ mediocris auctoꝛitatis viri tenuẽt quadraturã circuli minime dari posse: nam cuꝫ figura circularis ⁊ figura recta sint alterius rõnis: minime videnꝫ cõparabiles adinuicẽ: ꝙ regulã phi posuit am. 7. ph. t. cõ. 31. Et cõfirmãt hoc sic. equalia per cõem animi conceptionẽ sunt que adinuicẽ supposita nõ se excedunt adinuicẽ: nec excedunt: modo curuũ superpositũ recto nunq̃ equari põt remanẽdo in sua curuitate: sicut patet. Et ꝓfirmãt auctoꝛitate phi. 7. phy. t. cõ. 21. vbi probat motũ circulare nõ esse cõparabile motui recto: qꝛ tũc magnitudo recta esset cõparabilis magnitudini circulari: qõ falsum est ⁊ impossibile apud Aꝛi. ꝓpter superius adductã rõnẽ. ¶ Ad auctoꝛitatẽ aũt phi in prẽdicamẽtis dum dicit in capto de ad aliquid/ quadratura ꝛaꝫ circuli scibilẽ eẽ. dicũt ꝙ Aꝛi. loquit sbi sub ꝓditione ⁊ nõ assertiue: ⁊ quãtũ ad hoc verũ dicũt: qꝛ ifa taliter iacet: scia ꝓ si nõ fit: nihil phibet scibile esse: vt q̃dratura circuli si est scibilis: scia q̃dẽ eiꝰ nõdũ est. Boetiꝰ aũt vir sũme auctoꝛitatis in oi scia ⁊ latino ꝓx gloꝛia asseuerat ibidẽ sciaꝫ illã post Aꝛi. tpa inuẽtã fuisse: ꝯ ipe breuitati studẽs voluit supsedere a tali ẽmãtõe. Nos igit dicamꝰ nõ lcõuenire aliq̃ cõuenire magnitudib̃ mathematice cõsideratis: q̃ tñ repugnãt magnitudinib̃ eisdẽ vt a nãli ꝓsideraũ: sicut pulchre ꝛeclarat Cõmẽ. p̃ celi. cõ. 32. vbi dicit motui circulari mathematice aliqd ꝓtrariari: nõ nãlr: filr. 4. ph. 72. linea mathematica in ifinitũ põt diuidi: nõ aũt vt est terrestris vel ignea: sic ẽt naturalr cõsiderãdo magnitudinẽ circularẽ ⁊ rectã nõ sunt cõparabiles: qꝛ iste ꝓsiderat res vt sunt ĩ motu ⁊ in re extra: ⁊ qꝛ vt dicebaꝫ cũ eq̃lia sint illa q̃ inuicẽ supposita nõ se excedũt nec excedũt a se iuicẽ ⁊ iõ ꝓm reꝫ curuũ ⁊ rectũ nõ pñt eq̃rit: qꝛ tũc curuũ nõ esset curuũ: ꝯ mathematicꝰ: cui ꝓpõnes oẽs sunt vere ad imaginatiõẽ. 3. phy. 60. tenet figurã rectã cõparabilẽ esse figure circulariꝫ: qꝛ ipse imaginaꝫ qõ est posse ꝙ linea recta incuruet/ ⁊ fiat circularis: ⁊ iõ ipse etiã dicit ꝙ linea recta est breuissima: q̃ duci põt iter duo puncta: ex hoc ꝟ ꝙ geometra cõparat lineã rectã curue: cũ tñ eq̃litas ꝓm rem dicat fere equoce: sed istud dictũ est large verũ: ⁊ ad imaginationẽ: ⁊ ita etiã ad imaginationẽ. d. figuraꝫ poligoniã cõparabiles esse figure recte: ⁊ ista est solo Auer. exꝑsse. 7. phy. cõ. 29. sicut videre poteris: ⁊ p hoc possum̃ modernos cũ Boetio ꝓcordare de q̃dratura circulari: qõ est polis mathematice: ⁊ sic locutꝰ est Boetiꝰ in p̃dicamẽtis. naturalr aũt dictũ modernoꝝ ꝓcedit: nõ aũt absolute ⁊ simplr. ⁊ istud multotiẽs est qõ ducit doctoꝛes ĩ graues errores: qꝛ nesciũt discernere ꝓsiderationẽ a ꝓsideratiõe: ⁊ sic q̃ repugnãt vni ꝓsideratiõi

eredũt alij repugnare; ꝯ nõ ẽ ita sicut videꝫ. ⁊ B forte fuit l cã ꝙ Aꝛi. in p̃dicamẽtis locutꝰ est sub ꝓditione dũ dixit si scibilis est: qꝛ ipse videbat nõ ꝓm q̃libet ꝓsiderationẽ scibilẽ eẽ talẽ circuli q̃drationẽ.

¶ In cõmẽto. 13. decimi meta. dicit Cõmentatoꝛ ꝙ cõtrarietas in loco est causa cõtrarietatis in substãtijs. Huius tamen oppositũ pꝛ̃ 5. phy. cõmẽ. 10. vbi hꝫ cõtra Alexandrũ in substãtijs nulla esse cõtrarietatẽ. ¶ Soluit. in substãtijs est cõtrarietas quantũ ad qualitates suas. ideo phs in scõo de generatiõe ⁊ corruptione. t. cõ. 49. ꝙ igni cõtrariaꝫ aqua: vt cõtingit substantiã substãtie ꝓtrariã esse: ⁊ hoc nõ pp aliud dixit: nisi qꝛ videbat formas substãtiales ꝯ sẽ nõ habere cõtrariũ: ꝯ rõne suaꝝ qualitatũ: sicut ipsemet seipm̃ ꝛeclarãdo in eodẽ scõo in. t. cõ. 14. dicit. elemẽta oꝫa habẽt ꝓtrarietatẽ adinuicẽ: qꝛ dꝛie cõtrarie insunt his: sic igit cõtrarietas in loco est cã cõtrarietatis in substãtijs nõ quãtũ ad esse sbale: sed quãtũ ad esse qualitatuũ.

Cõmen. 22. ¶ In cõmen. 22. hꝫ Cõmentatoꝛ sciam esse in q̃litate/ ⁊ scituꝫ in sba. sed septimo phy. 20. dꝛ ꝙ scia est in relatiõe. ¶ Soluit. nõ inconuenit idẽ in diuersis p̃dicamẽtis esse ꝓm diuersas rõnes: sic scia nostra que causaꝫ a rebus qualitas est: ꝯ est relatio ꝯ dici: qꝛ ad scibile referturꝫ licet scibile ad sciam: aut non referatur: aut relatione rõnis refertur. Assimilatur etiam sciẽtia relationi inquantum in indiuisibili consistit: ⁊ inquantum in ea non est ꝑ se motus.

Cõmen. 23. ¶ Ait Cõmentatoꝛ in cõmento. 13. decimi meta. ꝙ partes in cõposito sunt in potẽtia. sed oppositũ dixit ipse. 5. phy. 6. 19. ⁊ 59. ⁊ nos paulo ante oppositũ ꝛeterminauim̃ in cõmen. 7. ¶ Soluit sic. sb iper potentiã nõ intellexit potentiã purã abũjcientẽ oẽm actũ: sed potentiaꝫ actui pmixtã vnde partes vt sunt in toto nõ hñt tantã actualitateꝫ quantã habẽt ipse cũ sunt totũ: ⁊ ideo vt in toto inexistũt dicunꝫ esse in potentia. i. in quodã mõ potentie: qui modus pmixtꝰ est actui.

Cõmẽ. 24. ¶ In cõmen. 24. dicit Cõmentatoꝛ ꝙ genꝰ signãt mãm. Huius oppositũ primo meta. 17. ¶ Soluit. aliud est genꝰ esse mãm: aliud ipm̃ mãꝫ signare: ⁊ a mã sumi. primũ est falsuꝫ: vt ipse pbat p̃ meta. 17. ⁊ 12. meta. cõ. 14. scõm aũt verũ est. vide. 2. celi. cõ. 49. ⁊ 7. meta. 43. Et hoc est rõnabile: tnã sicut dicit Cõmẽtatoꝛ p̃ de aia. cõ. gnto. ptes diffõnis sumunꝫ a principijs q̃ sunt in re. Et iõ a principio potẽtiali sumit genus. ⁊ ab actuali differentia. ideo dixit Porphyriꝰ in capto de dꝛia. ꝙ genꝰ est ꝓportionale mãe: ⁊ differentia forme.

¶ Concordantie Auerrois sup. 12. metaphy. Aristo.

Cõmen. 6. **Auerrois** in suo vndecimo sup. 12. meta. Arist. cõmen. 6. inquit ꝙ nãlis cõsiderat cãs mouentes ⁊ mãles ipsius sensibilis substãtie: formales aũt ⁊ finales cõsiderare non potest. Huius oppositũ legimus. 2. phy. 70. vbi hꝫ ꝙ naturalis oẽs causas cõsiderat. ¶ Soluit. meminit me dixisse in p̃ phys. cõmen. primo. ⁊ in plogo Auer. dicam̃ esse dicere nãlem oẽs cãs cõsiderare: ⁊ dicere ipm̃ considerare oẽs primas cãs. primũ est verũ. secõm vero falsum. duas primas cãs ꝓsiderat nãlis: ⁊ duas alias prim̃ diuinus: primũ motorem: ⁊ primã mãm naturalis ꝓsiderat: ꝯ diuinꝰ primã formã: ⁊ primũ finem. vnde loco allegato super primo phys. qꝛ late disputauꝫ: vide cõmẽtũ tertiũ tertij meta. ⁊ cõmẽtũ. 5. ⁊ 9. septimi metaph. ⁊ in plogo suo super primo phy. ⁊ in quarto meta. cõmẽ. primo.

Cõmen. 9. ¶ In cõmẽto nono duodecimi meta. d. Cõmẽtator q̃ Democrit' fuit ppinqor in aspicĕdo mãm: sed oppositũ legim' primo phy. cõm. 79. vbi istõ Platoni attribuit nõ Democrito. ¶ Soluit. pcedit dictũ ei' de illis quos enumerat phs hic: ꝛ vt̃ de his qui fuerũt ante Arist. sed Plato qui fuit in eodẽ tpe cũ Ari. fuit ppinqssimus in inspicĕda nã mãe: ꝛ sic intelligit dictũ Auer. in primo phy. cõmẽ. 79.

Cõmen. 12. ¶ In. 12. cõmẽto ingt Cõmentator q̃ nec forma nec mã generat. sed oppositũ p3 de mã primo phy. cõmẽ. 60. vbi h3 q̃ mã vere generat. ¶ Soluit. mã ꝛ forma nõ gnãt: vt terminus p se totalis gnãtionis. Nam ex phemio metaphyice actus ꝛ generationes oẽs circa singularia sunt. ꝛ ideo dixit Cõmẽtator ad istuz sensuz hic q̃ si mã ꝛ forma generarent ista modo: tunc materie esset mã: ꝛ sic in infinitum. ꝛ ita etiã de forma pcedit q̃ illius esset forma: ꝛ sic in infinitum. mã tamẽ vere gnãt subiectiue sicut ipse dicit in cõmẽ. 60. primi physicoꝝ.

Cõmen. 14. ¶ Forma nõ cõprehendit sensu: sicut dicit Cõmentator in. 12. meta. cõ. 14. sed oppositũ huius ptz scõo de aĩa. 63. vbi dicit q̃ cogitatiua hoĩs cõprehendit intẽtiones indiuiduales decẽ pdicamẽtoꝝ. ¶ Soluit. forma nõ cõprehendit a sensu in eo q̃ sensus: sic intellgit dictum eius hic: tũ forma cõprehẽdi põt a sensibus hoĩs in eo q̃ sensus hoĩs sunt. sic intelligit dictum eius. 2. de aĩa. 63. sicut ipsemet sepm̃ glosat ibidẽ in cõmẽ. 65. illi' scõi. ꝛ hoc ẽt ipse asseuerat in cõm. suo. sup libro de sensu ꝛ sensato ad finẽ. vbi dicit. q̃ homo cõprehẽdit drias rerũ: ꝛ intẽtiões earũ ppias: q̃ sunt in re sensata quasi medullã ẽ fructu. In animali autẽ bruto cõprehẽdũt ea que sunt extra que sunt quasi cortices fructuũ. ¶ Alia etiã solo dari posset quã etiã in similiter igimus in alijs locis: sed breuitatis gratia ad presens dimittatur.

Cõmen. 16. ¶ In cõmẽto. 16. Cõmẽtator dicere vt̃ mãm pcedere formaz. Huius tamen oppositũ vide. 9. meta. t. cõ. 15. vbi dicit actũ pcedere potẽtiã. Rñdet. q̃ mã pcedit formã que prioritas est poritas nãe. teste Auer. cõmẽto. 7. sup scõo de generatione ꝛ corruptione: qõ aũt dr̃ per phm: actũ nã pcedere potẽtiã. ¶ Soluit. nã illud dictũ h3 veritatẽ de actu agentis: nõ aũt de actu cõpositi producti ab agente. Iz etiã si vere loqui velimus nõ fit simplr respondendũ ad questionẽ querentẽ an mã precedat formã: sicut colligi põt ex sniã ipsius. 7. meta. cõmento. 35. vnde mã via generationis precedit formã: q: forma educit de potentia mãe: sed forma precedit mãm via perfectionis.

Cõmen. 18. ¶ In cõmẽto. 18. habet Cõmẽta. calorẽ igne nihil gnãre. Nui' oppositũ memini me legisse ab ipso in cõmẽto. 15. sup primo cãtice cãticorũ Aui. dixi alo in hac mã calorẽ celestẽ ꝛ calorẽ elementalẽ nõ differre abinicẽ nisi sicut calor ignis ꝛ calor fabrilis. manifestũ est aũt calorem artis ꝛ elementalẽ vnũ ꝛ eundẽ subiecto esse: ꝛ nõ differunt: nisi rõne tm̃. nã forma caloris vt regulat ab arte est res artis: sed vt ẽ regulata a forma ignis est res nãe: sic vt mihi videt idẽ sbto est calor elementalis: ꝛ calor celestis: q: sensus tactus rectus est iudex de qualitatibus tãgibilibus ex scõo de aĩa. nullã aũt drĩam pcipit tactus inter vtrũq̃ calorẽ: sed iste calor vt est regulatus a corpibus celestibus ꝛ cõmensuratus/ sic celestis dr̃ ꝛ dr̃ esse generationis instrm̃ effectiuum. si autẽ calor iste regulatus fuerit a forma propria ignis: sic dicit calor igneus: ꝛ q: vt sic disproportionatus est vite ꝛ generationi: sic nõ dr̃

calor

calor viuificãs: sed resoluens igneus ꝛ elementalis. ꝛ tamẽ fm rez sunt vnum ꝛ idez: ꝛ sic etiã teneo calorez nãlem in aĩalib' ꝛ plantis eundez esse realr cũ calore igneo ꝛ elementali: qcqd dicat Bẽtilis speculator in hac mã sup ꝑma quarti ad ꝓncipinz: qui voluit multiplicare entia sine necessitate imaginãdo calorẽ nãlez: ꝛ calorẽ pter nãm esse duos calores realr ꝛ essentialr distinctos: sed nobis tuti' vr̃ eẽ dictu q̃ vna ꝛ idez calor est nãlis ꝛ pter nãm: nam vt regulat ab aĩa nãlis dr̃: vt vero regulat a forma ignis sic apper essentialis ꝛ igne'. Et hoc voluit Balmedicoꝝ ꝓncepsor duz dixit febrez esse calorẽ nãlez cõuersuz in igneũ. ꝛ hoc vt mihi vr̃: sicut Cõmẽtator. 2. de aĩa. cõ. 41. sic igit sedat ꝓtradictio in dictis eius: q: vtrũq̃ verum est. ꝛ q̃ calor ignis generat: ꝛ q̃ calor ignis nõ generat mixta. naz est eoꝝ generatiu' vt regulat a superiorib' latiõib'. iuxta illud Phi meteororꝝ p. ad ꝓncipiũ. o3 mũdus istum inferiorẽ supiorib' latiorib' esse cõtinuũ: vt oĩs eius virt' indẽ guberneꝛ. sed iste idem calor vt regulatus a sua forma sic mixta corrumpit. ꝛ hoc nõ incõuenit q̃ ab vna forma proueniãt oppositi effectu' prout respectu vnius effectus concurrit vt agens principalis ꝛ prout respectu alterius ipsa efficit instrumẽtũ: sicut dixit subtilissim' Scot' meus in tixorematibus tactio cuiuscũq̃ qñ ipsuz fit instrm̃ spẽ differt ab actione eiusdẽ vt principalis agentis. ¶ Sed cõtra istam solonez silr tu dixisti q̃ calor celestis ꝛ calor ignis/ sunt idez eẽntialr: sed huꝰ oppositũ apparet expresse in scõo caplo de sba orbis: ab ipso Auerroi. vbi tenet q̃ spẽ distinguunt: ꝛ cõstitmat. ille forme specifice distinguũtur que hñt opatiões spẽ differẽtes. Operatio enĩz fecit cognoscere formaz: ꝛ transmutatio mãm: sed opationes istoꝝ duoꝝ calorũ sunt spẽ differẽtes: sicut ptz ex quarto meteororꝝ: ꝛ ex scõo de gñatione aĩaliũ. cõ. 3. nam calor celestis generat ꝛ seruat ꝛ viuificat: digerit. calor igneꝰ corrũpit: mortificat: seu cõburit: putrefacit:õstruit: ergo videt q̃ sint specie differẽtes. ¶ Ad hoc ego memini me alo dubitasse satis pp auctoritatẽ illam Auer. ꝛ tñ sicut mihi videt põt dici q̃ distinctio specifica/ quãdoq̃ est accidẽtaliter: ꝛ ab accidentali drĩat: qñq̃ vero essentialiter. Dico ergo calorem celestẽ ꝛ elementalez differre specie accidentali abinicẽ rõne diuersoꝝ regulantiũ: tũ essentialr sunt vnus ꝛ idez calor: q: nõ est multiplicãda rerũ entitas sine necessitate. ¶ Ad rõnẽ autez ptz solo q̃ nõ oportet semp oppositos effectus arguere oppositas formas. imo quãdoq̃ effectus oppositi proueniũt ab vna ꝛ eadez forma opposito mõ se habẽte. Idez enĩz inquãtuz idem semp est aptũ facere idem: sicut ptz. 2. de gñatione. tex. cõ. 56. sed idem inquãtuz diuersum põt diuersa facere: sicut ibi dr̃ de sole qui per accessuz gñat: q̃ recessuz corrũpit. filr. 2. phy. 30. nauta sui absentia est cãsu submersiõis nauis: cui' pñtia erat cã salutis: sic forma cũ ipsa fit instrm̃ sua actio specie diuersat a seipsa: vt erat principale.

¶ Auerrois in cõmento. 23. exponẽs ꝓpositionẽ Phi quã etiã primo phy. ad principiũ adduxit sibipsi cõtradicit in exponẽdo quid noĩe cause importet. ꝓpositio autẽ est ista. oĩa habẽtia principia: aut cãs: aut elemẽta nõ cognoscunt nisi ex horuz cognitiõe. Ibi aũt exposuit causas. i. finales: principia aũt dixit accipi pro agente ꝛ mouente: sed per elementa intellexit causas mãles: ꝛ finales. hic vero dicit q̃ per causas Phs intẽdebat illud qõ est cõe illis quattuor. pr̃ ꝓncipia aũt Cõmẽ. 23.

causas mouẽtes: per elemẽta aũt cãs: que sunt ī re. ⁊ vult ꝙ ppõ ista in physicis adducta isto mõ intelligi dz. Ecce igit manifestissimã cõtradictionẽ. ¶ Soluit. forte litera est corrupta: aut forte peccauit per oblivionẽ aut forte hic exponit illam ppõnẽz ex sua ppria: sed primo phy. dedit illaz exponẽz ex sua Alexãdri: sicut ipsemet fatet in illo loco. ⁊ ista solo est verior apud me. aut forte fecit hoc: vt ostenderet illa tria principiũ cãm ⁊ elemẽtuz synonima nõ esse: nõ curauit autez ad hoc declarandũ vt eodẽ mõ illa vba fuerint exposita ibi. ⁊ hic iuxta illud doctrinalis. Ad placitũ poni ppriozꝝ multa notaui.

¶ Inquit Cõmẽta. cõ. 19. duodecimi meta. sba eterna ꝙ sic põt declarari ppõnibus cõibus vtriqꝫ scie. s. diuine ⁊ nãli. Sed huius oppositum dixit ipse primo physi. cõ. vltimo. ⁊ hic cõ. 5. vbi dixit solum ppositionibus nãlibus istud declarari posse. longa est discordia. varij modi dicendi in hac mã reperiunt: tan solu z nãlio sbas abstractas declarari cũ hoc ẽt diuin⁹. dicere solute in hac mã: duas ꝓclones ab alijs forte nõdum intellectas: nãlis purus esse abstractorũ a posteriori demonstrat via motus. rõ est: qꝛ nulluz aliud est mediũ per qõ demonstrari queat: nisi motus. Istud (vt mihi videt) est potissimũ Auer. fundamentũ sup hoc. sicut mihi vr prio phy. cõ. vltimo. ⁊. 12. meta. cõ. 5. ¶ Scõa cõclusio: metaphysic⁹ purus habito pro cõstãti sbas abstractas esse a nãli põt esse illaruz nõ demonstrare: sed declarare aliqua supficiali via ꝙ sint entia pma: ⁊ ꝙ sint forma prima ⁊ finis omniuz pedẽdo a substãtijs: nõ vt sunt substãtie sensibiles: sz vt sunt sic tm̃ hoc dixit cõ. nono. 7. meta. Cõmẽtator: qñ dicit ꝙ cõsideratio de forma vt est substãtia perducit ad cognitionẽ prime forme ⁊ primi finis. ⁊ ista secũda cõclusio est de mente Cõmentatoris. 12. huius cõmento 5. sicut potes videre. ¶ Adde tertiã cõclusionẽ. metaphysic⁹ inducens habitũ naturalis phi/aliquid addens etiã de suo ad bene esse põt demonstrare substãtias abstractas esse: sed vis mediꝫ demonstrationis est a naturali: nõ ab illo addito tali demõstrationi a seipso. Istaz conclusionẽ probo auctoritate eius. scõo meta. cõmẽto. 6. vbi Phs probat via motus ꝙ in causis mouentib⁹ non est processus in infinituz: sed est deuenire ad vnuz primũ motorẽ non motum. ⁊ Cõmẽtator in fine illius cõmenti ponit quodã documẽtuzin quo docet quare Arist. multas rõnes/quas fecit in naturali phia adducat in metaphysica. ⁊ inquit: ⁊ Aristo. quãuis vtatur hic demonstrationib⁹ naturalib⁹: tm̃ inducit eas vniuersali⁹: quoniã quãto fuerit demonstratio vniuersalior: tanto erit magis propria huic scietie. ⁊ Aristo. se obseruat in hac intentione. s. in inducendo demonstratões vniuersales alio modo ꝙ in scietia naturali. Et hec est causa in iteratione illaruz demõstrationum in hac scietia. similiter Cõmentator in scõo celi. cõmento. 61. declarat in exemplo manifesto: quo aliqua demonstratio põt fundari super propositões vtriusqꝫ scietie. Dixit enim ꝙ Philosoph⁹ in illo textu induxit demõstrationes qꝛ ad probandũ celum animatũ esse: sed demonstratio simpliciter in hac scietia fundata est super propositiones physicas: ⁊ super propositiões acceptas ex scientia diuinali. Declaratuz est enim in scietia naturali in libro physi. ꝙ motor corporum celestium nõ est in materia: ⁊ declaratũ est in libro de anima: ꝙ illud qõ est hmõi est intellectuo. ⁊ declaratuz est in. 12. meta. ꝙ forma

Cõmẽ. 19.

intellectu alis nõ mouetur nisi fm desideriuz qõ fit a suo intellectu quapp necesse est/vt habeat suum imaginatũ: ⁊ est corpus celeste habens desideriũ. Ecce igitur quomõ substãtia eterna corporis celestis declarat esse animata per ppositiões cões vtriqꝫ scientie. s. nãli ⁊ diuine. sic intelligitur dictuz Cõmentatoris hic in isto cõmento. 19. sed hic est locus dubitationis. nam per Phm posteriorũ primo media ⁊ extrema oportet in eadez proximitate esse. ergo videt ꝙ nõ possit fieri demõstratio ex propositionib⁹ cõmunib⁹ scientie nãli ⁊ diuine: cui⁹ oppositũ Cõmẽtator dicit. Et cõfirmat: qꝛ fm ipsuz tẽo celi. cõ. 59. demonstratiões doctrinales. i. mathematice non sunt inate poni in scientia nãli. Ergo a pariuc nãles in scientia diuina: qꝛ non magis videt rõ de vna ꝙ de alia. ¶ Soluitur. vt mihi videt: demonstrationes iste: ⁊ si nãles sint: qꝛ vis mediꝫ est a nãli scia: qꝛ oẽ mediuz efficax demonstratiũ ad esse abstractoꝝ ⁊ eternoꝝ demõstrãduz initiũ motui. Tamen tales demõstratiões: vt fiunt in metaphysica pnt ẽt initi veritati alicuius pncipij diuinalis: qõ in virtute intrat tales demõstrationes: ⁊ sic pnt induci cõsimiles demõstratiões in scia diuina ⁊ nãli: sed in diuina abstractiori mõ ꝙ in nãli. sicut demonstratio illa secũdi metaphysice initiũ huic ppõni diuine: que dicit qõ mediorum extra que est aliqd vltimũ ⁊ primũ oportet esse illud qõ est primũ cãm illoꝝ que sunt post: ptz aũt ꝙ ista ppõ diuina est: qꝛ initiũ rõni pmi ⁊ vltimi ⁊ rõni causes ⁊ rõni ordinis: ⁊ ista nõ ingredit demõstrationẽ illaz in sua ipsa maxima cõitate sumpta nisi in virtute tm̃. Nãlis aũt accipit mediuz istud ad motum coartatũ tm̃ non in sua maxima cõitate: sic intelligis mõ illud qẽ forte adhuc ab alijs nõdum est intellectũ: quo diuinus põt aliquid adminiculari in declaratõe eterne substãtie: sed hoc nõ tollit quin mediũ demõstratiõis efficaciã habẽs sit naturale. Et iste modus est valde subtilis: sicut vides: ⁊ sonus vocrine Auer. in locis adductis. Aliter etiã põt dici ꝙ substãtia eterna põt declarari ꝙ fit per propositiões cões vtriqꝫ scientie: nõ qꝛ in vna ⁊ eadẽ demonstratiõe accipiant̃ due premisse: quarũ vna sit a nãli scietia accepta: ⁊ alia a diuina: sed postꝫ diuinus accepit a naturali pro constãti substantias abstractas esse. Declarat ipse post et qualiter prima substantia est finis ⁊ forma oium entiuz: ⁊ sic etiam substãtie eterne principia declarant̃ a diuino esse principia substãtie eterne inquãtuz sba est in rõne finis forme ⁊ efficientis. ⁊ istum sensum videtur sentire Auer. in cõmẽto. 5. duodecimi meta. si recte inspiciao: eligatur alter istorũ modorum: qꝛ sicut mihi videt vterqꝫ verus est.

¶ In eodẽ cõ. 19. scribit Cõmẽtator: ꝙ sine tpe impossi est imaginari motuz. Huius tm̃ oppositũ ptz. 4. phy. cõ. 97. ¶ Soluit. dictum eius hic intelligit de scõa opatione intellect⁹: que ab Auer. 3. de aia appellatur fides vel credulitas. Sed dictũ eius. 4. phy. cõ. 97. procedit de prima opatione intellus que ab ipso appellat formationaz cũ tps nõ sit cẽ qõitate motus: intellect⁹ põt intelligere motũ nõ intellecto tpe. Iz sine tpe verus motus esse non possit.

Cõmẽ. 19.

¶ Cõmẽtator: in cõ. 30. dicit ꝙ oẽ eternũ ẽ actio pura: ⁊ oẽ qõ ẽ actio pura nõ hz potẽtiaz: ex hoc igit vr velle Cõmẽtator: nullũ eternũ habere potentiã. Hui⁹ tm̃ oppositũ hz ab ipso. 3. de aia. cõmẽ. 5. in solone 3. qõnis. Et in cõmẽto. 14. vbi hz in omni intelligẽtia citra pmaz esse

Cõmẽ. 30.

potentiã. ¶ Soluit. potẽtia duplex. logica: ⁊ physica. potẽtia physica cõsequit mãm: siue sit mã in potẽtia ad esse: siue sit mã que sit in potentia ad vbi: siue sit mã que sit in potẽtia ad intelligibilia: de tali potentia ĩ substãtijs eternis nõ est potẽtia ad eẽ: siue ille sint corpa eternaſiue sint motores eterni: vt ptz. 8. phy. ⁊ in lib. de ꝓba orbis. ⁊ p̃ ce. infinities. potẽtia ad vbi bñ est in corpib⁹ eternis: qꝛ talis consequit mãm in actu: q̃ est ipse orbis. Mã aũt intelligibiliũ est intellus polis. Et ista mã repit in aia intellectiua vere: cũ ipsa sit fm Cõmẽtatorẽ cõposita ex intellu agẽte ⁊ poli tanq̃ ex duab⁹ ptib⁹ eẽtialib⁹: ⁊ p q̃ruz alterã creat intelligibilia: ⁊ per alterã recipit ea: sed in alijs intelligẽtijs nõ est intellus polis vere: cũ in eis nõ fit intellectio recipiẽdo: sicut fit in nobis: vñ nulla potentia physica in alijs intelligentijs excepta aia intellectiua vere reperit: nõ potentia ad esse: qꝛ ille insequit mãm pmã: nõ potẽtia ad vbi: qꝛ illa insequit mãm in actu: q̃ est corp⁹ simplex nõ cõpositũ ex mã ⁊ forma: intelligentie aũt oẽs/nec sunt corpus: nec sunt virtutes in corpib⁹: nõ est ẽt in eis potentia ad ĩtelligibilia: qꝛ in eis nõ differunt intelligẽs/intellectũ/ ⁊ intellectio sicut est in aia nostra in ordine ad nos cõsiderata: vt ipse tꝛ: nulla igit est fm Auer. vera potentia in eternis substantijs. alia aũt potentia logica est: que nihil reale dicit: sed dicit ens rõnis. nam potẽtia logica apud me nil aliud est q̃ ens rõnis causatũ ab intellu ex nõ repugnãtia terminorꝛ: inquãtũ nõ repugnãt. Pro quo debes scire q̃ solũ vnũ est ens simpliciter pfectũ in quo est tota pfectio polis reperiri in habitu entis: ⁊ istud est solus deus: sicut scribit Cõmẽtator. 5. meta. cõ. 21. Et tale vrius dicit ẽntia q̃ ens: cũ sit ens p ẽntiã. Alia vero sunt entia ꝑticipationẽ: sic scribit Cõmenta. 2. meta. cõ. 4. ⁊. 12. meta. cõ. 51. omnia aũt entia citra primũ deficiunt aliquo gradu perfectiõis possibilis reperiri in habitu entis: qꝛ oẽa emanãt a primo/eo mõ quo apta sunt emanare: nullum aũt ens aptum natũ est emanare a primo in equali gradu pfectionis primi: cuz impossibile sit dari duo prima eque perfecta in genere entiũ: quorũ vnuz sit ab alio. imo nullo modo: sicut ostẽdit phs 12. meta. ad finem: ⁊ etiã pulchꝛ deducit Scotus primo sententiarũ distinctõe. 2. q. 3. Et ideo qꝛ secũda intelligẽtia emanat a pma in alietate nature. ⁊ cuz essentiali dependentia a prima: ilz fm phos ista intelligentia sit ab eterno habẽs oẽm pfectionẽ polem sibi: inquãtum talis intelligẽtia est in tali rez ordine cõstituta: qꝛ ibi nõ differt posse ab esse: sicut ptz. 3. phy. tex. cõ. 32. possibilitas eiz in eis est necessitas: sicut ptz. 2. celi. cõmento. 34. vnde Cõmẽta. ibi dicit. possibile in rebus eternis est necessariũ: cum nihil sit possibile in eis vere. Notanter dixit vere: qꝛ nulla vera potẽtia in eis est: vt deduxi. tñ ista intelligentia inquãtũ ens reperit priuata aliqua perfectiõe: qꝛ sibi inquãtũ ens nõ repugnat habere maiorẽ pfectionẽ q̃ sit illa quã actu hꝛ: qꝛ si sic sibi repugnaret: cuilibet enti hoc repugnaret: qõ falsum est: sicut si tale repugnaret visio inquãtuz aiali: cuilibꝛ animali visio repugnaret: ista autẽ potentia nõ est vera potentia: qꝛ nihil reale dicit. sed solum est ens rõnis fictũ ab intellectu ex nõ repugnãtia talium terminorꝛ: sicut diximus: de ista potentia loquebat Cõmentator. 3. de aia. cõ. 5. in loco allegato quãdo dixit in omni intelligẽtia citra primã reperiri potentiã. Et ego addo q̃ etiã in omni ente absolute citra primum

est potentia: ⁊ ideo opinio illa Subtilis doctoris in. 8. distinctiõe pmi q. prima: vbi tenet quãlibet creaturaz cõpositã esse ex actu ⁊ potẽtia: tanq̃ ex priuatiuo ⁊ positiuo. est opinio verissima: ⁊ de intentione Auerrois sine dubio: sic igitur de potentia prefata distinctio controuersie nodum soluit.

¶ In cõmẽto. 36. duodecimi inquit Cõmẽtator q̃ forme mãles actu sunt in mã: sed potentia: sicut in primo motore, Nuius tñ oppositum inuenum⁹ in cõmẽto. 18. ad finem in eodez libro. ¶ Soluit. qñ forma mãlis est actu in mã talis potentia est in deo: qꝛ eminẽter in deo continetur: nõ actu formali. Sed qñ potẽtia est in mã: tunc actu virtuali est in deo ⁊ ista nõ cõtradicunt sicut vides. Cõmẽ. 36.

¶ Auerrois in cõmẽto. 37. inquit deuz sollicitari circa indiuidua sub rõne speciei: nõ sub rõne indiuidui. Nulus oppositũ hꝛ ab Aristotele ⁊ ab ipso decimo ethicorꝛ capto. 10. vbi dicit: circa singularia: vt singularia: sunt deuz sollicitũ esse: inquit enim ibi: q̃ visitat deus sapientem: sicut facit amicꝰ cuz amico. ¶ Soluitur ibidez. qꝛ dicit in textu: nam si nõ curam aliquã habent humanarũ rerum: vt existimat ⁊ creditur: rõnabile est eos gaudere optimo ⁊ cognatissimo: ptz q̃ ibi logitur probabiliter: nam sermones fiunt fm mãm subiectã: ⁊ qꝛ ibi erat in moralibus: cõgruũ fuit vulgo persuadere hoc: sed in sciẽtia diuina tex. cõ. 51. determinat Phs fm propriã intentionẽ deum circa singularia: vt singularia mãlia sunt/nõ habere sollicitudinẽ. sic diceret: vt mihi videt Auer. in ista cõtradictiõe. Sed ista opinio falsa est ⁊ hereticꝛ cõtra fidez nostrã que falli non põt: cum ordine infallibili regatur: nec rõnes phorum cogunt cõtra nos. imo ipsemet Cõmẽtator ab ipsa quasi veritate coactꝰ dicit se quãdoq̃ a deo illustratũ fuisse in solutione alicuꝰ difficultatis ⁊ multa cõsimilia. ¶ Sed hic est locus dubitationis quid est hoc dictu deuz intelligere entia fm spẽm: ⁊ sollicitari de entibus fm spẽm: si enim intelligat deum cognitionẽ habere de Socrate ⁊ Platone vt cõueniũt in natura humana: multiplex videt sequi inconueniẽs: tum qꝛ talis cognitio esset vlis: qꝛ cognoscere sortem/ vt ẽ homo est habere cognitionẽ vniuersalẽ ⁊ per cõsequẽs potẽtialem: cum scire in vniuersali sit scire in potẽtia. 12. meta. cõmẽ. 14. cõsequẽs aũt falsum est: nam fm ipsum. 12. meta. cõmẽto. 51. scientia ⁊ ei non est vniuersalis neq̃ particularis. Amplius. accideret positio idearuz in mente diuina: qꝛ nõ est maior rõ q̃ species humana cognoscatur ab intellectu diuino/ q̃ alie species: ⁊ ita rediret opinio Platonis que fm excellentes Platonicos fuit q̃ idee essent in mente diuina: istud autẽ videt repugnare dictis peripathericorꝛ dicentiũ deum tantũ vnum intelligere. Ista sunt que diu agitaui in via eorũ: ⁊ tandem deueni ad hoc q̃ fm ipsius Auer. sniam. 12. meta. cõ. 51. Deus sublimis tantũ vnum intelligit: ⁊ illud intellectũ est sua essentia que eminẽter est oẽa: cuz (sicut supra dictũ fuit) nulla sit ibi potentia neq̃ imperfectio aut defectꝰ: sequitur aũt ex hoc omnia alia entia supposita esse respectu essentie diuine per participationẽ dicta: sicut ptz secũdo meta. cõmento. 4. Deus igitur intelligens ens per essentiaz intelligit omnia fm spectẽ: qꝛ omnia entia sunt quasi supposita per participationez dicta in ordine ad essentiã diuinam: non q̃ diuina essentia formaliter ingrediat constitutionẽ aliorum entiuz: sed ista participatio

est talis: ꝙ essentia aliorũ entium est quedã participatio dependẽtie respectu diuini esse: pro quãto quelibet talis fuit extrema nã a natura diuina/dependẽs tamẽ ab ipsa: ⁊ ꝟm ꝙ tales creature magis ⁊ minꝰ distanter dependent ꝟm hoc dicunt magis ⁊ minus perfecte: ⁊ sic intelligitur dictum Phi scõ de aia. 34. vbi habet: ꝙ omnia appetunt participare diuinũ esse eo modo quo possunt. ⁊ primo celi. tex. cõ. 100. h3. his quidez cõmunicatũ est esse: aliis quidez clarius: aliis vero obscurius. Nulla igitur ꝟm ipsummet Aristo. ⁊ Auer. est alia idea: nullus exemplar: nulla alia forma nisi diuina essentia: que taliter ab oĩbus participat. Et ideo dicit Cõmentator cõmẽto. 51. huius. ꝙ siquis cognoscat caliditatẽ ignis talis nõ dicitur ignorare naturã caliditatis existentis in aliis entibus. ⁊ sic dei intellectio est per speciẽ: pro quãto cognoscendo se cognoscit illud qõ est oia: q: cognoscit ens per eẽtiã: ens autẽ per essentiã species est participata ab entibꝰ per participationẽ dictis. Istud aũt verificari potest per dictũ Auer. quarto physice auscultatiõis. cõmẽto. 102. vbi habet: si illud qõ est calidũ simpliciter est ignis simpliciter illud qõ est aliqõ calidum est aliquis ignis: vbi patet manifeste ꝟm ipsum ens participatiue dictũ esse: quasi supposituꝫ entis per essentiã. ⁊ iuxta hoc cõsimili mõ possumus arguere si ens simpliciter perfectũ est deus simpliciter: ⁊ est essentia simplr: ergo ens aliqualiter perfectũ est aliquis deus vel aliquid deitatis habẽt: ⁊ est aliqõ ens vel aliqd entitatis habẽs. sic igitur deum oia cognoscere ꝟm spẽm: intellexit Cõmẽtator. sicꝫ deuꝫ sollicitũ esse ad extra intelligendũ deum. pro quãto ad gradũ entitatis in quolibet concurrit tanꝫ ad effectũ primũ ⁊ vniuersalissimũ: qui vniuersalissime ⁊ prime cause attribui dꝫ iuxta illud Philosophi. in scõ phy. tex. cõ. 38. Effectuum vlium cause sunt vles. ⁊ ideo recte dixit auctor de causis. propositione quarta. dum dixit primã rerũ creatax eẽ ipsum esse: ⁊ nihil ante ipsuꝫ causatũ esse: sic ẽt verificant dicta Phoꝫ dicentiũ res mũdi huius esse in intentiõe nature sub rõne speciei nõ sub rõne indiuidui nisi per accidẽs: pro quãto deus ⁊ intelligẽtie concurrũt per se ad gradus nature cõis. Ad graduꝫ aũt materialẽ cõcurrit agens mãle. ⁊ sic sollicitudinẽ habẽt circa ista: quo ad ea/que sunt nature: sꝫ quo ad ea que sunt indiuidui mãe relinquũtur: ponẽtibꝰ. n. nobis duo extrema latitudinis entium: prima mã. s. ⁊ primo motore. 12. meta. cõ. 18. cõgruũ est materiales formas/que sunt in potentia in prima mã/⁊ sunt in actu in primo motore in aliquibꝰ dispositionibꝰ talia attribui mãe: ⁊ in aligbus attribui primo motori: ⁊ in aliis abstractis substantijs: que cũ ꝟmo cõcurrũt insimul: vt ex eis fiat vnus actꝰ: ⁊ scõ cap. de sba oĩbus. ⁊. 12. meta. cõ. 44. ⁊ scõ celi. cõ. 42. ex istis iaꝫ ptꝫ intellectionẽ dei actualissimã eẽ: cũ sit tũ p sui eẽntiã: que est ipsa actualitas: ptꝫ ẽt qualr non est ibi vlẽ nec particulare: nec potentia aliqua: nec multitudo idearũ ꝟm viam Auer. ⁊ Aristo. vt ego puto. Iꝫ nos vera hec esse minime fateamur: q: catholice cõtinẽt deum oia intelligere: iuxta illud Hieronymi. Ne minimũ quidẽ foliũ cadens in terra cadit absq; nutu dei: nec pp hoc sequit intellectũ diuinũ vilescere: quia tunc intellectꝰ aliquis vilescit ex perceptiõe rei vilis: qñ talis est causatus a re vili. ⁊ qñ distrahitur a perceptiõe rei nobilis ꝓpter rei vilis considerationẽ. Ista aũt deo benedicto non attribuimꝰ tum q: ipse

non est causatus: sed causa: tum q: percipiẽdo alia a perceptione suã ipsius non distrahit: cũ alia nõ percipiat nisi in seipso. naꝫ sua eẽntia est suũ obiectũ ꝟmo motiuũ ⁊ ꝟmo terminatiuuꝫ respectu sue intellectiõis: alia aũt obiecta sunt secũdaria terminãtia tũ nullo modo mouentia dei intellectũ: lꝫ igit Aristo. ista nõ viderit: nec phi: viderũt tũ ista ꝓphete: qui in superiori gradu sunt cõstituti ꝙ phi ꝟm sapiẽtes: ⁊ ideo stante discordia in talibus potius ꝓphetis credendum ꝙ philosophi cum ipsi intentiones deo sint ꝙ fuerint philosophi.

¶ In cõmen. 38. ait Cõmenta. ꝙ forma hominis inquantũ homo est intellẽs. Sed huius oppositum patet tertio de anima. cõmen. 5. vbi vꝫ velle ꝙ anima intellectiua non sit forma dans esse homini. ¶ Defensores Auer. in qõne de vnitate intellẽs non potẽtes euadere argumẽta a sancto doctore in tractatu de vnitate intellẽs: ⁊ in questionibꝰ disputatis de aĩa. ⁊ in summa cõtra gentiles. deuenerũt ad hoc: vt dicerent animã intellectiuã esse verã formã dantẽ verũ esse substantiale homini ad intentionẽ Auer. ⁊ sic volunt hominẽ intelligere formaliter per animã intellectiuã tanꝫ per ꝓncipium formale cõiunctũ homini ꝟm esse: ⁊ sic vnitatem intellẽs volunt sustinere de mente Aristo. ⁊ incõuenientia multa euadunt posito isto fundamẽto. Nos aũt volumus veritatis amore astricti ⁊ xpiane religionis vinculo coacti: ostẽdere opinionẽ istam minime fuisse de intentione Auer. vt destructo fundamẽto super quo isti innituntur/destruat positio vnitatis intellectus. Licet enim veritas ista sit animã intellectiuã esse formã substantialẽ hominis. Dico tũ Auer. istam veritatem non vidisse. Moueor aũt ad hoc rationibus ⁊ auctoritatibꝰ eius. ꝟ Presuppono de intentiõe eius formam dois per quã homo est generabilis ⁊ corruptibilis esse animã cogitatiuam que ꝟm ipsuꝫ educta est de potẽtia mãe: ⁊ est multiplicata gnabilis ⁊ corruptibilis: sicut pꝫ cõ. 5. ⁊. 20. i tertio de aĩa. ꝟ Presuppono scõ aĩam istã cogitatiuã prius nã aduenire doi ꝙ aĩam intellectiuã: sicut pꝫ scõ de generatiõe animalũ. cap. 3. ⁊ est etiã hoc de mente eius. tertio de aĩa. cõmẽ. 5. in solone scõe qõnis. ꝟ Tertio presuppono de mente Auer. animã intellectiuã esse quandã intelligentiã vnaꝫ numero in oĩbus hoĩbus a mã inesse non dependentẽ eternã a parte ante: ⁊ a parte post. his stãtibus arguo Auer. nullo pacto posuisse animam istã intellectiuaꝫ esse formã dantem esse intrinsece ⁊ formaliter ipsi homini: q: dato hoc sequeretur ꝙ ex duobus entibus in actu fieret per se vnum: qõ est cõtra philosophum: ⁊ cõtra ipsum in. 8. meta. tex. cõmen. 15. ⁊ septimo metaphysice. cõmen. ⁊ tex. 49. ⁊ secundo de anima. tex. cõmẽ. 7. cõsequentia probatur: q: cum anima intellectiua fit quoddam ens actu: per tertium suppositum: ⁊ homo cõstitutus ex materia ⁊ aĩa cogitatiua: que est perfectissima forma inter formas eductas de potẽtia materie/fit etiã quoddã ens actu. cũ igit aĩa intellectiua adueniat materie posterius aut nãtaut nã ⁊ tpe respectu cogitatiue formẽ: sequit igit ex duobus actu existẽtibus fieri vnũ per se formalr ⁊ intrinsece quantũ ad esse qõ est cõtra oẽm phiam: nec pot cauillãdo dici ꝙ forma cogitatiua non dat esse simpliciter homini: q: vt dictuꝫ est: ipsa est vere forma suballs nõ intẽsibilis nec remissibilis. vt sunt forme elemẽtoruꝫ ꝟm Auer. neqꝫ est forma aliqua generica qualrũqꝫ distincta a specificat sed est forma specifica completa. ergo dabit esse

Cõmẽ. 38.

aĩa cogita. ma

aĩa intellectiua ꝟ mo

aĩa cogitatiua

simplr: ⁊ anima etiam intellectiua dat esse simplr. ergo etiã sequitur
non solũ ex duobus actu entibus fieri vnũ ens simplr. Immo sequit
q̃ vnius rei erũt duo esse simplr. qõ nõ capit intellꝰ: ſz dicebat q̃ aia
intellectiua est forma dans eẽ nõ educta de potẽtia mãe: ſz aia cogita
tiua est forma dans esse educta de potẽtia mãe: quę q: ordinabilis est
ad aiam intellectiuã tanq̃ ad postremã formã: ideo vtraq̃ vniri pot
mãe vna imediate: ⁊ alia mediãte alia: ⁊ q̃ ex eis fiat vnũ simplr: ſz
si iste due forme eẽnt ejusdẽ ordinis bene hoc incõueniret. Cõtra. ens
actu inquantũ actu nõ est ordinabile ad aliõ ens actu inquãtum ens
actu: siue ille actus sit alterius rõnis siue eiusdẽ: ita q̃ ex eis fiat per se
vnũ: q: semp oꝑz vt ingꝭ Phs in talib' vnuꝫ esse potentiã: aliõ vero
actũ. sed hõ ꝓstitutus: vt dixi per aiaꝫ cogitatiuã hꝫ eẽ actu simplr per
aiam cogitatiuã: alr illa nõ eẽt forma dans eẽ simplr: qõ est falsuꝫ: nã
si alie forme mixtoꝝ inanimatoꝝ ⁊ animatoꝝ dant eẽ simplr: quãto
magis cogitatiua hoꝫ: q̃ est suprema: ergo aia intellectiua nõ dat esse
simplr fm ipsum. Alr eniꝫ sequit idẽ hr̃e duo esse. Et cõfirmat: q: aut
talia eẽ simplr sunt duo: aut vnũ. si duo habeo intentũ: q̃ tũc idẽ eẽt
bis hõ simplr: qõ est absurdũ. si vnũ: cõtra. qñ vnũ esse simplr attri
buit vni suppositorõne duarũ formaꝝ: quaꝝ vna est ordinabilis ad
aliã: illõ esse ꝓncipalr attribuit vltime forme: que est actualissima. si
ergo aia cogitatiua ordinat ad intellectiuã tanq̃ ad postremaꝫ hoꝫs
formãtũc esse simplr hoꝫ inquantũ hõ ꝓncipalr esset ab aia intelle
ctiua. ⁊ tũc sequeret q̃ hõ non esset gñabilis ⁊ corruptibilis inquãtũ
hõ: sed inquantũ aia: ita arguit Cõmẽ. 3. de aia. cõ. 5. pbat sequela:
q: hõ intrinsece ⁊ formalr est homo per te. per aiaꝫ intellectiuã. ſz aia
intellectiua nõ est gñabilis: neq̃ corruptibilis. ergo hõ non est gñabi
lis inquãtũ hõ: qõ est absurdũ. ¶ Amplius tu esses per eẽ mei: ⁊ ego
essem per esse tuũ: nã si esse simplr hoꝫ: ⁊ platonis fit per aiam intelle
ctiuã: cũ illa fit vna numero erit in vtroq̃. ergo idẽ esse simplr nume
ro erit in vtroq̃. Aut igit oꝑz te cõcedere aiam intellectiuaꝫ nõ dare
esse simplr: aut oportebit te ꝛcurrere in ista incõueniẽtia. Et cõfirmat:
q: si aia intellectiua vniret homini per informationẽ: sequit eã eẽ mul
tiplicatã ⁊ diuisaꝫ. Cuius oppositũ tenet Cõmẽ. pbat sequela: q: oĩs
forma dans esse materie aduenit mãe median tib' quãtitatib' interm
natis. ꝓmo cap. de sba orbis: sed oĩs talis extendit ad extensionẽ ma
terie: ergo aia intellectiua erit extẽsa. ita arguit Cõmen. ꝓmo cap. de
sba orbis: si intelligẽtia vniret orbi mediãte dimẽsione interminata
eẽt diuisa: ſz dicebat q̃ est rõ diuersitatis: q: intelligẽtia adunit orbi
nõ preexistẽte aliq̃ alia forma sbalit ⁊ ideo si mediãte dimẽsione vni
retur per informationẽ ipsi mãe: cũ omne receptũ recipiat per moduꝫ
recipiẽtis: sequit intelligentiã esse extẽsaꝫ. Sz aia intellectiua vnitur
homini mediãte alia forma substãtiali: q: mediãte aia cogitatiua: que
sufficiẽter terminat quãtitatũ interminataꝫ ꝛterminationẽ: ne ꝓgre
di possit vsq̃ ad aiam intellectiuã. ¶ Sz cõtra. qñcũq̃ est aliqua per
se ratio adequata alicuius effectus facta quacũq̃ variatiõe l accita
libus causis respectu illi' effect': ille effectus remanet remanẽte sua
per se ⁊ adequata causa. pz ista ex terminis: sicut in exẽplo dicimus: si
rõnalitas hoꝫ per se ⁊ adeq̃ta causa respectu risibilitatis hoꝫ:
esto q̃ rõnalitas cõiungeret vel albedini vel nigredini: adhuc ma

nente rationalitate maneret risibilitas. ſz tũc sic. ratio per se adequa
ta extẽsionis formaꝫ in mã inductarũ est ipsa quãtitas ꝗ Auer. ꝓmo
capꝰ de sba orbis. ⁊ nõ est preexistẽtia vel non preexistẽtia forme pre
cedẽtis in materia. Aliter eniꝫ forme mixtoꝝ ⁊ forme accidẽtiũ adue
nientium ipsis mixtis nõ essent diuisecũ tales aduenãt materie post
aduentũ aliarũ formarũ: ſz dicebat q̃ hoc est veruꝫ de formis eductis
de potẽtia materie. fallit aũt de formis dantib' esse mãe nõ eductis tñ
de potẽtia materie. Sed cõtra tu negas ergo Cõmentatorẽ tuuꝫ: quẽ
defendis: q: a pari sibi dicã in ꝓsitia quã facit in ꝓmo cap. de sba orbis
de intelligẽtia q̃ esto q̃ illa vniretur orbi mediãte dimensione pp hoc
non sequit ipsam extendi: q: dicãt sibi q̃ non valet hoc in formis nõ
eductis de potẽtia materie. Sz dicebat q̃ pcedit de intelligẽtia: ⁊ nõ
de anima intellectiua: q: vna aduenit mediãte prioꝛi forma alia non.
Cõtra. cõsimilis rñsio exigit cõsimilẽ replicam. Cõmẽtatoris rõ soluꝫ
insinuit rationi quãtitatis precise tanq̃ medio. q. d. si vniret orbi me
diante dimẽsione: nullã faciens mentionẽ de preexistẽti forma substã
tiali vel nõ preexistẽti: q: videbat q̃ illud nõ erat nisi accidẽtale respe
ctu diuisibilitatis. preterea si tu dicis. ideo anima intellectiua nõ ex
tendi: ſz ꝗ esse vniat materie: q: talis aduenit post formã cogitatiuã
que sufficiẽter terminat materiã ⁊ interminationẽ quãtitatũ existen
tium in eat vt vlterius ꝓgredi nõ possint ad subsequẽtẽ formã. Cõtra
ergo aia intellectiua aduenit materie sufficiẽter terminate per prioꝛem
formã. ergo si vnit materie informate per cogitatiuã: tũc ipsa erit a ci
dens. Sic arguit Cõmẽ. cõtra Auic. ꝓmo phy. cõmẽ. 63. qui ponebat
formã corpeitatis vniri materie per informationẽ ante aduentũ alia
rum formarũ. deducit enim eũ ad hoc q̃ oĩs subsequẽtes forme essent
accidẽtia: q: aduenirẽt materie existẽti in actu simplr. Et si ratio ista
apud Auer. cõcludit de forma corpoꝛeitatis: que fm Auic. erat impꝛ
fectissima forma: quare igitur argumentũ cõsimile non ꝓcedet cõtra
ipsum de aia cogitatiua: atque est formarũ perfectissima: ſz dicebat q̃ in
formis dantibus esse mãe: que sunt educte de potẽtia mãe incõueniẽs
est duas formas sbales perfectas nõ intẽsibiles/ neq̃ remissibiles esse
in eodẽ subiecto: q: sic vt aiunt intelligit dictũ Auer. ꝓmo cap. de sba
orbis: dicẽtis vnũ subm habere nisi vnã formã/ impossibile est. Dicit. inte
sibilitate carẽtes ꝓpter formã elemẽti: di eductis de potẽtia materie: et
q: in talib' que non sunt educte stat vnũ subm hr̃e plures sbales for
mas: quarũ vna dat esse: ⁊ est educta de potẽtia mãe: ⁊ alia ẽt nõ edu
cta de potẽtia mãe dat esse ẽtificut est de facto in hoꝫ qui hꝫ eẽ a dua
bus formis sbalibus. f. a cogitatiua ⁊ ab intellectiua. Sz cõtra. a pari
dicã ꝓ Auic. q̃ esto q̃ forma corpoꝛeitatis sbe preexistat in mã: non
sequit alias formas accidẽtia esset: q: ꝗ Auic. alie forme: que de nouo
inducunt in mã non sunt educte de potẽtia materie: ſz sunt ab extrin
seco motore: quẽ dato ⁊ formarũ appellat seu colcodeaꝫ: sicut inquit
de ipso Cõmen. 7. meta. cõ. 31. Et cõfirmat q: dato q̃ iste forme adue
nientes post formã corpoꝛeitatis essent educte de potẽtia materie: tũc
adhuc magis videt q̃ ex forma corpeitatis que materialis est ⁊ aliis
formis materialibus fiat vnũ per se: q̃ ex anima cogitatiua ⁊ intelle
ctiua fiat vnuꝫ per se. nam ille sunt eiusdẽ ordinis. iste vero diuersoꝝ.
¶ Amplius opinio ista ꝛcurrit opinionẽ Plato. ⁊ incõueniẽtia illius.

quantitas l
q & hanc
sit mui
ca.

Nam Aristo. cõmen. 2 tex. 45. septimi metaph. arguit cõtra Platonẽ
pbando i. ideam non esse causam formalẽ indiuiduoꝝ cõstitutorũ sub
ipsa. Causa3 inquã formalẽ dantẽ esse nõ ꝛ clarantẽ quiditatẽ: vt ex/
ponit ibi Cõmẽ. Et ratio sua cõsistit in hoc. sub a vniuersaliq; indiuidui
est sibi ppria. quodlibet vle est cõmune pluribus. ergo vle nõ est sub/
stantia ppria alicuius. Et inquit ibi Cõmen. q cũ oia indiuidua cõ/
ueniunt in vna sub a numero sunt vnu3 numero. Modo a pari: si fm
ipsum oia indiuidua speciei humane cõueniũt in vna forma numero
que est anima intellectiua tanq; in forma dante esse simplr materet:
sicut isti imponũt Auer. ꝛ monstratiue sequit oia indiuidua esse vnũ
numero. Et ita argumẽtũ qd ipse facit in cõmẽ. 5. vbi difficultat; sed a3
qõnem de vnitate intellꝰ: in quo. d. q si vnus est omniu3 intellꝰ. tũc
tu esses per esse mei. 2 ego essem per esse tui. 2 q hõ non esset gnãbilis
inquantũ hõ: sed inquãtũ aĩal euidẽter ꝛ monstraret: si ipse tenuisset
intellectiuã aiam esse formã intrinsece cõstituentẽ tõiẽ3. 2 illud maxi/
mo argumẽto est q Cõmẽ. in illo cõmẽ. nõ soluit ista argumẽta: qr iã
solutionẽ patuisse supponit ex his: q ꝛ clarauerat in illo cõmẽ. 2 est q
aĩa intellectiua non dat esse formalr 2 intrinsece tõi: sed assistit solu3
sicut motor mobili: vt nos infra ꝛ clarabim ꝛ intẽtiõe eius. Alr eni3
diminutus fuisset: si ipse tenuisset oppositu3 qr argumẽta ista sunt in
simili casu cõtra Platonẽ: 2 si cõtra Platonẽ ꝛ monstrãt/ ꝛ mostra
bunt 2 contra ipsum. Confirmatur. qr tertio celi. cõmẽ. 61. principia
propinqua reru3 corruptibilium sunt corruptibilia: si igit aĩa intelle/
ctiua esset forma dans esse homini formalr: tunc ergo esset ppinqu3
2 immediatu3, principiũ per qd homo est homo: 2 ita esset corruptibilis.
Et ideo Cõmẽ. videẽs hoc dixit. 3. ꝛ aĩa cõmẽ. 33. q homo nõ est gene
rabilis 2 corruptibilis: nisi per virtutẽ cogitatiuã: qr ista fm ipsum est
forma per quã homo intrinsece 2 formaliter est homo. Amplius homo
esset in duplici specie si haberet duplicem formam substantialem in
esse perfecto. sic arguit Cõmen. cõtra Auic. 3. celi cõmẽ. 67. ponentẽ for
mas substãtiales elemẽtorũ formalr in mixto remanere. Nec valet si
dicat q homo per aĩa3 cogitatiuã nõ est in ispẽ sed in genere: is per ani/
mam intellectiua3 homo est in specie. Contra qr isti quorũ ista est posi/
tio: tenẽt sicut tenẽdũ est ꝛ mente Cõmẽ. esse vna3 2 eandẽ formã per
quã aliqd est in gẽe 2 ispẽ: ergo si per cogitatiuã hõ est in gẽe erit etiã
2 in ispẽ. ¶ Amplius si aĩa intellectiua esset forma dans esse formalr
homini fm Cõmẽ. sequeret q nõ esset idẽ agẽs disponẽs mãs. 2 indu/
cens formas cõtra ipsu3. 7. meta. cõmẽ. 31. Probat aũt sequela. nã in
instãti gnãtiõis in quo hõ hz primũ esse hois: opz ibi esse aĩa3 intelle/
ctiua3. alr eni3 hõ esset hõ sine forma sua sbali per quã est formalr hõ:
qd implicat ꝛ dictionẽ: sicut iplicat albũ eẽ sine albedine. Quero
igit in illo instãti an virtus informatiua q est in semine attingat aĩa3
intellectiuã: vel nõ: pmũ dari nõ põt: qr aĩa itellectiua nõ est in ptãte
agentis nãlis: qr ab extrinseco aduenit teste pho in. 2. ꝛ gnãtiõe aĩa/
liu3. cap. 3. 2. 12. meta. tex. cõ. 17. si. n. cõsequeret trãsmutationẽ: tunc
esset gnãbilis 2 corruptibilis: sic arguit ꝛtra Platonẽ phs. 2 Cõmen.
7. meta. 51. oẽ mixtũ cũ mã fit a mixto cũ mã: qd si dicas aliud esse di/
sponẽs: 2 aliud esse inducens formã: tunc cõsequẽtia cõtra Auic. facta
nulla est. Forte dices q ratio Cõmẽ. cõtra Auicenã pcedit ꝛ formis

ꝛ ãnctis ꝛ potẽtia mãe qualis nõ est aĩa intellectiua. immo in talibus
non incõuenit aliud esse disponẽs: 2 aliud inducens: sicut colligit ex
intẽtiõe eius. p phy. cõmẽ. 62. vbi hz q nõ cessant partes spermatis
recedere 2 fieri partes tõis: 2 hoc si forma humana recipit partitio/
nez: si vero non: istud nẽcio erit in disponibus ppriorũ accidẽtiũ for/
me gnãte. Sed cõtra hoc nõ euadit: qr quãtũcunq; forma nõ acgrat
partibilr: sed sue dispones partibilr acgrant: pp hoc tñ non sequit q
aliud sit disponẽs mãm 2 aliud sit inducẽs formã: nec valet cauilla/
tio tua data: qr a pari Auic. diceret ad argumẽta eiꝰ q si forme quas
ipse ponebat aduenire materie ab extrinseco motore essent educte ꝛ
potẽtia mãe/ bñ incõueniret aliud esse disponẽs mãm 2 aliũ inducẽs
formã: modo ꝯ Auic. oẽs iste forme sbales rep mãlium sunt a datore
formaꝝ infundẽte eas in mã disposita p agẽs nãle. ¶ Preterea. incõ
uenientia illa q adducit Cõmẽ. ibi eque pcedũt ꝛ forma educta: sicut
ꝛ foia non educta: 2 ecõuerso. ¶ Amplius accideret aĩa3 intellectiuã
moueri localr saltẽ per accidẽs: qd Cõmen. hz p incõueniẽti ꝛ quoli/
bet abstracto: patet ñtia: nam motis nobis mouent oia que sunt for
maliter in nobis: si igit aĩa intellectiua est forma hois: igit mouebit
ad motũ formali: qr non põt fine implicatione contradictionis intel/
ligi aliquã esse formã dantẽ esse: 2 q formatu3 moueat: 2 q sua forma
non moueat saltẽ per accidẽs. Sed dicebat dando instantia ꝛ polis
inũditqui sunt formalr 2 actualr in orbe: 2 tñ orbe moto sunt simplr
ĩmobiles ta3 per se q per accũs: sed cõtra qr quies poloꝝ est trãsum/
ptiua: 2 nõ est vã quies: is hoc qd dicũt mathematici polos gescere est
ad imaginationẽ: sicut sunt ppositiones mathematicoꝝ: is nãlr hoc
nõ est verũ: sicut explse dicit Cõmẽ. in. 2. celi. cõ. 16. 2. 4. phy. cõ. 118.
qõ aũt implicet cõtradictionẽ: ego sic deduco: nam sumpto hoc hoies
quero an in illo loco ĩ quo est ipse sit sua foia per quã ipse est hõ vel nõ 2
si sic: habeo intentũ: q est in loco per accidens: qr locat ad locationẽ
totius. si non est in illo loco: tũc igit ibi erit hõ sine sua forma sbali per
quã homo est homo: nec põt dici q anima intellectiua sit in loco per
operationẽ: qr opatio eiꝰ non est mouere fm locũ: sed intelligere. licet
eni3 intellꝰ practicus cõcurrat: vt dicit in tertio ꝛ aĩa. ad motũ pro/
gressiuum. tñ illud qd exequit motũ est a causa cogitatiua mediante
virtute motiua que est in mẽbris. Et ideo posito q Plato quiescat a
motu pgressiuo querendu3 est: vt prius an illo loco in quo est Plato
sit aĩa intellectiua in q est Plato: aut non 2 deducat vt prius. ¶ Am/
plius si aĩa intellectiua est formalr vnita corpori fm esse: sequit ope/
rationẽ eius: que est intelligere esse signatam 2 mãlem patet sequela:
qr non põt esse operatio ppria alicuius forme magis abstracta: q sit
essentia a qua puenit operatio. si igit anima intellectiua est forma in
materia fm esse: ergo 2 intelligere. Cõfirmatur: quia tertio ꝛ anima.
tex. cõmen. 4. ꝛ monstrat intellectum possibilem esse abstractum fm
esse a materia: 2 non esse corpus: neq; virtutem in corpore. Forte di/
ces q Aristoteles 2 Cõmen. demonstrant intellectũ esse separatum a
materia fm esse ad hũc sensum: qr videlicet. non sit virtus educta de
potentia materie. Non aũt quin sit forma dans esse materie: sed con/
tra hoc non põt stare fm expositionem 2 viam Cõmentatoris. Nam
tertio ꝛ anima. cõmen. 5. deridet Alexandrũ tenentẽ actu3 positum

mihi obstat
tũ bonitas
nec q si nec
f accens)

in diffinitione anime vniuoce dicit: ideo tenuit animā intellectiuā ꝓ
ꝓ sibi imponit Cōmentator: esse formā eductā de potentia materie: qr
actus & finis & perfectio cōuertuntur: si igitur omnis anima est actus
corporis: ergo nulla est a corpore separabilis. Cōmentaz autem. d. ꝓ
actus positus in diffōne anime dicitur equiuoce: oportet autez si ipse
intendit Alexādro cōtradicere: vt ipse sumat actum equiuoce dictuz
modo opposito quo Alex. sumebat ipsum vniuoce dici: sed Alexā. om
nem animā appellat actū pro quāto quelibet aīa fm ipsum est perfe/
ctio & finis corporis: vocantē nō cōpetit aīe inquantum est educta de
potētia mātis: qr vt sic considerata forma potius est causata a mā in gne
tātis mālis ꝓ ꝓ sit cā eius. si igit aīa est actus: est pro quanto quelibet
fm esse vnita est mātis: ergo fm Auer. si menti Alex. vult obuiare non
oīs aīa est actus vniuoce dict: qr nō oīs dat esse: qr aīa itellectiua ꝓ
ſpm est actus vtens corpe: nō pficiens corpus: sicut ēt Simplicī. d.
in. 1. de aīa in expōne illī diffōnis. ¶ Et ꝓfirmat auctoritate Cōmē.
2. de aīa. cō. 22. vbi ꝗ hec verba. ex sermonib' predictis manifestū est
ex diffōne aīe: ꝓ alie ptes aīe nō sunt abstracte. Et reddēs cām huius
dicit: declaratū est enim in vnaquaqz ista ꝓ ꝓ est pfectio corpis organi
ci: pfectio enim est finis & cōplementū perfecti. Finis aūt nō separatur
a finito: vnde necesse est vt ille sint nō abstracte: ecce manifestū locuz
in quo Cōmen. declarat qualr actus positus in diffōne aīe sit equoce
dictus. Nam vult aīam vegetatiuā & sensitiuaz esse corporis organici
pfectionē. Et ideo nō esse separabilem a corpe: qr finis & cōplementū
non separatur ab eo cuius est finis: manifestū est autē fm ipm Auer.
tales formas nō habere rōnem finis & cōplementi respectu corpo/
ris organici: nisi pro quāto dant esse: non qr sunt educte de potentia
mātis: qr vt sic potius dicunt constitute in esse per subiectuz apud ipm
fm istā rōnem: materia enim est cā forme. 2. phyſi. 30. cō. pro quāto su/
stentat eam: sed forma appellat perfectio & finis mātis, p quāto ipsa est
cā mātis dans esse sibi: vt ibi vr. Ergo si aīa intellectiua est separabilis
a corpe: oportet ipsam nō esse pfectionē & cōplementuz organici corpis per
informationē & vnionē formalem: sed dicebat ꝓ forma quelibet dr ab
informādo: si igit aīa intellectiua apud Auer. dr forma hōis: igit dat
esse formaliter homini. Et ista ratiōe innixi dicūt etiam intelligentias
dare esse formalr oribus: sed nos cōtra hos fecimus plixam questio/
nem de triplici causalitate intelligētie in annotationib' nostris cōtra
Joānē de iāduno sup sua meta. sed pro nūc volo de intentione Auer.
luce clari' ostēdere nō oēm formā esse per informationē dictam. Nam
Cōmētator. 12. meta. cō. 37. ꝗ ꝓ perfectionū ꝓpter quas mouet pfe/
ctuz: quedā sunt qualitates quib' perficit illud qō mouet: vt illud qō
mouet ꝓpter sanitatē. Et quedā sunt ſbe extrinsece a re que mouetur
ad eas: vt assimilek eis: vt sunt actiones oēs seruor: qm̄ sunt erga ꝓ ꝓ/
nera intētionū oīū suiſ: hec Cōmē. ¶ Ampli' si oīs forma eēt iformālis
frustra igit phs quesuisset in. 2. de aīa in. 1. cō. 11. an aīa sit actus cor
poris: sicut nauta nauis. ¶ Confirmat. nam Cōmē. 2. de aīa. sup tex.
cō. 21. vbi phs loquēs de intellectu dicit ꝓ videt esse alterū gen' aīe:
ꝗ ꝓ aīa intellectiua nō dicit aīa nisi equiuoce: & rectius dr de ipsa ꝓ
sit nō aīa. Et seipsuz declarādo in eodē scdo de aīa. cō. 31. dicebat aīaz
intellectiuā esse de natura superioris natura aīe: pro quo debes scire ꝓ

ordo entium est iste. nā: aīa: intelligentia & deus. Nā est inferior aīa: &
aīa inferior ad intelligētiā: intelligētia aūt inferior deo: vnde Cōmē.
in libro destructio destructionū. disputatiōe. 11. in solutione pmi dubij.
inquit. Et id qō ipse dixit noſe phorum. vz. ꝓ id qō pcedit ab ipso deo
procedit modo nāe / falsuz est: imo dicūt peripatetici fm veritatem
loquētes ꝓ entia pcedūt ab eo altiori mō ꝓ sit nā: & ꝓ sit humana vo/
luntas. Scias etiā apud arabes aīam ab animādo dictā: vt Aui. lo/
quēs in. 9. sue metaph. ca. 4. de aīa imaginatiua orbis que fm ipsum
non erat educta de potētia mātis sz solū creata ab intelligētia vnita tri
formalr fm esse. ingt hec verba. Nos autē dicimus ꝓ aīa vniuſ/
cuiusqz celi est eius perfectio: & ei' forma: nec est ſba separat alioqn eēt
intelligētia nō aīa: a pari dico ꝓ si aīa itellectiua apud Auer. dr me/
lius nō aīa: hoc nō est ꝓter aliaz cāz: nisi qr nō est vnita ꝓ esse dans
pfectionē corpi formalr: vt isti sibi imponūt. ¶ Ampli' Cōmē. vult. 3.
de aīa cō. 5. 19. & 20. aīaz intellectiuā ꝓmo vniri hoī fm ſpēm ꝓ hoī fm
in diuiduū: hoc aūt nō eēt: si aīa eēt forma dās eē formale hoī: qr act'
& gnationes oēs sunt singulariū ex prohemio meta. ¶ Ampli' Cōmē.
3. de aīa. cō. 5. tenet animaz intellectiuaz non vniri hoī: nisi mediantī/
bus phātasmatib' tho aūt phātasiari incipit qñ peuenit ad discretio/
nis annos. hoc aūt nō esset si ipse tenuisset aīaz intellectiuā dare eē for
maliter hoī: qr tunc a principio vniret ei: qr nullū formatū pōt esse sine
sua forma intrinseca: etiā pr diuinā potētiā: vt nostri theologi dicūt:
cū nō possit deus vicē cause intrinsece supplere. ¶ Et cōfirmat. naz si
teneamus aīaz cogitatiuaz esse in hoīe & teneamus aīaz intellectiuaz
esse vnam intelligentiaz numero separataz & eternaz oīa saluari pos/
sunt: ꝓ hō nō habeat animā istam intellectiuā: nisi post annos discre/
tiōis: qr hō omnes operationes vitales & pāles & animales habere pōt
sine aīa intellectiua: qr aīa cogitatiua ꝗ Auer. oīa ista supplere pōt:
si igit aīa intellectiua ipsi hoī vnit nulla alia est necessitas: nisi ꝓter
intellectionē: sz intellectio non requirit formalē vnionē cū corpore fm
Auer. qr potius ista vnio impedit: vt diximus: intelligere enim non fit
mediante organo corporeo: quare igit coguntur ponere de intentione
eius aīaz istā corporis organici actum esse intrinsecū: nō video: vnde
isti sunt medij inter Auer. & christianos. volūt enī tenere vnitatē intel/
lectus cum Auer. & volūt eā defendere cū principijs christianorū: & ista
non possunt stare: qr ex oppositis principijs sequunt opposite conclu/
siones. Erubescant ergo mendacio velle tueri vnitatē intellectus im/
ponendo ei illud qō non dixit. Sz potius dicant ipsum mentitū fuisse
sicut rei veritas est: ꝓ noua figmēta & mōstra parere in via eius. Naz
vt luce clarius patet: non minora incōueniencia sequunt contra hoc
qō dicunt ꝓ contra vnitatem intellectus: & illud maximo argumēto
est: ꝓ oēs latini nostri: sicut Albertus cognomēto magnus: qui opi/
nionum arabum / & precipue Auer. fuit fidelissimus interpres. Et bea
tus doctor: insuper subtilissimus Scotus ac Egidius roman': quorū
isti nō sunt digni soluere corrigia calciamēti voluerunt Auer. senten/
tiam fuisse anima intellectiua nō esse formā substantialē hominis: tra
ceo Gregoriuz ariminēsem Joānez de gandauo: Caietanū & Paulū
venetum & multos preclaros Auerroistas ex viuentibus qui tenue/
runt hanc fuisse Auerrois sententiam. sed vt dixi etiaz isti beneinten/

secus deueniũt ad hoc: sed volentes euitare inconuenientia cõtra vnitatem intellectus deueniũt ad hoc: vt dicant animã intellectiua z: ꝛ si vnica sit ipsam tamen dare esse asseuerãt. Aliter cuiz nõ posset hõ intelligere per aliqõ principiũ separatũ. Et ideo propositũ nostruz fuit declarare oppositũ de mẽte eius: vt ab ipsa tandẽ veritate coacti nullo pacto defendant vnitatẽ: imo potius fatuitatez intellectus. ¶ Ad forma igitur contradictionis dicamus ꝙ Cõmen. seipsum declarat quõ est anima intellectiua forma hoīs in isto cõ. 38. q. d. ꝙ est forma inquantũ est agens nos: qꝛ intelligẽtie abstracte duobus modis sunt principia eorum quorum sunt principia: ꝛ fm ꝙ sunt mouẽtes: ꝛ fm ꝙ sunt finis: et sic igit forma nõ perficiẽs intrinsece fm ipm: sed extrinsece tm: ꝛ ideo appellat Cõmen. etiã formas abstractas postremas perfectiones ꝛ nõ primas respectu orbiũ. 2. met. cõ. vltimo. ꝛ anima intellectiua rectius apud ipsum dicit actus secũdus ꝙ primus: sicut pot colligi ex cõmẽ. 5. secũdi de anima. ꝛ ex cõmẽto. 5. tertij eiusdẽ.

Cõmen. 39. ¶ In cõmẽ. 39. hz Cõmẽtator ꝙ intellect' diuidit mãm a forma. oppositũ pz primo physi. 69. t. 4. phy. 16. ꝛ prio cap. de substãtia orbis. vbi dicit. ꝙ impossibile est intelligere mãm absq; forma. ¶ Soluit. quicquid intelligit: intelligit fm ꝙ est in actu: ꝛ eũ materia nõ sit in actu nisi ppter formã: ideo mã intelligit per formã: nam cum mã sit purũ potẽtiale: caret de se principio formali quo aliud cognosci pot. Et iõ dixit phus in. 7. meta. in tex. cõ. 35. ꝙ mã fm se ignota est. Intellecta autẽ sic materia in primo intellectus occursu pot intellectus diuidere materiã a forma: ꝛ intelligere mãm non esse formã: nec aliquã habẽs formã: ꝛ isto modo cõsiderata materia nõ hz esse extra animã: qꝛ non potest fm ipsum. 2. physi. cõ. 12. existere sine forma: qꝛ tunc qõ non est in actu esset in actu: sed solũ vt sic hz esse in anima: ꝛ est ens rõnis: vt dixit Cõmẽtator. 12. meta. cõ. 14. prio quãto vt sic solius rõnis pot esse obiectũ: nõ aũt nãe vel agentis nãlis: qꝛ si mã extra aiam eẽt sine omni forma: nõ posset aliquã recipere in actui: vt scribit Cõmẽta. in 8. phy. cõ. 4. sic pz qualiter intellectus mater am a forma diuidere potest: ꝛ in quo actu: ꝛ qualiter non.

Cõmẽ. 41. ¶ Auer. in cõ. 41. duodecimi metaphy. hz ꝙ in celo nulla est alia potentia nisi ad quietẽ. oppositũ pz per ipm. 6. physi. cõ. 15. ꝛ. 7. physi. cõmẽ. 2. ꝛ nono meta. cõ. ꝛ textu. 17. vbi dicit ꝙ nõ est timẽdũ ꝙ corpora celestia stent. ¶ Magna fuit magnifice domine altercatio inter nos hoc ãno in exercitationib' ꝛ disputationib' quas habuistis vos nobiles inuicẽ. Et magnificus ac spectissimi iudicij dñs Gaspar cõtarenus amicissimus tuus: ꝛ studioꝛ meoꝛ collega dubitauit acutissime contra Cõmentatorẽ in presenti passu. Nam dictuz eius ꝙ in celo nõ est potentia ad corruptionẽ: sed solum est in potentia ad quietem: aut hoc intelligit de celo inquantũ celum: aut hoc intelligitur de celo inquãtũ corpus: si de celo inquantũ celum/hoc est falsum: qꝛ p ipsum Cõmen. 2. septimi physi. celũ inquantũ celum non pot quiescere. Si vero dicas ꝙ dictũ Auer. intelligit de celo inquãtuz corpus: tũc nulla vt sic est dria in dicẽdo celum esse in potẽtia ad quietẽ: ꝛ dicere ipsum esse in potẽtia ad corruptionẽ: ꝙ si forte dicas celum inquãtum corpus posse corrũpi: celum aũt inquantũ celum posse quiescere: tunc cõparatio erit in equiuoco: simiſr vt dictũ est: tunc Cõmẽtator cõtra-

diceret sibiipsi: qꝛ ipse minime vult celum inquantũ celum posse quiescere. Argumentũ est satis difficile: sicut vides: sed vt mihi videt dici pot ꝙ celum pot sumi tribus modis: vt scribit Cõmentator in primo celi. cõ. 76. t. 96. vno modo prio orbe qui mouet: alio modo p toto aggregato ex orbibus orbibus: qõ vt sic animal magnũ dicit: ꝛ dicit etiaz celum aggregatũ ex intelligentia ꝛ orbe. Tunc dico ꝙ celuz prio orbe tantũ non hz potentiã ad corruptionẽ inquantuz orbis talis est qꝛ est corpus simplex carens materia: Iz inquãtũ corpus absolute: vt ly corpus dicit aliquid indifferẽs ad corpus generabile ꝛ eternũ possit corrũpi potentia logicatque nihil aliud est nisi nõ repugnãtia q̃dazꝛ ꝛ nõ implicatio cõtradictiõis causata ab intellectu ex terminorũ rationibus: inquantũ nõ repugnant. Celum autẽ prio orbe tm: pot quiescere: ꝛ inquantũ corpus: ꝛ inquantũ celuz: qꝛ successio ꝛ fieri motus nõ depẽdet in esse: nisi ab ipsa intelligẽtia tanꝗ a cã extrinseca totaliter causante entitatẽ motus: sicut. d. Cõmentator in presenti cõ. Et ideo celuz prio orbe sumptũ ꝙ sit in motu nõ hz a se vocez ab ipso motore: ideo vt sic etiã solitarie cõsideratũ absq; intelligẽtia nõ implicat ꝓtradictionẽ ipm posse esse in quiete. Et isto modo sumpsit celuz Cõmẽtator: hic dum dixit celum nõ habere aliam potentiã inquantum celum sic sumptũ: nisi ad quietẽ: qꝛ vt sic nõ hz potẽtiam ad corruptionẽ: vt dictũ est. Sz. 7. physi. cõmen. 2. ꝛ. 6. physi. 15. Et nono metaphy. tex. cõ. 17. quãdo dr celum nõ posse quiescere inquãtuz celum ibi sumit celuz p aggregato ex intelligẽtia ꝛ orbe: qꝛ vt sic stat sub motore: ꝛ vt sic nõ pot nõ moueri: qꝛ ibi nõ est cõtingẽtia: qꝛ esse a posse nõ differt in talibus: tamen inquantũ corpus tale celum cõsideratuz nõ repugnat sibi quies: qꝛ tunc cuilibet corpori repugnaret quies: qõ est absurdũ. argumentũ igit ex equiuocatione celi procedit: qꝛ aliter sumit celuz ibi ꝛ aliter hic: sicut pz ex declaratis. Et sic sit finis olum solutionũ ad cõtradictiones Auer. super tota phia naturali: ꝛ super tota metaphica ad laudẽ omnipotentis dei ꝛ gloriosissime virginis: in quibus si quid dictũ est: qõ a veritate fidei nostre dissonare vtillõ exphorũ mente ꝛ Auer. cuius nos interptes fuim' dictũ sit. Ego autẽ in oibus romane ecclesie me submitto p veritate fidei nostre pro quabis patiar mori: pro qua bis moriar libens.

¶ Explicit solones ꝓtradictionũ Auer. sup tota phia nãlit ꝛ sup tota metaphica: edite p solertissimũ phm Marcũ Antoniũ Zimarã de sancto Petro de galatinis phiam nãlez Padue publice pfitentez.

¶ Papie per Jacob de Burgofranco/impresse. Anno domini. 1521. die vltimo Aprilis.

192, 7, [1 blank], 92 leaves, 80 leaves

If 71 355
25-152 ½ 355